תנ״ך · דרשות ודרושים · ליקוטי חבר בן חיים

ליקוטי חבר בן חיים י

רבי חזקי' פייבל פלויט

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ליקוטי חבר בן חיים י

רבי חזקי' פייבל פלויט

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ליקוטי-חבר-בן-חיים-י/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
מסכת כתובות 7
בענין אונס בגיטין 17
בענין בעילה בתחילה בשבת 20
בענין ברכת חתנים 22
בענין אלמנת עיסה 41
בענין קבוע 42
בענין הכנסת כלה לחופה 48
בענין גביי' כתובה 49
בענין העדים שאמרו כתובות פ"ב 51
בענין שטר אמנה 53
בענין קיים והכחשה עדי' 56
מסכת בבא קמא 575
הערות שניות על משניות סדר זרעים . 659
ליקוטי ש"ס ליקוטי בתר ליקוטי 663
רא"ש מסכת שבת פ"א סי' כ"ה 665
ליקוטי ר"ן שבת מהדורא בתרא 666
ליקוטי מסכת עירובין 667
ליקוטי רא"ש 668
ליקוטי הר"ן 669
ליקוטי רש"א 669
ליקוטי מסכת ביצה 670
ליקוטי רש"א ביצה 670
ליקוטי ר"ן ורז"ה ומלחמות ביצה 671
ליקוטי מסכת מועד קטן 671
ליקוטי רש"א מסכת מועד קטן 671
ליקוטי הר"ן מו"ק 671
ליקוטי מסכת ראש השנה 672
ליקוטי הר"ן מסכת ראש השנה 672
ליקוטי מסכת יומא 672
ליקוטי הר"ן יומא 672
ליקוטי מסכת סוכה 672
ליקוטי רש"א סוכה 673
ליקוטי הראש סוכה 673
ליקוטי קרבן נתנאל סוכה 674
ליקוטי רי"ף ור"ן סוכה 674
ליקוטי מסכת תענית 674
ליקוטי בתר ליקוטי ש"ס סדר נשים . . . 675
ליקוטי בתר ליקוטי רש"א יבמות 675
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת כתובות 675
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת קידושין . . . 676
ליקוטי רש"א קידושין 677
ליקוטי ראש קידושין 677
ליקוטי פי' המשניות להרמב"ם 677
ליקוטי רי"ף ור"ן קידושין 678
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת גיטין 678
ליקוטי רש"א גיטין 678
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת נדרים 679
ליקוטי תוס' נדרים 680
ליקוטי בתר ליקוטי 681
ליקוטי בתר ליקוטי 682
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת סוטה 683
ליקוטי בתר ליקוטי בבא קמא 683
ליקוטי בתר ליקוטי 684
ליקוטי בתר ליקוטי רש"א בבא קמא . . 685
ליקוטי בתר ליקוטי רי"ף ונ"י ב"ק 685
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת בבא מציעא 686
ליקוטי בתר ליקוטי רש"א ב"מ 686
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת בבא בתרא . 687
ליקוטי בתר ליקוטי ראש ב"ב 687
ליקוטי רש"א ב"ב 687

ליקוטי הרי"ף ונו"כ ב"ב 687
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת עבודה זרה . 688
ליקוטי בתר ליקוטי ראש מסכת ע"א . . 688
ליקוטי בתר ליקוטי רי"ף ונו"כ מסכת ע"א 688
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת סנהדרין . . . 689
ליקוטי בתר ליקוטי הרי"ף ונו"כ מסכת סנהדרין 690
ליקוטי בתר ליקוטי רא"ש מסכת שבועות 690
ליקוטי בתר ליקוטי רש"א שבועות 690
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת מכות 690
ליקוטי בתר ליקוטי ראש מכות 690
ליקוטי ר"ן מכות 691
ליקוטי בבלי הוריות 691
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת דרך ארץ זוטא 691
ליקוטי קיצור פסקי הראש הל' קטנות . 691
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת זבחים 692
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת מנחות 692
ליקוטי רש"א מנחות 693
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת בכורות 693
ליקוטי בתר ליקוטי ראש בכורות 693
ליקוטי ה' בכורות להרמב"ן 693
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת חולין 693
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת חוליף 694
ליקוטי ראש חולין 694
ליקוטי רש"א חולין 695
ליקוטי הרי"ף ונו"כ חולין 695
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת ערכין 695
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת תמורה 695
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת כריתות 695
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת תמיד 695
ליקוטי בתר ליקוטי מסכת נדה 696
ליקוטי בתר ליקוטי ס' קדושה 697
ליקוטי בתר ליקוטי שו"ע 699
מילי דהספידא ודרושים דרוש לז' אדר ראשון פ' תצוה ת 797
מילי דהספידא ודרושים דרוש לז' אדר שני פ' ויקרא 804
דרוש ליום א ואתחנן תרמ"ט ז' אב 806
מילי דהספידא ודרושים דרוש לז' אדר פ' תצוה 810
מילי דהספידא ודרושים דרוש לפ' דברים בז' אב תר"ן 814
מילי דהספידא ודרושים דרוש לשבת שלפני חנוכה תרנ"א 818
תוכן הענין ספר העשירי מליקוטי חבר בן חיים 819

הקדמה

לרבי חזקיה פיבל פלויט ז"ל:
הקדמה לחלק עשירי מספר דברי חבר בן חיים הנקרא ג"כ יד שמואל. חסד ומשפט אזמרה:
אהובי תלמידיי ה' עליכם זה שתים עשרה שנה ביום לידתי החלותי לערוך לפניכם איש איש ממקומו החידושים שנתחדשו מבין שנינו כמ' ר' יוסי ומתלמידיי יותר מכולם, ועתה באתי בחידושי מס' כתובות שלמדתי עמכם משך שש שנים רצופים בבאי הנה בעזר הצור יתברך שמו על מקום אשר הכין המתנשא לכל לראש לי בריה שפלה וקטנה, ואחר ומס' כתובות מס' בבא בתרא ומס' בבא קמא וכל אחד מכם יכיר מקומי בהגיעו למקום שרשמתי תלמיד אחד' ותשמחו בחלקכם לאמר אני הוא התלמיד, והנה בהקדמת החלק הראשון מס' ליקוטי חבר כתבתי בקיצור קורותי אשר הקרוני מנעורי ועד אז ועתה אספר לכם את אשר הביא צורינו ית' עלי משנת תרל"ח עד היום. דהנה על דבר שארז"ל כל התחלות קשות ומס' בבא קמא בפרט מתחלת בארבע אבות נזיקין לא התחלתי מתחלת המס' כ"א בפרק מרובה, אבל אהה ז עוד טרם החלותי ללמוד מסי בבא קמא נגעה בי יד ה' ונלקחה בשנת תרמ"א כ"ז שבט מעל ראשי עטרת ראשי נות ביתי הצדקת מלכה בת פראדל והיה דומה עלי חרבן ביתי אז כמו שארז"ל כאלו נחרב הבית בימי אבל וכמה זעמו רגע נתן המזווג זיווגים בלב אחי אשתי הרבני מו"ה שמואל יצ"ו לתת תחבושת צרי על מכתי האנושה ונתן לי לאשה בתו היקרה נות ביתי מ' צביה בת לאנא תי' אם אמרתי אספרה לכם מגודל צדקת נות ביתי ומטוב לבה אגידה ואדברה עצום מלספר, כל השתדלותה רק לשמור בריאת גופי החלש ויומם ולילה לבד זאת היא דאגתה ונקל בעיניה רב הטורח בענין זה כקל על פני המים, ארוחה לתלמידיי עוד יקצר בעיניה וכפה תפרוש לעני וידיה לאביון ונוסף על זה תפלתה לשוכן שמים בעת אשכבה ואישן בעד בריאת גופי, הגומל לאדם כמפעלו יגמול נא עליה ויקיימנה בריאה וחזקה ויתקיים בה המתפלל על חבירו הוא נענה תחלה, ובעת החלותי ללמוד פרק מרובה פגעה בי יד השופט כל יצור בליל ג' פ' קרח שנה הנ"ל ובאו באישון לילה גנבים דרך החלון לחדרי ולקחו מנורת כסף שלי שהיה עומד להדלקת נר שבת ושני כוסות של כסף שהיו מיוחדים לקידוש ולברכת המזון גם קופת כסף של בשמים, ולקחו מעל ראשי כלי המורה שעות ומבגדי הרבנית תי' לקחו מפתחות שתי התיבות בחדרי והאחד פתחו ולא לקחו מתוכו כ"א זול מנעלים אחת והשני שהיה בו הציץ והיד של ס"ת נסו לפתחו עד שקלקלו המפתח ולא עלה בידם לפתחו ותולה אני כי בתוכה סגור שם ספר הקדוש

רזיאל ובלי ספק נתקיימה בתיבה הזאת ההבטחה שכ' שמה בספר הקדוש הלז, והפלא היה כי העץ חיים של ס"ת היו עומדים בגלוי ע"ג תיבה וה' הטוב סגר עינם ולא ראוהו, וברוך הגומל לחייבים טובות שלא נתערנו משינתינו גם אחד ממנו כי אם חלילה נתערנו היינו בסכנה ובני קהלתי ה' עליהם יחיו לקחו לי מנורת כסף אחרת גם הכוסות שחדו אוהבי בעדי שלש תחת שתים וכן הקופה של בשמים והכלי מורה השעות הכל כאשר לכל השיבו לי אוהביי ומיודעיי ישלם הגומל לאיש כמפעלו שכרם ובשחר קמתי משנתי להודות לטוב ומטיב לרעים ולטובים על אשר בחסדו גמל עלינו שלא נדד שנתינו מעמנו ואמרתי. אודך כי אנפת כי ובעת אנפת בי ישוב אפך ותנחמינו וחס מלהזכיר שיצא בין מפי בין מפה נות ביתי תי' עתק על אשר הקרנו, והנה קראתי החיבור העשירי כמו כן יד שמואל על דרך שארז"ל ברבות פ' וישב ע"פ וישמע ראובן ויציליהו מידם מכאן שמפרסמין על עושי מצוה" והנה אהובי הרבני המופלא מו"ה שמואל בן להמנוח האי צורבא מרבנן מו"ה איצק לייכטער נכד הגאון המפורסם המנוח מו"ה מאנדל נייטרא שהיה אב ב"ד בקהל רעטע ואגפיה יד חסדו העתיק לי בחנם בלי תקות פרס חידושי מסכת גיטין, חידושי מס' קידושין, חידושי מס' בבא מציעא ועל הכל העבודה הגדולה חידושי מסכת כתובות והעתקתו היא היתה כתיבה נעימה באר היטב בלי חסרון ולזאת יקבל ברבים תודתי פה ויהיה הספר הלזה נקרא על שמו ויתקיים שמו בו שיהיה לו יד ושם רב טוב מבנים ובנות אבל לעמת זה מס' בבא בתרא ומס' בבא קמא העתיק עוזב אורחות יושר והיתה כל ההעתקה מלאה סיגים והרבה טרח להציג הכל על מכונו גיסי הב' המופלג כהרב

בנימין זיידל עם חבירו הב' המופלא כ"ה שמעון ברוך ווייס מגליל סרעדנע:

ישלם הגומל שכרם משלם, וטרם אשים קנצי למילין אביעה לכם תלמידיי כי בעד כל התשעה חיבורים שיצאו כעת לאור לא הגיעני אפי' מה שהוצאתי על חלק אחד מהחיבורים התשעה אף כי שתי המחיר בזול גדול המגיע לכל ספר אלו מכרתי כל החמש מאות שהדפסתי ואמנם החלק העשירי הזה כל אשר יגיע לידי ממחירו יהיה חציו לאחינו שבירושלים עיה"ק וחציו לצורבא מרבנן אחד, ואודה להטוב ומטיב על חסדו הגדולה אשר הטה לי ולא אפונה כי רק זכות אבותי נ"ע אשר בעניותם שלמו בעדי שכר לימוד אצל תלמידי חכמים מופלגים ורק לשם לשמים היא שעמדה לי ועל הכל זכות מורי הגאון הקדוש חתם סופר זי"ע:

ויהא רעוא מן קדם אבי שבשמים לעשות עמדי אות לטובה ויכבשו רחמיו את כעסו ממני ויפקדינו עוד עם נות ביתי הרבנית תי' בזרע של קיימא לעבודתו ויראתו ויתקיים

בי ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם אמן כן יהי רצון עשה עמי אות לטובה כי אתה עזרתני נתת לי עזר נאמן וקיים נא בנו ונחמתנו:
והספר הזה החיבורים על השלשה מסכתות הנזכרים נקראים "דברי חבר בן חיים" ו"יד שמואל' והחלק השני "ליקוטי חבר בן חיים":
חזקיה בן רבקה בן חיים חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי: פה מרחץ וויהנע (וינא) סמוך לכרך שעמניטץ לסדר מי מנה עפר יעקב לפ"ק:
מודעה רבא לאורייתא:
זאת לדעת כי בכל מקום שיבא בספר הזה שם גוי או נכרי או עכו"ם ר"ת עובדי כוכבים ומזלות לא יובן ב בשמות האלה רק האומות שהיו חכמי התלמיד דרים בתוכם שהיו עובדי כוכבים ומזלות לא כן שכינינו אנשי דורינו המאמנים בבורא שמים וארץ ומקבלים עליהם עבודתו גם עליהם תביע כל תפלתינו לשוכן שמים כי רק בשלומם שלומינו ישגא:

מסכת כתובות

בענין שקדו ריש מס' כתובות. בעזר מוציא מזלות יקרות אפנה מעט מפרק שני דייני גזירות:
ובישועת הכל בחכמתו הש"ית ואתחיל לבאר פ' בתולה נישאת:
בתולה נשאת הק' בתוס' ב' דקדוקי' הא' למה לא תנן הבתולה ושנית למה לא תנן נושאין את הבתולה ולפנינו עוד נשתעשע בדברי' ולפתוח בדברי אגדה נוכל לומר ע"ד שאמרו ז"ל בב"ר דלכך התחיל תורה בב' ולא בא' שהוא ראש של אותיות משום דב' רומז על ברכה המתחלת ג"כ בבי"ת ומה"ט אפשר ג"כ דפתח תנא בזה ג"כ בתולה נשאת בב' ומכ"ש דא"ש דלא פתח נושאין ע"ד דאמרי' בברכות דלא נאמרה נון באשרי:
כ' תוס' דלהכי לא תנן העבד משום דהוה צריך למתני ג"כ העברי ואין דרך הש"ס לדבר כן נ' לי כוונתם דדרך הש"ס למנקט לישנא דקרא וכוין דבקרא לא כ' העבד העברי שפיר ניחא ליה טפי למנקט בלא ה' ולמנקט לישנא דקרא:
וכ' עוד דבאיש ואשה נקט תנא בה' אע"ג דלא קאי אקרא כוונתם דאיש ואשה לב' מלות אלו ב' פירושי' כל אשה קרוי אשה כי מאיש לקחה וגם א"א קרוי אשה וכן איש קרוים כל בנ"א כדכ' גם בני אדם גם בני איש וגם הזכר לבדו קרוי איש ואי משתעי תנא בא"א דוקא וכן בזכר דוקא נקט תנא האשה והאיש:

הקשו עוד בתוס' אמאי לא תנא נושאין ותי' בתי' ב' תי' הש"ס בקידושין דלא נטעי ונימא דנישואין אתנם בע"כ וצ"ע אמאי מהדרי אתי' אחרינא כיון דהאי תי' איתא בהדיא בגמ' ונ' משום דמ' להו דא"נ נימא: דברי חבר בן חיים. דנושאין היינו בע"כ מ"מ לא נימא דנשואין איתא בע"כ כ"א נימא דבע"כ קאי איום רביעי ומשו"ה לא ניחא להו בהאי תי' ק':

ונ' דגם רש"י ס"ל לתרץ אקו' זו מ"מ נקט כה"ג דס"ד דאי' בע"כ, להכי כ' רש"י בתולה נישאת תק"ח היא ר"ל דל"ת משום דנקט תנא נישאת דלא לימא בע"כ א"כ ה"ה יום רביעי אינו בע"כ ולכך כתב דלא היא כ"א הך דיום רביעי מ"מ הוה בע"כ. וסיים רש"י כדמפ' טעמא כוונתו לד' הרמב"ן דלהכי נקט תנא בבתולה טעמ' ולא באלמנ' למימרא דבבתולא אפי' לעיכובא והיינו כדמפ' טעמא:

ליום הרביעי כ' תוס' בפשיטות דיום הרביעי דוקא ולא ליל ה' נרא' דנפקא להו לתנא תנא יום ד' דומיא דיום ה' וביום ה' וודאי דוקא קאמר דהרי אמרי' בגמ' טעמא משום שיהא שמח ג' ימים וא"כ ע"כ ביום ה' דווקא:

וכ' עוד רש"י שפעמים בשבת אבתולה קאי נ' לפרש דלכאורה י"לד אמאי הפסיק תנא בבבא דאלמנה בין בתולה לפעמי' בשבת ועוד שבה' בשבת הו"ל למימר והן אמת דלמ"ש הר"ן דעיקר תקנה הוה בין בא' ובין בה' אלא מאחר שהוכרחו לקבוע זמן קבעו בד' משום שקדו וכן באלמנה משום זילותא א"ש דהפסיק בבא דאלמנה וכן א"ש דנקט שפעמים בשבת אמנם לענינינו דאמרי' לקמן דעכשיו שבטלה תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום פי' ולא אמרי' כדאמרי' בעלמא אע"ג דבטל טעמא תקנתא לא בטלה ואמנם לפום רהיטא כל יום ל"ד כ"א ביום ה' ע"כ לא דאין זמן ב"ד בע"ש אפילו בז"הז ומעתה תנא תרתי קתני חדא דבזמן שב"ד יושבין רק פעמים בשבת אין בתולה נשאת כ"א ביום ד' ואמנ' אם אם גם בטלה תקנת עזרא ובתולה נשאת בכל יום מ"מ בה' בשבת אלמנה דווקא נשאת ולא בתולה היינו דהפסיק באלמנה למימר' דדוקא אלמנ' ולא בתולה וע"ז קמפרש תנא בסיפא דטעמא דתרוויי' משום שיהא משכי' לב"ד אלא דהא דבתולה ביום ד' דווקא הוא רק בזמן שפעמי' דווקא ב"ד יושבים וז"שא רש"י שפעמיים אבתולה קאי משא"כ למחר משכים לב"ד קאי גם אאלמנ' והיינו לדיוקא:

וכ' עוד רש"י זו אחת תי' תקנות שתקן עזרא ובב"ק מלה לכולהו נ' לפ' דק לי' לרש"י דהרי חזי' כמה תקנות עשו רז"ל משום ביטול פ"ור ולמה לא התקינו בזה ג"כ שיהי' יושבים בכל יום כדי שתהא אשה נשאת וע"ז תי' רש"י דהך דפעמיי' בשבת לאו בזמן א' נתקן עם הך תקנה דבתולה דהרי הך דפעמיי' בשבת מתקנת עזרא היא והך דבתולה

נשאת לא מנה הש"ס בב"ק בהדי תקנת עזרא וע"כ בתר הכי ניתקן ואין ב"ד יכול לבטל ד' ב"ד חבירו ולא יוכלו שוב לבטל תקנת עזרא אלא דק' דכה"ג לא שמי' ביטול כ"א מוסיף על תקנת עזרא שתיקן פעמיי' הם יתקנו בכל יום אמנם כד דייקת ל' רש"י בהא דב"ד יושבים בכל יום תמצא בירור הדבר וזה שכ' רש"י כלומר קביעות כל הימים שוה פי' לדבריו דעזרא תיקן שפעמים בשבת ישבו ב"ד במקום דין אפי' לא יבא דין לפני' משא"כ האדנא בכל עת שיצטרך אדם לדין קובע לו ב"ד וא"כ מה לי היום מה לי מחר אמנם הא דווקא אם אין ב"ד קבוע מעצמו אפילו בב' וה' משא"כ אם ב"ד קבוע בב' וה' שוב לא אהני בהא דיכול לקבוע לו ב"ד כל יום כי לא יעש' כן וימתין עד ב' וה' ובין כך וכך אתי לאקרורי דעת' וע"כ הי' צריכין לבטל לגמרי תקנת עזרא ושוב לא הי' בידם עד שממילי נתבטל:

ג' לי איכא ביניי' בין רש"י לר"ת דלרש"י דהטע' משום דאתו להתברר מכח מזה דס"ס אינו כרוב דברוב אפי' לדעת הפוסקים דצריך לברורי היינו דווקא היכא דאין חזקת היתר משא"כ היכא דחזקת היתר מסויע כמו בי"ח טריפות א"צ לברור וא"כ הכא דחזק' היתר מסייעי וצריך לברור ש"מ דס"ס אינו כרוב משא"כ לר"ת באמת מה"ט א"צ להתברר משום דס"ס הרי הוא כרוב: אפשר לפ' המשך ד' התוס' שהק' מהך דשמא יחפה בדבור זה דדוקא לרש"י קשה להו ולא לר"ת דלר"ת באמת לא חיישי' לזנות בא"א אלא דחיישי' שמא זנתה קודם אירוסין וכיון דאם גם קודם אירוסין זנתה תהא אסורה מספק דאורייתא שפיר חשו חכמים לדבר דמה לו ספ' מה לי וודאי משא"כ בהך דגיטין דניחוש בהדיא שתזנה אחר נישואין לא חיישינן ואמנם לרש"י דחיישי' דבאמת יתברר שפיר ק' מ"ש הכא ומ"ש התם וע' בשם תוס' הרא"ש תי' לקו' וע"ד מה שמקשה עליו מהכותב תופסי גיטין יישבתי ב"ה בסוגי' דש"י:

כ' רש"י ולא נשאו לקמן מוקי לה כשעכב הבעל כוונתו דוודאי אלו תנא תנא ולא נשאה לא אצטריך לשמואל למימר דהגיע זמן בא' בשבת אינו מעלה לה מזונות כוון דאין העיכוב ממנו משא"כ עכשיו דתני נישאו מ' מ"מ אפי' אין העיכוב ממנו ולכך הוצרך שמואל לפרש ובאחת מוקי לה כאילו קתני נשאה:

ואמנם הא דתני נישאו י"ל בניישב ג"כ מ"ש רש"י אוכלת משלו בתקנת ב"ד וכי פשיטא לרש"י דמזונות דרבנן וכן י"לד ג"כ לאיזו ענין ביאר כאן רש"י מנ"ל דאשת כהן אוכלת בתרומה ונר' די"לד גם בש"ס הך דאוכלת בתרומה לאיזו צורך הביאו כאן ונ' דהנה באמת מדי הראשונים מ' דה"ה אוכלת בתרומה תליא בהא דשמואל ואם הגיע זמן בא' בשבת אפילו רוצה להעלות לה מזונות אינה מאכילה בתרומה ולולי דברי' הייתי משיב

דוודאי אילו הא דאשת כהן אוכלת בתרומ' הי' הטעם משום דהתורה חייבה את הבעל במזונות אשתו ולא אמרה תורה שיקנה לה מזונות מן השוק שפיר אמינא דכ"ז שאינו חייב במזונותי' אינו מאכילה בתרומ' מש משא"כ לדינא דהא דכהן מאכיל אשתו תרומה הוא מכהן כי נפש ואפי' ארוסה אוכלת ד"ת אלא דמשום שמא ימזוג או סמפון אינה אוכלת וכיון דבהגיע זמן שיתן לה מזונותי' משלם ליתנהו להני חששא אמאי לא יאכילה תרומה וא"כ הדרא קו' לדוכתא למה נקט הש"ס בזה ואוכלת בתרום אמנם בדברינו כבר נתיישב למימר דלא תק' אדשמואל דס"ל דבעי' עכבה ממנו אמאי נקט תנא נישאו דמשום תרומה נקט לה דהתם בכ"ג אוכלת וכחא דהיתירה דתרומה עדיף לי' ולזה כיון רש"י שכת' דל"ת דתרומה במזונות תליא דהרי אפי' למ"ד מזונות דרבנן אוכלת בתרומה מכהן כי יקנה נפש:

בענין קו' תוס' בשקדו וכן בענין קו' הרמב"ן בהך דנקט בנות ישראל ע' מ"ש בחי' לנישואין שלו ליישב הכל דבר נכון בע"ה:

וכ' הרמב"ן דהך עכשיו ששנינו ר"ל דאלו משום ברכה הי' מחויב לעלות לה מזונות דכיון דהיא אינה מצווה מאי אכפת לה בברכה דפ"ור וי"לד לדברי' דפריך הש"ס לקמן מאי איכא בין ברכה לשקדו לימא מעלה לה מזונות אי"ב ואי משום קו' דאמאי לא הרי לא אכפת לה נ' דכבר יישב זה רש"י לקמן במ"ש ברכה לדגים פ"ור ומלאו את המים ר"ל דהך מלאו את המים קאי שלא ישלוט בהם עי"הר כדאמרי' ע"פ וידגו לרוב ומעת' כיון רש"י בזה דנהי בפ"ור לא אכפת לה מ"מ יולדת וקוברת לא ניחא לה ומבקשת ג"כ שלא ישלוט בזרעה ע"הר ונמצא דעכ"פ בהך ברכה דמלאו את המים מיהת אכפת לה, וכבר כ' כן במק"א לענין אחר:

ה' ע"א פי' רש"י ברכה לדגים פ"ור ומלאו את המים דאדם פ"ור ומלאו את הארץ נרא' דבא ליישב למה לא נימא בפשיטות דברכה דאדם עדיפא לזה פי' רש"י ע"ד שכ' לעיל דבדגים כ' בהדיא דלא תשלוט בהו עי"הר ה"ט שרצה הש"ית שימלאו את הארץ ולא ידורו במק"א למען לא תשלוט בהם עי"הר ש"מ דבני עי"הר נינהו ומטעם זה יש חשיבות לברכה דדגים ג"כ:

א"ה אלמנה נמי ע' תוס' ולולי דברי' י"לפ דלולי ב"ק הייתי אומר דביום ה' דמתני' ל"ד אלא ה"ה בה' קאמר ולאפוקי בתולה דבה' לא כמ"ש למעלה ויבואר עוד לפנינו ואמנם ב"ק קאמר דווקא בה' מק' מ"ט הא בד' איכא ג"כ ברכה לדגי':

רש"י ד"ה ברכה דאדם דבריו מוקשים ביותר ונראה כוונתו דבאמת לכאורה הך חששא דאקרורי דעת' חשש רחוק דדלמא לא זינתה ואם זינתה מאן יומר דמקרר דעתו ותו אי

חשש קרוב הוא למה לא ניחוש מד' לה' ג"כ וא"כ למה נפסיד להם בכדי ברכה דאדם דעדיפא לזה כ' רש"י דג' גווני איכא בהאי חששא מיום ליום ליכא למיחש למידי וביום א' או ב' יש חשש אבל אינו קרוב כ"כ משא"כ מיום א' לב' ומכ"ש מה' לב' דהוא זמן ארוך וודאי הוה חשש קרוב לוודאי:

כ' רש"י דשקדו באלמון שנשא אלמנה דזולת זה הרי הוא אסור במלאכה בלא"ה ואמנם א"כ ק' דהי"ל להש"ס לתרצו דא"ב בחור שנשא אלמנה ובאמת שזה כעין ראי' להפוסקי' דימי משתה מותרי' במלאכה ולרש"י צ"ל דמ"ב קאי בין האי תי' להאי תי' דאי כפי' קמא של תוס' שוב לא מק' מידי דהרי אצטריך ברכה משום בחור וכן פי' רש"י בהדי' כפי' בתרא בתוס' ומהתימא על התוס' שכ' לעיל ג' דז' ימי משתה אסורי' במלאכה וא"כ ע"כ הכא כרש"י ס"ל וא"כ אמאי פי' כן בתי' קמא:

ובדברינו מתיישבת ג"כ קו' הרמב"ן ע"ד תוס' שכ' דב"ק ג"כ ס"ל שקדו דלמא גם לעניין אקרורי דעתא הכי הוה דתרווייי אי' לי' ולמ"ש א"ש דבשלמא בשקדו לא סגי לי' משום בחור אבל באקרורי דעתא למה לא וכעין זה תי' הרא"ה:

כ' רש"י בה' חופה ובא תיבת ביאה כוונתו דלא בטלוהו ממלאכתו כ"א ביום ג' והיא שבת אבל ב' ימים הראשוני' בלא"ה אינו עוסק:

א"נ בע"ש מבואר מכאן דמותר לבעול אלמנה ביו"ט וא"כ הא דירושלמי דאלמנה צריך למכנסה בע"ש ע"כ היינו ייחוד ודלא כהפוסקי' דאלמנה אין ייחוד קונה בה וצ"ע שלא הרגישו מן האחרוני' בזה:

ג' ג' ע"א ב"ד קבועי' ע' רש"י כוונתו לד' ר"ת בתוס' ע"ש:

והנה הק' תוס' דעכ"פ תינשא בה' כאלמנה ותי' אינו עולה כ"א למאן דס"ל ז' ימי משתה אסורין במלאכה ולמ"ד מותרי' הדרא קו' לדוכתא אשר ע"כ הי' נ' לי ראי' מזה למ"ש למעלה בריש סוגיין דבה' ע"כ לא תנשא משום דבע"ש לא הוה זמן בי"ד ואיכא שוב איקרורי:

אמנם גם לד' הראשוני' שכ' דהואיל דעכ"פ יכול לסדר מיהת טעניתא בע"ש שוב לא חיישי' לאיקרורי דיו אם נימא דלא גרע יום ה' משאר ימי' אבל דנימא שיקבעו חכמי' כל נישואין בה' ויסמכו אזה שילך מיהת לקבול לפני בי"ד אף דיודע כי לא יעשו לו דין זה דוחק ולא מסתבר כלל ומ"מ מתורצת קו' תוס':

דטריח לי' ע' רש"י כוונתו ליישב קו' הרא"ה שהק' אי דטריח אפי' בזמן התקנה למה לא' ינשא בי' בשבת וע"ז כ' רש"י דוודאי תקנת חכמים במקומה עומדת דצריך להטריח ג' ימים דווקא ואמנם יכול להטרי' גם לפני שבת אלא דמעיקרא לא רצו חכמים לתקן

זה שיטריח משבת זו לשבת אחרת ובפרט כיון שאין זה עולה בכל הזמני' ואמנם עכשיו אם עושה כן מעצמו שפ"ד: ואמנם כ' רש"י א' ושני נ' כוונתו דאם בשלישי תנשא א"כ התחיל להכין ע"ש וכיון דבע"ש זמן הכנה לשבת לא מנכר שטרח לצורך נישואין ואמנם מ"מ אם רצה להנשא בג' צריך שיטריח מיום ה' קודם שיכין לשבת וליכא נפקותא כ"כ לדינא דלמימר דביום ג' לא תנשא דא"צ לכך:

תוס' ד"ה ובשני מה דלא ניחא להו בתי' ריצב"א נ' דלטעמיי' אזלו דמק' לקמן כתי' ריצבא בשלישי מיהא ליכנוס ותי' דא"כ ליכנוס בד' ובאמת לרש"י מ"מ תי' ריצבא שפיר דלרש"י ל"ק כלל לקמן כמ"ש רש"א שם: ולעיקרא ע' הג"א והנה להרמב' דפליג הדרא קו' לדוכתא מ"פ ונ' דה"פ דעכשיו שנשארה תק"ח במקומה א"א לבתולה להנשא בד' ואמנם ילכו חכמי' ויעקרו ויקבעו יום אחר ויגזרו על יום האחר וממילא תהא מותרת להנשא בד' כתק"ח ואפשר כי לזה כיון רש"י שכ' ויתקנו יומא אחרי:

ואמנם רש"י אפשר בא ליישב בזה קו' תוס' לקמן למה לא משני תקנתא מקמי גזרה לא מבטלי וכמ"ש התוס' לקמן ע' ודו"ק:

ואמנם אי ק' הא ק' מאי משני הש"ס תיבעל לטפסר אכתי ק' ולעיקרא והש"ס דלא פריך הכא עד לבסוף ש"מ דל"ק לי כ"א משום סכנה וכדפי' רש"י ומעתה בשלמא להג"א שפיר דדווקא אי משום דגזרו המלכות להעביר ע"ד ק' לי' וכמ"ש משא"כ גבי תיבעל דמיירי להנאת עצמו לק"מ משא"כ למ"ש גם עכשיו וק' ולעיקרא ומספיקא לא עקיר נפשי' וגם ברביעי לא ולזה נ' דעיקר קו' הש"ס הא דנ' נהגו לכאורה מ' דרובם ולא כולם כן עשו וע"ז הוה ק' הש"ס ממ"נ אם יש איסור בדבר למה לא מיחו וש"מ דשרי ולמה לא ניעקרי' כי היכי דברשות ב"ד יעשו כולם ואמנם היכי מצא לפ' כן ל' נהגו בס"ד דמשום סכנה ומקצתם באמת מסרו נפשיי' וכן במסקנא דצנועות וכהנות מסרי נפשיי' משא"כ עכשיו דרק אבעולה אנו דנין וודאי דאין זה ל' נהגו דאטו משום שלא ינשאו כ"ח בד' יבעלו לטפסה ומה גם כיון דעיקר תקנתא דד' משום בתולין ואי תיבעל וודאי לא יהי' לה בתולי' וא"כ ע"כ אין זה בל' נהגו ולהכי ל"פ מידי:

אונס שרי נ' דלא רצה רש"י לפ' כהרא"ה דשרי קאי אעבירות אונס דמה"ית תיסק אדעתיי' דאונס אסור כיון דשרי בכל התירה ומאן דידע דג"ע יהרג ואל יעבור יודע שוב דבקרקע עולם לא הוה דינא הכי ולזה פי' רש"י דמשום דסברי דנאסרה על בעלה דהא דא"א שזנתה אסורה כ' בהדי' בפ' סוטה ודאנוסה מותרת מוהיא לא נתפשה דרשי' ולא ידיע כולי האי. ואמנם לפנינו נבאר עוד מה שהכריח לרש"י לפ' כן:

תוס' ד"ה דאונס שרי דא"כ מאי משני מפרוצות אמנם מד' רש"י בפרוצות מבואר דמפ' קו' הש"ס ע"ד שדחו בתוס' ומיישב להו להיא קו' בהכי דחכמי' רצו להסתיר דבר זה דאונס שרי משום שלא יקילו הפרוצות ויפרצו בזנות ויאמרו דנאנסו ולאו משום הך גזירה קמשני וממילא מתיישבת ג"כ אודך קו' וכי משום פרוצות יהרגו הצנועו' וכיון דחכמים לנפשם תקנו להסתיר דבר הוה כתקנתא דרבנן דלא מבטלי' מקמי גזירתא ואמנם כ"ז א"ש בשטת רש"י דאונס שרי היינו לבעלה משא"כ אי מבעלה לא מיירי ונמצא דשפיר הוכרח רש"י לזה ומד' התוס' מ' דמפ' כהרא"ה: כ' רש"י כהנות נאסרו לבעלי' וכו' וכפל לשונו נ' כוונתו לאתויי ראי' דמאיסור על בעל קמיירי הש"ס דעד"ז יש לחלק בין כהנות לישראלית לא זולת:

הק' רש"א לד' תוס' אמאי פריך הש"ס וליעקרי' הו"ל למפרך ולדרוש להו דאונס שרי ותי' בחד תי' דקו' הש"ס הי' באמת כי היכי דלא ליעבדו איסורא וק' כיון דלד' התוס' מעיקרא הוה מק' דבאי' דהוא באונס לית לן מידי א"כ למה זה יפרך עכשיו בהיפך ול"נ דהכי קמק' כיון דאמרת דמשום פרוצות לא רצו למחות א"כ אכתי הפרוצות ונשאו בד' ברצון ויאמרו אנוסי' הן ואמנם ליעקרו רבנן יום ד' לגמרי וע"כ ינשאו בג': כוונת תוס' במ"ש דאי איכא יום קבוע לא מקרי עקירה נ' דלא יאמרו דמשום גזירה בטלו רבנן לגזירתיו' ואמנם אם יתקנו יום אחר יאמרו תקנה אחרת ראו להתקן:

אתי וחליף ע' תוס' ולשמא יקבע כאן אהלו לגמרי לא חיישי' דאנשי חי' שקובעי' מקומם לגמרי אין דרכם לחלף:

כוונת תוס' בדבור האחרון נ' דב' תקנות יש שקדו וט"ב ולעיל גבי טפסר ע"כ ט"ב בטל וקיימי רבנן מיהת שקדו ואמנם גבי שר צבא ליכא כ"א שקדו ומשום הא נבטל ט"ב לגמרי בתמיה:

לכאורה יש לעורר בפלוגתת ר"ת ור"י בר מרדכי הא גר שנתגייר כקטן שנולד וצ"ל דהכא טעמא דרחמנא משום חוטא נשכר ולא מהני כקטן שנולד: ואיבע"א כדתני' פי' רש"י שמת אביו של חתן נ' דרש"י בא להוציאנו בזה מידי טעות דלכאורה קי כיון דכל עיקר טעמא דלא תנשא בב' משום שקדו וקיי"ל היכא דטריח לי' שרי וכיון דמוקמת לברייתא בהיתה פתו אפי' וכו' וכמו שפי' הש"ך יו"ד שמ"ב בשם הב"ח דכולהו בעי' וא"כ מאי רבותא דשרי לכנוס בב' והי' נ' לכאורה דכוונת הש"ס למתה אמה של כלה צ"ל כד' הר"ן דבאמה של כלה לא מיירי כלל מפתו אפויי' אמנם די רש"י אינו כן כ"א כד' הרמב' דפתו אפוי' עכ"פ בעי' וכמו שנבאר עוד לפנינו בס"ד ולזה כ' רש"י דאפי' באביו של חתן מצי מיירי דתרוויי' בחדא מחתא נינהו דתרוויי' מיירי בפתו אפוי' וכ"ת מאי רבותא לק"מ

דע"כ אמרי' דמשום שקדו הוה טעמא דווקא ברישא דגזרו תיבעל לטפסר בד' וא"כ ע"כ אין כאן טענת בתולי' וע"כ משום שקדו אתי' עלה משא"כ בסיפא דמחמת אונס משום טע"ב אתי' עלה ואשמעי' דאפי' בב' דאיכא חששא טובא לאקרורי מ"מ רשאי לכנוס:

ואמנם נ' ראי' מכאן לשטת רש"י שכ' לעיל חליף ליעכב עד יום ד' הבא דאלת"ה א"כ מאי רבותא דמותר לכנוס בב' וקודם קבורה הא אי לא שרי לי' ע"כ יעכב עד שבת הבא בד' בו אלא ש"ח דבאמת אי לאו דהוה פתו אפוי' הי' צריך ליעכב עד יום ד' הבא:

כ' רש"י עוד דווקא אביו של חתן כוונתו דלכאור' הי' מ' דר"ח פליג אסתמא דש"ס דכיון דלר"ח בפסיד' תלי' מלתא א"כ אביו ואמה ל"ד וא"כ אמאי נקט אביו ואמה למימר דאף דאבילות דדהו חמורא ולזה כ' רש"י דע"כ אביו ואמה דווקא דאל"כ לנקט אמו של חתן ואבי' של כלה וידענא דל"ד אלא ש"מ דלכ"ע דווקא קתני והיינו דקאמר הש"ס אבל אפכא לא כלומר דמדלא קתני אפכא דייקא:

אלא אי ק' הא ק' עכ"פ ר"ח מנ"ל דתרווייו בעי' ונ' דק' לי' כיון דמיירי תנא בכלה מקושטת א"כ אמאי נקט דווקא פתו אפוי' דהוא טרחא דאבי' של חתן ולא קתני נמי הכלה מקושטת דהיינו טרחא דאמה של כלה אלא ש"מ דלהכי לא קתני לה דנדע דפתו אפוי קאי גם אאבי' של כלה ועיקר טעמא משום פסידא ומסתייע מזה ד' הרמב"ם דס"ל הכי:

תוס' ד"ה בועל הק' רש"א דא"כ מאי דייק רב יוסף אכתי דלמא משום בעי"מ אסור בייחוד ותי' דבאלמנה ג"כ מיירי וכ' ע"ז ודוחק כוונתו למ"ש תוס' בדבור הסמוך דהך בעי"מ קאי אבתולה דווקא:

ואמנם הק' עוד דמאי מק' תוס' ארב ושמואל לקמן וכן הק' אהר"מ בראש ע"ש וכ' ויש ליישב נ' כוונתו דמ' דכל אותן הימים טעם א' להם ומשום בעי"מ אין כאן כ"א ז' ימים ואידך ז' ימים משום אבילות הן ואין הל' מ' כן:

וכ' רש"י ואבל אסור כדילפי' באלו מגלחין כוונתו דלכאורה כיון דאבילות גופא דרבנן הוה כעין גזירה לגזירה לזה כ' רש"י כיון דאבל אסור בת"ה אית לי' מיהת סמך בקרא לא הוה תו דרבנן ממש:

והנה כ' תוס' דאונן התירו בזה ואכן מה ענין סמיכות דברי' לכאן נ' דאריש דברי' קאי שהתחילו להוכיח דקאי אקודם קבורה דווקא וע"ז סיימו כאן דבריהם דהקילו כאן באנינות דאוריי' טפי:

כל ל' יום ע' רש"י ומה שהקשו עליו הראשונים ממס' שמחות דמתיר תספורת וכיבוס לכל א"א ואמנם ד' רש"י לחלק בין רחיצה לחכשיטי' ואמנם המג"א בהל' יו"הכ הק'

ארש"י מגמ' יומא דילפי' מכאן דקרי' לה כלה כל ל' יום וא"כ ע"כ כד' הראשוני' דאכלה קאי ונ' לתרץ דקשה ליה לרש"י מ"ש דבמתני' דיומא תנא סתם כלה וסמיך דנדע דכל ל' יום נקראת כלה וכ"ת מאי דסתם במתני' מפרש בבריית' א"כ התם ביומא הו"ל לבריית' למתניי' אלא ש"מ דל' יום ר"ל של אבלות וקמ"ל דכה"ג לא מקרי אבלות בצנעא אם תמנע מאיזו תכשיטין ומ"מ הש"ס ביומא שפיר פשיט דלא מבעי' ני' כלל אם נקראת כלה טפי מל' יום דמהי"ת אלא דס"ד דלא מקרי כלה כ"א בז' ימי' המשתה ופשיט מהכח דכל ל' יום נקראת כ"א דהכי דייק להברייתא דמשום דנקראת כלה הוא דאין מונעין:

ומ"מ מ"ש רש"י וכ"ש לאחר ל' ע"כ כוונתו אם אירע לה אבל קודם נישואין ואחר ז' ימי המשתה נישאת דאז ל' דנישואין משכי עד אחר ל' של אבילות: ת"כ דר"ח כ' רש"י דמוקי לה כוונתו דלא נימא דאיכ' דפליג אר"ח מדקאמר הש"ס ת"כ דלא הוא כ"א משום דק' עלי' דר"ח דליקמא לברייי בכפר וכמו שהק' בתוס' להכי קאמר משום דר"ח אשכח ברייתא דתני הכי בהדי' מוקי לה נמי להך כה"ג:

כ' רש"י גבי והוא ישן דאין נאמנים נ' כוונתו דהנה ד' הראב"ד דאנשים דווקא ובלילה דווקא אבל ביום שרי באבילות ייחוד ונ' דדייק לי' מלי הוא ישן ואמנם בנדה גם הראב"ד מודה וא"כ ק' תו ל' ישן וצ"ל איידי אבל ואמנם רש"י רצה ליישב ל' ישן דלא נידוק מניה מידי דהנה לכאורה באנשים ליהוי סגי אמנם התינח אם הי' נעורי' משא"כ השתא דישני' אין נאמנין זה עם זה אפי' בין האנשים וזה כוונת רש"י:

בין כך ובי"כ ע' רש"י וי"לד דאטו הך ברייתא מאונס מיירי הך ברייתא מאבילות מיירי ואמנם לולי ד' רש"י הייתי אומר דאפרסה נדה קאי דהנה בפרסה נדה ד' הרמב"ם דחופה לא קניא וא"כ עיקר הקנין בשעת ביאה וודאי אסור בע"ש כדאמר בירושלמי גבי אלמנה וע"ז קאמר דבין פרסה דהוה קנין בין לא פרסה לא יבעול בע"ש:

תוס' ד"ה מסייע לי' לר' יוחנן כוונת דברי' דלכאורה היאיך מדמה הג' דאורייתא לימי משתה דרבנן וע"ז כ' מ"ש ונ' לתרץ עוד דעיקר פלוגתא דרב ושמואל עם ר' יוחנן דרב ושמואל ס"ל דאי מחייבת לי' בדברי' שבצנעא אף הוא מונע מענג שבת ושמחת הרגל דאבלות ושמחה תרתי דסתרי ואמנם ד' ר' יוחנן דלא התירו לו שמחה כ"א משום דהיה מצוה דרבים והיינו דאם יתאבל מוטל על רבים לנחמו וכל ההמון יתבטלו משמחת הרגל ולא כמו שהבין הראש בפר' ג' שאכלו ע"ש וא"כ היינו דווקא בפרהסיא ולא בצנעא ומייתי ראיה מחתן דמחייבים ליה לשמוח ומחייבי לי' בדברים שבצנעא:

יו"הכ שחל בשני ע' רש"י לא רצה לפ' ידחה אעי"כ דלא ליכלו בי' דא"כ הו"ל להש"ס למנקט עי"כ שחל בא' בשבת ואמנם אש"ס גופא קשה ומצי' למימר דכ"הג לא רצו

חכמים לגזור משום סכנתא ואמנם לפי ד' התוס' בבשר בהמה אין חשש ליתקנו שיאכלו רק בשר בהמה ולזה נ' דהנה עיקר ידחה לא שייך כ"א בזמן דלא מקדשי עפ"י הראי' כי אז לא היו דוחי' כלל וא"כ שפיר פריך הש"ס כיון דבז"הז אי מקלע יו"הכפ בא' בשבת דחי' לי' אשני אמאי אנן נדחה לי' בידים אשני שנוכל לבא עי"ז לידי חי"ש מיטב היה למימר כיון דאדחי אדחי ולקבעו בג' בשבת ומיושב בזה קו' עצומה דהאיך ס"ד לדמות דיחוי בעי"מ לדיחוי יו"כפ אמנם למ"ש א"ש כיון דאנן קבעי' בשני למה נעביד כן:

בענין חלה אינו מעלה לה מזונות כתובות ב'. חלה הוא או היא י"לד היא למאי מבע"ל כיון דחלה הוא אינו מעלה לה היא לא כ"ש ונ' דס"ד דתרי גווני חלה איכא חולה גמור שאינו ראוי לביאה וחולה קצת ומעתה הלה היא מיירי בחולה גמור דהיה אונס וחלתה מיירי בקצת אלא שהוא אינו רוצה לנשאה ושפי' אצטריך:

אלא דלפי"ז עדן ק' והי' נ' ראי' מזה לד' החולקים על הרמב"ם וס"ל דחופת נדה הוה חופה אלא שאינה יכולה לכופו לכנוס וא"כ וודאי עדיפא מחולי דנדה עכ"פ לאחר ז' תהא ראוי' לגמרי משא"כ חילי מי יודע מה יעבור עלי':

הק' החמ"ח אמ"ש דפרסה נדה שלא בשעת ווסתה י"ל תו"כ דמציא אמרה לי' נסתחפה הא קיי"ל כלי"ק דלא אמרי' נסתחפה ונ' דהמ' בשטת תוס' אמרה שכ' דהכא בחלה קידם שהגיע הזמן מיירי ואמנם התם כיון דמיירי בנכנסה לחופה דמקרי לענין ת"כ הגיע הזמן ושפיר שייך נסתחפה:

אנוס בתקנתא דתקינו פי' דהכי שאמרו דלאחר י"ב חודש חייב לזונה התנו ג"כ דדווקא אם כלו הי"ב חודש בד' ולא בע"א:

אוכלת משלו ואוכלת בתרומה נ' דהוצרך ר' אחאי להביא הך דתרומה דלכאורה איכא למימר דמשום תרומה נקט נישאו דהתם אכלה משום דבדיק לה ואמנם אם הוא מעכב וודאי לא בדק לה עדן ולעולם לענין מזונות בעי' וע"ז מייתי דהרי אם אינה אוכלת משלו גם בתרומ' אינה אוכלת אף דבדקה משום דלא מייחד לה מקים ואיכא שמא ימזוג:

כוונת תוס' במ"ש דהו"ל למתני ואוכלת משלהם דכיון דכיון דל' רבי' דרישא אי גרסי' נשאו קאי אבעל גם בסיפא צ"ל ל' רבים דקאי ג"כ אבעל משא"כ אי אדידה קאי שפיר מצי למתני בדידי' ל' יחיד וכוונת' דנישאו תרוויי' מ' דס"ל שהוא ל' נפעל היא לא נישאת ומ"ל דקאי אתרוויי' ור"ל שלא נישאו זה לזה:

ואמנם אתי' רב אשי יל"ד למ"ש הירושלמי דגם לבחור נותני' י"ב חודש א"כ גם ברישא הו"ל למנקט בדידי' משום סיפא וצ"ל דמ"מ בדידה הוה ברישא רבותא טובא דידה על

התחתונה ומ"מ מציא מעכב הנישואין אף דהיא לא אכפת לה ורוצה לומר על תכשיטי' וכיוצא:
בענין חופת נדה כבר בארתי כמה דברי' בסוגי' דחופה לפסולות ובפ' אעפ"י ומ"מ ארשים איזו דברי':
הנה הראש ס"ל ג"כ דחופה הייני ייחוד מדלא דחה להרמב' מכל וכל וא"כ לדידי' יק' ג"כ קו' הבי"ש על הרמב' מאי בעי רב רב אשי הרי ל"ש חופה בנדה וצ"ל כמו שתי' הבי"ש דמיירי שקדשה בביאה וע':
מה דפשיטא להרא"ש דאין שיעור לחופה ולא בעי' כדי ביאה ונ' משום דבהא מתרצא לי' לד' הרמב' מתני' דאלמנה מן הנישואין אעפ"י שלא נסתרה ולא נבעלה שהקשו ממנה כל הראשוני' ולד' הרמב' צ"ל שלא נסתרה כדי בעילה וא"כ עכ"פ מבואר דלא בעי' ייחוד כדי ביאה:
נראה להוכיח דהרמב"ם מודה דחופה בלא כתובה דיעבד קנתה דאל"כ בהך עובדא דרב אמי לא הוה החופה חופה וא"כ בשעת בעילה יקנה והיכי שרי למבעל בשבת הרי הוה קונה קניין אלא ש"מ דדיעבד מהני:

בענין אונס בגיטין

ומת אינו גט כתב רש"י לענין ייבום מ' לכאורה דס"ל דלכהונה מ"מ נפסלה דלא גרע הגט כיון שקבל' עכ"פ בפני עדים גט מיד הבעל ואמנם מד' רש"י לקמן ד"ה לא שמי' מתיא מבואר אפכא שכ' רש"י דנפסלה לכהונה מ' דלילי הוה שמי' מתיא לא נפסלה ואמנם ד' רש"י לקמן בלא"ה מוקשי' דכיון דכת' דמותרת להנשא פשיטא דנפסלה לכהונה א"מ כוונת רש"י למסקנא דלא קיי"ל כהאי דיחוי כ"א טעמא דשמואל משום דאין אונס וכמו שנבאר עוד לפנינו בס"ד וטעמא דאין אונס משו' אפקענהו בכדי לא אמרי רבנן כ"א בצרוף האי גיטא וזה ג"כ כונת רש"י לקמן שכ' ע"י גט כזה והן ד' רש"י דעכ"פ אמרי' דהיה גיטא ומותרת להנשא וגם נפסלה לכהונה:
ודלמא לאפוקי מדרבותינו י"לד לאפוקי מדר' יוסי הו"ל למימר דאיהו מרא דשמעתא והוא תנא ואמנם בתי' הרא"ה על קו' תוס' דהא מרישא ש"מ א"ש גם זה שכתב דברישא גם רבותינו מודים משים שהזכיר בהדיא לאח"מ ודייקא באם לא באתי התירו משום דלא הזכיר מיתה וא"כ אצטריך לומר לאפוקי מדרביתינו דלאפוקי מר"י מרישא שמעי':
ואמנם אני למדתי מד' רש"י תי' אחר על קי' תוס' וממילא גט ל' הגמר' מתיישב שכ' רש"י דהו"ל למכתב אם לא באתי ליום פלוני יהא גם ות' מדבריו דבאם מתי וכיוצא

לא אמרי' זמנו של שטר וזה בהיפך מד' ר' יוסי בעצמו שאמר למלתי' גבי לאח"מ א"מ כוונת רש"י ליישב קו' תוס' וה"ק דמרישא לא שמעי' דפליגו רבנן עלי' דר' יוסי אלא בלאח"מ דהתם אצטריך לי' למכתב זמן בגט מתק"ח וכיון דלא ידע אימת מיית א"כ כל זמן שעומד בו משא"כ באם לא באתי דהי' יכיל לתכתב זמן הגירושין יכל זמן שעומד ומשו"ה ס"ל לרבותנו כר' יוסי דכה"ג מיהת מסתברא כוותי' ואצטרי' תנא לאשמועי' גם לאפוקי מרבותינו דאפי' כה"ג לא אמרי' כר' יוסי והיינו דנקט הש"ס רבותינו משום דלאפוקי כר' יוסי מרישא שמעי': תוס' ד"ה דניחא לי' י"לד מאי ק' להו הרי למסקנא לא קיימ"ל כהאי תי' כ"א דטעמא משום דאין אונס ושפיר אמרי' אכלו ארי אין לנו אלא ש"מ דד' תוס' מושך שייכי ללי"ב דבהאי לישנא ע"כ נחתי' להך סברא יק' אהאי לישנא מגיטין ואהא קמתרצי':

אמנם י"לד עוד ע"ד אחר דמ' להו לתי' הא דבאמת לא אמרי' מדנקט תנא מת דשייכי הך סברא דניחא לי' ש"מ דיש אונס משום דהך סברא לא מ' לן באם לא באתי התם שהלך למד"הי לאו משום יבם מגרש לה כ"א דלא תעגן ואמנם כ"מ כ"הג ואמנם בגיטין שם דמיירי בש"מ שנתן גט ואמר אם לא אעמוד והתם ע"כ משום יבם ולמה לא נימא הך סברא ואהא תי' מה שתרצי ובזה יישבתי ד' המחבר בא"הע קמ"ד וקמ"ה שהניח הבי"ש בצ"ע דבקמ"ד פסק דאם נתן גט יאמר אם לא באתי וכו' ואכלו ארי אינו גט וכד' התוס' דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתא ובסי' קמ"ה באם לא אעמוד ואכלו ארי פסק כהרמב"ם דאכלו ארי הוה ס' גט ואמנם למ"ש א"ש דס"ל להמחבר דלאו דמס' לן כלל אי אונסא דלא שכיח אסיק אדעת' דוודאי לא אסיק אדעתא אלא דהתם באם לא אעמוד דמגרש' רק משום דלא תפיל קמי יבם הוא דמס' לן ולהכי התם דווקא פסק המחבר דהוה ס' ולא באם לא באתי:

סברא דנפשי' קאמר לא בעי למימר דרבא חידש האי דינא דאטו רבא יתקן על מגן להפקיע קידושין אלא ה"ק אף דאיכא למדחי כל הני ראיות מ"מ סבר רבא דלא דחי' דסברא דאין אונם משום צניעות:

כ' רש"י דמדאורייתא יש אונס דכ' ולנערה לא תעשה דבר י"לד א"כ לעיל מיד דקאמר רבא אין אונס הו"ל להש"ס לאקשוי' וצ"ל דוודאי אינו מוכח דילפינן מהתם לגיטין אמנם תינח אי מצינו לחלק במשנה או ברייתא משא"כ השתא דרבא רק מסברא קאמר א"כ מודה דמדינא יש אונס וע"כ מולנערה: תוס' למה באם לא באתי לא תקנו כ"כ רבנן משו' צניעות ולולי ז' נ דלק"מ דחכמים לא תקנו אלא היכא דא"א בע"א ומעתה בשלמא כולא מלתא דתנאי דליעקרו רבנן האי לא מסתבר דרוב פעמים צריך הבעל לתנאו וא"כ

בכל תנאי שייך אונס ואיצטריכו רבנן לתקינו דאין אונס משא"כ באם לא באתי דליכא למיחש כ"א באם לא אמר מעכשיו ח"כ אית ני' תקנא דנימא מעכשיו ומה גם דאמרי' כל דמגרש בבי דינא מגרש וילפי' לי' למימר מעכשיו:

למדתי מד' רש"י במ"ש בענין כל דמקדש דק' לי' מי עדיף מהריני בעליך ע"מ שירצה אבא דאם רצה האב מקודשת ואין בידי' לחזור לאח"כ וא"כ כיון שרצו רבנן ע"ע האיך יכולי' עכשיו להפקיע הקידושין וע"ז כ' רש"י דהאי מקדש אדעתא דרבנן ר"ל כל אימת שימצאו רבנן עלילה להפקיע הקידושין יהי' יכולי' ועי' בדבריו ותמצא כן:

ואמנם מנא ידעי' דמקדש אדעתא דרבנן כתב רש"י ביבמות פרק במ"ש משום דאומר כדת משה וישראל ומ' לי' לרש"י דה"ה ביבמות אף דעשה שלא כהוגן מסתמא אמר הנוסח הרגיל ואמנם תוס' בב"ב ג"כ אזיל בהך שטת ואמנם דעתם דביבמות ובב"ב גבי תלוה וקדיש וודאי לא אמר כדת משה ולזה תי' מה שתי' ואמנם ביבמות שם הניחו הדבר בצ"ע דמס' להו בהא גופא אם הטעם משום דאמר כדת משה או לא עי' ותמצא:

ואמנם לולי ד' רש"י הייתי אומר דיש לפקפק וכי היכן מצינו בש"ס דהמקדש צ"ל כדת משה וישראל דנימא משו"ה דמקדש אדעת' דרבנן ותו הרי בגירושין וודאי אומר בגט כריתות כדת משה וישראל וא"כ ל"ל למימ' אפקעינהו דאתא תקלה מזה כמו שהקשו הראשוני' דיכול לחפות וכיוצא למה לא נימא דמגרש אדעתא דרבנן ולא אצטריך לאפקעינהו דאתא תקלה מזה וכל מן דין הני קושי' נ' דק' להו לרבותי דרש"י ולזה יצאו לפ' ע"ד אחר ואמנם דברי' צריכי' ביאר לסלק מעלי' חלונת רש"י ז"ל ונראה דכוונתם ע"ד זה דהנה יש ב' מיני מצות מצות המפורשים בתורה וא"כ העושה אותן אינו עושה ע"ד רבנן ומין שאינו מפורש והעושה אותן ע"כ ע"ד רבנן הוא עושה דזולת זה מאן גילה לו שדבר זה מועיל ומעתה הנה גירושין מפו' בתורה באר היטב ואף שהנוסח הוא מד"ס מ"מ יש בכלל מאתים מנה והעושה כן ע"ד קרי בי רב עושה ואמנם קידושי כסף ושטר שלמדו רז"ל בגזי"ש והיקש וא"כ המקדש אשה בכסף ושטר מהיכן עולה על דעת אשר בזה האשה לו לקנין וא"כ ע"כ אדעת רבנן הוא מקדש והיינו דאז"ל כל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש וזולת זה מאן יימר ליה דהוא אשתו וע"ז פריך הש"ס שפיר בביאה מא"ל הא ביאה בהדי' כתיבא ודמי' לגירושין ומשני אטו דבעי' בעילה לשם קידושין וממ"נ אי לא בעיל לשם קידושין לאו כלום עביד ואי בעיל שוב אדעתא דרבנן בעיל ושוו להו לבעילתו בעילת זנות כנ"ל לפ': תוס' ד"ה דקדיש בכספא ע' רש"ל ורש"א וד' רש"א תמוהים לענ"ד דא"כ מאי קאמר הש"ס דהאי דסבר הדרא לטיבלא ס"ל ב"ד מתנין, לעקור דבר מן דתורה הלא לא עקרו ולא מידי כיון דהפקר ב"ד הפקר ואיתא בשאלה ותו

הא מיירי אפי' כשכבר נתן התרומה לכהן דליתא בשאלה ואמנם בעיני ד' תוס' פשוטה ואמנם בב"ב מבוארים יותר וע"ש וזה דוודאי יש כח ביד חכמים לעקור מעשה ב"א ואם גם ע"י עקירת המעשה נגרר עבירה ממילא, ואמנם לעשות ממצוה שעשה אדם מישראל עבירה כה"ג לא למד והיינו בשלמא התם דהדרא לטיבלא וא"כ לא חרם כלום וממ"נ לא עשה בהרמתו עבירה משא"כ הכא דאיהו לבעילת מצוה איכוון ואתי רבנן ואמרי דבעיל בעילת זנות והיכן מצינו זה ומשני דגם זה ביד חכמים ועי' בתוס' ב"ב שם נ' כעין ראי' ואולי הכוונה כך לד' הרא"ה דבקידושין יש אונס מדשבק רבא קידושין דאיירי בי במכלתין ונקט גיטין:

בענין בעילה בתחילה בשבת

רש"י ותוס' ד"ה מהו לבעול כוונת דבריהם דהתרצן לא פשיט מהנך ברייתות כיון דאיכא למימר דר"ש היא או כר"י דחבורה ואמנם מהך דבן עוף ק' להו והנה פשיטא להו דקאי אנשאת ברביעי וצ"ל דעושה סעודה כדי לפייסה אא"כ גם במו"ש לא יבעול בתחלה בכ"ג וא"כ פליגא הך ברייתא אמתניתן דברכות דאם במו"ש ג"כ אינו רשאי לבעול האי טרדא שייך עד מו"ש וא"כ שפיר לא אפשיט מהך ברייתא כיון דמתני' פליגא בהדי' עלה וצ"ע:

מפקיד פקיד י"לע כיון דאמרה תורה בהדיא לבעול על דם בתולי' כדכ' ופרשי השמלה ואי מפקיד פקיד או דנימא דם נדה הוא והתירה התירתו או דקמי שמיא גליא דלא הוה דם הבא מן המקור, למה לא נימא טפי דחבורי מחביר ונראה דמשו"ה כ' רש"י דהחבורה היינו שהדופן מתפרק דהיינו מהבתולים גופיי' דקרום קליש הוא וודאי אין דם יוצא דאלו מבתולים יוצא לא הוה מס' לש"ס למימר מפקיד פקיד וכמ"ש ואמנם אחרי שהיא רק מחמת שהדופן מסתלק יש לצדד אם אין דם כנוס ג"כ דבלא"ה הדבר תמוה שיהי' רוב בעילות עם דם כנ"ל:

תוס' ד"ה דם חבורי לילי דבריו הייתי אומר דהיכא שהדם יוצא לחוץ גם רש"י מודה דמשום נטילת נשמה חייב אלא התם בח' שרצים דמיירי בנצרר הדם אעפ"י שלא יצא היינו דלא ניחא לי' לרש"י לפי דמשום נטילת נשמה מיחייב ודוק בזה:

ובענין מ"ש תוס' דאין לומר משום חולשא והק' ממילה לולי דברי' הייתי אומר דהתם וודאי לחלישות האבר הנחבל הוא צריך והיינו סכנתא לאומנא דלא מייץ כידוע למבין: את"ל הל' כר"י דהיכא דאיכא תרתי כוונתם דהוה שבות דשבות במקום מצוה ושרי וכן לקמן גבי פסיק רישא דלא ניחא ליה שכ' דבמקו' מצוה מותר ג"כ מה"ט דפ"ר דלא ניחא

לי' הוה מלאכה שא"צ לגופא וכיון דאיני מכוין בהדי' הוה שוב כשבות דשרי במקום מצוה:
ובענין מאי דאיבעי' לן מקלקל אצל הפתח היינו משו' דלא נחתי' השתא למקלקל בחבורה דאלו הוה מקלקל בחבורה ולדם הוא צריך א"כ לכ"ע חייב: ואמנם ענין מקלקל כ' רש"י אלא דק' ממאי דאמרינן יותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא וצ"ל דדלמא התם משום דטב למיתב טן דו ולא משום הבעיל' דאינה מצווה פ"ו ודאמרי' דאינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי היינו אח"כ לאחר שטעתה טעם ביאה ונ' דזה רמז הכ' ג"כ ואל אישך תשוקתך אליו ואפשר שזה ג"כ כוונת ר"ל ביומא ע"פ טוב מראה עינים שפי' באשה ר"ל בדידה דווקא:
מסוכריתא דנזייתא ע' רש"י שכ' להוציא משקין ר"ל לאפוקי מהערוך שכ' דמבטל לה שם ובא ליישב בזה מנ"ל למק' להק' דלמא באמת משום ביטול היא הטעם אע"כ דהיינו במקום דלא מבטל לה:
והנה מה דלא הביא הערוך ראיה מחלזון י"ל דהתם פטור אמרי' אבל עדן אינו מותר אמנם במסכ' שבת הביאו ראי' ממלקט עצים בארעא דחברא והתם ג"כ לא תנן כ"א פטור אע"כ צ"ל דלא רצו להביא ראי' מחלזון דדלמא מתעסק קיל בכ"הג:
ומ"ש גבי הושענא דאיכא אחריתא דמ"מ הוה מנא דדלמא לאינש אחרינא מתבעי:
וי"לע למסקנא דס"ל לרב דבר שאינו מתכוון אסור אמאי נקט פ"ר ויש ראי' מזה לרש"י דבא לאמעי' דאפי' פ"ר דלא ניחא לי' אסור:
שנא' בהן פאר ע' תוס' ואמנם לא הוצרכו לכאורה לזה כ"א אי אבילות יום ראשון דווקא דאוריית' מש"אכ אי כולא מלתא דאבילות דרבנן או כולה דאורייי' א"כ אצטריך לד' רש"י דאמאי ביום ראשון דווקא פטו' ואמנם אי כולה מלתא דרבנן בלא"ה א"ש דאי לאו דנאמר בהן פאר לא הוה ילפינן מחסמכתא לפטור מן התפילין:
בענין מ"ש תוס' מר"ג דברכות ע' ברא"ה שהרבה לתמוה משם ע"ד רש"י ואפשר ד' רש"י דבאשה ראשונה לא שייך בקיאות בשום אדם והתם אשתו ראשונה היא או דאשתו ראשונה לאו בתולה הואי ודו"ק:
המפיס מורסא יל"ע דלמא התם דווקא משום דלא ניחא לי' בפה משא"כ כאן דעכ"פ ניחא לי' וצ"ל דע"כ מיירי אפי' היכא דניחא לי' בפה דאל"כ ליתני אם צריך לפה וזה שלא כד' תוס':
הא לא כ' כתובה יל"ד מאי והא והי' נ' ראי' מזה שלא כד' הרמב"ם שפי' דלא מיירי בנישואין כ"א דווקא בנישואין מיירי ועד רב אמי לא התירו וכשהתיר רב אמי ממילא

לא אכתיבא כתיבה וא"כ עכ"פ צ"ל דמקמי שבת הי' אלא שלא הי' זמן עוד לכתוב וכדי הראשוני':

ומי איכא הנראה לקולא ע' רש"י ומ"מ צריך ביאור דמאי אית לי' למיעבד כיון שכך הי' מעשה ונ' דהכי קא קשיא לי' דלמה לי' למימר הורה א"וו דלסמוך עלה משום דמעשה רב ולהכי לא קאמר ר"י אוסר וא"כ שפיר ק' דכיון דר"י החמיר מה לי אם הוא מעשה רב:

בענין ברכת חתנים

כתובות ח'. א' בתולה וכו' נ' דלא רצה לומר אפי' אלמנה לאשמועי' דלאו בחדא מחתה נינהו דבתולה אפי' נשאת לאלמין ואלמנה בנשאת לבחור דווקא:

ואלמין לא מק' העולם הא בל"ז יכול להק' ונ' דס"ד דהך ברכה לכבוד הכלה לפייסה נתקנה וה"ה באלמנה שנשאת לאלמין צריכה פיוס ודווקא לבחור א"צ פיוס ואמנם מדמשני לי' כאן בבחור דמ' דכאן קמא קאי אדקתא וכאן בתרא קאי אדבתרא שפיר מק':

משמח חתן וכלה ע' רש"י שמעתי בימי חורפי מתרצי' דכ"ז שלא גמר הברכות עדן מקרי כלה בלא ברכה ואסורה עלי' א"כ ל"ש לברך משמח חתן עם הכלה משא"כ לאחר גמר הברכות שפיר שייך לומר עם:

בסוגי' דפתח פתוח כתובות דף ט':

הק' הראשוני' ע' רש"י שכ' דאי מצא דם לא שייך טענת פ"פ דלמה לי הרי עכ"פ שויא אנפשי' חד"א ונ"ל לתרץ דהנה אלו נימא מיקם לא קים לי' ל"ש שוי' אנפשי' חד"א כמבואר בש"ס אמנם לא אמרי' כן משום דל"ל הוכחה למימר הכי משא"כ היכא דמצא דם וודאי אמרי' מיקם היא דלא קים לי' ושריא:

הנה ד' הרמב"ם דבאשת ישראל פחותה חבת ג' אפי' עדיין קטנה היא אסירה דל"א פתוי קטנה אונס היא והיינו משים דק' לי' קי' תוס' דאכתי הוי ס"ס א"כ משמע דלית ליה הך סברא דשם אונס חד הוא והתימ' שלא נתעוררו הפוסקי' על זה ואפשר דהרמב' לטעמי' אזיל דס"ל הא דס' דאוריי' לחומרא הוא רק דרבנן ומהאי טעמא ס"ס לקולא משום דס' שני הויא ספיקא בדרבנן וא"כ אפי' ב' הספיקות משם אחד לית לן בה ואין מדברי' ראי' לדידן דקיי"ל ס' דאורייתא מ"הת לחומרא:

ואמנם מלשון הש"ס דפריך בפשיטות אר"א והא ס"ס הוא ולא מייתי שום ראי' ממשנה או ברייתא משמע לכאור' כד' הרמב' דס"ס שריא משום דהוה ס' בדרבנן ולדידן דלא ס"ל הכי צ"ל דס"ס מטעם ריב שרי ולהכי ג"כ לא הוצרך הש"ס להביא ראי' דס"ס שריא:

אמנם אי ק' לי הא ק' לי למה שכ' מהרי"א הובא בש"ך יו"ד ק"י בכללי ס"ס דהיכא דספק אחד מתיר יותר מחבירו לא מיקרי שם אונס חד הוא וא"כ לא ידענו אמאי כ' התוס' דהכא מיקרי שם אונס חד הוא דהרי הך ס' גדולה ס' קטנה אלים יותר מס' אונס ס' רצון דס' אונס ס' רצון הויא ס' כנגד הרוב כמו שכ' התוס' דרוב ברצון והיינו משום דאונס יש לו קול משא"כ ס' גדולה ס' קטנה דאטו משום דאנן אמרי' פתוי קטנה אונס הוא יהי' לו קול אתמהה וא"כ וודאי אין כאן רוב נגד הספק וכ"ת אכתי אינ' מתיר יותר מחבירו אף דאלים תינח לד' ר"י דנאמנת לומר נאנסתי אף כנגד הרוב שפיר משא"כ לדעת הרא"ש דכ' דאינה נאמנת נגד הרוב א"כ וודאי וק' הרי בהאי ס' גדולה ס' קטנה נאמנת לומר נאנסתו ובס' אונס ס' רצון אינה נאמנת ולפי"ז נתבאר שדברי מהרי"א מיוסדי' על ד' ר"י ומעתה נוכל לומר דגם הרמב' אית לי' סברת התוס' דב' ספיקות משם אחד לא הויא ס"ס אלא דס"ל כהרא"ש דאינה נאמנת לומר נאנסתו כנגד הרוב ולא הוה אחד כמו שביארנו אלא ע"כ לא ס"ל פתוי קטנה אונס הוא:

ואין להשיב אס"ד דפתוי קטנה אין לו קיל הדרה קו' התוס' לדוכתא ונוקמי בחזקת היתר לבעלה ונימא דבקטנותה נתפתה וא"כ לא הוה הס' נגד הרוב אלא ע"כ דגם פיתוי קטנה יש לו קול לא היא דס' גדולה ס' קטנה לא מהני בי' שוב חזקת היתר דאית לך לנגדה חזקה דהשתא נבעלה וכמו שכ' התוס' גבי אשת כהן:

ובמה שכתבנו אין מקום לד' הק"נ שכ' לפרש ד' הראש שהחליט דטוענת נאנסתי לא מהני הכא אף דאיכא ברי ושמא מ"מ בעי' ג"כ מיגו או חזקה בהדי ברי ושמא הכא לא שייך לא מיגו ולא חזקה וכ' הק"נ דכונת הראש דהוה מיגו וחזקה במקום רוב דרוב ברצון וכמו שביאר הראש בהדיא בתר הכי ולמה שכתבנו כ"ז ליתא דאכתי דלמא בקטנותה נתפתתה והיה ג"כ אונס ואין כאן רוב בשלמא הראש כ' שפיר דחזקת צדקות לא מהני נגד הרוב ולא שייך למימר דדלמא בקטנותה נתפתתה דאיכא שוב חזקה דהשתא משא"כ למימר בפשיטות דל"ש מיגו וחזקה משום הרוב לא יתכן וכמו שכתבנו ולזה נ' דכוונת הראש דבאמת הך חזקת בתולה לא הוה הכא חזקה משום דאיתרעי דהרי בעולה לפניך אלא דבדברי ר"ג לקמן דהבעל בעצמי טוען שאירס' בחזקת בתולה וא"כ אף אנו אומרי' כי בתולה היתה משא"כ במקדש קטנה פחותה מבת ג' דל"ש חזקת בתולה כלל אין כאן חזקה ועיי' בראש ותמצא לשונו מורה כדברי, ואמנם מה שכ' דאין כאן מיגו היינו משום דכיון דלא אמרי' ברי ושמא ברי עדיף א"כ אפי' אמרה מוכת עץ אני אינה נאמנת וא"כ מאי מיגו שייך וכ"ת הרי לא פליג הראש אר"י אלא דטענת נאנסתו היינו משום דאי אמרי' דחזקה מהני ג"כ לברי ושמא שפיר שייך לומר דנאמנת למימר מוכת עץ אני

הואיל וחזקה מסייע משא"כ אי בעי' מיגו גם במוכת עץ אינה נאמנת ואין כאן מיגו ודוק בזה:

מאי קמ"ל יל"ד למה שכ' רש"י דר"א דווקא לאוסרה קאמר דנאמן אבל לא להפסידה כתובתה א"כ מאי מק' הש"ס הא טובא קמ"ל לאפוקי מדשמואל דאמר אף להפסידה כתיבתה נאמן ואמנם הא לא ק' דכיון דלאוסרה לא הוה רבותא ורק לאפוקי מדשמואל קאמר ר"א הול"ל הכי בהדי' אינו נאמן להפסידה כתובתה אמנם הא ק' לי דהנה הרש"א הקי' דדלמא קמ"ל דלא תימא דמשום הכי מותרת דאין דבר שבערוה פחות משנים ותי' דא"כ מאי נאמן דקאמר ר"א עיי"ש ומעתה למה שכתבנו דמצינן למימר דנקיט נאמן לאפוקי מדשמואל הדרה קו' הרש"א לדוכתא דלמה ר"א תרתי קמ"ל דלא תימא אין דבר שבערוה פחות משנים ולאפוקי מדשמואל ולזה נ' לתרץ קו' הרש"א בענין אחר וזה דקו' הש"ס הי' באיזה ענין נקט ר"א האומר פתח פתוח הול"ל הבעל נאמן טפי לאסור אשתו עליו ולזה אצטריך לשנויי דסד"א מיקם הוא דלא קים ליה:

תנינא יל"ד דמאי ענין זה לזה בשלמא התם קאמר בהדיא דקידשה וא"כ נאסר נקרובותיה משא"כ הכא נהי דטען פ"פ מצאתי אכתי יוכל להיות דמותרת עליו דדלמא מ"ע היא או בגוונא אחריתא בשלמא לד' האומר שויא חתיכה דאסירא היינו מטעם הודאת בע"ד כמאה עדים דמי א"כ שפיר פריך דהרי עכ"פ הודה דפ"פ מצא משא"כ לדברי האומר דשויא חתיכה דאיסור' הוא מטעם נדר וודאי ק' ונ' דהנה במשנה זו דמייתי הש"ס אכפול תנא ותני תו היא אומרת קדשתני וכו' והש"ס בקידושין עבד צריכותא מרישא לסיפא אבל מסיפא לרישא לא עבד והיינו טעמא דרישא וודאי צריכא דלא תימא דדווקא בהיא אומרת קדשתני הוא דשייך שויא חתיכה דאיסורא משום דבדבור זה שהיא מקודשת אסרה נפשה בהדי' אכ"ע ומיגו דאסרה נפשה אכ"ע אסרה נפשה גם על קרוביו משא"כ בהוא אומר קדשתיך ובדבור זה אכתי לא אסר נפשי' ומקרובי' הרי לא קאמר ס"ד דלא אמרי' שוי' אנפשיה חתיכה דאיסורא דמאי נדר שייך כאן קמ"ל דאפ"ה שוי' אנפשי' וא"כ ה"ה דפ"פ שפיר פריך: כ' רש"י במס' קידושין מוקי לה וכו' כוונת רש"י לד' התוס' דמשו"ה לא ק' לי' מהך מתני' אאידך דר"א אף דס"ד דאינו נאמן עפ"י עצמו משום דידע דהך דקידושין מיירי באומר קדשתיך בפני עדים:

וזה נ' ג"כ כוונת רש"י במה שכ' אין האשה מזנה נאסרת דל"ת דהש"ס הוה סבר דר"א לאפוקי פ"פ אתא והטעם משום דאמרי' דמיקם לא קים לי' וא"כ לא ק' מקידושי' ואמנם הא א"א דר"א בכל מזנה מיירי והש"ס דמק' הוא כמו שכ' התוס' והן ד' רש"י:

מפני מה לא אסרוה עיי' רש"י ותוס' ונ' כוונת רש"י דמ' לי' אי כד' התוס' מ"ש ממאי דמשני הש"ס אונס הוה דק' וכי חוטא נשכר צ"ל דכך גזרה התורה דכל היכא דמותרת לבעל מותרת לבועל וא"כ הכא נמי ל"ש ומ"מ יש לחלק דבשלמא באונס דשרי' עד לעולם לבעל א"כ ה"ה דשרי' לבועל משא"כ השתא דלא שריא לבעל אלא משום דלא אתי עדים וא"כ היכי שרינן לה להבועל דילמא היום או למחר יבואו עדים ותאסר עליו למפרע:

כל היוצא למלחמת וכו' עיי' רש"י נ' דרש"י בכיון כ' שאם ימות במלחמה משום דבאמת וק' אדוד כיון דאוריה היה חייב מיתה כמ"ש י"ל א"כ אמאי באמת הרגו בחרב בני עמון ולא דני בסנהדרין א"מ עשה כן כדי שיתקיים התנאי ותהא מגורשת למפרע ועד"ז י"ל מה שכ' רש"י דברים המעורבין היינו קידושי' דק' פשיטא דהא עלה קיימי' אמנם ק' לי' לרש"י הא דקאמר הש"ס תני רב יוסף דמשמע מילתא באנפי נפשי' ותני הול"ל בוו"ו א"וו באמר רב יוסף חידש דאפי' מי שלא הי' לו אלא קידושי' בינו לבינה הי' נותן ג"כ גט כריתות וכ"ת פשיטא דמ"ש לא היא דבשלמא בנישואי' דאין תנאי בנישואין משום ב"ז אצטריך לגרשה על תנאי משא"כ בקידושין יכול לקדשה על תנאי סד"א דלא צריך לגט כריתות קמ"ל ר' יוסף דלא שנא אלא דק' באמת טעמא מאי לא קדשה על תנאי וצ"ל ע"כ משום דהתנאי הי' אם ימות במלחמה ומעתה בשלמא אם מגרשה על תנאי נמצא כל זמן שלא נתברר שמת במלחמה מוקמי' לה אחזקת אשת איש וליכא למיחש אתקלה משא"כ אי מקדשה על תנאי וכי לא הדר לביתו אחר המלחמה מוקמי' לה אחזקת פנוי ושרי' לה ושמא היום או מחר יבוא ונמצאת בניה ממזרי' מ"מ מוכח דהתנאי הי' כמו שכ' רש"י:

ליום הרביעי אין וכו' יל"ד למה לא קאמר בשאר ימים לא ונ' דלכאור' הי' אפשר לומר דלעולם טעמא משום שקדו או ברכה והא דתנן שפעמי' בשבת ה"פ דלילי שיושבי' ב"ד בה' לא יוכלו חכמי' לתקן משום שקדו או ברכה נישואין בד' משום עד שישבו ב"ד בשבוע הבאה יתקרר דעתו ואנן ניקום ונגרום לי' אקרורי דעתא שיפסיד כתבתו בכדי משא"כ עכשיו דבו"ד יושבין גם בה' אא"כ בה' מיהת אמאי לא ישא דאיכא שקדו ואיכא ברכה א"וו דאנן חיישי' לאקרורי דעתא ואי משום כתיבה כיון דמצי למנסב בד' ולא נסיב אנן למאי ניחוש לה:

והנה פה בסוגיין בתו"י הוא מקור העניין דבעי' ס"ס שיוכל להתהפך ועלי' כיון האגור שכ' שראה כן בתוס' ושכח היכן ואמנם א"כ תוס' דלא חילקו בזה מ' לכאור' דלית להו האי כללא אמנם כן כבר העיר הפ"מג אד' התוס' לעיל שהק' הא הוה ס"ס מוכת עץ ספק דריסת איש דלא יוכל להתהפך ותי' דאדרבא מכאן ראי' למ"ש הרמ"ע בשך שם

דהיכא דתנן ידעי' איזו ס' הוה ס' ראשון לא צריכי' ליוכל להתהפך וה"נ כן וא"כ מ' דתנ"י לית להו להך דרמ"ע ואין מי שהרגיש בזה וע':

כ' רש"א דמ' מתוס' דלית להו מיגו באיסורא וד' צ"ע דהא בהדי' תנן גבי איסורא מיגו גבי א"א שאמרה א"א הייתי וגרושה אני ואפשר דמי לי' לחלק בין מיגו דשתיק ומיגו דטעון אמנם אפשר שכיון לד' הבי"ש שכ' דפשיטות דמיגו דידה לא מהני לי' דעכ"פ שוי' נפשי' חד"א:

וכ' עוד רש"א דלת"ש תוס' לקמן דלא אמרי' מיגו להוציא ה"נ א"ש ולדעתי אפשר דכוונת תוס' לקמן דווקא משום דאיכא מיגו במקום חזקה ולהוציא: ועד"ז נ' דצריך להסביר ג"כ ד' תוס' לקמן שכ' דהך חזקה דהכא עדיפא וק' דהרי חזקה דאין אדם פורע תו"ז אית להו לכ"ע וחזקה דאין אדם שותה בכוס פליגי בה הכא איוו ה"פ דע"כ איבעי נן אי אמרי' מיגו במקום חזקה היכא דהך מיגו להחזיק הוא משא"כ אי הך מיגו להוציא הי' ג"כ א"כ הוה כמיגו במקום ב' חזקות חזקת ממון וחזקה א"א שותה בכוס א"כ כה"ג לא איבעי לן ואהא כ' בתר הכי אי בלא"ה לא אמרי' מיגו להוציא א"ש טפי: מאי לאו דקטעין פ"פ למ"ש הראשונ' דאי בטענת דמי' צ"ל דמיירי באשת כהן ופחותה מבת ג' דאל"ה מצי למימר דמ"ע היא והיה ס"ס א"כ שפיר קאמר מאי לאו דקטעין פ"פ דד' המק' דטעמא דמתני' משום דגזרה אטי ב"כ כד' ר"ת ולהכי לא ניחא לי' למימר דאטו ב"כ ופחותה מבת ג' נגזור וד' התרצן כרש"י וענין א"כ מה הועילו הנה אי בוגרת ומ"ע יש להם פ"פ כר"ח ש"פ בהני מה הועילו יל"ד החולקי' צ"ל כמ"ש הנ"י דע"י תק"ח יבוא תקלה שיוציא לעז להפסיד' כתיבתה:

מאי אלמנה משום דבעי לאקשויי מאלמנ' מן האירוסין להכי מק' כאן ולא בריש מכלתין גבי ואלמנ' ביום ה':

בגדתאה דמן בגדת כוונתו דלא נימא דהיה שם גנאי מן בוגדי' דהרי קורא לחבירו בחניכתו אין לו חלע"הב:

תמרי מקמי נהמא מכאן צ"ע על מ"ש הרמב"ם בה' דיעות דקודם אכיל' יאכל אדם דבר המשלשל ולא לאחר אכילה והרי תמרי' משלשלן ואמרי' דדווקא אחר אכילה מעלי ולא קודם אכילה:

כיון דחזי דמזלזלי בהו ע' רש"י ומה שכ' דבכהני' איכא גנאי טובא משום דכהני' קפדו שלא להשיא בנותי' כ"א לכהנים ומאחר שנתגרשו נפסלו מן הכהונה:

ובתוס' לשטתם תי' קו' זו בע"א במ"ש דבכהנים לא שקלו אלמנות כ"א רביע מבתולה משא"כ בישראל:

ומ"ש תוס' דאין סברא שיתנו לאלמנת בת כהן יותר מאלמנת בת ישראל היינו משום דבתולה שייך גבה ל' בת כהן משא"כ אלמנה אינה נקראת ע"ש אביה:

מוכת עץ כ' רש"י שנתקע לה עץ יק' דלקמן פ' אלו נערות מ' דבחבטה בעלמ' נושרין בתולי' ואמנם לרב דקאי אקטן שבא על הגדולה פי' רש"י שפיר ואמנם בר מן דין נ' דד' רש"י דמשו"ה קיי"ל דמו"ע לא שכיח ודלא כמ"ד לקמן דכולהו נמי חביטי מחבטן משום דס"ל דע"י חבטה אין בתולי' נושרין כ"א ע"ד שכתב רש"י ז"ל וע':

ר"מ מדמי לה לבוגרת נרא' תרוויי' ס"ל דמשום חיבת ביאה ראשונה תקנו מאתים ודווקא למאן דלא טעמא טעם ביאה ומה"ט מדמי לה ר"א לבוגרת וד' רבנן משום דבשלמא בוגרת ידוע דאין בה העון משא"כ מו"ע נהי דמאמין לה שמו"ע היא מ"מ מידי חשדא לא נפקא דהרי אתעביד בה מעשה. ולאו שנותי' גורמי':

הק' הראשונים וכן הרש"א על רש"י במ"ש לפ' קושי' הש"ס אברייי מדקתני א"י לטעון והרי גם במתני' לפנינו קתני הכי וכ' רש"א ויש ליישב ונ' לפ' דכיון דלד' רש"י העיקר שע"י שיצא הקול יבורר א"כ מדקתני בברייתא א"י ש"מ שגועריו בו משא"כ במתני לקמן ה"ק א"י לטעון כלל ולעולם אין הב"ד נועלי' בפני' אלא הוא עצמו נעל:

ולד' רש"י אלו כיון ה"ה שנתקשה הלח"מ בדבריו והכי כוונתו דהרי"ף והרמב"ם מפר' הסוגיין כרש"י וא"כ אמתני' לק"מ וכיון שהם לא הביאו כ"א המשנה ממילא לא הוצרכו להביא הך דקודש וע':

ואמנם מ"ש הלח"מ לפר' דבריו הביא הרמב"ן בחי' לכתובות וכ' ע"ז ואין להשיב על דבריו אלו נ' כוונתו דנהי דלרבה מחזקי' לה בחזקת בתולה מבעל ראשון מ"מ בחזקת בתולה בשעת קידושי שני עכ"פ לא מחזקי לה טפי משאר בתולות ועי':

ואמנם כל ד' רש"י המה רק לטעמי' שכתב דעיקר הדבר כדי שיבורר משא"כ לד' התוס' דהכל אטו אשת כהן ולזה כ' תוס' מה שכ' ע' ותמצא: כגון שקידש ע' תוס' ודברי' תמוהי' הרי כתבו בעצמם לעיל דאית לן לאוקמי בחזקת כשירה לכהונה אלא שהוא נגד חזקה דהשתא ואמנם תינח אי חיישי' שתחתיו זנתה משא"כ אי תחת בעל ראשון אנו דנין למה לא נוקמי בחזקת כשירה לכהונה וכ"ת כיון דארוסה הויא ורוב פסולין אצלה אפי' למאן דמכשיר בעי ברי דידה והכא אפי' בשותקת מיירי לא היא תינח אי בימי ארוסתה יצאנו משא"כ עכשיו הרי נוכל לומר דאחר שנתארמלה או נתגרשה זנתה ואז היו רוב כשרין אצלה וצ"ע:

בענין ברי ושמא ב"ק קי"ח ב"מ צ"ז כתובות י"ב הנה ד' הפוסקי' דא"י אם פרעתיך חייב והיינו מדמק' הש"ס ב"ק קי"ח אר"ה ור"י מ' דלר"נ ור"י ניחא וק' לר"נ ור"י נמי מ"ש

רישא ומ"ש סיפא אע"כ משום דברישא הוה א"י אם פרעתיך אלא שיש לעורר דלמא כדמסקי' דבבא לצאת י"ש מתני' לר"ה ור"י ומיירי מתני' בדלא תבעו וצ"ל דמדר"י דייק הש"ס דאי ס"ד דגם מתני' מוקי כה"ג למה אמר מלתא באפי נפשי' הול"ל למלתי' אמתני' ואנא ידענא דכ"ש הא דהוה ברי ושמא דלר"ה ור"י חייב לשלם בדיני אדם אלא ש"מ דגם מתני לר"י בבו"ש, וכוונת ר"י אסיפא דמתני' קאי:

וע' רש"י שנתעורר בזה על ב' דברי' חדא דאי מדר"י מ"ש באינו יודע אם פרעתיך או הלויתיך בתרוויי' צריך לצאת י"ש דהרי בהלויתיך קאמר ר"י וע"כ משום דר"י בברי קמיירי א"כ שוב לא מצית למשמע מידי במתני' וע"ז כ' רש"י דד' הש"ס דא"י אם פרעתיך מברי ברי כיון שהחיוב ברי מיהת משא"כ א"י אם הלויתני כי לא תבעו אין כאן ברי כלל ועי':

ותמהו הפוסקים על הרמב' שלא הביא הך דר"י דבבא לצאת יש חייב ונ' דד' הרמב"ם דה"ט דחייב לצאת י"ש להוציא עצמו מחשדא וע"ד שכת' תוס' ב"מ צ"ז דאין אדם עושה עצמו מסופק והיינו משום שאין מאמיני' לו בפרט נגד ברי של חבירו ואמנם כ"ז בימי ר"מ דלא נתקנה עדן היסת משא"כ עכשיו דמשביעי' לי' היסת דאינו יודע א"כ שוב לא יחשדו ולא מידי ודוק בזה: ב"מ צ"ז תוס' ד"ה השוכר הנה תי' בתרא לא א"ש כ"א לשטתם דלכ"ע אצטריך לגלגול שבועה בזה אומר שאולה משא"כ לד' רש"י לקמן דלר"ה ור"י הוא דפריך שאולה ולר"נ ור"י היא דפריך ולר"נ ור"י בלא"ה משתבע ע"כ צ"ל כתי' הראשין:

ד"ה לימא תיהוי תיובתא בסי"ד לומר שיחלוקו דברי' צריכין ביאור כיון דמשום ברי ושמא אתי' עלה ומסקי' דלסומכות אינו ענין וע"כ דברי עדיף ואמאי נימא יחליקו לרבנן ונ' דוודאי אין לומר דאינו ענין כלל לסומכוס דלמה לא הרי לסומכוס משום שמא דידי' יש לתובע פלגא וא"כ הו"ל לתובע דררא דממונא ואמנ' א"כ דיו אם נאמר דלסומכוס חולקין החלק השני דברי דידי' לגבי האי חלק הוה כשמא דנרבע לגבי כולו ואי אמרי' דלסומכוס זכה בכולו א"כ צ"ל דברו דתובע בפ"ע חשוב למגבי לי' פלגא וכן השמא של הנתבע וא"כ שפי' זכה בכולו אמנם א"כ מאן לימא לן דרבנן פליגי אדסומכוס בתרתי דשמא ובברי דלמא בברי מודו וחולקין מיהת אלא ש"מ דלא אמרי' כלל ברי עדיף:

ד"ה והלה אומר אינו יודע מפשיטות דברי' דמ' לה דבמתני' הוה א"י אם פרעתיך מ' דס"ל כד' הרמב"ן בנ"י דאין השומר מתחייב כ"א משעת אונסין וביישוב ד' הרמב' שהק' הלח"מ ע' בס' קצוה"ח יישוב הגון ודפח"ח: משכחת לה רישא בב' וסיפא בג' ולרב"ח וכו' מכאן נ' לי להוכיח כד' החולקי' שהביא בב"י בשם בעל התרומות בחו"מ סי' ע"ה

דדווקא בגוונא דרבא אמרי' משאיל"מ ולא בע"א דאי גם בע"א אמרי' אמאי אצטריך הש"ס לדחוקי ולאוקמא מתני' בב' וג' ולרב"ח בג' וד' לאוקמא בע"א ומתיישב הכל שפיר ולא ראיתי מי שנתעורר בזה אלא דמ"מ ק' מ"ש דבמודה במקצת ועל השאר אומר אינו יודע מע"א נ' לי לחלק דבשלמ' במודה במקצת כיון דאיכא למימר משתמוטי קמשתמיט א"כ הוה מחויב שבועה ומשאיל"מ משא"כ בע"א והוא כופר ואומר על הכל אינו יודע כיון דקיי"ל חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח א"כ למה לא נאמין לו שאינו יודע ומס' אינו חייב לשלם וע"א הרי אינו נאמן להוציא ממון וכ"ת מ"ש מנסכא דר"א התם כיון דהוה חשיד אממינא שפיר הוא דמשלם מתוך שא"י לשבע:

ועד"ז נ' לי' לפרש ד' הריף בהג"א בכתובות שכ' דבע"א ישבע ותמה עליו המ' הא א"י לשבע ומשלם ולמ"ש א"ש דד' הריף ג"כ דסגי בנשבע שא"י ותו לא מידי ומטעמא מדלא מוקי הש"ס מתני' בע"א ואמנם במודה במקצת כיון דבהודאתו לחוד נתחייב שבועה על השאר תו לא משגחי' במה שטוען על השאר והוה מחייב שבועה וא"י לשבע משא"כ בע"א סגי שפיר אם נשבע שאינו יודע:

כתובות י"ב כ' רש"י בחזקת שנבעלה כוונתו דל"ת דכי היכי דאמרי' לר"ג אית לה חזקת בתולה ה"נ לר"י אית לה חזקת בעולה דהא ליתא כ"א לר' יושע אמרי' דנבעלה קודם שנתארסה:

דאיכא מגו כבר נתעורר הבי"ש דהרמב' והטור הביאו תי' זה ג"כ משום דס"ל דבמו"ע אני תחתיך דאין כאן מיגו בחזקה לחוד לא מפקי' ממונא וק' דכה"ג הו"ל לרמב' וטור לפ' ובס' ש"ת ח"א הק' עליו דא"כ למה באינו יודע אם פרעתיך חייב דמאי מיגו יש כאן ואמנם כבר הק' ג"כ הפ"י הובא בש"ת שם דלאיזה ענין תי' הש"ס האי תי' כלל כיון דכ' התוס' דלר"י צריך לתי' הב' דלדידי' במו"ע אין כאן מיגו ונ' לי' לתרץ דהנה התוס' כ' בסוגי' דממון דמתני' מיירי ע"כ כשהי' פנאי שתואנס אחר הנישואין דשייך לומר כאן נמצא וכאן הי' לא זולת והביא הבי"ש ד' תוס' אלו לפסק הל' וצ"ע למה לא ביארו כן הרמב' וש"פ ולזה נ' דאדרבה משו"ה מתרץ הש"ס האי תי' דבמתני' איכא ג"כ מיגו וא"צ לחזקה לחוד ואף דל"ש כאן נמצא וכאן הי' מטעם מיגו נאמנת והיינו שהביאו הרמב' והטור תי' הש"ס דלא נצטרך לאוקמי כד' תוס' וכ"ת א"כ לר"י קשיא אטו ר"י צ"ל כ"נ כ"ה הרי ר"י מצי סבר כרבה או כרב אשי לקמן בסוגיי' דמומין ואמנם להל' דקיי"ל כ"נ וכ"ה ע"כ צריך כאן לתי' ראשון ומתיישב הכל שפיר בע"ה: בענין גר קטן כתובות י"א ב"ק קי"ח וסנהדרין ס"ח סיומא לשיעורי החורף תרי"ד ער"ח שבט:

כתובות כ' רש"י אם אין לו אב כוונתו דוודאי ר"ה ס"ל הך סברא דאמרי' לקמן ניחא לי' במאי דעביד אבוהין דאל"כ אטו ר"ה מתני' אתא לאשמועי' וא"כ השתא היכא דשייך לומר בהפקירא ניחא לי' אמרי' ניחא לי' במאי דעבד אבוהון היכא דל"ש זה כגון שלא נתגייר אבוהון לא כ"ש דניחא להו א"מ מיירי באין לי אב והן די רש"י:

ובענין מ"ש רש"י ואמו הביאתו ע' ביו"ד רס"ח שכ' דד' רש"י כב"ה בטור שם דאם מעצמו בא להתגייר אין מקבלין אותו ולי נ' דלרבותא כ' רש"י אפי' הביאתו אמו צריך דעת ב"ד דדווקא לגבי אביו אמרי' ניחא לי' במאי דעביד ולא באמו:

וכ' רש"י בלא מילה וכו' נ' כוונתו דלכאור' הי' אפשר לומר דגר דנקט ר"ה ל"ד כ"א גיורת ר"ל וטעמא דבגר דצריך מילה ג"כ וודאי בהפיקרא ניחא לי' אמנם הא לא היא דהא מילה מקמי טבילה הוא ונהי דמלו אותו שלא כדין משום דבהפקירא בלא האי צער ניחא ליה אטו משו"ה לא עלתה לו טבילה כיון דבשעת טבילה עכ"פ זכות הוא לו והיינו דלא נקט ר"ה כ"א טבילה וז"ש רש"י דכל גר צריך ברישא מילה והדר טבילה:

ועד"ז יש ליישב דקדוק עצום בגמ' לקמן דאמרי' שנתגיירו בניו ובנותיו וכו' וק' בניו מאן דכר שמי' הלא אגיורת קאי אלא דהש"ס רצה ליישב דלא תק' לך אמאי לא משני' מתני' בקטנה דלא בעי כ"א טבילה ור"ה קטן אתא לאשתועי' וע"ז משני דאין חילוק בין בניו ובנותיו בזה:

ע"ד ב"ד ע' רש"י נ' כוונתי ליישב מה שנתעוררו תוס' בסנהדרין בזה מאן זכה בעבורו לזה כ' רש"י דהתירה דהצריכו ב"ד דווקא מסרה קדושת הגר להב"ד והם זוכין בקדושה זו ומזכין אותה לקטן:

וכ' עוד ומגעו ביין כשר כוונתו ליישב למאי דס"ד לקמן דאפי' הגדילו זמן מרובה יכולין למחות א"כ למאי נ"מ אהני גירותי וע"ז כ' רש"י דעכ"פ מגעו ביין כשר ומול זה כ' לקמן גבי למחות דנ"מ לכל מילי ולא לענין יין לחוד דגם ישראל מומר עושה יי"נ:

ואין חבין וכו' יל"ד. הא למאי הנ' נקט הש"ס ואין חבין ונ' דהנה תוס' הק' הא ר"מ בגיטין לא מחלק בין עבד גדול לקטן אמנם ד' רש"י דר"ה בנכרי דווקא מחלק ולא בעבד שכ"כ רש"י קמ"ל הכא בנכרי והיינו משים דעבדי' פריצי טפי והנה גם המק' הוה ידע דא"ל דר"ה דווקא אתא לאשמועי' דעבד קטן אין מקבלין אותו משום דחוב היא לו אלא דק"ל גם זה פשיטא דהרי תנינא וע"ז משני דקמ"ל דאף דגם בנכרי חוב הוא לו היינו בגדול דווקא:

ואמנם ד' תוס' בב"ק שכ' דאם גר קטן מטבילין ע"ד ב"ד פליגתא הוא בכתובות נ' דס"ל דר"ה אליבא דרבנן הוא דאמרה למלתי' ולא לר"מ דלר"מ אין חילוק בין גדול לקטן

ולפנינו ובאר ד' תוס' אלו בד"א בס"ד: שנתגיירו עמו מל' זה מבואר דל"ש ניחא להו כ"א כשהאב עושה בעצמו מעשה זה ג"כ ולכך צריך גם הוא להתגייר והוא יעשה המעשה בבניו זולת זה לא מהני ולכך לא סגי בנתגייר האב ג"כ ואח"כ באו הם בפ"ע להתגייר: לכו גדלה ע תוס' ומדי הרמב' בה' מלכים למדתו תי' אחר דהש"ס בא לשנויי גם לדידן דקיי"ל אפי' קטנה י"ל קנס ולהכי קאמר לכי גדלה: וכ' רש"י דרף יוסף קאי אפי' בנתגיירו בניו עמו והיינו דאל"כ כדמק' ממתני' לישני לי' דמתני' מיירי בנתגיירו עמו. ועד"ז נ' לפ' מ"ש הרמב"ן אחרי שיישב ד' הריף ואינו מתחוור כוונתו ג"כ דאי נימא דרב יוסף לא קאי אהטבילוהו ב"ד לישני לי' דמתני' מיירי כה"ג וכ"ת א"כ יק' תו אדר"ה אטו מתני' אתא לאשמועי' אטו אנן בדר"י אר"ה רמינן זיל האי קמדחי וזיל האי קמדחי:

ואמנם לי נ' ליישב ד' הריף ע"ד אחר כמ"ש תוס' בסנהדרין דלמאי דקיי"ל דר"ה מדאורייי' קאמר למה יכולין למחות ותי' שם ע' בדברי' ולפנינו נסביר בס"ד ואמנם תוס' בב"ק נ' באמת כי כוונו לזה דר"י פליגי אר"ה ר"ה דאמר סתמא ווודאי מדאורייי' קאמר וממילא אין יכולין למחות ור"י ס"ל דמדרבנן ולכך יכולי' למחות והנה תוס' כ' בזה דאי דרבנן ע"כ צ"ל דיש כח ביד חכמי' לעבור בקים ועשה וא"כ היינו פלוגתא דר"ה ורב יוסף דר"ה ס"ל אין כח ור"י ס"ל יש כח וכיון דאנן קיי"ל אין כח א"כ לא קיי"ל כרב יוסף ושפיר עביד הריף שלא הביא הך דרף יוסף:

ועתה נבאר ד' תוס' פה ובב"ק ובסנהדרין א' לא' הנה מדחלקו תוס' קי' לב' קי' ש"מ דבקי' א' מנכרי לא ק' להי והיינו טעמא דאי קטן ישראל יש לו זכי' מ"הת א"כ אמרי' בנכרי דשמעתין זכיה וידו באין כא' משא"כ אי דרבנן הבו דלא לוסיף עלה ובתר הכי מק' תו מנכרי דבשלמא אי נכרי הי"ל זכיי' מקטן לחוד ל"ק דדלמא ר"ה מדרבנן משא"כ אי נכרי אין לו זכיי' אפי' מדרבנן וע"ז תי' דנכרי דהכא כקטן ישראל דמי וא"צ לזכיי' וידו באין כא' ובתר הכי תי' דגם בדרבנן אמרי' זכיי' וידו באין כא' ואמנם דנימא דהוה דרבנן לא ניחא להו אף דתי' מגזל הגר משום דאכתי ק' להו ממ"ת שהק' בסנהדרין דהיו שם קטני' וע"ז באו לומר דקטן מ"הת אית לי' זכיי' ואמנם צריך לחלק בין דעת אחרת מקנה אותו כמו שחלקי בסנהדרין משום דק' ממציאה וגלל כן כ' בב"ק דבנתגיירו עם אבוהן באמת הוה דאורייי' וכן הי' במ"ת ואמנם אכתי ק' מדרשב"י פי' יוחסין דדרש החי' לכם לנשי' לא לשפחות כד' התנאי' שחלקי עליו והרי מ"הת אין כאן גר קטן והתם לא היו עם אבא שהרי הרגו כל זכר ולזה חזרו בסנהדרי' ואמרו דאין ענין זכיי' דהכא לשאר זכויות והדר ק' להו אי דאורייי' היאיך יכולי' למחות ולא ניחא להו במ"ש בב"ק דלר"י הוה דרבנן דאטי דרב יוסף תנאי היא רשב"י ורבנן ובאמת בב"ק ס"ל הכי אלא דק' כדמק'

הכא ממתני' לישני דהא מנו רשב"י ולזה תי' דכל גר צריך ג' דברי' מילה אם הוא זכר וטבילה וקבלת עול מצות ולקבלת עול מצות צריך דעת וא"כ אי כשהוא בן דעת אמר שאיני רוצה לקבל טבילה לא אהניא כלל זה תו"ד:

כ' רש"י ממזרת ואע"ג יכו' נ' דרש"י בא ליישב דלכאור' עדיפא הי"ל להק' כיון דאי מיחתה לא מצי לקיים ולו תהי לאשה למה יתן לה קנס וע"ז כ' רש"י דאין זה קושיי' דהרי גם גבי ממזרת דינא הכי ע' ודוק: חוטא נשכר כ' רש"י להפטר כוונתו לד' תוס' דאין חוטא נשכר הלזה דומה לחוטא נשכר דעלמא:

ואמנם לי נ' דכוונת הש"ס הכי דהנה במה רוצה זה לפטור עצמו מקנס שאומר אולי תמרה ותחזור לגיותה ואנו אומרים א"כ למה לא פרשת מס' בעולת ארמית ואטו במה שנכנסת לחטא חמור תהא נשכר:

שלא תהא קלה וכו' עיי' רש"י ולי נ' דה"ק אם תהא קלה להוציא והוא יציאה על מגן בלא כתיבה אף היא תחזור לסורה בוודאי ולכך תקנו לה רבנן כתובה שתעמוד ביהדות:

ולסיים שיעורי הזמן בד' אגדה יש לרמז בהא דר"ה דהנה התורה אמרה דכל אב ישים עול התירה על בניו וילמדם לדבר בם בכל עת ובכל שעה והיינו משום דניחא להוא במאי דעביד אבוהון ואמנם אם בא לידינו קטן מעצמו ויבקש לקבל עליו עול תורה לא נימא דבהפקירא ניחא לי' כ"א טובלין אותו ע"ד ב"ד ואמרי' חזקה זכות הוא לו ע"ד שכ' הרמב' גבי כופין עד שיאמר רוצה אני וכן יטהר ה' לבנו לעבדו באמת ובלב שלם א"ס:

מה שחנני ד' יתברך בסוגי דראוה מדברת כתובו' ספ"ק ויבמות ס"ט וקידושין ע"ד:

ראוה מדברת יל"ד תנא אהיכן קאי והכי הול"ל ראו פנוי' מדברת ונ' דלזעירי דאמר נסתרה י"ל תנא אדלעיל קאי דתנן היא אומרת מו"ע אני נאמנת לר"ג ואמנם אם אח"כ באו עדים שראוה מדברת וא"כ רגלי' לדבר דדרוסת איש היא וס"ד דאינה נאמנת קמ"ל דאעפי"כ נאמנת לומר לא נבעלתי ובזה יתיישב לן קו' תוס' דהיאיך נוכל לומר דמיירי באומרת לא נבעלתי כקו' הש"פ מייחוד הרי כ"הג הוה ס"ס וגם לר"י נאמנת ולמ"ש דקאי אלעיל א"כ מיירי בלא מצא לה בתולים אלא שהיא אומרת מו"ע אני וכיון דלר"י אינה נאמנת א"כ שוב לא הוה ס"ס ואמנם גם לרב אסי דמיירי בנבעלה נוכל לומר דקאי אדלעיל וס"ד אמינא הואיל ומקמי דאתו עדים אמרה דלא נבעלה כלל ועתה דאתו עדים ואמרו דראוה שנבעלה שוב תתאבק לכפרני' ולא תיהמן דלכשר נבעלה קמ"ל דלא היא דמ"מ נאמנת. ועד"ז יש ליישב בש"ס לקמן דקאמר ר"י מאן דמכשיר בה וכו' מאן דפוסל בה פוסל בבתה וקש' פשיטא מה בה פוסל אף דאית לה חזקת כשרות בבתה מיבעי' ולמ"ש ה"פ ר"י אמתני' קאי ור"ל דתנא דרישא היינו תנא דסיפא וה"ק ל"ת ברישא

דווקא דקאי אדלעיל ומיירי בהוחזקה כפרני' היינו דפסול ר"י בה משא"כ בסיפא דלא קאי אדלעיל דלא מיירי בראוה וכו' וא"כ גם ר"י מודה דנאמנת לתנא דרישא קמ"ל ר"י דלא היא:

מאיש פלוני וכהן הנה פלוני דנקט להודיע דבברי מיירי כדמסיק לקמן דלר"ג בעי' ברי דווקא אמנם וכהן דנקט פי רש"י בקידושין דר"ל מיוחס וכאן לא פי' כלל ונ' דלמ"ד נסתרה איכא למימר דכהן דווקא אמרה והיינו דרוצה להוכיח דלא נבעלה ולזה טוענת הרי האיש שהייתי מתייחד עמו כהן הוא ואי הייתי מפקיר עצמי לגבי' הרי הי' חושש כשם שהפקרתי עצמי לגבי' ה"נ הפקרתי עצמי לעלמא ואפי' לפסול והרי לא הי' מזדקק לי א"וו באמת לא נבעלתי ואעפי"כ לא הימנה ר"י ואמנם בסיפא צ"ל עד"ז דאיידי רישא נקט ומ"מ שפיר לא פי' רש"י כאן דכהן ל"ד ואכן בקידושין דלא מייתי הש"ס כ"א סיפא לחוד הוצרך רש"י לפרש דל"ד כהן:

ואמנם גם לרב אסי נוכל לומר עד"ז דהיא טוענת בין ברישא בין בסיפא דמדאזדקק לי כהן ש"מ קים לי' בנפשאי דלא אזדקקנא לאיש אחר ולולי דהימנא ר"ג כבר הייתי אומר דבאמת מדאפקרא נפשה לגביה אפקרא נפשה אפי' לפסול וא"כ לרב אסי אפי' בסיפא כהן דווקא והיינו דלא פי' רש"י בסוגיין מידי ואמנם במסקנא דהכא איתותב רב אסי ולזה פי' רש"י בקידושין עלה דסיפא דכהן ל"ד:

ועד"ז יש ליישב ד' הרמב"ם בה' ייבום התמוהי' שפסק בפנוי' שנתעברה מא' ושני' הודו ואף דלא דיימא מעלמא אם מת בלא בנים אשתו חולצת דדלמא גם לעלמא אפקרא נפשה ואין זה בנו וקש' אדידי' שפסק בה' תרומות גבי כהן שבא על ב"י וילדה ממנו בת אכל בתרומ' ולדברי' הו"ל למימר כאביי דדווק' בשנים חבושי' בבית האסורין ותו הרי גם בארוס' שעבר' לא הצריך כ"א דיימא מני' ותו אמאי שבק וחיש לאביי ולמ"ש א"ל דד' הרמב' דע"כ לא פליג רבא אדאביי אלא בגוונא דגם הבועל צריך לחוש דלמא גם לעלמא אפקרא נפשה ואסורא עליו והיינו בכהן ואריס א"וו קים להו בגווה משא"כ באדם דעלמא דלא חש לה כ"ע מודה לדאביי וחיישינן טובא להא מלתא וש"פ הרמב' הנ"ל ע' ודוק:

נאמנת כ' רש"י ולא מספקי' לה וכו' כוונתו דלא די במה דמהמתני' לה דזה כשר הוא כ"א לא מספקי' עלה ג"כ כלל דכי היכי דאפקרא נפשה לגבי' גם לכ"ע אפקרה נפשה וע' מ"ש לפנינו:

לא מפיה וכו' ע"ד דאמרי' בסנהדרין דשקר נגרה דמ"ה ר"ל וקושטא מסירו וכיון דאיה לר"י משקרא היינו דקאמר לא מפיה אנו חיין:

לנתין ולממזר ר"ל בזה דאפי' ברוב כשרים ג"כ פוסל דלהכי לא קאמר סתמא לפסול כלומ' אפי' היכא דלשאר פסולין אין כאן חשש והני וודאי מיעוט נינהו ואמנם באמת טעמא מאי הרי גם חזקת היתר אית לה וברוב כשרין מ"ט נפסול אותה ונ' דטעמא דר"י משום דכי היכא דאפקרא נפשה לגבי' דהאי ה"נ אפקרה נפשה לגבי עלמא וכ"ת א"כ ראיה מה אהני ודנימא דראיה היינו שלא זזה ידו של בועל וודאי דוחק ונ' דראי' מה"ט אהני משום דכיון דחזי' דבדקה לזנות שוב לא אמרי' דאפקרה נפשה לפסול ועד"ז היינו יכולין לפ' שוב הא דאמרי' לר"י לקמן מאן דפוסל בה פוסל בבתה דס"ד אדנפשה לא מהימנא משום דאמרי' מדאפקרה משא"כ אבתה תיהוי' כחי' דנאמנת לומר בנה של זו קמ"ל:

ואמנם מד' רש"י למדתי שטה אחרת בזה דבא ג"כ ליישב למה לר"י לא מהימנא ברוב כשרים וחיישי' לנתין וממזר וכ' בתחלת המשנה בקו"ד ענין אחר והיינו דאנן אבועל דייני' מי הוא וס"ל לר"י כי היכי דאמרי' רו"מ אצל שחיטה מומחין הן ומסלקי' ברוב זה חזקת אי"ז של הבהמה אף דמול זה רוב בני אדם אינם מומחין ה"נ ר"ומ אצל זנות פסולין הם שאינן יכולין לבא בהיתר על בת ישראל משא"כ כשר י' עד שיאכלו באי' יאכלו בהיתר וכיון דאמרי' דהאי בועל וודאי פסול הוה ממילא אסתלקא חזקה דידה וכמו שהצענו ולזה צריכה ראי' דכשר הוה וא"ש הכל:

והיינו דקתני מדברת נ' לי לפ' האי מאי מדברת כמו מתדברת כפי' רש"י על מדבר אליו ס"פ נשא ואתא בזה מן כעדר בתוך הדברו והדומי' ע' בקינקראדאנסיוס ור"ל שהתנהנה עצמה עמו וכ"ת אכתי אמאי לא תנא מתייחדת י"ל דר"ל דדווקא עם זה התנהגה ולא דיימא מאחר דלולי כן הי' מודה ר"ג דכי היכי דדיימא מזה דיימא מאחר ולא כמ"ש המפ' דהיכא דמהימני' לה לא אמרי' כן א"נ משום ר"י דאעפ"כ פסלה וכ"ת א"כ לרב אסי ג"כ נימא הכי אמנם לרב אסי נהי דתנא אתו כה"ג לאשמועי' מ"מ משום זה לא הו"ל למנקט לשון דאיכא למטעי ולמימר דלא מיירי בנבעלה וע"ז משני לי' דמשום טעות ליכא למיחש דאורחא למינקט בעילה בל' מעליא וכ"ת לינקוט לישנא דקרא דהיינו אכלה לא היא דאגב אתא לאשמועי' דמיירי דלא דיימא כ"א מזה וע' בזה:

רש"י ד"ה נסתרה כוונתו למ"ש תוס' דדווקא לא ראוה שנבעלה מיירי לזעירי אמנם היא הודית דלכשר נבעלה אלא דמ"מ פריך הש"ס לקמן מרב שפיר והכי קמק' אמאי באמת לזעירי לא תהימן במגו אע"כ דגם לא נבעלתי אינה נאמנת ואמאי הא אמר רב אין אוסרין על הייחוד וע"ז משני דלעולם לא נבעלתי נאמנת ומ"מ לא נאמנת במגו משום מעלה

ביוחסין וזה כוונת רש"י דבלא רב ג"כ אצטריך למעלה ביוחסין אלא דלאלומי לפרכי' הביא דרב:

חדא להכשיר ע' תוס' לכאור' אפכא הו"ל למימר דהלא רישא להודיעך כחו דר"י אמנם באמת הלא רישא לא מייתרא כ"א סיפא ולהכי נקטו סיפא בתחלה אבל לבתר דמתייתבא סיפא אייתרי רישא:

ואין אוסרין ע' רש"י נ' לכאורה דהכריח כן מדקאמר אמר הש"ס דלא כר"י מ' דלר"ג א"ש והרי גם כר"ג לא אתי דמ' בייחוד הוא דשרי הא בבעילה אסור ור"ג אפי' בבעילה קשרי א"וו דרב בא"א מיירי דוודאי אסור' בבעילה ואמנם אפשר דגם התוס' מה"ט לא עמדו על די רב כ"א למסקנא למימר דבס"ד וודאי הכי מוקי לדרב אמנם בס"ד לא הוצרכו להעמיד הך בפנוי' אמנם למסקנא במאי קמיירי. והנה ד' תו"י בזה הם ד' תוס' בקידושין ואמנם בשמעתין מיאנו בזה משום דמ' להו כמ"ש לעיל דלזעירי מיירי אפי' באמרה לא נבעלתי מדפריך ייחוד אייחוד:

אמנם מ"ש תוס' אך ק"ק ולא הק' בהדי' דא"כ אמאי פריך לזעירי דווקא נ' משום דבוודאי יש לחלק בין הני ב' ספיקות וכמ"ש לעיל דהכא רוב מצויי' אצל זנות פסולין הם משא"כ לזעירי מאי דאגרע הס' בהאי שוב המגו מייפה וא"כ וודאי דלזעירי ק' טפי אלא דק' להו דעכ"פ סתמא הו"ל להש"ס להק' לתרוויי' למימר דלרב אסי איכא לתרוצי ולא להק' בפשיטות רק לזעירי: והנה מהא דמק' הש"ס לימא דלא כר' יושע הי' נ' לי קצת ראי' לד' הרז"ה דמוקי לקמן הא דר' יוב"נ ור' יוסי כר' יושע וא"כ רב דאמר לקמן הל' כר' יוסי כר' יושע ס"ל ע' ודוק:

ואמנם גם בהא דפריך לעיל הניחא אי ס"ל לרב אסי כמאן דמכשיר ג"כ יל"ד אטו רב אסי כר"א הוכרח למימר לשמעתי' ולזה ני דר"א ור"י בהא פליגי אי אפי' ברוב ססולין מכשר מאן דמכשיר וא"כ אבא שאול הא אתי לאשמועי' ובבתה גם ר"ג מודה הכי ס"ל לר"י ואמנם ר"א ס"ל דברוב פסולין גם אבא שאול מודה ובתה אתי לאשמועי' וא"כ בבתה פוסל ר"ג ומעתה רב דפוסל גבי ארוסה שעברה משום רוב פסולין ע"כ כר"א ס"ל ועיקר הקו' אטו רב אסי פליג ארבא:

ובמ"ש י"ל מ"ש רש"י למ"ד לקמן בשמעתין דר"ל דלאו דלדינא מחולק ר"א ור"י דהרי אבא שאול בהדי' מכשיר בבתה דהי' קורא לה בדוקי וא"כ לא מסתבר דלא ס"ל לר"א כאבא שאול אלא דבשמעתין פליג והיינו לר"ג ועכ"פ לר"ג פריך הש"ס שפיר לר"א אליבא דרב אסי:

ובן אחי אבא אי הך נסתרה לזעירי היינו דאמרה לא נבעלתו א"ש דקאמרה בן אחי אבא כלומר דאין ראי' ממה שנסתרתי עם זה כי בן אחי אבא הוא: ואמנם י"ל ג"כ ע"ד שכ' למעלה דעיקר טעמא דר"י משום כי היכי דאפקרה נפשה לגבי' אפקרה נפשה לעלמא וא"כ ס"ד בקרוב ל"ש זה ומודה ר"י קמ"ל: אינה נאמנת כ' רש"י לינשא לכהן כוונתו דלכאורה למאי דמסיק ר"י כיון דאסתתר אין אפוטרופוס לעריות א"כ א"א ג"כ תיאסר בסתירה בלא קינוי וזה אינו לזה כ' רש"י דלכהן דווקא מיירי ר"י:

תוס' ד"ה השבתני בודקת ומזנה אין ר"ל דכה"ג חזקה לר"ג דמה"ות אלא כדמסיק לקמן דלר"ג אלים לי' ברי אך ר"י ס"ל משום דאינה בודקת לא מהמני' לה ולר"ג מהמני' לה דבדקה:

וע' לפנינו בס"ד והנה מ"ש תוס' ופר"י בדוחק משום דל' מדברת היינו שבויי' ל"מ הכי. ואמנם י"ל עד"ז דעיקר טעמא דר"י דלא מהמני' לה משום דס"ל חשוד לדבר קל הוה חשוד לדבר חמור וכר"מ בבכורות ומשו"ה כי אמרה לכשר נבעלתי ומ"מ עבדא איסורא לא מהימנא ומה"ט באמת לא קיי"ל כוותי' והיינו דתנא תנא זו עדות שהאשה כשרה לה כלומר דבמה שנבעלה עדן יכולה להעיד על אי' כהונה ומ"מ היינו דווקא היכא דמודה שנבעלה משא"כ אם אמרה לא נבעלתי נהי דלא מהמני' לה משום אין אפוטרופוס לעריות ומ"מ כיון דלא אתברר לן דחשודה מהמני' לה דמיוחס הוא ההוא דאסתתרא עמי' וא"כ שוב מותרת לכהונה ומ"מ שפיר קאמר מדברת היינו שבויי': ברוב פסולין כ' רש"י משום חזקה ויל"ד תינח בה אמנם הא אבא שאול אפי' בבתה מכשיר ברוב פסולין ומאי חזקה שייכא וצ"ל כיון דלגבה מהמני' לה ואתחזקה גם אבתה מהני ובהא מתורץ אמאי לא דחו תוס' בפשיטות דאין הטעם משום סמוך מיעוטא דא"כ בתה מא"ל א"וו כמ"ש ואמנם א"כ בגרושה דבלא"ה פסולה לכהן ואבתה לחוד דייני' י"ל דבתה פסולה ברוב פסולין ואמנם אבא שאול סתמא קאמר ומ"מ י"ל בזה קו' תוס' מקידושין דהתם ה"ק אבא שאול קמ"ל דאפי' ברוב פסולין בתה כשר וכה"ג דלא מיירי ר"ג כגון שכ' דאמה גרושה וכמ"ש:

ואמנם הא גופא דהך חזקה מהני צריך ביאור דהרי ר"ומ א"ש דוחה חזקת איסו' דבהמה ומ"ש ונ' ע"ד שכ' דהעיקר משום דהכא מטעם עדות מהמנא דמהי"ת נימא דתספי אי' לכהן וכי היכי דמהמני' לשאר נשים אף דאין מכירין אותן שכשרים לכהונה אלא דר"י ס"ל חשיד לדבר קל חשוד לדבר חמור ובהא פליגנא עליו ואמנם לולא הי' אתחזק בה אי' הרי באיתחזק אי' אין ע"א נאמן מש"אכ כיון דאתחזק בה היתירא למה לא נהמנה וע, בזה ודוק:

כ' רש"י ותיפוק לי' אדר"י פריך כוונתו דממה שלא השיבו לו רבנן כן אין ראיה דבלא"ה השיבו לו אלא מדר"י דפריך ולא אסיק הא אדעתא דינקא: ואמנם אין כאן ראי' כ"א מאן דמכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולין אמנם דר"י פוסל אפי' ברוב כשרים לא מהכא שמעי' אלא כמ"ש מנתין וממזר דנקט:

בקידושין ע"ד, עלה דא"ש ואריא"ש הל' כר"ג י"לד מה ענין זה בשמעתין ונ' דעיקר קו' הש"ס דהו"ל לר' למתני וכן אמר אבא שאול כמ"ש תוס' בכתו' והנה מצינו תרי אבא שאול א' שהי' בימי לשכת הגזית כמבואר במס' ביצה וההיא הוה טובא מקמי ר"ג וא' שהי' בימי ר"ט במס' נדה שר"ט מגיע לכתפו וההיא בימי ר"ג הי' וא"כ בשלמא אם היא ההיא א"ש בימי ר"ג הו"ל לר' למתני ר"ג ור"א וא"ש בהדדי משא"כ אי ההיא א"ש הוה מקמי ר"ג אין זה קו' ואמנם א"כ לא נחלקו ר"ג ור"י כ"א אם הל' כא"ש והו"ל לריא"ש למימר הל' כא"ש ולמה אמר הל' כר"ג אלא ר"ג מרא דשמעתא וההוא א"ש בתרא הוא וא"כ שפיר מק' הש"ס:

והנה בקידשין כ' תוס' דמאן דמכשיר ממתני' יתורא דייק ובכתובו' כ' מל' עובר דייק וזה ראי' דגרסי' בכתובו' בתי' לזעירי דבקידושין לא תי' כ"א לרב אסי אך בכתובות דאתותב רב אסי רצו ליישב סתמא דש"ס אפי' לזעירא:

קידושין ע"ה רמי דרב וכו' יש להקשו' דלמא התם קאמר רב דמותר בממזרת כמ"ש רש"י משים דרוב פסולין אצלה אבל בשתוקי דמתניתן כר"א ס"ל ובשלמא בלא ד' רש"י לא הוה ק' לי דאמינא דבאמת לדידן דקיימ"ל דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה היינו משום דאהני חזקת כשרות דידה גם לבתה וא"כ נהי דאיכא רוב פסולין מ"מ סמיך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא והו"ל ס' ממזר א"וו כת"ק ס"ל אמנם רש"י שכ' כן טעמא דרב יודא ק' ונ' דד' רש"י בכ"ז כמ"ש אמנם ק' לי' לרש"י דאמאי בממזרת באמת יהא מותר ס' ממזר משום דאמרה תורה בס' קהל יבא א"כ בב"י ג"כ יהא מותר דהרי ממזר וודאי אמר רחמנא וע"ז כ' רש"י דרב טעמא דת"ק אתי לפרושי וה"ק הא דת"ק בממזרת מתיר היינו ברוב פסולין דנהי דמ"מ ס' הוה מ"מ מסתבר טפי למיזל בתר רובא מבתר מיעוטא משא"כ ברוב כשרין גם ת"ק מודה ואמנם עכ"פ רב כת"ק דלר"א ל"ש עכ"פ אמר בממזרת:

ומ"ש דאפי' אוולד מהני חזקת האם הכי מ' ממ"ש תוס' בכתובות דלכאורה טעמא דמאן דמכשיר ברוב פסולין משום דאוקמא אחזקה וק' תינח בה בתה מא"ל א"וו דגם לבתה מהני חזקתה למאן דמכשיר בבתה ובזה נ' לתרץ קו' הב"ש סי' ד' אמאי מהימן י' לה ברוב פסולין ומ"ש הביי"ש דמשום קבוע לא מקרי כ"א ס' י"לד לכאורה דהוה ס"ס

דקבוע גופא ס' וס' קבוע כיון דאיכא רוב לפנינו ולמ"ש א"ש דגם אבתה מהני חזקת האם וא"כ שפיר אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה והוה ס' ומהמני' לה בדרבנן כמ"ש ה"ה וסיעתי לכן יש לתרץ עד"ז קו' השנייי' של הב"ש בקהל דמהמני משום דס' ממזר מותר לבוא בקהל ממזרת ג"כ ליהמני דבס' קהל יבא ולמ"ש א"ש בשלמא בקהל מהמנא דאפי' ברוב פסולין לא הוה כ"א ס' משום דחזקתה מתנגדת לרוב משא"כ היכא דאמרה לממזר נבעלתי והרוב מתנגד לדברי' וגם החזקה מסייע להרוב א"כ מה"ת אפי' ס' לא הוה ולא מהימנא כלל:

והנה כתב רש"י בקידושין ואסור בבת ישראל משום דשתוקי הוא ר"ל דהכתי' גזרו כ"ז שלא נבדקה אמו:

ועד"ז י"לפ מ"ש רבא אליבא דר"א בכתובות בתה לית לה חזקה דכשרות ר"ל דכיון דבלא בדיקתה עכ"פ אסורה על פיה לא מכשרי' לה וכאלו אמר אית לה חזקה דלא כשרות:

פוסל בבתה כבר כ' לדקדק פשיט' ואמנם למ"ש לעיל דר"ג מטעם עדות מכשר לה ור"י פוסל אותה י"ל בזה דר"י ג"כ פוסל אותה לעצמה דווקא דמקרי נוגעת בדבר א"נ ע"ד דאמרי' ביבמות וכולן לא ישאו עדים שהעידו על עיגונא והכא נמי היא עצמה אסורה לכהן אבל אבתה תיהתן קמ"ל:

והנה מד התוס' ביבמות במ"ש דללי"ב פליגו אביי ורבא וכו' למדנו יישוב למה שיק' שם דבלי"ק אצטריך מתני' לאשמועינן בלא דיימא מעלמא ובלי"ב אמרי' לא דיימא אצטרי' למימר אמנם הא תלי' בפלוגת' דרב ושמואל בלי"ק דאפי' בא עלי' אמר רב הוולד ממזר וא"כ שפיר אצטריך תנא דמתני' לאשמועי' דבלא דיימא מעלמא מיהת הוולד כשר משא"כ בלי"ב דבבא עלי' מודה רב א"כ לא דיימא מעלמא שפיר פשיטא וע"כ בדיימא מעלמ' פליגו אביי ורבא וכה"ג דייק רבא ממתני' וז"נ כוונת ד' תוס':

והנה מסוגי' זו ללי"ב הק' תוס' בסוטה כ"ז אהא דאמר שמואל התם אל ישא אדם בת דומה דבאה מטפה, פסולה והרי גרע מבעל ומ"מ קאמר רבא דבבא מודה כשמואל והנה באמת קו' זו לכאורה לא אלימא כולי האי למ"ש רש"י דמלתא דשמואל באם בא לישאל איזו ישא שאין לפניו כ"א דומה ובת דומה אלא דמ"מ יק' כיון דבתרא שדינן מאי טפה פסולה איכא ונ' דרש"י בסוט' שם יושב זה שכ' מטפה פסולה כותי או ממזר הכוונה לרש"י כזה דבשלמא לניאוף בעלמא לא חיישי' אפי' לטפה פסולה דביאתו מצד עצמה כשרה אלא משום דא"א היא אמרה תורה תיפסל וכיון דרוב בעולות אחר הבעל א"כ מעולם נפסלה משא"כ בביאת כותי או ממזר דהביאה מצ"ע ביאת איסור ונהי דאמרה תורה דבטלי ביאה זו ברוב בעילות הבעל מ"מ אם הי' כאן ביאה כזאת הרי הטפה פסולה

בכ"מ שהיא פסולה היא הא למה זה דומה לאיסור שנתרבה עליו היתר דנהי דבטל מ"מ האי בכ"מ שהוא אי' הוא ולכל הפוסקים חוזר וניעור ולרש"י גם צריך להשליך א' בעדו וע' בזה ודוק:

והנה במ"ש תוס' בכתובות דהאי תי' בקידושין מאי שתוקי בדוקי קאי להך לשנא דמיירי בדיימא מעלמא מתיישב ג"כ קו' תוס' לקמן על הר"י דהרי סוגיין קאי לד' הר"י בלי"ק דיבמות והאי לישנא בקידושין ללשנא בתרא: ובמה שהק' תוס' מהא דמ' הכא דמודה לחוד מהני גם לאביי יש לתרץ עד"ז לדעתי דאביי דנאמר התם ביבמות מדאפקרה עלה ע"ד לומר כן כ"א לרב משום דק' לי' למה אמר רב בבא עלי' הארוס בוודאי דמותר בממזרת דבשל מא בארוס שעברה ולא ידעי' אם בא עלי' הארוס שפיר כ' רש"י בקידושין דטעמא דרב משום רוב פסולין משא"כ בבא עליה האריס למה לא יהא ס' מיהת א"וו טעמא דרב משום דאדרבא מדחזי' דאפקרה נפשה לארוס גם לעלמא אפקרא נפשה וא"כ ל"ש בין דיימא ללא דיימא וא"כ ה"ד לרב אתי' משא"כ לשמואל דבאמת לא קאמר כ"א ס' ממזר וודאי אמרי' דהיכא דלא דיימא מעלמא אפי' ספק לא הוה והכא לשמואל קיימי' ולא לרב:

ובענין מה דאמרי' הא נמי כדיעבד ע' רש"י שהרכיב ב' ענינים ביחד להוציאה מבעלה וגם לאסור הוולד ובד' הר"ן מיושב קצת דד' רש"י דלבו נוקפו ואין ד' רש"י:

מטין כן ולי נ' דד' רש"י באמת כי הוולד לא מקרי דיעבד אלא כיון דאנן קיימ"ל דהיא ובתה דין א' להם א"כ אי נימא דביתה לכתחלה פסולה גם אותה נפסול וא"כ אותה מצוי' בבעלה וא"כ ע"כ מדשרית לה עכשיו להשאר תחת בעלה גם בתה תכשיר:

רש"י ד"ה חד ספיקא פי' דברי דלכאורה אמאי לא ניקי גם בחד ספיקא אחזקה לר"י וע"ז תי' רש"י דאין כאן עסק ממון כמו במשארסתני מ"מ לא מוקמי' אחזקה משים דדלמא היום או למחר יבא לפנינו ויבורר שהוא פסול: ומה שמיאן רש"י בפי' הר' יוסף ט"ע בזה ובמסכת קידושין נ' משום דק' לי' קו' תוס' מבת ולד' רש"י לק"מ וזה בנבאר דהנך תרי ספיקות לרש"י הכוונה ספק מול ב' חזקות חזקת האם וחזקת האלמנה וממילא ל"ק מבת משא"כ לד' הר' יוסף ולד' התוס':

ובענין מחלוקת הר' יוסף עם תוס' נ' משום דבאמת ק' לד' תוס' הא הו"ל ספק א' בגופו וס' א' בתערובות אלא דס"ל להר"י דבאמת מה"ט פליג ר"ג אר"י ואמנם ר"י מיחשב לי' ס"ס ולא קיי"ל כוותי' בהא:

ובענין פלוגתיי' עד"ז נ' דר"ג ס"ל ס' דאוריי' מה"ת לחומרא וא"כ שפיר לא מחשיב כה"ג ס"ס כמ"ש תוס' בענין זה דהוה כאלו נתערב וודאי איסור ואמנם ר"י מצי סבר דס'

דאוריי' מדרבנן לחומרא וא"כ עכ"פ האי ס' בתערובות הו"ל רק ס' דרבנן ולקולא וע' עוד לפנינו בס"ד:

כר"ג כ' רש"י דס"ל העמד על חזקתה כוונת רש"י בזה דלכאורה דלמא ס"ל לריב"נ דר"ג ברוב כשרי' דווקא מכשיר ולזה כ' רש"י דהלא גם ברוב כשרים איכא ס' קבוע ולפסל וע"כ משום חזקה וא"כ ה"ה רוב פסולין: והנה ד' רש"י דלמסקנא סוגיין אליבא דר' יושע ולפום רהיטא כשי' הרזה יק' לכאור' קו' תוס' דמאי מק' לעיל הל' אהל' אמנם כד דייקת לק"מ דהנה רבא דהוא בתראה קאמר בקידושין דהלכ' כאבא שאול דהוא ר"ג אלא משום דמר"ג מיירי התם מייתי הש"ס דריאמ"ש ולעולם אדרבא סמוך: ואמנם הרמב"ן הקשה היאיך נוכל לומר דלר"י קאי הסוגי' דא"כ מאי קמתמה הש"ס לקמן ומי בעי' תרי רובי הלא לר' יושע כבר ידעי' דבעי' תרי רובי ונ' דס"ד הש"ס דטעמא דר"י כמ"ש לעיל דרו"מ אצל זנות פסולין וא"כ אפי' תרי רובי לא מהני אך השתא דמסיק דטעמא דר"י משום קבוע שפיר מק':

אמנם אדרבא אד' הרמב"ן י"ל דהרי לדידי' סוגיי' באינה טוענת וכ"כ הוא עצמו דבאינה טוענת ר"ג מחמיר ע"כ מר"י וכמבואר באלמנת עיסה ושוב מאי מתמה הש"ס וצ"ל דסוגי' לריב"נ ואיהו באמת באלמנת עיסה כר"י ס"ל וא"כ שפיר ס"ד דלא בעי' תרי רובי ועדן צ"ע:

ובענין קו' הרמב"ן על הרז"ה היאיך מצי ר"ג לאקולי באינה טוענת טפי מר"י הרי בשמא מחמיר נ' דד' הרז"ה דפלוגתיי' לעיל כמ"ש בשטת התוס' בס' א' בגופו וא' בתערובות והתם מחמיר ר"ג דלא מחשיב לי' ס"ס כלל ולעולם בעלמא ברובו סגי' לר"ג אפילו בשמא ודוק:

ובזה נ' לתרץ גם שטת התוס' דהנה הנ"י כ' דד' רש"י ג"כ דסוגיי' בטוענת דלא כהרז"ה אלא דס"ל דאדרבא באינה טוענת ר"ג הלא מחמיר וזה וודאי ק' לד' תוס' ואמנם למ"ש א"ש דס"ל לתוס' לטעמי' דר"ג דווקא באלמנת עיסה מחמיר מטעם ס' א' בגופו וכו' וכמ"ש לד' הרז"ה: וא"כ עכ"פ רש"י לטעמי' דמפ' עיסה בע"א הוכרח לפ"כ:

והנה ד' הרמב' דגם באינה טוענת מהני תרי רובי אף דסוגיין בטוענת וע' בר"ן ונ' דדעתו כתי' שני בתוס' וכמבואר מדבריו דגם בטוענת לכתחלה בעי' תרי רובי וטעמא מאי משום דלא בעי' דנסמוך כלל אדברי' וא"כ ע"כ באינה טוענת סגי בתרי רובי דא"כ שוב סמכי' ע"כ ע"ד. וכן מבואר ג"כ מדסגי לקמן בתינוק מושלך בתרי רובי דהתם וודאי אין כאן טוענת: הוולד שתוקי יל"ד פתח בה וסיימי בולד ונ' דלרבותא קאמר דס"ד דבה הוא

דבעי' תרי רובו לכתחלה אבל בוולד דהוה כדיעבד לא ליבעי וא"כ להאי תי' בתוס' לעיל דוולד באמת הוה דיעבד צ"ל כתי' א' בתוס' דסוגיין דהכא באינה טוענת וע':
תוס' ד"ה לא צריכא מה שהעמידו קו' אד' התרצן משום דהמק' דלמא לא ידע מהא דהדרא לניחותא אמנם למסקנא הוא דק' להו:
תוס' ד"ה וליוחסי' ע' רש"א הנה מה שתי' מהא דהוולד שתוקי לא זכיתי להבין דהתם וודאי אית לי' גם ליולד חזקת כשרות למאן דמכשיר בה ובבתה אלא דבתינוק מושלך הוא דכ' תוס' דאין לתינוק שום חזקה ולי נ' לתרץ דמ"ד הוראת שעה מ' דס"ל דלר"י בעי' תרי רוב ואנן כר"ג קיי"ל ולר"י לא אזלי' בתר חזקה כלל ותוס' לדידן דקיי"ל כר"ג ולמ"ד הל' כר"י הוא דהק':
בענין קו' רש"א ג"כ אד' תוס' דריב"נ דאמר כמאן לר"ת נ' ג"כ דלק"מ דכוונת תוס' ע"ד שכ' הרמב"ן ע"ד הרז"ה דבאינה טוענת ע"כ ר"ג מחמיר טפי מר"י ולא סגי בחד רובא ואמנם במה שכ' ליישב ד' הרז"ה גם ד' ר"ח מיושבין בס"ד:
ובכל מ"ש בענין ס"ס לעיל ע' בכי"ש סי' ב' וע"ש ולפנינו בס"ד:

בענין אלמנת עיסה

מקו' תוס' מוכח דס"ל דלר"ג אפי' דיעבד תצא דאי לכתחלה דווקא, א"כ לעולם ר"י כר"ג ולענין דיעבד קאמר למלתי' ולולי הי' ד' תוס' אלו בשטת ר"ת הייתי אומר דה"ט משום דס' א' בגופו וס' א' בתערובות לא הוה ס"ס משו"ה אפי' דיעבד תצא וכ"נ ד' הטור סי' ז' וא"צ להגיה כהגהת הבי"ש בשם רש"ל סי' ב' ע"ש כ"א דד' הטור דס' א' בגופו וס' א' בתערובות אפי' בדרבנן לא הוה ס"ס אלא דבאלמנה משום חזקה דידה אם נשאת לא תצא כמ"ש הבי"ש סי' ב' משא"כ בבת:
ומה שהביא הבי"ש ראי' מרש"י בדר"ג כ"כ שם דאדרבא לרש"י וודאי העיקר משום חזקה הוה וכן הוא לר"י לשטתו מכו"ע:
ובענין מ"ש רש"א לד' תוס' דלמא מיירי רשב"א לרחק לא הבנתי דלרחק כל עיסה נאמנת וע' ברמב' וראב"ד בעדיות פי' אחר במשנה וגם ל"ג הראב"ד לאסור ולהתיר:
לד' רש"י דצווח ושתיק חדא מלתא מיתרצן ב' קו' התוס' דהא דלא קאמר שתק והא דאצטריך כלל למחר ממזר צווח אב:
ובענין ד' ר"ח בתוס' נ' דק' לי' אני' רש"י קו' הרא"ה דלמא רשב"א לר"ג קאי ע"ש:

בענין קבוע

סופ"ק כתובות, אלימא מט' חניות יל"ד מה עלה ע"ד הש"ס למפשט מהתם הרי וודאי לחומרא הוה ולא לקולא ונ' דיל"ד עוד לאיזו ענין מייתי הש"ס הך סיפא בנמצא הלך אחר הרוב ולזה נ' דעיקר פשיטות התרצן הי' מהך סיפא דהנה תוס' בחולין נתקשו בה מ"ש מטבעת וכוס ע"א דלא מהני פי' ותי' מה שתי' ע"ש בסוגי' דמכריזין והנה לכאור' בנקל נוכל לתרץ דבשלמא הך קבוע דהכא דהוא דאוריי' ורבנן לא גזרו בה מידי וכיון דבטל הקביעות מותר משא"כ התם דמדאוריי' אין כאן ורבנן גזרו לאסור הכוסות וטבעות וכיון דאמרו רבנן רוב לא מהני תו לא מהני רובא אף לאחר שפי' וא"כ עכ"פ מוכח לפי"ז דקבוע דהכא דאוריי' וממילא בין לקולא ובין לחומרא ושפיר רצה לפשוט ומה והש"ס דוחה מ"מ דלמא לעולם דרבנן ובקבוע החמירו ובפי' לא החמירו הכא והתם בכוס וטבעת ע"א כמ"ש תוס':

תשעה צפרדעי' עי' רש"י שכ' צב דומה וכו' ר"ל דאל"כ למה לא ידע במה נגע וכ"ת דמיירי בלילה א"כ מנא ידע דתשעה צפרדעי' הוי':

ותו יל"ד וכי לא ידע דיתרצו לו התם לחומרא ונ' דד' התרצן בשלמא באי' ספק אי' לחומרא משא"כ בטומאה אפושי טומאה לא מפשי' ואמנם התרצן השיב כיון דחכמי' גזרו שיהא כל קבוע כמחצה ע"מ ממילא הא ג"כ הוה לחומרא: בר"הי ס' טמא לכאורה הש"ס מייתי הך רישא אגב גררא שלא לדלגה אמנם מד' רש"י מ' דגם מרישא דייק התרצן ונ' דלכאור' י"ל בסיפא ה"ט כדר"מ בעיסה דאמרי' אסמיך מיעוט צפרדע לחזקת טהרת האיש ומה"ט ס' טהור ופי' הענין לא כמ"ש תוס' לעיל דהוה מחצה ע"מ כ"א כי איכא מיעוטא בהדי חזקה אמרי' חזקה עדיפא מרובא אא"כ ברישא מ"ט שוב ס' טמא א"וו מטעם קבוע:

אמנם לפי"ז לד' התוס' לעיל ד"ה ברוב וודאי גם למסקנא יק' דלמא הכא ה"ט משום סמוך מיעוטא וצ"ל לד' התוס' דכה"ג לא חשיב מיעוט וצ"ע ס' נפשות כ' רש"י מוהצילו ר"ל דלא תימא דהאי קרא וארב הא אצטריך להא גופא דס' נפשות להקל לא היא ההיא מוהצילו נפקא:

בענין קו' תוס' מהתראת ס' ע' רשב"א ב"ק מ"ד ע"ב דבר נאה בזה: הק' תוס' לר"ש אליבא דחזקי' דפוטר מממון מנ"ל לר"ש קבוע וע' רש"א בסנהדרין ע"ט בענין פי' דברי' מ"ט לר' ניחא טפי אמנם לשונם בזה דדייקו דפוטר מממון נרא' דכוונת דברי' דבשלמא לר' מצינו למוקמי פרט לזורק אבן לגוו דכה"ג אפי' מממון פטור משא"כ לחזקי' דאפי' מממון פוטר ר"ש קבוע היכי משכחת לה ומה שהק' דבר זה בקו' בפ"ע בסנהדרין כוונתם רק

דגם לר' לא ניחא כ"כ דהרי קרא לא מיירי בממון ונ"מ בין דברי לד' רש"א דלרש"א לא תירץ בסנהדרין כ"א קו' השניי' וקו' ראשונ' במקומה עומדת ולמ"ש גם ב' הקו' מתורצות וכן הביא א' מן הגדולים שתמה למה הניחו התוס' בכתובו' ונדה בתימא ובסנהדרי' וב"ק תי' ולד' רש"א ניחא דבכתובות לא הביא רק' קו' ראשונה וכן נדה והך קו' גם בסנהדרין לא תי':

ואמנם מיושב לדברי קו' החי' ר"ן בסנהדרין ע"ד הרחב' פ"ד מרוצח שפק כר"ש ע"כ קבוע דרבנן והרמב' פוסק קבוע אפי' לקולא א"כ ס"ל דהוא דאוריי ולמ"ש ד' הרמב"ם דגם לחזקיה אליבא דר"ש לא אצטריך קרא כ"א לזרוק אבן לגיו וכמ"ש תוס' כגון שאומר לזה אני מכוין וכן ד' הרשב"א בב"ק אינם מובני' בלתי ד' תוס' בסנהדרין ע"ש:

ואמנם ד' הכ"מ פ"ד מרוצח שכ' דהרמב' פוסק כרבנן וס"ל דלגוי היינו כולם ישראלי' הם נגד הש"ס דיליף מזה קבוע וע"כ בישראלי' וגוים מיירי וכבר עמד ע"ז הגאון מהר"י עייאש בס' לחם יהודה ע"ש:

בענין אין הולכין בפי"נ אחר הרוב כתובות ספ"ק ויומא פ"ה. כ' תוס' יומא דפריש כלהו ר"ל לחצר אחרת ולא נשארו שם והק' הלח"מ פ"ב מהל' שבת אכתי מאי בין חצר א' לב' ואמנם אין כוונת התוס' כלל שהיו בחצר הב' ביחד כ"א שידעו שהי' כולם בזא"ז באותה חצר הב' ולא הוקבעו מעולם ביחד ועתה נשאר א' מהם שהי' כולם שם בזא"ז שמה ודוק בזה: הנה ד' הרמב"ם דרב דקאמר אבל לייחסו לא קאי אכולא מתני' ולזה פסק פט"ו מה' אי"ב דאפי' בנתגייר ברוב נכרים אסור בב"י ובממזרת ואין טעמו משום קבוע כמ"ש ה"ה דלפי"ז ק' קו' הלח"מ בה' שבת דהרי להרמב' בעיר ל"ש קביעות אלא דס"ל להרמב' דהא דאמרי' ביוחסין בעי' תרי רובי הוא לכל מילי דיחס בין להיות מותר בב"י ובין להיות מותר בממזרת ופ' בזה:

ועד"ז מובן כ"כ מ"ש בתשובה לחכמי לוניל בכ"מ הל' שבת דרב פליג אדשמואל כוונתו דמדקאמר רב דישראל אל היינו להחיותו וא"כ נכרי היינו שלא להחיותו ומה לי להחיותו מה לי לפקח הגל:

ובענין קו' הרמ"כ על הרמב' במחצה ע"מ נרא' ד' כיון דפריש כלהו ובטיל קביעותיי' כ"ז שלא הי' רוב מעולם לפנינו אזלי' בתר רובא דעלמא: והנה עיקר שטת הרמב"ם דהש"ס הדר ממה שתירץ אדשמואל הוא לשטתו כמבואר בה"ה שם ד' הרמב"ם דלגי' רש"י גם למסקנא קיים האי תי' דלעיל ואמנם ד' התוס' שכתב לקמן גבי לפקח הגל דטעמא דשמואל משום וחי משמע דלס"ד לא מצינו לומר כן דא"כ אמאי בפי' מקצת

מודה שמואל אמנם למסקנא בכ"ג ס"ל לשמואל דלא אזלי' בתר רוב שפיר מצינו לומר דטעמא דשמואל כמ"ש תוס':

הנה לפי פשיטו שמואל בלהחיותו פליג אדרב וס"ל דאמרי' אין הולכין בממון אחר הרוב ודווקא לפקח הוא דאמרי' שרי אמנם ד' רש"י איני כן כ"א דשמואל כ"ש קאמר לא מיבעי' להחיותו דלית בי' איסור' אפי' לפקח עליו את הגל שרי אף דמחלל שבת ע' בדבריו ותמצא:

והנה נחלקו רש"י ותוס' בענין להחיותו אם הוא כלפקח או לא וד' רש"י דהיינו לפקח ואין כן ד' התוס' וצ"ל ע"ד שכ' רש"י בכתובות דלהחיותו מוחי אחיך נפקא ולא מפיק מלא תעמוד על דם רעיך וא"כ מספק לא מפק' ממונא אלא דיש להק' לד' תוס' בשלמא לרב דס"ל הולכין בממון אחר הרוב שפיר אמרי' ברוב ישראל דמצווין להחיותו משא"כ לשמואל מ"ש מיעוט מ"ש רוב ותי' תוס' מאבידה ל"ש כאן וצ"ל דכיון דמקופה של צדקה מפרנסין אותי הו"ל ממון שאין לו תובעין וברובא מפקי' מניה:

כ' רש"י להאכילו נבילות עד שיגדל הכוונה דלכאורה הא דלא אמר להחיותו כמ"ש רש"י משים דלהחיותו באמת מצוה ומנ"ל מוחי אחיך ואמנם התם בעי' מעשה עמך וכיון דמותר להאכילו נבילות מהי"ת יהא מצוה להחיותו ושוב מצי' למימר שלא להחיותו לזה כ' רש"י רחשו"ה מצווה להחיותו דעכשיו הוא קטן ולכשיגדל הרי יוכל לקבל ע"ע גירות ועכ"פ בקטנותו מצווין להחיותו:

להחזיר לו אבידה מד' רש"י בכתובו' נ' דכ' תרי לשני חדא לרב וחדא לשמואל לרב דהולכין בממון אחר הרוב ב"ד מוציאין ולשמואל מדעתו יוכל להחזיר ואין כאן משום ספות הרוה ואמנם ד' התוס' אינו כן אלא דגם לשמואל מוציאין מידו והטעם כ' מ"ש והק' בגליון דמאי רבותא שייך כיון דהולכין בממון אחר הרוב כאן כ"ש באי' כמ"ש תוס' ב"מ זה תו"ד המצוין ואמנם למ"ש מיושב שפיר דכיון דתרוויי' אתנהו לד' התוס' דאפי' ב"ד מוציאין האבידה ס"ד היכא דאיכא נדנוד אי' אין ב"ד נזקקין קמ"ל: ואמנם תי' תוס' א"צ אלא אי אמרי' דבכל התורה ס"ל לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב אמנם למ"ש בב"מ כ"ז דדווקא אמר שמואל הכי משום דאין הרוב לפנינו משא"כ בעלמא לא חמיר ממון מנפשות א"כ ה"נ הוה הרוב לפנינו ומודה שמואל ולזה ג"כ כוונו בגליון א' מן הגדולי' ואמנם בסנהדרין כ' תוס' דמדיני נפשות אין ראי' דהתם המיעוט כמאן דליתא אלא שק' לי על דברי' אלו א"כ אמאי קטלי לרצח דלמא טרפה הרג וכן מכה אביו ואמו דלמא לאו אביה א"וו דאפי' כה"ג אזלי' בתר רובא בדי"נ ומ"ש שוב די"מ:

והנה בהא מלתא אי אית לי' לשמואל בכ"מ אין הולכין בממון אחר הרוב תליא פלוגתת ה"ה פט"ו מאי"ב שכ' לתרץ קו' תוס' דלמה לא מוקי גם רוב ישראל לנזקין וכ' ה"ה משום דשמואל דס"ל אין הולכין בממון אחר הרוב ואמנם תוס' שהק' כן אזדו בהך שטה דלית לי' לשמואל כר"מ אין הולכין אף כי לעיל לא כ"כ וכמ"ש:

במ"ש רש"י דאמאי לא משני גבי מע"מ שלא להאכילו נבילות וכו' וי"ל כוונתו דהא מרישא שמעי' דדווקא ברוב נכרי' מאכילי' נבילות ולא במע"מ:

כ' רש"י בכתובות דלהכי לא משני הש"ס גבי מע"מ לענין אבדה משום דא"כ אמאי פלגינהו ואמנם תוס' ביומא כ' דפשיטו דא"ל אייתי ראי' ואמנם רש"י נ' שכ"כ לד' המתרץ שר"ל דנגחא תורא דידן א"כ הכי הי' מצי לתרוצו עד"ז להחזיר אבידה אמנם גם אד' התוס' ק' מאי קמ"ל פשיטא דשייך כה"ג אייתי ראי' ונ' כוונתם דס"ד דבאבידה מקרי הבעל אבידה ולא המוצא הבעלי' ואיהו מצי אמר אייתי ראי' קמ"ל:

כ' תוס' כתובות דכה"ג הוה מצי תנא למנקט מע"מ נכרי וכגון דנגחי' דידן ולי נ' דגם עכשיו ק' לכאור' פשיטא ואמנם צ"ל דהרבותא דס"ד ניזל בתר רובא דעלמא קמ"ל והתינח אם אנו טוענין שהוא נכרי משא"כ אם אנו טוענין שהוא ישראל וא"כ אדרבא רובא דעלמא מסייע לי' ופשיטא דמצי אמר לאו ישראל אנא ולא אצטריך לאשמועי':

הדרן עלך פ' בתולה נשאת בעזרת מגיד מאחרית ראשית. ובעזר מנחיל לעמו תורה למורשה נתחיל לבאר פ' האשה שנתארמלה או נתגרשה:

האשה שנתארמלה או נתגרשה נ' דנקט תרתי דאי לא נקט אלא נתגרשה סד"א התם משום דהבעל טוען ברי משא"כ בנתארמלה דאין היורשין טוענ' ברי ליהוי כברי ושמא ותיהמן ואי לא נקט כ"א נתארמלה סד"א בנתגרשה דהבעל קיים חייב שבועה דאורייי' ומדינא דמתני' באמת גם להרמב' פטור כמ"ש ה"ה ולהכי נקט נתגרשה דומי' דנתארמלה מה נתארמלה אין כאן שבועה דאורייי' ה"ה נתגרשה:

כ' רש"י והוא תובעת כתובתה נ' כוונתו דה"ט דמתני' משום דלענין כתיבה נכסי' בחזקת יורשי' אמנם אם היתומי' רוצים לסלק לה כתובתה כדי להפטר ממזונות והיא לא תבעה ולענין מזונות קיי"ל נכסים בחזקת אלמנה א"כ על היתומי' להביא ראי' שאלמנה נשאת:

כ' תוס' דמשו"ה לא מהימן במגו דפרעתי משום דהוה מגו במקום עדים ואמנם הר"ן דחק עצמו לתרץ בע"א והא וודאי הר"ן מודה דלא אמרי' מגו במקום עדים ונ' ד' הר"ן בזה משום דמסקי' לקמן דנאמני' להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן דלא הוה כ"א גילוי מלתא ואהא ק' לי' להר"ן דמ' לי' דבמקום מגו בעי' עדים גמורי' ואמנם ד' תוס' דלא בעי' עדי' גמורי' והיינו דציינו דברי' איוצאה בהינומא לומר דאפילו עדים כ"ד מהני: הק'

הבי"ש על הטור שכ' סתם בשם הרא"ש דפטור גם משבועה הרי במקום שכותבין כתיבה ואבדה כתובתה גם הרא"ש מודה דלא הוה הילך ואמנם המעין ברא"ש יראה דפשיט' לי' דבר"ג א"צ שבועה ונ' הטעם דאדרבא העיקר לא ק' לי' אף לאחר תקנת הגאונים במקום שכותבין כתיבה דס"ל כד' הראב"ד וסיעתא דשטר עצמו מקרי שיעבוד קרקע וכמ"ש המשנה למלך בזה אלא במקום שאין כותבין כתובה דבאמת אין כאן שטר כ"א חוב והאי חוב עכשיו נגבה ממטלטלי ג"כ שפיר ק' לי' וע"ז תי' דבמקום שאין כותבין שוב הוה הילך אמנם במקום שכותבין מעיקרא לא ק' לי' מידי וזה כוונת הטור: ועד"ז י"ל מ"ש הרמב' בזה וכל אלו הדברי' במקום שאין כותבין וע' בה"ה שנדחק ולמ"ש אף דבשטר פליג הרמב' משום דשטר מדינא גובה מגלימא דעל כתיפי' ולא הורע כחו במה שכתוב בו ג"כ קרקעות משא"כ בכתובה דעיקר דינא ממקרקעי מודה הרמב' דאין נשבעי' עלי' אם לא במקום שאין כותבין וכמ"ש לד' הראש:

ומ"מ יובן עפ"י דברינו מדוע נקט רש"י ואבד כתובת' למימר ל"מ היכא דאין כותבין כתיבה וודאי עלי' להביא ראי' אפי' במקום שכותבין אם אבד ג"כ דינא הכי ואי לא מייתי ראי' פטור הבעל:

אלא אי ק' לי' הא ק' אס"ד דאם הבעל קיים חייב שבועה א"כ כיון דהוא חייב שבועה דאורייי' אמאי לא טעני' כך ליורשי' בשלמא אי נאמן הבעל לגמרי שפיר משא"כ אי הבעל חייב שבועה דאורייי' ואמנם בר מן דין קשה לי ג"כ אד' הרא"ש אלו דאין כאן ברי ביורשין אלא משום דטעני' להו כל מה דאבוהון מצי טעין דעכ"פ אמאי קפריך הש"ס לקמן דקארי לי' מאי קארי לי' הא ברי וברי הוא הרי ביורשין אין כאן ברי וברי ולזה נ' דפשיטא להש"ס דמיורשי' אין כאן קו' כלל דע"כ קאמר ר"ג דמפקי' ממונא בברי ושמא מני' דידי' משא"כ ביורשי' לא בעי' ברי וברי כלל ובזה מיושב הכל בס"ד:

וראשה פרוע כ' בשעת כניסתה לחופה ר"ל דאלו קודם לכן לא מהני דהרי בלא"ה אית לה חזקת בתולה:

חילוק קליות כ' רש"י לתינוקות רש"י לטעמי' דלא ס"ל לפ' לקמן בגמ' דריב"ב ביהודה קאמר שלא הי' שם הינומא כמ"ש תוס' וא"כ למאי נ"מ קאמר ריב"ב חילוק קליות ראי' ולזה כ' רש"י דהנה אמרי' לקמן דלהני מילי נאמני' להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן והנה חילוק קליות הוא לתינוקות ועי"ז זכורי' הם בגדלן יותר חילוק קליות מהינומא:

וע' הג"א מ"ש לפ' ד' הירושלמי וע' ברא"ה פי' ד' הירושלמי ואמנם ד' הג"א צריכין ביאור מאוד דאטו משום דיש בתולות שאין נשאות בד' אין ד' סימן הרי עכ"פ אין אלמנה נושאת בד' ולזה נ' כוונת דברי' במ"ש הש"ס לקמן דהא דבעי' להכי ראי' משום דכל

הנושאת בתולה יש לה קול ואמנם האי קול היינו משום הינומא וחילוק קליות שהוא בכל בתולה משא"כ נישואין בד' שאינן בכל בתולה אין להם קול כ"כ והיינו דנקט מתני' הינומא דווקא וקליות ולא נישואין בד':

ומודה ר"י ע' תוס' ואמנם הראשוני' הקשו קו' עצומה לד' רש"י א"כ לר"י יהא כ"א תי=וקף בטליתו של חבירו ויטעון ברי ויהא מוציא מיד חבירו ונ' דגם רש"י לא כ"כ כ"א בשדה דארעא כל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא ובג' שנים הוה חזקה וא"כ בנקל יוכל לברר אם היא בידו או ביד מי שלקחה ממנו ג' שנים משא"כ במטלטלין:

טעמא דאיכא עדי' כ' רש"י דיצתה בהינומא כוונתו לתרץ קו' תוס' דליהמן במגו למאן דאמר דמצו למטען פרעתו אחר מב"ד וא"כ שפיר מודה ר"ג לזה כ' רש"י דאי משום מגו א"כ אמאי קאמר תנא דבעי' דייקא עידי הינומא הרי גם בעידי' שהודה בפני' שלא פרע סגי א"וו דבלא מיגו מהימן ואמאי: ובענין מ"ש רש"א ע"ד תוס' דדוחק להו לאוקמי באין מכירין אם היא אשתו נ' להוסיף דמ' להו לתוס' דע"כ לא מיירי באין מכירין דהרי כולא מלתא משום דרוב הנישאות בתולה יש לה קול וזה ל"ש אלא במקום שמכירין אותן משא"כ במקום שאין מכירי' אין כאן כ"א רוב נשים בתולות נישאות וא"צ עדים כלל וע' בזה לפנינו בס"ד:

כ' רש"י דאזיל בתר חזקה דגופה כוונתו דהש"ס דהכא ס"ל דטעמא דר"ג משום חזקה ולא משום מגו וכ"ת אכתי מנ"ל למק' להק' דלמא לא היא טעמא דר"ג משום מגו וצ"ל דהש"ס דהכא אליבא דר"י דס"ל במו"ע במנה ומאתים פליגו וא"כ מוכח דר"ג אזיל בתר חזקה בלא מגו ואמנם א"כ לא הי"ל לרש"י לאתוי הך דמ"ש אירסתני נאנסתו אלא משום דאמרי' דר"י אמגו קאי ולרש"י גם בס"ד הכי הוה לזאת הביא רש"י הך ואמנם הש"ס באמת ה"ק לד' רש"י ר"ג ע"כ מהך דמו"ע בתר חזקה גרידא אזיל ולר"י אפי' מגו בהדי חזקה לא מהני:

כ' הרא"ה דבפ"פ לא מהני ברי וברי למ"ד כתיבה דאורייי' משום דאי' לה חזקה דגופא פי' לדברי' נ' דהנה הפ"י בקו"א כ' דחזקת בתולה לא הוה חזקה גמורה משום דעשוי ועומד להשתנות וכן מ' מד' תוס' בסוגי' דמומין ואמנם אינה עומדת להשתנות כ"א ע"י נישואין ולא ע"י זנות והנה בסוגי' דטוען אלמנה נשאתיך ושפיר מקרי עומד להשתנות משא"כ התם בפ"פ דטוען זנתה הויא שפיר חזקה גמורה:

ובענין קו' תוס' ארש"י נ' לפ' דה"ק הש"ס בשלמא אי גם לר"י הוה הך רישא רבותא שפיר משא"כ באמת כיון דלר"י אפי' בברי ושמא לא מהני כ"ש בברי ולא הוה מתני' רבותא כלל ואמנם אי הוה איירי מיהת במגו מ"מ א"ל דאפרקי' קאי משא"כ השתא

דבמגו לא מיירי ג"כ וודאי אפרקין קמא קאי: והנה יש לי להביא ראי' לד' תוס' מדלא פריך הש"ס עד לקמן וכיון דרוב נשים דבשלמא לד' תוס' האי ה"נ מסתברא אהי' דרוב קאי וסיים הש"ס כל הענין משא"כ לד' רש"י הו"ל להש"ס להק':

היתה מעוברת י"ל דמשו"ה נקטא הש"ס דלכאור' ס"ד דגם התם י"ל מגו דאי בעי אמרה באמבטי עברה אמנם כיון דכריסה בין שוני' לא מעיזה לומר כן:

שור שחיט אפשר דנקט הש"ס לשנא דמשתמע לתרי אפי' ר"ל מגו דשתיק ולהחזיק:

וכיון דרוב נשים כ' רש"י קו' היא כלומר לאו דמס' הש"ס אי רוב נשים בתולות נשאות כ"א קו' בפ"ע היא:

כ' רש"י וזו והואיל ואין לה קול שאין מעיד עלי' מ' מדברי' דעדי' היינו קול וא"כ מ"פ הש"ס ונ' דק' לי' לרש"י מ"ש לעיל דאטו אם בא אדם עם אשתו מארץ מרחק נדע בזה ויהא קול אי בתולה נושאת א"וו דקול ל"ד כ"א עדים ולא ימלט ששמע א' מהם אי נושאת בתולה והש"ס דפריך אמקום שמכירין פריך דהתם לא ליסגי בעדי':

בעניו הכנסת כלה לחופה

כיצד מרקדין כ' רש"י מה אומרי' וכן מבואר מדהשיבו בי"ש כלה כמות שהיא ואמנם רש"י נ' דבא ליישב תנא היכא קאי דקתני כיצד אמנם כיון דאשבחא קאי ואמרי' לעולם יהא דעתו של אדם מעורבת א"כ סברא היא שישבחנה ואזדא כמ"ש תוס' ברכות ר"פ כיצד:

כלה כמות שהיא ע' רש"י כוונתו דמה אתא בי"ש למימר הכי הול"ל ב"ה אומרי' כלה נאה וע"ז שייך בי"ש וע"ז כ' רש"י דבעלמא אמרי' מקצת שבחו של אדם בפניו והכא אפי' כולו אמרי':

וחסודה כ' רש"י חוט של חסד כוונתו דל"ל חסודה ממש דאמרי' בסוטה אשה חסיד מבלי עולם:

מדבר שקר תרחק מבואר דאין זה שקר גמור דה"ק ע"י חוט של חסד נאה ואמנם לבריות מחזי כשקר:

והנה בי"ה לא חשו לתרוצי קו' בי"ש דכיון דמנהג העולם כך הרי יודעי' דמשום מנהגא אומרי' כן ואין כאן שקר כלל:

לא כחל ר"ל שלא תדמה כי העלתה חן מחמת כיחול כ"א משום כי מה' יצא הדבר:

ודר"ז ה"פ דברי תורתו נכוני' מצד עצמם וא"צ שום כיחול ופרכוס והסבר: בד של הדס ע"ד דאמרי' הדס רומז אע"ה שיש להם מע"ט דהיינו ריח ולא תורה והאשה דלאו בת תורה להני נמשלה:

וג' היינו כנגד תורה להחזקה ועבודה וגמי"ח ואפשר גם בלולב ה"ט: כי כשורא לחיי א"ל הכוונה כי קורה ולחי של מבוי שבאי' רק להציל מן החטא וא"כ לא יחטא:
ולהכנסת כלה דייק הח"מ מזה דגם מי שתורתו אומנתו מחייב לבטל מדר"י בר אלעאי ומייתי מד' הראש ואמנם לדעתי כוונת הראש דבאמת מי שתורתו אומנתו אינו מחויב כ"א רשות:
כוונת הרמב' דתכריכי מת קודמי' לצרכי משום דמצוה עוברת היא: ארמלתא מאי הנה רש"י נחלק ע"ד תוס' וס"ל ביהודא ראי' כלומר לאפיקו בבל וא"כ לכאורה אבבל פריך ומדרדיג רישא לא ניחא לי' דהתם ע"כ לאו מעשי' בכל יום הוה וכן מוכח הל' כי הא וכו' ואמנם כיון דמשני לית לה כסני א"כ מעיקרא מ"פ מ"ש מא"י ולזה נ' דלכאורה במ"פ לרש"י ת"ק וריב"ב א"וו ת"ק סבר דקליות אין ראי' כמ"ש תוס' דבשאר סעודות ג"כ מחלקי' קליות ואמנם א"כ לת"ק בבבל ארמלתא מאי ומשני דהוו זהירי בארמלתא בקליות וכמ"ש שוב בתוס':

בענין גביי' כתובה

והדרא ומפקא בהאי ב"ד נ' דלרבותא קאמר דאפי' בהאי כ"ד מציא גביא שנית דבפעם הראשון נתן לה הב"ד הפס"ד שכתובתה מאתים ועכשיו תבא לגבות בשטר כתובתה:
כ' רש"א וק"ק מאי איכא בין מ"ד נאמן ובין מ"ד לא אמר כלום כיון דעכ"פ צריכה להחזיר השטר כתובה ונ' די"ל עדים שנשרפה א"נ דלמ"ד נאמן נאמן כה"ג ולאידך מ"ד אינו נאמן:
כ' תוס' דמיירי בתפסה שלא בעדי' וק' א"כ אף בדבר שאין בו טורח אמאי לא מהימנא במגו דלהד"מ וצ"ל דהוה כמגו במקום אנן סהדי:
ולשני וכו' כוונת רש"י לטעמי' דמתני' עכ"פ בלא תובעו דווקא מיירי וא"כ אין מקום לד' תוס' דשלך הוה רבותא טפי משום דהוה ברי דלרש"י לא מיירי בברי ולזה כ' רש"י דכיון דבין דידי' לחברי' הוה עסק דינא למה לי' דנקט אבוה כלל:
ולקמן שוב פי' רש"י גבי מנה לי בידך דל"ת דקו' הש"ס הי' למה נקט קרקע דמה לי קרקע או כסף כ"א אלעיל קאי נהי דבקרקע אצטריך למנקט אבוה ל"ל דנקט מטלטלי ואמנם כדפריך מהאכלתי' פרס אצטריך רש"י ליישב דקו' הש"ס הי' דהיה רבותא טפי משום דהוה מודה במקצת ע' בזה: מחמת ממון כ' רש"י שצועקי' כוונתו דמחמת ממון שחייב למלכות הוה כמחמת נפשות דעכ"פ לא ירצה שיתגלה מקום מושבו:

שלא בפני' כ' רש"י משום דחברך חברא אי' לי' כוונת רש"י בזה דווקא ולא פי' כן לעיל משום דבס"ד מצי' למימר דבהא תלי' מלתא למ"ד לא הוה מחאה ס"ל דמחאה ה"ט כי היכי דליזהר בשטרא ושלא בפניו מה"ט לא מהני ומ"ד מהני ס"ל טעם מחאה משום דאי לא מחי שש"מ מחיל אזכותי' וא"כ אפי' שלא בפניו מהניא ואמנם למסקנא דתחלקי' בין יהודא וגליל וכיוצא, בזה ע"כ משום חברך חברא אי' לי' מהני וזה כוונת רש"י:

אי אליבא דראב"י ע' רש"י ותוס' והעיקר בזה דלד' רש"י דר"י באינו תובעו מיירי קו' הש"ס הוה כפשיטו הרי רבנן גם בתובעו פליגו וכ"ת השתא בס"ד מנא יודעי' לזה כ' רש"י דהשתא ס"ל מתני' דשבועות רבנן היא והתם בתובעו מיירי ואמנם לד' התוס' דגם ר"י בתובעו מיירי אין מקום לד' רש"י לזה כ' תוס' דהש"ס מייתי כל הסוגי' ע"ד והוינן בה ולמאי דמסיק א"כ גם בעדי' פליגו רבנן וממילא סיפא שוב לא א"ש וזה לרבנן ולראב"י דכוותא הוה דלר"ש באמת רק לס"ד קאמר דלא מצי קאי לראב"י ולתוס' דכולא סוגי' ע"ד והוינן עלה באמת גם למסקנא ניחא ואמנם לרש"י במסקנא צ"ל דר"י כרבנן ס"ל אלא דלרש"י לא ניחא בזה משום דרוב הפוסקי' פסקו כראב"י:

הנה קו' תוס' ארש"י מגיטין כבר יישב רש"י בעצמו שם שכ' דכולא סוגי' בגיטין ע"ד והוינן עלה א"כ ל"ק כלל ב' קו' תוס' ואמנם לרש"י הוא דמצי' ההכרח לומר כן משום דבס"ד מ' דק' אדרבא אי ר"י כראב"י גם בשוורי' שבועה מיהת לבעי אך למסקנא בעי' דומיא דטענו קטן מיהת כמ"ש רש"י שם והתוס' לטעמיי' דאדרבא רק בס"ד ר"י כראב"י ולא במסקנא דאין ענין דר"י לטענו גדול:

והנה מ"ש התוס' דקו' הש"ס טענת אחרי' דחק לרש"י נ' דאיכא למימר דקו' אחרת דחקו לרש"י ג"כ דאי בקטן ראב"י מודה נימא הא דתנן בשבועות מנה לאבא וכו' דמק' הש"ס מנה לרב מיירי בקטן:

והנה ד' הראב"ד פ"א מטוען שהאריך בהם הלח"מ שם מצ"ע צריכין ביאור דמדכ' דרבנן מודו בברי גמור א"כ נדחות ראי' הרי"ף משבועת ה' כמו שהיא בר"ן בשבועות וא"כ אין הל' כראב"י ואיהו משיג על הרמב' מראב"י אמנם נ' כוונת הראב"ד רק להשיג על מה דקרי לה הרמב' טענת שמא וקאמר איהו דאי שמא מקרי גם לראב"י הוה פטור א"וו ברי מקרי ואמנם לדידן הל' כרבנן דפטור אך ה"ד משבועה דאוריי' ככופר הכל במגו כיון דמעיז בבנו אמנם היסת חייב כיון דלא הוה שמא:

חזקה אין אדם מעי"ז ק' לי' עוררני תלמיד דהתם שאני דהחזקה מגרע המגו עצמה משום דאינו מעיז לא מצי טעין הכי משא"כ כאן בב"ב המגו במקומה אלא שהחזקה מגרע הטענה ולא המגו והוא אמת ויציב. לפשוט מהכא פ"ק דב"ב דלא אמרי' מיגו במקום

חזקה דהרי היינו הך לפמ"ש תוס' וצ"ל דא"ל דש"ה דלאפטורי משבועה לא אמרי' מגו במקום חזקה משא"כ התם דלאפטורי ממונא וזה ג"כ כוונת הר"ן בשבועות שכ' דמהכא שמעי' דמגו דאוריי' אע"ג שכ"כ דמאת בתי ידעי' דמגו דאוריי' משום דלאפטורי משבועה לא ידעי' מהתם ע' בזה:

ובענין פלוגתת ראב"י ורבנן הי' א"ל דראב"י כריב"א ס"ל דמשום מכיר בשקרו הוה טעמא וכיון דבברי גמור מיירי ראב"י כמ"ש לד' הריף אפי' בבנו מעיז ורבנן כרש"י דמשום עשה לו טובה הוה ובנו לא עשה לו טובה ושפיר מעיז:

ובענין מה שהק' בתוס' ע"ד רש"י מכמה סוגיות הש"ס דגם בפקדון כו"ה פטור אולי התם בשואל דעשה לו ג"כ טובה או בשו"ש מיהת ולעולם בשו"ח כו"ה חייב:

בענין תיקון העולם גבי מציאה לרש"י שלא יכחיש לגמרי ולתוס' דמיירי שיש עדים התיקון עולם שלא יניחנה וילך לו דוק ותשכח:

בענין העדים שאמרו כתובות פ"ב

כ' רש"י פסולי עדות משחק בקוביי' ע' ברמב"ן ורא"ה בכוונת רש"י והנה נחזי אנן דנימא ד' רש"י משום דמשחק בקוביא דרבנן לכאורה א"א דהרי כ' רש"י לקמן דהטעם דאין אדם משום עצמו רשע משום דאדם קרוב אצל עצמו ולאו כל כמיני' לאפוקי נפשא מחזקתו וכי לענין עבירה דרבנן אין לו חזקת כשרות ומ"ש:

א"וו ד' רש"י הם רק ללי"ק דרב"ח דבמגו משוי נפשי' רשיעא וכ"ת עכ"פ מאי בעי רש"י בזה נ' דרש"י בא לאורויי' לן דדייק רב"ח ממתני' למלתי' בלי"ק דיל"ד תרתי חדא למה לא כלל קטני' בכלל פסולי עדות ולאיזו ענין פרטי' ותו כיון דפרט לן תנא קטני' א"כ קרובי' הו"ל למימר א"וו תנא לבר מקרובי' אתא לרבויי וא"ל דעבדי' מרבו כמ"ש רש"י באמת לקמן למסקנא דאי משו"ה למה לא כלל כולהו בחדא מחתא א"וו לרשע נתכוון תנא דידן ואי לאו דפרט קטני' לא ס"ד למימר דבמגו משוי נפשא רשיעא משא"כ עכשיו דפרט קטנים ואפ"ה קאמר סתמא פסולי עדות ש"מ כמ"ש והיינו דרב"ח ולמסקנא צ"ל דבקטני' אתא לאשמועי' דאמרי' מגו נגד חזקה דאין העדי' חותמין על השטר כדלקמן אלא דבס"ד ליתא לדר"ל דהך דר"ל תליא באידך דעדי' החתומי' על השטר כמו שנחקרה עדותן בס"ד לית לן דר"ל דהרי מה"ט אמרי' בס"ד בשטר חוזר ומגיד וא"כ הך בהך תליא ובס"ד כי דייק שפיר דייק ובמסקנא ג"כ שפיר אתא:

אלא דאכתי יל"ד מ"ט לא נקט רש"י גזלן דאוריי' ונקט משחק בקוביא דרבנן ונ' דאתא לאשמועי' ל"מ היכא דמוציא על עצמו לעז גמור כיון דבמגו מהמני' לי' פשיטא דנאמן אפי' היכא דלא אודה כ"א שהוא משחק בקוביא ג"כ נאמן:

והנה כ' הראשוני' בשם הר"י בן מיגאש דאפי' בגזלן דאוריי' מהימן ברישא ואפי' למסקנא משום דאמר היינו כלומר והשתא עשינו תשובה והקשו עליו דא"כ גם אנוסים מחמת ממון ניהמני' ולי לק"מ דבשלמ' בגזילה שפיר א"ל דעבד תשובה כבר משא"כ הכא דע"כ לא עשה תשובה דהתשובה היא עכשיו שבא לב"ד ואומר שחתם שקר וע"כ לפי דבריו רשע הוא וא"כ לאו כל כמיני' לאשויי נפשי' רשיעא ולאפסודי בתשובתו למלוה כ"נ תו"ד:

הרי אלו נאמני' ע' בתוס' ורש"א ולי ק' עוד ע"ד לאיזו ענין הביאו ד' המק' שהק' דאדרבה מפשטא דברי' מוכרח טפי דאנן סהדי שהשטר בתקפו ונ' דמפשטא דברייתא לא רצו להק' דא"ל כיון דקיום שטרות דרבנן הכי תקנו דאשטר מקוים כהאי דלקמן מה"ט לא מקבלי' ערעור כמ"ש משא"כ הכא אא"כ לא מק' הש"ס לקמן תרי ותרי נינהו כיון דחכמי' תקנו דלא ליקבלו ערעור ועכ"פ הוכרחו להביא קו' הש"ס:

הנה לרב"ח בלי"ק ברישא במגו נאמן ואף דאי' לי' ג"כ אין אדם משום עצמו רשע מ"מ ס"ל במגו משום עצמו וצ"ל טעמא מאי ואמנם דבר זה מצחות ד' רש"י למדנו שהאריך בענין אין אדם משים עצמו רשע בין בס"ד ובין במסקנא אלא דבמסקנא הוסיף רש"י למימר לפסול מחזקתו כוונתו דרב"ח ג"כ ידע מעיקר' דטעמא דאין אדם משים עצמו רשע משום דאדם קרוב א"ע אלא דמ' לי' דבמגו אפי' על עצמו הרי נאמן רכ"מ ואמנם למסקנא אמרי' טעמא משום דאי' לי' חזקת כשרות ונגד חזקה ל"מ מגו וכ"ת נפשוט שוב מיכאן דלא אמרי' מגו במקום חזקה לא היא אין ענין חזקה זו לשאר חזקות דחזקות דעלמא היינו חזקה דאתיא מכח רובא דרוב ב"א אין פורעי' תו"ז ומ"מ מיעוט פורעי' ומיבעי' לן אי מהימן במגו למימר דהוא מהמיעוט משא"כ הכא דלכ"ע אי' להו מלידה ומבטן חזקת כשרות כה"ג לא אמרי' דמגו עדיף כלל. וע' ברמב"ן דרך אחר וש"י:

תוס' ד"ה פסולי עדות דבעי' תחלתו בכשרות כ"כ לאפוקי מרש"י דמ' מדבריו דתע"פ מיהת הוה:

ד"ה קטני' נמי מ' מד' דבתי' ראשון ס"ל דבפ"ע ל"ש דר"ל ואפשר הטעם דגדול וקטן הוא דבר הנראה לעיני' ואיכא חזקה משא"כ פ"ע ועד"ז צ"ל ד' הרא"ה שכ' דאין ראי' דרבנן ס"ל מיגו עדיף מחזקה דדלמא טעמא דרבנן כ"ז שהעדי' גדולי' רמו אנפשיא משא"כ כשהם קטנים פי' דלא מפ' כרש"י דה"ה דהלוקח מדייק כ"א מ' לי' כפשוטו דה"ה שיהי'

העדי' גדולי' וע"ז כ' מ"ש ואמנם פ"ע קי' דהעדי' גדולי' וע"כ צ"ל דהתם ליתא לחזקה דר"ל אלא דמ"מ עדן צע"ג וק"ל:

ואמנם לי נ' לת' דהש"ס ה"ק וכ"ת דווקא בפ"ע מידק דייק דכ' בתורה לא ימותו אבות על בנים והיינו בעדות בני' משא"כ בקטן כיון דהלואתו לכדי חייו הלואה וממכרו במטלטלין ממכר סובר דה"ה דכשר לעדות וע"ז מייתי מדר"ל דאדרבא אפי' בלוקח ומוכר גופיי' בקרקע דאין מכר קטן כלום דייקי עדי' כ"ש דהלוקח דייק אעדי' ואינו מדמה לע"א ובזה מדוקדקי' ד' רש"י שכ' בהך דר"ל דבמקח וממכר מיירי וע':

בענין קו' תוס' ממגו במקום חזקה א"ל דמס' להש"ס דדלמא טעמא דרבנן משום דס"ל קיים שטרות דאוריי' ומשו"ה כ"ז שלא נתקיים השטר הרי הוא כאלו אינו והמקיימו הרי מבטלו משא"כ ר"מ סבר דקיים שטרות דרבנן וכמ"ש תוס' במסקנא לענין מודה בשטר שכ' ומשו"ה כיון דמקוים היא שוב לא מהמנינן להו נגד החזקה:

בענין קו' תוס' אד' רש"י דאמאי אפלגו בעדים נ' ליישב דהנה רש"י לא רצה בפי' התוס' משום קו' תוס' לקמן דלמא ר"ה בעדי' דלא כר"מ אלא ש"מ דלר"מ אין רבותא בעדי' טפי מלוה אמנם לרבנן עדן י"ל דהוה רבותא דאע"ג דהלוה גופא מכחיש העדי' האומרי' אנוסי' היינו ולא לוה מעולם והוה לן למימר הודאת בע"ד כק' עדי' ואעפי"כ נאמני' לפוסלו: גגובא גונבי יל"ד הכפל ל' ונ' דלכאורה הכי הו"ל למימר אי ס"ל לרב הל' כר"מ דהא ר"ה משמי' דרב קאמר אמנם ר"נ ה"ק הא וודאי פשיטא לי דרב הל' כר"מ קאמר ואמנם אתה ר"ה לא רצית לומר אמר רב הל' כר"מ דהשומע יסבור דרב הל' כר"מ קאמר ואת לא ס"ל ובאמת גם אתה כר"מ ס"ל ובזה מתנגד אתה וגם עשיית לר"מ כגנב תמור זה אי אתה ס"ל כר"מ אימא מעצמך הל' כר"מ ולא משמי' דרב וידעו כי גם אתה הכי ס"ל:

בענין שטר אמנה

אלא דקאמר לוה יל"ד דלמא לעולם דקאמר לוה וכגון שהוציא עליו כ"י בלא עדי' דכה"ג פרוע נאמן במגו דמזויף אפי' לרב דבעדי' אינו נאמן כמ"ש תוס' במתיירא פן יכחישוהו כי אינו יודע אם לא נתקיים כ"י העדי' כבר בב"ד משא"כ בכ"י דידי' דוודאי נאמן דמסתמא ידע שלא נתקיים עוד בב"ד ואמנה הוא דלא מהימן משום דלא עביד אינש דעביד הכי כמ"ש רש"י א"וו ש"מ דד' הש"ס דכה"ג באמת אפי' אמנה נאמן אי נאמן לומר פרוע:

תבא עליו ברכה עוררני תלמיד א' אי בלא חב לאחרי' מאן קטעין דהשטר שטר דקאמר הש"ס כלל דקאמר מלוה דכיון שאומר שהיא אמנה הרי קורעו ונ' דהש"ס ר"ל בגוונא

דהמלוה הי' שכ"מ והודה כי השטר אמת ועתה טוענ' היורש' כי שלא להשביע את בניו אמר כן ואנן לא מהתני' להו ואמרי' תע"ב שהודה:

כ' תוס' חדא מכלל חברתא אתמר ויל"ד טובא דלשטת תוס' לעיל הרי אין צורך לזה דאי מדר"ה ס"ד דר"ה בפרוע דווקא מיירי ומשום שטרך בידי מאי בעי ולהכי אצטריך דר"י דאפי' באמנה לא אמרי' מגו דמזויף ומטעמא אחרי' שכ' תוס' והנה רב סתמא קאמר כל' דר"ה ואתא כ"ז לפרושי וצ"ע: ועד"ז יש להבין ד' רש"י שכ' טעמא דר"י משום דלא עביד אינש וגו' וק' א"כ בפרוע טעמא מאי א"וו בפרוע הטעם משום שטרך בידי ולזה אמנה ק' לן ואצטריך רש"י לפרושי ותרוויי' משום מגו במקום אנן סהדי:

ואמנם באמת נ' לי פשט אחר בד' רש"י דד' רש"י דלהכי לא אמרי' לרב פרוע במגו דמזויף משום דכיון דמודה דהי' חייב לו וטענת פרוע מצ"ע אינה טענה כלל ואך כמגו רוצה לפטור עצמו לאו כל כמיני' דמגו לאפוקי מחזקת חיוב דלא אלימא מרוב לדידן ואמנם כן כ"ז בפרוע משא"כ באמנה דטוען דלא נתחייב לו מעולם ואין כאן חזקת חיוב כלל לזה אצטריך רש"י לפ' דמשו"ה לא מהימן דלא עביד וכו' אא"כ יק' מ"ט דרבנן דפליגו אר"מ וס"ל דנאמן לומר פרוע ונ' דבאמת מסייע להך מיגו חזקה דאין אדם מעיז פניו דהוה חזקה אלימתא ומה"ט שוב מהימן ועד"ז יש ליישב דקדוק עצום בד' ר"נ שהשיג על ר"ה למה לא אמר הל' כר"מ והק' שוב לדידי' למה לא אמר הל' כרבנן כ"א אמר כי אתי לקמן וכו' אמנם למ"ש א"ש דס"ד דרבנן לטעמיי' דווקא דבימיו לא ניתקן עדן היסת ולא אמרי' אשתמוטי בכופר הכל א"כ שפיר אמרי' דחזקה אין אדם מעיז מהני לסייע משא"כ לר"נ דבימיו ניתקן היסת והיינו משום דגם בכופר הכל אמרי' אשתמוטי וא"כ ליכא מעיז ואמנם האמת אינו כן כי ר"נ לא יכחיש חזקה דאורייי' אלא דחייש למיעוט המצויי והיינו דקאמר ל"מ דלרבנן הדין דנאמן אפי' כי אתי לקמן לדינא ג"כ אנא מהתני' לי':

חב לאחרי' ע' רש"י בא ליישב ל' חב דקאמר הש"ס ולא קאמר חייב כמו שדקדק הש"ס בריש ב"ק לזה כ' רש"י דרצה לומר בזה דדווקא היכא דעכשיו מפסיד אחרי' בהודאתו כגון שאין לו לשלם וכמ"ש רש"י משא"כ בלא"ה כ"א שחייב ל"ל בה:

כ' הר"ן דמהא שמעי' מדאצטריך שעבודא דר"נ דלדבר שאין גופו ממון לא מזדקקי ב"ד ע"ש וק' לי דלמא אי לאו דשעבודא דר"נ הי' נאמן במגו דמחילה משא"כ אין כאן מיגו וכמ"ש הר"ן בעצתו וצ"ע:

הק' הרמב"ן אד' הראב"ד שכ' דמליה לא מהימן משום דהוה רשע ולא מהני מגו כמו באנוסי' לעיל והק' הרמב"ן דלמא לא ידעי עדי' כלל דאמנה הוא ואני בער ולא אבין הרי לעצמו משים רשע שמעיד ששכן עולה בתוך ביתו. ומשו"ה לא מהימן וצ"ע:

ספר שאינו מוגה ע' רש"י וראש ואכתי יל"ד לשתוק רש"י מכל ולי נ' דעיקר כוונת רש"י דל"ת ס"ת דווקא דלמידין ממנו הל' איכא קפידא ולא נבי' וכתובי' וע"ד דאמרי' במגילה גבי מתורגמן ע"ש לזה כ' רש"י דל"ש: אר"נ אמנה היו וכו' ע' בר"ן ואכתי יל"ד למה לא כ' רש"י זה לעיל ולי נ' דד' רש"י כתוס' דלר"נ אין הטעם משום עולה כ"א דלא אתי ע"פ וכו' ולכאור' י"ל דנ"מ דאי משום עולה ל"ש בשטר שיש בו אחריות או אין בו דינא דלא מהמני משא"כ אי משום דלא אתי ע"פ א"ל דדווקא אי יש בו אחריות אלים מעדות ע"פ דהשתא משא"כ כשאין בו אחריות דר"ל שכ' בו בהדי' בלי אחריות לא אלים מעדות ע"פ דהשתא לזה כ' רש"י דלא כן כ"א אדרבא בשלמא היכא דכ' בו אחריות יכולין לומר דלהכי הקדים וכ' כי היכי דלטרוף לקוחות מהשתא משא"כ באין בו אחריות למה לי' למעבד הכי וודאי לא מהמני וכמ"ש רש"י לעיל:

בענין פי' ד' תוס' גבי מודעא כוונתם בקיצור דלענין חוזר ומגיד לא מהני מיגו אמנם היכא דעקר לעדות לגמרי לא מקרי חוזר ומגיד היכא דאי' לי' מיגו ואמנם היכא דמלתא אחריתא לגמרי ל"ש חוזר ומגיד ומהני מגו וע' ברשבם ב"ב באר היטב וסו"ד כד' הרמב' דלמסקנא מהני אפי' כ"י יוצא ממק"א וע' בר"ן:

תנאי הי' דברינו הורה לנו רש"י דבעי' תנאי בקום ועשה דווקא דבשב וא"ת נאמן הלוקח שלא עבר וע' בפוסקיי:

ואמנם במה שסיים רש"י ואינו מכר כוונתו דוודאי היכי דעדן יוכל לקיים התנאי' תנאי מלתא אחריתא משא"כ היכא דלא יוכל עוד לקיים התנאי ומיעקר לשטרא התם היא דקמבעיא לן:

ובענין האיבעי' א"ל דרבא מס' לי' טעמא דר"נ באמנה אי משום עולה דווקא אבל אתי ע"פ וכו' ל"ש באמנה וטעמא דבשלמא במודעא דאמרי דהעדות עצמו עדות גמור שייך סבר' תוס' דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד משא"כ באמנה וה"ה בתנאי שעוקרי' העדות לגמרי אף שאומרי' השטר מצ"ע כשר ליל ל"ל זה או דלמא באמנה ג"כ טעמא דר"נ משום דכיון דאמרו דהשטר כשר מצ"ע שוב לא אתו ע"פ ומרע לשטרא וא"כ ה"ה תנאי:

קיימי תנאי יל"פ כוונת ר"נ שהי' אומר ללקוחות אם יביא המוכר עדי' כ"ז שלא קיימי התנאי וא"כ העדי' מעידי' כי המכר בטל ויהי' נאמני' משא"כ אם יקיימו התנאי מקודם נהי שיביא המוכר עדי' אח"כ כי הי' מוטל עליו לקיים התנאי מקודם שקיימוהו מ"מ העדי' עצמן הרי לא ידעו בדבר אימתי קיימו הלקוחות התנאי והי"ל עדותם חצי דבר ולא קבלם ר"נ: אפשר לפ' ד' ר"פ דס"ל דגם בממון עדות מיוחדת פסול וא"כ האי דאמר

לי' הוה תנאי גם אדידי' מסהיד ולא אצטריך אדידי' כ"א ע"א מן השוק והיינו דקאמר דאיהו הוה לי' חד ומה"ט לדינא דקיי"ל דכשר עדות מיוחדת ליתא לדר"פ:
יש לתמוה טובא על הטור דבסי' כ"ט בעדות בע"פ כ' ד' הראש כר"ה גאון דל"ש בתנאי חוזר ומגיד וזה נלמד משמעתין ובסי' מ"ו בסוגי' דשמעתא לא הזכיר מזה כלום ע' ודוק:

בענין קיים והכחשה עדי'

אין מז מזימין לכאורה הטעם משום דכיון ההזמה עדות בגופן של עדי' הרי אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד אא"כ גם להכחשה לא ליחשוב לזה כ' רש"י דמידי הוא טעמא משום דאין חבין לאדם אלא בפניו ובשלמא הזמה שפיר דחוב הוא להם משא"כ הכחשה הרי אין להם לחוב והן ד' הריבא שדחה ד' ראב"י דאל"כ גם הזמה לתקיים בדיעבד לד' הראבי' ואמנם ד' ראבי' נ' כמ"ש הריב"ש הובא בב"י חו"מ סי' ל"ח שם דמ"מ נפסלו עדי' הראשוני' כמו בשאר הכחשה אף דעדי' האחרוני' לא נפסלו בזה וא"כ הוה שפיר חוב א"וו דדיעבד מהני שלא בפני בע"ד והא דלא הויא הזמה בדיעבד התם הזמה חידוש הוא והבו דלא לוסיף עלה ואולי דה"ט דהך ויש דוחין בהג"א שם שיש לתמוה עליו טובא הרי מהכחשה יליף הראבי' ולא מהזמה:
דקדקו הפוסקי' מד' רש"י דקרא עליו ערער דווקא ולי נ' לדייק אפכא דיל"ד בדברי' שכ' והוחזק ע"י עדיו וק' עדי' הו"ל למימר דאטו מי לא סגי אם נתקיים ע"י עדי' אחרי' אלא ש"מ דרש"י ס"ל דקרא עליו ערער ל"ד ומ"מ ק' לי' לאיזו ענין נקטא הש"ס א"וו בא להורות לאפוקי אם התחזק ע"י הלוה בב"ד דנהי דנאמן הלוה ע"ע כק' עדי' מ"מ אין אנו יכולין לקיים הימנו חתימת העדי' ולזה נקט קרא עלי' ערער שהוצרך הב"ד לקיים השטר ע"י עדי' ר"ל ע"י שיקיימו כ"י העדי' ואז שפיר מקיימי' הימנו: בענין ב' כתובות נ' להוסיף ע"ד הר"ן דמאחר שכ"א יודע כי יש לאשה כתובה על בעלה כל הרוצה ליקח מן הבעל חוקר תחלה כמה יש לאשתו כתובה וא"כ ע"כ מגיע הדבר לאזני הבעל ואי מזוי' היתה הי' טוען כנגדה משא"כ במלוה שיש לו שטר מזוייף אינו מפרסם הדבר עד ימות הלוה או ילך למדה"י ומאין ידע הלוה מזה:
ומ"מ מן הסברא נ' דלא כהפוסקי' דגם בכתובה בעי' ג' שני' וכמסקנת הש"ך חו"מ מ"ו ע"ש:
הנה עיקר פלוגתת רש"י והרמב' בזיופי זייף דלרש"י חיישי' שדומה החתימה לחתימת העדי' ולהרמב' לא חיישי' כ"א שאין חתימה זו דומה כלל לחתומין מאחר שאין אנו יודעי' וע' בלח"מ כל דברי' ד"ח וש"י: והנה קו' הראש מסופר הוא רק לרש"י ואמנם על

תי' יש להשיב דאכתי אם להסופר א' מהשמות בנ"א הרבי' הכתובי' בתורה נח אברהם וכיוצא מא"ל וצ"ל דעיקר כוונת הראש דאדם משנה בחתימתו מכתיבתו בספרי' ואכתי ק' מהירושלמי שהביא הר"ן וצ"ל דהראש מפ' דהיינו ספרי' אחרי' שהסופר חותם עצמו בסופן ואמנם ע"ז דקדק הש"ך מ"ו דא"כ מה לי מוגה או אינו מוגה פי' לדברי' בשלמא לד' הר"ן בס' שאינו מוגה א"ל דלא דקדק היטב בכתיבת האותיות משא"כ במוגה ויותר מזה ק' מ"ש דלא פשיטא להירושלמי באגרת אם חתם עצמו מספר א"וו לא קאי אחתימה ואגרת הוה כס' שאינו מוגה וצ"ע:

בענין מה שהק' הריף על ר"ה מובן מן המפ' דיש לתרץ דרבא קמ"ל דאפי' עד דהוה כנוגע בדבר יכול להזכירו. אלא דק' מנ"ל תו לרבא הא: אמנם לד' רש"י והריף א"ש הכל וזה דמ"ש רש"י דאם אינו זוכר כלל גם ר"י מודה דאינו יכול להעיד לאו מעלמא קמייתי לה כ"א מד' רבא מוכח מדדייק מר"י מה שדייק דמנ"ל הא בשלמא שטרו שכ' בכ"י מהני אבל אסהדותא דאחריני לא מצי להעיד א"וו דגם אשטרא לא יכול להעיד משום מפיהם ולא מפי כתבם ואמנם מדאמר דרמי אנפשי' ומדכר מהמני לי' וה"ה בעד אחר: הנה ד' תוס' צריכין קצת ביאור דמה שלא הק' בפשיטות מקיום שטרות דעלמא היינו משום דמצי למימר דהיינו דאמרי' כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי כלומר דהוה כאילו העידו הן עצמן בע"פ משא"כ בנמחק ונשרף דמתוך הכתב בעלמא מעידי' עדי' שנייי':

והנה בתי' אין פי' דמחזי כמשקרי שאומרי' שזוכרי' ואינם זוכרי' דל' הגמ' אינו סובל פי' זה דאמרי' ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם א"ו ענין ותו"ת דכל הדיבור א' דעתם מסכמת דעדות בשטר במי שראוי להעיד בע"פ ולאפוקי אלם עדות גמור הוא ואכולא מלתא אמרי' כמו שנחקרה בב"ד אלא דבעי' או בע"פ או שטר ואמנם הנך סהדי דקידושין ביבמו' לא יזכרו העדות וגם השטר אל יביאו וא"כ אין עידתן עדות כלל לא בע"פ משום דאינם זוכרי' ולא בכתב דהרי לא הביאו השטר לב"ד וע"ז אכתי משמעתין היק' להם משום דהכא לא הוה שטר גמור או משום דבשטר בעי' ב' עדי' ביחד או משום דנכתב שלא מד' הלוה או משום דאין בו אלא זכרון דברי' בעלמא כ"נ תו"ד בקיצור וע':

והנה כוונת הריף ביבמות הוא לד' עד"ז דכל עדות שמסרו העדי' לבע"ד פ"א באותה שעה שמסרו לו השטר העידו עלי' בע"פ והשטר אינו אלא לזכרון דברי' בעלמא משא"כ היכא דמעולם לא מסרו עדותן ביד הבע"ד א"כ עכשיו באי' להעי' ולא מהני משום מפי כתבם וע' ברמב"ן שם דאף דנמסר השטר ליד האשה בשעת קידושי' לאו בתורת עדות נמסר כ"א לקנות בו והעדות עכ"פ לא נפיק מתותי' ידי העדי' ע' בזה:

והנה בענין די הרמב' פ"ג מה' עדות נציע בקיצור מה שיש לתמוה עלי' הא' קו' הרשב"ץ דהרי קרא כ' ותי' הכ"מ דד"ק לאו דאורייי' וע"ז י"ל לפקפק דהתם קוב"ה קאמר לי' הכי לירמי' בהדי' וק' לומר דכה"ג לא מקרי דאורייי' ואין זה דומה לשאר ד"ק ע' קצת ואמנם ע"ז יק' שוב מגיטין דקאמר הש"ס דאורייי' וצ"ל ג"כ ל"ד וק' תו אדרבא הרי גם בירמי' הי' מפני תי"ה ותי' מהרי די ליאון דקו' הש"ס הרי עכ"פ תקנה קדומה היא וע"ז הק' הש"ך דל' הש"ס ל"מ כן וכן הק' דלמא בגט אכתי ירמי' לא תיקן וגוף התי' דחוי מעיקרא דמי תנן במתני' כלל מאן תיקן בבריי' מייתי לענין פי' שמות דר"ג תיקן ולא במתני' כלל ע"ש ועוד הק' הכ"מ ממה דאמרי' בכמה סוגיות דקי"ש דרבנן ולהרמב' אדרבא מדאורייי' לא מהני שטר כלל וכן ק' לי ממ"ש הרמב' פ"ט מעדות דאם העדי' שכחו העדות ל"מ השטר דהוה מפי כתבם והרי כל השטר הוה מפי כתבם ורבנן אכשרי ומ"ש האי והנה תי' הלח"מ הוא רפואה לכל הקו' אלא שאין ל' הרמב' סובל זה ובפרט דהי"ל לפ' דבקנסות וחבלות ל"מ עדות בשטר אם אין העדי' קיימי' דווקא ולי יש עוד לדקדק ע"ד הרמב' כיון דעכ"פ תקנה זו שהזכיר הרמב' בקרא כתיבה גבי מו"מ למה זה שבק הרמב' מו"מ דמפו' והביא שטרי מלוה דווקא ולזה נ' לי דיש ב' מיני שטרות שטרי קניין כמו"מ וגיטין ושטרי ראי' כמלוה וקנסות וחבלות והנה שטרי קנין הדין שיהי' עדי' חתומי' עלי' ואנהו משוי לי' שטרא ולאחר זמן כשהלוקח או האשה מוציא' השטר לפנינו אין אנו דנין על פי העדי' כ"א אחרי שאנו רואין בידה שטר כתקנתו חתום בעדי' ומן התורה אפי' אינו מקוים ומדרבנן במקויים ואין זה ענין כלל למפי כתבם כ"א ה"ז דומה לתפיסה במטלטלין דאנן סהדי כל מה שביד אדם הוא שלו וכן ענין זה וא"כ מזה לא מיירי הרמב' ומזה אייר קרא דירתי' ומזה שפיר פריך הש"ס בגיטין דגט ומו"מ חדא מלתא ואמנ' הרמב' מיירי משטרי ראי' דהתם עדות העדי' עכשיו כשיוצא בב"ד ומשו"ה בעי' מפיהם דווקא ולא מפי כתבם אלא דבשטרי מלוה תק"ח ואמנם ד' הרמב' דחכמי' כעין דאורייי' תקנו וכ"ז שאין אנו יודעי' שהעדי' שכחו העדו' אמדי' דוודאי מדכר דכרי ואפ"ה לא מהמני' להו היכא דל"ל מיגו דשכח משא"כ אם י"ל מגו דע"כ מהמני דשכחי כה"ג לא תקינו רבנן דליהוי עדות בכתב עדיף מבע"פ:

בענין ד' הראב"ד שהק' פ"ט מעדות על הרמב' דמ"ש אין אנו יודעי' משטר אמנה שהק' עליו מה ענין שטר אמנה לכאן ולי נ' דה"פ כיון שאומרי' שזה כ"י אלא שלא ראו המלוה א"כ ה"ז ע"כ לפי דברי' שטר אמנה ומה"ט גופא לא מהמני וע':

ובענין קו' הלח"מ על הכ"מ וב"י דאי להרחב' כ"ש מאי מדייק הש"ס מרב כהנא ורב אשי הא ר"א ת"ח הוה וכן ק' למה לא הזכיר הש"ס שהי' הנתבע ת"ח לפי דברי הכ"מ להרמב'

בנתבע תלי' ונ' לו דמדמחסם רב כהנא דייק הש"ס דאי לא הוה הנתבע צורבא מרבנן עצמו לא ואמנם בתר דקאמר רב אשי אנא כמאי וודאי דצורבא מרבנן מהימן ואמנם דווקא כי אמר הכי בהדי' וכה"ג הוא דעד מהימן להרמב' אם אין הנתבע צורבא מרבנן: בענין שאר דיני קיום:

מתני' הרי אלו נאמנין י"ל"ד פשיטא ואפי' לר' מסיפא שמעי' לה ונ' דס"ד הא דנקט בסיפא זה כ"י לחוד לרבותא דרבנן ולעולם לר' אפי' מעיד כ"א על של חבירו לא מהני מטעם נוגע בעדות וליבעי' בכ"ג צירוף קמ"ל: אלא נאמן אדם לומר זה כ"י נ' דאצטריך למאי דמסקינן בגמ' דטעמא דרבנן משום דעל מנה שבשטר הן מעידין וס"ד דצריכין לפ' כן קמ"ל דבאומר זה כ"י לחוד סגי:

ומזה נ' לי להביא ראי' לד' הרמב' דאם העדי' שכחו העדות ל"מ קיומם דעד"ז שפיר קאמרי רבנן דא"צ לפ' דאמנה הן מעידין דהכי מסתבר דאי ס"ד דלרבנן צריכין לפ' א"כ עיקר חסר מן הספר אמנם להרמב' שפיר דאי ס"ד דשכחו העדות הלא עלי' לפ' דהרי אין קיומם קיום א"וו לא שכחו העדות ואמנה שבשטר הן מעידין משא"כ להחולקי' דס"ל אפי' כי אמרי שכחנו העדות לא מהימני ולא מפסול שטרא למאי הל' יאמרו כן וא"כ מנא ידעי' דאמנה הן מעידין:

לר' על כ"י וכו' למדתי מד' רש"י ז"ל דה"פ רבנן ס"ל כיון דאמנה שבשטר יש כאן עדות כשר דיו ור' ס"ל הך עדות אמנה שבשטר לא משוי לי' אכתי שטרא דבעדות זה לא הוה כ"א מע"פ ואכתי צריך עדות על כ"י דליהוי מלוה בשטר ולענין זה צריך שוב ב' עדים ולרבנן באמת צ"ל דלא הוה שוב כ"א גילוי מלתא בעלמא ואמנם כ' רש"י זה לקמן על ר' ספוקי מס' לי' למימר דלאו דמס' לר' על מה הן מעידין לישיילינהו כ"א כ' רש"י אם אנו נזקקין על כ"י וע"ד שכ':

ואמנם עד"ז יחלוק הש"ס דילן על הירושלמי דמפ' פלוגתא דר' ורבנן בע"א ומד' הפוסקי' שהביאו ההוא ירושלמי מי דס"ל דל"פ עלי' ש"ס דילן ונ' דס"ל דה"פ ר' ס"ל כיון דחזי כ"י שוב אמרי' דוודאי אינם יודעי' כ"א שזה כ"י וע"ז סומכי' לומר דהמעשה אמת ורבנן סברי כיון דעכשיו אומרי' שזוכרי' העדות ל"ל זה וע"ז קאמר הש"ס דל"ש טעמא דר' משום דחשדי' להו דבאמת אינם זוכרי' כלל הא אלו ידעי' דזוכרי' סמכי' עליי' לא היא כ"א טעמא דר' דזכירה מתוך השטר לא מהני וכד' הירושלמי ואמנם תוס' לטעמיי' שכבר דחו לעיל במקצת ד' הירושלמי רצו להוכיח דאין הפי' כן לש"ס דילן דא"כ אם אמרי' בהדי' דמלבד השטר זוכרי' המנה מהמני וגם לרבנן כה"ג אפכא בכ"י מהמני ואמאי צריך לקמן חספא לסהד האי סהדא רק אכ"י:

ואמנם לד' הנ"י פ' חזקת הובא בחי' א"ש בזה דאם קבלו ב"ד העד האחר קודם שקבלו העד השטר ג"כ מהני א"כ הי' הש"ס יכול לומר עוד כי האי גוונא א"כ אין ראי' תוס' מכרחת ודווקא אחספא עי' תוס' ענין הבל"ז בד' התוס' נ' דה"ק דהו"מ למימר ה"ה אמגילתא רק אירשא אמנם בא להורות לן דבחספא בכ"ג ליכא למיחש ואהא סיימו דברי':

ואמנם אין כוונתם לדעה"ק דלר"א איכא למיחש גם בחספא דלמא כ' ע"ג שטר מכירה דה"ט דכשר לר"א יכול להזדייף משום דלא סמכי' אשטרא כלל כ"א עפ"י ע"מ והם הלא ידעו מה הי' כ' בשטר ואין מקום לדעתי לתמיהת הש"ך סי' מ"ו בענין זה על הפוסקי' כר"א בשטרות וכמ"ש:

בענין כוונת ד' תוס' בזה ע' בראש כי רמזו דמסוגיי' ק' על רב אלפס דהרי טעון פרעתי וע' בראש ונבאר קצת כוונת הריף דאין לומר דה"ט דאינו נאמן פרעתי משום דלמה הנחת ביד המלוה השטר הלא יחזור ויתבע ממך דמה אכפת לי' הלא יאמר ופרעתי א"וו ה"ט דעכ"פ כ"ז שהשטר ביד המלוה ימנעו לקוחות ליקח ממנו ולמה יעשה כך וא"כ בלא עדי' דליכא למיחש להכי שפיר לא אכפת לי' כלל וע"ז השיב רבינו יצחק בתוס' דאין זה הטעם כ"א משום דאנן סהדי דאין זה רגילות כלל וה"נ ל"ש והראש תפס סברא זו אמנם אומר כי ד' הריף דעכ"פ יוכל להיות כי שכח שיש בידו שטר ממנו אלא שבשטר שיש בו עדי' ל"ש זה דאי' לי' קלא וה"ט דמודה הריף באין בו אחריות ואמנם החילוק השני שכ' הראש הכוונה דכיון דעדי' מפקי לקלא איכא דשמע בהא ולא שמע בהא דאין בו אחריות ולכך גרע מכ"י: הל' כר' כ' רש"י כי היכא וכו' כוונתו דמדלא אמר הש"ס כדלקמן ובהא אפי' מחבריו ש"מ דלגמרי קאמר ואמנם אעפ"כ האי כי היכא שכ' רש"י צריך ביאור וכי מה ענין יחיד ויחיד ליחיד ורבים ואמנם הענין הוא כך דהנה בוודאי רבים לא מקרי בני בלי חכמה וא"כ כיון דהל' כר' נגד כל חכמי דורו א"כ ע"כ הי' גדול מכלם בחכמה א"כ ס"ד דרוב דידהו לא חשיב למולו קמ"ל:

אמנם לקמן דקאמר ובהא אפי' מחביריו היינו דלטעות כזה לא חש שמואל כולי האי ואמנם להא מיהא חיישׁ דבהא מיהת איכא דטעו ואפשר להסביר דלכאור' א"ל דפלוגתא דר' ורבנן בפלוגתא דר"מ ורבנן לעיל אי אלימי עדי' לאורועי שטרא דרבנן דאמרי אמנה שבשטר הן מעידין דאי לא"ה הוו אמרי דאין זוכרי' העדות דהרי אם אין זוכרי' נפסל השטר אמנם כ"ז אי מהמני אבל ח' ס"ל דלא מהמני וא"כ למה להם למימר שאין זוכרי' והנה רב פסק לעיל כר"מ דלא אלימי עדי' והיינו כר' והיינו דחש לה שמואל לתלמיד טועה שיסבור דבהא פליגי ר' ורבנן והל' כר' בהא:

עד ודיין ע' רש"י והנה הראש הק' אד' רש"י דקנפיק נכי רבעא דממונא אפומא דחד סהדא והר"ן קיים פי' רש"י ולא זכר קו' זו כלל ועי' בש"ך חו"מ סי' מ"ו תי' על קו' זו ולדעתי נ' ליישב במ"ש הנ"י פרק חזקת הנ"ל בדברינו דאם קבלו ב"ד העד מן השוק טרם קבלו עד השטר ל"ש נפיק נכי רבעא וא"כ הכי מיירי כי אותו הדיין יושב בב"ד זה וכי מטא האי שטרא מיד נתן עדותו, ול"צ שוב העד השטר כ"א אמחצה:

ואמנם לדידי ק' אחריתא א"כ למאי דפריך רבא דעדות כזה אינו מצטרף אמאי מצרפי' לעיל שני' מן השוק לעד השטר הרי גם זה לא מסהיד אמאי דמסהדי אנהו ולזה נ' לפ' ע"ד רש"י כל הסוגיי' בע"א די"לד נהי דרב"ח לא פריך עלה למה זה עוד שבחה א"וו דגם שמואל הבין קו' נכי רבעא וקו' רבא ועיקר מלתא דשמואל הוא עד"ז כי אנן לא נצרף העד להעיד על השטר כלל כ"א על הקיום שהרי גם הוא הי' בב"ד בשעת הקיום וא"כ שפיר עדותן שוה וכ"א מעיד על המחצה והיינו דקלסה רב"ח אמנם רבא השיב דכיון דלרבנן אמרי' דעד השטר מעיד על מנה שבשטר ה"נ אף דמעיד על הקיום כיון שמעידי השטר הוא על השטר הוא ולא על הקיום ולא אצטרפי והנה העיקר הוא משום דהדיין מעיד על הקיום ולא על השטר ועד השטר מעיד על השטר ולא על הקיום משא"כ לעיל גבי שני' דתרוויי' על השטר מסהידי: ולדברי אלה אין מקום לד' הר"ן בשם הרא"ה דעד מן השוק מצטרף משום דאינו מעיד אמנה שבשטר ולמ"ש לאו ה"ט:

ובשו"ע שגם הרא"ש חולק על הר"ן בזה ולכאורה ל"מ כן דא"כ למה לי' להרא"ש לדחוקי ולמימר דעד עם הדיין או ב' עדים מקיימי' חתימת עדים לוקמא דהאי עד מיירי דעד מן השוק דל"ש ג"כ נכי רבעא אלא מ' דס"ל דעד מן השוק גם למסקנא מצטרף:

אמנם בכ"ז נ"ל להכריח דהרא"ש חולק על הר"ן דהנה כ' בפשיטות לקמי דעד יכול להיות קרוב לדיין כיון דלא מצטרף והתם ע"כ אעד מן השוק קאי הראש דאי בעד השטר הרי כתב דטעם משום דל"ש כאן הזמה ובעד השטר וודאי שייך הזמה וא"כ ע"כ ס"ל דגם עד מן השוק לא מצטרף:

ובענין שאר ד' הרא"ש בקרובים ע' בר"ן סוף פרקין ובש"ך חו"מ סי' מ"ו באריכות:

בענן מחזי כשקרא. הענין הזה כבר מבואר אצלינו ברי' פ' הכותב ובמק"א ופה לא אבא כ"א ללקט אחרי הקיצורי בענין קו' הש"ך והל"מ על ד' הכ"מ פ"ה ממלוה ולוה דדעתו דבחתימה שייך מחזי כשקרא א"כ מ"פ מרב אסי ואמנם לפי המובן מד' רש"י בניטין דקו' הש"ס הי' עד"ז כיון דאיכא גוונא דשייך מחזי כשקרא ול"ש נמחל שעבודא כגון שעדן לא נחתם הו"ל לרב אסי למימר משום דמחזי כשקרא א"כ עיקר קו' הש"ס מהיכא

דעדן לא נחתם ואמנם י"ל דדלמא מאין בו אחריות יק' להש"ס דג"כ ל"ש נמחל שעבודא ומ"מ גם לדידן שייך מחזי כשקרא:

מ"ש רש"י פ' הכותב אם לא שיש ביטול שטר גמור נ' כוונתו לד' הר"ן בגיטין דלשקר גמור כאורכתא וכיוצא חיישי':

כ' רש"י בזה ג' שישבו בב"ד כוונתו אף דשנים מהם עדים ומצות עדים בעמידה מ"מ כיון דהיו ג"כ ב"ד מחויבים לישב כב"ד:

בענין ד' הכב"ה בש"ג נ' הכוונה דס"ל כהרא"ש דהטעם בחתמו משום דמקרי שקר גמור ואמנ' לכאורה היכא דגם השלישי חתם מש"אכ אם אח"כ לאחר שהעידו בפני הג' החתם וחתימתו היא עיקר שוב לא הוה שקר גמור ודעת כב"ה דטעם המז"ה החולק משום דס"ל כתוס' דטעמא משום נוגעי' וע"ז הביא ור"ח דפליג לקמ' בערעור דל"ש בזה נוגע בעדות וא"כ כהרא"ש ס"ל: נ' דלהר"י מז מדנפיר הא דלרב לכתחלה מיהת חיישי' לשיקרא לאו משילי והיני דייקא דא"כ הו"ל להש"ס לאתומי הך דשילי והינו אלא ע"ד שכ' תוס' מתחלה דא"כ מ"ש חתימה ואמנם ל"ק מרב דגיטין התם דיעבד והכא לכתחלה ולכתחילה אפי' בכתיבה חיישי':

בענין שאר דיני קיום. בענין מה שצריך לכתיך וחד ליתוהו נ' דא"ל דיסברו דבמותב תלתא הוו והשלישי לא הסכים על הקיום וקיימוהו עפ"י רוב כבשאר די"מ ולכאור' במלת' דלא תליא בשיקול הדעת ל"מ רובא וע': והנה הרא"ש כ' דיאמרו שלא היו יודעי' כשכ' שלא הי' תלתא ואף דהרא"ש פסק דגם בכתיבה חיישי' למחזי כשקרא ואמנם הא גופא ואמרו עלי' שכתבו בשקר:

פ' ד' התוס' ד"ה ודלמא רבנן דבי ר"א דלכאורה קו' הש"ס הי' עד"ז לאו דרבנן דר"א יהי' ב"ד חציף כ"א ס"ל בעלמא הוא דהוו ב"ד חציף ובקיום שטרות אפי' לכתחלה מותר וע"ז דחו תוס' דהרי שמואל בעצמו דבקיום שטרות בעי' ג' לכתחלה אע"כ קו' הש"ס דאטו באלפי' תלמידי' שהיו לו לר"א לא משכחת ב' שיעשו כן וע"ז משני דמ"מ ר"א לא ימנם ב"ד חציף וכפי' רש"י אמנם הרמב"ם נ' דהנה מפ' קו' הש"ס באמת דלמאן דסבר כשמואל בקי"ש לכתחלה סגי בב' וא"כ אכתי דלמא ר"א ג"כ כשמואל ס"ל ולזה פי' דה"ק דר"א נצטרף בהדיי' וע' בזה:

בענין עד נעשה דיין כתובות פ"ב וסיומי לשעורי ימות הקיץ תדי"ר: מעידין בפני' וחותם ע' רש"י דמיישב ל' וחותם כי הכוונה אף שהם כותבי' אשתמודענא והג' באמת אינו מכיר מ"מ חותם עמהם ובאמת י"לד כיון דלא בעי' למחת"כ"א תרי כד כדאמרי' לפנינו אמאי יחתמו טפי מתרי אשתמודעי ובשלמא לד' הרא"ש דכה"ג לכתחלה מיהת

צריך למכתב וחד ליתוהו וזה ל"ש כאן ואם יכתבו ל"א בנקל יגיע לערעור שוב ניחא משא"כ להרא"ה לקמן והר"ן שהביא ד' הרא"ה דאין חיוב למכתב וחד ליתוהו הלא אתי שפיר טפי למחתם רק תרין ולזה נ' דדוקא אי מקיימי מפי סהדי כ' הרא"ה כן משא"כ באשתמודענא איכא למיחש שיערערו כי רק השני' אשתתודעי ולא העידו בפני הג' ושפיר טפי שיחתום גם הג':

ואמנם עכ"פ הך וחותם בסיפא צריך ביאור ואמנם לד' הפוסקי' דאף דלא חתם הג' לא מהני א"ש דה"ק דאין מעידין אף דחותם וכן למ"ש הש"ך בפי' ד' הש"ג ג"כ א"ש דלבדו לא יחתום משא"כ בהדי אינך ואמנם למ"ש לעיל בכוונת הש"ג ק' טובא וצ"ל דה"ק דאינו רשאי לחתום עם אשתמודענא דהוה שקר כ"א בפ"ע ולומר שקיבל מהם העדות ועד"ז גם ד' הש"ג מבוארים: וש"מ דייני' המכירי' א"צ להעד י"לד האיך לא הרגיש המק' בד' ר"א ונ' דה"ק דמידי הוא טעמא דבחתמו אין מעידין משום שקר תיפוק לי' דהרי לא העידו אלא ש"מ א"צ להעיד ור"א דחי לי' דלמא באמת ה"ט דרב ועד"ז מבוארים ד' הרא"ש שכ' דא"צ ביחד מדלא פסלי' מה"ט בחתמו דלמא באמת ה"ט וכי מבוא' ברב מאיזו טעם פוסל אמנם למ"ש כל דיוק הש"ס הוה עד"ז ושפיר כ' הרא"ש. ואמנם דיחו שני של ר"א תליא בדיחוי ראשון וזה מובן ממילא:

בענין ד' הי"מ נ' דהנה עיקר קו' תוס' עלי' הי' עד"ז דמ' להו דטעמא דעד עצמו הי' קרוב ש"ד אמנם הי"מ ס"ל כמ"ש הר"ן בס"פ דקרוב לגמרי פסול מלא יומתו אבות על בנים ואמנם לכאור' ק' ע"ד הר"ן א"כ אמאי עד נעשה דיין וצ"ל דטעמא מאי לא יומתו אבות על בני' דאנן סהדי דהדיין מאמין לקרובי' ואינו דורש וחוקר כראוי אמנם התינח אי צריך דרישה וחקיר' משא"כ אם הדיין בעצמו העיד א"צ דרישה וחקירה כיון שהוא יודע האמת על בוריו ואמנם הי"מ ס"ל דעכ"פ אזי פסול מטעם אחר שאינו יכול להזימו וא"ש ד':

ואמנם ע"ד הרא"ש ק' לי למה זה לא דייק משמעתין למלתי' דקרוב רשאי להיות דיין בקי"ש ונ"ל דס"ל להראש דהנה באמת גם בקרוב יכול לילך להזימן בב"ד אחר אלא דחיישי' אדרבא דלמא לא ידעו עידי הזמה כי הדיין קרוב לעידי' וילכו לפניו לפי שבפניו נתקבל העדות והוא לא יקבל הזמה עלי' וא"כ התינח בקרוב משא"כ בעד עצמו שהוא דיין ל"ש זה דוודאי ילכו עידי הזמה לב"ד אחר:

ובזה נתיישב לד' הרא"ש עוד ב' קו' חדא דלד' הראש מ"פ הש"ס מקי"ה אשמעתין בשמעתין ל"ש הזמה כמ"ש הרא"ש ובקי"ה כיון דצריכין להעיד באיזו שעה ובאיזו מקום שייך הזמה לענין מלקות מיהת אמנם למ"ש בעד נעשה דיין ליכא למיחש לענין זה כלל

שפיר פריך הש"ס וזאת שנית דלכאורה לד' הרא"ש גם עד נעשה דיין מטעם דלא בעי' הזמה מכשרי' וא"כ אמאי בשליח הגט שאומר בפ"נ והיינו באותו יום הכתיב בגט ושייך בי' הזמה אמאי מכשרי' עד לדיין אע"כ כמ"ש בעד נעשה דיין אדרבא ליכא למיחש להזמה דוודאי ילכו עידי הזמה לפני ב"ד אחר וע' בזה. ועד"ז יש לפ' כולא מלת' דבדרבנן עד נעש' דיין אלא דרבנן גזרו אטו קרוב דאיכא למיחש להזמה וא"כ כי גזרו בדאוריי' דלא הוה כ"א חדא גזירה משא"כ בקי"ש דרבנן דלא בעי' מה"ת ב"ד כלל דליהוי גזירה לגזירה לא גזרו: ולסיים בד' אגדה יש להמליץ הנה כ' ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו וד' רז"ל הכ' הזה על אנשי מעשהו על ענין אשר הנשמה כל לילה ולילה חותמת על מעשי' שעשתה ביום ויל"ד מלת כל הכ' בזה:

ונ' דד' רז"ל בסנהדרין ע"פ יקרא אל השמים ואל הארץ וגו' כי הש"י אינו דן לנשמה בלא גוף פי' נפש היסודי' אשר באדם והנה א"כ ע"כ שני' חותמין כל יום וז"ש ביד כל אדם הן הגוף הן הנפש יחתום לדעת כל אנשי מעשהו שאדם עושה בספר נכתב כדתנן וכל מעשיך בספר נכתבי' ובלילה באי' הגוף והנשמ' בצירוף הש"י שהוא ג"כ עד ודיין כדתנן לקיים את השטר והנה הש"י יעשה עצמו כאלו לא ידע מזה כלום למען לא ידמו הגוף והנפש כי האדם מוכרח במעשיו ואין כאן שכר ועונש והיינו ג' הנ"ל שישבו לקיים את השטר עד שלא חתמו מעידין הגוף והנפש ואח"כ הש"י חותם עמהם והנה בשטר זה עדן אינו מבואר אם הי' החוטא שוגג או מזיד אלא שהש"י הבוחן לב וכליות הוא היודע אכן אי בדאורייתא אין עד נעשה דיין שוב לא מהני ידיעת הש"י ואמנם כ"ז בע"ה משא"כ בחבר דא"צ התראה גם הקב"ה מצטרף עמהם והיינו דאמרי' והגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות נעשה להם כזדונות דאף דיוכל להיות שהי' שוגגי' הקב"ה מצטרף לחייבי' ואמנ' לבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שזדונות נעשו להם כשגגת כי אין עד נעשה דיין בדאוריי' והיינו דאמרי' דדווקא בקיום שטרות דרבנן ר"ל שט"ח של ת"ח עד כביכול נעשה דיין וא"כ איפא הת"ח עי"ז נגרע חלקי אחרי כי אין לו שוגג ואמנם כן איזו דרכו להנצל אין לך דרך בזה כ"א וקנה לך חבר שיהי' הת"ח באגודה א' כל א' יפקח עיניו על מעשה חבירו ויוכיחם ועי"ז רק יגיעו לשלימות והנה הק' רז"ל ע"פ כי כשלת בעוניך עון מזיד הוא וקרי לי' מכשול אלמא דמכשול היינו שוגג וז"ש דהע"ה שלם רב כלומר השלם יקר לאוהבי תורתיך ואין למו מכשול כי אין אצלם שום שוגג וז"ש ג"כ לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל דהיינו הת"ח המכוני' בשם ישראל כ"א השלם וע"ד שכ' שנא' ה' עז לעמו יתן כאשר נתן הקב"ה תורתו לעמו הוצרך לברכם בשלם ויה"ר שישים הש"י

שלם בפמליא של מעלה ומטה בין התלמי' העוסקי' לשמה והעוסקים שלא לשמה וכלם יעסקו לשמה עד בא הגואל ב"בא"ס:

סוגי' דתרי ותרי תחלת ימות החורף תרט"ו:

שבועות מ"ז שתי כתי עדי' לכאור' מל' זה מ' כחכמי בריסק בש"ך חו"מ סימן ל"א דדווקא בב' עדים דינא הכי ולא בע"א שהוכחש מע"א ולפנינו בס"ד נרחיב הדיבור בסברתם והנה מדלא נקט הש"ס סתמא עדים המכחישי' זא"ז ודייק למימר בי כתי עדי' לכאורה דלדייקא אתי דבעדים לחוד כלומר שני עדים המכחישים זא"ז אין להם דין הכחשה ואמנם כד דייקת אין ראי' מזה דלרבותא דר"ה נקט הכי דאעפי"כ ס"ל דזו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה ולא אמרי' דהוה סהדי דשקרי':

כ' רש"י א' אומרת עלוני הרג וא' אומרת לא הרג נ' כוונת רש"י דדווקא כה"ג הוא דלא מהני בתראי הא א' אומרת בראשון הרג וא' אומרת בג' הרג לבתראי מהמני' במגו דאי בעי מזמי להו לקמאי וכמו שהק' בתוס' ב"ב ובשלמא אי אמרי' לא הרג אין כאן דירא' להזים דלמא יעשה בהם דין הזמה וכן בגזלנות' יראי' לומר דגם יוזמו ילקו ארבעים מיהת כמו בבן גרושה ריש מכות משא"כ אם אמרי' הרג ביום אחר דיש ג"כ חשש שמא יוזמו א"כ שפיר מהמני הן במגו דהזמה הן במגו דגזלנותא אהכי נקט רש"י הרג דווקא משא"כ פלוני לוה ל"ש למידק הכי דאפי' כי אמרי' דלוה ביום אחר ליכא מגו דהזמה דאי תזמי להו דלמא יצטרכו העדי' לשלם הפסד לקוחות בימי' לבנתים ולכי יוזמו הם יגבו העדים מהם הנך תשלומין ודוק בזה: ואמנם תוס' ב"ב ל"א אף שכ' לגבי הזמה דמתייראי' הקשו בתר הכי ממגו דגזלנותא וא"כ ע"כ אין כוונתם משום אחריות מלקות כ"א דכאשר עשה כן יעשה לו כיון שהם יודעים בעצמם דבשקר הזימו גם הם יוזמו ע"י עידי שקר אחרים ומ"מ צ"ל ג"כ דגם מן התשלומי' יראי' דא"כ גם גבי גזלנותא נימא הכי שיופסלו בגזלנותא א"וו דעיקר יראתם מהתשלומין:

וכ' הרשב"ם ב"ב שם המכחישות זו את זו בעדות אחת נ' כוונתו למ"ש הרשב"א בתוס' כתובו' דגבי עדי' החתומים על השטר ומתו אין כאן דין ב' כתי עדים כיון דהכחשה לא הוה כ"א ממילא ולא בהדי' ודלמא אלו הוה קמן וכו' והיינו שכ' דבעי' בעדות אחת דווקא דמה שאלו מעידי' כך אלו מעידים להיפך לא זולת וע' לפנינו:

וכ' עוד הרשב"ם הזמה היכי דמי נ' כוונתו דלכאורה לאביי דקיי"ל כוותי' דע"ז למפרע פסול וא"כ לא אמרי' ע"ז חידוש הוא ולמה לא ניליף הכחשה מהזמה דלבתראי נאמין וע"ז כ' רשב"ם דהכחשה מהזמה לא נוכל למילף דשאני הזמה שהיא בגופן של עדים ודין הוא דבתראי ליהמני משא"כ בהכחשה דלא הוה בגופן של עדים שפיר אמרי'

דתרי ותרי נינהו: והנה כ' רש"י בשבועות ורשב"ם ב"ב שם דפלוגתי' דר"ה ור"ח דלר"ה חזקת כשרות עדיף ולר"ח חזקת ממון עדיף ולכאורה לפי"ז היינו פלוגתא דר"ג ור"י גבי משארסתני נאנסתי אמנם אין צורך כ"א תרוויי כר"ג אלא דפליגי בטעמ' דר"ג ר"ה סבר כהאי לשנא דטעמא דר"ג משום חזקה וה"נ ל"ש ואמנם ר"ח סבר טעמא דר"ג משום מגו וא"כ הכא מודה דחזקת ממון עדיף ועד"ז יובנו ד' תוס' שכ' ב"ב להק' דאמאי לא מהמני במגו יק' הא הוה מגו להוציא אמנם למ"ש א"ש דבאמת אי' להו לבתראי חזקת כשרות ג"כ ואי אי' להו מיגו וודאי עדופא חזקתם מחזקת ממון ודוק בזה:

במאי דלא מפ' רש"י כהרי"ף דהיינו מתני' דשנים נשבעים משום דא"ל בשלמא במתני' הרי הפועלי' מכחישים בברי לחנוני והחנוני דין הוא שישבע וכן החנוני מכחיש בברי לפועלי' ובדין הוא שהפועלי' ישבעו משא"כ כאן כ"ז שאין הלוה טוען השבע לי הרי אעפ"י שהעדים ממ"נ על שטר א' פסולי' מ"מ העדות יכול להיות אמת והוה כעין אין נשבעין על טענת "שמא":

מאי לאו לעדות ממון מל' זה מבואר לכאורה דטעמא דר"ח משום חזקת ממון דמה"ט דווקא בעדות ממון קאמר ר"ח דלא מהמני משא"כ בעדות החדש והוצרך הש"ס לדייק מאי לאו דגם לעדות ממון נאמני' משא"כ אי ר"ח בכל עדות ס"ל דלא מהמני למה ליה להש"ס למימר הכי:

ואמנם רש"י נ' דדייק מל' זה של הש"ס דהש"ס רצה לומר בזה דלא תטעי למימר דגם לר"ה קשי' דהרי מצטרפין מ' בהדי הדדי וזה גם לר"ה אי אפשר להכי קאמר הש"ס דל' מצטרפין איכא למימר הוה ל"ד וכ"ת לתני כשרי' אדרבא בעי למימר דלצרף עם אחרי' הוא דכשרי' ואמנם עכ"פ קתני אפי' לעדות ממון וקשי' לר"ח ואמנם אי הוה הש"ס מק' סתמא סד"א דגם לר"ה אמנם לבתר דמסיק רבא דלעדות ר"ח תנן ק' למה לי' תו לרבא למימר ה"ד הרי רק ממון ק' לן ואמנם רבא בא ליישב ל' צירוף אמאי לא קתני כשרי' א"וו דר"ל דלאותו עדות ר"ח עמו עדן כשרים לצרף דסד"א דנחוש לזילותא דב"ד מעיקרא פסלו העד ומיד יקבלו שוב דברי' קמ"ל וא"כ וודאי דגם לר"ה הכי מפרשי' למתני, כי היכי דליתי תפיר ל' מצטרפין ואין ראי' מרבא דס"ל כר"ח דמתרץ אליבא דאדרבא גם לר"ה אצטריך תירוצו וא"ש ג"כ ד' רש"י בר"ה שם שהביא ד' רבא והשיגו עליו בתוס' הרי לר"ה דהלכה כוותי' לא אצטריך להאי תי' למ"ש לא כן הדבר כ"א גם לר"ה אצטרי' וגם ד' הרמב' בקי"ה שהביא אוקימת' דרבא ותמה עלי' בתומי' סי' ל"א א"ש במ"ש:

והנה מכאן יש לתמוה על חכמי בריסק והש"ך שמביא דברי' דהרי מכאן מוכח בהדיא כר"ן שהביא בש"ך שם דא ס"ד דבע"א מול ע"א ואין כאן הכחשה ולר"ה מצטרפין בהדדי

א"כ גם לר"ח מ"ט לא יוכשרו לממון אמנם נחזי אנן בלא ד' חכמי בריסק מה עלה ע"ד המק' להק' אר"ת דלמא ע"כ לא קאמר ר"ח אלא בעד שנפסל משני עדים אלא דאנן לא ידעי' אי נאמין להני עדים אמרי מידי ספיקא מיהת לא נפיק ומספיק' לא מפקי' ממונא משא"כ כשלא נפסל כ"א מע"א מ"ט יהא פסול בשביל זה בשלמא הר"ן כתב שפיר דאין ב' עדים הללו מצטרפין עוד דהיה כשוי ח"דא כיון דאתה אומר שהוא שקרן אין לך רשות להצטרף עמו משא"כ לפי מה דמבואר מל' מאי לאו לעדות ממון דמצורף בהדי הדדי לא מיירי הש"ס וודאי ק' מאי מק' ולזה נ' דהנה ד' הרי"ף ותוס' בכתובות גבי ערער דגזלנותא דגזלן שעשה תשובה לא מתכשר כ"א עד שיקבלו ב"ד עדות על הכשירו והר"ן שם דחה דברי' ונוכל לומר דעד"ז הוה עיקר פלוגתא דר"ה ור"ח דר"ה ס"ל כיון דהב"ד לא קבל העדות על הב' כתות משום דמכחישי' זה את זה לא נפסלו עדי' אלו מעולם ומן התורה כשרי' ואין כאן ספק כשר כלל וכ"ת א"כ גם בהדי הדדי לצטרפו לא היא כיון דעכ"פ העידו בב"א כל כת לפסול את חברתה שפיר הוא שויא ח"דא משא"כ בע"א דאין בעידותו כלום אפי' בהדי הדדי מצטרפי ואמנם ד' ר"ח לא כן כ"א כיון דאיכא ספיק' קמן איזו מהכתות אומרת אמת וידעי' בוודאי דא' מהם משקרת כל א' בחזקת ס' כשר ומס' לא מפקי' ממונא וא"כ לר"ח ה"ה בע"א וע"א כיון דעכ"פ מס' לב"ד איו מהן השקרן בשניהם לא מפקי' ממונא ושפיר מק' הש"ס עלי' דר"ח ומעתה אפשר לומר דמ"ש רש"י דלר"ח דווקא מק' היינו דלר"ה אפי' ל' מצטרפי' א"ש דכיון דע"א אין בעדותו ממש אפילו ח"דא לא אשוויי' וכמ"ש ואמנם כ"ז בשטת הריף ותוס' דבקבלת ב"ד תליא הכשירו וה"ה פסילו אמנם הר"ן שם שנחלק עלי' בזה וס"ל אמעשה לחוד תליא וודאי שפיר כ' דלא כחכמי בריסק ולדידי' פלוגתא דר"ה ור"ח שכ' רשב"ם וביארנו לעיל ומ"מ אין מדבריו תשובה על חכמי בריסק כלל וכמ"ש וע' בזה:

בענין קו' תוס' הא עדות מוכחשת לילי דברי' הי' נ' דגניבה וטביחה כיון דלא הוזמו עד לאחר זמן אמרי' אגניבה דלא הוזמו לא הוזמו משא"כ כאן דתוכ"כ הוזמו אתרוויי' הוזמו כיון דתכ"ד העידו:

ובענין מ"ש תוס' דאי עד זומם טעמא משום חידוש א"ש יק' דלקמן כ' אפכא דסוגיין למ"ד פסידא ע"כ אזלא וכבר עמד רש"א לקמן ע"ד ותי' דחוק דכולי האי הו"ל לתוס' לפ' ולזה נ' דעיקר קושי' בזה לא הי' אלא למסקנא דאמרי' דס"ל לרבא בעדות אחרת הוה היק' להם דרבא אדרבא דמ"ש מגניבה וטביחה משא"כ לס"ד דטעמא דרבא משום דר"ח וודאי קים להו דדווקא בהזמה דאפי' להוציא נפסלו שייך פסידא דלקוחות משא"כ

בהכחש' דרק מס' נפסלו ולא מפקי' עכ"פ ממון על פיהם ל"ש כלל פסידא דלקוחות וע' בזה:
ובענין קו' תוס' מר"נ בכתובות לכאורה קו' לשטתם דס"ל דפ"ע לאו היינו גזלנותא דכה"ג הוו מהימני ותרי ותרי היינו עידי השטר ואמנם לד' הראש בכתובות דמיירי שפוסלי' אותם ומטעם אנן סהדי דעידי השטר כשרים א"כ שוב הו"ל תרי ותרי ממש ול"ש אוקמא אחזקה:
והנה בכתובות הביאו תי' עוד בשם הרשב"א וד' צ"ע דאטו אי הוו מודו להו הוו מהימנו הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד בשלמא ר"נ שפיר אתקיף עלי' דר"ש דאטו מגרע גרע אבל דנימא לקושטא דמהני הך סברא ק' ונ' ד' הרשבא דע"כ ס"ל לר"ה דמפקי' ממונא בחזקת כשרות דעדים משום דמסייע להו ברי דדהו בעדותן כעין שאמר ר"ג במשאירסתני נאנסתי משא"כ אילו הוה מודו נהי דלא מהמני ברי מיהת אין כאן ולא מהני חזקה וע': והנה צידדו בתוס' ד"ה אנן אחתי' אי מיירי סוגיא שהי' א' מוחזק או לא ולכאורה יש לפשוט שהי' מוחזק דאל"כ האיך ס"ד דטעמא דרבא כר"א וא"כ מידו ספיקא מיהת לא נפיק ואי אין כאן מוחזק גם ר"ח מודה אלא דיש לומר דנ"מ אם יתפוס לאחר מכן דכה"ג כ"כ לר"ח לא נפיק מני' ואפשר לתלות זה בפלוגתת רש"י ותוס' בכתובות אי תפיסה דלאחר ספיק' מהני גבי אוקי תרי להדי תרי וע' בזה:
ענין פלוגתת הס"ד עם המסקנא ביבמות י"ל על ב' אופני' סברת המק' הי' דחזקה לא אלומא מתרי סהדי וא"כ תרי כמאה כמ"ש תוס' גבי מיגו ולמסקנא אמרי' דאנן להנך סהדי לא משגחי' כלל וממילא מוקמי אחזקה והיינו אוקי תרי וכו':
ואמנם י"ל עוד ע"ד ד' הר"י בר ברוך דחזקה דעדי' חזקה היא וא"כ גם מכח הנך סהדי אית לה חזקה ואוקי תרי להדי תרי וחזקה לגבי חזקה ולמסקנ' דווקא תרי ותרי אמרי' וחזקה דעדים לאו חזקה הויא:
ובענין ד' רש"י הרשב"א נוסף ע"ד התוס' דבכת א' וודאי י"ל תתיבם ואין בכך כלום ונ' דבכת א' אפשר לומר תרוויי' בא"א קמסהדי והאי דאמר נתגרש' הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום שנים משא"כ בתרי ותרי איכא למימר כד' הר"י בר ברוך דחזקה דעדים עדיפא וע' בזה:
כ' תוס' דל' מחצה ק' לרבה ור"י פי' לדברי' דבכת א' תרווויי' בא"א מסהדי ואין דברי' של א' במקום שנים ואפי' מחצה לא הוה. ואפשר לומר דאי כהן היא אסירא לי' ק' להו אמאי למה יגרע מאם ניסת לא תצא ואמאי לא נוקמוה בחזקת היתר לבעלה:

ב' אומרים מת וב' אומרים נתגרשה ע' רשב"ם ב"ב שכ' בנתגרשה ב' פירושי' חדא לענין עיגול וחדא לענין ייבום ונ' דכפל ל' ק' לי' אי מת למה נתגרשה מה לי הך מהך. ואמנם באמת י"ל חדא להודיעך כחן דרבנן וחדא להודיעך כחו דרמד"י וכמ"ש רבא אלא דר"י דבגירושין מסתבר טפי כרמב"י וקמ"ל דאפ"ה פליגי רבנן ובמיתה מסתברי' ד' רבנן ואפ"ה פליג רמב"י:

שבאו עדי' ע' רש"י נ' כוונתו דלכאורה מדלא קאמר ר"י הל' כרמב"י דבגירושין אלא ש"מ דר"י ס"ל דרמב"י לא קאי כ"א אגירושין לזה כ' רש"י דרמב"י גם אמת פליג וכ"ת ק' אדר"י לא היא התם ה"ט משום דר"י מ"מ אפי' בגירושין לא סבר כרמב"י דל"ח לזילות' ואפי' באו עדים אח"כ קאמר תצא:

תוס' דבור ב' באשם תלוי פי' דאפשר לברר י"לפ כוונתם דל"ת דבירור דהזה לאו בירור מקרי דלמא גם האחרים יוזמו וע"ז כ' ואטו התם מי עדיף דלמא בקי אחר יאמר שהוא שומן:

עוד י"לפ דל"ת נהי דהכא אם יבא הבעל יתברר האיסור ההיתר האיך יתברר והתם בעי' דגם ההיתר יהי' יכול להתברר דלא היא דע"י הזמה גם ההיתר יוכל להתברר:

ועל תי' ב' צריך להוסיף אף שכ' לעיל דחזקת א"א מתגרע ע"י חזקה דייקא ומנסבא מ"ת אקבע אי' מקרי:

והנה מסוגי' זו מוכח דלא כמ"ש רש"א לקחן כ"ו תוס' ד"ה אנן דלר"י בר ברוך למסקנא לא אזלי' כ"א בתר חזקה דעדים והמק' שהק' מ"ש רישא הוא דהוה סבר דגם חזקה דמעיקר' מהני דא"כ אמאי הבא עלי' באשם תלוי הרי אדרבא לא הוה כ"א ספיקא דמדאו' אוקמא אחזקת עדים שאמרו מת: דבור ראשון הבא עלי' ובר"ן תי' דע"ד את"ל ספיקא דאורייי' פריך וק' דא"כ מאי משני שניסת לא' מעידי' כקו' ב' בתוס' דלדידן לא מהני האי תי' וצ"ל דלבתר דמשני באומרת ברי לי מודה הר"ן לד' תוס' דאין כאן חזקה והש"ס דמק' אדידה קאי עוד ע"ד את"ל וסיים מאי דפתח ובשנוייא א"ש אף לדידן וע':

ונ' דצריך להוסיף ע"ד תוס' דלכאורה בניסת ואח"כ באו עדים מאי דייקא שייך הרי מותרת אפי' לחזור אלא דבאמת הו"מ הש"ס להק' ניסת ואח"כ ב"ע מא"ל אלא דעדיפא מק' מדידה ובתי' ברי לי גם זה א"ש:

ניסת לא' מעידי' ע' תוס' ור"ח כ' דבעי' ג' נ' כוונתו דהאי דנשאה לא מהימן וממילא הוה לי' אידך אין דברי' של א' במקום שנים ולכך בעי' ג':

באומרת ברי לי ע' רש"י והר"ן תמה ונ' דרש"י ק' לי' ל' באומרת כגון שאומרת הו"ל למימר א"וו המק' לא הבין ד' המתרץ אמאי בניסת לא' מעידי' לא תצא והק' מדידה

ותי' לי' הרי ע"כ מיירי שהיא אמרה שדייקא ואנסבא וכמ"ש תוס' וא"כ אפי' אשם תלוי אין כאן:

מ"ש רישא ע' תוס' ונ' לי משום קו' זו של תוס' דבר חדש בסוגי' זו אשר לדעתי כל הסוגי' מחוורת בזה כשמלה בס"ד מזה הנה הרשב"א בתו"ה במשמרת ה' שחיטה ל"א כ' דלהכי לא אמרי ברו"מ אצל שחיטה סמוך מיעוט מומחין לחזקת אי' של בהמה כיון דעל חזקה זו אנו דנין אם נסתלקה ע"י הרוב או ע"י המיעט וכיוצא בזה ע"ש שהאריך ועד"ז נ' הענין בהא אי תרי ותרי ס' דאוריי' או דרבנן היכא דהעדים העידו על דבר אחר ברחוק ואמנם מכח עדותם זה אנו באין לידון על איזו חזקה אם נסתלקה או לא אמרי' כיון דבדבר שאנו דנין עלי' ולא אתיילד בו ספיקא אחזקה אוקמי' כאלו לא הי' כאן עדות כלל משא"כ אם על דבר זה גופי' שאנו דנין יש ב' כתי עדים עלי' כה"ג ל"ש למימר אוקמא אחזקה ומעתה ביבמות דהעדים מעידים על הערוה ואנו דנין על הצרה שפיר אמרי' אוקמא אחזקה וכן בבר שטי' העדים מעידים עלי' אם הי' חלום או שוטה ואנו דנין על הקרקע וכן גבי עדי' החתומים על השטר דהעדים מעידי' על העדים ואנו דנין על ההלואה וכן בדר"ה דאמר זו באה בפ"ע דהעדים הכחישו עצמן בעדות אחרת ואח"כ אונ דנין על העדים בכל הני אמרי' שפיר אוקמא אחזקה משא"כ בכולה סוגיין דעל אשה זו עצמה אנו דנין אם נתאלמנ' או נתגרשה או נתקדשה שפיר אמרי' דהו"ל כולהו ס' דאוריי' ובאשם תלוי קאי ומ"ש רישא מסיפא וכן גבי ינאי המלך דעל עלו אנו דנין אם אשתבאי או לאו וזה הוה ב' מיני עדות וכן גבי ערער דגזלנותא על ההיא גברא דנין אם גזל או לא ועלי' יש ב' כתי עדים בכל הני ל"ש למימר אוקמי' אחזקמה וכ"ת גבי בן גרושה לקמן אמאי אמרי' אוקמא אחזקה התם אבי' אוקמי' אחזקה דוודאי לא נסיב גרושה משא"כ בינאי המלך דעלי' לחוד אם אשתבאי אנו דנין וע' בכ"ז: ואמנם ד' רש"י בענין ינאי המלך נ' דהא דאמרינן דחזקת אם מהני לבן היינו אם באה היא לדין עלי' כגון שרוצה להנשא לכהונה משא"כ התם מעולם לא באה לדון עלי' ובבן גרושה דאוקמי' אחזקה מיירי באמת שהעדים אומרי' שדנו עלי' והחזיקוה לכהונה:

אמנם רש"י בהאי דבן גרושה לו ד' אחרת וע' בר"ן שם, וד' ר"י בר ברוך נ' דחזקה דאחזק בב"ד מקרי חזקה ואפי' בע"א מ"מ בב"ד אתחזקה: כ' רש"י גבי עדים החתומים וקרא ערער הנתבע כוונתו דאי עדים קראו ערער האיך הוחזק בב"ד הא תרי ותרי נינהו אלא ע"כ הנתבע קרא: ואם כ"י יוצא ע' תוס' ורא"ש ונראה סברת תוס' בזה דמהאי דאנן סהדי דעדים החתומים על השטר מלוה דייק עליי' היינו אי איכא עדים דההלואה אמת כדלעיל בדר"מ ורבנן דהעדים קיימי קמן ואמרי דההלואה אמת משא"כ כאן דעל זה אנו

דנין דלמא לא הלוה וכן א"ל דחזקה העדים לא חתמו אם הם פסולי' דתינח אם הם פ"ע מחמת קורבה כמ"ש תוס' לקמן משא"כ לרשב"א לקמן דמצי מיירי בגזלני' א"כ כה"ג שוב אין כאן שום חזקה:

ונ' דבפלוגתא זו של תוס' והרא"ש פליגי הרי"ף והר"ן דלד' הרא"ש מסולק קו' הר"ן על הרי"ף שהביא ראי' מזה לשטתו דלא אמרי' אוקי אחזקה והרי הכא מידי אחרינא דמאי חזית דסמכת ואמנם כ"ז לד' התוס' דתרי ותרי היינו עידי השטר עם עידי הערעור משא"כ לד' הרא"ש דהיינו עידי דאנן סהדי א"כ שפיר אמרי' דנימא אוקי אחזקה וע' בזה:

אר"ש זאת אומרת נ' דר"ש כר"ח ס"ל דעידי הכחשה ל"ד להזמה דהתם רק הראשונים ובהכחשה גם האחרונים ומ"מ הראשונים פסולים והיינו תחלת הזמה והאי כשם ר"ל דגם הכחשה חוב הוא להם ואין מקבלי' עדות שלא בפני בע"ש וס"ל לר"ש אם קבלו אפי' דיעבד לא מהני והיינו דלא חש לקו' ר"נ: אוקי תרי ע' רש"י א"ל דבבכור מידי אחרינא דהו"ל ממון שא"ל תובעי' ולגבי כהן בס' בכור הו"ל בעלי' וודאי דלכהן איכא ס"ס ובבעלים איכא רק חד ס' משא"כ הכא דהוה ס' השקול:

ולא אמרן אלא וכו' ע' בר"ן ולדברי' י"ל הו"ל להש"ס לאפליגו בין קנה בחזקה לקנה בשטר ולי אפשר ליישב דאנן ה"ק דוודאי אם האי בר שטיא אתי לקמן אוקמי' לי' בחזקת בריא כמו שהוא עכשיו וכקו' התוס' מקידושין והכי מיירי שקרובי' באי' לדין ואי איכא להאי קרקע חזקת אבהתי' שפיר י"ל לדין משא"כ אי לא אמר להו לוקח לאו בע"ד דידי אתון וכשם שאתם אומרי' ע"כ שהי' חלים כשקנה ה"נ אני אומר שהי' חלים כשמכר:

ערער דגזלנותא נ' ד' רש"י כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן מדרבנן מיהת פסול משא"כ בדר"ה ל"ש ספיקא דרבנן דלא משגחי' כלל בתרוויי' וממיל' ל"ק מפגם משפחה דבדבר גלוי לכל לא אמרי' ספיקא דרבנן כלל:

ואמנם ד' הריף דכה"ג דעל העד הזה אנו דנין הו"ל ס' דאורייי' ומשו"ה הוכרח לפ' בפגם משפחה כפי' ר"ח וע' בזה:

דעבד תשובה ע' תוס' ור"ן ולי נ' דלא אמרי' משום דבב"ד צריך לאכשורי דא"כ אם יאמרו העדים דבב"ד הוכשר מא"ל א"וו ה"ט דבפגם משפחה דידעי הדיינין דאין ממש בדברי' לא נתבטל וועד המושב משא"כ בגזלנותא וודאי בטל וועד המושב משום גנאי עד דבעי דעבד תשובה:

א"א הייתי וגרושה אני יל"ד ופנויה אני הו"ל למימר דהכל בכלל ונ' דמשום סיפא נקט גרושה דדווקא גרושה אינה נאמנת אבל אלמנה דהיינו מת בעלי נאמנת וא"כ מסולק

קו' ה"ה על הרמ"ך למה לא נקט תנא לחלק בין כ"ד לאחר כ"ד לא היא דתנא בגרושה רצה לחלק בין יש עדים לאין עדים ולמידק הא אלמנ' בכ"ג נאמנת:

א"נ י"ל דגרושה נקט תנא לרבותא דאעפ"י דהו"ל לאחוויי גיטא לא אמרי' אנן סהדי אילו הוה לה גיטא לא אבדה אותו קמ"ל ועד"ז יתיישב ג"כ בסיפא למאי אצטריך פשיטא כיון דיש עדים דאינה נאמנת אמנם נ' דס"ד דתיהמן במגו דאי בעי אמרה מת בעלי קמ"ל דהוה מיגו במקום עדים ומ"מ הוה דומיא דרישא דהוה ג"כ מיגו וכעין אנן סהדי ומ"מ מיושב שוב קו' ה"ה דתנא במגו קמפליג:

ואמנם בד' הלח"מ דבנשבתי ע"כ יש חילוק בין כ"ד לאחר כ"ד וא"כ בנשבתי ע"כ אצטריך לחלק בין יש עדים וגם בא"א מחלק תו בכך:

נשבתי וטהורה י"לד פשיטא כיון דבאי' א"א מהני הפה שאסר מכ"ש באי' זונה לכהן ונר' דס"ד דהוה מיגו במקום דאנן סהדי דרוב נכרים פריצים בעריות וכעין שאר"י בראוה מדברת קמ"ל:

ואם יש עדים ק' פשיטא בשלמא ברישא כ' דס"ד מהימנא במגו דאי בעיא אמרה מת בעלי משא"כ בהך מאי קמ"ל ונ' דלכאור' אדרבא יק' למה לא תהימן מ"ש משאר אי' כשחיטה וחלב דע"א נאמן בשלמא ברישא הוה דבר שבערוה וגזי"הכ דאין דבר שבערוה פחות משני' משא"כ כאן מ' דהתם ה"ט משום אין אדם חוטא ולא לו דלמה לי' למספי איסורא לאחרינא ואפי' מכר לו הרי בידו הי' לשחוט וכמ"ש תוס' ריש גיטין משא"כ כאן דרוצה להנשא לכהן וכ"ת הרי גם נדה נאמנת התם ג"כ כמ"ש תוס' דבידה לטבול ומ"מ הא קמ"ל מתני':

תוס' ד"ה מניין בסו"הד אם אינו ענין ונ' להביא ראי' לתי' זה דהרי בקרא מיירי בעיר שנישאו והתם הרי הוחזקה א"א וכ"הג לא מהני הפה שאסר אלא ש"מ דאם אינו ענין דרשי':

סברא היא הק' הרא"ה ומתני' למאי אצטריך ואמנם למ"ש במתני' דגרושה קמ"ל דלא הוה מיגו במקום אנן סהדי דשמרה גיטה ל"ק. ויע"ל דאאב דל"ש גבי' שויא חתיכה דאי' ומטעם עדות מהימן הוא דפריך הש"ס טיט אסר וטיט שרי משא"כ במתניתן דבדידה ס"ד דהיכא דשויא נפשה ח"דא לא מהני מיגו קמ"ל:

. לדבריו ר"ל שיהא מסכים לדברי' ואין כל העניני' שוין גבי אמתלא: הק' הח"מ אד' הרא"ה דתהא נאמן במיגו דגירשתני ונ' דכיון דבשעה שנתנה אמתלא לא הי' אותו פלוני לפנינו ולא הוה לה אז מיגו דשלא בפני בעלה מעיזה ומשו"ה אפי' בפני בעלה אינה נאמנת אח"כ כדקיי"ל:

והנה הרמ"א הביא דין הרא"ה בשם י"א ונ' דה"ט ודמ' לי' דהרמב' חולק וז"ש הרמב' עד שיבא ארוסה ונדחק ה"ה והבי"ש כפי' אמנם כוונת הרמב' להיכא דאמרה לפלוני נתקדשתי:

אמרה כ' רש"י לבעלה ע' טו"ז יו"ד סי' קפ"ה וי"ל עוד ע"ד אחר דהנה הרא"ה הסביר ד' שמואל דמס' לי' ע' בדברי' אמנם נ' דגם תוס' הביאו מפני זה הירושלמי ולמימר דכה"ג דווקא היא דמס' לי' לשמואל דל"ל למימר הכי וכי יכפנה הבעל ויהא אץ ברגלי' חוטא ומשו"ה מס' לי' לשמואל והיינו שכ' רש"י לבעלה כלומר כשבעלה תובעה והיינו דמס' לי' ובהכי מתיישב לי למה הביא הרמב' אמתלא אחרת ולא אותה של הירושלמי דהנה הרמב' לא הביא שבעל נפש וחמיר אף שהריף הביא להכי הך דשמואל לא עבד עובדא והיינו דשמואל לא החמיר כ"א בגוונא של הירושלמי והרמב' הביא אמתלא אחרת:

נחלקו הש"ך והטו"ז סי' קפ"ה בכוונת הרמא בתשוב' אם הטעם השני של הרמ"א שהוכרחה ללבוש בגדי נדות מספיק להתירה ונ' להכריע כהטו"ז דאינו מספיק דהרי עכ"פ לבעלה היתה יכולה לגלות א"וו משום דבאמת גלתה וכ"ת ק' כהחו"ז למה לי טעם שני ונ' דהא דגלתה לבעלה לא מהני כ"א אי טעמא דשוי' ח"דא משום הודאת בע"ד משא"כ אי טעמא משום נדר וע' בזה בס' ש"ת ח"א באריכו' אם לא הוכרחה ללבוש נדות מ"מ חיישי' לנדר א"וו משום דהוכרחה ג"כ:

ועד"ז י"ל קו' האחרונים על המחבר שפסק כהרשבא סי' קפ"ה ובסי' א' יו"ד הביא בטבח שעשה סי' ד' הרשב"ץ ואמנם נ' ד' המחבר דשוי' חד"א הוא מטע' נדר ולהכי במעשה לא מהני אמתלא ואמנם משום נדר על הנודר אנו דנין כגון באשה משא"כ בטבח דלדידן ד' הרשב"ן ומהטבח לא מיירי מידי אין כאן חשש. כ' רש"י לא הייתי נדה כלומר דטבלה וודאי נאמנת ע' בפוסקים:

כוונת הרא"ה דשמואל מס' לי' דלמא גם אמתלא הוה קצת ספק וניד' הוה דשיל"מ ואפי' ס' כ"ד אסור:

בענין באו עדים וניסת. תוס' ד"ה מאן דמתני י"ל בנתרץ קו' הראשוני' כיון דמשום דרב המנונא לא תצא אפי' ניסת אחר באו עדים נמי ולולי דברי' י"ל משום דבשבויה דליתא לדרב המנונא ומשום דניסת בהיתר אתי' עלה נקט גם בא"א ניסת תחילה אמנם תינח אם בשבוי' ג"כ באו עדים תחלה לא תצא:

אך הי' ק' לכאורה דלא אדרבא משום דבשבוי' ליתא לדרב המנונא אפי' ניסת תצא ונ' דא"ה דבסיפא ליתא להאי דינא ל"ל לתנא למתנייא בסיפא לתנייי' ברישא בשלמא מוס' הק' שפיר דיש בכלל ר' ק' משא"כ השתא אי נימא דשבויי' תמורה וע':

א"נ י"ל ע"ד שכ' הראשונים דמשום דרב המנונו אכתי תצא אלא משום דניסת בהיתר וא"כ בשבוי' מ"ש דתצא כה"י:

ואמנם באמת כוונת הראשוני' י"ל עד"ז דחזקה דרה"מ לא מהני כיון דחזי' דמעיזה אחרי שלא התירוה להנשא ולהכי בעי ניסת ואח"כ באו עדי' ואז מהני חזקה דרה"מ:

תוס' ד"ה אית לי' דרה"מ ההסבר נ' דמה דלא מהניא חזקה דרה"מ משום דהוה שלא בפניו להכי אהני שוב מיגו דידה שהתירוה עליו דאי בעיא הוה אמרה מעיקרא פנוי' וע':

כ' תוס' דכאן ליכא לזית ואי לא הוה קאי כ"א אשבוי' וודאי דא"ש דא"ל התם לא חששו ואמנם למ"ש הראשוני' דגם מא"א קאי אבוה דשמואל צ"ל דלזית ל"ש כ"א בעדי' המכחישי זא"ז דאיכא דמאמין לזה איכא לזות משא"כ הכא דאין העדי' אומרי' שלא נתגרשה יאמרו הב"ד וודאי חקרו היטב וכיוצא:

תוס' ד"ה לא תצא כוונתם מדלא קאמר הש"ס תנ"ה לא נעעי וכ"ת מה"ית דא"ל הואיל והיא אמרה י"ל עדי' והעדי' אומרי' לא ידענו. ודלא קאמר הש"ס ע' בר"ן:

רש"י ד"ה כמה בני נ' כוונתו דמ' אפי' בני' גדולי' ואם אירע זה לאשת כהן שיושבת תחת בעלה קיי"ל דאסור לבוא עלי' ומותר לדור עמה לזה כ' רש"י דהכי מיירי שנשאה באיסור:

לנהרדעא כ' רש"י לפדותה כוונתו דלמ"ש תוס' דהני נטורי לאו שיעידו בב"ד כ"א שלא יבואו לידי עברה ואטו השבויי' צייתי להו לזה כ' רש"י מתוך שהי' רוצי' שיפדי אותן וודאי צייתי:

ואמנם הרמב"ם פי' כזה כי אותן שבוייות עבדו כבנתי' דמר שמואל ושפיר אהני להו הני נטורי:

תוס' דלמא איכא עדי' לכאור' בס"ד לא מק' מידי דש"ה דקיימי שבאי ומ"מ פשט ד' מוכח דגם בס"ד צריכי להכי וצ"ל דהרי מ"מ גם במתני' אמרה נשבתי ודלמא איכא סהדי:

שם ומיהו ק' ולכאור' דלמא הק' בס"ד שיצא קול שהעידו עדי' כבר לפני ב"ד וצ"ל דא"כ למה משני עידי טומאה וצ"ל באמת דס"ל להש"ס דקול כה"ג הוה אוסרה ואמנם אי לאו בקול כ"א בדילמא קמיירי לא הוה אסירא ולהכי הקדימו תוס' דלאו בדלמא קמיירי והיינו ל' ומיהו שכ' וע':

ד"ה מ"ט ובקידושין הביאו תי' זה בשם י"מ דהכא ס' וכ"כ רש"י לפנינו שם ותוס' לא מק' שם ונ' דלא אתי' הכי לתי' ע"ט כ"א דלא לפליג ר' חנינא עם אבוה דשמואל וכן ס"ל לר"ח בקידושין דל"פ ופסק כן שם ואמנם אביי ורבא ס"ל דר' חני' פליג אאבוהו דשמואל ולעולם בעידי שבוי' מיירי:

והנה החילוק עוד בין סוגי' דידן לסוגי' דקידושין דהכא יצא הקול אחר שכבר התירן ר"ח כדמוכ' והתם כשרצה ר"ח להתור מיד א"ל רבנן דאיכא קלא ולכאור' הו"ל להש"ס למימר דה"ט דפליגו אביי ורבא אלא ש"מ דאין חילוק בין יצא הקול קודם או לאח"כ ומיושב קו' הבי"ש סי' ז' על הרמב' דלא מחלק וע':

ע"ב תוס' ד"ה זאת אומרת בד' מיושב למאי הל' תניא תנא אלא כד'. ויע"ל דס"ד דנאמנת במגו דאי בעיא העידה על חברתה ובאמת דאינה נאמנת נ' הטעם דאתחזקה באי' ע"י עדי' בב"ד וכה"ג לא מהני מגו וע"ד שכ' לעיל בסוגי' דמו"מ:

מהו דתימא תמות וכו' מכאן נ' שהוכיח הש"ג דסוגיין באשת כהן ולא בפניי' כד' הח"מ סי' ז' בא"ע כי זה כוונתו ע' דאי בפנוי' מאי אהני לן מהו דתימא מ"מ שויא חד"א א"ו ביושבת תחת בעלה ואי לאו דהוי' חד"א בבירור לאו כמינה:

בד' הר"ן דיש חילוק לכאור' בין מתיר בתחלה או איסר בתחלה מיושב קו' תוס' דלא קאמר רישא דרישא דהתם בא המתיר תחלה ואכתי סיפא אצטריך דבא האוסר תחלה משא"כ רישא דמיירי ג"כ כה"ג:

י"ר מדלא משני הש"ס דרישא דרישא באשה מכחשת וסיפא באיש מכחיש ש"מ דאין חילוק בענין זה וכד' הרמב':

כוונת תוס' בתי' על קו' הל"ל דבכלל רישא גם רישא דרישא ואין בכלל רישא דרישא רישא:

בענין קו' רש"א והיא בתו"י דא"כ הי"ל להק' מיד הא תו נ' כוונת תוס' דלקמן עיקר קו' היא אמציעתא ובסיפא רק ביאר מה שכבר ידע:

בענין גומלין:

כ' רש"י ז"ל אינן נאמני' לאכול בתרומה נ' כוונתו לכאור' כד' הרמ"ך ורמ"א בא"ע סי' ג' דלקריאת התורה וכן לנ"כ נאמן וע' ח"מ ובי"ש שם ולי נ' דהא דאינן נאמני' היינו דווקא דאנן לא מהמני' לי' לענין למספי לי' תרומה וכן לענין ק"הת אי הוה בי' אי' וה"ה נ"כ לד' הרמב' משום דכל הנו"כ נותנין לו תרומה וזה כוונת הר"ן וה"ה לומר דאין זה גזירה לגזירה ואמנם לד' הרמ"ך לדידן דל"ש גזירת תרומה למה לא ישא כפיו אטו אנן ספו לי' ומצווי' עליו שישא כפי' איהי דקא שקיל והא טעון ברי ואין בידינו למחות בידו:

א"נ י"ל דכוונת רש"י דדווקא לקולא אינו נאמן אבל לחומרא נאמן וכ"כ הרמב' פ"כ מאי"ב וע' מל"מ שם שתמה למה לא כ' הרמב' דאינו לוקה עד לאחר למד יום וכמו שכ' בפ"א מאי"ב ולי ק' עוד טפי דמידי מהני ל' יום משום דהוחזקה א"א משא"כ הכא דאפי' בתור' אין קורין אותו מאי חזקה שייך ולזה נאמר דלעולם הכא ה"ט משום שוי' חד"א

והיינו משום הודאת בע"ד וכ"ת א"כ בא"א נמי התם הטעם כמ"ש רש"י בסוגי' דעדי' שאמרו דלגבי חזקה דמעיקרא לא מהימן אדם על עצמו וא"כ בשלמא בא"א דהוה לה חזקת פנוי' דמעיקרא אינה נאמנת עד שיהא לה נגד הך חזקה דהשתא משא"כ בכהן דלית ליה קמן שום חזקה ע"כ אומר דלעולם הוה כהן וודאי דמהנה הודאת בע"ד ללקות: ובזה מיושבים ד' ה"ה שעמד עלי' במ"למ שם שכתב דאם נשא גרושה הוולד ס' חלל למה לא יהא וודאי חלל הק' לפי שטתו דס"ל פשט ד' הרמב"ם משום חזקה משא"כ למ"ש דחזקה ל"ש כאן ומשום שוי' ח"דא אתי עלה א"כ לדידי' הוא דשני' משא"כ היולד לא הוה כ"א ספק:

והנה ראיתי תימא בד' הרמב"ם פ"א מאי"ב שם שהביא ד' הירושלמי דמקלל ומכה אביו ואמו ילפי' הא דהרגי' על החזקא דדלמא לאו אבוה וש"ס דידן בחולין פ"ק קאמר בהדיא דהתם טעמא משום רוב ונ' דהנה כבר עמדנו ספ"ק ע"ד תוס' בסנהדרין ג' ע"ב שכתב לתרץ על הא דקיי"ל בממון אין הולכין אחר הרוב ובדי"נ הולכין אחר רוב סנהדרין וכ' דהתם המיעוט כמאן דליתא ונ' א"כ רוצח ומכה או"א מא"ל דהורגים על הרוב ונ' דמרוצת ל"ק כ"כ דכאשר עשה כן יעשה לו אמרה תורה הוא הרג ס' טריפה אף אנן קטלי' לי' דהוא ג"כ ס' טריפה אמנם ממכה א"וא ק' ונ' דקו' זו לחצי להרמב"ם ולהכי מ' לי' דסוגי' דחולין למ"ד הולכין בממון אאר הרוב אזלי' משא"כ לדידן דע"כ ס"ל כתי' התוס' במכה א"וא ע"כ ה"ט משום חזקה וכד' הירושל' עי בזה:

ואפשר משום דרפי' בידי הרמב' כ' כעין ראי' לדבר אף דבירושלמי יליף לה בהדי'. ועי' בי"ש סי' י"ט:

כ' רש"י מעידי' אני וחברי כהן והוא ל' הברייתא לקמן אמנם כוונת רש"י נ' דל"ד היכא דלא אמר בהדיא שהוא ג"כ כהן דל"ח לגומלין אפי' אמר בהדיא שהוא ג"כ כהן מ"מ ל"ח לאומלין:

ובזה יש ליישב קו' לקמן דלימא התם טעמא דרבנן משום דאומר שלו חדש ג"כ ואמנם מ"מ כולא חשדא התם ליכא הוכחה לזה בהדיא משא"כ בהך דכהן שאומר בהדיא אני כהן וודאי מה"ט מעיד על חבירו שחבירו יעיד עליו וע':

תוס' ד"ה דרא דממונא לא ניחא להו בפי' רש"י דרש"י פי' כן לשיטתו לעיל דבאינו תובעו מיירי משא"כ לתוס' לעיל כיון דע"כ השיבו מה לי להד"מ מה לי לקוח:

דה' אבל עדים י"לד בדברי' הכי הו"ל למימר דאף דר"מ מודה ברישא פליג בסיפא ונ' כוונתם וכ"ת א"כ לא לתני כ"א סיפא לחוד לזה כ' דרישא ר"מ וסיפא רבנן. ומ"מ א"ל דלד' רש"י לעיל דר"מ ורבנן אפי' בלוה עצמו פליגי רצה הש"ס ליישב עדים למה נקט

תנא ולא טוען ונטען ברישא וע': גמ' ה"מ ממונא בהא מתיישב לי למה לא הק' הש"ס האי מניין להפה שאסר עד במתני' דא"א אלא דבממון וודאי סברא הוא משא"כ באי' ס"ד דבעי קרא ומ"מ מסיק דבאי':

תוס' ד"ה נשבתי ע' רש"א ואפשר דמשום דעתה לא ידעי' עדן דצריכו להך דשתי נשים נקטו תוס' כרקיס:

ד"ה משום דבעי למתני בסו"ד מבוא' מדי דלא כהר"מ שכ' דבתרומה דאוריי' גם רבנן מודו דאין מעלין עפ"י ע"א וא"כ הכא בתרומה דרבנן והדרא קו' תוס' לדוכתא וע' בר"ן ותימא שלא עמד ע"ז וע' לפני' בסוף סוגיין בס"ד:

ואינו נאמן וכ' תוס' בסי"ד שיצא ערער יל"ד א"כ למה דחו שב ד' רש"י דלמא גם לענין ממזר גרע בערעור ונ' דא"כ למה אצטריך הש"ס בקידושין לא לאשמעי' כן בחלל לרבנן דמהי"ת יהא חלל קיל מממזר וכ"ש דלחד לשנא באמת אפי' ערער לא גרע:

ור"ש חייש לגומלין י"לד א"כ אפי' בשנים מאי אהני אכתי איכא גומלין והי' נ' דמיירי שא' מהג' א"צ עדות ומה"ט לכולם מאמינים וע"ד שכ' תוס' וראשוני' גבי וכן העדים שהעידו לעיל וביבמות ולכאורה גם לישנא דייק הכי דלא תני הרי שנים מעידין על כל א' וכ"ת הרי גם ת"ק קאמר בהאי לישנא א"ל משום דר"י נקט האי לישנא נקט נמי ת"ק ואמנם נ' דדווקא בע"א הוא דלא מקבלי' עדותו משום חשש גומלין ולא בב' עדים דהוה עדות מה"ת ולפי"ז גם בהך דעוגונא א"צ להך חזקה דא"א חוטא כ"א מטעמא דכתיבנא דבב' לא מבטלי' עדותן משום חשדא בעלמא. וע' בר"ן ותוס' לעיל בסוגיא דתרי ותרי פ' התוס' כמ"ש וד' הר"ן כלישנא קמא: כ' רש"י דחדש וישן לרבותא דת"ק ע' רש"א והסברא נ' דבהא איכא לברורי ואם נמצא כדברי' ס"ד דשוב גם למתוקן יהא נאמן קמ"ל:

וכ' תוס' דמשום הא לא הוה מחמרי רבנן נ' דה"ט משום דבדמאי הקילו, וע' לעיל:

ד"ה בשכלי אומנתו ק' להו אד' רש"י דמאן לימא לן דמשום שאינו רוצה למכור אינו מתוקן קאמר:

ד"ה במעלין הנה לפי ד' תוס' אלו הק' הכ"מ פי"ב ממעשר על הרמב"ם שלא הביא לא בכהן ולא בחמרין הא דכלי אומנת וכ' אולי הרמב"ם ס"ל דלמסקנ' גם אדרבנן ל"ק ולא ביאר ונ' לבאר דלכאורה יק' אד' תוס' כיון דבאמת קיי"ל בכולא ש"ס בדמאי הקילו ל"ל לתרוצי הכא תירוצא אחרינא ונ' דה"ט דהאי תי' לא מספיק כ"א אי ר"י ורבנן בתרומה דאורייתא פליגו משא"כ אי בתרומה דרבנן פליגו א"כ אדרבא תרומה דרבנן אין בה נדנוד דאוריי' ודמאי איכא מיהת חשש דאוריי' ומעתה אביי ורבא היה ס"ל דבתרומה דאוריי' פליגו ושפיר תירצו משא"כ סתמא דהש"ס לא ס"ל הכי והוכרח לתי' אחרינא

ומעתה אנו נאמר דרבא שהק' אדאביי מרבנן שפיר הק' דלאביי ע"כ בתרומה דאוריי' משא"כ לדידן במסקנא דבתרומה דרבנן מוקמי' פלוגתיי' ל"ק אדרבנן דבדמאי דאיכא מיהת נדנוד דאוריי' חששו משא"כ בתרומ' דרבנן דהקילו בה בכמה דברים. ומ"מ התוס' שהוכיחו לעיל ממסל"ת דבדאוריי' מיירי שפיר כ' מ"ש וד' הרמב"ם מבוארין בס"ד:

וממילא תוכחי' ד' הרמב"ם פ' כ' מאי"ב שכ' דבתרומ' מדרבנן הוא דמכשרי רבנן בע"א ומה שהק' עליו הר"ן הא אמרי' דבתרומה דרבנן לכ"ע אין מעלין מיושב בד' התוס' דבאמת גם ר"י סבר דאין מעלין אלא דמיחש הוא דחייש וה"ט לד' הרמב' משום דבדאוריי' באמת מעלין:

מ"ש עוד הר"ן דמ"ט לא יהי' נאמן הא ע"א נאמן באי' לא הבנתי הרי באתחזק אי' כתרומה דהכא ולאו בידו כע"א דהכא איבעי' ביבמות ולא איפשטא וקיי"ל דאינו נאמן ואפשר דבאמת מה"ט הוסיף הר"ן ואפשר למיקם וכו' ומ"מ אין זה הכרח, ודוק בזה:

י"ל הבל"ז בד' תוס' דאי גם ד' רבנן מיושבים שפיר הוא דהיינו דחידש המתרץ משא"כ אי רק ד' ר"י א"כ מ"ט לא ידע זה המק':

בענין מעלין ליוחסין:

הנה האחרונים הניחו בתימא דהרמב"ם חולק על הרשב"א דב' עדים אכולהו מסהדי וגם על תוס' דבהוחזקי מעלין א"כ ק' מב"ב ונ' דיל"ד עוד למאי שכ' הר"ן בשטת החולקי' על הרשב"א דרגילות הסופרים לכתוב כהן א"כ אפכא הו"ל לתנא בב"ב לאתנוי יכתבו ואם שנים כהנים ישלשו ונ' מזה משום דאין מעלין משטרות ליוחסין לא רצו חכמים להנהיג שיכתבו כהן בשטר דחיישי' לב"ד טועין ואמנם היכא דא"א דהיינו שהם משילשי' א"כ הוא יאמר אטו משום ב"ד טועין לא אוכל להלוות מעות וע"כ יכתבו כהן ולעולם אין מעלין אף דהוחזקו:

תרומה דעון מיתה אין להק' לרמ"ך דס"ל דנו"כ וקורא בתורה טפ"ו עצמו א"כ בלא"ה ע"כ אין מעלין מנ"כ לא הי"א דהיכא דתרומה דאוריי' גם הרמ"ך מודה:

אנא מתניתא ידענא הא דלא א"ל מעיקרא מתניתא היינו דאיכא למדחי דלמא ר"י דמתניתא ס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין ולמ"ד מעלין אכתי לא ידענא ואמנם רבא ס"ל ע"כ דר"י מעלין ס"ל והיינו דקאמר לי' ר"נ דאלת"ה למ"ד מעלין דמאי ק' לי' ר"י ס"ל אין מעלין ואמנם א"כ לא פשיט רבא מידי:

מ"ש תוס' לעיל דמעלין ואין מעלין ר"ל חיישי' לב"ד שיעלו ובסוגיין עכ"ל ליכא למימר הכי בסוגיין מיירי היכא דאכילוהו בתרומה בעדות שאינו עבד כמ"ש תוס' לקמן יעי"ש:

סברת תוס' דמיגו דבידו להאכיל עדיף משום דמתחיל מחיי' משא"כ בהך דיריח וע':

בענין ערער. כ' רש"י ערער חד היה ערער ואין ע"א וכו' כוונתו ליישב קו' תוס' דלמא הכא דווקא קאמר ר"י וע"ש ולזה כ' רש"י דהא בהא תליא דאי ערער חד הוה ערער א"כ כל מקום שהאמינו חכמים ע"א הרי כאן שני' ואין ע"א נאמן להכשירו דאין דברי' של ע"א במקום שנים ואם ע"א נאמן להכשירו ע"כ משום דערער חד לא הוה ערער:

בענין אשת ישראל שנחבשה. הק' הבי"ש האיך נוכל לומר דגם באשת ישראל אל אסור' אם נחבשה ע"י נפשות הא קיי"ל אין אשה נאסרה לבעלה אלא ע"י קינוי וסתירה וע"ש סי' ז' מ"ש ונ' בנתרץ ג"כ קו' תוס' שהקשו דצנועות לשתרי דהרי מקמי דדרשי' להו דאונס שרי גם באונס הוה מסרי נפשי' א"כ השתא מיהת ארצון מסרי נפשי' זה תוכן קושי' ומסולק תלונת רש"א ועל תי' י"ל דאדרבא נוקמי כולהו בחזקת צניעות דרוב בנות ישראל צנועות הן ולזה נ' לולי ד' דהא דבנות ישראל צנועות מסרי נפשי' אפי' באונס בזנות היינו דחמיר בעינייי' להטמאות מגוי אמנם תינח אם יכולת להנצל מזה משא"כ אם הגוי מאנסן בע"כ ואך ע"י השונוי מאונס לרצון יכולות להציל עצמן ממות וודאי עבדי הכי ולא אהני להו כה"ג חזקת צניעות ומעתה ה"ה לענין קינוי וסתירה הא דאין אשה נאסרה לבעלה בלא קינוי וסתירה היינו אם לא ידעי' שזנתה כלל משא"כ הכא הזנות ברור אצלינו אלא דיצאנו לדין אם הי' ברצין או באונס כה"ג לא בעיא קינוי וסתירה כ"א סמכי' אסברין:

ד"א בישוב קו' תוס' הנ"ל נ' בניישב קו' אחרת של הבי"ש למה בפרקים הכהנות דווקא אסורות ונ' דהא דצנועות מסרי נפשייי' היינו דמ' להו דהא דאשה קרקע עולם היינו דווקא בצנעא אבל בפרהסיא לא עדיף ג"ע לנשי' מכל עבירות שבתורה לישראל וא"כ עיקר מסירת נפשם הוה רק בפרהסיא משא"כ במתני' דאיירי בצנעא וא"כ בכרקי' דבאמת כעין פרהסיא הוה שוב מוקמי' להו אחזקת צנועות וכהנת דווקא משום מעלה אסירי לא זולת: והנה על הגאונים שנחלקו על תוס' ורש"י וק' קושי' תוס' בע"א שם מאי דחי הש"ס כלל ד' רבינא הא ע"י נפשות קתני ע"ש ועוד וק' כיון דבאשת כהן מיירי סיפא א"כ מה לי נשי' דגנבי או לא נגמר דינן להריגה ולזה נ' דד' הגאונים דבהא גופא נחלקו הני אומראי מאן דלא מחלק ס"ל מתני' באשת כהן ומאן דמחלק ס"ל באשת ישראל מיירי וכן רבינא וסתמא דש"ס בע"א בהא גופא פליגי הש"ס דקאמר תדע ע"כ מוקי לה באשת ישראל וכמ"ש תוס' ורבינא באשת כהן מוקי לה אלא דמ' להו בע"כ הל' כרבינא כמ"ש תוס' דא"כ מעב"י אשת כהנים שמתייחדין ולא אסרי' להו וא"כ ע"כ מתני' באשת כהן ובהא מיושב ג"כ הא דלא מייתי הרי"ף והרמב"ם הך דבן דונאי וכן דפסקו כר"י במקום הזקי' דמ' להו דאנן כרבינא קיי"ל ומתני' באשת כהן ובאשת כהן ל"ש לחלק. ומתוך

דברינו נתבארו ד' רש"י בע"א שכ' דבכתובות מוכח דמתני' באשת ישראל כוונתו על הסיפא לא כמו שהבינו בתוס' מדברי' וכוונתו למ"ש מבן דינאי וגמור דינן וע' בזה:
בענין אשת ישראל כתובות:
ואמנם מה שלא הביא הריף הך דבן דונאי ודחזקי א"ל בע"א דמ' לי' דכ"ז מדינא דמתני' דמיירי שיד ישראל תקיפא על או"הע ואמנם עכשיו שיד או"הע תקיפא אין חילוק וכיון שהביא לדרב שמואל ב"י לא הביא הנך פלוגתיי' ואמנם על הרמב' אין זה מספיק וע':
כ' תוס' בכתובות דאי רישא באשת ישראל אבל בכהן אסורה א"כ מייתי רבינא ראיה לסתור ואמנם יש לדחות דמעלה עשו בכהונה משא"כ אי דיעבד מדינא אסור גם בישראל ונ' דמה"ט השלימו בע"א דברי' וכ' דבישראל בעי' רצון ודלמא בלא נשבי' ליכא רצון:
והנה למה שכ' תוס' בע"א דד' רבינא הוה דאי לאו דדיעבד שרי משו' מרתת אשת כהן מיהת ליתסר ונ' א"כ כל שבוי' מ"ט אסורה לכהן וצ"ל דרבינא ס"ל כרשב"י דביד גוי תקיפא גרע ורבינא לא קאמר כ"א בנתייחד בבית ישראל דאז מקרי יד ישראל תקיפא וא"כ בשבויי דיד גוי תקיפא שפיר אסור וזה דלא כבי"ש סי' ז' שהחליט דלרבינא ליתא לדרשב"י כ"א אדרבא ע"כ רבינא צריך לדרשב"י וכ"ת א"כ ק' כיון דלרבינא לא הוה טעמא משום מרתת מה לי יד גוי תקיפא או לא כמ"ש הבי"ש לא היא כ"א גם לרבינ' מרתת מהני אלא דס"ל דאי בעלמא דיעבד לא היה מהני מרתת וא"כ א"ש כל הסוגיין גם לרבינא וע':
בענין כרקום. רש"י ד"ה כל כהנות כוונתו ליישב קו' הראש אמאי לא נקט תנא סתמא כל הנשי' פסולות לכהונה וכ' רש"י דס"ד דדווקא להנשא לכתחלה אסורות ולא ביושבות תחת בעלי' להכי נקט תנא כהנות אפי' יושבות יצאו: הק' בתוס' לרש"י מ"ש ערק ממחבואה ונ' ליישב דבאמת נ' דעיקר טעמא דכהנות אסורות הוא כדאמרי' ספ"ק כיון דאזלי אינהו לגבי בי נשא הו"ל קבוע וכמע"מ דמי משא"כ במחבואה דאיכא ס' פירש הקילו וא"כ דווקא במחבואה דשייך פירש משא"כ בערק חד לגביי' דשוב הו"ל קבוע וע': קו' מגווזא הסביר הרא"ה וכ' וכ"ת דבעיר שם קביעי' הני שלשלות דאטו בפני כל בית עבדו כדין ואמנם רש"י יושב גם זאת דלא ר"ל בכולהו איכא כולהו כ"א בחד צד גוזא ובחד צד כלבא וכיוצא והנה באמת קיימי משמורת אלא דזמנין דניימי ואמנם כן הרוצה לעשות כן עליו לעשות במהירות וא"א דלא מנבח חד כלבא וכיוצא ע' ברש"י ותמצא:
ואמנם בענין קו' הר"ן על ר"ח יל"ד לכאורה הרי גם לרש"י יק' עכ"פ א"א דלא ערקא חדא מניי' וצ"ל דלרש"י אמרי' דמסטפי לברוח מאימת חרב אמנם גם לר"ח י"ל דאמתני' ל"ק להש"ס דדלמא כיון דליכא מחבואה והוה עיר שכבשה כרקום כמו שהסביר הר"ן

שוב לא מקילינן משא"כ השתא דבמלכות אחרת מיהת מקילינן אף דג"כ עכ"פ א"א דלא נתאנסה חדא א"כ גם באותה מלכות למה לא נקל:
ובפשט יישוב די הרי"ף נ' דס"ל להרי"ף דהני אמוראי דפליגו אי קשי' או לא בהא פליגו אי מחבואה אינה מחזקת אלא א' מצלת א"כ שפיר ק' ומאן דלא ק' לי היינו דס"ל אינה מצלת והנה אי ק' לן וודאי דוחק טובא למיקמי מתני' בכה"ג דווקא אלא דר"י בן אלעזר הוה ס"ל אינה מצלת ול"ק לי' מידי א"כ כיון דאנן קיי"ל מצלת א"כ שפיר לא קיי"ל כר"י בן אלעזר:
ומדברינו י"ל דהא דנקיט הרי"ף לקמן האיבעיא בפשיטות לקולא הוא משום דסתמא דגמ' פריך הכא דא"א וכו' וקו' יש לומר קאי אי מצלת: מ"ש הרמב' דאם נתיישב הגדוד בכ"ג אוסר נ' דמ' לי' בשעת מלחמה דמתני' דווקא קתני וע' תוס' ע"א שם:
י"ל דאיבעית הש"ס אי הטעם בשבוי' דמעלה עשו ובענין בכהונה א"כ בכ"ד לא תלינן אי דלמא כד' הבי"ש דבעכו"ם לא בעי' קינוי וסתירה וא"כ מידי ס' לא נפקא ואי איכא עוד ס' מותרת ע' בי"ש סי' ז':
מ"ש תוס' האיכא נהרא ר"ל דל"ת די לכשיטמאו שני' ככר א':
בענין נאמנות בשפחה וגברא אל אלמא. עיקר קו' הש"ס הי' מדתנן אין אדם נאמן על עצמו וכדמק' אר"פ לקמן:
ביאור ד' התוס' דע"כ מיירי ברגלי' לדבר דאל"כ ל"ש חי לכל ברי' וא"ל דמפורסם לאלם דא"כ עכ"פ לגברא כי האי ל"ש חי ע' בכ"מ ה' עדות שם שכ"כ בכוונת תוס' ואמנם לזה הקשה להם דעכ"פ בפעם ב' אין רגלי' אע"כ דאהני סהדי גופיי' דייני' וכמ"ש אא"כ אכתי יאמרו אין אנו יודעי' וע"כ דאם הוא עצמו אומר להם להעיד ויאמרו אין אנו יודעי' שוב ליכא חשוש אלם וע' בכ"מ ביתר ביאור ד' הרמב' ורש"י ב"מ וע':
השתא נמי יל"ד הא רב אשי קאמר דלא אמרה ונ' דקו' הש"ס הי' דבאמת מעיקרא שתקה והאי שתיקה ג"כ חטא הוא בידה דאם לא יגיד ואמנם גברתה שרואה אותה שותקת תסמוך עלי' והיא בבאה לב"ד שלא תיעשה רשע למפרע על שתיקתה תאמר שקר וע"ז קאמר הש"ס דאדרבא כשתראה מה יבא עלי' על שתיקתה לא תוסיף חטא על פשע:
בענין קו' רש"א אמאי לא מוקי מתני' לר"פ במס"לת נ' דבשלמא ברייתא אשבוי' לחודא קאי שפיר קתני דהיא ובעלה אין נאמני' משא"כ מתני' דכללא כיל אין אדם נאמן על עצמו והרי בתרומה נאמן במס"לת אלא ש"מ דלא מיירי מתני' כלל ממס"לת וע' בזה:

ואמנם הריף שהשמיט הך דמס"לת אף דפ' כר"פ נ' דק' לי' קו' רש"א ומשו"ה מ' לי' דהש"ס לא ס"ל כהך ברייתא כ"א כר' ור"ח לעיל דמס"לת אפי' על עצמו נאמן ולהכי לא מיקי מתני' בהכי וסתם לה הריף וסמוך אהא דקיי"ל דבאי' דרבנן כל מס"לת נאמין וע':
כוונת ה"ה ברצותו ליישב מה דפסק הרמב' דבקטן בעי' מס"לת דיש להגי' ברמב' ובן קטן ולא כן קטן והיינו דלא מ' להרמב' לחלק בין אביה ואמה לבנה ובתה כ"א בבנה ובתה היינו קטנה אלא דמדנקט בההיא מעשה אדם א' ולא תינוק אחד ל"מ כן זה כוונת ה"ה לדעתי אף שלא ביאר כן בהדי' בענין שבוי' וגרושה כתובות פ"ב:
המעון הזה כ' רש"י ל' שבועה כלומר לאפוקי מערוך שפי' ל' מקדש דאין זה שבועה כדאי' בנדרי' גבי כמזבח ולד' רש"י צ"ל כי ה' נקרא מעון ככ' ה' מעון אתה והכוונה כי הש"י מקומו של עולם. וד' הערוך נ' דוודאי גם ר' זכרי' ידע דאין נאמן ולא הי' נשבע שבועה גמורה על מגן:
בגרושה מאי ע' רש"י הנה וודאי דלא איבעי' לי' גרושת ישראל שלא נשאת דלא פשיטא מידי לפי גרסתינו אמנם נשאת לכאור' שפיר מבעי' לן ונ' ד' רש"י דכיון דלא סמכי' על בעלה המשמרה כ"ש דאין סמכי' על בני ובנותי' א"וו בכהן מבעי' וכ"ז שלא נשאת:
ובכהן כ' רש"י ואפי' לא נשאת הנה המ"ל הכריח מד' רש"י דכתוס' ורמ"ך ס"ל דא"א קיל וא"כ מבואר מד' רש"י שכ' ואפי' לא ניסת ולעולם ה"ה ניסת ג"כ דבכהן לא מהני שוב ניסת להקל והטעם דמחזי כחוכא דעכשיו דחמיר איסורא יקל מבתחלה אף דלדידן שפיר הוה וע':
תוס' ד"ה כפר כ"כ ליישב קו' הר"ן דלמא לא יהא דיני כמשכונה ואמנם דל"ת דשם כפר לחוד גרים כ' דקטן ג"כ בעי':
כ' רש"י בלוה דבכהן מיירי ויישב הר"ן דבישראל שלא ניסת מהני שומרי' ואמנם דלמא בניסת אכתי מיירי ונ' דד' רש"י דאלו ניסת לא מנגדי' לה כדאמרי' אין מלקי' על היחוד בא"א משום לעז וכ"ש הא וע':
כ' רש"י בהיותה תחתי' כוונתו דאל"כ למה נקט מנכסו אבי' הא אחר גירושין י"ל נכסי טובא ועוד דהו"ל למימר לא תלוה כ"א ע"י אחר ולמה נפרעת דווקא א"וו דלוה תחתי':
כ' הר"ן דד' הרמב' כיון דלא אקבע הל' כמאן היכי דבעי ב"ד מצי עבדי ויל"ד אדרבא ניזל לקולא א"וו דגם הרמב' גרס נמי כמ"ש תוס' אלא דס"ל דהאי נמי לא ר"ל תרוויי' כ"א הא או הא ואמנם ד' הטור נ' דלענין צורבא מרבנן קאמר דלצורבא מרבנן נגדי' וכמ"ש תוס' ולהכי באשת ישראל הביא שמתא ובכהן ס"ל דאי' לי' דין צורבא מרבנן מקרא דוקדשתי או בסתם כהן צורבא מרבנן ולהכי כ' נגדי' לי' וע':

ארוס כ' רש"י בכהן ר"ל דל"ת דלא מיירי בגירושין כלל כ"א בסתם ארוס דא"כ לא מק' מידו מאבל חבתא דהתם בגירושין מיירי וע' בענין מ"ש הח"מ סי' ז' אההיא דאלו נערות דאם פדאה בכדי אף דלעצמו לא מהימן לאחרי' מהימן נראה הטעם משום דלאחר דאסרי' לה לדידי' הוה מודה ואומר דלא ידע אם נאנסה דאין אדם חוטא ולא לו א"וו קושטא קאמר:

בענין נאמני' כגודלן:

גירסתנו במתני' ואלו נאמני' בויו והי' נ' להביא ראי' מזה לד' הרמב' דס"ל קטן אינו נאמן כ"א מס"לת דה"ק תנא דידן דגם גבי שבוי' נאמני' בגודלן מה שראו בקטנותן והיינו ואלו אבל בקוטנן בעי' מס"לת דווקא ודקתני בברייתא לעיל דתינוק נאמן בגדולותו מיירי וע'.

וע' לקמן ס"פ נאמן התינוק כ' רש"י ג"כ בגדולו כ"כ רוב המפ' חוץ מהראב"ד וע':

והנה ד' הרמב' דר"ה לא קאי כ"א אירישא והכי מ' לכאור' מדמייתי הש"ס דר"ה מקמי דעביד צריכותא אירישא ש"מ דמשום לאשמועי' דר"ה אירישא קאי נקט הכי ולד' שאר המפ' נ' דאי לאו דר"ה הו"א דלא מיירי מתני' בקיום כלל כ"א אכ"י עצמן של אביו ורבו ולא כמ"ש הסמ"ע סי' מ"ו למסקנא וא"כ וודאי צריכא דאביו הו"א דמיירי שהוא לבדו היורש ומטעם הודאת בע"ד ואי רבו משום דלא הוה קרוב משא"כ אחי' דקרוב ול"ש הודאת בע"ד אימא לא אמנם מדר"ה שמעי' במקיום מיירי מתני' ואמאי צריכא הלכך אצטריך לפרושי:

משום אימתי דרבי' יל"ד הא כ' רש"י במתני' דאבי' דמיירי שכבר מת ומאי אימתו שייך ונ' דרש"י ע"כ לרבותא נקט מת דגם אם אבי' במדה"י סגי אלא דלרבותא נקט אפי' מת דל"ל מיגו שראו בגדלות ואמנם אי נקט רבו הו"א באמת דמיירי שרבו בחיים דאי' לי' אימתא ואפי' מחיי אבי' לא ידעי' ורש"י כ"כ למסקנא:

בענין קו' התוס' ממזויף נ' דמ"הת על הלוה להביא עידי השטר שיאמרו אין זה כ"י ואין בזה חוזר ומגיד או עדי' אחרי' שיאמרו אין זה כ"י העדי' וכוון שהמלוה ע"כ לאחר פרעון ומסור השטר להלוה הו"ל מלתא דעבידא לאגלוי אלא שחכמי' אמרי להיפך המלוה צריך לקיים ומ"מ אין כאן ל"ש חי וע':

בענין ואלו נאמני' סו"פ האשה שנתארמלה. הכ"מ בה' אישות הביא ד' הריב"ש שהכריח מל' המשנה ואם יש עדי' דע"כ לא נחלק הרמב' על הראש והר"ן כד' ה"ה כ"א דכ"ע מודו דאיהו לבדו לא מהימן ע"ש ובמ"כ כוונת ה"ה דלא בעי' גדול עמו אבל תרי וודאי בעי' ושפיר קרי להו תנא עדי' וע':

רש"י ד"ה כיון דרוב וכו' ע' בדברי' והר"ן דחה דהרי אין הולכין בממון אחר הרוב אמנם די רש"י נ' דהא דבאמת אין הולכין בממון אחר הרוב הוא רק משום זילותא דבי"ד שלא ירוני אחרי' ויאמרו האי גברא ממיעוטא הוא ומיושב עד"ז קו' תוס' מ"ט בנפשות הולכין אחר הרוב ולא בממון ואמנם כ"ז היכא דליכא עדי' לסייעי לרוב משא"כ כאן דאיכא עדי' ליכא זילותא דב"ד כלל וע' ברש"י היטב:

והק' הל"מ פי"ד מעדות אהרתב' שכ' עוד טעם משום דכתובה דרבנן דאדרבא מה"ט מגרע גרע ונ' ד' הרמב' דאי כתיבת בתולה דאוריי' וכתיבת אלמנה דרבנן וכיון שהיא תובעת כתובה דאוריי' והוא מודה בכתובה דרבנן הוה ככופר הכל ומדינא פטור ובעי' עדות גמורה משא"כ אי תרוויי' דרבנן רק היא תובעת וכ' ואיהו מודה ק' הו"ל מודה במקצת ובעדות כ"ד מחייבי' לי' למפרע:

הק' רש"א למה העמידו תוס' ד"ה והכי עבד קו' אסוגי' דיבמות ע"ש ולי נ' דלפום פשטא איכא למימר דמה לי האי טעמא או האי משא"כ ביבמות באשת כהן דאין חולקי' לה בלא בעלה ע"כ נחתי' להאי טעמא שמא תתגרש ולמה לא נימא גם גבי עבד האי טעמא. ואידך קו' מ"ט דמ"ד חולקי' באמת קאי אסוגי' דהכא ג"כ. בתרומה דרבנן ע' רש"י כוונתו לד' התוס' דע"כ לענין נאמנות ולא לענין עדות מיירי:

מנפח בית הפרס ע' רש"י מבואר מדברי' דלא כד' התוס' כ"א דגם לכתחלה סמכי' אנפוח:

השתא בהמתן וכו' ביבמות כ' תוס' דל"ג לי' וד' התוס' בשמעתין דגור' אכילה כאכיל' ומ"מ צ"ע:

משפחה זו ע' בר"ן שכ' ע"ד הרמב' כי דבריו סתומין ר"ל שכ' דבתרומה דרבנן נאמן בין להחזיקו בין לדחותו דלדחותו בדאוריי' לכאור' טפי מהימן אמנם ד' הרמב' נ' דלטעמא אזיל שכ' בה' אי"ב דלתרומה דרבנן בלית לי' חזקה גתורה בכ"ז מסלקי' לי' משא"כ בתרומה דאוריי' דאי' לי' חזקה גמורה וע' כזה:

הדרן עלך פ' האשה שנתארמלה או נתגרשה בעזר צור אליו אקרא ולא אחשה, ונתחיל לגמור פ' אלו נערות בעזר צור יוצר המאורות:

שיש להן קנס ע' רש"י כוונתו דל"ת קנסה לעצמה וכ"כ לקמן גבי מכר ע': תוס' ד"ה נתינה הנה הא דפשיטא להו דלרש"י הטעם משום עבדות היינו דלא מצינו דדוד גזר עלי' כ"א עבדות וע"כ מה"ט אסירי ופסילי ממילא והן ד' תוס':

והנה לרש"י ל"ק להו מדקאמר ר' חלק מזבח מי יתיר דר"ל חלק גבוה כלומר האיסור מי יתיר. וע' רש"א:

וע' בר"ן שהק' מפ' המדיר ולכאור' למאי דמסיק הר"ן דאיכא נתינה דרבנן הדרא קו' לדוכתא וצ"ל כיון דעכ"פ איכא נתינה דאורייי' ג"כ לא נחית בה התנא:
ד"ה כותי' שיש להם היתר ע' רש"א והכוונה שלא רצה התנא להאריך ומה"ט דפי' רש"י לקמן אשת אחי' שגרשה דאי במת א"כ צ"ל די"ל בני' מאשה אחרת ושוב עיקר חסר ובפרט לרש"י ע"כ ליתא לתי' שני וכמו שנבאר:
ואמנם עכשיו אחי' כפשוטו שחי עדן וא"כ ע"כ גרשה ומה"ט גם גבי אחי אבי' פי' כן רש"י:
באו"ד דל"מ כ"א בחייבי לאוין וכ"ת הרי כותות דרבנן וצ"ל דה"ק תוס' בחייבי עשה אין כאן שום רבותא דאי חייבי לאוין י"ל קנס ה"ש חייבי עשה משא"כ בכותות אשמעי' שפיר דלא יהי' חוטא נשכר וא"כ לרש"י דנתינה דרבנן ליתא לתי' זה:
באו"ד מ"ש תוס' לרב ג"כ ליכא רוב כוונתם דבאונס מסתמא אזל איהו לגבה:
באו"ד דקתני סיפא כוונתם דאי רישא דווקא סיפא ל"ל דמרישא שמעי' אלא ש"מ דברישא תנא ושייר ואצטריך סיפא למימר דהני לא שייר: ד"ה אשת אחי' ע' רש"א בבא על בתו ובד' תו"י נדחו דברי' דבשלמא בגיורת וודאי מצי מיירי גם לר"פ באונס משא"כ בתו דמשום מב"ד נקט לי' וטעמא משום דמב"ד ולר"פ גם בכרת כה"ג קלב"מ אלא ש"מ דבמפותה איירי וע':
תוס' ד"ה לא יחלל הק' מר"י לרבא בתמורה וע' בתמורה שתי' ולי נ' דיל"ד אמאי לא הק' הש"ס מכל חייבי לאוין א"וו דלר"י לק"מ דכיון דכ' רחמנא דבחייבי כריתות אין קידושין תופסין ש"מ דבלאוין תפסי משא"כ לר"ע דבאמת אין קידושין תופסין ובאלמנה תפסי והוה ס"ד דה"ט דתפסי משום דהוה לאו שאינו שוה בכל וע"ז הק' דאכתי לרבא אי עביד לא מהני ומשני דלא היא דתמק"א ילפי':
צל"ע דלר' ישבב כל חלל ממזר אליבא דר"ע וא"כ למאי נ"מ אזהרה תורה כהן אחללה הרי גם ישראל אסור בה משום ממזרת ויש לדחוק דלעבור בב' לאוין ומ"מ צ"ע. ואפשר לומר בבא עלי' עכו"ם וכמ"ד דבגוי אין כאן לא תתחתן והוה חלל ועדן צ"ע:
ולאפוקי מדר' נחוניא נ' דל' ולאפוקי ק' לי' לרש"י ולהכי. לא פי' כתוס' דלתוס' הי"ל למימר לאפוקי משא"כ לרש"י קאי אדלעיל כלומר ולאפוקי גם מתנא זה וכ"ת הרי גם לעיל קאמר ולאפוקי התם קאי אחכמי' דהרי מתני' אוקימנא כר"מ דווקא:
ציני' ופחי' ע' רש"י שכ' בפשיעותא בא ליישב קו' תוס' מוהסיר ואמנם תוס' דחי דברי' מאל יעמוד אדם וכו':
ד"ה דלא מצי לאהדורי כ"א ע"י הדחק זה נהנה וזה לא חסר כוונתם ול"ל קלב"מ:

וע' מ"ל בה' תרומות שהניח ד' הרמב' בצ"ע שפ' דאין לוקה ומשלם הלכך זר שאכל תרומה במזיד פטור ולא הביא ד' הש"ס דדווקא בחדא מתלתא ונ' דס"ל להרמב' דהש"ס מיירי לרנב"ה ומשום חיוב מיתה דהיא אפי' בלא התראה וא"כ לא מתחיל החיוב עד דבלע משא"כ היכי דלקי וע"כ אתרי בי' וא"כ חל החיוב משעת התראה ומדאגבהה למיכל אתרו בי' ותרוויי' בהדדי אתי וא"צ לתי' הש"ס ועד"ז יש ליישב קו' תוס' מ"ט לא מק' הש"ס אמתני' דפסחי' דהאוכל תרומת חמץ במזיד פטור דהתם א"ל משום דאתרי בי' מתרומה מיירי ומטעם אינו לוקה ומשלם:

דאי בעי גחין ע' רש"י בא ליישב למה לא קאמר הש"ס אכיל בלא הגבהה א"וו דאין חילוק אם הוא למעלה מג' בין הגבהה בפה להגבהה ביד א"וו משום דלמטה מג' מיירי והתוס' הבינו ג"כ דיש לחלק בין יד לפה ולהכי לא הקשו ד' רש"י אהדדי וזה כוונת רש"א אמנם מקלתה שפיר ק' להו: כ' ה"ה דהרמב' פסק כלי"ב דבאהדורי תלי' מלתא וטעמא נ' משום דס"ל דללי"ק ר"י פליג אר' אבין וללי"ב לא פליג ועוד דללי"ק היינו דנקט זורק חץ דווקא ותלמיד א' השיב משום דללי"ב א"צ לשנויי דחיקא: תוס' ד"ה אבל לכתף אפשר דכה"ג שוב הוה אמרי' מגרר איצטריכא לי': ד"ה מהלך כעומד כוונתם דלהירושלמי היינו דאיכא בין בן עזאי מעביר ד"א בלא קופץ אבל למ"ש תוס' מאי איכא וע"ז כ' דבן עזאי קאמר למלתי' במק"א וכמו שכ':

תוס' ד"ה מגרר ויוצא ע' רש"א נ' כוונת התוס' דאי כהדדי נינהו שוב י"ל דתנא מגרר ניחא לי' טפי וע' בסמ"ע סי' שנ"א בפי' ד' הטור ודבריו לענ"ד תמוהים חדא שלא זכר כי וק' על הטור קושי' תוס' מאסקופה ועוד שכ' דרחוק מן המפתן הו"ל חיובא דשבת קודם הא כ"כ דלא הוה הנחה אין כאן חיובא דשבת ולזה נ' דהטו' כוון לד' ר' אלי' בתו"י דבאסקופ' הו"ל אוויר כרמלית וע"ז כ' דאם הוא מגרר סמוך לאסקופה בעי' למטה מג' טפחים ואמנם רחוק מן האסקופה באמת לא בעי':

והנה הרמב"ם אף דלא פסק כר"א בצדי ר"הר לא הביא תי' דר"א ונ' טעמו דפסק כרבינא לקולא כדקיי"ל בכל התורה כולא בדר"א ורבינא הלכה כד' המיקל וד' הטור דלא קיי"ל כרבינא דלדידן אין משיכ' בר"הר וד' הרמבם כהריצב"א דלענין גניבה דווקא קאמר רבינא לא זולת ונמצא דהרמב"ם והטור בהני ב' תי' התוס' קמפלגי:

רש"י ד"ה אלו הן הלוקין אם התרו כוונתו דד' המק' דמתני' מיירי אפי' בהתרו ובהכי מתיישב קו' תוס' דארישא לא הק' דמיירי מסתמא ממזרת דומיא דכותית או נתינה דחד מיניי' ע"כ אין בו מלקות וא"כ אין בו מלקות וא"כ גם ממזרת מיירי בלא התרו משא"כ

בסיפא דוודאי מיירי סתמא: רש"י דילפי' מכדי רשעתו כוונתו דהא וודאי ידעי' דמלקות ותשלומין תרוויי' לא עבדי' אלא דעולא ור"י פליגי הי מינייי' עבדי':
אלמא קסבר עולא ע' רש"י כוונתו דלא דייקי' מהא דעולא מוקי מתני' בנערה דלמא ס"ל לעולא מתני' בלא התרו וחייבי מלקות שוגגין פטורין מן התשלומין אא"כ למה לי' למימר כאן בבוגרת:
אלימא קסבר ר"י ע' תו"י וא"ל דר"י ועולא פליגי אי ממון לקולא ואתגורי אתגור בתמי' א"וו לוקה ואינו משלם ופלוגתיי אי בזיון חמור או נזק חמור לאדם וכיון דאיכא סברא לכאן ולכאן שפיר אמרינן אדעולא מנ"ל ואדר"י מנ"ל:
ד"ה שלא השם בתו"י בסו"הד כוונתם דא"ל דטעמא דרבנן דאלא תענה אין מלקות משום דהוה לאו שאב"מ לא היא דכבר תי' הש"ס במכות זה כמ"ש תוס':
הכאה שאין בה שוה פרוטה א"ל דהא גופא קמ"ל דל"ד לגזילה וגניבה דבעי' שוה פרוטה דווקא דמהי"ת נימא כן אטו לאו בחבלה כ' ולא יוסיף להכותו כ' וסתם הכאה אין בה שו"פ:
ד"ה מכדי ועוד פי' לדברי' אי בעי' ייתורא הא התם ל"ל ייתורא וכ"ת עכ"פ התם מגופא דקרא ידעי' דמי נזק לא היא דלמא התם בלא אתרו בי'. וע' רש"א ודבור שני דבור אחר הוא דשם באו לתרץ קו' שנייי':
שם מיהו הא ל"ק להו ע' רש"א ולי נרא' לפ' כוונתם דע"כ כיון דהעדי' מצי לחייב לא' יד עין ושן ורגל אין זה כ"א חובל ואהא תי' דמ"מ רצה הכ' למכתב בגופו של חובל בהדיא וע' בזה:
בטלת ערות אחותך י"לד אטו לא ידע ר"י דקרא מצי מיירי ביתומה מפותה ולזה נ' דר"י ה"ק מכדי האי קרא בכל שאר עריות כ' והשאר עכ"פ מיענשי דבמיתה וודאי לא אמרי' משלם ואינו מת וא"כ מיירי בכ"ג בין במפותה בין באונס בין במפותה וכיוצא וא"כ ה"ה באחותך מסתברא דבכ"ג מיירי ועד"ז גם קו' תוס' מתורצת:
תוס' ד"ה לאו משום דלא מיחייב פי' לדברי כיון דקנסו לא מיחייב אלא בב"ד וכיון דב"ד לא מצי לחייבי' א"כ גם התורה לא חייבתו וע"ז מסקי דה"ט דבאמת חייב בתשלומין אלא שיש בכלל ר' ק' דהיינו נפשו שנתחייב בה מכיון דכאן ליתא א"כ חייב תו בתשלומין ואמנם בשוגג מ"מ פטור מתשלומין דגם השוגג חייב בנפשו אלא דכפרה מהני לי' וגם זה שוב בכלל: ד"ה המבשל בשבת הנה עיקר קושי' ר"מ היינו ר"י ואמנם אי לר"מ אחרים יאכלו אפי' במזיד בו ביום לק"מ ולזה הקדימו זאת מדלא קאמר בחולין ל"ש לו ול"ש לאחרים ואמנם גם זה יש לדחות לד' רש"י דס"ל דגם יו"הכ פעמים דשרי לאחרים כגון

חולה וכיוצא וע'. וממילא גם שוגג דר"י א"ש: בענין פלוגתת ר"א ורבינא נ' דפליגו אי דאורייתא קאמר ר"י הסנדלר ובדאוריי' הלך אחר המחתי' א"כ הל' כר"י הסנדלר ואי דרבנן א"כ הל' כר"מ וכיון דקיי"ל ר"א ורבינא הל' כד' המיקל א"כ שפיר דלא קיי"ל כר"י הסנדלר וע' ברמב"ן:

תוס' ד"ה מ"ט דרבנן דפטרי הנה לעיל ל"ק להו דניחא להש"ס לשנויי הא מני ר"ש לא לעשות פלוגתא חדשה משא"כ עכשיו דדחיק הש"ס לשנויי: ובענין תי' ביאר הרמב"ן דא"כ למה נקט כלל שבת לינקט בהדי' שלית: ד"ה א"ק לכם ד' צ"ע דלכם ע"כ אצטריך דאל"כ הוה ילפי' מכל שתעבתי אפי' איסור הנאה כרב אשי בחולין ובחולין באמת לא הקשו רק קדש ל"ל ונ' דהנה רב אשי דיליף אי' הנאה ג"כ בשט' ר"מ אמרה כמבוא' שם בחולין בתוס' ולר"י דאמר דברים ככתבן לא ידעי' טפי מאי' אכילה והנה בחולין הקשו א"נ ר"י הסנדלר כר"מ ס"ל קדש עכ"פ ל"ל משא"כ בסוגיין ובב"ק דמסקי' ר"י הסנדלר פליג אר"מ ק' להו אפי' אלכם כ"כ:

תוס' ד"ה ור"מ וכו' י"ל כוונתם דהאי כדי רשעתו בעידי זוממי' כ' וכיון דעדים זוממי' ממוש"ר ילפי' א"כ תו ע"כ כדי רשעתו למיתה ומלקות אתי:

ובענין קו' רש"א התי' פשוט דאי לאו מו"שר הוה ילפי' מכדי רשעתו דגם בקנס לוקה ואינו משלם:

רש"י וס"ל כר"מ והתוס' כ' דאליבא דר"מ קאמר ונ' דרש"י ק' לי' קו' תוס' לקמן לר"מ מאי קמ"ל א"וו דקמ"ל דס"ל כר"מ וכ"ת נימא הל' כר"מ אכתי מחתחת לא ידעי' ומדאצטריך לפרושי מחתחת גם משבת אזיל ופי' בהדי':

שם דס"ל כר"נ א"נ בכפות מדרתבן מפר' שהיתה לו שאילה וטבחה וטיבחה וגניבה באי' כאחד ורש"י מיאן בזה דא"כ הו"ל לרבה למימר גנב גדי חייב הי' לו גדי שאול פטור ואמנם גם בכפות לא ניחא ליה לרש"י דהו"ל לרבה לחלק בכפות ובשבת עצמו ואמנם גם על הא דס"ל לרבה כר"נ לא ניחא לי' דא"כ הו"ל להש"ס למעבד צריכותא דאי לאו דאשמועי' שבת הו"א בשבת חייב באמרי' חי נושא את עצמו:

תוס' ד"ה אבל שבת ע' ברא"ה שדחה תי' התוס' ותי' הראה לשטת רש"י א"א ליישבו דלא מיירי בטביחה וגניבה כלל וא"כ אגניבה כבר נפטר והוכרח רש"י לפ' פירוש' ואמנ' ד' רש"י נ' דלכאורה מצינו בעדים זוממי' דשני' משלמי' ב' ושני' ג' ואמנ' עכ"פ נשתלם ד' וה' ולא ג' וד' ואכן י"ל דהכא במה שנתחייב בנפשי הו"ל כאלו שילם המגיע עליו וא"כ שפיר ישלם השאר קמ"ל רבה דלא היא כ"א דכה"ג מקרי פטור וא"כ ג' וד' לא אמרה תורה:

ד"ה ארישא לא הנה נפ"מ בין רש"י לתוס' דלרש"י עיקר החילק בין מיתה לטבחוה דטבחוה הו"ל למידק ולענין קו' הרא"ה דאפי' בלא הניח נכסי' נמי הו"ל למידק י"ל דלא עלה ע"ד כיון שאין לו נכסים שישאלוהו פרה וכיוצא ואמנם לד' התוס' הכל תלוי אי גלה להם אבי' פטורי' ואי לא גלה להם א"כ פשע וחל החיוב במותו מיד עם מיתתו כא' וא"כ אפי' במתה חייבי' כיון שהניח להם נכסי' וזה כוונת הרמב"ם שלא חולק היכא דחשבו שהיא של אביהם בין טבחו למתה ושפיר פסק כלי"ב ופסק כר"ה ואין מקים לקי' ה"ה וא"צ לד' הכ"מ והש"ך שמ"א והלח"מ פ"א משאלה ופקדון ועי' בזה. וכ"ת אמאי נקט רבא טבחו משום רישא דמשלם דמי בשר בזול וע': כ' רש"י כיון דלא אתרו בי' לקמן מפ' כוונתו דלאו דהוה סברה חיצונה כ"א מקרא ילפי':

תוס' ד"ה אסון ע' רש"א שהק' מרשבא לעיל וכ' ויש ליישב נראה כוונתו דהכא לא קאמרי תוס' כ"א דרישא בלא התרו ג"כ ומ"מ בהתרו ג"כ מיירי משא"כ לרשב"א אמרי' דבהתרו ג"כ מיירי רישא דקרא וזה וודאי א"ש דלא נימא דרישא דווקא בלא התרה וסיפ' דווקא בהתרה. ומ"מ ללי"ב דאותיב ר"י לר"ל מאי לאו דין אסין כוונתו דרישא דומיא דסיפא:

תוס' ד"ה הממאנת וק' ע' רש"א ק' מתורצת במ"ש הרמב"ן דלגופא לא אצטריך כ"א לדיוקא או לדיוקה דקטנה י"ל קנס או לדיוקא דממאנת עד שירבה השחור וא"כ אס"ד דלדיוקא ג"כ לא אתי למאי הל' תניא תו: ד"ה ואין לה פתוי נ' קו' רק לשטת ר"י דלרש"י לכאור' הא דמפתה מחלה היינו אם רוצה לנשאה דווקא והיא אינה רוצה אמנם אם היא רוצה להנשא לו והוא אינו רוצה לנשאה למה נימא דמחלה ושפיר אצטריך לאשמועי' דאין לה פתוי אמנם לד' התוס' דמיירי שממאנת בו א"כ שפיר מחלה וע': אלא שניות אמאי אין לה קנס נ' דאפתוי ל"ק להש"ס דאיכ' למימר דקנסוה כי היכי דקנסוה בכתובה ביבמות פ' יש מותרות משום דמרגילתו משא"כ באונס ל"ש זה:

וע' במ"ל פ"א מנערה שכתב דד' הכ"מ לאו ממהר"י קארו יצאו בהך דשניות וראי' לדברי' שבב"י לא זכר מזה וע"ש:

עד שירבה השחור לפי' ראשון בתוס' ר"ל יגדל השחור קרי להו שחור משום דראשון משחיר:

תוס' ד"ה ואם איתא נ' דאדרב' לא רצה הש"ס לומר דר' יאשי' הוא דלא נידוק דר' יאשי' סבר כר"י דממאנת אמנם אר"ת ור"י שפיר רצה הש"ס להוכיח אי לא משכחנא דפליגי וודאי אודוי מודו חד לחברי' ודוק: ד"ה ולתני נ' כוונתם מדכ' דאי הוה תני כלומר דלכאו' קו' הש"ס דלתני תנא קטנה ולא נצטרך למתני איילוני' דבשלמא השתא דקתני ממאנת אצטריך למתני איילוני' לגלויי רישא דממאנת היינו קטנה משא"כ אי הוה תני קטנה

וע"ז כ' דמ"מ אצטריך איילוני' וא"כ קו' הש"ס לא הוה כ"א דקדוק בעלמ' וכיון שכן הק' דנימא מלתא אגב אורחא קמ"ל משא"כ אי הוה ק' כדס"ד מעיקרא לא הוה מק' התוס' כדין:

והנה מאחר שכלל בידינו כל ק' הש"ס י"ל תי' נראה לתרץ בזה דהנה י"לד מאי טעמא ס"ל לר"מ דנערה דוקא דהנה תוס' הק' ר"פ לדידן דאפי' חייבי כריתות י"ל קנס לאיזו ענין כ' תו רחמנא ולו תהא וגו ותי' ע"ש וס"ל לרפרם דתקו' זו נ"ל לר"מ דצער' דווקא דבעי' אשה בת הוי' מדאורייתא שיכולה להתקדש כיון דקטנה אינה בת הוי' א"ל קנס אמנם בי"ל אב היינו יכולין לומר דזה מקרי בת הוי' דאבי' יכול לקבל קידושין אך כיון דביתומה ל"ש זה דהרי גם אם קבלו אמה ואחי' יכולה למאן א"כ גם י"ל אב לא מקרי בת הוי' והיינו דקרי תנא לקטנה אליבא דר"מ ממאנת לומר דממאנת דייק ר"מ דקטנה א"ל קנס והש"ס לא ניחא לי' בזה משום דמ' לי' תי' תוס' ליסוד ועיקר:

ובענין ד' הרמב"ם באיילוני' ע' בכ"מ בשם מהריק ותי' וודאי מחודד אמנם עדן עיקר חסר מן הספר דכ' כי האי הו"ל להש"ס לפרושי וגלל כן נ' ע"ד פלפול דהנה אמרה תורה בקנס כמוהר הבתולות ומאן דאי' לי' כתובה דאוריי' אתי' קרא לכתובה דאורייתא ומאן דלית לי' כתובה דאוריי' כ' הרמב"ן דה"ק קרא כיון דאורחא הוא שנותנין מהר לבתולות והוא הפסיד' לפיכך ישלם לה אמנם למאי הל' כ' רחמנא א"וו דלהכי כ' דדווקא בתולה שנותני' לה מהר לאפוקי בתולה שאין דרך לתת לה מהר וכיון דאין אשה אלא לבנים א"כ איילונית אין מן הדרך לתת לה מהר וגם קנס אין לה אך כ"ז להל' כמ"ש הרמב"ם דכתובה דרבנן אמנם סוגיין קאי למאן דאית לי' כתובה דאוריית' וא"כ גם איילוני' הרי יש לה כתובה בהכיר בה וא"כ תליא בקטנה דווקא:

תוס' ד"ה החרשת דלגבי דידה מהני חזקת הגוף וצרי' להוסיף דלר"א באמת דווק' קתני המוציא מחבירו כל שהיא מוציא והנה בסברא זו מיושב ג"כ הרי רובא עדיף מחזקה ולמה ברובא אין מוציאין ממון ובחזקה מוציאין ואמנם השתא ניחא דהתם ל"ש רוב דידי' כמו בחזקה דהכא ומאן דפליג ארב אשי באמת ס"ל הולכין בממון אחר הרוב ושמואל דס"ל בעלמא אין הולכין היינו לרמי בר יחזקאל במומין ע"ש אמנם עדיין דבריו צריכין הסבר דמ"ש כיון דמוציאין ממון בחזקה מ"ש לדידה מ"ש לאחרינא ונר' דההסבר עד"ז דהנה קיי"ל א"י אם נתחייבתי לך פטור אם פרעתיך חייב ומעתה הנה הבעל טוען א"י אם נתחייבתי אמנם אנן אמרי' דההתחייבו' וודאי והשתא רוצה לפטור עצמו אמנם כ"ז לגבי דידה דהיינו אם נכנסה לרשותו ושקלה כתובה דלדידה נתחייב משא"כ לדידי'

דהיינו לאב הרי לא נתחייב מעולם דלאו אדעתה שלא לכונסה נתחייב לה כתובה א"כ בחזקה לחוד לא מצי למיפק מני' ודוק:

באו"ד הא כר"מ עי' רש"א ופי' דחוק ולדעתי כוונת תוס' דאכתי דקארי לי' מאי דקארי לי' הא ר"מ והא רבנן ואף דהיינו פלוגתא אחריתא מ"מ כיון דאוקימנא הך דלעיל כר"מ ליתא ר"מ לטעמי' וק"ל:

ע' בס' המאור וברמב"ן שהק' ע"ד הרז"ה קו' עצומה דאטו לר"י חזקת הגוף בהדי' ח"ת לא אלים ובמ"ל פי"א מאישות כ' יישוב אך אינו מספיק למעיין ולי נ' סברת הרז"ה דהא דר"י אית לי' חזקת הגוף היינו דומי דנקטי' דאין שור שחוט דאם אנו מטהרין גם להבא יהא טהור משא"כ באין לה בתולים דשור שחוט לפנינו לא חשיב כלל חזקת הגוף. וכיון דאין כאן חזקת הגוף גם הרמב"ן הרגיש דל"ק מח"מ לחוד עי' הרז"ה וכד' המ"ל: ובענין קו' ב' של הרמב"ן נרא' דהתק' לא הק' כ"א מדלא מצינו לר"ג כ"א בטוענת ותי' הש"ס כל היכא דיכולה לטעון ואם אינה טוענת ריעותא הוה משא"כ בדידן א"צ לטען כיון שאינה יכולה:

והנה הרמב"ן מיאן במ"ש רש"י דר"ג דמשאירסתני וטעמו דבשלמא אי אמוכת עץ קאי א"כ שפיר אפי' בקידשה ובעל מיד א"ש כמ"ש הרמב"ן דבתו"ע אין כאן מקח טעות משא"כ אי במשארסתני א"כ בקידש ובעל מיד הוה מקח טעות ואמנם נ' דלדינא כתב כן הרמב"ן ואמנם אליבא דר"ש שפיר כ' רש"י וע' בתוס' והנה גם הרמב"ן הי' לו גי' תוס' דאל"כ לא צריך לומר אף ר"י ע':

שם מזנה אח"ל כתב רש"י אפי' לכהונה כלומר דאי להוציאה מבעלה לחוד קאמר רבא א"כ לא הוה מק' הש"ס מידי דמ"מ ממון אין מוציאין ג"כ כה"ג וע':

פרוצי' שכיחי ע' בר"ן שתמה מזה על הרמב"ם שכ' דעיקר טעמא משום דהוי' קדשה ונראה דד' הרמב"ם דאי לאו דשכיחי פריצי' לא הוי' בדבור בעלמ' קדשה לענין זה:

ע"כ לא קאמר ר"י אלא שלא יהא וכו' י"לד למ"ש תוס' במתני' דטעמא דת"ק דחכמים השוו מדותי' וא"כ נימא ר"י לית ליה האי סברא ונרא' דמה"ט ע"כ אתי להך סברא דאם הכהן הוא המפתה ורוצה לנושאה ואנן לא שבקי' לי' ומחייבי' לי' והוא טוען ממ"נ מדאו' מותרת לו ומדרבנן הרי היא בעולה וע"כ אמרי' ליה חוטא נשכר, וע' לפני':

אבל קנס דאוריי' ע' רש"א מבואר מדברי' דהש"ס ס"ל דבאמת כל שבוי' משום דרוב נכרי' פרוצי' בעריות הוה ס' דאוריי' אלא דמוקמי' לה בחזקת הית' ודמי' לב' כתי עדים דמדרבנן עכ"פ אסירי משא"כ היכא דיש מול חזקתה חזקת ממון שוב לא מצי לאפוקי ממונא וא"כ מתיישבת קו' תוס' במתני' ג"כ לכאורה אמנם תינח לר' יושע דס"ל חזקת

ממון אלים משא"כ לר"ג דבחזקת הגוף מוציאין ממון ליתא והש"ס ה"ק דלמא ר' דוסא כר"י ס"ל אמנם תוס' הוצרכו ליישב אפי' לר"ג דהל' כוותי' וממילא מיושב דהש"ס אצטריך למימר לר' יודא חוטא נשכר דה"ק אפילו אי ר"י כר' יושע ס"ל מדמאוריי' לית לה מ"מ יהיבנן לה שלא יהא חוטא נשכר:

תוס' ד"ה משום דמעיד בה כוונת דברי' דלכאור' מאי מתמה הש"ס הרי תנן גם גבי עיגונא כה"ג דעד לא ישא וע"ז תי' דה"ק הש"ס כיון דהפודה מותר לנושאה בלי עדות כלל וא"כ א"צ עדות ולמה לא ישאנה העד כיון דלאו מידי עביד:

תוס' ד"ה מ"מ ק' י"לד מאי אתי התוס' לאשמועי' הרי בהדי' קאמר הש"ס דלר"י מק' וע' לפנינו בס"ד ד"ה וסבר ר"י לכאורה הי' אפשר לומר דר"י לרבותא נקט שבוי' אף דבתרומה אינה אוכלת י"ל קנס אמנם לזה הקדימו בתוס' דכולא סוגי' לר"י דס"ל לר"י מותרת לאכול בתרומה:

ומ"מ י"ל דהיינו רבותא דר"י אף דלא הוי' ברשות עצמה אעפ"כ י"ל קנס ומכ"ש גיורת ואל תתמה דגם לתי' התוס' צ"ל דהאי אעפ"י דקאמר ר"י אם ר"ל דהרי לדברי' בקטנה שבוי' ע"כ מודה ר"י לד' המק' אלא די"ל דשוב ל"ק כ"כ דניחא להמק' לאקשוי מברייי' בהדי' מלהק' במתני' מדיוקא: ד"ה ר"י אומר כוונת תוס' דה"ק ר"י כיון דמעת לעת ל"ד א"כ גם בגיורת שייך לגזור למפרע:

ד"ה צריכות להמתין עיקר כוונת תוס' דאף דההיא תי' דראוה שנבעלה לא אתי כ"א לר"י ולרבה לא אצטריך מ"מ לדינא ע"כ אתי' להכא וע"ז הביאו ראי' מקו' דר"י אדר"י ורצו בתחלה לומר דלשמואל דיליף הבחנה מזרעך אחריך בפ' החולץ ל"ק אלא לרבא שם וע"ז כ' דלשמואל מק' שוב מצ"א: ומ"מ מ' להו קטנה שאינה ראוי' לילד לא מקרי ראוי' שנבעלה דוודאי לא נזדקיק לה וע' רש"א:

ד"ה אי הכי י"ל דאי לאו דרב ששת הייתי אומר דאנוסי ומפותה דר' יוסי באנסוה ומפותה דקרא מיירי דהיינו בתולה ואין אשה מתעברת מביאה ראשונה ל"צ הבחנה משא"כ עכשיו דאפי' בראוה מיירי א"כ וודאי אנוסה ולא באנוסה דקרא מיירי וע':

ד"ה אשה מזנה כוונתם להשיג ע"ד רש"י ביבמות דאפי' שו"ע א"ש ונ' ד' רש"י דוודאי לא הק' הש"ס משפחה שהיתה מיוחדת לעבד דכאשה בעלמא דמיא כ"א משפחה מזנה והאי שוב בכ"ג מתהפכת:

הבא על בתו וכו' י"לד מ"ט דתנא דידן דבכרת לית לי' קלב"מ ובחייבי מיתות אפי' בלא התראה ואפי' בשוגג אי לי' קלב"מ ונראה דהנה באותן חייבי כריתות שלא נמסרו לב"ד טעם התורה בזה כדי שבנקל יוכל החוטא לשוב וא"כ אף אנן כייפי' לי' שיתחיל לשוב

והיינו שישלם לאשר אשם לו משא"כ באותן מיתות שנמסרו לב"ד דמסרן הש"י לב"ד שלא יהא נקל לו לשוב אף אנן לא כייפי' לתשובה ואמנם הוא מעצמו אם בא לשוב וודאי חייב לצאת י"ש ולשלם כמ"ש תוס' לעיל ד"ה לא משום דלא מיחייב: תוס' ד"ה וחדא במיתה ומלקות נראה עיקר כוונתם אהכהו כדי רשעתו ובדברי' מובנים יותר ד' רבנן דמנ"ל דקרא איירי כלל דממון ולמימר דלוקה ואינו משלם דלמא רק במיתה ומלקות דא"כ מאי והכהו כדי רשעתו הרי אינו לוקה כלל א"וו אמשלם ואינו לוקה קאי:

מניין שאם נתערפה וכו' י"לד מנא תיתי דאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה לא יהא נהרג דאטו מי עדיפא עריפת העגלה מאשם תלוי דמ"מ אם נודע אליו חטאתו אח"כ מביא חטאת ונ' דבשלמא התם האשם תולה עליו מן היסורין עד שיבא חטאת משא"כ הכא כיון שהרוצח בר מיתה הוא למה זה יביאו העגלה לתלות עליו א"וו שנתכפר עלי' במקצת וע"ז קאמר קרא דלא היא כ"א שהארץ צריכה כפרה דהיינו במיתת הרוצח ועד שיביאו כפרתן יתלה העגלה עלי' וע':

ד"ה ואח"כ נמצא י"לד הא עכ"פ אצטריך למן הצוואר ואתה תבער ונ' דלכאורה מגופא דקרא יש לדרוש אם נמצא וכו' ומהיקישא סייף וצוואר אלא דסייף לא ילפי' מסמיכות לחוד אי לאו דקרא הוה מופנה משא"כ אי ידעי' סייף צוואר לחוד שפיר ילפי' אע"ג דקרא לאו מופנה. ד"ה הוקשו קאי אדלעיל:

ק' לרשבא כוונתם דלרש"י א"ש בין חמורות משום חובל דאבי' וגונב נפש בין קלות משום רוצח משא"כ לתוס' דגם רוצח אינו בכלל קלות שפיר ק': תוס' ד"ה ה"מ לא הביאו ראי' מהא דאינו גולה דרך עליי' דלמא משום דלא מתכפר לי' בגלות כמו שונא שאינו גולה:

רש"י ד"ה ולא יהי' אסון כוונת רש"י שלא הק' לעיל היינו דבלא סוגיין י"ל מלתא דאתיא בהקישא טרח וכ' לה קרא אא"כ גם רבא לא מק' מידי והיינו דבסוגיין דווקא לרש"י:

תוס' ד"ה הא נמי יהא ק' לי' לתוס' ארש"י דלרש"י ההיא הו"ל למימר ועוד דלא מסתבר למימר דמה"ט יהא מקרי תחת עין כ"א תחת נפש מקרי וע': ד"ה אמר ר"א כוונתם בתי' דאי הוה אמר הש"ס מנ"ל וודאי הוה ק' אמנם הש"ס לא בעי אלא למדרש קרא יתירא וע':

ד"ה סד"א ולרמב' פ"א מנערה צ"ל תי' בתרא משום דפסק כת"ק דרחב"ע הביא רק ולא יהי' אסון:

נע"ה שנתארסה ע' רש"י ולרבה דס"ל בקנס ל"א קלב"מ לר"ע צ"ל דאי הוה נקט ארוסה הו"א דבסברא דרבה פליג ר"י ור"ע להכי נתגרשה:

מבעי' לי' לכדתניא ע' רש"א נ' ליישב דוודאי לתנא דברייתא דמפיק לי' אורשה ממשמעות' לגמרי אצטריך שפיר ק"ל דאי לאו ק"ו לא אמרי' כן משא"כ לתנא דמתני' דשפיר ממעט אבי' מלא אורסה אלא דהוה ק' לן מ"ש מבתולה נערה דממעטי' לגמרי ואהא תי' הש"ס דבשלמא בתולה ונערה דלא כ' כ"א לגופי' וודאי ממעטי' מני' כל מה דמצי למעוטי משא"כ לא אורסה דאצטריך עכ"פ לגזי"ש אלא דלא בעי' מופנה א"כ כל מה דדרשי' מני' סגי: תוס' ד"ה אימא בתולה לגזו"ש כוונתם דממ"נ אי ס"ל להש"ס דאי לי' לר"ע הך גזי"ש בקבלה לא מק' מידי ואי לא ס"ל א"כ עדיפא מצי לאקשויי וע"ז תי' דס"ל גזי"ש ע"כ אי' לי' בקבלה אבל אי האי קרא או האי אינו מוכרח:

מסתברא אשר לא אורסה וגו' נ' כוונת התרצן דקרא קמא מסתברא דלגופי' ובתרא לגזי"ש ואי הוה כ' נערה אשר לא אורסה ובתולה הוה מוקמי' בתולה לגזי"ש וע"ז תי' הש"ס דכלפי זה שוב ל' אשר לא אורסה דהיא מ' נתינת טעם מסתברא דלגופי' אתא:

רש"י ד"ה לא אחא גזי"ש וחד מתרוויי' לאפנויי כוונתו דמאחר דילפי' גזי"ש לא אצטריך קרא לגופי' אלא בחד וע"ז ק' לי' לרש"י דמ"מ מקמא דדרשי' גזי"ש אכתי קרא לאו מופנה וע"ז תי' דלא בעי' מופנה. ועי' רש"א כוונתו דכיון דעכ"פ בעי שלומי או לה או לאבי' מאי אהני הא דאונס שותה בעציצו:

ממאי ע' רש"י י"לד לכאורה ואלא כמאן כר"י ס"ל לר"א לר"י מה לי יתומה או לאו יתומה וצ"ל דלמא דלא כר"ע ולא כר"י ואמנם לולי ד' רש"י הייתי אומר דה"ק הש"ס ממאי דכר"ע דמתני' דלמא כר"ע דברייתא וביתומה דווקא קאמר דמפתה פטור ובחיי אביה לא דקנסה לאביה:

תוס' ד"ה יש בגר וי"ל אלא דעדיפ' נ' דמשו"ה עדיפא דלר"ש דס"ל בשעת מתן מעות בעי' נערה לק"מ וכמ"ש הרז"ה דמצי מיירי אחר העמדה בדין. ולולי ד' התוס' הייתי אומר דהא דאין אדם מוריש קנס קודם העמדה בדין דיכול לומר הנקנס לאו בע"ד דידי את משא"כ באב דהתורה הקימה אותו לבע"ד ל"ש זה:

כ' עוד בתוס' דהכא בבושת ופגם מיירי ובד' מיושב קו' רש"א דלא קאמר הש"ס מה דפשיטא לי' לאביי פשיטא לי' לרבא דרבא בבושת ופגם ואביי בקנס גם בלי"ב י"ל דבבושת ופגם מיירי אלא דלא ס"ל ללי"ב חילק של תוס' וע':

ד"ה משמשת ד' ר"ת הי' דמשמשת היינו לאחר תשמיש מקנחת ואדרב' ליכא רבותא דלא מפקדא ואדידי' מ"ש מקטנה ואיילונית. וע"ז תי' בתוס' על ב' הפני':

ד"ה נישואין כוונתם דהתם הוה נגד החזקה והכא עם חזקתה:

ולסיים במילי דאגדתא אמרתי על הא דאמרי' נערה המאורסה אבי' ובעלה מפירין נדרי' אז"ל במס' מו"ק בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא וק' הא קרא כ' אורך ימים וגו' ונ' בנפ' ג"כ מה דאפלגו רז"ל במסכת' שבת אי מזל מחכים ומעשיר או אין מזל לישראל דאלו ואלו ד' אלקים חיים והענין דוודאי יש כח לזכות התורה לשדד המזל שיגזר על הטפה אם טפש אם חכם אם עשיר אם עני אם גבור אם חלש אמנם ידוע כל מה שהוא נגד טבעו של אדם לא יכול האדם לסובלו בנקל ובקל יוכל להזיק לו ע"כ על הרוב יעצר הש"ית השפעתו מצדיקים למען לא יבואו לידי נסיון והיינו באמת אין מזל לישראל אמנם בכ"ז לפי המזל ישפיע הש"י להאדם חכמה ועושר וכמ"ש והיינו דאמרי' דבמזל תליא מלתא ויש ג"כ אשר הצדיקי' בעצמם יבקשו עצירת השפע מהם למען יזונו בני דורם בזכותם כמ' רבז"ל על רחב"ד וחנינא בני די לו וכ' ההפלא' דע"י שהוא מוציאו די לו אין הקב"ה זן העול' כ"א בזכותו והנה ידוע ד' רז"ל על התורה מורשה אל תקרי מורשא כ"א מאורשה והנה התורה נדרה לעוסקי' אורך ימים ועושר וכבוד וכיוצא אך הש"ית שהוא אבי' וכן הת"ח עצמם שהם בעלה מפירין נדרי' וכמו שאמרנו ועד"ז אמר דהע"ה כי גם בעו"הז אשרי האיש אשר בתורת ה' חפצו והיינו אם הוא מצ"ע שתול על פלגי מים כי אז פריו יתן בעתו וגו' ואמר שלם רב כלומר רב שלימות לאוהבי תורתיך אמנם אימתי כשאין למו מצ"ע מכשול וחסרון ז"ש ג"כ שהע"ה אורך ימים וגו' עץ חיים וגו' ואמנם ותומכיה מי שמצד מזלו תומך התורה בשפע זו היא מאושר ואמר כי זולת זה לא תשפיע בכל עתות ובכל הזמנים אבל דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' מגיעים אל השלימות ואמר כי בי ירבו ימיך הקצובים לך ויוסיפו לך שנות חיים:

ד"ה האונס נותן מיד לאבי' אעפ"י שכונסה והמפתה לכשיוצא וכו' כוונת רש"י דלכאור' אמאי לא קאמר הש"ס דאכתובה קאי תנא דבאונס אינו ניתן כ"א עתה ובמפתה לאחר מכאן אלא א"כ יק' אתנא דמתני' אמאי לא תנא עוד א"ב דבאונס חייב ליתן עכ"פ ובמפתה דווקא כשלא יכנוס אלא ש"מ דבאמת לכשיוצא דקתני היינו לכשלא יכנוס:

תוס' ד"ה א"ה מפותה ע' רש"א קש' לי א"כ בקיצור הו"ל לתוס' למפרך מאי א"ל א"וו הא ל"ק להו לתוס' דהמק' ניחא להק' אמתני' מאברייתא ופי' ד' תוס' כפשיטא דאירישא הו"ל למפרך ואי משום קו' רש"א תוס' אזלו בשטת הרשב"א לעיל דגם ע"ע עיקר קו' הש"ס הי' מכח סיפא וגם עכשיו הו"ל להש"ס להק' רק אירישא ומכח סיפא ולא למשבק סוגי' דידי':

מת יצא כסף קנסה אצטריך עפ"י מ"ש תוס' דבאלמנ' טעמא אחרינא: תוס' ד"ה טעמא מאי ומיהו תימא ונ' דהענין למ"ד כתובה דאורייתא ילפי' לה מכסף ישקול כמהר

הבתולות וא"כ חזי' דתורה אמרה דכסף זה היינו מהר הבתולות וא"כ מדאורייי' וודאי יצא כסף קנסה בכתיב' ומדרבנן הוא דנחלקו. וטעמא דרבנן דעכ"פ לא הויא קלה בעיניו להוציאה:

והמ"ל פ"ב מנערה תמה על הרמב"ם למה פסק דבמפתה נותן לה כתובת בתולה כשיוציא ונ"ל סברת הרמב"ם דא"כ כל מפתה יקחנה ולמחר יגרשנ' ולא יהי' לה כ"א כתובה מנה כ"ה שקל א"וו דהנך נ' שקלים הם פקדון עד שיגרשנה: איתא לעשה ע' רש"י דלא כמסכ' והראשונים ולדברי' ל"ק מכיבוד: איזהו בשת ע' רש"י וכן כוונת רש"י דבבושת נכבד יש ריעותא שיאמרו כי הוא כדאי לאותה בושה ומעלה כי בושה מכובד כבוד הוא ובזולל אפכא הוה כי בושתו מועטת ומרובה ואמנם בבינוני הוה רק לריעות' שאין אדם מתכבד בבושתו ומ"מ לא הוה כזולל שמבייש לכל אדם וע"ז כ' הר"ן דהכא בבעולה וודאי בחשיבות תליא דבעילת זולל מבוזה יותר ובעילת נכבד אינה כ"כ וע' בזה:

גמ' מאימא וכו' נ' הא דלא מק' הש"ס כן מיד לעיל דא"ל ה"פ דמתני' החמשים של מפתה הם בעד בשת ופגם וקנס ובאונס צריך מלבד זה לשלם הצער ואין להק' אמאי נותן באונס צער משום דחזי' דבמפת' נותן ג"כ חמשים ואין שם צער ש"מ מלבד הצער מגיע חמשים משא"כ כאן פריך שפיר יאמרו נ' פי' יאמרו חכמים דכוונת הכ' כך והאיך יאמרו זה:

וכ' רש"י הלכך וכו' כוונתו דלכאורה דלמא להדיוטות נתנה תורה קצבה זו ובהדיוטות מיהת א"צ לשלם עוד בשת ואמנם דלמא אפכא לבת מלכים נתנה תורה קצבה זו ולהודיוטות פחות הלכך ע"כ לבר מבשת:

תוס' ד"ה יאמרו י"לד כיון דעיקר כוונתם דל' א' כדרכה לאו דווקא א"א כדרכה הו"ל למסיימי וכן בהאי פי' שהקדימו מאי בעי ונ' כוונת תוס' דלכאו' א"ל דה"פ יאמרו מי שבעל בעולה שלימה כלומר כדרכ' לא ישלם יותר ממי שבעל בעולה פגומה כלומר שלא כדרכה ודווקא נקט או כדרכה והוה מיושב ג"כ דנקט תחלה אי כדרכה אמנם כיון דלענין בושה קמיירי מאי נ"מ בבעילה כדרכה או הפי' כמ"ש תוס' וא"כ שפיר היקשה להם וניחא בזה ג"כ שהניחו דבור שני אח"ז. והנה מקו' זו דייק הרמב"ם דבשלא כדרכה אין כאן קנס וכד' רש"י בסנהדרין ע"ג וא"כ כולא קו' א"א כדרכה ובעל שלימה דעלמא קאמר. וע' בר"ן הירושל' גריס אמרה אי אפשי וב וביר‏ושלמי הגי' אמרה אפשי וע' במ"פ שם ולד' הר"ן לא הבנתי א"כ מאי פטורי' דקאמר כיון דיכולה לחזור וצ"ע תוס' ד"ה דאי ומקידושין וכו' כוונתם דבלא טרחא אתא לה וע' בקידושין:

ד"ה כמה אדם וברמב"ם פי' כפשוטו ונ' כוונתו דלענין פגם אגופא לחוד דייניגן ולא משגחי' בחשיבות דחשיבות כבר אסתלק בפרעון בשת וע': נ' דלהכי תנן יפה דבדבר הסכמה לא שייך שוה:

מתני' כל מקום שיש מכר ע' רש"י כוונתו דהך סימנא לאו דווקא דא"כ קטנה יתומה דאינה בת מכר יהי' לה קנס אלא הכל בקטנה תליא. וזה כוונתי ג"כ לקמן ד"ה מ"ט דר"מ דקטנה אין לה קנס ר"ל ג"כ דידע הש"ס דהאי סימנא לאו דווקא דאל"כ לא משני מידי דיתומה קטנה אינה מהווה עצמה אע"כ כמ"ש:

הבוגרת אין לה מכר ר"ל אעפ"י שאין לה מכר מ"מ אין לה קנס דל"ת כללא דווקא הוא:

מתני' פתיתי בתו של פלוני משום דבמפתה דווקא אביה שקיל קנס ונ' דהיינו קו' הש"ס לתני אונס ולא לצטרך למתני באריכות בתו של פלוני וזה שרמז רש"י בגמ' מפ' וכו':

אמנם ד' הרמב"ם נ' דמשום צער פריך הש"ס דקתני אונס הוה מצי למכלל גם צער ומהכי דייק לי' בפ"ב מה' נערה דגם צער משלם עפ"י עצמו וע' בכ"מ שם ונ' דזה תליא בפלוגתת הרמב"ם עם תוס' דלתוס' גם מלתא אחריתא ו"לד לניזק ואין ליליף צער מני' ולרמב"ם היינו נזק וכמ"ש לעיל דלהכי אין שמי' כ"א כשפחה. ואמנם ה"ה בהלכו' חו"מ שם הק' אפכא על הרמב"ם דמ"ש נזק דלא משלם עפ"י עצמו וקש' ד' הרמב"ם דפגם וצער דאונס עיקר תשלומין לאביה חייב רחמנא ולאביה הו"ל מזיק ממון ובמזיק ממון אין חילוק כלל:

ואמנם נ' דעיקר סברת הרמב"ם בנזק דאנן ספדי דלא כוון לא לחבלו ולא לצערו כ"א להכותו וא"כ מדינא הו"ל לאפטורי כדרך שרוצח בלא מתכוון פטור דמה לי קטלא כילו או פלגא אמנם התורה חייבתו מטעם קנס וא"כ מודה פטור משא"כ באונס ומפתה דנתכוון לפגמה הו"ל ממון גמור וכיון דא"א בלא צער גם לצער איכוון:

תוס' ד"ה ולתני כוונתם דמודה פטור בכפל כ' והתם קנס גמור הוא שאין השכל מחייב לקנוס גנב טפי מגזלן משא"כ באונס דהדין נותן לקנסו דלמא כה"ג לא אמרי' מודה פטור:

ד"ה ר"ש יש להביא ראיה דאדהתם קאי דאל"כ מנ"ל לאביי דאפי' אם לאבי' ניחא דאין ב"ד מזדקקין אלא ש"מ אדהתם קאי ואף דתובע האב מ"מ פוטר ר"ש ש"מ כדאביי:

רש"י ד"ה ניחא לה כהשתכר אף דלאביה במפתה מצי מיירי שבגרה אי מת אביה קודם שעמדה בדין נ' דבת גרים שכ' תוס' דווקא נקטו שגם האם גיורת דאל"כ גם משפחת האם מעכב. ונ' דד' הפוסקים דלא שבקי' לכנוס בא"ע קע"ז דמ' להו דע"כ ל"פ רבנן אדר"ש במקום הפסד ממונא אבל הכא דליכא הפסד ממונא ל"פ ומידו:

ס"פ אלו נערות ואינו משלם כפל וד' וה' נרא' דס"ד כפל היינו דמחזיר לו הקרן משא"כ בד' וה' דאינו מחזיר לו הקרן ס"ד דהאי קנסא דינא הוא דניחא לאדם בקב שלו מד' של חבירו קמ"ל:

דעדן לא איעד תורא ק' כיון דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי אמאי יהא צריך לייעד וכן ק"ק דל' סתם מ' דאפי' מיעוט לא והאיך יפלגו במציאו' כי האי ולזה נ' דהאי סתם ל"ד ופליגי מ"ס דרוב שוורי' נוגחים ומיעוט המצוי שאינם נוגחי' ואידך סבר אפכא והנה מ"ד ממונא ס"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב וטעמא מאי דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה ואמנ' א"כ הו"ל פלגא ופלג הלכך פלגא משלם ופלגא לא משלם. ואידך מצי סבר בין כמר ובין כמר:

רש"י ד"ה והלכתא פ"נ קנסא כוונתו דה"ט דקיי"ל הכי דכיון דחזי' דחלקה תורה בין קרן לשן ורגל ע"כ ה"ט משום דקרן לאו אורחא וממילא ע"כ קנסא הוא דהוה:

תוס' דתפס כוונת ר"ת דאם נזדקק לשום היינו ג"כ דיני קנסות וע' ברא"ש ב"ק שם:

ומ"ש שם ע"ד הראב"ד נ' דגם הראב"ד מודה דכ"ז שהי' ב"ד סמוכי' בא"י לא משמתי' והאידנא הוא דקאמר הכי:

ובענין מ"ש הראש שם דאמרי רברבי כתב הרמב"ם בהדי דבאמרי לא בעי' רברבי דאין דרך כלב לאכול אפי' כבשים והרא"ש הוכרח לכך משום מסקנתו דאל"ה אמאי מסלקי' האי היזיקא טפי משאר היזיקות וע' בנ"י לכתובות שתי' כלב שאני. ולי נ' דוודאי בא"י שדנין דין מועד לא מסלקי' היזיקא כ"א מתרין בו ואף הוא שומרו דמתיירא שיגבו ממנו אפי' היזק גדול כמה משא"כ האידנא דליכא דין מועד א"כ ע"כ משמתי' לי' דליסליק הזיקא ודי: הדרן עלך פרק אלו נערות בעזרת בורא ככבים ומזרות. ובעזר נפשו אליו כלתה נבא לבאר פרק נערה המאורסה:

והצער במפותה ד' הראב"ד דר"ל צער בתפוסה לעצמ' וכ' המ"ל דטעמי' דהראב"ד מדלא משני הש"ס לקמן צער בתפוסה אצטריכא לי' ולד' ש"פ נרא' דלא רצה הש"ס לשנות כן דא"ה דבפתוי לא אשמעי' מידי הו"ל למתני נערה שנאנסה אלא ש"מ דבפתוי בא לאשמועי'. ולכאורה יש הוכחה לזה דאלת"ה אכתי לישני הש"ס לקמן נאנסה איצטריכה לי' דלאבי' א"וו דא"כ נתפתה למה קתני כלל אמנם יש לדחות דגם נאנסה לאבי' ממפתה ידעי' דאס"ד נאנסה לעצמה אמאי מפתה לאבי' וכי מהיכן זכה בה א"וו דגם נאנסה לאבי':

ובמ"ש הראב"ד הנך ג' במפתה למה לעצמה וכי יורשת אבי' היא נ' דהראב"ד סבר דוודאי שייך בכלהו אין אדם מוריש זכות בתו לבני' ובדין דליהוי דידה אלא שמחלה

וכ"ת דלא מהניא מחילה וטעמא מאי משום דאבי' זכי בה א"כ היא מאי עבדתה אטו יורשת אבי' היא:

הרי הן של אחין ע' רש"י ר"ל דס"ד דווקא אם היתה נערה בשעת מיתת אבי' דממ"נ לאח"מ אינה יורשת מחיים הרי כל זכותה חוזר לאבי' משא"כ בבוגרת ס"ד דשעה קודם מיתת אבי' זכתה בעצמה קמ"ל דעכ"פ אפי' בגרה אז הרי הן של אחין ע' ברש"י:

בענין עמד בדין לר"ש. רש"י ד"ה אבל משלם ע' רש"א וכוונת רש"י נ' דוודאי מסתב כר"ש דמידי דקייץ תבע אינש בריש' אלא דמסתפי למתבע דלמא מודה וא"כ ע"כ רק בושת ופגם תבע:

תוס' ד"ה ונשבע והודה ואף דלמ"ש לקמן דווקא אדר"ש מבעיא לאביי ממתני' דידן מ"מ ממתני' דשבועו' דקאי אביי עלה לא מוכח לר"ש מידי. ומ"מ לרש"י לק"מ קו' תוס' דלרבנן אבושת ופגם ג"כ שייך קרבן שבועה א"כ ע"כ וכחש ל"ד וע':

ד"ה א"ל ממונא עיקר פלפולם דלא קאמר הדר רבה וע"ז סיימו דאקבלת רבותי' ל"ש הדרנא:

ע"כ ד"ה מאי לאו תימא לר"י נ' דלרש"י שוב לק"מ דאין ענין קרבן שבועה למודה ומפטר. ד"ה ונתן לחוד ע' פי' דברי' ברא"ה:

תו"י ד"ה ר"ש סבר ועוד הא דאמר כוונתם דבגרה ומתה מאן דכר שמי' הא לרבנן בכ"ג חייב ק"ש ועליי' קאי ר"ש ומוסיף עמד בדין:

בדין מזון הבת:

רש"י במתני' מע"י ומציאתה נ' מדברי' דאפי' בשת ופגם יורשי' האחי' כד' מקצת הראשוני' וכ"ת א"כ אמאי שבק מתני' לבושת ופגם ופתח במע"י וצ"ל דע"כ בלא"ה מתני' לדיוקא אתי כדדייק רבא לקמן מדכייל מציאתה בהדי מע"י ותינח מע"י דהוה תחת מזונות ס"ד אמינא דגם לאחין תיהוי משא"כ בשת ופגם מה"ות וזה שכ' רש"י מע"י שעשתה בחיי האב כלומר הא עיקר רבותא דדווקא מה שעשתה בחיי האב וכמ"ש וד' רש"י מורין כן: ראו מדדהו מתזנא לכאורה הכוונה דבלא הניח האב נכסי' אין לה מזונות אמנם רש"י לא פי' כן ונ' כוונתו דאפי' הניח האב כיון דקיי"ל האחין ששעבדו אין מוציאין למזונות א"כ ש"מ דדהו הוי:

תוס' ד"ה בת הנזונת יל"ד דאי משום דרב אפי' מדרבנן קאמר א"כ מאי פשיט לי' מקרא ונ' דזה ע"ד שכ' הטו"ז דהיכא דרבי קרא בהדי' אין כח ביד חכמי' לעקור וא"כ היינו דמשני כיון דכ' קרא בהדי' אותם לבניכם ולא בנותיכם לא יוכלו החכמי' לעקור דבר זה,

ובזה מיושב ג"כ דלכאור' הו"ל להש"ס להק' לקמן ואימא ה"מ מדאוריי' אבל מדרבנן דניזונת לא ולמ"ש א"ש. וע' עוד לפנינו לקמן:

לא ניחא לי' בהרווחה נ' הכוונה דכל עוד שתרוויח תנשא בקל והוא אינו רוצה בכך ומה"ט לענין זילותא ג"כ אלמנתו עדיפא לי' דאם יהא לה זילותא טפי ג"כ תשתדל להנשא ואין זה כבודו:

בנכסיו מועטין ע' רש"י ודברי' נגד המסקנא וכמ"ש תוס' ונ' דק' לי' לרש"י קו' תוס' ולזה דייק רש"י דלגבי אלמנה לכ"ע נכסי' מועטין היינו פרנסת י"ב חדש:

מאי למימרא רש"י לטעמי' דדווקא קנס אין לאחין ותוס' לטעמיי' הוצרכו להוסיף דקנה האב למע"י במזונות שנתן לה:

תוס' ד"ה דכ' והתנחלתם בסו"ד אבל ק' לכאורה לפי"ז גם תי' ראשון נסתר ונ' ליישב דעכשיו דאית לן לאמה לנערה א"כ הרי אפי' נערה ג"כ מע"י לאבי' אף דלא מצי לתוכחה ושפיר י"ל ה"ה קטנה:

והרשב"א מגמגם נ' ליישב דלעולם אלמנתו שאני דלא ניחא לי' בהרווחה ושפיר במקום אב קיימי אמנם התינח לאנשי גליל דחכמי' חייבו היורשין לתת לה מזונות א"כ במקום אב קיימי משא"כ לאנשי יהודה דלא חייבו חכמי' ליורשי' כלל לתת לה מזונות א"כ היאיך וכל לומר דבמקום אב קיימי:

רש"י ד"ה דלמא בפתוי יל"ד מזונות דרבנן נינהו והש"ס מדאוריי' מיירי ונ' דרש"י בא ליישב למה לא קאמר הש"ס ואימא ה"מ מדאוריי' א"וו דבאמת היינו דקאמר והא דלא קאמר בהדי' הכי משום דאי לאו דמוקמי' קרא לקנסות וכו' לא מצי רבנן לעקור קרא אותם לבניכם וכמ"ש למעלה ולהכי אצטריך הש"ס למימר דקרא לקנסות ואמנם רש"י כ' עוד דאפי' אדאוריי' ג"כ ק' לי' דקנסות לא שכיחי ומסתבר טפי למעוטי:

רש"י ד"ה שפצעה בפני' ויש לו בה מכר כוונתו לתי' שני בתוס': בענין כתיבה כ' רש"י וקסבר יש כתובה לארוסה נ' דעתו דאי בדכ' לה פשיטא שהיא של אביה אלא ש"מ יש כתובה מדרבנן וקמ"ל דלאבי': תוס' ד"ה טעמא ע' רש"א נ' ליישב דהנה באמת כ"ז שהיא ברשות אבי' ל"ש לומר מזל דידה גרם כ"א מזל אבי' וא"כ א"ל דאם מתה ב' בעלי'. ברשות אבי' מותרת אח"כ להנשא לג' והיינו נישואין מיד שיוצאת ע"ז מרשות אבי' וא"כ הוצרך לדייק מסיפא דווקא:

ועד"ז יש ליישב למ"ד מזל גרם תרתי ל"ל ארסה ונישאת אמנם י"ל דאי לא אשמעי' ארסה הו"א דמזל אבי' לא אמרי' גורם ואי אשמעי' ארסה ס"ד דווקא בארסה דלא נאסרה

עד לאחר שתצא מרשות אבי' כה"ג חיישי' לדר' ואסרי' לה בתרי זמני משא"כ בנשאת דאי אסרי' לה א"כ עולמי' אסורה לא קמ"ל דאפי' בנשאת קיי"ל כר':
ומעתה נוכל לתרץ אפי' למ"ד מעין גורם דגם הוא מודה דיש לחוש למזל גורם אלא דס"ל דמשום האי חששא לא מענני' לה עולמות משא"כ כאן בארסה דלא אסרי' לה כ"א עד שתצא מרשות האב גם הוא מודה דחיישי' למזל גורם: תוס' ד"ה מגבא ע' רש"א ונ' ליישב דדווקא לבתר דמסקי' לטעמא דכתובה אמרי' אגב כתובה מחלה משא"כ בס"ד דטעמא דכבר זכה בהן מחילה מאן דכר שמיה:
והנה כל ד' התוס' דווקא בשטתם דס"ל דיש כתובה לארוסה משא"כ לשטת הגאוני' באמת נתקשה הראש וקו' הראש הביאו להרמב' שהביא הראש ריש אעפ"י דבאמת כל כתובת ארוסה לא הויא טפי מתע"פ ואמנם העיקר שהביא הרמב"ם לידי מדה זו הוא קו' התוס' ד"ה והל' דק' הל' אהל' ותי' תוס' ל"ש לד' הגאוני' א"וו כמ"ש הרמב' דכל כתובת ארוסה הויא מע"פ: בענין ב' שטרות. כ' רש"י מכר או מתנה כיון לד' הריף דבההלואה לא אמר ר"נ:
תוס' ד"ה משום דינא וי"מ ונ' כוונתם דלמ"ש יצניע וכו' א"כ ל' יוצאין ק' דמ' יוצאין בב"ד וא"כ טפי הי"ל למנקט שאר יפוי כח דאפי' תרוויי' מצי להראות דלגבי מוכר ונותן מצי לכאורה להראות שני' א"וו מ' פשטא דש"ס דלא כי"מ. ואמנם מה דפשיטא לסת"ע דמשיאין לי' הבי"ד עצה להצניע לא ת' כן בנ"י שכ' דיכול המצרן להחרי' עלי':
ואמנם כוונת ר"נ גאון בר"ן נ' דה"ק לי' מוכר אם יבא המצרן יהא המכר בטל ואני אתן לך במתנה להבא וא"כ כה"ג וודאי בידי' הוה. וכוונת הרשב"א שם שכ' ואין זה מספיק לד' המ"ל בה' זכיי' ע"ש:
תוס' ד"ה אימור אחולי' ע' רש"א אמנם כוונת תוס' דלגבי אחרינא למה ימחול בשלמא לגבי דידי' איכא החזקת טובה ואפשר גם הרש"א רמז לזה ע' בדברי':
בענין גיורות שם:
יל"ד אמאי לא תנן ממלקות וצ"ל משום דבדידה מיירי ואמנם ל"ק על הש"ס לקמן אמאי פשיטא לי' דלא לקי הרי לענין מלקות אזהרתי' מלא תלך רכיל וא"כ אפי' גיורת במ' לא היא דא"כ אפי' הוציא ש"ר על בוגרת לילקי. א"וו אזהרה זו כעין אסמכתא הוא ולא העיקר. וע' לקמן בסוגי' דמוש"ר עיקר הענין ולק"מ:
מנה"מ ע' רש"י ר"ל מתי' הש"ס ידעי' דקו' הש"ס רק אמציעתא. וז"כ תוס' ג"כ דלהכי לא מק' אירשא דידע מבישראל:
תוס' ד"ה ואימא כוונתם בתי' דבגרי' לא שייך חליצה וא"כ אבני גרים קאי וכו' וק"ל:

אמר ר"ל ע' במ"ל פ"ג מנערה מ"ש מערכין ולי נ' דלק"מ דבקטנה כיון דפתוי דידה אונס אין כאן הוצאת ש"ר דוודאי אם אומר שנאנסה לא מקרי מוש"ר ודוק:

ונתמנו פטורין יל"ד דלמא טעמא דר"ש כדאי' בירושלמי דבכורי' הובא בילקוט על פ' בן שנה שאיל במלכו דכיון שנתמנה האדם פרנס מוחלין לו עוונותיו מנשיא היינו מלך וכהן משיח וודאי לא גרע מהתמנות דר' זעירא בירושלמי שם ואפשר דס"ל לש"ס דעכ"פ לא עדיף מוו"הכ דמ"מ חייבי חטאות ואשמות שעבר עלי' יו"הכ חייבי':

בענין מוש"ר מ"ה ע"ב:

ר"י אומר לוקה כ' רש"י מלא תלך רכיל ונ' דס"ל דמנשמרת עכ"פ הוה לאו שבכללות ושוב אין לוקין עליו ומיושב למסקנא דגם לר"י אינו לוקה כ"א מכות מרדות וע' רש"א ולמ"ש א"ש דלמסקנא טעמא דר"י משום דיליף מונשמרת וא"כ הוה לאו שבכללות ואין כאן מלקות:

תוס' ד"ה ר' יהודא הנה לא הקשו סתמא דכל הולך רכיל ילקה דאיכא למימר גלי לן קרא דלא מקרי הולך רכיל כ"א הבעל מוש"ר על אשתו ומעתה אף אני קאמר לד' רש"י דלא מקרי הולך רכיל כ"א אם הוציא עלי' ש"ר שלא מצא לה בתולים ולק"מ:

באו"ד היינו מרדות לכ"ע וכ' רש"א דמ"מ לד' המק' לא מטעמי' דא"כ מאי חידש רנב"י אלא דדברי' אינם מובנים כיון דלא ידע המק' מלא תלך רכיל ור"י סבר כראב"י דויסרו בבעל כ' הו"ל להק' תחלה מלקי אמאי לקי אמנם י"ל עד"ז דשפיר ידע תלא תלך רכיל וק' לי' באמת קו' התוס' אלא שלא הק' כן דמצי לשנוי לי' מאי מ"מ דקאמר ר"י אפי' לעולם אמנם ק' לי' לשיטה זו א"כ מאי דחק לתוס' למימר דגם לר"פ לוקה מרדות אם לא מדלא קאמר ר"פ לא ס"ד וכדומה א"וו דגם להמק' כ' תוס' כן וכן דייק ל' כ"ע שכ' ופי' ד' רנב"י לד' תוס' היא דמאי דתני בברייתא אינו לוקה ר"ל דאינו לוקה מלקות אבל מ"מ מרדות לוקה ול"ק אאידך ולא כמו שפי' רש"י: עו"ש באו"ד ואע"ג ד' אלו צריכין ביאור דאטו משום דבעל הו"ל לאו שיש בו מעשה ונ' כוונת דברי' דלדידן ג"כ ק' קו' ר"י למה באמת לר"י בעי' בעל משום דבהדי' ויסרו כ' בעל הא בלא"ה לוקה מלא תלך רכיל וע"ז כ' דאדרבה האי ויסרו גלי דלא ללקי אלא תלך רכיל כ"א היכא דשייך ויסרו: עו"ש באו"ד וא"ת לר"י יל"ד האי קו' בסוגיין מאי עבדתי' ונ' דה"ק דלכאורה היינו יכולי' לתרץ האי ואע"ג עד"ז דלאו שאין בו מעשה לר"י היינו עכ"פ היכא דאיכא ביטול עשה כגון גבי נותר ושבועה שאוכל אבל דיבור בעלמא כמוש"ר גם לר"י לא מקרי מעשה וע"ז רצו להביא ראי' דאל"כ אם בן הכות בעדי' זוממי' ל"ל וע"ז תי' ודחו מה שדחו:

תוס' ד"ה אתיא שומה מ' מדברי' דפחות מפרוטה מותר מ"הת לכתחלה ולא ידעתי מ"ט הרי ח"ש אסור מ"הת וכמ"ש הרמב' גבי גזילה בהדי' וא"כ אדרבה ה"ה ברבית ע"כ ועד"ז נ' לי לפ' האבעיות דהנה מתחלה איבעי' לי' אי הך גזי"ש ממש היא או אסמכתא ונ"מ קרקע ואי נמי ממש וקרקע לא מיבעי' לן שוב איבעי' לי' פחות מפרוטה דבאמת אי' רבית איכא בפחות מפרוטה אבל נשך דבר הנושך ל"ש למקריי' ואיבעי' לי' אי בעי' דומי' דנשך דווקא הואיל מלא תשימין נשך ילפי' או כיון דהוה אי' רבית דאוריי' דח"ש אסור מדאוריי' לית לן בה ואח"ז איבעי לי' אי בעי' דומי' דרבית דהמקבל צריך לקבל פרוטה או דלמא הכא בנותן תלי' מלתא: ע' נישואין הראשוני' מאי הק' המ"ל על הרמב' למה פסק דכה"ג אפי' לגרש שרי ונ' סברת הרמב' דה"ט דלא ענש אותו הכ' משום דעלמא לא אשגחו בדברי' וא"כ אף אנן צריכין דלא לאחזוקי לש"ר כלל וא"כ אם אנו נאמר דלא יגרשנה ומ"מ תיענש לא ענשי' לי' א"כ אדרבה אנו מחזיקי' לקלא: והנה הק' הכ"מ על הרמב"ם למה פסק דשמלה היינו כשמלה חדשה כיון דפסק כראב"י וראיתי בפריש' שכ' דמדפשטי' ר' יונה ולא ליבם וע"כ שמלה לאו דווקא ויש לדחות דכיון דע"כ גם האיבעי' לא הי' לראב"י א"כ גם לראב"י לא אצטריך למפשט. ולי נ' בניישב קי' תוס' ד"ה בשלמא די"ל דהנה עד זומם חידוש הוא אלא שכך גזרה תורה אמנם דווקא לענין העדים שהוזמו אבל הבעל לא מצי' למענשי' דלמא עדי' דידי' המה עידי אמת ולזה צריך השמלה וא"כ התינח אם עד זומם חידוש הוא וכן מצי ראב"י סבר אבל אנן קיי"ל כאביי דלמפרע הוא נפסל ולאו חידוש הוא וא"כ ע"כ שמלה ר"ל כשמלה חדשה:

בענין האב זכאי כתובו' מ"ו ע"ב פרשת חיי שרה תר"י. מתני' האב זכאי רש"י בקטנות ובנערות נ' כוונתו מדפריך הש"ס לקמן בפשיטות ואימא ה"מ קטנה וכו' ש"מ דמ' לי' להש"ס דמתני' ל"ש קטנה ל"ש נערה ובבתו דקתני בין בקטנות בין בנערות:

וכ"ת באמת מנ"ל להש"ס הא ונ' מדקתני סיפא מציאתה והפרת נדרי' דהפרת נדרי' וודאי ל"ש כ"א בנערה דקטנה אין לה נדרים ואפי' אי מופלא דאוריי' לא נ"מ כ"א לעניין שאחרים לוקין עלי' וזה לא הוה עינוי נפש לדידה וכן מציאת קטנה לא הוה גזל כ"א מפני דרכי שלם א"כ כ"ז שאין ביד אב לא הוה דידי' וכשבא לידו ה"ה ליד אחר הוה קני וע"כ בנערה: שם רש"י בקידושי' בכסף וכו' נ' דרש"י בא ליישב דלא תני תנא בקידושין סתמא דהו"א מתני' בכסף משום דעכ"פ הכסף שלו היינו דמצי לקדשה משא"כ שטר וביאה וכן שטר משום דעכ"פ הוא מקבל הקידושין משא"כ ביאה דלא עבד כ"א מסירה בעלמא אימא לא לכך הוצרך תנא לפרט בכסף ובשטר ובביאה וז"ש רש"י דבקידושי'

לא מ' כ"א בכסף שקידושי' שלו להכי תנא שטר ג"כ מטעם שכ' רש"י וכן ביאה וע' ש"מ בזה:

שם במתני' זכאי וכו' נ' דלהכי קתני סיפא לבבא בפ"ע משום דרישא ל"ש קטנה ובסיפא מציאתה והפרת נדרי' בנערה דווקא ואגבייי' תני נמי מעשה ידי' בסיפא:

אלא אי קשיא הא קשיא ומקבל את גיטה אמאי לא תני לה גבי קידושי' ונ' משום דלעניין גט בנערה פליגי רבנן וס"ל היא ואבי' מקבלי' את גיטה וקיי"ל כר"י דבקידושי' כ"ע מודו דאבי' ולא היא ולהכי לא תנא להא דמקבל את גיטה גבי קידושי' דלא נימא דגיטין דומי' דקידושין ל"ש קטנה ל"ש נערה אבי' ולא היא:

שם רש"י ומקבל וכו' נ' כוונתו דסד"א הא דאמרי' אתקש יציאה להויה ר"ל כל היכא דאבי' קיבל קידושי' שנתקדשה קודם בוגרת אף הוא מקבל לאחר מיכן את גיטא טוט אסור טוט שרי אך א"כ אפי' ניסת נמי וכיון דניסת ע"כ יצאה מרשות אבי' לגמרי א"כ מקיש יציאה היינו אזמן קידושי' דכ"ז שיכול לקבל קידושי' יכול לקבל את גיטה וכיון שבגרה או ניסת כמו דאינו יכול לקבל קידושי' אינו יכול לקבל גיטה והן ד' רש"י: שם רש"י ואינו אוכל וכו' נ' דכוונת רש"י ל"מ אם צריכה לאותן פירות אפי' ר"י ב"י מודה דל"ש ממנע ולא פריק אפי' כשעושין לה סגולה דפליג ר"י ב"י מיירי ג"כ מתני':

שם אא"כ וכו' ר"ל דל"ת במיתתה ע"כ אכיל לא היא כ"א אפי' בחיי' דבעל אכיל אב לא אכיל משא"כ לאחר מיתה לא ירוש אב ודווקא היכא דלא מכרה והיינו דקאמר אא"כ מתה והוא יורשה ול"ק הוא יורשה:

בכסף מנ"ל ע' רש"י נ' דדייק לרש"י דקו' הש"ס לא הי' מנ"ל דאב יכול לקבל קידושין דא"כ לא משני מידי יש כסף דאכתי מנ"ל דקידושין מצי לקבל וכ"ת הא גופא קשיא אמאי לא פריך הכי נ' דפשיטא לי' הא מאת בתי נתתי וכ"ת א"כ גם שהכסף שלו פשיטא כדאמרי' השתא אבי' וכו' ומיד לישני לי' האי תי' ונ' דהכי ק' לי' דהא פשיטא אי שייך בבת ברשו' האב קידושי כסף פשיטא שהאב מצי לקבלם דנתתי כל נתינות במ' ואמנם דלמא באמת משום דכסף קידושי' של אב לא אמרה תורה בבת כ"א קידושי ביאה דהתם מעשה הקידושין עכ"פ בגופה אתעביד והאב רק מוסרה לכך משא"כ בכסף אם הכסף שלו מנ"ל באמת דשייכי קידושין כה"ג:

וע"ז מייתי ויצאה וכו' א"כ ע"כ מוכח דשייכי קידושין כסף והם בכלל את בתי נתתי: ופריך ואימא וכו' ר"ל דייק מנה דע"כ כסף קידושין שלה דלא מסתבר דאבי' שקיל כספא ואיהו מקדשא וע"ז שפיר משני כיון דשייכי קידושי כסף הם בכלל את בתי וע"כ הם שלו:

ומיושבי' בדברי' ב' קו' התוס' ראשונה שהוק' א"כ תק' דל"ש הצריכותא למ"ש לא קאמר כ"א דאי לא כ' ויצאה הו"א דווקא היכא דיהיב לדידה ור"ל בגדולה קמ"ל דהאב יכול לקבל ואכתי מצי מיהת לומר דהכסף שלה כדמק' הכא ואפשר לכוון דברי בקידושי' בד' התוס' אקו' זו דלא כרש"א שם: וזאת שני' שהק' במסקנא ויצאה למה לי לא היא דאי לאו דכ' ויצאה מאת בתי לא נ"ל כ"א ביאה:

וע"ז פריך ואימא אכתי את בתי בביאה דווקא דקרא בקטנה ובקטנה דע"כ אבי' מקבל קידושין אין שם אלא קידושי ביאה משא"כ קרא דויצאה בנערה לדידה דווקא ולאו דקרא דאת בתי נתתי לנערה ג"כ לעניין ביאה ה וודאי אתי אמנם מקידושי כסף דל"ש בקטנה לא איירי קרא:

ובזה א"ש קו' התוס' דקטנה ממכירה ידעי' ואת בתי ל"ל דלענין ביאה אצטריך ולא לענין כסף ואדרבה קידושי כסף לא שייך בה כלל:

ומשני הש"ס דכל שבח נעורי' אמר רחמנא וא"כ גם בנערה הכסף שלו וע"כ איהו מקבל הקידושין:

והנה הא דלא קיימא הך סוגי' משום דר"ה דיליף מעשה ידי' מלאמה משא"כ פשטא דמתני' באמת מצינו לפ' דגם מעשה ידי' מבנעורי' ילפי' והיינו שהרמב' בפי' המשנה כ' סתמא דטעמא דכולה מתני' מבנעורי':

ואמנם הא דקאמר וכ"ת נילף נ' דלא קאי כ"א אקידושין דאר"ה ל"ק דבשלמא אי כ' בהדי' שפיר ק' אמאי יליף מלאמה משא"כ אי אתי' מילפותא ניחא לי' טפי למילף מלאמה דכ' בהדי' ומלתא דאתיא בהוקישא כ' לה קרא: ואמנם מה שהק' הראשוני' א"כ נילף ממעשה ידי' לבתר דמשני ממונא מאיסור ה"ה איסורא ממונא ול"ש למיליף קידושי' ג"כ ממעשה ידי' ובקידושי' ליתר שאת עביד צריכותא ג"כ וכ"ת א"כ מ"פ נילף מקנסא התם כמוהר הבתולות ק' לי' מדאמר רחמנא מוהר הבתולות של אב ש"מ דגם הקידושין שלו וע"ז משני בשלמא אי הוה ממונא ובד' האב תלי' למשקל כמה דבעי שפיר אמנם התם קנס קצוב אמר רחמנא ולעולם לאו בקידושין תלי' מלתא וע"ז פריך הרי בשת ופגם דממונא:

ואמנם מה שהק' הא אכתי לא ידעי' בשת ופגם למ"ש לק"מ דמקידושי ביאה שפיר ילפי' וכן הוא מבואר בד' רש"י בתי' הש"ס דאבי' נמי שייך בי' עד"ז נ' לי לבאר כל הסוגי' דאת בתי מסתבר בס"ד טפי לאוקמי אביאה כל כמה דלא ידעי' קידושי כסף אך לבתר דמפקי' לקידושי כסף מאין כסף אף דלמסקנא בקידושין מי' בעלמא דריש מ"מ דרשא היא א"כ פריך הש"ס עכ"פ דלמא את בתי בכסף מיירי משום דהכסף שלו משא"כ שטר

וביאה מנ"ל ומסיק דע"כ אתקיש הויות וא"כ שוב אין אנו צריכין כלל לי' דאין כסף כ"א לשמואל נערה מא"ל כמו שהק' תוס' מאת בתי דא"נ בביאה מיירי מ"מ אתקש הויות והיינו שהרמב"ם בה' אישות פ"ו לא הביא כ"א את בתי נתתי ואח"ז כ' וקידושי' שלו כדאמרי' השתא אבי' וכו':

ודמשני מהפ' נדרי' נ' דר"ל האי אמה שמכר האב מעשה ידי' ואין לו בה כ"א להפר נדרי' ולזה נפקא:

ד"א דמ' דהאי קרא דיציאה דכוותא סמיך אקרא אחרינא דכ' בי' שהבת ברשות האב והוא קרא דהפרת נדרי' וא"כ סגי אם יצאה לענין זה מרשותו ודהל' מיהא ומיושב בזה קו' תוס' דלימא לענין אכילת תרומה ולאחר העיון נ' דגם הרמב"ם בחיבורו מצי סבר כמ"ש בפי' דמבנעורי' ילפי' הכל מ"ש את בתי היינו שיכול לקבל הקידושין ולית לי' סברת התוס' דאי ידעי' שהכסף שלו ידעי' שמקבל הקידושין ג"כ ודווקא אפכא אמרי' לה בש"ס ובאמת עיקר בנעורי' לשאר שבח כמו מע"י ומציאתה הוא דאתי ולפנינו בענין מציאת קטן נבאר יותר אי"ה בענין מציאת קטן כתובות מ"ו ב"מ י"ב גיטין ס"ד פ' תולדות תר"י:

ב"מ י"ב ע"ב מתני' הקטני' ע' רש"י וסבור הייתי לומר דק"ל לרש"י מאי דנקט שמואל קטן דווקא ולא נקט קטנים ש"מ דקטנה מקרא יליף ודווקא קטן ק"ל אך מד' רש"י בגמ' בד' שמואל מבואר בהדי' דד' רש"י דטעמא דשמואל משום איבה ולזה נ' דכוונת רש"י כמו שהבינו תוס' ע"ב ד"ה ר"י בס"ד דלר' יוחנן קאי רש"י ודייק לי' לרש"י דע"כ ר"י לא ס"ל כר"ה דבנעור' בהפרת נדרים דכתיב ומציאה משום איבה דא"ה ק' טובא א"כ האי בתו דהתם בסמוכה על שלחנו דווקא דלר"י ליכא איבה כ"א בסמוכה על שלחנו וא"כ אין זה ענין לשאר האב זכאי דקתני ואין זה כלל מטעם בתי ואפשר דבאמת קו' זו דחקו לשמואל לפליגי אדר' יוחנן ולאוקמי בס"ד מתני' לבר מהל' דק"ל אס"ד דשייך איבה גם בבנו ואיבה במזונות תלי' א"כ מ"ש בתו דנקט וכ"ת אכתי תק' תוס' כתובות ד"ה משום איבה וכן קו' רש"א שם בוגרת נמי היכא דסמיכה איכא איבה ואמנם ליישב זה נ' דד' רש"י דאיבה דאמרי' בכתובות היינו דווקא בבתו ואשתו דמעשה ידי' שלו התם שייך איבה דחשד לה כי לא מצאו מציאה כלל דמציאה לא שכיח כי אם העדיפו במעשה ידי' וכחשו לי' והיינו איבה ול"מ בוגרת דאין מעשה ידי' לאבי' וודאי ליכא איבה ול"ק קו' רש"א ואפי' בנערה אינה סמוכה כיון דהעדפה לאבי' שייך איבה וכ"ת הא לא זיין לה מ"מ חשי רבנן למלתא שמא היום או למחר לא יהי' לאל ידה לפרנס עצמה ואבי' מרחם עלה אי ליכא איבה והיינו שכ' רש"י בכתובות ולא זיין לה תו ר"ל לעולם דאף באינה

סמוכה שייך איבה: אמנם כ"ז לשמואל ולפנינו נבאר עוד יותר משא"כ לר' יוחנן דס"ל אפי' בבנו דאין מעשה ידי' לאביו משום מזונות לחוד שייך איבה וודאי תקי מ"ש בתו דנקט תנא א"וו דר' יוחנן ס"ל דמציאת בתו אפי' באינה סמוכה לאבי' ומבנעורי' יליף וז"ש רש"י דל"ת דר"י לקמן אפי' אבתו קאי ולא היא בנו קטן הוא דבגמ' מפ' טעמא ר"ל התם מחלקי' בין סמוך לאינו סמוך אבל בתו אפי' אינה סמוכה מקרא ילפי' לה:

ונ' משום שהבינו תוס' ד' רש"י עד"ז כמו שנ' מד' כמ"ש היינו דלא ק"ל קו' הראשונים אד' רש"י דמ"פ הש"ס גבי אמה עברי' אי דלא אייתי שתי שערות דאבוה הויא הא מכורה לאמה ואינה סמיכה על שלחנו וכן הוא בר"ן בח"ה לכתובות וזה ג"כ כוונת הנ"י ב"מ ולקמן מוכח דלא כרש"י ר"ל מקו' הש"ס ואמנם תוס' השמיטו קו' זאת דלמ"ש דרש"י אליבא דר' יוחנן מבנעורי' יליף א"כ לר' יוחנן בבתו אין חילוק בין סמוכה ואינה סמוכה וכיון דקיי"ל כר' יוחנן שפיר פריך סתמא דהש"ס אליבי' אפי' באינה סמוכה דאבוה הויא:

ואמנם א"כ גם קו' שהקשו בכתובות מהא דמציאת הבת לעצמה ולא לאחי' והא איכא איבה דמזונות לכאורה ג"כ ל"ק דלמא התם ג"כ אליבא דר"י קאי דבנעורי' יליף ובאחין ל"ש זה אלא דע"כ רש"י גופי' לא מפ' התם הכי דא"כ ל"ל למימר דבאחין דע"כ מתזנא ל"ש איבה ואד' רש"י אלו עיקר קו' התוס' אכן בידינו לומר לעולם סוגיי' כר' יוחנן אך ק"ל לרש"י כיון דלר' יוחנן איכא מיהא סברת איבה בעולם נהי דבחיי אב בבת לא אצטריך משום דכ' בנעוריה אכתי לגבי אחי' דליכא בנעוריה אכתי לגזור משום איבה וע"ז כתב רש"י דוודאי היכא דכבר תקנו רבנן מזונת דליתנהו בע"כ כמו בנו וכיוצא אף היכא דבתר הכי הוו בע"כ הניחו תקנתן על מקומה אמנם כיון דבבת בחיי אב לא הוצרכו לתקנת איבה והשתא גבי אחין דבע"כ מתזנא לתקנו תקנה חדשה זה לא אמרי' ומסולק קו' התוס' ממעשה ודי אלמנה דהתם מעיקרא לגבי בעל אתקין דחיישי' לקטטה כ"ד כמ"ש תוס' משא"כ כאן, ועיין בענין מעשה ידי' מ"ש בענין זה:

ומתוך מ"ש ראיות ברורות להרמב"ם בפיר' המשנה ולמ"ש גם בחבורו ס"ל כן דלדידן דקיי"ל כר' יוחנן ילפי' מבנעורי' כל שבח נעורי' ואין ראיה כלל ממ"ש סתם דמציאת הבת לאבי' אפי' מכורה לאמה דלא ס"ל כרש"י דלא היא לדידי' הטעם משום בנעורי' ולכך אין חילוק והיינו דאתי לאשמועי' וא"צ לד' סמ"ע סימן ע"ח דהמחבר דס"ל איבה היינו דמסרה למנוול לא אצטריך להך רבותא דפשיטא דאפי' מכירה שייכא הך איבה והרמב"ם דנקטה ואפשר גם הטור דלדידי' ק' טובא הא אין אמה עבריה בז"הז א"וו ג"כ בא לרמז לן דאין הטעם משום איבה כ"א משום שבח נעורים:

רש"י בגמ' ד"ה מפלי מה כו' כוונתו דלהכי ל"ק שמואל קטנים משום דקטנה מודה שמואל דהטעם משו' איבה וכמ"ש ובר מן דין ג"כ לא חשו רבנן כ"א נוקבן עד דיתבגרן דהני דרך האב לזינן מש"אכ בנן דכרין וכן בוגרת אין דרך כלל לזונן ס"ל לשמואל דל"ש איבה מ"מ לא קאי שמואל כ"א אקטן וכ"ת אכתי מה זה דנקט רש"י אשתו ועוד וכי שמואל מפ' מידי דכתובות ואמנם נ' דמד' שמואל דייק רש"י דאיבה היינו איבה דמזונות דבפ' אלמנה קאמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה טעמא מאי אמור רבנן מציאה לבעל משום איבה וכו' וק' וכי מאן אדכר והיכן אדכר כלל טעם למציאות האשה לא בסוגיין ולא בפ' מציאת האשה והש"ס נקט לה למלתא פשיטא א"וו דהך איבה דבתה היא היא איבה דאשתו ומה"ט לא אצטריך תו לפרש גבי אשתו ומכ"ש למ"ש דעיקר איבה משום מע"י ואשתו וודאי בכלל וא"כ מבתו ידעי' אשתו ולשמואל מאשתו ידעי' בתו מדלא פי' למלתי' ש"מ דסתמא דש"ס הן ד' שמואל ועלי' סמך והיינו שכ' רש"י בשלמ' בתו ואשתו במקומן מפ' טעמא דהש"ס בכתובות לשמואל קאי ומה גם למ"ש דלרש"י אליבא דר' יוחנן לא קאי סוגיין דהתם ומ"מ מיושב דדייק שמואל קטן דווקא:

ואמנם לולי ד' רש"י בכתובו' הייתי אומר דהיא היא הטעם זה דקטן מריץ היי"ט דאיבה וזה ע"ד שכ' רש"י פ' חיי שרה ותרץ הנערה אין הבת מגדת אלא לאמה והנה דווקא קטן מריץ אצל אביו משא"כ קטנה מריצה אצל אמה ול"ש ד' שמואל, אמנם כי היכי דתקיני רבנן מציאת האשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה כיון דהבת מריצה מציאתה אצל אמה ואפי' בנערה דרכה כן כדכ' קרא אף דד' רז"ל בת ג' שנים היתה מ"מ פשטא מיהת הכא מ' וא"כ א"א מציאת הבת אינה של אב איכא תו איבה בין איש לאשתו דמה לי מציאת עצמה או מציאת בתה וא"ש דלא מפ' הש"ס תו גבי אשתו וכן א"ש דקאמר פ' אלמנה טעמא מאי ומכ"ש ד' שמואל וגם ד' רש"י בסוגיין אלא שבכתובו' לא כ' כן:

שם רש"י ד"ה מריצה אין כוונת רש"י דמטעם מגביה מציאה לחבירו זכה בי' אביה וס"ל לשמואל דקנה חבירו דא"כ לא דייק הש"ס דס"ל לשמואל דקטן לית לי' זכיי' וכ"ת באמת מנ"ל להש"ס דלמא דשמואל משום מגבוה נ' דזה אי אפשר ל"מ לשטת רש"י גיטין ס"ד דלשמואל אינו זוכה לאחרים כלל פשיטא אפי' לד' התוס' דמדרבנן זוכה דווקא היכא דדעת אחרת מקנה אותו משא"כ גבי מציאה:

ואמנם ד' רש"י בכוונת שמואל נראה דכיון דקטן זה וודאי ירוץ מיד עם מציאה זו לתתה לאביו הו"ל מציאה זו ועדיפא של אביו ומטעם עני המהפך בחררה נגעו בה והיינו שהגביהה מתחלה לצורך אביו ומשעת הגבהה לאביו זכות בה משא"כ אלו לצורך עצמו הגביהה כיון דמציאת חש"ו אין בה משום גזל כ"ז דלא מטיא לידי אבוה שלו ואי מטיא

לידי' פשיטא שהיא שלו דגם אחר אם נטלה ממנו אין מוציאין אותה בדיינים א"וו משעת הגבהה קניא אבו' וזה ג"כ דמסיים שמואל ואינו מאחר בידו לומר דמוכח דלא הגביהה כלל לצורך עצמו:

גמ' שם אמאי אשתו וכו' נ' דנקט אשתו דגם ר' יוסי לכאורה אמאי נקט לה אלא דר"ל מ"ט דווקא בבנו פליגא ובאשתי דמציאת אשה ג"כ לבעלה מ"מ מודית משום דאשתו היא שזכתה בלקט ובעלה מטעם מציאה אתיא לידי' ולא מטעם לקט א"כ בנו נמי אמאי אינו מלקט וע"ז קאמר הש"ס דהתינח אם אית לי' ג"כ זכיי' לנפשי משא"כ אם בנו לית לי' זכיי' א"כ מאי עניין בנו אצל אשתו ומיושב בזה קו' תוס' דלמא ר' יוסי ל"ל להזהיר לפני על שלו דא"כ מאי אשתו ובנו דנקט הו"ל למימר אפי' הוא עצמו מלקט אלא ש"מ כמ"ש:

רש"י ד"ה טעמא דתנא זכי' ר"ל דעד השתא הוה ס"ל דמפני מה אמרו דאמר שמואל ר"ל חכמים שהתקינו כן ומה"ט מ' לן דפשיטא לשמואל הא מלתא משא"כ עכשיו ר"ל אמרו ולי' לא ס"ל כדאחרי' בעלמ' ורמז רש"י בזה לאפוקי מד התוס' דשמואל ג"כ ס"ל דמציאת קטן לאביו:

וז"נ כוונתם ג"כ בת"ש ולי' לא ס"ל דמציאת קטן לאבי' לאפוקי מד' התוס' דס"ל ולי' לא ס"ל לא קאי כ"א אהא דקטן לי' לי' זכיי' אבל מציאת קטן לאבי' אי' לי' משום איבה ורש"י לא ס"ל הכי וכמ"ש דלטעמא דאיבה דהתם היינו איבה דהכא היינו דדחקו לשמואל למימר דהכא ל"ש איבה ותוס' לטעמיי' שפיר כתב דלס"ד גם שמואל אי' לי' איבה:

ומ"מ ק' דכי היכי דמתני' דהכא משוה דסתמא קתני ל"מ לי' לשמואל בסמוך דווקא ה"נ מתני' דעירו' ודמע"ש בכולהו סתמא קתני ואכתי פליג שמואל ור' יוסי אכל הני מתניתן וצ"ל דכוונה התוס' בטעמא אי פליג לית לן בה אם רק בעיקר דינא דיד האב מודה:

ועד"ז דרשי' לאפוקי מד תוס' קאתי אתיין ג"כ דברי' ד"ה נפקא מינה דרצה ליישב קו' התוס' דאכתי דאוריי' מנ"ל וע"ז קאמר ד"ה מדברי' מפני דרכי שלם ר"ל דלא דס"ל לר' יוסי דיש קנין לקטן לא היא כ"א חכמים עשו תקנה להוציא מציאה זו מיד הגזלן בדיינ' ואמנם הכא לגבי גזל ענייי' וודאי דל"ש מפני דרכי שלם וראי' דת"ק דאי' לי' לעניין לכתחלה ג"כ דרכי שלם הכא אסר א"כ מ"ש לר' יוסי וכי עשו חכמי' תקנה לגזול את העניים:

אלא מד' התוס' נ' דאכתי ק' להו תינח הכא לעיל דקאמר הש"ס ג"כ אא"ב דאוריי' אי לאו דפשיט' להש"ס דע"כ דאוריי' היא למה לי' למימר הכי אך רש"י נ' דגרס כגי' אא"ב קטן אית לי' זכיי' ול"ג כלל דאוריי' ולק"מ: אלא אמר אביי ד' אביי אלו צריכין הסבר

והעניין בד' הרמב"ם פ"ה מת"ע הביאם התוי"ט במס' פיאה גבי נמושות דלא כ' רחמנא גבי מ"ע תתן כ"א תעזוב ואם עזב ולא באו עניים אמר' תורה לעני תעזוב ולא לבהמה וחיה וה"ט דנמושות ומעתה בשלמא אי הוה ס"ל לת"ק דכל פועל אפי' פועל יום לא ילקט בנו אחריו שפיר משא"כ השתא דמודה ת"ק דפועל יום מלקט בנו אחריו ואפי' בפועל למחצה אשתו מלקטת וכיון דנכנס' אשתו נכנסו בני' וסוברי עניי' דהוא פועל יום ובנו שרי ללקט ומסחי דעתיי' והיינו דקאמר ר' יוסי כיון דבפועל יום מיהת מודית ב"כ וב"כ מלקט בנו ואשתו אחריו דכיון דאשתו גם בפועל זה מלקטת גם הבנים יכנסו ועניים מסחי דעתיי' ווה ג"כ שכ' רש"י כיון דיש לפועל זה אשה ובנים וכמ"ש: ואמנם הש"ס פריך עלה התינח אם אנו מניחין הבני' לכנוס משא"כ אם אנו מצווין עלי' שלא להכניס הבנים שלא יטעו העניים א"כ לא מסחי דעתיי' והיינו דפריך וכי מותר להרביץ ארי ר"ל להכניס הבנים להבריח העניים: גמ' אמר רבא נ' דלא סגי לי' לרבא למימר דהאי לא מבריח ארי מקרי משום דעניים ניחא להו דמ"מ לא קיים לעני תעזוב כיון דמעיקרא עשה מעשה שלא יבואו עניים וכ"ת הרי אשתו לקטה אין לו אשה מא"ל א"וו האי קטן אי לי' זכיי' ומקיים בי' לעני תעזוב וה"ט דחכמים יהבו לי' זכיי' וכ"ת הדרן לקושי' וכי עביד רבנן תקנתא לגזול העניים עניים ניחא להו והיינו שכ' רש"י ניחא להו בהאי תקנתא ר"ל דאי לאו דעשו שאינו זוכה כזוכה לא סגי בעניים ניחא להו וכמ"ש:

שם רש"י ד"ה ופליגא כוונת דבריו דממה דמוקי שמואל מתני בטעמא הא דקטן מריץ היינו קטן הסמוך דווקא ואמנם מדס"ל לשמואל לית לי' זכיה מוכח דפליג דטעמא דקטן דלית ליה זכייה הא גדול אעפ"י שסמוך מ"מ זכייה אית לי' וא"כ ע"כ פליגא דר"י אלא דאכתי יש לדחות דלמא התם באמת משום מגביה מציאה לחבירו הוא ובקטן דל"ש זה הוא דאצטריך לטעמא דלית לי' זכיה אלא דא"כ אכתי היכי קאמר ר"י דקטן שאינו סמוך מציאתו הא לי' לו זכייה אלא ש"מ פליג והן הן ד' רש"י עיי' בהם שכ' ופליגא דלית לי' זכיי' אדר"י דאמר גדול וכו' ואח"כ סיים בקטן דמהא וודאי יש לדייק:

גמ' שם לא גדול וכו' ק' מאי דוחקא דר"י לשנוי גדול ול"ז אלא שהקדימו ונ' דר"י גדול דמתני' ק' לי' וכי מי הצריכו לשנות דמציאת גדול לעצמו פשיטא וכי של מי יהא א"וו קטן שאינו סמוך גדול מקרי וא"כ מוכח דקטן אית לי' זכייה ומ"מ משום דסמוך מציאתו לאביו וה"ה גדול והיינו דקאמר כיון דלא גדול ממש לא קטן קטן ממש:

ובהכי מתישבי לי ד' הרמב"ם בה' עירוב דלא חילק בין גדול הסמוך לקטן שאינו סמוך והב"י יישב שם היטב דבריו בד' הנ"י בסוגיין דכיון שהאב עצמו רוצה לזכות זה לאחרים ל"ש יד הבן כיד האב ומ"מ ק' כיון דבמתני' גדול היינו אינו סמוך מנ"ל דהתם לא הוה

פי' הכא ולמ"ש אדרבא דווקא במתני' דמציאת גדולים לעצמן משנ' יתירא הוא דפי' ר' יוחנן כן משא"כ התם דתנא דינא קאמר וכיון דאיכא לחלק לא נוציא ד' מידי פשוטו, אלא דלאחר העיון דלא יישב הב"י כ"א גדול הסמוך וקטן שאינו סמיך אכתי ק' ונ' דהנה ד' רש"י ונ' שהרי"ף ס"ל כן בגיטין ס"ד דלמאי דקיי"ל התם כשמואל קטן אינו זוכה לאחרים כלל אפי' מדרבנן ומאי דאמרי' שאני שיתופי מבואות צ"ל דה"פ כיון דלעצמו מיהת זוכה אף דלאחרים מדינא מהני זכייתו אוקילי רבנן והתינח התם בשפחה קטנה דלעצמה מיהת זכייא משא"כ הכא בבן כיון דבסמוך לא זכי לעצמו וממילא לא מצי זכי לאחרים לא הקילו רבנן אפי' באינו סמוך משום דרובם סמוכים. ואיידי דאיירי נ' להסביר דהא דלא יישבו ד' רש"י בעירובין דפי' קטן אין לי קנין שלא הגיע לצרור וזרקו כמו שיישבו בגיטין הקו' מזכין לקטן דוודאי צרור וזרקו היינו קטן בן שתים ושלש שני' א"כ בשלמא התם גבי זכין אפי' בבן חדש מיירי אבל קטן ההולך לגבות העירוב וודאי הגיע לצרור וזרקו. ואמנם מ"ש תוס' גיטין דהא דקטן זוכה לאחרים לרב יודא היינו משום דזוכה לנפשי' והוה מידי דאיתא ומ"מ צרור וזרקו לא מצי לזכות לאחרי' משום דאין בהם דעת עדן לזכות לאחרי' והראי' דהרי אי יהבי לי' מידי אינו רוצה להחזיר:

וא"כ אפשר דד' רש"י דגם גבי עירב בעי' חפץ ומחזירו אלא מדגובה לכאורה מוכח דמחזיר:

ומאי דק' לי' הוא בד' רמ"א חו"מ סימן ע"ח שהביא בשם נ"י דבמתנ' אין יד הבן כיד האב ובנ"י שם לא כ' כ"א בנתן לו אביה מתנה משא"כ אי יהיב לי' אחר ונ"ע:

ואיידי דאיירין נ' ליישב קי' רש"א גיטין תוס' ד"ה כל. שמבחנת דאמאי הניחו צידודם כאן ולא לקמן בד' רבא דלכאורה חפץ ומחזירו היינו פעוטות ופליגי אי זוכה לאחרים ג"כ כי היכי דממכרו ממכר אלא כיון דפעוטות היינו מבחנת בין גט לדבר אחר אס"ד חפץ ומחזיר היינו פעוטות מדפתח רב יודא בהבחנה לפלוג ולתני בה ולימא שטר מתנה ונוטלו גט וזורקו כמו דאמרי' גבי אשה בין גט לד"א אלא לאו ש"מ דחפץ לאו היינו פעוטות והשתא צידדו אם הוא קודם פעוטות או לאחר:

בענין מעשה ידי' כתובות מ"ג ע"א:

תוס' ד"ה בת נרא' דעיקר כוונת התוס' בזה להוכיח לאפוקי משיטת רש"י דאיבה היינו מזונות דהנה הראשונים והאחרונים הק' עלי' לדבריו אמאי פשיטא לן טפי מציאה ממעשה ידי' כיון דתרוויי' במזונות תליין אמנם התינח אם גם מע"י דרבנן כמי מציאה אך דעת רש"י נ' דמדאוריי' איבעי' א"כ שפיר מציאה פשיטא טפי ולאפוקי מזה הוכיחו תוס' דמדרבנן קאמר מדנקט הניזונת ע' ש"מ אמנם בידינו לומר דאיבעית הש"ס הוה

בתרתי אי נימא במקום אב וא"כ מדאוריי' מע"י שלהם או דלמא ל"מ מדאוריי' דלא כ"א אפי' מדרבנן ובניזונת לית להו מע"י ונ' דספיקא דהש"ס בהכי דלכאורה כיון דמתנאי כתובה מתזנא כשט"ח דמי או דלמא כיון דהאי שטרא לא גבי ממשעבדי כדתנן בריש הניזקין מצי לומר דגם חכמי' לא תקנו כ"א שיהי' במקום אב וע"ז פשיט מאלמנ' דאי' לה ג"כ האי שטרא וש"מ דלא הוה כשט"ח וזה כוונת רש"י במ"ש תנאי כתובת אמן דלא כש"מ:

אמנם לשטת התוס' אפשר דאיבעית הש"ס בהכי הוה דהנה לכאור' פליגי אדמון ורבנן בסברת הש"ס דהכא דאדמון דאמר בשביל שאני זכר היינו דס"ל במקום אב קיימי והאב אם אין לו גם כן לא יזין ורבנן ס"ל דלאו מדידהו מתזנא אמנם אפשר דגם אדמון מודה הכא ולא קאמר כ"א היכא דע"י התנאי כתובה מיעקר ירושה דאורייתא דס"ל לא עדיף תנאי מזונות מתנאי כתובת בנין דכרין וכשם דהתם לא עקרי' ירושה דאוריי' הה"נ הכא ואמנם אפשר ג"כ דגם רבנן מודו דבמקום אב קיימי אלא דהתם ס"ל דגם האב היה מחזיר על הפתחים ומשו"ה היא קודמת:

שם בתוס' וקצת מגמגם רשב"א נ' דבל"ז ל"ק דהנה מה דהוה הסברא אפכא שכתב תוס' ר"ל דנהי דמיושב להך סברא דתנאי כתובה עדיף דהכא דווקא עדיף אמנם להך סברא דבמקום אב ר"ל דלא הוה תנאי כתובה הוה אפכא אך אי הוה הכא דאוריי' לק"מ:

רש"י ד"ה בנכסי' מועטין מבואר מדבריו דס"ל דע"כ פליג שמואל בב"ב גבי בת אבל גבי אלמנה מודה דנכסי' מועטין היינו י"ב חדש:

אמנם אפשר עוד לומר דרש"י רצה ליישב בזה דלכאו' מ"פ התם שאני דבאמת אם תרצה לתבוע כתובתה תגבה הכל ומה ענין אלמנה אצל בת וכ"ת הא מזונות יהבי' לה בלא שבועה מ"מ הא לא יהבי' לה כ"א דבר מועט ולמועט זה מיהת קודמת אך תינח אי הוה מועטין מועט ממש אך כיון דלכ"הפ צריך להיות פרנסת י"ב חדש והיינו מאתים זוז כמבואר סוף מס' פיאה וא"כ וכי משום דיהבי' לה דינר פחות מכתובתה ניתן לה בלא שבועה ועוד זמנין דאין כתיבתה כ"א מנה א"וו דאלמנה עדיפא:

גמ' שם לענין זילותא וכו' נ' לפ' דעיקר טעם דניתן לאלמנתו מזונות כדי שלא תנשא וא"כ אם יהא מע"י לעצמה ותרויח ותנשא עוד בקל זה וודאי לא ניחא לי' ולא כ' לה כ"א ע"ת שיהא מעשה ידי' של יורשין כדי שלא תרויח:

ואמנם אם תהא צריכה לחזור על הפתחי' שוב תשתדל להנשא ואין זה כבודו ולזה לענין זילותא כבודו קודם לכבוד בתו וזה כבודו שלא תנשא אלמנתו ואמנם לענין הרוחה בתו וודאי עדיפא כדי שתרויח ותנשא בקל ואפשר שזה כוונת רש"י במ"ש ד"ה בתו לבד

מפרנסתה ר"ל לבד מנדונייתה דזה מקרי גבי בת פרנסה כמבואר בכמה דוכתין ור"ל אף דנותנין לה נדינייתה מ"מ ניחא לי' ג"כ בהרווחא לבד מנדוניא זו:
רש"י ד"ה לא בשאינה ניזונת כוונתו למ"ש תוס' בפי' דבריו:
והנה במ"ש לעיל פי' ד' הש"ס אלמנתו לא ניחא לי' מתיישבא לן קו' התוס' על רש"י דלעולם היכא דמזונות בע"כ ליכא איבה וכ"ת הרי אלמנה דמזונותי' בע"כ ומ"מ מע"י ליורשין התם משום דאלמנתו לא ניחא לי' בהרווחה ומקפיד שלא יהיו מע"י שלה שלא תרויח וכמ"ש דע"כ השתא בשינוייא זה נחתי' דאל"כ אדפשטת ממתני' דהכא מדיוקא תפשיט כר"ש ממתני' דאלמנה ומתיישב לן בזה ג"כ הא דלא קאמר הש"ס כ"א ש"מ ולא קאמר תיובתא דר"ש משום דלר"ש דלית לי' סבר' דידן דאלמנתו לא ניחא לי' ליכא למפשט מידי ממתני':
ובהא ניחא לן דהר"ן אף שדחה לקמן שיטת רש"י גבי איבה מייתי הכא ד' רש"י ולא השיב רצה לרמז לן דמהכא לק"מ דסוגיין גם לרש"י א"ש וכן השמיט לקמן קו' זו ע' רש"י אך על האחרוני' ה"ה הפרישה והח"מ שהביאו כלם ד' רש"י יש לתמוה הרי לקמן מסקי' בהדי' דלא כרש"י:
ואמנם בענין קו' הש"ס והפ"י שהזכרנו לעיל דא"כ מה לי מציאה מה לי מע"י כד דייקת ד' רש"י לק"מ דהנה מע"י היא תחת מזונות עצמן וא"כ שפיר י"ל דבמקו' אב קיימי ומע"י שלהן משא"כ מציאה דלא הוה כ"א משום איבה שלא יתן לה מזונות כיון דזה ל"ש גבי אחין מה"ת יזכו בה: ואמנם מי הכניסו לרש"י לכל זה ביאר לנו רש"י פה במה שהביא סוגי' דב"מ לעיקר ר"ל דק"ל דאי איבה היינו דלמא מסרה למנוול כדמ' פשטא דסוגי' א"כ בנו ובתו דבחדא מחתא מחתינהו בב"מ לצדדין בתו באינה סמוכה ובנו בסמוך א"וו איבה דלקמן ג"כ בסמיכה ז"נ כוונת רש"י דלא כמ"ש בסוגי' דמציאת קטן. וכ"ת א"כ שוב לשמואל בכתובו' לצדדין לזה פי' רש"י דשמואל ס"ל דבתו משום בנעורי' ולא משום איבה וא"כ שוב לא הוה לצדדין וזה כוונת רש"י בב"מ במתני' שם דלא כמ"ש שם: תוס' ד"ה מגיד בגליון ונימא די' הא דפשיטא להו דלמוכרה לא מצי היינו דבתו אמה גמורה וודאי לא הויא וא"נ לא הויא יוצאת במיתת האב וע"כ דאנו דנין אזכות בתו וה"ט דלא מוקמי' קרא למכירה ולקידושין דהני גופה נינהו וודאי לא ירתי:
רש"י ד"ה להעדפה נ' דנ"ל עכ"פ מציאה מיותר דמה"ת יירשו כח מציאתה כיון דאינה ניזונת אמנם כ"ז למסקנא דמציאתה דרבנן משום איבה אך אי לא אשמעי' תנא ס"ד דהכל דאורייי' ומבנעורי' ובאמת ממון גמור הויא וזה שדייק רש"י שזכתה תורה וכו' ר"ל דהכי ס"ד:

שם רש"י לא בשאינה ניזונת וכו' וכ"ת הרי מציאתה ומע"י לפנינו א"ל דמבעי להו לפרוע חיבת אביהן ושלהן ל"ד כ"א לאפוקי שלה:

רש"י ד"ה אימא בפתוי כוונתו דקו' הש"ס הי' עד"ז דאמרי' בקידושין אי אשמועי' מע"י משום דקמתזנא ר"ל דלעולם אין זכות לאב בבתו ומע"י לא מקרי זכות כ"א אשלומי פסידא וזה ג"כ קו' הש"ס הכא דלמא האי קרא מזכות מיירי ומע"י לא מקרי זכות שהוא משום דחסרא ממונא וכ"ת א"כ נימא אפכא דפתוי וכו' היא תחת מזונות לא היא מע"י שכיחא משא"כ הני לא שכיחא וליכא סברא שיהיו תחת מזונות וז"ש רש"י מידי דשכיח וחסר וכו':

דף מ"ז ע"א גמ' במע"י מנ"ל נ' דהא דפשיטא להש"ס דמע"י דאוריי' מדפריך מנ"ל ה"ט דמתני' כייל נערה בהדי קטנה וקטנה וודאי דאוריי' מק"ו דהשתא זביני א"כ ע"כ נערה ג"כ דאוריי' ומנ"ל וע"ז מייתי לדר"ה ור"ל כדמסיק דלקטנה לא אצטריך דמק"ו ידעי' וע"כ לנערה אתי ואמנם המק' פריך דלמא לעולם לקטנה וכ"ת למאי אצטריך דלא נדרוש מבנעורי' אף נערה ברשות אבי' קמ"ל קרא הכי לענין מע"י וכל דבר שהי' בכלל ויצא ללמד יצא ומשני לי' אף אי נימא כדאמרת דקרא לאפוקי מבנעורי' אתי מ"מ הכא לענין מע"י מסתברא וכו' ולבתר דדחי מסיק לא תימא דמסברא הוה דרשי' מבנעורי' שבח נעורי' לא היא כ"א מסברא נימא ג"כ דההוא בהפרת נדרים כתיב והיינו דקאמר לעולם קטנה א"צ קרא וכ"ת לאפוקי לא היא כ"א אלא כי אצטריך קרא לנערה אצטריך דלא ילפי' מבנעורי' דבהפרת נדרי' כתיב וכן דייק לשון רש"י עיי' בהם:

רש"י ד"ה דזכי וכו' אפשר לפ' דבריו דהמק' והתרצן בהכי פליגו המק' הוה סבר כס"ד של תוס' לעיל דאת בתי נתתי קרא יתירא הוא וכוון דלענין קידושין לא אצטריך ש"ס לחופה אתי הא מקידושין ידעי' חופה ממילא כמ"ש הראשוני' דא"כ אין בקידושי' קנין אע"כ דאי מקידושין הו"א קידושין לא הוה קנין בגופה כ"א זכות בעלמא, וא"כ נ"ל דהתורה לא נתנה לו זכות זה כ"א ע"ת שלא יגרום לה פסידא וכדבעי' לממסרה לחופה צ"ל בענין שלא יפסידנה להכי כ' רחמנא חופה בהדיא להורות די"ל קנין בגופה ואף דמבטלה ממלאכתה וש"מ דגופה שלו וה"ה למע"י והתרצן ס"ל דאת בתי נתתי אינו מיותר ורק מקידושין ידעי' ושפיר משני:

שם ברש"י באו"ד ואותו היום נ' דכיון דחופה היינו ייחוד ק' לי' לרש"י מאי ביטול מלאכה שייך בזה אלא ש"מ דלפום מאי דס"ד השתא דקרא להכי הוא דאתא א"כ ע"כ מדאוריי' יום החופה אסור במלאכה לאחר החופה, וזה שדחקו לרש"י ג"כ לאתוי מקרא דאל"כ מה"ית יהא יום החופה אסור במלאכה אמנם להתרצן א"ש דאיהו לית ליה תו

קרא א"כ שוב באמת מ"הת מותר במלאכה אלא דלאו אורח ארעא בעלמא והיינו דמשני דמסר לה בליליא דאל"כ הרי עכ"פ אותו היום אסור:

א"נ י"ל בליליא היינו סמוך לבי"הש דמותרת גם בלילה במלאכה דהוה יום אחר:

תוס' ד"ה דזכי לי' נ' בועי"ל מיושב ג"כ קו' בתרא דאי לאו דגלי רחמנא קידושין הו"א נתתי ע"כ לאו בחופה דחופה בקטנה ל"ש לרש"י ומה"ית יהא לו בנערה קנין משא"כ לבתר דכ' רחמנא דבקידושין אף בנערה יש לו קנין א"כ תו שפיר מסתבר דכל נתינות במ' אף דחופה ע"כ ג"כ בנערה: בענין האב זכאי כתובות מ"ו ע"ב ומ"ז ע"א:

גמ' מ"ז ע"א ובהפרת נדרי' מנ"ל יל"ד וכי שייך למפריך אמלתא דכ' בקרא בהדי' מנ"ל ונ' דהנה בש"ע יו"ד בה' נדרי' מייתי המחבר ב' שיטות הפוסקי' י"א דהאב אינו מיפר ג"כ כ"א נדרים שיש בהם עינוי נפש וי"א דהאב מיפר כל נדרי' והנה לכאורה ל' המשנה דנקט בהפרת נדרי' והנה הפרת נדרי' לא אשכחן כ"א גבי בעל דבאב לא כ' ל' הפרה וא"כ פשטא מ' האב אינו זכאי כ"א בהפרת נדרים הידוע והיינו נדרי עינוי נפש וכן דייק ג"כ דקתני יתר עלי' הבעל מ' דהאב אין לו יתר כלל וא"כ ע"כ גם בהפרה אין לו יתר וע"ז מק' שפיר מנ"ל הא הא לא כ' באב לענות נפש וע"ז משני דאמר קרא וכו' וע"כ להכי אהדר קרא דליהוי ריבוי אחר ריבוי ואינו אלא למעט ומאי ממעט קטנה, וק' וכי אלימי קטנה מנערה אלא ש"מ משום דבקטנה נדרה לגבי אחרים היא דחל ולא לגבה ולא מקרי עינוי נפש וש"מ דגם באב בעי' עינוי נפש והכי דייק ג"כ ל' הקרא בין איש לאשתו בין אב לבתו מ' שני' שווין וא"ש ג"כ דמייתי הש"ס קרא בתרא דההוא הוא דמיותר ולא קרא קמא וסבור הייתי לומר דגם רש"י כוון לזה במ"ש גבי הפרת נדרי' כ' דר"ל גבי הפרת נדרי' של בעל כתיב אמנם שאר דברי' לא א"ש ולזה נ' ד"א. דלכאורה מדקתני מתני' האב זכאי בהפרת נדרי' וק' מאי זכאי ובשלמא אם יכול להתיר אפי' נדרי' שאין בהם עינוי נפש היינו דקתני זכאי דמצי מיפר לה אם אסרה מידי עלי' משא"כ אי אמרת דלא מצי מיפר כ"א נדרי עינוי נפש א"כ מאי זכאי אלא ש"מ דכל נדרים מצי מיפר ומ"ט וע"כ משום דברשותו היא אף בשהיא נערה ומנ"ל וע"ז משני דלהכי אהדר קרא לנערה למימר דלא תימא דדווקא בקטנה שהיא ברשותו מצי מיפר כל נדרי' דהרי לא כ' לענות נפש משא"כ נערה דאינה ברשותו ההוא דמצי מופר דווקא לטובתה דהיינו נדרי ענוי נפש ולהא כ' בבית אבי' בנעורי' להכי אהדר קרא לנערה למימר דאף נערה ברשות אבי' והיינו דלא כ' בבית כ"א בית כלומר נעורי' בית אביה היא והיינו דכ' רש"י דאף דלא דרש"י בית אבי' לרשות אבי' לגבי שאר מילי היא דלא דרש"י לי' משא"כ גבי הפרת נדרי' כתיב וה"ק דנעורי' וכו':

שם רש"י באו"ד וכ"ת נ' דלרבותא נקט רש"י סיפא דקרא דהיינו כי הניא ולא נקט רישא ואם הניא לא יקום דרישא פשיטא דמצי משתעי בקטנה משא"כ הכי כ' וה' יסלח וא"כ בגדולה משתעי אמנם כיון דמיירי קרא דלא ידעא כלל מהפרת אבי' וקיי"ל דקטנה מיפלא שנדרה לכי גדלה חייל עלה ובשעת אכילה גדולה היתה ולעולם הניא בקטנותה: שם ומקבל את גיטה לא קתני ובקבלת גיטה דסד"א דהיא אינה יכולה אפי' בנערותה לקבל גיטה כמו בקידושין להכי קתני ומקבל ר"ל הוא ג"כ יכול לקבל אבל היא לעולם ג"כ ראויה לקבל:

וכ' רש"י במתני' וכו' נ' דק"ל לרש"י מאי זכות שייך בקבלת גיטה וכ"ת לצור עפ"י צלוחי' זה ל"ש כ"א בשטר קידושין דלא יתבעי משא"כ גט דחסא עלי' ומידי דחס עליו לא מבעי' לצור וא"כ ק' שוב מאי זכאי ולזה כ' רש"י דוודאי אלו הי' מקבל גיטה ולא נתרוקנה לו רשותה עי"ז הי' ק' ואמנם כיון דמקבל גיטה דווקא מן האירוסין וקודם שבגרה א"כ נתרוקן לי' ע"י קבלת הגט רשותה וזה כוונת רש"י דלאחר וכו' אין לאבי' רשות בה וא"כ לא הוה זכות כלל אלא דגם גיטה אינו יכול לקבל אח"כ: ובזה יש ליישב ג"כ מאי דלא קתני ומקבל גיטה לעיל גבי קידושי' דבא לאשמועי' דלענין הפרת נדרי' חוזרת לרשותו וכ"ת פשיטא נ"מ לענין נדרי' שנדרה בעודה ארוסה דגבי בעל אמרי' דלא מצי אח"כ מיפר להו ואשמעי' מתני' גבי אב מופר להו דלענין מציאה ומע"י עדן לא נפקא מרשותי' כלל, ואין לו זכות באותה בבא כ"א לענין הפרת נדרי': ואינו אוכל פירות ק' דהו"ל למתני ואינו זכאי בפי' דפתח בזכאי ונ' דמזה נ"ל לרש"י דדווקא בחיי' אינו אוכל אמנם גם לדידה לא יהבי' כ"א עושין בהם סגולה ואם מתה יורשה והיינו דדייק תנא בחיי' דווקא: ואמנם כ' רש"י קרקעות דל"מ כספי' דגבי בעל אמרי' ילקח בהן קרקע והיא אוכל פירו' גבי אב לא אמרי' הכי אפי' קרקעות עצמן לא יאכל פירות. ואמנם לא נקט רש"י שנתנו לה במתנה דהא לענין מתנה ידה כיד אבי' לדעת התוס' ואמנם שם כתבנו דד' רמ"א בחו"מ דלענין מתנה בגדולה אין ידו כידו:

ואף שכ' הבי"ש סי' ל"ז דבבת כ"ע מודו היינו לשיטת תוס' משא"כ לרש"י בת ובן א' היא: גמ' ת"ק סבר וכו' מ' דחיישי' בנן בבעל בין באשה דלא פרקי לה כלל והא דלא אמרי' דלעולם יפרקו אמנם בנכסי' יקא כליא קרנא ומוטב לתת להם עכשיו הפירות דמשום ספיקא לא ניחא לה בתקנה זו אמנם לענין פי"נ חששו לכל ספיקות שאפשר:

ואמנם אפשר דבאמת בהא פליגי ת"ק וריב"י ת"ק סבר דעיק' תקנא משום גופה ובאב לא חיישי' להכי וריב"י סבר דמשום קרנא דכליא ג"כ תקנו ושפיר יש לחוש לזה אף באב:

ד"א נ' בפלוגתיי' דבהא פליגי ת"ק סבר דעיקר תק"ח לא הי' אף גבי בעל משום הני נשי להו קרקע נ"מ דהני לא אכפת לן דיפרקו אותן אמנם עיקר תקנתן הי' שיהא ת"כ שהבעל יפרוק אשתו בין יש ובין אין לה אך לאפוסי דעתיה יהבי ליה הפירות בזמן שיש לה ואמנם גבי אב דלית לן למיחש היכא דלית לה דלא יפרקי' ולא הוצרכו לתקן פרקונה גם אי אית לה לא זכי בפירות אך ריב"י סבר אפכא דאף גבי בעל לא חשו חכמים היכא דלית לה דלא נחשדו ישראל על כך כ"א היכא דאית לה דמיא לאיבה וע"ד שדייק רש"י שיאמר מעולם לא נהניתי ממנה וא"כ אף גבי אב איכא למיחש לאיבה כי היכא דחשו חכמים גבי מציאה לאיבה דאב ה"נ כן:

ואנחנו טרם נסיים סוגיי' דהאב זכאי עלינו עוד ליישב האי זכאי זכאי דתני תנא ונ' דאי לאו דמחלק סיפא לבבא בפ"ע היינו טועים שתי טעיות חדא דמדקתני סיפא יתר עליו הבעל ש"מ דבכל מה שהאב זוכה גם הבעל זוכה חוץ ממדי דל"ש בי' כגון גיטה ואמנם אם הכניסה כסף קידושי' זוכה בו קמ"ל דלא, ועוד דס"ד דלאחר שזכה האב בקידודשי' זוכה עוד בכל מה דתני בתר הכי ובאמת בקידושי כסף ושטר דינא הכי ואמנם בביאה תליא זה אם ביאה אירוסין עושה או נישואין והו"א דאירוסין עושה לזה מחלק תנא ומ"מ ל"מ למפשט דלמא מאידך טעמא שכ':

מתני' רש"י ד"ה נשאת וכו' נ' כוונתו ליישב בזה קו' הראשונים על רש"י לקמן דמה ענין הך בריי' דמיירי בנשאת ע"ז כתב רש"י דהואיל ותני תנא דאין הבעל קונה נכסי אשתו כ"א משנשאת אשמעי' בבריי' דהינו דווקא בנ"מ אמנם בנדוניא פלוגתא דת"ק ור"נ אם היא קונה מן האירוסין: גמ' כ' לה לכאורה מכאן ראי' לד' הב"ש א"ע סי' נ"ב סק"י דבריי' לא מיירי כ"א מהיכא דכ' רק לה ע"ש:

שם ברש"י וכתבן לה מן האירוסי' הנה יש לפ' בדבריו ב' פירושי' או שכ' שיהי' לבעל מן האירוסין וב' הפי' עולי' בקנה אחד, אמנם עולה מהם פי' בשטת הקונטרס שלא ע"ד שהבינו הראשוני' דבריו וזה דהנה כבר עמד בדרישה על מה דנקט תנא פירות כסות וכלים דווקא ולזה נראה לי דתנא מיירי בסתם נדוניא דהתם וודאי אין הארוס יורש ואמנם תנא מיירי במטלטלי' העומדים ליפחת והנה אם נאמר דמיירי שכבר נתנן לו אמרי' בשלמא בנדוניא בעלמא מהי"ת נימא שנתנם לו מעתה דהא אי מצי להבטיח נפשי' מירושתו מהי"ת לא יעשה כן משא"כ במטלטלי' העומדי' לפחת הנה הפחת וודאי והמיתה ספק ואם כ' לו מעכשיו הוא יפסוק כנגדן בשום דמעכשיו ואמרי' וודאי דעתו הי' להכניס עצמו בס' ירושה משום דמרויח שום כנגד פחת דהוי וודאי ובהא הוא דפליגי והנה נקט ב' מיני מטלטלי' פירות הפחת בהן הכרח כדאמרי' בב"מ מוציא לו

וכו' אמנם אינו הפסד כ"כ, כסות אין הפחם הכרח אבל עבידי דאתי ואי אתי פחת ניכר הוא, כלי' היינו כלי בית אין הפחת בהן שכיח כלל ואפי"ה אמרי' אין שום של כלים ישנים כשום של כלים חדשים והיינו כתבן לה מן האירוסין שיהי' לבעל מן האירוסין דלנדוניא א"צ כתיבה דהן דברי' שנקני' באמירה, והנה אין הארוס יורש כלל כ"א היכא דמוכחא מלתא דתאב הקנה לו, ואכתי לא נתיישב הדקדוק שיבואו עמה לבית בעלה שהק' ר"ת אמנם ע"ד הב' שכתבנו א"ש טפי וה"פ ברייתא מיירי שכ' ופרט מיד מן האירוסין במה יהא הנדוניא וזה אין מן הדרך דבשעת אירוסין למה לו לכתב במה יהא הנדוניא כשיגיע הנישואין יתן כסף או שום א"וו מה שכתבן ר"ל הפירות כסות וכלים מן האירוסין היינו משום הפחת כי נתנן לו עכשיו בשומא כדי שמעכשיו יפסוק כנגדן אמנם בנדוניא דעלמא לא ילפי' זה א"ש ג"כ שיבואו עמה כי עדן לא נתנן לו רק כ' וכו' שיבאו:

שם לימא בפלוגת' המעיין בד' רש"י ימצא כי ד' רש"י אשר ס"ד של הגמ' הי' עד"ז דראב"ע ורבנן פליגו בפלוגתא דת"ק ור"נ דראב"ע דסבר כת"ק דלעולם אין לבעל נדוניא אפי' בגוונא דלעיל קודם הנישואין, משא"כ רבנן סברי דארוס זוכה קודם הנישואין בגווני דלעיל מיהת א"כ שוב משכחת גם תוספת בארוס הוכיון דהכא ברצה מיירי אמרי' דנותן בעין יפה נותן, ומאירוסין הקנה לה אמנם עדן לא נתיישב לי מ"ש רש"י מכתובה דאוריי' ולזה הי' נ' דד' רש"י דפלוגתיי' בהא ולס"ד בכל נדוניא פליגו ולמסקנא דווקא בהני פליגי כמ"ש וזה דרבנן סברי כיון דע"כ כתובה דאוריי' יהיב לה א"כ אתה דן אותה מן התורה כאשתו אף הוא בעלה לענין ירושתה וכיון דהוא יורש נדונייתה ממילא איחייב בתוספת וראב"ע סבר דבאמת כתובה דרבנן, ורבנן אף לארוס' תיקן וא"כ לעולם לא היא אשתו ולא הוא בעלה לענין ירושה וכיון דאינו יורש לא איחייב בתוספת ומעתה מצי' לומר בהא ג"כ פליגו ת"ק ור"נ וא"צ לומר דכוונת הש"ס ר"א ורבנן פליג בפלוגתא דת"ק ור"נ: רש"י ד"ה לא דכ"ע נ' דרש"י רמז בדברי' דמלבד דקיימ"ל כראב"ע ר"נ שמעי' לי' לקמן דס"ל כראב"ע:

שם בגמ' ע"כ לא קאמר ראב"ע וכו נ' לפרש דה"ק דבשלמ' איהו מה לו לחוש עלי' כיון דכבר מקודשת לו ומ"מ עדן אינו משמשתו ומהי"ת יתנדב עבורה משא"כ מדידה לדידי' דאיהו מצי לגרשה באירוסין טפי בע"כ כמו לאחר נישואין כמ"ש המ"ל בה' גירושין דבארוסה לא בעי' ערוה או דבר א"כ אבי' וודאי מפייס לי' טובא ובמ"ש בזה יישבתי דקדוק עצום בד' ראב"ע דל"ל להזכיר בין מן הנישואין כלל אמנם הא דנקט נתגרשה דס"ד משום דסתמא דמלתא בגירושין היא גרמה בקטטה הגירושין ואדעתא דהכי לא

כתב אלא מן האירוסין הוא דשכיחא גירושין בלא ערוה או דבר אמנם מן הנישואין דבעי' ערוה או דבר סד"א דלא מיחייב להכי נקט בהדי' מן הנישואין אמנם כ"ז לר"א ב"ע דאזל בתר דעתי' משא"כ לת"ק לא אצטרי' לכאו' אמנם למסקנא באמת גם ת"ק אזל בתר אומדנא להכא משום אקרובי דעתא א"כ גם לת"ק אצטריך:

והנה הרמב"ן במלחמות הקשה אר"ת אי אזלי' בתר אומדנא א"כ ה"ה אם קבלה הנדוני' נמי ואמנם במ"ש הטו"ז סי' נ"ב בא"ע ליישב הקו' אר"ת מפסק לזון את בתה ג"ז מיושב דכיון דבעי' מחוסר מעשה דווקא אא"כ בעי' דלא יהב עדן אך לדבריו ה"ה תפוסה מחיים לא מהני וכדעת קצת פוסקי' שם סי' נ"ב אמנם אפשר עוד לומר דסברו ר"ת דאומדנ' כי האי לא עדיף ממיגו וכי היכי דלא אמרי' מיגו להוציא ה"ה אומדנא אמנם אפשר ד' הרמב"ן דאמרי' מיגו להוציא אך לא תקשי מאומדנא דפ' הגוזל דהתם אומדנא דמוכח דאנן סהדי עדיף ולסברתנו מהני תפיסה:

והנה הח"מ א"ע סי' קי"ח ס"ק כ"ג הביא דע"כ מדפטור הבעל מקבורה ש"מ דאינו יורשה כלל אפי' נ"מ ולדידי לא ארי' דדווקא תחת ירושת כתובתה הוא דתקנו קבורה דהוה מצוי למצוי לענין זה ולא משום ירושת נ"מ וכן דייק ל' רש"י במתני' וגמ' לקמן:

בענין מזונות ופרקונה:

מתני' וחייב במזונותי' עיי' ש"מ שדקדק דהו"ל לתנא להקדי' פרקונא דקאי אפירות דלעיל ונ' משום דל' התנא מ' דפירות עיקר וס"ד דהבעל יכול לומר אינו אוכל ואינו פודה לזה הקדי' חיוב מזונותי' דהתם פשיט' דלא מצי למימר כמ"ש הראשונים דכיון דמ"מ לכ"הפ מניקה את בנו האיך תמות ברעב עבורו וקמ"ל דמזונות ופרקינה בחדא מחתא והן הן ד' רש"י שציין וחייב במזונותי' ולמאי הל' א"וו למ"ש והיינו טעמא ג"כ דהדר תנא לקמן ותנא דפרקינה תנאי ב"ד לומר שאינו יוכל לומר כמ"ש והיינו שכ' רש"י ובפרקונה אם נשבית ר"ל אפי' אינו אוכל פירות ויהיב טעמא משום שהוא תנאי ב"ד וכלומר משו"ה חייב בכ"ג וכמ"ש:

ואפשר באמת משו"ה פריך לקמן ואיפוך אנא ופיר' רש"י דאפרקונה ומזונותי' קאי דווקא משום דמדקתני תנא בתר פירות מ' מזונות תחת פירות:

מתני' וקבורת' עיי' רש"י נ' דרש"י בא לפ' טעמ' דת"ק דקסבר לאח"מ אינה עולה דקבורה גופא תחת כתובתה דהיינו נדוניתה ולפי נדונייתה קבורתה אמנם כ"ז אי כתובתה היינו נדונייא אמנם למאן דמפ' כתובתה היינו כתובת' ממש וש"מ דגם בשט"ח שייך ירושה וכיון דאורחא הוא דלפי כבודו נותן לה תוספת א"כ אמאי אינה עולה עמו א"וו כתובתה היינו נדוניא וכ"ת הרי גם הנדוניא משעת נישואי' שלו לא היא באחריות דידי' היא אינו

יורש עד שעת מיתה והן ד' רש"י ע' בהם ותמצא כל מ"ש: רש"י ד"ה תחת פירות כוונתו דלכאורה הנ"מ באים לאחר הנישואין ואמאי חל בשעת נישואין עליו חיוב דיפרקינה לזה כ' רש"י דגם קודם נישואין שייך נ"מ והיינו אם לא שמאתן בנדונייא:

גמ' חסורי מחסרא ול"ק דהאי לפיכך שייך במציעתא דאי לאו דבעל יורש הי"א נינחינהו ואי לא מלו פריק לה מכתובת' אך מכוון דיורש כתובתה גם זה לא יעשה והיינו לפיכך דסיפא דווקא:

תוס' ד"ה אנוחי פי' לדבריו דהאי תחת אינו דומיא דאינך והיינו שהפירות שלו כמו המע"י אלא ה"פ אם נניח משעת הנישואין סתמא לאכול כל בעל פירות לא ידע שאוכלם תחת פרקונה ואף דמ"מ חייב בפרקונה אמנם מ"מ אינו דומה חיוב מחמת הלואה לחיוב שנתחייי' בלא דבר דא"נ שיאכלם סתמא ממנע אם יכבד עליו ומוטב דנחינהו עד שישאלם ואזי אתנויי נתני בהדיא וע"ז קאמר אמנם טוב מטעם אחר אם לא ידע טעם שחייב בפרקונה אשר בכ"ג יפדנה ולא יחשוב כלל נגד הפירות:

אמנם לד' הראשונים שמפ' נינחינהו כפשוטו צ"ל הא דקאמר הש"ס דא"כ ול"ק דלמא ה"ק בשלמא אם אינו נהנה מנכסי' ישתדל לפדותה דאין מורידי' יורש לנכסי שבוי משא"כ עכשיו שהנכסים ברשותו לא אכפית לי' כלל אם היא שבוייה או לא וע"ז משני זמנין דלא מלו פי' אם הפירות לפנינו והוא ידע כמה חשבון פירות כל שנה אף הוא לא ילוה לה על שנים הבאים דידע דלא מלו עוד עשר שנים וכיוצא ומה לו ולצרה הזאת אך עכשיו לא ידע כלל חשבון כמה נושאי' פירות שדה זו וזה כוונת רש"י ד"ה זמנין דלא מלו ע' בדברי' והכי תקון רבנן ר"ל שיאכל הבעל ולא קאי אפרקונה: אמנם הרא"ה כ' הבעל לא יפרקינה משום איבה וז"נ כוונת ה"ה פי"ב מאישות שכ' דאפי' אמרה איני נפדית ואיני נזונית וק' מזונות מאן דכר שמיהו, אמנם לד' הרא"ה א"ש דסד"א דכה"ג דניזוני' מפירותי' ולא תעשה אותם א"כ ליכא איבה והוא יפדנה ליכא שלא תטמע קמ"ל דמ"מ איכא משום טעמא אתרינא שכתב התוס' והראשונים:

והנה מהראי' מתצרה שהביאו תוס' אינו מוכרח כ"א לאחר נישואין דארוסה באמת משני הש"ס וכן משום דקנה השדה אך לתי' שלא תטמע אפילו קודם הנישואין ל"מ למימר וכן לב' תי' הר"ן ואמנם לתי' הר"ן אם הבעל רצה בכך ל"ל בה ולתי' התוס' אפילו הבעל רוצה ואמנם תמה אני על ה"ה שכ' דגם הרמב"ם ס"ל הכי ונ' כוונתו דאל"ה למאי הל' כ' דפרקונה תחת פירות אלא לומר דדווקא במזונות דינא ולא בפירות ואמנם א"כ למה כ' הרמב' דחוץ מג' דברים בכל הב' תנאים וכ"ת התם קודם נישואין הרי ירושה לאחר נישואין דווקא:

רש"י ד"ה ואיפוך כוונתו דעכשיו איכא לאפוכי כדר"ה ואי תימא אפכא כיון דפירות קונה השדה כמ"ש תוס' ל"ש אינו ניזוני' ולענין פרקונה בלא"ה משום שלא תטמע א"וו כדר"ה דבאמת מזוני עיקר וק' לר"ל: תוס' ד"ה אם תענה ע' רש"א וצ"ל לדבריו דלבן התנה שלא יבעול יעקב כ"א לרצונם דאל"כ מאי זה תנאי:

והנה הק' הב"ש א"ע סי' ס"ט ס"ק א' ארמ"א דלדידן כסות דאורייתא וא"כ אמאי באיני ניזונית אין לה כסות ונ' דבאמת מע"י לבעלה משום איבה אך כיון דלא זנה ליכא איבה ומעתה אם חייב להלבישה שוב שייך איבה דיאמר כיסא נקיטא לה. ואמנם בענין קו' הר"ן אמאי לא נקט תנא דמתני' כסותה נ' דבשלמא שארה לא כ' בהדי' בקרא צריך התנא לפרושי אבל כסותה דכ' בהדי' לא אצטריך בענין עולה עמו ואינה יורדת כתובו' מ"ח ע"א וס"א ע"א:

רש"י ד"ה דת"ק דאמר לא כ' רש"י לא צריך נ' כוונתו דלכאורה איכא למימר דה"פ דהנה מצינו במ"ק בראשונה היו מגלין פני עשירי' התקינו לכסות שלא לבייש נמצא דא"ל דגם הכא טעמא דת"ק דס"ל דלא יקח אדם חלילין ומקוננות משום שלא לבייש את מי שאין ביכלתו וע"ז פריך הש"ס אי דאורחא מ"ט דת"ק הא כיון דאורחא ל"ש לבייש ואמנם א"כ מנ"ל למק' דת"ק ס"ל הכי דהרי ת"ק לא עסיק בהספידא כלל א"וו לא צריך קאמר וזה שפיר ידעי' מדשבק ת"ק לכולא מלתא:

ובזה יתיישב ג"כ דקאמר רש"י אורחא בנות משפחתה דאי פי' כדכ' הו"א אורחא היינו מנהג מדינה כמ"ש הרמב' ואמנם עכשיו אפי' אין המנהג כ"א במשפחתה מקרי אורחה: ואמנם נ' דרש"י רמז לן בזה ליישב מנ"ל להש"ס דפשיטא לת"ק דאינה יורדת ואמנם כיון דקבורתה תחת כתובתה ואי הוו ירתי לה בני משפחתה היו קוברין אותה לפי כבודה א"כ ע"כ הוא ג"כ קובר אותה לפי כבודה כבנות משפחתה וכ"ת הרי גם לקמן ס"א גבי מינקת פשיטא להש"ס דאינה יורדת התם ג"כ ה"ט דכל הנושא אשה בודק במשפחתה וסבר וקיבל דלא תניק וזה ג"כ כוונת רש"י לקמן שכ' בנות משפתתא כיון למ"ש דוודאי בדק וידע וסבר וקיבל וה"ט שהוצרך לומר לקמן שוב במסקנא אינה יורדת דס"ד דלמסקנא דאמרי' עולה עמו א"כ בתר דידי' אזלי בין לקולא ובין לחומרא קמ"ל דדווקא לענין עולה אזלי' בתר דידי' ובזה יתיישב ג"כ קו השי"מ למאי אצטריך לומר במסקנא לר"ה לקמן דאינה יורדת כיון דכל עיקר קו' המק' הי' דאינה יורדת פשיטא ולמ"ש א"ש דוודאי לת"ק אינה יורדת פשיטא דלאו בתר דידי' אזלי' אבל לר"י ס"ד דיורדת ג"כ דבתר דידי' אזלי' קמ"ל תרוויי' ולפנינו אי"ה נאריך בזה:

ואמנם אי קשיא הא קשיא דלמא ת"ק ור"י בהא פליגי ת"ק סבר ירושת הבעל דאוריי' וקבורה דרבנן ואמנם כיון דמדאוריי' זכה בירושה לא מצי חכמי' להטיל עליו כ"א קבורה לבדה ולא הספדא משא"כ ר"י סבר ירושת הבעל דרבנן ורבנן דיהבי לי' הירושה הטילו עליו כל הכבוד שיכול לעשות לה כי אורחא או אפי' לר"י לא מיירי אלא באורחה דידה ולא בדידי' כלל ומזה נ"ל דפשיטא להש"ס אי ירושה דאוריי' גם קבורה דאוריי' ות"ק ע"כ לא ס"ל קבורה דאוריי' ל"מ להרמב"ן דס"ל אף מזונות דרבנן לא קתני מתני' מידי דהוא מדאוריי' אפי' לש"פ דס"ל מזונות דאוריי' אמנם כ"כ לעיל בשם הש"מ דק' אמאי לא קתני פרקונה בהדי פירי ואמנם בשלמא אי קבורה דרבנן ומזונות דאוריי' להכי הניח פרקונה למתניי' בהדי קבורה דהוא דרבנן ולא בהדי מזונות דאוריי' אך אי קבורה שוב דאוריי' הדרא קו' לדוכתא אמאי שבק פרקונה לבסוף א"וו קבורה דרבנן וכיון דקבורה דרבנן ירושה ג"כ דרבנן:

ואמנם מאי דהדר כ' רש"י דרך בנות משפחתו וכן מ"ש מבעולת בעל וכן מ"ש כגון להניק נ' כוונתו דלכאורה דת"ק ור"י בהא פליגי ת"ק דריש עולה מאם כל חי ולזה ס"ל דווקא מחיים ור"י דריש מבעולת בעל ול"ש לי' דהרי גם לאח"מ מקרי בעל לענין ירושה מיהת אמנם להדין פירושא ק"ל לרש"י ז"ל קו' הראשוני' מאי זה דנקט ר"י אפי' עני וכו' לתני אף מספיד' לפי כבודה ולזה ס"ל לרש"י דבין ת"ק בין ר"י תרוויי' מבעולת בעל ילפי אלא דת"ק ס"ל דדווקא בעלייתו של בעל ממש אם הוא מעולה בנכסי' אז גזי"הכ שהיא עמו בעליי' משא"כ אם הוא אינו מעולה רק משפחתו ל"ש בעלייתו ואמנם מ"מ מודה ת"ק דלענין מלאכה מציא היא למטען אני לא נכנסתי לביתך כ"א ע"ד בני משפחתך ואמנם גם הוא מצי טעון אפכא אף אני לא נשאתיך כ"א ע"ד בני משפחתך ומעתה לענין מלאכה דהוא בא להוציא מידה ה"ק דהיא אינה משועבדת דמצי' טעין כדכ' אמנם הכא לענין הספד כיון דעכשיו אין לו ואין דרך בנות משפחתה בכך שפיר מצי טעין אני לא נשאתי' כ"א ע"ד בנות משפחתה והיינו דפליגי בעני דווקא אבל בעשיר מודה ת"ק ומעתה מתבארין ד' רש"י דכיון במ"ש בנות משפחתו כלומר דאורחי' דידי' לאו דידי' ממש דהוא עני וכ' הטעם דדווקא בעני פליגי דבעשיר מודה ת"ק דדרשי' בעולת בעל ואמנם א"כ האי מחיים דנקט דמודה ת"ק לאו לכל מילי דדווקא היכא דהוא בא להוציא מידה כגון בהנקה משא"כ היכא דהיא רוצה להוציא מידו כגון לענין תכשיטין אפי' מחיים פליג ת"ק בעני והיינו דנקט רש"י הנקה ומיושבין כל ד' רש"י ובזה נוכל ליישב גם ד' רש"י לקמן ד"ה לפי כבודה דק' מנ"ל לרש"י לפ' דקו' הש"ס הי' אליבא דת"ק דלמא ה"פ הא כת"ק ע"כ לא סבר דהא לפי כבודו קאמר ולר"י אף לפי כבודו מבע"ל אמנם ק"ל

לרש"י קו' האחרוני' ל"ל לר"ה למנקט הלך למדה"י דווקא א"וו ר"ה ה"ק דאף דפליג ת"ק בעני בעשיר מודה ול"מ אם הוא לפנינו והוא עשיר וודאי מודה אפי' אינו לפנינו והוא במדה"י ומאן לימא לן דהוא אמיד מ"מ ב"ד יורדין לנכסי כיון שנכסי' לפנינו ומעתה פריך הש"ס שפיר נהי דכת"ק ס"ל מ"מ הא גם ת"ק מודה דאינה יורדת ומשני אף וכו' וקאמר הא קמ"ל דל"ת דת"ק ל"ל לאח"מ כלל עולה עמו קמ"ל דדווקא בעני הוא דפליג ומעתה מל' דרב חסדא דקאמר לעיל הל' כר"מ ה"ט דס"ל דת"ק אף בעשיר פליג וטעמא משום דיליף מאם כל חי ואמנם כללא הוא דאין למדין הל' מקודם מ"ת ומסתברא כר"י דיליף מבעולת בעל ור"ל בעולת בעל דפ' כי תצא וכמו שנבאר בס"ד ואמנם ר"ה לטעמי' דדריש לקמן בעולת בעל וע"כ לא מוקי נפשי' כתנאי ומחלק כמ"ש ושפיר פסק כת"ק:
אמנם ד"א בד' רש"י האחרוני' נ' דרצה ליישב גם קו' התוס' דמאי קס"ד כלל א"וו דק"ל למק' מאי למדה"י דנקט ואמנם אי כת"ק ס"ל שפיר קאמר דאף דאם הוא לפנינו אין בידינו לכופו עכשיו אמדי' דעתי' וקוברין לפי כבודו ומק' הש"ס בשלמא אי לא ס"ל לפי כבודה שפיר ע"כ לפי כבודו משערי' אך אי מודה דלפי כבודה אמאי נאמדי' לדעתי' כלל נקבור בכ"ג לפי כבודה וע"ז משני דלעולם כר"י ס"ל אך הא דנקט למדה"י אשמועי' דאף דאיכא למיחש דגם הוא מת ולא נימא בעולת בעל קמ"ל דאעפי"כ אמרי' עולה ואינה יורדת ואמנם הך דרשא דבעולת בעל בגמ' דילן הגי' מ"פ וירא ונ' דט"ס הוא וצ"ל מפ' כי תצא ול"ג והיא וזה דהתם הכא קאמר קרא דה"ט דא"א קילא מנערה המאורסה משום דבעלה משמרה ול"ש זנות גבה כמו בארוסה ולזה א"צ ליראה כ"כ בעונש ואמנם ק' הא גבי א"א שייך מעלה מעל טפי דהרי דווקא לנשואה משקין אמנם עלייתו היינו קולי של בעל עמדה לה ולא החומרא ואנן דרשי' לה לכל מילי:
אם כל חי נ' דלחיים ר"ל לעו"הז כי האשה לא נבראה אלא לצרכי העו"הז ולזה פטרה הכ' מכמה מצות והנה הצער בעו"הז הוא כי היכי דלזכי לעו"הב וכיון דהאשה לא נבראה אלא לעו"הז א"כ לחיים נתנה ולא לצער והנה האב אב אף למתים כי גם לעו"הב הביאם אך האשה אינה אם למתים כי אינה מצווה לחנך בני' רק לגדלם בעו"הז והיינו שהיא רק אם כל חי דווקא: בענין קבורת אלמנה כתובות פ"נ:
רש"י האומר בשעת מיתתו כוונתו דסוגיין דווקא באלמנה אבל לא במי שהלך למה"י וזה בנבאר שאר דבריו ד"ה שומעין לו לפום רהיטא הי' נ' מדבריו דס"ל כהרמב' דאלמנה שלא נשבעה על כתובתה יורשי הבעל חייבין בקבורתה ואמנם ק' אמאי האריך בדבריו כולי האי וכן מ"ש ד"ה נכסי קמי יתמי פשיטא וכו' מ' דאזיל בשטת הראב"ד ואדרבה ק"ל לד' הרמב"ם הו"ל להש"ס למימר מ"ש כי אמר משום דגבתה כתיבתה וצ"ל דכוונת

הש"ס להורות על הסברא לד' הרמב"ם דלהרמב"ם הטעם דכתיבה כגבוי דמי והנכסים בחזקת האלמנה אלא שיש ליורשי' עליו שבועה וא"כ מקרי שפיר יורשי' וחייבי' לקוברה והיינו דקאמר הש"ס מ"ש כי אמר הרי הנכסי' בחזקת האלמנה וע"כ מיירי היכי דכבר נפלי נכסי קמי יתמו דהיינו שפרעו כתובתה א"כ כי לא אמר נמי ורצה הש"ס רק להורות לנו הסברא דאי לא פרעי נכסי' בחזקתה ומכלל הן אתה שומע לאו וכ"ז דוחק ואמנם לד' הראב"ד סוגין כפשטא דטעמא דהראב"ד דס"ל הנכסי' בחזקת היורשין והיינו דקאמר הש"ס מ"ש דמהני אמר וע"כ דנכסי קמי יתמי רמו א"כ כי לא אמר נמי הא נכסי קמי יתמי רמו והיינו דכ' רש"י פשיטא דאין היורשי' חייבי' בקבורתה דהרי לא ירשה מינה כי עדן לא הי' לה עלי' כ"א תביעה ואמנם רש"י רצה ליישב מ"ש מהא דלעיל דהיכא דהלך למה"י דקוברין אותה הא גם הנפרע שלא בפניו בעי שבועה ואמנם גם לענין מזונות קשיא מ"ש דמזונות יהבינן לה בלא שבועה ואמנם הענין כך בשלמא מזונות נתחייב בתנאי כתיבה מיד בשעת נישואין דאם ימות יהיו נכסי' משעבדין למזונותי וכל כמה דלא נתברר דנסתלק מעליו חיוב זה נכסי' משעבדין למזונותי' ואמנם קבורה אימת מגיע החיוב כשמתה היא בחייו והוא יורשה והתם באמת צריך להתברר דנסתלק חיוב זה מעלי' והיינו האי דלעיל דהוא חי ואמנם כאן שמת הוא בחיי' ולעולם לא ירש כתובתה א"כ לא חל עלי' חיוב קבורה כלל ומה"ת יתחייבו היורשי' לקוברה והיינו שכ' רש"י כיון שמת הוא בחיי' ואינו חייב ר"ל הבעל מעולם לא נתחייב לקוברה והביא רש"י ראי' לד' הראב"ד דמייתר לקמן במתני' ל' יורשי' יורשי כתיבתה דהול"ל למימר יורשי כתיבתה אלא ש"מ דווקא אם יורשי' יורשי' כתיבתה אזי חייבי' לקוברה משא"כ אם יורשי הבעל יורשי' כתיבתה:

בענין מזונות הבנים. רש"י ד"ה וד"א לקמן מפי' זנין ומפרנסין וכו' נ' מדברי' דזנון ומפרנסין קאי אברייתא ונ' דבדמר עוקבא מ' לי' דמפרנסין היינו פרנסת נדוניא דקאי אבנותי' ג"כ וא"ל באמת דגם לפרנסת נדוניא מוציאין ואמנם בברייתא דקתני ולא בניו ובנותי' א"כ ע"כ פרנסה לאו היינו נדוניא ואמנם ק"ל לרש"י הרי גם מלבושי' בכלל מזונות לזה פי' בלבוש וכסות ר"ל לפי כבודה דבכלל מזונות היינו שלא להניחה ערום ואמנם לכאורה לגי' רש"י לקמן דד"א דמר עוקבא היינו תכשיט א"כ כיון דתכשיט יהבי' לה כ"ש מלבושי' אלא לאו ש"מ דהיינו פרנסת נדוני' והיינו שכ' רש"י ד"א לקמן ר"ל תכשיט וא"כ ע"כ פרנסה היינו נדוניא וק' בברייתא מא"ל ולזה פי' דבברייתא דלא יהבי' תכשיט באמת הפי' לבוש וכו':

ד"ה אבל לא וכו' ר"ל דווקא מבני שש ואילך שאינו חייב במזונותי' אבל פחות מכאן לא:

ד"ה ולא שאני נ' דלהכי כלל רש"י אשתו לומר דק"ל כיון דעיקר רבותא בניו לשבוק אשתו אלא ע"כ דבא לאשמועי' דס"ד בהלך למה"י גרע לגבי אשתו דחיישי' לצררי קמ"ל כיון דחזינן דגם לבניו לא הניח מזונות ולגבי דדהו לא חיישי' לצררי וש"מ דגילה דעתו דאינו רוצה לזונן וא"כ לגבי אשתו לאו כל כמיני' ומ"מ לצרכי ליכא למיחש ולפי"ז לא אצטריך לשנויא דשליש דלקמן ק"ז אמנם כ"ז כסוגיין דידעי' מדמר עוקבא דינא דנשתטה וק"ל אברייתא דלא לנקוט אשתו אלא ש"מ דכה"ג לא חיישי' לצררי אך סוגיא דלקמן דלא מיירי כ"א מברייתא לחוד ל"ק לי' מידי והיינו דאוקמא בשליש ורצה רש"י בזה ליישב קו' תוס' ד"ה ולא שאני דהני סוגיין פליגי אהדדי וכמ"ש:

ד"ה תכשיט רצה רש"י לומר דס"ד משום קו' תוס' ד"ה תכשיט דבתכשיט ממש מיירי והא וודאי ליתא דמה"ית נקנה לה תכשיטי' אם הבעל לא קנה לה א"וו כתי' התוס':

רש"י ד"ה לא ניחא וכו' אי לאו דמוכח דף ק"ז דע"כ גם אברייתא פליגי הייתי אומר דק"ל לרש"י קו' הל"מ אי אברייתא ל"ל הרי גם לבניו אין זנין:

ואמנם בענין קוי הר"ן אהרמב' כיון דגם כאמיד ע"כ נחתי' לחלק בין נשתטה משום דמסתמא ניחא לי' א"כ גם בלא אמיד נחלק כבר תי' הכ"מ סוף ה' נחלות דבהלך למה"י דלמא עביד התם צדקה ול"נ ג"כ עד"ז דבהלך למה"י ל"ש אמיד דלמא הוא הפסיד שם כל נכסי' ודווקא בנשתטה דלא הפסיד מיהת שייך אמיד:

מה שחנני ה' ית' בענין מסר האב פ' נערה מ"ח ע"א וע"ב:

מתני' לעולם וכו' נ' לי לבאר מאי נ"מ בין גי' דידן לגי' הראשוני' דהיינו עד שתכנס, דהנה ד' הראשוני' לקמן כרש"י דירושה דווקא ודקשיא מהפרת נדרי' תי' הרמב"ן והרא"ה דהתם מרשות האב הוא דיצאה אבל לרשות בעל לא נכנסה וא"כ אס"ד דגר' כגי' דידן הכי שנה ר' במשנתינו דעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל הרי מבואר כשטת התוס' דהיכא דנפקא מרשות האב הרי היא ברשות הבעל והיינו שמאנו הראשוני' בגו' זו: ואמנם רש"י מ"מ גרס לי' אלא שכ' דמתני' לד"א נתכוונה דאף שנכנסה לרשות הבעל כגון שנתייחד' עמו אבל לא הי' לשם נישואין דידעי' שלא הי' לנישואין כגון בחצר דידה או דאחרים [או כהרשב"ם ב"ב קמ"ו דבעי' לשם חופה ממש היא עדן ברשות האב והיינו דדייקא מתני' לנישואין וזה שכ' רש"י אפי' לחופה גופא היינו עמו כדלקמן בעינן לשם נישואין ואמנם לקמן כ' דבאמת רש"י לא ס"ל כהראשוני' לענין הפרת נדרים:

וכ' עוד רש"י ואם בת ישראל וכו' ר"ל דהא דשני תנא ולא תנא כדלעיל לעולם האב זכאי בשלמא לשטת התוס' דבאמת לכל מילי יצאה מרשות האב חוץ לענין תרומה היינו דלא

קתני האב זכאי אבל לרש"י כ' רש"י דלהכי שני מ"מ לאורוי דגם לענין תרומה מיירי ולהכי קתני בדידה ולעולם ה"ה לענין זכות האב ודלא כתוס':

מסרי שלוחי האב ע' רש"י נ' דק"ל אמאי לא קתני לי' ברישא בהדי מסירה אלא וודאי דלגופא דהיינו שיכול האב למוסרה לשלוחי הבעל ע"י שלוחי' לא אצטריך דפשיטא כל מה דאיהו מצי עבד שלוחי' מצי עבד ואדרבה ס"ד דכשהאב מסרה אפי' לשלוחי' דידי' כבר נסתלק הימנה וזכה אותה לבעל ע"י אחר דהיינו השלוחי' קמ"ל רישא דדווקא מסרה לשלוחי הבעל הוא דהויא מסירה ולא לשלוחי' ואמנם דשלוחי' דידי' מצי למוסרה בצוויו נא אצטריך ואמנם הלכו שוב הוה רבותא דס"ד כיון דהלך ומסר מיירי א"כ הליכה דאב הוא דמפסיד ולא הליכת השלוחים קמ"ל דאפי' הליכת השלוחים קמ"ל דאפי' הליכת השלוחי' מפסיד ואמנם שוב סד"א דלעולם הליכה דדהו לא מפסיד והלכו ל"ד כ"א מסירה דידהו היכא דהאב שלחם להבעל והם מסרו לשלוחי' לא הויא מסירה קמ"ל בסיפא דהלכו דווקא אבל מסרו אפי' כה"ג שהאב שלחם לא מהני:

ואמנם די הר' יונה בש"מ דדווקא אם האב שלחם למסור לשלוחי הבעל ולא זולת ולדבריו ק' כה"ג פשיטא וצ"ל דמתני' אתי לאשמועי' דחופה לא בעי עדי' כמ"ש ההפלאה בק"א לקידושין סי' נ"ז דמהכא שמעי' דאי הוה בעי עדי' הוה חצי דבר ע"ש ומהלכי' לא ידעי' זה דלמא באמת בעי' משלוחי האב מסירה ליד הבעל כי היכי דלא ליהוי חצי דבר ודווקא ממסרי הוא דידעי':

ובענין ל' שלוחי שנתקשה ההפלאה שם א"ל דשליח דשליח קאמר וכעין שאמרו בגיטין וקידושין דשליח עושה שליח:

תוס' ד"ה ורב אסי ואור"י דוודאי סברא ר"ל כיון דלמסקנא אתותב רב אסי וגם במסר שייך סמפון א"ל דגם למשנה ראשונה הוה חיישי' במסר לסמפין: ועוד אור"י וכו' כוונתם אף דבאמת במסר חיישי' לסמפון היינו למשנה אחרונה אבל לקמן למשנה ראשונה קאמר ומכאן לא הבנתי מ"ש ההפלאה שם ליישב הרמב"ם פ"ו דתרומות דנקט שמא ימזוג דס"ל כתי' התוס' דהכא הרי גם תוס' לא כי כן כ"א למשנה ראשונ' דאמרי' מסר כהגיע זמן משא"כ למשנה אחרונ':

רש"י ד"ה לעולם ואוקימנא וכו' ע' ש"מ ואני אבאר יותר הנה אף דרש"י לא גרס במתני' עד שתכנס לחופה מ"מ דקושי' הש"ס ממתני' דמ' לי' דמשנה יתירה ק' לי' ודתנא סיפא לגלוי רישא לא מ' לי' ואמנם לכאורה ארב ממתני' ג"כ קשי' דמתני' אדלעיל קאי ולענין האב זכאי וא"כ גם ארב קשיא ואמאי קאמר רב יכול לשנוי לכו דמ' דלדידי' ניחא אלא לאו דרב ס"ל דכיון דלעולם דמתני' לענין תרומה שוב מסתבר דכולה מתני' לענין

תרומ' ולא לענין האב זכאי והן ד' רש"י וז"כ הש"מ בכוונת ד' רש"י: שם ד"ה לירושתה היתה פשט ד' רש"י נ' דקשה לי' לרש"י מנ"ל להש"ס למימר דר"ל דאמר לכתובתה היינו דשמואל דלמא ר"ל לכתובתה דווקא קאמר ושמואל כל ירושות ע' בהפלאה בק"א לקידושין סי' נ"ז שישב זה ולדידי נ' דזה שדחקו לרש"י לותר כיון דשמואל לא ס"ל דמסירה הויא חופה א"כ מ"ש ירושה א"וו ירושת נדוני' קאמר והטעם ע"ד דאמרי' לעיל משום חיתון הוא אלא דהכא כ"ע מודו דאחולי אחיל אליבא דשמואל ושפיר פריך היינו דשמואל ואמנם דווקא לנדוניא אחולי אחיל לגבי' מעכשיו אבל מירושתה לא אסיק אדעתי' לסלק נפשי' וכן ממציאתה אלא מציאתה כיון דאי הוה בעי מני' הבעל הוה יהיב וק' דלתקני לי' רבנן לבעל וע"ז כ' רש"י כיון דלא שייך איבה עדן א"כ לא תקנו ליה רבנן ומ"מ צ"ל דכיון דמציאה ל"ש לא אסיק אף אדעתי' לסלק מנה ואפשר דגם לד' ההפלאה אה דנדוניא ל"ד מ"מ לענין מציאה דלא שכיחה מודה ובמ"ש מבוארין כל ד' רש"י:

ולענין הפרת נדרי' כבר תי' הראשונים דמרשות אב יצאה ולרשות הבעל לא באה אלא שראיתי להטו"ז ביו"ד סי' רל"ד תמה על הטור דבקיצור פסקי' כ' דבמסירה יצאה לכל מילי חוץ מתרומה ושם ביו"ד פסק כרש"י דלענין הפרה בעל לא מצי מיפר ובמ"כ נעלמו ממנו ד' הראשונים דיש חילוק בין יצאה מרשות האב דלזה מודה רש"י ומ"מ לא נכנסה לרשות הבעל:

גם מה שפלפל בד' הרא"ש בנדרי פ"ט המעיין בראש יראה דס"ל כרש"י ולהכי לא מפרש כפשוטו דקאי אנדרים שנדרה ברשות האב בעודה ארוסה דהוה מ' דנדרים שנדרה עכשיו יכול להפר ולזה יישב מ"ש בקודמין. וע' בלח"מ הלכות נדרים מ"ש לשטת רש"י מם ליישב זה:

וע' הפלאה בק"א לקידושין סי' נ"ז וע' בריטב"א לה' נדרים בהדי' כדבריו:

שם ד"ה מאי היא דאם מתה וכו' את הנדוניא כוונתו דאף למאן דמפ' גבי קבורתה תחת כתובתה דר"ל כתובה דאוריית' הכא ע"כ אנדוניא קאי דאי אכתובה אטו אי לא מסרה ומתה הוה פרע לאבי' כתובתה אתמהה א"וו אנדוניא קאי והן ד' רש"י:

ואמנם בטעם ד' ר"ל במסקנא נ' דהנה לענין כתובה אשה הבאה לגבות אומרים לה הביא ראיה שיצאתה בהינומא הרי דהעיקר אם היתה מוחזקת לבתולה אז אמדי' לדעתי' שהקנה לה כתובת בתולה ואמנם כ"ע מודו דכיון דמסרה אומרי' עלי' שנשאת אלא דרב ס"ל דהיא באמת נשואה ור"ל ס"ל דאינשי קרי לה הכי ובאמת אינה נשואה כל הכונסה בחזקת נשואה כנסה ואין כתובתה כ"א מנה:

שם ד"ה הלך האב וכו' כוונתו דלכאורה הי' אפשר לומר דלהכי שנתה הברייתא מל' המשנה למתני הלך ברישא לומר דהלך ולא מסר קאמר דאכתי לא אדכר כלל מסר ובאמת זה ליתא דא"כ פשיטא אלא טעם הברייתא ששנתה משום דב"דא קאי אמסירה והן ד' רש"י בדבור זה ודבור הסמוך וע' ש"מ וב"ש סימן נ"ז בכוונת ד' רש"י:

כ' עוד רש"י כתובתה בבית בעלה המטלטלין וכו' כוונתו דאל"כ לתני ביד בעלה ודנקט תנא מטלטלי' דאי הוה נקט הנדוניא הו"א הא וודאי לא מיירי שנתן לו עכשיו הנדוניא דמהי"ת ישלח לו הנדוניא אם הוא הולך אליו אלא סתמא דמלתא מיירי שהיא בידו מני אז ואמנם אי נתנה לו עכשיו לא ידענא לזה נקט מטלטלי' שהדרך לשלח טרם בואם כעת ואעפ"כ אביה יורשה: דף מ"ח ע"ב גמ' מה"מ ע' ש"מ דקי' הש"ע הי' דמל' הברייתא מ' דבאמת ארוסה היא עדן ומ"מ לענין זה דינה כנשואה ע"ש, ועד"ז אמינא קאי ג"כ תי' הש"ס דמדחזינן דחופה אמעוט ממאורס' ש"מ דנכנסה לחופה נשואה הוא ומסר לא אמעוט כ"א מבית אביה ש"מ דלאו נשואה היא:

ועד"ז יתיישב ג"כ קו' הש"מ על הריטב"א דס"ל דדווקא בקידושי ביאה אהני בבעל שלא כדרכה משום דאהני לענין קידושין א"כ הדרא קו' תוס' לדוכת' אמנם למ"ש א"ש דכ"ז למסקנא דחופה בלא בעולה אמעוט ממאורסה ש"מ נשואה היא ובביאה לית לן בה משא"כ לפום מאי דס"ד השתא דחופה אמעוט מבית אבי' א"כ בחופה לחוד לא קנאה הבעל והביאה גומר א"כ שוב הויא בעילה בנבעלה שלא כדרכה כמו בביאת קידושין לד' הריטב"א ומה לי קונה מה לי גומר. ובזה יתיישב לן ג"כ קו' הש"מ דתרי קראי סתרי אהדדי הכא מ' דדווקא בנשואה דהיינו חופה ומבית אבי' אמעיט אפי' מסר, ולמ"ש א"ש דאי לאו דכ' רחמנא בחופה דהוה נשואה הו"א דגם חופה לא קנה ואי לאו דכת' רחמנא במסר בית אבי' הו"א דה"ה מסר משוי נישואין לזה שינה הכ' בשתיהן:

גמ' שם היינו בתולה ולא בעולה ולה"ק דלמא ה"ק קרא בתולה מאורשה בעינן ר"ל בשעה שאירסה צריך שתהי בתולה ואם לאחר אירוסין נבעלה ממנו לית לן בה וטעמא רבא איכא במלתא דאיכא למימר דבבתולה דאין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי א"כ מעילתה בבעלה פשיעה ביותר החמירה תורה ג"כ בעונשה משא"כ בבעולה וא"כ בעילה דידי' לית לן בה אלא דאפשר לומר דהתינח אי לא הוה דרשי' מאורשה ולא נשואה ק' לא לכתוב קרא מאורשה כלל כ"א כי ישכב איש אשת רעהו הבתולה ומהי"ת נטעי בבתולה מאורשה: אלא דכ"ז הכא דאקרא קיימי' משא"כ לקמן דאר' פפא תנינא מאורסה וכו' נ' דלמא באמת בתולה דנקט תנא היינו כדכתיבנא ומאורשה ולא נשואה ממקרא אחר יליף והכא אצטריך לנשואה ממש אמנם נ' בנדקדק עוד אמאי שינה

הש"ס לומר נשואה ממש הו"ל למימר נכנסה לחופה ונבעלה דומיא דסיפא ולא נבעלה ולזה נ' דהנה הפ"י הק' מה"ית נשואה ממש הרי כ' בעולת בעל בחנק ונ' דהנה באמת נוכל לחלק כדכ' דבתולה דקפיד קרא עיקר קפידא אשעת אירוסין אלא דק' בעולת בעל ואמנם איכא למדחי דבעולת בעל אקידושי ביאה דביאה ואירוסין באין כא' ואמנם א"כ יק' שוב נמעיט קידושי ביאה מבתולה ואייתר בעולת בעל לנשואה ומעתה גם המק' ידע שפיר מבעולת בעל ולזה דייק מביאה די"ל ג"כ נישואין עושה לא משתעינא דאהא קאי בעולת בעל אלא נשואה ממש אכתי לא מבטולת בעל ולא מבתולה אמעיטא ודחי לי' א"כ דמפקת בעולת בעל אביאת קידושין אדילפת לה מהתם נילף מבתונה ואייתר שוב בעלת בעל אנשואה ממש וזה שדייק רש"י למימר טעמא דנשואה ממש נקט משום דנבעלה אחר חופה עדיפא עוד מקידושי ביאה וז"נ ג"כ כוונת רש"י לקמן בדרב פפא הא תנא לי' לומר דאף דלא קאי אקרא מ"מ מק' שפיר וכטעמא דכתיבנא:

הנה תוכן ד' רש"י ז"ל לדעתי וכד' קצת מהש"מ הוא כך דק"ל להש"ס ע"ד התנא דמתני' דנקט בלשני' ברשות הבעל מ' שהיא ברשותו ובאמת אינה דקיי"ל כשמואל דדווקא ירושה דאחילי אחיל ואמנם אם לכ"הפ להא מלתא היא ברשות הבעל דלא הדרא א"ש אם גם לענין זה איננה ברשותו ק' מתני' ואמנם מהי"ת נימא דלא הדרא ולזה לא צידד הש"ס לעיל אך לבתר הך ברייתא מ' לי' דדוקא בית אבי' לא מקראי אבל בית בעלה כלל לא וא"כ מ' דהדרא פריך שפיר ומשני לי' דמנדרי' ילפי' דלא הדרא וזה דגבי נדרים לא מצינו כ"א חדא מתרתי או בית אישה בנעורה וכיון דגלי לן קרא דלא הדרא ש"מ דגם זה בית אישה הוא וא"כ מהתם ילפי' לדין מסר אלא דאי מהתם הו"א כי הוא לגמרי בית אישה גלי לן קרא בלזנות דבית אביה הוא דלא הויא וידעי' דמשום שיצאה מרשות מה"ט לא הדרא אע"ג דלא נכנסה דלא הדרה ומעתה אסתייע רש"י מברייתא זו שפיר לשטתו לעיל דדווקא מרשות האב יצאה אמנם לרשות בעל לא נכנס' ובעל ג"כ אינו מיפר:

אמנם בש"מ דייק מל' רש"י דס"ל דלתנא דבי ר' ישמעאל באמת בעל מיפר אלא דאנן כתנא דמתני' דאלו נדרי קיי"ל וק' מנ"ל דפליגו והי' נ' דס"ל לרש"י עד"ז בתנא דמתני' דדריש התם האי ונדר אלמנה לד"א כקו' התוס' פליג ע"כ אתנא דבי ר"י דקאמר מה ת"ל והיינו דלדידן לית לן קרא כלל להכי וא"כ הא דאב אינו מיפר מלזנות נ"ל והדרא באמת לא ידענא והיינו דפי' רש"י דלאו קושיא הוא משום דבאמת לשטתו למסקנא הבעיא במקומה:

ואמנם ממאי דאמרי' בנדרי' אין הבעל מיפר בקודמין לשטת רש"י י"ל לדעתי דרש"י באמת ס"ל להל' כתנא דבי ר"י ודכ' רש"י דאין הבעל מיפר ומטמת לה היינו משום

סמפון כמו גבי תרומה הכא לאו והכא לאו ונ"מ דאי כנסה אח"כ ולא מצא בה סמפון מיפר למפרע ואין זה מיפר בקודמין וזה ע"ד שפי' שם הריטב"א אלא שהוא כ' כן בשטת הר הראשוני ואנן בשטת רש"י אמרי':

אמר ר"פ אף אנן נמי תנינא ע' רש"י נ' דרנב"י דקאמר אף נותן נמי תנינא לפי דתנינא להא דאמרי' דלא הדרא דיל"ד דמ"ט תני תנא אע"פ שלא נבעלה לתני אע"פ שלא נכנסה לחופה אמנם א"ל אי תני הכי הו"א דחופה מהני טפי ממסירה למאי נ"מ התם הדרא והכא לא הדרא לזה תני אעפ"י שלא נבעלה לאשמועי' דאין בין מסירה לחופה כלום ולענין מאי ע"כ לענין הדרא קאמר והיינו דכ' רש"י דר"פ היא דקאמר אף אנן אברייתא וש"מ דרנב"י אכולא מלתא קאי וכ"ש דא"ש טפי לשטת ש"פ דבאמת לא נ"מ בין מסירה לחופה ואפשר כוונת רש"י דלא תסתייע לשמ"פ מדרנב"י דאיהו לא קאי כ"א אברייתא דומיא דר"פ דע"כ לא קאי כ"א אברייתא:

בענין מזונות הבנים. מתני' הבנים יירשו לכאורה ה"פ כל עיקר שתיקנו חכמי' מזונות לבת הוא משום דבת אינה יורשת א"כ די כירושה לאח"מ האב ולא בחיי האב והיינו דפי' רש"י והכי מפ' לה בי"נ כלומר דלעולם יל"פ מתני' גם באופן אחר:

ואמנם ק' מאי שייך בת"כ דבנון דכרין ל' ירושה ע"ז כ' רש"י הבנים יירשו דתנן וכו' ר"ל שכ"כ בת"כ ירתין וכ"ת הא גופא קשיא ע"ז כ' רש"י לקמן בשמעתין מפ' אמאי קתני ל' ירושה:

תואמנם אפשר לפ' כוונת רש"י דלכאורה מאי חזי ראב"ע לדמוי האי תנ"כ להאי תנ"כ דבנין דכרין דלמא נדמויי לאידך תנ"כ דמזון האשה שהוא ג"כ אפי' לאח"מ וכ"ש בחיים ואמנם דהנה י"ל בטעם מזון הבנות ב' טעמי' חדא משום כל כבודה בת מלך ולה"ט י"ל אפי' בחיי האב ואמנם לה"ט הו"ל לתקן עד דתלקחן לגוברין לחוד ולא עד דתבגרן ואמנם י"ל הטעם משום עיגון כי היכי דתיקון רבנן עישור נכסי' ואי לית לה מזונות אכלה להו אך בגדולה מתפרנסת ממע"י ואמנם היכן מצינו תנ"כ משום עיגון אך גם כתובת בנין דכרין הוא רק משום עיגון א"כ מכ"ש הכא דתקנו כך בעבור זה והן הן ד' ראב"ע וכל זה כוונת רש"י שכ' בבנות עד דתבגרן לומר מהכא דייק לה ראב"ע:

ואמנם מ"ש רש"י דמירתין מוכח דלאח"מ דווקא משום דאמרי' לקמן ירתין שאינן מוציאין מן הלקוחות וא"כ היאיך מצי גבי מן הבעל הרי בנדוניא לכ"ע בעל לוקח הוה א"וו לאח"מ קאמר ואמנם גם מל' יתר על חולקהון ג"כ מוכח דלאח"מ קאמר:

גמ' במזונו וכו' לכאורה ה"ק דמתני' דהכא אדלעיל קאי דקתני האב והבעל זכאין וכו' וקתני הבעל חייב וקמ"ל דהאב אף דזכאי מ"מ אינו חייב ואמנם א"כ לא לתני כ"א

במזונותי' בתו דקתני ל"ל אלא ש"מ לדיוקא ובמסקנא מסיק דלדווקא אחרינא דהיינו למר כדאי' לי' וכו':
ואמנם קו' שנייי' הכי קדייק דאס"ד אפי' מצוה ליכא לתני לזון דמ' גופו פטור עכשיו דקתני במזונות ל"מ כ"א דאין חיוב המזונות עליו א"וו דבאמת אין גופו פטור:
וזה כוונת רש"י בר' יוחנן ב"ב לזון תנאי כתיבה ר"ל דאף דל' לזון אינו מדוקדק התם ליכא למטעי ותנא דנקט לי' משום דבעי למתני סיפא דאפי' מצוה ליכא:
אמנם מד' רש"י לקמן ואבע"א ר"מ מ' דס"ל קו' הש"ס הי' לתני בניו דהכל בכלל וע"ז משני דלר"מ הו"א בנים זכרים אבל בנות אפי' מצוה ליכא ולר"י הו"א ג"כ בנים זכרים ובנות אפי' חובא איכא ור"י בן ברוקה אתנ"כ קאי:
ואמנם בענין פלוגתת ר"מ ור"י נ' דהנה במגילה אמרי' דמת מצוה דוחה ת"ת והיינו ד' הש"ס בברכות דבשב וא"ת כבוד הבריות דוחה דאורייי' אלא דצדדו התוס' בשבועות אם דווקא מ"מ דהוה גנאי גדול ולא שאר גנאי ונ' דהיינו פלוגתא דר"ע וסיעתו בע"פ בענין עשה שבתך חיל והיינו פלוגתא דסוגיין דר"מ כת"ק דר"ע דבגנאי קטן אינו דוחה א"כ ת"ת דבנים עדיף ור"י כר"ע א"כ זילותא עדיף:
גמ' אבע"א נ' לפ' דר"ל דכיון דתנא דמתני' ר"מ ולדידי' אי ידעי' בתו פשיטא בנו וכ"ת דלמא בנו חיובא הו"ל לתנוי בהדי' האב חייב לזון בנו ואנן ידעי' דבתו אינו חייב דבנו דעסוק באורייי' דווקא משא"כ השתא א"ל דלרבותא כמ"ש הש"ס נקט לה ולר"י אפכא אי ידעי' בתו דווקא בתו אבל בנו לא ליכא למימר דא"כ הוה קתני בנו אינו מצוה והוה ידעי' הכל שפיר אלא ש"מ דנקט בתו לרבותא אחרת ולר"י ב"ב דווקא בתו אצטריך משום תק"כ ולהכי נקט ל' חייב ולטעות לא חייש דמהיות יהא חייב לזון:
רש"י ד"ה לר"י נמי מצוה ע' ש"מ אפשר דאס"ד דקו' הש"ס דקדוק בעלמא לא הי' צריך לאוריכו כולו האי לעיל בד' המק' כ"א בקיצר הול"ל למימר אלמא ס"ל לתנא דבתו עדיפא הרי תנאי לדינא מודו דשנים שוין א"וו אעקרא דדינא פריך כפו לי' אסותא נ' ע"ד אם תכתוש את האויל במכתש כלומר אף כתישה לא אהני לזה:
כי אתי לקמי' דרבא נ' דלכאורה לאינך מ"ד הכי אמרו לי' הרי אתה מוציא לעז על בניך כי יאמרו א"א שלא ירחם אב על בניו ורבא חייש ללעז ולזה א"ל אדרבה בניך וודאי הם אך ניחא לך וכו':
ויע"ל דה"ק לי' סגי טיבותא לך דיכלת לזונם מן הצדקה ומאי בעית עוד: והנה הראש הביא ד' מהר"ם ונ"ל לפ' דק"ל קו' הר"ן אמאי כללינהו תנא במזונות אמו כיון דלא קיי"ל

כהר"ן אינו למ"ש מהר"ם ובזה נדחו ד' הח"מ לענין עולין דכ"ע ס"ל הך דנגררין אלא דהר"ן משוי לי' קולא וש"פ לחומרא:
והנה בענין הפרישה שהביא הבי"ש בפחות מבן שש ונ' דלאו דס"ל דה"ט דלאשה אין נותני' משום דמתפרנסת ממע"י דא"כ אפי' לאחר ג' חדשים נמי אלא דסמכי' אהא דאין מניח ביתו ריקם משום דמתפרנסת ממע"י ואין כאן פי"נ משא"כ בקטנים ומ"מ דחה לי' הבי"ש שפיר מחולה:
והנה בענין קו' הפלאה על הדרישה הרי בנו קודם לשאר קרובים כמ"כ כוונת הדרישה על אביו ואמו שקודמי' לבנו כמבואר ביו"ד:
מד' מהר"ם מבואר דפליג אהרן דלהכי נקט נכסי' שנפלו לו מאבי אמו וא"כ ע"כ אמו מתה ואעפי"כ לחומרא הוא נגרר אחרי' ותימא שלא דייקו הפוסקי' כן מדבריו:
מה שהק' האחרוני' על מ"ש תוס' דמיירי שקצבו בני העיר א"כ מאי ענין זה לבני נ' דזה וודאי מקרי קבלו בני העיר דסתמא דמלתא קיבל כל א' לזון בניו דעורבא וכו':
בענין הכותב נכסי לבניו כתובות מ"ט ע"ב ונ' ע"א. רש"י ד"ה הוא ואשתו וכו' כוונתו דאף דאמרי' השתא אלמנתו וכו' למסקנא לא היא כ"א אלמנה דווקא אבל מחיים דווקא אי איתא לדר' אלעא דבאושא התקינו תק"ח היא אבל דינא לכ"ע לא הוה:
ואמנם טעמא דתקנתא כבר כ' הראשוני' דאמדו דעת האב דלא שוי נפשי' ערטילאי יאבנו קסמיך אלא שדקדקו א"כ אמרו מבעיא לי' ולא התקינו ולי לולי דברי' הי' נ' דלכ"ע אומד דעת הוא דלא שוי נפשי' וכו' וה"ט ג"כ אף למסקנא דר' יונתן עשינהו משום אומד זה אלא דאומד דעת לא הוה כ"א בניו יזונו אותו אבל ל"ד מאותן הנכסים ואמנם באושא התקינו שיהיו נזונים מהנכסי' אף אם ימכרו בני הנכסי' יהא שעבודו של אב עליהם ומהם דקאמר אנכסי' קאי ואף אנכסים פריך הש"ס מאלמנה ואמנם רק מאשתו ק' לי' וזה מבואר בלי רש"י שכ' הוא ואשתו שהוא קיים לומר דלא כתוס' דלאו מתרוויי' מק' דע"כ בעי לאשמועי' בהוא דאמרי' אומד דעת כי האי אמנם לבתר דאשמעי' הוא אשתו מבעיא מאלמנתו וזה נ' ג"כ שדייק רש"י בשינויא אבל הכא וכו' דלתוס' האי נטרח אבעל קאי וקמ"ל אתרוויי' אבל לרש"י ע"כ ה"ק דהתם דווקא דליכא דטרח פי' לעולם לאו ה"ט באלמנה משום אומד כד' המק' כ"א התם תקנתא דרבנן הוא משום דאלמנה היא כמו שכ' רש"י אבל הכא דהוא חי מה"ית נעבוד תקנתא ובשלמא בהוא איכא אומד הדעת אבל באשתו ליכא קמ"ל דנטרח ונעביד תקנתא לדידי' ולדידה והיינו דכ' רש"י נטרח לדידי' ולדידה קמ"ל כלומר דזה קאי כחדא וא"ש דלא קאמר לטרח וא"כ מסברא לא נחתי' אמנם מבעי להש"ס אי רמי רבנן שעבוד אנכסים כדקאמר ר' אלעאי התקינו דע"כ

ר"ל אנכסים והיינו דלא קאמר הל' הכי דעיקר דין הל' היא אלא כוונתי' בעי אי הל' וז"ש רש"י כוותי' כר' אלעאי לומר דדווקא בדר' אלעאי מספקא ומשני מדר' יונתן עשינהו ולא ירד לנכסי' ש"מ דלאו תקנתא היא אמנם רש"י מ' לי' מדמייתי הש"ס כולה עובדא דנשבי' וכו' ש"מ דזה מישך שייך לפשוט וקאמר דפשיט בשלמא אי תלי' באומד דעתא הי' תלוי בראות עיניו והחזיק לו טובה ששפט צדק משא"כ אי תקנתא הוא ע"כ ישפוט אמת כך נ' פי' הסוגי' מתוך ד' רש"י לענ"ד:

ואמנם ממ"ש רש"י גבי אלמנה דבעל לוקח דרבנן מ' דס"ל כהבי"ש דדווקא בנ"מ אלמנה ניזונת דהתם הוא לוקח דרבנן ולא בנצ"ב דהוה לוקח גמור: רש"י נ' ע"א שמכרה בנ"מ הקרן ר"ל משו"ה קאמר בנ"מ ולא קאמר נ"מ לאשמועי' דלא מיירי אלא מקרן לחוד כדמסקי' פ' האשה שנפלו מתני' בחיי' ולפירות תק"א בגופה וכו':

תוס' ד"ה הבעל מוציא כבר בארתי דבור זה במק"א ועכשיו על הסידור יצאתי מתחלה כ' תוס' לא אצטריך כלומר עכשיו לאחר שחזרו ונמנו ותק"א קודם שנמנו ואנפלו לה קודם שנתארסה ואח"ז כ' דגם עתה אצטריך לכה"ג לענין מתנה אלא דא"כ נ"מ ל"ד דנ"מ נכסי' שנפלו לה בירושה וע"ז מסקי דגם כה"ג נ"מ:

מאן מרה דשמעתא משום דר' אלעא אמר ב' דברי' לעיל ולית הל' כוותי' שאל לו אם גם זה ר' אלעאי אמר וכיון שאמר ריב"ח תנא ארבעין זמנין משום דהל' כוותי':

ואפשר ג"כ משום דלעיל ר"ל מרה דשמעתא ואי גם זה ר"ל אמרה א"כ אין ראי' דתק"א הוה אפי' היכא דאין לבעל פירות ומסתברא כהש"ס בב"ק דדווקא היכא דאי' לבעל פירי תקנו ולאחר שפשט לי' ריב"ח פשט שפיר דסתמא קאמר:

בענין הפרשת חומש ומעשר פ' נערה. רש"י המבזבז לעניים לכאורה כ' רש"י כן לאפוקי ממ"ש הרמב"ם סוף הל' ערכין דהך תק"א הי' ג"כ לענין הקדש דגם בהקדש אל יבזבז יותר מחומש ואמנם לרש"י ס"ל מדלא מייתי' בערכין גבי הא דמכל אשר ולא כל אשר הא מלתא ש"מ דדווקא להדיוט תקנו דהתם שייך אתה רחמן יותר ממנו ואלילי צוה הקב"ה בהדי' על הצדקה הי' הדין כמ"ש הרשע לר"ע אם הקב"ה אוהב העניים יפרנסן משא"כ בהקדש דווקא כל אשר הוא ביזוי כלפי שמים כלומר איני רוצה בטיבותיך כמ"ש מהר"ל מפראג לענין ראשית ששיריה ניכרין אבל חומש מנ"ל:

אמנם עדן יל"ד דהו"ל לרש"י למימר לצדקה ואנא ידענא דלאו להקדש קאמר מה זה לעניים דקאמר ולזה נ' דהנה הרמב"ם בחבורו כ' דהמבזבז יותר הוא חסיד שיטה וכו' ע"ש שכ"מ מדבריו, ואמנם בפי' המשניות ריש פאה כ' דיותר מזה אין לו לבזבז כ"א ממדת חסידות מ' דמדת חסידות הוא אפי' יותר וכן הביא הש"מ ממ"ר ספ' בהר עובדא

דר"ע ור"ט ומייתי התם קרא דפזר נתן לאביונים וכן הוא ברבה קהלת בכ"מ שבזבז שליש ממה שנשכר מדי שבוע וזה דלא כמו שכ' בש"מ שם דאין לעשות כן ולזה נ' דהנה בצדקה ב' מצות קולא וחומרא אמרה תורה די מחסורו וזה קאי אעני ואביון ובאביון חומרא הוא דאפי' עבד לרוץ לפני' משא"כ בעני שרגיל בלחם שעורים קולא הוא והנה בכלל אביון ג"כ פדיון שבוים וכיוצא כמ"ש להשיא אשה וכן אם הרבה עניים ביחד כמו חבורת חכמי' העוסקים בתורה ומניחים כל מלאכתם ומעתה המקיים המצוה שאמרה תורה די מחסורו זה לא מקרי מבזבז אמנם המאכיל לעני שדי לו בלחם שעורים והוא מאכילו פטומים לזה שייך למקרי מבזבז ואמנם גם לאביונים תקנו באושא כמ"ש בירושלמי דדי בחומש אך שורש תקנתם נראה דהוסיפו מעשר על מעשר כדי שיהא יותר בקופה של צדקה וע"ז סמכו דיוצא כל אדם בחומש ואמנם מ"מ בגמרא דידן דאיירי מהמבזבז לא איירי בהכי כלל כ"א בחסיד שוטה דמרחם יותר ממה שצותה תורה ומעתה הרמב"ם בחבורו דמיירי בערכין והקדשות ועניים וכיוצא בהן ע"ז קאמר שפיר דהוה חסיד שוטה ולזה השמיט בה' מ"ע דברים אלו משום דהתם מיירי ה"ה ממצוה רבא כגון פדיון שבוים ולא כ' כ"א דיוצא בחומש ואמנם הנותן למצוה רבה יותר מכאן וודאי הוה מדת חסידות דלא עקרי חכמי' ד' הכ' בהדי' בתורה והיינו דר"ט ור"ע שהי' שם הרבה עמלי תורה עניים ולא בא לכ"א יותר מדי מחסורו והן ד' דהע"ה שהשיב ר"ע לר"ט דר"ט סבר דאל יבזבז יותר מחומש אפי' כה"ג והשיב לו ר"ע הרי בהדי' אמר דהע"ה פזר נתן לאביוני' וכו' וכי יבואו חכמי' באושה ויקפחו שכר הבריות אלא דדהע"ה באביוני' דדאורייי' הוא מיירי ואנהו כי תקון בעניים תקן וז"ש רש"י דדווקא בעניי' שייך מבזבז ולא באביונים:

חומש כ' רש"י מנכסי' ר"ל אף דבירושלמי קאמר דבשנה שניי' די בחומש מהריוח התם למצוה קאמר משא"כ הכא דקאמר טעמא דלא יצטרך וזה לא שייך כ"א במבזבז מקרן דכליא קרנא ואינו מניח מקום לשפע אלקי לחיל ולא בריוח ואפשר דגם מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה דמדת חסידות ליתן יותר קאי ג"כ אריוח ובחבורו מקרן מיירי. ועד"ז כ' רש"י הא דלא יצטרך לבריות לראי' דמקרן מיירי:

דרך אחר נ' בנדקדק למה שנה רש"י ל' שמא וכו' שלא ונ' דרש"י בא ליישב מ"ט לא קאמר ר"א ג"כ שמא יצטרך כמו שהיא בברייתא ולזה נ' דיעל"ד מנ"ל לגמ' דתניא נמי הכי דתק"ח הוא דלמא ברייתא עצה טובה קמ"ל ולזה נ' דק' לי' לש"ס אס"ד עצה טובה הוא בשלמא אי תנא תנא אל יבזבז כל נכסיו אל יבזבז כל נכסי' שמא יצטרך שפיר משא"כ אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך וכי מעצור לה' להושיע אם יבזבז שתות יותר על חומש אא"ב תק"ח הוא דאל יבזבז שפיר אא"א דלאו תקנה הוא ק' והיינו דלא קתני

כ"א שמא דאין זה מוחלט שיענש בזה משום דעבר על תק"ח ואמנם כ"ז לאחר תקנה משא"כ ר"א דמיירי מתקנה עצמה ל"ש לומר דבאושא לא תקני דאל יבזבז יותר מחומש משום שמא יצטרך דקודם תקנה ל"ש זה אמנם ראו כי יש שמבזבזים כל נכסיהם לצדקה ומטילין עצמן על הציבור והוכרחו למגדר מלתא והא דאוקמי' אחומש דווקא קאמר הש"ס בסמוך דאסתכי' איעקב אע"ה ומעתה היינו דקאמר רש"י דהם לא תקנו כ"א שלא יצטרך וודאי לבריות כלומר שיבזבז כל נכסי' ויצטרך מה"ט תקנו ולא קאי אחומש כלל:

גמ' מאי קראה הנה לכאורה לא מוכח מהך דיעקב אע"ה כ"א אמאי לא אוקמי' אמעשר מאי חזי דאוקמי' אחומש וע"ז קאמר מיעקב אע"ה ולא מייתי מעשר תעשר דהוה ג"כ ב' מעשרות כדדרשי' ודרשי' בספרי את כל לרבות פרגמטוטי' דהתם לא דמי עשירא בתרא והיינו דפריך גם הכי כלומר א"כ דחומש ל"ד מעשר תעשר הו"ל למידק:

אמנם נ' דכולא מלתא דייק מיעקב דהנה בש"מ ה"ק אמאי לא קאמר אחמישנו כיון דדמי עישורא בתרא ותי' משום שהפריש כן כנגד הב' מעשרות והק' בהפלאה א"כ יק' תו אמאי הפריש לפי"ז חומש דהרי התם באמת ל"ד עישורא בתרא ואמנם לדידי נ' דהנה אז"ל נדר לאמר שיהו נודרין בעת צרה וק' כיון דמצוה הוא להפריש ב' מעשרות א"כ מאי נדר תו אמנם דאורייתא ל"ד עישורא בתרא ואיהו נדר דאף עישורא בתרא יהא דמי ואמנם יפלא על יעקב אע"ה וכי דבר מועט כזה נודרין בעת צרה אלא לאו ש"מ דאסור לבזבז יותר מחומש והייני דמוכח מיעקב:

והנה אמרי' לקמן ס"ז ע"ב דמר עוקבא בזבז בשעת מיתה פלגא דממונא ול' בזבז מ' לי' להש"ס דלא הי' מן הצורך לפזר כל כך:

ומק' עלי' מדר' אלעאי ויל"ד דלא מק' מברייתא דר"א מימרא הוא ואי לאו דת"כ לית הל' כוותי' כמו באינך ועוד הא בברייתא קתני בהדי' טעמא דאל יצטרך וש"מ דמחיים דווקא קאמר וגם בד' התרצן יל"ד דאמאי שני מל' הברייתא וקאמר שמא ירד מנכסי' הו"ל למימר בקיצור התם כדקתני טעמא וה"מ מחיים ולזה נ' דגם המק' ידע שפיר דאיכא לפרוש לפי ל' הברייתא כדמשני לי' ולחלק בין מחיים אמנם הא גופא קשיא לי' א"כ אמאי שני ר' אלעאי ל' הברייתא ולא פי' טעמא אי נ"מ לדינא א"וו דר"א ס"ל דלדינא גם הברייתא אלא ברייתא רבותא קמ"ל דלא תימא כל המרבה ה"ז משובח ואם במעשר אמרה תורה יברכך יברכך כ"ש המוסיף הרבה, לא היא כולא מלתא דצדקה חידוש הוא כדכ' דאי לאו דכ' רחמנא בהדי' הו"א כאותו רשע דהעני דומה למי שניתן בבית הסהר דכל המאכילו מורד במלכות ועכשיו שחדשה תורה אין לך בו אלא חידושו חומש ותו לא וכל המוסיף אומר הקב"ה אתה רחמן יותר ממני ויש לו לדאג שיענש עד"ז א"כ ש"מ

דאין בו מצוה כלל ואין חילוק בין מחיים ולאח"מ זה תוכן קושייתו והתרצן השיב לו דאין הפי' בברייתא כדקאמרת שיענש כי אם ה"ק שמא הוא יבזבז מצד א' ומצד אחר נגזר עליו שירד מנכסיו ואם גם לענין חומש הבטיחה תורה שלא יחסר בעו"הז במה שמוסיף נהי דמצוה הוא מ"מ בעו"הז מאן יימר דמשתלם והיינו דקאמר שמא ירד וכו' א"כ דווקא מחיים אבל לא לאח"מ:

ומכאן דייק הטור דלית הל' כמר עוקבא דהנה אכתי ק' אמאי שנה ר' אלעאי ל' הברייתא לד' התרצן א"וו דר' אלעאי באמת פליג ולא מחלק ומדקאמר סתמא דהש"ס לעיל ת"כ דר"א וש"מ דלית הל' כמר עוקבא דאיהו הוה מחלק בין ר"א לתנא דברייתא וסמך אתנא דברייתא ואנן ס"ל דל"פ וכר' אלעאי קיי"ל והיינו דלא הביא הטור האי חילוקא:

מ"ש הטו"ז סי' רמ"ט לענין לקנות מצות ממעות מעשר כבר לענ"ד דחי דבריו דעכ"פ לצדקה מפסיד דמאן יימר דחבירו יקנה ג"כ ממעות מעשר אם לא לענין מה שמוסיף על חבירו:

גם מה דפשיטא לי' דאסור לזון בניו ממעות מעשר לא ידענא מהיכא. אח"ז מצאתי בש"מ שכ' דאמיד לא מצי לזון מצדקה ולא אמיד ש"ד ע"ש: ובש"מ מחלק בין מעשר קמא שאין לבעלים זכות בו למעשר בתרא דהוה דומיא דמעשר שני וכן יש לנהוג:

בענין חינוך קטן לת"ת:

רש"י ד"ה מגלגל כוונתו לא מבעיא ללשנא בתרא דתק"א למשנה א"כ פשיטא דמגלגל היינו בנחת אפי' ללי"ק דספי לי' כי תורא בכלל מגלגל וספי לי' כי תורא מ' בב"ב דהוא לרדותו ברצועה מיהת מ' לי' לרש"י דבאמת ללי"ק דהכא ספי לי' כי תורא ג"כ פירושו בנחת וכוונתו רק שאל יחוס עליו בענין התמדת הלימוד ואמנם ללי"ב אמרי' באמת דהא דאמר רב לרב שמואל בר שילת לרדותן ברצועה היינו פי' ספי לי' וז"נ כוונת רש"י דהכא פי' כי תורא לענין אכילה דהתם אין דרך להכות כלל ופי' זה לענין לי"ק דהכא דהוא פי' דספי לי' פי' רש"י כתורא כשחובשין לו העול דאם אינו רוצה מכין אותו:

רש"י ד"ה יורד עמו וכו' פי' כן לאפוקי ממ"ש בשי"מ דלחייו ר"ל מכת לחי דא"כ איך ס"ד דמק' דהיינו ספי לי' דהרי רב פי' שם בהדי' דלא ירדם רק ברצועה ומכח לחי היא מכת בזיון היותר גדולה כאמרם הסוטר לועו של ישראל וכמ"ש רש"י בתהלי' ג' על פ' כי הכית וגו' אלא וודאי לחייו הוא כמו שאמרו במ"א הנכנס לאומנתו של חבירו יורד עמו עד לחייו וכן הקורא לחבירו רשע אלא דאכתי ק' למאי דס"ד וכן ללי"ק דהיינו ספי לי' כתורא אמאי קרי לי' רב בהאי לשנא ורבי יצחק בהאי לזה כ' רש"י דיורד לחייו פי'

ג"כ בחוסר לחם וזה לא שייך כי אם באב ולזה רב דמיירי במלמד לא קרי לי' כ"א ספי לי' כתורא:

תוס' ד"ה מגלגל נ' פי' לדבריו דהנה הם הניחו לקמן דללי"ב בר שית היינו שלימות וע"ז סמכו בתר הכי בענין השלמה דרבנן כמו שנכתוב עוד לפנינו בס"ד ולכאורה יש להביא ראי' דבר שית היינו סוף חמש כד' הרמב"ם והטור דמנה למקרא קתני תנא בל חמש והכא קאמר רק בן שית אלא ש"מ דהיינו חמש שלימות כד' הרמב"ם ולזה כ' תוס' דא"נ תימא בן חמש למקרא ובר שית חדא בר עשר מאי אמרת וע"כ לגלגל א"כ כיון דבן עשד היינו לגלגל שוב מסתבר יותר דבן חמש היינו לגלגל ג"כ ולא נפליג ביניהו דחד לגלגל וחד למספי:

גמ' אינו והא"ל רב וכו' לכאורה קו' הש"ס כפשוטו מהא דהכא קתני מגלגל והכי קאמר ספי לי' וכו' אא"כ הו"ל לשנוי בקיצור מאי מגלגל נמי דספי לי' וכו' אלא ע"כ קו' הש"ס הי' דמ' לי' ספי ויורד חדא מלתא וכ"ת אכתי אמאי עכ"פ לא אק' מגלגל ה"ט דמ' לי' דה"ק דעד י"ב שנה רשאי האב לגלגל עם בנו אם מסרב שלא להכניסו בע"כ למלמד וא"כ היינו כ"ז שלא הכניסו אין נזקקין ול"ק אדרב דאיהו משתעי עם המלמד דאותן הבנים שהם אצלו הרי הכניסם האב ושפיר קאמר אמנם מדקאמר רב יצחק דאין האב חייב להכות את בנו קודם שתים עשרה שפיר קשיא דמי נתן לרב רשות שירשה המלמד להכות דלמא נכנס הבן בנחת ולולי לא רצה גם אביו לא היה כופו וע"ז משני דבאמת למספו לאו היינו להכותו:

תוס' וספי לי' כוונתם דכיון דיורד לחייו מלתא אחריתי ורב ע"כ למקרא מיירי דלמשנה הרי תנן בן עשר וע"כ לכל היותר למספי דלחייו עד י"ב א"כ רב למקרא כמ"ש כ"ז רש"א א"כ צ"ל נהי דלמשנה לית לן השתא ג"כ כמו ללי"ב כ"א ב' זמנים עשר וי"ב למקרא הם שלש חמש ושית וי"ב ומה"ט נאיד הש"ס מהאי תירוצא דללי"ב גם למקרא אין לנו כ"א ב' זמנים:

תוס' ד"ה בר שית כוונתם דלכאורה הי' נ' דבר שית היינו בן חמש כדקתני תנא כי היכי דבר עשר היינו כדקתני וא"כ מאי מייתי הש"ס ראי' כלל דרב מנית שלימות מיירי דקאמר כפי לי' ובן חמש ע"כ לא ספי לי' דומי' דבן עשר לזה כ' תוס' דלא היא דבן עשר ע"כ בן י"א דומיא די"ג למצות ואין זה מדרך התנא דלתני בן חמש היינו בן שית ובן עשר עשר ממש ושוב בן י"ג היינו י"ד אע"כ עשר דמתני' היינו י"א וע"כ לא פליג אביי וא"כ נהי דבמתני' מצי למימר חמש שלימות ועשר חסירות אי לאו דק' תו מי"ג מ"מ באמורא

ל"ש לומר כן וע"כ גם שית היינו שלימות וע"כ קאי לענין למספי לי' דאל"ה ק' מתני' וע"כ לא הוה דומיא דעשר דהתם ע"כ לאו למספי דהרי למספי בר י"ב:
ואמנם כל ההצעות הללו נ' שהציעו התוס' משום שרצו להעמיד שטתם דהשלמה דרבנן ליכא ובת תריסר היינו שלימות ואי בר שית היינו חמש א"כ ה"ה תריסר והי' מוכרח כשטת רש"י לזה הוכיח דבר שית ג"כ שלימות וכן כלם: אמנם ממה שהק' על רש"י דלמא לאפוקי מדר' יוחנן וכן ממה שהק' דל"ל לרש"י הך סברא מבואר דגרסי בש"ס כגי' דידן בן תליסח וכו' והיינו דק' להו דלמא אשמועי' דליכא השלמה כלל מדרבנן דאל"ה אכתי מ"ש תנוקת דנקט וכן מה"ט ק' להו שפיר דהרי בת תריסר היינו שנת חינוך משום דגם בר תליסר גרסי וכל קביל דין נ' דגם רש"י יכול לגרוס כגי' דידן בנבאר תחלה שטתו הנה ע"כ רש"י ס"ל בר שית היינו שנת שש דאלת"ה מאי קשיא לי' לרש"י אסיפא דבת תריסר משום דמתני' היא בנדה הרי בן עשר למשנה ג"כ משנה ותו אי בר עשר היינו שלימות מה"ות נימא דבת תריסר היינו שנת י"ב א"וו פשיטא לי' כד' הרמב' דע"כ בר שית היינו חמש וכן כלם וזה הי' נ' דאל"כ מאי בא אביי להשמיענו משמי' דאם בן עשר למשנה בשלמא אי ה"ק אף דבן חמש דתנן היינו שלימות כלומר בר שית אעפ"כ בן עשר היינו שנה שנה עשירית שפיר ואלת"ה ק' מאי קמ"ל וכ"נ ג"כ ממאי דמייתי הך דטרקא לי' וע"כ התם בר שית ר"ל בשנה ששית דהרי סיים וקאמר ביומא דמשלם והו"ל למימר האי ינוקא דטרקא וכו' ביומא וכו' דהרי עדן אינו בר שית אלא ש"מ דהוה בר שית מקמי הכי ומעתה אף אנן נימא דלאו דאביי דינא אתא לאגמורן משמי' דאמי' כ"א ה"ק דא"ל אם שהיתה מומחה בחכמת הטבע כי אין טבע התינוק סובל לגמור מקרא עד ה' שלימות והיינו פי' דמתני' אמנם למשנה אפכא הוא וכן לענין תענית דהנה בשלמא תינוק בר תליסר משלום מדרבנן משום דע"כ בר י"ב יש בו כח להתענות דהרי נקבה מתענת אך התורה פטרה אותו משום דאינו בר דעת ואמנם רבנן שפיר חייבוהו אך תינוקת מאן יימר דיש בה כח להתענות לי"א נהי דבינה יתירה אית בה כח יתירא מי אית בה ואמרה היא אין דאף כח יתירה יש בה וכמו שפי' רש"י וזה כוונת רש"י בדברי' אלה עיי' בהם:
ואמנם קו' תוס' מבן י"ג דאבות י"ל דלמא האי תנא סבר תוך הפרק כלאחר הפרק ובן י"ג תוך שנתו מיירי:
רש"י ד"ה מכניס לת"ת ר"ל דל"ת דל' מכניס היינו בע"כ ולמספי לי' כי תורא לזה קאמר דמכניס היינו רק ללמוד תורה ואפי' ברצון ודנקט ל' מכניס אפשר לרבותא אפי' למלמד

דאיכא קנאת סופרים והיינו דקאמר לי"ב כיון דע"כ רבותא דידי' משום חבירי' הוא א"כ ה"ק חברי' אין מגיעין אותו:

בענין מזונות הבנות:

יתיב רב המנונא וכו' עיי' בשטה מקובצת בענין זה ואני אפרש כל דבריו בע"ה ובתוך דברי דבריו כבר כ' במתני' לעיל דיש לפ' הבנים יירשו דקאמר ראב"ע אירושה ממש ואי ה"פ א"כ גם רב המנונא לזה כיון ומצי למימר דכ"ע דאושא עלי' הוו סברי דה"פ באמת במתני' דק"ל ל' יירשו בכתובו' בנין דכרין והיינו דאושי אמנם רב יוסף דחי דלמא קסבר מר דראב"ע כתובת בנין דכרין ואיידי דנקט ראב"ע ל' ירושה לאשמעי' דכתיבת בנין דכרין דין ירושה אית לה נקט נמי איהו לשון ירושה:

ולהכי מצינן למימר דכ' רש"י מר דגברא רבא הוא ידע שאין ללמוד וכו' כלומר הני אנשי טעו בדראב"ע דסברי דראב"ע מירושה עצמה יליף ומר ידע דע"כ ראב"ע אכתובת בנין דכרין קאי:

אמנם מצינן למימר דלעולם אינהו נמי ידעי דראב"ע אכתובת בנין דכרין מצי קאי אמנם מדרב המנונא קא דייקי דנקט ג"כ ל' ירושה דע"כ אירושה עצמה קאי:

אך רב יוסף מפ' דברי' דלעולם אכתובת בנין דכרין קאי ודנקט ל' ירושה להורות נתן דמכתובות בנין דכרין עצמה ליכא למפשט למזונת דלמא התם ה"ט דלא גבו ממטלטלי דלא עדיפי ממאן דאתי מחמתי' דאשה עצמה נמי אינה גובה ממטלטלי אבל במזונות עדן לא שמענו אמנם כי איכא למפשט מדקאמר ר' שמעון דאף דאיכא כאן קרקע למגבי כתובת בנין דכרין ומטלטלי לקיים בהם ירושה דאוריי' וקאמר ר"ש דלא סגי עד שיהא שם קרקע מותר דינר ש"מ דס"ל לר"ש דכל תק"ח כך הוא דעד שאין קרקע די ירושה וכתובה ליכא תנ"כ א"כ ה"ה הכא והן ד' רש"י עיין בהם שהביא כאן ד' ר"ש. אלא דאכתי איכא למדחי דהנה לכאורה לענין ירושה ה"ט דלא סגי במטלטלי דעד שיהי' שם קרקע לא ידעי' אם נתקיימה ירושה דאוריי' דדלמא הנך מטלטלי' נתן שם א' מהיורשי' למען יהי' מותר דינר ויגבה כתובת אמו ולזה בעי' קרקע אלא דלכאור' מאי נ"מ אם מקבלי' הכתיבה מהקרקע בתורת ירושה או בתורת כתיבה ב"כ וב"כ הרי יורש את אבי' לא היא דלמא ה"ט דזמנין הבנים מרובין ולא יגיע מהכתיבה כדי ירושה לכל א' והוצרכו לתקן ירושה בפ"ע אמנם התינח אי לא קאמר ר"ש דברי' כ"א היכא דהוו בנים מרובי' הרי אר"ש דברי' אפי' בבני' מועטי' ואפי' בבן א' ובאופן שכתובה א' מרובה מחברתה ואף כי הכתובה הקטנה לא יירשנה כ"א יורש אחד מ"מ בעי' מותר דינר מקרקעי ש"מ דעיקר תק"ח אקרקעי והן ד' רש"י שביאר דל"ת דלא קאמר ר"ש כ"א היכא דאיכא בנים

מרובין וא"כ אין ראי' משם לזה כ' רש"י דלא היא דר"ש בכ"ג קאמר וז"ש רש"י ג"כ דאין ללמוד וכו' כ"א מירושת כתובת בנין דכרין כלומר דכל עיקר דטעו בדרב המנונא משום דקאמר ל' ירושה וא"ל רב המנונא מר דגברא רבא הוא ויודע דתכתובת בנין דכרין עצמן אין ללמוד מזון כ"א ממותר דינר דהיינו ירושת כתיבת בנין דכרין ידע דאנא דנקיטא יורשין לרמז על מותר דינר זה באתי:

ורב זן מחיטי יל"ד מאי מחיטי דקאמר מה לי חיטי או שאר מטלטלי ונ' דרש"י בא ליישב זה ולזה פי' דבא לומר דנתן להם המטלטלי' כי הם אמרו מאחר שלא הניח אבינו קרקע לא נאמין באחינו שיזינו אותנו והרי אנחנו מבקשי' המטלטלי' עצמן שהניח אבינו ולולא לא היו יתומות הרבה שראה רב כי אין כאן הספקה ליותר מכדי מזונתן לא עשה רב כרצונם אבל עכשיו שהי' יתומות ומאחר שאין כאן קרקע נתן להם רב החוטין עצמן והן ד' רש"י עיי' בהם:

וכדשמואל דאמר לפרנסה עיי' רש"י כוונתו דלכאורה אכתי מנ"ל דרב כשמואל ס"ל משום דקאמר דעליי' אדרבא ל' עילויא טפי מ' עילוי נכסים מעילוי דעת אמנם כן דלמ"ד עילוי נכסים דהיינו עישור נכסים מה"ת ניהב ממטלטלי דלכל מילי לא מקרי נכסי' משא"כ אי כשמואל ס"ל דבתר אומדין דעתי אזלי' ואומד דעת וודאי איכא שפיר דאפי' מאן דלית לי' הרבה קרקעות אם הוא עשיר רק במטלטלין מ"מ נותן נדוניא גדולה וש"מ מדין ממטלטלי דמעילוי דעת קאמר וכשמואל ס"ל:

אלא דאכתי קשיא דלמא ע"כ קאמר שמואל אלא דגם ממטלטלי אמדי' ומ"מ לא מגבי' כ"א ממקרקעי ונ' דזה יישב רש"י במ"ש בסמוך גבי תקנת עליי' ואע"ג דתנ"כ ר"ל דלמאי נצטרך לומר דטעמא דרב משום תקנת עליי' דלמא בלא"ה לי' לי' היקישא דרב המנונא ומחיטי דעליי' כמו מתמרי דעל בודיא שהן מטלטלי' לאפוקי חיטי' המחוברי' דפשיטא דזנין מהם וראי' לדבר דפרנסה כדמקמי' לא אצטריך לתקנה ומ"ש הרי למסקנא לא מחלקי' בהכי ומדשמואל אין ראי' כמ"ש לזה פי' רש"י דלא היא דדווקא מזונות שהם תנ"כ ודינם כשטר התם שייך לומר כל אסמכתא דשטרי אמקרקעי ולזה אי לאו דתקנת עליי' מודה רב דלא גבי ממטלטלי משא"כ פרנסה דלא הוה שטר כלל כ"א תק"ח שפיר אמרי' אי יהבי' עישור ממטלטלי אף ממטלטלי' מגבי' ורבא לקמן באמת מצי פליג אדשמואל:

דברי' טובי' שנאמרו בעליי' משום דמתני' בשבת קתני וי"ח דבר גזרו בו ביום ומפרשי' שם מאי נינהו י"ח דבר א"כ ק' הו"ל י"ט לזה קאמר מתני' לא חשוב כ"א גזירות שאין

בהם הטבה אבל דהכא דהוה הטבה ליתומי' לא קחשיב והיינו דברי' טובי' לאפוקי הנך דשבת:

תוס' ד"ה א"ל זילי וכו' לא ידעתי מ"ט לא פירשו אהדור היינו ממון ומשום דהוה טעה בשיקול הדעת דסוגיין דעלמא דלא כרב יצחק בר יוסף והיינו דלא הדר רב נחמן לדינא דבשיקל הדעת מה שעשה עשוי:

ז"ח שייך לעיל ובמ"ש א"ש דבעי למפשט מדשמואל דהמק' הוה סבר דאי זן היינו פרנסה לא קאמר רב כ"א למיהב אף ממטלטלי אבל מ"מ לא מגבי' ממטלטלי ואמנם שמואל דאגבי ממטלטלי ע"כ מזונו' ממש קאמר ופשיט לי' דלא היא דשמואל כלומר לטעמי' אפי' מגבא גבי' ממטלטלי:

רבי יודע אני וכו' לכאורה א"ל כן משום דאין התלמיד רשאי לומר לרבו טעות אמנם אפשר לומר שהיו האחים גברי דאמידי ובידו לכופן לזון אחותם וכדי שיזונו בטוב עין אמר שינתן לה מן הדין והיינו דקאמר מדת רחמנות כלומר בתורת צדקה ומ"מ שמא יראו התלמידי':

מתמרי דעל בודיא פי' רש"י שהן מטלטליו ר"ל דהא דלא ס"ד דאביי מעיקרא דס"ל חזייא לבודיא משום דאייתר לי' ל' על בודיא אלא לאו ש"מ דלרבותא קאמר אף שהן מטלטלי' ולמסקנא באמת צ"ל דאשמועי' דאף דחזיא לבודיא כיון דצריכי לדיקלא לא אמרי' דכתלושין דמי:

ואמנם לולי די רש"י הייתי אומר דבאמת אביי מספקא לי' מאי קאמר אי ס"ל כמ"ד עומד לגזוז לאו כגזוז דמי או דמחלק בין היכי דמכחשי וא"כ גבי בע"ח נמי הוה מגבי כה"ג ודחזיי לבודיא או דס"ל שנאמ' עליי' ודווקא במזונות הוא דס"ל ומיושב בזה קו' התוס' ד"ה כל העומד ועוד קו' עצומה וזה כיון דסברא חיצונה הוא דלא עדיפי בנות מבע"ח ל"ל לרב המנונא כלל היקישא ותו אביי אמאי לא פריך מהיקישא דרב המנונא אמנם הא לא ק' דלמא היקישא לי' לי' אבל אידך קשיא למ"ש א"ש דאביי בל' אבעיא הוא דקאמר ולא בל' קושיא:

אמנם בשיטת רש"י בידינו לומר דלכאורה איכא למפרך דלמא התם ה"ט דמזונת לא גבי ממשועבדי' אף דבע"ח גבי משום דאין כתובי' כדאמרי' בגיטין ולית להו קלא משא"כ הכא לגבי מטלטלי אדרבא מעליותא הוא בע"ח דאסמכתא דשטרי אקרקעי דווקא לא גבי ממטלטלי משא"כ תנ"כ דאין כתובין עדיף אמנם יק' כתובת בנין דכרין יוכיח דג"כ מתנ"כ ומ"מ לא גבי ממטלטלי' ואמנם רב המנונא לעיל כיון דע"כ אנו צריכין לכתובת בנין דכרין א"כ כולי מלתא מהתם יליף ואביי בד' את"ל קאמר אף אם אי' לך פרכא

למילף בהיקישא דרב המנונא אנן מסברא אפרך ואי בעי' לדחוי עכ"פ יק' כתובת בנין דכרין יוכיח:

א"ל רבנן לרבא והא מר וכוי יל"ד מני' ובי' הו"ל למפרך אמאי לא אמרת לזונה משום דס"ל אין מזונת ממטלטלי' א"כ ק' מ"ש ליתום בשבילה דיהבינן ונ' דלכאור' אפשר לפ' ד' רבא באופן אחר דה"ק דהתם הי' מעשה שהיינו יודעין וותרנותו של אב וא"כ לד' רש"י מיהת מוסיפין על עישור נכסיי ודלמא יהבי' לה מתורת פרנסה אמנם היתה יתמה קטנה ואמר רבא כיון דע"כ אנו זנין אותה עכשיו בפרנסתה וכיון דניזונת מהם קאמר רבא דאף היתום יזונו בגללה כיון דאין מניחין המעות לפרנסתה משום כדי חייה ואמנם א"כ סבר רבא חדא דשמין באב ועוד פרנסה אף ממטלטלי' הוא וע"ז השיבו לו הרי אף לפרנסה אמרת דלא מגבי' ממטלטלי וא"כ בין דאיירי' למזונת בין לפרנסה ק' מאי קאמרת:

מוציאין כ' רש"י מן היתומי' נ' כוונתו דהנה מדאמר רבי ולבנות דהוא מלתא באפי נפשי' ולא קאמר והבנות ש"מ דגם לפרנסה קאמר ולפרנסה קיי"ל דמוציאין מלקוחות שקנו מן האחין וס"ד דגם למזונות ס"ל לרבי וזה א"א דא"כ ק' דרי אדר' דרבי איהו הוא דאמר לקמן אחין שמכרו אין מוציאין למזונות וע"כ מוציאין למזונות מן היתומי' עצמם קאמר כ"ז שלא מכרו ואפשר היינו דמבעי לי' לרב לקמן היכי קאמר ר' אי פרנסה דומיא דמזונות ומן הלקוחות לא או מזונות דומיא דפרנסה ואף מן הלקוחות ואהדר לי' דלאו בחדא מחתא נינהו:

רבנות מן הבנים כ' רש"י למזונות ולפרנסה נ' דק"ל כיון דר' נקט למזון האשה והבנות טפי הו"ל לרשב"א למנקט למזונות דגם אשה בכלל מהשתא דנקט לבנות לחוד דאכתי אשה לא ידענא ואין לומר דבאמת באשה רשב"א מודה לר' א"כ היכי קאמר הש"ס דהל' כרשב"א מדרבא הא רבא אף ארשב"א פליג דאיהו אפי' כתובה עצמה קאמר דלא גביא ומ' דמכ"ש מזונות ועוד הא רבא מזוני סתמא קאמר ואפי' דאשה במ' א"וו דגם רשב"א פליג אכולהו מזוני וא"כ אמאי נקט בנות לזה כ' רש"י דנקט בנות לאשמועי' דאפי' פרנסה לא גביא ממטלטלי וא"כ אתיא מזון האשה מק"ו דאביי דהרי פרנסה גבי' ממכרו האחין:

ולבנות מן הבנות דקדק רש"י לומר דבירושה קמיירי לומר מ"ט גביא ממטלטלי אמנם מה שהאריך עוד וכן מה שבא לפ' על בנים מן הבנים נ' דבא ליישב דקדוק עצום דלכאורה מה בא רשב"א לומר דמפקי' ירושה אם עברו הגדולים וגזלו לקטנים יתושנן דמוציאין מידם מה"ית לא נוציא ולזה רמז רש"י דבא להורות לנו תשובת השואל במהרם לובלין הביאו דברי' הח"מ והב"ש רסי' ע"א אי אמרי' בבני' פחותי' מבני שש דנוטלי'

תחלה מזונתם ואח"כ ירושתם והנה דבר זה ביאר לנו רשב"א במ"ש דבנים מן הבנים מוציאין אפי' בנכסי' שאין להם אחריות ובנות דאתנהו בתנ"כ אין מוציאין וכי עדיפי הך תקנתא דאושא ממזונות ופרנסה אלא ע"כ מירושה לחוד קמיירי וקמ"ל דכל מה דמוציאין באין להם אחריות הייני ירושה הוא דמוציאין ג"כ ביש אחריות והוא ג"כ ירושה אבל טפי לא והיינו דכ' רש"י דלקטני ר"ל קטני' ממש פחותו' מבני שש מיירי ואשמועי' דחולקי' בשוה וטפי לא ואמנם מ"מ אצטריך למנקט בנות ג"כ מה"ט דאי לא נקט אלא בנים הו"א בנות עדיפי דאיכא תרתי תנ"כ ותקנתא דאושא אמנם השתא דנקטינהו ליכא למימר דא"כ לנקט בנים ולשתמיט בנות ואנא ידענא דבנות עדיפי אלא ש"מ בנות דומיא דבנים ודווקא לענין ירושה ולענין מזוני כלל לא וכל מ"ש מבואר בד' רש"י היטב עי' אבל לא לבנים מן הבנות בנכסי' מועטין יל"ד הא אפי' לבנות מן הבנים מוציאין בנכסי' מועטין כ"ש לבנים מן הבנות דלא ונ' דרש"י בא ליישב זה ולזה מפ' מאי ננהו מועטי' לומר דאף דנכסי' הם אפי' יותר מכדי מזונותן עד שיבגרו ולבנות מן הבנים אין מוציאין כ"א בצמצום מזונותן מ"מ כיון דנכסי' מועטי' לאו בחזקת בנים קיימו אם קדמו הבנות והחזיקו בכלן כלומר מי יודע אם יגיעו לנו דהרי רפואה ג"כ בכלל מזונות וכן לבוש וכסות ואלי דברי' שאין להם שיעור אף אנו לא נוציא מידם והיינו רבותא דרשב"א דאיך מוציאין:

והנה תמהתי על ה"ה פט"ז מאישות במ"ש דלהרמב"ם אין כח בתקנת הגאוני' להוציא ממון אם לא התנה הכי בפ"ט מניז"מ כ' הרמב' דבנזקי' גובה ג"כ ממטלטלי כד' הריף בב"ק ואס"ד דאין כח בתקנתם להוציא אם לא התנה בנזקין מא"ל ונ' במ"ש התומי' סי' ק"ז סק"ה דהתנאי בשטר עקרי דמגלי דידע התקנה ואי לא כ' רגלי' לדבר דלא שעבד עצמו בתקנה זו א"כ ה"ה הכא בנזקי' מצינו לומר דמודה ה"ה אלא שק' קצת להלום דברי' אמנם שטת הראב"ן בד"מ סי' ק' דתקנת הגאוני' ל"מ כ"א לענין תפיסה נ' ג"כ משום דאי לא תפס מצי היתומי' למטען דלמא אבינו לא ידע מהתקנה משא"כ א"ל זילו אייתי ראי' כנ"ל לפ' ד' הראב"ן:

בענין לא כ' לה כתובה:

רש"י ד"ה חייב להיות וכו' ד' רש"י לא כמ"ש הרא"ה דחייב קאי אמנה מאתים כ"א כהרמב"ן דס"ד דבכתיבה אפותיקי סתם כמפורש קמ"ל דכתיבה שהיא תנאי ב"ד אלימי ככל שט"ח דל"מ אפותיקי סתם:

רש"י ד"ה והיא כותבת לא ניחא לרש"י לפ' דאהתנה קאי כמ"ש תוס' דמ' לי' דהא דר"י מודה בתנאי גם המק' ידע אלא דס"ד דמתנית' מיירי אפי' במוחלת ואמנם מ"מ

למסקנא לא פי' רש"י דמחילה בעי' שטר כמו שכיון הרא"ה לפ' בשיטת רש"י דלדברי' האי דקס"ד משום דמתני' סתמא קתני ילד' רש"י היינו אי איהו קטעין ומשום דאתרע כתיבתה דהרי אין לה וע"ז משני דהא דאין לה לא הוה ריעותא כמ"ש רש"י לקמן ד"ה הכא לא כתיבה: תוס' ד"ה מני כוונתם למאי דמסקי דסוגי' דהכא אהתנה קאי ומנ"ל דח"מ מיירי בהתנה לזה אמרי דסמיך אמאי דקאמר הש"ס פ' אעפ"י וכו': והנה בענין כוונת ד' ריב"ן נ' דסברת דכיון דהקפידה תורה שלא תנשא אשה לבעלה בלא כתובה וההקפד אפי' דיעבד אמרי' טעמא מאי דירדה תורה לדעת הבריות אתתא בכדי לא מקני נפשא לגבי בעלה וכל העושה כן לא לשם אישות הקנתה נפשה כ"א לשם זנות הפקירה עצמה וא"כ כיון דידעי' דאיהו סברה דלא תקבל א"כ שוב הוה רק כהפקירה ואמנם לולי אמרה תורה דרק לכתחלה צריכה כתיבה ש"מ דלא הקפידה תורה כלל:

ועד"ז צודד הרש"א די"ל דדווקא בתנאי אבל מחילה כיון דעכ"פ הוא הי' חייב לה אלא שהיא מחלה שפיר יש לומר דלא הוה בעולת זנות או דנימא דעכשיו שהקפידה תורה עכ"פ צריך שיהי' לה כתיבה ואל"ה הוה בעולת זנות ולא הוה מחילה:

אך מ"ש הפ"י לתרץ דהתם בב"ק אסור לשהות קאמרינן כבר נ' מדברי' שהרגיש דק' מנ"ל תו להש"ס למימר דסבר ר"מ כן אלא שסמך על מ"ש פ' אע"פ ואמנם ד' ר"מ דעיקר קפידא לא משום דלא מקנה נפשה כ"א אשה היודעת כי בעלה יכול להוציא' כל שעה שירצה לא מקנה נפשה ומה"ט דמי להפקירה עצמה לזנות בעלמא והיינו דקאמר לא מבעיא היכא דהאמת כן הוא דהויא בעילת זנות משני צדדין אפי' אם מצידו אינה קלה בעיני' רק היא סבורה שהיא קלה בעיני' אפ"ה הויא בעילת זנות וכמ"ש:

מאי חייב דקתני מן המחוררין ע' רש"י נ' דלתי' זה עיקר רבותא דסד"א דדווקא הכתיבה עצמה אינה יכולה למחול אבל האחריות מציא מחלה ואפי' מיני' דידי' קמ"ל דאפי' האחריות לא דעכ"פ תהא קלה בעיני' להוציאה ואפשר לומר דהמק' והתרצן אפלגו בפלוגתת ריב"ן והיא ד' המק' או המתרץ תי' הא' והמתרץ תי' בתרא ס"ל כהר"י דטעמא משום קלה בעיני' וכיון דאין עלי' אחריות היא קלה בעיני' להוציאה וכמ"ש:

בענין אשת ישראל שנשבית. מתני' ואהדרינך לי' לאנתי אפשר דווקא קאמר דצריך לדור עמה איזה זמן שלא להוציא עלי' ולעז שנתרצית לשבאי ואפשר דפי' הדבר דאינו מגרע פדיונה מכתובתה וסיפא פירושא דרושא. וע' לקמן בענין אשת כהן:

ע"ב שמא תחלתה ע' ש"מ ונ' דהש"ס דייק לי' מדקאמר אבוה דשמואל שמא תחלתה דמיותר אלא ר"ל תחלת ביאה תחלתה דומיא דסופה דקאי אביאה וש"מ דאפי' כה"ג דתחלת ביאה באונס אסורה:

ואמנם רבא דקאמר ג"כ תחלתה וכו' כוונתו דכל נשים אף דתחלתן באונס סופן ברצון וע"כ מדאמרה תורה אניסה שרי' הטעם משום דיצר אלבשה וה"ה אמרה הניחה לו. והיינו ג"כ דאמרי' ת"כ דרבא אף דלא תני בבריי' דע"כ מדמרבי קרא רצון מאי רצון אילימא שתקה א"כ שתקה היינו רצון ותורה שריי' וה"ה לאומרת הניחו ואי שתקה מקרי עדן אונס א"כ קרא דמרבה אומרת הניחו מרבה והיינו ג"כ דלא קאמר רבא אפי' סופה ברצון דרמז דע"כ הכי הוה והיינו דהתירה התורה:

אשתיק אפשר דרב ואבוה דשמואל בהא פליגו רב סבר דה"ט דאסירה כמ"ש ההפלאה דחזקת כשרות לא אתרע ולעולם לא הוה כ"א רוב בעלמא וכיון דאיכא מיעוט מיהת דסופן באונס ושבויה לא ראינוה שנבעלה שפיר אקילי בה רבנן ואמנם אבוה דשמואל סבר דהטעם משום דוודאי הוה סיפא ולא הוה רוב בעלמא כ"א סתם דעדיף מרוב כמ"ש תוס' גיטין ב' ב' וא"כ הוה שבויה לישראל כמו שבויה לכהן ואמנם נ"מ עוד דלרב דלא הוה כ"א רוב מצינן למימר דהיכא דליכא עדים נאמנת במגו דלא נתרצי' ע' הפלא"ה בזה ואמנם לאבוה דשמואל דהוה סתמא א"כ הוה מיגו במקום אנן סהדי דלא אמרי' והיינו דדייק הש"ס ולאבוה דשמואל אונס דשריא וכו' ר"ל בשלמא לרב שפיר דמיירי בליכא עדי' משא"כ לאבוה דשמואל היכי משכחת לה ומשני דעדי' מיהת עדיפי ואנן סהדי:

גמ' זו שקידושי' ע' בש"מ ול"נ דמיירי בתנאי שהתנת היא כד כדאמרי' בקידושין וס"ל לתדבר"י דגבי דידה לא אמרי' דאחלה לתנאה ומייתי ראי' דהרי קיי"ל כבי"ה דממאנת אפי' בנה מורכב לא כבי"ש דנשואות אינן ממאנות ומ' לי' דלאו היינו טעמא כדאמרי' ביבמות דמידע ידעי כ"א משום דבדידה יש תנאי בחופה והיינו שקידושי' קידושי שממאנת דמה ענין ממאנת אמנם רמז למ"ש אך לא צריכה הכא למאן דזנותה היינו מיאונה אף דאח"כ שוב תנשא לו עכ"פ אמרי' דמעיקרא לא אחלה לתנאה:

דגנבי גנבי פי' רש"י מתחת בעלי' נ' משום דל' משלחי גירי וממטויאן נהמא דאפי' אח"כ כשהם תחת בעלים משלחי' להם ודעת רש"י דכיון דמסקי' דתחת בעלי' ל"ש יראה א"כ אף אם משלחי' גירי אסירי לזה פי' רש"י דסוגי' מיירי כ"ז שהם ברשות הגנבי':

ואמנם מ"ש וודאי שבקינה נ' דר"ל ל"מ אם בע"כ לקחם הבעל וודאי אסירי אפי' שבקינהו שבאי מדעתי' ואיכא למימר דאהני בהדיי' כי יבאו אצלו קמ"ל כיון דעכשיו היא תחת בעלה לא הול"ל ליכא מפני הלסטים: יצר אלבשה ע' רש"י דפי' אלבשה הבועל ורמב' כ' דקאי איצר עצמו וע' פ"י דמ' דלד' רש"י דווקא מיושב מכשירות אמנם למ"ש ההפלאה גם לד' הרמב' ניחא:

מה שתמהתי בזה הא' למה קיצר הט"ו בדינים אלו המבוארים פה וזאת שנית בד' הח"מ סי' ע"ח שכ' דאשת כהן שנתרצי' לבסוף חייב לפדותה והרא"ה כ' בהדי' להיפך. ולק"מ דאנהו מיירי כשהי' רצון מעיקרא והח"מ מיירי כשנתרצי' לבסוף:

והנה בענין פלוגתת הב"ח והבי"ש סי' ע"ח אי בעי' לרש"י בשבוי' בן נצר עדים שנבעלה נ' דסברת הב"ש דבשלמא לאבוה דשמואל שייך לומר בשבוי הקילו דמקולו עצמה לגבי שבאי משא"כ בשבויי בן נצר דמייפה עצמה: בענין אשת כהן שנשבית פ' נערה:

מתני' רש"י ובכהנת אהדרינך יל"ד בדברי' שאיחר המוקדם דסוף דברי' הו"ל למכתב ברישא ונ' כוונתו דס"ל ואהדרינך לאנתו באשת ישראל היינו שפודה ואח"כ נותן כתובה ולא כמ"ש הרמב' דמחזירה על איזו זמן וכ' המפ' דטעמו דלא גרע מכהנת דאם מגרשה מבית השביה צריך להחזירה לביתו ורש"י לית לי' דין זה וק' באשת כהן מ"ט ותי' בשלמא באשת ישראל כיון דרשאי לקיימה וודאי קיימה אבל באשת כהן ימנעו הנשים מלהנשא להם משום דאנוסה אסורה להם ולזה תקנו דמהדרה למדינתה ושוב לא ימנעו כ"כ כיון דבאשת ישראל אם אינו מקיימה אינו מהדרה:

וז"נ סברת אביי כיון דחזינן דחכמי' החמירו על הכהני' כד' ינשאו הנשים להם מסתבר ג"כ דגם לענין אי' ד"א לא דמי כ"א הא כדאיתא והא כדאיתא ורבא אפשר באמת ס"ל כפי' הרמב' דאותבינך לאנתו היא תמורת ואהדרינך למדונתך א"כ שוב ס"ל דתרוויי' כהדדי ויע"ל כיון דאביי ס"ל כמ"ש ק"ל דהו"ל לתקוני סתמא בין בכהני' בין בישראל דלא יגרע פדיונה מכתיבתה ואך בכהנת אהדרינך ג"כ א"וו להכי תקונו בישראל לי ואותבינך להורות דאי' ד"א פוטר' מתנאי ב"ד ובכהנת מחייבו ולכאור' פלוגתיי' בפי' ד' הברייתי' לעיל שבוי מלכות הרי הן או אינן כשבוים דרבא ס"ל כמ"ש הראשוני' בשם התוס' דגם לענין פדיון מיירי וק' הא הוה הלויתני וא"י אם פרעתיך וצ"ל כמ"ש הפלאה דהתנאי ב"ד לא הי' כ"א שיותבינה לאנתו וכיון שאסרוהו עלי' אין כאן תנאי ב"ד וש"מ דאותבינא לאנתו הייני אנתו ממש משא"כ אביי ס"ל דלענין אי' לחוד מיירי כדמ' מד' רש"י ואפשר דהיינו דכ' רש"י לעיל הרי הן כשבוי' ומותרין כדתנן ר"ל לפי הפי, במאי דתנן ה"נ פי' ד' הברייי' אם התם נישואין ממש הכא אף לענין פדיון אם התם רק היתר נישואין ה"נ ג"כ לענין היתר ואיסור דווקא מיירי:

והנה כ' רש"י ד"ה שכל שאיסור וכו' נ' דלכאורה נוכל לומר דרבא ה"ק באשת כהן דשייך איסור שבייה פודה ולאביי באשת ישראל דל"ש כ"א אי' ד"א אינו פודה וכ"ת במאי פליגי בגרושה או ממזרת לכהן לאביי אלמנה דווקא ולרבא כל אשת כהן לזה כ' רש"י דלא היא דרבא בא לפלוגי אאלמנה וכ"ת א"כ אמאי נקט אביי אלמנה דווקא אלמנה רבותא

קמ"ל דס"ד דלא נתקן לה פרקינה כי היכי דתמנע למנסיב לי' אלא דלא הועלנו משום דסמכא נפשה בלאו תק"ח בעל אינו מניח אשתו בשביה וכ"ת הרי תהא אסירה עליו הא באיסור נשאה ומה לי גרושה או זונה אלא אלמנה אצטריכא ס"ד תימא דזונה חמירא לי' משום דאסירה אף לכהן הדיוט קמ"ל דאפ"ה תקיני לה פרקונה והנה מברייתא דיבמות פ"ה דלא נקט ממזרת ח' לכאורה כאביי דפירות היינו דין פירות וממזרת לי' לה אלא דלרבא איכא למימר כיון דאמרי' התם ממזרת תנאי הוא שבק לה תנא:

נשבית ולבסוף הדירה ע' רש"י לכאורה מ' דבעל האבעיא לא ידע מסברא זו והכא מבעיא לי' אי ס"ל לר' יהושע אף דאזיל בתר בסוף היינו שעת שביה דווקא או שעת פדיון ואפשר דלס"ד פי' רש"י כן ואפשר עוד דרש"י בא לומר דשפיר ידע ולא חש לה דס"ל בשלמא הרי גיטה וכתובתה יאמר משום דעכ"פ אם תפדה ושאנה וירויח תנ"כ משא"כ בהדירה דאסור עלי' כולי האי לא חיישי' דאין אדם מגרש אשתו על מגן ומשני' לי' דעכ"פ אתי לאערומי וידור על דרך שימצא פתח אם תפדה ושוב איכא למיחש כמו בגיטה וכתיבתה:

במדיר אשת כהן ע' רש"י ק' לי' כהן שהדיר הו"ל למימר דמאן מדיר לה והש"ס דנקט לה נ' דמ' לי' דברייתא אפי' כה"ג שהיא נדרה וכה"ג פשיטא לי' דבאשת ישראל מקרי הוא הגורם וא"כ מ"ט דר"א אלא לאו כאביי ס"ל ובאשת כהן והיינו דנקט במדיר ר"ל לי' מדיר מ' בכ"ג וא"כ ע"כ באשת כהן ר"ל באשת כהן שנדרה והש"ס דחי דמיירי רק בהיא נדרה ובנתן אצבע פליג ומיושב קו' רש"א מ"ט לא קאמר טעמא דר"א דהוא גורם משום דמ' לי' אפי' בנדרה היא:

בענין פדיון שבויה שם דף נ"א ונ"ב:

מתני' נשבית ע' ש"מ ונ' דלפי מה דמ' מד' רש"י לקמן גבי שבוי מלכות שלא כד' הראשוני' כ"א דבעל חייב מ"מ בפדיון וודאי דא"ש סיפא דמרישא אימעט ממזרת ונתינה דלא קרינן בה ואותבינך ובסיפא מרבה שבוי מלכות וקאמר דנשבית אף דלא קרינן ואותבינך מ"מ חייב לפדותה ואף דע"כ מגרשה יאמר הרי גיטה וכתובתה לא מצי למימר הכי:

ואמנם אף לד' הראשוני' לולי ד' הח"מ סי' ע"ח היינו יכולין לחלק דדווקא בשבוי מלכות דמיד כשנשבית הוה ספק הלויתנו משא"כ אם כשנשבי' היינו קורין בה ואותבינך והוה וודאי הלויתנו אפי' נולד בה אח"כ ספק לית לן בה דהוה הלויתני וא"י אם פרעתיך והיינו דקאמר החיוב לפדותה חל משנשבית ואפי' אם אח"כ הוכרח מספק לגרשה לא מצי למימר הרי גיטך וז"ש רש"י דהחיוב כבר חל משנשבית והוה א"י אם פרעתיך:

גמ' הכיר בה נ' אף דב"ד יורדין לנכסי' שלא בפני' כשהלך למ"ה מ"מ הענין הוא כך החיוב מפדיונה מתחיל משעה שהגיע הדבר לבית בעלה ואם אינו בביתו הבי"ד במקומו ואמנם משעה שהגיע לו הדבר נשתעבדו הנכסי' דאם לא יפדה ב"ד יפדוה ואך כיון שמת קודם שהי' הדבר מגיע לביתו לא חל החיוב כלל כך דעת ברייתא קמייתא:

ואמנם ברייתא בתרייתא סברה דבאמת עיקר התקנה דווקא היכא דאותבה תו לאנתי' והי' יכול מדינא למימר הרי גוטה אלא אם אתה אומר כן בטלה תקנת פרקונה ומכיון דבמיתה ל"ש זה אוקמה אדינא וכיון דנוטלת כתובתה לא מיחייבי למפרקה:

ואפשר דפליגי אליבא דר' יושע דקיי"ל כוותי' מה הוא ענין בסוף ברייתא קמייתא ס"ל בסוף היינו השביה ובתרייתא ס"ל הפדיון ואפשר דהיינו בעיא דר"נ לעיל ואיהו הוא דפשט לי' מטעם אחר:

תוס' ד"ה עד עשרה ע' רש"א רשב"ג ארישא נ' כוונתו דרשב"ג לטעמי' דס"ל דלתקנת שבויין חשו ולא לתקנת העולם ולדידי' אי איכא שבוים אחרים שפיר חייש שלא יעלו אותן בדמיהן ואמנם לת"ק אכתי אבעיא לן אף דבסיפא מחמיר דלמא ברישא מיקל או דלמא אף ברישא מחמיר דאפי' ליכא שבויין חיי' דלא לגרבו ובזה מובני' ד' רש"י שכ' אדרשב"ג שמא וכו' דר"ל דלאו דטעמא משום לגרבו כ"א דמיירי דאיכא שבוים לפנינו:

והנה הש"ך ביו"ד רנ"ב פ"ק י"א כ' דאף דהמחבר נקט עצמו ואשתו בחדא מחתא ולהמחבר יש חילוק התם לענין יורדי' קאי ויורדין וודאי לא קיי"ל כ"א בכדי דמי' ומ"ש הבי"ש סי' ע"ת לדידן קאמר דמדמי' אשתו לעצמו אף לענין שהיא קודמת דינא הכי וכו' כמ"ש:

ואך בענין ד' הרמב' והמחבר במ"ש אין מחייבי' נ' דלזה סיימו כשאר לומר דאין מחייבין דנקטי היא כמ"ש הבי"ש לדיוקא ולעולם דינה כשאר שבויין דנתבאר ביו"ד דאינו רשאי ובזה מובני' ד' הטו"ז בכוונת הרמ"א דאמלת כשאר שבויין קאי וקאמר דלא היא דאינו דומה לשאר שבוים וממילא מיחייב:

תוס' ד"ה רצה בסו"ד פרקין שני ונ' רבלא"ה יל"ד דמאי קו' מרשב"ג דהא איהו לא קאמר כ"א דטפי מכדי דמיהן לא ולמטה מאי קסבר סמיך אאידך ברייתא ואמנם מ' לש"ס דאי ס"ל דהשיעור הוא כנגד כתיבתה א"כ הוה כתוב קצוב ואפי' יתר נמי דהא משל עצמו פודין א"וו לא הוה קצוב וע"ז משני דבאמת אינו קצוב דגם כתיבה לא הוה מעיקרא כ"א לקולא ומעיקרא לא לא הוה קצוב וא"כ עכ"פ עיקר קי' לרשב"ג אבל לת"ק דלמא באמת סמיך אאידך ברייתא דקתני קצבה:

ואמנם בעיקר הדבר נ' דר"ח גרס לקמן כגי' הריף ולק"מ:

כ' רש"י לקמן גבי מקולי כתבה דמי' למכור נ' כוונתו דלכאורה לעיל מ' דדמי' קולא והכא מצינו בדמי' חומרא ג"כ לזה כ' רש"י דדמי' היינו למכור בשפחה ולפעמי' הוה חומרא ולפעמים קולא:

בענין פלוגתת הבי"ש והח"מ בד' הרמ"א הח"מ ס"ל דהרמב"ם כהרא"ש וגם הראש מודה דצריך לגרשה והבי"ש ס"ל דהרמב' כהר"ח וגם ר"ח ס"ל דאם רצה לגרשה אינו חייב לפדותה:

בענין רפואת האשה שם:

דש"י רפואה כמזונות כיון בזה דמה"ט רשאי לומר הרי גיטך גבי רפואה דהרפואה היא רק מטעם מזונות וכי היכי דתנאי דמזונות לא מעכבו מלגרשה ה"נ תנאי דרפואה:

ואמנם מ"ש הב"ש דרפואה שיש לה קצבה היא כנגד פירותי' הנה הרכיב ד' הרמ"ה עם ד' התוס' דהראש בעל סברא זו דרפואה שיש לה קצבה ל"ד למזונות מטעם דאתי בב"א שאב סברא זו מד' הרמ"ה שכ' דהטעם שיכול לומר ברפואה הרי גיטך משום דלא אתי בב"א ולדברי' אין אנו צריכין לד' התוס' כלל ולרש"י דלית לי' סברת הראש שכ' דמה"ט ל"ד משום דמזונות יש להן קצבה לדברי' הוכרחו תוס' לתי' ואמנם עדן יש לבע"ד לחלוק כיון דעכ"פ ל"ד למזונות אמאי יוכל לומר הרי גיטך כבר יישב זה הריטב"א במה שחלק על בעה"ע דע"כ זה תנאי בפ"ע על הבעל ואמנם סיים הרא"ה דתנאי זה לא הוה אלא כ"ז שראוי לשמשו ולא כשהיא חולה וכן צריך לאסוקי להראש שחלק ג"כ על בעה"ע להך סברא. וכן מ"ש הטו"ז דכשהבעל אומר צאי מ"י פטור מרפואה לא זכיתי להבין דהא עכ"פ חייב בהעדפה ואמנם היה יוכל לומר עשה עמי ואמנם ע' בא"מ שהשיב גם ע"ז:

גמ' אלמנה ניזונת לכאורה ל' יתר ונ' דבא לומר וודאי אי הניזונת תנן א"כ יכולין היורשי' לסלקה כמו הבעל עצמו שפיר דחייבי' ברפואתה משא"כ לדידן דניזונת א"כ מגרע גרעי יתומין מבעל עצמו וע"ז משני הברייתא כי היכי דהבעל היה יכול לסלק מעל עצמו חיוב המזונות הי' יכול לסלק ג"כ הרפואה וכי היכי דהיתומי' אינם יכולי' לסלק מעל עצמם חיוב המזונות ה"נ רפואה דכוותי' וזה כוונת רש"י במ"ש הרי היא וכו' ר"ל דממילא כן היא:

ואמנם נקט הברייתא וצריכה רפואה לומר ל"מ רפואה שיש לה קצבה שגם הבעל לא הי' מגרשה בשביל כך גם הם חייבי' אפי' אם היא חולני' הצריכה רפואה תמיד דהבעל וודאי הי' מגרשה אעפי"כ אנהו גרע וע"ז קאי רשב"ג דמד' ת"ק מ' דאין לה קצבה גרע וקאמר איהו דיש לה קצבה גרע: הקזת דם בא"י אפשר דלכאורה אי הוה אין לה קצבה דיוקא מחיי בעלה הוה א"ש כיון דהוא לא גרשה הם חייבי' במזוני' משא"כ י"ל קצבה

שאירע לפי שעה כה"ג לא אסיק אדעתי' אלא דבאמת אין לה קצבה מיירי אפי' אם אירע לה אחר מיתת בעלה אמנם אשמועי' ר"י דרפואה שי"ל קצבה ואמנם מחיי בעלה הוה כאין לה קצבה שהוא בכלל מזונות:

כעורכי הדיינים כוונת רש"י דפשטא דמתני' התם באבות אדיין ור"י קרוב היה ולא דיין וע' בזה בש"מ:

ואמנם פי' רש"י מעיקרא כשהשיאה עצה ר"ל דק"ל מ"ק הש"ס ולבסוף מ"ס הרי קאמר בהדי' מ"ס א"וו ידע הש"ס דאיכא לשנויי מעיקרא סבר דעצה שאני והיינו דק"ל א"כ לבסוף מ"ס כשנתחרט:

מ"ס ומבשכך וכו' אדם חשוב שאני נ' שהוא ע"ד האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו דאצל המון צריכין לאהבת קרובים ומשם ישתלשל לכל העולם משא"כ אצל הצדיק אוהב לכל א' מישראל כמוהו כי התורה צרפתו ועד"ז בכו"ג שוים כל הקרובי' לכל ישראל וז"כ אין ד"ת מתקיימי' אלא במי שנעשה אכזר על אשתו ובניו שהוא במדרגה זו שאין אהבתו לאשתו ובניו יותר מאהבתו לכל ישראל:

ד"א אמרתי לסיים שיעורי דימות החרף תר"י אז"ל מחברי יותר מרבותי דע"י הפלפול מחכים ועם חבריו הפלפול יותר וכן מתלתידיו יותר מכלם דלתלמידי' אין אדם נושא פני' והעושה כן ידרוש על כל קיץ תלי' הלכות והנה החברי' הם אשתו חברתו והתלמידי' בני' והיינו קווצותיו תלתלי' שידרוש תלים של הלכות אמנם מי הוא זה שחורות כעורב מי שאינו נושא פנים לא לחברי' ולא לתלמידי' והיינו שנעשה בפלפול אכזר על אשתו ובניו חבריו ותלמידיו ואמנם אויבי' בשער ווהב בסופה והיינו עיניך יוני' שדבקה בב"ז. ע"כ זכינו ללמוד בחבורה בימות החורף תר"י. היום עש"ק י"ט שבט תר"י. בנל"כ ואע"י:

בענין כתובת בנין דכרין פ' נערה:

מתני' כסף כתובתיך נ' דלא נקט כתובתיך דסד"א דכי היכא דכתובה טרפא ממשעבדי ה"נ כב"ד להכי קתני כסף דווקא ר"ל היכא דאיכא בעין דווקא הוא דגבי כב"ד:

רש"י ד"ה יתר וכו' נ' כוונתו דלכאור' מתני' דקתני לא כ' ככ' דמי ולא חיישי' שמא מחלה לו קודם נישואין דמציא מחלה היינו דמה"ית נימא דתגרע כחה אדרבא אתנאי ב"ד סמכא כדלעיל גבי כתובה עצמה אמנם היכא דאיכא סברא לכאורה שהתנתה כן דהיינו היכא דאין לה כ"א כתובת אלמנה דפחותה ממנה לא משכחת לה ואדרבא אפשר בנקל כי אשתו שניי' תהא לה כתיבה גדולה ממנה ולכך התנתה שלא יירשו בני' כב"ד וכ' הריב"ש היכא דבנו הא' אין להם כב"ד אף בני השניי' אין להם ולזה נתכוונה אמנם התינח אם לא הי' תלוי כ"א בכתובה משא"כ השתא שכ' רש"י דאפי' בכתובה קטנה

יהא לטובתה כגון שלא יהא לה כ"א בן אחד ולשנייי כמה בנים וא"כ שוב מסתבר דוודאי לא מחלה וזה כוונת רש"י:

רש"י ד"ה מפני מה התקינו נ' כוונתו דלכאור' מ' דקו' ר"י לא הי' כ"א למ"ד ירושת הבעל דאוריי' ואתו רבנן ואפקי לה מני' משא"כ אי ירושת הבעל דרבנן לכאור' ל"ק דרבנן הכי תקוני לא שיהא יורש ממש כ"א כל ימי חייו יהא כאלו היא בחיים עדן ולאח"מ תחזור ירושתה ליורשי' אא"כ אמאי תקנו כן בכתובה דווקא ולא בנ"מ ועוד אמאי תקנו כן לבנין דכרין לתקנו סתם ליורשי אשתו אלא ש"מ בעל יורש את אשתו כשאר יורש אלא בכתובת ובנין דכרין תקנו רבנן ומפני מה התקינו בכתובת ובנין דכרין ופי' למה תקנו להוציא מיד הבעל היורש והן ד' רש"י עיי' בהם: ויכתוב וכו' ורש"י כ' ויתן דלכאורה ל' ויכתוב ול' כבנו מ' לאח"מ וכן ל' דתירות ברתא ואמנם אין כן הדבר דהאי נ"מ מקרי ולא נדוניא ואין זה ענין לכתובת בנין דכרון לזה כ' רש"י דיכתוב היינו שטרי פסיקתא ור"ל ויתן נדוניא:

והא דלא תקנו כן באמת בנ"מ נ' דקודם תק"א פשיטא דלא אצטריך דהרי הי' יכולה לתתן במתנה לבני' אמנם אף לאחר תק"א אפשר דלא תקנו דמשום נ"מ ליכא קופצי' וכיון דליכא קופצין עלי' לישאנה לא רצו לעקור ירושה דאוריי':

ברא לירות ע' רש"י רצה לישב דלהכי נקט הש"ס ברא משום דמבן אין לו ילפי' ברתא לא תירות. ודקאמר דתירות ברתא ר"ל ע"ד ושפחה כי תירש גברתה כי ע"י שהאב נותן לה נדוניא היא מורשת הבני' מירושתן: בשלמא בני' וכו' ע' רש"י וש"מ והפלא"ה ול"נ ע"ד שכ' במ"א דהא דקאמר הש"ס בת פלוני לפלוני בת דווקא קאמר דאשה אינה מצווה ולכך היא מוכרחת אמנם צדקו ד' הרמב"ם בח' פרקי' דאיש שהוא מצווה ע"כ אינו מוכרח ומעתה היינו דקאמר בנו בידי' כשיבקש להשיאו ע"כ יזמין לו הש"ית בת זוגו אבל בתו כ"ז שאין בן זוגה רוצה מאי עביד לה ומשני דאי ניתיב לה מידי ויהא קופצי' עלי' גם בן זוגה יקדים עצמו ואתי נסבי לה:

אב נמי ממנע ולא כ' נ' דה"פ דבשלמא אם אתה אומר שהבני' יורשי' כל כתובת אמן אף הוא אינו יודע דמני' שקלי ולא יפחת להם מירושתם משא"כ אם אמרת כי רק הנדוניא יתן להם מידע ידע כי הוא ירש הכתיבה אלא דמני' שקלי בתק"ח הנדוניא דהרי מכח אמם לא אתי ואף היא יפחת להם מירושתם והיינו דממנע האב דמימר אמר לא עבדינא שום טובה לבני בתי דהרי אבי' יפחות להם מירושתם:

וז"נ ג"כ טעם ופשט דאמרי' גבי בת בין הבני' לא פליג דאי ידע הבעל דתליא ביורשי' דווקא וודאי יפחות להם מעיקר הכתיבה ותבטיל תק"ח ולזה תלוה רק בבני' דכרין:

היכא דכ' אב דייק רש"י דלא נטעי לפ' דקו' הש"ס הי' אמאי אמרי' לא כ' ככ' דמי נתקני רבנן היכא דאין האב רוצה ליתן נדוני' בלא כ' לכתבו לי' והיכא דלא קפיד אמאי נימא ככ' דמי אא"כ הול"ל דרצה האב וכן ל"ש כה"ג לפ' כיון דתק"ח לא הי' כ"א בגוונא דביקש אב שיכתבו לו א"וו קו' הש"ס הי' כמו יכתוב דלעיל ואנדוניא וכ"ת אכתי ק' אמאי לא פריך הש"ס הכי ה"ט משום דאי לאו דכככ' דמי לא יהיב נדוניא אי צריך לשמור שטרו: כנחלה שויוה נ' דה"ט כי היכי דלא תשתכח ירושת הבעל דסברי בני' יורשים אמם לאח"מ אבי' והאמת אינו כן כמ"ש לעיל:

דמיעקרה נחלה דאוריי' ע' רש"י נ' דהוא בכלל לא יוכל לבכר בן האהובה: נ"ג ע"א תקנתא דרבנן ר"ל דמדאוריי' אין ראי' דאנן ניסב לאב עצה להרבות בנדן אלא מדתקינו רבנן כב"ד אין לך עצה גדולה מזו והוא השיב דמ"מ ע"כ מדעתי' הוא תלי' דאל"כ אמאי לא תקנו גם בחיי' עשור נכסי אלא ש"מ בחיי' בדעתי' תליא מלתא וטעמ' נ' דבחיי' יש מתעשר ואין כל משא"כ לאח"מ דהנכסי' לפנינו:

מנאי דידי ע' רש"י כוונתו דהול"ל לדידי אלא ש"מ דבאמת ניחא מינח לי' דלרבי לת"ח בנדוני' אלא עצה לא מצי מיהב לי' לכך והיינו דקאמר בתר הכי לשווי' נפשך הדרנא לא קאמינא דאין כוונתו דלא ניחא לי' כ"א שלא יכלתי להשיאך עצה על כך:

שם רש"י ד"ה מוכרת לבעלה כוונתו דלא תימא אדרבא בעלה קונה ממנה ביוקר דהרי לגבי' הוה רחוק מהפסד וא"כ אין כאן בזיון לגבי כתובה לא היא דאדרבא אינש אחרינא קונה שמא ימות הבעל ויירש הוא משא"כ הבעל אם תמות היא בלא"ה יירשנה ואך אם הוא ימות שיפטרו יורשי' כה"ג לא חשיבי להו זבינא לאנשי וגם הוא לא יקנה ביותר מטו"ה ושפיר א"ל דדמי למוכרת לאחרים ואיכא למימר ג"כ דגרע עוד מנה:

וטעם דגרע כ' רש"י הואיל ובידו נ' ד' רש"י דכיון דרבא אמר לעיל ותיבעי לך מוחלת ע"כ מוחלת גופא ג"כ לא פשיטא לי' אי הפסידו בני' כב"ד ע"י אלא דבמוחלת לבעלה כיון דהכתובה בידו וממנו ליורשי' הוה שוב בכלל ותיבעי לך מוחלת וכיון דאין הבעל מוחזק בכתובתה ע"י מכירתה א"כ מספיקא תקנתא דרבנן והייני דלא קאמר רבא כ"א מוחלת לבעלה דאף דהוה ספיקא כיון דבידו לא מפקי' משא"כ נתנה במתנה לאחרי' דנהי דספיקא אדרבא מס' אוקמי' אתק"ח וע' ש"מ:

ובזה נ' לפ' האי לבתר דבעיא דקאמר דהנה במוכרת לבעלה מס' לרבא אי נימא ג"כ זוזי אנסוה או דלמא כיון דטו"ה דבר מועט אלא דלגבי אחרי' בעל אינו מוחזק א"כ מספיקא לא מפסדי משא"כ לגבי בעלה אין חילוק בין מוכרת למוחלת וזה שפי' רש"י הואיל ובידו הכתובה וכו' ומעתה לבתר דבעיא וא"כ א"ל תו דפשיטא דגם במוכרת שייך בזיון

ואמנם אי הוה מוחלת גופא פשיטא דא"ל כב"ד א"כ הו"א גבי מוכרת דמס' לא מפקי' אך כיון דבמוחלת גופא ספיקא הוה ומוכרת ג"כ אבעיא א"כ כולי האי נימא מספיקא לא מפקי' הא תו לא אמרי' והיינו לבתר דבעיא דגם מוכרת נשאר בספיקא הדר פשטא דדווקא במוחלת מקרי ספיקא אבל לא מוכרת:

יצר אנסה פי' דהתם והכא לגבי דידה לא אהני אונס ומ"מ אמרי' הכא לגבי בנים אהני אונסה ה"נ התם הא אנן ידעי' דיצרא אנסה ולגבי בנים ליהני ומשני דהתם קנסא קנסוה כלומר דמתוך חומר שהחמרת בסופה הקלת בתחלתה וכ"כ דמצי' להחמיר מחמרי':

והנה למ"ש בש"מ דלא גרסי' זוזי אנסי' וצ"ל לפי' זה דקו' הש"ס הי' אלעיל אדר"נ:

דף צ' ע"ב ולא חיישי' לאנצוי נ' לפ' דוודאי לא מגרע בזה כד' שיקפוץ דע"כ האב לא סמך אתק"ח כ"א היכא דמתו שתי' בחיי' משא"כ אם אחת מתה והשניי' בחיי' וידע בעל דבני' אלו יטלו כתובת אמן ואלו ולא כלום וא"כ בס' כה"ג וודאי יתבונן וישתדל לטובתם ולא מהני לבני בתו תק"ח ורק אם ימותו שתי' בחיי' לא אכפת לי' לאב אם אלו יטלו יותר וכיון דאבי אמם לא סמיך אהכי אלא דמ"מ אבי' פשע בהם וזה הדבר אשר יחרה להם הלא במות אבינו הי' לו לדאג עלינו כי אמנו היתה בחיי' עדן וא"כ ס"ד דכה"ג חשי לאנצוי:

מדקתני קודמת הק' הראשוני' מהכא אר"ח שפי' דמתו שתי' דווקא א"כ היאיך קתני שניי' קודמת ולדידי לא ארי' דבשלמא אי קתני קודמת משום יורשי' מיהת שפיר משא"כ אי לגבי יורשי' ג"כ ל"ש קדמי אמאי קתני לה כלל:

תוס' ד"ה מדלא קתני ונ' לפ' דה"ק הש"ס דבשלמא אי הוה קתני כבר דינא על איזו דרך איכא שקלי א"ש האי משא"כ השתא דאכתי לא קתני לה ומ"מ אשמעי' אלא לאו ש"מ דש"ה ומ"מ דחי ר"א דלמא אסמוך אמתני' דלקמן: לא טרפא ממשעבדי עי' בר"ן בשם ש"ות הרי"ף וקו' הר"ן ונ' במ"ש הא"מ דבאמת א"ל הא דקמשני לעיל ירתין תנן היינו אליבא דמ"ד התם בגיטין גבי מזון הבנות דאין מוציאין מנכסים משעבדי' לפי שאין קצובי' דלדידי' אי יסבין תנן טרפא ממשעבדי כב"ד דקצובין הוי משא"כ לדידן דקיי"ל לפי שאין כתובין א"כ א"נ יסבול תנן ל"ט ממשעבדי ומעתה ד' הרי"ף דאף דאמרי' ר"פ אע"פ הל' ל"ט ממשעבדי ירתין היינו לרוחא דמלתא דאף מאן דאי' לי' קצובין ס"ל הל' ל"ט אבל לדידן באמת יסבין ודל"ט ממשעבדי משום דאין כתובין ומע"פ מיהת הוה ושפיר דייק מהש"ס דהכא דמע"פ מוקדם אינו טורף ממאוחר:

אמנם ד' הר"ן נ' דאדרבא דוק מנה לאידך גיסא דק' קו' הא"מ אמאי אמרי' לעיל כדמ' לטרוף ממשעבדי ירתין תנן דווקא אמנם אא"ב דמע"פ מוקדם גובה משט"ח מאוחר

שפיר דהנה הש"מ כ' ליישב קו' תוס' לעיל דע"כ המק' ג"כ ידע ירתין דא"ל הכי מק' ממתני' דסתם יורשי שניי' קודמי' א"כ ש"מ דלא טרפי כסתמא דהש"ס הכא א"כ ממלוה קמק' לי' לא מצי לשנוי לי' כלל ה"ט לפי' שאין כתובין אכתי יק' הרי מע"פ מוקדם מיהת הוה והוצרך לשנויי לי' ירתין תנן ואין כאן מלוה כלל:

רש"י ד"ה אתם בני בעלת חוב כוונתו דע"כ גם לס"ד ב"נ ס"ל דכתיבה נעשה מותר דאל"כ מאי כולי' וכי בני ב"ח אדרבא הא גריעותא היא לבני ראשונה דאי מכח ירושה באו עדיפי להו אלא ש"מ דלענין מותר קאמר אמנם לר"ע ל"מ להש"ס למימר דלענין מותר קאמר כדמק' רב יוסף אלא דבי רב רצו ליישב זה ואמרו דלאו לענין מותר כתובה לחוד פליג ר"ע כ"א גם לענין חוב נעשה מותר ולזה קאמר ל' אחר לומר דלא קאי אגוונא דב"נ דווקא ורבה דלא הבין מ"ק להו הק' להם למאי אצטריכי למימר דגם לענין חוב פליגי ודחה רב יוסף דא"כ מאי כבר קפצה אלא מ"מ לא רצה רב יוסף לקיים ד' בי רב דל' כבר קשיא לי' דבשלמא אי קאי אאחת בחיים שייך כבר בשעת מיתה משא"כ השתא אמנם גם רב יוסף מודה דב"נ נעשה מותר ס"ל וזה שהאריך רש"י וסיים כדפרישות:

תוס' ד"ה ומ"ס עיי' רש"א ונ' דבשלמא לס"ד שפיר י"ל דל"ק כיון דלא נטעי למימר דטעמא דת"ק משום דינר הוא משא"כ השתא דבאמת בדינר פליגי אמנם רש"י כ' לקמן ואברייתא קאי ד"ה ה"ג א"ה כוונתו דלא נימא א"ה דווקא כ"א לכל אוקימתות קשיא כן מ' אפי' לס"ד:

תוס' ד"ה אלא הכא נ' דא"ל דגם המתרץ לא הק' לו אלא כן דע"כ צריך אתה לומר דר"ש דווקא דינר קאמר דאל"כ שוב ר"ש מיקל וק' תו כיון מבע"ל וא"כ במ"פ וכ"ת דבאמת ת"ק מיקל הא ת"ק דמתני' וודאי דינר דווקא ג"כ קאמר דאל"כ אמאי ל"פ ר"ש עלי' בתרתי כי היכי דפליג במטלטלי וא"כ מי נימא ג' מחלוקת בדבר:

רש"י ד"ה ואנא נ' דה"ק ל"מ לדידן דס"ל ירתין תנן וכב"ד לא הוה חוב כלל א"כ פשיטא דאינו נעשה מותר אפי' למ"ד יסבון מ"מ כולי האי לא מצי אמר דא"כ מותר היכא מ"ל וא"ל דבאמת מ"ד יעבין כתיבה א"נ מותר ס"ל ומ"מ מתיישב לן תו לדידן דקיי"ל נע"מ דמשני הש"ס לעיל ירתין תנן דאי הוה משני משום דאין כתובין אכתי יק' אמאי עכ"פ אין נעשה מותר וכיון דמשני לי' ירתון תנן לא אק' לי' כ"א טעמא מאי בעי מותר אמנם דליהוי מותר חדא לחברתה לא ק"ל:

רש"י דלאו בת ירושה האריך כוונתו דהא דקאמר הש"ס יולדת זכר רבותא קאמר אף דלא הוה כ"א חד זכר וירית כנגד כלם כיון דבתורת חוב אתי לידי' שייך אנצויי וכן אי בת הוה אפי' שתי הנשים ילדי בנים הרבה לא חיישי' לאנצויי כיון דמקיים נחלה דאוריי':

וע' רש"א שהק' דאכתי מאי ס"ד דג' נשים קאמר א"כ לימא חוב נ"מ ולדידי עדיפא ק' לי' דכיון דע"כ ג' קאמר אכתי ב' מנ"ל ונ' דחדא מתרצא חברתא דוודאי אי לא ידעי' אחת במותו משום דק"ל לנקיט חוב לא נידוק אחת במותו כיון דלא משכחת לה כ"א בג' נשים מה"ות משום דקדוק נחדש לן בד' אמורא דינא משא"כ השתא דקאמר בהדי' אחת במותו א"כ שייך בב' נשים ג"כ האי דינא שפיר אמרי' אי ג' קאמר הוה נקט חוב נ"מ:

אלא שתי כתובות נזרקה מפי חבורה דה"ק קרקע שתי כתובות ובסיפא קאמר מ"מ אם יש כאן מטלטלין שוה דינר סגי ול"ק קו' רש"א דמ' דאפי' פחות דינר אין כאן לסיפא.

וע' בראש ומסולקי' ד' הב"י דהרי"ף פליג דבמתני' לחוד סגי:

רש"י ד"ה ותימא כוונתו דל"ת דמתני' אין כאן כלום קאמר כלומר שלא יגיע לא' מהיורשי' כדי מירושה דהיינו בנים מרובי' לא היא אפי' רק בנים מועטי' ומשום כתובה מרובה נפקא להו מ"מ בעינן מותר דינר דווקא אף דבפחות יכולין ג"כ לומר והשאר נחלוק דכל מדות חכמי' כך הוא כמ"ש המפ':

רש"י אם אמרו וכו' נ' דק"ל ל' כדי שיטלו דקאמר תנא א"וו ה"ק דווקא אם באמת אינו שוה להיורשי' יותר משומת ב"ד ואך כדי שיטלו מעלין דינר משא"כ אם שוה להם בלא"ה משום נחלת אבות לא אמרי' דלא חשבי' לזה ואך בשומת ב"ד חשבי' לא היא כיון דאנהו עכ"פ ירתי דינר יותר מ"ט לא ואמנם בני כתובה קטנה לא מצי ג"כ להוריד בדמי' דהתם מהני שימת ב"ד: רש"י הי' שם נכסי' נ' דמ' מל' נכסי' דאכולה כתובה קאי ולא אמותר דינר לחוד ולענין ירושה מאבי אביהם לא אצטריך דכתיבה דאוריי' ג"כ לא גביא אלא ע"כ אמלוה קאי דכתיבה גביא ואשמעי' דכב"ד לא גביא ע' ב"ש סי' קי"א שצידד בזה אא"כ הו"ל למימר הי' לו מלוה ביד אחרי' אלא ש"מ דגם אראוי כה"ג קאי ולענין מותר דל"ת דלענין מותר דטעמא משום נחלה דאוריי' הרי שתי הירושות נחלה דאוריי' וה"ה למלוה קמ"ל דגם לענין מיתר בעינן מוחזק:

פשיטא מרובין נזרקה מפי חבורה דמל' הי' דתני תנא דמ' הי' בשעת מיתה אף שאין עכשיו דייק. ובענין פלוגתת ר"ע ור"נ גבי מועטי' ונתרבו א"ל דר"ע ס"ל אחת במותו דווקא אבל אם היא בחיים א"כ כב"ד א"כ הרי מועטין ונתרבו שייך כב"ד כמו שהק' הראשוני' אר"ח משא"כ ר"נ ס"ל דבאמת בחיים ג"כ א"ל כב"ד א"כ מסתבר תו דכשם במרובין זכו הני במועטין זכו הני: והנה בהך דמוחלת כתובתה אין לה מזונות נתחבטו המפ' בד' הרמב"ם ולדידי ק' טובא לדבריו אמאי הכריע כד' הגאוני בפי"ב הי"ח דבחיי הבעל כיון דמזונת האשה דאוריי' לא חיישי' למוחלת הרי הוא בעצמו כ' דאפי' בחיי הבעל אין לה מזונות במוחלת וצ"ע:

בענין כתובת ארוסה כתובת מ"ג ע"ב ומ"ד ונ"ג ע"א בדף מ"ג ע"ב, כ' הפ"י דלר"מ דס"ל כתובה דאורייי' ממהר הבתולות א"ש דלא פריך הש"ס מה"מ כדלקמן והק' ההפלאה הא גם לר"מ בארוסה ל"ש מהר הבתולות ולדידי ל"ק כי היכא דלקמן אמרי' לענין שיכול האב ליקח כסף למוסרה לביאה משום דאתקש הויות וגלי קרא בכסף ה"נ כיון דבביאה שייך מהר הבתולות ונמצא האב זוכה בכתובה ע"י קי' ביאה ה"נ אתקש הוית לשאר קידושין: ואמנם מ"ש הפ"י דלתוס' דפי' איבה ר"ל איבה שימסרנה הא בארוסה ל"ש ק' א"כ למה אמרי כלל דארוסה ידה כיד האב אלא ש"מ דכיון דאיכא למיחש לנתרוקן שוב שייך איבה וה"ה לענין כתובה כיון דידה כיד האב: נ' לתרץ קו' תוס' אמאי לא דייק מרישא בנדקדק ד' רש"י שכ' כתובו' שני אירוסין והרי הראשונה מוכח מסיפא ושניי' היא דאשמעי' ועוד ק' מ"ש וקסבר יש כתובה מנ"ל הכי ועוד לפשוט הש"ס בב"מ ובהכותב מהכא ונ' דיל"ד ל' וגרשה ונתגרשה הו"ל למימר ולזה מצינ' לומר דמיירי בפוסק ופשט הרגל וקמ"ל דאפי' כתובה שקיל אף דהיא אינו יכול לומר מה אעשה אמנם ק' באמת מ"ט אך התינח אם בעי' כ' משא"כ אם כתובת ארוסה דרבנן א"כ היא זכתה ואח"כ ידה כיד האב שפיר והיינו דכ' רש"י ומ"מ לא מצי למידק מרישא קטלני' אמנם כ"ז למידק אך לבתר דדייקי' מסיפא א"כ שפיר נוכל לומר דרישא משום קטלני' נקט וגרשה ל"ד א"כ תו לא מצי למפשט מהכא דארוסה יש לה כתיבה דלמא משום קטלני' וכ"ת לפשוט דמזל גורם דלמא משום דיש לה כתיבה וזיל הכא קמדחי לי' זיל הכא קמדחי לי' וכ"ת אי גרשה מיירי בפשט הרגל א"כ סיפא מא"ל אדרבא התם ג"כ מיירי כה"ג וס"ד כיון דהי' בידו לפשוט לו הרגל קודם נישואין זכה בכתובה מן האירוסין קמ"ל כיון דלדידי' באמת ל"ש למיהב כתיבה אלא דמידה זוכה ולאחר נישואי' שוב אין ידה כידו וזה כוונת רש"י במתני' מלהשיאה וכו' ר"ל משו"ה לא זכה האב משום דיצאה מרשותו וכ"ת א"כ מאי דייק תו הסיפא הא אצטריך גרשה לא היא לנקוט גרשה תרי זמני כמ"ש הראשוני' א"וו לדיוקי:

ויע"ל ד"א במ"ש רש"י נערות וקטנות דהנה לרבנן בנערה היא ואבי' זוכין כא' ומספקא לן הי' מינייהו עיקר והשתא אי נקט תנא גרשה ס"ד ידה עיקר והכא מיירי שקדם האב וקיבל הגט אבל בנתארמלה כתובה שלה ואי נקט נתארמלה הו"א ידו עיקר אמנם אם קבלה גט בעצמה מ"מ שלה קמ"ל דבכ"ג כתובה שלו וא"כ מרישא ליכא למידק מידי: והיינו דדייק רש"י דאף בנערות מיירי דל"ת דבקטנת מיירי בפ"א לכ"הפ כיון דאין בין נערות לבגרות כ"א ז' חדשי' קמ"ל בע"כ כולה רישא מצינן לאוקמי בנערה וכמ"ש:

הואיל וברשותו אפשר לומר דד' ר' יהודא דתקיני לי' כתובה אף לאחר נישואין כ"ז שבידו לעכב הנישואין דלמא חזי קטטה ומעכב לנישואין דלא לפסיד כתובה:
כ' רש"י נכתבי' אמנה וכו' כ"כ דל"ת דאתרתי כתובות קאי וזה א"א דע"כ מיירי לרש"י דכתיבת ארוסה לא אכתבא לזה כ' דאתרתי כתובי' דבתולה ואלמנה קאי:
רש"י מגבא וכו' נ' דד' רש"י דוודאי למאי דאבעיא להש"ס בין בכתיבה בין בתוס' היינו דאבעיא לי' משום דבשעת נישואין הו"ל מלוה בשטר א"כ מחלה לשעבודה קמא אמנם ר"ה בא ואמר דדווקא בתוס' שייך הך סברא דלא אמרי' בי' לא כ' ככ' דמי משא"כ במנה ומאתים ור"א השיב נהי דהך סברא דלא כ' ככ' מהני במנה ומאתים מ"מ מטעם אחר כיון דלענין תוס' גובה מן הנשואין מה"ט מחלה והיינו א' זה ר"ל כשם שתוס' וזה שכ' רש"י שם הך סברא בין עיקר ובין תוס' וכו' ולא כ' כן בס"ד:
מאי הוה עלה דכתובה כ' רש"י מאימת גביא כ' כן דל"ת דהא דר"ה תליא באידך דר"ה ולהכי סידר הש"ס מאי הוה עלה הכא וזה א"א כקו' תוס' דק' הל' אהל' ולזה כ' רש"י דלא קאי רק אלעיל:
הק' רש"א אתי רשב"א בתוס' ד"ה הלכתא א"כ מ"פ רבא וכו' יש ליישב כוונתו דרבא באמת אי' לי' ארוסה יש לה כתובה אלא מרבא לא בעי למפשט ומבריי' הוא דדחי תוס' בדף נ"ג רש"י ד"ה גובה כתיבתה ותוספת וכו' נ' דק"ל למה חלק תנא הברייתא לב' בבות לתני כהדדי לא אונן וכו' ואינו יורשה וכן בסיפא אלא ש"מ דסיפא רבותא בפ"ע קתני ודלא כדאמרי' לעיל דנדוני' ותוספת בהדדי תליא דהכי כ' לה ודין נדוניא קמ"ל דאף דאינו יורש נדוני' מ"מ היא גובה תוס' וש"מ דמתוס' קמיירי. ובריייתא כרבנן דראב"ע:
תוס' ד"ה שאין וכו'. נ' דע"כ ל"ק להו אלא משום דס"ל דיש כתובה לארוסה מתק"ח משא"כ אי אמרי' דמדרבנן אין לה כתובה כלל רק אי איהו מדעתי' כ' לה א"כ לק"מ דאדרבא מדק"ל דבי"ה גבי כתיבה אדהלל דפ' המקבל ש"מ דדווקא מדרש כתובה לא דרש"י ב"ה דאנן לא ידעי' טעמא מאי תקינו רבנן כך משא"כ בל' הדיוט כ"ע מודו דדרשי' והך דאשה שנפלו דבכתיבה דאוריי' שפיר קאמר מאן שמעת לי' בי"ש והך דהכא בארוסה דליכא תק"ח לא הוה כ"א לשון הדיוט שפיר דרשי' ואמנם תוס' ל"ל דכתובת ארוסה אפי' דרבנן לא הוה והיינו ג"כ שהק' לעיל מהך דהכא אהמפ' קבורה תחת כתובה מנה מאתים מהך דהכא ולדידן לק"מ דהמפ' ס"ל אדרבא הכא דווקא בארוסה דל' הד"ט הוא היינו דדרשי' משא"כ לעיל דאכתובת נשואה קאי דהתם כב"ה קיי"ל דלא דרשי' וא"כ שפיר שייך לומר דאפי' תחת מנה מאתים תקנו קבורה רש"י ד"ה אינו יורשה דל"ת

רבנן נ' דמ' לי' דהאי תנא סבר ירושה דרבנן דאל"ה א"כ משארו נפקא וכבר אשמעי' בלא יטמא דלא מקריא שארו:

בענין מזונות הבנות שם:

מתני' עד דתלקחן לגוברין א"ל להכי דייק תנא למימר עד דתלקחין ושייר תבגרן דגם בבוגרת ה"ט דגרע כחה כי היכה דתמהר להנשא קודם שתבגר וא"כ היינו דתלקחן היינו דתבגרן:

ובזה אמרתי ליישב כוונת רש"י ד"ה לרב אע"ג דבגר דר"ל דלכאורה לרשב"א דס"ל דבין פרנסה בין מזונות אבדה בבגר שפיר כמ"ש כי היכי דתנשא אלא לר' מ"ש מזונות שאבדה ופרנסה שלא אבדה ולזה כ' רש"י דלענין מזונות טעמא אחרינא בגווה דלא עדיפא לאחר מיתת האב מבחייו וכיון דבחייו לאו אורחי' לזונה יותר מעד בגר ה"נ לאחר מיתה:

ועד"ז יל"פ פלוגתת רב ולוי דלרש"י תלי' בהני ב' סברות אי לא ניחא לי' דתתזיל או לא שדי זוזי בכדי וזה סובב על הב' סברות הנ"ל אי אמרי' דטעמא דלא תקינו מזוני לבגר הוא כדי שתמהר להנשא שפיר מסתבר דגם בארוסה הכי תוקן כדי שידע כל המארס את היתומה כי עליו לנושאה בקרוב דכיון דלא ניחא לי' דתתזיל ואדרבה משום דלא שדי אינש זוזי בכדי מה"ט ימהר לנושאה ולא עבדי רבנן תקנתא זו כ"א גבי יתומה דפרנסה מזומנת משא"כ בת אצל אב דטבי לה עבדי' שלא יכביד על האב בב"א פרנסתה וע"כ נותנין לה י"ב חודש ואמנם אם כללא נקטי' דלא מגרעי' כוחה מבחיי האב וכיון דבחיי האב דנותנין לה ע"כ זמן אי אתה יכול לחייב הארוס במזונות דהרי לא שדי זוזי בכדי ה"נ לאח"מ אי אתה יכול להפסידה מזונות מס' דלמא לא ימהר לנושאה ומ"מ לא יתן לה מזונות משום לא שדי אינש זוזי בכדי:

ועד"ו יל"פ ג"כ אליבא דרש"י אבעית הש"ס גבי ממאנת ברם אפכא מדלעיל כלפי דקיי"ל כרב דאמרי' לא ניחא ומ' דמשום שלא תנשא תיקן הכא מאי דאי אמרת משום שתנשא מסתבר וודאי דגם ממאנת אין לה מזונות דכיון דתקנו רבנן לקטנה נשואין וקיי"ל כב"ה דאפי' לאחר נשיאין יכולה למאן אא"ב דאין לה מזונות בבית אבי' א"כ בקל מיהת לא תמאן ותנסבי לה שפיר בב"ז משא"כ אם אמרת דכי מיאנה אית לה מזוני בבית אביה א"כ בקל תמאן ותלך לבית אבי' ומאן נסיב לה א"כ מסתבר שפיר לטעם זה דממאנת אף דעקרה לנישואי' אנן כנשאת בחיי אב דייני' לה או דלמא כיון דעקרא לנישואין הויא כלא נשאת כלל וכיון דכ"ז שלא נשאת בחיי האב אי' לה מזונות אף השתא יש לה מזונות:

ואמנם ע"כ לא אבעיא לן כ"א בנשאת דבידנו לומר דדייני' לה כנשואה בחיי האב משא"כ בארוסה דאף בחיי האב אם נתאלמנה אמרי' הדרא לבו נשא וודאי דלא גרע מיאון לאח"מ מאלמנות והן ד' רש"י ד"ה ממאנת דנקט נשואין דווקא ואפי' לרב קאמר לא כמו שהבינו תוס' מדברי' ומ"מ דווקא נשואי' וכמ"ש ולהכי נקט ג"כ אחי' לרבותא כיון דיהבי חכמי' כח לאחי' להשיאה מסתברא דהחזיקו בידם אי עבדי הכי בעלמא בענין המזונות ותלי' זה בטעמא דבוגרת:

ומ"ש רש"י והאריך בדי לוי דל"ת דלוי להכי נקט הגיע זמן לומר דהכל תלוי אם יש לה מזונות מבעל וא"כ אם מת הבעל שוב פלי'ג לוי לזה כ' רש"י דלא היא דכיון דנשאת ופסקה פסקה:

והנה עד הנה דברנו לשטת רש"י וניחא דתתזיל דקאמר הש"ס ל"ק ג"כ במ"ש דה"ק דעבדי בנן תקנתא דתנשא מהר ויהי' לה מזונות מן הבעל מן הדין לא מן הארוס ול"ק קו' הרא"ה היאיך עבדי' תקנתא להוציא מן הארוס שלא כדין:

ואמנם כל כי האי לא ניחא להריף ומפ' דאארוסה שמת הארוס לאחר י"ב חדש קאי וצריך ביאור לכאורה דמי ד' הריף דארוסה אין לה כתובה ואא"ב ניזונת תנן שפיר אך כל הני תלמידי דרב הוו דס"ל הניזונת וא"כ מה"ת תיזון ארוסה לאח"מ וצ"ל ע"ד שפי' הראשוני' גבי קבורת ארוסה דבמאן דכ' כתובה קמבעיא לי' ה"נ דכוותי' ומיושב בזה דלא פשיט לי' מתוספתא דקתני בהדי' דמתי אוכלת משלו לאחר י"ב חודש דהך תוספתא ע"כ כאנשי גליל אתיא דבכל ארוסות דעלמא ואכתי לאנשי יהודה במאן דכ' לא ידענו מה דינו:

אמנם ד' הראשוני' כיון דמזונות ת"כ הוה א"כ ארוסה דלית לה כתובה לית לה ת"כ כלל וע' בר"ן:

רש"י ד"ה או דלמא כיון וכו' נ' דד' רש"י דבדלית לה קמבעיא ולזה דייק רש"י למימר דוודאי היכא דאי' לה דאין לה כתובה כלל מבעלה שני פשיטא דאין לבת ג"כ אמנם היכא דלית לה וא"כ אי' לנפשה כתובה מבעלה שני אמנם כיון דכתיבה זו אינו אלא מדרבנן מי נימא מ"מ ת"כ ככתיבה כה"ג או לא ועד"ז סובבת בעיא שניה ע"ד את"ל ת"כ ככתובה דלמא היינו דווקא לטובת הבת לרעת הבת מי אמרי' ג"כ ת"כ ככתובה או לא וע"ז מבעיא את"ל דאפי' לרעה אמרי' ת"כ ככתיבה דלמא דווקא היכא דאי' לה בתק"ח היכא דאיהו מדעתי' כ' לה כמו גבי ארוסה או דאין לה כ"א מאי ואת"ל בכל הני ת"כ ככתובה מי אמרי' היכא דלא תיקון כתובה משום דל"ש קלה בעיני' מ"מ תיקון או

דלמא כיון דבבת יבמה אף דל"ש לגבי דידה קלה בעיני' מ"מ אמרי' ת"כ ככתובה ה"נ לא אשגחי' בטעמא מאי דלית לה כתובה ואף ת"כ לית לה:
ואמנם מה דתמוה בעיני למה הביאו הפוסקי' הך דאנסוה כיון דאנן השתא לא מגבי' קנסא א"כ תו ל"ש יצא כסף קנסה בכתובתה ומה"ית נימא דאין כתובה לאנוסה וא"כ אמאי תו כיון דאי' לה כתובה לא יהא לבתר ת"כ ממ"נ:
תוס' ד"ה אלמנה ני דמגרושה ל"ק להו דתרתי בעי' גרושה לאפוקי ממאנת דלא בעי בית אבי' ואלמנה לגופה דנדע דאלמנה בעי' בית אבי' ואייתר גרושה לממאנת:
ד' הב"י דמהא דאמרי' פ' מציאת האשה שמין הנכסי' מוכח דלענין מזון הבת סגי בדבר המספיק וע' בב"ש וצ"ע וע' בא"מ:
ואשר תמהתי אמאי לא פשטו הד"מ והב"י סי' ע"א גבי הא דצידדו אם בת פנוי המקמו שש שני' אי' לה מזונות מה דכ' הרי"ף והטוש"ע גבי בת ארוסה ומ' דלית להו כהראב"ד דבנשאה דווקא מיירי א"כ מוכח דאף דאין לה מזונות לבתה יש מזונות:
בענין מדיר אלמנה כתובו' נ"ב נ"ד. ואת תהא יתבא נ' דלהכי שבק תנא להך בבא אדבתרא דלכאור' ברישא דפתח בדידה הו"ל למתני נמי הא מקמי דפתח בכב"ד אמנם דעד הך בבא כולו סתמו נינהו בלא פלוגתא בר מהך סיפא דפליגי בה אנשי גליל עם אנשי יהוד' להכי שבק לה אדבתרא:
ובהכי מתיישב לי דמר בר רב אשי לקמן דקאמר מזוני נמי לית לה דק' לדידי' ל"ל בביתי תרי זמנא אלא דלמ"ש א"ל דמר בר"א סבר דלאו דכ' לה ב' פעמי' בביתו כ"א תנא מעיקרא סיים לה' לכולהו סתמי והדר מפי הא דאמינא ואת תהא יתבא בביתי בגליל כ' לה מקמי בביתי כל ימי מיגר ארמלותך וביהודה עד שירצו וכו' אא"כ פשיטא דק' מנ"ל דמזוני בביתי תלי' כלל כיון דלבתר בביתי קאמר ומתזנא מנכסי אלא דאיכא למימר דאף דקתני בתר הכי ומתזנא בתב"ד מקמי הכי הוא דאכתוב וכ"ת מנ"ל ממתני' דף ק"ג דאמרי' אין היורשין חייבין להוליך לה מזונותי' לבית אבי' ומ' לי' דמבביתי נפיק ע"ד שכ' הר"ן ר"פ הנושא אלא שכבר הק' עליו בתוי"ט שם א"כ אפי' לפי ברכת הבית נמי לא אמנם מר בר"א אפשר באמת דס"ל אפי' לפי ברכת הבית נמי לא אמנם אנן דקיי"ל דלפי ברכת הבית ע"כ יהיב לה א"כ לא שמעי' תו ממתני' דהתם מידי וע"כ מב' פעמי' בביתי ילפי' וא"כ ע"כ מוכח כרב יוסף והיינו דמסקי' ולית הל' כמר בר"א:
רש"י מיגר משך נ' דכ' כן דלא נימא דלענין מזונות ג"כ אתנוי אתני דדווקא בביתי ובאמת דווקא לענין ברכת הבית קפדי' לזה כ' רש"י דמיגר היינו משך ואין זה ענין לזה כלל:

ועיי' בראש שפי' די הירושלמי היתומי' אומרי' מעות והיא אומרת קרקע כשיש שם בית אם רשאי' היתומי' לסלקה במעות להשכיר לה בית אחר ותמוה בעיני על הפוסקי' ובפרט הרמ"א שדחק סי' צ"ד בד' המ' ע' בי"ש שם להמציא שטה שיכולי' היתומי' היכא דאין שם אלא בית אחד לסלקה בשכירות והרי בראש מפורש כן להדיא ומ' אפי' בכמה בתים דינא הכי וצ"ע: וד' הטור שהראש הסכים לד' הפוסקי' דגמ' דידן לא פליג אהירושלמי לאפוקי מרש"י ותמה ב"י היכן ראה זה בד' הראש ול"נ מדכ' לקמן ק"ג כהרי"ף הלכך לא תשפץ ותמה עליו הבי"ש דלד' הראש דנכסי' בחזקת אלמנה למה לא יישב משום דעכ"פ הרי ישכרו לה בית אחר ותינח אם ד' הראש כהירושלמי אלא אי כרש"י ס"ל א"כ הדרא קו' לדוכתא אלא ש"מ דלא כרש"י: ק"ג ע"א אלמנה שאמרה ק' פשיטא מה"ית יוכלו לומר לה כן הרי תנינא לא כ' לה ואת תהא יתבא כך' דמי ולכאור' א"ל דמתני' כאנשי יהודה דהיתומי' יכולין לסלקה וס"ד דאף דלא יסלקוה מ"מ יאמרו לה הנח לנו לכ"הפ הדירה ואם לאו נסלק אותך לגמרי קמ"ל דכ"כ דלא מסלקי' א"א למזונות בלא דירה:

אמנם אכתי ק' מאי ענין לפי כבודה לכאן ולזה נ' דמיירי שכבודה גדול מכבודם וס"ד דמצי אמרי לה אם אתה רוצה בכבודך לכי לבית אביך אין ביכלתינו לתת לך דירה לפי כבודך קמ"ל כי היכי דאינם יכולין לומר כן במזונות דהתם וודאי אינה יורדת ובעינן לפי כבודה ה"נ לענין דירה והנה מתני' אפשר דר' יודא היא דאינה יורדת אי' לי' עולה לי' לי' אמנם למאי דקיי"ל דאף עולה מדר' נשמע לרבנן ושפיר מוכח מהכא כמ"ש הרמב"ם פי"ח דגם לענין דירה עולה עמו וע' בה"ה שם:

רש"י לזיז לצאת נ' דסיפא קי לי' מאי לצאת שייך הכא לזה כ' דאעפי"כ הכא פי' וכ"ת ק' סיפא אמנם למ"ש הראשוני' דבתוספתא איתא בהדי' דארוסה שהגיע זמנה ניזונת משל בעל לאחר מיתתו א"כ נקט תנא לרבותא אפי' אם היא עדן בבית אבי' ובאה בטענה מ"מ א"צ למיתב לה כ"א לפי ברכת הבית:

ובזה מתיישב לי קו' הבית מאיר דמנ"ל להש"ס דלפי ברכת הבית אית לה דלמא בביתי דווקא וע' תוי"ט ולמ"ש דמתני' בארוסה א"ש דבשלמא בנשואה א"ל דבביתי דווקא דהיינו כבודו שיהא כל ביתו בכבודו כמו שהי' בחייו משא"כ בארוסה ל"ל הכי דגם בחייו עדן לא הוה הכי אמנם תנא דנקט ארוסה ה"ט דנדע דלפי ברכת הבית קאמר וה"ה לנשואה דארוסה רק לרבותא נקט: אמנם יע"ל דממתני' דייק מל' יש ליך מזונות דהך בבא מיותר אלא ש"מ דמזונות חייבין ליתן לה בכ"ג אלא דאצלם יספיקו לה המזונות

ואצ"ל אבי' אין לה מזונות היינו שלא יספיקו לה אף שיתנו והיינו אין לך כלומר אין די לך:

ונ' דמל' במדור דתני במתני' ובריייתא מבואר דבעי' מדור מיוחד אלא דלרש"י סגי בקרן זויות ובהכי א"ש דהא דתני ברייתא שכך כ' לה ר"ל דאס"ד לדירה בלחוד דירה בכלל מזונות הוא לא לכתוב לה דירה כלל וכ"ת דלמא משום דר"י דלענין דירה בעי' ביתי דווקא לתני במדורי אלא לאו ש"מ דביתי ממש קאמר ולומר שמשתמשת כבחיי בעלה:

בענין מזונות אלמנה פ' נערה נ"ג צ"ד צ"ה צ"ו ק"ג כ' ב"י סי' צ"ג דמאנשי יהודה ראי' לד' הרמב' דבשעת נישואין יכול להתנות שלא יהא לה מזונות ונ' פי' דברי' דמ' לי' דתק"ח הי' שיהא לאלמנה מזונות אמנם ביהודה התנו ביני' נגד תק"ח וש"מ דש"ד ז"נ תו"ד אך מל' הלכה כאנשי יהודה והל' כאנשי גליל מ' דבעיקר דינא פליגי:

עד שירצו היורשין ד' הרמב"ן במלחמות דמעיקר דינא לאנשי יהודה כיון שירצו היורשין אף שעדן לא נתן לה כתובתה כגון בימי הכרזה אין לה מזונות ומזה יצא להק' על הרז"ה מש"ס דערכין דאמרי' בימי הכרזה יש לה מזונות ואמנם ד' הרז"ה נ' דעד שירצו דקתני דל"ת אם יתנו לה והיא תמאן לקבל לא שמה נתונה קמ"ל דברצונם תליא מלתא ואמנם כי היכי דלא נטעי כהרמב"ן איכפל תנא למתני אם רצו נותנין ופוטרין למימר דבלא נתונה אין פוטרין:

וכן מה שהק' הרמב"ן מאלמנה אצל בת נ' ג"כ דלטעמא מק' דס"ל דאלמנה אפי' אצל בת יורשת מיירי וכ"כ ב"ב שם אמנם לד' ש"פ דדווקא אצל בת אצל אחין קאמר והתם הבת אינה יורשת ואין בידה לסלק והיורשי' מה"ית יסלקוה דמה להם האלמנה או הבת וכמה פעמי' אלמנה שהיא אמם ניחא להם ואפשר דמה"ט דחקו אנשי יהודא למכתב יורשין דלגבי מזונות הבת אלמנתו עדיפא לי':

ובענין מה שיישב מר"פ אלמנה צ"ה וצ"ב כבר דחה הראש דברי' וכ"ה בתוס' שם אלא שדחו בד' ד' רש"י ודחקו למימר דשמואל לאו לטעמי' קאמר ומ' להו דאינה ניזונת דכ' רש"י ר"ל שפרעו לה כתובתה וזה תימא פשיטא מה הוצרך שמואל לכך ולזה נ' דלרש"י אינה ניזונת כלומר שהיא אמרה אינו ניזונת ואינו עושה ואמנם מ' למק' דהא תליא אם כה"ג אף דלבעלה מ"מ מציאתה ביורשין לא אמרי' כן תלי' אי אמרי' דדווקא לאנשי גליל מע"י שלהן א"כ היינו טעמא דאנשי גליל ס"ל יד היורשי' כיד הבעל וכי היכי דבעל לא מצי לסלקה ה"נ היורשי' וא"כ ה"ה לענין מציאה היא לא מצי למימר אינו ניזונת אך אם גם אנשי יהודה ס"ל מע"י ליתומין אף דלא ס"ל יד היורשי' כיד הבעל א"כ אף אני נאמר דלאנשי גליל ג"כ יד היורשין לאו כיד הבעל אלא דלא מצי לסלקה דידה על העליונה

וכ"ז שהיא ניזונת הם במקום בעל ואמנם אם אינה ניזונת אין להם בה שום זכות וא"כ מדאמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה ש"מ דמציא למימר אינו ניזונת וא"כ הניזונת תנן דה"ה לאנשי יהודה כ"ז שנותנין לה מזונות ידם כיד הבעל ודחי הש"ס לעולם לאנשי יהודה כיון דברצונם תליא מלתא אין ידם כיד הבעל אפי' למע"י ולאנשי גליל דווקא למע"י שהם תחת מזונות זכו ולא לענין יד הבעל דהוי משום איבה:

משום פלוני בעלי נ' דדייק לומר פלוני כלומר שאומרת כיון שפלוני הי' בעלי היאיך אוכל לבזותי ולישא את זה. א"כ גם זה כבוד בעלה משאכל אם אינו הגון לה דייקא אין בזה שוב כבוד הבעל:

זנתה יצרא אנסא נ' דטעמא דאידך מ"ד דס"ל אי לאו דנתפייסה להנשא והיתה מתאבלת על בעלה לא אנסא יצרא לזנות א"כ נקיט מיהא נתפייסה בידך:

ודאמרי לית הל' ד' התוס' דמ"מ הטעם גם בתובעת משום שוותרה על כבוד בעלה כמ"ש רש"י פ' השולח בסוגי' דנודרת וא"כ מסתבר דלא גרע נתפייסה להנשא וכ"ת תובעת הוה בזיון טפי א"כ שמואל דאמר נתפייסה ל"ל למימר תו תובעת ובזה נדחי' ד' הראש דשמואל תרתי קאמר אמנם ד' הריף והרמב"ם שמואל הוא דקאמר תובעת לטעמי' משום בזיון בעל ואנן כוותי' ולא מטעמי' ס"ל כ"א מטעם דכגבוי דמי וה"ט ג"כ דלא קיי"ל כמר בר רב אשי לעיל דמר בר"א ס"ל משום כבוד בעל וכיון דליתא בביתי' ליכא כבוד ורב יוסף ס"ל כוותי' בחדא דטעתיי' משום כבוד אלא דס"ל דגם בבית אחר כבודו ובפרט אם היורשי' צריכין לשכור לה ואנן לית הל' כמר בר רב אשי אמרי' ואף לא כר"י דטעמא דכבוד לית לן כלל וא"כ ה"נ תובעת משום גבוי אית לן והיינו דרש"י לא פי' כן כ"א בגיטין דרבה בר רב הונא דאף דלא אגבו כלל מ"מ לא יהיב לה מזוני הוא דכשמואל ס"ל ומטעמי' ואנן באמת כשמואל ולא מטעמי' ושפיר כ' הביש"ש דהיכא דלא פרעו לה יהבי' לה מזונות וז"נ ג"כ קו' הש"ס ולא וכו' ר"ל היכא בעית לחלק בין תובעת לאינך ולמימר דתובעת מטעם גבוי א"כ הו"ל למתניי' בברייתא אלא ש"מ דברייתא מגבוי מיירי ותובעת כדשמואל משום בזיון ומשני לעולם משום גבוי ובברייתא שלא בב"ד:

בענין בגדי אלמנה פ' נערה נד' ב"ק י"א וק"ב. רש"י ד"ה שמין ב"ד גבין נ' דכ' כן דל"ת רב לטעמי' דס"ל יורשי' מצי לסלקה אימת דבעי וא"כ ה"ט דאמרי' דיודע דלאח"מ יסלקי ומשו"ה לא עביד אדעתא דהכי משא"כ לאנשי גליל דבדידה תלי' מלתא מודה רב תו כיון דע"כ דעתו אף לאח"מ א"כ אין שמין ושמואל לטעמי' דא"כ ק' הל' אהל' דקיי"ל כאנשי גליל וקיי"ל כרב א"וו אפי' לאנשי גליל שאין היורשי' מסלקין אותה כ"א ע"ד תביעתה ב"ד מגבון לה ג"כ קאמר רב הכי:

וחילופא וכו' נ' דר דרחב"א ס"ל טעמ' דרב משום דמדעתו אינו מלבושה כ"א בתב"ד ותנאי ב"ד אינו כ"א שלא יניחנה ללכת בלא לבוש ולא שיקנה לה המלבושים א"כ איהו נמי לא אקנה לה ומעתה בלקוט דע"כ מתנה הוה שפיר מודה רב ושמואל סבר אפכא דדווקא לאשתו היא דבתנאי ב"ד הקנו לה המלבושי' עצמם משא"כ במתנה לא יהיב כ"א אדעתא למיקם ורב כהנא סבר דגם רב מודה דבמתנה מיהת יהיב לאשתו אך אדעתא למיקם וה"ה בלקוט ושמואל ג"כ מודה דאשתו אינו תנאי ב"ד כ"א מתנה אמנם אמרי' נותן בעין יפה נותן וה"ה בלקוט:

רש"י ולא בבגדי וכו' נ' לפ' דמ' לרש"י דגם ר"נ ידע דמצינו למימר טעמא דרב דכי אקני וכו' אלא א"כ כיון דאיהו בעי לאקנוי הני בגדים במאי קנאתן אא"ב בתנאי ב"ד א"כ עשו שאינו זוכה כזוכה אלא אי איהו בעי לאקנוי התם הרי לא אקנו ואמנם מ"מ מסיקא כד מעיינת מצי' למימר גם לרב סברא זו וכ"ת במאי קנאה נ' כי היכי דאמר רב בגיטין ס"פ כ"ה דגבי מכירי כהונה הואיל ואין דרכו לחזור קנו אפי' בלא קניי' ה"נ כן באשתו ובניו דאלת"ה בניו מא"ל וכי מה תנאי ב"ד בבניו:

וע' בראש שכ' דבגרושה אפי' בגדי שבת אין שמין והיא סברת ה"ה פ"א מה' מלוה ובאמת תימא על הטור שסתם כאן ואמנם סבר' הריב"ש מ"מ מוכרח וד' בי"ש צריכין בירור בענין זה ואמנם כלפי קו' ה"ה על הרמב"ם שם נ' דהנה הרמב"ם דקדק פ"י מה' נחלות גבי בניו ובנותיו ונשותי' שכבר זכו והסמ"ע עמד בזה סי' רפ"ח ולי נ' שכיון בזה לד' הרמ"ה בנ"י ב"ק פ"ק שם דאין הטעם כמ"ש רש"י משום דעכשיו אינם רצונם לבזן בב"ד כ"א דהוה כנתנו מתנה לאחר ולא מיחו האחין והראשוני' מיאנו בזה מטעם הירושלמי דא"כ אפי' בגדי שבת ויו"ט נמי ואמנם ד' הרמב"ם דדווקא בגדי חיל אדם מקנה לאשתו ובניו משא"כ שאר בגדו' בגדי' לא הקנה להם כלל והן ד' הרמב' פ"י מה' נחלות והן ד' פ"א ממלוה ושפיר מדמי להו להדדי ול"ק קו' ה"ה רק מפני מה לא מחלק בערכין ק"ק והראש לטעמי' שכ' בפי' שם ד' רש"י ולהודיע דלא נילף מנה לב"ח והן דבריו בזה בגרושה: והנה המ"ל פ"א ממלוה השיג על מהרש"ך היכן סברתו רמוזה דדווקא בהקדש אמנם כן ד' רש"ך הן ד' הג"א ב"ק ק"ב שכ' די"ל דמקדש דווקא כוונתו ג"כ לסברא זו דמידי הוא טעמא כ"א משום דבפסידא דהקדש ל"ל בה משא"כ בב"ח צריכין אנו לחוש לפסידא וע' כזה ד' הבית מאיר סי' צ' סט"ו וד' הקצו"ח סי' צ"ז מ"ש בזה ודפח"ח:

בענין צוואת שכ"מ ס"פ נערה דף נ"ד ע"א וע"ב וגיטין ס"ו:

ההוא דאמר פי' רש"י שכ"מ אע"ג דמסקי' ל"ש בריא ל"ש שכ"מ בקנין מ"מ רש"י דייק ל' אמר דמ' באמירה בעלמא לזה כ' דשכ"מ הי' דדבריו ככתובין:

אמנם אפשר דרש"י בא ליישב בזה קו' הראש מאי רבותא ולזה נ' דוודאי בבריא ליכא רבותא משא"כ בשכ"מ לכאורה למאי דאמרי' מתנת שכ"מ ירושה קרויה רבנן א"כ ס"ד דאין לה תביעה על היורשין כלל כ"א על הנכסי' ובנכסי' זכתה בשעת צוואה כדי שיווי נדוניתה אז וס"ד דפורנא דידה הוה קמ"ל דלענין שיעבוד בעלמא הוא דזכתה ולא לענין הנכסי' ותביעתה על היתומים לקיים ד' המת לא זולת והיינו שכ' רש"י שכ"מ וע"ז מייתי הש"ס אידך עובדא דלא מבעיא בנדוניא דלא הראה לה מקום על הנכסים וודאי פורנא דיתמי אפי' הראה בפי' מקום ואמר מחמרא כיון דע"כ הא דאמר מחמרא היינו שלא תהי' שיתוף ותפסיד א"כ כיון דלא שותף שווייה ע"כ פורנא לאו דידה הוה:

וע' ב"י ומחבר חו"מ סי' רנ"ג וסמ"ע וקצוה"ח בענין זה בפי' ד' הריטב"א וע' בריטב"א שהביא הב"י שם והשי"מ בזה דבריו ובפשט ד' המחבר היטיב להשכיל הגאון בקצוה"ח אמנם מה שדייק בד' הטור המעיין בד' הראש בשמעתין יראה כי ד' הטור לקוחין מד' הראש רק מה שפרט הנדוני' היינו משום דבזמנינו צריך לפרט דאין ידוע מה הוא נדוניא. ואמנם מה דמשוו לי' בעל קצוה"ח לסמ"ע כטעה בדבר משנה דבלא תנו לא מהני מידי נ' דד' הסמ"ע דרישא בברי דלא בעינן תנו וסיפא דווקא ל"ש בשכי"מ ל"ש בבריא: ואמנם הנני עפר תחת כפות רגלי הגאונים ובכ"ז תורה היא וללמוד אני צריך כי לדעתי לא כיון הריטבא לכל מה שהביני דברי' הב"י וסמ"ע וקצו"ה כ"א הריטב"א קאי אתחלה אסוגי' הש"ס דמיירי מאדם שצוה לתת לבתו נדוניא והתם וודאי אנדוניא קפיד לא זולת ושפיר אמרו דא"צ לתת לה עד שיגיע חתונתה אמנם כ"ז בבתו משא"כ מי שאמר לתת ת' זוזי לנדוניא לפלונית ע"ז כ' הריטב"א כיון דמתורת צדקה אתונן עלה הוה כדינר לעני ליקח לו חלוק דקיי"ל דלא כר"מ דמעביר ע"ד בע"הב גזלן וסיים וכן די הרשב"א הם ד' הרשב"א בד"מ אה"ע סי' נ"ג דמיירי ג"כ בבת אחותו ולא בבתו וזה ד' ראב"י במרדכי אך ד' הר' חיים כד' הגמ' פ"ו מגזילה בד"מ חו"מ סי' רנ"ג דמ' דפסק כר"מ דמעביר ע"ד בע"הב גזלן ולזה כ' דפטרי הר' חיים כנ"ל נכון ב"ה והמעיין ישפוט:

קריבא דר' יוחנן הנה כל המפ' הסכימו כלי"ק ברש"י או משום דללי"ב צריך לומר דההוא מעשה דהכא מקמי דאמר עשינו עצמינו או משום דא"כ מוכח מכאן דר"י פליג אדר"ל דאמר לעיל כותב נכסי' לבניו אשתו ניזונת מהם דמתנה דבניו לאו היינו משועבדי' וללשון זה א"ש מ"ש רש"י בד' ר"ל דע"כ ריבה לה דלר"ל א"א לי למעט דר"ל

לטעמי' וללי"ק כוונתו דאיהו מציא למטען כי לא קבלה עלי' כ"א להעדפה. ולד' ר"י בשי"מ צ"ל דבאמת ר"ל קאמר משום הא דמסיק ר"י למזונות ריבה לה מזונות:
שכנגדו ע' רש"י כוונתו דהם לא באו לפניו לדין כ"א שיתן להם עצה ואמר להם וודאי אלו הי' ת"ח פחות הייתי מקפחו בהלכה וממילא הי' מחזיר הדין אבל עכשיו שכנגדו איש כערכי חלוק עלי ומה אעשה:
ובהא דפי' רש"י בגיטין מיין שיש לו דל"ת ה"ק שיתנו לו מאותו יין הגדל בנהר פניא וזה א"א וכ"ת אמאי קאמר באמת כן משום דגניבא תלמיד דרב ואיהו חייש למנה קבור לכך הראה מקום ור' אבינא דדחי קאמר דלמא באמת יש לו בנהר פניא אצל אחד ארבע מאה זוזי מחמרא שנשתייר לו מחמרא:
הדרן עלך פ' נערה עלינו ממרום רוח יערה ויהיו לרצון אמרי פי, בפרק אף על פי:
גובה מאתים נ' דהתנא יהיב טעם מ"ט לא חשו לבייש כי לא אמרו קצבה בכתובה כ"א אמרו עד כאן גובה אפי' לא כתב משא"כ מכתב לא איירי רבנן כלל:
והא דלא אמרי' דאבתולה ואלמנה קאי דס"ד בעי' היכירא בין בתולה לאלמנה ואי אמרת מוסיף א"כ לא משכחת היכירא בין בתולה לאלמנה קמ"ל דלא בעינן דא"כ אכתב מאי בעי תנא במ"ש אפי' מאה מנה אלא ש"מ דבשלמא לאלמנה מאתים שפיר דגם לבתולה כ' אפי' מי שאין לו מאתים משא"כ יותר ממאתים שייך לבייש קמ"ל דלא היא והיינו אפי' ק' מנה:
והיינו דקתני תנא אמרו גובה לומר אע"ג דעביד רבנן באלמנה דגובה אף דלא כ' דכעין דאורייי' תיקון לענין זה ואפ"ה לא אמרו באלמנה כ"א מנה א"כ מ' דקפדי לחלק בין בתולה לאלמנה לא היא אלא אם רצה להוסיף ואפי' יות' מכדי כתובת בתולה ג"כ מצי מוסיף:
והנה כ' המחבר סי' ס"ו ד' ר"ה דא"צ קנין לתו"כ וכ' וי"ח וכ' הח"מ דלא ידע מאן ניהו וכ' ההפלאה דתוס' וראש אנהו ניהו מדלא תי' כן אקו' ולי נ' דמהא לא ארי דוודאי לא שבק הטור ד' הראש וכ' לר"ה סתמא אמנם בשלמא אי שייך כה"ג ק"ג שפיר נוכל לומר דלא בעי קנין משא"כ כ"ז דלא ידעי' אי שייך שום קנין כה"ג וודאי לא שייך לומר דבלא קנין מהני דלא עדיף קנין אמירה מיהת מק"ג אי לא מהני:
שלא לבייש נ' דזה ע"ד שפי' רש"י ר"פ הניזקין משום חינא שיהא חן לאנשי' אלא דמסקי' דל"ח להכי דיותר ממה שהאיש רוצה לישא וכקו' תוס' שם וכן ה"נ ס"ד משום מי שאין לו שלא ירצו הנשים להנשא לו קמ"ל דל"ח להאי. ובזה מיושבים לד' המרדכי קו' הראשוני' דאכתי פשיטא:

בענין תנאי כתובה ככתיבה ר"פ אע"פ:
רצה לכתוב לא קתני וכ"ת הרי ע"כ צריך למתני להוסיף לאשמועי' דמצי למכלל הכל בל' מיהר בתוליכי לא היא דמאי דמשני הש"ס היינו למסקנא דקתני להוסיף ואשמעי' דת"כ ככתובה ומשני הש"ס דרצה היינו למכלל משא"כ אי באמת נתנו לכתוב אף אנו נאמר דה"ק דלכתוב הוא דמצי אם רוצה אבל לא להוסיף דת"כ לאו ככתובה:
וכ"ת לר"ה גאון דלא בעי כתיבה דלמא משו"ה לא קתני לכתוב תינח אי נימא דלאחר נישואין בעי' כתיבה וקנין וכיון דמתני' קתני גובה ש"מ דלאחר נישואין מיירי א"כ שפיר לתני לכתוב משא"כ לשטת הירושלמי ק' והו"ל לראשוני' להביא ראי' מש"ס דילן דלא כירושלמי אמנם למ"ש הראשוני' דעיקר רבותא דמתני' משום דמוכח דמצי כליל להו בחדא מחתא למכתב מהר בתוליכי א"כ ע"כ בכתיבה מיירי תנא ושפיר ק' לתני לכתוב:
מסייע לי' לר' איבו וכו' וכ"ת דלמא לענין תוספת דמדעתו הוא דאמרי' דככתובה תשא"כ לענין ת"כ דרבנן לא היא בשלמא אי ליכא חילוק בין ת"כ לכתובה בר מהני דמסתבר לחלק כמ"ש תוס' ד"ה עוברת ודכוותי' גבי ת"כ דרבנן שוב היכא דמסתבר מ"מ בל"ז אמרי' אדעתא דכתיבה דרבנן אוסיף משא"כ אי ת"כ ככתובה א"כ שפיר ג"כ דתו"כ ככתיבה. ואמנם הא דמ' לי' לרש"י דאכולהו תנאי כתובה קאי מל' תנ"כ דהו"ל למימר תוס' כתובה: אמנם בר מן דין נ' מהא דמייתי הש"ס בזה פלוגתא דכב"ד היינו משום דתנ"כ ככתובה מ' כולהו תנ"כ אמנם לענין משעבדי הוציא תנא מזון האשה והבנות מכלל בגיטין משא"כ כב"ד לא הוציא אך למ"ד ירתין תנן היינו דהוציא משא"כ למ"ד יסבון תנן א"כ שוב תנ"כ ככתובה ובהא מתיישב לן קו' הא"מ למה לא קאמר הש"ס לעולם יסבון תנן אמנם מידי הוא טעמא במזון האשה משום דכתובין בעינן א"כ ה"ה כב"ד למ"ש א"ש דבשלמא אי ירתין תנן הרי שהוציא תנא ג"כ כב"ד מכלל שפיר מ"ל דטעמא משום דבעי' כתובין משא"כ אי יסבון תנן א"כ אדרבא דוק מנה דטעמא משום קצוביץ וזה נ' ג"כ כוונת תוס' שהק' קו' הש"ס לקמן אלא א"ל דאכתי דלמא תנא סמיך אמאי דתנן שני' ויורשי' ותי' דהרי דחי לה התם ואמנם א"כ לא הי' צריך רש"י לפ' יסבון ל' חוב דלמ"ש כיון דלא קתני ירתון א"כ ממילא תנ"כ ככתובה אלא דאפשר ק' לי' לרש"י קו' תוס' ומ' לי' אי לאו דיסבון מ' ל' חוב לא סמכי' אשינויא בעלמא דלקמן:
למוכרת ע' רש"י וכ' ההפלאה מדלא פי' לענין מקצת דיכולי' היורשי' לסלק הכל ש"מ דלא כרש"ך ע"ש בקי"א סי' צ"ג ולי משום הא לא אריא דק' לי' לרש"י אמאי לא נקט הש"ס מוכרת ותובעת בהדי הדדי ונקט עם מוחלת כהדדי ש"מ דלענין מכירה קאמר דגבי מוחלת פשיטא דל"ש סברת הראש ואב"א לדינא באמת גם במוכרת כמ"ש הרש"ך

בתובעת ואב"א מוכרת היינו מסתמא מחיים ומכרה בטו"ה בעלמא ול"ש ג"כ סברת הראש ומה"ט דלא נקט תובעת גבי מוכרת מיאן רש"י ותוס' ג"כ בפי' הראשוני' דתבעה כולה קאמר: תוס' ד"ה לפוגמת נ' דנקטו דוגמא בגוונא דפגמא כתובה לרבותא דסתמא דמלתא היינו שני שטרות ר"ל כתובה לא כ' לה כלל וא"כ ס"ד דהא מיהא לא מקרי פגם שטר קמ"ל:

ולשבועה עי רש"י ותוס' ולי נ' דהנה בגיטין מק' הש"ס מאי ארי' אלמנה ומשני משום חונא ומעתה ס"ד דלעולם הך סברא דחינא אמתות אלא דכתובה דבתנאי ב"ד חיישי' לצררי משא"כ גבי תוס' לצררי ל"ח ומשום חינא אקולי ועדיף מחוב קמ"ל:

וזה אפשר ג"כ דהוה סברת בני מתא מחסיא ופומבדיתא דפליגו לפנינו דמר ס"ל דלמסקנא נא חיישי' לחינא כלל וא"כ בחשש בעלמא משבעי' כשאר ב"ח ומ"ס דלעולם משים חינא אקילי אלא דחיישי' לצררי וכיון דאי' לן סברא למימר דלא ניחוש לצררי לא חיישי' תו ופטורה משבועה:

ואמנם בענין פלוגתת רש"י ורי"ף במטלטלי נ' דד' רש"י דאדרבא אם הוא מכר אותן מטלטלי' היא צריכה לשבע שלא מחלה לו הכתובה דאינו רשאי למוכרן שלא מדעתה ולרשב"ג דפ' השולח אפי' דיעבד טרפתן משו"ה צריכה לשבע שלא מחלה משא"כ אם אבדו לגמרי ואמנם אעפ"כ דעתי דדווקא אבדו נקט רש"י ולא נגנבו ור"ל שאבדו ע"ד אפי' הן אבודן ר"ל כלון ומ"הט דחזי דהני אזדי לאיבוד לא מיחד לה אחרינא משא"כ בנגנבו:

וע' ב"י סי' צ"ג בשם הר"ש בן הרשב"ץ כוונתו שם ג"כ לענין שאין יכולין לסלק לה הכתובה אם תבעה רק הנדוניא ומהא דייק ב"י דאל"כ הרי קיי"ל מקצת כסף אינו ככל כסף. ומזה מ' דלא כהפלא"ה בק"א לענין תוס': כ' תוס' דבאיילונית הואיל ולא התנה נ' לפ' דבאמת אין אדם שותה אלא דהוה סבר דהני סימני איילוני' שיש לה הם מחמת חולי אחר ולעולם אינה איילוני' ואמנם מ"מ כיון שמצא סימני' הו"ל לאתנוי אלא ש"מ אחולי אחיל:

ולגבות מן הקרקע מכאן נ' לי ראיה ברורה דמחיים ג"כ כתובה מקרקעי לרבנן דאל"כ למאי הל' קאמר ככתובה דהא לאח"מ ב"ח ג"כ מקרקעי אלא ש"מ אפי' מחיים כתובה מקרקעי דווקא:

בענין אומדנא פ' אעפ"י נ"ד נ"ה ב"ב קנ"ב:

מתני' נתארמלה עמ"ש לעיל בסוגי' דתקנת שום בזה וכעת נ' דת"ק האריך לומר דע"כ לאו טעמא משום שלא תהא קלה בעיניו ומשו"ה בארוסה לא תקנו דתיהוי קלה בעיניו דא"כ נתגרשה שפיר אבל נתארמלה מ"ט תגבה וכן מן הנישואין היינו משעה שנכנסה

לחופה ואעפ"י שלא נבעלה ג"כ מודית וא"כ אין הטעם משום מוהר הבתולים וכיון דאתה מודה דבין נתארמלה בין נתגרשה ואתה מודה ג"כ במן הנישואין א"כ ה"ה מן האירוסין וראב"ע השיב לו דמשום מוהר הבתולים אין הטעם דהרי גם בתולה גובה מאתים ודיי' במנה כאלמנה ועוד מן הנשיאין הרי מודינא לך אף דלא נבעלה וטעמא דידי משום אומדנא:

תוס' ד"ה ובתרומת מעשר כוונתם דש"ס דהכא דמייתי להך דתרומת מעשר ס"ל כאידך מ"ד בירושלמי ומיושב קו' רש"א. וע' ש"מ בזה דלמ"ד שהביא תוס', גבי תרומת מעשר ג"כ טעמא משום אומדנא:

והנה בענין פלוגתת רשב"ם וריב"ם לד' הרשב"ם העיקר תלוי בקנין דא"צ וש"מ בקנין ניחא לי' דלקני ומ"הט במקצת ל"ש זה וק' לדידי' דהו"ל למימר אין קנין לאחר מיתה אלא דלמ"ש תוס' דלאו כל קנין קאמר כ"א קנין סודר דלכתובה עומד תו ל"ק כ"כ ולד' ריב"מ העיקר לרב משום דהוה תרתי דסתרי אהדדי ואמנם אי לא כ' בשטר אמרי' השטר לחוד מגרע ולשמואל בכ"ע כיון דאיכא שטרא בעי' יפוי כח וא"כ שפיר קאמר דווקא אין שטר לאחר מיתה וטעמא דמלתא דבקנין לחוד אמרי' שפיר כיון דכל קנין מעכשיו דווקא וודאי גם קנין זה מעכשיו הוא משא"כ שטר דמהני אפי' לאחר זמן שמא ג"כ הי' דעתו אלאחר מיתה ולא מהני. ומעתה מתני' לרב וודאי א"ש דמיירי דלא כ' קנין בשטר וגם לשמואל ל"ק כיון דע"כ מיירי ביפוי כח דבמקצת דבעי קנין לא מהני שטר בלא יפוי כח ה"ה סיפא משא"כ לרשב"ם דבמקצת ליתא לדשמואל ואך סיפא נימא דמיירי ביפוי כח זה דוחק שכ' תוס' ודברי אלו נכללין בד' רש"א ב"ב שקיצר קצת בזה. ואמנם נ' דעיקר קו' תוס' על רשב"ם מהך דרב ושמואל דלעיל מדמייתי לה הש"ס אהך פסקא דבמקצת בעי קנין כמ"ש רשב"ם גופא משא"כ לריב"מ דהך מימרא א"ש אלא דק' מאידך דרב ושמואל הא לק"מ דלמא רב ושמואל לית להו דבמקצת בעי קנין:

תוס' ד"ה שאם והשתא נ' לפ' דהנה ד' רש"י דמתרוויי מוכח לרב בין מבריא בין משכי"מ וכוונת רש"י דרב לית לי' אומדנא דשמואל מטעם דאמדי' דעת שכ"מ דאינו משטה ולשמואל הרי משטה בו אמנם ד' התוס' דע"כ רב מיירי כה"ג שכ' בהדי' הלואתו לפלוני וא"כ ליתא כלל לאומדנא דאצטריך מתנת שכ"מ משום הלואה דאינה נקנית אפי' אג"ק ובמעמד שלשתן אין להקנות היכא דאין המקבל לפנינו א"כ ליתא לאומדנא דשמואל כלל וע"כ הא דקשי' עלי' דרב הוא דלמא משום דמעשה הכי הוה כ' לי' כן וא"כ כיון דעכ"פ לא פליגי רב ושמואל באומדנא בעלמא כ"א הי מהני אומדנא עדיפי אי דרב אי דשמואל שפיר כ' תוס' דה"ה לשמואל וכו' אך לבתר זה כ' דמשמואל אין ראי' דלמא

אומדנא ספיקא הוה משא"נ לרב וודאי הוה: רש"י והל' למעשה הש"ס קפסיק נ' דד' רש"י דר"נ ושמואל בהא פליגו שמואל לטעמי' דהיכא דאיכא אומדנא אחרינא לא אזיל כלל בתר אומדנא והכא ס"ל דלא הוה כלל אומדנא אחרי' כדאמרי' מ"ד הל' שפיר וא"כ אפי' בגרושה דבעל לא קטעון הכי אנן טעני' לי' משא"כ ר"נ ס"ל דבאמת איכא אומדנא אחרינא אלא דס"ל כרב דאזלי' בתר עדיף ואמנם במגרש לא קטעני' עד דקטעין איהו והיינו דאמרי נהרדעי אע"ג דלט ר"נ דיינא דדאין לגמרי כראב"ע ר"ל אפי' בגרושה מ"מ ס"ל לר"נ דבאלמנה הל' כראב"ע והש"ס פסוק אפי' הל' למעשה ג"כ כראב"ע:

והנה ד' מהר"י הלוי במ"ל ה' זכיי' ומתנה דמ"ש תוס' פי נערה בזה לחלק בין היכא דאיכא ד' שני' ע"ש היינו דווקא היכא דגם השני אסוק אדעתי' הכי כמו גבי לוקח ומוכר משא"כ הכא איהו לא אסקא אדעתה שימות הוא ונתרצי' סתם ואיהו לא כ' אלא ע"מ לכונסה וכן ביבמה אסקא שפיר אדעתא שיוכל להיות שימות אפי' לאחר כ' שנים בלא בני' ואף דבנשואין גמרא ומקניא כתוס' ביבמות מ"מ בשעת נישואין עדן דעתה שלא יקנו הקידושין לאחר זמן מרובה משא"כ בלוה דלא אסיק מלוה אדעתי' שימות טרם הפירעון וכיוצא בזה לא מפסיד ד' שני' כלל זת"ד:

ויצא לנו מד' מ"ל שם דלא כ' תוס' פ' נערה דיבמה מן האירוסין דווקא דממילא מבואר דהרי לטעם שכ' דהבעל נתרצה ידעי' דבנישואין אינו מתרצה דא"ע בב"ז וע"כ מן האירוסין מיירי:

בענין חופה לפסולת יבמות נ"ז כתובות נ"ו, ב"ו למב"י תר"י פה שוראן יע"א:

אנחנו טרם נבא לדקדק על פרטי הענינים נ' לבאר הסוגי' לפי מה שחננו החונן הדעת אף כי לא הסכימו לזה הראשוני' ניחי נפש תורה היא וללמוד אנו צריכין:

הנה הר"ן ריש כתובות הביא שם ב' שיטות אם חופה הוא ייחוד ועד"ז י"ל כמ"ש הרמב"ם דבעינן ייחוד הראוי לביאה ואמנם דעתו נוטה להמפ' דחופה ילפי' מואם בית אישה נדרה וחופה היינו הבאה לבית לא זולת וכשאני לעצמי הייתי אומר דהיינו פלוגתא דרב ושמואל בכתובו' מ"ח ע"ב אי מסירה מהני לכל כד' רב שם או רק לירושה דרב ס"ל דחופה היינו הכנסה לבית ומסירה כהכנסה לבית דמיא ושמואל ס"ל דחופה היינו ייחוד ומסירה לא מהני כ"א לענין ירושה כפי' רש"י שם ופלוגתיי' איכא למימר בפלוגתת רש"י ותוס' בהך ברייתא בד"א לירושתה דרב ס"ל סיפא דווקא כפי' התוס' ושמואל ס"ל רישא דווקא וע' שעה"מ שכ' כעין זה לענין בעיא דרבין ואם כדברינו שפיר מצינו למימר דרב ושמואל בסוגיין אזדו לטעמיי' דרב ס"ל דחופה היינו הבאה לבית שפיר מסתבר כמ"ש הרמב"ן מדאמרה תורה ביאה קונה בפסולות מדאצטריך למימר דלפסולה אינו

מטמא ע"ש א"כ מנ"ל לחלק בין חופה דהיא דאוריי' ובין ביאה אמנם שמואל לטעמי' דס"ל חופה היינו ייחוד ובעי' חיבת ביאה והנה לקמן פ"ט ע"ב אמרי' דפסולי כהונה דאוריי' כיון דהוא פסולה לא מקלקלה נפשה לא גזרי בה רבנן א"כ ה"נ נהי דהך פסולה נתקדשה לכהן התם משום דעדן לא נתחללה בזה לא נמנעה משום יקרא שמך עלי בפרט אלמנה לכו"ג דמתייקרא בי' משא"כ ביאה דמתחללה בה וודאי אוקמה אחזקה דאינה עתידה לקלקל נפשה ואף דנכנסה עמו לחופה מ"מ אין דעתה כלל ביחוד זה על ביאה וכיון דאין כאן חיבת ביאה לא מקניא נפשה ופלוגתיי' בין לר"מ לענין נתארמלו ובין לר"א ור"ש לשמואל דלשמואל חופה לא מהניא בה כלל ואף בתרומה מותרת ואמנם השתא דאתינן להכי איכא לצדודי גם לרב דלמא לעולם אף רב סבר דחופה היינו ייחוד אלא דרב ס"ל דע"כ לא אמרי' לא מקלקלה נפשה בעלמא דאפי' מקידושין כ"ש מחופה נמנעת משא"כ הך דנתקדשה מני' וגם לחופה נכנסת אמרי' שפיר מדעבדא הא הא נמי תעבוד אלא דשמואל מחלק והנה יש לנו בד' רב ב' סברות והנה שמואל ס"ל דבענין חופה עצמה לא פליג רב עלי' כ"א גם רב ס"ל חופה היינו ייחוד ומ"מ פליג ומטעם שכ' והיינו דאמר שמואל לא תימא טעמא דרב משום דס"ל חופה היינו הבאה לבית וזה שייך אפי' בפחותה מבנות של"ש דמ"ש כ"א חופה היינו ייחוד אלא דייחד פסולה הוי ראוי לביאה וא"כ בפחות מג' שנים דאין לה ביאה ואין לה ייחוד מודה רב אמנם רבא פליג עלי' בטעמי' וס"ל דטעמא דרב משום דחופה היינו הבאה לבית וקאמר רבא דמ"מ אף דליתא לטעמא דשמואל דלאו בייחוד תליא מלתא מ"מ אף אנן דלית לן טעמא דשמואל כלל נמי תנינא דהיכא דאין ביאה אין חופה וכמ"ש הרמב"ן נבאר לפנינו בס"ד דבריו דמנשאת לכהן דכל נשואין במ' ובעי' בת ג' שנים דייק ע"ש בסוגיין מ"ש ז"ל ואתי רמי בר חמא בשיטת שמואל דטעמא דרב ג"כ דהוי ייחוד הראוי לביאה וע"ז קאמר דעד"ז הוו רב ושמואל כתנאי דטעמא דר"מ דס"ל דמשנתקדשה הויא משתמרת לביאה משום דכרב ס"ל כיון דנתקדשה וודאי תיבעל לו וא"כ הוה דחופתה חופה כרב ופסלתה לאחר שתתאלמן ואמנם טעמא דר"א ור"ש דלא הויא משתמרת עדן דדלמא אקידושין הוא דלא קפדה אבל אביאה קפדה וא"כ ה"ה חופתה לא מהניא כשמואל והש"ס דחי לי' הא דאמרת דר"מ ע"כ כרב מאן אמר לך דטעמא דר"מ משום דמשתמרת לביאה פסולה דלמא טעמא דר"מ משום דקידושין הם עיקר הקנין דהרי מאכיל ע"י במקום אחר ומשו"ה פוסלין כמו שאמר ר"מ בברייתא וה"ה אי הויא החופה חיפה ג"כ היתה פוסלת משא"כ אי ר"מ באמת כשמואל סבר דאין חופתה חופה א"כ כיון דלא קניא לא פסלה למלתא והא דאמרת דר"א ור"ש ע"כ כשמואל דלמא לעולם כרב וע"כ ס"ל דלא

אמרי' מדאיקדשה תיבעל ג"כ אלא בקידושין דלא קריבא לביאה אבל בחופה לעולם מודו מדנכנסה לחופה עתו ה"ה דתיבעל לי וחופתה חופה. ואתי רב עמרם ואמר כיון דעד השתא לא ידענא טעמא דרב ע"ז קאמר רב עמרם דרב ששת אנהרינהו לעיינין ואוכח דטעמא דרב משום דהבאה לבית הוה דרב ממתניתן דסוטה דייק לה והתם פשיטא דלא הוה חיבת ביאה כלל דהרי לא נשאה כ"א כדי להשקותה ומ"מ תחת אישך קרינא בי' ש"מ דהבאה לבית היינו חופה ואמנם רנב"י דחה דלעולם לא פשיט רב מהכא דהכא ע"י גלגול וא"כ תו מצונן למימר דטעמא דרב כדשמואל ורמי ב"ח ומעתה רב אשי דאבעי' לי' בכתובות נ"ו אי חופת נדה קונה הא גופא מספקא לי' דכיון דקיי"ל כרב מ"ט דרב אי ס"ל דהבאה לבית היינו חופה וא"כ ה"ה חופת נדה ופסולות לאו דווקא או דלמא טעמא דרב כדשמואל ודווקא בפסולות פליג משום דנתקדשה משא"כ בנדה מודה רב ועד"ז נבין ד' הרי"ף שכ' תיקו הלכך קונה דר"ל דע"כ לא אסתפקא לי' לרב אשי כ"א מ"ט דרב וכיון דחזינן דשמואל ורב"ח פשיטא להו דטעמא דרב כדשמואל ובחופת נדה מודה לא שבקינן פשיטותיי' משום ספיקא דרב אשי והיינו הלכך ומטעם זה ג"כ לא פסק הרמב' דהוה ס' דדינא:

אלא דעדן יק' אמאי קבע רב אשי לספיקא דידי' התם דווקא ונ' דהנה שם ע"א וב' פליגו הס"ד והש"ס אי כן ירושת הבעל ותוס' כתובה בהדי הדדי קאתי ע' רש"י שם וכ' הראשוני' דד' הרי"ף והרמב' כרש"י והנה אי כדדחי הש"ס א"כ אף דאפסוקא הל' כראב"ע אכתי בירושה לא ידעי' הל' מאי ולזה ניחא לי' לרב אשי למקבעי לבעיא דידי' אליבא דראב"ע דהל' כוותי' ואמנם אנן לדידן, ס"ל דאין חילוק בין תוס' לירושה א"כ שפיר קיי"ל הכי אף לענין ירושה:

אך מדאתי' להכי מצינן למימר דהיינו בעיא דרבין לענין ירושה תנינא דמחופה הוא דירית אמנם לענין תוס' קמבעיא לי' אי כהס"ד דגם לענין תוס' חופה קונה ורב אשי דחי לי' כסברת הש"ס לעיל דאין חילוק בין תוס' לירושה אמנם עדן איכא למבעיא בתרוויי' אך התינח אי בתרוויי' קמבעיא לי' לרב אשי משא"כ אם רק לענין תוס' קמבעיא לי' ומחלק ג"כ בין ירושה לתוס' וק' תו מנ"ל למפשט להא דרבין אע"כ מדפשיטא לי' היינו דלא מחלקי' וכס הש"ס כמ"ש רש"י לעיל שם א"כ ע"כ השתא גם לענין ירושה מבעי' לי' ומיושב קו' הראש דבאמת רבין אתוס' קאי ורב אשי עלי' דידי' הדר ומ"מ מוכח דרב אשי לאו אתוס' קאי וכן מיושב קו' הח"מ סי' ס"א אהרמב"ם מרבין:

אמנם הואיל וחזינן לשעה"מ דמשוי לי' להגאון בי"ש כטועה במ"ש דהרמב"ם כרש"י ס"ל דא"כ ק' הפ"נ אמינא ע"ד שכ' שם בסוגי' דגם רש"י מודה לענין הפ"נ וכ"מ מדברי'

בסוגי' דהדרא לבו נשא כמ"ש הש"מ שם אלא דס"ל דמלתא תלי וקאי ולכי נסבא משעה שנמסרה לו התחילה החופה ומיפר למפרע וכ"כ הריטב"א בנדרי' עד"ז פי' ד' הש"ס אין הבעל מיפר בקודמין אמנם לענין ירושה דמהשתא ירית הוזקק רש"י לומר טעמא דמחילה וכן נוכל לומר בד' הרמב"ם והמחבר אך מדאתי' להכי איכא למימר דהמנו בעיא דרבין אי קנין החופה חל מיד או למפרע כמו גבי מסירה וא"כ שפיר לכולא מלתא קמבעי' לי':

עד כה בארנו דעתינו בפשט מחלוקת רב ושמואל וכולא סוגי' ומעתה נחל לבאר ב"ה שיטות המפ' ה"ה רש"י ור"י ור"ת ורמב"ן ורשב"א כ"א לפי דעתו כיד ה' הטובה עלינו:

הנה פשט ד' רש"י שלא הזכיר כלום מחופה קונה מורין דלדידי' הסוגי' בחופה בלא קידושין ואף דאינו קונה כאשר הבינו דברי' הרמב"ן והרשב"א ואמנם מה דנקט רש"י אלמנה כוונתו דהנה תנא דידן דנחית לפרושי פסולי כהונה ולא קתני סתמא פסולי כהונה טעמי' לרמז דדווקא משתמרת לביאה פסולה דאוריי' הוא דלא אכלה ואי הוה קתני סתמא הו"א ה"ה דרבנן ומהכא נפקא לן בגמ' הכי לר"מ וחליצה דקתני משום סיפא דאף דהוי דרבנן מ"מ נתחללה כדאמרי' לקמן פ"ה ע"ב ור"מ כחדא קאמר למלתי' אלא דר' הפסיק דבריו בדר"א ור"ש ואצ"ל דאגב סרכא נקט כמ"ש הראשוני' ואמנם רב דקאמר פסולת סתמא לכאורה מ' דאפי' פסולת דרבנן קאמר אמנם התינח אי הוה מיירי בחופה דבתר קידושין דנישואין עושה שפיר כדאמרי' במתני' אמנם כיון דדעת רש"י דבחופה בלחוד מיירי וע"כ לא עדיף מקידושין לר"מ וכמו שנבאר עוד לפנינו בע"ה א"כ ע"כ ג"כ מפסולת דאוריי' מיירי ומשום דאיכא נמי גרושה דרבנן כדלקמן בסמוך נקט רש"י אלמנה דוודאי דאוריי' הוה ועל סמך זה ביאר דבריו דמיירי בחופה בלא קידושין ואמנם טעמא דרש"י נ' דדעתו שלא כד' הרמב"ן שהחליט דשמואל מודה בביאה דעושה נישואין בפסולת וד' רש"י אינן כן כ"א כמו שצידדו התוס' לקמן פ"ט ע"ב ד"ה כיון דהואיל דמיעטה רחמנא מטומאה לאו שאירו אקרי לשום דבר וה"ט דשמואל דס"ל בשלמא אי הוה שייך שאירו בפסולת א"כ מסתבר למגזר חיפה בלא קידושין אטו חופה דבתר קידושין דפסולה מדאוריי' אמנם כיון דקנין נישואין ל"ש כלל בפסולות אלא דביאה פסיל לה מה ענין חופה אצל ביאה וטעמא דרב ג"כ ע"כ דאפי' ביאה לא קניא דאל"כ אדמפלגי בחופה לפליג בביאה אלא דטעמא דרב כיון דביאה מיהת פסול לה אף אנן בחופה גזרי' ול"ש מקמי קידושין או בתר קידושין כיון דכל עיקר טעמא לא הוה כ"א משום דסתם חופה כניסת ביאה. והן הן כל ד' רש"י עיי' בהם ומנה דבפסולות דאוריי' דווקא קאמר כיון דלאו דינא קאמר ומעתה ע"ז קאמר שמואל דאמנם כיון דטעמא דרב

משום דביאה פוסל ה"ה גזרי' חופה אמנם היכא דביאה אינה פוסל בגון בפחותה מבת ג' אף חופה אינה פוסלת והן ד' רש"י הואיל וביאה אינה פוסלת בה דאלו קונה בכל פסולת מודה רב וע"ז קאמר רמי ב"ח כיון דנישואין ל"ש בפסולת ורק פסול ביאה א"כ תלי' פלוגתיי' דרב ושמואל בדר"מ ור"א ור"ש אי גזרי' משום פסול או לא דרב כר"מ ושמואל כר"א ור"ש והש"ס הק' דמנ"ל דטעמא דר"מ משום דגזר אטו פסול ביאה דלמא משום דבקידושין קני לה ועבר אמימרא דרחמנא משא"כ חיפה דלכ"ע לא מהני וא"נ דלמא ר"א ור"ש בחופה דהוה כניסת ביאה מודו דגזרי' והנה כך הי' הצעת הסוגי' עד דאתי ר' עמרם ואמר דרב ששת אנהרינהו לעיינין דלא כדס"ל דרב מודה דאין חופה קונה וגומר בפסולת כ"א אפי' גמר חופה שייך בפסולת מדאוריי' קאמר רב ובחופה שאחר קידושי' דאוריי' היא ומקמי קידושי' גזרי' אטו בתר קידושין והיינו דקאמר ואנהרונה לעיינין יש חופה לפסולא ולא קאמר כרב דעדיפא ממאי דס"ל אליבא דרב קאמר ואמנם למסקנא קיי"ל כרנב"י דהך מתני' לגלגול שבועה אתי ומוכח דאדרבה אין חופה גומר כלל בפסולת דאל"כ מנ"ל למימר דע"י גלגול מיירי והייני שכ' רש"י בסוף הסוגי' ומכאן לגלגול וכו' ר"ל דכרנב"י קיי"ל ואף רב לא קאמר גומר כ"א גזירה בעלמא ז"נ בפשט ד' רש"י ול"ק כלל קי' הראשוני' עלי' וכ"נ פשט ד' הרמב"ם מדס"ל דאפי' חופת נדה אינה גומר ואף דיש לחלק ולומר דנדה גרע מ"מ וק' מנ"ל להרמב"ם הא מלתא כמו שהק' הרא"ש דמבעיא דרב אשי אין ראי' דהתם א"ל דלענין תוספת א"נ שלא הי' דעתו לכונסה נדה א"וו מהכא דייק הרמב' דבכל הפסולת אין חופה גומר דכרנב"י קיי"ל ואמנם בעיא דר"א בכתובות נ"ו הי' דרבין הוה מס' לי' אי חופה לחוד קונה או נימא דדווקא היכא דנבעלה לבסוף אז קנאה למפרע או לא ור"א השיב דהא וודאי דתחלת חופה קונה אלא דמס' לי' משום מאי קונה אם קונה מצד עצמו או משום דהשתא מתחיל הקנין ונהי דאי הוה חזיא השתא לכולא מלתא וודאי קנה אמנם היכא דפרסה נדה בין תחלת חופה לסוף חופה וודאי אי הוה מצי למעבד סוף אף לאחר שתטהר כגון שהוא קיים אלא שרוצה לגרשה כה"ג וודאי קנה תחלת חופה דהוה חזיא לסוף חופה דהיינו לאחר שתטהר ובשעת תחלת החופה ג"כ הויא חזיא משא"כ אם בין תחלת חופה לסוף חופה מת דחזי' דלא הי' ראוי מעיקרא לסוף חופה כלל כה"ג אי תחלת חופה לחוד קונה או לא וזה שפי' רש"י לקמן ופירש ומת כלומר אילו קיים ל"מ היכא דנסבא וודאי קנה למפרע תחלת חופה כיון דלא היתה חופה פסולה אפי' אינו רוצה לקיימה ג"כ ל"ל בה דחופה מיהת חזיא אלא דהוא אינו רוצה כי קמב"ל היכא דמת דאגלאי מלתא דלא חזיא:

ואמנם הר"י משום דק"ל לפי' זה דרב ששת מיאן לפ' כך ד' רש"י ומפ' דרש"י חופה קונה מ' לי' לרב ושמואל כר"ח דקיי"ל כר"ה ואמנם מבואר מדברי' דדווקא קונה ולא גומר דאל"כ הוה דינא ואנהו מדרבנן קאמרי וכן לענין דיו לא א"ש ד' אי גומר וזה דלא כרש"א בקידושין שם שכ' דע"כ לר"ה גומר ג"כ דמאי אולמא ולי ק' עוד על ד' קדשו דמאי קמב"ל להש"ס שם י' אי ביאה אירוסין עושה נימא ג"כ מאי אולמא ולזה נ' דדווקא גבי כסף כ' שם תוס' הך סברא דוודאי אי הוה כסף קידושין דמי שוויה ל"ש מאי אולמא משא"כ דבפרוטה מתקדשת ואמנם אפי' נתן לה שוה אלף זוז אינו גומר ואי יהיב לה ב' פרוטות זא"ז נימא דגומר הא לא מסתבר אמנם בחופה חופה ראשונה דאין לבו גס בה עדן לא הויא חיבה כ"כ ודיו דלקני משא"כ חופה עם ארוסתו דלבו גס בה וודאי עדיפא אמנם בביאה מס' לי' להש"ס אי מ"מ נימא כ"ז שאין לבו גס בה לא אלימא כולי האי או דלמא כיון דבא עלי' ע"כ לבו גס בה וא"כ מאי אולמא וז"נ פשט ד' רבא שם ה' וכי גמרי' חופה מקמי קידושין מחופה דבתר קידושין ר"ל כל עיקר חופה משום חיבה וכ"ז שאין לבו גס בה ל"ש חובה וע"ז השיב לו אביי וודאי אי הוה ר"ה ר"ל גומר שפיר קאמרת ר"ה קונה קאמר וכי לא אלימא חיבה זו כקנין כסף דתלוש טפי מחופה דלא מהני אפי' כשלבו גס בה:

והנה ביארו דברי' דמנ"ל לרב דשייך בפסולת שארי ע"י חופה בלא ביאה דע"י ביאה פשיטא כמבואר מד' אליבא דשמואל דבחופה דווקא ל"ש שארי וע"ז כ' דע"כ שייך בפסולת ג"כ חופה שאחר קידושין וא"כ שייך ק"ו דר"ה ומדרבנן מחמרי' והנה לא היה להם להביא כ"א דר"ש לקמן מסוטה ואמנם הביאו מנערה המאורשה והתם לא הוה פסולה כלל בשעת חופה דא"כ בסקילה היא דאחר שעת זנות אזלי' אם היתה ארוסה או נשואה אך כוונתם דמנ"ל למידק מסוטה דלמא אנן הכי קאמרי' דסוף חופה אם הוא בכשרות קונה למפרע מתחלת חופה והתם כיון דהיא שותה אוקמא אחזקה דידעה בנפשה דטהורה מתברר למפרע לאחר השקאה דחופה כשרה היתה אא"כ דאמרת דתחלת חופה לחוד אינו קונה למה לכנסה לחופה ול"נ לחלק דהתם לא יהי' סוף חופה כלל אע"כ דתחלת חופה הוה קנין גמור וא"כ השתא מיהת בסוטה פסולה היא והיאיך קרי בי' תחת אישך אלא ש"מ יש חופה:

ואמנם מדכ' תוס' דבפסולת דמתני' ל"ש כבר אכלה מוכח לדעתו דס"ל ג"כ דחלוצה אגב סרכא נקט דאל"כ משכחת לה בבאו לה עדים שמת יבמה ונתקדשה בהיתר וקיי"ל קידושין תופסי' בה ואח"כ בא יבמה וחלץ לה והוה שפיר כבר אכלה א"וו חלוצה ל"ד:

והנה ל"ק להו לתוס' אשיטה זו קו' הראשוני' מר' ישמעאל לקמן דלמא משום דאינו קונה ס"ל דהתינח לשטתם דס"ל דלרש"י פלוגתתא דת"ק ור"י בחופה לחודא כמו רב ושמואל ורב"ח אמנם תוס' מ' להו כיון דהא בהא תליא וודאי דברייתא דנקט נשאת חופה שאחר קידושין קאמר וע"כ לרש"י דמוקי סוגי' בבת ישראל הכי מיירי דבלא קידושין לא אכלה לת"ק וא"כ ע"כ טעמא דר' ישמעאל דקאי את"ק משום דחופה כביאה היא שגומר דאינו קונה ל"ש התם ובזה מתורץ ק' שני' שהק' מרב ששת דלמא כת"ק דר"י דהוא תנא שלישי ס"ל דקונה ואינו פוסל דכ"ז לשטתם אבל באמת לרש"י ת"ק בחופה שאחר קידושין מיירי וכמ"ש תוס' לקמן והיינו שהשמיטו תוס' ב' קושיות אלו:

ואמנם בידינו לומר דגם מה שהק' תוס' מרב"ח דאמר קידושין נ' כוונתו דס"ל דמדאמר ר"מ סתמא מן האירוס' לא יאכלו ואנן בכ"מ חופה קונה ס"ל א"כ מ' דגם הכא חופה בכלל כרב והיינו דקאמר מדקאמר ר"מ סתמא קידושין פסלי ול"ק כסף ושטר פוסל ש"מ דגם חופה בכלל והש"ס דכיון דאנן השתא בפסולות עסקי' בקידושין דדהו קאמר והיינו דלמא קידושין דקני לה ר"ל לפסולה קאמר משא"כ חופה דאינו קונה בפסולה לא הוצרך ר"מ לפ': ואמנם קו' הר' יו"ט השמיטו הראשוני' ועיי' בשע"המ ואפשר קצת ליישב דמידי הוא טעמא לשמואל אלא דס"ל דאנן בכל אשה ק"ו בפ"ע גמרי' אם גומר גבה ה"ה קונה וא"כ בפסולות לא משכחת דגומר וא"ת פסולות יוכיחו אף אני אומר דגם בפסולות קונה אף דאינו גומר וכ"ת איכא למפרך נימא ביאה יוכיח דאינו גומר בפסולת ומ"מ קונה ואנן דלא אמרי' הכי לשמואל משום דכל חדא בפ"ע דנין ועכ"פ לא הוה פסולות פרכא ואמנם כ"ז למ"ש בשיטת רש"י דלשמואל מיהת ביאה אינו גומר ואמנם כ"כ ד' התוס' דביאה גומר לשמואל ושפיר מק':

וד' ר"ת לענין גומר כרש"י וכרמב"ן דלרב הוה חופה גמורה אלא דמאי שייכא להכא דווקא וש"מ דנ"מ לענין נתארמלה ואמנם אי אמתני' נקטו לפלוגתיי' כיון דפשטא דמתני' מ' דסיפא לר"מ אתיא דלר"א ור"ש לא אצטריך למימר מן האירוסין כשירות סד"א דרב לר"מ הוא דקאמר לזה נקטו למלתיי' בפ"ע ואמנם סברת רב"ח לר"ת הכי הוה דכ"ז דמחוסר מעשה ל"ש למימר דמשתמרת לאותו ביאה כיון דעדן צריך ד"א ומעת' כיון דלר"מ בחופה לחוד פסולה מדינא מקרי קידושין משתמרת לחופה פסולה או ביאה פסולה דחופה כביאה משא"כ לר"א ור"ש דחופה לא פסלה עדן לא שייך לקרותה בקידושין משתמרת לביאה פסולה כיון דמחסרה חופה אף דלא מהני מ"מ מחוסר אותו מעשה הוה והש"ס דחי דמנ"ל למימר דטעמא דר"מ משום דמשתמרת דלמא כדכ' לעיל טעמא דר"מ משום דבקידושין איסורא קעבדי משא"כ בחופה דלא מהני כשמואל וכן

לר"א ור"ש נהי דחופה מהני כרב מ"מ לא פסלו בקידושין דבעי' קרובה לביאה ולא משתמרת:

ואמנם קו' הראשוני' כי היכי דלר"א ור"ש לא אמרי' נחית דרגא ה"ה לר"מ ג"כ ור"ל דל"ל דל"ל דלר"א ור"ש באמת חופה כמו קידושין לר"מ דהרי לשמואל חופה כאירוסין וסתמא אמרו מן האירוסין מכשירין ולדדהו אף חופה בכלל אמנם בדברינו נתבאר דלאו משום חות דרגא היא אלא דאכתי מ"מ ק' אמאי עכ"פ לאחר חופה אוכלת בתרומה לר"א ור"ש כיון דלא מחסר מעשה אמנם בנתבונן נ' דטעמא דר"מ הוא דמשעה חופה אף דלא נתחללה בביאה ולא יחלל זרעו כ' מ"מ פסול לה היינו משום דלכל מילי דינה כנשואה דיש חופה לפסולת וא"כ א"א לענין זה דינה כארוסה איכא למיחש דנפיק חורבא מנה ומעתה אף אנו נאמר כיון דלר"א ור"ש אין חופה לפסולת א"א דלהא מלתא דינה כנשואה שוב איכא למיחש לתקלה וע"כ דמשוי לה כארוסה: ומר"ש ממילא ל"ק קו' אר"ת כיון דעיקר מלתא דרב משום דלכולא מלתא יש חופה והשאר לא הוצרך לפ' דלהא גם שמואל מודה דאי אמרת יש חופה איכא למיחש אי מחלקת לחדא מלתא אלא דשמואל אין חופה ס"ל וכיון דר"ש הכריח דיש חופה ש"מ ממילא כרב ומ"מ מיושב דל"ק רב ארב ואנהרינהו לעיינין כרב דמלתא דרב לא שמעת כ"א דיש חופה לפסולות:

אמנם ד' הרמב"ן דרק לענין קנין מיירי הכא ורב"ח ה"ק לר"מ דהקידושין מגרע גרעי חופה אין ממשא וכשמואל ס"ל ולר"א ור"ש הוא דאמרי' דאף חופה אלימי כיון דקידושין אלימי וק' לדבריו ל' פסלה לר"מ והוצרך לדחוק דלמשנה ראשונה קאמר וזה ק' לי' להרשב"א ולהכי קאמר דתרתי קאמר בין לענין אחר קידושין ובין לענין קודם קידושין וחדא דאוריי' וחדא דרבנן והא בהא תליא ולדידי' אתי' כולא שמעתא בריוח:

ועתה נבא לבאר א' א' כיד ה' הטובה סוגית התלמוד בזה מתני' אלמנה כבר כ' לפנינו אמאי לא נקט פסולי כהונה אמנם נ' דבלא"ה לא מצי למנקט דהנה רש"י כ' משעה שנתקשרו וכו' כוונתו דהא דנקט ר"מ לא יאכלו לאו משום דבבת ישראל מיירי דווקא דר"מ וודאי אף בבת כהן פסול דאל"כ נתגרשו כשרות מא"ל אע"כ לתרומה קאמר והא דנקט לא יאכלו דלא נימא דלגמרי פסולה דלא היא דאף לר"מ מן האירוסין וזה שכפל רש"י בסיפא דאפי' לר"מ מתניי' ולפנינו לבאר עוד בס"ד ואמנם מ"מ הא איכא למטעי ולמימר דבבת ישראל מיירי ולזה כ' רש"י דוודאי אי הוה נקט ר"מ ארוסות לא יאכלו מצינן לפ' בבת ישראל ולאחר שהגיע זמן ולהכי דייק ר"מ מן האירוסין דמ' משעה שנתקדשה דל"ש כלל בבת ישראל דמעולם אינה אוכלת וע"כ מתרומה דבי נשא קאמר ומעתה הוצרך ר"מ לומר אלמנה לכו"ג וכו' דאי הוה נקט פסולי כהונה מן האירוסין ס"ד

שנפסלו מן האירוסין וזה אינו דמן האירוסין כשרות וע"כ שנתארסו הוצרך לומר ושוב ס"ד דלאחר שהגיע זמן ובבת ישראל מיירי וע"כ הוצרך לומר בהאי לשנא:
שם רש"י ומכשירין עד שתיבעל נ' דלכאורה איכא למטעי ולמימר דר"א ור"ש לגמרי מכשירין ר"ל דל"ל שני חלולין אלא דלאחר נישואין מפסל פסלי מדרבנן וה"ט דלא גזרו קודם נישואין יל' מכשירין הכי מ' דהו"ל למימר יאכלו לזה כ' רש"י דאחר שתיבעל מודו והא דנקטו ל' מכשירין ממ"נ אי קאי אבת כהן וודאי שפיר דלא מפסלי ולא נקטו יאכל דנדע דלא קאי אבת ישראל ואי קאי באמת אבת ישראל סד"א דמן האירוסין ואכלו והא כ"ע מודו וע"כ נקטו ל' מכשירין ר"ל מ"הת המה כשירות אלא דלא יאכלו משום גזירה שמא ימזוג או סמפון:
נתאלמנו וכו' נ' דאי לא הוה נקט כ"א נתארמלו סד"א בהך אמרי' דמן הנישואין פסולות משום דלא נתקן הלאו משא"כ נתגרשו דתיקן הלאו כי היכי דהוא אינו מתחלל היא ג"כ אינה מתחללת לז"א נתגרשו ואי לא תני נתארמלו סד"א דנתארמלו אפי' מן האירוסין פסולת מטעם שכ' קמ"ל. וד' רש"י דהנה לר"מ דס"ל משתמרת לביאה פסולה ומעתה בשלמא אם גרשה א"כ לא היתה מעולם משתמרת לביאה היינו דהדרה לכשרותה משא"כ אם מת תהא אסורה לזה נקט נתארמלה דאפי' כה"ג מכשיר ר"מ:
ואמנם מ"ש רש"י דאפי' לר"מ דלכאורה כלה סיפא ר"מ היא אפשר משום דאיכא למימר פרושי קמפרש מאי מכשירין דקתני לר"א ור"ש אלא דא"כ דלר"מ לעולם פסולות מאי לא יאכלו דקאמר ר"מ וכן חליצה למה נקטה אלא ש"מ דסיפא גם לר"מ מתנייא ור"ל דבדאוריי' פליגי ודרבנן כ"ע מודו: וד' רש"י דסוגי' בבת ישראל ותמהו בתוס' מאי ק"ו הוא זה ונ' דה"ק בשלמא קנס דלא תקנסו ניחא אמנם חוטא נשכר אמאי נימא הא כל ארוסה דעלמא שאירוסי' עפ"י ד"ת לא אכלה וזה שחטאה תיכול וא"ל לא לדידה הוא כיון דעלי' מזונותי' וכיון דהוא יש לו להאכיל במ"א קנסא לא קנסי' לי'. אלא שהתוס' הק' הא אין לה מזונות ותי' ידידי הב' כה' נתן ה"פ דבאמת אלו באת לדון. אמנם כאן הוא רוצה לכונסה ונותן לה מזונות וכיון דנותן לה מזונות בדיק לה ומיחד לה דוכתא ל"ש תו לא סמפון ולא שמא ימזוג ונכון הוא:
אמר שמואל ע' רש"י הנה לא רצה רש"י לפ' אין לה ביאה לקנות כפי' הרשב"א דהרשב"א לטעמי' דס"ל רב בחופה לאחר קידושין קאמר אלא דחכמי' גזרו לפני אטו לאחר וכיון דלאחר ל"ש גם לפני ל"ש משא"כ לרש"י דמ' לי' משום דחופה ככניסת ביאה וביאה פוסל בה גזרו אחופה ג"כ מ"מ לא הי' יוכל לומר אין לה לקנות דכיון דהוה מ' לפסול אית לה ואכתי חופה ג"כ תפסול א"וו לענין פסל קאמר שמואל:

ואמנם כלפי קו' הרמב"ן א"כ מאי אשמעי' רבא וכן יל"ד בד' רש"י עצמו דקאמר אליבא דרבא כ"ש חופה ושמואל לא קאמר כ"א הואיל והרשב"א יישב זה לשטתו ולזה נ' דהנה וודאי כל ג' שנים שאינה ראוי' לביאה פשיטא דליכא חיבת חופה כלל אמנם אנן הא בעינן ג' שנים ויום אחד והנה הכניסה ביום אחרון ק' וודאי למה לא תהא חיבת חופה כיון דבלילה תיהוי ראוי לביאה כדאמרי' בעלמא חיבת לילה הראשון ואמנם מצינן לומר דבעינן עכשיו ראוי לביאה ומעתה הא מלתא אשמעי' שמואל דכל ג' שנים פשיטא אם ביאה אין לה, כ"ש חופה אמנם פחותה רק יום א' דסד"א דחופה דידה כחופה דעלמא אפ"ה מודה רב דהואיל דבשעת חופה עדן אין לה ביאה אין לה חופה ואהא קאמר רבא אף אנן נמי תנינא דע"כ הא דקתני בא עלי' ולא קתני נשאת לרבותא נקט בא עלי' ול"מ חופה קאמר והתינח אם לא משכחת דוכתא דחופה מהניא אף דביאה לא מהני משא"כ אס"ד דביומא בתרא של ג' שני' חופה מהניא ולא ביאה א"כ שוב ל"ש לומר ל"מ חופה א"וו ל"ש:

ואמנם שמואל דלא דייק לי' ממתניתא משים דלדידי' בא עלי' דווקא דחופה ל"ש בפסולין אמנם רבא קאמר שפיר אף דאנן דס"ל כרב וא"כ בא עלי' ל"ד נמי תנינא:

ואמנם ד' הרמב"ן דלקנות קאמר והק' הרשב"א הרי ע"כ אנו צריכין לד' התוס' דהכא שייך סמפין ושמא ימזוג ומנ"ל תו דאין חופתה חופה זה ת"ד ולדידי אפשר לומר דד' הרמב"ן דק"ל אד' התוס' תינח דלא בדיק לה כל ג' שנים אמנם ביום האחרון אכתי קשיא ובשלמא אי אין חופתה חופה לא פלוג רבנן וכ"ת מ"ש ממ"ש לקמן גבי פסולות דכיון דליכא סמפון ולא שמא ימזוג אף דאין חופה מ"מ אוכלת בתרומה התם כל הפסולות אוכלות אבל הכא עד יום האחרון באמת אינה אוכלת ובשלמא אי איכא חופה ההוא יומא הוה כלאחר ג' משא"כ אי ליכא חופה א"כ למה נחלק ביניי' ולא נגזור וש"מ ליכא חופה מדגזרי':

וכו' שנייי' שהק' הרשב"א דאמר רבא בהדי' דלענין פיסול מיירי נ' דרבא חדא ועוד קאמר מעיקרא מיירי רק לקנות כפלוגתא דרב ושמואל בשטת הרמב"ן דהרי קיי"ל כר"מ ואמנם רבא מסיים דלר"א ור"ש או למשנה ראשונה לר"מ דשייך כבר אכלה מפסל נמי לא פסלה:

רש"י פסלה מתרומת ב"א נ' דלא נטעי, דקאי האי פסלה אנשאת דלעיל מני' וא"כ מהאי פסול לא מיירי כלל ומה דמביא לן למטעי בזה משום דתנא קמפיך והניח האי בא עלי' דמיירי בה רישא עד לבתר נשאת דאפסיק ביניי' לזה כ' רש"י דל' מכל הפסולין דייקא

דקאי אנתון וממזר וכו' ואי' בא"א הו"ל למימר בא עלי' אחר דהכל פסולי' א"וו מלתא באפי נפשה קתני ופסלה ר"ל מתרומת בית אבי':

נ"ח ע"א רש"י נשאו לכהן דל"ת דלת"ק דאין חופה ה"ה לישראל קידושי עברה בבת כהן אין פוסלין דלא היא זה אין לו להאכיל במקום אחר: גמ' מכלל וכו' נ' דהש"ס הוצרך לזה להקדמה דהנה ר' ישמעאל לא קאמר כ"א מאכיל דהיינו בת ישראל ובת כהן מהיקישא ומנ"ל דאקשה לה דלמא מדלא קאמר פוסלת דווקא בת ישראל קאמר א"וו כמ"ש רש"י דהאי ביאה דנקט אך למותר אלא ש"מ דנדע דומיא דביאה וז"ש רש"י וקאמר ר"י חופה וה"ה ביאה ר"ל ת"ק ל"ק כ"א חופה ור"י מוסיף אף ביאה ולמאי א"וו להיקישא אמנם תינח אי ת"ק לא מיירי בביאה משא"כ אי ת"ק בביאה מיירי דנשאו ממש ולא אייתר בר"י ביאה וודאי ק' מנ"ל דס"ל דפוסל בבת כהן: גמ' כר"מ ס"ל ודוקט חופה דלמשנה אחרונה אזלינן דאין כסף מאכיל עד לאחר חופה:

והש"ס מק' דכיון דהא דמקיש לביאה מ' דומיא דביאה מה ביאה פוסל לגמרי כך חופה כמ"ש באמת הרמב"ם ומהכא י"ל דנפקא לי' להרמב"ם ובשלמא אי יש חופה שפיר משא"כ אי מטעם כסף קאמר הו"ל למימר בהדי' כסף דלא נטעי דמטעם חופה קאמר ויש חופה ס"ל א"וו באמת סבר יש חופה ומשני בשלמא אי הוה אמר ר"י מלתא באפי נפשה שפיר ק"ל משא"כ ר"י לת"ק קאמר וכיון דת"ק נקט חופה לרבותא איהו לא מצי תו למנקט כסף דהוצרך להשיב באותו ענין דמיירי ת"ק:

והא דנקטו תוס' שמא ימזוג ג"כ נ' דמ' להו כיון דלמשנה אחרונה אינה אוכלת קודם החופה בתרומה לא מיחד לה דוכתא אף דיהיב לה מזונות ייחוד ייחוד דוכתא משום תרומה וא"כ שוב שייך עד החופה שמא ימזוג ג"כ: בענין חופת נדה כתובות פ' נערה. ע' בזה מ"ש לעיל בסוגי' דיש חופה לפסולות וכעת לא באנו אלא להוסיף איזו סנסני':

כ' הג"א לחלק בין שעת ווסתה נ' דק"ל אמאי לא נקט נדה שנכנסה לחופה אלא וודאי דס"ד דהיינו אפי' שלא בשעת ווסתה ולזה קאמר ופרסה נדה למימר שהגיע אח"כ עת נדותה:

בענין מה שהק' השע"המ אד' בי"ש אי ס"ד לחלק בין בידו לאין בידו א"כ נחלק בין בז' ימים לאחר ז' לדעתי כוונת הבי"ש דדווקא בדרבנן יש חילוק בין בידו לאין בידו ע"ד דמ' מתוס' גבי מוקצה מחמת איסור דרבנן היכא דבידו לסלק האיסור לא אמרי' מוקצה ע' במס' ביצה גבי בית שנפחת: למ"ש תוס' וראב"ד דכוונת הש"ס ביומא י"ח ייחודן הוה מיחדי בעלמא ולא תבעי' ומה"ט לא מחמדא והוה פת בסלו נ"ל דאם ותבעי' להבעל מיד לא שייך חימוד כעין שכ' האחרוני' גבי תמר ורות:

רמאי דדחה הראש ראי' הרמב' מתבעי' אכתי ק' מאי דקאמר לי' לא סבר לה מר הא דרבא ומאי קו' א"נ סבר הרי עכ"פ מותר להנשא ומכ"שכ מאי אכפת לי' לאבי הכלה בהא ולזה נ' דד' הטור סי' קצ"ב דה"ט כמ"ש הכ"מ דדרבנן צריך חיזוק טפי וס"ל אפכא מד' הרמב"ם והיינו דסיים שם לאחר שכ' דאסורה להנשא סיים כ' הרמב' נדה וכו' ול"נ לא"א הראש ותמה הב"י מאי בעי בזה ולמ"ש כ"כ דלא נטעי לומר דמה בדרבנן לא תנשא בדאוריי' לא כ"ש לזה כ' דאדרבא דרבנן חמיר:

מ"ש הראש דמשום הא לא ארי' כוונתו דלמא לענין תוס' פשיטא לי' דחופת נדה אינה קונה ולא לענין שאר דברים:

ממ"ש רש"י פי' ממנה ומת מבואר דדעתו דלא כהרמב' דלענין תוס' דווקא מבעי' לי' דלא נ"מ כ"א לאח"מ:

במ"ש הבית מאיר דמהכא מוכח דחופה היינו ייחוד מיושב דלא מייתי הרמב"ם ד' הירושלמי הלין דכנסין ארמלין דס"ל חופה היינו הינומא כרבין ואנן כר"א קיי"ל ד' הבי"ש דחולני' גופה לא חזיא לביאה וכ"ת הא חזי להעראה לא היא כיון דליכא חיבה ל"ש קנין:

מבואר בד' הגמ' בקידושין דחופה קודם קידושין מהני:

להסביר קצת ד' הריף אי הוה קאי לענין הו"כ שייך ספיקא דדינא כיון דהחופה קינה ל"ש לאוקמא בחזקת ארוסה משא"כ אי חופת נדה לא הוה חופה כלל כיון דעכ"פ לא הוה חופה לענין איסורא א"כ בחזקת ארוסה קיימא כ' שפיר הלכך כיון דמספיק' לא הוה חופה לענין איסורא אינו קונה כלל לענין ממונא וע' שע"המ:

בענין מחילה כתובה. ר"י אומר אם רצה אריסא קאי דקתני רצה להוסיף וקתני ר"י דה"ה לפחות אם רצה אך בתנאי:

נ' דאצטריך למנקט בתולה ואלמנה דאי לא תנא בתולה סד"א כתובת בתולה דאורייי' ובדאורייי' תנאי קיים לר"י וא"כ אפי' תנאי שרי קמ"ל ואי לא תנא אלמנה הו"א בתולה דווקא דמשייר לה כתובת אלמנה מיהת משא"כ באלמנה דלא משייר לה אפי' מנה קמ"ל אלא דא"כ היה מ' דדווקא החצי יכולה למחול אלא שלא כ' כן בירושלמי וע' ברא"ה:

וסבר ר' יהודה כ' שובר נ' לפ' דמ' להש"ס דטעמא דר"י לאו משום דחיישי' טפי לספק פסידא דלווה מלוודאי פסידא דמלוה כ"א ד' ר' יהודה כי היכי דאסור לשהות שטר פרוע ור' יוסי ס"ל לא גרע מאי דמשהי לי' אשעבודא קמא ממשהי לי' אפשיטי דספרא ומעתה שפיר מק' הש"ס מדתנא תנא והיא כותבת מ' דכ' לו שובר דאי בשומרת מתוכה א"צ לכתובתה הוא יכתוב לה שפרע לה כך וכך ואמאי לא יהא שוברתה מתוכה ומשני

דתרתי קאמר אף דשוברתה מתוכה מ"מ צריכא לכתוב לו שובר משום שמא תגנוז כתובתה וכמו שתי' הרא"ה על קו' תוס':
ואמנם תוס' מ' להו דהש"ס לא רצה כ"א להוכיח דהאי כותבת עדיף מכותבין שובר וע"ז מק' תוס' הא כ' שובר עדיף כדמסקי' פ"ב ולזה כיון רש"א במ"ש ויש ליישב:
ואביי משני דהכא כיון דלא נתנו חכמי' כח כ"א לכתוב שובר ממילא לא יהבה לי' טפי ואי ארכס לי' טפי לא קיבל ממנה:
תו"ס ד"ה אבל קיבל ע' רש"א נ' דארישא ל"ק להו דאצטריך לתיקון העולם להיכא דל"ש טלי כתובתך כגון הני דלא שרי לגרשה כאונס ומפתה ומוש"ר. א"נ אם התירה לו להשתמש ור"ל למסקנא בד' התוס':
יל"ד למאי דמפ' הפוסקי' דבגזירותי' קאי אהיכא דאי' לה ק' הא עכ"פ בלית לה לא קיי"ל כר"מ דליכא גזירה וש"מ כרש"י דכל דרבנן לבר מקנסות קיי"ל כר"מ:
הא דהק' הרא"ה ארש"י הא חכמי' עשו חיזוק וא"כ היאיך שייך לומר בתחלה:
ד"ה מוחלת ד' רש"י דלרבין בהא פליגי אי תחלת ביאה קונה והש"ס לעיל דקאמר טעמא דר"י משום חכמי' עשו חיזוק קאי לרב דימי:
ולד' הרא"ה דמדמי מחילה בתחלה לתנאי ק' מ"ש מע"מ שלא תשמטינו בשביעית למאן דאי' לי' מעש"כ בתורה בטל וצ"ל דד' הרא"ה דבזה ג"כ אמרי' חכמי' עשו חיזוק יותר משל תורה:
בענין קו' המ"ל על הרמ"א אמאי לא תי' הריף בתשו' שנשבע לה שלא לגרשה א"וו שבועה וחרם לא מהני נ' דהרמ"א לא קאמר כ"א בחר"ג דלא מזדקקו ב"ד בע"כ משא"כ בשבועה הוא לא סמכה עלי' ובזה מתורץ ג"כ קו' ההפלאה על הרמ"א מזיווג ראשון דהתם שוב לא סמכא עלי' דלמא נקוט לי' מלתא בלבי' ועליל עלה משא"כ חר"ג מלתא אחריתי כמ"ש:
כ' רש"י ארכס כתובתה שטר כתובתה דלא נטעי דקאי אמטלטלי' שייחד לה ובזה ל"ש פלוגתא ר"מ ורבנן כלל:
בענין מעמ"ש בתורה פ' אעפ"י,:
כ' רש"י שבממון שאר וכסות לא מ' לי' כסות לחוד דדלמא שאר היינו קירוב בשר דס"ל כמ"ש הרמב"ן דאם שאר קירוב בשר כסות היינו כרים וכסתות דלא מסתבר מזונות דרבנן וכסות דאוריי':

וע' במ"ל פ"ו מה' אישות בשם הריטב"א בענין הסברא דעונה ניתן למחילה דאין הסברא כד' ההפלאה והבי"ש משום שיכול לפייסה בממון כ"א כשם שאדם מוחל על צער חסרון ממון ה"נ יכול למחול על צער הגוף ואין ראי' ממורד שכ' הפלאה:

עיקר הסברא לחלק בין שביעית לאונאה וירושה דבשביעית יש ללוה מעכשיו זכות זה שלא לפורעו עד השמטה ואז יפטור מזכות או עקרי' כגון שביעית או מחלי' כגון בשביעית משא"כ באונאה אין דבר זה בידו ממ"נ מה שהוא שוה הוא שוה וכן בירושה אין לבעל עדן שום זכות בדבר:

למ"ש הרא"ה דקו' הש"ס טעמא דכ' הי' מדלא אמר ר"י יחליף א"כ מיושב שפיר קו' תוס' דל"ש הכא אומר דאכתי ק' יחליף ואפוכי מטרתא ל"ל: חכמי' עשו חיזוק נ' להסביר דהכ' בתורה מתנה בעלמא הוא ויכול לומר אי אפשי משא"כ תק"ח כגון כתובה הוא משום שלא תהא קלה להוציאה א"כ אף דהיא אתנה מ"מ שייך שלא תהא קלה והויא ב"ז וכ"ת א"כ אמאי תוכל למחול לר"י ס"ל לר"י כיון דעכ"פ היא מחלה לי' אינה קלה להוציא ע"ד משלם רעה תחת טובה משא"כ אם הוא אתנה מעיקרא אפי' הכרת טובה אין כאן והיינו דמק' מפירות דהתם ג"כ איכא למיחש שלא יפדנה וע"ז משני אביי דהתם כיון דרוב נשים אין להם פירות ואפ"ה בעלי' פודין אותן ליכא למיחש כולי האי אא"כ לא פריך הש"ס מחמרי' א"וו הך גרעא דאיכא איבה אלא הכא משני במלתא דשכיחא כל א' יעשה כן ומעיקרא תק"ח משא"כ במלתא דלא שכיחא אם גם א' יעשה כן השני לא ידע מזה ועד"ז שפיר פריך: רש"י פירות נ"מ דרבנן תקנתא כוונתו דל"ת פירות דרבנן ר"ל פירות שהם דרבנן משום דאיכא פירות דאוריי' כדמ' במ' גיטין גבי ולביתך אא"כ ל"פ הש"ס מידי מ"ד אכתובת אלמנה משום דעיקר כתובה דאוריי' ה"נ כיון דאיכא פירות דאוריי' א"וו לא מצי דמ' דאוריי' ודרבנן ר"ל דתקנתא וכו' כמ"ש:

מ"ש רש"א מהא דכ' תוס' לעיל כתובה לא שכיחא לא זכיתי להבין התם אנדוניא קאי דל"ש טפי אנ"מ א"כ הוה פירות שכיח טפי משא"כ כתובה דאוריי' שכיח טובא מנ"מ: רש"י דא"כ לא משני מידי לכאורה ק' הא מחדש דהוה דאוריי' לא הק' הש"ס אף די"ל דאדרבה מדאוריי' ק' טפי דר"י חייש בדאוריי' לגומלין כמ"ש הרא"ה מ"מ בל' רש"י נ' ע"א דהא דחשיד לא מהימן לא הוה כ"א דרבנן א"כ גם מחדש ק' אך אי הוה חדש מטעם דמאי תי' א' עולה לכולם משא"כ השתא דע"כ בחשוד גמור מיירי וגרע דרוב ע"ה מעשרין הן:

מד' תוס' דהש"ס מק' מדנקט עונה ולא נקט כתובה מבואר דש"ס דידן כרש"י ס"ל דבעונה מודה ר"י:

והנה בהא אי אלמנה דינה כבתולה משום דעיקרה דאוריי' רואה אני דדבר זה תלי' לתוס' שכ' לעיל ט' דלמ"ד כתובה דאוריי' כל הכתובה דאוריי' א"כ שפיר נוכל לומר דבאלמנה לא עבדי כעין דאוריי' משא"כ לש"פ שכ' דמדאוריי' מוהר בעלמא אך רבנן נתנו קצבה וכיון דמ"מ קאמר ר"מ דפוחת ג"כ תנאי בטל ש"מ דאזלי' בתר עיקרו דאוריי':

ובענין קו' תוס' על רש"י ב"מ דע"כ מיירי ר"מ בתנאי קודם אפשר דד' רש"י דבע"מ לא בעי דינו תנאי וכ"ת א"כ גם מתנה על מ"שכ בתורה יהא קיים כקו' תוס' לעיל התם כר"ת ס"ל דהו"ל כמפליגה בדברים:

אמנם לדידי נ' דכוונת רש"י דבשלמא אי הוה תלי התנאי בקידושין עצמן כמו התם בשמירה ושניי' באו כא' שפיר משא"כ עכשיו דבשעת קידושין לא חייבי בשכ"ו וחיילי קידושין ובשעת נישואין לא מצי לבטל הקידושין בתנאי שכ' בתורה:

ובתי' זה של הש"ס א"ש דנקט תנא שו"ר ושואל ושי"ש דס"ד שו"ח הוא דלית לי' כ"א שיעבוד בעלמא על נפשי' מצי פטר נפשי' משא"כ שואל דהוי כלוקח לשעה ואי לא נקט שו"ח ס"ד דשו"ח אפי' מתשלומי' מצי פטר נפשי' והא ליתא דפושע מטעם מזיק ושולח יד מטעם גזלן ואי לא נקט שו"ש ס"ד שואל מצי פטר נפשי' מידי הוה אשאילה בבעלים להכי אצטריך כולהו:

בענין זמן הנישואין פ' אעפ"י:

רש"י נותני' ק' לי' לרש"י דהו"ל למתני נותני לפרנס י"ב וכו' ולזה מ' לי' דהאי לפרנס קאי גם אתבעה שתבעה לפרנס והיינו דפי' רש"י תרי זמני לפרנס ודנקט הבעל לומר דאף דלענין תכשיטי איירי לא מהני התביעה עד לאחר איר' ואמנם לרמב' עדן ק' לי' דהו"ל למתני הארוס א"וו דנקט הבעל ל' נקיי' ור"ל שתבעה להנשא:

לפרנס את עצמו ע' רש"י כ' כן לאפוקי ממ"ש הבי"ש דלו אין נותני' רק להכין צרכי סעודה לזה כ' רש"י דה"ה חופה וכוונתו דבאלמין צרכי סעודה ובבחור צרכי חופה ונ' דזה תלי' בפלוגתת הרמב' עם ש"פ אי הוא בתרה גריר א"כ שפיר כ' הבי"ש כיון שהיא בתול' צריך לעשות לה סעודה ואף שאינו חביב עלי' ואדרבה כה"ג עוד יותר אך ש"פ ס"ל דלענין תכשיטי' קאמר וא"כ בבחור אף דנושא אלמנה צריך הכנת תכשי' אם רוצה ואלמון א"צ כלל ובזה נבין ד' רש"י לקמן רבנן תקיני לבעל וכו' ר"ל ליישב קו' הר"ן דהו"ל לפליגי בין אלמין לבחור דל' לפרנס דקתני מתני' קאי אצרכי חופה והיינו בבחור דווקא וע"ז קאי תנא דברייתא:

ובענין קו' ההפלאה על אידך קו' הר"ן דר"א גם אלמנה נקט נ' דר"א בעי לששמועי' בין בל' יום ובין בי"ב חודש והנה להירושלמי בעי' חביבה ובבוגרת דאי' לה כתובת בתולה אורחא דמלתא שאומר חביבה משא"כ באלמנה ולהכי נקט לי"ב חודש גבי בוגרת:

מה"מ נ' דאוכלת בתרומה ק' לי' דמ' דאוריי' הוא ולא ידע לדעולא: ואמנם מדלא תי' באלמנה נ' דק' לי' דאמרי' בעלמא. איזו היא תוחלת ממשכה וכו' ובשלמא באלמנה בפחות מל' לא סגי משא"כ בבתולה מ"ט תקנו רבנן ומשני דאורח עראי כן:

קו' רש"א בתוס' ד"ה בגרה כוונתו הא גם רש"י לא דייק כ"א מאסור לקדש א"כ אין ראי' מכאן וע' בק"א להפלאה:

רש"י ואני צריך לתכשי' וכו' כוונתו דיפחתו לה מנדונייתה אמנם לא פי' לענין מזוני' דגם עכשיו נותן לה וכ"ת עכשיו י"ל מ"י ממ"נ אי מ"י יש להם דמ' ואמר לה צאי מ"י. אין פוסקי' לולי ד' הראשוני' הייתי אומר דביתומה קאמר דמשום שמא יקדמנו יפסוק לה מיד אבל לא ישיאו' מיד וא"כ כיון דמפסיק' הנדן מיירי אין שייך לומר לקדשה דעיקר הנדן אלאחר נישואין:

תוס' ד"ה תיובתא ע' רש"א ול"נ דלמסקנא דמ"ל וששהתה מפ' דהשתה סגי בל' יום אמנם המק' מ' לי' דהשתה ג"כ בעי' י"ב חודש. ולמסקנא מסתברא הכי כמ"ש תוס' דנקט תרתי:

ממ"ש רש"י במתני' גבי אלמנה שכבר בידה מבואר כד' הב"ח דאלמנה ובוגרת חד טעמא אי' להו אמנם משום קו' הטו"ז מסיפא צ"ל דתרתי שייכי באלמנה דאי' לה ואינה מכינה ג"כ הרבה:

מ"ש ר"ת דמ' לי' בגרה קודם שנתקדשה היינו דומיא דבתולה ואלמנה דמתני' דקאי אשעת אירוס':

אוכלית משלו ד' הבי"ש דה"ה בשידוכי' והפלאה דחי דבארוסה דווקא דאגידא בי' אמנם למ"ש הנ"י דאף בארוסה מצי' למימר כנוס או פטור ודווקא אם חפיצה בו תקינו לה מזונות א"כ מ' דה"ה בשידוכי': כ' הריף ברפ"ק דקיי"ל לענין תרומה כמשנה אחרונה וק' לענין תרומה מאי אכפת לי' ונ' דר"ל דל"ת כיון דמשנה אחרונה פליגא אמשנה ראשונה א"כ כל השקלא וטריא שלא כהל' לזה כ' הרי"ף דמשנה אחרונ' לענין תרומה דווקא פליגא ולענין מזונות מודה ולענין תרומה גם סוגי' דפ"ק מודה: הכל תרומה כ' רש"י אם ירצה ר"ל דל"ת דטעמא דר"ט דאם יתן לה חולין לפעמי' לא תייחד לנפשה דוכתא בבית אבי' ויש לחוש שמא ימזוג אך זה א"א דהא בבת ישראל מודה ר"ט כדלקמן א"וו אם ירצה קאמר:

שם ולכשיגיע ר"ל טעמא דר"ט דפרסה נדה אינו מעלה א"כ ע"כ מיירי עכשיו טהורה אף הוא אינו:

צריך לידאג עבורה לימי טומאתה מחצה חולין לאכול בימי טומאתה פי' דל"ת טעמא דר"ע כי אינה מחויבת לאכול כ"ש תרומה שצריכה ליזהר בשמירתה ואפי' קטנה שלא הגיעה לימי הנעורי' נמי קאמר ר"ע לזה פי' רש"י דדווקא לימי טומאה קאמר ר"ע:

בגמ' רש"י בבת ישראל וכו' פי' אף דע"כ אם מאכילה בתרומה הזהירה על שמירתה ואפי' בימי טומאה זהירה אלא כ"ז אם יכולה להשמר לגמרי בימי טומאה משא"כ אם אתה מצריכה למכור תרומתה בימי טומאה וכ"כ לא ידעה ב"י לאזדהורי כ"א בת כהן שכל ימי' עשתה כן:

וכ' רש"י בארוסה בת כהן דלכאורה אפי' בבת ישראל שייכא הך סברא דאבי' ימכור לה וס"ד דאבת ישראל קאי אבייי ולזה פי' רש"י דלא היא דדווקא בבת כהן שהי' רגיל אבי' לעשות כן עד עכשיו גם עכשיו יעשה כן משא"כ בב"י איננו מחויב לעשות כן:

אך הא קשיא ה"ט גופא הו"ל לרש"י לומר מעיקרא בב"י דאין אבי' מטריח וצ"ל דק' לי' לרש"י למה חלקינהו אבייי לתרתי אלא ש"מ דר"ל אף דליתא לסברי דכבודה מ"מ שייכא סברא לחלק בין ב"י לב"כ:

אמנם לולי ד' רש"י נ' לפ' כל הסוגי' עד"א דסברת ר"ט בשלמא בנשואה חייב ליתן מזונותי' מדי יום ביומו וכשם שחייב בחלי' ברפואתה כך חייב ליתן לה בימי טומאתה חולין אמנם בארוסה בשלמא אם אתה מחייבו מזונות לחדש או לשבוע שפיר וכה"ג כיון דעכשיו טהורה למה יתן לה חולין אמנם כ"ז בבת כהן משא"כ בב"י דאיכא משום שמא ימזוג אי לאו דמייחד לה דוכתא ואי אמרת דבימי טומאתה לא תטול כ"א תרומה א"כ לא יספיק לה וע"כ אכלה בהדי אבי' ואיכא שוב משום שמא תשקה וה"ט ג"כ דאמר ר"ע מחצה חולין דאם אתה נותן לה בצמצום פעמי' יארע לה טומאה יום או יומי' יותר ולא יספיק לה וע"ז השיב ריב"ב דדי אם אתה נותן לה לשלשה ימי' יותר אמנם לזיבה ליכא מאן דחייש דא"כ אתה מצריכי ליתן לה על י"ז יום וד' רש"ל תמוהי' בזה דמערב נדה בזיבה ואמנם כ"ז בב"י אבל בבת כהן שפיר קאמר ר"ט אך ד' ר"ע יכולה ב"כ שתאמר בשביל שאני זכר הפסדתי ולא תהא כהנת כישראלית וע"ז קאמר ר"י התינח אם אתה נותן לה תרומה בצמצם משא"כ אם אתה נותן לה תרומה שתוכל ליקח בזה חילין גם בב"י ליכא למיחש ואפי' אב"י פליג ר"י אבל אנשואה מסתבר דלא פליג אך הרא"ה כ' דגם אנשואה פליג ורשב"ג השוב תינח אם אתה נותן לה ג"כ שתוכל לוותר לשכר טרחא

משא"כ אם אתה נותן לה בצמצם כיון שהיא לא תטרח ותתן שכר טרחא שוב תצטרך לאכול אצל אבי':

כ' הבית מאיר סי' ק"ס דר"ת דייקי לי' דברח דווקא מהש"ס כתובות ק"ז כי היכי דדייק איהו להראש דבמורד אפי' לא ברח ול"נ דבמורד שפיר קאמר כיון דל"ש צררי א"כ מאי ארי' ברח משא"כ בברח מחמת אונס דלמא לעולם ברח ל"ד ורבותא אשמועי' דל"ח לצררי:

והנה מד' הראש ביבמות מ"א שכ' כ"ז שאינה יושבת תחת בעלה ליכא איבה ול"ל מ"י מ' דלא כהנ"י שכ' בהגיע זמן אי' לי' מ"י ול"ש בזה ד' האחרוני' שם סי' ק"כ שכ' לחלק בין יבם ליתומי' דהכא דומיא דיבם הוא: מ"ש רש"י דכולן בפני הבעל בחיי' אכלה ר"ל דמתני' ברישא אף זו קתני ברישא קאמר דיבם אינו מאכיל בתביעתו ואפי' בתביעת הבעל אם לא הגיע זמן ואמנם אם הגיע זמן ל"ש לומר מאכיל כ"א פוסל ולא איירי בי' מתני' אלא שהראשוני' באמת הק' לתני פוסל:

והנה בענין ד' רש"א התמוהי' שנעלם ממנו שהתוס' כ' בהדי' דאפי' יבמה לאחר שהגיע זמן לא אכלה כי אינו חייב במזונותי' אא"כ עמד בדין וברח אפשר כוונתו כיון דבאמת תוס' צידדו בדבר אי ברח דווקא אלא לרווחא דמלתא כ' תוס' כן דלר"ת דס"ל ברח דווקא וודאי א"ש אמנם מ"מ לא מחקו תוס' בבא בתרא במתני' דלמא ברח ל"ד וא"כ הגיע זמן כעמד בדין דמי. ובענין מ"ש תוס' יבמה כארוסה ר"ל ארוסה אלמנה מן הנישואין דאין כל הדיעות שוות ואף דביבמה ל"ש זה לא פליג רבנן:

בענין קו' תוס' כתובות קו' ארש"י הא בבר"ח לא שייך צררי אפשר דבאמת היינו שינויין לא מקרבא דעתי':

סברת התוס' דף ק"ז ארוסא אגידא בי' ובדין שיתן לה מיד מזונו' אלא שחכמי' פטרוהו עד שיגיע זמן ומשהגיע זמן ממילא אתי חיובא עלי' משא"כ ביבמה דאנן בעי' לרמא עלי' וכיון דאניס לא רמי' עלי':

סוגי' דסמפין כתובות נ"ז נ"ח קידושין י"א:

אמר עולא ד"ת מד' הראשוני' מ' דעולא כרבינא בקידושין ס"ל דלרנב"י מק"ו ילפי' ולא מקנין כספו ואמנם לדידי אינו מוכרח דלמא עולא ה"נ קאמר הא נמי ע"כ קנין כספו מק"ו דשפחה עבד כהן שלקחו מישראל דמעכום כיון דכבר הכניסו לברית לאו כל כמיני' דמפקע לי' ממצית אלא דנחזי אנן למאי הל' אצטריך ק"ו הרי הוא באמת קנין כספו אך הא ל"ק דהרי שייר בקניינו אלא הא קשיא למאי הל' אצטריך בנשואה כל טהור בביתך

הרי התם לא שייר בקניינו וממילא קנין כספו היא. ולכאורה הכי מוכח דמה"ט אצטריך כל טהור דנדע ביאה מאכיל ונוכל ללמוד בתר הכי ק"ו:

א"ה הגיע זמן דעת הראשוני' דד' המק' הי' דד"ת קודם שהגיע זמן אינה אוכלת והרמב"ן דחה דברי' ולכאורה דצריך ביאור באמת מנ"ל לחלק ונ' דמ' לי' למק' דמדכ' רחמנא כל טהור אנשואה ש"מ חדא מתרתי או דלא נטעי ונימא דארוסה בכלל או לרבות הגיע זמן וטעמא דלאו בק"כ לחודא תלי רחמנא כ"א במזונתה עלי' דהיינו בביתך תלי' ג"כ הדבר והא בלא הא לא סגי':

והנה הרמב"ן מיאן לומר דהיינו דדחי לי' אביי משום דק' כיון דכל עיקר קו' רבה הא דס"ל סמפון ונודרת ע"ד הא בהא תליא א"כ לא משני אביי מידי אך ד' הראשוני' דבאמת רבה לא ידע לחלק בין דאוריי' לדרבנן רק אביי עורר לו ע"ז:

כ' הראש ס"פ נערה דבכוון נקט לקיט ולא שכיר נ' כוונתו דשכיר כיון דמזונותי' על בע"הב תרומה מאי בעי גבי' משא"כ לקיט דניזון משל עצמו ש"פ:

תוס' ד"ה הנהו בסו"הד ע' רש"ל ורש"א ולדידי פי' ד' כפשוטו דהש"ס דמק' בפשיטות דפשיטא לי' דבריי' בלא נתן דמי' מיירי ומנ"ל ע"כ משום דסיפא ע"כ כה"ג דווקא מיירי:

הלך פי' רש"י שלוחי האב לומר דבאב שייך לכאורה שמא ימזוג. לפי פשיטו כוונת הר' משה דאי לאו דבארוסה שייך ימזוג לא החמירו בה טפי מבשפחה: בענין קו' הפ"י כיון דתורה אמרה ק"כ דמתלא וקאי היה קנין אמאי גזרו חכמי' משום סמפון נ' דהתורה סמכה על חזקתה שלא תאכל בתרומה אם לא תגלה המומין וחכמי' שראו נשים דעתן קלות הוכרחו לגזור:

קו' תוס' על הר' משה אולי ס"ל כמאן דמפ' קיבל מסר והלך ר"ל האב קיבל ומסר מיד והלך דלא הי' מעולם שמא ימזוג:

והנה הרמב' לא הביא סמפון כלל ודעתו כהרשב"א דעולא לית לי' סמפון וכד' רש"י פ' נערה אך צריך הסבר מנ"ל הא גם למה שינה הרמב' לומר לאבי' ולזה נדקדק בגמ' ג"כ ל' ימזגו וכן יל"ד ברא דוכתא מייחד משום מז נות לימא משום תרומה ולזה נ' דוודאי לא חשו חכמי' כלל שתשקה תרומה כיון דמאכיל לה אזהורי מזהרא אלא דחשו כיון דמקריא נפש כהן אבי' יתן לה תרומותי' בטו"ה דאי' לי' בהו וזמנין שימזגו לה אבי' ואמה כוס של תרומה לשתייתה וכיון דדבר מיעט ולשעה חדא היא לא יאמרו לה כלל שהיא תרומה והוא שידע' יין זה מאבי' וכן אחי' ואחותי' יסברו שהוא חולין וישתו ממנו ומעתה כיון דלא חשו בה ע"ד תרומה שיתן לה בעלה כהן למה ייחד לה דוכתא לתרומה וע"כ משום מזונות קאמר כדפי' רש"י ומ"מ גם בית אבי' יוליכו לה לשם התרומה ומק'

מלקיט ור"ל גם לקיט זה כיון שאין מזונותי' על בע"הב כמו הבת מצי בע"הב ודרכו לתת לו תרומותי' ואיכא האי חששא גופא כמו גבי בת וזה כוונת הראש דמשכיר שמזונותי' על בע"הב לא מצי פריך דלא מצי למפרע חובו בתרומות של כהן וכן מלקיט ישראל וכל קו' התוס' לק"מ ומעתה זו משנה ראשונה ולמשנה אחרונה פליגו בן בג בג וריב"ב מ"ס דמשום סמפון גזרו ומ"ס דלמ"א גזרו דלמא תשקה בטעות דלזה לא מהני מיחד דוכתא ומהגם לר"ע דנותן לה מחצה חילין וכיון דכבר גזרו עד הגעת זמן משום הא דאמרן הוסיפו למיחש אף להא וז"נ ג"כ פלוגתת אביי ורבה בנדרי' רבה ס"ל סמפון ומ' לי' דבנדרי' שייך ג"כ סמפון כמו בתרומה ואביי השיב לו דלמא בתרומה טעמא גם למ"א משום שמא תמזוג ובנדרי' לא שייך א"נ דלמא כיון דלסמפון לא חיישי' לענין נדרי' משנה אחרונה מודה א"נ דלמא משנה ראשונה מודה דאינו נודרת על דעתו עד שתהא בביתו כחכמי' דר"א והנה לפי"ז הלך אפי' האב א"ב למשנה ראשונה ושפיר נקט הלך לרבותא דשלא בבית אבי' ל"ש שמא ימזוג אלא דבקידושין למ"א מיירי הוכרח רש"י לפ' הלכו שלוחי' דלמשנה אחרונה שפיר איכא למגזר בכ"מ וע"כ גם בכתובו' פי' רש"י הלך ל"ד משום דמ' לרש"י דאף דהש"ס קאמר א"ב למשנה ראשונה למסקנא גם למשנה אחרונה א"ב הא גופא והנה דייק הש"ס לאחי' דלמשנה ראשונה אבי' ומזיג וידע שהיא תרומה אך למ"א גם לאבי' איכא למיחש וברמב"ן יישב על קו' תוס' דאמרי' בב"ב מוכתב למלכות מקח בטל דבן בג בג הוא דקאמר סמפון בעבדי' ליכא ופליג אהך ברייתא דב"ב ומעתה למאי דקיי"ל בב"ב כהך ברייתא א"כ ע"כ כריב"ב קיי"ל דק"ו דלא חיישי' באשה לסמפון וע"כ גם למשנה אחרונה טעמא משום שמא ימזוג אלא דלמשנה ראשונה לאחי' גזרו ולמ"א גם לאבי' והיינו שלא הביא הרמב' כ"א שמא ימזוג אלא שהוסיף לאבי' למימר דלמ"א קאמר:

בענין קו' תוס' ד"ה קוביוסטוס וכי סתמן גונבי נפשות נ' דרש"י רמז לתרץ כיון דסתמן מיהת גנבי' לא מצי טעון מקח טעות דמה לי גונב ממון או נפשות:

אמנם לולי דמסתפינא הייתי אומר דר"ל שהוא נגנב מבית אבי' או בית בעלי' ע"י גונבי נפשות וע"ז שפיר קאמר סתמן הכי אתנהו:

ע"כ זכינו ללמוד בימי הקיץ תר"י בע"ה ולסיים במילי דאגדה אמרנו במס' אבות והעמידו תלמידי' הרבה כ' הרב לאפוקי מר"ג שאמר תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס וק' וכי ר"ג פליג אאנשי כה"ג שכל ד' הל"מ ונ' דדבר זה כעין פלוגתן דמ' ראשונה ואחרונה והענין התורה נקראת תרומה ע' שיר פ' תרומה ומ"ז כ' תרומה אותיות תורה מ' ר"ל במ' יום נתנה וכשם שבתרומה כל זר לא יאכל כך אסור ללמוד לתלמיד שאינו הגון אך הא

שאינו הגון יכול להיות שהוא עושה להתפאר ולהתגדל ודבר זה מסוכן כי ירצה להחניף ולפאר בעיני ע"ה לאמור ראו זה דאוריי' זה דרבנן ויהרס חומת התורה חלילה וזה כעין שמא ימזגו לה כוס בבית אבי' ע"ה לאמור זה אסור או מותר וישקה להם להורות דשרי עורבא ואמנם ע"ז תקנו בדיקת חוץ ואמרו כך דרכה של תורה פת במלח וכו' ומי פתי אם אינו חפץ בתו"הק למירת תרתי גיהנם כדאמר להו רבא לרבנן ואמנם כ"ז היי למשנה ראשונה שלא הי' שם חשש אחר אך בימי ר"ג רבו המוני' שכן אמרו ברכ' המיני' ביבנה תקנוה ולמין לא מהני בדיקת חוץ כי סובל כ"ז למען יוכל ברבות הימים להפוך הקערה ע"פ ולזה אמר ר"ג דבבדיקת ברי לא סגי כ"א צריך שנדע דתוכו כברו וצריך בדיקת פנים דויקא. ואמנם מה היא בדיקת פנים הענין כי אין שלם לרשעי' ומיני' לכך נקראי' מינים יען כ"א מין בפ"ע ואין חיבור ביני' אך שלם רב לאוהבי תורתיך כששלם ביני' נדע שאין למו מכשול וז"ש הכ' ג"כ וכל בניך למודי ה' שלומדי' לכבוד שמו הגדול אזי ורב שלם בניך יהי שלם בחילוני ואין פרץ ברחובותינו ויהי נעם ה' עלינו בנל"כ ולאע"י:

סוגי' דהמקדיש מע"י אשתו כתובות נ"ח ע"ב שלמדנו בהתחלת ימות החורף תרי"א פה שוראן יע"א מתני' המקדיש יל"ד מ"ש דקתני הכא בל' הקדש ובנדרים גבי דידה בל' קונם אלא דהתם י"ל דנקט קונם כדמסקי' משום דקדושת הגוף הוא ומפקיע מידי שיעבוד משא"כ בהקדש אמנם כן אכתי יק' לשטת ר"ת דגם קדושת דמים מפקיע למה באמת נקט קונם אלא דבלא"ה צריך ליישב לר"ת ל' הש"ס לקמן דקאמר בהדי' שאני קונמות דקה"ג נינהו וצ"ל דרב אשי קא בעי לתרוצו מיד דלא לקשי דלקדש מהשתא אלא שהמק' לא הבין ולבסוף מפ' הש"ס דר"ל אלמוהו וה"פ דהנה כ' תוס' דדווקא בקונם פרטי אלמוה וה"ק שאני קונמות דקה"ג ר"ל קדושה פרטי' ולא כללי' וכדרבא ר"ל ואמנם באמת מפקיע כדרבא אלא דאלמוהו רבנן נמצא עכ"פ דקונמות גם לר"ת דווקא נקט ומשום אלמוהו נמצא דלדברינו לר"ת צריך לומר תי' זה של תוס' דיש לחלק בין קונם כללי לפרטי ורש"י דדייק מדקאמר שאני קונמות דקה"ג ס"ל כאותו תי' בתוס' דידו עדיפא וא"כ א"צ כלל לאסוקי לחלק בין קונם כללי לפרטי וא"כ שפיר הק' למה קאמר שאני קונמות דקדושת הגוף אע"כ דקדושת דמים אינו מפקיע מידי שיעבוד מ"מ מיושב שפיר דלא נקט תנא בנדרים ל' הקדש בין לר"ת בין לרש"י:

אמנם אכתי תנא דידן לנקט ל' קונם ואמנם היכי נימא נימא קונם כללו היינו הקדש קונם פרטי למי או לעצמו הרי אדם אוסר דשלב"ל על עצמו ואי עלי' א"כ לרב ושמואל דמתני' לאח"מ א"כ ל"ש למתני ל' קונם כלל והי' נ' מזה ראי' לרב ושמואל דמתני' לאחר מיתה דאי מחיים לנקוט קונם כי היכי דנקט בנדרי' ואמנם ד' ראב"א אפשר כמ"ש הכ"מ לד'

הרמב"ם דלמסקנא קונם חל על דשלבל"ע לכ"ע א"כ בקונם גם ר"י הסנדלר מודה ולא מצי תו למנקט ונ' לומר דבהא פליגו רב ושמואל עם ראב"א אי קונם חל על דשלבל"ע או לא:

מ"י אשתו פי' רש"י לקמן מפ' משקל וכו' נ' כוונתו דלא תימא מדלא קתני מע"י חולין ש"מ אז' מלאכות קאי אלא ע"כ לא מצי' לפ' כן דס"ל לרש"י כהתפ' דאף באינה ניזונת חייבת בז' מלאכות וא"כ ק' מאי פריך הש"ס בשאינה ניזונת מאי למימרא דלמא קמ"ל דרשאה לעשות שאר מלאכות שחייבת בהם דווקא לעצמה ולבעל לא דהיינו דקתני ואוכלת אע"כ דפשיטא לש"ס דמתני' לא מיירי כ"א ממע"י הקצובי' וכ"ת מנ"ל להש"ס גופא הא מלתא י"ל דאל"כ תינח לר"מ משא"כ לר"י הסנדלר מא"ל וא"כ אמאי פליג ר"י הסנדלר בסיפא דווקא א"וו תנא לא איירי כ"א ממע"י הקצובי' במתני' לקמן ועושה ואוכלת דקתני ר"ל אין מע"י קדוש ודקתני עושה ואוכלת בגמ' מפ' לה ונתבארו שני דיבורים ראשונים של רש"י במתני':

עלינו לבאר היכן מפ' לה היינו דקאמר הש"ס ועדן מאי לאו בניזונת ר"ל דמדשני תנא ולא קתני מע"י חולין וקתני עושה ואוכלת ר"ל בזה שיכולה לומר אינו ניזונת ואינו עושה ודחי לא ה"ק דווקא באינה ניזונת הוא דמע"י חולין לא זולת. ואמנם כן הא דקאמר אינה ניזונת מאי למימרא ולא קאמר לאפוקי מדר"ה משום דבאמת גם לר"ה ע"כ באינה ניזונת מיירי כמ"ש תוס' ומהא נ' לי ראי' דאף דהק' הר"ן במסקנא על הרמב"ם ולמימר דלר"ה ל"ש יקדשי ידיך מ"מ לר"מ דס"ל אדם מקדיש דבשלב"ל מודה הר"ן לד' התוס' דבניזונת מצי להקדיש דאל"כ מ"פ הש"ס באינה ניזונת מאי למימרא דלמא לאפוקי מדר"ה דלר"ה מתני' אפי' בניזונת לא מצי להקדיש ולמה אוכלת דווקא אלא לאו ש"מ לאפוקי מדר"ה א"וו לר"מ גם הר"ן מודה דכיון דמצי מקדיש דשלב"ל כ"ז דיהיב לה מזוני מצי מקדיש למע"י משא"כ למסקנא דבעי' יקדשו ידיך שפיר קאמר הר"ן דע"כ לר"ה לא מצי מקדוש לידה דידה כיון דידה לאו דידי' היא וזה דלא כמ"ש הלח"מ בד' התוס' לסייע לד' הרמב"ם:

ובזה יש ליישב קו' הר"מ מלובלין שהק' מנ"ל להש"ס דר"ל פליג אר"ה הרי ר"ל לא מיירי כ"א במותר ובמותר לד' רבי' יונה בטור א"ע סי' פ' גם ר"ה מודה דא"י לומר אינו נוטלת מ"כ וא"נ מותר ולמ"ש א"ש דאי ד"ל במע"י כר"ה ס"ל א"כ אמאי קתני ברישא עושה ואוכלת דווקא בשלמא לר"ה דס"ל לר"מ אדם מקדיש דשלב"ל היינו דבעי' אינה ניזונת דווקא כמ"ש תוס' משא"כ ר"ל דבעי למימר דר"מ ס"ל אין אדם מקדיש וא"כ כיון

דיקדשו ידיך ל"ש במע"י עצמה כיון דכר"ה ס"ל א"כ אפי' בניזונת מע"י חולין אלא לאו ש"מ דפליג אר"ה:

המותר ע' רש"י כל דבריו צריכין ביאור והנ' מדבריו דמי לי' דלרב ושמואל דמע"כ תחת מותר לא הקנו חכמי' מותר לבעל כ"א אם זכה בעיקר מע"י זכי היכי דלא תיהוי בינייהו שום איבה תקינו לי' מותר ג"כ ואמנם אם אמרה אינו ניזונת דלית לי' מע"י עצמן שוב לא זכה במותר ג"כ והן ד' רש"י לקמן ד"ה לעולם שכ' וה"ה וכו' ר"ל דמצי לאוקמא במעלה לה מע"כ וכיון דאינו מעלה לה מזונות לא זכה במותר לרב משא"כ לראב"א דתקנו מזונות תחת מותר א"כ ע"כ ליתי לי' דטעמא משום איבה דהרי תקינו לי' לבעל מע"י תחת מע"כ אף דלא יהיב לה מזוני וש"מ דס"ל מע"י עיקר א"כ עד"ז ג"כ אי מע"כ תחת מותר כיון דאין הטעם משום איבה לדידי' זכה במותר לחודי' א"כ שפיר מצי לאפלוגי אפי' כה"ג וא"צ להפוך כמ"פ רש"א ותי' רש"י משום דאוקמא לדדהו לרישא בניזונת ואתי לאשמועי' ברישא דמציא למימר אינו ניזונת ולזה אין מע"י הקדש ומ' דכה"ג מיירי בסיפא אינו מעלה לה מע"כ ר"ל ג"כ שמבקש ליתן לה אלא שהיא אינה רוצה וקמ"ל דאפ"ה מותר קדיש לר"מ וק' מ"ט כמו שכ' הרא"ה והרמ"ה הרי כ"ש היא אלא ש"מ לאח"מ קאמר מ"מ התינח אי סיפא איירי במעלה לה מזונות משא"כ אי סיפא איירי באינו מעלה לה דלא שייך דינא דמותר כלל אין זה דומיא דרישא דמיירי דמבקש לזונה והן ד' רש"י לקמן וא"צ לד' המפ' שנרחקו בדברי' ומעתה נתבאר דלד' רש"י לקמן לרב ושמואל לא קאי סיפא כלל ארישא כ"א רישא מיירי באינה ניזונת אלא שמבקש לזונה וסיפא מיירי שזנה אלא שאינו מעלה לה מע"כ והיינו שכ' רש"י דסיפא דיבור בפ"ע ולא קאי ארישא ופי' דברי' אלו דהיינו למ"ד דמע"כ נגד מותר דקיי"ל כוותי' ולמ"ד זה ע"כ מיירי כה"ג דדין מע"כ ל"ש בלא מזונות וא"כ ע"כ לא קאי ארישא דמיירי באי"נ:

יכולה אשה לומר לבעלה נ' דר"ל לא מבעיא אלמנה ליורשין פשיטא וכי היא קנוי להם שצריכה להשתעבד להם אם רוצה לזון צריכה לתת להם מע"י לא זולת ודבר זה נעלם מבעל אבני מלואי' שכ' דאשה גופה קנוי מאלמנה שנותנת מע"י לכל היורשי' ונעלם ממנו דעכ"פ בדעתה תלוי וכי מי ימחה ביד הע"ע אם ירצה להשתעבד ליורשין:

ויע"ל דלא מבעיא קודם הנישואין פשיטא דמציא להתנות דאפי' בירושה פסק כן הרמב"ם אלא אפי' לבעלה דהיינו לאחר הנישואין דבירושה וקבורה לא מציא למימר הכי במע"י ומזונת יכולה:

איני ניזונית יל"ד הרי עיקר רבותא דר"ה דיכולה להפקיע מע"י לאפוקי מדר"ל א"כ אינו עושה ואינו ניזונת הו"ל למימר גם יל"ד ל' איני ניזונות איני נוטלת מזונות הו"ל למימר

והי' נ' חדא מתרתי או כד' הר"ן דאם אמרה אינו ניזונית גם כסות אין לה והיינו דלא קאמר ר"ה איני נוטלת מזונת דהוה מ' כסות יש לה ומכ"ש דמיושב לפי"ז קו' הבי"ש הא לדידן כסות אינו בכלל מזונת דבאמת אינו נוטלת מזונת לא שריא לה למימר דאכתי איכא איבה כ"א איוני ניזונת ר"ל אין לי דין ניזונית עליך כלל אמנם קו' ראשונה עדן וק' והי' נ' ליישב שני' כא' באידך שכ' הר"ן דאינה יכולה לחזור בה ולזה קאמר ר"ה איני ניזונת ר"ל לעולם ואי הוה אמר איני נוטלת ה"א כ"ז שאינה נוטלת ואם תרצה תיטול ואמנם השתא דקאמר איני ניזונת ידעי' זה וכ"ת דלמא לכסות אתי לזה הקדים ר"ה איני ניזונית למימר דלא תימא שיכולה לומר כ"ז שאיני עושה איני ניזונית לזה הקדי' דצריכה לומר לא אהי' ניזונות לעולם וממילא אינו עושה: ואמנם יע"ל לד' שאר המפ' דכיון דר"ה דייק בלשני' יכולה אשה לומר דווקא היא ולא הוא ומאחר דקיי"ל דבספקה גם הוא יכול לומר צאי מע"י לזה קאמר ר"ה דהיא יכולה לומר אע"ג דאין מע"י מספיקין איני ניזונת בשופי ואינו עושה וכה"ג הוא אינו יכול לומר ואי הוה נקט איני נוטלת סד"א דאפי' בספקה הוא אינו יכיל לומר לזה נקט ל' זה וס' זה: ואמנם נ' דגם רש"י רצה ליישב זה במ"ש איני ניזונת משלך ואיני עושה לך ור"ל דר"ה דנקט איני עושה וסד"א דר"ל דאיני עושה היינו שתלך בטל ודתנן כופה היינו בניזונת מיהת אלא שהכניסה לו שפחות וזה לא מסתבר דזיל בתר טעמא דבטלה מביאה לידי זמה או שעמום שייך גם בזו לזה קאמר ר"ה ג"כ איני ניזונת וע"כ לא ר"ל שתמות ברעב כ"א משלך וג"כ איני עושה ר"ל לך וכ"ת עכ"פ אמאי נקט איני עושה לימא אינו נוטלת מזונות ואינו נותנת מע"י לזה כ' רש"י ואיני עושה ר"ל דאי הוה נקט הכי סד"א כד' הר"ן דבשאר מלאכות חייבת לזה נקט איני עושה דמ' כלום כלומר מהכל פטורה נמצא דלד' הר"ן דאיני ניזוני' צריכא משום כסות או שלא תחזור בה כמ"ש מצי' למימר אפכא דנקט אינו עושה איידי דנקט אינו ניזונית ובהא י"ל דתלי' בפלוגתת התוס' עם הר"ן:

קסבר כי תקיני רבנן דייק מזה הרמב"ן דלר"ה מזוני דרבנן והקשי עלי' דעכ"פ מנ"ל להש"ס דר"ה הכי ס"ל והי' נ' דהש"ס ה"ק וודאי למ"ד מזולי דאוריי' א"כ פשיטא דמע"י משום איבה ובידה הדבר עומד אפי' למ"ד מזוני דרבנן סד"א כיון דרבנן תרוויי' בהדי הדדי תיקון לא עדיפא ידה מידו וכי היכי דהוא אינו יכול לחזור בו היא נמי אינה יכולה לחזור קמ"ל דעכ"פ מזוני עיקר וא"כ לרבותא קאמר כי תקיני רבנן למימר דאפי' למ"ד מזוני דרבנן קאמר ר"ה וא"כ אין ראי' כלל לכאורה ואמנם ד' הרמב"ן כיון דעכ"פ עיקר מלתי' דר"ה לא אצטריך כ"א למ"ד מזוני דרבנן א"כ ע"כ הל' הכי דאל"כ ל"ל לאשמועי' מלתא דלא נפקא לן מנה:

ואמנם לפי"ז ע"כ ר"ל דס"ל מתוך שיכול לכופה מזונות דרבנן ס"ל והא לר"מ קאמר ור"מ מ' דס"ל מזוני דאוריי' כמ"ש המפ' מע"מ שאין לך שאר כסות ואף שיש לדחות ואמנם נ' דלא תלי הא בהא דעכ"פ כד רמי רבנן שעבודא עלי' תקנו דיזכה בגוף הידים וא"כ ה"ז דומה לפרקונה ופירות דאין יכולה לחזור בה כמ"ש תוס' ומעתה נתבארו ד' ר"ל דה"ק דר"מ לטעמי' דס"ל מזונות דאוריי' וא"כ אמאי יכול לכופה למע"י הרי מזוני עיקר אלא ש"מ דידי' עצמן משעבדין לו וא"כ נעשה כאומר יקדשו ידיך לעושי':

והדר תקון מע"י משום איבה לא בעי למימר מע"י תחת מזונות דאכתי יק' מ"ש מפרקונה ופירות דאינה יכולה לחזור או ירושה וקבורה לזה קאמר דלא תיקון כלל מע"י תחת מזונות כי היכי דתקון קבורה תחת כתובה כ"א כי היכי דלא ליתי תקלה מתק"ח שתקנו שהבעל יזונה ויהא לה מעות מע"י ועי"ז יוכל להיות איבה הוצרכו לתקן מע"י לבעלה וא"כ כ"ז שאינו זנה ל"ש איבה ממילא אין מע"י מע"י לבעלה וכ"ז לר"ה משא"כ לר"ל דמזונות תחת מע"י ולא משום איבה כ"א הא בהא תליא כיון דאין לה ממה להתפרנס לא גרעא מע"ע א"ש דאין הבעל יכול לומר צאי מע"י ורמז לנו רש"י דברי' אלו במה שכפל לומר כיון דעיקר תקנתא לטובתה ומשום דידה ר"ל גם הא דמע"י לבעלה לאו משום דידי' כ"א משום דידה דלא תיהוי לה איבה משא"כ בדר"ל:

ומתוך מ"ש נתבארו ד' הריב"ש שכ' היכא דאמרה איני ניזונת והבעל יהיב לה אעפי"כ מדעתו מזונות לא חיישי' לאיבה דלא חיישי' כ"א דלא ליתי תקלה מתק"ח משא"כ בענין שאין חכמי' חייבי' בדבר אנן מה אית לן גבייהו:

מאי לאו בניזונת פי' דאי בשאינה ניזונת מאי למימרא:

תוס' ד"ה בניזונת הא דלא הוכיחו מפשטא דמתני' דא"כ דבניזונת ממש קאמר אמאי עושה ואוכלת דאיכא למימר כיון דלר"ה באינו מעלה לה מעה כסף מיירי א"כ ה"ק תנא כיון דמע"י לא קדשי נוטלת מהם מה שהוא נגד המע"כ והמותר הקדש דלענין מע"כ אינה יכולה לומר אינו נוטלת ולזה הוכיחו תוס' מלקמן דע"כ בניזונת ממש קדוש מחיים וכ"ת דלמא ה"ק לקמן אפי' לאחר מיתה לא יקדיש מה"ית לא יקדש דהא ר"מ ס"ל אדם מקדיש דשלב"ל ואמנם הא קשיא דלכאורה בלא"ה נתקשו המפ' אמאי קדוש לאח"מ הרי משום ירושה אתי עלה ולא משום מע"י ואמנם אם יכול לכופה למע"י אלא שהיא עכבתן בתורת משכון משום דלא העלה לה מזונות שפיר שם מע"י עלי' לאח"מ למפרע משא"כ לרב ושמואל דס"ל איני ניזונת ואיני עושה א"כ ק' ומעתה דלמא ה"ק השו"ס אי במעלה לה וק' מ"ט לא קדיש מחיים וצ"ל משום דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה וא"כ מ"ט קדיש לאח"מ וצ"ל דס"ל לתוס' כד' רבינו יונה דבמותר לכ"ע אינה יכולה לומר

וא"כ שפיר קדיש לאח"מ ושפיר דייקא תוס' ובזה יובנו ד' התוס' ד"ה לעולם במעלה שהציעו תחלה מאי מעלה ובתר הכי הקשו לרב לוקי מחיים דר"ל דבשלמא אי מעלה היינו ניזונת ממש וק' עושה ואוכלת וצ"ל דמיירי דאינו מעלה לה מע"כ וכמ"ש משא"כ עכשיו דמעלה היינו מבקש ועושה ואוכלת כפשוטו ק' לנקוט במעלה מע"כ:

ויצא מדברינו טעם וראי' לד' רבינו יונה ואמנם ק' להחולקי' אמאי באמת לרב קדוש לאחר מיתה וצ"ל דאינו מעלה לה מע"כ ר"ל אינו רוצה להעלות והיא לא אמרה איני נוטלת וא"כ לא הוה תו בידה כ"א למשכון ושפיר קדוש וכמ"ש לעיל:

בשאינה ניזונת פי' רש"י שאין לו נכסי' דאי בשאמר צאי מע"י אטו בשופטני עסקי' שיאמר צאי מע"י וילך ויקדישם ומ"מ צ"ל דלאחר שהקדישם לא מצי תו למימר צאי מע"י דאל"כ כה"ג הוה מצי לאוקמי:

בשאינה ניזונת מאי למימרא צ"ל דסוגי' זו דלא כראב"א דאי לראב"א א"כ אינה ניזונת היינו מע"כ וטובא קמ"ל דמשום מע"כ שאינו נותן לה כל מע"י מותרין אף דניזונת והיינו דפריך מאי למימרא ומע"ע דלראב"א מאי ענין ע"ע לכאן הרי מע"י עיקר ומשום מע"כ אין הקדושו הקדש אף דניזונת והא דלא מוקי כראב"א והוה ניחא טפי מלמימר סיפא אצטריך לי' ונ' דהש"ס שקיל וטרי אמאי שהגי' ר"ה בברייתא אימא מע"י תחת מזונות מאי דוחקא לכך ובעי למימר דממתני' שמעת לי' ודחי דלעולם ממתני' א"צ להגי' ואמנם כיון דלראב"א צריך תו להגי' תחת מותר מע"י וודאי שוב מסתבר טפי כר"ה למימר איפוך מלמימר מותר דלא אדכר כלל:

ובזה יובנו ד' רש"י ד"ה סיפא אצטריך לי' שפי' כאן אליבא דרב ושמואל כי ר"ל דלהכי אצטריך לדחוקי ולמימר סיפא אצטריך לי' משום דהשתא מ' לי' דעכ"פ מזונות תחת מע"י ולא תחת מותר ומותר הקדש היינו לאח"מ דלא כראב"א וכ"ת אכתי מאי בעי רש"י בזה הא כ' רש"י שוב לטעמי' דהיכא דאין מזונות ליכא מותר ור"ל דהשתא דמוקמא למתני' באינה ניזונת וס"ל מזונות תחת מע"י ע"כ לאח"מ מיירי מתני' דבאינה ניזונת ל"ש דין מותר כלל ולאפוקי מסברת התוס' דגם באינה ניזונת שייך מותר ודלא תקשו לך לאח"מ מתורת ירושה אתי עלה ולא מתורת מע"י לזה כ' רש"י כדלקמן דאמרי' ג"כ דקדיש כה"ג והיינו מטעם דהשתא איהו בידו להעלות לה בין מזוני בין מע"כ והיא אינה יכולה לומר א"נ וא"כ וודאי א"ש דקדש מחיים כמ"ש אליבא דרב בשטת רבינו יונה והכי עדיף:

ופליגו דר"ל פי' רש"י דר"ה י"ל כוונתו אף דלכאורה ר"ל בלא"ה פליג אדרב כמ"ש תוס' דר"ל כראב"א א"כ מנ"מ אי פליג גם בזה הא מ' דהא בהא תליא לזה כ' רש"י דר"ה אפשר דלית לי' דרב לקמן ומוכח מזה דאדר"ה ג"כ פליג דלא תלי' הא בהא:

א"ג דרשי' מ' לי' דר"ל מצי סבר כרב כמ"ש הראשוני' ולזה כ' רש"י דדווקא אר"ה א"ר פליג ולא אדרב ושמואל לקמן:

ואמנם ד' התוס' דר"ל כראב"א דאלת"ה א"כ מוקי מתני' באינה ניזונת א"כ הרי אמותר בלא"ה אינו יכול לכופה ואמע"י אינו יכול לכופה דהרי אינו מעלה לה מזונות וא"כ מאי מתוך שיכול לכופה דקאמר א"וו מוקי מתני' בניזונת וכ"ת הרי אכתי אינו מעלה לה מע"כ הרי עכ"פ בידו להעלות לה משא"כ לענין מזונות כיון דאינו מעלה לה לאותה אוקימתא מידי לא מזונות ולא מע"כ ואין לו שום דו"ד עלי' ל"ש למימר מתוך שיכול לכופה כ"נ לפ' ומה"ט ציינו דברי' בד"ה מתוך שיכול לכיפה: והנה מהא דקאמר הש"ס ופליגא דר"ל הק' הר"ן על הרמב"ם שפסק גם לר"ה דיקדשו ידיך לעושי' מהני ומלבד זה יל"ד עלי' לאיזו ענין הביא מעיקרא הא דעושה ואוכלת וגם המותר חולין וכן יל"ד דהו"ל לחלק בין אמרה אח"כ איני ניזונת או לא אמרה ומדלא חלק משמע כמ"ש הלח"מ דאפי' אמרה אח"כ לא מהני ואמנם כבר דחו דברי' מן האחרונים דמהי"ת לא תוכל לחזור וכן יל"ד עלי' לאיזו ענין כ' משל זה שאמר שם ולזה נ' דהנה פ' כ"א מאישות כ' שם הרמב"ם דיש כח ביד הבעל לכוף את אשתו למלאכה וכ' הכ"מ דל' הרמב' מ' דאשאר מלאכות קאי ונ' לברר קצת דהנה תוס' הק' על הפוסקי' דגם לר"ה כשאמרה איני ניזונית חייבת בז' מלאכות א"כ ל"ל לר"ה למימר מורדת מתשמיש דווקא ונ' דטעמא דר"ה דאשאר מלאכות שחייבת האשה לבעלה בלא מזונות היינו שהתורה הקנת אותה לבעלה למלאכת הבית כדאמרי' בעלמא עזר כנגדו חטין הוא כוסס ופשתן הוא לובש אפשר דבאמת למסקנה שכופה לטוות נקטי' אמנם לעזר נתנה וכיון שהיא לענין זה קנין של בעלה אטו עבד שאינו עושה מלאכה צריך לקנסו בממון כופה אותה אפי' בשוט לענין זה ואמנם למע"י שתקנו נגד מזונות ל"ש כפייה אך ריב"ח סבר דאינה יכולה לומר איני ניזונת והוא זן אותה בע"כ ואמנם כיון דממון אפחתי' קנסי' לה שוב בממון ובשוט ס"ל דלא יכפנה דלמאנה ומע"י חד דינא אי' לי' וכשם שאין גופה קנוי למע"י כך אינו קנוי למלאכה נמצא עכ"פ צ"ל כן לד' הפוסקי' האלו כהרתמ' דלדידן דס"ל כר"ה כופין בשוט וע"כ גופה קנוי נמצא עתה כיון דגופה קנוי לבעל הרי הבעל יכול להקדיש זכותו שיש לו בגופה ואף דגם זכות דידה לא פקע מ"מ כבר כ' תוס' גבי משכיר ופסק כן הרמב"ם שם באותו ענין דאף דיש לשוכר קנין בבית ששכר מ"מ כיון שגם למשכיר יש קנין יכול

להקדיש זכותו וכיון שכח הקדש מעורב בו ממילא כל מע"י קדש כי היכי דהתם אמרי' הדר במעולה קאי נמצא דאף שתאמר אינו נזונית מ"מ הרי כח זה לא הקדיש מעולם והן ד' הרמב"ם בתחלה כ' דמע"י אינו יכול להקדיש כלל וביאר לומר עושה ואוכלת כי היכי דנדע דמ"ש אח"כ בקידשו הרי כל מע"י קודש לא ר"ל המותר לחוד כ"א כל מע"י ואפי' עושה ואוכלת לא מהני וביאר ואמר דבר זה דומה לא' שהקדיש אילן ולא הזכיר בשעת ההקדש הפירות כלל ואפי' אין הפירות שלו מ"מ כיון שהאילן קדש ממילא קדשו הפירות כן הדבר הזה ואמנם כ"ז לר"ה אך כבר כ' דלריב"ח ל"ש זה והנה ר"ל אמר מתוך שיכול לכופה למע"י לא אמר לכופה למלאכתה ס"ל דלמע"י כופין אף דלמלאכה אין כופין דמע"י הוה פריעת ב"ח דהרי מתזנא מני' ובכל פריעת ב"ח כופין כדאמרי' בהכותב ואמנם מ"מ למלאכה אין כופין דאין גופה קנוי ואמנם מנא תימרא דהכי ס"ל לר"ל תדע דאלת"ה כיון דנעשה כאומר לה יקדשו ידיך היאיך קתני תנא עושה ואוכלת הרי כח הקדש מעורב בו אלא לאו ש"מ דגופה ס"ל לר"ל אינו קנוי לו כלל כ"א למע"י כדקל לפירותי' נמצא דלא מצי מקדיש כ"א אותן הפירות שהן שלו וכיון דאינו מעלה לה מע"כ אין המע"י שלו שפיר קתני עושה נמצאת ע"כ ליכא למימר טעמא דר"ל משום דגופה קנוי לו וע"כ למע"י ממש קאמר וכמ"ש ושפיר פליגא דר"ה. וע' לפנינו עוד מ"ש בס"ד: תוס' ד"ה לעושי' כוונתם דק' להו אמאי לא מק' הש"ס לפנינו גבי קונם שאני עושה לפיך ג"כ והרי לא אמרה ובשלמא אם לעושי' היינו למלאכתן א"כ דווקא הכא ק' לי' ולא לקמן משום דאמרה שאני עושה וכמו שנכתוב לפנינו בס"ד ודחו זה דא"כ ג"כ נימא למעשו ואדרבה למעשי' דייק טפי דהרי התם ספק דנדרי' ידי עשית קתנו וקאמר הש"ס ידי למעשי א"וו לעושי' היינו הקב"ה וכ"ת א"כ עכ"פ ק' מלקמן ויותר תימא מזה שהר"ן פ"ב דנדרי' הביא בשם התוס' דהא דקאמר הש"ס באומרת היינו דמתרצי' דיבורה ומ' שם בר"ן דגם במע"י שייך למימר הכי דלא כמ"ש בריטב"א שם וא"כ ק' מסוגי' מאי פריך הש"ס והרי לא אמר הכי ונ' דיש לחלק טובא דבשלמא התם הרי חזינן אף דניזונת ממנו רוצה לאסור עצמה עלי' אמרי' דוודאי ידה קאמרה דהרי היא רוצה באופן המועיל וכ"ת הרי ידה משועבדת וכי משו"ה אין זה ידה הרי עכ"פ רוצה להפקיע שעבודו משא"כ כאן כיון דמיירי באינו מעלה לה מע"כ א"כ אין ידה משועבדת לו כ"א למותר א"כ שפיר כיון ודייק למימר מע"י אשתו משום דידה אינה שלו ואנן נוקים ונימא כי ר"ל ידה ממש אף דאינו מעלה לה מע"כ אלא דלר"מ לא עדיף מעורך פחות מבן חודש אמנם בלא"ה לא מתרצי' דיבורי' כה"ג ומכ"ש דא"ש למ"ש רש"י במתני' דסיפא דהמותר מתני' בפ"ע היא א"כ אמר בהדי' מותר מע"י אשתו ושפיר לא שייך למימר דנתרץ דיבורי' כה"ג אלא לר"מ

דאין אדם תוציא דברי' לבטלה ואפשר דמהכי דייק לי' רש"י וב ובדברי' אלה יש ליישב תמיהת התוי"ט על הרמב"ם למה כ' הכא יקדשו ידי דווקא במע"י אשתו וע' התוי"ט יש לתמוה ביותר למה לא הק' כן על הש"ס דפריך והרי לא אמר הכי ואמנם למ"ש א"ש דכי היכי דלר"ל אצטריך לדר"מ משום דמיירי באינו מעלה לה מע"כ וא"כ לפי שעה אינה משועבדת לו ואמרי' דלהכי דייק ואמר מע"י ה"נ לדידן דקיי"ל כר"ה דיכולה לותר אינה ניזונת א"כ מסתבר דלא ידע דאעפ"כ היא משועבדת לו בקנין הגוף משום שאר מלאכות ואמרי' אדרבה סבר כיון שבכל שעה יכולה לחזור אין לי בה כ"א מע"י וכקו' הר"ן ולא ס"ד כלל למסבר ידי לעושיהן:

ואמנם הא דקאמר מ"מ הש"ס והרמב' מלת לעושי' למימר דלהכי לא קאמר בהדי' וקדשו ידיך דנימא דלדמי קאמר ואיהו לעושי' ר"ל הן עצמן למי שבראן קאמר. וע' באבני מלואי' בשם הרשב"א שנתקשה בזה ומ"ש שם. ובכלל דבריו דברי':

מהא ליכא למשמע אפשר כוונת ר"ל דלמאי דקיי"ל כר"י הסנדלר סד"א מדלא פליג ר"י הסנדלר בההיא דע"מ שאתגייר דמצי מיירי אפי' היכא דעבודי דאתי ופליג בזה דווקא ש"מ דבעבידי דאתי מודה דאדם מקדיש לזה קאמר דה"ט דר"י דפליג הכא דס"ד אפי' למ"ד א"א מקדיש נימא הכא נעשה קמ"ל תרתי כחדא דלא אמרי' אדם מקדוש ולא אמרי' א"א מוציא דברי' לבטלה. וע' לפנינו עוד מ"ש בזה בס"ד:

תוס' ד"ה לאחר כוונתם בתי' קמא דבעי' קונה ומקנה וזה בנולדי' ליכא והכא איכא:

שם ק"ק לא ניחא להו למוקמא בזקנה דאם גם הוא זקן אדרבא משום ולמעלה שכיחא באנשים מיתה טפי כמבואר מפ' ערכין ובהיא בחור זה דוחק: ואמנם לא הק' כי מותר גופא לא עבידי דאתי וצ"ל דלהא ידעי שפיר לתרץ כיון דעיקר מע"י עבידי דאתי ואמנם נ' דרש"י לפנינו ד"ה ומי אמר שמואל הכי שהאריך שם עורר אותנו בזה דלכאורה מ"פ הש"ס דשמואל אדשמואל דלמא הכא במותר דלא עבידי דאתא פ' כר"י הסנדלר והתם בז' מל מלאכות כר"י ב"נ אלא דא"כ מאי דוחקא דשמואל לעיל לאוקמא מתני' לאחר מיתה לוקמה במעלה ומחיים כקו' תוס' א"וו דמ' לי' לשמואל במעלה ומחיים גם ר"י הסנדלר מודה מדלא פליג גבי ע"מ שאתגייר ודווקא לאח"מ פליג משום דלא עבידי דאתו ולא אמרי' כה"ג לא מקרי לא עבידי דאין זה אלא חד מי יימר כ"א מי יימר כה"ג מקרי לא עבידי וא"כ גבי גירושין נמי אף דליכא כ"א חד מי יימר דמי למיתה ואמאי פ' שמואל כרי"בנ: ואמנם עדן ק' מאי בעי רש"י במ"ש ואע"ג דהשתא דידי' ולזה הי' נ' דעדן רצה רש"י ליישב דלמא שמואל לנפשי' קאמר דמותר לאח"מ קדוש ואדרבא מחיים פסק כר"י הסנדלר דלא קדיש וטעמא דר"מ כר"ל דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ואי יהיב לה

בתר הכי מע"כ אף מחיים קדוש ור"י הסנדלר לי' לי' אין אדם וכיון דבשעת הקדש לא הי' נותן לה אמרי' דלאחר מיתה הוא דהקדיש וכה"ג חשיב לי' ר"מ ג"כ לבטלה דמאן מפיס דאיהו מייתא ברישא אא"כ בלא"ה יק' מאי הוי בה ר"פ כלל כיון דלאו אמת וכו' קאי אע"כ ידע הש"ס דשמואל אמתני' קאי ואפי' לאח"מ כשהמותר בידו קאמר ר"י דלא קדיש וא"כ מ"ש מדרי"בנ:

קונם שאני עושה ע' רש"י ותוס' וע' ש"ך יו"ד סי' רל"ד מ"ש בזה ומלא אחרי' בס' אבני מלואי' דכוונת תוס' דא"צ לומר דמנדר דאוריי' מיירי תנא כלל דלמא לא מיירי באמת כ"א מנדר דרבנן ואמנם בקידושין ס"ג החליטו דאי אפשר לגרוס שאיני והי' נ' דה"ק התם דמק' הש"ס דליחשוב נמי דר"ע דס"ל ג"כ אדם מקדיש דשלב"ל דהרי אי גרסי' שאינו הוה בלא"ה דבר שאין בו ממש ואך מדרבנן הוה נדר א"כ דלמא לענין דשלב"ל נמי אא"כ גם הכא לא פריך הש"ס וצ"ל ע"כ דדווקא אי שאני הוה נדר מדאורייי' מסתבר למגזר בשאינו ג"כ וא"כ שוב ע"כ ריבנ ס"ל דשאני דאורייי וש"פ וא"כ שוב התם בקידושין ג"כ פריך שפיר ונ' דהתם מ"מ כ' תוס' שפיר דלמא ר"ע לד' ת"ק קאמר דנקט שאינו דווקא א"צ להפר מ' אבל שאני צריך וע"כ משום העדפה ואק' לי' ר"ע לדבריך עכ"פ בשאינו מדרבנן לחסר ג"כ משום העדפה ולעולם א"ל ר"ע לגרמי' אפי' בשאני לא קאמר דצריך הפרה ואמנם כיון דגרסי' שאני א"כ ר"ע לנפשי' פליג שפיר פריך הש"ס שם משא"כ כאן דנהי דלריבנ גופא איכא לפ' דלטעמי'. דת"ק קאמר אי גרסי' שאינו מ"מ שמואל דקאמר הל' כריבנ ע"כ ס"ל דדווקא קאמר וא"כ שפיר פריך הש"ס וכמ"ש ואמנם מה שדחק לתוס' לגרוס כן דל' לפיך ק' בשלמא אי גרסי' שאינו עושה א"ש ל' לפיך ר"ל לצרכך ולא שייך ל' אינו עושה לך דמ' איני עושה לך רעה או כיוצא משא"כ אי גרסי' שאני עושה הו"ל למנקט לך דר"ל מה שאני עושה לך יל' לפיך אינו מדוקדק דמ' דלא קאי ר"א אז' מלאכות ואמנם לרש"י ק' לי' א"כ הא גופא קשיא ואמאי לא תני רבותא טפי דאפי' שאני לא מהני ואפי' לר"ע ולריבנ הוה רבותא הא דאין הנדר עצמו חל בשאני א"וו שאני גרסי' וכ"ת ק' מאי לפיך ונ' דהנה בטעמא דלא חש ת"ק לדריב"נ הי' אפשר לומר דס"ל ל' שאינו עושה לא קאי כ"א אתע"י הקצובי' ולא אז' מלאכות וא"כ אי אמר לפיך דוודאי ז' מלאכות בכלל גם ת"ק מודה לריבנ והכי נקט בהדי' לפיך דאעפי"כ א"צ להפר:

וע"ז סובבי' ד' רש"י ד"ה א"צ להפר דאיכא למימר טעמא דת"ק דאין הנדר חל דל"ל מתלא וקאי או דא"י להפר וע' ברי"ן בנדרים בזה ואמנם אי ס"ל לת"ק דאין הנדר חל הו"ל למימר

א"צ הפרה אני צריך להפר מ' דהנדר קיים אלי' מה שהוא יכול להפר דהיינו ברשותו א"צ להפר וז"ש רש"י זה נדר זה כלומר שם נדר עלי' וכו' ע' ותמצא דבריו מדוקדקי':
תעדיף עלי' יש כאן רמז למ"ש תוס' דטעמא דר"ע משום דהמותר שלו ואינו יכול ליזהר והיינו ל' עליו:
וכ' רש"י בהעדפה וכו' והוא נגד הש"ס שהביאו תוס' דבהעדפה ע"י הדחק פליגו ונ' דק' לי' לרש"י למסקנא לקמן מ"פ נימא הל' כר"ע דלמא שמואל בהעדפה שע"י הדחק דלא כר"ע ואמנם איהו כת"ק דר"ע לקמן דמציאת האשה לעצמה ומכ"ש העדפה ואמנם משום העדפה שע"י הדחק לא גזור ואף דהוא לעצמה א"וו דהש"ס דהכי מ' לי' כס"ד לקמן דבהעדפה גרידא פליגו והן ד' רש"י:
תוס' במעלה לה מזונו' ומע"כ הנה במעלה לה מע"כ ע"כ איירי דאל"כ מודה ת"ק דהעדפה לעצמה וכ"ת אדרבא משום דכל העדפה לעצמה לא גזרי' שוב דא"י לזהר ל"ש כאן א"כ מ"ט דר"ע א"וו במעלה מע"כ אמנם מנ"ל דמיירי במעלה לה מזונות אך למ"ש לעיל דבאין מעלה לה מזונות לא מהני מע"כ א"ש דהא בלא הא לא סגי ואמנם מד' התוס' ד"ה לעולם במעלה לא מ' כן ונ' דאי באין מעלה לה מזונות א"כ כיון דמע"י שלה שוב מודה ת"ק דא"י לזהר דע"כ גם ת"ק אי לי' הך סברא דאל"כ דלמא גם עכשיו ת"ק מודה דהעדפה לעצמה אלא דל"ל אין יכול לזהר אלא ש"מ הך סברא אתיא אליבא דכ"ע א"כ ע"כ מיירי במעלה לה מזונות ג"כ דהכל לבעל ואמנם יש לדחות דדווקא במותר כ' תוס' דא"י לזהר דאינו קצוב משא"כ במע"י שהוא משקל ה' סלעי' למה לא יוכל למזהר ואפשר שהתוס' או או קאמרי לראב"א מזונות שהוא תחת מותר ולרב ושמואל מע"כ אך ל' התוס' לא מ' כן:
שם בדבר שלב"ל ר"ל ותרוויי' אי' להו דהעדיפה שע"י הדחק לעצמה וא"צ לד' רש"א:
שם ד"ה ר"ע בסוה"ד ומזה הק' האחרוני' על התדה"ד שפסק דגם בנ"מ אמרי' אלמוהו ורצו לתרץ דהכי דמי לנכסי' שאין ידועי' וק' לפי"ז דלמא בהא פלוגי ת"ק ור"ע ותרוויי' מ' ד' דהעדפה ע"י הדחק לעצמה והני תנאי כי הני תנאי דלקמן במתני' דהאשה שנפלו ובר מן דין ק' הרי בעבדי מלוג אמרי' בב"ק דאלמוהו א"וו דהתם לאחר תק"א כמבואר דגופא אקנוי לי' רבנן ואמנם ר"ע דהכי הוה קודם תקנת אושא או דל"ש בזה תק"א כלל וא"כ לדינא דאי' לן תק"א שפיר כ' התה"ד דאלמוה:
ריב"נ אומר הנה מה ד' ריב"נ לענין העדפה ני מד' הר"ן דלד' ר"ח ור"ה גאון דפליגי למאן מבעיא לן לקמן ב' וג' מאי אין כאן הוכחה אי ריב"נ כרבנן או כר"ע וד' הרי"ף והרמב' וכ"כ הראש לקמן בהדי' דריב"נ כרבנן והכי מ' לכאורה דאל"כ דכר"ע סבר ל"ל טעמא

אחרונא ואמנם נ' דדבר זה אפשר דתליא אי אמרי' דגם באינו מעלה לה מזונות חייבת בז' מלאכות או לא דאי חייבת א"כ ה"ק לי' ריב"נ לר"ע טעמא דידך ל"ש אלא היכא דמעלה לה מזונות דנוטל מע"י אז שייך כ"ז משא"כ באינו מעלה לה טעמא דידי שייך אפי' באינו מעלה לה משא"כ אי באינו מעלה לה באמת אינה חייבת בשאר מלאכות ע"כ רי"בנ במעלה לה מיירי דאל"כ ל"ל דקאמר שמא יגרשנה גם עכשיו איכא למגזר אלא לאו במעלה מיירי וע"כ דפליג אר"ע והנה רש"י דפי' לקמן מי הוי כע"י הדחק ולא קאמר מי עדיף מע"י הדחק מבואר דס"ל כר"ח דלר"ע אבעיא לן א"כ מ' דס"ל דרי"בנ כר"ע והיינו דקאמר רי"בנ אומר אף עיקר מע"י יפר ר"ל ריב"נ מוסיף אר"ע אפי' היכא דאין לבעל עלי' כ"א עיקר מע"י כגון שאינו מעלה לה ור"ל בעיקר מע"י ז' מלאכות דאל"כ הי"ל למימר משום עיקר מע"י יפר. ומה"ט נאיד רש"י ג"כ מגי' ר"ח לקמן ופי' בדרי"בנ להעדפה פי' אחר משום דלר"ח לפמ"ש תוס' רי"בנ כרבנן ומדאבעיא ר"פ לקמן אליבא דר"ע ש"מ דרי"בנ כר"ע לענין העדפה דאל"כ ק' הל' אהל' וכ"ת מנ"ל הא גופא דר"פ אליבא דר"ע קבעי א"ל דהנה טעמא דרבנן דאמרי כל העדפה לבעל ה"ט דא"א שים העדפה לאשה שוב שייך איבה ובפרט למ"ש בירושלמי דאיבה היינו שמא תגנוב ותאמר בהעדפה קניתי וא"כ מ"ש ע"י דחק זה או זה משא"כ לר"ע טעמא דבמלתא דלא שכיח לא חשו רבנן ואפשר דבאמת בטעמא דירושלמי פליגי דרבנן אי' להו טעם זה וא"כ איהו עכ"פ תתלה בזה ור"ע לית לי' מ"מ בעי ר"פ מאי לא שכיח דקאמר ר"ע. ואמנם כן ק' דר"ח אנפשי' דלמ"ש ר"ח דאבעיא אליבא דר"ע היאיך מפ' בסוגין דרי"בנ דקיי"ל כוותי' כרבנן וצ"ל דס"ל לר"ח דהתרצן רצה לפ' כן אליבא דשמואל והש"ס דחי לי' כיון דמסברא רי"בנ כר"ע ואי שמואל ס"ל דפליג הוה לי' לפרושי כן בהדי' ולימא הל' כרי"בל להעדפה ר"ל רי"בנ העדפה ג"כ ס"ל א"וו אף שמואל סבר דרי"בנ כר"ע נמצא למסקנא שפיר סבר כר"ע:

ובזה נ' ליישב קו' א' בתוס' ד"ה שמא דלכאורה מאי הק' הנה מה דאמרה תורה דבעי' הפרה ביום שמעו דווקא היינו משום דהחריש היינו הקים כדכ' קרא משא"כ כאן דבשעת הנדר שתק דל"ל בה ובתר הכי כשתאמר אינו ניזונת שיחול הנדר למה לא יוכל להפר זה מקרי יום שמעו ולמה יאמר רי"בנ יפר וכ"ת גבי גירושין ג"כ נימא דיפר סמוך לגירושין לא היא התם לא מקרי יום שמעו כיון דעדן לא חל הנדר ועוד באותה שעה אין דעתו להחזיר וודאי לא יפר וא"כ מאי מק' תוס' אמנם למ"ש דלמסקנא רי"בנ גם לד' התוס' כר"ע א"כ ס"ל באמת דהנדר חל לענין העדפה אלא דמשום הא לא קפיד אמנם ביום שמעו שוב עכ"פ הוה וע"ז תי' דא"כ אמאי קאמר רי"בנ טעם אחר משום דס"ל

העדפה לא שכיח באשה דיה שתעשה ה' סלעים וא"כ וכי אשה שאין לה העדפה תאמר איני ניזונת וודאי אשה שאומרת איני ניזונית יודעת כי מע"י מרובי' על מזונותי' ואי משום אשה כי האי היינו העדפה דר"ע: ויע"ל דרצו לומר לשטתם דכל אשה האומרת אינו ניזונת או לא ספקה יכולה לחזור כה"ג וודאי שכיח משא"כ הכא דיחול עי"ז הנדר ושוב לא תוכל לחזור כה"ג לא שכיח שתאמר:

ואמר שמואל ע' רש"י רצה להקדי' דהתרצן הוה סבר דעיקר קו' ממיתה אגירושין והא שפיר משני לי' להעדפה ע' רש"י ק' דעכ"פ צריך סברא גם לתרצן זה למה לא קאמר בהדי' ר"ע בשלמא לתוס' א"ש דת"ק לא ידעי' מנו לזה קאמר רי"בנ וכה"ג מצי' בכמה דוכתין ומ"מ פריך הש"ס כיון דבעיקר מלתא לא ידעי' רי"בנ כמאן צ"ל בהדי' כת"ק אמנם לרש"י ק' וצ"ל דטעמא קאמר דבחמת אין הל' כר"ע מחביריו ות"ק חביריו מקרי אלא הכא משום דאיכא רי"בנ בהדי' הוא דהל' כוותי' והש"ס מ"מ פריך הא לא ידעי' עדן רו"בנ כמאן א"כ צ"ל בהדי' תו הל' כר"ע ורי"בנ בהדדי:

רש"י ד"ה אין הל' כת"ק נ' כוונתו דלכאורה מדקאמר ת"ק א"צ להפר מבואר דס"ל אדם מקדיש דשלב"ל כמ"ש רש"א ואי הוה אמר שמואל אין הל' כת"ק סד"א לענין זה דאדם מקדיש קאמר ודלא תק' עלי' מדפסק כר"י הסנדלר הרי ת"ק דידן פליג עלי' ולזה קאמר אין הל' כת"ק זה ואמנם א"כ הרי גם ר"ע ורי"בנ ע"כ ס"ל אדם מקדיש ולמה נקט שמואל ת"ק דווקא הי"ל למימר אין הל' כאותה משנה או כהני תנאי אלא לאו דר"ל במאי דקאמר ת"ק א"צ להפר לי' הל' כוותי' קאמר ולא אתי לדיוקא דאין יכול כמ"ש דא"כ מאי ת"ק דנקט אלא ע"כ לדיוקי אלא יפר קאמר:

אמר אביי בשלמא וכו' הנה לד' המפ' תוס' וראשוני' ה"ק אביי לא כדקאמרת דקונם קיל מהקדש כ"כ כ"א סגי בחד דרגא אם בהקדש יכול לאסור שלו על חבירו בקונם יכול לאסור של חבירו על עצמו אבל לא בב' דרגא דיאסר בקונם של חבירו על חבירו. ואמנם מד' רש"י למדתי דאביי ה"ק קונם לא קול כלל מהקדש והא דאייתי' ראי' דאינו יכול להקדיש פירות חבירו אף דיכול לאסור בקונם התם היינו טעמא דאם יקדוש פירות חבירו א"כ גם על חבירו יאסרו ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו וז"ש רש"י ד"ה בשלמא ע':

ואמנם אפשר ג"כ דאביו ה"ק התם טעמא מאי כי היכי דיוכל לאסור בקונם על חבירו לבדו דזה אינו ג"כ מטעם הקדש דהקדש חל אכ"ע וע"כ מטעם איסור ה"נ לענין פירות חבירו עליו אמנם גם באיסור לא מצינו שיוכל לאסור דחבירו על חבירו מה"ות יעשה כן בקונם:

ואמנם ההקדמה שהציע רש"י לד' אביי כוונתו דהא דהאריך אביי והוה סגי לומר יאסור דשלב"ל על חבירו דאין זה ענין לשל עצמו ולמה לי' לאכפולי ולומר פי' חבירו על חבירו אלא דאביי ה"ק לי' כיון דאתה מדמה דשלב"ל לפירות חבירו א"כ גם פירות חבירו ע"כ יוכל לאסור בקונם ואמאי קאמר רי"בנ דהנדר לא חל עד שיגרשנה וכ"ת היכי קרי אביי להא פירות חבירו הרי יכולה לומר אינו ניזונת לא היא לענין שאר מלאכות ע"כ לא מהני דאל"כ למה קאמר רי"בל לאחר גירושין וחזרה דווקא ולא קאמר איני ניזונת כקו' התוס' וזה שכ' רש"י ועוד דע"כ פירות חבירו מקרי מדלא איירי אלא וכו' דאל"כ לאחר גירושין הו"ל לרש"י למימר דאז חל הנדר ומה חזרה אלא כדכ':

השתא לא קדיש פי' רש"י אין ברשותה להקדיש דאין לפ' כפשוטו דא"כ אמאי לא אטו המקדיש אלאחר ל' יום לא חייל:

א"ר אלעא אלמה לא עמ"ש בזה הר"ן בנדרי' ואמנם לד' התוס' בסוגיין ר' אלעא קרי לי' שאני מוכר אליבא דר"ה ור' ירמי' סיים דבריו אליבא דר"ן ואפשר דמשו"ה לא כ' תוס' ד"ה לעולם במעלה כ"א מאי דוחקא דרב משום דמ' דשמואל כר"ל ג"כ ס"ל. ואמנם ד' הראש בנדרי שכ' אליבא דשמואל כראב"א תמוהי' מאד דהרי בהדי' פליג עלי':

ואפשר לומר דפליגו אי רי"בנ ס"ל העדפה לאשה א"כ שייך שאני מוכר לך ואי סבר כת"ק העדפה ג"כ לבעל א"כ הוה שמכרתי לך:

התם גופא ופירות א"ל דר' ירמי' ס"ל סברת התוס' לקמן דקונמות גרע ע"כ מהקדש וא"כ לא מהני גופא בידה וסברא זו נ' דתליא בב' הפירושים שכ' לעיל אליבא דאביי דלפי' התוס' הנה אביי מודה דקונמות גרע אלא דס"ל דסגי בחד דרגא משא"כ למ"ש בשטת רש"י קונמות לא גרע כלל מהקדש כ"א הא דהקדש ל"ש בפירות חבירו משום דהוה פי' חבירו על חבירו:

רש"י הא לא דמיא מסקנא דאתקפתא הנה כן פי' גם לעיל והתם שפיר כ' כן דלא נימא דהאי הא לא דמיא כאינך דבעי לתרוצו קו' הש"ס מי איכא מידי אמנם בדר"פ וודאי ק' מאי דוחקא ונ' דבא ליישב בזה קו' תוס' הרי משכנתא גם עכשיו הקדש א"וו דלא בעי ר"פ לאתוי מזה דאין הנידן דומה לראי' דש"ה דאף עכשיו יוכל להקדיש ואמנם ר"פ ה"ק מדדייקת למימר מכרתו ש"מ דמ' לך דדווקא במכרתו שייך סברתך משא"כ במשכנתא אפי' היכא דעכשיו אין בידו להקדושה כגון לעשר שנים את מודה ומ"ט ע"כ הטעם משום דהכא גופא בידה א"כ ה"נ ומ"מ לא נקט ר"פ משכנתא לי' שני' משום דאינו דומה וגרע מהכא דבכל שעה יכולה להתגרש ואמנם רשב"א אתקיף לי' דלמא משו"ה נקט ר' ירמי' מכרתי משום דאין בידו לפדותה ודומה להכא שאין בידה להתגרש ואמנם אנא

אמינא כיון דעכ"פ גם במשכנתא שאין בידו לפדותה דינא הכי א"כ שפיר ל"ק האי מי איכא מידי ומה"ט פי' רש"י גבי משכנתא לי' שני' דגם עכשיו אין בידו להקדושה דמבעי לתרוצי קו' מי איכא מידי:

ואמנם ר"פ דלא אסיק אדעתה הך דיחוי דאין בידה לגרש משום דמ' לי' כמ"ש הר"ן בסוגי' דהואיל ובעי פדה לא מקרי הואיל דמחוסר ממון ומעשה ול"ד לבידו להקדישה דלא חסר מידי ורשב"א ה"ק בעלמא מודינא לך הכא טעמא אחרונא הוא דהרי באמת גופא בידי' וגם הואיל אי בעי ופדה הני תרוויי' בהדדי שפיר מהני משא"כ בהקדש דלא מהני הואיל ואי בעי פדה משום דאפי' גופא אין בידו:

והנה בתי' קמא של תוס' אהך דמשכנתא נוכל להעמיד תי' במ' ערכין דיש לחלק בין משכנתא לשכירות:

ואמנם למ"ש שם בשם התוספותא דיש חילוק היכא דיכול לחזור המשכיר דהיינו שלא קיבל דמו השכירות או קיבל וא"כ הן ד' רש"י דמשכנתא שבידו לפדותה יכול להקדיש ושאין בידו לפדותה לא יכול להקדישה עד לאחר מכאן והנה בדרב מרי שם הי' יכולה גוי' לפדותה ושפיר הוה מכירתו מכירה: והנה סברת החילוק בין קונמות להקדש כעין סברת התוס' לעיל גבי נולדים משום דבקונמות אין כאן מקבל קנין כלל:

ומה שהק' תוס' מנ"מ דווקא ולא מנצ"ב דמשנה שלמה הוא במס' מכות דיכולה למכור דהתם משום מכירת שטרות נגעו בה ול"ד לכאן:

ולתי' בתרא בסו"הד שחלקו בין יד לשדה צריך להסביר א"כ איך מדמה שוב הש"ס וצ"ל כיון דהתם ג"כ אין בידו להקדיש עכשיו א"כ ההוא גופא לא הוה כ"א דקל לפירותי' וכה"ג גם ביד שייך:

והנה הרשב"א לא חשיב ליי קו' ר"א דבידו לאחר י' שנים לא מקרי בידו דשמא ימות לזמן מרובה לכ"ע חיישי' ורב אשי מ"מ פריך לי' משום דהרי למיתה גם כאן יש לחוש דאם ימות הבעל ג"כ לא חל הנדר ואי אמרי' כשטת הרמב' דכה"ג גם בני' מחייבים להקדיש א"ש:

ומ"מ אסקי' רב אשי דאין גופה בידה וא"כ למאי דמסקי' דבאמת הנדר חל אלא דאלמוהו רבנן א"כ ליתא כלל לקו' אביי שכן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו מדרי"בל דאמר דאין הנדר חל עכשיו ולמאי דמסקי' דבאמת הנדר חל עכשיו א"כ משכחת לה ג"כ פירות חבירו על חבירו ושפיר קאמר רב יוסף ואביי אפשר לטעמי' אזיל דל"ל הקדש מפקיע מידי שעבוד. וכן מ' מד' רש"י שכ' דשוי' רבנן לבעל כלוקח גמור א"כ שפיר מקרי פירות חבירו ומה"ט שפיר דייק הרמב"ם דקונם חל למסקנא על דבר שלב"ל וממילא

כיון דמסקי' דמקרי לוקח שפיר פסק הרמב"ם ג"כ דגם הוא יכול להקדישׁ: אך לשטת התוס' שכ' דלר"ל נחתי' להכי דווקא ולא לר"ה א"כ לר"ה לא נחתי' לכל זה כלל וא"כ ליתא לד' הרמב"ם. אלא לד' הר"ן דס"ל דלר"ה קאי סוגיא ומ"מ מק' כאן וכאן על ד' הרמב"ם וודאי קשיא ונ' דס"ל להר"ן דה"ז דומה לגזל ולא נתיאשו הבעלים דשני' אינם יכולי' להקדישׁ זה לפי שאינו שלו היינו הבעל וזו לפי שאינה ברשותה ואמנם למ"ש לעיל דהרמב"ם דייק לי' מדר"ה לקמן דלא אמר מורדת מז' מלאכות אע"כ דלר"ה כופין וא"כ תו מקרי גופה שלו ולמאי דמסקי' דאינו שלה כלל א"כ הרי זה פירות חבירו על חבירו. ואמנם לא תקשי א"כ הרי לתשמישׁ ג"כ גופה משועבד ואמאי מקרי מורדת לר"ה התם באמת אמרי' אין ברגלים זה הכופה אשתו לתשמישׁ:

ומעתה יתיישב לנו ג"כ לד' הרמב"ם דגם הקדשׁ דמים מפקיע מידי שעבוד אמאי קאמר ר"א שאני קונמות דקה"ג נינהו דהא דהקדשׁ דמים מפקיע היינו שעבוד בעלמא דבידו לפרותה גבי אפותיקי משא"כ שעבוד כה"ג דאין בידה דווקא קה"ג מפקיע דלא כ' בי' ביתו כמ"ש הקצו"החּ משם הריב"ש בשיטת רש"י אלא שק' לי' קצת מסוגי' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו דמ' אפי' בקה"ג כגון לשם חטאת וצ"ע. ואמנם כאן דמ"מ לא היה כ"א כעין שלו וודאי א"ש ומ"מ דשלבל"ע ילפי' מני' דלא כ' ג"כ בהדי' ולא גרע כמו אינו ברשותו וכמו שחילק הסמ"ע סי' רי"ב בד' הרמב"ם ולמ"ש יש מכאן הוכחה לדבריו:

ואמנם מ"ש רש"י ד"ה אלמוה דשויה רבנן נ' שרצה ליישב דאפוכי מטרתא ל"ל כיון דיכול להפר ואי לא היפר איהו דאפסיד אנפשי' לזה פי' רש"י דבעלמא אלמוה וזה סברת הפוסקי' החולקי' על ד' התוס' דגם למלוה אלמוהו דהכא לא אמרי' דמשום נדר אלמוהו אלא דבלא"ה אלמוהו משום שאר מילי ולד' התוס' דמ' מדברי' דדווקא משום נדר ומחלקי' בין קונם כללי לפרטי צ"ל דזמנין שמתוך כעס עלי' דסתמא אינם זע"ז ברצון אם אמרה הכי ומתוך כך לא יפר עד שיעבור יום שמעו ולזה אלמוהו עכ"פ שלא יצטרך לגרשה ונתנו לו דרך להפר אפי' אלאחר גירושין:

ואמנם מה שלא הביא הטור גם גבי תשמישׁ דיפר לטעמי' אזיל שכ' גבי תשמישׁ דלא מהני הפרה אלאחר גירושין אי אמרה הנאת תשמישׁ כל העולם וא"כ מה הועלנו בעצתינו אם נאמר דיפר מ"מ תדור בכולל ולא יוכל להפר ודווקא במע"י שלא תוכל בשום אופן להפקיע מבעלה אמרי' דיפר דהועלנו בזה משא"כ התם:

אלא דהתם גופא נתקשה ב"י טובא והנה בקו' א' דהו"ל הנאת תשמישׁ העולם עלי נ' דדייק לי' הטור מדנקט תנא סוף נדרי לשנא נטולה אני מן היהודי' ולא נקט אפכא ש"מ דגם כה"ג מהני ואמנם טעמא מאי וכן ק' טובא קו' ב' והנה מ"ש הד"מ ליישב שם ד'

תמוהי' לדעתי מאד ולא זכיתי להבין כלל דמ' מדברי' דהבין קו' הב"י אלאחר גירושין והב"י אלאחר חזרה קאי וגם מ"ש הקצו"הח מד' התוס' בזה דקונם כללי לא אלמוהו לא דמי דהתם טעמא מאי דלא חיישי' להכי שיאסור אדם עצמו אכל העולם משא"כ כאן כי לכל העולם בלא"ה אסורה ורק מבעלה רוצה להפקיע עצמה מה לה בזה אם אומרת בכולל או לא וכ"ת לאחר מכן מה תעשה כשהאשה רוצה להפקיע עצמה אינה חוששת לפי שעה בזה ומ"מ אין הנדון דומה לראי' ואמנם לדעתי ד' הטור מבוררין דהנה למשנה ראשונה יוצאת בכתובה והטעם כ' המפ' משום דסתמא אנוסה היא ותשמיש קשה לה והוסיף הראש שם בנדרי' ולא הוה דברים שבינו לבינה דבידו לגרשה כוונתו כיון דבאמת אנוסה היא כה"ג לא משעבדא לי' דלא שעבדתה התורה עד"ז ואמנם מ"מ הוא יאמר הכל יודעי' כלה למה נכנסה לחופה ואשה כזו ל"ל הרי באמת יכול לגרשה נמצא דמצד הדין אם אמת בדברים לא יוכל כלל להפר נדר זה דלא הוה דברים שבינו לבינה והנה לטעם זה אין חילוק בין הנאת תשמישי על העולם או אפכא ומשו"ה דייק תנא למימר לשנא דמשתמע לתרי אפי ולא כ' ל' נדר דלא נימא דווקא קתני ואי נקט עלי הו"א דווקא כה"ג ואי נקט תו על כל העולם הו"א תו דכה"ג דווקא למשנה אחרונה יפר ומכ"ש למ"ש דטפי מ' באמת הל' על היהודים מעלי' דא"כ הו"ל למימר נטולים ממני והנה למשנה אחרונה משום שהורגלו לעשות כך עברו חכמי' לס' אי' דאוריי' ולא האמונה ואמרו יפר מ"מ ואמנם טעמא מאי שלא תוכל להוציא עצמה מתחת בעלה אך כיון שגרשה דשוב ל"ש טעם זה ועדן הס' במקומו עומד דלמא אמת אמרה ולא הויא הפרתו כלום ואסורה לחזור לו א"כ מה"ית יעקרו אז ס' דאוריי' לזה כ' הטור דלא סמכי' אהפרה זו אלא כ"ז שהיא תחתיו לא יותר ומבוררין ד' הטור בע"ה:

ע"ד המחבר בחו"מ סי' רי"ב ל"נ לי תי' הסמ"ע דא"כ לא הוה שתק המחבר בב"י מני' אלא נ' לי דקאי אסעיף שלפני זה דבלא"ה יש לתמוה למה כ' ל' הרמב' כיון שבב"י מסכי' כי הרמב"ם לא פליג וכן קו' הלח"מ היאיך נוכל לפ' כן ד' הרמב' בה' מכירה א"וו כוונת הב"י כי הרמב' ס"ל כי"א דגם בצדקה אמרי' נדיב לב עילות ומטעם מחשבה מהני א"נ עדיף מנדיב לב דהרי עכ"פ הוציא בפי' וד' הראש דלא אמרי' בצדקה נדיב לב ומעתה לדיעה שני' זו אמרי' דבעי' דווקא לשנא מעליא ומ"מ מב"ק שהק' הלח"מ התם כר"ת ס"ל דלענין לשנות מיירי. וע' טו"ז שם ד' צ"ע. עד כה ברכני ה' בסוגיא דהמקדיש כן יקדשני צורי בתו"הק וע"ס:

בענין מלאכות האשה לבעלה פ' אעפ"י:

וארו מלאכות הנה לד' הר"ן דאף אשה שעושה ואוכלת מ"מ חייבת במלאכות אלו א"ש ל' דמתני' דקאי אדלעיל וקאמר אף בעושה לעצמה ואלו מלאכות שחייבת האשה האמורה למעלה לבעלה זה שהקדיש מע"י וכ"ת הרי עכ"פ לר"מ אם תעשה לו יהי' הקדש לא כן כ"א כיון שבכלל מע"י הוא רק משקל ה' סלעי' א"כ השאר לא הקדיש כלל ואמנם לד' הרמב"ם שכ' בה' נדרי' דאפי' לא אמרה רק קונם מע"י נהנין לך ג"כ חייבת וודאי ק' ואמנם גם לד' התוס' דהכל בכלל ע"כ צריך לפ' דה"ק פרושי קא מפ' אלו הן המלאכות דאמרי' לעיל דעושה ואוכלת ולא תעשם לבעל. אא"כ הו"ל למימר שהאשה חייבת בהן ואמנם אי אמרי' דדווקא לבעלה טורחת א"ש דנקט לבעלה. ע' בסוף הענין מ"ש:

אמנם אפשר דאפי' אם הקדיש מע"י כ"ז שלא אמר קונם לא חל אז' מלאכות אלו הא למה זה דומה למ"ש הראש במס' חולין גבי סכין של ע"א דכיון דאין המלאכה נגמר ע"י לא מקרי בא מכוחו ודווקא גבי כרכר לארוג אמרי' כן וה"ה בידה מה שאורגת משא"כ אופה וטוחן לא עדיף משחיטה. אלא דא"כ צ"ל דעושה בצמר דנקט תנא משום פלוגתא דר"א ואמנם ואלו דקאי אלעיל במקדש לא קאי כ"א אאינך מלאכות:

אופה פי' רש"י פת ר"ל דמה"ט חולק התנא אפי' מבשיל משום דיאפיי' היינו פת וזה הוה מלאכה כבידה:

הכניסה לו שתים ע' רש"י כוונתו דאי לאו סיפא הו"מ למימר דשאר מלאכות האשה עצמה חייבת לו ולא הוה ק' הא שארא עבדא משא"כ השתא וודאי ק': טוחנת ס"ד ע' רש"י ואהא הק' תוס' שפיר ותי' כמ"ש הב"י לד' הרמב' דאיכא טוחנת שהוא מלאכה ע"ש:

מתני' דלא כר"ח אפשר לפ' דאי הו"א טוחנת ממש הוה מצי לפרושי דה"ק תנא אם הוא טוחנת מבית אבי' טוחנת וכן אופה ור"ל דכיון דאינה יורדת בזה חייבת אבל ר"ת מיירי מהני דכופה אותה אפי' לא היתה למודה בבית אבי' משא"כ עכשיו דאמרי' מטחנת או אידך תי' א"כ מ' לן דלא איירי תנא בהכי שפיר ק' לן ודלא תימא ואימא תריץ באמת הכי לזה קאמר דר"ח ג"כ בלא"ה לאו מעולה ויורדת מיירי דתני עוד אין אשה אלא לתכשיטין פי' ר"ח בעי לתרוצי כיון דפטורה משאר מלאכות א"כ למנ"מ כ' רחמנא בעולת בעל דעולה ואינה יורדת ותי' ר"ח לענין תכשיטין ואי ס"ד דלענין מלאכות גופיי' ס"ל לר"ח הכי ל"ל למימר לתכשיטין דווקא אלא לאו ש"מ דר"ח לא מחלק כלל:

אין אשה אלא ליופי ע' תוס' כוונתם במ"ש וכיוצא בהם דטוחנת אופה ומינקת פטורה לגמרי ושאר מלאכות מיעוטן חייבת ולא לכל בני הבית ולטעמיי' אזלי שכ' בדבור הקודם דאשה חייבת לכל בני הבית אפי' לארחי ופרחי ואמנם כיון דס"ל לתוס' בסוגי'

דמורדת דפוחתין לה שאר מלאכות ממע"י א"כ מ' דלר"ח ע"כ גם חשבון מע"י קיל לזה כ' דלא היא כ"א לר"ח הברירה בידה ולתנא דידן ביד הבעל ע' בד' ותמצא ד' מדוקדקי':
והנה לולי ד' התוס' הי' נ' דהאי לבני דקאמר ר"ח ר"ל להנקה וגם בהא לא פליג דאל"כ פשיטא ואפשר דבא לומר כמ"ש הרשב"א בא"ע סי' פ' דאין הבעל יכול למחות לאשתו לשתות סם שתתעבר אף שתכחיש יופיה וס"ד כיון דאין אשה אלא ליופי והוא אינו רשאי להכביד עלי' מה"ט במלאכה ה"ה דיוכל למחות בידה כזה קמ"ל דאין אשה אלא לבני':
ואמנם לדברי א"ש אידך דתני ר"ח הרוצה שיעדן הרוצה שילבין דר"ל דגם הכיבוס והבישול בכלל ליופי:
ומ"מ מבואר מד' התוס' בעושה בצמר דמתני' היינו ה' סלעי' ודלא מפ' תנא כמ"ש לקמן דאדרבא היכא דעושה שאר מלאכות ליתא לקצבה זו אך במשרה דאינה עושה שום מלאכה דינא הכי ואמנם הרמב"ם גם במשרה השמיט זה וצ"ל כמ"ש ה"ה דס"ל קצבה זו לאו דווקא הכל כמנהג המדינה:
הכניסה לו הא שארא ע' תוס' וקצת תימא נ' דאמתני' לא ק' להו דכיון דאינה חייבת כ"א בג' מלאכות א"כ יש לה זמן פנוי להכין טרף לנפשה מלעולם אין הבעל נותן לה מזונות אא"כ מ"פ הש"ס תימא לי' עיילות לך אתתא הא ע"כ צריך להותיר לה שפחה זמן לעשות למזונותי' אלא ש"מ הבעל זנה וא"כ שפיר ק' ומ"מ לא הקי' כ"א לטעמיי' דס"ל דאותן המלאכות מחשבון ה' סלעי' א"כ אין פנאי לשפחה כלל משא"כ לד' הר"ן וסייעתי' שפיר מצי' למימר כשם שהאשה האומרת אינו ניזונת צריכה לעשות הז' מלאכות ומ"מ תעשה הה' סלעי' לעצמה א"כ שפיר פריך הש"ס בשפחה דכוותה: ואמנם ק' לי' לרש"א הל' קצת תימא ולזה יישב הקו' ומ"מ ר"ל שהתוס' הניחו בתימא משום דאין תי' מספיק אכתי לראב"א אלא דדלמא סוגיית הש"ס לרב ושמואל ולראב"א באמת טעם המשנה כדכ' אמנם גם לרב ושמואל ק' מאן מפיס דמותר דידה שוה כנגד המזונות שצריך לתת לשתיהן וצ"ע ואמנם לדעתו כוונת התוס' דלמסקנא דהכניסה לאו דווקא כ"א ראוי' ומ' משום עולה ואינה יורדת א"כ סבר וקיבל לישא אשה שצריך לכפול לה מזונותי' אלא תמיהתם א"כ כיון דממתני' מוכח האי טעמא מאי חידש רשב"ג: שצמצמה גוי רש"י נ' דס"ל דלא תלי' כלל בעולה ויורדת והיינו דפי' ג"כ בראוי' ואמנם מס' לי לד' הפוסקי' אם צמצמה מהני דהוא לא עלה והיא אינה יורדת כה"ג וצ"ע:
ופרחי ע' רש"י דעתו דאין האשה עושה לבני הבית כלום כדמ' באמת ל' הש"ס הא טרחא לדידי ולדידה דמ' גם האשה אינה חייבת אלא הכא משום ההיא גרמה לאורחי' כדמסיק

נפישי ב"ב וכו'. והנה בש"ס הגי' ופרחי דמי תרי מילי נינהו ורש"י לא גרס כ"א פרחי מ' דחדא הוא וכוונתו דלכאורה תיסגי אם יבואו אורחים למה עכ"פ כ"ז שאין אורחי' לא פטרוה מכל מלאכות לזה כ' רש"י דארחי היינו פרחי עוברי דרך שאינם משתהים ושכיחי בכל עת וצריך להיות שפחה אחת פנוי תמיד להני:

שם ע"ב הל' כר"א ע' בראש וטור סי' פ"א נ' דד' הטור בכוונת ד' הראש דע"כ אין לפי כפשוטו דהל' לגמרי כרשב"ג דא"כ לימא הל' כרשב"ג אלא דרשב"ג ור"א בתרתי פליגי לר"א דווקא לזימה חיישי' וא"כ היכא דהוא חייב בדבר כגון במדיר א"כ אין לו טענה וגם היא לא תוכל לטעון דתיקו אנפשה ואמנם רשב"ג הוסיף אף המדיר תוכל היא לטעון משום שעמום וא"כ עכ"פ בהא הל' כוותי' ודווקא היכא דשייך שעמום ומ"מ בשפחות לא סמכי' ארשב"ג לקולא והן ד' הטור סי' פ' ופ"א וע' בפרישה ובכלל דבריו דברי:

בענין מלאכת נדה פ' אעפ"י והצעת המטה כ' רש"י דברי' של חיבה כוונתו למ"ש תוס' בריש מכלתין דנהי דתרי גווני הצעת המטה נינהו מ"מ ר"ה דאיהו מרא דשמעתא קמייתא ובתרייתא סתמא שכיון להנך תלתא גופיי' דאיירי בהו לעיל ולא איירי בהצעת המטה דמתני' ולזה כיון ג"כ רש"י דמיירי הכא ג"כ מגווני דהוו דברי' של קירוב וחבה לאפוקי הצעת המטה דמתני' אתא:

ואמנם למה שדחו שם בתוס' דלר"ת לו לבדו אפי' דבר של טורח אסור א"כ שפיר דחה הש"ך סי' קצ"ה ד' הטו"ז שכ' דכי היכי דהצעה של טורח מותר לרש"י ה"ה להביא המאכל הוה ג"כ דבר של טורח אמנם אף אנן נימא דלדידן לשטת ר"ת דאפי' של טורח דווקא לכל בני הבית שרי ה"ה הבאת מאכל דווקא לכל בני הבית ולא לו לבדו:

ובד' רש"י אלו נ' ליישב קו' הב"ח על הטור שהוסיף על ד' ר"ה גאון שכ' דל"ד הצעת המטה ה"ה לישן על מטתה והוסיף הטור ה"ה לישב ותמה הב"ח וכי דנין ישיבה משינה אמנם העיקר תלוי בקירוב הדעת ומעתה הנה בימי הראשוני' בארצותם הי' סתם הישיבה ג"כ על מטות אך בלא כרים וכסתות ולשינה הציעו המטה בכרים וכסתות ומה"ט לא הי' שייך בישיבה בעלמא על מטה בלא כרים שום קירוב הדעת כ"א בשינה על מטה שהציעה היא ואמנם בימינו וימי הטור אשר סתם מטה היא מטה מוצעת ומיוחדת לשינה שפיר כ' הטור דאפי' בישיבה בעלמא איכא קירוב הדעת:

והנה דייק הטו"ז דמדנקט הש"ס הרחצת פני' וכו' ולא נקט מים לרחוץ ש"מ דליתן מים שרי ודווקא ע"ג רגליו הוא דאסור ואמת של' הראש בריש מכלתין מ' קצת כדברי' ואמנם הש"ך שנחלק בפשוטות עלי' מד' הר' יונה צ"ל דס"ל דהראש מיירי כשהוא רוצה לרחוץ לאפוקי שלא בפניו דלא. ואמנם לא יישב אכתי ל' הרחצת שדייק הטו"ז וצ"ל דהנה

ר"ה ורצה לעורר אותנו דמיירי מאותן ג' מלאכות עצמן שהביא לעיל ונ"מ לענין הצעת המטה כמ"ש ולעיל אצטריך למנקט הרחצת לומר דאפי' ברחיצת רגלי' עצמן דס"ד דהוה בזימני' חייבת ואמנם כ"ש מים לרחוץ ולזה הוכרח לנקוט ג"כ ל' זה בעצמו דנדע דמהני גופייהו מיירי וסמך על המבין כי היכי דלעיל לרבותא נקט הרחצה וגם נתינת מים בכלל ה"נ דכוותא:

אמנם הא צ"ע הש"ך השיג על הב"ח דס"ל דמזיגה שלא בפניו ג"כ אסירא כאן דע"כ ע"י נתינתה על השולחן יוודע לו או יסתפק לו שמזגה ול"ד להצעת המטה והשיג הש"ך מד' הראש בריש מכלתין שכ' ושלא בפניו נראה דשרי וע"כ דלא קאי אהצעת המטה דלמה כ' נראה הרי גמרא ערוכה היא וע"כ דאמזוגת הכוס קאי התינח לד' הטו"ז דהרחצה ליתן מים אפי' בפני' שרי שפיר משא"כ לד' הש"ך דלמא אהרחצה קאי וכן יש לפ' סמיכת לשונו של הראש שם ע' ותמצא וצ"ע ואמנם כגון דא צריך לאודועי דע"כ לא כ' הב"ח כ"א לענין מזיגה משא"כ לענין הושטה מבואר ברש"י במ"ש בי סדיא למעלה מראשותיו ר"ל שלא בפניו ועד"ז נ' לי כוונת ופשט ד' הרמב"ם בה' אישות שכ' ומזיגת הכוס נותנת לו על הספסל או על השלחן והוא נוטלו וד' ה"ה דד' הרמב"ם דמזיגה דווקא מודו לידה אסור ואמנם א"כ לאיזו צורך כ' הרמב"ם תחלה על הספסל או על הארץ וצריך לדחוק דמיירי באתרא דאין שלחן כגון בזמן התלמוד שלא היו מביאין שלחן כ"א לאכילה וכזה דוחק ואמנם נ' דהיינו אבי סדיא ור"ל על השלחן שלא בפניו והוא נוטלו מעצמו ומה"ט השמיט כ"ז בה' אי"ב משום שכ' שם אחר הג' מלאכות ודווקא בפניו וא"כ תו לא צריך למידי:

ואמנם מ"ש הב"י יו"ד קצ"ה דד' הרמב"ם דלדידן אין לסמוך אשינוי דבריו תמוהין וכי נעגם ממנו דבריו בהי' אישות או ד' ה"ה בה' אי"ב ואפשר דעתו משום דרק בה' אישות אגב גררא נקטא ובמקומו בה' נדה לא הזכיר כלום ש"מ כד' הכ"מ:

שמואל מחלפא ע' רש"י ונ' דק' לי' לרש"י למה מפ' הש"ס הצעת המטה מקמי מזיגת הכוס אלא לאו משום דהצעת המטה שלא בפניו שריא אפי' בנדה גמורה משא"כ מזיגת הכיס בימי ליבון דווקא שרי והטעם נ' דבימי שמואל התחילה להתפשט חומרות בנות ישראל דהרי רבי רביה דשמואל לדורו בשדות אתא ותיקן והנה החכמי' שהחזיקו חומרא זו בבנות ישראל ראו וחשבו דלא ליתי הקלה ע"י תקנתם ולזה התחכמו שלא להפקיע שעבוד הבעל כל מה דאפשר דלא ליתי לאנצוי ותקנו שישאר הדבר כל מה דאפשר כמקמי הכא כ"א כל מה דאפשר למעבד ע"י שינוי עבדי' ואמנם לא הצריכו זה כ"א בימי ליבון שהם מכח חומרא משא"כ בימי נדה נשאר הדבר כמו שהי' מעיקר הדין ובזה

יתפרש לן למה זה הביא הש"ס מנהגי כל הני אמוראי להורות דשמואל בדורו שהתחילה תקנה זו התקין להקל כל מה דאפשר והי' די בימי' בשינוי פורתא אך בימי אביי שכבר נתפשטה התקנה החמיר יותר ורבא החמיר עוד יותר שלא ידע כלל מהמזיגה ור"פ שהי' בתרא הקפיד שיהא דרך בזיון תמור דרך חבה כי שרשיפא היינו הדים הרגלים ומ"מ נתבארו ד' רש"י: ואמנם מאי דאמר אלי' ז"ל בימי ליבוניך מהו אצלך היינו משום שידע שהתלמיד טעה בזה ואמנם מאי טעותי' נ' שהרמב"ם רמז לן יישוב נכון בזה בה' אי"ב שסיים שם לאחר שכ' דאין חילוק בין ימי ליבון לימי נדה דנדה מותרת להתקשט נ' כוונתו לרמז על טעות תלמיד זה שהיקל בליבונה דהנה אי ילפי' טבילת נדה מורחצו במים שהביא הרמב"ם לחוד או במי נדה יתחטא אין ראי' מפורשת דלבעלה בעי טבילה דדלמא לטהרות ולבעלה כיון שהפסיקה ד"ת מותרת ואמנם ר"ע לימד בנדתה תהא אפי' לבעלה כמו לטהרות עד שתבא במים אך זקנים הראשונים היו דורשי' שלא תתקשט כדאמרי' פ' במה אשה וא"כ לזקנים וודאי י"ל דימי ליבון קיל יותר והנה זה הי' טעות אותו תלמיד וזה שכ' הרמב' דלדידן דלא מחלקי' והיינו דס"ל כר"ע א"כ נדה מותרת להתקשט:

וכ' ה"ה דמזיגה מים שרי והק' הב"י דלא סיפא רישא דהו"ל למימר רבותא טפי שאר משקין ול"נ דה"ה רצה להתיר לן כי היכי דשרי הושטה ע"י שינוי ה"ה מזיגה ע"י שינוי והנה דרכן של בנ"א למזוג מים לתוך יין ואם היא מזגה יין לתוך מים כה"ג שהי' מים לפני' ומזגה יין לתוכן שרי: וכוונת הסמ"ג בשמן כ' להצהיל פנים משמן כי היכי דגבי יין כ' ויין ישמח:

פשט ד' התוס' בענין שכ' דנ"מ בין ג' לד' דמס' להו אי הא שארא קאי אארחי או אדברי' קטני' וא"נ ס"ל דהברירה בידה והיינו דקתני אינו כופה לעמוד לפני אבי' אף דלא גרע מארחי מ"מ היא מציא למעבד דברי' קטני' תמור זה וא"צ לתי' המפ':

במ"ש הבי"ש לתרץ ד' רמ"א מ"מ אחכמי' גופא יק' אמאי הטריחו עלי' כולו האי א"וו דדווקא וד' הבי"ש צ"ע:

בענין הנהגת בע"הב עם השמש בסעודה:

הכל משהין ע' רש"י אזיל לשטתו שפי' עירובין נ"ג ע"א דהא דמשיירין פאה היינו להשמש א"כ אין לפ' משהין ל"ד כ"א שאין נותנין לו דהרי ע"כ צריך לתת לו פאה א"וו ר"ל ליתן לבסוף ואמנם ד' הרמב"ם בה ברכות נ' דמשהין ל"ד דלא כ' כ"א דרך רחמנות לתת לו מכל מין ש"מ דס"ל משהין ר"ל אין נותני' כ"א מהני עובדא דאלי' ז"ל כ' דרך רחמנות ונ' דס"ל כמ"ש תוס' בעירובין וא"כ האי פאה לאו לשמש היא כלל:

ואמנם מה דלא הביא דמדינא חייבין ליתן לו כל דאי' לי' קיוהא משום דס"ל דמדתייתי הש"ס דאלי' ז"ל קפיד אמאן דלא ספי ש"מ דינא הכי ומדרך רחמנות:
ואך המחבר שהשמיט תיבת קיוהא נ' דכיון דקיוהא כמ"ש רש"י קהית שנים מאי שייך בזה למימר אי' לי' קיוהא קודם שאכל אלא וודאי אריחא קאי דריחא חזק אשר המריחו ע"י שהוא תאב לאכול קוהים שיני' ושיני' דנקט ע"ד שאז"ל שיתין תכלי מטין לככי דשמעי מיכלא ולא אכלי ושפיר כ' המחבר פי' הדבר באר היטב והיא היא:
והנה גם ההיא דמר ספי מחד מינא פי' רש"י לטעמי' דע"כ ספי לי' מכל מין משום פיאה אע"כ דר"ל מחד מינא בתחלה ואמנם ממ"נ אמאי מחד ספי לי' לזה פי' רש"י שהי' סובר כיון דאספי לי' מחד מונא ולשובע כפי' רש"י תו ליכא חשש בולמוס:
וע"ז סובבי' גם דברי' באינך דליכא לפרושי קדים ספי ר"ל מיד ולא בתר סעודה דא"כ היינו קמייתא ולימא תו בהאי לישנא דאמר לעיל א"וו קדים היינו קודם שאכל הוא וממילא כיון דקיי"ל הבוצע דהיינו הבע"הב פושט ידו תחלה ע"כ היינו גם לפני האורחין ומה"ט ג"כ עבר על מה שאמרו הבוצע פושט ידו בקערה תחלה משום דלקדמי בתר דידי' מקמי אורחין קא מבזי להו לאורחין וע"כ הקדימו גם מקמי דידי' ואמנם מה שכ' רש"י גבי דקדים משתעי אלי' כיון בזה דלא תקשי לך כיון דקיי"ל הבוצע פושט ידו בקערה תחלה א"כ מאי מעליותא דהאי לזה פי' רש"י משום דלפעמי' יש אורחין מרובין וצער לשמש להמתין והתם מיירי באורחין מועטין או דליכא שמש. אך זה לא מסתבר דרוב ב"א יש להם שמש בסעודה ומה"ט בחר בהא דהכא דווקא משום אורחין מרובין:
והנה הרמב' בה' עבדי' הביא דין זה גם לענין עבד כנעני ותמה הלח"מ וכוונתו דמירושלמי ליכא הוכחה כ"א לתת מכל מין אבל לא להקדים ואמנם נ' דהנה הרמב"ם כלל שם הא דמקדמי' מזון הבהמה ומה ענין זה לשם אלא דכ' כן דנילף מבינייהו כיון דאשכחן בעבדי' דצריך לספות מכל מין ואשכחן בשמש דצריך להקדים לו מאי אמרת עבד גרע משתש' הרי גם בבהמה צריך להקדים וכ"ת נילף מבהמה לא היא דלמא אדם בר דעת עדיף בזה מבהמה דיהיב אדעתי' דעלי' להמתין אך כיון דאשכחן בשמש דלא אמרי' הכי א"כ ממ"נ אי לאדם מדמי' לי' הרי שמש מאי אמרת בי' עם הדומה לחמור הרי גם בבהמה דינא הכי וממ"נ מוכח שפיר:
שם ע"ב מ"ט עבדת הכי ק' הרי בסכנה הוה ולזה נ' דהענין ע"ד אחר ממה שפי' רש"י כי רב אשי אמר אשר הטורזינא מצורע ועשה כן למען לא יאכל המלך ממנו ורבנן שאלו אותו למה לו למעבד הכי הי"ל לבקש מהטורזינא דבר מועט להחיות למר זוטרא והשיב

להם כי באמת ראה עליו פורח רוח צרעת וע"כ לא רצה שיאכל מר זוטרא ממנו ומ"מ הוה הנס אשר נתגלה הדבר כנ"ל לולי שרש"י לא פי' כן:

בענין הנקה פ' אעפ"י:

ש"מ שומטת דד' ע' רש"י אפשר דד' רש"י כמ"ש בש"מ בשם תר"י דטעמא משום דאין מאכילין לקטן אי' בידים וא"כ מ' לי' דע"כ שומטת ל"ד דמ' דאפי' נדרה בשעת הנקה צריכה לשמיט דמ' לי' לרש"י דהיינו מפריש ולא מאכיל אע"כ ל"ד כ"א לא תנקני כי חל הנדר:

א"נ י"ל לאפוקי ממ"ד דלבי"ש העיקר שלא יכופנה ואמנם אם תרצה תניק דהוה רק מבריח אר"י קמ"ל רש"י דלא תניקנו כי חל הנדר:

כופה ומניקתו ר"ל משום דכופה ע"כ לא חל הנדר וזה כוונת רש"י: מפני הסכנה הק' ההפלאה בק"א מכאן על הבי"ש דמצדה אם במכירה חל הנדר הרי בהדי' קתני וע"כ אנדרה קאי דאל"כ סכנה ל"ל תסגי לי' בצער ולי נ' דהכי מס' לי' להבי"ש אי הא דמניקתו מפני הסכנה היינו משום דלא חל הנדר או כי צריכה להניקו משום פקוח נפש אף דעבדא איסורא:

תוס' ד"ה כגון ר"ל דלקמן יש לפ' פי' אחרי' בצערא דידה כמבואר אלא דמס' שבת מוכח עכ"פ:

וע' רש"א כוונת דבריו כיון דקיי"ל כרי"בנ דנדר דידה כשימצא מקום לחול יחול ואמאי לא יחול כשהיא מקיימו וע"ז כ' ויש לוישב דס"ל לתוס' דת"ק פליג אדרי"בנ בהא וס"ל דנדר לא חל כלל והו"ל להש"ס למימר דבהא פליגו בי"ש וב"ה:

בכתובה לפלגו פי' דע"כ גם השתא לתרוויי' נדרא חייל כמ"ש תוס' ומ"ש האי גוונא דנקטו לנקטו כל נדר שבעולם אם הוא קיים או יש לה כתובה או לא והן ד' רש"י:

ההיא דאתאי פי' רש"י גרושה ר"ל דס"ל לרש"י ע"ד שכ' הראש דוודאי אם אין התינוק רוצה לינק מאחרת לא בעי בדיקה וסוגיי' מיירי שרוצה אלא שהבעל טוען כי מ"מ התינוק מצטער ומרומז זה בל' הי' מכורה אלא אעפי"כ ברייתא מיירי בגוונא דאינו רוצה לינק דאיכא סכנה ולזה מותרת לעבור על הנדר ואמנם ההיא דהכא דכיון דיונק ולא הוה רק צערא ע"כ לאו בנדרה מיירי:

סומא מנא ידע ד' הרי"ף והראש דהש"ס שוב קאי אדר' יוחנן דלשמואל מאן יימר דבאמת בסומא שייך מכירה אלא לר"י דקאמר בזמן תלי ק' אמאי סתים אפי' סומא ואמנם ד' הרמב' דע"כ קאמר רמי לא תציתי נהי להני כללי לענין זמן ולא לענין אחר ומ' דגם בסומא מודה שמואל ומנא ידע: לא בנה ומסיק דבן חברתא אצטריכא ומ"מ גם בנה

צריכה דלכאורה למ"ד דאפי' באינו ניזונית חייב' בהנקה ע"כ מיירי הכא דא"ל צאי מע"י ואמנם בלא ספקה צריך להוסיף לה וס"ד דמצי טעון כיון דפסקה קמעא ואוכלת הרבה משלה א"כ לא משלה ועלי להוסיף לה אדעתא דהכי לא פטרתא מהנקה ואם לא תניק לבני אבטל השכירות קמ"ל דאין בידו למימר הכי ומעתה יצא לנו מנ"ל לרב ששת דאוכלת משלה דאל"ה ק' ל"ל בנה השתא בן חברתא דאי לאו דאי' לה מותר וכו'. אמרת לא בנה מבעיא אלא לאו כדכ' א"כ מוכח תו דאוכלת משלה ומזה יצא להראבד דהבעל צריך לתת לה המותר דאל"ה ק' תו מנ"ל לרב ששת:

ואמנם רש"י נ' דרמז לן ד"ה פסקה תי' אחר ארב ששת דק' לי' פסקו קמעא הי"ל למימר וכי היא פסקה קמעא אלא לאו ש"מ משום אוכלת נקט פסקה משום דאוכלת משלה:

ד"א י"ל דילד"ק מה ענין עמו דקתני גבי דברי' הרעי' בשלמא ברישא קתני עמו כלומר אם טוענת שיש לה חלב די לשתי' משא"כ בסיפא מאי עמו אלא לאו הכא קתני לא תימא שהיא תאמר הא דפסקתו קמעא משום שאני פגול לאכול קרא וחבושא וכדומה שהוא בזול בזול וגם עכשיו אם אוכל משלי אוכל מאכלים רעי' כאלו קמ"ל דלאו כל כמינא והנה דבריו דסתם קו' חלבא פשיטא דהרי למינקת השכירה משא"כ הני מילי דעכרי חלבא דתוכל להניק סד"א דמציא אכיל קמ"ל אפי' עמו ר"ל שתניקנו ומעתה התינח אם אוכלת משלה משא"כ אי משלהם שוב וק' מאי עמו ועוד מ"ש דתני תנא בהך מינקת להאי דינא במינקת דעלמא לתנוי אלא לאו כמ"ש וע"כ מוכח דאוכלת משלה והיינו דק דקאמר הש"ס בסמוך מאי ולא תאכל עמו ומשני דמנייהו עכרי חלבא וא"ש עמי. וע' מ"ש בסוגי' דמעוברת ומינקת לקמן ביישוב קצת לד' הרמב' בענין מאכלי' למינקת:

צערא דידה ע' רש"י והר"י מיגש פי' דר"ל הוא בעיא לצעורי מאי אכפת לי' ונ' דק' לי' לרש"י לאיזו ענין קאמר ר"ה בר חיונא כלל הך דהיא אומרת להניק לימא רק מאי דבעי למבדקינהו א"וו משום דאיהו רצה להראות להם כאלו אינו יודע כלל מעולה עמו וקאמר מס' לי אם האשה כופה בעלה לנהג ככל משפחתה או לא וכ"ת למה לא איבעי' לי ג"כ אפכא אם הוא יכול לכופה לנהוג כמשפחתו וע"ז קאמר למאי אי לעלות עמו כגון שלא להניק כיון דצערא דידה הוא כמ"ש רש"י לאו כל כמיניה וכן לירד עמו לא ס"ד דג"כ צערא דידה אמנם אפכא מבעיא אם היא תוכל לכופו לעלות וא"כ שפיר אצטריך לקמייתא דלא לפשטו דע"כ עולה עמו ואמנם כ"ז אם צערא כמ"ש רש"י משא"כ להר"י מיגאש אכתי ק' אמאי לא ואי פשיטא לי' כי הוא לא יכול לכופה לעלות חדא בשלמא. א"א טעמא משום עולה והיא רק לטובתה תוכל לומר א"א בטובתך משא"כ אם הטעם דצריכין לנהוג מנהג משפחתו אמאי לא ואם פשוט הדבר אמאי עכ"פ הקדים לדבר כן.

ומה"ט פי' רש"י ג"כ לאו אורחא היינו משפחת' דאי איהו גופא א"כ היינו הך צערא דידה. וע"ז פשיט לי' ר"ה לא זו אשר דמבעית לן פשיטא משום דכ' רחמנא בעלייתו של בעל אף גם מאי דאמרת משום דלאו אורחא והיינו משום צערא לאו היינו טעמא כ"א משום דאינה יורדת ורצה להראות לו כי הוא מבין אשר גם ראשית דבריו רק לבדקי' הווין ולזה אמר בדיק לן כלומר חלילה שטעה בזה כ"א בדיק. ואמנם כ"ז לר"ה דס"ל דמבעלייתו ידעי' שפיר גם ולא בירידתו ואמנם ר"א השיב דלא כן כ"א מבעליותו לא ידעי' כ"א היכא דהוא עשיר משא"כ היכא דהוא עשירה והוא עני מאם כל חי ילפי' וא"כ טעמא דאינה יורדת משום צערא הוא ושפיר קאמר ר"ה בר חיונא דטעמא משום צערא ולא כדר"ה. וע' מ"ש בעניני' אלו בענין עולה ואינה יורדת פ' נערה: בענין תלמוד אל יורה במקום רבו כתובות ס' ועירובין ס"ב:

עירובין ס"ב אל אבייי לרב יוסף וכו' אצטריך לי' למימר קיי"ל משנת ראב"י קב ונקי דהל' כר' יוחנן לגבי שמואל ואצטריך לי' למימר אר"י אמר שמואל דלא תימא חוץ מזו לזה מייתי דה"ט דשמואל משום דמשנת ראב"י קב ונקי ור"י הוא דלית לי' להאי כללא:

פי' רש"י או דלמא יש בזה משום אפקירותא כיון בזה למ"ש אביו בכתובות לאחר האי מעשה דטעמא משום לא מסתייעא מלתא ש"מ דעד השתא לא סבר הכי: ביעא בכותחא נ' דלד' רש"י אפי' מלתא דפשיטא אסור והיינו דפליגי תוס' עלי' ואמנם נ' ראי' לד' רש"י מדאמרי' דפשיטא טפי ממגילת תענית ומאי פשיטותי' בשלמא לרש"י הא ג"כ כתיבא דבשר אמר רחמנא ולא בצים משא"כ הכי הרי גבי נבלה מיהת בכלל בשר הוא וא"כ מגו"ת דכתיבה פשיטא טובא ואמנם לד' תוס' יש מכאן ראי' למ"ש הש"ך יו"ד רמ"ב דר"ל במגו"ת לדמי' מלתא למלתא ע"ש:

עי' רש"י דר"י לנסות לר"ח איכוון ק' לי' ל' כל שני דמ' כמה זמנין א"וו דר"ח הי' מתחלה תלמוד גמור לר"ה אך לסוף נתחכם הרבה ונעשה תלמוד חבר והנה רב יוסף רצה לידע אם תלמיד חבר מיהת שרי ולכך שואלו סוף ימי' פעם אחרת והיינו דכ' רש"י כל שני משום לנסותו וז"ש ג"כ רש"י ולא אורי בשני דר"ה רבי' ר"ל אף דר"ה סוף ימיו לא הי' לו דין רבי' מובהק שהרי ר"ח נחלק עליו בכמה מקומות מ"מ לא רצה להורות ורב יוסף רצה לעורר לאביי דאפי' תלמיד חבר ג"כ אסור ובזה אתיישב ג"כ מאי דלא מייתי רבינא ראי' מר"ח דהנה רבינא לא הי' תלמידו של רב אשי כלל כ"א למד ממנו איזו דברי' כמ"ש רש"י לקמן וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מת"ת בפי' ד' תלמיד חבר וכן רב המנונא תלמיד ר"ה הי' עד"ז עם ר"ח ואם הי' רבינא מביא ראי' מר"ח ובדר"ח הטעם שהי' כמותו דר"ה והי' מ' שגם הוא אומר שהוא כרב אשי והי' זה נוגע בכבוד רב אשי ולזה קאמר דאף דאנא

זעירא מנך הרי גם רב המנונא הי' למטה מר"ח ואך משום שאין רוב חכמתו ממנו אורו ה"נ אנא ומבואר כד' הש"ך דגם לד' הרמב' גם ד' מהרי"ק אמת ואך משום דהש"ס מיירי מזה בהדי' לזה הביא הרמב"ם פי' זה מגי"ת ד' רש"י דהאבעיא לענין חנוכה ופורים שהוא גם בז"הז וקו' התוס' ל"ק לי' דס"ל אפרושי מאיסורא היינו בשעת מעשה והתוס' ס"ל דאפי' לשואל נזקקין לאפרושי שמא לא ילך אצל הרב ולזה מיאנו בפי' רש"י כמ"ש: חזי לנפשי' ע' רש"י כוונתו דנפשי' לרבותא נקט אפי' לשחוט הוא עצמו מכ"ש לשחוט אחר בהמתו ומ"מ דווקא בהמתו ולא בהמת הטבח אף דשקיל מנה והיינו דכ' רש"י בסמוך לאו לנפשאי הוא:

והנה לד' התוס' אביי תלמיד גמור לרב יוסף והא דאורי באתרי' משום דנטל רשות ואמנם בתר הכי נתחרט משום דלא מסתייעא מלתא ואמנם לד' הרמב"ם שכ' דלתלמיד גמור לא מהני רשות אפי' להורות באקראי תוך י"ב מילין ותלמיד חבר לגמרי מותר א"כ ק' הא דאביי דמדרהיט בתר אריסי' ש"מ באתרא דרבי' הוה וממ"נ אי תלמיד חבר הרי שרי ואי תלמיד גמור מאי ס"ד וצ"ל דהא דכ' הרמב' דנטילת רשות לא מהני היינו משום דלא מסתייעא מלתא ואמנם ד' הריב"ש דשלא בפניו דווקא שרי לתלמיד חבר ואפשר דס"ל דאביי תלמיד חבר ושלא בפניו הוה דהרי אמר כי אתא לקמי' דרב יוסף אלא שק' דהרי למסקנא עכ"פ לא מסתייעא מלתא וצ"ל דשלא בפניו דקאמר הריב"ש היינו שלא במקומו וכן מ' מדרב חסדא דלכאורה ג"כ תלמיד חבר הוה דדומיא דרב המנונא מיירי ורב המנונא ע"כ בלא נטל רשות דאי נטל בשני דר"ה אמאי לא אורו ומ"מ לא רצה להורות כל שני דר"ה ול' כל שני מ' אפי' שלא בפני ר"ה אך במקומו ש"מ ובהא א"ש ג"כ דלא מייתי הרמב"ם הכא בהדי' משום דבלא"ה אמרי' לאו אורח ארעא לאורוי באתרא דחברי' ושלא במקומו שרי. ואמנם ד' רש"י דחוץ למדינה שרי כד' הריטב"א ולזה כ' בדר"ח בכפרי שני' בבבל דל"ת מדלא מייתי הש"ס מדר"ח היינו דר"ח במדינה אחרת הי' דא"כ פשיטא א"וו טעמא כדכ':

ואמנם אפשר לומר דהתם הוה למיחש משום שמא יקדמנו והא ראי' דהרי לא רצה לכונסה עד לאחר ל' יום ולארסה רצה מיד וכן ממה שהקדים והוה מ' לי' לאביי דהא דמיא לחוץ לי"ב מיל דמידי הוא טעמא משום אפקירותא בתוך י"ב מיל הכא ליכא אפקירותא כמ"ש:

ושיעור י"ב מילין פי' רש"י בסנהדרין ממשה ואין ד' הראשוני' נוחה בזה משום דא"כ אפי' טובא ואי משה שאני כמ"ש רש"י שם א"כ מנ"ל תו למילף ולזה כ' או מאלדד ומידד והתם ג"כ ק' הרי משה חוץ למחנה הי' ואמנם הרחק לא כ' שם ואינך בחרי מבני אהרן:

בענין דם מהלכי שתים פ' אעפ"י, כ"ד חודש ע' ש"מ וב"י יו"ד פ"א והענין דתבשל בגי' תשל"ב והם כנגד שני שנים של שס"ה וב' ימים דרב ושמואל:

כיונק שקץ ע' רש"י כוונתו לאפוקי מד' הרמב"ם דלדידי' יונק משקץ מבעי לי' דטעמא משום דהבשר אסור ולזה פי' רש"י דהבשר מותר והחלב עצמו דבר משוקץ אמנם אפשר למסקנא גם רש"י כהרמב"ם ס"ל ואמנם המק' ע"כ לא הוה ס"ל כ"א אהחלב עצמו דאל"כ לא הוה פריך מידי וטעמא משום דל' יונק שקץ ק' לי' דהו"ל למימר משקץ והן ד' רש"י: ואמנם דנקט שקץ נ' משום דהאי' כאן דאסור להאכיל לקטן בידים אפי' אי' דרבנן ע' ש"ך יו"ד פ"א והא דאין מאכילין משקצים ורמשים ילפי' דכ' בהו לא תאכילום ולהכי נקט שקץ כלומר דאסור להניקו חלב זה כי היכי דאסור להניקו משאר שקץ:

תוס' ד"ה יכול פשט דברי' דלאותה גי' דילפי' חלב ודם מחד מיעוטא א"כ ה"ה דילפי' בשר ואמנם אי אצטריך לכל חד מיעוטא אחרינא א"כ האי תנא ס"ל דבשר בל"ת וע"ז ק' להו הרי עכ"פ בשר מסתבר מדם ותי' דלבתר דאמעוט דם מאי' דם שוב דם מסתבר יותר: וע"ז נ' סובבי' דברי' בדבור הקודם התמוהי' דמאי דחוק להו לפ' הברייתא כר"ש ולא פי' כרש"י דלרבנן ג"כ אזלי' אמנם למ"ש א"ש כיון דמ' להו דהאי תנא ס"ל בשר אסור א"כ היאיך חלב מותר הרי היוצא מן הטמא טמא אמנם כ"ז אי מגמל גמל יליף א"כ היוצא מן הטמא טמא כטמא עצמו דהאי גמל מקרי והאי גמל מקרי משא"כ אי מרבויא דאת מרבי' לי' דהיינו כל הטפל לגמל כמותו א"כ שפיר מצי' למימר נהי דכל הטמאי' מגמל ילפי' דטפל להו כמותן אמנם באדם גלי קרא דאף דבשרו אסור מ"מ הטפל לבשרו מותר ומעתה בהא פליגו הני ב' ברייתות הך דתו"כ יליף מגמל גמל א"כ מסתבר לי' שפיר למעוטי בשר לבתר דאמעיט חלב דמ"ש משא"כ תנא דידן מאת יליף א"כ נהי דטפל מיעוט קרא העיקר מיהת נשאר באיסורו והיינו דדחק להו לחלוק על רש"י ורש"י אפשר דבאמת מפ' כן לאותה גרסא דמחד מיעוטא ממעטי' א"כ כ"כ תוס' דה"ה לבשר. אמנם לכאורה א"כ קשיא אגמ' דילן דכיון דלא בעי כ"א לאתויי חלב ל"ל להביא ברייתא שהיא אליבא דר"ש ואמאי לא אייתי ברייתא דתו"כ שהיא אליבא דרבנן והנה לשטת הרמב"ם ל"ק דמהך ברייתא יליף ר' ששת דאפי' איסור אין בו דס"ל לרב ששת דמחד מיעוט ילפי' וא"כ ה"ה לבשר ואמאי שביק תנא לבשר אלא לאו דלא תימא חלב ודם דומיא דבשר דאי' מיהת יש בו קמ"ל דלא ומ"מ לאותה גי' דקאי תוס' השתא אכתי יק' ואמנם נ' דאדרבה למסקנא אף אנן מאת הגמל ע"כ ילפי' דאמרי' רבנן כשמעון העמסוני ס"ל דלא דריש את משום דק' לי' את ה' אלקי' תירא והנה למאי דמסיק ר"ע לרבות תלמידי חכמי' וקיי"ל כר"ע א"כ אי ס"ד שוב דאת הגמל לא דרשי' א"כ ק' תו מנ"ל למדרש את

ה' אלקי' א"וו למסקנא אמרי' גמל גמל כמו שפן שפן ומאת הגמל דרשי' וא"כ אדרבה הך ברייתא הל' היא:

פלוגתת הרא"ה והרשב"א בתשו' הובאו במ"ל פ' י"ד מה' אבל בהא מאן דס"ל דבאדם ליכא בשר מן החי א"כ מבשר אדם חי איירי' ולמ"ש המ"ל שם נצטרך לומר דמת נכרי ג"כ אסור בהנאה ואמנם הרא"ה ס"ל דבשר מן החי שייך באדם א"כ קרא למת נכרי אתא אך ק' לי' א"כ הוה שוב חלב היוצא מן הטמא דהרי בהכי קרי הש"ס לחלב חידוש בבכורות שם וצ"ע:

והנה גם הרמב' שכ' באדם חי אינו לוקה א"כ ס"ל ג"כ דליכא באדם בשר מן החי וא"כ אי' עשה דבשר שכ' לחי אתא והיינו דאיכא לספוקי בדברי' במת מאי דעתי':

וע' ה"ה ולח"מ בה' מ"א בענין דם נעכר וכבר כ' זה שנים די"ל הני ב' ברייתות בהא פליגו ברייתא דתו"כ סברא דדם נעכר וכיון דמיעוט קרא חלב מסתברא הטעם כמ"ש ה"ה שלא יהא כל גדילו של תינוק ע"י איסור וא"כ ע"כ ה"ה לדם ולא אצטריך תו לפ' דגם דם ממעטי' דמחד מיעט לכ"ע ממעטי' וכיון דחלב אמעיט ה"ה דם משא"כ תנא דידן ס"ל איברי' מתפרקי' והכי קאמר דלמא חלב דווקא וכס' ה"ה אבל דם דל"ש סברא זו לדידי' לא ואמנם כיון דמסיק דל"ש א"כ לאו היינו טעמא תו לא אצטריך למילף בשר דמ"ש בשר מדם כיון דגם בדם ל"ש סברת ה"ה:

בענין צערא ופסידא בשבת כתובו' ס' לשבת חנוכה תרי"א:

גונח יונק וכו' יל"ד דהו"ל למימר מותר לינק לרפואה בשבת וכבר כ' מן המפ' דנקט הכי ע"ש ל' חכמי' מרפא אמנם נ' במ"ש ההפלאה ע"ד קו' התוס' פ' ר"א דמילה שהק' אמאי דאמרי' התם בן ח' ומניקתו מפני הסכנה מאי ארי' הסכנה אפי' משום צערא נמי וכ' ההפלאה ע"ז דדווקא בבהמה שריא הנקה דהוה שלא כדרכה משא"כ באשה ונ' דגם התוס' שם הרגישו בזה ומשום זה כ' אפי' אי הוה חולב גמור הא עכ"פ הו"ל משא"צ לגופה ויהא מותר והנה למ"ש הרמב"ן הביאו הר"ן במס' שבת פ' חבית שם דיש ע"כ חילוק בין מתקן כלאחר יד למשא"צ לגופה פשיטא דל"ק דדווקא כה"ג התירו אפי' במקום צערא ולא יותר ואף דלא כ' הרמב"ן כן כ"א לגבי פסידא נ' להכריח דל"ש דאי ס"ד דצערא עדיף מפסידא וא"כ הא דר' מרינוס לאו דווקא דה"ה משא"צ לגופה שריא ונהי דאר' מרינוס ל"ק למה לא נקט רבותא טפי דלמא איהו סבר כר' יודא דמשא"צ לגופה חייב עלי' אר' יוסף מיהת ק' כיון דקאמר הל' כנחום איש גליא דבמקום פסידא לא גזרו רבנן א"כ ל"ל למימר הל' כר' מרינוס דמה במקום פסידא לא גזרו במקום צערא לא כ"ש א"וו דלא נימא דבמקום צערא קיל עוד יותר לזה קאמר הל' כר' מרינוס ג"כ

ולמימר דצערא לא עדיף מפסידא ואפשר לכוון זה בד' רש"י לקמן ד"ה כלאחר יד שכ' ומשום דאמר רב יוסף הל' בכולהו נקט לה הכא ר"ל דאי מדר' מרינוס ס"ד דל"ד מפרק כלאחר יד ה"ה שאר אי' אמנם גבי פסידא מבואר במס' שבת דלא התירו אי' אחר ואנן ידעי' חדא מגו חברתא וא"כ לק"מ קו' תוס'. אמנם בר מן דין הי' נ' דהתם לא הוה משא"צ לגופה דנהי דאנן ידעי' דהאי בן ח' כאבן הוא וסופו למות מ"מ אמו דמקרבא לגבי' כ"ז שתוכל להחיותו טובא אפי' יום א' ושעה א' ניחא לה טפי וא"כ לגבי דידה הוה צריך לגופה והיינו דנקט תנא אמו היא דבעי' סכנה ולא אחר' דאחרת אפי' במקום צערא מותרת. מ"מ לענינינו מידי הוא טעמא דלית להו לתוס' הך סברא משום דס"ל דהוה משא"צ לגופה אמנם היונק מן האשה לרפואה מודו תוס' כיון דלגבי אשה זה מקרי כדרכה וצריך לגופה הוה אי' דאורייי' ומעתה אי הוה נקט רב מרינוס יונקי' לרפואה בשבת ס"ד אפי' מאשה נמי קמ"ל גונח דווקא ומפ' רש"י דגונח זה רפואתו חלב בהמה דווקא כמבואר בב"ק למימר דחלב אשה דהוה דאורייי' אסור ומפ' רש"י בסמוך הטעם דהאי כלאחר יד היינו משום שאין דרך לינק וכיון דבאשה דרך לינק א"כ אסור אמנם נ' דכ"ז לשטת רש"י דמפרק היינו תולדה דדש אמנם לשטת ר"ת דמפרק משום ממחק א"כ בעור אדם לכאורה ל"ש זה ליתא לדברינו ואין חילוק בין אשה לבהמה וזה שהאריך רש"י לבאר אשר מזה מוכח דמפרק ע"כ תולדה דדש לאפוקי מר"ת דס"ל תולדה דמתחק אלא דאכתי יש לדחות דאכתי ל"ל לנקט גונח לימא מותר לינק מבהמה לרפואה י"ל דגם בהא לא סגי דסד"א דנקט בהמה לרבותא דאף יש בזה עוד אי' בשבת דבהמה בשבת מוקצה כמ"ש תוס' גבי חולב לתוך הקדרה דדווקא ביו"ט שרי ע"ש בשבת קמ"ו וס"ד דאשה פשיטא דשרי דל"ש לגבה אי' מוקצה לזה נקט גונח למימר דווקא גונח הוא דשרי משא"כ שאר חילה אסור ולמעוטי מאי א"וו דדווקא גונח שרפואתו חלב בהמה לאפוקי ממי שרפואתו חלב אדם:

ובזה נ' ליישב גם ד' רש"י שהזכרנו לעיל שכ' לקמן ד"ה כלאחר יד ומשום דאמר רב יוסף דהנה לכאורה אדרבה הי' בידינו להביא ראי' לר"ת דחולב משום ממחק ול"ש בחלב אשה והוה א"ש דמאי שייכות לדר' מרינוס להכא באמצע הברייתא אלא משום דקאמר רב יוסף הל' כר' יושע דתינוק יונק עד ד' ה' שני' קאמר ר' מרינוס דגונח יונק חלב ור"ל מאשה ואפי' בשבת ודקאמר הש"ס מ"ט תרתי קאמר הא דמותר בשבת דהוה כלאחר יד ואין פי' כלאחר יד כמ"ש רש"י כ"א ר"ל דגבי אשה אין כאן אי' מפרק דאורייי' דל"ש ממחק ולענין אי' חלב בגדול במקום צערא לא גזרו רבנן והוה א"ש בזה דביבמות לא שרי' בשבת והכא שרי' כמ"ש הראשוני' ועוד דהתם קאמר קסבר מפרק כלאחר יד הוא

מ' דלא פשיטא כ"כ והכא קאמר הש"ס בפשיטות מפרק כלאחר יד אלא לאו ש"מ דהתם בבהמה דשייך מפרק פליגי אי הוה מפרק כלאחר יד משא"כ באשה כ"ע מודו דל"ש כלל מפרק ואמנם רש"י האריך לבאר לעיל דהאי כלאחר יד היינו בשינוי והטעם משום דחולב משום דש וזה שייך באשה ג"כ ואדרבא גרע וכמ"ש וא"כ אין ענין לדר' מרינוס לכאן ולזה כ' כאן רש"י דהאי כלאחר יד דנחום ע"כ ר"ל ע"י שינוי וא"כ ה"ה לעיל פי' ע"י שינוי ועוד דהכא ע"כ חדא מלתא הוא דנהי דהוה מתקן כלאחר יד מ"מ דווקא במקום פסידא לא גזרו רבנן וש"מ דגם לעיל ה"פ וחדא מלתא הוא ואין ענין להני ברייתות כלל לכאן ואך משום דאמר רב יוסף הל' בכולהו נקט לה הכא:

ואמנם בענין קו' דקאמר התם קסבר והכא פשיטא לי' אפשר לומר במה שנבאר פלוגתא דאבא שאול ורבנן דהנה לכאורה יש עוד לדקדק בד' רש"י שכ' אין דרך בני אדם לינק ר"ל בזה דהנה יק' אמאי נימא דזה מקרי כלאחר יד הא כל יומא יונק וולד הבהמה ממנה אמנם הא תליא על מה אנו דנין וודאי לשטת ר"ת דס"ל משום ממחק א"כ שפיר י"ל כיון דכל יומא ממחקי' לדדי' ע"י יניקת הוולד מ"ש הך יניקה מהך ושפיר מקרי זה כדרכה משא"כ לרש"י דהוה תולדה דדש וכיון דדישת חלב דידן אינה עד"ז שפיר מקרי שלא כדרכה וז"ש רש"י דע"כ סוגיין ס"ל דמפרק תולדה דדש ולהכי קרי ליניקה כלאחר יד משום דאין דרך בני אדם לינק אף דדרכו של וולד בהמה לינק ל"ל בה ומעתה בידינו לומר דרש"י ור"ת לא פליגי אלא דמר כ' למאן דס"ל יש דישה שלא בגידולי קרקע ור"ת ק' לי' דקאמר סתמא דש"ס חולב משום מפרק וכ' דאיכא עוד מפרק אמנם מודה דלמאן דס"ל יש דושה שלא בגדולי קרקע מסתבר טפי כפי' רש"י וכיון דקיי"ל הכא כר' מרינוס ולדידי' ע"כ משום דש כמ"ש א"כ שפיר קיי"ל חולב אדם עז לתוך הקדרה ול"ק עלי' דר"ת ומסתייע לי סברא זאת מד' הנ"י שכ' ביבמות לד' ר"ת דה"ט דשריא משום דהוה שבות דשבות ולר"ת לכאורה ל"ש זה דהרי לדידי' לא נצטרך לומר דחולב דרבנן אלא לאו ש"מ דס"ל משום קו' תוס' בחולב עז דלמסקנא מודה ר"ת אף דעדן אין זה ענין לדברינו ממש דוגמא היא זו ואמנם כן יצא לנו טעם לפלוגתת רבנן ואבא שאול דרבנן היינו רבנן דחלזון דס"ל אין דישה אלא בגידולי קרקע וחולב משום ממחק א"כ אין כאן לאחר יד כלל משא"כ אבא שאול כר' יודא ס"ל וחולב משום דש ושפיר קאמר הש"ס קסבר מפרק כלאחר יד הוא:

ובמקום צערא ע' רש"י נ' מדבריו באר היטב דס"ל לחלק בין צער דהכא להיא דיבמות דהתם צערא דבהמה וכן נ' להכריח מכולא סוגי' דהתם חדא לשנא דאמר אבא שאול נוהגים היינו מ' כל יו"ט ויו"ט ובשלמא אי משום צערא דבהמה שפיר משא"כ אי בחולי

מיירי ל"ש כהאי לשנא ותו לשנא דקאמר הש"ס לא צריכא דאיכא צערא דאמאי לא קאמר בל' המק' לעולם דליכא סכנה יו"ט דאי' לאו וכו' אלא לאו ש"מ דצערא דבהמה לחוד קאמר ועד"ז נבין ג"כ היטב פלוגתת ת"ק ואבא שאול דבב"מ רפ"ב איכא פלוגתא דתנאי אי צער ב"ח דאוריי' או לא ומעתה אבא שאול ס"ל צער ב"ח דאוריי' וכיון דיונק לא הוה כ"א שבות ושבות דלאו בעלמא שפיר דחי' לי' משום צער ב"ח משא"כ שבת דאי' סקילה העמידו שבות דברי' אפי' במקום לאו דאוריי' ואמנם ת"ק ס"ל צער ב"ח דרבנן ואפי' ביו"ט לא דחי' אי' יו"ט מקמי צער ב"ח דשב וא"ת עדיף א"נ יו"ט עשה ול"ת ואמנם עפי"ז וודאי הק' תוס' שפיר דמ"ט דאבא שאול הא אפשר לקיים שני' אך א"ל דהש"ס כבר יישב זה באריכות לשונם שבת וכו' דהו"ל בקיצור וביו"ט הקילו אלא דבא לומר דבאמת טעמא דת"ק משום דאפשר לקיים שני' כמ"ש תוס' אמנם אבא שאול ה"ק בשלמא אי שרי' לי' לינק ג"כ א"כ לא חיישי' שיחלוב לתוך הקערה דלא שביק היתירא משא"כ אי מצרכת לי' לחלוב לתוך הקדרה אטו מי שיש לו עדר שלם יחלוב כל בהמותיו לתוך הקדרה ואיכא למיחש שיערימו ויחלבו לתוך הקדרה כעין קערה ואתי לידי אי' דאוריי' אא"כ גם לדידי ק' הרי בשבת מודינא ומאי איכא למימר ומכ"ש אם אפי' בשבת שרי לתוך הקדרה וע"ז קאמר בשבת דאיכא אי' סקילה וחמיר לאנשי נוכל לגזור על הנקה משא"כ ביו"ט דלא הוה כ"א אי' לאו לא רצו לגזור וכמ"ש:

ואמנם א"כ ובר מן דין ק' לי אהא דר' מרינוס פשיטא מה"ות לא יהא שרי והי' בדעתי לומר דהנה ד' רב יוסף פ' כיצד מברכין דכי היכי דכל רפואה לחולה שאין בו סכנה אסור בשבת משום שחיקת סמנים ה"נ אכילת אוכלין שאינן ראוין לרפואה אסירא ואביי דחי לי' התם וא"כ שפיר מצי' לומר דהבו דלא לוסיף עלי' דווקא אם האכילה מיהת כדרכה משא"כ ביונק דמידי הוא טעמא דליכא אי' שבת דהוה שלא כדרכה מה"ט שייך שוב אי' רפואה קמ"ל ר' מרינוס דלא היא והיינו דאצטריך רב יוסף למימר הל' כר' מרינוס דלא תידוק מדבריו דידע לי' ופליג עלי' מההיא דכיצד מברכין ולעולם לא אמרי' הלכה מכלל דפליגי:

ואמנם נ' לפ' בענין אחר דהנה הראשוני' הק' בר"ן במ' שבת פ' חבית דלמה לא נעשה לו טפי ע"י נכרי וע"ש מה שתי' והנני לא אסור ממש מדברי' אך קצת על דרך אחר בנדקדק ל' הש"ס דקאמר לא גזרו רבנן הי"ל למימר במקום צערא שרי א"וו דהש"ס בא ליישב לשנא דר' מרינוס דקאמר גונח יונק חלב בשבת דהו"ל למימר מותר לינק אלא לאו ש"מ דר"ל דדווקא יונק בעצמו ולא חולב ע"י נכרי וע"ז קאמר הש"ס טעמא מאי דהנה שבות דאמירה לנכרי הוא שבות כולל על כל אי' דאוריי' א"נ על דרבנן ג"כ

וא"כ אין בידנו כ"א לומר דבמקום צערא שרי לא העמידו דברי' ומ"מ עכ"פ אי' דדברי' ע"כ ביטל משא"כ שבות דמפרק דהנה ד"ת יונק מותר אלא שחכמי' גזרו וכי גזרו לינק דרך שעשועי' או כיוצא משא"כ במקום צערא לא גזרו מעיקרא כלל כי לא אסרו עד"ז היניקה משא"כ באמורה לנכרי דע"כ לא שייך לחלק דאטו בחולב דווקא אסרו אמירה לנכרי הם אמרו סתמא כל שע"י עצמו אסור ה"ה ע"י נכרי ואי' זה ממש עושה במקום צערא משא"כ ביונק דמצד עצמו אין כאן אי' ובמקום צערא גם רבנן לא גזרו א"כ לא עבד איסורא כלל וא"כ מוכח מזה דאדרבה ל"ד ההנקה היא רפואתו כ"א החלב והיינו תו דפי' רש"י ורפואתו חלב עז ולא ההנקה ואמנם לכאורה יש להק' ע"ז מדאמרי' ר"פ מי שהחשיך דהתירו לו טפי ליתן כיסו לנכרי מלהוליכו פחות מד' אמות ואמאי נימא ג"כ דאדרבא פחות מד' אמות נתיר לו מטעם שכ' אלא דלכאורה הא תליא אי ח"ש אסור מדאורייי' גבי שבת ולא התירו כאן אלא משום דלא ליתי לידי סקילה דאדם בהול על ממונו וא"כ אין זה ענין למפרק דליכא דררא דאורייי' כלל ולכאורה היינו פלוגתא דר"ח ורב יוסף פ' כלל גדול גבי בורר ואף דהתוי' כ' שם בדרך אחר לי נ' דאפשר לפ' פלוגתיי' כפשוטו דר"ח ל"ל סברא דחזי לאצטרופי כ"א רבויא דכל גבי חלב וא"כ דווקא באכילה רבי רחמנא וכמ"ש המ"ל בשם הרא"מ דאכילה מצד עצמה מ' כל שהוא וכר"ש אלא דהל"מ אפקה אכזית ואתי רבויא דכל למימר דלענין אי' לא אתיא הל"מ משא"כ לענין שאר אי' אך ר' יוסף אזיל בתר סברא דחזי לאצטרופי וגם גבי שבת שייך זה ומעתה לרב חסדא מוכח ממתני' דמי שהחשיך לאפוקי מדר' מריניס ושפיר אצטריך רב יוסף למימר הל' כר' מרינוס ולאפוקי מדרב חסדא כ"א ח"ש אסור מ"הת ול"ק מהך דמי שהחשיך אלא דאכתי הא לא אריא דדלמא דווקא במקום צערא לא גזרו רבנן מעיקרא ושפיר עדיף שבות דמפרק משבות דאמירה לנכרי משא"כ התם דבמקום פסידא ע"כ כאן וכאן התירו ל"ש זה אמנם בנדקדק ל' הש"ס לקמן גבי נחום דקאמר ג"כ כהאי לשנא גופא ש"מ דמ' לי' דה"ק נחום נוח לו למעכן ברגלו בעצמו כי היכי דליהוי בצנעא מלעשות ע"ו גוי דיהא פרהסיא דמה לגוי לעשות על גגו בשבת וקאמר הש"ס שוב האי טעמא דאי' דמתקן עדיף מאמירה לנכרי כיון דבמקום פסידא לא גזרו רבנן מעיקרא ומ"מ מוכח מדנחום ג"כ דפסידא כצערא דמי והיינו דאצטריך רב יוסף למימר הל' כנחום דלא תימא לעולם כר"ח דח"ש מותר מ"הת בשבת והל' כר' מרינוס ג"כ. ואמנם יש חילוק בין צערא לפסידא לזה הוצרך רב יוסף למימר ג"כ הל' כנחום ואין חילוק בין צערא לפסידא ומוכח דלא כרב חסדא ולזה מק' רב יוסף בפשיטות וכי מותר לאפות פחות מכשיעור ובמ"ש מיושב ל' ואינו חושש דקאמר נחום דהנה בביצה ל"ו בבי רחיא דאביי דנפל דעבר אדרבה שאמר

לו לעשות גרף של רעי לכתחלה וע' תוס' שם ולי צ' דהתם ג"כ טעמא במקום פסידא לא גזרו רבנן ומעתה וודאי אי שרו רבנן רק במקום פסידא א"כ רשאי כל אדם להחמיר על עצמו ע"ד שכ' תוס' גבי יעבור ואל יהרג מכ"ש בפסידא דממונא משא"כ אי מעיקרא לא גזרו רבנן איכא משום בל תשחית דממונא לזה נענש אבייי שרצה להחמיר ולא כיון כהלכה והיינו דקאמר נחום ואינו חושש להחמיר כלל וקאמר הש"ס הטעם משום דלא גזרו רבנן:

היוצא ממ"ש דאף דקאמר הש"ס הל' כר' מרינוס והל' כנחום מ"מ ליכא מאן דפליג עלייי' ומה"ט לא אייתי הרי"ף הך ראי' שהביאו תוס' אך אין כן דעת הרמב"ם שלא הביא הך דנחום דמ' לי' דלאו הל' היא וטעמא מאי דמ' לי' כמ"ש תוס' דטעמא דנחום דבדרבנן לא גזרו בחדרי חדרי' וכיון דפריך סתמא דש"ס גבי זוג פ' במה אשה אדרב ש"מ דמ' לן דלא כנחום:

ואד' תוס' באמת הק' המג"א סי' ש"ה ואמנם נ' דאיכא למימר הא דקאמר רב יוסף הל' כנחום היינו ג"כ לאפוקי מדרב דאמר כל מקום ומ' אפי' בדרבנן והיינו דפריך הש"ס אדרב בשבת גבי זוג אמנם אנן דקיי"ל כרב היינו מדפריך סתמא דהש"ס בע"א ואמנם התם בדאוריי' הוא דקיי"ל כוותי' דרב משא"כ בדרבנן כנחום וכרב יוסף קיי"ל ולהכי פסק הרי"ף כהך ברייתא דזוג פקוק וכן הטור וש"פ ע' במג"א שם וכבר קדמי הרז"ה פ' במה אשה: ונשאר עלינו לבאר ד' ר"ח דמוקי סוגי' בסכנה ונ' לפ' דברי' דס"ל ג"כ דחלב רותח ג"כ היא רפואתו אמנם לא יתכן שתהא רותח כ"כ כמו אם יונקה בעצמו ואמנם עכ"פ סכנתא בהא ליכא והשתא ה"ק ר' מרינוס גונח יונק חלב בעצמו ולא ע"י גוי וקאמר הטעם נהי דסכנתא תו ליכא אם ישתה החלב שחלב הגוי בעודה רותח צערא טפי מיהת איכא וכיון דעיקר החולי יש בו סכנה תו שרינן משום צערא אי' דרבנן ע"י עצמו ג"כ ולא עבדי' ע"י גוי ומיושבי' כל קו' הרי"ף דשפיר קאמר הש"ס משום צערא ודווקא דרבנן ומשא"כ גבי פסדא לקמן לא עבדי' ע"י גוי כמ"ש משום פרהסיא. גם אפשר משום דאדם בהול הוצרכו להתיר כדאמרי' גבי כיסו לנכרי. ואמנם בענין קו' תוס' על הר"ת דאמאי לא קאמר הש"ס ביבמות חולי וע' תוס' יבמות ורש"א בזה נ' כוונת ר"י דכיון דהמק' א"נ לא ידע להא דר' מרינוס כי שני לי' משום צערא הו"ל למפרך תו מאי צערא דמנא ידע מאי צערא דמנא ידע מאי צערא דקאמר א"וו דבאמת היינו הך וזה ת"ד התוס':

ובענין ד' רש"י גבי כלאחר יד ע"י שינו ברגלו נ' דלכאורה א"ל דהך בצנעא היינו כלאחר יד וי"ל דרך הלוכו אא"כ ק' ל"ל לרב יוסף למימר הל כר' מרינוס והל' כנחום השתא במקום פסידא לא גזרו במקום צערא לא כ"ש א"וו דבצנעא דווקא וס"ד דצערא דווקא

בצנעא בעי' ג"כ קמ"ל דדווקא בפסידא בעי' בצנעא וז"ש רש"י כלאחר יד לאו היינו בצנעא כ"א ברגלו לבד הוה כלאחר יד והראי' מדחאכפל רב יוסף למימר הל' בכולהו וש"מ דבגונח אפי' בפרהסיא שרי וכמ"ש. ולמ"ש א"ש הל' אינו חושש דקאמר דליכא משים מראית העין והטעם משים דלא הוה כ"א דרבנן וכמ"ש תוס' ומה"ט קאמר ג"כ לא גזרו בה רבנן ר"ל לא גזרו בה משום מראית העין: מ"ש הנ"י דהטעם משום תרתי דרבנן אפשר להכי כ' רש"י תבואה מקשי' לומר דדווקא בגידולי קרקע יש דישה דאוריי' אך לשונו ביבמות ל"מ כן: בסוגי' דמינקת פ' אעפ"י:

מינקת שמת בעלה עפ"י מ"ש הראש דאם לא הניקה בחיי בעלה מותרת היינו דקתני מינקת אמנם למ"ש הפוסקי' דגם גרושה אסורה להנשא אפשר דלהכי לא קתני אשה שמת בעלה וילדה לומר דא דאפי' אינה אשתו כי כבר גרשה והיא רק מינקת אפ"ה אסורה:

לא תתארס כבר יישב תוס' ביבמות הא דקתני תרתי:

רש"י ד"ה עד כ"ד כוונתו דלא תימא מדקאמר ר"מ כ"ד ש"מ דפליג ארשב"ג ולית לי' טעמא דחלב לזה כ' רש"י דגם ר"מ לי' לי' טעמא אחרונא במינקת אלא דחייש למיעוטא שנעכר החלב תוך ג' חדשים. י"ח חידש ע' רש"י כוונתו כמ"ש בש"מ לקמן דלענין הנקה מיירי ר"י וע' בש"מ:

אריסי' דאביי והא דבא ליארסה משום שמא יקדמנו ומזה נסתלקה תלונת הפוסקי' על הר"י מאורלייאנש דאי לא הי' בדעתו לינשא למה קידש הרי חזינן הכא דכוותא והטעם כדכ':

נתנה בנה נ' דנקט ג' פני' נתנה היינו באינו מכירה גמלתו במכירה ותוך זמנו כדפי' רש"י ומת היינו בתחלת זמן שמכירה דלא תוכל לתנו למינקת ולא לגמלו וז"ש רש"י ד"ה נתנה או גמלתו תוך זמנו לומר דכ"א יש לו זמן בפ"ע וכדכ':

ואמנם מ"ש רש"י זו שמת בעלה לומר דבחיי בעלה פשיטא דמהני:

דבי ריש גלותא רש"י אלמנות שהי' בהן מניקות מ' מד' רש"י דר"ל דל"ת דשאני דבי ריש גלותא דעשירות היו אא"כ גם ליתן למינקת לא הי' צריכין אלא ע"כ אלמנות שהיו בהן הי' מיניקות ר"ל דרך בנות משפחתן להניק: יבמות מ"ב ע"א בשלמא יבמה יל"ד מדקאמר הש"ס בשלמא ש"מ דק' לי' גם איבמה ונ' דק' לי' הא דתנא תנא יבמה וכן שאר וכיון דביבמה הטעם משום אי' כרת א"כ בשאר כל הנשים מאי אי' כרת איכא ובזה נתיישב לי קו' הרמב"ן דלימא משום מעוברת חבירו דת"ק עכ"פ מאי אי' כרת איכא וכן יתיישב לי הא דשביק רבא ודשמואל משום דק' לי' אכתי מאי וכן דקאמר

תנא ובזה מתיישב ג"כ הא דנקט רבא אחותו מאבי' דהוא משום דלא ידעי' דברא דקמא הוא והו"ל למסמך גבי' ויפטור יבמתו דהוא מהאי חששא גופא ואמנם משום דעיקר דהדר רבא דק' לי' אי' כרת א"כ בעי לאהדורי מעיקרא בתר אי' כרת וז"ש רש"י על וייבם אשת אחי' מאמו וחייב כרת ר"ל היינו סמיכותא ואיידי דפתח בחששא דבן לשני הוא סיים וכ' ויפטור אמו והדר הדר לחששא קמא ובזה ניחא לי ג"כ דשביק גמ' דילן חששא דנקט בעל השאלתות ויוציא עבדי' לחרות דכל הני דנקט בש"ס מעין יבמה הן משא"כ הך דעבדים:

אמנם בנו"ב תי' קו' הרמב"ן דמשום גר וגיורת לא מצי למימר דטעמא משום מעוברת והק' עלי' בס' אבני מילואי' למאי דכ' תוס' פ' אלו נערות דטפי צריך הבחנה בן הנכרי' מס' בן ז' דמ"מ בן ישראל הוא א"כ אכתי דלמא בגר וגיורת הוא דטעמא כדשמואל ולעולם בבן ישראל משום מעוברת וסוגיא הש"ס ל"מ הכי ובמ"כ נעלם ממנו דהרי ברייתא ה"ק לפיכך מטעמא דמתני' גר וגיורת וא"כ ע"כ חד טעמא לתרוויי' אלא א"כ אכתי בס"ד מעיקרא אברייתא הו"ל למפרך ולא אמתני' ונ' דלכאורה האי כל הנשים דמתני' למאי אתא הרי בהדי' קתני לכולהו הן דאמת דאיכא למימר דמהכא דייק הש"ס דמתני' ר"מ דהאי כל מ' לי' דאתא לרבוי הני דתנא ר"מ בברייתא ובזה מיושב קצת קו' התוס' לקמן ד"ה ר' יוסי אמנם כעת אפשר דמ' לש"ס דקאי אגר וגיורת והיינו דקאמר ושאר כל הנשים מ"ט ושני שמואל ופריך לי' רבא הא עיקר קו' לא הוה כ"א מגר וגיורת א"כ אהא לא משני שמואל מידי:

אמנם יע"ל קו' הרמב"ן במ"ש תוס' לעיל ל"ז דבאמת איכא מיעוטא דלא הוכר עוברה לג' חדשי' אלא כיון דצריכה להמתין א"כ לכל היותר עד ד' חדשי' יהא הכרת העובר ונדע אי בר ט' או ז' הוא והנה התינח אי הטעם כשמואל או רבא משא"כ אם הטעם משום מעוברת מאי אהני לן בהא אטו נוציאנה מבעלה וא"כ ד' הי' לנו לתקן אלא ש"מ משום הבחנה:

ואמנם הא דבאמת צ"ב יום אמרי' צ"ג לא אמרי' היינו ג' חדשי' תקינו רבנן ומצי למימר דבמלואים בעי' והיינו חוץ מיום שנולד ומיום שנתארסה משא"כ צ"ג לאו היינו ג' חדשי':

ואמנם עדן ק' לי' לבעל נו"ב קו' הרמב"ן לקמן אמאי אצטריך למימר דמחפה עצמה משום ירושה לימא דמחפה עצמה שלא תצא משום מעוברת חבירו וכל מן דין הי' נ' לי דכל סוגי' הש"ס הכא אזדא למפרך אשמואל וארבא דקאמרה בהבחנה טעמא אחרינא ולא בעי למימר משום מעוברת א"כ ק' ולבדקה וע"כ דמחפה עצמה משום מעוברת א"כ שוב מצי לפרושי בלא"ה דטעמא משום מעוברת ומשני דלא היא דמשום מעוברת מחפה

כ"א משום ירושה וע"ז קאי כל השקלא וטריא בתר אלמא תניא הרי טעמא דהבחנה ל"ש שם וא"כ כיון דהתם טעמא אחרינא א"כ גם בהבחנה נימא האי טעמא וע"ז משני דהתם טעמא משום סנדל ור"ל והיינו אי ידע דדחבירו היא משא"כ אם נתירנה מיד לינשא ליכא למיחש דהרי סובר דדידי' ופריך אדרבה גם בדידי' איכא למיחש ומשני משום דחסה ושוב עד"ז הק' שוב דידי' נמי א"כ שפיר צריך הבחנה ומשני דטעמא משום בצים וחלב וכי לא ידע דלאו דידי' הוא שפיר ממסמי' לי' וא"כ לא נבחין ויהא מוטב א"וו בהבחנה טעמא כדרבא או דשמואל. ונאמר לי כי כוונתי בזה במקצת לד' הגאון בהפלאה פ' אלו נערות: ולזרעך אחריך ע' רש"י כוונתו דהנה מתני' דידן ר"מ ור"מ הוא ניהו אחרי' ואחרי' דרשו לקמן ס"ז האי זרעך דכל מי שאינו עוסק בפו"ר גורם לשכינה שתסתלק אמנם ההיא דלקמן מזרעך לחוד דרשי' והך דהכא מאחריך דרשי' אלא שהתוס' הק' מהך די' כהני' וע' בס' שאילת שלם מ"ש בזה דפח"ח:

רש"י וגבי גר וגיורת וסתם כותית זונה ע' רש"א ונ' דלעיל ס"פ ד' אחין בפלוגתא דר"י ור' יוסי גבי אנוסה ומפותה וקאמר הש"ס עלי' דר"מ ואידוך אימור לא נתהפכה ולא בעי למימר ואידך גזר אטו נשואה ונ' דה"ט דלכאור' יש להעיר למ"ד נכרי יורש אבי' ד"ת וכיון דבלידתו בקדושה אמרי' דהוא בן אמו ואמאי לא הוה בן אבי' כשנתגייר אבי' ואמנם מודינא דלמ"ד עובר ירך אמו אפשר דל"ק אמנם אי נימא סתם כותית זונה א"כ ה"ט דלא ידעי' אי אבוה הוא ואמנם אי נימא שוב דכ"ע ס"ל אשה מזנה מתהפכת א"כ שוב יק' א"וו איכא למ"ד דלא סמכי' אתתהפכת דאימור לא נתהפכה והנה שמואל פסק לעיל כר' יוסי דאשה מזנה מתהפכת א"כ שפיר פריך עלי' רבא מגר וגיורת ואמנם רבא הוא דאמר בקידושין נכרי יורש אבי' יק' תו א"כ אמאי באמת לא הוה בן לאבי' לזה כ' רש"י משום דסתם גויה זונה וכר' יודא דלא סמכי' אמתהפכת:

בכולן ע' רש"י ותוס' כוונת רש"י דעגונא בכלל ר"ל אותן שלא התירו וד' התוס' כיון דכל עיגונא מדאוריי' אסירא ורבנן אקילו ל"ש למימר דגזרו: ואם איתא ע' רש"י כוונתו דכולהו הני דנקט רבא עדן הערוה אינו בעולם ושפיר קרי לה וולד משא"כ הך אחותו מאביו יכול להיות שהיא כבר בעול וע"ז משני דמ"מ הוולד דפגע בי' ערווה אינו בעולם: בשלמא תמתין וכו' נ' לפ' דבאמת ק' לי' לש"ס אהא ג"כ אי תמתין ב' חדשי' ולחדש הג' יוכר העובר א"כ ליכא למיחש אמנם חשו חכמי' בדבר דלמא לא מצו למבדקה ויהא ספיקא ומ"מ שפיר קאמר בשלמא ואמנם למאי דמשני דלמא אשתהוי אשתהא ל"ק מיהת קו' רש"י דלמשני דלמא גבי קמא חודש איעבר א"כ ק' טפי דליסגי בב' ומחצה ומעיקרא לא ניחא לש"ס בהאי תי' והשתא בעי' דלוסיף ותדע דאתי' רש"י ק' לכאורה

דתי' רש"י ניחא טפי מתי' הש"ס דלתי' רש"י איכא למיחש דלמא בר ט' לקמא והוא עיקר חשש דרבא משא"כ לתי' הש"ס דלמא בר ז' לבתרא ומהא לא איירי רבא: יולדת לט' מכאן ק' לפי מה שפי' רש"י בחומש פ' וישב דביולדת לז' היכר העובר מקמי ג' דמשלש כ' נהי דל' הש"ס לעיל לז' לא מ' כן יש לתרץ דמז' ילפי' לט' אמנם הא ק' אכתי מאי מק' הש"ס ותמתין משהו וכי מלי ג' חדשי' לבדקה דלמא לז' תלד וא"כ כבר הוכר עיברה מקמי ג' ולעולם בר ז' לבתרא הוא וצ"ל דעיקר תקנא הוה כי באמת תלד לט' מקמא ואנן נסבור כי היא בר ז' לבתרא ואמנם דלמא באמת יהי' בר ז' לזה לא חיישי' דרוב יולדות לט' ואף דלא מ' כן מד' תוס' לעיל לז' לד' רש"י הנ"ל ע"כ צ"ל כן ואמנם עפי"ז יתבאר מדוע לא פי' רש"י כר"ת דסנדל ל"ש רק בתאומים דתאומים הוא עוד יותר לא שכיח מז' ופשיטא דלא עבדו תקנה לכך: והנה נתקשי המפ' בד' הרמב"ם שהביא להך דדחסה ונ' עוד במה שמפ' הרמב' דביצים וחלב היינו לה לרפואה דהנה רש"י פי' קטלה לברה ברעב כוונתו דבכתובו' מ' דעכרי חלבא לאו היינו פסקי כ"א החלב יהא עכור ומסנן הוולד וא"כ קטלה דהכא כפשוטו וזה לא מסתבר לרש"י דוודאי חיישי' עלי' א"וו עכור דהכא היינו פסקא אמנם נ' להכריח כן דהנה ההפלאה פק' אמאי פליג ר"מ ור"י ארשב"ג הרי ע"כ אין החלב נעכר עד לאחר ג' דאלת"ה הרי קודם ג' לא הוכר העובר ולא ממסמס לי' א"כ דידי' נמי אמנם אם האי החלב נעכר היינו פסק לק"מ כיון דחזיא דפסק חלבא נהי דלא ידעא מזה דמעוברת היא דלמא שאר חולי היא מ"מ מבקשת ביצים וחלב משא"כ גבי אחרינא בושה וקטלה לי' וא"כ ע"כ האי קטלא לי' היינו ברעב אמנם ד' הרמב"ם דמעכב כפשוטו ובאמת לר"מ ור"י ק' הא דידי' נמי והש"ס דהכא קאי לרשב"ג דמתיר בכ"א חדשי' ולהכי לא פריך אמנם למאי דקיי"ל כר"מ ק' שפיר דידי' נמי וצ"ל ע"כ היכי דאפשר אפשר היכא דלא אפשר שומר פתאי' ה' כדאמרי רבנן גבי הא דקאמר ר"מ משמשת במוך וא"כ מסתבר תו טפי לומר דמעוברת לא הוה גזירה משום מינקת כ"א משום דחסה והיכא דלא אפשר לא אפשר והיינו דפסק הרמב"ם להך דדחסה:

ואמנם כגון דא צריך לפ' דמוכח מכאן דהא דר' הרמב"ם דאין האם חייבת לצער עצמה משום סכנת הוולד והרי חזינן הכא דליתא כי הוא חייבת לעגן עצמה דלמא קטלא לברה א"וו לא כ' כן הרמב"ם אלא גבי חולי התאוה שגורם לה ההנקה ולא בצער שלא גרם לה הוולד כללי ויצא לרמב"ם זה מדנקט הברייתא דין זה דווקא בנתנו לה בן להניק דמדעת עצמה השכירה משא"כ באשה תחת בעלה שחכמי' שעבדי' לאו כל כמיניי' לשעבדא לצער נפשה. ובזה יש לחלק ג"כ דדווקא באם הוולד דרבנן הוא דרמו שעבודא עלה לא מצי למרמי עלה אם לא שנפטרנה מצער חולי התאוה הבא מכח ההנקה ואמנם ברייתא

דקתני ולא תאכל מודה הרמב' דמיירי במינקת בשכר ודווקא גבה הוא דאמרי' הכי ולא באשתו דאל"ה לשמעי' אשתו דהוה רבותא טפי וא"ש מאין יצא להרמב' דין זה. ובזה יצא לנו קצת טעם לד' הרמב"ם התמוהי' שתמה ע"ד הח"מ סי' פ"ב:

אמימר שרי ליארס ביום צ' נ' מבואר מזה דג' חדשי' היינו צ' יום ותימה על הד"מ שהביא כן משם הגה' אלפסי וצ"ל דאולי משום דמסקי' ג' חדשי' חוץ וכו' אפשר דחדשי' כסדרן וכן מ' לכאורה מהא דאמרי' רובו של ראשון ואמנם בהך נ' דה"ט דמ' להו דבאמת ליארס סגי בס' יום דנותנין לאלמנה ל' יום אלא משום גזירת נישואין עבדי' רובו ורובו דלסברו כ"ע דגם אי' לא שרי עד אחר ג' חדשים:

מתני' לא יתארסו ולא ינשאו אפשר לפ' דהנה רש"י כ' לקמן ינשאו מיד ונ' דמ' לי' דנהי דבארוסות דעלמא חוץ מיהודה לא גזרי' דלא גייסי מ"מ מיעוט מיהת איכא ואם ארוסה תתארס ותלד הוה ס' מקמא ס' מבתרא משא"כ אם תנשא מיד אמנם אילו קאמר ר"מ לא יתארסו לחוד ס"ד דארוסה בנשואין שריא להכי נקט בהדי' לא ינשאו:

והארוסות ינשאו ע' רש"י נ' כוונתו דלכאור' השתא ארוסות דביהודה קאסר ר"י לינשא דיעבד כ"ש דליאסר ליאסר לכתחלה אמנם לזה כ' רש"י דה"ט דמיוחדין ביהודה משום בעילת מצוה ובאלמנה ל"ש זה אא"כ הי' אוסר ר"י ארוסות ליארס ויש לכוון כן במ"ש רש"י ר"י אנשואות קאי כלומר ארוסות איכא דלא מיארסי היינו ביהודה:

הי' ניהו בתולות לכאורה הו"מ לשנויי בתולות היינו נכנסה לחופה ולא נבעלה אלא דסידור לשנא דמתני' קדייק דהו"ל למימר בתולות ארוסות אלא הא דקתני גרושות ביניי' היינו כדמשנ' הש"ס למימרא דחדא קתני. ואמנם רש"י דכ' איבמה קאי אפשר דבא ליישב זה וכלפי זה כ' דכיון דקיי"ל נכנסה לחופה אף שיש לה עדים שלא נבעלה כנשואה דייני' לה פשיטא דלענין יבמה דאוריי' דלא שרי' לה ואמאי אצטריך לאשמועי'. ואמנם מ"ש רש"א כוונתו בזה דא"ל בתולה דדיימא ואמנם לענין יבמה לאו בדיימא תליא מלתא:

תוס' ד"ה ולא קתני עיקר כוונת הר' יוסף נ' דחמור וקל היינו מה שהוא בעיני העולם חמור וכיון דהתם כנדה שוויוה רבנן הוא בעיני העולם חמור:

מ"ש הבי"ש דע"כ אם י"ל צימוק דדי' שכרי לו מינקת צ"ע דלמא ממסמסא לי' בבצי' וחלב:

בענין המדיר מתשמיש כתובו' ס"ב גדרי' ט"ו פ"א:

נדרי' ט"ו לפי מה שתי' הר"ן כאן דאף דהנאת תשמיש דבר שאין בו ממש ק' מאי ק' לי' תו לקמן גבי ישיבת סוכה הא הוה דבר שאין בו ממש הרי מדרבנן מיהת חייל ומצוה

ממילא פקעא כי הכא גבי תשמיש ונ' דוודאי לא מסתבר לי' להר"ן למימר דרבנן יתנו שיעקור בפי' מצוה דאורייי' בכדי אמנם הכא דבאמת המצוה היא רק התשמיש ולא ההנאה א"כ ההנאה יכול שפיר לאסור על עצמו וכיון דלבתר כן הוה פ"ר א"כ מצוה ממילא פקעא משא"כ לקמן דאסור עלי' בהדי' ישיבת סוכה דהיינו דאסיק רבא עלי' דאביי דלאו בגוונא דאיכא הנאה כגון ביום חום מיירי תנא דווקא דא"כ שלא אניח תפלין דליכא הנאה כלל אכתי ק' לי' ושלא אטול לולב ומ"מ ישיבת סוכה אין כאן הנאה כמו שביאר הר"ן לקמן והיינו דבעי' נדר דאורייי' דווקא ולא דרבנן:

ואמנם הרשב"א דלא רצה לפ' כן היינו משום דמכח קו' שניי' של הר"ן אצטריך לאסוקי דמיירי בגופך לתשמיש ואמנם דברי' אלו צריכין ביאור חדא מ"ש לחלק בין עונה לפ"ור דהתם שעבוד לבריות הרי עכ"פ שעבוד זה מצוה דרחמנא אמנם כוונתו דל"ש למימר בזה לאו ליהנות נתנו דדווקא הנאת שכר עו"הב לא מקרי בעו"הז הנאה משא"כ כשאדם פוטר עצמו משעבוד שהי' עלי' על חבירו אין לך הנאה גדולה מזו ואמנם הא דלא ניחא לי' במסקנא למימר באמת דסוגיין דווקא כשלא אסר תשמיש כ"ע עליו משום דק' לי' דהש"ס דידי' דומיא דידה לקמן פ"א קאמר ובדידה באמת אין חילוק דהרי אינה מצווה ודלא תימא דבדידה ג"כ ע"כ לא מיירי בכולל דא"כ אפי' תשמישי מהני וכסברת הב"ח ופרישה יו"ד חל"ב הא ליתא דא"כ לנקי לקמן שלא אשמש מטתי כה"ג והתימא על גדולי עמודי בית ישראל שלא ראו ד' הרשב"א אלו שהם מורין בפי' כד' הטו"ז:

אמנם בכל מה שדחו ד' הטו"ז האחרונים לא שתו לבם לתרץ קו' זו מלא אשמש מטתו ולקמן גבי ויפר שמא יגרשנה דחה אותה הנ"הכ ובזה אכתי ק' ונ' דיש לתרץ ב' הקו' בד"א במה שי"לד למה בזה קאמר הש"ס רק והא משתעבד לה ולא עלה ע"ד המק' לחלק בין תשמישי לתשמישך ולקמן מתחיל להק' אי בתשמישי וכו' ולזה נ' דיע"לד הא דקאמר רב כהנא למלתי' דווקא אדידה ולא אדידי' א"וו דרב כהנא חידושא אתי לאשמועי' דכלפי שיש לפ' הך ברייתא לקמן פ"א בכולל כקו' הרשב"א קאמר רב כהנא דאין מן הצורך כ"א אפי' בלא כולל ג"כ מציא לאפקועי שעבודא באומרת תשמישך עלי ודייק לי' ממתני' דקתני האומר לאשה קונם שאינו משמשיך וא"כ בהדי' קתני ל' יחיד וק' הא משתעבד לה וע"כ צריך לחלק בין תשמישך לתשמישי וכ"ת התם שעבודא דאורייי' פו"ר והכא דרבנן לא היא גם עונה דאורייי' וא"כ גם התם לא נצטרך תו לאוקמי בכולל והנה בזה דבעי' לנחותי לחלק לא אמרי' כ"א והא משתעבד לה ומ"מ אמרי' מדאורייי' דנוכל למילף לדרב כהנא מזה וכדנחתי' הכא לדרב כהנא מסדר הש"ס לקמן מלתא דרב כהנא אמקום שחידש ומברר דבתשמישי וודאי לא מיירי ר"ל שלא בכולל

ומ"מ לא נצטרך לאוקמי בכולל כ"א כי היכי דבדידי' מוכח לדרב כהנא ה"ה בדידה וכן נמי לא שייך לומר דלוקמי יפר שמא יגרשנה הרי לא בעי כ"א לומר רבותא דרב כהנא: ואמנם י"ל בדברינו הא דגרסי' בספרי' שלפנינו והא קא ניחא לי' בתשמיש וכבר דקדקו המפ' מה זה ואמנם למאי דמסקי דע"כ מתרצי' לדיבורי' וכשטת התוס' דאמרי' גופך לתשמיש עלי קאמר ע' ברשב"א בזה א"כ אכתי ק' מנ"ל לרב כהנא למידק לחלק לימא דמתרצי' לדיבורי' דהכא קאמר קונם תשמיש כ"ע עלי ועי"ז אינו משמשיך, ואמנם טעמא מאי מתרצי' לדיבורי' דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אדם נודר לבטל המצוה ואי בכולל הרי נדר לבטל פו"ר בשלמא השתא לא אמרי' כ"א הא אתתא לא ניחא לי' בתשמיש ואפשר באחרת משא"כ אי בכולל וא"כ ע"כ כדרב כהנא:

ובזה א"ש דלא ניחא להרשב"א בתירוצא דידן דאיהו דחה לד' התוס' דבאמת לא מתרצי' דיבורי' וא"כ גם כאן נוכל לאוקמי בכולל ואי לאו דמלתא דרב כהנא פשיטא לא הוה מצי למידק לה מהכא וטעם דחייתו לד' התוס' דק' לי' אי ס"ד דבאומר יקדשו ידי' ר"ל נעשה כאומר א"כ מ"פ הש"ס לר"ל בכתובות כדמשני באומר הרי לא אמר לה הכי ומשני הא מני ר"מ היא הרי גם אנן ס"ל הכי אף דלא קיי"ל כר"מ וע' בסוגי' דקונמות מ"ש ליישב ד' תוס' בזה:

ומזה יצא לנו יישוב לד' רש"י כתובו' ס"ב התמוהי' שכ' וכן מוכח בנדרי' פ' ואלו נדרי' דמלבד דשבק לריש מכלתין וקאי בסופה ק' עוד טפי דבואלי נדרי' בדידה מיירי והכי בדידי' א"כ הו"ל לאתוי מריש מכלתין דאיירי ג"כ בדידי' וראי' בר"ן כשהעתיק ד' רש"י גרס ואלו מותרי' וא"ש אמנם למ"ש נ' דהר"ן דנחלק על התוס' בענין מתרץ דיבורי' א"כ שפיר הוצרך להגי' אמנם באמת רש"י קאי בשטת התוס' בזה א"כ מריש מכלתין אין ראי' דלעולם הכא בכתובו' המדיר בכולל קאמר וכה"ג אפי' תשמישי עליך מהני וכ"ת אמאי לא שני הכי בריש נדרי' דלמא התם במתרץ דיבורי' מיירי וכה"ג לא מתרצי' אמנם בשלהי נדרי' דבדידה מיירי והתם ליכא ביטול פו"ר דאינה מצווה ומ"מ לא אוקמי' בכולל ש"מ דכולל לא מהני לאפקועי שעבודא והא לית לי' לרש"י דרב כהנא התם קאמר לה דווקא:

ואמנם מ"ש הנה"כ דלא משני לקמן יפר שמא יגרשנה משום דקתני לא, לא זכיתי להבין וכי משום לא ארחיק יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה ע"כ לא אמרי' אסורה אלא אם אסרה כל הנאת שבעולם דלא מציא וכן לענין תשמי' דבעי' ראוי' לביאה משא"כ רחיצה לחודא למה יפר והרי גם נדה אינה מרחצת וצ"ע:

ואמנם קו' הקצו"הח סי' קי"ז אלימא גם אהרשב"א שכ בהדי' שם דגם בשעבודא דידה אמרינן אלימא וא"כ ק' מאצטלא וצריך לחלק בין הקדש כללי לפרטי וא"כ אמאי לא נימת תו גם גבי תשמיש הכא ונ' דהרשב"א בשטת הרמב"ם ס"פ י"ב מאישות קאי ע' בכ"מ וח"מ ומ"ל שם דמ"מ מאיזו טעם שיהי' ס"ל לחלק דדווקא גבי תשמיש אמרי' אלם וסברת המ"ל נכונה בזה דבשלמא גבי תשמיש כיון דהאי שעבודא אלמוה ל"ש דידי' ל"ש דידה בכלל משא"כ מע"י וכיוצא היכן מצינו דאלמוה וא"כ מאצטלא ל"ק דבדידה לא אלמוהי לשעבודא ודווקא הכא בתשמיש ס"ל להרשב"א כן ולעולם אין חילוק בין קונם כללי לפרטי:

ואמנם ד' הלח"מ ביישוב ד' הרמב"ם שם הן הן ד' הטו"ז גבי יפר שמא יגרשנה ואמנם בשטת הרמב"ם יל"ד דלא דיברו כל המפ' נכונה דבה' נדרי' כדמייתי הרמב"ם האי חילוקא בין תשמישי לתשמישך כ' טעם למה תשמישי לא מהני דמשועבד לה לשאר כסות ועונה וא"כ בצדי' תברא דהרי גם לשאר משועב' לה ומצי מדיר לה:

נחזור לד' הר"ן ואמנם הר"ן מ"מ מקיים שטתו דבנדר דרבנן מיירי ומדמי זה לנודר מן המעיין דל"ש מצות לאו ליהנות נתנו כיון דבלא"ה הוא נהנה אטו משום מצוה מגרע גרע וד' הרשב"א דלא היא כיון דבשעה שעושה דאיג במצוה א"כ השתא מיהת לא נהנ' ובאמת מסתבר בתשמיש כד' הר"ן דאמרי' בעלמא מתעסק בחלבי' ועריות חייב שכן נהנה אמנם ראיתו ממעין מורה דבכל הנאות אמרי' כן ולפום הכי לא ניחא לי' להרשב"א למימר כן דא"כ מ"פ רבא לקמן אדאביי דלמא מיירי שנהנה מן הסוכה כגון ביום חום וכ"ת דמלולב ותפלין ק' לי' הו"ל למימר הכי בהדי' ולא למנקט לשנא קטיעא אמנם כן ממעין וודאי ק' וראיתי בנ"י לה' נדרים כ' טעם לד' החולקים על הר"ן ואמנ' כ' שם בקיצור נמרץ וזה ת"ד דהנה גבי שופר אמרי' המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה והשתא ממ"נ אי תקיעת שופר לא דמי למעון ולא היה הנאה כולהו תקיעות שרי' דהרי לא נדר כ"א הנאה וע"כ הנאה מקרי ואע"כ של מצוה שרי ובמעין טעמא משום דאפשר לקיים שני' ולא שרי' כה"ג הנאת מצוה כיון דאפשר למעבד בהיתר דהרי לא נדר ממים ממעין הוא דנדר לטבול במים סרוחים וחמין וכיוצא בזה דגם בימות החמה אינו נהנה זה ת"ד ובאמת בשופר צריך להתיישב לד' הר"ן ונרא' דהנה כבר כתב הר"ן דאף דישיבת סוכה לא חשיבא הנאה איהו הוא דאחשביה כוונתו דל"ד נדר לשבועה דשבועה חלה להרע או להטיב ונדר דלא קאי כ"א אחפצא ונדרי תענית משום צדקה הם ואין כאן ענין אמנם כל עיקר נדר ל"ש כ"א לענין אכילה או הנאה אמנם כי היכי דאכילת עפר אי אחשבה אכילה מקריא ה"נ הנאת ישיבת סוכה או זריקת צרור הנאה

מקריא אי אחשבה וכן הענין בשופר וודאי אי אמר בהדי' תקיעת שופר קונם לא גרע מישיבת סוכה מאי אמרת הרי לא אמר הכי לא היא בשלמא סוכה עיקר הנאתה לישב בה ביום חום א"כ שפיר פריך רבא אדאביי ומשני דאמר בהדיא ישיבת סוכה ואולי ר"ל בחג ואמנם שופר לתקיעה קיימא וא"נ אמר הנאת שופר רק אתקיעה וכ"ת א"כ אפי' למצוה לחסר לא כן כ"א אמרי' מה"ט קאמר הנאת שופר ולא קאמר תקיעת שופר דלא ליהוי תקיעת מצוה בכלל דתקיעה הויא ולא להנאה. אמנם מצאתי ראיתי במס' ר"ה בתוס' שצדדו אם באמת אמר תקיעת שופר מה דינו וצדדו אי נימא דישיבת סוכה מצ"ע מקריא הנאה ואין כאן מקום לסברת הר"ן דנימא בהנאה אחשבה ובתקיעת שופר ל"ש זה או דלמא כסברת הר"ן ובשופר מ"מ שרי והנה לפנינו דלהר"ן בעל סברא זאת איתא למ"ש לחלק בין הנאת שופר לתקיעת שופר אלא שד' התוס' צ"ע תפילין ולולב מאי קאמרת הרי אפי' כולי האי הנאה כמו גבי שופר אין בהם וצ"ע:

ואמנם כ"ז בסוגי' דנדרים ביאר הש"ס תרי זמני האי חילוקא בין דידי' לדידה ובסוגיין שתק הש"ס ולא פי' כלל מהו פי' המדיר את אשתו והי' נר' דמצי מיירי מתני' בתולה בד"א אא"כ מאי דוחקי' דרש"י תו לאוקמי בתשמישך דווקא אך לאחר העיון בד' התוס' ר"פ המדיר ד"ה כיון דמשועבד ראיתי כי ע"כ ליכא לאוקמא למתני' בתולה לא מבעיא למ"ש הר' יוסף א"כ כיון דקתני מתשמיש ליכא למימר הכי אפי' לתי' התוס' שם א"כ בתולה אזלי' האי מלתא דתלי בי' והיכי תנא תנא ב' שבחות לבי"ש וכו' א"וו כמ"ש רש"י אבל מה דשתק תו הש"ס לפרושי נ' בשטת התוס' א"ש דע"כ נחתי' להאי תירוצא דאזלי' בתר הך מלתא דתלי בי' לקמן במסקנא אמנם בס"ד באמת בעי' למוקמי הכי א"כ שפיר מצי' דהכי דשתק מני' משום דמ' לי' דמצי' לאוקמי בתולה ואמנם כדמסקי' לקמן דליתא כבר אייתי שם לדרב כהנא א"כ שוב לק"מ ומ"מ רש"י ביאר כאן לפי המסקנא:

ובזה עוררני תלמיד א' יש ליישב ד' רש"י התמוהים ד"ה דלא אפשר בפרנס תשמיש לא אפשר בפרנס מי לא ידע כמו אלה אמנם כלף דסוגיין שהוכחנו ממנה דלא מצי' לאוקמי למתני' בתולה לשמואל קיימא לא תימא דלרב עכ"פ מצי מיירי בתולה וא"כ אפשר דבר זה ע"י פרנס לזה כת' רש"י דלא היא גם לרב מתני לאו בתולה וא"כ תשמיש אי אפשר בפרנס:

ב' שבתות ע' רש"י הבנתי מד' הרא"ה דק' לי' בד' רש"י למה לא קאמר אבל בסתם לא ש"מ דס"ל דמפרש יותר מב' שבתות כסתם דמי ונחלק עליו דלא היא כיון דחזי' דלא לעולם יקצוף אמרי' תמתין מיהת ב' שבתות ואף דמצי לפ' ע' שנה כל מדת חכמים כך לאו בשוטי' עסקי' דמאן דבעי למימר ע' שנה אומר סתם והמפרש דרכו לקצר הזמן

ואמנם מייתי הרא"ה בעצמו ראי' מהירושלמי דקאמר לקמן פ' המדיר מאן דתני' שלושי' מסייע לרב מאן דתני עד שלושים מסייע לשמואל ר"ל דלרב כיון דלא מיירי כ"א במפ' שלושים יום ל"ש עד שלושים ואמנם להרא"ה ק' דלרב ג"כ מצי מיירי במפ' יותר ותדחק שם דלשנא יתירא לאורוי אתי דבסתם מיירי והנה לפנינו באמת הגי' עד שלושים ואמנם במשנתינו בכל הס' הגי' ב' שבתות ולא עד וכן מוכח מדלא הק' הירושלמי ממתני' וא"כ שמואל מלקמן מוכח למלתי' ואמנם במשנתינו מודה דבמפ' מיירי וכ"ת היא גופא קשיא למה לא נקט לה בסתם לזה תי' רש"י דס"ל לשמואל דתנא דמתני' לרבותא נקט אפי' במפ' לא תמתין יותר מב' שבתות לאפוקי מד' הרא"ה והיינו דאתי רש"י למימר וצא דמפ' רש"י מתני' לרב דהרי אדרבא כשמואל קיי"ל אלא לשמואל רצה ליישב דלא קתני עד כדקתני לקמן:

מידי דשכיח נ' סברי ב"ה דלכאורה כשמבטל פעם א' העונה אמאי שוב תמתין אלא כיון דאמרה תורה כי היא תחייב אותו בנדותה לבטל העונה א"כ כנגד זה לא תקפיד ע"כ כשהוא מבטל כנגדה וא"כ התינח בנדה דהיא מבטלת משא"כ בלידה דהוא גרום א"כ אדרבא למה לנו לסלוח לו פעם א' כשבטל העונה במזיד ואמנם בי"ש הכא קאמר' כיון דבידו ע"י תשמיש לגרום ביטול העונה בלידת נקבה א"כ ה"ה אם בטלה בלא"ה לא תקפיד. ואמנם בירושלמי ראיתי דקאמר ובי"ה גמרי מיולדת זכר ונדה ונ' דק' להו דמידי דגרים מסתבר יותר ממידי דשכיח וע"ז קאמר והרי גם מיולדת זכר ג"כ גרים איכא למילף לחומרא אלא דק' נילף מיולדת נקבה לקולא דס' להוציא לא אמרי' ע"ז שפיר נדה מכריע דמסתבר שוב יותר למילף מזכר:

והנה בבי"ש נתעורר האיך נוכל למילף מנדה הרי נדה מקרי פת בסלו ונדר אמרי' לקמן דלא מקרי פת בסלו ואמנם הורה ע"ד התוס' בסוגי' דמורד דגם נדר מקרי קצת פת בסלו ע"ש ואמנם ד' הרמ"א שם תמוהין בעיני שהסכים להלכה באשה שהפצירה בבעלה לפרוש ממנה וכשרצה לשבע חזרה דכיון שהפצירה בו תחילא חלה שבועתו ומחמת כעסו הוא דחזרה דמהי"ת לומר כן הרי בגמל' וספץ אמרי' דאף דעונתן ל"ו חדשים בנדר קפדי דבעי' פת בסלו א"כ ה"נ נהי דהפצירה בו לפרוש ממנה מ"מ בשבוע' קפדה משום פת בסלו וצ"ע:

ובענין מ"ש הבי"ש לתרץ מסוטה דאמרי' היא הנותנת לענין ייחוד והראה מקום לד' התוס' שם כוונתו דסוטה ה"ט דדחי' שם דדמיא לשאר עריות דאין לה היתר כלל בלא שתי' מים המאררי' ומאן מפיס דחיה משא"כ מדיר דיש לו היתר שפיר דמי לנדה בעיקר

סברא וכיון דייחוד כ"הג לאו דאורייתא עכ"פ דל"ד לעריות שפיר אמרי' דלא אחמור בה רבנן טפי מנדה:

ובענין קו' ההפלאה דלמא מתני' בסוף עונה ולעולם לענין ספן וגמל נר' בנסביר תחלה קו' ולשון הש"ס תנא כוונתו דאטו טייל ופועל רובא דעלמא ואמאי לא פי' לנו התנא בשאר בני האדם שיעורא דמדיר מאי אמרת דלמא גם בספן בסיף עונה אכתי בתחלת עונה לא ידעי' בכמה ומלתא גופא לא פשיטא לן כיון דארחיי' לו' חדשים אם בסוף עונה הקפידה כקפידת הטייל שעונתו בכל יום ויש סברא לכאן ולכאן ולמה לא נקט תנא ענין א' לכולהו: והנה בפלפול שבין רש"י לתוס' בר"פ המדיר והן ג"כ ד' רש"י דשמעתין הענין כן דק' לי' לרש"י כיון דגם תשמיש בכלל מליהנות ואמאי לא פריך הש"ס סתירת המשניות דהכא קתני ב' שבתות ולקמן ל' יום ותי' הי"מ דלקמן בגמל ודחה רש"י ד' לזה כתב רש"י כיון דנדר תשמיש ל"ש כ"א בעלי ומליהנות לו הוה עליך א"כ ע"כ מתני' לאו בתשמיש וע"ז הק' בתוס' א"כ מוכח מסתירת המשניות דעליך לא מהני משום דמשועבד ומני' הוה להש"ס לסיוע:

וכענין קו' המהרש"א ר"פ המדיר ע"ד התוס' ד"ה יוציא דלתי' הו"ל להש"ס לתרוצי על הא דשהתה תור' התוס' עוררני תלמיד א' דהתם אי ידע מעיקרא כייפי לי' ג"כ להוציא אמנם לא מטעם דסבור כ"א דאיסורא קעבדי ובענין מ"ש הרא"ש בפי' לנדרי' ד"ה הא משתעבד אין לדייק מדברי' דכהרשבא ס"ל כ"א ל' דאוריי' ק' ל' בשלמא אי המק' ה"ק אפי' אי בנדר דאוריי' מיירי מתני' מ"מ הא שעבודא ג"כ דאוריי' שפיר אלא אי ארבינא קסמיך לחוד ל"ל למימר מדאורייתא וא"כ ע"כ ידע מגופך לתשמיש אבל מ"ש הרא"ש לפי גי' בדבריו תשמישך עלי דמ' דגם זה ידע אלא דלא ידע לחלק בדרב כהנא נראה דתנא דומיא דשאני ישן קתני ובשלמא אי בהנאת תשמיש קאמר הוה דומיא וכן תשמישך עלי הוה שפיר דומיא משא"כ תשמישי עליך ועל עצמו לא קאמר מידי א"כ אין כאן דומיין כלל:

ואי נימא דד' הרא"ש דהמדיר את חבירו המודר עובר בבל יחל א"ש טפי דקתני הרי זה דמ' הנודר וא"כ ע"כ תשמישך עלי קאמר:

בענין עונה האמורה בתורה פ' אעפ"י דף ס"ב:

התלמידים יוצאים שלא ברשות ע' בר"ן שיישב למה לא תנא עונת ת"ח במתני' ולדברי' נר' שכיון רש"י לקמן שכ' מע"ש שהוא ליל שביתה ר"ל ג"כ יען כי אז בלא"ה חייב לבטל מת"ת דהכל מודי' בשבת דבעי' נמי לכם א"כ ממילא חייב אז בעונה ונ' כי זה ד' המג"א ס' ר"מ שכ' ה"ה יו"ט דקיי"ל גם ביו"ט חציו לכם ואמנם לכאורה ש"פ דלא

הביאו כלל דה"ה יו"ט היינו דס"ל דבע"ש דווקא דהיינו פי' בשבת אמנם א"כ ק' אמאי לא תנא לי' במתני' ונרא' דאדרבא גם אינהו סברי דה"ט דקבעו חכמים עונת ת"ח מע"ש משום דבשבת הכל מודים דבעי' נמי לכם וא"כ לדידן ה"ה יו"ט אמנם תנא דידן הוא ניהו ר"א דס"ל ביו"ט או כולו לה' או כולו לכם ומה"ט לא בעי למתני עונת ת"ח דאי תנא בשבת הו"א בשבת דווקא ובאמת ביו"ט ג"כ אי מקיים כולו לכם מיחייב ואמנם לא מצי למתני יו"ט דאי מקיים כולו לה' פטור לבר מעצרת ופורים ומה"ט סתם ולא כ' כלל ואמנם מ"ש המג"א ה"ה ר"ח וודאי ק' ולזה נ' דס"ל למג"א דאדרבא עונה דאוריי' מע"ש אמנם ביו"ט אם רצה מצי להבטל מלמודו ולקיים העונה וע"ז כ' וכן בר"ח ובזה מיושב מ"ש המג"א עפ"י האר"י יי לבטל העונה בלילות מיוחדים לבד אם אתרמי ליל טבילתה ואי ס"ד דעונות אלו דאוריי' א"כ חמירי מליל טבילה דאינו מבואר כ"כ בש"ס א"וו כדאמרי' דהם רשות וא"כ אם חלו לילות אלו בשבת אולי לא גרע מליל טבילה:

ואמנם אכתי ק' אמאי לא תנא במתני' הא דתלמידי' יוצאי' לבתר דתנא עונה האמורה בתורה והי' נ' דקאי אמדיר הואיל דתנן דבמדיר מטעם דאין לה פת בסלו יוציא ס"ד ג"כ דה"ה היוצא שלא ברשות מקרי אין לה פת בסלו קמ"ל. ואפשר ג"כ דתנא עצה טובה קמ"ל דעדיף אם יוצא שלא ברשות שמחכה כל שעה אולי יבא ו"לד למדיר אפי' במפרש מאלו יצא ברשות דיודעת דלא יבא ואין לה פת בסלו ואמנם אכתי י"לד ל"ל למתני לת"ת והי' נ' עפ"י מאי דמסקי' ביבמות דחייב לפקוד את אשתו כשיוצא לדרך ואי אזיל לדבר מצוה לא לא שרי דלמא מטריד וא"כ אם יטול ממנה רשות הוא משתוקקת משום שיודעת שיוצא לדרך ולזה קאמר תנא התלמידים היוצאים לת"ת ילכו שלא ברשות הואיל ואין רשאין לפקוד נשותי' לא ליצערינהו מיהת:

חדש כאן וחדש בביתי י"לד למה נקט רב כלל בביתו לזה נ' דל"ד חדש קאמר רב כ"א ה"ק אם נוטל רשות צריך להבטיחה שישב אח"כ זמן כי האי בביתו כנגד מה שהי' בעיר אחרת וחדש לרבותא אף שהי' יכול לילך שלא ברשות מ"מ אם נוטל רשות מלתא אחרינא יש כאן ובזה מסולק קו' תוס' מר"ע שרצה אח"כ לישב בביתו כל ימי חייו א"כ לית לן בה:

ואמנם נ"ל אי האי שתי' ושלש דאמרי רבנן היינו כד כדאמרי אינשי א"כ ה"ה דאפי' טובא וע"כ מדסמכי רבנן עלה אפי' אורחא דמלתא ליכא א"כ סוגיין ע"כ לר"א אזלא ומה"ט נ' דלא הביא הרמב"ם מידי מסוגיין דס"ל הל' כרבנן א"כ מר"ע ל"ק דאיהו בכלל רבנן דפליגי אר"א אמנם אי שתים ושלש דווקא א"כ מנ"ל אכתי לומר דברשות אפי' כ"ד שנין שרי:

ואמנם מ"ש תוס' דמתני' ע"כ מירי באין שוהין בביתם ר"ל דומיא דפועלי' דל"מ לר"י בר ברוך מתני בעונה מירי אפי' לר"י לקמן עכ"פ ע"כ דכל שעה מותרי' לעשות כן דאל"כ לתרץ דמתני' לא מירי אלא באקראי כמ"ש הר"ן אלא ש"מ דאפי' בקביעות שרי ומה"ט מבואר ג"כ דלר"י לקמן א' בשבת ושבת א' חדא הוא דאל"כ שוב אצטריך ברייתא לאשמועי' דבעושי' בקביעות יום ב' הוא עונתן:

ואמנם לר"י בר ברוך נ' לתרץ דאדרבא כיון דמתני' בעונת פועלי' העושין ואין ראי' כלל מפועלי' לתלמידי' ואפשר דמשו"ה כ' תוס' ונ' לר"י ולא כ' ולר"י נ' כי ר"ל ונראה למ"ש ר"מ ועד"ז אי רש"י בשטת ר"י בר ברוך יש לתרץ מ"ש רש"י לקמן בעירן שתים בשבת והרי בהדי' תניא אמנם ק' לי' לרש"י אמאי מחלק תנא בין פועלי' לחמרי' לפליג ולתנו בפועלי' בעירן ב' ובעיר אחרת א' בשבת ולזה כ' דמתני' רצה להורות דפועלי' ב' בשבת לאו היינו אם לנו' בעירן כ"א בעי' דווקא פועלי' בעירן ואז דווקא ב' בשבת ואי תנא בפועלי' תרי גוונא ס"ד דבלנים תליא מלתא לזה תנא חמרי' ופי' רש"י שהולכי' לכפרי' וקוני' תבואה ומביאי' אותה למכור בשוק ובנתיים דרכן ללין בביתם וממילא ידעי' דפועלי' ב' היינו פועלי' בעירן וכמ"ש:

היוצאת והבאה ע' רש"י נ' דק' לי' אמאי לא פריך מתחלה ר"י מ"ט לא אמר כרב דמיקל כבי"ש אלא משום דרב מייתירא דריש אך לבתר דדחה רב הוא דפריך:

שאני בי"המק עי רש"י ונ' דמ"מ נקט בי"המק דלא יק' אטו בדוד לא הי' אפשר אלא דלא רצה להטריח כולי האי ומה"ט נמי לא אמר שאני ת"ת דגדיל מבנין בי"המק כדאמרי' במגילה דאכתי יק' מדוד דלא הי' ת"ת: דאי' להו הרווחה כ' רש"י אבל ת"ת מצוה דלי' הוא נ' כוונתו דבשלמא אי ס"ד דלא מציא מחלא טפי שפיר משא"כ השתא דהיכא דאיכא הרווחה מחלה א"כ אמאי לא נכוף אותה למחול משום ת"ת לזה פי' רש"י דלאו מצוה דידה דהיא אינה מצווה ע"ז ואין בידנו לכוף אותה:

ואמנם גם לרש"י ק' לקמן מחמר ונעשה גמל אך רש"י יישב זה לקמן דהרווחה לא מהני כ"א ברשות משא"כ לקמן דנקט ונעשה אם יכולה למחות והיינו היכא דעשה שלא ברשות וזה כוונת רש"י לקמן דנעשה ל"ד אלא רצה להורות דשלא ברשות מירי וע"כ משום הרווחה מבעי' לי' דא"כ בפועל ג"כ ליבעי לי' אלא דלשטת תוס' מ' דפשיטא דשרי ואמנם בטיילי מי שרי ליעשות פועל ליבעי אלא וודאי משום דהתם ליכא הרווחה.

ואמנם ד' התוס' דאפי' ברשות איבעי לי' ונעשה ל"ד ולזה ק' להו:

ובענין ט' קבין שכ' תוס' לולי ד' הייתי אומר דאדרבא משו"ה צ"ל י' קבין כמ"ש האחרוני' ע"ז דהרי גם במורד שקלא הני ב' קבין לבד מג' דינרין:

ואי גרסי' ט' קבין הי' אפשר לומר דהאיבעיא הוה אי הל' כר' יוחנן או כרב דהרווחה לאו מלתא היא וע"ז השיב דהרי בעלמא קיי"ל רוצה אדם בקב שלו מט' קבין של חבירו וזה הי' הענין בדוד וכ"ש הכא דאיכא פרישות א"כ התם וודאי לא ניחא לה בהרווחה ושוב מה"ית נימא דהרווחה מלתא היא:

וד' הרמב' דאם פרשה שרי ולא כ' דאפי' אורחא דמלתא לא הוה ומזה נ' להוכיח כסברת הלח"מ הב' דלא הוה מטעם מחילה די"ל מה"ט לא כ' אורחא דמלתא דדווקא אם יוצא לדרך דאין לה פת בסלו תליא באורתא משא"כ אם הוא בביתו אמנם תינח אם יכולה לחזור בכל עת כי זולת כן כיון שמחילתה מחילה אין לך פת בסלו גדול מזה אך כבר כ' דאפשר להיות דלרבנן לא קיי"ל הכי וא"כ דבר זה תלי' אי קאי אפועלי' כתוס' א"כ מוכח כמ"ש דסברת הלח"מ עיקר משא"כ אי הרמב' כרש"י ס"ל אין כאן הוכחה כלל:

ואמנם מ"ש המ"ל לסברא זו דבעי' אחר נישואין והביא דומיא לא זכיתי להבין בשלמא לסברא א' דאינה יכולה לחזור שפיר כ' אך השתא קיימי' דדווקא כ"ז שאינה חוזרת קאמר הרמב' ואטו התם כ"ז שאינו חוזר לא יכול לפתוח לו חלון כשקנה הבית ואטו צריך לשואלו פעם אחרת וצ"ע: וכן מ"ש המ"ל שם על הפרישה לא הבנתי דהפרישה כיון לד' התוס' דאף דלא נשאה אדעתא דהכי ס"ד לאו אורחא דמלתא קמ"ל דלית לן בה כמ"ש: ואמנם נ' דתי' זה של התוס' קאי בין לרב דלית לי' הרווחה א"כ ה"ה דל"ש דשמחי' בת"ת וצ"ל דאדעתא דהכי נשאת בין לר' יוחנן דלדידי' כפשוטו אתי' דלדדהו מקרי הרווחה כשבעלי' עוסקי' בתורה:

ר"ש בר שילת כ' רש"י מלמד תינוקות כוונתו דהי' נוטל שכר מהלימוד דמה לעשיר בבית המלך. ואמנם הרמב' שהשמיט פרסתקא נ' משום דכרבין ס"ל דטיילין היינו מפנקו:

וד' הבי"ש דהנ"י ביבמות מ"ד ס"ל דנושא ד' נשים חייב לקיים לכל א' עונתה ולי א"א לפ' כן דהרי כ' שם בסמוך ד' הריטב"א דמיירי באתרא דנהגו לישא והו"ל למימר והריטב"א כ' אלא דהנ"י ס"ל דעונה א' בשבת די' בכל יבמה וזה כוונתו דלהכי נקט עונת ת"ח:

איעקרא ע' רש"י כוונתו דעפ"י דרך הטבע איעקרא כי זולת זה למה שקיל וטרי אם יתפלל עלי' אלא שהי' ק' לי להטריח כלפי מעלה לשנות הטבע וצ"ל דלא ידעי אם חי כלל דזולת זה לא אמרי' כן בשהתה דבעי' אין דעתה להנשא:

אדעתא דגברא רבא עי' בנ"י בשם הריטב"א דאיהו לא אדרה אלא הואיל ונתקדשה ואיהו על תנאי נתקדשה ועוררני תלמיד א' הרי עכ"פ גברא רבא לא אמרה ונ' דר"ע לא רצה ללמוד אותו טענה אולי יטעה לזה א"ל אדעתא דגברא רבא מי נדרת ר"ל ואי אדעתא דהכי דווקא לא נדרת א"כ נולד הוה וא"ל אפי' פרק א' וא"כ שפיר תלי' נדרי' בקידושי'

ולזה התיר לו: זונתך נזכרת א"ד יונתך אפשר דפליגי דהנה רבא הוא דאמר לעיל סמכו רבנן אדר"א בר אהבה ופליגי בפלוגתת הרי"ף והרמכ' אי רבא ס"ל דהל' הכי או לא והנה אי ס"ל לרבא דאפי' שלא ברשות מצי לאשתהויי כל כמה דבעי א"כ מאי ס"ד דברי' לבא כיון דאיהו אפי' ברשות אזיל וע"כ התאוה השיאתו לזה א"ל זונתך ואמנם אי ס"ל לרבא דשלא ברשות אינו רשאי א"כ איהו טעה דהוה סבר דברשות ג"כ לא שרא יותר מג' שני' ולזה א"ל יונתך נזכרת סברת כי אתה מחויב לפקדה ואמנם טעות ואפשר דהאי דקאמר הש"ס אטריד לאחר אפסוק וכו' קאי ללי"ב ר"ל כי פלפלו בהך דרב ור' יוחנן ורבנן ור"א עד סמוך לחשיכה משא"כ ללי"ק לכאורה אין כאן פלפול דמדינא וודאי פטור:

מה שיש לתמוה על הטור או"ח סי' ר"מ הביא שיטת הרמב' בפועלי' ובא"ע כר"י בר ברוך וצ"ע וע' במג"א שהרגיש על הרמ"א בזה:

סוגי' דמורדת פ' אעפ"י:

מתני' המורדת יל"ד כיון דתנא במדיר בדידי' קאי הי"ל למתני המורד ברישא ונ' דבאמת מהכא נפקא לי' לריב"ח דמורדת היינו ממלאכה דמה"ט לא פתח תנא במורד דלא נימא דומיא דמדיר דהיינו מתשמיש קתני והיינו דס"ד דלריב"ח דווקא ממלאכה מיירי ולמסקנא עכ"פ במאי דשני תנא ידעי' דבלאו תשמיש איכא עוד מורדת. ואמנם להל' וודאי ק' ואמנם לשטת הראש דעכ"פ מורד מיהת איכא באיני זן דהיינו ממלאכה אתו תו שפיר כיון דמורדת דווקא מתשמיש משא"כ מורד היינו דתנא מורדת גבי מדיר מתשמיש ולא מורד. ואמנם לש"פ אכתי ק' ולזה נ' דהנה הרא"ה הק' מ"ש גבי מדיר דלא קנסוהו ובמורד קנסוהו וע"ש מה שתי' ולי אפשר לומר דבאמת עיקר קנסא לגבי דידה כמ"ש הר"ן פ' המדיר לקמן דגבי דידי' אם כופין אותו להוציא די בכך דהרי ע"כ אינו רוצה להוציאה דאל"כ אפוכו מטרתא למה לי' ואמנם גבי דידה כשמצערת בעלה רוצה לצאת מת"י קנסוה רבנן ואמנם היכא דקנסו לדידה ומשכחת להא מלתא כנגדו בדידי' גם לדידי' קנסוהו ומעתה במדיר דלא משכחת למשנה אחרונה נדר דידה כלל דבכ"ג יפר א"כ גם לדידי' לא קנסו בממון משא"כ במורד דמשכחת גבי דידה כי היכי דקנסו לדידה ה"נ קנסו לדידי' והיינו דפתח במורדת למימר במדיר ל"ש מדרת כ"א במרד ומה"ט וכן כי היכי דקנסו לדידה וכן במורד קנסו לדידי':

על בעלה לכאורה משנה יתירא וטפי הו"ל למתני המורדת מתשמיש וכיוצא ואמנם למ"ד אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם א"ש דאתא למעוטי שומרת יבם משא"כ אם כותבין אכתי יל"ד והי' נ' דלמעוטי ארוסה אתי ואף דבברייתא קתני ארוסה אכתי א"ל למאי דכ' הרמב"ן וסיעתו דנ"מ בין תנא דידן לרבותנו נ"מ דלרבותינו נ"מ בחזקתה

ולתנא דידן אף נ"מ אבדה ואמנם גם לתנא דידן בארוסה לא אבדה נ"מ ואפי' לרש"י וסיעתי דפליג עלייהו עכ"פ לר' יוסי מיהת קתני בהדי' דאפי' נ"מ אבדה וא"כ היינו דקתני על בעלה או אליבא דר' יוסי או אפי' אליבא דת"ק והיינו דבברייתא לקמן לבתר תקנת רבותינו קאמר אחת לי ארוסה ר"ל אף דלתנא דמתני' ארוסה ונשואה לאו דינם שוה לבתר תקנת רבותינו מיהת אחת היא: פוחתין י"ל מה זה דברישא קתני פוחתין דמ' ב"ד פוחתין ובסיפא קתני הוא פוחת והנה למ"ש הרא"ה לקמן דבין מ"ד נמלכין בה בין מ"ד אין נמלכין תרוויי' הל' כמתני' ס"ל וכן נ' ד' רש"י לקמן שהאריך בענין נמלכין למימר דאנן דטבא לה עבדי' לה דלא כתנא דמתני' דפוחת לה בלא התראה ואמנם דלא כרבותינו דבזמן קצר מפסדת כ"א פוחתין מעט מעט וג"כ מתרין בה וכן נ' שהבינו בתוס' ד' רש"י ולזה לא הק' עליו מידי דהו"ל למימר הל' כתנא דמתני' ועד"ז י"ל דלעולם לרבא גם תנא דמתני' ס"ל נמלכין ובהא פליג עם ר"ה ב"י אי רישא דווקא דקתני פוחתין דמ' ב"ד וה"ט דב"ד נמלכין בה או סיפא דווקא דהוא פוחת וא"צ המלכה. ואמנם איכא למימר עפ"י מ"ש הב"י דאין הבעל נאמן לומר כי אשתו זה ימים מרדה בו והפסידה כתובתה אפי' בשבועה אף דבמוחלת נאמן כשבועה ונ' דה"ט דלאו בדידי' תליא כ"א צריך פסק ב"ד בדבר שמא הדין עמה ובין דידי' לדידה לא מצי מפחת לה ואמנם כ"ז בפעם ראשון אך מכוון שדנוה למורדת א"צ תו מדי שבוע התראת ב"ד לתנא דמתני' והיינו דברישא גבי המורדת קתני פוחתין למימר דבב"ד תליא מלתא למידיינא כמורדת משא"כ לבתר הכי שפיר קאמר עד מתי הוא פוחת למימר דא"צ תו התראת ב"ד:

לה הא וודאי לכאורה שפת יתר דדי לומר פוחתין מכתובתה אמנם נ' כיון דלענין כתובה גם לתנא דמתני' אחת לי ארוסה ואמנם ה"ד ארוסה גדולה משא"כ קטנה הרי אמרי' בין הוא בין אבי' יכולין לעכב והיינו דקתני פוחתין לה דווקא ר"ל אם כתובתה לעצמה משא"כ קטנה דכתובתה לאביה אין פוחתין אף דמשכחת לה מיהת בנערה אמנם הרי נותנין לה משתבעה י"ב חודש ותביעת קטנה לאו כלום ואין בין נערות לבגר כ"א ו' חדשי' א"כ לא משכחת מרד בנערה ואא"כ בסיפא מה"ט לא נקט לה למימר דאיהו הוה מורד אפי' בקטנה וזה דלא כהפוסקי' דגם הבעל יכול לעכב בקטנה:

מכתובתה ד' רש"י דכתובתה דווקא ולא דדייק לה מרישא כי רישא לגופא אצטריך דאף מכתובתה פותתין אף דנאסרה עליו עי"ז ובאמת למ"ד ממלאכה ק' טובא האיך אסרי' לה על בעלה אשר ע"כ הי' נ' באמת דלר"י הוא דס"ל לריב"ח מורדת ממלאכ' דלית לי' אסור לשהות בלא כתובה משא"כ לר"מ מודה בתשמיש דמתשמיש דווקא מ"מ א"ש דנקט מכתובתה ואמנם בסיפא דהדר תנא מנקט עד כד כתובתה כ' רש"י דלאפוקי נ"מ

קאמר וכי היכא דלא לטעי בדר' יוסי דס"ל אפי' נפלו לאחר מכאן קמ"ל דלת"ק אפי' נפלו כבר לי' לוה ואמנם להחולקים על רש"י וודאי י"לד למה אכפל תנא בסיפא למימר עד כדי כתובתה והנה ממ"ש שם רש"י מ' דס"ל דלא כהרא"ה שכ' דלבתר הכי כוון דלדידן אסורה עלי' לא מצי מענן לה א"כ דווקא נקט עד כדי כתובתה למימר דאף דאי יתבא תותי' פוחת אפי' מנ"מ מ"מ אם היא רוצה לצאת לבתר דאיסורא עלי' לא מצי מענן לה ואמנם לד' הרא"ה אפשר דלמעוטי מתנה דיהיב לה איהו אתי בין למ"ד דמהאי לא מצי פחות לה דהוה כאילו יהיב לה לאחריני ודווקא אי כ' לה בכתובה הוא דאמרי' תוספת כתובה ככתובה למורדת משא"כ במתנה בין למ"ד דמתנה דידי' א"צ למפחת א' א' כ"א אדעתא למשקל ולמיפק לא יהיב לה ותוס' כתובה למורדת לחומרא דידי' דצריך לפוחתה א' א' עכ"פ נקט שפיר כתיבתה דווקא:

שבעה דינרין כ' הרמב' בה' אישות דינר מדינה וכ' עליו דלטעמי' דס"ל כתובה דרבנן וכספה מדינו אא"כ ק' על הטור דלענין כתובה היא דעת הרא"ש דאף דכתובה דרבנן עשאוה כשל תורה וכאן הביא ד' הרמב"ם ולזה הי' נ' דאין זה טעם הרמב"ם כ"א דס"ל כר"מ מד' הרי"ף והרא"ש שהביאו לקמן כל השקלא מאי טרפעיק דהל' כר"י והנה טרעפיק היינו דינר מדינה כמו שפי' רש"י בגמ' שמינית שבדינר צורי ומ' להו הכי מדאמרי' כברייתא שהביאו ג' טרפעיקין שהם מעה וחצי וכו' וקש' למה מפ' הש"ס הסיפא ולא פי' הרישא דמתניא קודם א"וו משום דברישא קיימ"ל כרבותינו והו"א שקלא וטריא בעלמא משא"כ בסיפא דהוא להל' שפיר קמ"ל בזה דכר"י קיי"ל. ואמנם עדן יש להשיב דלמא ת"ק דהיינו ר"מ ור"י לטעמיי' אזלי ר"מ דס"ל כתובה דאורייי' להכי פחית דינרי צורי ור"י דס"ל כתובה דרבנן פחית לה ג"כ במדיניו והי' מזה גופא ראי' לד' הרמב"ם וסייעתו דקיי"ל כתובה דרבנן אלא דלהרא"ש דס"ל לכ"ע כסף צורי בכתובה ל"ש זה:

ומבואר בד' רש"י לקמן דגם קושי' הש"ס מ"ש איהו דיהבי לי' שכר שבת וכו' קאי אליבא דר"י אהכי הקדים קו' זו על קו' שניי' אף דשניי' הו"ל להקדימה דהיא אלימא אלא משום דקו' ראשונה קאי אברייתא דקתני בהדי' מעה וחצי לכל יום ש"מ דיהבי לה שכר שבת ומה"ט נ' דלא הביאו תוס' ראי' מקו' זו דהש"ס דידן פליג אירושלמי כמו שמבואר בד' הרי"ף דאיכא למימר הך קו' אליבא דר"י דקתני בהדי' בברייתא דס"ל מעה וחצי לכל יום ובאמת ה"ט דר"מ פליג עלי' דס"ל לאו ליתי' קנסי כ"א למלאכה ומה"ט בעי טפי ולזה הביאו מק' שניי' בש"ס מה בין מורד. אכן רש"י פי' לקמן גם קו' זו אליבא דר"י נרא' כוונתו דק' לי' הרי לריב"ח דלא סגי בתי' הש"ס ק' אע"כ צ"ל דלריב"ח ר"י לטעמי' דס"ל

חכמי' עשו חיזוק לדברי' יותר משל תורה וא"כ מורדת דידה היינו ממלאכה הוה דרבנן משא"כ מורד ממזונות הוה דאוריי' אא"כ לר"מ ק' ש"מ דלר"מ לא מק' הש"ס והטעם כמ"ש דמורדת ממלאכה לית לי' לר"מ דאי אפשר לפחות מכתובתה דא"כ אתה אוסרה עליו ומתשמיש הרי לא מרדה אלא מתשמיש אכתי ק' לר"מ ואפי' תי' הש"ס לכאורה לא אתי כר"מ דלמ"ש תוס' לעיל גבי רוצה אשה דהיינו טעמא דג' דינרין משום דרוצה אשה וכו' א"כ מ' אדרבא צערה מרובה וצ"ל דלר"מ ה"ט דאי קנסת לי' טובא מפיק לה בגיטא וקשים גירושין וכן גבי דידה אי לא קנסת לה טובא ג"כ מפיק לה והא לא בעינן לתקוני משא"כ לר"י דקנסא מעוטא היא ודינר א' לר"מ הוה ח' טרפעוקן ואפ"ה קנסי' לי' בג' דינרין כ"ש דלא בעי לר"י למיחש בז' טרפעיקין א"כ מה בין מורד למורדת ומשני דבאמת לר"י ס"ל דבצערו מרובה ואמנם למסקנא אמרי' דמהא אין ראיה התם אמרה התורה דרכו לחזור ואין דרכה ולעולם צערה מרובה אלא דבדידי' איכא גנאי בהדי צערא משא"כ בדידה וא"כ גם לר"מ א"ל ה"ט:

ואך ד' התוס' מ"מ תמוהים הרי בירושלמי עצמו דחי' ה"ט ומסקי' כגמ' דידן ועוד הרי טעמא דגי' דידן לתשמיש ובירושלמי לריב"ח כמ"ש הרי"ף והנ' בד' דק' להו קו' הרא"ה על הירושלמי הרי תמניא ננהו אע"כ ס"ל להירושלמי דלריב"ח דווקא ממלאכה אבל מתשמיש תצא בלא כתובה ולכאורה גם ש"ס דידן מצי סבר הכי לתנא דמתני' דמהיכ' קמותיב לי' לדריב"ח מברייתא דרבותינו לרבותינו גם ריב"ח ע"כ מודה דהנה ע"כ צ"ל הא דע"כ לריב"ח מתשמיש לא הוה מורדת לאו היינו לקולא כ"א לחומרא דתצא מיד בלא כתובה וכיון דרבותינו גם במלאכה הכא תקינו א"כ שוב תשמיש ומלאכה שוין ואמנם לתנא דמתני' מודה להירושלמי דריב"ח ז' מלאכות אית לי' ולא ח' ולזה הביא דלקמן אמרי' עלה דמתני' מה בין מורד ולא יהבי' טעמא כ"א לתשמיש וק' א"כ לפרוך לרב"ח אלא ש"מ דתשמיש לריב"ח בכלל מלאכות וכחומר שבה קנסוה א"כ ש"מ דלתנא דמתני' ג"כ פליג ש"ס דידן אירושלמי אליבא דריב"ח:

ואמנם ד' הרי"ף יותר קשין וכבר עמד עליו הר"ן דמ' מדבריו דבתי' הש"ס מחזי כשכר שבת מיושב קו' הירושלמי והנ' מד' הר"ן דד' הרי"ף דגם הירושל' לא נתקשה כ"א משום שכר שבת ולזה מסיק דלאו לימים תקנו כ"א למלאכות וזה תימא דא"כ לבסוף מאי חי' ר' יוחנן בירושלמי צערו מרובה והביא הר"ן עצמו סוף ד' הירושלמי לעיל ונ' דהיינו כוונתו דוודאי אימת סגי בתי' הש"ס דילן דלגבי דידי' מחזי טפי כשכר שבת מלגבי דידה למ"ד מתשמיש משא"כ לריב"ח דאמר ממלאכה א"כ אפכא מסתברא איהו דמקבלא שכר מזונות לא מחזי כשכר שבת איהו דמקבל שכר בעד מלאכה שאינה עושה לו הא וודאי

מחזי כשכר שבת ולזה הוצרך ריב"ח לתרץ לטעמי' ולבתר דמפריך קאמר ר' יוחנן ש"מ דמורדת ממלאכה לאו מורדת כ"א מתשמיש וא"כ שפיר מחזי בדידי' טפי כשכר שבת מבדידה והיינו דכ' בע"כ לדידן שייך האי תירוצא ולא לריב"א וזה ראי' ג"כ דכר"ה קיי"ל:
תנן וכן המורד בשלמא למ"ד מתשמיש נראה דהש"ס קאמר בשלמא משום דק' לי' קו' הראש הרי ע"כ לא גרע מורד מתשמיש מהאומר אי אפשי אלא בבגדי וכיון דהתם קאמר ר"ה יוצא כ"ש במורד מתשמיש עצמו אלא שהרא"ש לא תי' כלום ואמנם פשר דבר אפשר לומר דל"ד אינו זן למורד מתשמיש דהתם וודאי מסתבר דטבא לה עבדא לה וכ"ז דניחא לה בקנסא לא כייפי' לי' להוציא משא"כ באינה זן כיון דלא כייפי' לי' לזון והאי קנסא אכתובה הוא דמוספי' א"כ ע"כ כייפי' לי' מיד להוציא דממאי קא חיי הא זמנין טובא דלא ספקא במע"י א"כ אימת קנסי' לי':
ואמנם תוס' שלא הק' קו' הרא"ש כ"א לבתר דתי' דלשמואל נ' סברתם דבל"ז מ' להו דידע המק' דאיכא למימר תרוויי' אתנהו אלא דק' לי' למה נקט רב האי תקנתא ושביק תקנתא דמתני' הו"ל למימר או או אמנם השתא דתי' דגם לשמואל היינו דלא ק' לי' דחדא מתרתי נקט וא"כ ממ"נ מאי קש' לי' השתא תו לרב וכ"ת דס"ד דלמ"ד יוציא ל"ש קנס א"כ גם למ"ד מתשמיש ק' זה נ' המשך דברי':
איני זן ואיני מפרנס נ' דמלישנא יתירא הוא דדייק רבי' אלי' דאף דמורד ממלאכה היינו כפי' רש"י ממה שהוא נגד המלאכה דהיינו מזונות מ"מ אכתי למה אכפל זן ומפרנס א"וו רבותא אתי לאשמועי' דאפילו אם אומר לו הי' לו לזונה הייתי זנה עכשיו שאין לי לא אטרח בעד פרנסה מ"מ הוה מורד ש"מ דאף אם אין לו חייב לפרנסה ואמנם לדידן אפשר לומר דזן היינו בעצמו אפרנס היינו ע"י אחרים כדאמרי' יעמוד פרנס והנה לא סגי באיני זן דאפשר ע"י שליש כ"א צ"ל ג"כ איני מפרנס אפי' ע"י אחרי' וכ"ת פשיטא דע"י אחרי' סד"א הואיל ואמרי' דאוכלת עמו מלילי שבת למ"ד אוכלת ממש ניהוי מורד משום הא קמ"ל דנהי דשלא כדין עבד מ"מ מורד לא הוה:
תוס' ד"ה ר"ה וא"ת לנקוט פיזרא לא ק' להו כ"א למאי דמסקי' דריב"ח כר"ל משא"כ אי כר"ה ס"ל נהי דעד"ז צ"ל דז' מלאכות לא הוה תחת מזונות מ"מ לא מצי' כפיי' בשיטי' לר"ה כ"א לר"ל ומעין זה קו' הראב"ד על הרמב"ם:
בענין קו' רש"א על ד' התוס' דלמא בחולה משום פת בסלו הטעם נכתוב לפנינו אי"ה דל"ש פת בסלו כ"א בנדה דחזקה דפסקה לאחר ז' משא"כ בחולה דאין לו קצבה:
שם ד"ה והאמר רב כוונתם דגם שמואל אי' לי' אין אדם דר עם נחש אלא דמה"ט לא כפי' עדן ליתן גט אלא קנסי' עד דמתפייס או יתן גט מעצמו: מיתיבי אחת לי ארוסה ק' לי'

לרש"י נשואה דנקט למאי הל' הו"ל למימר א' לי אפי' ארוסה א"וו ה"ק ארוסה ונשואה שוין ושניהם אפי' הן נדות וכו' מ"מ יש בהן דין מורדת וכ"ת פשיטא אמנם לא צריכ' כ"א לארוסה ביום שהגיע זמנה סד"א דארוסה היינו אם כבר נתפייסה להנשא ועברו ז' נקיים ואח"כ מרדה משא"כ בשעה שתבעה כיון דעכ"פ או היא נדה ז' ימים לא מקריא מורדת קמ"ל והיינו שכתב רש"י ארוסה שאמר' לא אנשא ר"ל בשעה שתבעה ולא קאמר ארוסה שאינה רוצה להנשא דהוה מ' כשעברו ז' נקיים: ואמנם פי' רש"י דידע הש"ס להא דפת בסלו דאלא"ה כ"א דהוה סבר דנדה מיירי ממרדה קודם לכן א"כ דלמא ה"ה חולה מיירי כה"ג אלא לאו ש"מ דידע מפת בסלו ואמנם מ"מ קאמר בשלמא למ"ד מתשמיש דע"כ בחולה אין הטעם משום פת בסלו דא"כ תרתי למה לי אע"כ טעמ' דחולה דאף דראוי' לתשמיש מ"מ אינה ראוי' להקים זרע וס"ד דלא משתעבדי' לי' כ"א לפ"ו קמ"ל אפי' חולה ובזה יתיישב לן דנקט שומרת יבם לחוד למ"ש דארוסה שוה לנשואה אפי' לנדה וחולה ואמנם שומרת יבם מסתבר דבאמת דאם אינה ראוי' להקם זרע אינה משועבדת לו ומה"ט שבקה אדבתרא אמנם ל"ז אם מיירי שהיא עכשיו מורדת משא"כ אם מרדה מקודם הדרה קי' לדוכתא למה לא קתני שומרת יבם בהדי ארוסה:

ואמנם ל"ק לי' למ"ד ממלאכה מאי רבותא דארוסה דס"ד דווקא נשואה אינה יכולה לומר איני ניזונ' דמזונותי' שכבר אכלה היא חייבת עדן לעשות מלאכה עבורן משא"כ ארוסה ביום שהגיע זמנה אם אי אמרה לא אנשא א"כ עדן לא קבלה מזונות ס"ד דיכולה לומר קמ"ל ואמנם שומרת יבם באמת ק' לד' רש"י וסייעתו דדווקא ברח אי' לה מזונות וא"כ מאי שייך גבה מורדת ממלאכה וצ"ל דמחולה דמתניי' ברישא פריך ולמסקנא גם שומרת יבם מתשמיש מיירי והיינו דפי' רש"י והך מתני' בתשמיש ר"ל דל"ת חולה לחוד מיירי בתשמיש כ"א כולה מתניתא דגם שומרת יבם לענין תשמיש מיירי אלא הא קשיא מנדה מ"ט לא פריך מאי רבותא וצ"ל דמ' לי' ס"ד דמציא למימר דלשם שמים מתכוונת שלא לחבב עצמה על בעלה אמנם התינח אם מיירי שלא מרדה כ"א בימי נדותה משא"כ אי ס"ד דמרדה קוד' לכן א"כ ק' תו מאי אפי' נדה והיינו דמק' ע"ד ממ"נ אי במרדה קודם ק' נדה ואי השתא ק' חולה. ולזה רמז רש"י שכ' והיא מורדת:

חזרו ונמנו ע' רש"י נ' מדברי' דס"ל כשטת הפוסקי' דפוחתין לה גם עכשיו דאל"כ למה כ' לשהות אותה לפחות מעט מעט ש"מ דפוחתין לה באמת גם עכשיו אלא דאין משהין אותה ונ' לי לסייע דבריו דק' לי למה לי' להש"ס להביא הך רישא דברייתא כלל הו"ל למימר תנא רבותינו חזרו וכו' אלא לאו דהני רבותינו ר"י נינהו דס"ל דאין פוחתין לה יותר מטרפעיק והיינו דהדרי בהו וזה שרמז ג"כ רש"י במ"ש מעט מעט ר"ל משום דהי'

פוחתין לה מעט מעט ונ"מ דאי רבותינו כת"ק ס"ל מ"ל דלטובת האשה נתכוונו משום דקטטה בשבוע או שתים שכיחא טובא ומיד היתה מפסדת ד' דינרין לזה תקנו דפחות מל' יום לא תפסיד כלל וזה נח לה אפי' אם תפסיד אח"כ הכל דזה לא שכיח שתעמוד כולי האי במרדה ואמנם לר"י שהפחת הוא דבר מועט א"כ ע"כ לאו לטובתה תקנו א"כ מה"ית תו נאמר דלרבותינו אין פוחתין לה בד' שבועות הראשונות:

ועד"ז נ' סובבי' ד' רב"ח לקמן דאין מכריזין עלי' כ"א בב"כ ובמ"ד ר"ל דל"ת דטעמא דהכרזה זו דלמא איכא דיליף עלה זכותא וא"כ הכרז"ה בב"ד בעי' לא היא אינה כ"א לבישה וא"צ אלא במקו' קיבוץ עם וקאמר דיקא ס"ל הן אמת דגם שבוע נקרא שבת אמנם התינח אם גם שבת בכלל משא"כ אם אין שבת בכלל בלא שבת לא נקראת השבוע שבת ובשלמא אי בבי"הכ ובי"המד מכריזי' א"ל דגם בשבת מכריזין משא"כ אי בב"ד בעי הכרזה אטו שבת זמן ב"ד ובזה א"ש ד' הרמב"ם שכ' למסקנא מכריזין בכל יום דהיינו דיוקא דהש"ס:

א"ל ר"ח בר יוסף לשמואל נ' דלא מייתי הש"ס מעיקרא הא דר"ח בר יוסף עד דידעי' אהיכן שנויה הך ברייתא וה"ט דאי הוה קאי אמתני' שפיר מצי' לפ' כהירושלמי דמיירי שמרדה קודם לכן וסגי בהכי משא"כ עכשיו לא מסתבר לי' כיון דלרבותינו אין דנין אותה במורדת עד שבוע בתרא וזמנין דאז היא נדה ואמאי נדונה מעיקרא במורדת ואתי' כהפוסקי' דמקמי הכי אפי' פחת אין לה ומסיק דשפיר דינה כמורדת:

ואמנם הרי"ף הביא ג"כ ד' הירושלמי וכ' הראש דסברתו דמשום ה"ט לחוד לא הי' דנין אותה במורדת תוך ל' יום אי לאו טעמא דפת בסלו ומ"מ לא כ' אפכא אמאי לא סגי בה"ט דפת בסלו לחוד נ' דמ' לי' דא"ל כיון דעד השתא לא מרדה אמרי' דלש"ש נתכוונה ואין כוונתה למרוד אלא דאם מרדה קודם לכן ק' לי' אמאי בעי טעמא דפת בסלו אמנם עדיפא מזה הו"ל להק' אי ס"ד דגמ' דידן כהירושלמי ס"ל מאי פריך לעיל למ"ד ממלאכה מחולה ואמנם למ"ש דטעמא דמרדה קודם לכן לא מהני בלא טעמא דפת בסלו וכיון דבמלאכה ל"ש פת בסלו א"כ שפיר פריך ואדרבא מוכח מקו' הש"ס דלא מתרץ במרדה מעיקרא דתרוויי' בעי' ובזה מובני' לי' ד' הג"א שכ' דבמרדה ואח"כ חלתה דנין אותה כמורדת והביא ראי' מע"ע דק' פשיטא אמנם למ"ש ס"ד דלמסקנא בלא פת בסלו מיהת לא סגי במרדה קודם ובחולה ל"ש פת בסלו כמ"ש לעיל א"כ אין בה דין מורדת לזה מייתי מע"ע ומעתה תינח חולה דל"ש פת בסלו משא"כ נדה דשייך פת בסלו לא אצטריכא לי' והיינו דלא הביא הרמ"א כ"א חולה לרבותא דנדה פשיטא:

אמר רבא האי בורכא נ' לפ' דס"ל לרבא דריב"א דאמר מורדת ממלאכה מהא דרבותינו נקט לה דק"ל עלי' תקנתא הוא לגנות אשה ברבים על בעלה ואפי' אם היא תתחרט בעלה מי מקיימה ואמנם אפשר לומר כיון דקיי"ל בזיווג שני אם שנאה ישלחנה א"כ בזווג שני לית לן בה ואמנם בזווג ראשון תו אמרי' שנוי המשלח א"כ לא ישלחנה כי יאמרו אשר עבר ע"ד קבלה ואמנם תינח במורדת ממלאכה דאינה שנואה אבל מורדת מתשמיש נהי דאנן לא דנינן לה בשנואה לפני המקום דאמרי' מחמת קטטה עושה כן מ"מ הוא מיהת לא יחיש לשלחה דהרי הכל אומרי' דהיא שנואה לפני המקום ומצוה לשלחה אך כ"ז אם אין כאן מורדת ממלאכה כלל משא"כ אם יש כאן גם מורדת ממלאכה א"כ מצי' להכריז מורדת סתמא וכיון דרוצה אשה בקב ותפלות הכל יאמרו כי מתשמיש וודאי לא מרדה ולא חיישי' לגירושין כי יחוש שיחשדו אותו שגרשה שלא כדין ומהא דייק לי' ריב"ח דשייך מורדת ממלאכה אמנם כבר כ' דלר"מ דס"ל אסור לשהות בלא כתובה לית כאן מורדת כ"א מתשמיש דבלא"ה אינו שוהה עמה א"כ שפיר קאמר רבא דריב"ח לטעמי' דס"ל מורדת ממלאכה ס"ל כרבותינו דאנהו ר"י כמ"ש לפנינו דמשו"ה נקט תנא דברייתא פלוגתא דר"י ובמ"ש ה"ט ג"כ דלר"מ לא מצי למתקן דר"מ מורדת ממלאכה לי' לי' וא"כ לדידן דקיי"ל כר"מ ליתא לדרבותינו:

רש"י ואיהו כמאן רבא דאמר בורכא כוונתו לד' התוס' דלא קאי אדריב"ח וכו' כמ"ש ואמנם דל"ת כיון דרבא סבר כתנא דמתנא מ"פ ואיהו כמאן סבר לזה כ' רש"י דקי' הש"ס הי' א"נ סבר כתנא דמתני' מ"מ ממאן שמע וקיבל דאין הל' כרבותינו דאמר אמאן דדרש הכי בורכא:

היכי דמיא מורדת נ' דקו' הש"ס רק למ"ד מתשמיש והכא ק' לי' בשלמא למ"ד ממלאכה א"כ היינו דקתני סתמא מורדת למימר דבין ממלאכה בין מתשמיש משא"כ למ"ד מתשמיש ל"ל דקרי לה מורדת האי שם מאי עבדתי' הו"ל למתני המונעת תשמיש מבעלה אלא ש"מ דבעי' מלבד מניעת תשמיש מרד וה"ד וזה כוונת הריף שהביא ראי' מזה דקיי"ל כמ"ד מתשמיש מדקיי"ל דאיכא תרי גווני מורדת ולזה לא אתינן כ"א למ"ד מתשמיש דק' לן ל' מורדת ומסולקת קו' הראשוני' ממנו ואמנם ממורדת בתשמיש לא אייתי ראי' דשמואל לטעמי' דס"ל לקמן גבי מה בין מורד דמורד היינו מתשמיש ומהתם כבר אייתי הריף ראי' כמ"ש:

רש"י ה"ד ר"ל דל"ת דמאיס עלי לא הויא מורדת ולא תפסיד הכתובה כ"א גם מאיס עלי והראי' מכלתי' דר' זביד דקאמר הש"ס עלה אימרדא והתם פי' רש"י דמיירי במאיס עלי כמו שביארו הראשוני' דעתו אלא ה"ק מורדת דמתני' מאי היא:

ואמנם פי' רש"י דהאי כפינן דמורדת ל"ד ללא כפינן דמאיס דהתם לא כפינן היינו שנותני' לה גוטא אמנם בבעי' לי' אין זה כפיי' דלא יהבי' לה גט דהרי אמרה בעי' לי' כ"א הכפיי' הוא פחיתת הכתובה. ואמנם בדין מאיס עלי לא נתבאר לד' רש"י מה דינא ואמנם מדכ' רש"י לקמן ותו לא גבי תריסר ירחי שתא מ' דס"ל כופין להוציא:

ואמנם קו' הראשוני' על תי' התוס' דא"כ גבי טמאה אני לך נמי נימא דאין לה כתובה כבר יישבה רש"י ג"כ ומזה ג"כ מבואר דס"ל כופין דהנה רש"י כ' שהיא אומרת לא הוא ולא כתובתו ולאיזו ענין היא צריכה לומר כן א"וו דרש"י בא ליישב קו' זאת דהתם הוא דלא מהימנינן לה משום דחיישי' לעיני' נתנה באחר משא"כ הכא דאמרה בהדי' לא הוא ולא כתובתו בעינא אי ס"ד דעיני' נתנה באחר נהי דאין הכסף נחשב לה מ"מ מה לה להפסיד בפיה מטענותי' כתובתה בעצמה הרי יכולה להפקיע עצמה מבעלה בטענה אחרת דשקלא כתובתה וכ"ת הרי למשנה אחרונה עכ"פ לא מהימנא בטענה אחרת להא לא חיישי' דנשי לאו דינא גמירי וכ"ז דאינה טוענת בהדי' לא כתובתו בעינא וודאי לא מהימני' דאדרבא אמרי' נשי לאו דינא גמירא וסברה דתשקיל כתובתה ומה"ט לא סגי התם לתקוני דלא תשקול כתובה דמ"מ לדידה לא מהימני' בטענה זו דמה יש לה לעשות וא"כ דווקא כה"ג כופין לא זולת:

ואמנם תוס' שכ' דלא מוכח מד' רש"י אפשר דס"ל האי ותו לא שכ' רש"י היינו דאח"כ יכול לשלחה בלא כתובה מיד אף דכתובתה מאה מנה ואי פחית לה עדן יאריך הזמן וכן מ"ש רש"י בלא כתיבה היינו משום דבעי רבא במאיס עלי דווקא אם הפסידה וע"כ ה"ט דבשלמא היכא דקנסוה רבנן א"ל דקנסוה אפי' לגבי בלאות משא"כ אם היא בעצמה מחלה כתובתה מס' לן אם מחלה גם בלאותי' הקיימין או לא דכיון דיש לה בגדי' שלא שמאתן בנדונייי' ואותן בגדים וודאי נוטלת מס' לן דלמא לאו אדעתא אשר בגדי' אלו בכלל כתובה הן. ועד"ז הי' נ' ליישב גם ד' רש"י ד"ה ומבעי רבא אם הפסידה בלאותי' דלכאור' הי' אפשר דספיקא דרבא על כל הנדוניא אולי לא כוונה במחילתה כ"א אכתובה שכ' לה לא על נדונייתה והי' מביאני לזה קו' התוס' ללי"ב הרי עכ"פ תפסה ואמנם אי בעי רבא על כל הנדוניא א"כ הוה ס"ס ובס"ס מפקי' ממונא ובהא גופא פליגי ב' הלשונות אי מפקי' ממונא בס"ס ואמנם למסקנא אי אפשר לומר כן דלמימר אפכיתי היינו לזכותו וא"כ הו"ל למימר מחנפיתו כמו ללי"ק ולזה פי' רש"י לקמן דאפכיתו היינו לחובתו וא"כ ע"כ כתי' התוס' דלהוציא ג"כ דנו ומ"מ אצטריך רש"י למימר דמיירי שמחלה בהדי' הכתובה ואין ראי' מד' רש"י: ובענין קו' רש"א דלמא גבי מיהרזיק לא

הוה רגלים לדבר מסידור התוס' נ' דכל שקלא וטריא בדבר זה אינו כ"א להוכיח דע"כ בעי' רגלים לדבר ודחו זה דמשם אין ראי':
ומאי דנקטו תוס' בקו' זו דנאמנת במגו כוונתם דוודאי אף דנאמנת לומר מאיס עלי אינה נאמנת לומר נטמאתי ברצון דאין אדם משום עצמו רשע אמנם במגו ד' התוס' דנאמן כמ"ש בהדי' בסוגי' דעדים שאמרו ולזה כ' דנאמנת במגו:
תריסר ירחי שתא פי' רש"י ותו לא נ' כוונתו דל"ת מאיס עלי גרע מבעי' לי' דהיכא דכתובתה מועטת בבעי' לי' לא משהי' לה תריסר ירחי והכא משהי' לה ואנן אמרי' דבבעי' לה כופין ובמאיס לא כפינן א"וו דה"ק דאף אם כתובתה מרובה לא משהינן לה יותר משא"כ אם כתובתה מועטת לא גרעא מבעי' לי' וזה ע"ד שכ' במתני' דד' רש"י דגם בבעי' לי' לאחר שכלתה כתובתה ע"כ מגרש לה:
והשתא דלא אתמר וכו' לא תפסה לא יהבי' נ' דאפשר ר"ל אפי' תפסה דבר אחר שניתן לה בלאותי' מ"מ לא יהבי' לה. ואמנם נ' במה שאמרו הך דמשהי' לה הכי דהנה ס"ד למימר בשלמא אי הוה מפקא לה מיד א"כ שפיר דמספיקא אף בלאותי' לא יהבי' לה משא"כ השתא דמשהי' לה א"כ כיון דקיי"ל דבגדי' ברשותה משום שבח בית אבי' ואמאי נפקא מידה השתא מיהת בשלמא בשעת גירושין לא מהני חזקתה דע"ז אנו דנין אי להא מלתא מהני חזקתה או לא דא"ל היינו בעיין משא"כ מקמי גירושין וע"ז קאמר הש"ס כיון דמזוני מהשתא לית לה ש"מ דמיד קנסוה א"כ מה"ט גם בלאות לא יהבי' לה:
כ' הרמ"א סי' ע"ז אם רוצה המורד ליגרש אינו עובר בלאו וע' בי"ש וח"מ שנתקשו בדברי' ולי נ' דכוונתו כיון דקיי"ל אם דעתו לגרשה אסור לבוא עלי' דכ' אל תחרוש על ריעך רעה וא"כ נהי דכ"ז שלא נתפייסה אסור לגרש בע"כ מ"מ כיון דהוא מחזיר עלי' לפייסה הרי אסור לו לבא ואף דלאו זה ד' קבלה ולא יגרע מ' לאו דאורייי' מ"מ כה"ג שאינו עושה כ"א מחמת אריא דרביע עלי' ובפרט כי הבני' בני גרושת הלב בני ט' מדות כה"ג לא כ' תורה וא"כ טובא קמ"ל הרמ"א וא"צ לד' הרא"מ:
בענין מורדת בשומרת יבם פ' אעפ"י ויבמות ל"ט אגרת חרד נ' דלא בעי למימר ארוסה יש לה דין מורדת ושומרת יבם אין לה דס"ד דאפי' במאיס עלי לא מפסדא כתובתה ובאמת לא קאמר שמואל כ"א לענין בעינא לי' ומצערנא לי' דמכריזין עלי' בהא מחלק בין שומרת יבם אבל במאיס עלי מודה כיון דאמרה לא הוא ולא כתובתו בעינא דשוברת כתובתה ויוצאת והטעם דבעו' לי' אין לה דין מורדת כיון דשמואל למשנה אחרונה קאי אמרי' יישר כוחה וחילה כי היכי דנזדקיניה אם כוונתו לשם מצוה מ"מ יחפוץ בה ואם לאו תתגנה בעיני' וזה דלא כמ"ש הב"י בשם הריב"ש דבבעי' לי' גם שמואל מודה אמנם

מד' הטור סי' ע"ז מבואר בהיפך דגם בבעי' לי' תליא בפלוגתא זו ודייקי למלתיי' ממ"ש דל' אגרת מ' הכרז"ה ואי במאיס עלי מאי הכרז"ה ואמנם המחבר שכ' סי' ע"ז סתמא דבשומרת יבם יש ג"כ דין מורדת אפשר דקאי בשטת הריב"ש דלא כבי"ש וח"מ שם ולהכי בסי' ע"ז סתם הדברי' ובסי' קס"ה הביא ב' הדיעות דהתם אמאיס עלי קאי: ובזה יש ליישב ג"כ קושי' רבינו אפרים על הרי"ף ביבמות ס"פ בי"ש דק' דשמואל אדשמואל התם קאמר מבקשין והכא קאמר אין כותבין איגרת מרד אמנם מהתם מוכח דגם הריף כהרמב"ם ס"ל דבמאיס עלי שוברת כתובתה ואלא דבעלמא כופין להוציא ובחליצה מבקשין וכ"ז בנטולה מן היהודים דס"ל לשמואל יבם הרי הוא כבעל א"כ אמרי' דכוונ' למאסר עצמה עלי' דמאיס עלי' א"כ מבקשין משא"כ הכא בבעי' לי' מיירי שמואל שפיר קאמר אין כותבין:

כאן שתבע הוא יכולין היינו לפרש דתרוויי' במורדת ואמנם כשהוא לבדו תבע והיא לא רצתה מיד לא דמיא לארוסה דמדעתה ואמנם כשהיא תבעתו תחלה לייבם ואח"כ מרדה דמיא שפיר לארוסה ואמנם מדרב תחליפא דקאמר נזקקין לו ולה מבואר דליתא והן ד' רש"י תבע הוא וכו' נזקקין וכו': לארוסה מבעי' לי' ע' רש"י כוונתו דגם בשומרת יבם דקאי בה הי' יכול להקשות אלא דלא קש' כלל דכיון דברייתא שלימה שנינו ולא נטעי ותדע דר"ל לשומרת יבם משא"כ בארוסה דאשמועי' שמואל דין חדש דגם דין מורד שייך בה אע"ג דעדן לא שייך ועונתה לא יגרע א"כ הו"ל לפרושי בהדי': רא מפקדת פי' רש"י אפ"ו ר"ל דלכאורה היינו יכולין לפ' דר"ל להקים לאחי' שם אא"כ לא פריך מידי ארוסה נמי אמנם א"נ לא מפקדא אלהקי' שם אי אפ"ו תו מפקדא ג"כ ק' עדן מ"ש וע"כ גם אפ"ו לא מפקד' א"כ ארוסה נמי:

והנה הביא רש"י ראי' מדשמואל דהיכא דאינה רוצה להתייבם למשנה אחרונה כופין והתוס' וכל המפ' תמהו עלי' היכן נזכר זה בדשמואל ולי אפשר דמר' חליפא מייתי ראי' שאמר תבעה היא אין נזקקין היינו לכתוב איגרת מרד ואי ס"ד דאין כאן כפיי' כלל מה ענין איגרת מרד תו לכאן הלא בלא כפיי' אין כאן אגרת מרד כמ"ש ולאו לאמלוכי בי' בעי וכמ"ש תוס' והראשונים גבי מורד מתשמיש אלא ש"מ דאגרת מרד הוא דאין כותבין אבל כופין מיהת והיינו במקום אמתל' דבלא"ה ד' רש"י גבי מאיס עלי דאינה נאמנת כמו שביארו תוס' לעיל:

והנה מה דתמיהא לי טובא הם ד' הרשב"א ביבמות ל"ט שהק' על ד' רש"י מפ' מצית חליצה דאמרי' חליצה מעושה פסולה אפי' היכא דגט מעושה כשר והש"ס ביאר שם בהדי' דה"ק בין חליצה בין גט אמר רוצה אני כשר וצ"ע: וכן תמוהין בעיני ד' הלח"מ

פ"ב מייבום שכ' על ד' הרי"ף דס"ל דלא עדיפא מאומרת נטולה לגבי בעל דהתם נמי יוצאת בלא כתובה ואנא לא ידענא היכן מצי' דבר זה דלמשנה ראשונה יוצאת ונוטלת כתובה ולמשנה אחרונה יפר וא"כ היכן יוצאת בלא כתובה וצ"ע:

והנה מ"ש הבי"ש דהיכא דאינו מתכוין בבירור לשם שמים גם לר"ת כופין אף דלר"ת במילי דווקא כופין היינו באינו ידוע דאל"כ ק' תו מהני עובדא דק' ארש"י ואמנם כל הני מצי מיירי דלא ידעו אם לש"ש או לא משא"כ אם ידעי' בבירור וודאי דכופין כיון דקיי"ל כאבא שאול: בענין שכר שבת כתובות פ' אוכפי' וב"מ נ"ח:

ב"מ נ"ח השוכר את הפועל י"לד את השומר הו"ל למימר ונ' עפ"י מ"ש תוס' דלשמור את הזרעים ללי"ב דהיינו בשביעי' לא הי' יכול לשמר ולמחות ביד הלוקט כ"א להודיע שהוא לעומר ולכאורה אין זה מספיק דמאן דחזי שומר ממילא מונע עצמו מללקוט ואמנם תינח אם משיבי' שם שומר ואמנם התקינו להושיב שם פועל ולא שומר וכיון דאם יבאו בני אדם לא ימחא בידם ומעצמם אל ימנעו לא יהא מן השמור ומזה ראיה לד' רש"י דמתניתא בהקדש מיירי ודלא כש"מ בשם הרמב"ן:

ואמנם נראה עוד להכריח עוד באופן אחר דע"כ מתניתא בהקדש דהנה בטו"ז א"ח תקפ"ה הק' על רבינו שמואל במרדכי פ' אעפ"י שכ' שכר שבת במקום מצוה שרי הא לפי' רש"י גם הכא במקום מצוה מיירי ואעפ"כ אסור ונר' דלכאורה יל"ד למה זה דייק רבינו ברוך מהש"ס פ' אעפ"י למתי' והרי התם מהכא ילפי' ומה ל' מכאן שכ' רב א"וו נ' דיש לחלק טובא בענין שכר שבת דוודאי פועל שמשתכר כל השבוע למלאכת איסור אסור להשתכר בשבת אפי' במלאכת התירא דבדידי' איכא למגזר דאתי להשכיר עצמו למלאכת איסור משא"כ אדם שאינו פועל יום כלל ורק מלאכתו מלאכת היתר בעלמא כה"ג שפיר איכא למימר לא גזרי רבנן והוה א"ש טובא דקתני הכא השוכר את הפועל דווקא דבשומר באמת שרו וא"כ מכ"ש דחזן שרי להשכיר עצמו משא"כ התם במורד דל"ש ג"כ ענין פועל כלל ואעפ"כ גזרו א"כ ע"כ פועל לאו דווקא ואמנם רבינו שמואל דחי לי' לעולם פועל דווקא והתם במורד דווקא דלא הוה מצוה גזרו אפי' בכל אדם משא"כ הכא בפרה וכו' דהוה במקום מצוה א"כ פועל דווקא והשתא תו כ"ש חזן ומ"מ מוכח שוב כשטת רש"י דמיירי בהקדש דווקא:

ואמנם ד' הרי"ף וודאי כרש"י דהרי"ף לא גרס כלל לשמור את הזרעים וכן בתוס' ולפנינו ליתא וא"כ ע"כ בפרה אדומה מיירי דאל"כ לא מק' הש"ס מידי דהרי מקרקע לא קמיירי: אבר ד' הרמב"ם נפלא ממנו דמדשבק ג"כ זרעי' א"כ ע"כ כרש"י מפ' ולאיזו צורך נקט פרה ותינוק דווקא הו"ל למנקט חדא כמ"ש הטור ועוד דשבק הרמב"ם ל' ולשמור את

התינוק כ"א נקט פרה ואת התינוק מ' דבא להורות לן דתינוק של פרה קאמר אמנם למ"ש א"ש דד' הרמב"ם כרבינו שמואל ג"כ וס"ל דבמקום מצוה פועל דווקא אסור והא אתי לאשמועי' דגם בפרה ותינוק גזרו ואמנם בפועל דווקא ושלא במקום מצוה אפי' אדם דעלמא:

אך המחבר דנקט לו שיטה אחרת ונקט זרעי' ודבר אחר איהו לטעמי' דגרס בגמרא זרעים ולהך גי' ואין הכרח דבפרה אדומה מיירי כמ"שכ הש"מ ב' הרמב"ן ומעתה כיון שבסעיף שאח"ז הביא ד' ר"ב וד' ר"ש בא לאורוי דמהש"ס אין ראי' כלל דאיכא למימר דלאו במקום מצוה מיירי:

ובאופן אחר נ' עוד להוכיח כפי' רש"י די"לד עוד פתח בשוכר וסיים בפועל דהו"ל למימר לא יתנו לו או פועל ששכרוהו אין נותני' והשוכר ואין נותני' זה וודאי אינו מזדקק א"וו דכולהו ברייתא בתר סיפא גרירא ועיקר רבותא דאין אחריות שבת עליו וכ"ת פשיטא הוי ל"ק דטובא קמ"ל ל"מ לרב יוסף דשומר מצוה שומר שכר דוודאי ס"ד דאחריות שבת ג"כ עליו דזה שייך בשבת כמו בחול אפי' לרבה עכ"פ הא גופא קמ"ל דשומר מצוה לאו שומר שכר ואמנם תינח אם בהקדש מיירי ואי לא תו ק' ל' דברייתא וכ"ת אמאי באמת לא הוה שומר שכר בשלמא על המק' לא ק' דבאמת לרבה קאי מק' ולא ק' לי' כ"א דמשנה אברייתא סתרי ואמנם למסקנא באמת לרב יוסף ג"כ א"ש דלא קנו מידו כ"א אמה ששכרוהו ואדרבא מכאן ראי' דע"כ בקנו מידו קאמר דאל"כ מ"ש שבת מחול:

ובטעמא דשכר שבת לא כ' רש"י בזה מידי ואמנם בכתובות פי' רש"י גזירה משום מקח וממכר ושכירות וד' הב"י סי' תקפ"ה דר"ל גזירה משו' מו"מ וע' א"ר שהק' מביצה קו' חזקה על הב"י ואמנם כוונתו של הב"י דר"ב ור"ש אפלגו אי גזרו שבות דשבות במקום מצוה וע' בחי' אנשי שם אצל המ' פי' ד' רבינו שמואל על נכון ואכן כוונת ד' רש"י נ' דוודאי בב"מ גבי פועל שכר שבת מדינא אסור הואיל ובידו לחזור בו בכל יום א"כ הו"ל כאלו השכיר עצמו בתחלה בשבת וא"כ זה מו"מ עצמו ואמנם התם במורד נהי דה"ט שייך כמ"ש תוס' ור"ן מ"מ הרי התם קצבו חכמי' כמה יתן ומה אכפת לן בזה שהשכיר עצמו בתחלה בשבת ולזה פי' רש"י דגזירה משום שאר שכירות דשייך גבי' מקח וממכר:

ותי' הטו"ז נ' ג"כ להסביר דר"ל במצוה מה"ט גופא דשרי ליטול שכר שבת משום דהוה שכר מצוה אין בו סי' ברכה דנוטל שכר מצוה בהאי עלמא ואמרי' היום לעשותם ומחר לקבל שכרן משא"כ בס"ת אי לאו דהוה אי' מ"ט אין בו סי' ברכה:

ומזה יש לו מקום תימא על המג"א שמדמה מפחת קא פחות גבי שכר שבת גמור למורד ולי ל"ד דבמורד לא גזרו כה"ג משום דלא שכיח אבל בשאר שכר שבת מה לי מפחת מה לי מוסיף וצ"ע:

מה שהק' על הב"י מד' תוס' ור"ן הנ"ל לי לא דמי דהש"ל לא קאמר דמשכיר עצמו באופן שיוכל לחזור כ"ח השכיר עצמו לחודש ואמנם ביאר לו משום דאין כל החדשי' שווין דלפי מנין הימים ישלם לו וכה"ג מבואר בתוס' שהביאו הרי"ף וראש דשרי ולזה כיון הב"י ובתוספתא לא זא"ז קאמר ל"מ לשנה שרי כ"א אפי' לי' ימים מקרי בהבלעה:

ואמנם בא"ר פי' באמת ד' הש"ל שר"ל דדבר זה תליא אי תפיס ל' ראשון והוה הבלעה או ל' אחרון ובאמת יוכל לחזור ולא מקרי הבלעה ולענין אי' ס' אי' לחומרא ואסור ליטול שכר שבת זה תו"ד הא"ר יל"ד כלל להתוס' דהתם בסיף מיירי לאחר שבא לתבוע השכר:

והנה בענין קו' הטו"ז לד' הרא"ש צריך הסבר דאינו נוטל כלל שכר המצוה כ"א המצוה עושה בחנם ונוטל השכר בחנם זה כוונתו על הב"י מיו"ד סי' ע"ר לד' לקמ"ד דהב"י לא דייק כלל ל' דאינו רואה בפ"ע כ"א דבר הלמד מענינו והנה בפסחי' חשוב שם ד' פרוטות וחד מיניי' שכר שבת דמתורגמני' ואינך כולהו וכן אין בהם איסור מ' דה"ה זה משא"כ בס"ת ת"ק איסורא קאמר לחוד ורשב"ג הוסיף דאפי' סי' ברכה בדיעבד אין בו וכלל גם אין לו מה יאכל א"כ כי היכי דבשאר מוכר אפי' איסורא איכא ה"ה באין לו מה יאכל.

וע' טו"ז יו"ד שכ"כ ממש:

וע' מחה"ש סי' ש"ו שיישב בטוב טעם ד' המג"א תקפ"ה ובדברי' יל"פ ד' התוס' בנדרי' ל"ו שהק' הא חפצי שמים הוא ר"ל ומ"ש ממשדכין על התינוקת לארס ועל התינוק ללמדן ספר ותי' דקבלת שכר ר"ל שלא בהבלעה לאו חפצו שמים דהתם בלא נדוני' לא סגי ובלא שכר מלמד משא"כ כאן יוכל להיות בהבלעה והם ד' המח"ש:

בענין המשרה ע"י שליש סו"פ אעפ"י:

המשרה פי' רש"י ל' מכרה וכו' כוונתו לתרץ קו' הירושלמי דהכא מ' דמותר להשרותה ע"י שליש ולקמן אמרי' ל' יום ותו לא ואין לומר דהכא באותן ל' מיירי הרי קתני וכל משנה וכו' ולזה כ' רש"י דפרנס דלקמן היינו שמפרנס משלו אלא שהבעל יפרע ודבר זה תלא בה מלתא משא"כ הכא בשליש שנקרא שליש משום שהבעל צריך להשליש המזונות עצמן אצלו והיינו המשרה דקתני כלומר שנותן לה מדי סעודה בסעודה וכה"ג לא זילא בה מלתא כולי האי:

ואמנם בכל זאת דעת רש"י דמ"מ הכבידו רבנן עלי ואין כל עני שבישראל שאשתו יושבת תחתי חייב במה שזה חייב וכמ"ש הטור וז"ש רש"י שנותן לה מזונותי' במקום

אחר ואינה מתגלגלת עמי כלומר דבמתגלגלת לא קצבו חכמי'. ובזה יתיישב לנו מדוע לא הק' בש"ס אמתני' דקתני והשחקי' שלה למאי חזי והנה בהפלאה כ' שחקי' לחוד ובלאות לחוד וצ"ל דאף דקתני מתני' והיא מתכסה בבלאותיהן היינו לרבותא אפי' כבר בלו א"צ ליתן לה אחרים בימות החמה ובסיפא קתני השחקים שלה ואמנם רש"י פי' בהדי' היפך זה כ"א דגם במתני' טעמא כבגמ' וטעמי' נפרש לקמן מ"מ לא ק' לי' א"כ אמאי לא פריך בגמ' אמתני' דה"ט כיון דבמתני' תק"ח היא שלא ישרה כ"א אשתו ע"י שליש ל"ש לאקשויי ואברייתא הוא דק' לי'. ואמנם מ"ש דדייק לי' לרש"י היינו דק' כיפה וחגור דמתני' מה דינן אי ממועד למועד הא גבי' ל"ש תנא במקום הרים קאי ואי משנה א"כ לתנוי' גבי כלים ואי עד שיבלו לתנייי בחדא בבא עם מפץ ומחצלת א"וו דגם כפה משנה לשנה אמנם להכי לא קתני לה גבי כלום משום שתקים דטעמא מאי שחקי' שלה לימי נדותה ור"ל דדרך שהבגדי' שלובשת בימי נדותה מלוכלכי' בדם ויראה בעלה זה בימי טהרתה ותתגנה ואמנם כה"ג ל"ש כ"א בבגדי' שמכסין כל גופה משא"כ בכיפה ששייך לראשה וחגור ששייך למתני' ל"ש זה וא"כ גם השחקי' שלו והיינו דקתני כופה כ"ז שהיא מתכסה ראשה וחגור כ"ז שחוגרת ולאפוקי שחקי' ולעולם כפי' רש"י דמשכה לשנה לשנה היא ואמנם תינח אם גם במתני' טעמא כמו בברייתא משום נדותה משא"כ אי כד' ההפלאה ק' מ"ש כופה ומזה דייק רש"י למלתי':

לא יפחות לה פי' רש"י בשבת והא דלא תניא בהדי' בשלמא לד' הראש דמורד ה"ה ממזונות וקתני ג' דינרין בשבת עלה קאי משרה משא"כ לש"פ ק' וצ"ל דע"כ חדא מתלת מיירי תנא או ליום או לשבת או לחדש וכיון דלא הוה טפי סעודות מי"ח ובציר מתמניא א"כ ע"כ לאו ליום ולאו לחודש דליום הוה טפי ולחדש הוה בציר א"כ ע"כ לשבת מיירי: וניתן לה מעה כסף נ' דלשטת הטור ורש"י הא קמ"ל דס"ד דהשתא מע"י ר"ל מותר שוה טפי וא"כ ליהב לה טפי ולא סגי במע"כ קמ"ל דלא וכן בסיפא דאף דמותר שוה טובא ועוד דאמרי' מידי דשכיח וגבה מותר שכיח אעפ"כ לא יהבא לי' והתינח אם מע"י דמתני' היינו מותר ואכן אי מע"י ממש קאמר א"כ לאיזו ענין תניא הכא וז"ש רש"י דפשטא דמתני' רהיטא כמ"ד מע"י היינו מותר מע"י:

אוכלת פי' רש"י ליל עונה רצה ליישב דבשלמא למ"ד אוכלת תשמיש היינו דתניא בסיפא דתנא סדרא דקרא נקט שאר כסות ועונה משא"כ למ"ד אוכלת ממש ברישא הו"ל למתנייי א"וו דגם הוא מודה דהטעם כדי שיתפייסו לתשמיש כמ"ש הרמב"ן אא"כ ק' תו אמאי לא קאמר אוכלת תשמיש וצ"ל דק' לי' נהי דמתני' בעני מ"מ סתם עני פועל

יום בעירו ועונתו ב"פ בשבת ואמאי קתני תו ליל שבת א"וו דאוכלת ממש וכה"ג לא הטריחו עלי' כ"א בליל שבת דווקא שהוא ליל עונג ג"כ ולא בכל ליל עונה:

תמני הוין ע' רש"י ורש"א ורש"ל וגם לד' רש"א ע"כ צריכין לד' רש"ל דק' לרש"י ל' ועוד וכוונת רש"ל בזה דלכאורה מיד הו"ל להק' סתמא אכתי תליסר א"וו דלמ"ד אוכלת ממש א"ש והיינו משום דמ' לן דסגי בי"ד ובאוכלת עמו ואמנם השתא דאמרי' למ"ד אוכלת תשמיש לא א"ש ק' לן הכי גם למ"ד אכילה ממש ממ"נ אי ליל שבת דווקא א"כ תליסר הווין ואי לאו דווקא א"כ למה תו פליג אמ"ד אוכלת תשמיש והרי סדרא דמתני' מ' הכי ובשלמא אי ס"ל ליל שבת דווקא ולמ"ד תשמיש ע"כ ל"ד שפיר אא"כ תליסר הוויין אבל בל"ז הוה ניחא לי' דליל שבת ל"ד וי"ד הוויין ולזה לא הוה פריך מידי משא"כ אי ט"ו בעינן א"כ בל"ז הוה לי' למפרך:

ואמנם אפשר לומר דק' לי' לרש"י אמאי לא משני מיד תלתא לארחי ופרחי ובשלמא אי הוה ס"ל כעת די"ד הוויין שפיר דטפי מתלתא לא מ' לי' דיהיב לה לארחי ופרחי משא"כ אי גם השתא הוה ס"ל ט"ו סעודות א"כ מיד הו"ל לשנוי דלתלתא לארחי וכו' אא"כ צ"ל למסקנא כמ"ש הרמב"ן דאוכלת עמו משלה וכ"נ ד' הרמב"ם שלא חילק בענין הסעודת בין יושבת תחת בעלה למשרה ע"י שליש אף דכ' אוכלת עמו לילי שבת אלא ש"מ דאוכלת משלו: ואמנם מה שלא כ' הרמב"ם דצריך לתת לה ג' לארחי ופרחי נ' דוודאי אין מן הדין שחייבת אשת עני לתת לארחי ג' סעודות בשבוע ואמנם הכא בשליש עסקי' דמצי טען נפישי אנשי ביתא נפישי ארחי ופרחי וקאמר תנא דצריך הבעל למיתב לי' ג' סעודות בשבוע ואמנם כ"ז אם השליש טוען כך ותנא מלתא אגב אורחא קמ"ל והרמב"ם דלא מיירי כ"א מבינו לבינה שפיר עבד דשבק לג' סעודות הנ"ל:

אלכה אחרי מאהבי ר"ל הכ' מדמה כ"י שמיחסת טובות המקום למלכת השמים לאשה זונה שמיחסת טובות בעלה למאהבוה וא"כ צריך להיות המשל דומה לנמשל ואי ס"ד דבעלה אינו נותן לה יין א"כ שפיר עבדא דמיחסת היין מיהת למאהבי' ולמה קחשיב לי':

ועד"ז נ' דסובב קו' הש"ס לקמן בברייתא רגילה ר"ל ואמאי אצטריך לאוקמי קרא בתכשיטין לוקי קרא ברגילה וע"ז משני רגילה שאני ע' רש"י ר"ל זיל בתר טעמא דכיון דרגילה לא מייתי לה לידי הרהור ותאות תשמיש וכיון דקרא בזונה איירי בדידה לא מהני רגילה ע"ד הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. ולתי' ב' קאמר דלציקי קדרה שני ובקרא שקויי כ' ומשקה הבא לאוכל כאוכל חשוב:

ואמנם מה שלא הביא הריף"ף האי תי' דרגילה אף דמייתי פסק לה וא"כ הו"ל לחלק בין כוס א' נ' דכיון דתנינן בברייתא כוס א' יפה לאשה ב' ניוול א"כ ע"כ לא מוקמי'

ברייתא דרגילה בב' כוסות ומכ"ש דלא מוקמי' הני עובדא דדביתהי דאביי וכל הנך ברגילה בניוול אע"כ ליתא להאי שינוייא כ"א ל"ש כל רגילה נותנין ור"א דמשני קרא הוא דס"ל כשמואל ואנן כהנך אמוראי בתראי קיי"ל והא דאמר רבא ל"ש אלא שלא בפני קאי אלעיל דאין פוסקין יינות מדמק' עלי' מחנה כ"נ ד' הרי"ף ואמנם הרמב"ם אפשר דלמאי דמייתי ברייתא אמרי' דב' כוסות ל"ד כ"א רגילה בשתיי' נותני' לה מעט ממה שרגילה ולזה כ' מעט יין:

ואחרי שתה אין להק' דלמא משום דשתוי אסור להתפלל כ' שתה לא היא הא מויין ושכר לא שתיתי נפקא לן דעלי לא אמר כ"א תשתכרין והיא אמרה לשיכור שתפלתו תועבה לזה וודאי לא תתנני היינו לפני בת בליעל אפי' שתויי איננו וא"כ שתה ל"ל:

אמר אביי ה"ק אפשר לומר דה"פ רגילה ר"ל ידעי' שרגילה נותני' לה כוס א' שאינה רגילה ר"ל דלא ידעי' אם רגילה בודקין אותה בב' כוסות אם אינה משתכרת מקרית רגילה ואם לאו אף שיכולה לשתות כוס א' לא מקרית רגילה:

בפה פי' רש"י תשמיש ר"ל עם בעלה ע"ד בני חצופה שלא תטעה משום דקתני בתרה תובעת בשוק גם בפה ר"ל לזנות:

חומה פי' רש"י זה שמה ר"ל להכי קרי לה בשמה משום דלענין קטלנית לבסוף הוא ידועה בשם זה ביבמות שם:

פסוק לי שיראי וא"ל קרא לעני שבישראל אתי ולך ולחברך אטו בעי האי קרא הא עולה עמו אפי' לענין תכשיטין וז"ש רש"י שלא אתבזה מכבודי וכו' ר"ל שלא ארד אפי' לאח"מ:

מפץ ומחצלת לכאורה הי' אפשר לומר לפ' קו' הש"ס תרתי למה לה אא"כ ע"ז אכתי לא משני מידי וכ"ת אכתי אמאי לא פריך הש"ס הכי לזה כ' רש"י במתני' דפשיטא לי' דאו או קתני ומהיכן דמפץ רך ממחצלת וא"כ ע"כ או או קאמר:

והנה ד' הרמב"ם כר"ת דמחצלת לסמיכה אלא דס"ל דה"ה מפץ לסמיכה וקו' הש"ס הי' משום דמ' לי' תרתי בעינן וע"ז משני דמירי במטה שאין עור שטוח ולא ידעי או לשכיבה וא' לישיבה:

מטה ע' תוס' ואמנם תי' צריך עדן לתי' בב"מ דבלוה ע"כ מירי שהוא רגיל בב' מטות משא"כ באשה מעיקרא א"צ להרגילה בכך:

מותר מזונות ע' רש"י נ' דעתו דצמצמה שלה וכ"מ מגי' לעיל או שצמצמה משלה ומפני כן כ' שאינה רעבתני' לומר דאם הותירה מב' קבין חטין היינו צמצמה כ"א מירי שהותירה מהפירות וכיוצא וז"ש שאינה רעבתני' שאינה מתאוה לאכול דברים כאלו

שאינם הכרחי' וא"צ תו להגי' במחבר כהגה' הדג"מ דלא פשיטא כולי האי דצמצמה שלא דלהפוסקי' לעיל שמצאתה משלו מ' דצמצמה שלו ועיקר דבר זה בתוס' נזיר כ"ד: בשלמא למ"ד ר"ל באמת גם למ"ד אכילה ממש ג"כ ק' דהי"ל למתני אוכל עמה דהרי ע"כ אין זה בחשבון הסעודות אלא דאיכא למימר דלהכי לא נקט אוכל עמה דלא לשתמע תשמיש ע"ד הלחם אשר הוא אוכל דאשה קרקע עולם אבל למ"ד תשמיש א"ס אוכל עמה מבעי' לי' ומשני דה"נ אשכחן בדידה אכלה ומחתה פיה:

ופריך מרש"בג בשלמא למ"ד אכילה ממש וא"כ נהי דע"כ צ"ל דמשום קירוב ביאה נגעו בה מ"מ א"ל בהא פליגי ת"ק ורשב"ג אלא למ"ד תשמיש במ"פ ומשני בהא גופא אי יכול לפרוע לה בשבת או לא וע' בראה ורמב"ן. תי' המפ' דבשליש שאוכלת עמו לולי שבת שאני מיושב לדידן דווקא דאוכלת ממש והירושלמי אפשר אוכלת תשמיש ס"ל והוצרך לשנות באופן אחר:

אדומיות רעות יש לפ' ואין נותני' קמח כ"א חצי בחטין א"נ שאינן ראוין לאכילת אדם וכשמוכרו לא שקלא כ"א בדמי' חצי למזבין חטין אכסנאי ולא מקרי פת בסלו דלענין תאוה והרהור ל"מ פת בסלו כה"ג כדאמרי' לענין אוחז באמה דאם אשתו נדה לא מהני נשוי:

בענין קטני קטנים סו"פ אעפ"י:

אעפ"י שאמרו וכו' נ' דה"פ דה"ט דאנן לא קיי"ל כר"ל דבאושה התקינו אף אקטני' משום דב"ד לא תקנו מה שלא קבלו מתחלה רוב הציבור והיינו משום דאין אדם ר"ל אין כל אדם זן קטני' להכי לא תקנו משא"כ קטני קטני' כל אדם זן שפיר תקנו באושא ומזה דייק לי' להטור סי' קי"ב דקטני קטני' תק"א הויא דדייק מל' אעפ"י שאמרו אין אדם זן וכו וכ"ש:

תוס' ד"ה קטני וכו' כוונתם לא תימא דלא כייפי' דהאי לשנא גופא קאמר ר"ל לעיל זן אדם ואמרי' עלי' דלא כייפי' לי' לא היא הכא כיון דממתני' ילפי' ע"כ כייפי' לי' ואמנם לר"ל אדרבא ג"כ כייפי' אלא דלא קיי"ל כר"ל והך דהתם דלא כיופי' פליג על ר"ל וכר' עולא רבא ס"ל: לאו משום דבעי למיכל בהדא יל"פ שניתנת לו ממזונותי' א"נ ר"ל מינקת אכלה טפי מכח שדמה נעשה חלב אלא דלמאי דמסקי' מוסיפון יין מוכח כלשנא בתרא אמנם לפי פי' המפ' דאף יין קאמר א"כ אין ראי' תו: דלמא חולה ק' לי' למ"ש תוס' דטעמא דפוחתין משום דז' מלאכות כולן פוחתין לה ממע"י והתינח במינקת משא"כ בחולה פשיטא וא"כ ע"כ בעי למנקט מינקת לאשמועי' דין זה דפוחתין אשר ע"כ נ' דבס"ד וודאי הוה ס"ל דמניקה דווקא משום דטורח ממעט חלב ומתרוויי' בעי' למפשט מדפוחתין

וממוסיפין מתרווייי שמעי' דעלי' לזון קטני קטנים וא"כ הו"מ למימר ולטעמיך השת' מוסיפין משום הקטן וכ"ש דפוחתין כיון דטורח ממעט חלב ולמסקנא הוא דצדדו תוס' אי נימא דתנא הא גופא קמ"ל דטורח ממעט חלב או דקיי"ל דז' מלאכות פוחתין ממע"י: מוסיפין יין ע' בר"ן בשם רש"י ובהפלאה הק' אי ס"ד דגם חלב בכלל קטני קטנים לפשוט מהא דכופה ומניקתו וי"ל דכיון דאיהו מחמתו קאתי לא עדיפא מאיהו וכיון דאיהו אינו משועבד כ"ש איהי דנדרה חל מיהת עכ"ד ולי ק' א"כ דחלב אינו בכלל ל"ל לשנוי דלמא בחולה לישני מוסיפין לה דבר היפה לחלב א"וו גם חלב בכלל אלא ע"כ לא פליגי כ"א היכא דלא אמיד דבאמיד כייפי' ובמתני' בעני מיירי ושפיר פשוט ואמנם כ' הבית מאיר דלענין חלב נקראת האשה אמיד וכוון דשעבדו חכמי' הנקתה לבעלה א"כ מקרי הבעל אמיד וכייפי' לי' לכופה ומה"ט אין הנדר חל:

והנה כ' הרמבם כשם וכו' כמ"ש רש"י והוכיחו האחרוני' דמ"מ פליג אהר"ן ולדידי כוונתו בכשם שכ' פשוט למימרא דיורדין לנכסי' כמו במזונות אשתו כמ"ש תוס' ד"ה קטני' קטנים וגם מד' אלו מוכח דלא כר"ן דא"כ הו"מ למימר דלעיל מיירי היכא דאינו זן את אמם. ולזה כיון בש"מ בזה: ואמנם א"ל דד' הפוסקי' שכ' גבי כסות דאינן עולין עמו ולא כ' כן גבי מזונות דלענין מזונות כיון דאמרי' דאתי למיכל בהדה א"כ רחמי האם על בני' ואי לא יהבת להי לפי כבודה היא תתן להם עכ"פ משלה ומה"ט עולין מש משא"כ בכסות דל"ש זה והיינו דכ' הרמב' גבי מזונות כשם דלא נימא כד' הח"מ דמזונות מכסות ילפי' ובתרווייי' אינן עולין לא כי כ"א במזונות עולין כשם שהוא עולה. וע' מ"ש בעניני' אלו לעיל פ' נערה: הדרן עליך פ' אעפ"י יהיו לרצון אמרי פי' ממרום יערה עלינו רוח חדשה בביאור פרק מציאות האשה. מציאת האשה הי' נ' לי לפ' ה' דהאשה דקאי אדלעיל דאפי' אשה שאינה נוטלת מעה כסף ואינה נותנת מותר וס"ד דה"ה מציאתה אינה שלו קמ"ל דאשה זו מציאתה מ"מ שלו דמציאתה בתר מע"י גרירא וכ"כ הבי"ש ואמנם פשיטא לי' הכא מד' הראש שהשיג על הרמ"ה דאפי' אינה ניזונית מ"מ יהבא לי' מציאתה וכ"כ לעיל בסוגי' דמקדיש מע"י אשתו דלדידן דמותר תחת מע"כ לא מסתבר אם אינה נותנת עיקר מע"י שצריכה לתת מותר וא"כ שפיר קאמר הרמ"ה וע"כ הראש ס"ל דמציאה לאו במע"י תליא וכהבי"ש ואפשר דבאמת בהא פליגי הרמ"ה והראש וע' עוד לפנינו בענין פלוגתא זו. ואמנם אין לדייק מד' התוס' שלא יישבו כן סמיכת הפרקי' דלא ס"ל הכי דהתינח למ"ד מע"י דלעיל היינו מותר אבל לראב"א דמע"י היינו עיקר מע"י א"כ ע"כ מתני' דהכא לאו אדלעיל דהכא קתני מע"י לבעלה ולעיל אין לו מע"י כדקתני בהדי' לראב"א:

ואמנם בענין מציאת האשה עדן ק' ונ' בניישב ללישנא אחרינא שברש"י דירושה היינו ירושה ממש א"כ אמאי לא כייל לה ברישא בהדי מציאה ומע"י ואמנם אפשר דהנה הנ"י כ' לעיל גבי אוכלת משלו דכיון דאוכלת משלו ה"ה דזוכה במציאתה ומע"י ואמנם אינו יורשה עד שתכנס ע"כ לא קתני להו בחדא בבא ומעתה כיון דרישא קודם נישואין נ' דלשמואל דאמר במס' ב"מ דמציאת קטן לאבי' משום דמריצה והנה ע"כ גם מציאת קטנה שנשאת לבעל דאל"כ ל"ש יתר עלי' הבעל ואמנם גם בבעל שייך טעם זה דמריצה ואמנם בהגיע זמן ל"ש זה א"כ היינו דקתני האשה גדולה דווקא ולא קטנה דבקטנה בעי' ניסת דווקא:

ומ"מ לא רצו למימר דהיינו רבותא דמתני' דהוה ק' לן אכתי לר' יוחנן דס"ל תחת מזונות דל"ש לחלק מאי קמ"ל:

וירושתה ע' רש"י ותוס' נ' דגם רש"י לא מפ' כן בלי"ק מטעם קי' תוס' אך אין הפי' כד' המהרש"א דר"ל דאף ביש לה בנים אינו יורשה אף שהיא עדן קטנה וצ"ל דתוס' ס"ל כד' הרמב' דקטנה יכולה להתעבר אמנם יק' מנ"ל הכא דלמא באמת שבח נעורי' לאבי' אפי' יש לה בנים א"וו כוונתם אפכא קטנה ל"ש יש לה בני' וא"כ ל"ש יתר עלי' הבעל:

ואמנם אפשר לתרץ קי' התוס' בענין אחר דלכאורה וכי כיון דבעי למתני ירושה אצטריך למתני ג"כ מציאה אמנם בשלמא אבושת ופגם א"ש דתנא קתני מציאה ומע"י הם שלו לגמרי וכן ירושה ונ"מ הוא אצל פירות ובושת ופגם ת"ק מדמי להו לנ"מ וע' בר"ן וריב"ב פליג להו בחדא לנ"מ ובחדא למציאה ואמנם בירושה ל"ש זה כלל. ואמנם אלי"ק יק' ג"כ ל' וירושתה מיותר דהו"ל למתני והיא אוכל פירות. ונ' כי רש"י יישב זה במ"ש והקרן שלה ר"ל תנא אגב אורחא קמ"ל החילוק שבין נ"מ לנצ"ב נצ"ב הפירות מהקרן עצמו שלו ר"ל דיוכל לחפור בה בורות שיחין ומערות משא"כ בנ"מ אינו אוכל כ"א הפירות אמנם הקרן לגמרי שלה ויכולה למחות לו לחפור בורות וכו' בושתה ופגמה ע' תוס' נ' דד' ר"ת דאפי' שבת ג"כ וכ"ש צער ורפוי שלה ולהכי ק' לי' מ"ש בושתה דנקט ומה"ט הגי' שלו:

ומבואר מד' התוס' אלו דס"ל דלא כהרמב' דהוא שחבל באשתו חייב לשלם דא"כ לא מק' מידי ממזיק בתשמיש וכ"ת גם הרמב' לא כ"כ כ"א בחובל בזדון לא היא שכ"כ וכן המזיק בתשמיש ועוד מ' דלא ס"ל דהל' כריב"ב דא"כ סוגי' דהתם שפיר לריב"ב קאי דלריב"ב לא התי' ר"ת:

שלה ע' תוס' מ' מד' הש"מ דמפ' קו' התוס' דס"ל כמ"ש הנ"י בשמם דה"ה שבת ג"כ שלה ואשבת ק' להו לרבא אמאי לא ינתן לבעל השבת וע"ז משני דהכא לאו דינא אלא

תקנתא ולא תקנו רבנן ע"ש אמנם לדבריו עיקר חסר מן הספר דלא אדכרו תוס' בדבריו כלל משבת מידי אשר ע"כ נ' כוונת דברי' דק' להו מדקאמר אביי ילקח בהן קרקע ורבא לא קאמר הכי ש"מ דלרבא הכל של עבד והיינו דק' להו אמאי הכא אמרי' דפגמה דהיינו שבת גדולה ולקח בהן קרקע כדקתני סיפא וכמ"ש הר"ן דע"כ קאי גם את"ק והתם הכל לעבד ואפי' פירות לא יאכל רבו וע"ז כ' דיש לחלק כלומר דדינא הוא דאפי' הכא לא הי' לבעל לאכול הפירות אלא משום שנפגמה ותהא נמאסת עלי' תקנו כן וכעין שאמרו משום חינא:

ואמנם מריש דבריו מוכח דס"ל דשבת לאשה דאל"כ למה לאביי ניחא דהכא שבת לבעל אלא ש"מ לאשה וע' בא"מ מזה:

ריב"ב אומר לפום ריהט"א נ' וכ"מ מד' רש"י כמו שצידד הריטב"א ע' בש"מ דאפגמה לא פליג ריב"ב דפגמה וודאי שלה אלא שהבעל אוכל פירות ואמנם ממ"ש רש"י ועוד שהיא נמאסת י"ל דאפגמה קאי ואמנם לא תימא דאי אבושת לחוד קאי א"כ הו"ל לתנא למנקט בושת בסיפא נ' דאקדתה למימר דאפי' בבושת הבעל אוכל פירות דומיא דפגמה דוודאי אוכל פירות דמכספי' אפחתי' ועד"ז הייני יכולין לפ' טעמא דבסתר לו חלק א' דהנה הבושה נערכת על ג' דברים המבייש והמתבייש ובאשה אשת מי היא וכמ"ש הר"ן בזה א"כ יאי למיהב לי' שליש דמי בשתה ואמנם בגלוי שהוא עצמו נתבייש עמה דין הוא שיטול יותר ואמנם מ"מ סגי במחצה אך העדיפו לו שלא תהא נמאסת עליו וזה כוונת רש"י בגלוי שהבושת שלו וכ"ת בפלגא סגי ואמנם חשו שתהא נמאסת ופייסו אותו:

ומ"ש רש"י ד"ה ופגמה לא ליישב למה לא קתני בושת ופגם הא ידעי' דבדידה מיירי לזה כ' רש"י דשנה תנא דלא ליחלף בבושת ופגם דאב דבבעל ל"ש זה כ"א דווקא בחבלה וכ"ת פשיטא היאיך שייך זה בבעל דמקמי נישואין לית לי' ולאחר נישואין הרי אינה בתולה לא היא משכחת לה בנכנסה לחופה ע"י מסירה וכיוצא שעדן בחזקת בתולה ומ"מ לית לי' לבעל בושת ופגם דקים לי' בדרבה מני' ואפי' ח"מ שוגגין פטורין מן התשלומין:

וע' בר"ן שכ' דלדברי' א"ש סוגי' הגמ' כוונתו דהכא קמק' כיון דמצד עצמה אין לה בושת כ"א מצד בעלה שהרי לא יהבי' לה באפי נפשה א"כ למה זה דומה למבייש סוסתו של חבירו ומשני דלא תימא אין לה כלל שכר בושה כ"א דשמין דמי בשתה לפי כבוד בעלה וע"ז פריך א"כ עני בן טובי' דמפשי' לי' מפני כבוד המשפחה לפלגו בהדי':

כ' רש"י עוד והוא אוכל פירות שהן תלויין כוונתו ליישב ל' מיד דקתני תנא דרצה לאורוי דגם בסיפא אינן שלה שתוכל למכרן אלאחר מיתה דידה לא היא כ"א שלו הם מיד שלו ושלה הן תלויין וכו' כמ"ש רש"י:

העדפה דמע"י ע' רש"י כוונתו כי היכי דבמזונות אף שקצבו חכמי' כדתנן לעיל מ"מ יש ג"כ מזונות שאין להם קצבה כגון רפואה וא"כ במע"י ג"כ הכי מסתברא נהי דנתנו חכמי' קצבה מ"מ מסתבר דהעדפה דידי':

רש"י שם קונם כוונתו דלא אמרה שמה שעושה לפי' יהא עלי' קונם דא"כ למה יפר תעשה לאחרי' והוא יקח אלא ה"ק מה שהיא עושה יהא קונם לפי' וא"כ ע"כ יפר:

והא כי אתא רבין ע' תוס' ולי נ' כוונת רש"י ע"ד אחר דאדרבא קמק' הש"ס דמדמי מציאה להעדפה היכי מצינו דפליגי ר"ע ורבנן בהעדפה דומיא דמציאה היינו העדפה שלא ע"י הדחק וכה"ג מודה ר"ע לרבנן וע"ז משני דלא היא כ"א מציאה דמיא להעדפה שע"י הדחק דהיינו פלוגתא דר"ע ורבנן ואמנם אשמועי' עוד במאי דקאמר פלוגתא דר"ע ורבנן לומר וכ"ת אפכא לדרבין ולא תיפוך לברייתא לא היא דע"כ בע"י הדחק פליגי דאי ר"ע בע"י הדחק מודה כ"ש שלא ע"י הדחק:

ואמנם הא ק' בשלמא אי מציאה כהעדפה שלא ע"י הדחק היינו דדחקה לרבין למימר דבשלא ע"י הדחק מודה ר"ע משום קו' דרבא משא"כ השתא דקו' דרבא ליתא מה דוחקא תו לרבין ונ' לכאורה דלא מ' לי' דמתני' לעיל דקתני מעה כסף תחת מותר תהו דלא כר"ע א"וו ר"ע בע"י הדחק מיירי:

ש אכן אפשר לומר עוד דק' לי' לרבין מאי שמא תעדיף וכו' דקאמר דהנה טעמא דר"ע כ' תוס' לעיל בסוגי' דמקדיש לחד תי' משום דא"א לצמצם ולכאורה כיון דמע"י קצובין מאי א"א לצמצם שייך אלא דתוס' לטעמיי' דס"ל דמנכין מלאכת ביתה מהקצבה שפיר כ' אמנם לש"פ צ"ל דוודאי אי לא הוה לבעל שום העדפה באמת לא גזר ר"ע אכן כיון דהעדפה שלא ע"י הדחק לבעל שפיר שייך למימר א"א לצמצם ומעתה מהכא דייק לי' רבין והיינו דקאמר ר"ע אילו לא הי' לבעל שום העדפה שפיר משא"כ השתא דאי' לי' העדפה יפר שמא תעדי' עלי' יתר מן הראוי לו בהעדפה:

ואמנם הא דמדמי' בס"ד לשע"י הדחק ובמסקנא אפכא הי' אפשר לומר דבס"ד בתר טרחא אזלי' יקרי' לע"י הדחק מידי דאי' בי' טרחא א"כ מציאה כיון דלית בה טרחא שלא ע"י הדחק מקרי משא"כ למסקנ' בתר שכיח אזלי' וא"כ גם מציאה מקרי שלא ע"י הדחק:

אבל ד' רש"י דלמסקנא מציאה ע"י הדחק מקרי כי רוב מציאות אית בהו טרחא. ואמנם לולי דבריו הייתי אומר בנדקדק ל' מציאתה דה"ק כיון דמציאה ל"ש אלא בשוק וכל כבודה בת מלך פנימה א"כ מציאתה של אשה כע"י הדחק הוה:

אמנם ד' הרא"ש דע"י הדחק דווקא ונ' להביא ראי' לדבריו מד' ר"ח דד' ר"ח דקיי"ל כר"ע משום דר"פ אבעי לי' אליבי' וק' אדרבה הו"ל למפסק כרבנן דסתם מתני' כוותיי' מציאת האשה לבעלה וקיי"ל מציא' כע"י הדחק דמי וא"כ פליג ר"ע א"וו מציאה נמי ע"י הדחק מיירי. ואמנם טעמא דהרי"ף דפסק כרבנן אפשר דמהכא הוה:

תוס' ד"ה מציאתה ק' לי טובא ממ"נ אי ס"ל לתוס' תי' לעיל פ' נערה דאיבה דקטטה לחוד ודמזונו' לחוד פי' לד' דמזונות היינו שלא יתנו לה המזונות בצרות עין וזה שייך גם גבי יורשין ודקטטה מידי אחרינא וכדמ' בירושלמי דאמרי' שם מציאה משום קטטה א"כ גם מיבמות לק"מ ואי לא ס"ל וטעמא מאי משום דמסוגייי' מ' דחדא טעמ' לתרוויי' א"כ ממכלתין הו"ל לאקשוי ממציאת אלמנה אשר ע"כ נ' דד' התוס' דוודאי יש לומר אפכא ג"כ דמותר כמציאה ותרוויי' משום איבה ולעולם עיקר מע"י משום איבה דמזונות אלא תינח לרב ושמואל דמותר תחת מעה כסף משא"כ לראב"א דמותר תחת מזונות א"כ ל"ש זה ומעתה ע"ז סובבים כל ד' מהכא ליכא לאקשוי אדראב"א לומר דסתמא דהש"ס ור"פ דלאו כוותי' לא היא דדלמא באמת מציאה כמע"י אמנם מיבמות וודאי ק' ואמנם ממכלתין ל"מ לאקשוי דהתם שמואל הוא מרא דשמעת' ולשמואל לק"מ דלדידי' אדרבא מותר כמציאה הוא דהוה: ומ"מ ד' הרמ"ה דאיבה דמציאה היינו ג"כ דמזונות ומה"ט כ' כיון דלא מתזנא מני' מאי איבה שייך והרא"ש ס"ל דאיבה דמציאה היינו דקטטה ושפיר הק' עלי'. ונאמר לי כי כ"כ בס' פ"י. ומ"ש הח"מ לפשר נ' סברתו דבצאי מע"י דחייב לזונה בלא ספקה שייך איבה משא"כ באינו ניזונית ואמנם מ"ש דאפשר דל"פ לא זכיתי להבין שהרי הרא"ש כתב בהדי' דבתרוויי' פליג:

ואמנם אפשר לומר ע"ד אפכא דבצאו מע"י דאיהו דאפסיד אנפשי' ל"ש איבה משא"כ באיני ניזוני' דבע"כ שייך איבה. ואך מ"ש הרא"ש כיון דברשות קעבדא ק"ק דהרי באינו ניזוני' ל"צ רשות וצ"ע:

ומ"מ על הטור יש לתמוה דלענין העדפה הביא ב' שיטות ר"ח ור"ה ולענין מציאה לא חילק כלל בין ע"י הדחק או שלא ע"י הדחק וצ"ע. וכן צריך ביאור מ"ש הרא"ש על ד' הרמ"ה דע"כ ברשותו אינה ניזונית בעי רשות אדרבא סתמא דמלתא אם אומרת כן מתפרנסת בהרוחה ולא ניחא לי' וצריך עיון:

בענין הפוסק מעות לחתנו:

לאחיך הייתי רוצה ולך אי אפשי י"לד דלאו רישא סיפא פתח ברוצה וסיים באי אפשי ונ' דהנה קראו רז"ל למעלה הנותן לבנותי' יותר מעישור נכסים מעביר נחלה ואמרו לא תיהוי באעבורי אחסנתא וזה החילוק בין אינו רוצה כלומר יש ביכלתי ואי אפשי היינו אין ביכלתי כי לא אהי' באעבורי אחסנתא אמנם בת"ח דמותר לבזבז לו אפי' יותר מחומש כ"ש דאעבורי אחסנתא ל"ש גבי' וכן מ' התם לעיל ומעתה היינו דתניא בברייתא לפרושי למתני' תנא בב' דברי' מיירי הא' הראשון ע"ה והשני ת"ח כה"ג ל"ש לך אי אפשי דאם הי' אפשר לגבי ע"ה כ"ש לגבי ת"ח ואפכא היינו השני ע"ה בזה שייך לאחיך הי' אפשר שהי' ת"ח והיינו דנקט תנא תרי גוונא אי אפשי ואיני רוצה וכל חד לדיוקא אתי וסיפא דברייתא יכול לומר אתרוויי' קאי ומשו"ה הרמב"ם דלא נקט כ"א הראשון ע"ה והשני ת"ח נקט בתרוויי' רוצה ואינו רוצה:

וכ' רש"י דבחתנו דווקא נרא' דק' לי' דאל"כ פשיטא כיון דלחתנו עצמו הי' יכול לומר כן כ"ש דלאחי' יכול לומר כן א"וו מתני' כחכמים דלחתנו אינו יכול לומר ואמנ' בטו"ז סי' נ"ג רצה ליישב דגם לרש"י מתני' כאדמון והכא אדידי' קאי כי לאדמון היא דווק' יכולה לומר אמנם צריך ביאור וכי מה ביניי' הלא מ"מ יכולה להרשות אותו ויתבעהו בעבורה וצ"ל דסתמא דמתני' דמיירי שאביה זן בעבור' מיירי בקטנ' וקטנ' אינה יכול' לעשות שליח מורש' וא"כ ע"כ תשב עד שתלבין כי היא לא תבא לב"ד וכ"ת א"כ מתני' דלא כר"מ דס"ל קטנה לא חולצת ולא מתייבמת לא היא כי ר"מ כחכמי' ס"ל דלדדהו מתני' בגדולה ואמנם אי נימא דבקטנה בלא"ה מצי גם הבעל לעכב א"כ ליתא לדברינו דע"כ בגדולה מיירי וא"כ מה לי הוא מה לי אבי' או היא ומן כל דין נחלק הר"ן על רש"י וכ' דמתני' דינא דירושלמי אתא לאשמועי' ואמנם זה ל"ש כ"א לפי' הריף אך אם רש"י מפ' כאי' דמפ' דכוונת הירושלמי דמתני' בשפסק שוב ק' פשיטא וצריך שוב לומר דמתני' כחכמי' וכמ"ש רש"י:

והנה לכאורה י"לד דע"כ כוונת הירושלמי מתני' בשפסק דקש טובא לאיזו ענין קתני במתני' לחתנו ולא קתני סתם מעות לנדוניא דאפי' בבני משכחת האי דינא כמובאר בד' רמ"א סי' נ"ג ובשלמא אי ר"ל דווקא שפוסק עמו ע"מ לכנוס היינו דקתני לחתנו כלומר ולא לאחי' משא"כ אי סתמא ג"כ דינא הכי ואמנם ליישב זה נ' שהביא הר"ן ד' רב האי שכ' חתנו למעוטי בתו ולעולם כל הפוסק קאמר והנה לד' הר"ן לא פליג רב האי כלל עם הריף ואמנם ה"ה פי' ד' הרמב"ם דאזיל בשטת הריף ופליג על רב האי מדנקט על יד בתו ודיוקא של ה"ה דלמה לי' לשנוי מל' המשנה לכתוב חתא א"וו לאפוקי מרב האי כ' ולזה לא פי' ה"ה ד' הרמב"ם כהח"מ והבי"ש ואמנם ד' ה"ה תמוהין דפתח בתרתי

וסיים בחדא ונ' דק' לי' מהיכא דייק רב האי למלתי' א"וו דאיהו מפ' ד' הירושלמי בפוסק בהדי' וק' לי' פשיטא וכרש"י לא בעי לאוקמי משום קו' הר"ן א"וו לדיוקא אתי דדווקא חתנו ולא בתו. ועד"ז נראה שהבין הרא"ש ד' רב האי דמפ' ד' הירושלמי בפוסק בהדי' ומה"ט ק' לי עלי' למה תטול נדוניתה אם ניסת שלא מחמת קידושין הראשונים אם פסק עמה ג"כ בהדיא וביתר ד' הרא"ש שם ע' בפרישה ובי"ש:

ואמנם ד' הרמב"ם צריכין ביאור מאחר שכ' כל הדינין כ' לפיכך הפוסק מעות לחתנו יכול לומר לו או חלוץ או יבם כיון שכבר אשמועי' שלא זכתה הבת ופסק כאדמון דאפי' לבעל יכולה לומר או כנוס או פטור א"כ הא תו ל"ל ונ' דזה שהביאו להרמב"ם לפ' בפשט לו את הרגל פי' אחר דהיינו שהלך למדה"י דלא בעי למימר כפי' הר"ן דמתני' רק לענין שטרי פסיקתא אתיא דא"כ לחתנו דנקט ל"ל לימא לנדוניא אלא וודאי משום דיוקא דסיפא דווקא לאחי' יוכל לומר כן ולא לחתנו עצמו וכפי' רש"י וא"כ ע"כ האי ופשט לו את הרגל דלקמן ה"ט דפליג אדמון משום דהיינו שהאב הלך למדה"י אבל אלו הי' כאן מודה אדמון וכן מ' מסמיכות ד' הרמב"ם שם. ועד"ז גם ד' רש"י מיושבי דרש"י פי' בלישנא בתרא לקמן פשט לו את הרגל היינו שאין לו לשלם וא"כ הכא דנקט תנא אינו רוצה א"כ שוב מודה אדמון וכ' רש"י ב' הלשונות אי מתני' דהכא כרבנן איכא למימר כפשוטו ואי כאדמון צריך לפ' כלי"ב:

וע' הג"א בשטת ר"ת מבואר דסברתו דלר"ת שייך גם בזה אומדנא אף שבתו חיה וזה קצת סיוע לד' הבי"ש סי' נ"ג דאפי' כה"ג שייך תקנת שום ואמנם תוס' פ' נערה כ' בהדי' דלא כהג"א כ"א דכאן ל"ש אומדנא וזה לאפוקי מד' הבי"ש:

בענין תוס' שלישׁ פ' האשה. פסקה להכניס נ' כוונת התנא דאף דישׁ לה נכסי' הרבה מ"מ מה שלא פסקה להכניס בנדוניא אין לה תוס' עלי' ולזה נקט פסקה דבאב פשיטא כל מה שנותן הוא נדוניא ומה"ט אצטריך למתני בדידה וזה ג"כ כוונת רש"י לפי שמשתכר ר"ל דבנ"מ דאין לו רשות להשתכר בהן דנפלו לה כספי' אמרי' ילקח בהן קרקע אינו נותן לה תוספת: ד"א בד' רש"י דיל"ד עוד דפתח בדינר וסיים במנה ולזה נ' דמנה הן מטבעות גדולות כ"ד דינרי זהב לקמן ואמרי' דבעי' דווקא במקום שפורטין אותן ואמנם דינרי היינו מטבעות היוצאות וז"ש היא צריכה להכניס לו אלף דינר ואמנם הוא יכול ליתן לה ט"ו מנה שכל א' מטבע של ק' דינרין והטעם כ' רש"י מפני שהוא משתכר כל התוס' אינו אלא מפני שמשתכר בהן: ד"א בד' רש"י בנדקדק למה לא הקדים רש"י דבריו אלו לפני מ"ש מלבד התוספ' וכן מ"ש רש"י מלבד התוספת מאי בעי בזה ואמנם ע' בהג"א שנתקשה למה אין בתוספת זה ריבית וע' בהפלאה ובתוי"ט ומ"ש עליו ההפלאה בק"א

ואמנם אפשר דד' רש"י דכי שייך ריבית אם הוא נותן כן מדעתו ואכן זה שדחקו לתנא דידן למימר דחכמי' עשו תקנה זו שיהא חק לתת כל בעל לאשתו שליש תוספת כי לולי תקנו הם יתן הוא לה מדעתו לפי שמשתכר ויהא אסור משום רבית ואמנם עכשיו אם יתן לה יהא משום חיבה בעלמא ולא הוה תו רבית:

ד"א במ"ש רש"י שלבד התוס' לאפוקי ממ"ש הראשוני' דרשב"ג ות"ק גם בתוס' פליגי ולדברי' כל השקלא וטריא בזהב לקמן דלא כהל' דהכל כמנהג וכן השמיטו הרי"ף אך ד' רש"י דגם ת"ק לא איירי בתוס' זה דמוסיף מדעתו אכן הכא בתוס' שליש שקבעוהו חכמי' עסקי' ובתוס' שהוא כמנהג מדינה לא איירי מתני' ורשב"ג אמתני' דלקמן לחוד קאי וכן מ' מד' רש"י לקמן ד"ה בירושלים וכמו שיבואר שם בס"ד:

וכנגד השום נ' דמל' השום דייק רש"י דבשומא תליא מלת' דהוספה וכמ"ש. אמנם מ"ש תוס' דמשומא רבא דייק רש"י לכאור' ק' הא גם לענין פחת אינו דומה פחת של בגד שוה אלף לפחת בגד שוה י' זוזי' ודלמא היינו שומא רבא דקאמ' חפץ א' שוה שוה סך רב אמנם תוס' נ' שכוונו למ"ש גם שומא דידה ודידי' בשלמא דידי' אצטרי' שפיר אמנם למה זו תו אצטרי' גם בדידי' רבא וזוטא א"וו די משום שומא הוה טעמא ושפיר אצטריך כל חד וע"ד שמבואר בד' רש"י לקמן דשפיר שייך למימר דבדידי' או רבא או זוטא דאין בושתו ובושתה שוין והיינו שכ' תוס' לקמן כד' רש"י בענין דידה ודידי' משום דצריכ' להו לקיים ד' רש"י בזה וכעין ביאור לד' כאן: ואמנם מ"ש רש"י דרישא תרתי בעי אמת שכן מ' מד' תוס' לקמן כמו שנבאר אמנם תוס' שליש ותוס' הק' עלי' למימר דהוה ככספי' ונ' דד' רש"י בענין הרי הן ככספי' במה שהאריך שם דהכי בשמי' של אנטיכיא היו נודעי' במקומן בשוויין כזהב דלעיל דג"כ מה"ט כיון דלית בי' פחת א"כ אינו פוחת ג"כ חומש וא"צ לד' רש"א דמהא מוכח דבעי' תרוויי' דווקא דלא היא כ"א בזהב שומתו ידוע וכן בשמי' באנטיכיא ואמנם בגמלי' ואינך ל"ש זה דאין גמל ושק א' דומה לחבירו וא"כ בשלמא בגמלי' שייך לומר בככספי' דלא מבעיא דאינו פוחת ה"ה מוסיף משא"כ באינך הי' פוחת באמת אלא שלאחר הפחת לפי מנה המתקבל ניתן לה תוס' שליש ולזה לא קאמר כ"א גובה פרנא דהיינו תוס' שליש אבל ככספי' ל"ש משום פחת:

אין לו אלא מנה ל' זה מ' כפי' רש"י שלא תוסיף לו החומש דקתני סיפא וזה שדקדק רש"י ע' בדברי' ומה דקתני לה מקמי סיפא דבעי למתני ג' גווני חדא בתוס' וחדא בפחת וחדא לא תוס' ולא פחת ומה"ט כ' ג"כ רש"י במציעתא לא מבעיא לומר דמציעתא להיפך מרישא וסיפא היא ממוצעת בין תרוויי' וכמ"ש:

תנא עסקא דנפיש זיונא פי' רש"י יציאה ר"ל בקל יוכל להוציאם למסחר ומשתכר בהם:

אפשר לומר דלהכי בתותבי קאמר בי מכסא דדווקא התם הי' זה ככספי' משא"כ אשלי ושקי הי' בשווייי בכל מקום:
אלא אירישא ע' תוס' ורש"א ול"נ דאי תוס' כש"פ ס"ל א"ש בע"כ רשב"ג הכא לטעמיי' דרבנן קאמר ולי' לא ס"ל דהרי כבר כללא כייל הכל כמנהג המדינה:
י"ל להכי נקט פסקה דבאב ל"ש ריבי' ע' בהפלאה בק"א להכי נקט אפי' פסקה חייב להוסיף לה:
בענין קופה של בשמים פ' מציאת האשה. י' דינרין פי' רש"י זוזי למימר דדינר של דברי' היינו דינר מדינה לאפוקי מדינר דלעיל דהוא לפי הדינר בנדוניתא:
בירושרים ע' רש"י מהא נ' לי' לדייק דרש"י פליג אהפוסקי' וס"ל דרשב"ג לא קאי אירישא דק' לי' מי דחקו לרש"י לפרושי דבשאר מדינות לא הי' תתקשטו כלל דלמ' בשאר מדינות לא היו מתקשטו' כ"כ א"וו דק' לי' לרש"י א"כ גם ת"ק ס"ל הכל כמנהג המדינה ומ"פ רשב"ג א"וו דה"ק בשאר מדינות לא היו מתבשמות כלל ופלוגתיי' בירושלי' ולירושלי' קרי רשב"ג מדינה כעין שלחנו' יושבי' במדינה דהיינו בירושלי' וקאמר רשב"ג דגם בירושלי' הכל תלוי לפי המנהג של אז ואין לה קצבה:
תוס' ד"ה בירושלי' לולי ד' הי' נראה דאדרבה ה"פ בירושלים משום שהי' שם ריח קטורת כשהיתה חפצה להתבשם שירגיש בה בעלה היתה צריכה להתבשם ביותר משא"כ במקומות אחרים ואמנם מדלא פי' בתוס' כן ש"מ דבשטת רש"י אזיל וכמ"ש:
את"ל ע' תוס' ונרא' דעיקר אבעית הש"ס הי' טעמא מאי אמור רבנן הכי אי משום עולה עמו או משום תק"ח כי היכי דתקנו תוס' שליש ואמנם האי איבעי' ל"ש אלא אי אמרי' במנה המתקבל אמנם אי במנה הנישום א"כ ע"כ משום לפי כבודה הדבר ול"ש תו למבעי אי משום עולה וכל יום הכי או כענין תוס' ופ"א הוא דהוה דאי כעין תוס' ע"כ מנה המתקבל בעי' כמו בתוס' אך לפי"ז צ"ל אפכא ממ"ש תוס' דפ"א לחומרא דלדידן אפכא הדבר כ"א פ"א לקולא והכא קמבעיא לי' כמ"ש אי כעין תוס' או לפי כבודה וכל יום ל"ד כ"א ר"ל כל ימיו וידע הש"ס דאי כל ימיו סגי לשנה בי' דינרין ואמנם יום חדש ושבת דנקט כוונתו רק עולמית ונקט בכל דוכתא ההיפוך מיום א' ושבת א' ועיקר האבעי אי תקנו חכמים רק ביום ראשון לחבבה על בעלה ע"ד שאמרה קשטה הק"ה לחוה או לכל ז' ימי המשתה או לכל חדש קמא דמברכי' עדן משמח חתן או לכל שנה הראשונה דמברכין עדן שהשמחה כדאמר רב אשי גופא לעיל ח' ע"א או דלמא לפי כבודה וא"כ כל שנה בעי למיתב לה כה"ג:

רבו ביום נ' דתוס' לא גרסי לי' דאל"כ האיך מצי מיירי בחיים לפשוט מיהת מהכא דלימים ולא לשבת חדש ושנה פסקי' ורש"י דגרס לי' הוצרך לפ' דבאלמנה מיירי וכ"ה בתוספתא וצ"ל דשומרת יבם קטן היה לעיל והיינו קללה משא"כ באלמנה דלמא לעת זקנה עסקי' ב' דיבורי' התוס' גבי עני שייכי אהדדי הניח לחכמים לשום משום דלא הוה קצוה:

בענין תקנת הגאונים פ' מציאת האשה. הנהו ארנקי ע' רש"י ולא רצה רש"י לפ' לעיל ג"כ הכי דמ' לי' דל"ד במחוזא לא סמכא אשה עליי' כ"א בשאר מקומות פשיטא ומחוזא לרבותא נקט רבא. ואמנם מדפי' רש"י כתובה מנכסי יתומים דווקא נ' לי דמ' לי' לרש"י דוודאי כתובה עצמה לא תקינו רבנן כ"א ממקרקעי אמנם פרנא הייינו נדוניא וכתוב דמי וב"ח הי' נפרעין במחוזא מארנקי דהיינו אסמכתיי' אלא דרבא סבר דה"ה נדוניא ומדחזא דנשים לא סמכ' דעתיי' לא מגבי ולזה פי' רש"י דשקלי נשים לומר דב"ח שהי' בעצמם סוחרים וודאי הוה סמכא דעתיי' אלא נשים לא סמכי ומ"מ דווקא בפרנא משא"כ בב"ח ונזיקין אפשר דלא פליג וא"נ דמצי מפקי להו בשעבוד' דר"נ:

ועד"ז יתיישבו לנו ד' ה"ה שכ' בה' אישות דד' הרמב' דאין כח בתקנת הגאוני' למימר לא כ' ככ' ובה' נו"מ ובה' מלוה מבואר בהדיא דא"צ כ' אמנם ד' ה"ה דהנה בב"ח וני"מ דמדינא דגמרא בארנקי דמחוזא ג"כ גובה ולא גילו הגאוני' כ"א דבזמ"הז כארנקי דמחוזא דמיא א"כ דינא הוא ואמנ' בכתוב' דאשה לא סמכא דעתא כדאמר רבא והגאונים לבדם תקנו לא אמרי' ככ' דמי:

ואמנם מ"ש הריב"ש דד' הרמב"ם דכ"ז שיש קרקע אינו גובה בתקנת הגאונים ממטלטלי ל"מ כן בה' ני"מ שכתב הרמב"ם ואם לא הניח וכו' מ' דאם הניח ממטלטלי גובה וכן ד' ה"ה בהלכות מלוה מורין דהרמב"ם לית לי' הכי: וכוונת תוס' דבטלת תקנת השוק ע' ש"ך חו"מ סי' ק"ז ומד' תומים שם מ' דה"פ כיון דאמרת דסמיך דעתי' אמטלטלי' אין כח בב"ד להפקיע שעבודא וע"כ תקנת השוק בטלה וע' מ"ש בזה פ' נער' גבי מזונות הבנות: בענין פרנסת הבת פ' מציאת האשה:

המשיא וכו' וי"לד כיון דלעיל בפוסק מיירי הו"ל למתני לא פסק מעות לחתנו לא יפחות לו וכו' והי' נראה דמזה דייק לי' להרמב"ם דהני נ' זוזי אכסות שייכי ולהכי לא קתני בדידי' דה"א דלנדוניא מיירי אא"כ ק' ל"ל לאביי לדיוקא מרחבא דזוזי פשיטי קאמר כיון דלכסות מיירי כבר קתני לעיל דסגי בזוזי פשטי משנה לשנה וע' בהפלאה מ"ש בזה הרי ממתני' ש"מ והי' נרא' לומר דאיכא למדחי דלמא תנא רבותא קמ"ל דאפי' אם החתן מוחל ורוצה להכניסה בלא כלום אינו רשאי והיינו דקתני לא יפחות לה אמנם א"כ

ממילא מוכח דאכסות קאי מדקתני סיפא פסק להכניסה ערומה ש"מ דה"ק ולפרושי רישא דאפי' אם פסק להכניסה ערומה מ"מ לא מהני מחילתו לגבי דידה כ"א הוא צריך לכסותה בבית אבי' משא"כ אי אנדוניא קאי א"כ הרי לא מהני אפי' אם יכסנה וא"כ שוב מני' ובי' הו"ל לאבייי לדיוקא ולא מרחבא ולזה נ' די"לר בסיפא דקתני ואכסנה בכסותי מאי בכסותי דקאמר א"וו מי משום דכסות דבעל בכסף מדינה וכסות דאב בכסף צורי להכי אצטריך אבייי למידק דלא היא וכ"ת א"כ בכסותי דקתני למאי אתיא שלא יאמר אני לא פסקתי להלבישׁ קודם החופה כ"א להכניסה ערומה משום דלאחר החופה בלא"ה מן התורה חייב הכסות קמ"ל מתני' דלא כן כ"א צריך להלבישה קודם החופה:

וכן המשיא סי' רש"י גבאי צדקה נ' דק' לי' דאו דהו"ל למתני סיפא מקמא מציעתא או למתני וכן המשיא סתם כמו ברישא אלא לאו ש"מ סיפא מלתא בפ"ע קתני דגבאי צדקה מחויב לתת ליתומה נ' זוזי:

תוס' ד"ה אמר אבייי הא דפשיטא להו דהכא מדברי' הוה אף דמקרא ילפי' ואת בנותיכם תתנו לאנשי' למ"ש ניחא כיון דהכא מיירי שהחתן רוצה להכניסה ערומה א"כ מקיים האב שפיר ואת בנותי' וגוי א"וו כה"ג מדרבנן הוא ובהכא מתיישבן לי ד' הרמב"ם שכ' ראוי לכל אב ודקדקו עליו הכי הרי מד' קבלה הוא אמנם הרמב"ם מיירי ג"כ אפי' היכא דהחתן מוותר על הנדוניא וכ"ת א"כ מנ"ל שיתן לפי עשרו מדקתני כה"ג במתני' לא יפחות לה ולא כ' יתן לה ש"מ דמצוה לתת יותר:

בענין המשיא בתו פ' האשה:

ואמנם מה שלא הק' כן לעיל גבי כסות אשתו נ' לי לקיים משים דכסות דאוריי' ומה שהק' בהפלא' הרי שיעורא לא הוה אלא מדרבנן וכהאי גוונ' לא הוה דאוריית' והראי' מתוקע דבושת דאוריי' ומ"מ מבעי' לן והיינו משום דשיעורא דרבנן לי' אפשר לומר חדא דל"ד בשלמא בתוקע ד"ת הכל לפי המתבייש והמתבייש וחכמים עקרו הדאוריי' ונתנו קצבה כה"ג וודאי לא הוה דאוריי' כלל משא"כ בכסות דאדרב' שיערו חכמים בשיעור הפחות כמו שביאר הרמב' מקרי שפיר דאוריי':

ואמנם נ' לי עוד לפי מאי דקיי"ל דמבייש בדברי' לא הוה כ"א דרבנן ומדאוריי' אין כאן בושת ל"ד מבייש בדברי' כ"א ה"ה כל מבייש בלא חבלה וגם תוקע בכלל וראי' לדבר מדאצטריך הטור לאתוי בושת בלא פגם מבייש בדברי' ולא הביא תוקע ש"מ דגם תוקע לא הוה כ"א דרבנן וכ"ת הרי קתני התם במתני' גם סטרו מ"מ האיבעי' לא הוה כ"א אתוקע. וכן בתי' התוס' לא קאמרי כ"א דהו"ל למבעי גבי תוקע אי דאורייתא או דרבנן

ולאו דפשיטא ובתי' מיושב עוד אמאי לא פריך את"ק אלא משום דת"ק סלע קאמר וקאי ע"כ אסלע צורי או מדינה או דאורייי' או דרבנן:

ומה שהביאו מאלמנה דא"ל בתולה כעין דאורייתא דאסמכתא מיהא הוה מאי כיס ע' שי"מ וצ"ל לדברי' דהא דבאמת אין פי' המשנה כך משום דס"ל האי לא יפחות דרישא היינו כמ"ד בירושלמי אפי' אם צריכין ללוות וללות ל"ש כ"א בקופה של צדקה שמתשכני' משא"כ בכיס של נדיבי' להכנסת כלה היאיך ילוו אם אין מאין לפרוע:

ואמנם לי אפשר דמצי לומר דסיפא מיירי שהניח אבי' מעות והחתן טוען שיתן לו המעות למסחר ולא יפרנסי' בבגדי' לפי כבודה קמ"ל התנא דלאו כל כמיני' וכ"ת דלמא באמת א"כ ע"כ רישא ג"כ לאו בגבאי צדקה איירי כ"א באפיטרופוס ומיירי בסתם ק' שוב דלתני המשיא סתם וזה ראי' לד' רש"י במתני':

בענין פרנסת יתומי' פ' מציאת האשה:

להתפרנס ע' רש"י והפלאה בשם רשב"א וב"י יו"ד רנ"א ודברי הב"י לא זכיתי להבין דאיך אפשר לפ' דמתני' דהוריות בטבע בנהר מיירי דא"כ מאי מבעי עלה בירושלמי אי כסות אשה קודם ומסיק דבחבר באמת דינא הכי האפשר דכסות אשה קודם לפיקוח נפש א' מישראל אפי' הוא ע"ה אלא שאפשר ד' הפוסקי' דגמ' דידן דמייתי ברייתי' זו דלא כהירושלמי ואמנ' על הב"י יש לתמוה שהביא שני' כא' וזה לע"ד לא יתכן:

אמנם בענין ד' רש"י נ' דק' לי' אי ס"ד דברייתא לענין כסות איירי אטו דינא דמתני' אתי לאשמועי' ותו הו"ל למימר בקודם אשה קודמת לאיש לפרנסה כדתני במתני' א"וו לענין מזונות מיירי ויש חילוק בדבר ע"ד שכ' תוס' בשבת גבי תדיר ופרסומי ניסא תדיר דאורייי' עדיף לדחות פרסומי ניסא דרבנן מ"מ עדיף להקדים וה"נ במתני' מיירי דא"א לקיים שתי' התם איש דעסיק בתורה קודם והכא מיירי דיהא אפשר לקיים שתי' דקתני ואח"כ מפרנסין את האיש א"כ להקדים אשה קודם. אמנם לולי דמסתפינא דד' הפוסקי' הך ברייתא פליגא אמתני' ובהא פליגי בפליג' דר"מ ור"י פ' נערה דר"מ סבר לענין מזונו' בני' עדיפי דעסקי בתורה ור"י סבר בנות עדיפי משום זילותא וסתם מתני' דהוריות כר"מ ואנן כבריי' דאליבא דר"י אזלא קיי"ל. ואמנם הגאוני' לא גרסי' מה"ט על הפתחי' ומפ' ברייתא לענין נדוני' וסיפא לענין הזוויג עצמו מיירי: די מחסורו זה בית כ"ז שהעני אין לו מחסה ומסתור לא יוכל לכלכל אפי' מחסורו ואשר יחסר בתוך הבית:

ואמנם הביאו ראי' לו זו אשה משום דלו מיעוטא לו ולא לאשתו לזה דרשי דתעביטנו ג' דברים די מחסורו וגם אשר יחסר וגם דבר מה שנקרא לו וכוונת לו זו אשתו דאז"ל כל אדם שאין לו אשה אינו אדם והיינו אעשה לו כמו אותו ובמה ע"י העזר:

בענין פרנסת עניים פ' מציאת האשה. די מחסורו אתה מצווה וכו' מבואר בד' הפוסקי' דהך ברייתא ל"פ אברייתא קמייתא כ"א תנא בתרא ריבוי ומיעוטי דריש די היינו מיעוטא ממעט לעשרו אשר היינו ריבויא מרבה אפי' סוס:

וע' ש"ך רנ"ג שדחה ד' הב"ח מהלל דמיירי שלא הי' יכולת בקופה ודחה דברי' הגאון מהרא"וו שם וכוונתו דהלל הי' נשיא בירושלים וכי באנשי ירושלים לא הי' יכולת ואמנם אפשר להסב ד' הש"ך עד"ז דבלא"ה הדבר תמוה על הלל שזלזל בכבודו לקיים די מחסורו וכי זה עדיף מהשבת אבידה וכיוצא דעשה דכבוד התורה עדיף ולכאור' כיון שהי' נשיא שכבודו כבוד הציבור לא הי' בידו למחול א"וו הרצי' ייקרו השער משום שראו ששוכרי' אותם מקופת הציבור כל יום והיינו דעבד הכי משום דוחקא דציבורא ממנו ילמדו אחרי' וירוצו בחנם וזה דמי לאין לוקחי' ספרים ביותר מכדי דמי' מה"ט ע"ש בגיטין:

בשר עופות אפשר דלמ"ד הכי ק' לי' לאיזו ענין קתני עני א' מצפורי אלא ה"פ מצפורי לטרא בשר בשר צפורי' וכעין זה יונה אר"ז:

אין לו ע' רש"י נ' דדייק תנא למימר אין לו דסתם אינו רוצה להתפרנס הוא בן טובי' וס"ד אפי' יש לו בצמצום ורוצה להסתפק אחויבי' אנחנו להערי' לתת לו די מחסורו וזה אינו דעל כיוצא בזה קתני במתני' אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרי' לזה ביארו הברייתא דווקא אין לו ואמנם ע"ז דייק כ"ז אם אינו מתפרנס כלל מן הצדקה בעי' אין לו משא"כ אם כבר נצטרך לקופה רק שרוצה לצמצם כה"ג וודאי מצוה למלאות לו די מחסורו אפי' ע"י ערמה ודלא כמ' מד' הטור סי' רמ"ב באו"ח וזה שפי' רש"י דמשלו בעי' אין לו דווקא ולא במתפרנס מן הקופה:

נותני' לו לשם מתנה פי' הטור דורון דרך כבוד דק' לי' מ"ט דחכמי' למה לא יתנו לו מיד דרך הלוואה אלא ש"מ דמתנה היינו דורון וזה דרך כבוד טפי מהלואה אמנם ק' לי א"כ מ"פ הש"ס הא לא שקיל והיינו משום דאינו רוצה להתפרנס מ"מ דרך דורון אפשר שיקבל ודניתא דכן פי' הטור תי' הש"ס לא ידענא היכא הלכך נ' דטעמא דחכמי' דאי אתה רשאי לתת לו לשום הלואה כיון דאין לו לפרוע הוה לוה רשע ואף כי אנו נותני' לו לשם מתנה ה"ז דומה למה שאמרו אשה הפרם וה' יסלח לה במה הכ' מדבר באשה שהיפר לה בעלה ולא ידעה ואכלה דבעיא סליחה הלכך ניתב לי' מעיקרא דרך מתנה וכי שקיל בתר הכי דרך הלואה יודע דכוונתינו לשם מתנה ואין זה לוה רשע ור"מ ס"ל דנוכל לסמוך אשר בלא"ה יבין כי כוונתינו לשם מתנה ומ"מ לא שרי ר"מ לאטעוי' ור"ש מתיר אפי' לאטעויי' משום בושתו שתזוח דעתו עליו:

שכיחא בגו ביתי ומקרבן וכו' כוונתה דאין מקבלין מן הנשים מתנה מרובה ולא סגי במה דשכיחא דמ"מ מתנתה מועטת ומתנה א' משלו שוקל כמה מתנות דידה לזה אמרה ומקרבן הנייתי בזה שוב מתנותי חשובין אף שהן מועטין: בטלי כסף שני הדבורין קשורין ור"ל דאין לתרץ כמו שתי' המפרשי' דכיון דהי"ל טלי כסף וזהב הו"ל למכור א' מהן דהך טלי כסף וזהב לא הוה לא זהב ולא כסף ולא הי' שוויי' חשוב כ"כ אלא דהוה מפנקותא יתירתא ומ"מ אפשר לומר דה"ט דפסק הטור כרב זביד דבשלחן ל"ש מפנקותא דמ' לי' דר"ח כוותי' ס"ל דמה לי מפת השלחן או שלחן עצמו וכיון דמפה מקרי מפנקותא יתירתא ה"ה שלחן וכיון דר"ח עבד הכי עובדא קיי"ל כוותי':

ואמנם לולי דמסתפינא הייתי אומר דקפידא דר"ח הי' משום שסעד סעודת קבע בע"ש והוא הי' חושבי לעני הגון וי"ש ואמרי' בגיטין דזה א' מן הדברי' שנכסי ב"ב יורדין לטמיון:

המסמא וכו' נ' דאף דקתני כבר כ"ז במתני' דפאה מ"מ התם מ' דדווקא בא"צ ליטול מיירי דקתני רישא וכל מי שא"צ ליטול להכי בברייתא אפכא אתניי' למימרא דאפי' בצריך ליטול מ"מ אינו רשאי לעשות כן:

ונקט בברייתא מצבה תמורת פסח במתני' למימר דפסח היינו חולה דס"ד בחולה אין הקב"ה דן מדה כנגד מדה משום דכשאדם חולה הוא נתון בדין ואומרי' לו הבא זכות והפטר וזה דומה לעין תחת עין דלא דנינן מה"ט דלא ידעי' עד היכן יגיע. ומסיים במתני' ודורש רעה יל"פ דרך הלצה דלא תימא המחניף בתורה ויראה ליטול צדקה ולובש אדרת שער מתוך שלא לשמה יזכה לשמה לא הוא כ"א ודורש רעה דווקא ולא החונף:

מעלי' עין מן הצדקה כעובד ע"א משום דכ"ז שאדם מודה כי הש"י נתן לו כח לעשות חיל וודאי יתן לו משלו וע"כ איש המעלים עין היינו שאומר כוחי ועוצם ידי וכמ"ש יזבח לחרמו וגם זה עובד עצמו וגופו וכעין ע"א: וע' בהג"א בברכות דדורן דרך כבוד שרי מאלישע ואמרתי בח"א ה"פ הרוצה ליהנות יהנה כאלישע דווקא אשר מ"מ לא נשא פני' אפי' למלך ישראל ושלא ליהנות לא יהנה כשמואל אשר מ"מ לא פסע על ראשי עם קודש וז"ש אף שלא עשקתי מ"מ לא רצותי ואמר ומיד מי לקחתי וכו' כי באמת לקח שמואל נדבות לבני הנביאי' ומ"מ לא העלי' עי"ז עין להוכיח הנדיבי': בענין שומת פרנסה פ' מציאת האשה. יתומה שהשיאתה אמה יל"ד אמה מאי עבדתה ונ' להביא ראי' מזה לשטת תוס' פ' נערה מ"ג ע"א דהא דאמרי' בנכסי' מועטין אלמנה אצל הבת אלמנתו נזונת דיוקא אצל הבת דלא אכלה כ"א בתקנתא דרבנן א"כ לענין זילותא אלמנתו עדיפא לי' משא"כ אלמנה אצל אחין שהם יורשין דאוריי' למעקר נחלה דאוריי' לא תקינו

באלמנה דשכיחא א"כ מצי מיירי דמיד במיתת האב או קודם מותו בא א' לישא בת הזאת אלא שהאב לא פסק לה עדן ואם יפסקו לה הרבה ישארו נכסי' מועטין וכיון דלא תהא בת מדחיא אלמנה ממזונותי' ואם יפחתו לה ישארו מרובין והיינו דאמה פחתא לה ועד"ז מיושב ג"כ דנקט תרתי אמה או אחי' דלא זו אף זו קתני וה"ק לא מבעיא אמה דוודאי לאו כל כמינה כיון דג"כ בתקנתא דרבנן אתיא לאלמי כחה ולגרועי כח בתה דאתיא ג"כ בתק"ח אפי' אחי' שהם יורשי' דאוריי' וס"ד דע"כ הפקיעו חכמי' ירושתן משום ואת בנותי' תתנו לאנשי משא"כ הכא דיהבא לה גברא דניחא לה דאל"כ היתה ממאנת והולכת לה לדידן דקיי"ל דאפי' נשואות ממאנות ומדלא ממאנה ש"מ ניחא לה וא"כ כה"ג לא עקרא רבנן נחלה דאוריי' קמ"ל:

ובהא מיישבן גם ד' רש"י שכ' מדעתה רבותא וכו' מ' דאפי' שלא מדעתה הוה ג"כ רבותא וק' מאי רבותא למ"ש א"ש דהיינו רבותא דס"ד דאין חיוב על האחין כ"א להשיאה להגון לה ומה שוויתרו וויתרו:

אמנם יק' לד' רש"י דמדעתה קאי שמחלה פרנסתה א"כ וכ' לה מדעתה הו"ל למכתב ולזה נ' דד' רש"י דלכאור' ק' מאי וכ' לה ונתנו לה הו"ל למימר אלא וודאי האי וכ' אבעל קאי ומשום דכותב בהסכמת אמה ואחי' נקט ל' וכתבו ל' רבים ור"ל וכ' לה כתובתה ומה"ט קתני ג"כ במאה בחמשי' ר"ל כתובה שכותבי' על נדוניא של מאה או חמשים זוז וכ"ת כתובה מאי עבדתה האי תנא בעי למיתב טעמא דכיון דיהבו ליה בעל א"כ מאי אכפת לה ומפ' דכתובתה מיהת זוטר ולמחר יוצאת בלא כלום ומ"מ לא שייך למתני התם האי מדעתה כלל:

במאה לכאורה הי' אפשר לפ' דבחמשי' אי קתני ס"ד משום דלא יהבי' לה קופה של בשמי' בפחות ממנה ואין אשה אלא לתכשיטי קמ"ל דאפי' במאה דינא הכי אא"כ הו"ל למתני אפכא בחמשי' או במאה זוז ולזה נ' דה"ק לא מבעיא במאה דידעו שפיר דאבי' הי' נותן לה נדוניא אלא שהם אמדי' למאה א"כ פשיטא דקנסי' להו דהו"ל למיזל לב"ד למתאמדי' לאבי' משא"כ בחמשי' דכה"ג חיוב אפי' אעני שבישראל למיהב לברתי' א"כ איכא למימר שהם הי' בקיאי' בי' שלא הי' ניתן לה כלום חוץ מחמשי' שב"ד מזקקו קמ"ל דאפ"ה כיון שמת אמדי' לי' בב"ד ולא שהם יאמדו:

מה שראוי ע' רש"י וע' בר"ן שתמה מי דחקו לרש"י אמנם יש לתמוה ע' הר"ן שהוא בעצמו כ' פ' נערה דאי מדעתה היינו שמחלה וזה כפי' רש"י צ"ל דמתני' בעישור קרקעות מיירי דלא גביא אלא ממקרקעי ואין מחילתה מחילה במקרקעי א"כ הוכרח רש"י לפ' כן אליבא דת"ק דנקט לפי פי' רש"י דמחילתה לא מהני:

אמנם יע"ל ע' ד"א דק' לי' לרש"י ל' מה שראוי וכו' הו"ל למימר בקיצר חלקה ותו לא אלא ש"מ דמתני' אפי' כששעבדו האחין חלקה מ"מ טרפא והיינו מה שראוי אפי' אינו בעין. וצ"ל ע"כ דמתני' בעישור נכסי' מיירי דהוא קצוב ולכך טרפא ממשעבדי ולא באומדנא דאינו קצוב: לפרנסה שמין ע' רש"י שכ' הבת וכו' דקדק לומר הבת דלא תימא אמתני' דלעיל ג"כ קאי שמואל דתנן אם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה ומאי לפי כבודה מפ' שמואל שמין באב יהא ליתא דהרי אחמשי' זוזי צורי קאמר אבי' כמה יהבי' לה אע"כ אבת יתומה שבאה לינשא מנכסי אבי' לחוד קאי שמואל:

מאי לאו פרנסת הבעל ע' תוס' ואמנם למ"ש הראשוני' דשמין את הנכסי' דמתני' היינו בשכנגדן דומיא דמזונו' תו ל"ק קו' תוס'. וכן צ"ל לד' רש"ל דהראב"ד אפי' לר"ח אמר למלתי' וא"כ ק' להראב"ד תו קו' תוס' לעיל פ' נערה דלמא בין ר"י בין רבנן כשמואל ס"ל ולא פליגי כ"א בלהוסיף בהשיאה על עישור נכסי' אמנם הראב"ד מפ' ג"כ שמין את הנכסי' היינו דומיא דמזונות ואין כאן ענין כלל לעישור נכסים:

הא באכילה וכו' ע' רש"י נ' דבא לתרוצי ל' אכילה ושתיי' דקאמר הש"ס לימא הא למזונות הא ללבוש וכסות א"וו רמז לן הש"ס דל"ת בעשירה מוסיפין לה על מזונות האמורין למעלה למיהב לה כפלים בחיטין לא כי כ"א בעשירה נותני' לה מזונות אחרי' בשר דגים וכיוצא והיינו ל' אכילה ושתיי' דנקט:

עשיר והעני הא לית לי' לפי מ"ש המפ' דהאי לית לי' ר"ל דלית לי' כ"כ כמו שהי' לו בשעת נישואי הראשונה וע"כ צריך לפ' כן ממ"ש תוס' דבל"ז לא הי' ק' דהו"מ למימר דכ"ע אי' להו דשמואל ובהא פליגי היאיך שמין ע' בתוס'. אמנם א"כ ק' לי לפריך מרישא עני והעשיר מי פליג ר"י דמה לי העני אי אין פי' העני לגמרי מה לי העשיר מה לי העני ואף דיש לדחוק דבהעשירי נסתחפה שדה שמת האב קודם שנישאת מ"מ ז"נ דוחק ונ' דבהעשיר מ"ל דה"פ כשהשיא בתו הי' בחזקת עני ועכשיו נמצא שהעשיר וד' ר"י דאמרי' גם באותה שעה הי' עשיר אלא שהי' מתרושש וא"כ אילו הי' חי לא הי' נותן לה ג"כ יותר וד' רבנן דלמא עכשיו העשיר ואז הי' באמת עני וא"כ הי' נותן לזו יותר ואמנם מהעני וודאי ק':

עני בדעת ע' רש"י לא רצה לפ' כפשוטו קמצן וותרן דא"כ ק' אדרבנן אמאי ניחוש להכי משא"כ עכשיו ה"פ דלמא לבת הראשונה הי' עני בדעת שלא הי' צריך לתת לה יותר או אפכא עשיר ולאו כל בנות שוות לאחת צריך לפי חסרונותי' להרבות בנדוניא ולהיפך ג"כ או מחמת השידוך עצמו שהי' חביב בעיני' הרבה או אפכא:

ואמנם לולי ד' רש"י הייתי מפ' ד' רבנן עד"ז דברייתא יש מב"א שהם קמצני' יותר מדאי גם עיני לא תשבע עושר ויש שסומכי' על זרועם והם וותרני' יותר מדאי והנה לאחר משתנה הדעת בשני' זה שהי' עני לאח"מ הוא ידעי שדעתו לוותר להשיא בתו והעשיר בדעת לאח"מ נעשה עני בדעת דאינו רוצה לגרע כ"כ זכות בני' וז"ש פעמי' שאדם עני וא"כ העשיר ופעמי' שאדם עשיר וא"כ העני:

והנה ד' הפוסקי' אלא דלא חיישי' לכי האי אמנם אי ידעי' בוודאי גם ר"מ מודה ונ' דמשו"ה דייק ר"י למימר אם השיא את הראשונה ולא קאמר אם השיא בת בחייו דלא נדע מה דינו אם השיא ב' או ג' בנות קמ"ל דבתר ראשונה שקדמה לשניי' זו אזלי' לפי מה שהי' אז עני או עשיר בדעת ותמיהני על הפוסקי, שכ' דכה"ג אם השיא ב' וג' בנות יעשו פשכה ומ"ט כיון דחזי' דסוף ימיו הי' עני או עשיר בדעת מודה ר"י דבתר סוף דעתו אזלי':

בת הניזונת לכאור' הו"מ למימר למעוטי בת שניי' וכיוצא אי אינה ניזונת אתי אלא דל"מ כן בש"ס לקמן:

עישור נכסי' פי' רש"י ואין שמין באב כוונתו דלכאור' מאי מק' הש"ס דלמא ר' כר"ח אמר למלתי' דשמין לגרוע ועישור נכסי' שלא להוסיף וא"כ שפיר רבא כר' וכ"ר יודא ס"ל א"וו דפשיטא להש"ס דר' רק עישור נכסי' קאמר ולא שמין כלל וכ"ת אהש"ס גופא מנ"ל לא היא אס"ד דר' תרווייי' ס"ל א"כ מ"ק לי' רבנן לר' אין לבן במקו' בנות אלמה לא הא אי שמין באב וכבר אסיקנא דשמין לפי ענייי' ועשרו א"כ נהי דבבנות ראשונות יהבי' עישור נכסי' משום דשומה הוא עוד יותר באחרת וודאי אזני' בתר שומא דלא יגיע לסך עישור מנכסי' שהניח האב ואפי' הי' וותרן יותר מדאי מ"מ כל נכסי' לא יהיב דסתמא לאו בהכי עסקי' וע"כ משתייר ירושה לבן אע"כ שמעו רבנן מר' דבתר עישור לחוד אזלי' וכדמסקי' בלא אומדנא: וע' בי"ש שדחה ראי' מהרי"ל מת"כ מהא דלא אמרי' פרנסה אינה כת"כ משום דממתני' דב"ב שמעי' לה וכ' עליו הבית מאיר דלמא לענין אל יתפרנסו מיירי ובמ"כ הרי עכ"פ ראי' מהרי"ל לא הי' כ"א מקמי דמסקי' דר"ה לענין אל יתפרנסו קאמר ולא ידעי' מהא אכתי וא"כ ע"כ מתני' דב"ב כהרמ"ה אשמעי' דפרנסה אפי' מנכסי' אם:

בענין גביית פרנסה פ' מציאת האשה. הבנות וכו' איבד' מזונותי' נ' דק' לי' לר"י למאי נ"מ נקט ר' כלל ענין מזונות אלא לאו משום דבבגרה בחיי האב באמת מזונות ופרנס' חד דינא אי' להו אשמועינן דבגרה לאחר מיתת האב לא דמי ואמנם אם נקט מזונות לאשמעי' לאפוקי מדרב שוב אין ראי' וזה ענין ד' התוס' לדחויי להר' יונה:

אבדו ע' רש"י כוונתו דלא תימא דלטעמא דמזונות משום דשמין באב שאינו מפרנס את בתו יותר מעד ימי בגר לא כי דא"כ הרי רבי הוא דאי' לי' גבי פרנסה ג"כ שמין באב א"וו במזונות ה"ט דתק"ח רך הוא:

ופי' רש"י ברשב"א עישור נכסי' לטעמי' דמתני' מעושר נכסי' מיירי וכרשב"א בעי לאוקמא ור"ל דגם טעמא דרשב"א אינו משום שמין באב דהרי אפי' בעישור נכסי' קאמר הכי:

הא גדולה וויתרה הק' מזה במרדכי לשיטת הרשב"א דס"ל דמתני' אפי' במחלה בהדי' א"כ פשיטא דגדולה שמחלה בהדי' מחילתה מחילה ונ' דהרא"ה כ' דאי מחתה בשעת נישואי' שוב אינה צריכה מחאה ונ' להביא ראי' מל' דמתני' דקתני משתגדול ולא כשתגדול א"וו דתשתגדול יכולה להוציא אפי' לזמן מרובה אך התינח אי לא מחלה כ"א לא מחתה דטעמא מאי לא מחתה דלא הי' בה דעת למחות א"כ גם משהגדילה אמרי' כן כ"ז שלא מחתה אין בה דעת למחות משא"כ אי מחלה בפי' אמנם אנן אמרי' אין מחילת קטנה מחילה אכן כ"ז אם כשהגדילה מיד חזרה בה משא"כ אם לא חזרה אמרי' שפיר מדשתקה ש"מ במחילתה קיימא ומעתה כיון דקתני מתני' משתגדיל ש"מ דלא מיירי במחלה בהדי' ונהי דלענין קטנה כ' הרשב"א דה"ה מחלה מ"מ מתני' לא מיירי בהכי:

אמנם מדאמרי' דגם בעישור נכסי' יש חילוק בין בגרה ללא בגרה מ' כס' הר"ן דגם עישור נכסי' משום שמין באב נגעי בה:

והנה בענין מחאת בגרות הסברא היא רק בעיני דדעתו של אב להרבות בנדוניא שלא תבגר דווקא ואמנם באחי' אם הם התאמצו להשיאה טרם בגר והיא עכבה א"כ עברה ע"ד אבי' ותפסיד אך אם לא כן היא צריכה למחות ולהודיע כי היא לא פשעה בדבר משא"כ מחאה דנישואין היינו שלא וותרה: תוס' ד"ה והא איתיבי' רבא נ' משום קו' פי' מהרי"ח וכן מטין ד' רש"י ושלא הזכיר כ"א ניסת דאבגר ל"ק לי' דע"כ לא אמרי' כ"א ה"נ מסתבר' ולעולם כי יש לדחות דדלמא למעוטי בת ארוסה אתי ר' והש"ס דקאמר ה"נ מסתברא ע"ד תפשיט בעיין ודלמא באמת לרבא פשיטא לי' הנך ודווקא חדא הוא דאיבעיא לי':

ש א"נ דלמא למעוטי בת לגבי אלמנה בנכסי' מועטי' דל"ת דמ"מ פרנסתה גביא והש"ס דלא קאמר מ' דס"ל כמה דאפי' מתה האם אינה נוטלת מכתובתה עישור נכסי' ומכ"ש בחיי':

וע' טו"ז שכ' ליישב מה שהניח הדרישה בצ"ע מדחזינן דמתזנא לא מהני בניסת ובגרה ואעפי"כ מחאה מהני א"כ ה"ה בלא מתזנא זה צ"ל תוכן דבריו ומ"מ ד' צ"ע דלמא מתזנא

לחוד לא מהני וה"ה מחאה לחוד ג"כ לא מהני כ"א תרווייי בעי' וצ"ע. ואמנם לי נ' כיון דאמרי' דאף דבגרה מ"מ מחאה מהני וכיון דמחאה אהני א"כ זכתה בבגר בפרנ' ובשלמא אי לא מחתה בשעת נישואין וותרה משא"כ כיון דמחתה מה"ית נימא דאובדה דהרי ניסת לחוד לא מגרע כוחה אם מחתה ובגר לא גרע בזו שמחתה כחה ומה"ית נימא דלא מהני מחאה ושותא דמר לא זכיתי להבין:

גם בד' התוס' ד"ה הא דמחאי מיושב דנקט אבדו מזונו' לאשמועי' דמיירי דלא מתזנא: מ"ש הרי"ף דלגי' ר"ח לא קיי"ל כר' היינו משום דלגי' ס"ל ב"ח דאבא ואנן דאחי' קיי"ל: תרה רב לר' כוונתו דלהכי לא כ' בהדי' מכרו או משכנו וכ' לשנא דמשתמע לתרי אפי משום דביני חיטי כ' לו כן ולא הי' פנאי להאריך:

ואין מוציאין למזונות נראה דק' לי' לר' אדר"ח אמאי לא קמפ' ד' רב דתרווייי' קאמר א"וו דס"ל לר"ח דתרווייי' ע"כ לא קאמר דאי מכרו קמבעיא לי' א"כ ע"כ לא מבעיא לי' כ"א לענין פרנסה דלענין מזונות הרי תנן אין מוציאין וכ"ת התם בשעבד האב ממ"נ למ"ד אין קצובין מ"ש ולמ"ד אין כתובי' א"כ כיון דהכי אתקין א"נ שויוה רבנן כמע"פ אע"כ לענין פרנסה לחוד קמבעי לי' ואמנם אי משכנו קמבעי' לי' איכא למימר דגם לענין מזונות מבעיא לי' דלמא דווקא לגבי מכרו שויוה כמע"פ ומשום תקנת השוק ולא במשכנו ומדחזי ר' לדעתי' דגם לענין מזונות ע"כ מס' לי' לר' חייא השיב לו דאין מוציאין למזונות ואמנם לרב באמת לא מס' לי' לענין מזונות וכלילנהו תרווייי' כחדא אמנם לר' אי ס"ל דגם לענין מזונות מוציאי' במשכנו מצטרך לר' וזה שכ' רש"י דרב סמך דאפי' אם שני' שוים יפ' ר"ל כה"ג אם גם לענין מזונות אית לי' לר' דמוציאין במשכנו: תוס' ד"ה רווח ע' בר"ן שהוסיף מלבד הנשואה ור"ל דכה"ג מפסדת הראשונה מהפניות אם לא באו כלם להנשא כא' דמעיקרא נוטלת עישור ועכשיו חולק י"א מהנכסי':

א"ל רב אשי לאמימר פי' דמ' לי' לרב אשי דאמימר משום דק' לי' מ"ט מוציאין קאמר א"כ איכא למימר דנתנו לה רק כח יורשת אבל יורשת גמורה לא הוה ואי בעי לסלוקי בזוזי מסלק לה וע"ז משני לי' דיורשת גמורה הוה ואכתי מס' לי' אי דרבנן א"כ מצי לדחווי לה בכחוש כמו במתנת שכי"מ או דאורייתא וחולקת בשוה ואפשר דתליא אי דרשא דאת בנותי' דרשא גמורה או לא:

אתיא ההיא וכו' נ' דהיא היתה רוצה עישור מכל נכסי' דווקא:

הוה מגבי' אפי' מעמלא דביתי' יש שפירשו דהאב דווקא השכיר הבתים ונר' דהא תליא בפלוגתת הפוסקים אי גבי עישור נכסי אמדי' מיהת ממטלטלי וא"כ ע"כ לענין גביי' קא

מיירי וא"כ אפי' בהשכירו האומן מיירי דאי מטלטלי הוה לא מגבי' ואמנם לד' התוס' דאפי' אומד נמי לא מטלטלי א"כ לענין אומד ג"כ מצי מיירי וא"כ ע"כ בהשכיר האב:
ענן ענן פי' האי עישור נכסי מ"ט לא מפ' לי אי בתק"ח או באומד דידך באת להגבותה דנ"מ לענין מקרקעי או מטלטלי ולמ"ד אומד בכ"ג ממטלטי קאי לענין גביי' ולאינך אפי' לענין אומד נ"מ:
ואמנם באמת סברת הר"ן קשה לי טובא מ"ש לענין גביי' דלא אזלי בעישור נכסי בתר אומד בינוני שהאב הי' מגבי ופורע אפי' ממטלטלי ומ"ש לענין אומד דאזלי' וצ"ע.
וע' בהפלאה בשם ראנ"ח לענין ראוי מ' מדבריו דלענין אומד מיירי הטור ולא כן מ' ד' הפוסקים כ"א לענין גביי': ומאן יתיב בי מרזיחא כוונתו ע"ד אפי' בקי במקר' ליחנך ות"ח צריך להיות מקושט ככלה בכ"ד תכשי' וזה שאמר לי' מר עוקבא מאן דלא ידע מאי מרזיחא קרי לר"ה חברין:
והאי קרא הואיל ואתא לידן נימא בי' מלתא לסיים שיעורי ימות החורף תרי"א בע"ה אבחר דרכם וגו' כ"כ במ"א על מ"ש ועלהו לא יבול זה שיחת חולין כי עלהו הם בעלי אמונה מחזיקי התורה כמו שדי על פ' זה בתדב"א והנה ע"י השיחת חולין מקרב הת"ת ההמון ועי"ז יגיע למבוקשו דע"י עליא מתקיימי אתכלי' ומשו"ה צריך ליזהר שלא להתנהג עמהם בקול רעש גדול וז"ש ר' לר"ג בנו נהוג נשיאותיך ברמה זרוק מרה בתלמי' ר"ל כל המרה והכעס שיהא לו מנשיאותו לא ישפוך כעסו על ההמון כי לא יסבלו ויפסיד גם שני' כ"א זרוק מרה בתלמידי' והנה המלך הרוצה להקים לו חומת ברזל בגדודי' יתנהג עמהם ג"כ באחוה למען יאהבוהו וע"י יהא מאוים בעיני ההמון ועד"ז צריך החכם להתנהג עם ההמון כדי שיוכל להרביץ חכמתו ואמנם בלבו בד קדש ילבש כמ"ש בפתוחי חותם ע"ש והנה כאשר יארע דבר מה בבית המנחמי' שוא ינחמו כי האבלים יאמרו מה לכם בצרתינו ואמנם אם ראש הבית אם ינחמם דבריו יעשו רושם ואף כי הוא בעצמו צריך להיות בגאותו ומקומו אל ינח וז"ש מר וזח אם המר היא זח מלי זחה דעתו אז וסר אבלות דהיינו מרזח מסרוחי' מהטפלי' ואז"ל מר וזח נעשה שר לסרוחי' ר"ל מכיון דאנהו מקרי סרוחי' ר"ל טפלי' מל' וסרח העודף א"כ הוא השר ובידו להסיר אבלתם ובלתו אין מנחם וז"ש איוב אבחר דרכם ר"ל דרך ההמון התנהגתי עמהם בדרך כל א' ועי"ז ואשב ראש ואשכין ביני' כמלך בגדוד באחוה ואמנם בקרבי הי' כאשר אבלים ינחם כמו ראש האבלי' הרוצה לנחם שאר האבלי' אמר רבא הל' וכו' דהך מלתא אי ממקרקעי או ממטלטלי יש לתלות בטעם הדבר שנתנו חכמים קצבה זו דיש מי שכ' משם שאומה ישראלית בתו של הקב"ה ונתן לה ארץ ז' אומות דהיינו

עישור נכסי' וכ"כ הקליר בפיוט לשבת הגדול ולטע' זה ל"ש כ"א במקרקעי אמנם יע"ל דהטעם משום שהש"י נתן לתופשי התורה שבט לוי המעשר ממה שנתן לנו וזה יען התורה בתו של הקב"ה וניתן לה עישור לפרנסה ולטעם זה גם ממטלטלי ואמנם לטעם ראשון היא יורשת דכ' מורשה ולטעם שני היא ב"ח בשבט לוי ולמאי דקיי"ל דב"ח א"כ ע"כ מטעם מעשר לוים אתי' עלה א"כ תגבי גם ממטלטלי ואמנם קאמר רבא דמ"מ לא גביא ממטלטלי מטעם דהשוו חכמי' חדותי' וכשם שלמזונו ולכתובה אף דהיא ב"ח לא גביא כ"א ממקרקעי ה"נ לענין פרנסה:

וע"ד מליצה אמרתי אמר החכם ד' חכמים כדרבוני' וגו' ר"ל אף שכ' ד' חכמים כדרבוני' מ"מ הרוצה להיות מבעלי אסיפות האסופי' על יד צריך להיות קבוע כמסמר ללמוד מרב א' והנה הדרך ממעט השם והפרנסה כמ"ש רש"י פ' לך והנה היצ"ה משי' דאגה בלב הת"ח כ"ז שהוא פנוי מאין לך מזוני וגם מאין יבוא עזרתך ואח"כ מאין יהא פרנסת ביתך ואמנם לא כן העמל בתורה תורתו עומלת לו ואך בתנאי שישב בישיבה א' וז"ש רבא הל' השונה הל' אם הוא ממקרקעי מהקבועי' במ"א ולא ממטלטלי מהניידי' ומטלטלי' תמיד אהני בין למזוני בין לעזב דהיינו כתובה בין לפרנסה אח"כ אודה לה' כי גמל עלי פי"ק תרי"א:

בענין המשליש מעות לבתו סו"פ מציאת האשה. המשליש לכאורה יש ראיה מכאן לד' הפוסקים דלא אמרי' מצוה לקיים ד' המח כ"א בשליש דאל"כ לתני מי שצוה לבתו אלא דלמ"ש הר"ן דדווקא כה"ג פליג ר"י משום דלבתו לא צוה כלום א"כ הוצרך למנקט בגוונא דאין המעות ביד בתו ואמנם הרמב"ם שינה וכ' מי שצוה לתת לבתו ולא כ' המשליש לאשמועי' דמשליש ל"ד וא"כ אכתי יק' תנא דידן למה דייק למימר המשליש ונ' דלרבותא דר' יוסי דאפי' במשליש לית לי' מצוה לקיים ד' המת ובזה נ' ליישב ד' התוס' ד"ה הא מני שכ' דר' יוסי לית לי' מצוה לקיים ומ' להו הכי מדלא קאמר מתני' היא ואמר ר"מ היא ש"מ דר' יוסי פליג ואמנם ק' מנ"ל לגמ' הא דנדחוק ונימא דרי יוסי לדבריו דר"מ קאמר אמנם למ"ש ק' לי' ל' המשליש דנקט תנא דע"כ לרבותא דר' יוסי ותינח אי פליג אכולא מלתא דמצוה לקיים ד' המת משא"כ אם רק מטעמי' פליג מה לו משליש או לא:

וכ' רש"י ליקח וכו' לכשתנשא ונשאת נ' דק' לי' לרש"י כיון דר"מ מצוה לקיים ד' המת אתא לאשמועי' למה לי' לאהדורי אגוונא לימא סתמא מצוה וכו' א"וו דרבותא אשמועי' אע"ג דאמדי' דעת האב שהי' דעתו רק למען תנשא וס"ד כיון דעכשיו נתארסה וידעי' דתנשא בלא שדה זו א"כ אין כאן קפידא וזה ל' ונשאת דנקט רש"י אף דבאירוסין מוקמי'

למתני' מ"מ בעיננו כאלו כבר נשאה ואפ"ה עלינו לקיים דבריו ומה"ט כ' רש"י ג"כ כל האריכות בנאמן בעלי למימר דלא קתני תנא ינתנו כדרך דקתני בברייתא למימר וכ"ת דלא פשיטא לן מלתא דטעמ' דאב משום נדוניא כי היכי דאם היום או למחר תתגרש יהי' לה נכסי' התינח דנתנה לבעל לא מהני אכתי נאמן עלי שבעל בעצמו יקח לה שדה מיהת תיהני קמ"ל דאפי' כה"ג מצוה לקיים ומזה דייק רש"י ג"כ דשדה דברייי' ל"ד כ"א נדוניא דאי דווקא אין כאן רבותא כלל דהרי אשדה קפיד וה"ה אשליש ומבוארים כל ד' רש"י: ואמנם במה דנקט בברייתא שדה י"ל דרבותא קמ"ל דס"ד בשדה אפי' מן הנישואין אין רשות בידה עד שתהא בת עשרי' קמ"ל דלאו היינו נכסי אבי' וכן הא דנקט ינתנו לבעלי בברייתא למימר דאפי' במתנה מודה מן הנישואין וכן הא דנקט לחתנו רבותא קמ"ל דאף שכבר ידע האב בחיי' דזה יקחנה בלא נדוניא א"כ לאו משום נדוניא צוה כן אעפ"כ מודה ר"מ מן הנישואין:

ואמנם בענין מה דנקט שדה וינתנו א"ל דחדא מתרץ חברתא דבאמת שדה ס"ל לר"מ דאינה יכולה למכור דס"ל דזה מקרי נכסי אבי' משא"כ במתנה יכול, ליתן שפיר:

וכי אינה אלא שדה ד' התוס' דלר"מ אפי' דיעבד אינה מכורה אף דלה לא צוה מ"מ אמרי' מה זכות מסר ראשון לשני זכות שהי' בידו ואמנם ד' ש"פ דלר"מ יכולה למכור אלא דמ"מ השליש מיחייב לקיים ד' המת:

מן הנישואין וכו' ע' רש"י לכאור' מ' מדבריו דטעמי' משום דס"ל דבאמת יכולה למכור אלא מן האירוסין לא תמכור אם יקנה לה השליש משא"כ מן הנישואין דוודאי תמכור אמדי' ד' האב דאבתר נישואין לא צוה אא"כ יק' טובא לד' התוס' ולזה נ' דה"פ דאמרי' ד' האב הי' רק שלא תקח היא בעצמה שלא ירמוה משא"כ לאחר נישואין כיון שהבעל אוכל פירות וודאי הבעל ידקדק יותר מהשליש ואדעתא דהכי לא צוה:

מאי ביניי' ע' רש"י דברי' שלא כד' התוס' דתרוויי' קאמר דקשה לי' דהו"ל להש"ס למימר נמי א"ב ובענין קו' התוס' אפשר דס"ד השתא לחלק בין מתני' לברייתא דמתני' לבתי קתני ובריתא לחתנו ושפיר יש לחלק: תוס' ד"ה חסורי מחסרא לכאורה מהי"ת נחלק במעש' קטנה למן האירוסין למן הנישואין אע"כ גם הש"ס שרצה לומר דר"מ פליג בקטנה מן הנישואין ס"ל לחלק ואף אנו נאמר כן לרב יוסי והחילוק דארוסה אין לה בעל ובעצמה מוכרת אין מעשה קטנה כלום משא"כ נשואה יש לה בעל ובעלה מוכר בשבילה א"כ מ"ל דמעשי' קיימי' אמנם לולי ד' הייתי אומר דלר"מ שייך לחלק ולא לר' יוסי דר"מ מ"ל דסבר דהני מעות אין להם דין קרקע אלא דלא יהבי' לה משום מצוה

לקיים וכוון דבנשואה אין כאן מצוה א"כ מעשי' קיימי' משא"כ לר' יוסי דמטעם שדה אתי' עלה וכון דבשדה אין כח לקטנה למכור מה לי ארוסה מה לי נשואה:
ובהכי נתיישב לי קושי' רש"א דלמא לעולם ר' יוסי ואצטרי' משום רבותא דאפטרופס למ"ש לק"מ תינח למסקנא דכר"מ מתוקמא ולר"מ דין מטלטלי' לאותן מעות שפיר אשמעי' דאף דתנן במטלטלי' מקחן מקח במקום שיש אפטרופס לא משא"כ לר' יוסי דדין מקרקעי לאותו מעות אין כאן רבותא כלל דהרי במקרקעי אין מקחן מקח:
ואפשר דמשו"ה בשטת תוס' דווקא הק' רש"א:
ובענין פשט ד' התוס' בתי' נ' כוונתם דהא דאמרי' חסורי מחסרא היינו עד"ז מי סברת סיפא דמתני' ארישא קאי לא אמאי דאתמר בעלמא קאי והאי בעלמא היינו בבא בפ"ע דמחסרא אבל למימר דתנא לשנא קטיעא נקט לא אמרי':
ומד' רש"י במתני' שכ' בד"א בגמ' מפ' בד"א דשומעין למדתי דבאמת היינו יכולין לפ' מתני' הכא בד"א דלר"מ יהבה לה שדה ולר' יוסי מעות היכא דנישואי' נישואי' גמורין משא"כ בקטנה דכ"ש יכולה למאן ואי מעשין כלום לא יהבי' לה מידי וקאי בין לר"מ בין לר' יוסי אלא דמ' לש"ס דל' בד"א קאי אמאי דתנן עד השתא ור"ל בד"א דשומעין לה ומה"ט בגמרא מפ' לה בחסורי מחסרא:
והנה מה שתמהתי על שלא כי הרמב"ם בהדי' מצוה לקיים ד' המת. והנה מה שכתב הח"ר בגיטין להק' על הרמב"ן מתנו מנה לפלוני דשלהי ב"ב למ"ש תוס' שם לחלק דהתם אין כאן ד' שכ"מ כיון דבתורת מלוה יהבי' לי' ה"נ לענין מצוה לקיים:
וע' מ"ש הב"י בענין האי דתני שקל בחו"מ סי' רמ"ח בפשט ד' הרמב"ם ועמ"ש הקצו"הח ליישב דבריו דשלש מהני אלא שצ"ל דנפקא לי' לרמב"ם להא מלתא דק' לי' הך דתני שקל ובשלמא להרז"ה כיון דאמר תנו שוב שפיר אחריך קנו משא"כ להרמב"ם וכי היכן קתני בברייתא שאמר בהדי' ולא משום ירושה ש"מ דבשליש בכ"ג קני:
נפילא מאסקריי' ע"ש השוכח ד"א ממשנתו וק"ל:
ובענין מה שהק' הרשב"א בגיטין אהרמב"ן מב"ב קע"ה דרב ושמואל לכאורה כמ"ש תוס' שם דבמלוה ל"ש די' שכ"מ ה"ה דברי המת אך למ"ש ה"ה והקצו"הח דבנדר אלים מצוה לקיים א"כ הודאת מלוה אדרבא לא גרע מנדר. ועוררני הרב המופלג מו"ה מרדכי יאללע נ"י דהתם משמואל פריך דפסק הכי כר' יוסי דל"ל מצוה לקיים ד' המת:
למאי דמסקי' דמתנתן מתנה אפי' בפעוטות ואם ינתנו בברייתא דווקא מ"מ ל"ק אמאי פליג ר' יוסי דטעמא מאי גרע מ"ומ דמקרבא דעתא לגבי זוזי ה"נ אתתא מקרבא דעתא לגבי בעלה ואפי' מתנתה אינ' מתנ':

בענין מכירת קטן בנכסי' ב"ב קנ"ה כתובות ס"א קטן מאימתי מוכר לכאורה ק' האי קטן גדול הוא בן מאימתי מוכר מבעי לי' ואמנם להמפ' דדווקא באינו יודע בטיב מו"מ הוא דבעי' כולו האי להכי קרי לי' קטן למימר דדווקא אם דעתו דעת קטן, א"נ כדאמרי' בשבועות גדול במילי דאבוה קטן הוה ולמ"ש הרי"ף דדווקא בנכסי אבי' אינו מוכר ה"ק מאימתי מוכר קטן בנכסי אבי' מי שהוא בנכסי אבי' קטן ר"ל דדווקא בנכסי' שהוא קטן בהם: רוב שנותיו ד' הרמב' כי היכי דבנערה ובוגרת ד' ביום אחד יותר מי"ב שנה וכיוצא ה"נ וד' הרמ"ה דהתם זמן הכי הוה משא"כ כאן ארוב שנים דיינינן וקיי"ל אין מונין ימים לשנה כ"א חדשי' לשנה להכי בעי' חודש יותר:

תוס' מקחן כוונתם למ"ש הראש דמקחן דל"ש בהו מקרבא דעתי' וודאי מקח משהביא ב' שערות ולענין ממכר דייני' ומקחן אגב נקט ולהכי לא כ"כ גבי פעוטות ע"ש:

הק' הראש מהא דקאמר למקרקעי אין עדותן עדות על הרי"ף ואמנם הרי"ף בעצמו יישב קו' הראש וכ' דדווקא באינו יודע בטוב מו"מ הוא דאמרי' הכי והתם אפי' בנכסי דידי' לא מצי מזבין ואמנם על הרשב"ם ק' טובא דס"ל ביודע בטוב מו"מ מהני אפי' בנכסי אבי' א"כ הא דכ' דווקא נכסי אבי' אאינו יודע קאי ומ"מ נכסי דידי' מזבין ואמאי אין עדותו עדות וצ"ע:

מה שהק' הרי"ף על הגאוני' מרבא בגיטין ולדידי' לא ק' משום דהכא רבא אר"נ ובגיטין רבא משמי' דנפשי' משא"כ להגאוני' גם הכא רבא משמי' דנפשי' הוא ומה"ט לא גרס הרשב"ם והא דרבא משום דס"ל רבא משמי' דנפשי' לית לי' דר"נ וזה המשך ד' התוס':

והנה תי' הר"ן בכתובו' אד' ר' יוסי לא א"ש כ"א לשטת הרי"ף וסיעתו משא"כ לר"ת דס"ל כל נכסי במשמע א"כ אפי' אם קנה לה השליש שדה לא עדיף מקנתה איהו ומ"מ לר"ת אינה יכולה למוכרו אלא דלר"ת ביודעת בטוב מו"מ בלא"ה יכולה למכור א"כ שפיר קאמר ר' יוסי לר"מ הרי ביודעת יכולה למכור אא"כ באינה יודעת מודה ר' יוסי אמנם באמת טעמא דר' יוסי משום דלית לי' מצוה לקיים ד' המת ולדברי' דר"מ קאמר אפי' לדידך דאי' לך מצוה לקיים ביודעת אודי לן מיהא ומיושבי' ד' התוס' שכ' בפשיטות דר' יוסי לית לי' מצוה לקיים וטעמא דמתני' לד' דר"מ וכ"כ לעיל אמנם למ"ש מוכרח כן בשטת ר"ת ואך הר"ן לטעמי' שפיר כ' דר' יוסי אפשר דאי' לי' ג"כ מצוה לקיים. ובענין מ"ש הרב"י ליישב ד' הטור חו"מ רל"ה דס"ל להראש ה"ה אם ניתן לו במתנה לא הבנתי ד' הב"י וכי בשעה שעבד להנותן נייח נפשי' התנה עמו שיתן לו קרקע זו במתנה אלו נתן לו זוזי הי' ניחא לי' טפי ומה ענין זה לד' הראש ובאמת ד' הטור צריכין עיון: רש"י גיטין נח ממכרן במטלטלי' נ' ד' רש"י דזוכה לעצמו בצרור וזרקו אפי' במקח כיון שדעת

אחרת מקנה אותו ולא כמ"ש ה"ה בשטת הרמב"ם דדווקא במתנה וא"כ עיקר תקנתא דפעוטות לענין מכר דווקא. ומה"ט כ' ג"כ גבי טעותן שהקונה צריך להחזיר להם דאין ממכרן ממכר משא"כ הם א"צ להחזיר כיון דדעת אחרת הקנה להם אקנויי קני אבל לא מקנו וגם חכמי' לא תקנו החזרת אונאה בקטני':

מ"ש חד כרעא אדרגא אפשר בשעת מיתה אמר להם זה וזה כעין מליצה וד"ל: בענין מ"ש הסמ"ע בטעם דמהני בקטנה ק"ס צ"ע דהרי טעמא דלא מהני בקטן ק"ס כ' הרמב' משום דקנין לכתיבה עומד ואין עדי' חותמי' על שטר של קטן ומה לי קטן או קטנה וצ"ע בקו' רש"א דלמה לא הוה נאמן בעלי מתנה נ' דטעמא דמתנה מהני משום דלא מקרבא דעתא אצל זוזי ואמנם אין לך קירוב דעת יותר מאתתא לגבי בעלה וא"כ מתנה דידה לבעלה ומה"ט מתנה זו כמכר:

סליקא לה פ' מציאת האשה אלקים לעזרתי חושה להגדיל תורה ולהאדירה בחידושי פרק המדיר המדיר את אשתו ע' רש"י נ' דק' לי' קו' תוס' דלוקמא בחולה בד"א בשלמא אי כל הנאות במ' שפיר משא"כ אי מזונות דווקא ק':

ובענין קו' תוס' כ' רש"א ק"ק למ"ש תוס' לקמן וכו' כוונתו דוודאי לרש"י אינו מיושב דא"כ יק' טובא עוד קו' תוס' לקמן דהרי מדפריך ממע"י ש"מ משום דהוה דרבנן פריך אבל לתוס' יק' דלשטתם לוקמי במתני' מיהת כרש"י ונ' דאדרבא לרש"י יש ליישב טפי בניישב קו' תוס' לקמן דיל"ד בגמ' לאיוו ענין כפל הש"ס ואמר כל כמיני' דמפקע לשעבודא תלתא זמני אלא לאו ש"מ דהש"ס רמז לן לדבר זה דהנה יש חילוק בין מצוה לשעבוד מצוה היא דבר שהטילה תורה או חכמי' על אדם מבלי קבלת פרס ובזה יש חילוק בין דאורייי' דלא חל נדר לדרבנן דחל נדרא משא"כ שעבוד הוא חוב שהטילו חכמי' על אדם לקבל תמורת זה דבר אחר וזה חוב גמור כיון שכבר התחיל לקבל דבר האחר וה"ז דומה למ"ש הריטב"א גבי אי"ה דרבנן דמ"מ אין קידושין תופסין בהם כיון דחכמי' פסלונהו לא גרע מפסלונהו מלכות ה"נ כיון ששעבד עצמו בקבלת הפרס ה"ה משועבד כבשאר חוב ואין כאן חילוק בין דאורייי' לדרבנן והנה ד' הרא"ה בסוגיין דבהגיע זמן אף שהבעל חייב במזונות ארוסתו אינו זוכה במע"י ומעתה היינו חילוקא דידן בארוסה דאינו מקבל תמורת מזונותי' שום פרס רק חכמי' הטילו עליו חיוב מזונותי' א"כ הוה כשאר מצוה דרבנן ואין נדר חל עליו משא"כ בנשואה ממ"נ אי מזונות דאורייי' הרי דאורייי' ואי דרבנן תקנו מזונות תחת מע"י א"כ הרי הוא כשאר שעבוד חוב ואמנם מנ"ל לחלק בזה לזה הביאו מהך דמע"י דהוא ג"כ דרבנן ומ"מ לא חל נדרא משום דהוא

תחת מזונות א"כ ה"ה מזונות למ"ד דרבנן וז"ש בכפילא כל כמינא דמפקעא לשעבודא אף דעיקרו דרבנן מ"מ בדבר שהוא שעבודא ל"ש לחלק בין דאורייי' לדרבנן:

ד"א בדקדוק זה שכ' נ' דלכאורה יש לחלק טובא אין שעבוד תשמיש לשעבוד מזונות דהנה בתשמיש מחמת שאינו מקבל תמורת שעבודו ד"א הנה השעבוד עומד מאליו משעת הנישואין משא"כ שעבוד מזונות שבכל יום מתחדש כיון שבידו ובידה להפקיע בפנים שונו' השעבוד א"כ שפיר אפשר לומר דמיום ליום מחר יכול להפקיע השעבוד כמו שיכול להפקיעו קודם נישואין וע"ז אצטריך לאתויי ממע"י דג"כ מתחדש יום יום ומ"מ אינה יכולה להפקיע טרם בואו וה"ה מזונות וז"ש שוב בכפילא כל כמיני' דמפקע לשעבודא ר"ל טרם בואו והרי מע"י דאינה יכולה בכך ומ"ש מזונות:

ד"א ביישוב קו' תוס' בנדקדק בש"ס לבתר דשני נעשה כאומר מיד הו"ל לאתוי הך קו' פרנס למה ול"ל לאתוי כלל לדר"ה אלא לאו ש"מ דעיקר קו' הש"ס הי' מעיקרא מדר"ה דידע שפיר דאיכא לשנויי נעשה ולזה הביא מהתם דא"כ גם התם נימא נעשה והתרצן לא הבין קו' וע"ז פי' המק' דברי' דאי לאו דבא להק' מדר"ה לא אצטריך לי' לאתוי מנדרי' כלל כי הי' יכול להק' מני' ובי' מתשמיש:

אמנם לאחר העיון נ' דרש"י בעצמו בא ליישב קו' תוס' שכ' ד"ה וכיון דמשועבד למזונות כוונתו דיל"ד מאי ל' וכיון בי' דקאמר הש"ס אלא לאו ה"ק בשלמא מתשמיש ל"ק לי' דאיכא למימר דמיירי שהרשות אותו לידור מתשמיש וכדקיי"ל בשו"ע דאם הרשות אותו הנדר חל אמנם במזונות ליכא למימר הכי דא"כ פרנס למה ומדקתני פרנס ש"מ דמיירי שלא מחלה על שעבודא וכיון דמשעבדא לי' ופי' רש"י למזונות ע"כ מיירי דמשעבדא לי' היכי מצי מדיר לה ועכ"פ מתשמיש אין ראי' במתני'. ובענין קו' ב' של תוס' כ"כ הרמב"ן ושאר מפ' ליישב דאתי' ראשון ל"ק ושני' אדחי בלא"ה ובס' א"מ רצה ליישב למ"ש תוס' במורדת מחליצה דארוסה אפי' לא באה מחמת טענה כופין אותו ליתן גט א"ש ואמנם עכ"פ אין זה ענין לפלוגתא דבי"ש וב"ה ומאן יימר דלא מצי לאשהוייה ל' יום מיהת. ובענין ד' ר"ת ע' בנ"י:

תוס' ד"ה כיון דמשעבדא נ' מתי' ראשון שכ' אליבא דר"נ דס"ל דהמדיר את חבירו המדיר עובר ולא המודר וליתא דהכא עלי קאמר ורק המדיר עובר ואפשר דמטעם זה הדר הר' יוסף:

וע' בראש שכ' דבכתובה לא אמרי' אלמוה והבין ההפלאה דר"ל כתובה עצמה ומזה הק' א"כ היכא קתני יוציא ויתן כתובה הרי אדרה ובמ"כ וכי אכתובה יאמר הראש שאין בה צורך גדול א"וו הראש לא כ' כן כ"א אהך דאצטלא דהיתומי' רוצי' לפרוע לה כ"א

טענתה הדין עמה כה"ג לא אלמוה מיהת כיון דאיכא מ"ד דהדין עם היתומי' וע"ז כ' שאין בו צורך גדול כמו מזונות אבל לענין כתובה עצמה לא:

ואמנם בשטת הר"ן להרמב' וודאי יק' שפיר קו' ההפלאה והנה הרב מו"ה יק' ענזיל נ"י בהגהותיו לא"מ רצה ליישב בד' הלח"מ דהיכא דלא ניתן למחילה ל"ש קונם מפקיע ובמ"כ בשלמא עונה לא ניתן למחילה משא"כ כתובה הרי וודאי ניתן למחילה אלא דאנן סהדי דאין מחילתה עד שעה א' קודם מיתה כמ"ש המפ' בפשט ד' הרמב' וכיון שעכ"פ נותן למחילה א"כ שוב קונם מפקיע. ואמנם לדידי לק"מ דבהדי' אמרו בנדרי' בענין חליפין דהמדיר אשתו לוה וב"ח באים ונפרעי' ומכ"ש דיכולה למכור כתובתה לאחר והוא גובה ממנו:

נעשה כאומר ק' לי אכתי מאי אהני הרי עכ"פ איכא שעבודא עליו כל ימיו דאם לא תספיק צריך לזונה אמאי חל הנדר ונ' דבאמת קונמת מפקיע אלא דאלמי' לשעבודא והנדר מתלא תלי וקאי התינח אם השעבוד חל מיד משא"כ היכא דהשעבוד מתלא תלי וקאי אזי הנדר חל מיד. ומ"מ אפשר דבאמת מה"ט לא פריך הש"ס השתא פרנס דאי לאו דהעמיד לה פרנס שיספיקנה אם תצטרך לא הי' ביכלתו להדירה משא"כ לקמן דאמרי' באומר ומ' דקבלה עלי' א"כ פרנס למה. ובזה נ' סברת הג"א שהרגיש בו הש"ך ביו"ד רל"ה שהניח בצ"ע במספקת אם יוכל להדירה והיינו דמס' דלמא מ"מ כיון דאיכא עליו שעבודא הנ"ל צריך להעמיד לה פרנס וא"כ איכא למימר אע"ג דאין הפרנס מפרנסה הא גופא קלא אי' לי' וזילא בה מלתא או דלמא כ"ז שאינו מפרנסה לא זילא בה מלתא:

במספקת הנה הרמ"א א"ע ע' הביא תי' ב' של תוס' במשרה וע' ח"מ וביו"ש ואמנם לדידי ק' טובא דע"כ אמרי' הכא אלא כיון דאדרתך ובהדך לא מצינא לאגלגולי ואצל אחר אינו רוצה להיות ואהדר לבי נשא ועליך להספיקני לפי כבוד אבי משא"כ בדינא דרמ"א דבאמת הלכה אצל אחרי' א"כ למה יספיקנה טפי מבנות משפחתה וצ"ע. ואמנם מדלא מצי להכריחנה לילך אצל אחרי' מוכח כתי' הירושלמי דלעיל בשקבלה ואמנם כ"ז לתי' ב' של תוס' ומעתה פלוגתת הרמב' והירושלמי תליא בב' תי' של תוס' דלתי' א' ד' הרמב' א"ש ולתי' ב' ע"כ אתי' תו לד' הירושלמי:

לא ספקה ע' רש"י כוונתו דלאו דאמרה דלא ספקה דוודאי תאמר אלא מכאן מ' דמע"י היינו משקל ה' סלעי' ולפי כסף מחירם בשוק נדע:

הגיע זמן ע' תוס' בתי' בתרא כוונתם דלא אמרי' אלמוה לשעבוד אשה כ"א אגב הבעל היכא דאלמוהו ג"כ לשעבודם וכיון דקודם שניסת אין לבעל שום שעבוד גם בדידה לא אמרי' אלמוה:

אוכלת בתרומה נ' דנקט הכי ליישב ל' אשתו במתני' דנימא דקאי אארוסתי' וע"ז קאמר דהתם קתני בהגיע זמן אוכלת בתרומה ויליף לה בספרי מכל טהור בביתך זו אשתך ש"מ דגם ארוסה שהגיע זמן קרוב אשתו ה"נ כן והי' מזה ראי לפי' רש"י דר"ל שהדירה לאחר שהגיע זמן דאל"כ עכ"פ לא הדיר את אשתו ואפשר דה"ט ג"כ דשבק הרי"ף להאי שינויא דאנן לאו כהאי דספרי קיי"ל כ"א כר"ה דמנפש ילפי' כל ארוסה אלא דחכמי' גזרו וא"כ לא מצינו ארוסה שתקרא אשתו:

ואמנם נ' לי דרך אחר ביישוב ד' הרי"ף דהנה הראשוני' כ' שליחותי' עביד ר"ל כראוי אמנם לולי ד' הייתי אומר דהש"ס ר"ל דעד ל' לאו דווקא אלא כ"ז שימצא פרנס והואיל ואין דרך למצא פרנס על יותר מל' נקט הכי אא"כ תינח לשמואל דמתני' בסתם משא"כ לרב במפרש ליכא למימר הכי דע"כ דווקא הוא אלא דאיכא למימר דהאי תי' לשמואל ואמינא דשמואל דווקא בסתם מוקי לה אמנם מדקאמר שמואל אפי' בסתם ש"מ דה"ה במפ' מיירי מתני' וע"כ דלא קיי"ל כהאי תי' ז"נ כוונת הרי"ף:

ומ"ש אי לאו דאוקימנא לה במספקת לא ס"ד למפרך ומ"ש דאטו אשה תיזון ע"י אחר כל ימי חיי' ואמנם בדברי' קטני' ס"ד דאין קפידא בענין המודר הנאה מה מחבירו פ' המדיר: ופרנס לאו שליחותי' ק' לי לרש"י דהו"ל למימר בקוצר ופרנס מי שרי אלא לאו ש"מ דשפיר ידע הש"ס דאיהו וודאי שריא ע"י פרנס דהכי תנינא האומר לאשתו קונם את נהני ליה וב"ח באין ונפרעין ומה אכפת לה אם הוא צוה לו ללוותי או לא אמנם איהו דצוה לפרנס זה וודאי דעבר על נדרי דמהנה לה זה תו"ד:

תוס' ד"ה ופרנס כ"כ דק' להו וכי לא ידע מתני' דנדרי' דלקמן דמנדר יכול להתפרנס כדלקמן בשלמא מחנוני ל"ק כמ"ש תוס' לקמן דפרנס ל"מ חנוני אלא במתנה אמאי לא מוקי לה בשלמא אי מתנה שבא בדרך דווקא שריא שפיר אך הרי התוס' כ' דמתנה בכ"ג שריא א"כ שפיר ק' ואמנם אי הוה אמרי' כד' הרמב"ן בנ"י בב"מ לק"מ דדווקא באין לו מה יאכל שריא מתנה ג"כ שפיר דהרי מתני' אוקימנא לה במספקת לדברי' גדולי' אמנם ד' התוס' כד' הראש בנדרי' דאין לו מה יאכל ל"ד ולכך הוכרחו לומר דל' פרנס מ' שליח שיפרנסנה כמ"ש רש"י במתני' והיינו דק' לי':

וכ' עוד ולא דמי פי' לדבריו דלא תימא דבאי"ה אין שליחות כ"א במוסר מיד ליד דלא היא התם וכו':

ולולי ד' הייתי אומר דהתם טעמא אחרינא איכא דלא נהנה כלל מאו"ה דהכי משלם לו כאלו נתן להם יין כשר משא"כ הכא עיקר הנאתו באו"ה: ד"ה באומר כל הזן הנה ממתנה ל"ק להו נ' דס"ל כד' הריטב"א דלרבא ר' יוסי אף אריסא קאי וא"כ כיון דבמתני'

דידן בסיפא פליג ר' יוסי מ' דברישא מודה ואי במתנה הרי פליג ומתיישב לן בזה למאי הל' מייתי הש"ס לקמן הא דרבא בשלמא להפוסקי' כר' יוסי שפיר אלא לדידן למאי הל' א"וו לאורוי לן מ"ט לא אוקימנא מתני' במתנה דוודאי לר' יוחנן בנדרי' דר' יוסי אהפקר קאי קשיא אך אנן כרבא קיי"ל וא"כ ר' יוסי גם במתנה פליג ולא מצינא לאוקמי מתני' דלא כר' יוסי:

מיהו כ' ר"ש וכו' כוונתם דלולי היינו יכולין לאוקמי מתני' באומר אם תזון זה עדיף מחנוני דבחנוני מיירי דלא א"ל מידי וזה הוה רבותא טפי משא"כ כיון דבתזון לא מיירי צריך לשנוי כדשני'. ואמנם בראי' יבא בדרך לא ניחא להו דלמא תנא פלוגתא דר' יוסי אתא לאשמעי':

וע' רש"א מה שהק' אראי' מחנוני ולדידי ק' עוד טובא דוודאי לחנוני אפי' כל הזן לא מצי אמר דאל"כ לתני בחנוני כל הזן דהוה עוד רבותא טפי וצ"ע:

והנה פתח ר"ש במדיר אשתו וסיים במודר דעלמא ונ' דע"כ כ' הרא"ה ונ"י דבאומר כל הזן וכו' לא מצי לאכפיי' לשלומי באינש דעלמא אבל באשה דכל ב"ח בא ונפרע אטו זה מגרע גרע מה"ית וא"כ כיון דגם שלומי בעי פשיטא דאסור אם חזון משא"כ במודר דעלמא דלא צריך לשלומי ס"ד דשרי לזה כ' ר"ש דאפ"ה אסור משום דמחזי כשלוחו ודבר זה נעלם מעיני הש"ך יו"ד רל"ה וטו"ז שם שפלפלו באשתו כמו במודר דעלמא ובמ"כ אין זה דומה: ואמנם מבואר ג"כ מד' ר"ש דדווקא אם תזון הוא דאסור משא"כ כל הזן שרי אפי' ליחיד וע' הג"א וש"ג בזה ומזה ג"כ ראי' דס"ל לתוס' כהרא"ה ונ"ו והטו"ז יו"ד רכ"א דלא כש"ך דס"ל דבכל הזן מחייב לשלומי ובחנוני דווקא לא מיחייב דא"כ כיון דלי' לחודי' אמר אי ס"ד דמחייב לשלומי א"כ הוה שלוחי זה סברת הש"ך רל"ה משא"כ כל הזן דא"כ כי אמר ליחיד אמאי שרי הרי ליחיד אמר ולשלומי מיחייב ואמאי עדיף מחנוני וצ"ע: ואמנם מה שהק' הטו"ז דא"כ מאי קאמר לא מבעי' נ' דס"ל להש"ך דה"ק הנה כל הזן ממתני' דידן ידעי' דהרי בחנוני לא מצי מיירי כמ"ש תוס' ואמנם אם מכל הזן גם חנוני ידעי מ"מ קשה אמאי נקט חנוני לינקט כל הזן משא"כ השתא דמכל הזן לא ידעי' חנוני כדמשני וכל הזן מהכא ידעי' שפיר נקט התם חנוני דרך לא מבעי':

ואמנם גם למאי דמשני התוס' בגמ' לא מצי לאוקמי למתני' בחנוני אכתי ק' תנא גופי' אמאי לא נקט חנוני וצ"ל דהא דאמרי' לא מבעי' היינו משום דידעי' מתנא דידן דגם כל הזן אינו מיחייב בעלמא לשלומי וא"כ ל' זה שרי ושפיר הוה לא מבעי' כמ"ש הטו"ז משא"כ אי לא אשמועי' הכא הוה אמרי' כד' הש"ך דבאמת כל הזן מיחייב לשלומי ולא ידעי' בלא מבעיא מחנוני וזה ראי' ג"כ להטו"ז וסייעתו:

ואמנם כשאני לעצמי הייתי אומר דחנוני לא שרי אלא באינש דעלמא אבל באשתו בלא"ה הולכת ג"כ אצל חנוני ליקח כל מה שצריכה ואיכא זלזול טובא בנדרי' לא שרי רבנן דאל"כ למאי דאמרי' דטעמא משום זולא בה מלתא אטו בחנוני מי זילא בה מלתא ואמאי יוציא ויתן ליפרנסה ע"י חנוני א"וו חנוני אסור וא"כ ממתני' מוכח דחנוני אסור מדקתני לאחר ל' יוציא ואמנם אחר העיון נ' דדבר זה תליא בפי' זילא בה מלתא וודאי לד' הירושלמי דזילא היינו משום דע"י אחר מתפרנסת צ"ל כדאוקמי' דבחנוני אסור כיון דזילא ליכא אמנם לד' הרמב"ם דמשום דאדרה זילא בה מלתא שפיר שייך אף בחנוני וא"כ ל"ק ואין כאן דיוק:

אלא אם איתא לתי' בתרא דלעיל דאמרי' טפי לא עביד שליח שליחותא וסברא זו לכאורה ג"כ ל"ש בחנוני דהיינו חיותא וכ"ת כיון דאינו יודע אם ישלם לו א"כ ישלם לו בעל כל יום או שבוע וידע שישלם לו א"וו ה"ט כדכ' דחנינו אסור משום זלזול באשה כמ"ש. ומעתה הא מלתא אי ס"ל לש"ס דידן כהירושלמי או לא תליא לכאורה בתי' בתרא דלעיל אי אמרי' כפי' הרי"ף דבמסקנא ליתא א"כ ע"כ בדלא אוקמי' בחנוני ש"מ דבחנוני ליכא זילותא והיינו לפי' הירושלמי משא"כ אי איתא לתי' בתרא איכא למימר משום תי' בתרא לא אוקי בחנוני וכפי' הרמב"ם דלא כהירושלמי: וע' במ"ל פ"ה ממלוה בענין כל העושה בשאר אי' והנה רש"י בתחלה ד"ה כה"ג כ' כל אי' שבתורה ולבסוף כ' אבל נדרי' ונ' דמ"ש כל אי' לא בא כ"א לכלול אי' שבת ולייישב היאיך עלה ע"ד המק' כיון דר' אמי בשבת קאי דבא למעט נדרי' לזה כ' רש"י דלאו דבא למעט נדרי' לחוד כ"א גם נדרי' ושבת פשיטא ואמנם למסקנא שבת לחוד ממעטי' ולא נדרי'. ועתה נבא לד' המ"ל מ"ש דבחלוקה הראשונה דהיינו שלא יקח מיד הלוה אח"כ גם הרמב"ן וסייעתי' מודי' המעיין בנ"י יראה דליתא שכ"כ שם דאפי' לפייס שרי כיון שאינו מבטיחו לשלם לו מבואר דדווקא להבטיחי אסור משא"כ אם לא הבטיחו מותר וע"ז כ' הרמב"ן דלא תימא כיון כשאינו מבטיחו אף דנותן לו אח"כ שרי א"כ בכל הנותן אינו מפסיד דג"כ אינו מבטיח דדעתו כד' הטו"ז וסייעתו דפטור אף שיתן לו שריא וע"ז כ' מ"ש. ובזה תמוהי' ג"כ סוף דבריו שר"ל דלמ"ש שהראש בנדרי' מיירי ביש לו מאי יאכל א"כ בכל הנותן אינו מפסיד שרי בריבי' היאיך שייך זה להראש כיון דלהראש אסור את"כ ליקח מן הלוה והיאיך יכול לומר כל הנותן אינו מפסיד וצ"ע: ואמנם במה שהקשה מנדרי' לכאורה קו' חזקה ולא ביארה הרב כל הצורך דהרי הראש בנדרים הכריח שטתו מביתו לבנות גדירו לגדור דל"ש אין לו מה יאכל אמנם נ' דגי' הרמב"ן הי' שם כגי' הרמב"ם פי' מנדרים והלך אצל פועלים ע' בכ"מ שם וא"כ אדרבא מבואר במתני' דדווקא באין לו מה יאכל שרי

לכתחלה משא"כ בסיפא דיעבד דווקא שרי ובאמת תימא בעיני דלא הביא המחבר רכ"א ד' הרמב"ם בזה. ועד"ז נראה ליישב ג"כ קו' האחרת של המ"ל דהרי בשמעתין מיירי בדברים קטנים לחוד ומאי שייך בזה אין לו מה יאכל ולמ"ש א"ש דכיון דדיעבד שרי' ואם לא נתיר לו בזה א"כ אתה מוציאה מיד מבעלה אין לך דיעבד גדול מזה וכ"ת נתיר לו בחנוני לא היא להרמב"ן בחנוני ג"כ באין לו מה יאכל הוא דשריא דהרי גם בחנוני קתני אין לו מה יאכל. ואמנם מ"ש המ"ל שם דמד' הרמב' מבואר דס"ל כהנ"י בכתובו' דדליקה דווקא ולא שאר אי' שבת היינו מדכפל הרמב' לאחר שכ' נכרי שבא לכבות א"א לו כבה ואל תכבה ובדליקה התירו לומר האי ובדליקה ל"ל ש"מ דדליקה אתי דווקא בדליקה ולא בשאר פסידא ולולי זכר הב"י ד' הפוסקים דדליקה דווקא לא הפריז על המדה למימר דבשאר פסידא אפי' מע"ש שרי ואפשר דמשו"ה השמיט דבריו בשו"ע:

ואמנם מד' הרא"ש שכתב דמותר לקרות לגוי ש"מ דפשיטא לי' מאי דמספקא להג"א אי שרי בל' יחידי ומ"ש הש"ג דבנדרי' ג"כ שריא בל' יחיד נ' דס"ל כד' הרמב"ן דבאין לו מה יאכל דווקא:

אמר רבא מ"ט דר' יוסי כ"כ לעיל לדקדק למאי הל' מייתי הש"ס לדידן להא דרבא אמנם נ' דבלא"ה הגי' בש"ס כתובות משנה מגי' המשנה בנדרי' ולזה הי' נ' דהא דמכלתין ברייתא ומייתי לה הש"ס לאורוי כדרבא די"לד בה מ"ט בתרתי בבי בתרייתו תני ומותר וע"כ לאפוקי מדר' יוסי קתני לה וא"כ מוכח דר' יוסי גם במתנה פלי וע"כ טעמי' דר' יוסי כדרבא דאי כר' יוחנן ע"כ ר' יוסי אהפקר לחוד קאי ומזה ראי' לד' הריטבא וסייעתי' דלרבא ר' יוסי גם אמתנה קאי:

אמנם ד' הרא"ש דרבא בפי' טעמא דר' יוסי הוא דפליג אר' יוחנן ולא במאי דאי' לר' יוסי לדינא וכ"ת טעמא מאי כיון דמשום גזירה דבית חורין אתי' עלה מה לו מתנה או הפקר נ' דבשלמא במתנה המקבל ישתדל לחקור אם היא מתנה גמורה ובית חורין ימכור משא"כ בהפקר ל"ש זה: ור' יוחנן הואיל ואתא לידן נימא מלתא בביאור פלוגת' דר' יוסי ורבנן לדידי' ר' יוסי ס"ל הא דבמתנה אף דזכין לאדם שלא בפניו וא"כ אם אמר המקבל אי אפשי הפקר בעי למיהוי אלא ש"מ דלא נפיק מרשות נותן עד דמטא לרשות מקבל וה"ה הפקר ורבנן ס"ל לעולם מיד יצא מרשות נותן אמנם אדעתא דידי' אפקרי' ולא אדעתא דכ"ע וכיון דאמר אי אפשי הדרא למרא: ובענין הקו' מש"מ אי מעבד נ' דהכא מק' הש"ס דטעמ' מאי אמרי' בש"מ דשני לא קנה דאמרי' חזקה לא משוי אינש נפשי' ערטלאי ובשלמא אי כולן קאמר בהדי קמייתא א"כ הו"ל מתנת ש"מ בכולה דאם עמד חוזר לא אשוי נפשי' ערטלאו משא"כ אי במקצתה הויא א"כ שוי' נפשי' ערטלאי דהרי אינו חוזר

אם עמד וה"נ בעבד כל כמה דלא נצטרך לומר דהשטה הוה לא אמרי' ובשלמא בהאי דא"ל מקצת צ"ל משטה משא"כ באידך מסתבר למימר דלא משטה מ"מ חזי' היכא דאיכא סברא אמרי' דדעתי' אפי' אמה שכבר נתן וא"כ ה"נ דלכאורה מי דוחקי' להדיר חבירו מנכסי' אם לא ירצה ליתן לו לא יתן ואמנם לאחר שהפקיר מקצתן והא שוב אין בידו והוא אינו רוצה שיהנה חבירו לזה הדירו א"כ אדרבא מסתבר כה"ג טובא שהי' דעתו על מה שהפקיר: בענין הוא נותן אצבע פ' המדיר:

מתני' ר"י אומר שנים יוציא ייתן י"לד מ"ט שינה ר"י ולא אמר כת"ק יתר מכן וכו' בשלמא בסיפא דקאי איום א' ל"ש יתר מכן דאחר כמאן דליתא ול"ש למימר עלי' יתר משא"כ ברישא ונראה דלמ"ד כהנת אצטריכא לי' א"ש דבכהן ה"ט דר"י דאמר ג' חדשים גבי כהן דס"ל כיון דבישראל תוך ג' חדשים אסורה ובענין להנשא וא"כ בנקל תחזור לו תוך ג' חדשים ולהכי גבי כהן נשהנה תחתיו ג"ח וכ"ת הרי ג' יוציא ויתן כתובה קאמר לא קשיא ר' יאודה כמ"ד רובו של ראשון ושל אחרון ואמצעי שלם ס"ל ובאמת ת"ק דלא מחלק היינו דס"ל צ' יום כדקיי"ל וכולי האי א"א לזלזולי בה ולהכי שוב כהן וישראל דין א' להם מ"מ ר"י נקט ל' חדשים ה"ט כדכ' ומשו"ה נקט ברישא ג"כ שנים ולא יתר מכן לסיים בסיפא שלשה ועורר על השלשה חדשים דהבחנה אמנם לרבא דלא בעי למימר רישא אגב סיפא נ' דגם ברישא פליגי לת"ק דקפיד אימים בעי' ל' יום מע"לע והיינו דקאמר יתר מל' יום דווקא ולר"י דקפיד אחדשי' וקיי"ל אין מונין שעות לחדשים א"כ הכל תליא אם כלה החודש או לא דהיינו אם הדירה ז' סיון תמתין עד ערב של ז' תמוז ולת"ק עד ז' תמוז בשעה שהדירה וכ"ת אמאי לא קאמר הש"ס האי נ"מ לא היא דזה תליא אי אמרי' חדש מלא וחסר א"ב אבל בלא"ה ל"ש האי נ"מ וא"כ ע"כ צריך להקדים מלא וחסר א"ב:

ובסיפא נראה כמו כן טעמא דר"י דס"ל נשאלין על ההיקם אפי' שלא ביום שמעו והנה כללא כיילי' ז"ל גבי גט מקושר דכהני רגזני נינהו וסתמא מתוך כעס הדירה וא"כ ביום א' לא ישאל על ההיקם מתוך כעס וצריך להוסיף לו עוד יום אחר משא"כ ת"ק ס"ל אין נשאלין על ההיקם כ"א ביום שמעו ולזה אחר יום שמעו יוציא ויתן כתובה אא"כ לת"ק באותו יום מיהת לא יוציא ובהא פליג ר"י עלי' ולהכי לא פריך הש"ס בסיפא ג"כ אמאי נקט ר"י כלל בישראל וע' מ"ש בזה עוד לפנינו:

ד"ה בשלמא לרב ע' בא"מ ביישוב קו' רש"א וביישוב מ"ט בחרו תוס' בתשמיש ולא במזונות כמ"ש הר"ן וצריך להוסיף דאף דכ' תוס' לעיל בתולה א"צ לפרנס היינו אם

המזונות הם התנאי ועיקר הנדר תשמישך עלי משא"כ הכא דעיקר הנדר מזונות לא מהני תנאי:

תוס' ד"ה נדרה היא ע' בני אהובה פי"ב מאישות ביישוב קושי' תוס' אמנם באמת יש להשיב על דבריו דהרי כל עיקר שהביא רש"י לזה הוא משום דס"ל דגם לפי התי' בתולה מיירי ולהכי קשיא לי' דמתתון כמבואר בתי' התוס' אמנם הא גופא שהביאו לרש"י לדחוק בזה נ' לכאורה דמ' לי' דכל המינין דוקא ולא א' מכל המינין דמסתבר לי' משום מין א' לא יאמרו יוציא ויתן כתובה א"וו בתולה בתשמיש מיירי וע"ז השיבו תוס' דלאו מכל המינין מיירי:

ומה שהשיב מהרש"א דאפי' בכל המינין כיון דאמרה תחתיו דווקא אמאי לא ל"ק לד' אטו בידה להיות תחתיו לא מבעיא אי לא כפי' בשוטין וודאי לאו בידה ואפי' אי בשוטי' כייפי' לא מקרי בידה דמצי לאשתמוטי מידה על כמה דרכי' וכיון, דלאו בידה תו כלעולם דמי ולא חייל נדרא:

ואמנם אפשר לכוין ד' רש"י בזה לד' הרמב"ם לפי מה שפי' הפרישה דבריו עם תוס' נופך משלי הנה להרמב"ם ק' לי' בברייתא ל' ואם אמר אי אפשי דמ' דבעי' דווקא שיאמר הא לא"ה לא כפי' לי' לגרש אלא דקש' לי' קושי' הבי"ש ממתני' דמוכח ע"כ דכפי' לגרש אלא לאו ש"מ דמתני' בתולה בתשמיש דשייך מסנא סנא ובברייתא באינו תולה ודייק ג"כ הכי ל' דמתני' דנקט המדיר למימר דמימר דמיירי דנדרה באופן שגם הוא הי' יכול להדירה והנה דין הברייתא הביא הרמב"ם דפשיט לי' אלא ששינה חמיר נזיר נקט גוונא דמתני' לאשמועי' דנזיר לאו דווקא ואמנם דין דכופין דמתני' לא מייתי משום דמס' בש"ס מתני' מני אולי לא קיי"ל כתנא דמתני' ומעתה הן ד' רש"י ומשו"ה הוכרח לפ' ג"כ דמתני' ע"כ בתולה בתשמיש ושפיר כ' מ"ש. אלא שהרא"ה עמד עליו בסברתו מהיכן פשיטא לי' דבדידה לא חיישי' שתמלך ותבקש פתח וע"ד דרוש הייתי אומר כמו שאמרו במ"ר פ' בראשית האיש נברא מן העפר נח להתפתות האשה שנבראת מן העצם קשה להתפתות אמנם כד דייקת ד' רש"י תמצא מבואר בדבריו וזה דהנה הר"ן כללא כייל בסוגיא דמורדת דבעל המורד על אשתו וודאי אין דעתו לגרשה דמאן ממחה בידי' ואמנם אשה שמרד' וודאי דעתה לאפקועי עצמה מבעלה והן ד' רש"י בשלמא אג הוא הדירה לא רצה אלא להדירה דאי רצה לגרשה מאן ממחה בידי' וא"כ כיון שהוא רק נדר ברבות הימים יבקש פתח משא"כ היא שנדרה לא אמרו שהי' בדעתה לידור כלל כ"א למשקל כתובה ולמיפק ומהי"ת תבקש פתח וע' ברש"י ותמצא דבריו אלו מכוונין:

ואמנם בענין מה שאמרו בברייתא ואם אמר אי אפשי לשטת החולקים על הרמב"ם נראה בנסביר הפלוגתא אם הוא נותן או היא דקיי"ל כל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת ומעתה כשאנו רואין שהוא הקים נדרה אמרי' הוא הי' חייב בדבר וע"ד נדרה כי ידעה שהוא חפץ בכך כי לולי כן לא הקים ואמנם ד' האומר היא נתנה דמצי אמר זה שהקמותי משום דאי אפשי באשה נדרנית וז"ש הוא נותן והראי' שהקי' ואם אומר שלכך הקים משום דאי אפשי באשה נדרנית לאו כל כמיני' כ"א מ"מ יתן כתובה:

וכ' רש"י אם רצה מתחלה ק' לי' ל' הברייתי' דמדאמרי' היא נתנה א"כ כבר הקים והאיך יכול להפר אח"כ ולזה כ' רש"י להפר מתחלה קאמר. ול' לפיכך בת"ק נ' פירושו אאם רצה כלומר אינו מחויב להפר כי היא נתנה כ"א אם רצה יפר בתנא בתרא הוה האי לפיכך כמו לפי שכך כלומר לפי שכך הדין שאם רצה יפר א"כ הוא נותן אצבע:

וכמה קצובה ק' להש"ס אמאי לא תנא לה ר' יוסי וקאמר מר משום דלא בימים תליא מלתא כ"א בשנים ומר בחדשים ומר ברגל. והשיב תלמיד א' מ"ד עשר שנים דהוה ל' רגלים דומיא דל' יום בעשירות דעניות ברגל מתקשטות: הי' אפשר לומר דפלוגתת רב ושמואל לענין מפ' וסתם במתני' רב ס"ל דדווקא באין לו מה יאכל התירו לומר כל הזן אינו מפסיד א"כ צ"ל דבמתני' ג"כ התירו שלא להפריד איש מאשתו והתינח אם מפ' ל' יום דאנא ידענא דלאחר ל' תהא מותרת משא"כ בסתם דאיכא רק שמא ימצא פתח לא התירו משא"כ שמואל סבר דאין לו מה יאכל אפי' לכתחלה שרי א"כ אפי' בסתם מטעם שמא ג"כ התירו:

בענין המדיר את אשתו פ' המדיר:

וסבר ר' יוסי הנה לת"ק ניחא לי' דמיירי בנדרה מתכסי' וכיון דהוה עינוי נפש מ"ל דדמי לקירות שאינה יכולה לסבול אפי' יום א': ואמנם גם לר' יוסי ל"ק כ"א מעניות דיוציא לאלתר משא"כ בעשירות' ל"ק דמצי למימר דמיירי שתולה בד"א ומ"מ אין זמן יותר מל' יום:

והא דלא מוקי לה בבגדי צבועין דבכל המינין קתני אא"כ האיך בעי למוקי לה בסם להשיר השער וצ"ל דמ"מ הא נמי בכלל אלא הא קשיא מאי חילוק בין עניות לעשירות שייך בזה ובאמת בבגדי צבעונין מתיישב ג"כ עד"ז וצ"ל דכיון דעכ"פ הא נמי בכלל וזה בידו להפר ונדר שבטל מקצתו בטל כלו וא"כ בידו הי' לבטל כל הנדר ומאחר דלא ביטול דייני' בין עניות לעשירות ויש ליישב עד"ז חילוף הסוגיות ג"כ דבאמת ה"ט דמ"ד מיפר וכמ"ש:

ד"ה כגון דלתנהו ואכתי ק' דמ"מ אמאי הביא עכ"פ מתשמיש ואצטריך לדרב כהנא למה לא אמר כפשוטו ממתני' ומה גם דהכא רק לרב יודא קשה והכא אפי' לבי"ה ומד' תוס' אלו נרא' לי ראי' ברורה לד' הפרישה דל"ש מסנא סנא כ"א בתשמיש וא"כ גבי פירות אליבא דר' יודא לא הוה משני מידי. ואמנם מד' הר"ן מבואר לכאורה דלא כפרישה שכתב בהדיא דגם גבי הנאה מנכסי' שייך מסנא סני והיינו מצויין לחלק דגם הנאה מנכסי' כתשמיש דמי אא"כ עכ"פ יק' אמאי מייתי מתשמיש ולא אייתי מני' ובי' א"וו לתי' התוס' גבי הנאה מנכסי' ג"כ ל"ש מסנא סני ודווקא בתשמיש שייך כן לא זולת:

והנה מ"ש הטור גבי שלא תלך לבית אביה דאפילו בנדרה וקיים יש חילוק בין חודש לשנים וצ"ל משום דהתם אפשר לקיים כמ"ש הטו"ז ולי נר' ראיה לדברי' מדלא פרכי' יתקשט כ"א לבתר דשני' א"כ קרי לה מנוולת ואמנם לד' הטו"ז אכתי כיון דמקיים לה אמאי לא נימא מסנא סני וצ"ל דמ"מ מודה הטו"ז דלכ"הפ בעי' נדר שקשה לקיים ודייקי' להא מלתא מדפריך הש"ס גבי בית האבל מאי נועל ואם אינו נועל הרי מיירי שתלתה בד"א ואותו ד"א הרי קיים לה ומסנא סני לה אלא ש"מ דוודאי אם תוכל לקיים התנאי ולא עלה ע"ד שיחול הנדר ל"ש מסנא סני לה והיינו דפריך מאי נועל איכא ודייקי' להא מלתא דא"כ למה פרט לן תנא הני דווקא אלא ש"מ דבעי' מלתא דמצער לה שלא תוכל לקיימו לא זולת:

בענין המדיר את אשתו פ' המדיר. רש"י ד"ה הני מילו שיש לו זמן כוונתו לד' התוס' ד"ה אבל הכא בתי' בתרא:

ד"ה רגל א' עוררני תלמיד א' דרש"י דלא פירש כן ארישא מ' דס"ל ברישא הטעם משום זילותא וה"ט ג"כ דלא מפליג ברישא בין רדופה לאינה רדופה דכיון דטעמא משום זילותא מה לי רדופה ע"כ ד' התלמיד והבאתי ראי' לדבר מדלא פליג ר' יודא ברישׁ' ג"כ דאי הטעם משום זילותא א"כ כבר אשמועי' ר"י גבי הנאה מנכסי' דפליג ולא אצטריך לאשמועי' ומ"מ כ' רש"י ד"ה סיפא דקתני שנים וכו' דלאו דלר' יודא חילק בסיפא דווקא כ"א כל היכא דקאמר ת"ק שנים קאמר ר' יודא ג':

למחר היא מתה נראה ה"פ דוודאי אם תמות בחיי בעלה הרי על הבעל לסופדה ולקוברה אמנם למחר היא מתה ר"ל לאחר זמן דהיינו לאחר מיתת בעלה ואין כל בריה סופדה:

והני תרי לשונות נר' דפליגי אי הספדא יקרא דחיי א"כ מה לה בזה משא"כ אי יקרא דשכבי וקבור' משום כפרה היא:

וע' ברא"ה שרצה לפ' דלאו דיעבד כן ע"מ כן כ"א שיתן אל לבו בשעת ההספד כי גם ההוא גברא בההיא פחדא אמנם בירושל' פי' ד' ר"מ עבד דיעבדין זה תו"ד הרא"ה נ'

דלהירושלמי ק' ל' דר"מ דהכי הו"ל למימר דספיד דדלי דטען דלוי דקביר א"וו דהני ג' בתריי' פי' דקמיי' הוו דלא תימא כל אדם מישראל יש לו קרובים שיספדוהו ויקברוהו לזה קאמר אינו דומה אם רק הקרובים סופדין דאין כאן קול נהי ואגרא דהספדא דלוי משא"כ עכשיו דדלי ידיליני' דלוי ילוונ' גם המלוין יספדו וכן אינו דומה אם רק הקרובי' יקברוהו משא"כ אם דלוי ילוונ' דטען יטענונ' אם גם המלוין יטענונ' ומייתי לה הש"ס הכא למימר דלא די לה אם בעלה יקברה ויספידה ומ"מ ע"כ עבד דיעבדין קאמר. ואמנם הא דקאמר למחר נ' דהנה מהא דתנן ואם טוען משום ב"א פרוצין ע"כ בבית האבל באותו בית קאמר דבשלמא בית המשתה איכא למימר בכל בית משתה באותה העור וכ"כ הרמב' בהדי' בבית האבל באותו בית האבל וק' א"כ עדן יהי' לה קוברין מרובין ואמנם האדם נידון ע"ש סופו ואם למחר היא מתה יאמרו כשם שהיא לא הלכה היום לבית האבל לא יספידו עליו ג"כ והיינו למחר היא מתה. ויש ליישב בזה ד' המחבר דאף שפסק בלבית האבל יפר כ' כאן דווקא בתלתה בתשמיש דהתם בלכל בית האבל שבעולם קאמר הוה עינוי נפש משא"כ הכא באותו בית האבל דווקא מיירי וכמ"ש בעי' תלתה דווקא:

שתמלא ונופצת אין לדייק מכאן דאשה מצווה על השחתת זרע דמ"מ צער הוא לה:

שלא תשאל ולא תשאיל לא ראי' מן המפ' שיישב מה ענין שלא תשאל למשיא שם רע ונ' דאדרבא דאי לאו דאסר לה לשאל א"כ מציא לשאל מזה ולהשאיל לזה ברשות א"כ לא יהא לה ש"ר דעכ"פ משאלת משא"כ עכשיו דגם לשאל אינה יכולה היינו שם רע אמנם א"כ צ"ל כד' הר"ן דמיירי בנדרה היא ורישא בתלתה סיפא בלא תלתה משא"כ לד' התוס' ק' נהי דאסר על עצמו עכ"פ יכולה להשאיל לאחרי' ויש ראי' מד' לד' הר"ן:

לד' הר"ן בתי' ועי"ל צריכין ג"כ לתי' קמא ועדן צריך להוסיף נופך דהאי נדרא גופא אמאי לא יתנו לו זמן כדי שישאל וצ"ל משום דש"ר היא קונה בחד יומא:

בענין עוברת על דת:

ואלו יוצאות יל"ד למה שכ' הפוסקי' דה"ה אם הוא עובר עד"מ כה"ג שמכשילה באיסורין יוציא ויתן כתובה וא"כ מידי תנא עד השתא בדידי' קמיירי הו"ל לסיים בדידי' ובתר הכי למימר דגם בדידה דינא הכי ומשו"ה הי' נ' בעיני דבאמת בדידיה לא בעי' שמכשילה דווקא כ"א אם הוא עבריין בא' מעבירות של תורה לא כפינן לה לעמוד תחתיו ואי בעי' גיטא בעי למיתב לה דלא תגרע מאמרה מאיס עלי ובאה בטענה וכ"ת הרי התם עכ"פ תצא בלא כתובה היינו משום דלא מהמתני' לה משא"כ כשמבררת בעדי' כי בעלה עבריין בעבירות של תורה למה לא נעמוד לימינה לפדותה מיד צר וא"כ כגון דא לא

אצטריך תנא למתניי' כי היכי דלא תנא דינא דמאיס עלי דסמיך אמורדת דווקא לא זולת ומ"ש הפוסקי' דווקא בגיונא דמכשילה הי' נ' לומר דד' הפוסקי' האלו דבעי' דאם רצה לקיימה יקיימה לא אפשיטא והא דמ"מ קיי"ל לקולא היינו משום דבדידה כיון דלהפסיד כתובה דייני' מספיקא לא מפסדי' ממונא משא"כ בדידי' דהאי כתובה הא אי' לה גבי' ואנן אגיטא כייפי' וכתובה ממילא מפסדא ממילא ס' איסורא לחומרא אמנם היינו דווקא היכי דמכשילה משא"כ אם הוא עבריין לעצמו והיא לא אכפת לה מ"ט לא נימא וקיים אם תרצה אלא דלפי"ז צ"ל כד' הנ"י דהני פוסקי' חולקי' על הרמב' וס"ל דאם מקיימה צריך למיתב לה כתובה דלא"ה א"כ ממילא גם בעוברת לא לעניין כתובה אנו דנין דהרי כתובה מ"מ לית לה כ"א לענין אי' ואמאי לא נימא ג"כ ספיקא לחומרא:

אמנם כ"ז אם האיבעי' לענין דת משה ג"כ אך באמת ד' התוס' ורש"י בסוטה דלענין דת יהודית לחוד הוא דאבעיא לן התם ולא לענין דת משה כלל א"כ מצי' לומר דבדת משה פשיטא דאינו יכול לקיימה ושפיר כתבנו דדווקא כה"ג דמכשילה הוא דאינו רשאי ומ"מ היכא דעובר מ"מ אם תרצה ע"כ יוציא ויתן כתובה:

ואמנם הא גופא אם האיבעי' נפשטא תליא ג"כ בהא גופא הנה מבעל שמחל על קנויי לא נפשט כ"א דת יהודי' ומאן דס"ל דבדת משה לא אבעיא לן א"כ שפיר מפשטא בעיא משא"כ מאן דס"ל דגם בדת משה איבעיא לן וודאי לא אפשטא בעיא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ואמנם א"ב לד' תוס' וסייעתו בדת משה לא יקיים ולאינך ספיקא ולקולא.

ועד"ז יישבתי תמיהת הב"י על הרשב"א גבי ההיא שנתקוטטה ופרעה ראשה בשוק אם דינה כעוברת ע"ד ותמה ב"י כיון שנעשה דבר זה בתוך הקטטה א"כ אימת התרו בה זה כוונתו וד' הד"מ כמעט אין להם מקום דצ"ל בתוך הקטטה התרה בה ועד"ז ואמנם כיון שההיא מעשה בשוק הי' א"כ בידינו לומר דעת הרשב"א דכולה סוגיי' בסוטה לענין עוברת ע"ד יהודי' אתניי' וכמו שרמז בי"ש אד' רש"י שם משא"כ בדת משה מותרה ועומדת היא והך כיון דבשוק הוה עובר' עד"מ היא וא"צ התראה. וע"ז נ' סיבב פלוגתת הש"ג עם שכנגדו איזו התראה בעי' דהנה וודאי אם נימא כשרצה לקיימה אינה מקיימה והיא שאסרה עצמה עליו א"כ סגי בהתראה שתצא לחוד וכתיבה ממילא מפסדת דאיהי אפסדא אנפשה משא"כ אי נימא דיכול לקיימה ואי מקיימה אי' לה כתיבה א"כ צריך להזכיר לה בהדי' גודל עונשה דיוציאה מיד ובלא כתובה והנה ד' הש"ג דבד"מ אם רצה לקיימה איני מקיימה ועד"מ ס"ל דא"צ לארוי בה וד' החולקי' דבכולהו מצי לקיימה א"כ בכולהו בעי התראה בפי' אמנם כ"ז בעוברת עד"מ משא"כ בסוטה שקינא לה ונסתרה

דדאורוי' אסירא עלי' כ"ז שלא מחל על קינוי א"כ שפיר לא בעי' לגבה כ"א התראה שלא תסתרי לא זולת כלומר שאם תסתר תיאסר עליו ונדחה ראי' הבי"ש:
והנה לכאורה מדפליג תנא דידן דת משה מיהודי' מ' ג"כ דאין דינן שוה אלא דע"כ אצטריך לפליגי דבדת משה בעי' דווקא מכשילתו משא"כ בדת יהודי':
והנה כ' הבי"ש דד' ה"ה במ"ש דאם היא מכחישתו היינו דווקא לענין התראה דחוץ מנדה קאמר דהתם רשע היא ופסולה לשבועה ואם יש מקום לד' רמ"א בש"ות סי' ד' דהוחזקה נדה בעלה דווקא לוקה משא"כ היא שטוענת וודאי נגד החזקה א"כ גם בנדה משכחת כה"ג שכשרה לשבועה אף שהיא עוברת עד"מ לגבי דידי' לגבי נפשה לא הויא רשע:
ואמנם מה שהפליגו הפוסקי' ד' הלביש שכ' בהוחזקה נדה אפי' אמתלא לד' הטור לא מהני משום ש"ר וכ' מבטן מי יצאה סברא זאת ואני תמה הרי הראש כ' בהדי' דאפי' משום לעז בני' בהמירה באונס תצא בלא כתובה ולמה תגרע זו ומ"ש דמנא ידעי זה הרי הבעל צריך לברר הדבר כיון ששכיני' גילו לו ואטו כולהו אינשי דינא גמירא ועכ"פ מצוה לגרשה וממילא יוודע הדבר ושפיר כ' הלבוש:
והנה הא דנקט תנא כלל למשמשתו נדה כיון דהוה פשיטא ממאכילתו שאיני מעושר כמ"ש ה"ה צ"ל דס"ד אדרבא מעשר דקיל לאנשי גזרי רבנן למקנסה משא"כ נדה דחמיר ולא שכיח לא קנסוה ומה"ט אכפל תנא ג"כ למתני חלה משום דמעשר ס"ד ג"כ משום דקיל לאנשי גזרו בה טובא משא"כ חלה דלא נחשדו ע"ה עלי' בא"י לא שכיחא ועוד דנשים מתות עלי' והיינו דקתני ולא קוצה לה חלה אף דלנפשה עבדא דמסכנא בה והיינו ג"כ דקתני נדה בין מעשר לחלה למימר דנדה וחלה מחד טעמא אצטריך אלא דמ"מ חלה מנדה לא ידעי' דנדה חמירא טובא:
ואמנם נוכל עוד לומר דחלה אצטריך סד"א דבשלמא מעשר דלאו אורחא דאתתא לאפרושי ובעל שפיר סמוך עלה כיון דאמרה פלוני תיקן משא"כ בחלה דאורחא דידה לאפרושי וכיון דאמרה דלא אפרשה לא הו"ל למסמך עלה קמ"ל דסבר דטמאה היתה ולקחה גבל חבר לתקן בטהרה. ומיושב קצת קו' תוס' למה לא שני גבי חלה שעדן לא אכל דבעי למימר מאי רבותא דתנא:
ואמנם נ' דרב יודא ממתני' דייק לי' דהוחזקה נדה בעלה לוקה דק' לי' נדה למאי פרט תנא אלא לאו ש"מ דאף דאמרה דטהורה היתה אלא שהוחזקה וש"מ דהוחזקה נדה בעלה לוקה. ואמנם אי נימא כד' הרמב"ן דהחכם נאמן להכחיש האשה גם לשינוייא קמא רבותא קמ"ל ואפשר דלזה כיון הרמב"ן שהביא ראיתו מנדה ולא ממעשר למימר

דתנא ע"כ הא אתי לאשמועי' ומיושב ג"כ דנקט הש"ס לי כהן תיקן לי את הכרי דוודאי אם אותו פלוני אחד הרקי' אינו נאמן לשווייי' עוברת ע"ד והנה בסוגי' דראוה מדברת פי' רש"י פלוני וכהן הוא ר"ל מיוחס הוא והיינו דקאמר כהן ר"ל מיוחס תיקן לי את הכרי נאמן להכחישה:

רש"י ד"ה היכי דמי דהאכילתו רמז לתי' קמא של תוס' דקי' הש"ס הי' משום דלשנא מ' שהאכילתו באמת ובענין קו' תוס' מחלה ל"ק כ"כ דכיון דע"כ ברישא אצטרי' לשנוי הכא שני כן גם בסיפא:

אמנם לדעתי קו' הש"ס הי' עד"ז דהנה בעדי' כ' תוס' לא שכיח פי לדברי' דמהיכא ידעי' עדי' דלמא ממקום אחר הפרישה ומה"ט ג"כ דוחק למימר דהוא ידע דמנא ידע אם לא עפ"י דיבורה וס"ל לש"ס דהיא אינה נאמנת כ"א מקמי דהאכילתו משא"כ לבתר דהאכילתו כמ"ש הראב"ד דא"א מע"ר והיינו דפריך אי דידע כלומר שהודיעתו מקמי דאכיל נפרוש ואי לבתר הכי מי נאמנת ומשני כגון וכו':

ובענין מה שהשיגו על הראב"ד לדעתי למ"ש הריטב"א בריש מכות דלהכי נאמן לומר גזלתי דבאמת על מעשה הגזילה אינו נאמן ואמנם נאמן שחייב לו מעות ואמרי' כעין פלגי' דיבורא כיון דאפשר זה בל"ז משא"כ הכא כיון דלא מהימני' לה שהיא עוברת ע"ד מאיזו מקום נפסידנה כתובתה. ואמנם אפשר ג"כ דהא מלתא תליא בפלוגתת הרמב"ם וש"פ לד' הרמב' דעכ"פ הפסידה כתובתה אפי' אם יקיימה א"כ שפיר שייך לומר בזה לענין כתובה הודאת בע"ד משא"כ לש"פ דאם מקיימה לא הפסידה כתובתה א"כ היא תאמר אני לא הודיתי שתוציאני בלא כתובה אדרבא אמינא אם אודה בעצמי שתסלח לי ול"ש בזה הודאת בע"ד:

תוס' ד"ה וספרה הק' בזה משום דל' מניין שסופרת מ' דספירה ממש בעי' וקי' עד"ז בשלמא ביובל אפשר דבאמת הוה מברכי' ב"ד משא"כ בנדה מעשי' בכל יום דאין מברכין. ואמנם אתי ק' לי כיון דלא חזיא לברך עד כלות הספירה חבריך בתר ז' כמו גבי נט"י אלא דמנט"י אין ראי' כ"כ דאיכא למימר התם זמנין חזי משא"כ מטבילת גר דלעולם לא חזי לברך מקמי טבילה שפיר איכא ראי'. ואמנם הר"ן פ' ע"פ כ' בפשיטות דאין שום ספירה מצוה כ"א ספירת העומר ואפי' ביובל הך ספירה ר"ל חשבון ולא הי' מברכי' כלל:

יקניטנה נ' דוודאי אם נודרת שלא בפני' נודרת נדרי' שאין בהם עינוי נפש דבשעת הנדר דעתה לקיים ועינוי נפש לא יסבול הבעל משא"כ אם נודרת מתוך הכעס אדרבא נודרת נדרי' של עינוי נפש וכיון דעכ"פ נדרה לא תידור תו ובעלה יפר שלא בפני' למען לא

תדע ותסבור שנדרי' אלו עלי' ואע"ג דבעי' סליחה עון נדרי' שבני' מתי' מיהת לא הוה. ומיושב ג"כ קו' תוס' דיפר לה אף דלא שמע לא היא העיקר הוא שתידור בפניו כדי שתידור נדרי' שיש בהם עינוי נפש משא"כ אם תידור שלא בפניו תידור נדרי' שאין בהם עינוי נפש ולא מהני הפרחו. ובענין מ"ש הפוסקי' דה"ה אם הוא נודר ואינו מקיים נ' דלא בעי' כה"ג באה בטענה דיולדת וקוברת גרע מאינו ראוי להוליד. ואמנם מה שדימו חיוב כרת לד' רש"י דזרעו נכר לגבי דידה לנדר נ' דלא היא דדווקא נדרי' משום דעכ"פ שייך בעל במקצת בגוויי' אף בנדרי' דידה בני' מתים משא"כ בשאר עבירות וכ"מ בפ"ע או"ח גבי ברכת שפטרני מעונשו ע"ש. דהבנים בניו ולא בניה:

ובענין פריעת ראש בחצר שמיאנו התוס' לפ' כד' הב"ח דר"ל ממעשי' בכל יום משום דמ' להו דבלא"ה ש"פ דידן פליג אירושלמי וס"ל דבחצר מותר דא"כ ל"ל לאפוקי ל' המשנה ממשמעותה ולמימר דהיינו קלתא לימא מתני' בחצר ואמנם לדידי מהא לא אריא דל' יוצאה ק' לש"ס אלא לאו ש"מ מתני' לאפוקי חצרה קאמר וא"כ ע"כ בקלתה מיירי ואדרבה פשיטא לן טובא דלענין פריעת ראש אין חילוק בין חצר לר"ה וכן דייק ל' יוצאה במתני' למימר דמיירי בגוונא דיוצאה דווקא בעי' והיינו קלתא:

וכשאני לעצמו הייתי אומר דש"ס דידן דלא מוקי מתני' בחצר כהירושלמי היינו משום דאף בחצר דת משה הוא ודבר זה לדעתי תליא בב' פירושי' שברש"י לפי' קמא דמבועל ילפי' מוכח ע"כ דגם בחצר עבדא איסורא והיא עברה בסתר והש"י נפרע ממנה בגלוי משא"כ לפי' בתרא מעזרה ילפי' דהויא ר"ה א"כ מצי למימר דבחצר לעולם דת יהודי' הוא דהוה אבל דת משה לא שמעי' ורש"י שפי' כפי' התוס' דבחצר אפי' דת יהודי' אין כאן כ' אפי' בתרא ועיקר והירושלמי ג"כ הכי ס"ל אלא דמודה דדת יהודי' מיהת הוה ממעשה נשים צדקניות ואמנם ש"ס דידן לדעתי כפי' קמא ס"ל וא"כ אפי' דת משה הוה ולא מצי לשנויי כהירושלמי:

מה שחנני ה' ית' בענין קידשה ע"ת פ' המדיר. תוס' ד"ה ע"מ יש להסתפק אי ס"ל דגם בנדרי' שייך סמפון ואתרוויי' קא מקשו וכ"ת א"כ היאיך שייך בדיקה בנדרי' לא קשיא אי ס"ל כשטת הרי"ף דהני תלתא דווקא א"כ שפיר שייך בהו בדיקה או דאדרבא ס"ל דאין בדיקה לנדרי' וא"כ ע"כ לא שייך בהו סמפון והכא קשיא להו אמאי תנא לנדרי' ומומין בהדי הדדי רי כראי זה לא ראי זה וע"ז תי' דאצטריך או דבאמת תרוויי' שקילי. והא דאכפל תנא למתני תרתי נדרי' ומומין משום דהא כדאיתא והא כדאיתא בנדרי' אף שהי' בה בשעת קידושין מהני התרה דבתר הכי משא"כ במומין: תנא קידושין כ' רש"י אינה מקודשת כוונתו דלרב באמת לא אייתרא רישא דאצטריך למתניי' משום

סיפא דבקודשה ע"ת מיירי אלא דהו"ל למתני קידשה ע"ת שאין עלי' וכו' וכנסה סתם אינה מקודשת ל"ל איידי סיפא: ומ"מ נ' דמהכא מ' לי' לרב דחדא קתני דבשלמא אי חדא קתני א"כ עכ"פ גופא דרישא אצטריך לסיפא ואך תיבות אינה מקודשת תנא איידי משא"כ לשמואל כולה רישא אייתרא ומה"ט כ' רש"י בקידושין כנסה סתם דאמר אי אפשי באשה נדרני' דמ' מדברי' דמפ' מתני' כשמואל אמנם למ"ש בקידושין אדרבה גם רב מודה דקדשה וכנסה סתם קתני דכיון דהתם ע"כ איידי תנן א"כ בשלמא אי סתם קתני א"כ אצטריך למתני לענין קידושין דבעי גיטא תנא אגב אורחא בכתובה לא בעיא משא"כ אי אע"ת קאי הרי מרישא ידעי' דדווקא בקדשה היא דאינה מקודשת דמ' בכנסה בעיא גיטא א"וו בין קדשה בין כנסה קתני וקמ"ל דבסתם אפי' בקדשה בעי גיטא ובכנסה אפי' בסתם אין לה כתובה. ועד"ז יש ליישב ג"כ מה דכ' רש"י שם תרי טעמא דרבה ור"ח דרבא שכ"כ מדברי' מספיקא דהנה י"ל דפלוגתיי' דרבה ורבא בהכא לרבה ל"ל אליבא דשמואל כלל א"א עושה ב"ז וא"כ אין כאן ספיקא כלל משא"כ לרבא ס"ל גם שמואל אי' לי' א"א עושה ב"ז אלא דלא אלים בין במקום תנאי בין במקו' קידושי' דרבנן משא"כ היכא דלא אתני ובא עלי' דגם הך חזקה דא"א לא אלים כ"כ הוה חזקה מול חזקה והוה ספיקא דאוריי' אמנם כ"ז בבעל משא"כ בקידש מודה רבא דלא הוה כ"א דרבנן וכיון שכ' דבקידושין בין קדשה בין כנסה קתני והתם לרב קיימי' גם רבה מודה דבכנסה ובעל הוה ס' דאוריי' ובקדשה מדברי' הוא דהוה וזה כוונת רש"י שם:

באלו נדרי' כ' רש"י דהוה ענוי נפש ומתגנה עלי' כוונתו נ' דאיכא למימר טעם הקפידא בנדרי' משום דשמא לא מקיימא ובני' מתי' ולה"ט אין חילוק בין האי נדרא לשאר נדרי' אמנם ר"ש בן יהוצדק ס"ל דהקפידא לא הוה אלא משום דמתגנה עליו לא משום בנים והיינו דק' לי' לר"פ כיון דעכ"פ סברא יש כאן לאקפודי בכל מילי מ"ט לא תיהוי קפידי' קפידא וד' רב אשי דבשלמא בנדרי עינוי נפש דאם תידור בתר נישואין בידו להפר קפיד דלא ליהוי עליו מקמי נישואין משא"כ נדרי' שאין בידו להפר בתר נישואי' א"נ דכייל להו משום דאין רצונו בהם מ"מ עיקר קפידי' לא הוה עליי' והיינו לשנא דאין קפידי' קפידא דקאמר רב אשי. ואפשר דפלוגתיי' במ"ש תוס' לצדד בסוגי' דנודרת אם הבעל מיפר נדרי אשתו שנדרה עד"ר דר"פ ס"ל אינו מיפר א"כ גם בנדרי עינוי נפש אין בידי' בכ"ז להפר דתוכל לידור עד"ר ורב אשי ס"ל דאפי' עד"ר מיפר:

וכ"ו כ' בשטת החולקי' על הרי"ף ואמנם נ' דד' רש"י כהרי"ף ולזה כ' דהני דווקא דאיכא תרתי נדרי עינוי נפש ומתגנה ג"כ לאפוקי שאר נדרי עינוי נפש. ואפשר דפלוגתת הרי"ף ודעמי' במ"ש בפלוגתת ר"פ ורב אשי דוק ותשכח:

וכ' רש"י אילימא ארישא כוונתו דר"ל ה"ה אסיפא אליבא דרב דמיירי בקדשה ע"ת ונקט רישא כלומר לרב וודאי לא א"ש אפי' לשמואל לא מצי קאי ארישא דאתני כ"א אסיפא לחוד:

אתמר קידשה ע"ת כ' רש"י נדרים נ' כוונתו דדווקא תנאי דלשעבר הוא דאפלגו בי' רב ושמואל משא"כ תנאי דלהבא מבואר בפוסקים דוודאי מחלה דכיון דידעי בבירור בשעת בעילה שלא נתקיים וז"ש רש"י דוגמא נקט: א"נ שכוון רש"י למ"ש בצריכותא לקמן אבל הכא דאיכ' תנאה כתב רש"י ולא מסיק וכו' דאינו חפץ ר"ל דלכאורה מהיות טוב אל תקרי רע ואמאי לא יכולין לבועלה לשם אישות ולזה כתב רש"י משום שלא ירצה שתהי' אשה נדרנית אשתו אפי' רגע שלא יכשל עבורה וא"כ עיקר רבותא דרב הכא אי בנדרי' מיירי משא"כ בשאר תנאי' לא אצטרי':

עוד י"ל בכוונת דבריו דהנה אביי החל ואמר לא תימא וק' מהי"ת נימא אמנם משום דק' לן אמאי לא קאמר רב ושמואל אמתני' למלתיי' והכא הו"ל למימר האי כנסה סתם רב אמר וכו' והיה נ' דבאמת רב לא קאי אמתני' כלל דטעמי' משום אחילי אחלי' ובנדרים מודה דלא מחיל כ"א בתנאי דעלמא שאין בהם קפידא' מיירי לא היא וכ"ת א"כ אמאי שוב לא קאמרי אמתני' למלתיי' משום דס"ד דהתם הוא דפליג שמואל משא"כ בשאר תנאים מודה דאחולי אחיל להכי נקט תנאי סתמא למימר דבכ"ג פליגי והנה בנדרים שייך מרוויי' יש בהם קפידא ואין בהם קפידא לזה נקט רש"י נדרי' דתרוויי' אתנהו בהו:

ולא תימא כ' רש"י אם מגרשה הי' נ' ע"ד שכ' במג"א דאם רוצה לקיימה אלא שאומר דמ"מ לא מחיל לתנאי' כ"א מכאן ולהלן למאי נ"מ לפרות כתובתה הראשונה לאו כל כמיני' כיון דחזי' דלא קפיד:

וד"א נר' דלכאורה מהי"ת נימא דטעמא דרב משום אחולי אחלי' ואפי' כתובה אי' לה הרי גט קאמר וא"כ כתובה הו"ל למימר דגט ממילא ידענא ולזה כ' רש"י דאי הוה נקט כתובה הו"א דבמת מיירי דאנן מוקמי' לי' אחזקתי' דוודאי מחיל כי היכי דלא ליהוי בעי' זנות משא"כ בעומד וצווח דלא מחיל ס"ד ניהמני' לזה נקט רב דצריכה גט כלומר אף דעומד ומגרשה א"כ חזי' דלא מחיל אעפ"כ לא מהימן:

היוצא מדברינו דה"ק אביי לא תימא סברת רב דמכח א"א עובב"ז אמרי' דמחל לא היא כ"א מכח א"א עובב"ז אמרי' דעכשיו בעל לשם קידושין ואמנם יק' מהי"ת נימא דמחול אם נוכל לומר דעכשיו קדיש מזה דייק רש"י דאי נימא אחולי אחיל אפילו כתובה אית לה וא"כ ס"ד כיון דבלא כתובה שוב שוויוה רבנן לבעילתו ב"ז א"כ וודאי מחיל כי היכי

דלא ליהוי בב"ז לזה קאמר אביי דלא היא כיון דאיהו לא שוויוה מאי דרבנן שוויוה לית לן בה:

אמנם באמת אין צורך לזה כ"א כמ"ש הר"ן כיון דביאה אירוסין עושה לא שויוהו רבנן לבבב"ז כה"ג בלא כתובה וכמ"ש הר"ן. ובזה כתב בהג' הטור ליישב קושי' הבי"ש סי' ל"ח ס"ק נ"ח ע"ש. וכ"ז לשטת רש"י דה"ט דלא אמרי' אחולי אחיל משום דגם עכשיו אין לה כתובה מדינא דנתכוון רק לקדשה וח"כ ע"כ הכוונה דעכשיו נתכוון לקדשה בבעילה אך למ"ש תוס' דהנ"מ בין הס"ד למסקנא לענין קנס ובעל א"כ עכ"פ בבעל מצי' לפ' שוב דאחולי אחיל וע"ז כתב תוס' ד"ה אלא טעמא דמ"מ הכוונה דעכשוו קידש דאל"כ לא הוה פריך מידי וכוונתם דדלמא הכא דווקא דשייך אחולי אחיל אמרי' דחלי קידושי' הראשוני' משא"כ אלו עכשיו קידש עדי' מבעי לי' קמ"ל התם דאפי' דל"ש קידושין למפרע אמרי' עכשיו קידש אף דליכא עדים דאנן סהדי כמ"ש הרא"ה בזה ואי אשמועי' התם הו"א התם קאמר שמואל דלא שייך קידושין הראשוני'. א"וו פשיטא להש"ס דר"ל אביי דגם הכא עכשיו קידש מטעמא כמ"ש משום כתובה לומר עכשיו קידש דלא צריך למיהב לה כתובה מדניתא אחולי אחיל דשוב הוה בב"ז משום כתובה:

ודייק להש"ס סברת אביי זו מדהק' עלי' דרבה מהרני בועליך ש"מ דאיהו אף כה"ג קאמר אף דל"ש חלי קידושי' הראשונים וש"מ דלא בעי' עידים על הקידושין כיון דאנן סהדי:

תוס' ד"ה לא תימא בסו"הד ע' רש"א וקו' עצמה הק' הלח"מ אד' רשב"א דס"ל מחילה לא מהני בתנאי ויישב ד' אביי והק' עליו מדר"א ע' בלח"מ פ"ז מאישות ונ' דדווקא מאביי ק' דהנה כבר כ' תוס' דאי חופה קונה לק"מ והנה ידוע דרב ושמואל נחלקו אי יש חופה לפסולות או לא ופשיטא דפלוגתיי' בדר"ה אי חופה קונה וא"כ בהא פליגי הכא ג"כ תרווי' ס"ל דמחילת תנאי לא מהני אלא רב לטעמי' דס"ל חופה קונה א"כ שפיר קדשה בחופה ושמואל לטעמי' דחופה אינה קונה א"כ בעי' בעיל דווקא אלא דקושי' תוס' הי' לאביי דקאמר לא תימא טעמא דרב משום אחולי אחיל דמ' ושמואל ל"ל אחולי אחיל אפי' אי אי' לי' אחולי אחול א"ש דשמואל לטעמי' דס"ל חופה אינה קונה וע"ז כ' תוס' דאולי ס"ל לאביי דגם שמואל אית לי' חופה קונה אמנם לא מ' כן ומשו"ה תי' מה שתי' משא"כ לר"א דלא קאמר כלל במ"פ רב ואשמואל לק"מ דדלמא באמת ס"ל דאזדו לטעמיי' וכ"ח אכתי הרי קיי"ל חופה אינה קונה וקיי"ל אפי' כנס צריכה גט היינו מדברי' כמ"ש הראשונים מל' ולא הי' כח ביד חכמים:

ובסברת התוס' האריך הר"ן ואסיק דבעי' דווקא שלא יקפיד בפ"א ושיהא התנאי להנאת המתנה והרגישו האחרוני' על המחבר ורמ"א שהשמיטו לד' הר"ן אלו ובמח"כ העלימו

עין מד' ש"ות הרא"ש שהביאו הב"י שכ' הבזה סברא אחרת והוא משום דאתי דיבור ומבטל דיבור ולדידי' לית לן בה בין אי קפיד בפ"א או לא קפיד וכן א"ש מ"ש הראשונים בענין הקו' מע"מ שאני כהן דהתם ה"ט משום דבעי' דיבור בהדי' לבטל דיבור הא' וכ"ז שלא אמרה כן בהדי' לא ביטלה והר"ן לטעמי' דבקפידא תלי' מלתא שפיר השיב משא"כ לד' ש"ות הרא"ש דבעי' דיבור דווקא וודאי א"ש ומ"ט השמיטוהו. ונ' דגם מ"ש הרא"ש דכשם שיוכל לבטל כך יוכל להוסיף לטעמי' הוא שכ"כ דמה לי האי דיבור מהאי דיבור משא"כ לד' הר"ן בשלמא מחילה א"ש משו' גילוי דעת משא"כ אי מקפיד אלא שבא להוסיף על התנאי מהי"ת. וכן מה שהק' הטו"ז מ"ש מנשבע לחבירו דקיי"ל דדוקא מחילה מצי מחיל לי' משא"כ תוס' זמן ג"כ לק"מ לד' הרא"ש אלו בשלמא הכא שייך לומר אתי דיבור ומבטל דיבור משא"כ בנשבע דהתורה אחשבי' להאי דיבור כמעשה כדאמרי' בעלמא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל בשם א"כ לא אתי דיבור ומבטל מעשה ומחילה מטעם אחר טפי מהכא לא נשבע:

והי' נ' דגם פלוגתת הרמבם והראב"ד בהני ב' סברות הרמב"ם אית לי' סברת הר"ן וא"כ מהי"ת נצטרך עדים על המחילה כיון דלא הוה כ"א גילוי דעת בעלמ' דלא הוה קפידא משא"כ הראב"ד ס"ל הטעם משום אתי דיבור א"כ בעי' דליהוי דיבור בתרא אלים כי דיבור קמא משא"כ אם בדיבור בתרא ליכא עדים לא אתי ומבטל דיבור קמא אא"כ יק' אד' המחבר שפסק כהרמב"ם דלא בעי' עדים ולמ"ש ע"כ כהרא"ש ס"ל:

והא אפליגו בה ע' תוס' והנה בר מן דין כבר כתב תוס' ליישב ד"ה בההיא מ"ט לא קאמר הש"ס הך צריכותא דיבמות ונ' דהש"ס דהכא אדאביי קאי והכא קמק' למה לי' לאביי לאשמועי' דטעמי' דרב לא הוה משום אחולי הא ע"כ אין זה טעמא דרב דהרי ק' לן והא קמפלגי ומאי אית לך למימר דאי מהכא הו"א דאחולי אחלי' וא"כ ממשנה יתירא ידעי' דלא הוה טעמא דרב משום אוחולי אחלי' וע"ז משני דלמא אכתי משום אחולי הוה טעמא דאלא"ה הו"א אתנאי' סמיך והיינו צריכותי'. ומעתה גם אידך קו' ל"ק למ"ש רש"י דאי אמרי' אחולי אחלי' גם כתובה אי' לה וא"כ ה"ק שוב הש"ס מאי אית לך למימר דהכא ס"ד דלחומרא אימת הוה הכא לחומרא אי לית לה כתובה משא"כ אי אית לה כתובה כיון דאפילו ממונא מפקי' א"כ ע"כ גם לקולא אמרי' ולמה אצטריך שוב לרב לאשמועי' ומשני דס"ד איכא צריכותא אחריתי: רש"י ד"ה מאי לאו כוונתו דעיקר קו' הש"ס הי' משו' דכה"ג א"ש מ"ט גיטא בעי וכתובה לא בעי וכ"כ עוד בתי':

תוס' ד"ה והא הכא מד' מבואר דלא כהרא"ה שכתב דסברת אדם יודע היינו שרוצה שיוגמרו הקודו' באופן המועיל דלד' ל"ק קו' תוס' דהתם בקטן שפיר שייך דרוצה שיגמרו

קידושין באופן המועיל ול"ד כלל לתנאי דאתנאי' סמיך וע"ד אחר אינו חפץ בה ובקטנה לא יעלה ע"ד עכשיו לקדשה: תוס' ד"ה אלמא כיון דעבד מעשה לולי דברי' הי' נ' דכוונת הש"ס עד"ז לא חשוד אינש מישראל כשמניח תפלין שדעתו כדי שירויח וה"נ כשחולץ ודווקא קודם שיעשה המצוה יצרו תוקפו לבקש כסף משא"כ לאחר שכבר עוסק ואמנם א"כ מכ"ש דלא אמרי' דבעיל לשם זנות אם יכול לבעול לשם קידושין ומעתה בשלמ' הכא א"א עובב"ז ה"נ מצי' למימר עד"ז גבי חליצה משא"כ אם גם הכא לא נימא א"א עובב"ז מכ"ש דהת' לא נימא כן. ומיושב בזה קושי' הלח"מ אהכ"מ פ"ו מאישות ע"ש:

רש"י ד"ה והא ביאה הרני בועליך כוונתו דע"כ ילפי' מב"ג וב"ר תנאי דלעתיד דס"ד לא אתי דיבור ומבטל מעשה וגלי לן קרא בב"ג וילפי' מני' דומיא דווקא משא"כ תנאי דלשעבר דהוה כעין מקח טעות א"צ למילף מב"ג וב"ר וא"כ אין ראי' מקידש ע"ת ובעל דהתם תנאי דלשעבר והוצרך להביא הרני בועליך ע"מ שירצה אבא דהוא תנאי דלהבא וע"כ בעי' אפשר לקיימו: אתקיש הויות כ"כ הראשונים דלא אמרי' אפכא משו' דהני כסף ושטר תרתי ול"נ משום דאמרינן ג"כ אתקש הויה ליציאה ובגט מהני תנאי:

כל המומין הפוסלין נסתפק הבי"ש דאם אמר כל מום הוה כמו כל נדר ולי לא ארי' דהתם נדר מיהת הוה משא"כ הכא לא הוה שאר מום מום כלל: הזקן פי' רש"י גבי בהמה תנן כוונתו דהאיך ס"ד למרמי זיעה או זוהם אלא דבבהמה אין הזיעה המום כ"א הזוהמא האחר הזיעה:

פי' לתי' בתרא של תוס' דה"פ בין אותן שפוסלין בבהמה קבועין בין אותן שפוסלין אבהמה עוברין כגון חוורור ולעולם מזוהם הכא והכא קבוע בעי': והוא יכוננה עליון ע' רש"י כוונתו דמהכא דרש אביי חד מנייהו וכו': בענין קושי' הב"י במוכה שחין למ"ש הרמב"ם דאיהי קולא במוכה שחין אין קו' כ"כ מני' לדידה:

במ"ש הרמב"ם אפי' קריבה נ' פשוט דלטעמי' דס"ל דשומא בעור הפני' בעי' קמ"ל אפי' קריבה לשער מקרי עור הפנים:

בענין התיר החכם וריפא הרופא פ' המדיר:

הרכה אצל חכם פי' רש"י אחר הקידושין כוונתו לד' התוס' דדווקא קודם שידע הבעל דהיינו לאחר הקידושין לאפוקי אחר שנתבטלו כבר:

והתירה ק' לי' לרש"י התיר לה הו"ל למימר לזה כ' דה"ל להתירה ר"ל אותה מן המומן: ועמד הרש"א ע"ד התוס' כיון דהטעם משום מיאוס אפי' בדידי' והי' כמ"ש הרא"ש דבכ"ד ניחא לה וקשה לפי"ז להש"ס בס"ד לקמן דלא ידע מסברא זאת מאי פריך מאותה הברייתא תקשי לנפשי' וצ"ל דהו"מ למימר וליטעמיך ואמנם לכאורה הי' אפשר לחלק

בנתרץ ג"כ קו' הראשונים כיון דמצי מחיל לתנאי אמאי אמרי' גבי ע"מ שאני כהן דאעפ"י שאמרה בלבי הי' להתקדש לא מהני ונ' דבשלמא אם המתנה עצמו מגלי דעת שלא הקפיד וודאי לא גרע ממחילה משא"כ התם בשלמא אם היא היתה מקדשת אותו שפיר משא"כ כיון דהוא מקדש אותה ואיהו לא ידע דבלבה להתקדש לו וע"כ לא גמר בדעתו כלל לקדשה כ"א משטה הי' בה ומשו"ה אינה מקודשת ואפשר דאפי' מחילה לא מהני התם ומעתה ה"נ בע"מ שאין בה מומין אמדי' דעתי' דר"ל עכשיו דאם יש לה עכשיו שוב נמאסת בעיניו משא"כ ע"מ שאין בו מומין כיון דידע דיש בו מומין ע"כ כוונתו הי' שלא יהי' בו בשעת נישואין כי ילך אצל רופא לרפאות קודם וע"כ היא מקודשת וא"צ לטעם דבכ"ד ניחא לה. אלא דמהרש"א מ"מ כ' שפיר דאי אי' להו לתוס' הך סברא א"כ דלמא לעולם בלשון תליא מלתא ואעפ"כ לגבי דידי' מקודשת מטעם שכ' מלא ש"מ לית להו לתוס' הך סברא. ומ"מ אם אינתא לגרסתינו בטור דס"ל בל' תליא מלתא דייק לי' משום דק' לי' אד' תוס' מהש"ס לקמן וא"כ ע"כ נצטרך לחילוק שכ' ושוב מצי' לומר דבל' תליא מלתא:

והנה למ"ש תוס' דלאו בלשון תליא מלתא מ"מ א"ש דדווקא אם התיר לה החכם דאין עלי' עונש נדרים משא"כ אם אבי' וארוסה הפירו נדרי' לא מהני משום עונש נדרים דאינהו מיגז גייזי ומ"מ נ"מ בין אי בל' תליא מלתא או לא למ"ש תוס' קטנה מופלאה סמיך לאיש דעונש ליכא ואי בל' תליא מלתא לא מהני הפרה דאב ובעל אבל אי בעונש תליא מלתא מהני: וע' ח"מ ובי"ש בענין הסתירת שו"ע מסי' קמ"ג וד' הבי"ש ק' להולמם דנימא התם ג"כ דלמא לא מציא לקיומי בתנאה וצ"ל דהתם אין לה ברירה משא"כ הכא דנמא יכפה יצרה לעבור על הנדר ותשאל עלי' אח"כ כדי שלא יהא לה עונש ומ"מ הוא דוחק ולי"נ דהנה כ' הפוסקים דעיקר הנדר בחרטה תליא ומשעה שנתחרט אדם על הנדר באמת בטל הנדר אלא דצריך התרת חכם משום דאינו מתיר נדרי עצמו ומעתה הנה וודאי לא חשדי' לה שתלך אצל החכם להתיר אמנם להא חיישי' שפיר שתתחרט על הנדר ואם תתחרט וחרטתה תהוי חרטה גמורה אף דלא אזלא לגבי חכם מ"מ מן התורה מיהת נדרה בטל ובניו ממזרי' ואין זה ענין כלל לתנאי:

לד' רבי' ירוחם צריך להוסיף מעט דמיירי שהבעל במ"הי דאלא"ה גט למה לאודועי לי' וצ"ל דמ"ד בעי גט באמת לאו דווקא ואיידי דאמר אידך בלא גט אמר האי בעי גט:

אצל חכם אינה מקודשת כתב רש"י חכם אתכם קא מק' כוונתו דרופא אגב גררא נקטא ונרא' דחי לאו דאייתי האי דרופא הו"א דהך ברייתא לאחר שידע הבעל אלא דרופא ע"כ קודם שידע ג"כ מיירי ודומיא דהכא נקט חכם: מ"ט דר"י נראה דלא תקשי לימא הא

ר"מ הא ר"י דלכאורה גם ד"י אית לי' א"א רוצה שתתבזה דאל"כ מ"ט לא ידעי בו רבת יחזיר לזה קאמר דע"כ צריך לומר דבידעו טעמי' משום דאין הפרה ואכתי מאי אהניא וצ"ל דס"ל משום פריצות א"כ אף אנו נאמר דלי' לי' קלקולא כלל:

ולא הכם פי' רש"י בגבעוני' כתיב דק' לי' התם משום דכל ישראל הי' באותה שבועה דשבועת הנשיאים הי' בעד כל ישראל וא"כ מי הי' יכול להתיר לזה כתב רש"י בגבעוני' כתב כלומר דהתם נאמר ואת פי ה' לא שאלו דהיינו אלעזר הכהן וא"כ אלעזר הי' יכול להתיר סוגיא דמומין פ' המדיר דף ע"ה ריש קייטא תרי"א:

היו בה מומין הנה לכאורה מ' דהך מתני' אתי' לפרושי מתני' דלעיל דקתני תרתי בבית חדא משקידשה וחדא בכנסה ועלה קאי מתני' דבקדש' על האב להביא ראי' ובכנסה על הבעל להביא ראיה אא"כ הוה מוכח כד' הבי"ש בשטת הטור דמתני' לענין קידושין ג"כ מיירי אלא דלרב אשי דמוקמי מתני' במנה לאבא בידך לכאורה ליכא למימר הכא דאי על הקידושין אנו דנין מאי מנה לאבא שייך כאן א"וו לרב אשי אכתובה לחוד ומ"מ ר"א דמוקי מתני' בתרי תנאי שפיר מצי' למימר דטעמא דידי' דס"ל דמתני' לענין קידושין מתניא ולית' לתי' דרב אשי ולתי' דרבא יבואר לפנינו מ"ט לית לי' וממילא ל"ק קו' תוס' אמאי לא נקט תנא רבותא טפי ברישא וסיפא לר"א לא היא אדרבא אילו נקט ברישא כנסה אנא אמינא לענין כתובה דס' ממונא לקולא לא אזיל ר' יושע בתר חזקת הגוף משא"כ לענין קידושין דס' איסורא לחומרא מודה לר"ג קמ"ל ואי נקט בסיפ' עודה בבית אביה ס"ד התם לענין קידושין דס' איסור לחומרא הוא דקאמר ר"ג משא"כ בכנסה דס' ממונא לקולא מודה קמ"ל ואמנם עכ"פ באמת טעמא מיהת בעי אמאי באמת לר' יושע ספק איסורא לקולא וצ"ל דמוקי חזקת פנויה בהדי חזקת הגוף והרי מום לפני' וא"כ אפי' ס' לא מחשיב ומעתה ביארו ד' רבא שהשיב לד' ר"א מדלא קשיא לך דלשמועי' ברישא רבותא טפי ש"מ דס"ל אפי' לענין אי' קאמר ר' יושע וע"כ דאי' לך דלר' יושע כולהי חזקי' שקילי כחזקת הגוף וע"ז קאמר רבא דלא היא דדווקא חזקת ממון לא זולת והביא ראי' מנגע אמנם לפי ראי' צ"ל דבנזקק לטומאה איירי כמ"ש תוס' ויק' תו קו' רש"א א"כ יפלגו ר"י ור"ג מהיפוך להיפוך אלא שהר"ש בנגעים שם תי' דלרבא טעמא דר"ג משום ברי ושמא והיינו דמסיק רבא דלד' ע"כ טעמא דר"ג משום ברי ושמא ומתני' בשמא ושמא והתם אזלי' לר"ג בתר כ"נ כ"ה ואמנם ר"א ס"ל דבחזקה לחוד פליגי וקשה לי א"כ מ"ט דר"ג בנגע אע"כ בלא נזקק מיירי וטעמא דרבנן כבר כתב הר"ש שם דס"ל דתליא במצוי ומצוי יותר שיהפך השער ע"י הבהרת וא"כ מנגע אין ראיה ושפיר מיירי מתני' לענין קידושין וגם א"א לאוקמי כר"ג בשמא ושמא דלר"א ל"ש ומדברינו מוכח

כפי' רש"י לקמן דלרנב"י דמשני כלה בב"א ע"כ לר"א קאי דלדידי' מיירי מתני' לקידושין ג"כ משא"כ לרבא ורב אשי וד' רש"י דאם הקידושין קיימין מס' אפי' מ"מ אין מחזירין: ואמנם כן אכתי יק' לרבא ורב אשי לשנא דהי' בה אמנם אי ס"ל כשמואל דבכנסה דסיפא מלתא באנפי נפשה ול"ד כנסה ה"ה קדשה א"כ קאי מתני' דהכא אסיפא דהתם ואשמעי' דכנסה ל"ד משא"כ לרב היינו צריכין לומר כר"א אא"כ קשה הל' אהל' דקיי"ל כרב וקיי"ל כרבי' ורב אשי וצ"ל דלעיל מיירי מתניתן היכא דהיכר שהיו בה מומין אלו בעת הקידושין ומס' לא קמיירי ותנא דידן ביאר בס' מה דינה:

ועודה ק' דל' יתירא הוא דהו"ל למימר היו בה מומי בבית אביה ואלא מיהו לרב אשי ל"ק דקמ"ל דעודה ר"ל שהיא עדן כמנערותה בבית אביה דהיינו בבוגרת אלא לרבא ולמ"ש הרמ"ה וכן לר"א אליבא דכ"ע ק' ונראה דגם לרבא ל"ק דאשמועי' דווקא אם עודה לאפוקי אם נשאת אף שהבעל הביא עדים דמשנתארסה היו בה מומין אלי לא מהני וכ"ת הא מסיפ' ידעי' סד"א דסיפא בבעל דאלים חזקה דא"א שותה כמ"ש הרמב"ם למסקנא קמ"ל דאפי' בחופה אמרי' הך חזקה וכ"ת א"כ אמאי לא אק' אביי מרישא לא היא דדלמא רבא בהא כרב אשי ס"ל דמתני' בנער' דווקא ואמנם למסקנא ד' רמ"ה דתרוויי' צריכי והיינו טעמא דהרמב"ם ג"כ דס"ל נבעלה עדיפא חזקתה מדאצטריך תרתי כהרמ"ה ס"ל ואמנם להרא"ש דחדא לתערה אין ראי' להרמב"ם וד' הרמ"ה והרמב' קשורי' זה בזה:

אמנם לר"א אכתי ק' אלא דלשטת התוס' לר"א אצטריך ג"כ למימר דדווקא עודה משא"כ אם נשאת איכא חזקה אא"ש ולא מהני עדים והוה מיושב קו' רש"ל דלא בעי ר"א למוקי אליבא דחד תנא דק' לי' א"כ האי ועודה ל"ל בשלמא אי סיפא תנא אחריתי שפיר. א"וו ב' תנאי נינהו. אמנם למ"ש בד' ר"א ג"כ א"ש דנקט ועודה לאשמועי' דמיירי לענין קידושין: אמנם אפשר לומר דאשמועי' אפי' בנערה דהיא בבית אבי' וס"ד דל"ש למימר נסתחפי שדה הבעל וכ"ת הרי עכ"פ מקודשת דהרי לא הי' בה מומין מ"מ ס"ד דכיון דאין כתובה לארוסה אלא בכ' לה מדעתו ואדעתא דליהוי לה מום לא כ' לה א"כ לא בעי' למיהב לה קמ"ל דמ"מ אמרי' נסתחפה שדהו ומזלו גרם ושפי' צריך ליתן לה:

והנה למ"ש יק' אהטור דאזיל בשטת הרא"ש דגם לרבא דווקא נערה א"כ מנ"ל תו דנבעלי חמירא מנכנסה לחופה ואמנם בנדקדק לשנא דמתני' דקתני על האב להביא ראי' אב מאי עבדתי' אלא דלרב אשי הטעם דבעי ראי' משום מנה לאבי' א"כ שפיר אצטריך אב אמנם א"ב מהאב ידעי' למעוטי בוגרת ועודה בבי' אביה ל"ל ש"מ למעוטי נכנסה לחופה אתי דס"ד דטעמא כדרבא ולפנינו אי"ה יבואר דגם לרב אשי אי' לי' הא דרבא וכ"ת מסיפא ידעי' סד"א סיפא בנבעל' דווקא ש"מ תו דנבעלה חמירא אא"כ אכתי לרבא

בשטת הרמ"ה יק' נהי דעודה אצטריך האב ל"ל ונרא' דמזה דייק להרמב"ם דפ' כרבא מלי"ב דשמואל דמתני' לענין כתובה ולא לענין קידושין ולהכי נקט האב צריך למימר דלא בעי ראי' כ"א לענין מה שנוגע לאב ולא לדידה אמנם להטור למ"ש לא אייתר האב א"כ שפיר כ' דין משנתינו גם לענין קידושין אמנם אכתי לר"א ק' ל' האב דנקט ונרא' דלכאורה בלא"ה י"לד כי היכי דעביד הש"ס צריכותא בפ"ב א"כ הכא מאי אשמועינן תו' ונ' דטובא אשמועי' דלכאורה איכא למימר ע"כ קאמר ר' יושע אלא דחזקת הגוף לא אלים מחזקת ממון וברי דידה לא מעלה ולא מורידו אמנם אכתי הדבר שקיל וכ"נ ד' התוס' לפנינו ד"ה כלה בבי"א ולקידושין ע"ש אמנם א"כ בס' השקול ע"א שאינו נוגע בדבר נאמן ואם ע"א נאמן אף קרוב נאמן וא"כ גם האב היכא דבגרה בתו יהא נאמן ולזה קאמר תנא דידן דאין עדותו של אב כלום וא"ש קו' תוס' דלנקוט רבות' טפי דאיידי דבעי למתני האב אינו נאמן נקט למלתי' בארוסה דבנשואה אב מאי עבדתי' והן ד' רבא עלי' דר"א מדקאמרת רישא ר' יושע וע"כ מוקמת למתני' דעודה לאו דווקא כ"א ארוסה קאמר ומ"מ ס"ל דלא מהני עדותו של אב ומ"ט ע"כ ס"ל דלאו דחזקת הגוף לא אלים מחזקת ממון כ"א אדרבא חזקת ממון אלים מחזקת הגוף וא"כ לא עדיפא חזקת הגוף לר"י משאר חזקות והא ליתא:

צריך להביא יילד ל' צריך הו"ל למימר על האב להביא ראי' והי' לדקדק מכאן דמתני לענין כסף קידושין ולהכי קאמר צריך למימר דאי לא מייתי ראיה אתי בעל ומפיק והוה מיושב קו' הרמב"ן מנ"ל לרנב"י דמיירי מתני' לענין קידושין ולשון צריך קדייק אלא דהבי"ש הוכיח דאי מהדר כסף קידושין ע"כ הקידושי' בטלין והקשו עליו הרי שוויי' נפשי' חד"א ונ' להכריע דוודאי אם קבלה בעצמה הקידושין באמת אין הקידושין בטלין אמנם תנא דידן מיירי שאבי' קיבל הקידושין וא"כ נהי דהיא אומר' דמשנתארסה נולד בה המום מ"מ בגוף הקידושין בל ידעה מה ול"ש שווי' נפשה ומ"מ מיושב שוב דנקט תנא ועודה בבית אביה למימר דמיירי בקטנה או נערה שקיבל בה אביה קידושי' ולמימרא דאפי' הקידושי' בטלין ומעתה מיושב שוב קו' תוס' דלמה לא נקט תנא רבותא טפי משום דבעי' לאשמועי' דיני' אף לענין קידושי' דהיינו להחזיק ומיושב שוב קושי' תוס' ד"ה כלה בבי"א מנ"ל לרנב"י דר' יושע אפי' להחזיק קאמר דאל"כ למה לא נקט נכנסה לרשות הבעל:

ואמנם ד' רש"י דמתני' לענין כתובה וצ"ל דל' צריך למימר דאפי' תפס מפקי' מני' ומיושב לשון הש"ס לקמן דל"פ בפשיטות מ"ש סיפא דס"ד רישא בארוסה דאין דרך להתפיס לה צררי וא"כ בא האב להוציא וצריך להביא ראי' וסיפא בנשוא' דדרך להתפיס צררי

כה"ג מודה ר' יושע אמנם מל' צריך מוכח דאפי תפיס מפקי' מני' והיינו דקאמר אי לא מייתי ראי' האב מהימן אלא דאכתי איכא למימר בתפס ספיקא מיהא הוה ולהכי האב אפי' תפס בעי לאתוי ראיה ואלא"ה ספיקא ואמנם סיפא דמיירי בתפס גם הבעל אי לא מייתי ראיה ס' הוה דחזקה דהשתא שקולה מול חזקת מרא קמא לר' יושע לזה קאמר הרי בסיפא קאמר הבעל צריך להביא ראי' והרי בסיפא למ"ש אי מוחזק הבעל באמת א"צ ראי'. ואמנם רבא ק' לי' כי הא על דר"א למה לא אוקמא כר' יושע וכמ"ש רישא אבל תפס וסיפא בתפס אלא לאו ש"מ דס"ל לר"א דאפילו בתפס ס"ל לר' יושע דחזקת מרא קמא אלים ולא מהני חזקת הגוף לסייע חזקה דהשתא וא"כ ליתי לי' לר' יושע חזקת הגוף כלל וע"ז קאמר ל"ת הכי וא"כ שפיר מצי קאי מתני' לד' רבא כולא כר' יושע ומדשני רבא בתר הכי בגוונא אחריתי ש"מ משום דבעי לאוקמא מתני כר"ג דהל' כוותי' וז"ש רש"י רבא מהדר וכו' כלומר דאלו כר' יושע כבר א"ש לד' רבא קמייתא:

אכן מ"ש רש"י אם בא לתבוע נ' ג"כ שכוון לזה דבלא ראיה אפי' תביעה אין לו. אמנם מ"ש רש"י מן האירוסין וכו' עדן מיותר ונ' כי רש"י בא עורר אותנו על דבר נחמד דהנה לרב אשי דטעמא דמתני' משום מנה לאבא א"כ לכאורה לר' יודא דס"ל דאם גרשה הבעל בנערותה בפעם ראשונה אפי' בנישואין הכתובה של אב ומעתה כיון דמתני' ע"כ בנערה דבבוגרת לא הוה מנה לאבא וא"כ ר"י פליג וק' דהרי חכמים דר"מ היינו ר' יודא מ' דלא פליגי כ"א לענין מומין שבסתר לא זולת א"וו דע"כ הדר רב אשי מדרבא דלא ס"ל הך סברא כ"נ כ"ה ומפיק כ"נ ויהיב תחת זה מנה לאבא אמנם הא מודה רב אשי דהך חזקה אא"ש אלימתא וא"כ גם ר' יודא מודה בנשאת דאף דמנה לאבא היא מ"מ איכא חזקה אא"ש בהדי חזקת הגוף ועל הבעל להביא ראי' וז"ש רש"י דווקא לענין כתוב' מן האירוסין ומזה שממאן לקחתה ועדן לא לקחה אבל אם נשאה אפי' לר' יודא מ"מ כבר לקחה ובעי' לאתויי ראי' ובזה יובנו ג"כ ד' רש"י ד"ה נכנסה שכ' ניסת ובא להוציאה וכו' כוונתו דלרב אשי טפי הו"ל למימר יצאה מרשות האב דהרי גם בבוגרת דינא הכי לרב אשי לזה כ' רש"י דאי נקט תנא יצאה מרשות האב סד"א דאם נשאת בנערותה באמת לר' יודא מיהת על האב להביא ראי' קמ"ל דאם נכנסה לרשות הבעל ע"י נישואין אף כי לענין כתובה לא יצאה עדן מרשות האב מ"מ על הבעל להביא ראיה ומ"מ לא קתני בהדיא ניסת כדי לכלול ג"כ בוגרת וע' לפנינו אליבא דרבא ור"א בס"ד:

ואמנם במ"ש רש"י מזה שממאן לקחתה י"ל עוד דרך אחר דדווקא אם לא יחפוץ לקחתה אזי על האב להביא ראי' משא"כ אם יחפוץ לקחתה ומ"מ טוען כי קדושי' הראשונים בטלי' ובעי למכתב לה כתובה חדשה אנן אמרי' חזקה א"א מפיס במומין ומדתפייס

ברשותו נולדו ודייק לי' לרש"י הכי מל' יתירא דקתני תנא ונסתחפה שדהו דבלא"ה ג"כ מקודשת כיון דבשעת קידושי' לא הי' בה מומין הללו אלא לאו לאורויי הא גופא דאם נולדו המומין ברשותו אין דרך להקפיד על מומין. אמנם אפשר דתנא בא לאלפוי לן מלתא אוחרא דבלא"ה י"לד למה לא תני כדקתני סיפא עד שלא נתארסה לא הי' בה אלא לאו דאשמועי' דאם המומין הם כמו צרעת וכיוצא שהדרך אם גם ירפא בילדותם הדרי ואתי כמובא בפוסקים כה"ג לא מהני אם נולדו משנתארסי כ"א בעי' דליהוי מומין דשייך למימר בהו ונסתחפה שדהו דהיינו מזלו גרם ולהכי נקט למלתי' בנתארסה לסיים בה ונסתחפה ומכ"ש דא"ש מ"ש לגי' נולדו בה מומין:

ואמנם בענין דנקט משנתארסה י"ל עוד דאי נקט משלא נתארסה לא היו בה סד"א דבעידי לא ראינו ג"כ סגי דהיינו במומין שבגלוי ולר"מ לכשירה ליתא מדלית לי' בגלוי ראה ונתפייס להכי נקט דבעי' עדים אימת נולדו: נכנסה וכו' כ"כ דלרב אשי א"ש אמנם לרבא יק' והי' נ' דמכאן יצא לרבינו ירוחם דבהגיע זמן ולא נשאו סגי ולאו דבעי למימר דבהגיע זמן בעי לאותויי עדים עד שלא נתארסה כ"א במשנתארסה סגי דאכתי אין כאן חזקה אא"ש ותנא דידן בא רק לכלול גם הא מלתא אמנם אפשר לומר דאי נקט ניסת ס"ד דטעמא משום אין אדם עושה בעילתו ב"ז וכ"ת מאי אהני א"כ אי מייתי ראי' לא היא בהך חזקה לחוד לא מפקי' ממונא אלא דאיכא בהדה חזקת הגוף וכי מייתי ראיה ליתא לחזקת הגוף א"כ שפיר מפטר וכ"הג מיירי מתני' דכנסה סתם תצא שלא בכתובה כגון שהביא עדים דעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו להכי נקט נכנס' למימר דבחופה לחוד סגי דגם בחופה אמרי' לענין תרומה חזקה אא"ש וכו' ואמנם לשטת הרמב"ם וודאי א"ש דדייק תנא למימר דווקא בנכנסה הוא דמהני ראי' משא"כ בסוף נישואי' דהיינו ביאה אפי' ראי' לא מהני וכנסה דלעיל בחופה מיירי: כ' רש"י ראי' עדי' וכולה מפ' בגמ' אפשר דלכאורה לרבא סגי אי מברר דלא בדקה וא"צ עדי' כ"א ראי' עד שלא נתארסה אלא א"כ אין פי' ראי' לרבא כמו לר"א ורב אשי וכל כי האי הו"ל לש"ס לפרושי. וז"ש רש"י עדי' דהרי כולה מפ' בגמ' ר"ל לחד סתמא כי אידך:

אמנם נ' כוונת רש"י דלכאורה מ"פ אביי לקמן ארבא למה בעי ראי' עד שלא נתארסה דלמא האי ראי' לאו היינו עדי' וא"כ ל"ש למימר גביי' כ"נ כ"ה כיון דלא אתברר וה"ק תנא אם עד שלא נתארסה בראי' סגי ואמנם בעדי' באמת סגי במשנתארסה אלא ע"כ פשיטא לי' לאביי דעדי' בעי' עכ"פ והיינו דאצטריך לפרושי כולה בגמ'. ואמנם הא דפשיטא לי' נ' דדומיא דרישא דוודאי ראי' היינו עדי' אמנם ה"ד אם רישא להוציא מיירי משא"כ אי

רישא לקידושי' דהיינו להחזיק ק' תו דלמא ברישא ג"כ לאו היינו עדים ומ' מזה דלרבא באמת הקידושין קיימי' ויש כאן סיוע לד' הרמב' דלא מייתי משנתינו כ"א לענין כתובה: וחכ"א י"לד אמאי לא תניא להני חכמי' לעיל במתני' גבי המקדש את האשה ובשלמא לשמואל ל"ק דמוקי להך דלעיל בכנסה סתם וס"ד דהתם הוא דקאמרי רבנן משא"כ בהתנה לא קמ"ל הכא דל"ש ומ"מ גם לשמואל צ"ל דקאי רק אסיפא דאי גם ארישא א"כ התם ברישא הו"ל למתני אמנם לרב מ"מ ק' וצ"ל דאדרבה מהכא דייק רב דמתני' דלעיל בקדשה ע"ת מיירי והשתא אי תנא לה התם ס"ד דאדרבה בכנסה סתם לחוד מיירי דאי בע"ת מה שייך לחלק בין בגלוי בין בסתר להכי לא קתני לה התם ומעתה בהא פליגי רב ושמואל רב ס"ל דאלו מתני' דהתם בכנסה סתם באמת התם הוה תני לה א"וו מתני' בע"ת ולהכי לא תני לה התם כי היכי דלא נוקי מתני' בכנסה סתם משא"כ שמואל מוקי לה לעולם בכונסה סתם ואדרבה להכי לא תני לה התם משום דאף בקדשה ע"ת דינא הכי. ובדברינו מבוארי' ד' התוס' כי מתחלה תירצו לרב בקדשה ע"ת ולבסוף סיימי וקאי בין ארישא בין אסיפא דלכאורה וודאי מסתבר דלא קאי כ"א אסיפא דאי קאי גם ארישא יק' בהתנה מאי שייך לחלק אמנם כיון דלרב גם סיפא מיירי בקדשה ע"ת א"כ אכתי קשיא ומדתרצי' אליבא דרב א"כ גם לדידן שפיר מצי תו קאי בין ארישא בין אסיפא:

בד"א במומין וכו' ק' לאו רישא סיפא ולא סיפא רישא דברישא מ' דבסתר תליא מלתא ומסיפא מ' דבגלוי תליא מלתא ואמנם לד' הג"א דהאי בגלוי ל"ד כ"א נראה ואינו נראה ל"ק דתנא רישא לגלוי סיפא דלאו דלאו בגלוי ממש קאמר אמנם לד' התוס' דבגלוי ממש ק' וצ"ל לד' התוס' דרבנן תרתי קאמרי הא דמחלקת בין אב לבעל היינו בסתר שם שייך לחלק משא"כ היכא דנראה ואינו נראה בכ"ג על הבעל להביא ראי' ואמנם בגלוי ממש אין הבעל יכול לטעון כלל וא"כ מוכח שפיר דקאי חכמי' בין ארישא בין אסיפא והנה מבוארת שטת התוס' מדאמרי רבנן בד"א וכו' מוכח דגם ארישא קאי וא"כ ק' מהתנה ש"מ דאדרבה משום דאותן ראה א"כ ע"כ במומין שבגלוי מיירי ור"מ במרחץ פליג ואמנם ד' הג"א דוודאי לא קאי רבנן כ"א אסיפא משום קו תוס' וא"כ א"א לפ' האי בד"א ע"ד שפי' תוס' אלא לאו ש"מ דמתני' לא מיירי מבגלוי ממש וא"כ סיגי' דלעיל כר"מ. וכ"ח הרי עכ"פ מ"מ ק' גם בסיפא לרב כמו שהק' תוס' לא היא בסיפא טעמא אחרינא איכא דהנה באמת איכא חזקה אא"ב ב"ז אלא דבחזקה זו לחוד אין מוציאין ממון ואמנם במומין שהם מפורסמי' אמרי' חזקה שמע בהאי חזקה אאבב"ז ושפיר אי' לה כתיבה ובדברינו מיושב קו' אחרת הרי אמרי' חזקה א"א מתפייס במומין אמנם לא

אמרי' כן כ"א נגד חזקה אא"ש בכוס משא"כ נגד חזקה א"א עושה ב"ז לא אמרי' כן ואף דעדן לא בעל מ"מ סתם חופה לבעילה קיימא וזה אלם מהך חזקה דא"א מפייס במומין: אמנם מד' הרמב"ם למדנו תי' אחר על קו' אלו שכ"כ כי מומין אלו מפורסמי' וחזקה שמע כוונתו דבשלמא מומין הצריכין בדיקה איכא אנשי דלא בדקי משא"כ מומין המפורסמי' ומדברי' אלו מובן כ"כ דס"ל כהג"א דנראין ואין נראין בכלל בגלוי דאי ס"ד בגלוי ממש קאמר נימא חזקה ראה כיון דהרמב' בכנסה מיירי א"וו אנראין ואין נראין דמ"מ מפורסמין הן ומיושב ג"כ מדוע לא כ' לענין כתובה דנראין ואין נראין לא אמרי' ראה ונתפייס דאדרב' לרבנן התם הוא דפליגי אר"מ וכן מה"ט לא הביא דיני' אלו לענין קידושין דס"ל דלענין כתובה אתמר ומטעם שאמרנו דאהני הך חזקה לגבי חזקה אאבב"ז ולא לענין קידושין:

ואמנם לד' התוס' א"ש טפי דמה"ט מפקי' ממונא בחזקה זו דאמרי' אדרבה כיון דכל המקדש אי ימצא מום טוען מקח טעות ולמה הי' לזה להתנות א"וו ראה והתנה דלא נימא מדהא מחיל מומין אחרי' ג"כ מחיל לזה התנה וא"כ אדרבא מוכח התנאי גרע ואמנם לפי"ז ל"מ בקידושין דהתנה בהדי' וודאי אלים הך סברא אמנם בכנסה סתם ס"ד מדלא התנה אי' לה שוב כתובה כמו באחרת שכנסה סתם והיו לה מומין לזה כ' תוס' דל"ת לפי תי' זה דרבנן רק אירשא קאי כ"א בין אירשא בין אסיפא:

ובדברינו מבוארין ד' רש"י ד"ה בד"א שהבעל יכול לטעון כוונתו דל"ת כד' התוס' וא"כ האי נד"א לא קאי אבעל יכול לטעון כ"א אאב מייתי ראי' לזה כ' רש"י דחדא קתני וכד' הג"א:

ואמנם כ' עוד דידע ונתפייס לומר דאי האי אין יכול לטעון הי' קאי אירשא דר"ל בלא עדי' הוה א"ש טפי דאמרי' וודאי ראה וכ"ת א"א מתפייס אדרבא מהכא נידוק דברשותו נולדו כמ"ש הרמב"ן לפנינו אמנם האי אין יכול לטעון היינו אפי' בעדי' דהרי אסיפא לחוד קאי לד' רש"י כמ"ש א"כ צ"ל דכה"ג ע"כ אמרי' ידע ונתפייס ומטעם שכ':

תוס' ד"ה בד"א כוונתם דלכאורה מצי' לומר דגם ר"מ אי' לי' ראה אלא בהא פליגי לר"מ עדי' מיהת מהני אבל בלא עדי' דאין כאן חזקה אין אדם מתפייס במומין וכמ"ש מודה ולרבנן אף עדי' לא מהני וא"כ הש"ס לעיל שפיר קאמר סתמא אא"כ כיון דעכ"פ לר"מ יש שייכי' לומר דלא ראה מנ"ל להש"ס גופא דבהא פליגו דלמא לר"מ אין זה חזקה כלל וא"כ הך ברייתא כר"מ א"וו פשיטא להש"ס דבגלוי אין כאן פלוגתא כלל ומיושב בזה ג"כ קו' רש"א דלמא בהחנה הוא דפליגי דהיא היא אי עכ"פ ר"מ ס"ל דלא אמרי' ע"כ ראה וק' תו מנ"ל להש"ס למפרך:

ואמנם דלא תימא כד' הג"א דלעיל אדרבא כר"מ מתוקמא הק' תוס' א"כ משכחת לה סמפון בעבדא כה"ג לר"מ ואמנם לד' הג"א אפשר דמשו"ה קאמר הש"ס שם אי דגוואי למלאכה קבעי שבסתר וכו' ר"ל דאין עבד דומה לאשה עבד למלאכה קבעי ומום הנראה ואינו נראה לא אכפת לי':

ועתה נפ' ד' התוס' על הסדר דלולי דהוה ק' לרב אפי' אי חכמי' אסיפא לחוד קיימי היו מודים דחכמי' אסיפא לחוד אמנם כיון דע"כ צריכין אנו ליישב לרב א"כ שוב שפיר אמרי' דחכמי' גם ארישא קיימי אמנם לתי' הוה א"ש טפי ארישא מאסיפא כמ"ש למעלה דעיקר סברתם מדהתנה ש"מ ידע בה מום וא"כ מדלא התנה בנשואין נידוק אפכא אמנם באמת לא ס"ל הכי דאמרי' אתנאי' סמיך ומייתי התוס' ראי' לדברי' דהאי אינו יכול לטעון מיותר אלא ש"מ דאי לא תנא הכי סד"א דלא קאי כ"א ארישא קמ"ל דאין יכול לטעון דהיינו אפי' בעדי' אינו נאמן וא"כ ע"כ אסיפא קאי מ"מ חזי' דיותר מסתבר דקאי ארישא מאסיפא וא"כ גם למאי דתנא הכי מ"מ לא בעי למימר כ"א דגם אסיפא קאי וכ"ש ארישא וזה מטעם סברת התוס':

טעמא דמייתי האב ראי' כ"כ במשנתינו דהש"ס בא להורות דלולי ל' צריך דתנא הו"א דרישא וסיפא לענין תפיסה וכולה ר' יושע היא ורישא בארוסה דהבעל תפיס וסיפא בנשואה שהיא מוחזקת והיינו דהאריך הש"ס והיינו ל' מהימן דקתני ע"ש:

אמנם אכתי יל"ד ל' הא לא מייתי האב האב תו ל"ל וכן בבעל לקמן ולזה נ' דהש"ס בא ליישב מ"ט לא מוקי מתני' בשמא ושמא דאין זה ענין כלל לפלוגתא דר"ג ור"א לכאורה ואמנם לזה קאמר כיון דמתני' באב מיירי וסתם אב טוען ברי בבתו ואפ"ה קתני עד דמייתי ראי' הא לא מייתי האב דטוען מסתמא ברי ראי' הבעל מהימן ש"מ דאפי' בברי דינא הכי כקו' תוס' דהו"ל למתני או שיאמר ברי וכן לקמן גבי בעל קאמר תו דקתני תנא דווקא אי מייתי הך ראי' דמתני' דהיינו עד שלא נתארסה משא"כ משנתארסה לא מהני א"כ שוב לא מצי למימר דכר' יושע ומטעם כ"נ כ"ה דא"כ ליסגי אי מייתי ראי' משנתארסה סגי כקו' אבייי לקמן והן ד' רש"י בדאבייי לקמן אע"כ רישא וסיפא פליגי כלומר דלא תקשו אדאבייי מה ענין קו' זו לרבא הרי בלא"ה יק' כן אמתני' לזה כ' רש"י דאבייי באמת לא הסביר לו כ"א קו' ר"א ומאי דוחקי' למימר תברא וכו':

הבעל מהימן ע' רש"י כוונתו דל' מהימן לא יטעה אותנו למימר דמתני' בברי ובברי דא"כ שוב אין זה ענין לפלוגתיי' דר"ג ואי קשיא אמאי באמת נקט לשנא דמהימן נ' דמכח זה בא לחזק קו' ולמימר דע"כ מתני' בברי דהרי ר"מ אף במומין שבגלוי מיירי והנה לי יהא דר"מ פליג וס"ל דאף במומין שבגלוי יכול הבעל לטעון לא ראיתי מ"מ הא מיהת

מודה דברי דאב ברי הוא והיינו דקאמר הרי מתני' מיירי היכא דגם לבעל בדין הי' דלא להמני' והיינו במומין שבגלוי ואפי' כה"ג בעי האב לאתויי ראי' ואי לא"ה קאמר ר"מ בעל מהימן ואמאו. והנה לד' הראשוני' דס"ל מ"מ לרב אשי מיירי בשמא צ"ל דבמומין שבגלוי משכחת בשומא דאי' בה שער אמנם נולדה בלא שער והאב מסופק אם נולד בה השער מקמי אירוסין או בתר הכי ועד"ז יל"פ קו' הש"ס לקמן מודי' חכמי' לר"מ וכו' דס"ד דה"א הא דפליגי אר"מ ואמר' דאין הבעל נאמן היינו בשאר מומין שבגלוי משא"כ במומין שבגלוי כה"ג דמצי הבעל למטען ידעתי דאי' בה שומא בלא שער מילדותה אמנם לע"ע נולד בה שער ולא ידענא אם קודם אירוסין או אחר אירוסין נולדה כגון דא שראוי לבא עמה בלי ידיעת הבעל מודין חכמי' אמנם לרב אשי למ"ש היינו פלוגתיי' במומין שבגלוי א"כ ק' מאי מודי':

כ' רש"י אתאן לר' יושע וכו' בא ליישב דלמא ע"כ קאמר ר"ג התם אלא דאי' לה חזקת בתולה משנולדה משא"כ הכא אא"כ אכתי למה זה בעי לאתויי ראי' דמשנתארסה נולדו לייתי ראי' דנולדה בלא מום והן ד' רש"י ומעתה גם קו' הגמ' כפשוטו ע"ד שכ' לעיל בסיפא הא לא מייתי הבעל הך ראי' דעד שלא נתארסה ה"נ הוה קו' הש"ס הא לא מייתי האב ראי' דמשנתארס' כלומר אפי' מייתי דמשנולדה לא הי' בה מום לא מהני:

אתאן לר"ג דאזיל בתר וכו' ע' רש"י רצה להוכיח מזה שטתו לקמן דסוגיין פליג אסוגי' דהאשה שנתארמלה וס"ל דלר"ג בחזקה תניא מלתא ודייק ני' לרש"י הכא מלשנא דש"ס דקאמר האב מהימן וק' אב מאי עבדתי' א"וו דהש"ס בא לרמז על מ"ש דחכמי' דמתני' היינו ר' יודא ולדדהו מיירי אפי' אם כתובתה לאבי' ואעפ"כ גובה אי לא מייתי הבעל ראי' וק' פשיטא א"וו משום דלחכמי' כולא מלתא במומין שבסתר והתם מסתמא האב טוען רק שמא ואעפ"כ מהימן וא"כ ע"כ סוגי' דידן ס"ל דטעמא דר"ג משום חזקה לחוד ומכ"ש דלרב אשי דלא מיירי כ"א בקטנה דצ"ל כן וזה הצעה לפי' רש"י בד' ר"א לקמן:

רש"י ד"ה מי ששנה שאין לנו טעם וכו' נ' כוונתו דהא דלא מפ' ר"א כרבא משום דס"ל דהך חזקה אא"ש לא אלימא לר' יושע מיהת ואמנם כ"ז משום דמתני' קתני נכנסה וכו' דמ' חופה ולא בעולה משא"כ אי הוה קתני נשאתו הוה מפרשי' דר"ל נבעלה וחזקה אאבב"ז וודאי חזקה גמורה והיינו דדייק רש"י שאין לנו טעם לחלק בין עודה בבי"א לנכנסה לחופה וכמ"ש: תוס' ד"ה מי ששנה לכאורה לד' הג"א ל"ק דכיון דחכמי' לא פליגי כ"א בנכנסה לרשות הבעל אף אנו נאמר דל"פ אלא לר"ג דחזקת ממון לא אלים אבל לר' יושע דחזקת ממון אלים אף רבנן מודו דלא מפקי' בהך חזקה דראה ומעתה ע"כ הוזקק תנא דמתני' למנקט לר"ג נכנסה ולר' יושע עודה בבי"א כי היכי דתק' לן ותדע

דרבנן ל"פ כ"א בנכנסה וכר"ג משא"כ אי הוה נקט נכנסה לר' יושע ועודה לר"ג היינו טועי' בחדא מתרתי או דרבנן אף בעודה פליגו או דאף לר' יושע פליגי. השתא דאתי' להכי גם לשטת התוס' איכא לתרוצי דעכ"פ טפי מסתבר דנימא מלתיי' דרבנן בנכנסה מבעודה ואי הוה נקט תנא עודה לר"ג הוה אמרי' דה"ט דר"מ דפליג ארבנן בעודה בבי"א לר"ג וה"ה בנכנסה לר' יושע משא"כ בנכנסה לר"ג מודה קמ"ל:

וי"ל וכו' נ' פי' לדברי' דוודאי חזקה א"א מפייס גם לר' יושע אי' לי' אלא שכבר דקדקנו ל"ל לר' יושע למימר ונסתחפה שדהו א"וו דבא לרמז לן כמ"ש במתני' דאם נסתחפה שדהו שפיר מתפייס ומעתה ה"ט דר' יושע לעולם בדק ומצא והאי דנתפייס משום דסבר ברשותו נולדו ונסתחפה שדהו וכ"ת הרי אי' לי' עדים דקודם שנתארסה נולדו הני עדים השתא הוא דאתי ומה"ט אינו מתפייס אבל בשעת נישואי' כיון דחזקה אא"ש ע"כ בדק ונתפייס משום דסבר ברשותו נולדו והיינו נסתחפה שדהו דקאמר ר' יושע למימר דארוסה קנין של בעל היא ובהא פליג ר"ג עלי' דארוסה קנין של אב ואפי' נולד המום בה בעודה ארוסה לא הי' מתפייס א"וו לא בדק. אא"כ ק' היכא דליכא עדי' וטוען טענת מומין מ"ט פליג ר' יושע וצ"ל דהתם טעמא דאמרי' אי' ליי עדי' אלא שלא הביאן לב"ד: אמנם אפשר דהתם טעמא משום דלר' יושע אלים ספיק ספיקא להוציא בה ממון כדאמרי' במכלתין לעיל וה"ט דאינו נאמן ועד"ז נ' שהבין רש"ל פשט ד' התוס' וא"כ שפיר הק' דלוקי כחד תנא:

אמר רבא לא תימא הנה כ"כ לפנינו דרבא הבין מד' ר"א משום קו' תוס' דלמה לא נקט רבותא אפי' בנכנסה אלא לאו ש"מ לענין קידושי' ג"כ מיירי ומהכא ומהכא דייק רנב"י לקמן וא"כ ע"כ חזקת הגוף לא חשיבא כלל לר' יושע והיינו שהשיב ע' לעיל במתני' מ"ש בזה וכעת נ' עד"ז דלאו דרבא השיב על ד' ר"א כ"א בא לפ' דבריו דוודאי לר"א תנא דרישא לענין קידושין ומטעם דחזקת מרי' קמא אלים וי"ל ג"כ לענין איסורא ולא ע"ד שכתב הבי"ש לגבי דידי' שיהא מותר בקרובותי' ואמנם אם גם לענין אי' קאמר ר' יושע למלתי' ע"כ דלית לי' חזקת הגוף כלל והיינו דקאמר רבא אף דלתי' דר"א ע"כ תנא דרישא דהיינו ר' יושע מיירי לענין קידושין לא מיירי כ"א לענין כסף קידושי' ולא לענין איסורא כלל כי דייקא לגבי חזקת ממונא לית לי' לר' יושע חזקת הגוף לא זולת:

תוס' ד"ה לא תימא בסוה"ד נ' הסברא ע"ד שכתב הרשב"א בתוה"ה בסוגי' דרוב מצוין דכיון דעל חזקה אנו דנין ויודעי' כי נעשה מעשה לסלקה אין לצרפה וה"נ כן כיון שמעשה הקידושין אנו יודעי' שנעש' אלא שנסתפק לנו אם הי' המעשה של קיימא או

לא וזה תליא בהני ב' חזקות חזקת הגוף וחזקת הרי מום לפניך א"כ אין לנו לצרף תו חזקת פנוי' כלל כ"א אם הי' ס' אם נעשה מעשה כלל לא זולת:
ואמנם בענין קו' הפ"י דהדרא קו' לדוכתא פשיטא לא כן כ"א חזקת הרי מום עלי' אנו דנין ומעיקרא כל כמה דלא ידעי' מנה הוצרכו לחזקת פלוי' משא"כ לבתר דמסקו' א"צ לה כלל:
ד"ה ספק הנה הר"ש בנגעים שם כ' דטעמא דרבנן משום דסתמא דמלתא בהרת הפכה השער ללבן ונ' דטעמיי' דהאי והיא הפכה קרא יתירא הוא וכי מה לנו אם הפכה או לא א"וו בא להורות דס' טמא מטע' דמצווי כך וע' רמב"ן תזריע ותבין היטב ד' אלו. ואמנם עד"ז אפשר לומר דפלוגתיי' עד"ז רבנן ס"ל דלא הקפידה תורה כ"א שלא יהא שער לבן קודם הא בב"א טמא וא"כ יש לנו שני צדדים לטמא וס' א' לטהר ור' יושע ס"ל דאדרבה אבהרת הקפידה תורה שיהא קודם וכ"ז כשלא קדים טהור וא"כ איכא ב' צדדי' לטהר.
ונ' דלאפוקי מזה כתב תוס' ד"ה שער לבן קודם דמקרא ילפי' דבעי' בהרת קודם כלומר הא בב"א וודאי טהור ואמנם ל"מ כן מפי' רש"י שכ' טמא דקרא הכי מ' וה"ה לר"א איכא למילף וע':
ותי' ר"ת וכן מ' בנזיר כלומר כי היכי דבס"ד שם אמרי' דאי מקרא ע"כ אפי' בנזקק ה"ה למסקנא ואמנם לדידי ק' כי היכי דהקשה תוס' ארבנן מ"ט ה"נ יק' אמאן דמק' התם מה"מ הרי אזלי' בתר חזקה ולזה נ' לולי ד' תוס' דהאי א"ה דמק' הש"ס התם קאי אמ"ד דשמואל אמתני' קאמר למלתי' וא"כ לא אזיל שמואל בתר חזקה וק' סיפא נמי א"וו במתני' משום חזקה הוא ולא אצטרי' קרא ושמואל אר' יושע קאי ולאפוקי מרבנן דתולי' במצוי ומכ"ש למ"ש ה"ק וודאי איכא למדרש בב"א טמא אמנם פתח הכ' לטהרו תחלה למימר דבנגעים לקולא ולחומרא לקולא מקשי'. ומ"מ א"ש ג"כ דרבא מדמה דהרי עכ"פ בהרת ושער לפניך ונימא דבהרת קדים והוה דומיא דהרי מום לפניך. א"נ אפשר דעכ"פ מודה ר' יושע דמסגירין אותו דלא עדיף מאין כאן שער כלל וקיי"ל אין בין מצורע מוסגר למוחלט וכו' א"כ הרי עכ"פ אתרע חזקתו ומ"מ אזלי' בתרא ש"מ:
ובענין קו' רש"א תי' הר"ש בנגעי' שם דטעמא דר"ג משום בריא אמנם מתוס' ורש"י בסוגיין ל"מ כן וא"כ ק' והי' נראה דר"ג ור' יושע לטעמיי' דלר"ג ספיקא חמיר ואפי' בס"ס להקל לא מיקל והיינו דאמר טמא אתנם מודה ר"ל היכא שהיינו יכולי' לברר הספ' מאן דלא בירר גלי דעתי' דלס' קניא והנה כאן במומין הרי ידע המקדש דאם יהא בה מום בתר הכי יהי' ס' בדבר מתי נולד ועליו הי' לברר ש"מ דמחית נפשי' לספיקא אם לא שבאמת בירר ע"י עדים אמרי' דאעדי' קסמיך דהיינו שימצא עדים לברר. ועד"ז יש

ליישב הבל"ז שסמכו' תוס' הא והא דפליגי במעוברת ולא הק' כן אסוגי' הש"ס דהיינו יכולין לפ' דה"ק רבא דפליג ר' יושע במומין וס"ל היכא דיוכל לברר ולא בירר לא הפסיד דווקא לגבי ממון משא"כ באי' מודה אך אימת היכא דהי' יכול לברר וא"כ ל"ק ממעוברת דהתם ל"ש כן משא"כ למ"ש תוס' בזה דבכ"ג אזיל ר' יושע בתר חזקה היכא דאין כאן ממין א"כ ק':

רישא כ"נ ע' רש"י כוונתו דמל' זה מבואר דרבא כר"ג בעי לאוקמא דאלו לר' יושע רישא לק"מ אלא וודאי כר"ג דהל' כוותי':

והנה לשטת הרא"ש הי' אפשר לתרץ קושי' התוס' בפשיטות דמיירי במשארסתני בנערה שאין לה אב דגם מן האירוסין אמרי' כ"נ כ"ה והי' מיושב קו' הבי"ש דהרי להרא"ש אכתי נ"מ בין רבא לרב אשי במשארסתני התם ביתומה אלא דאכתי מקשה הבי"ש שפיר דנ"מ בשל האב:

אמנם מד' רש"י מבואר תי' אחר לקו' וזה בנבאר תחלה ענין כאן נמצא לד' רש"י הענין הוא כך כיון שברשותך נולד הס' הי' עליך לבררו מיד בשעה שנולד ומדלא ביררת הרי אתה כעושה ס' בידים ומעת' היינו דווקא באופן שיוכל ודרך לברר משא"כ במשאירסתני שהוא מום שאין דרכו להתברר עד ברשו' הבעל א"כ לא אתרע מעולם רשות האב וזה שכתב רש"י התם לא הורעה חזקת אביה בכך ומעתה מיישב ג"כ קו' הבי"ש דהרי נ"מ בין רבא לרב אשי במומין שאין להם בדיקה אדרבה במומין כאלו ל"ש כ"נ כ"ה לגבי רשות האב כלל ואביי מעיקרא אמומין שיש להם בדיקה הוא דקש' לי' מדלא הק' לו ממשארסתני ובזה מיושב קו' הר"ן למה לי' לרבא למימר סיפא כ"נ הרי מסיפא לא קשה מידי אמנם משום דלמסקנא מסקי' בסיפא לחזקה דא"א שותה וכו' וקש' קו' הבי"ש מומין שאין להם בדיקה מא"ל לזה אמר רבא דבמומין כה"ג אדרבא אמרי' ארשות הבעל כ"נ כ"ה וכמ"ש:

ועד"ז סובבת כל שטת רש"י בסוגי' זו דכ"נ כ"ה לא הוה כ"א ריעותא בעלמא והריעות' משום דהאב הי' לו לברר ולזה כ' בסיף הסוגי' דחזקה אא"ש מסלק הכ"נ ר"ל דבשלמ' בלא חזקה זו אמרי' לא בירר משא"כ כיון דחזקה בירר א"כ אין כאן ריעותא דכ"נ כ"ה דהרי בירר וסילק רש"י בדבר זה בסוף הסוגי' קושי' התוס' הרי איכא גם הכא תרתי לא היא כיון דאמרי' בדקה אין כאן ריעותא כלל אמנם הציע רש"י הצעה א' לזו דכ"נ היינו ברשות מי שנמצא וא"כ כיון דבאמת האשה משעת אירוסין קנין גמור של בעל א"כ ל"ש למימר דהאי כ"נ כ"ה דינא הוא דהרי גם לאידך גיסא איכא למימר דברשו' הבעל נמצא אלא דמ"מ כיון דעדן גם לאב רשות בה הי' לו לברר הס' ונמצא דהריעותא אצלו וצריכין

אנו לומר לד' רש"י ב' דברים הא' שלא כד' הרי"ף דאבית דייני' דלא כן כ"א ארשות והשני' לאפוקי מד' הרמ"ה וזה שכפל רש"י למימר משנתארס' בבית אביה וכ' שהכל הלך אחר אותה שעה למימר דאי ידעו בבירור כי בשעת אירוסין לא הי' בה מום היינו מחזיקי' אותה לקנין של בעל וא"כ ע"כ כ"ן לא הוה אלא ריעותא וכלפי דמ' מקושי' הש"ס ותי' דלא מקרי נכנסה לרשות הבעל כ"א בנישואין דמ' כשטת הרמ"ה דבוגרת לא מקריא נכנסה דמתני' קדייק דמ' דווקא לחופה והיינו שתי' הכוס ומ"מ זה תוכן שטת רש"י ואמנם תוס' נחלקו עליו בזה וס"ל דר"ן הויא כעין חזקה ולזה כוונו בד"ה חדא שהוסיפו שנולד ס' ברשותו כוונתם דל"ת כמ"ש רש"י דכ"ן לא הויא חזקה דהרי לשמואל לקמן היינו ג"כ סברא דרבא ולשמואל אפי' ממון מוציאי' בסברא זו כמ"ש תוס' לקמן וא"כ אס"ד כד' רש"י נהי דלא מוציאין ממון בחזקה רעועה מ"מ אמאי מוציאי' מהמוחזק ממון א"וו לאפוקי מד' רש"י ולזה כוונו ג"כ לקמן ד"ה כל שנולד ע' בד' לאתוי' ראי' דלרבא ע"כ ג"כ מוציאי' ממון דהרי שמואל קאמר ותנא תנא כלה א"כ ע"כ גם בכלה ל"ש להוציא. ואמנם ד' רש"י דדווקא במתני' שהכ"ן גרוע דהרי באמת גם ברשות הבעל נמצא התם אמרי' דלא אהני כ"א להחזי' ואמנם בדשמואל שהוא כ"ן גמור שהרי משך עדף מנה ואפי' להוציא אהני ומה"ט לא קרי לי' שמואל כ"ן כ"א כל שנולד ס' ברשותו ר"ל ברשות ממש וממתני' מיירי ראי' מנ"י אם כ"ן דממתני' מקרי כ"ן כ"ש דשמואל ותוס' ק' להו דתימא דיו לבא מן הדין ולרש"י לא מקרי זה כ"א גילוי מלתא בעלמא ובדברי' אלו מובנים ד' תוס' בנדה גבי חלוק שכ' לחד תי' דלהוציא לא אמרי' כ"ן וד' תמוהין ובמ"ש א"ש דלהאי תי' קאי תוס' שם בשטת רש"י וזה תו"ד דכ"ן דהתם הוה ככ"ן דמתני' דהרי בשאלה מיירי וע"ז כ' דלאו בשאלה לא אמרי' כלל כ"ן כ"א להוציא לא מהני ובענין זה תליא ג"כ פלוגתת רש"י ותוס' לקמן אי ותנא תונא קאי גם אירשא דהנה לרש"י נהי דלרבא לא מיירי לקידושין דהרי להוציא לא אמרי' במתני' כ"ן מ"מ מייתי שפיר ע"ד ק"ו משא"כ תוס' לטעמיי' לא קאי ע"ד ק"ו ואמנם למ"ש תוס' דכ"ן בלא חזקת ממון לא אהני ובקידושין לא מקרי לדדהו הו חזקת ממון שהרי כן הק' אד' רש"י מנ"ל דר' יושע הכי ס"ל א"כ ע"כ מסיפא קדייק ולא מרישא דרישא לא מיירי לענין להוציא כלל:

וכל מן דין נתבררה שטת הרי"ף דדייק לי' כדיוק התוס' דכ"ן חזקה ברורה וק' לי' קו' רש"י אמאי באמת הוה במתני' חזקה א"וו דאבית לחוד דייני' והטע' אשר בביתו נולד הספק לברר ואמנם כן ל"ש היא ל"ש בי' וה"ד כ"ז שאין הבעל יכול לברר משא"כ כניסה לחופה שהבעל ג"כ יכול לברר א"כ אפי' דר בבית חמיו לא שייך לומר שעל האב

לברר נמצא השתא שטת הריף והרמ"ה קשורים ומ"מ לא הביא הרי"ף כ"א ד' שמואל דמשמואל ידעי' פשטא דמלתא ודחה משמואל ד' רב אשי כי קו' תוס' ד"ה מנה לאבא דמפ' כד' ר"י והר"ן ד' רב אשי ועוד אפשר דאשינוייא לא סמכי' וז"נ ד' הרמב"ם ג"כ: ואמנם מ"מ תוס' לא מצי לשנויי קו' כד' רש"י אך בכל זאת השיבו היטב ע"ד הרמ"ה דקש' עליו הרי במשאירסתני היא בעצמה מודה דברשות אבי' נמצא המום ובשלמא באי' לה אב ל"ק דלאו כל כמינה לגרע רשות האב ואמנם הא מתני' לא מדכרא אב כלל וא"כ מיירי אפי' באין לה אב ובאין לה מ"ט לא נימא דעלי' לברר א"וו דבאין לה ל"ש כ"נ ולאפוקי מד' הרמ"ה ז"נ כוונת ד' ד"ה רישא כ"נ:

ואמנם ד' הרמ"ה כהר"ן דלרבא בשמא ושמא הוא דשייך כ"נ ולעיל בברי א"כ ל"ק כלל מהתם אלא שהק' על הר"ן ל"ל תו למימר רישא כ"נ הרי ברישא לק"מ כיון דבשמא ושמא עסקי' ותי' הרא"ה לענין אי' מיירי והקשה עליו הרי שווי' נפשה ח"דא וכ"כ ליישב דלענין קרובותי' לדידי' מיירי אמנם בלא"ה ל"ק דס"ל לרבא דכלה בביי"א לענין קידושין ג"כ מיירי א"כ נהי דשמא היא מ"מ אמאי נוציא ממון וצ"ל משום דרישא כ"נ כ"ה:

וכ' רש"י אע"כ רישא וכו' נרא' כוונתו דגם לקו' אביי ל"צ לד' ר"א דרישא ר' יושע כ"א תרוויי' כר"ג ובכ"נ פליגי תנא דסיפא ל"ל דרבא ודרישא אית לי' וז"ש רש"י ע' בדבריו דאסיפי עיקר קו':

ארא משנתארסה ע' רש"י כוונתו ליישב מלת אלא ומלת א"ל נ' ט"ס בד' רש"י ור"ל דמהא מיהת הדר בי' רבא דבסיפא אין הטעם משום כ"נ כ"א משו' חדא במקום תרתי ולזה כ' רש"י רישא וכו':

כ' תוס' ד"ה חדא ועי"ל ר"ל דמהני כ"נ אפי' לענין קידושין וסיפא משום ס"ס הוא משא"כ לדידי' ליכא ס"ס וז"נ כוונת מהרש"ל לעיל ד"ה מי ששנה: רב אשי אמר הנה הר"ן הקשה לעיל אד' רש"י ל"ל לרבא למימר סיפא כיון דכר"ג אוקמא ולכאורה גם לדידי' יק' בדרב אשי אלא דלדידי' אצטריך משום דבעי' שתאמר ברי לי ומשום דרבא אוקמא בשמא ורב אשי אוקמא בברי דדווקא נקט מנה לי כלומר שטוענת כך בברי:

ורש"י הביא מכאן ראי' דדרך האמוראים לפ' כולה מתני' אף דל"ק אלא רישא וז"ש רש"י רב אשי מהדר נמי ר"ל כמו רבא לאוקמא כר"ג וכמו לרבא משום חזקה אתי' עלה ה"ה לרב אשי וכמו כן לרב אשי לא אצטריך כ"א לפרושי רישא ומ"מ נקט גם סיפא א"כ ה"ה לרבא. אמנם אפשר לומר דמנה לי דנקט ע"ד שכ' למעלה דאליבא דר"י שייך גם בסיפ' בנישואין ואין מנה לאבא ומפ' רב אשי דצ"ל או דחכמים לאו היינו ר' יודא או דלא מיירי בנשואי' ראשונים ולזה ביאר בהדי' מנה לי:

ובסברת רב אשי אליבא דרש"י נ' דהנה וודאי בחזק' לא מפקי' ממונא ק"ו מרובא אלא הכא לר"ג שאנו דאיהו נשתעבד לה ורוצה לפטר עצמו משעבוד כה"ג אהני לה שפיר חזקת הגוף לאלומי שעבודא אמנם כ"ז לדידה דנשתעבד משא"כ לאבי' באמת לא נשתעבד כלל כי הי' דעתו ע"מ לכונסה אלא עכשיו כשבא לגרש' בא אבי' לתבוע כתובה שהי' מגיע לה אם הי' כונסה ומגרשה כה"ג שפיר הוה אפקועי ממונא ואחזקה לא מפקי' ממונא. אלא דלפי"ז ע"כ לתוס' לית להו הך סברא דאל"כ מאי זה שכ' ד"ה כלה בבי"א דאליבא דרב אשי קאי חדא דרב אשי לא קאמר כ"א דלא מפקי' ולא דבעי לאתויי ראי' להחזיק ועוד גבי בעל החמור לקמן ל"ש סברא זו כלל דאדרבא להבעלי' נשתעבדו ולא להחמור ואין זה ענין כלל לדרב אשי ואמנם א"ש פי' רש"י לקמן שמיאן בד' התוס' לקמן ודחק לפ' כר"א. אמנם אפשר דבאמת כ' תוס' מה"ט דמכלה בבית חמי' קדייק ולא מבית אבי' שנתקשה רש"א בד' מ"ט ולמ"ש א"ש דהנה ע"כ לד' התוס' גם למסקנא רב אשי לא פליג אדשמואל ובאמת למסקנא ס"ל הסברא שכתב' דאל"כ יק' הרי לרב אשי על בעל החמור להביא ראי' א"וו בס"ד לא חקרנו על סבר' רב אשי והיינו מדמין אמנם לפום קושטא דמלתא אין כאן דמיון וכמ"ש וא"כ למסקנא לרב אשי מתני' לא מיירי כלל לענין קידושין ומ' להו דה"ה לשמואל ומיושב קו' רש"א: ואמנם בענין קו' תוס' על הראשונים בפי' רב אשי דלתני עד שיאמר ברי לי נ' דהנה כל עיקר דפליג רב אשי ארבא משום דלרבא ל"ש דטעמא דכ"נ דהו"ל לברורי א"כ בשמא ל"ש ה"ט ולא הי' על האב להביא ראי' וכ"ת בשמא בלא"ה ר"ג מודה דלא אמר אלא בברי הרי היא טוענת ברי לזה הוצרך רב אשי להוסיף אד' רבא למימר דאפי' בטוען האב שמא א"ש דברי דידה לא מהני ואמנם בברי שוב א"צ לד' רב אשי דלא מהימן מטעם כ"נ וא"כ ל"ש למתני עד וכו'. אלא דלכאורה לד' הר"ן דרבא ג"כ בשמא מיירי יק' וצ"ל דאמנם רב אשי בשמא הוא דפליג עלי' דלא הו"ל לברורי משא"כ בברי מודה: ועוד הקשה משמואל ד' צריך ביאור ונ' דה"פ דהנה מקו' דמחט מבואר דשמואל בשמא מיירי וא"כ ותנא תונא ג"כ בשמא ואמנם אי איכא מ"ד דהיינו רב אשי דותנא תונא בברי דווקא מנ"ל להש"ס להק' אדשמואל דלמא שמואל ג"כ בברי הוא דקאמר למלתי' אלא דא"ל דאדרבא ס"ל להש"ס ה"ט דפליג רב אשי ארבא משום דלרבא דהיינו שמואל מתני' אפי' בשמא ואיהו ס"ל מתני' בברי דווקא אא"כ רב אשי בדינא הוא דפליג אשמואל דלשמואל ר"ג אפי' בשמא קאמר ולרב אשי בברי דווקא והא לא מסתבר א"וו רב אשי אי מהא לא אריא קאמר דליכא למידק אותנא תונא וא"כ ע"כ א"ל דשמואל ורב אשי בחדא גוונא מוקמי למתני' ז"נ כוונת דברי תוס':

שלא הביא הרי"ף והרמב"ם ד' רב אשי הי' נ' דהא תליא במהיכן ילפי' דכתוב' לאבי' אי מבנעורי' דכל שבח נעורי' או דחכמים זיכו לו משום איבה ובוודאי רב אשי מבנעורי' דריש דכה"ג שייך לומר דזה מקרי מנה לאבא משא"כ אי נימא דחכמים הוא דזכו לו א"כ מידה קזכי וכ"כ דלא מטא לידה לא זכי ואין זה מנה לאבא כלל וכיון דאנן לא קיי"ל כר"ה דמבנעוריה יליף כ"א משום איבה ליתא לדרב אשי:

ובענין מודה ר"מ נ' שטת רש"י בזה דאי הוה גרסי' מודי' חכמים הי' מבואר כשטת הראשונים דטעמא דרב אשי משום ברי לי דעד"ז שפיר פריך בשלמא לרבא דהטעם משום שפיר כיון דהני מומין ראוי' להיות קודם אירוסין משא"כ לרב אשי דהטעם משום ברי לי ל"ל לאתוי ראי' דווקא בברי לי סגי ואמנם רש"י דייק מנה לי בידך והעיד על חזקתו למימר דמחזקה ק' לי' ולרב אשי דויקא ולהכי גרס רש"י מודה ר"מ וה"פ כיון דר"מ ס"ל דאפי' במומין שבגלוי לא אמרי' ראה ונפייס א"כ ל"ל ראה ונפיס כלל ומכ"ש דלית לי' חזקה אא"ש:

ומעתה הא דנקט תנא דמתני' דהבעל צריך להביא ראי' עד שלא נתארסה לרבנן נקט הכי אמנם לר"מ משנתארסה סגי וזה גלתה לנו הברייתא לא זה עדים עד שלא נתארסה וודאי מהני אפי' אם רק נרא' לנו דתשנתארסה הי' בה ג"כ לר"מ על האב להביא ראי' וז"ש ר"ש דלדי ברייתא זאת לא קאמר ר"מ כ"א על הבעל להביא ראי' ואידך רבנן הא דקאמר ואמנ' כ"ז לרבא דטעמא דמתני' משום חזקה אא"ש אלא לרב אשי ק'. אלא א"כ לכאורה גם לר"א ק' וגם בתוס' לא תי' לר"א ונ' דלר"א וודאי נוכל לתרץ עד"ז דהנה כ' תוס' דתנא דריש' דנקט עודה בבי"א משום דבנכנס' חזקה אא"ש אלם וא"כ כיון דלר"מ ל"ל אא"ש ע"כ הא דנקט עודה בבי"א היינו לרבנן אבל איהו לנפשי' אפי' בנכנסה לרשות הבעל אית לי' הכי:

ואמנם תוס' אחר שדחו גי' רש"י וס"ל כפי' בד' רב אשי דמשום חזקה דיינין ק' להו שפיר ואמנם בתי' תמיהא קא חזינא דמ' מד' דבדיקת הכוס היינו ע"י קרובי' וזה א"א כמבואר בסוגיא דסמפון וכדמ' ג"כ בסוגין דאף במקום שאין מרחץ שייך בדיקת הכוס ונ' דמאי דדחק להו היינו דל' מומין מוכח דלאו אונכפה לחוד בשלמ' ביתרת שייך כמה יתרת משא"כ אי אנכפה קאי מום הו"ל למימר וע"כ קאי אריח הפה ג"כ ואמנ' בריח הפה לכאורה לגבי בעל אית לה בדיקה וצ"ל דמ"מ בפ"א יכולה לעשות ע"י פלפלין וכן דייק ד' רש"י לעיל שכ' שמדברת עמו בכל שעה וכ"ת מנ"ל לזה כ' כיון דחכמים קאי אמומין שי"ל בדיקת מרחץ ועליו קאמרי דאם אין מרחץ על הבעל להביא ראיה א"כ לא מיירי באותן דלא שייך בהו בדיקת מרחץ ול"ש נכסה ול"ש ריח הפה ומטעם הנ"ל:

המחליף וכו' פי' רש"י והחמור בבית בעלי' אין לפ' דד' רש"י כר"ת דטעמא דלי"ק משום כ"נ דהרי כר"א מפ' לה וכן כל דברי' בסוף הסוגי' דלי"ק מורין דלא כר"ת וכמו שהק' באמת עלי' הרמב"ן ממחט ע"ש כ"א רש"י כ"כ לטעמי' דס"ל בדרב אשי לעיל דמדקתני ראי' ראי' דווקא וברי לא מהני וא"כ ה"ה הכי אפי' בברי' בעי' ראי' ולזה כ' רש"י אפי' החמור בבית בעלי' מיירי:

ואמנם ד' רש"י כד' התוס' דמשום חזקת מרא קמא אתי' עלי' שכ"כ והוא מחזיק בפרת חבירו ואמנם כ"ז לס"ד ולמסקנא כדבעי לאתוי ראי' מר' יושע אלא שבס"ד רצה לאתויי ראיה כפשטא ודחי' דלמא להוציא דווקא אמר ר' יושע ולא להחזיק ולבסוף מייתי ר"נ מקידושין ודייק לי' כמ"ש מדקתני עודה בבי"א ולא קתני נכנסה לרשות הבעל ש"מ דרצה לאשמועי' דלענין קידושי' ג"כ איירי ול"ק קו' זו של תוס'. ולרנב"י א"ש דקאמר ותנא תונא כלה ולא קאמר וכר' יושע דמהתם איכא למדחי דלמא לכתובה וממתני' א"ש אכן בס"ד יק' דלימא וכר' יושע וצ"ל דאי מהתם הו"א משו' דאיהי בעצמה אמרה משאירסתני וא"כ ע"כ הודאת בע"ד דלא נולד ברשותו הס' משא"כ הכא להכי מייתי ממתני' אא"כ דיש לחלק בדבר בין נולד ברשותו וק' מאי ותנא תונא דלמא באמת כולה מתני' ר' יושע הוא וסיפא משום דברשותו נולד אא"כ ק' קו' אביי משנתארסה נמי דהרי לא גרעה עדים מהיא אומרת משאירסתני:

אמנם בענין מה שהקשה תוס' מדר"י אמר שמואל והרמב"ן הוסיף דק' דר"י א"ש אדר"י א"ש כ' בנתרץ ד' ר' אבא דד' ר"א היא דטעמא דשמואל הל' כר"ג וטעמא דר"ג משום ברי ושמא ואמנם לאו דחשבי' טענת ברי דידה לברי כ"א ה"ק שעבודא דידה מכתובת ברי וסילוק שעבודא דידי' שמא וברי ושמא ברי עדיף וה"נ גבי חמור דהכא הבעל הפרה טוען ומבקש חמור מבעל החמור ולא יהבי' לי' כי אומר דאין לו עלי' יען ברשותו מת וא"כ הרי זה כזה וע"ז דחי הש"ס דלמא טעמא דר"ג משום חזקת הגוף אמנם הא וודאי יק' לר' אבא לימא שמואל וכר"ג מאי כלה דקאמר וצ"ל דאי מהתם א"ל ע"כ לא קאמר ר"ג אלא התם דס"ל לר"ג כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מיהת מנה ואיכא דררא דממון עלי' לפיכך עלי' להביא ראי' משא"כ דאין כאן שום דררא דממונא מודה ר"ג לזה מייתי לכלה דאין כאן ג"כ שום דררא דממונא ומ"מ קאמר ר"ג. ומעתה א"ל לד' לש"י דריא"ש ס"ל דשמואל לא פסק כר"ג כ"א במשאירסתני וס"ל ג"כ דאיכא שם דררא דממונא משא"כ בכלה ודכוותי' כר' יושע ס"ל:

ואמנם ממחט שפי' תוס' פי' דברי' בשלמא אי ס"ל לשמואל דהל' כתנא דידן אלא שמפ' לה כרב אשי מק' הש"ס לפ' כרבא ומתרצי' ברייתי' כהל' משא"כ לרש"י כוון דפלוגתא

אטו כולהו משניות ובריייתות כר' יושע אתיין ומ"מ נ' דלכאורה גם למסקנא קש' עכ"פ נהי דסתמא דמלתא הטבח הוא המוציא מ"מ לנקוט תנא על הטבח להביא ראי' ולזה נ' דתנא רמז לן לתי' התוס' לקמן דיש לחלק בין טיבותא לגריעותא והסבר' דהאי כל שנולד סבק ברשותו הכי פי' אם בענין הרשו' עצמו נולד הספק אם נקנה הרשות או לא כמו הכא בחמור וכן בכלה משא"כ אם הרשות כדקאי קאי אלא שיש ביני' מחלוקה אם נולד דבר זה ברשות זה או זה כה"ג לא מיירי דמי שנולד ברשותו עלי' הראי' וזה שדקדק התנא ואמר המוציא מחבירו ר"ל מי שבא לבטל הרשות והקנין מחבירו עליו הראי' והו"ל למימר המוציא מרשותו אלא משום דסתם טבח הוא ג"כ מוציא מחבירו נקט לשנא השגור בפי התלמוד ומ"מ הל' מיהא אמת הוא וכ"ז למסקנא משא"כ אי כר"ג ס"ל להאי תנא דטעמא דידי' משום חזקת הגוף ואין חילוק במוציא כלל מה ענין מוציא דנקט תנא. ובמ"ש נתבאר ג"כ מ"ש תוס' בנדה דלא אמרי' כל שנולד כ"א להחזיק ולא להוציא דק' טובא מסוגיין אמנם כוונתם להוציא מרשו' הוא דאמרי' כל שנולד משא"כ להוציא ממון לא. ואמנם בחולין ביארו יותר דברי' דנ"ש כל שנולד כ"א במקח ומטעם שכ' דהבא לבטל הרשות עליו הראיה משא"כ בהך דנדה דאין כאן ס' בעיקר הרשות ה"ז דומה לוולד דפרה. ובזה יובן ג"כ במ"ש תוס' בריש הסוגיא למ"ש דאין הטעם משום בביתו נמצא דא"כ הוה א"ש מוולד דפרה וזה ראי עצומה לד' הרי"ף דכאן נמצא ר"ל בביתו נמצא אמנם התוס' הקדימו דע"כ הטעם משום חזקת מרא קמא וקשה להו מוולד דפרה אכן תי' דהתם קאי למסקנא דהכא והרי גם למסקנא לא א"ש כמו שכתב בזה אמנם כוונתם דהאי סברא לחלק בין לטיבותא או לגריעותא ל"ש כ"א לענין נולד הס' ברשותו ומטעם שכ' משאר"כ אי חזקת מרא קמא עדיף ל"ש לחלק בזה דמ"מ אזלי' בתר חזקת מרא קמא:

אכן מה שהגי' רש"ל לא א"ש נ' כוונתו משום דקשה בד' חתוס' קו' רש"א הרי גם במתני' טוען ברי אלא דלמ"ש תוס' דסוגיין כרב אשי כ"כ תוס' דרב אשי מודה דמתני' בשמא מיירי משא"כ אי כר"א דקאי מתני' אדר' יושע ור"ג א"כ וודאי בברי מיירי דומי' דפלוגתיי' וז"ש לא א"ש. א"נ כוונתם אדסמך לי' שכ' דבב"ב טעמא דשמואל הואיל והוא מוחזק ויש לו טענה טובה א"כ חזי' דתליא מלתא טובא במוחזק א"כ יק' בוודאי מנ"ל לרנב"י דאפי' להוציא קאמר ר' יושע למלתי' וז"ש כמו שאפרש. ולמ"ש רש"א האי כמו שאפ' היכן:

כל שנולד ל' זה מסייע להרי"ף דל"ק על מי כי בבית תליא דאם קיימא באגם על בעל הפרה להביא ראי' אמנם לרש"י הוצרך לומר כן למימר דאפי' להוציא דינא ולאו דווקא

בפרה שהוא להחזיק ומשו"ה פריך הש"ס ממוט וכ"ת מתנא תונא ידעי' דלהוציא קאמר דלמא מרישא קאמר שהוא להחזיק והיינו דכתב רש"י דע"כ רישא וסיפא סייעתי' דאי סיפא לחוד קא מסייע לי' לא הי' צריך לפ' כל והו"ל למימר על בעל הפרה להביא ראיה ותנא תונא ואנא ידענא טעמא א"וו משו' משום דאיכא לסיועי מרישא דאין כאן להוציא אמנם לקושטא דמלתא דאפי' להוציא קאמר עיקר ותנא תונא מסיפא וז"ש תוס' כלה בבית חמי' ול"פ עם רש"י כמו שהבין רש"א:

וביתר ד' התוס' ע' מ"ש לעיל בד' רבא. ואמנם מהך דנדה צ"ע על הרי"ף דלדידי' אין לחלק בין מקח לשאלה וצ"ע:

בענין כפית האיש ליתן גט פ' המדיר:

נולדו פי' רש"י משנשאה נ' כוונתו דלכאורה הי' בידינו לומר משום קו' התוס' דלימא נסתחפה שדה של אשה דנולדו מן האירוסין קאמר דאף דהוא שדה דידי' אפי' מן האירוסין היינו מפני שהיא קנינו משא"כ איהו לא הוה דידה עד הנישואין שאז נתחייב בכתובה ותנאי' לזה פי' רש"י דאפי' משנשאה מיירי ואפ"ה ל"ש נסתחפה כמ"ש תוס':

א"נ י"ל ע"ד אחר דהנה הביי"ש הק' דלימא במקח טעו' קמפלגי והי' לא ידעה קאמר ותי' דבהא ל"ש פלוגתא דוודאי כופי' ותמה עלי' הבית מאיר הא פוסלין בנשים קתני לעיל גבי מומין ואי באנשים ג"כ פסלי נשים ל"ל ונרא' דלתנא דמתני' דווקא הנהו וא"כ ריח הפה וכ"ש חוטם לא פסול ובאיש מ"מ פוסל דהיינו פילופוס וא"כ למעוטי פילופוס קתני בנשים ומכ"ש אי ריח חוטם אפי' למסקנא בנשים לא פסיל. ואמנם עוד הק' עלי' מ"מ מנ"ל להש"ס בפשיטו' דמיירי במומין דידעה ונ' דלהביי"ש ה"פ בהיו דסברה ר"ל וכה"ג. מ"מ לא ניח לי ג"כ למימר דפשיטא מיהת דמומין פוסלין באנשים ולזה נ' דהנה רשב"ג ס"ל דבגדולים כופין ואי במקח טעות מיירי א"כ לית לה כתובה מיהת ולמאי דקיי"ל דכל הנהו כופין דמתני' אית לה כתובה א"כ לא הוה רישא דומיא דסיפא אלא לאו ש"מ דלא אייריי תנא כלל במקח טעות. וזה נ' כוונת תוס' שכ' אהא דרשב"ג דיתן כתובה וי"לד למאי נ"מ הרי לא קיימ"ל כוותו' אמתני' בתרא הו"ל לאסוקי אלא כוונו למ"ש דמשו"ה לא קאמר הש"ס דבמקח טעות פליגי וזה כוונת רש"י ג"כ דפשיטא להש"ס דמתני' משנשאה מיירי ר"ל דאפי' כתובה בעי למיתב לה דאי הוה מיירי משנשארסה א"כ לית לה כתובה וה"מ למימר דבמקח טעות פליגי:

ואמנם הבית מאיר דחה עוד במה שדחה תי' הביי"ש אד' רמ"ה שק' אליבי' למ"ד היו מאי בין רישא לסיפא הרי גם בסיפא בידעה סו"ק וברישא ג"כ אמרי' מקח טעות ותי' הביי"ש דרמ"ה לה' דקיי"ל נולדו כ"כ ולמ"ד הי' מודה והקש' עליו הבית מאיר הרי כ'

הר"ן דהרמ"ה ממתני' דייק לי' למלתי' א"כ יק' לאידך מ"ד קו' הר"ן ועוד הך הי' עד שלא נישאת היכא מפי' לי' הרמ"ה א"וו לענין מקח טעות וש"מ דבמומין ל"ש מקח טעות: ול לא אריא בנחקור מ"ט דחכמי' דפליגו אר"מ והי' נ' דטעמיי' משום דאתיא לאערומי כמ"ש באמת תוס' וא"כ אף אנו נאמר אפי' נולדו בו המומין משנתארסה שייך ערמה דלמה נכנסה עמו לחופה הלא משום שיתן לה כתובה ותיפוק ואמנם ד' חכמי' דבשלמא אם הי' בו קודם אירוסין ונתארסה לו שייך ערמה משא"כ אם רק לא תבעה ממנו גט מן האירוסין והיינו הי' עד שלא נישאו דתנא ר"ל משנתארסה ולא קודם אירוסין ואמנם א"כ תינח אי ארוסה אין לה כתובה אבל אי יש לה כתובה מא"ל. ומעתה לדידן דקיי"ל אין לה שפיר מתפרשה מתני' ואמנם מ"ד היו מצי סבר יש לה וא"א לפ' כד' הרמ"ה משום והיו. אלא דאכתי קו' הר"ן למ"ד זה במקומה ונ' דהנה אי מתני' איירי רק במומין שבגלוי א"כ אצ"ל דמיירי שהודיע לה המומין כ"א חזקה ידעה ונתפייסה ואמנם מול זה אי' לן חזקה א"א מתפייס וא"כ הך סברא כסבורה הייתי מכריע משא"כ בהתנה ול"ק קו' הר"ן ואמנם תינח אי פוליפוס היינו רוח החוטם דהוה מום שבגלוי משא"כ אי הוה ריח הפה דמנקטא פלפלא בפומה ולא הוה בגלוי וע"כ מיירי שהודיע לה וא"כ שוב ק' מ"ש מהתנה ומעתה בהא פליגי מ"ד הי' סבר דמתני' בריח החוטם ומ"ד נולדו ס"ל דבריח הפה מיירי וא"כ ע"כ אתינן לסברת הר"ן:

גדולי' אמרה כסבורה וכו' ק' כיון דשייך הך דכסבורה אני במומין אמאי גם בקטני' לא נימא לה בשלמא בל"ז לא ק' לי' דא"ל דבמומון שידעה מעיקרא כל תוכן המום לא דמיא לאומנות דלקמן שלא ידעה היטב תוכן הענין אלא שהוא בורסי משא"כ כאן אמנם למאי דמסקי' דשייך כסבורה א"כ ק' ואפשר דמה"ט מייתי הש"ס אלו הן גדולי' וכו' ר"ל דווקא כה"ג שהוא כמונע לפרנסת הבית וא"כ יכולה שפיר לומר כסבורה לענין זה משא"כ בשאר מומין:

רש"י מקמץ איני יודע הק' עליו מגמ' ערוכה דברכות אמנם כוונת רש"י דהש"ס דהכא לא ס"ל דלהכא מתבעי דא"כ ק' קו' תוס' ולזה כ"כ רש"י אחר קו' הש"ס וזה ג"כ כוונתו במ"ש בורסי קטן וכו' דל"ת כקו' תוס' דא"כ גם אר' יודא לא פריך מידי:

אינו זן ואינו מפרנס ד' הרמב' דהכפל קאי אכסות דאל"כ הרי לדידי' אין כסות בכלל מזונו' דתרוויי' דאוריי' אלא ש"מ מאינו מפרנס דייק וע' רש"י בפ' נערה גבי עולה ויורד. ולד' רבי' אלי' ר"ל אעסיק בפרנסה להיות שכיר יום. ואמנם נ' דרב ממתני' דייק למלתי' דהאי מצרף ובורסי נימא דרק למזונו' צריכי' למלאכות אלו ואיני זן ואינו מפרנס מאותה מלאכה ותישב תחתי קמ"ל רב דאף בזה יוציא:

תוס' ד"ה לתנו ע' רש"א ולי נ' דאדרבא מ"ד אין כופין ופליג אברייי' דהתם משום דק' לי' קו' הש"ס ממתני' אבל אש"ס שפיר ק' דלמא כברייי' דהתם סבר:
ובענין ק' רש"א ר"פ המדיר עמ"ש בענין המדיר אשתו מת"ה:
שמואל לא פסק פומי' ע' רש"י ילי נ' דבכולהו שמעתתא דפרקי' אייריי שמואל לבר מהך דנולדו ואפשר דהא דרב יודא משמי' דשמואל הוא: מ"ש הראשוני' בחליצה הקילו עוררני תלמיד א' משום דחליצה מעושה כשרה: סו"פ המדיר ולסיומא שיעורי הזמן הקיץ תרי"א פנו מקום ופנו מקום ור"ל לגוף ולנשמה:
לא אחזיק טיבותא לנפשאי וא"כ לא שיקר כ"א אמר מה שלא נראה הקשת לא הי' בימי כלומר בזכותי כ"א בימי חבריי ואין כאן ראי' לד' הטו"ז בה' תענית דמותר לשקר:
שושביני' נ' דהצדיק רוב פעמי' מעורר דין על הדור שאין למדין הימנו והיינו שושביני' דמ"ה:
כ"ד מיני מוכה שחין נ' לפ' ע"ד שכ' המפ' כי ענין מצורע הוא הרשע העובר בצנעא והש"י מפרסמו שלא יזיק לבריות ואמנם כ"ז אם יודע בו השם שינעלו לפניו שערי תשובה והנה הרמב' מנה בה' תשובה כ"ד דברי' המעכבים את התשובה והיינו כ"ד מיני מוכי שחין ואמנם מהם הוא האפיקורס המלעיג על דברי חכמי' והנה לכולם עדן פתח תקוה כי השכל שלהם בחזקו משא"כ להאפיקורס הזה אשר טח מראות עינו והוא הבעל ראתן אשר השרץ במוחו כלומר שכלו נשקץ והוא הקשה מכולן:
והנה אז"ל וברותי מכם המורדים והפושעי' בי אלו בני ט' מדות הרי כי בשעת תשמיש הדבר תלוי שיוולדו בנים זרים והיינו כי ע"י ט' מדות האלו השכינה מסתלקת וז"ש הכ' בה' בגדו כי בנים זרים ילדו אותן שילדו בנים זרים הטעם משום בה' בגדו שסלקו השכינה מביני' וז"ש וכולן תשמיש קשה להן לכל הכ"ד מוכי שחין התשמיש הי' קשה משעה ראשונה וכמ"ש. והנה אחת מהגדולות שבהם הוא בני שנואה היא השנאה שגרמה אפי' להחריב בית מקדשנו מכ"ש שמסלקת השכינה ממקדש קטן והנה האהבה תוולד מרתיחת ורבוי הדם והשנאה מקרירות ואמנם נ' דהך בני שנואה היינו כששני' שונאי' זא"ז דאל"כ יק' מיעקב שהיתה לאה שנואה וז"ש הקיזו שני' ושימשו שהי' בשני' אפס דמים ר"ל בני שנואה מתרווייי' הוא דהוה בני בעלי ראתן ואמנם המפ' כ' דהך שנואה היינו בשעת תשמיש דווקא:
וזה לא הי' ביעקב והיינו דאר"פ ה"מ דלא טעום מידי ר"ל אפי' בשעת תשמיש לא טעם אהבה והנאה אבל. אם בשעת תשמיש טעים אהבה ל"ל בה: ואמרי' מאי סימני' יאמר כך מראית האפקורסי' המכיני' בעלי ראתן עינוהי דלפן מבכי ואפו:

יחרה מכעס ופומי' מעלה ריב מרוב דברי' ביראת ה' כל היום וכל הזבובי' היינו יצ"הר הדומה לזבוב רמי עלי' כולם יתגרו בו אוכל ושותה והולך אחר תאות לבו. ואמר מאי תקנתי' ע"ז כל דפריש ממינות מיית היינו ימות עצמו בין באכילתו יאכל עשב השדה בין במלבושיו שילבש בפחות שאפשר והיינו גירדא דאגוז ודאשפא ועל כלם יצייר תמיד לנגד עיניו כלילא דמלכא היינו עטרות הצדיקי' לע"ה וירחוק עצמו כאלו הוא סגור כמו שהסגיר השם התמרה בקטנותה שלא תתקלקל וזה ע"י שירחוק מאויר העולם כל מה דאפשר כמ"ש בדד ישב. וכלפי שאז"ל ד' כתות אין מקבלות פני שכינה יתקן אותן בד' אמות של תורה שנמשלה להדסה שריחה מתוק וטעמה מר כי אינה נקנית אלא ביסורין והיינו ד' טרפא דאסא שעלי' יעמדו ד' כרעי הזבוב. ואר"י להזהר מיצ"הר מכשפי האפקורס ור"ז לא רצה להתווכח כלל עמהם היינו לא יתיב בזקי' ור"א לא על באהלי' כל' הרחק מעלי' דרכך אבל כי אתא לגבי' לא ירא ממנו כמז"ל ודע מה שתשוב ואמר ר"א ור"א לא אכלי מביעי דדהו ר"ל כי אז"ל על ר"מ שלמד תורה מאחר תוכו אכל וקליפתו זרק ור"א ור"א אפי' ביעי שיוכלו בקל להסיר הקלופה מן האוכל לא אכלי מדדהו ואריב"ל מכרך ר"ל כשהי' מסתכל בהם מה הם מה חיי' וראה כי רבים מכאובים לרשע ע"ד ומספר שני' נצפנו לעריץ כי עכ"פ ידע כי נכון בידו יום חשך וראה החן שמעלה התורה על לומדי' ע"ד והבוטח בה' חסד יסובבנהו ועי"ז איכרך בהו ועסיק באורייתא ואמר הרי התורה אפי' חן בעו"הז מעלה על לומדי' אגוני לא מגנא מאפקורסי' הרי אני רואה מה ביני לבינו והנה במיתה ב' טעמי' א' תכלית הנסיון בעולם והן בעבדיו לא יאמין והשני' לאכול פרי מעללי' ולטעם הראשון א"ש הפירוד מן הגוף כי הוא המסית ולטעם השני אפי' הגוף יכול ליכנס לג"ע והנה הנחש הקדמוני הי' האפקורס הראשון וריב"ל דלא נתיירא שוב מהם הי' במדרגה יותר גדולה מאד"הר וא"כ אין עלי' דין מיתה משא"כ רחב"פ אף שהי' צדיק גמור מ"מ כיון שנתיירא עדן מאפקירסי' א"כ לא עדיף מאד"הר שלא עמד בנסיון עמהם, והנה הגדר שלא יפול אדם ברשת המינות הוא שלא יאכל וישתה כזולל וסובא כ"א הכל לרפואה והיינו אין בעלי ראתן בבבל כי אכילתן כאכילת תרדי' שהוא מאכל לרפואה כמבואר פ' כיצד מברכי' ופ' הרואה וכן בשתיי' אפי' שכר ידמו כי ישתו מים מרים כידוע מכוסות שנותן מרירות ואר"י כי אף אם יתענגו בשאר תענוגי' בבבל כשוי"ט מ"מ ידמו להם כי הכל הבל נגד תענוגי ג"ע והנה פרת היא היוצא מג"ע ומימיו פרין ורבין ומכ"ש ג"ע והיינו שרוחצין במי פרת כי מפרת ידמו לעיניו תענוג ג"ע אא"פ מתענוגי עו"הב. ואמנם לא אמרו להרחיק התענוגי' מכל וכל כמז"ל יצר יהא שמאל דוחה וימין מקרב והנה היצ"ה מכונה בשם אשתו של אדם וגם

התורה מכונה בשם אשתו של אדם וגם התורה מכונה בשם אשת חיל ובזה התחיל התנא ואמר המדיר את אשתו מכל וכל יוציא ר"ל לא יקיים עם אשתו על זה הדרך אם הוא לזמן מרובה:

ובזה נסתלק פ' המדיר בעזר אל איום ואדיר, ובזה נתחיל לפ' האשה שנפלו בעזר צורי קוני וגואלי ר"פ האשה שנפלו וסיומא לשיעורי הקיץ תרי"א: ועד"ז נמליץ ד' התנא כי הנה אז"ל עץ חיים היא למחזיקי' בה כי המחזיק ביד הת"ח יש לו חלק בתורת הת"ח אמנם נח הי' להת"ח אם הי' חי בלחם צר ולא יתן מחלקו לאחרי' אך בימי נערותו שהדבר קשה הדבר לבקש מהנער והיינו עד שלא תתארס האשה היינו התורה לאדם מודים הכל שמוכרת מחלקה לאחרי' אמנם אם כבר יש לה קנין בתורה מתוך הדחק שפיר אמרי בי"ה שלא ימכור אך בי"ש דמחדדי טפי ושמעתא בעיא ציותא אמרי ימכור אך דיעבד וודאי מהני ואמנם כ"ז אם נותן לו מיד אך אם מבטיחו שיתן לו וכעת אין לו וודאי לא יתהלל ביום מחר ולא ימכור ומ"מ דיעבד קיים אמנם לאחר שנעשה ת"ח גמור עליו אמר הכ' אם יתן איש כל הון ביתו בוז יבוזו לו אין המכירה כלום. אמנם כ"ז בדורות הראשוני' שהי' כל יגיעת ההמון מעיקרא לפרנס הת"ח הי' המכירה קיימת משא"כ עכשיו בעו"הר רבותינו חזרו ונמנו כי די לאבל שיעמוד באבלו כיון שאין הת"ח מתפרנס באהבה וכבוד מההמון אטו תרתי גיהנם יהבי' לי' כ"א בי"כ ובי"כ אין המכירה כלום ושכרו כפול מן השמים, ככה יזכנו ה' בכפלים להעמיד שערי התורה על יסודותי' עד ירחם ה' עמו בב"א:

מילין זעירין רה"פ מוכרת ס"ד דדווקא מוכרת שהבעל ניטל הדמי' קמ"ל אפי' נותנת ובזה מסולק קו' המ"ל פ"ו מזכיי' ומתנה אמאי תנא בסיפא לרש"י נתנה קיים הרי לכתחלה תתן דס"ד אדרבה נתינה אפי' דיעבד לא: והא דתני וקיים ס"ד דמציא למימר דלא נתנה כ"א עד הנישואין ובזה ג"כ נתנה רבותא טפי דבמכרה הדמי' מודיעי' ומזה ג"כ ראי' לד' רש"י דמיירי קודם נישואין:

בענין תקנת אושא כתובות נ' וע"ח ב"ק פ"ח פ"ט יבמות ל"ו ב"ב קל"ו: האשה שמכרה יל"ד אמאי נקט מכרה דווקא הרי גם בנתנה איתא לתק"א וראי' מאימי' דר"י בר אבא דמדתי' התם לתק"א ונ' בנחקור תחלה אמאי לא אמר ריב"ח באושא התקינו אשה לא תמכור ואם מכרה ונתנה הבעל מוציא דלמאי דמסקי' דמתני' דאשה שנפלו בחיי' א"כ לאח"מ לא שמעי' דלא תמכור ואפשר דבאמת הא ק' לי' למק' לימא תנינא לתק"א לקמן דמ' לי' דהאשה לא תמכור ע"כ גם אלאח"מ קאי וא"כ מ' דה"ה סיפא ואמנם למסקנא ק' ונ' בנחקור ג"כ טעם תקנה זו והי' נ' ענין תקנה זו ע"ד שכ' רש"י פ' האשה שנפלו גבי

נפלו לה עד שלא נתארסה דמשו"ה לא תמכור דהלוקח ממנה עבד איסורא כמו שביאר המ"ל פ"ו מזכיי' ומתנה דבריו דהוה כנכנס לתוך מערופיא של חבירו אלא דכאן החמירו אפי' דיעבד וה"ט דבאמת בחיי' לאו אורחא דאשה למזבן משום קטטה ול"ש דמכרה ולא בעי חיזוק משא"כ לאח"מ דיכולה למכור בצנעא שלא ידע הבעל ושכיחא טפי ולכך אמרו אפי' דיעבד הבעל מוציא ובזה מיושב קו' תוס' לקמן ע"ח ד"ה לימא דלישני מתני' בנפלו לה קודם שנתארסה ואפי' בחיי' דאכתי יק' כיון דבחיי' ל"ש דמזבנא אמאי תקנו דאפי' דיעבד מוציא וע"כ משום דעיקר תק"א לאח"מ הוא ומ"מ לא אצטריך לריב"ח לאשמעי' דלכתחלה לא תמכור דבכלל מתני' הוא דחד טעמא לתרוויי' וא"ש ג"כ דנקט מכרה דבאמת עיקר תקנתא הוה במכרה דשייך נכנס לתוך מערופיא אלא דמ"מ הוצרכו לתקן ע"כ בנתנה ג"כ דאי לא הא לא קיימא הא דתמכור ותכתוב ללוקח שטר מתנה אמנם עיקר תקנתא במכרה:

ועד"ז נ' ליישב מה שכ' רש"י בב"ק גבי ע"וו יוצאי' בשן ועין דבר חדש דטעמא דתק"א דק"פ כקה"ג דק' לי' דהתם בשן ועין דל"ש הערמה מ"ט אינו יוצא לאשה אע"כ דתק"א הוה דק"פ בבעל ליהוי כקה"ג וא"א שתצא שוב בשו"ע לאשה. ועדן צריך הסבר לדברינו וזולת דברינו אמאי לא תקנו ג"כ שלא יקח אדם מיד אב להפקיע ירושת הבני' אמנם נ' דהתם דרוב פעמי' מזבין משום כדי חייו וא"כ למה יבטלו המקח משא"כ האשה אשר כל מחסורה על בעלה ל"ל דתזבין ולהכי הקפידו חכמי' בדבר:

ואמנם לא קאמר ריב"ח כ"א נ"מ ולא נצ"ב וזה מתרי טעמי חדא דבנצ"ב בלא"ה לכאור' לא מציא מזבנא דהרי גם אנ"מ הק' בתוס' כתובו' נ"ח ותי' משום דהקנין חל בגופא של קרקע משא"כ בנצ"ב דהגוף ג"כ בחזקת הבעל וכ"ת א"כ היאיך מציא לזבוני נצ"ב בטו"ה התם משום מכירת שטרות נגעי בה משא"כ אם לא אתי לידי גובייגא וזה ג"כ טעם שלא הק' בתוס' כ"א מנ"מ ולא מנצ"ב ובזה מסולק ג"כ תלונת התומי' מעל הבי"ש שרצה להוכיח כד' הרמב' מהא דמציא למזבן נ"מ בטו"ה וערער עליו מהא דאמרי' דתזבין נצ"ב בטו"ה כצ"ל קו' ולמ"ש מנצ"ב לק"מ דהתם משום מכירת שטרות נגעו בה וכ"ת אמאי במכר הבן ב"ב קל"ו לר"י אם לא מת הבן בחיי אב מכירתו מכירה התם הרי גם לר"י מהיום כ' לי' וא"כ ע"כ יהיב לי' איזו זכות בגווה משא"כ בנצ"ב ועד"ז הבין הש"ך ד' אבייי בב"ק פ"ט ודחה ד' הסמ"ע בחו"מ סי' קי"ב ומ"מ דחה בקצוה"ח שם דברי' שפיר דאכתי מצי' למימר דעכ"פ יורש הוה וא"כ מלוה מצי גבי מני' ואבייי שפיר דחה לדרב אידי בר אבין דאין מכירתה מכירה אם לא שנאמר דתמכור באחריות וכעין שהק' הרא"ה על הגאוני' ואמנם לא דמי אכתי הלואה דאחריות מלתא אחריתי היא ומכירה

עכ"פ אין בידה. ואמנם לדעתינו בנצ"ב דין הוא דלתקנו רבנן כיון דחייב לקוברה בעד ירושת נדוניתה אמאי יהא בידה להפקיע ממנו ירושה זו משא"כ בנ"מ ס"ד דלא תקנו קמ"ל דאפי' בנ"מ תקנו והן הן ד' אביי שעמד עלי' בש"מ שם דאפכא הו"ל למימר אם אמרו בנצ"ב יאמרו בנ"מ ולמ"ש ה"ק לדידך דס"ל דאין לחלק בין נצ"ב לנ"מ דאמרת אדריב"ח תנינא מנצ"ב א"כ אם אמרו דריב"ח האשה שמכרה בנ"מ דלא תנינא בשום דוכתא יאמרו בנצ"ב דתנינא בהדיא אע"כ אם יאמרו נצ"ב לא נדע עדן נ"מ א"כ ל"ש שוב למימר תנינא ובב"ב דלא פשוט לד' מדרב אידי בר אבין ר"ל מברייתא היינו משום דעדן נ"מ לא ידעי'. וע' מ"ש עוד בב"ב בס"ד: בנ"מ בחיי בעלה יל"ד נ"מ הו"ל למימר ועוד הרי לאח"מ מכרה ונ' דוודאי אילו מכרה בהדי' אלאח"מ וודאי אין מכירתה כלום דלאו כל כמונה לאפקועי ירושה דלא אשכחן קנין לאח"מ בר ממתנת שכ"מ ואמנם בנ"מ יכולה למכור הגוף מחיים דאין לבעל כ"א הפירות ולזה הוצרכו לתקן וז"ש האשה שמכרה בנ"מ ופי' רש"י הקרן מכרה וזה בידה למכור בחיי בעלה אעפי"כ הבעל מוציא:

מוציא מיד הלקוחות ל' זה מ' כד' הרמב' ולהראש צריך לדחוק ולומר מיד זכותן וא"כ למה לא אמר לא קנה לוקח כמו שאמר ר' יוחנן בב"ב משום דס"ל ק"פ כקה"ג ונ' דהנה הדרישה רצה מתחלה לומר דנ"מ בין הרמב' להראש לענין אם הלוקח יכול למחות ביד הבעל לחפור בורות וכיוצא ודחה מד' הרמ"א שכ' אפי' לד' הרא"ש דהלוקח יכול למחות וק' באמת מנ"ל להרמ"א הא מלתא ונ' דק' לי' להראש ג"כ קו' התוס' לעיל נ"ח אמאי יכול למכור כלל לבתר תק"א הרי ליכא מידי דאלו השתא לא הוה זבינא ולבתר הכי הוה זבינא וע"כ כדתי' תוס' דהכא שאני דהמקח חל בגופא של קרקע וא"כ ע"כ גם הראש מודה דיש ללוקח כל ימי חיי' זכות בגוף הקרקע עצמה. ומעתה היינו דאתי ריב"ח לאשמועי' דלא תק' לך אמאי באמת אם לא מתה המקח קיים וזה קאמר דגם אם מתה הבעל מוציא דווקא דעד השתא הי' ללוקח זכות בגופה של קרקע:

אך אי ק' לי לד' הראש מהא דאמרי' לקמן ע"ח תק"א בגופה של קרקע ולאח"מ ולד' הראש תק"א לאחר מיתה הו"ל למימר משא"כ ל' בגופה של קרקע מ' דהגוף לאח"מ הוא דזוכה בו הבעל אך כד דייקת שפיר אדרבא דייק לישנא כד' הראש דיל"ד כי היכי דאמר בחיי' ולפירות הו"ל למימר ג"כ לאח"מ ולגופה א"וו להכי שני בלשני' למימר תרתי חדא תק"א בגופה של קרקע שהבעל זוכה מיד בגופה של קרקע אמנם לא קאמר לגופה של קרקע משום דכל הגוף באמת אינו לבעל כמ"ש ולאח"מ מלתא אחריתי לומר דלאח"מ זוכה לגמרי:

אמנם הא קשיא לי לד' הראש הא דאמרי' ב"ב קל"ט דק' דריב"ח אדרבין דמרבין מ' דבעל יורש הוה ומריב"ח דלוקח והיכא מ' זה דלמא לעולם לריב"ח ג"כ יורש הוה אלא דק"פ כקה"ג דמי ולהכי מוציא מיד הלקוחות ומ"מ אלמנה דקדמה לי' שפיר גביא בשלמא לד' הרמב"ם א"ש דל' מיד מ' שהלוקח הי' מוחזק בגוף הקרקע וע"כ אין לבעל קה"ג משא"כ לד' הראש ק' והנה וודאי לד' התוס' דריב"ח אמרה למלתי' אף במקום שאין לבעל פירות א"ש אך מנ"ל להש"ס להק' והיינו יכולין לדחוק ולומר דקו' התוס' לר' יוחנן ק' לי' ומדר"י דייק לדידן וכ"ז דוחק ונ' דהנה הרי"ף כ' דל' מוציא מ' בלא דמי' נ' כוונתו דיל"ד אדריב"ח מ"ט נקט מכרה ושביק נתנה ומ' דלהכי שבק נתנה דל"ת מכירה דומיא דמתנה דהיינו בלא אחריות משא"כ אם יש ללוקח אחריות גובה מיד הבעל ולהכי נקט מכרה לחוד דסתם מכירה באחריות היא ואעפ"כ הבעל מוציא אך התינח אם מוציא בלא דמים משא"כ אס"ד במוציא בדמי' א"כ הדרא קו' לדוכתא למה שביק ונתנה ומעתה אס"ד דבעל יורש הוה וק' שוב היכא דיש אחריות ללוקח למה לא יגבה מני' דבעל אלא ש"מ דבעל לוקח הוה ולק"מ. ואדרבא נ' משם קצת ראי' לד' הראש דקאמר והשתא דשלח רבין ולמה לא קאמר והשתא דתנן אלא משום דממתני' לא ידעי' לכאורה כ"א דהוה יורש לאח"מ ומרבין ידעי' דאפי' מחיים הוה יורש ומריב"ח מ' לן דאפי' מחיים הוה לוקח להכי קאמר דאדרבין ק' טפי בין לאח"מ בין מחיים וזה מ' כד' הראש דלריב"ח מחיים לוקח הוה אלא דוק' היכא רמיזא הא מלתא אכתי בריב"ח הרי להרמב' דייק לשנא טפי. ואמנם נ' דפלוגתת הרמב' והראש תליא בפלוגתת הסמ"ע והש"ך סי' קי"ב אי הך סוגי' דב"ב קל"ט קאי אנכסי צו"ב ג"כ או לא דד' הרמב' כד' הסמ"ע וכפי' הרשב"ם שם דקאי בין אנכסי צו"ב ובין אנ"מ ואי משום קו' הש"ך דהרי אמר אביי בהדי' אם אמרו בנ"מ יאמרו בנצ"ב והתם קאמר אביי דבעל יורש הוה כבר תי' בקציה"ח דאביי לענין ק"פ כקה"ג קאמר ולדעתי מבוארכן בדברי' דהרי דקדק בש"מ שם עלי' דאביי דאפכא הו"ל למימר אם אמרו בנצ"ב יאמרו בנ"מ ולמ"ש אביי אריב"א קאמר דאם אמר בנ"מ דק"פ לאו כקה"ג אמנם בנצ"ב מודה דכקה"ג דמי וא"כ הרי לפניך דתק"א לא הוה ק"פ כקה"ג דהרי בנצ"ב ק"פ כקה"ג ואפ"ה קאמר אביי דבעל יורש הוה וא"כ לדידן דמסקי' לוקח הוה מבואר כד' הרמב"ם דלאח"מ הוה למפרע לוקח ראשון. אמנם ד' הראש כד' הש"ך והיינו משום קו' דאביי אדאביי ואי משום תירוצן שכ' ע"כ צריך יישוב היאיך לא עלה כן ע"ד הש"ך ונ' דהש"ך הכא קא קשיא לי אי נימא דאביי לאו לענין דהוה לוקח קאמר א"כ יק' עלי' אכתי הרי קאמר רב אידי בר אבין שפיר אי בעל לאו לוקח הוה תזבין כתובתה לגמרי ובאחריות וא"כ אי אתי בעל להוציא יבא לוקח ויגבה אחריותו

ולא יפסיד מידי וזה כעין הקו' שהק' הרא"ה על הגאוני' אע"כ אביי לענין לוקח קאמר וק' דאביי אדאביי אלא לאו ש"מ נצ"ב לחוד ונ"מ לחוד וא"כ אדרבא אביי לכאורה אין לו הוכחה כ"א דבנצ"ב ק"פ כקה"ג דמי וש"מ דהיא היא אי לוקח הוה היינו ג"כ טעמא דק"פ כקה"ג דמי וכסברת הרא"ש:

ומ"מ נ' ליישב ד' סמ"ע ולמ"ש ד' הרמב' דאביי לדחות ד' ר"א בר אבין אמר ותו לא דהנה הש"ס בבכורות קאמר דדווקא אי ירושת הבעל דאוריי' הוא דאינו חוזר ביובל משא"כ אי דרבנן ומעתה הנה בב"ב קאי אביי לדעתי' דס"ל הל' כסתם מתני' דאינו מחזיר ביובל וה"ט דדאורייתא יורש הוה ומה"ית ישוווהו רבנן כלוקח לפסידא דידי' דהרי יובל וודאי אתא ומכירה לא עבידא אתתא דמזבנא מסתברא וודאי דישאר ע"ד תורה ואמנם אי ירושת הבעל דרבנן דעכ"פ חוזר וכנגד מה תקנו ירושה נגד קבורה א"כ כיון דחיוב קבורה עלי' הוה מדינא לוקח גמור ואמאי ישוווהו כיורש לפסידא דידי' כיון דעכ"פ יחזיר ביובל אך כ"ז בנצ"ב דכתובתה כנגד קבורתה משא"כ בנ"מ דהיא ירושה דממילא א"כ אמאי ישוווהו כלוקח והיינו דקאמר אביי דריב"א סבר דירושת הבעל דרבנן וא"כ בנ"מ הוה יורש ובנצ"ב הוה לוקח והך ברייתא בנצ"ב ואמנם רב אשי מסיק שם דרבנן דטבא לי' עבדו לי' ואפי' אי ירושת הבעל דרבנן עבדוהו לגבי יובל כיורש דלא כהש"ס וה"ט דפסק הרמב' בה' שמטה ויובל אף דירושת הבעל דרבנן אינו מחזיר ביובל מדרב אשי דהכא ומיושב קו' תוס' דהו"ל למימר הניחוהו אדרבא בדיוק קאמר שוויוהו לאשמעי' למ"ד ירושת הבעל דרבנן:

ואמנם רש"י מ' דס"ל כד' הרמב' שכ' דכלוקח שוויוהו רבנן בר מבריש הסוגי' בב"ק שכ' דבעל יורש וכו' כוונתו דריב"א דס"ל טעמא דשמואל משום ק"פ א"כ מאי מוציא דקאמר לזה קאמר רש"י דהנה ע"כ אף דכקה"ג דמי מ"מ אם מתה יורשה והך ירושה מוציא מיד לוקח והיינו מוציא שהבעל יורש את אשתו והך ירושה מוציא מידן וכ"ת אמאי ידו עדיפא משום שהי' ליקח ראשון:

תוס' ד"ה הבעל מוציא לר"י לא אצטריך וכ"כ ביבמות אמנם בב"ק כ' וא"ת לר"י וכו' ונ' דהא תליא בהנך ב' תי' שכ' בב"ק שם אי קיי"ל כר"ל בכל דוכתא דק"פ לאו כקה"ג א"כ שפיר מצי' לומר דר"י ל"ל תק"א ואנן כר"ל קיי"ל משא"כ אי דווקא במכר הבן קיי"ל כר"ל משום דאבא לגבי ברי' אחיל משא"כ בעלמא כר"י קיי"ל וא"כ אי ר"י לית לי' תק"א ק' הל' אהל' אע"כ אי' לי' ובהני ב' תי' תליא דיוק ד' התוס':

ד"א ביישוב ד' תוס' אלו נ' דבב"ק ק' להו ע"ד הש"ס דקאמר התם דכ"ע אי' להו תק"א דלימא דר"י תיובתא היא כדרך שאמרו עלי' דרבא דאמר הקדש מפקיע א"וו דאין ענין

לדר"י לתק"א ובהכי מתיישבים ג"כ ד' רש"א שכ' דתוס' בב"ק ס"ל דמצי' לומר דמתני' דהכותב קודם תק"א ובכתובו' ובכל שאר דוכתא אין דעתם נוחה בזה ה"ט דכיון דעיקר קו' התם לא הי' כ"א דר"י תנאי היא או תיובתא א"כ שפיר א"ל דדעת הש"ס דאצטריך תק"א להא דתנן ומתני' כהך ברייתא דאתנייי' ג"כ קודם תק"א משא"כ בשאר דוכתי דהדרי בתר תי' מרווח לא ניחא להו בזה:

ומצאתי לדעתי סיוע לד' רש"א מהא דהקדימו בתוס' הך תי' דמתנה ובב"ק שבקוהו היינו משום דהתם בב"ק דתי' בגוונא דתנן בהדי' ומה"ית נוקמי בתר הכי בגוונא דלא תנן במתני' משא"כ הכא דתי' בתרא לא תנן ולא אתמר ניחא להו טפי תי' קמא דאתמר מיהת. ומ"מ קו' רש"א על רש"ל גיורא בשמי' שמיא נ' דל"ק כ"כ דכוונת רש"ל כיון דבנכסיך אם מכרה ונתנה קיים ל"ל למימר ובפירותי' אלא ש"מ דכוונתה פירות נכסייך: וביבמות תי' עוד דק"ג דאשה עדיף שאין לבעל פירות אלא מכוחה אין כוונתם דק"פ דבעל לא הוה מטעם זה כקה"ג דהרי כולא סוגי' בגיטין הפך זה אלא כוונתם דקנין אב לא פקע לר"י ר"א בבן ואב משא"כ בשאר דוכתי אף דיש לבעל ק"פ ג"כ וכקה"ג וכן דייקו בלשונם שלא דברי מק"פ דבעל כלל וכן דברי' מבוארי' בש"מ לב"ק בשם הראש ע"ש:

וכ' עוד דתקנתא דרבנן והש"מ שם האריך ודברי' יותר מוקשים אמנם כוונתם נ' דה"ט דר"י דאמר כקה"ג דמי משום דהרי ע"כ הקנה הגוף לפירות דפירות לחוד לא מצי להקנות וכ"ז אם מקנה ואפי' באב כ' שם משום דבעי לאקנוויי לאחרי' משא"כ הכא דחכמי' הקנו לו וא"צ גוף כלל לזה ועפי"ז יובנו דברי' ב"ב שם שהוסיפו עוד ולא יצרכו לכתוב מהיום כוונתם דבכל זאת אם הצריכוה חכמי' שהיא בעצמה צריכה להקנות מהיום נכסי' לבעל הי' שוב כשאר ק"פ אך כיון דגם זה לא הצריכו א"כ אין זה ענין כלל.

ובזה נ' לפ' ד' אבייי דאם אמרי בנ"מ דהנה כ"ז בנ"מ משא"כ בנצ"ב דכותב לה שטר עלי' א"כ הוה שוב כשאר ק"פ והיינו דאמר אבייי אם אמרו שהצריכו לתקן באושא לא הצריכו כ"א בנ"מ דלא כ' להו מידי וא"כ לאו כקה"ג דמי יאמרו בנצ"ב דכ' שטרא עלי' דוודאי כקה"ג דמי ולא אצטריך כלל לתק"א. ואמנם בש"מ לב"ק תי' עוד דאצטריך כי היכא דלא לגבי ליקח מני' דבעל אי הוה יורש ונ' דלהכי לא ניחא לתוס' בהאי תי' דא"כ היאיך ס"ד דריב"א דטעמא דשמואל משום ק"פ כקה"ג דא"כ אמאי מוציא וכ"ת מוצי' בדמי' קאמר א"כ אכתי יק' בב"ב דפשיט הש"ס מתק"א דבעל לוקח והיינו ע"כ משום דמוציא בלא דמים ואס"ד דנוכל לפרושי מוציא בדמים דלמא לעולם יורש הוה וריב"ח מוציא בדמים קאמר אלא ש"מ דפשיטא להש"ס דמוציא בלא דמי' קאמר א"כ היכא ס"ד דריב"א דשמואל כר"י ואכתי מי נוחא. וד' הש"מ אפשר דמקו' התוס' פשיט בב"ב

דא"כ לר' יוחנן ל"ל תק"א והתוס' משום דאפשר לתרוצי קו' זו ע"ד שכ' הדרא להו קו' לדוכתא מנ"ל למפשט. אלא דמ"מ עדן צריך ביאור אמאי באמת למ"ד ק"פ כקה"ג יהא מוציא בלא דמים ונ' דהא מלתא תליא אי ירושת הבעל דאוריי' דאז הוה יורש באמת דאינו מחזור ביובל א"כ גם מלוה גובה הימנו משא"כ אי ירושת הבעל דרבנן ואמרי' ג"כ ק"פ כקה"ג מסתברא דהאי זכות דירושה מתחיל בשעת נישואין דהרי מאז לא יצא הגוף מתחת ידו והנה אליבא דר' יוחנן היינו יכולין לתרץ שפיר כד' הש"מ וס"ל לר' יוחנן ירושה דאוריי' אמנם כבר כ' דעיקר קו' תוס' להאי תי' דגם אנן ע"כ כר' יוחנן קיי"ל לבר ממכר הבן בחיי אב א"כ אי נימא דר"י ע"כ סבר ירושה דאוריי' ואנן דרבנן ס"ל ק' שוב הל' אהל' ולזה הוכרחו להעמיד באופן אחר ויש עוד להוסיף דאי ר' יוחנן דאוריי' ס"ל אמאי באמת קיי"ל כרב דירושה דרבנן הרי רב ור"י הל' כר"י ועד"ז ק' המפ' במקום אחר אע"כ גם ר"י מצי סבר ירושה דרבנן: לוותה ואכלה נחלקו הראשוני' אי אכלה דווקא או ל"ד וצריך לבאר למ"ד לאו דווקא אמאי נקט ונ' דר"ל לוותה לאכול וכיוצא לאפוקי אם לוותה להנשא דהיינו שהלוה לה על נדוניא דאז וודאי איהו דאפסיד אנפשי' ולהכי נקט ואכלה:

א"נ י"ל ע"ד שכ' הרשב"ם לקמן במסקנא דמלתי' דר' ב"ח סיים הרשב"ם אבל לוותה ואכלה וגו' ומאי בעי בזה אמנם כוונתו דהא דגובה מבעל היינו אם הכניסה לבעל ממון אבי' אבל אם אכלה ממון אבי' אף שהכניסה לבעל שאר נכסיי לא שייך למימר שאני פרנסה דאי' לי' קלא ומעתה אף אני נאמר דלכאורה בלא"ה אבעי' דאבוהו לא הוה לענין זה דווקא דהרי משו"ה כפל בלשונו ליקח הוה או יורש הוה ודקדק הרשב"ם ונ"מ וכו' כוונתו דהאי כפילא מוכיח דבעלמא ג"כ איבעיא לי' יק' א"כ לישלח לי' סתמא בעל ליקח הוה או יורש הוה אע"כ מעשה כך הי' ומעתה מצי למימר דמעשה הי' בבני' גדולות וקטנות דאכלו הגדולות ממון הקטנות הא אילו הי' בעין אמרי' שאני פרנסה דאי' לי' קלא ולהכי אצטריך אכלה:

אמנם הי' נ' דהך פלוגתא תליא בפלוגתת הש"ך וסמ"ע קי"ב אי הך סוגי' בנצ"ב ג"כ או לא דמ"ד אכלה לאו דווקא ס"ל דבנ"מ דווקא מיירי הש"ס ולהכי דייק למימר אכלה דלא תימא דמיירי דנשאת בהלואה זו דהיינו שהכניסה לו הלואה זו לנדוניא וס"ד דאף בנצ"ב איבעיא לן להכי נקט יאכלה:

אמנם כד מעיינת שפיר נ' אדרבא דמ"ד אכלה דווקא ע"כ כד' הש"ך ס"ל דלכאור' ק' באמת אמאי מהדר אם לא אכלה הרי מלוה להוצאה נתנה אמנם תינח אם מיירי בנצ"ב משא"כ אם מיירי בנ"מ בשלמא כל מידי אחרינא אי אי' לה קיימא לבעל לפירות וזכה

בו משא"כ כספי' דאין נותנין לו הכספי' כ"א ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ומעתה כ"ז שהן בעין עדן לא זכה בהן כלל ולהכי אצטריך אכלה דווקא וזה יישוב על מה שיש לדקדק לד' הש"ך הרי אמורא צריך לפ' דברי' ואמאי קאמר סתמא אלא ש"מ דמל' ואכלה מבואר דבנ"מ איירי:

ואמנם מד' הרשב"ם שכ' והכניסה כל נכסי' לבעלה כדרך נשואה וכ"כ עוד גבי נשאת הבת מ' לכאורה דלא כהש"ך אך גם זה יש ליישב דכוונתו לאפוקי אם יש לה נכסי' שאין ידועי' לבעל דאזי אין נפרעי' מנכסי' משעבדי' במקום יש נכסי' בני חורין וא"כ אפי' מלוה בשטר ול"ד מע"פ הוה גבה מני' דבעל וכן באלמנה למסקנא כה"ג חשו וודאי לפסידא דבעל והאלמנה והמלוה יפרעו מנכסי' שאין ידועין:

ועד"ז יש ליישב ג"כ מ"ש הרשב"ם דאיבעיא הוה בין בחיי' בין לאחר מיתה דר"ל דאס"ד לאחר מיתה פשיטא לי' דיורש א"כ הרי אין נפרעין מנכסי' משועבדי' במקום שיש נכסי' וא"נ מלוה בשטר הוה לא לגבי מני' מחיי' כ"א תזבין נ"מ אלאח"מ אלא ש"מ דגם לאח"מ אבעי' לי':

מאי לאו מבעל ר"ל דאי לאו הכי מאי קמ"ל דישאו קטנות ואמנם דייק הרשב"ם חלקם וגו' כוונתו דאכתי דלמא משום דהתם קרקע ברשותא דמרא קיימא ואינה נגזלת א"כ אין זה מבעל והיינו דקאמר מבעל ישאו חלקם המגיעם וזה לא שייך לומר כ"א בממון שהכניסה לו אלמא יורש הוה ולהכי דקדק ג"כ לומר בתי' לבעל דלא תימא דר"ל ג"כ מנכסי' שהם בעין וקמ"ל דקרקע אינה נגזלת דהא פשיטא כ"א מיירי בממון המונח ועומד עדן וכ"ת פשיטא הא קמ"ל דס"ד מצי הקטנות למימר הלא אתם אכלתם עד שנת וכיוצא אף אנו לא נסוב חלק נדוניא עד לאחר מזונת השנים האלו קמ"ל דמסלקי' אותן מיד ואם אמרו וכו' אין שומעין להם ומסיים תנא זה חומר וכו' וממשך כולא לישנא דמתני' עד"ז שפיר אלא דהמק' הוה סבר תרתי קתני: והאריך הרשב"ם בקו' דר' חייא למימר דלא תימא דוודאי ידע רבא דפרנסה אי' לי' קלא דהרי בהדי' אמרי' האחין ששעבדו אלא דס"ל לרבא דבעי למפשט דשעבדו דווקא דהזידו לעקור תק"ח משא"כ מתו אין גובין מיורשי' ומעתה אפכא אבעי' לי' למפשט דבעל לוקח הוה דהא וודאי ליתא דעכ"פ ירושה דמחיים דבעל לא עדיפא ומשעבדו אע"כ לוקח הוה בעי למפשט וזה שדקדק בתי' ג"כ למימר וכ"ש יורשי' למימר דשעבדו לרבותא נקט דאף דאין מוציאין למזונות משא"כ יורשין דאפי' למזונות מוציאין מהם כ"ש לפרנסה וזה שכ' עוד א"ל ר"פ לרבא דבעי למפשט מר' חייא דיורש הוה ר"ל בשלמא אי הוה בעי רבא למפשט דיורש הוה היינו דקאמר ר"פ לאו היינו ר"ל הא גופא מצות למפשט מרבין דמפ' לה

בהדי' משא"כ אי רבא בעי למפשט דלוקח הוה א"כ הו"ל למימר והא שלח רבין. וכ"ת אכתי אטו לא ידע רבא מאחין ששעבדו לא היא דבלא"ה יל"ד בד' התרצן מאי דלמא דקאמר א"וו ה"ק דוודאי אין הנידון דומה לראי' התם אפרנסה דהיינו עישור נכסי' דייניגן משא"כ כאן דאירושה אנו דנין אלא דהיא צריכה הך ירושה לפרנסה ושפיר קאמר דלמא מ"מ דומה:

אלמנתו כ' רשב"ם בתנ"כ כוונתו דלכאורה הו"מ למנקט בת ובת הבן דהיא היא אלא דבת אינה ניזונת כ"א עד דתיבגר ולא שייך למנקט דנשאת בת הבן ומתה ועדן לא בגרה בת האב וכיון הרשב"ם בזה לתרוצי קו' תוס' שדחו ד' רשב"ם שכ' דמנשאת הבת שמעי' דגם מחיים יורש הוה וכ' תוס' דלמא לעולם מחיים לוקח הוה וניזונת היינו שתמכור נכסי' לאחר מיתה וק' א"כ מאין תיזון אם מתה הבת כיון דכבר מכרה הנכסי' לאחר מיתה וצריך לדחוק לד' התוס' דאו או קתני ור"ל אם מתה קודם שניזונה האלמנה וא"כ שוב הו"מ למנקט בת ובת הבן אלא ש"מ דווקא קתני ומחיים ג"כ יורש הוה: רב יודא אמורא למאי דמ' לקמן מד' הרשב"ם שכ' דנ"מ היינו כשהבעל אוכל פירות מ' דס"ל כד' הש"מ בשם הרשב"א דהיכא דאין הבעל אוכל פירות לא תקנו באושא והיינו דתקנו דק"פ כקה"ג לגבי בעל ולמאן דס"ל הכא וודאי לוקח הוה וא"כ אי ר' יודא התנא הוה הרי אי' לי' ק"פ לאו כקה"ג וודאי מקמי דידעי' לתק"א לדידי' בעל יורש הוה לזה כ' רשב"ם דרב יודא קתני דהוא אמורא כידוע. והנה הרגיש בביי"ש סי' צ"ג לד' הש"ך דבנצ"ב באמת לוקח הוה א"כ הו"ל להפוסקי' לפי' דהך דאלמנה בנ"מ מיירי ובשלמא בהך דלעיל איכא לפרושי כיון דתנא רבותא אתי לאשמועי' איכא לאוקמי היכא דלא הכניסה הגדולה כל הנכסי' משא"כ בדרבין הו"ל למימר נשאת הבת ולא הכניסה כל הנכסי' לנדוניא ולזה נ' דהנה באמת האלמנה יכולה למחות הנישואין עד שתהא בטוחה בעד מזונותי' כשם שהלוה יכול למחות לכ"ע הנישואין כמו שמבואר סי' קי"ב ואמנם מאחר דמנ"מ ניזונת שפיר תנשא הבת והנה כללא נקטי' דאי לא קתני ומעתה ה"ק אם תנשא הבת צריכה להנשא בענין שמ"מ האלמנה תיזון והיינו שלא תכניס כל הנכסי' ואפי' אם תמות הבת תהא האלמנה ניזונות א"נ ה"ק מי שמת והניח אלמנה ובת א"כ דינא הוא דאלמנה ניזונית ואמנם נשאת הבת אם גם אז ניזונית אזי אפי' במתה ניזונית וכולה בתר סיפא גרירא והדרך הראשון יותר נכון:

אמר אביי לולי ד' הראשוני' הייתי אומר דאביי ע"כ לא ס"ל ירושת הבעל דאוריי' אליבא דתנא דבכורות דווקא כי א"כ מאי סבר אטו אבוהו בר גניבא אבעיא לי' אי ירושת הבעל דאוריי' או דרבנן וכי לא ידע דפלוגתא היא בכמה דוכתי' א"וו דאיהו פשיטא לי' דכרב

קיי"ל דפסק הל' דירושת הבעל דרבנן אלא דאיבעיא לי' אי רבנן כלוקח שוויוהו או כיורש ומעתה אביי ה"ק הנה א"כ ע"כ דס"ל דסתם מתני' דבכורות ג"כ דרבנן ס"ל ומ"מ לאח"מ ע"כ כיורש שוויוהו וכד' הרמב' דחכמי' עשו חיזוק ומהכא איכא סיוע לדבריו אלא דעיקר איבעיא דידך מחיים מאי ואנא אמינא לך בשלמא אי מחיים ג"כ לא הוה ליקח שפיר הניחוהו ליורש לאח"מ משא"כ אי מחיים הוה לוקח מה"ית נשוויי' לאח"מ כיורש כיון דירושה לא הוה כ"א דרבנן: אמנם הרשב"ם דייק בהדי' לאפוקי מדברינו ונ' טעמו דלפי' דברינו צ"ל דסוגיין קאי בין אנ"מ בין אנצ"ב ואמנם הרשב"ם ס"ל דסוגיי' בנ"מ דווקא מיירי ולזה דייק לפנינו לפ' דיש ב' נ"מ ולמימר דמלת מלוג ענינו שהבעל אוכל פירות דלא תק' לך ביתומה קודם נישואין כגון גוונא דמתני' ודאלמנה מאי נ"מ שייך לזה פי' דמצי מיירי שלא הכניסה כל נכסי' דזה ג"כ מקרי מלוג ומ"מ עד"ז יק' לדברינו תינח בנ"מ אמנם בנצ"ב דוודאי ליקח הוה מחיים ואמאי אינו מחזיר ביובל א"וו האי תנא סבר ירושת הבעל דאורייי' ותעתה בנצ"ב דהוא בעצמו לקחן ואינם לו בתקנתא דרבנן שפיר מצי אמר דאינו רוצה שיהא המקח קיים כ"א עד שעת מיתתה ולבתר הכי יפרע כתובתה ויירש מ"הת משא"כ בנ"מ דחכמי' הקנו אותם לו משעת נישואין ושוב לא נפק מתורת לוקח עד לעולם ודייק הרשב"ם ג"כ לפ' במאי הקנו לו נ"מ כיון דאין אחריות עלי' ולזה כ' משום דאחריות פרקונה עלי'. ואמנם בענין קו' תוס' נ' דד' הרמב"ם דהא אי מחיים לוקח הוה או יורש הוה היינו או לא יהבי לי' רבנן כ"א זכות בעלמא היינו יורש ולאו יורש כ"א לאפוקי לוקח ואמנם אי הוה לוקח היינו שנתנו לו קה"ג וא"כ אי ליקח הוה ממילא הוה לו קנין הגוף מחיים יל"ק קו' תוס' אמנם אנהו לטעמיי' דס"ל דאפי' היכא דאין לבעל פירות שייך ג"כ תק"א א"כ ע"כ כד' הרמב' דלוקח היינו לאח"מ למפרע ושפיר הקשו ומיושב ג"כ מ"ט כי הרשב"ם הא מלתא דנ"מ היינו שהבעל אוכל פירות ליישב דברי' דלעיל:

ובד' התוס' צריך ליישב שכ' דמנשאת ליכא לדיוקא דהוה לוקח מחיים דדלמא תזבין אלאח"מ וא"כ עכ"פ לאח"מ מיהת ידעי' ואמאי הוצרכו לומר בתר הכי דממתה דייקי' דהוה לוקח לאח"מ ונ' דה"ק מנשאת ליכא לדיוקי מידי דזיל הכא קא מדחי לי' וזיל הכא קמדחי לי' לאח"מ ג"כ ליכא לדיוקי דדלמא מחיים ולזה כ' דממתה דווקא קדייק:

כ' הרשב"ם באושא כשגלו סנהדרין לשם כוונתו לתרץ אמאי לא משני הש"ס דמתני' דיורש קודם תק"א לזה כ' דתק"א הוה מקמא מתני' טובא: דטבא לי' יש לפ' אף גבי אלמנה דטבא לי' עבדו דאי לאו דתקנו דליהוי יורש הי' עלינו להחזיק ידי האלמנה שלא תניחנו להנשא וז"נ כוונת הרשב"ם במ"ש גבי אלמנה שקדם תנאי מזונותי' לנישואין

ולא טוב לנו להפסידה בידי' ר"ל שלא לעמוד לימינה אלא שעלינו ליישב עד"ז מאי פריך בתר הכי מלקוחות. ומ"מ עד"ז מיושב ג"כ הא דגבי יובל לא חשו לפסידא דבני משפחה דהתם לא שייך דטבא לי' וכן הא דלא מהדרי' לי' טעמא משום דתרתי דסתרי לא עבדו רבנן ואי נימא מהדרי' צ"ל ג"כ מהדר ומהדר הוה פסידא טפי כמו שביאר הבי"ש ומוטב שלא ניהדר לי' מדניהדר לי' ואיהו ג"כ יהא חייב לאהדורי:

ואמנם הקו' מיובל בלא"ה נ' מד' הרשב"ם שכ' למשפחת אשתו דלק"מ דוודאי לא מקרי פסידא כ"א בגוונא דאלמנה משא"כ למשפחת אשתו דלא הי' שלהם מעולם לא מקרי פסידא כ"א מניעת ריוח:

גם מה שדקדקו בתוס' בלי שוויוהו גבי יובל אפי' ע"ד דהאי תנא סבר דאוריי' נ' דר"ל אפי' בגוונא שהאשה מכרה הנכסי' והבעל הוציאם מיד הלקוחות בתורת לוקח א"כ ליהדר ביובל קמ"ל כשמגיע היובל שוב שוויוהו כיורש:

ואמנם מאי בעי הרשב"ם בזה שכ' גבי פסידא דאלמנה נ' דרצה ליישב מ"ט לא חשו ג"כ לפסידא דבני משפחה ביובל לזה כ' דדווקא לפסידא דאלמנה שקדמה לנשואין חשו לא זולת ואא"כ עכ"פ צריך ביאור מאי מק' הש"ס בתר הכי מריב"ח ולא עוד אלא שהרשב"ם כ' דכי היכא דחשו באלמנה אך כד מעיינת משכחת טעמא בגווה דהנה מקמי תק"א שפיר קני הלקוחו' הגוף מחיים והבעל לא קני עד לאח"מ א"כ כי היכי דאלמנה קדמה לנישואין ה"נ אנהו קדמי לירושה וע"ז משני דהתם אנהו אפסדו ר"ל כמ"ש הרשב"ם דמ"מ נכנסו לתוך מערופיא של בעל ולא חיישי' לפסידא דידהו ע' בדברי שכן כ' בהדי':

וסיים הרשב"ם דבעין אפשיטא לן דכיון דלוותה הוה ג"כ מקמי נישואין ול"ש איהו דאפסיד אנפשי' א"כ היינו דרבין ולא אצטריך למימר דאפשיטא בעין:

אמנם הראש כ' כזה הל' ובעין לא אפשיטא הלכך מע"פ לא גבה מני' דבעל דלא אבעי' לאוזופי בלא שטרא לאתתא דקיימא לאתסובי וד' הש"ך הי' דד' הראש כהריף ולא היא וכמו שנבאר לפנינו ונבאר תחלה כוונת הרא"ש דיש לאסתפוקי אי הא דאמרי' דירושת הבעל אינה חוזרת ביובל דווקא למ"ד דאוריי' וכסתם הש"ס בבכורות או דלמא מדקאמר רב אשי שוויוהו רבנן ש"מ דאפי' אי ירושת הבעל דרבנן אינו חוזר ביובל ונ"מ דאי דווקא למ"ד דאוריי' אינו חוזר א"כ לא ק' אמאי לא שוויוהו כלוקח משום פסידא דבני משפחה כיון דירושה דאוריי' ואמר א"א בתק"ח ושפיר כ' הש"ך ורש"א וא"כ מצי' לומר דכל היכא דלא שייך איהו דאפסיד אנפשי' הוה בעל יורש וכל היכא דשייך הוה לוקח וא"כ בלוותה דשייך הוה לוקח וא"כ בלוותה דשייך הוה לוקח משא"כ אי ירושת הבעל דרבנן וא"כ ק' אמאי לא שוויוהו כלוקח וצ"ל כמ"ש הרשב"ם דהכל תלוי אי אתי

בתר בעל ובלקוחות משום דאתי מקמי בעל אצטריך לאיהו דאפסיד אנפשי' ופי' איהו דאפסיד כמ"ש הרשב"ם דהערימו א"כ בלויתה שפיר הוה יורש כיון דאתי מקמי בעל ול"ש האי איהו דאפסד והיינו דכ' הראש דבעין לא אפשיטא משום דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי וכ' דאי טעמא משום אפסיד ה"נ שייך אפסיד אנפשי' זה תו"ד הראש. אמנם הרי"ף כ' ואיהו אפסיד אנפשי' והשמיט ג"כ אתתא דקיימא לאנסובי וכ' עלי' הנ"י מדברי' מוכח דאפי' נזקין דמקמי נישואין לא גבי' מני' דבעל ואי דעתו כד' הראש א"כ נזקין מ"ט לא אלא ש"מ דה"פ ד' הרי"ף דהנה הר"ח הובא בהג"א כ' דמסתברא דחשו לפסידא דמלוה כי היכי דחשו לפסידא דאלמנה דגם במלוה שייך נעילת דלת ומעתה כלפי הא כ' הרי"ף דאיבעי' לא אפשיטא דמס' להש"ס אי אלמנה דווקא או כל דכוותה וכ"ת למה יגרע מלוה מאלמנה הרי גם לנעילת חשו לזה כ' הרי"ף דהכא לא שייך נעילת משום ואיהו דאפסיד אנפשי' דאוזיף בלא שטרא וודאי אי גם מלוה בשטר לא הי' נפרע שפיר הוה שייך נעילת דלת משא"כ השתא ומעתה שפיר כ' הנ"י דמכ"ש דנזק לא גבה מני' דבעל אף מקמי נישואין דגרע עוד ממלוה. ועד"ז א"ש ד' בעה"ת סי' קי"ב שהם כד' הרי"ף והנ"י דכל מקמי בעל לא גבה וגם שם לא שייך נעילת דלת שיאמרו דהו"ל למכתב דאקנו ומסולקי' כל קו' הש"ך שם. אלא שיש לתמוה על הטור שהביא דבריו ולד' הרא"ש שפיר כ' הש"ך דאין מקום לד' הבע"הת דל"ש התם טעמא דקיימא לאנסובי ונ' דד' הטור הי' דהראש שכ' זה כוונתו לדבר אחר דד' הרשב"ם דלא חשוב זה אפסיד אנפשי' וודאי למ"ש בפי' אפסיד אנפשי' בשטת הרשב"ם לק"מ אמנם אפשר דעתו דאין מן הדרך שתכתוב אשה שרוצה להנשא שטרות בעדי' משום שימאנו לקחתה ולא מקרי זה אפסיד אנפשי' וע"ז כ' הראש דאדרבא היא הנותנת כל יותר שמיאנה לתת שטר ביותר לא הו"ל לאזופי לה בלא שטר משום דקיימא לאנסובי וא"כ דברי' אלו טפלי' ושפיר איתא לד' הבעה"ת אלא דמד' בסבלונות בא"ע סי' צ"א ל"מ כן וד' הטור צ"ע: הק' תוס' עלי' דאביי קמא אמאי לא שוויו לבעל משום פסידא דאחריך כיורש הנה לד' הרשב"ם דדווקא לאתי מקמי בעל חשו לפסידא מיושב זה אלא שד' הרשב"ם נכללי' בד' הרשב"א בסו"ד ואמנם לכאורה אי ד' התוס' כד' הש"ך דסוגי' דידן לא איירי כ"א בנ"מ א"כ מאי ק' להו דלמא התם בנצ"ב ותדע דהרי אביי פשיטא לי' דבעל יורש הוה והתם קאמר לוקח הוה אלא ש"מ דהכא בנ"מ והתם בנצ"ב ונ' דבלא"ה י"ל אמאי הקדימו לאביי בתרי' מקמא אלא ש"מ דרצה ליישב ולרמז ע"ד וכ"ת התם בנצ"ב א"כ כי פריך התם דאביי אדאביי אמאי לא משני כאן בנצ"ב כאן בנ"מ ומודה אביי דלוקח דאפסיד

אנפשי' מפיק בעל מני' אלא ש"מ דאף בנ"מ מיירי אביי התם והש"ס קבלה מני' ש"מ דמתנה שאני:

ובקו' הא' יל"ד שכ' דהי' סבור שהבעל לא ירויח למה לא הרי יכול לעשות פשרה עם אחריך וצ"ל דאזדי בשטת רש"י שם דמ' מדברי' דדווקא שלשתן יחד יכולין לעשות פשרה לא זולת ע"ש בתוס' וכ"ת א"כ היאיך משני בתר הכי כי הלוקח יעשה פשרה עם אחריך האי תי' בלא"ה צריך ביאור דא"כ עכ"פ ישאר המקח ביד אחריך וצ"ל כוונתם דהלוקח יתפשר עם האחריך ולא יפרסם כלל שלקח מן האשה ושפיר לא מצי בעל מפיק מני' וא"ש הכל:

ואמנם לד' הרשב"ם דאפסיד אנפשי' היינו שהערים להוציא מיד הבעל לק"מ דהתם עכ"פ לא יירש הבעל וכ"ת הערים להוציא מיד אחריך התם לא עבדו רבנן תקנתא כלל:

זבנא אורתא מדנקט אורתא בין זבנא ליהבא מ' כד' הראש דהאי ירושה ר"ל מתנת שכ"מ וכיוצא דומיא דמתנה ונ' דלהכי הפך רש"י הסדר למימר דלאו דווקא אלא דצ"ע מ"ט שינה הש"ס. ונ' דלמ"ש הראש בתשובה א"ש טפי דמיירי באורתא דומיא דזבנא דהיינו אחין שחלקו. ואמנם גם לד' רש"י ותוס' אפשר לפ' דאלו נקט זבנא ויהבא במתנה ואורתא ס"ד דה"ק דוודאי מאן דזבין וקיבל במתנה צריך להחזיר ואמנם היורש מהם א"צ להחזיר ואורחא קאי אתרווייי' להכי נקטי' ביניי' דלא נטעי:

ואמנם גם מ' אדעתא דארעא נחית מ' כד' הראש דבשלמא במתנה שייך אדעתא דארעא דאמר לא ניחא לקבל זוזי דזילא בי מלתא משא"כ ביורש דממילא מאי אדעתא שייך בזה. ולד' התוס' וסייעתיי' צריך לומר ע"ד דאמרי' גבי יתומים שהניח להם אביהם פרה שאולה דמצי אמרי חוב אבינו לא ניחא לנו למירת ה"נ אמרי הך שעבודא דועשית הישר והטוב לח ניחא לן למירת והיינו דכפל הש"ס ואמר אדעתא דארעי נחית כלומר הזכות ירשתו ולאו אדעתא דזוזי נחית ואמנם ל' מעורבא דאמר ניישב לפנינו בס"ד:

ואמר ואנסובא אחר השומא ה"ט דאי שמי לה אחר נישואין א"כ מעיקרא אדעתא דזוזי ואם שמי מנה אחר הנישואין א"כ נהי דלוקח הוה אמאי לא ניהדר לי' הרי כבר הי' לוקח בשעת השומא ולזה צריך אנסיבא מקמי הכי: והנה ד' רש"י דבעי' מתה דווקא ונ' דק' לי' אמאי אצטריך לומר לוקח הרי אפי' יורש לא מיהדר אלא ש"מ משום דמחיים לא הוה לוקח בגופא של קרקע חייב לאהדורי וא"כ עכ"פ סד"א דל"ש גבי' מעיקרא אדעתא דארעא נחית דהרי מעיקרא הוה מיחייב לאהדורי קמ"ל כיון דאמרי' לאח"מ דהוה לוקח למפרע אגלאי מלתא דלא הוה חייב לאהדורי וא"כ מעיקרא אדעתא דארעא נחית ואמנם דקדק רש"י דהיינו דווקא בנ"מ דאין קנויין לבעל לגופא מחיים אצטריך

מתה דווקא משא"כ בנצ"ב אפי' מחיים לא מיחייב לאהדורי ואמנם לענין מהדרי' לי' אדרבא ד' הרמב"ם צריכין ביאור למה בחיי' לא ניהדר וצ"ל כיון דאנן ידעי' דלאו לעצמה ניהדר כ"א היא תזבין מיד כה"ג לא שייך ועשית הישר והטוב:

ומעתה נ' דהמחבר עשה פשרה בחו"מ מיירי כה"ג שאין לאשה מעות כלל ובעל מדידי יפדה ונהי דכי תיפוק מני' נפקי בהדה מ"מ עתה דין נצ"ב יש להם ולזה מהדרי' לי' דלה הי"ל למימר ומה"ט שפיר מסתבר טעם הרמב' לה מיחייב לאהדורי ולא ללוקח וסתם דאפי' מחיים וכן לענין מהדר אפי' מחיים לא כחאמרי' בנצ"ב גם רש"י מודה ואמנם בא"ע מיירי כי היא רוצה לפדות בעד נ"מ וכן לענין מהדר וכה"ג גוף הקרקע שלה סתם כד' רש"י דבעי' מתה דווקא:

ואמנם ד' הרמ"א דבכ"ג בעי' מתה דווקא ודווקא בלוה דלא שייך איהו דאפסיד אנפשי' ובדין הוא דאפי' מתה בעי לאהדורי אלא משום דלא מקרי פסידא כ"כ כמ"ש התוס' משא"כ מחיים דבעל ס' לוקח הוה שפיר חייב לאהדורי משא"כ בלוותה דסי' קי"ז דהטעם איהו דאפסיד אנפשי' אפי' מחיים לא מפיק:

ואמנם ה"ה כ' לתרץ קו' תוס' דלא נעשה הבעל מעולם יורש מחיים והכוונה נ' דענין לוקח מצינו אפי' בדבר שאינו גוף משא"כ יורש שייך בדבר שהוא גוף ולדבריו צ"ל דהא דאמרי' בב"ב בעל יורש הוה הכוונה רק לאפוקי לוקח ואמנם הא דאמרי' ומע"פ גובה מן היורשין צ"ל דהיינו משום דגם לאח"מ קמבעיא לי' ומיושבי' ומדוקדקי' בזה ד' הרשב"ם ב"ב שם שכ' ומבעיא לי' בין בחיי' בין לאח"מ ובד' ה"ה אלו מסולקת ג"כ קו' תוס' ב"מ צ"ו גבי שואל דהתם מחיים מיירי ולא שייך יורש. ואמנם כוונת התוס' שם בתי' נ' דה"ק דדווקא באלמנה דאיכא תרתי שקדמה לנישואין וגם לא אפסדא אנפשה משא"כ הכי כיון דאמרי' תחזיר פרה לבעלי' הראשוני' א"כ הרי יש בידם למחות ולוקח הפרה לביתם ומדשתקו אנהו אפסדי אנפשיי' ואין כוונתם מעיקרא לא הוה להו למיגר דמי שדרכו בכך מה יעשה אם זה פרנסתו אלא דגבי בעל שהוא פטור לא הוה לה להניחה:

והא גופא דר"ל ליקח ופטור נ' דנפקא מדלא אמר רבא סתמא בעל לוקח הוה ש"מ דר"ל אין לו דין שואל ולא דין שוכר כ"א פטור מכ"ז:

כ' רש"י ובעל יורש ד"ת כוונתו דלכאורה למאי דמסקי' הכא דגם לשאר מילי הוה לוקח א"כ למה לא אמר ריב"ח סתמא בעל לוקח הוה לזה כ' רש"י משום דס"ל ירושה דאורייי' ואי נקט לוקח הוה הו"א מחיים דלא הוה כ"א דרבנן משא"כ לאח"מ דהוה מדאורייי' יורש לא עבדוהו כלוקח קמ"ל דגם לאח"מ שוויוהו כלוקח:

והם שחבלו באחרים כ' רש"י עבד ואשה דס"ד והם קאי אמי שחבל בהם ואף שהם חבלו בחובל ס"ד דהאדון ובעל יכולי' לטעון אנת כספי הוא דאפחתת ובאמת מדינא הי' הרב חייב לשלם אי לאו שלא ילך העבד וידליק גדישו של חבירו אבל אי משתלם מגופא דלא שייך זה שפיר חייב וז"ש רש"י עבד ואשה כלומר בבא באפו נפשי' היא דטעמא דפטורין דאין להם מה לשלם משא"כ אם חבלו בהם ונפרע הנחבל מגופם או שהם נפרעו מחובל בגופן וודאי שפיר גם החובל פטור. ועד"ז יש ליישב סיפא דמתני' דקתני חייבי' לשלם דקאי אעבד דס"ד דמצי טעון הרי כשהזקתי הי' מן הדין אדוני חייב לשלם אלא שהתורה פוטרתו ומפני מה אהי' חייב קמ"ל דמ"מ חייב וז"ש רש"י דמעיקרא חייבי'. וי"ל ג"כ דמשום נתגרשה האשה נקט חייבין וכד' הפוסקי' דכל מקמי בעל בעל יורש היכא דלא שייך אפסד אנפשי' ואשמועי' אף דנשאת בתר הכי חייבת:

ואמנם מה שכפל התנא לאחר זמן יחזר ופי' נתגרשה נ' דס"ד האי לאחר זמן ר"ל דאם קנו נכסי' לאחר מכן אז הנחבל קודם לבעל או לכ"הפ ידו כידו כד' הפוסקי' שהביא הרא"ה כתובו' נ' קמ"ל דדווקא נתגרשה וכד' הרא"ה: וכ' רש"י שנ"מ של אשה משיעבדי' לבעל לפירות ולירושה ומק' עליו הרי מסיק הש"ס לקמן דלית לה ונ' דלכאורה למ"ד ק"פ כקה"ג אין צריך לתק"א וא"כ מנ"ל לר"פ ור"ה ברי' דר"י דתנא אי' לי' תק"א דלמא ק"פ כקה"ג ס"ל אלא דמ' להו דאי ק"פ כקה"ג מ"מ מצי למזבן טו"ה כמו הבן לר"י ואמנם באמת מצי' למימר דווקא התם משום דכ' לי' מהיום לא זולת והיינו דמק' הש"ס וליטעתי' אם מציא למזבן בטו"ה א"נ אי' לתק"א תזבי' אלא דע"כ דאם אי' לתק"א לית לה אין בידה מה למזבן ה"נ אי ק"פ כקה"ג לית לה למזבן:

ד"א דה"פ דכבר דא"נ ליתא מ"מ לכתחלה אין בידנו להורות לה למזבן משום דנכנס לתוך מערופיא ומעתה ה"ק כשם דאם איתא לתק"א לית לה מידי למזבן ה"נ אי ליתא לתק"א לית לה וכמ"ש וכ"מ ל' רש"י שכ' משועבדי' לבעל לפירות ולירושה. ולא תק' מדאמרי' דמצי' למזבן כתובתה בטו"ה התם משום מכירת שטרות נגעו בה:

ועדן לא הועלנו כ"א בשטת הראש דהבעל מוציא מיד משא"כ בשטת הרמב' ואדרבה על הרמב' יש לתמוה שלא הביא דאי אי' לה נ"מ דתשלם לנחבל מטו"ה כמ"ש הטור:

כתבתינהו לנכסי' ע' רש"י לכאורה כוונתו דלא תימא דהא דמברחת שרי היינו הגוף עם הפירות משא"כ הכא מצי מיירי שהבריחה רק הגוף והפירות אכל הבעל אבל זה לא יתכן דא"כ עכ"פ אינו דומה לתק"א דהתם מכרה בחיי בעלה והכא מקמי בעלה מכרה אלא וודאי אחר שנשאת כתבה:

ולקושטא דמלתא נ' דד' רש"י כהני גאוני' דמייתי בש"מ דהאי ר' אבא אבוה דרשב"א וא"כ ק' הוה נסיבא לי' דאמרי' למה לי לזה כ' רש"י דקאי אדבתרא לאחר שנשאת כתבה: ואמנם ד' הנך גאונים נ' דק' להו אמאי אמר שמואל משמי' דנפשי' כיון דלבסוף מסיק משום תק"א לימא בהדי' באושא התקינו א"וו דבאושא לא התקינו כ"א אנכסי' שנפלו לה משניסת כי היכא דבחיי' לא מצי אז למזבן ואמנם לאחר שרבותינו חזרו ונמנו גם אקודם שנתארסה גם אקודם שנתארסה שייכא תק"א והא הוסיף שמואל לטעמי' דאמר כרבותינו וא"כ רב יודא גופי' שלא אמר באושא התקינו היינו משום דגם הנך נכסי' דהכא הוה מקודם שנתארסה ואס"ד דר"ש בנה מאשה אחרת הי' אמאי לא כ' לו מקמי שניסת אלא ש"מ בני של ר' אבא זה הי':

אמנם ד' החולקי' בד' התוס' בכתובו' ע"ח דגם אקודם שנתארסה היתה תק"א א"כ הדרי' לפשטא דשמעתין דמיירי שהי' בנה מאיש אחר שהי' שמו ר' אבא מאקריניא:

אלא דק' אשמואל ונ' דהנה בהא דבאושא התקינו ד' מן הפוסקי' דעכ"פ מחזיר הבעל הדמים ללוקח ואף דל' מוציא בלא דמים מ' בל' ברייתא אין לדקדק אמנם כן לכאורה במתנה קנה המקבל וזה נ' שדחק להנך פוסקי' דק' להו אמאי לא קאמר שמכרה או נתנה ואמנם לאשמועי' הא גופא לא קאמר שמואל משמי' דאושא כ"א משמי' דנפשי' ומדלא קאמר מוציא וניתן דמי' אנן ידעי' דבלא דמי' היא וא"כ ה"ה למתנה:

ואמנם סברת הגאוני' דאמרי נותן דמי' לכאור' משום דכל עיקר תק"א לא הי' כ"א שלא יכנס אדם במערופי' של חבירו ודי בהכי אם המקח בטל ולא שיפסיד המעות ג"כ וא"כ במתנה דל"ש מערופי' וודאי הוה קיים: אא"כ תק' להו מהך דהכא דאפי' במתנה חזי' דקיים אע"כ לאו היינו טעמיי' כ"א דמ' להו כי היכי דלר"י ב"א הוה ס"ד טעמא דשמואל משום ק"פ כקה"ג ה"נ במסקנא ה"ט דתק"א ואי טעמא משום ק"פ כקה"ג א"כ לא הוה עכ"פ כ"א יורש והלוקח גובה באחריות שיש לו מן הבעל וא"כ מקבל מתנה דאין לו אחריות לא גבה ולא מידי. ועד"ז יתיישב אליביי' קו' הרא"ה עלי' בכתובו' דהשתא נמי דאיתא לתק"א תזבין כתובתה לגמרי דהרי הלוקח לא יפסיד דאיהו הוה סבר דאין הבעל מוציא עד שנותן דמים ולא היא כ"א לאחר שהוציא בא הלוקח בתורת ב"ח ואם יהא על הבעל ב"ח מוקדם דכ' לי' דאקנו וודאי יפסיד הלוקח וכי מאן ימחא להבעל להקים לו ב"ח מוקדם ומה"ט קרי לי' ג"כ בב"ב פסידא דלקוחות:

א"ר אידי וכו' נ' דרב אידי דייק לי' דהך ברייתא ע"כ בנצ"ב מיירי דאי במנה ומאתים מתני' היא דמה לו העידו לדידי' מה לי העידי לדידה אלא ש"מ דברייתא נצ"ב אתא לאשמועי'. א"נ ס"ל דמנה מאתים אפי' בטו"ה אינה יכולה למכור כדבעי למימר לקמן

וכ"ת קו' הש"ס מאי קלה בעיניו שייך וודאי שייך טובא דהבעל ילך אצל הלוקח ויפייסנו בדבר ממעט ויגרש אשתו וכ"ת א"כ מאי פריך הש"ס לקמן שוב סברת הש"ס דהבעל סבר דכל לגבי בעלה וודאי מחלה ולא יפייס ללוקח כלל ומ"מ ר"א בר אבין שפיר קמק' וא"כ ממתני' לא מצי לאקשוי דשפיר מיירי במנה ומאתי':

ואמנם דלא הוה מחלק רב אידי בין נצ"ב נ' דמ' לי' דא"נ דבנצ"ב הוה כקה"ג מ"מ הבעל לא הוה כ"א יורש ושפיר גובה הלוקח מני' וא"כ תזבין כתובתה לגמרי ואמנם אביי ס"ל דלוקח גמור הוה בנצ"ב ופלוגתיי' אי הדין עמו א"כ הוה לוקח גמור ואי הדין עמה א"כ לא הוה וא"כ שפיר כ' הסמ"ע קי"ב דגם בנצ"ב אצטריך לתק"א דאנן קיי"ל הדין עמה א"כ מדינא לא הוה לוקח כ"א מתק"א. ובזה נ' לי ליישב קו' עצומה דבגיטין פריך ר"י לר"ל ולביתך מלמד וכו' ומאי קו' דלמא בכורי אשתו היינו נצ"ב ובהני גם ר"ל מודה א"וו ר"י סבר הדין עמו וא"כ נצ"ב לא אצטריך קרא דלאו בכורי אשתו הן דהבעל בהם לוקח גמור וע"כ בנ"מ מיירי. ואמנם א"כ אפשר דהנך ב' לשונות שם בהא פליגי דלישנא אחרינא סבר דר"י ס"ל הדין עמה וא"כ איהו לא מצי מק' כלל ור"ל הוא דאק' ממ"נ:

ואבר מאי דלא אמר אביי אפכא אם אמרו בנצ"ב מ' וודאי כד' הקצו"הח דכוונת אביי דק"פ כקה"ג וה"ק אם אמר ר"י בר אבא דלא ידע לתק"א דק"פ לאו כקה"ג בנ"מ יאמרו בנצ"ב דהתם גם ר"י בר אבא ידע דכקה"ג דמי: ואמנם י"ל ע"ד אחר דאביי ה"ק וכ"ת הא גופא דנצ"ב אם פחתו פוחתו לו היינו מתק"א א"כ אמאי בתק"א לא אמרו כ"א ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות והיינו אם אמרו דלאחר מיתה הבעל מוציא דמ' אבל לא מחיים בנ"מ יאמרו בנצ"ב דלאח"מ מוציא דהתם וודאי מחיים ג"כ מוציא דהרי אם פיחתו פיחתו לו:

אמר אביי טו"ה נ' דהנה רש"י כ' דעיקר תק"א משום איבה והיינו שלא יהא לאשה מעות בלא בעלה וא"כ מ' לכאורה דלפי"ז ה"ה לבתר תק"א טי"ה ג"כ לבעל דא"כ שייך שוב איבה ולזה קאמר אביי דטו"ה מ"מ לאשה וז"ש רש"י טו"ה דבר מועט כלומר ולהכי לא שייך במ' איבה:

אלא דלית לה הנ' דלית לה הי' נ' לפ' דר"ל שאין טו"ה שלה וכ"מ מד' רש"י שכ' טו"ה אשה שמכרה כתובתה מ' בנ"מ עדן מצי למימר דטו"ה לבעל ולא גבה נחבל מנה והיינו דקאמר ה"נ קודם תק"א אא"כ הך קו' ותזבין כתובתה קא ג"כ אנצ"ב ומאי משני הא מני ר"מ היא בתחלה אצטריך לי' לשנויי' נצ"ב לית לה ולעניין מנה ומאתים הא מני ר"מ א"וו לית לה ר"ל לית לה ממש ונצ"ב בכלל ומק' הא כתובה ע"כ אי' לה:

ולזה נ' דה"נ דלית לה ה"פ דהנה טו"ה הוה דבר מועט ואם גם נ"מ שלה מועטין א"כ טו"ה דדהו לא שוה כלל וז"ש אלא דלית לה נ"מ מרובין שיהא טו"ה שוה דבר מה א"כ אימא שוב דלית לה כלל וליתא לתק"א ואף דלא צריכא בלא תק"א למזבן בטו"ה אמנם לית לה כלל:

הא מני י"ל"ד הרי גם המק' לא פריך אלא לר"מ דלאינך מ"ד דלמא גם כתובה לית לה וצ"ל דהמק' הוה סבר דלר"י דווקא פוחת שרי אבל לא כל כתובתה ולהכי קאמר והיא כותבת התקבלתי מנה וכיוצא דלגמרי אסור:

ואמנם הא ק' לי אי טעמא דר"מ משום שלא תהא קלה בעיניו א"כ אפכא הו"ל למימר דאלמנה דשייך בה טפי קלה להוציאה אינו רשאי לפחות כפלים מבתולה ונ' דהיינו דאמרי' הל' כר"מ בגזירותי' דעיקרו של דבר דבפחות ממנה שייך קלה בעיני' וה"ט דכתובת אלמנה ואמנם ר"מ גזר על כל פחת כתובה משום כתובת אלמנה:

לא משתעבדא כ' רש"י לניזק כוונתו דליכא למימר דר"ל דאין מכר בטו"ה כתובה הרי בהדי' אמרי' לעיל דיש מכר אלא אין שעבוד חל עליו ומ"מ יש לומר דדווקא על טו"ה כתובה חל שעבודא דהוא דבר הנמכר מיד ליד כשאר שטות ולא על טו"ה נ"מ ולהכי שתק הרמב' ולא קאמר שחייבת למכור נ"מ בטו"ה:

אמרי זביני זבין וכו' נ' דה"ק כיון דע"כ לא הוה כ"א טו"ה א"כ יהא בה עוד צד הפסד ומ"מ יהא טו"ה ומשני כל לגבי בעלה וודאי מחלה ולא שוה כלום. ובענין וודאי מחלה פי' רש"י משום דבע"כ מזבנה הכוונה דלא תק' מברייתא דלעיל כקו' תוס' לזה כ' דאם ברצון מוכרת לא חשידא להכי כ"א אם בע"כ מוכרת:

לאשה ולא לאיש ע' רש"י כוונתו דלכאורה הו"מ לפרושי דר"ל לאחר גירושין כשיהא העבד לאשה אבל זה אי אפשר דאם הגוף בן חורין אסור להשתעבד בו ולזה פי' רש"י דר"ל אם הוא סיימא:

לימא תנינא לתק"א יל"ד היאיך לא עלה ע"ד המק' דמתני' לפירות ונ' דמ' לי' דהנך פירות בתרי גווני תקיני רבנן או זכות בעלמא או קנין בגופא ונ"מ לענין זבינא דאי זכות בעלמא אי זבנא פקע זכותא והיינו דחילק תנא בין נפלו קודם שנתארסה לאחר שניסת וא"כ ע"כ לאחר שניסת אי' לי' מיהת קנין בגופא והיינו תק"א ומשני האי קנין לא מהני כ"א בחיי' דלא קנה כ"א לפירות משא"כ תק"א הוא קנין בגופא דמהני אפי' לאחר מיתה ומיושב מה דשינה הש"ס בלישנא ולא קאמר לאח"מ ולגופא משום דבאמת גם בחיי' אי' לי' קה"ג לפירות:

וע' תוס' שכ' ובלא"ה משני שפיר הי' נ' להוכיח דקאי אהתם דאל"כ למה להו לתוס' לדחוקי לאשכוחי תי' לר' יוחנן לישני לענין קודם שנתארסה אלא ש"מ דלמסקנא באמת בקודם שנתארסה ליתא לתק"א אלא שיש לדחות שרצו לתרץ בגוונא דנ"מ עכשיו לדינא לר' יוחנן ובזה ליכא נ"מ השתא דהרי רבותינו חזרו ונמנו:

ואמנם מצד אחר יש להוכיח דהנה התוס' בב"ב הק' מנחבל אמאי לא שוויו בעל כיורש ותי' דהו"מ למימר ולטעמיך וק' מעבדו מלוג אמאי אמרי' דלמאן דאי' לי' תק"א אין יוצאין לאשה א"וו משום דהתם בלא"ה הו"מ לשנויי בנפלו קודם שנתארסה וצ"ל דבלא"ה משני שפיר לא חשו תי' להק'. אמנם יש לומר דגם תוס' ידעי' דכל דאתי בתר בעל בעל לוקח הוה אלא דמ' להו דלאחר מיתה מיהת נחבל אתי מקמי בעל וכדמק' תזבין אלאחר מיתה ואמנם בעבדו מלוג כבר כ' דאי לאחר מיתה נפקי לחירות גם מחיים אינו רשאי להשתעבד בהם א"כ מחיים וודאי בעל לוקח הוה לכל דאתי אבתרי': אמנם י"ל ע"ד קו' תוס' מנפלו קודם שנתארסה דהיינו דמשני הש"ס קודם תקנה אינו רוצה לומר תק"א דהרי קאמר כ"ע אי' להו תק"א כ"א תקנת רבותינו קאמר ואפשר דזה בכלל ד' התוס' דר"ל בשני לשנא דמשתמע לתרי אנפי:

ואמנם במה דאמר כ"ע אי' להו תק"א נ' מד' רש"י דר"ל כ"ע ק"פ לאו כקה"ג דאי כקה"ג אין שייכות לתק"א על בדבריו דלהכי דקדק בעלמא כ"ע אי' להו לאו כקה"ג כוונתו ליישב היאיך אותה ברייתא דקודם תקנה אי' לה תק"א אלא לענין ק"פ קאמר:

בענין נכסים שאינן ידועין פ' האשה שנפלו:

ר"ש חולק וכו' ד' הרא"ה דמתני' דר"ש אדסמיך לי' קאי ודבריו כעושה פשרה בין א"ל לר"ג דבידועין כא"ל ובשאינן ידועין כר"ג ולדבריו יתיישב קו' התוס' והראשוני' ממתני' דהכותב דמתני' בנכסי' ידועי' וכר"ש דעד שלא נשאת ונשאת מכרה בטל. ואמנם מלבד שנחלקו שאר מפ' עלי' גם מד' הרי"ף מוכח דלא כוותי' דלדידי' למאי דקיי"ל כרבותינו דכל הנכסי' יש להם דין נפלו לה משנשאת א"כ לדידן לא נפקא לן מידי מדר"ש ומדכ' הרי"ף והוכיח דכר"ש קיי"ל ש"מ דס"ל דאנפלו לה משנשאת קאי. ואמנם ד' רש"י דבין אסיפא בין אמציעתא קאי שכ"כ יש נכסי' שמכרה קיים ויש שמכרה בטל ר"ל דר"ש תרתי קאמר יש נכסי' שת"ק ס"ל בהו מכרה בטל כגון נפלו משנשאת ואני אומר בטל כגון ידועי' שנפלו עד שלא נשאת. ולכאורה מצי לפ' דר"ש עד"ז אכילה מתני' פליג ולא מחלק כ"א בין ידועי' לאינן ידועי' והוה מדקדק בזה לא תמכור אלא דזה אי אפשר דא"כ מה זה דקאמר לקמן רב ושמואל דאמר כמאן דהא מדקיי"ל כר"ש ע"כ אנהו ג"כ לא מיירי כ"א מנכסי' הידועי' ואי ר"ש אף אריש' פליג לימא אנהו דאמור כר"ש אלא ש"מ

דארישא לא קאי כלל. וכ"ת לא תמכור דקאמר ל"ל דלא תימא כי היכא דמיקל באינן ידועין בנפלו משנשאת ה"נ מיקל בנפלו משנתארסה לזה קאמר דבענין דאמר ת"ק לא תמכור אנא נמי מודינא ולא זו בנכסי הידועי' אלא אף באינן ידועי' ג"כ מודינא דלא תמכור: ואמנם בסברת ר"ש לד' הרא"ש וודאי א"ש דטעמא ע"כ משום איבה דהא לאו בזכותו נפלו וע"ז שפיר קאמר ר"ש דל"ש איבה דאינן ידועי' אמנם לשאר מפ' צ"ל דהא דמכרה בטל לאו בתקנתא דפירי תליא דתקנתא דפירי הוה בכל הנכסים ואמנם לא הוה כ"א אם יש לה יאכל ואם לא הי' לה או שמכרה מ"מ יפדנה אלא מדחזי רבנן דבהני נכסי' דבזכותו נפלו איכא איבה אם מכרתן תקנו שיהא מכרה בטל וא"כ שפיר שייך לחלק בין ידועי' לאינן ידועי'. ואמנם כ"ז לר"י דאמר ידועין ממש אבל לריב"ח מ"ט ולזה נ' דריב"ח ס"ל דמטלטלי כיון דלא סמיך עליי' דמיין לנכסי' שאינן ידועי' ואמנם לפי"ז במקרקעי תרתי בעי' ידועין ומקרקעי וכן דייק ל' רש"י וע"מ כן נשאה שע"מ כן הו"ל למימר אלא ש"מ דר"ל דבעי' מקרקעי וידועין ג"כ דהיינו וע"מ כן נשאה שכ' רש"י. ואמנם הרא"ה כ' בהדיא דלריב"ח לא בעי במקרקעי ידועין כלל וצ"ע לדבריו מ"ט דרי"בח ונ' דס"ל להרא"ה דריב"ח ור"י בהא פליגי ר"י סבר טעמא דר"ש משום איבה וא"כ בידועין תליא מלתא ואמנם א"כ צ"ל דר"ש אא"ל לחוד קאי אך ריב"ח סבר דר"ש אמציעותא בנפלו משנשאת קאי והתם ל"ש טעמ' דאיבה כ"א סברת ר"ש הכי הוה דמידי הוא טעמ' דמכרה בטל דאלמוה רבנן לשעבוד' דבעל ואמנם התינח בקרקע שייך שעבודא שהקרקע עצמה משועבדת משא"כ במטלטלי דדינא הוא דילקח בהן קרקע וא"כ ל"ש כ"א זכותא לזכות' דבעל לא אלמוה:

ומעתה מ"ש הרא"ה דר"ש אסיפא לחוד קאי היינו למסקנא דקיי"ל כר"י דטעמא משום איבה ואמנם לריב"ח מודה הרא"ה דאמציעתא קאי ר"ש: אך אי קשיא ע"ד המק' וכי מה קשיא לי' אלו הן ידועין וכי לא ידע מלת ידועין מה היא ועוד הכפל שאמר ונר' דבחדא מתרצי' חברתה דקשיא לי' למקש' דקשיא רישא לסיפא ברישא מ' דבעי' דנידע בבירות דהוו ידועי' לבעל ואל"ה קנה לוקח ובסיפא מ' דבעי' דנדע בבירור דלא ידע בהן הבעל ואל"ה קנה הלוקח והיינו דמק' אלו הן ידועי' ואם תאמר אטו לא ידענא אמנם אם תפ' ל' ידועין לא ידענא מהו אינן ידועין וע"ז משני ריב"ח לאו ידועין ידועין ממש ול"ק רישא לסיפא ור"י משני דלעולם ידועין ממש וסיפא דווקא ורישא משום מטלטלי' נקט להו למימר דאלו ואלו ידועי' כלומר כל שהן ידועי' אפי' מטלטלי' ולאפוקי מדריב"ח והיינו דאמר ר"מ אלו ואלו ידועין הן:

וד' כל הפוסקים דפירות לא אכיל בעל בנכסי' שאין ידועין דאימת יאכלם בשעה שנודעו לו ידועי' הוו וכ"ז דלא ידע לא אכיל אמנם הרא"ה כ' דפירות ג"כ אכיל בעל מנייהו ונ' דעתו דלטעמי' אזיל דס"ל ר"ש אסיפא קאי וא"כ האי ידועין פי' אם בשעה שנשאה ידועין הוה ול"ק אליבי' מבושת ופגם כשהקנ' הרא"ש דהתם נפלו לה אחר שנשאת והתם לד' הרא"ה גם ר"ש מודה והרא"ש לטעמי' שפיר קדייק וצ"ל דעיקר דיוקא מבסתר דלא נודע בשעת נפילה לבעל ועוררני תלמיד א' דלכאורה יש לדחות התם לא מקרי שעת נפילה שעת הבושה כ"א שעת פסק ב"ד וההיא שעתא ידועין הוו וצ"ע ואמנם לי ק' עוד טובא בד' הרא"ש דאטו מוכרת קאמר ר"ש באינן ידועין לא תמכור מיהת קאמר וא"כ לכתחל' שפיר אמרי' דילקח בהן קרקע מאי ראי' איכא וצ"ע:

ואמנם מל' הרא"ש מ' דמדמי לי' לילקח קרקע דנפלו לה כספים ע"ש: והנה לד' הרא"ה גם ד' הר"ן בירושה אינן מוכרחי' דאיכא למימר משום פירות קאמר ר"ש לא תמכור. ואמנם בא"מ מק' ע"ד הר"ן א"כ מאי קאמר רב אידי בר אבין בב"ק פ"ח תנינא לתק"א מעדים זוממים נהי דהוה ס"ל דנצ"ב ומלוג דין א' להם מ"מ הרי משום ירושה אף קודם תק"א אינה רשאה למכור וא"כ אמאי ישלמו לה העדים כולה וכ"ת דעכ"פ כיון דדיעבד מכירתה קיימת מיחייבי לשלומי לא היא הרי כ' תוס' בסוגיא דחליפי אי"ה דכל דלכתחלה אסור למכור לאו בר דמים הוא ותי' הוא למ"ש תוס' שם דקו' ר"א ב"א הי' דע"כ בריי' בכתיבת צו"ב מיירי דאלת"ה יק' באמת אמאי לא נקטינהי וא"כ ה"נ כיון דבקודם שנתארסה מיהת מוכרת אפי' לכתחלה א"כ יק' תו לתני רבוי תשלומין ע"כ דבריו ובמ"כ לא הבנתי דבריו כלל דא"כ מאי האי דשני אבייי אם אמרו בנ"מ וכו' אכתי יק' לתני נ"מ דהוה רבוי תשלומין אלא ש"מ דזה ל"ש בנ"מ דנקט תנא כתובה או נצ"ב דשכיחי ושביק נ"מ דלא שכיחי. ולענין קו' נ' דמכאן יש ראי' לד' רש"י דהא דאמרי' במתני' לא תמכור היינו דהלוקח אינו רשאי לכנוס למערופיא של חבירו אבל עליו אין איסור כלל למכור א"כ ל"ד הא כלל לחליפי אי"ה דהתם האיסור על המוכר משא"כ הכא לא אמרי' לי' מא זבין מנח למה לא יזבנה לנכרי וכיוצא א"כ וודאי בר דמים הוה. וע' במ"ל פי"ו מזכיי' ומתנה:

בענין מברחת פ' האשה שנפלו. ההיא אתתא פי' רש"י אלמנה נ' דלרבותא נקט דל"מ גרושה שיש לבתה אב לעמוד עלי' א"כ וודאי נפשה עדיפא לה אפי' באלמנה ג"כ אף דאין לבתה כ"א אמה לבדה אעפי"כ אסקי' בסמיך דנפשה עדיפא ואפשר ד' רש"י דבגרושה לא סליק אדעתא דרבא כלל לחלק בין ברתא לאחרינא:

וכ' רש"י והודיעה לעדים ולכאורה נר' להביא ראיה לדבריו דק' לי דקאמר בסמוך מתיבי וכו' לימא כתנאי הו"ל למימר דהרי כרשב"ג מצי סבר שפיר אלא ש"מ דידע הש"ס דלשמואל ג"כ בעי' מסירת מודעה וכן דייק לישנא הכי והכי הוה מעשה וא"כ שמואל ע"כ דלא כרשב"ג דרשב"ג שטר פסים קאמר דלא בעי ולא מיירי במסירת מודעא כלל וא"כ ע"כ כרבנן ולרבנן שוב לא מהני דבעי' כתיבה דווקא הא לאו הכי לא אתי ע"פ ומרע לי' לשטרא:

ואמנם מדלא קאמר רש"י להעדי' כ"א לעדים מ' לי דד' רש"י לעדים אחרים מסרה מודעא דהני לא מהמני אם כתב ידן יוצא ממקום אחר וכ"ת עדים אחרים ג"כ תרי ותרי ננהו ל"ק דהנה ד' רש"י דבאומדנא לחוד לא מרעי' שטרא אי איכא תרי ותרי דהאי שטרא ריעא הוא שוב סמכי' אאומדנא ומ"מ היינו דפליג רב ענן דלית לי' אומדנא והיינו דבעי רבא לחלק ומיושבים כל הקושיות כ"א מ' ב"ב לחוד וגלל כן נ' עוד דוודאי להל' מודה רש"י דבהאי אומדנ' לחוד סגי ולא כ' כן כ"א משום דק' לי' דבריש אעפ"י בפלוגתא דראב"ע ורבנן אי אזלי' בתר אומדנא קאמר ר"נ אמר שמואל הל' כראב"ע דאזלי' בתר אומדנא ור"נ דידי' אמר אין הל' וכלפי כן ק' לי' לרש"י א"כ מאי מייתי ר"נ ראי' לדידי' מדשמואל דלמא שמואל לטעמי' דאית לי' אומדנא אבל לדידך מיהת ק' א"וו דמיירי הך עובדה דמסרה מודעא ושפיר פשט ר"נ דל"ד לדראב"ע כלל:

והנה פשט ד' התוס' מורין דס"ל דבעי' מיהת גילוי מלתא ואמנם לקמן צ"ז כ' בהדיא דאפי' גילוי מלתא לא בעי' ונראה דוודאי למסקנא דבכולה דווקא מיירי וא"כ האומדנא אלים טובא שפיר מסקי' בב"ב קנ"א דלא בעי' אפי' גילוי דעת ואמנם תוס' כתבו הכא בס"ד דמ' דס"ל להש"ס דאפי' במקצתה מיירי שמואל וא"כ צ"ל דהוה ס"ד דמיירי בגילוי דעת:

כותבת שטר פסים י"לד האיך התירו לעשות דבר שנאמר עליו אם און בידך וכו' כדאמרינן באשה שנתאר מל' ולמדתי מד' המפ' דמכאן מבואר דאם מתה בחיי בעלה יירש המקבל משו"ה לא מקרי און כיון דעכ"פ יוכל למצא מקום לחול אמנם הר"ן כ' דלד' רש"י לא הוה דינא הכי כ"א הבעל יורש וצ"ל דהאי אם און מיירי דווקא בחתמו עליו עדי' דגובה מנכסים משועבדי' והאי לוקח מפסיד בחנם משא"כ הכא מצי מיירי שכותבת בכ"י בלא עדים דאינו גובה כ"א מנה דידה ואיהי דאפסדה אנפשה וא"כ ל"ש אם און: מהיום ולכשארצה נ' מד' המפ' שהבינו דד' רש"י כר"ח דה"ק מהיום ואם אומר אינו רוצה יהא בטל ולא ידענא האיך יתכן זה שהרי כ' בהדיא אומר אני רוצה ולר"ח א"צ לזה וכ"ת הרי כ' לבסוף אומר אינו רוצה נ' דרש"י בא ליישב בזה דבר קשה לד'

המפ' דמ' מדברי' דאם אמרה פ"א אני רוצה המתנה קיימת וא"כ אם יבא הבעל ותאמר אני רוצה ויחזיק בה המקבל התנה הדין עמו אלא שכ' דהבעל מתירא מן הלוקח ולא יאמר כלל שרוצה לזכות ואמנם אם ירצו לעשות קנוניא יכולין ולא הוה שוב מהיום ולכשארצה לרבנן כמו שטר פסים לת"ק א"וו דבידה לומר אח"כ ג"כ איני רוצה וכ"ת טעמא מאי ה"ט דבאמת ד' ת"ק דשטר פסים לחוד מהני דהוה אומדנא מדנסבא מיד ורבנן דפליגי היינו דבעי' גילוי דעת ואמנם מדכ' מהיום א"כ כבר איכא דעת שוב יכולה לחזור בה בכל שעה שתרצה. ונפקא לי' לרש"י הא מלתא מדאמר ר"ה ברי' דרב יושע בב"ב בפשיטות דהיכא דאיכא גילוי דעת מודו חכמים ומנ"ל הא אלא ש"מ דע"כ צ"ל כן לרבנן וכדכ':

ואמנם ד' המפ' נ' דהאי אפי' למ"ד בב"ב שם לא קאי אחכמים דהכי כ"א כד' הר"ן דקאי ארב ענן וא"כ לרבנן באמת לא מהני גילוי דעת במקצתה ודווקא בכולה לרב ענן. ואמנם נוכל לפ' ג"כ דקאי אר"י בר אבא וכ"ת כקו' הרשב"ם הרי לאחר מיתה באמת מברחת כבר כתב דלד' הר"ן ד' רש"י דלאח"מ ג"כ לא קנו:

קו' ב' הרי התם מיירי אחר נישואין אפשר לומר דלעולם קודם נישואין כ' כן אלא ששיירה הפירות לבעל ולבנה כ' הנכסים לאח"מ ואי ק"פ כק"הג א"כ קנה הבעל הכל וזה ענין תק"א כ"נ ליישב ד' המפ' כן:

ובד' הר"ן דקאי לרב ענן מיושבי ג"כ ד' ר"ח דגרס בב"ב אנסיבא ואגרשא דלפי פ' הר"ן מיירי התם בכולה וא"כ אי לא מגרשי' באמת קני המקבל מתנה ותוס' שהק' היינו דאזדו בשטת רשב"ם דקאי אחכמים וא"כ מיירי במהיום ולכשארצה ושפיר השיגו דיכולה לחזיר:

שטר פסים האריך רש"י לומר דל"ד לבעלמא דהתם פייס המלוה ללוה שיתן לו שטר פסים והכא פייס האשה להמקבל שיקבל מידו השטר פסים:

בענין פירות ג"מ פ' האשה:

נפלו לה כספי' וכו' והוא אוכל פירות י"לפ דהא קמ"ל דל"ת דרק לטובת האשה אנו דנין למזבן מידי דלא כליא קרנא קמ"ל דצריך ליקח קרקע שיאכל הוא פירות דהיינו שיהא פירותי' מרובין. ואמנם מד' רש"י הבנתי דה"ק תנא לכך לא יתנו לו הכספי' משום דלא תקינו לי' רבנן כ"א פירי. ובפירות תלושין קתני תו והוא אוכל פירות דל"ת במטלטלין אין לבעל פירות וכדמ' פשטא דמלת' לריב"ח אליבא דר"ש דאמר נכסי' שאין ידועין מטלטלין ולכאורה כי היכי דלר' יוחנן אין לבעל פירות בנכסי' שאין ידועין ה"נ לריב"ח וכ"ת מכספי' שמעי' סד"א בכספי' משום דשכיחי כקרקע שווינהו רבנן קמ"ל דבכל

מטלטלי הבעל אוכל פירות ובבא דמחוברין ר"מ משום רבנן נקט לה ורבנן נקטו דלא תימא שלה דומיא דשלו קמ"ל דשלה היינו ילקח בהן קרקע:
ומן הקרקע דנקט גבי תלושין לומר דאפי' הכניסה לנ"מ גם הקרקע דינא הכי. ודקאמר ר"מ שאין ד"ל דלא נוכל לשום הפירות דהקונה אותן לא יקנה אם לא יניחם הבעל לגדל על שדהו וא"כ שוב אין כאן שומא כראוי וע"כ אתה שם השדה:
בכניסתה שלה ע' רש"י דלא תימא דומיא דמציאתה דהיינו לגמרי וכ"ת דלמא ה"נ א"כ לימא דהא איכא בינייהו אלא דר"ל ילקח קרקע. וכתב עוד וקדם ותלש דלא תימא אמאי לא אמר הש"ס תלושין שתלשן קודם זמנן א"ב לזה כ' רש"י דאין כאן חילוק דאפי' תלשן קודם זמנן בתלישה זכה בהו: ובענין ארעא ובתו הו"מ רש"י לפ' רק משום שכרן מרובה והא סגי גם לדידה משום רווח ביתא אלא משום דמ' בב"ק דאביי לית לי' רווח ביתא והש"ס קאמר הכא פשיטא לזה מפ' רש"י בענין אחר. ומ"ש בבתי ודקלי כוונתו דבאמת דקלי שכרן מרובה אלא משום דבתי מתקיימי טפי ברבות הימים שכרן מרובה:
ושני דיבורי התוס' א' הן דלרשב"ם צ"ל דהכא בחשיבות תליא מלתא וק' משמואל ולר"ת הכא במתקיים תליא מלתא ול"ק משמואל כלל וע' ב"ב שם והנה לרשב"ם בתר טובת הבעל אזלי' ולר"ת בתר טובתה:
משלם תשלומי כפל לאשה בס"ד גם הקרן בכלל וא"כ ע"כ ילקח בהם קרקע ומ' דגם למסקנ' הכי וזה נ' כוונת תוס' פ' החובל שחלקו בין כפל לטו"ה ואמנם מראי' הר"ן יש ג"כ ראי' דאל"כ אכתי מאי מבעי' בפ' המפקיד דאם שילם לבעל אם קנה הכפל מהי"ת א"וו דילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ולהכי קמבעי':
כ' רש"י אילני אין נזעו מחליף כוונתי דאע"ג דאמרי' במקום אחר לענין בפ"הע דאילן נזעו מחליף וא"כ זרדתא הוה נזעו תחליף לא היא התם לענין פירות האילן נזעו מחליף פירות לשנה האחרת משא"כ הכא אאילן גופא דייני':
מ"ש תוס' בפירא דלא אתי מעלמא ה"ה שדקדק עליו מהרש"א כי זה כוונתו אפשר כוונו לסברת בי"ש די"ל דהתם גרע משום רווח ביתא וי"ל כהבי"ש דפירא לא יאכל כ"א פירא דפירא ובאמת אכל לתרוויי' ומ"מ כ' ה"ה משום הפירא עצמה:
אע"ג דאמר שמואל י"ל דלכאורה אפשר דחנני' וחכמי' בשבח בית אבי' פליגי וחנני' לא חייש לשבח בית אבי' ולכאורה מדאמר שמואל הל' כחנני' מ' ג"כ דס"ל דל"פ בחיישי' למיתה דשמואל ע"כ בלא"ה לא חייש למיתה מדס"ל דטעמא דר"י בלוקח יין משום ברירה דליבקע הנוד לא חיישי' והל' כחנניא ל"ל אלא ש"מ דס"ל בשבח בית אביה פליגו

וע"ז קאמר דמ"מ שפיר חייש חנניא ג"כ לשבח בית אבי' אלא דס"ל דהרי יכולה ליקח ממנו אח"כ בדמים:

עז לחלבה וכו' לפי' רש"י הכוונה דוודאי כ"ז שאינה נותנת חלב וכן כולם וודאי לא ימכרו דעדן אין דמי' בשוויין ומוסיף והולך אבל בתר הכי ס"ד כיון דאסופי לא מוסיף וגרועי קמגרע ימכרו קמ"ל:

בהל' כר"ש ע' בראש בשם ר"י מיגש וע' רשב"ם ב"ב שם דמפ' אמכר הבן ולדבריו ל"ק קו' הר"י מיגש ובענין אמר רב כהנא וכו' נ' הטעם דק' לי' אמאי לא פליג ברישא ר"י א"וו דהאי ר"י היינו חכמים דצריף ובעי' שיורא פורתא וע"ז מק' לי' וליטעמיך אמאי לא פליג רשב"ג בסיפא ובשלמא אי בשדה שאינה שלה ס"ל דכה"ג ל"ש שבח בית אביה א"וו בהא פליגי רשב"ג ור"י לרשב"ג חשיב לי' טפי עבדי' לענין שבת מזתי' בשדה שאינה שלה ולר"י בעי' שיורא פורתא ועצים הוה שיור. ויש ליישב בזה קו' תוס' דהש"ס בב"מ דייק דאי גם העצים לבעל אמאי לא פליג ר"י ברישא. ובאמת לתי' התוס' צ"ל כהני פוסקים דבבעל תליא מלתא לחודא והועלנו בדברינו לד' החולקים:

בענין הוצאות על נכסי אשתו פ' האשה. רש"י אם גרשה נ' דאתא לאפוקי אם מת דאפי' בלא אכל אין היתומי' נאמנן בשבועה כדאמרי בשו"ע א"ע פ"ח וכה"ג לא אצטריך ברישא לאשמועי' אא"כ טפי הו"ל רש"י למימר הכי בסיפא גבי נשבע והי' נ' דהנה הבית מאיר סי' פ"ח חולק על הבי"ש שם שכתב דכאן אפי' בטענת ברי אין נאמני' וכ' הוא דאין לחלק ע' בדבריו שם ומ"מ השמיט המחבר משום דלא שכיח שיטענו ברי ונ' דבאמת בהוציא ולא אכל כה"ג וודאי שכיח טובא שיטענו בריא כמה הוציא דלמה לא יוכלו לדעת ככה משא"כ באכל כה"ג תו לא שכיח שיטענו בריא ומעתה סיפא מיירי באמת לדעת רש"י אפילו ביתומים ולא הרישא:

ואמנם בב"מ ל"ט כ' רש"י באמת תת או גרשה ונ' דכוונתו לאפוקי מד' הנ"י שכ' דמתני' אפילו בכ' לה דו"ד דיכולה דמ"מ אין דרך למכור משום איב' ולנפשי' קטרח וע' בק"א להפלאה שנחלק על סברה זו וכן נ' ד' רש"י דדווקא במת או גרשה מיירי מתני' לאפוקי בכ' לה דו"ד דאם מכרה שמין לה כמ"ש בהפלאה שם. ואמנם בענין מה שהק' ההפלאה דמה בין זו לנכסי קטנה למ"ש הנ"י דהכא קסמיך דעתי' דלא תמכור משום איבה א"כ ל"ק מקטנה. ואמנם בלא"ה ל"ק דהתם בקטנה שאין בה דעת הוצרכו רבנן לתקן דלא נפסדינהו משא"כ הכא בגדולה אם הבעל יפסידם הרי תוכל ליקח לה אריס דהא כ' לה דו"ד. ואמנם ממ"ש הכ"מ דלהכי פסק הרמב"ם כמ"ד בכדינר משום דנכסי' בחזקתו מוכח לכאור' ג"כ כדעת ההפלאה דבדו"ד לא מיירי הסוגיא דאל"כ אכתי יחלק הרמבם

בין כ' לה דאין הנכסים ברשותו ואפשר ג"כ לכוון זה בד' הרמב"ם בה' גזילה שכ' סתם בעל בנכסי אשתו וכ' ה"ה אשתו קטנה קאמר ולמ"ש ה"ה בגדולה אם כ' לה דו"ד. וע' לפנינו בס"ד בד' הב"י וכ"מ. ולכאורה מד' המתני' מ' כהנ"י דאל"כ הוציא קמעא ואכל הרבה פשיטא אלא ש"מ דמיירי שכ' לה דו"ד ואמנם צ"ל דמיירי שכ' לה ובפירותי' וא"כ אין כאן ראי' גמורה לד' רש"ל דכה"ג מכרה ונתנה בטל אלא שאינו אוכל פירות ואין זה ענין לד' הנ"י. אך בר מן דין יש לומר דמיירי בשדה דכל כמה דמזבלה הוא יכול להוציא ממנה פירות שנה שנה ואם לאו צריך להובירה והוא לא עשה כן כ"א הוציא קמעא שלא זבלה ואכל הרבה וא"כ כלה הקרן וס"ד דצריך לשלם קמ"ל והיינו גלימא דר"נ דלעיל וקמ"ל כה"ג במתני':

והנה נחלק ההפלאה עם הח"מ באם לא אכל פירות מאותה שדה וד' ההפלאה דאפי' משדה אחר ותמה על הח"מ שהחליט דדווקא אותה שדה ונ' להביא ראי' לד' הח"מ מדא"ל רבנן לרב אמי הא קרנא קאכיל וק' מנ"ל דמה שאכל אמר ר' אמי משום דאכיל מהני זוזי דלמא משום דהי' גברא כבר אכל מקדם מנכסי אשתו הפירות א"וו דמאותה שדה בעי' וכ"מ פשוט ד' כל הפוסקים כהח"מ:

דרך כבוד לילי ד' המפ' הייתי אומר לאפוקי אם היא כבדתו במעט פירות והעיקר שע"י אכילה זו צריך להראות כי הוא בעל השדה:

שיגרא דתמרי ע' ברא"ה דמפ' מל' שגר אלפיך והם תמרי זיקא דפי' כיצד מברכי':

חוצבא ע' רש"י לפי' בתרא נ' לפ' שפיר ענין הס' תלמוד דיש לס' אי בעי' שתהא האכילה מדבר שהוא חשוב אצל כל העולם והאי חובצא לא חשיבא או באם הוא חשוב לה ולו סגי וסתמא מאן דעבד מתמרי חובצא הוא הסודנא וא"כ לדדהו מיהת חשיבא:

אכלה שלא כדרך כבוד מאי י"לד בכמה הו"ל למימר ועוד דל' אכלה מ' דקאי אגרוגרות דלעיל ואכל הו"ל למימר ולזה נ' דהש"ס תרי מילי קמבעיא לי' חדא אם הך גרוגרת דנקט אפי' אם היא שוה כמה כיון שאינו אוכל כ"א א' או דלמא אורחא דמלתא נקט משום דסתמא אין בגרוגרת א' שיוו ואמנם אם יש לה שיוו מה שפיר לא בעי' דרך כבוד וא"כ בכה"ג בכמה וע' מ"ש עוד בזה בד' הרמב"ם בחבילי:

וכ' הכ"מ דהרמבם פסק כדינר משום דנכסי' בחזקתו וק' הרי נכסי מלוג בחזקת האשה הם. ואמנם תי' האחר א"ש ור"ל דהו"ל נתחייבתי לך ואינו יודע אם פרעתיך:

והנה ד' הרא"ש דרב יודא לגמרי פליג וד' רש"י נ' כד' הרמבם דדווקא דלא בעי' דרך כבוד קאמר רב יודא ולענין השיוו לי' פליג ולזה כפל רש"י דבר שהיא מאכל בהמה וכ' ג"כ שהיא מאכל לבהמתו לאפוקי אם מכר דזה מקרי דרך כבוד בהני וכ' עוד מה שאכל

אכל די"לד מה שהוציא הוציא הו"ל למימר אלא דקמ"ל דס"ד בדבר שעומד לסחורה יתן המעות ויטול מה שהוציא והורה רב יודא דהוה כאילו אכל בעצמו ולעולם לענין שיעור לא פליג ר"י:

ומ"מ נ' דאין ד' הרמב"ם והמחבר כן כמ"ש המפ' דבעי' דינר דא"כ מה זה שכ' הרמבם והמחבר אפי' חבילה א' ממ"נ אם שוה דינר מאי אפי' ואם אינו שוה הא לא מחשב' א"וו ס"ל להרמב"ם דרב יודא חידש לן מאכל בהמה דל"ש גבי' דרך כבוד כלל לא בעי' ג"כ לגבי' כשיעור דינר ונפקא לי' להרמב"ם מדאמרי' לעיל לא אכלה דרך כבוד מ' דבגרוגרת היינו אכילת אדם הוא הבעי' דרך כבוד לא זולת:

קו' הר"ן בקטנה ר"ל דאמד השיאתה וכשלא מדעתה דמי דאין לה דעת בקטנים:

הא קרנא קאכיל נ' דד' רב אמי הי' דמידי הוא טעמ' דיחשוב עצמו בע"הב ויוציא אדעתא דנפשי' אי מקרנא קאכיל ג"כ חשיב בע"הב ואמנם תלמידו השיבו לו בשלמא פירא ברשותי' קיימי דתקינו לי' רבנן משא"כ קרנא אי אכיל גזלן הוה ומ"מ הוסיפו לומר אפי' ליטעמיך הרי להוצאה קאכיל וא"כ תרתי קאמרי ואי אכיל פירא להוצאה לא מקרי אכילה ואמנם אין כן דעת המחבר כ"א דווקא בקרן משא"כ בפירות ולזה כפל שם ענין זה התחלה מיירי שאכל להנאתו ואח"כ מיירי שהוצרך לצורך הוצאה וקמ"ל דאעפ"כ בקרן דיינא הכא ולא בפירות ומסולק קו' הח"מ וא"צ לתי' שהוא דחוק דבסעיף הקודם הא י"ל מיד שמין וכו':

למאי הל' פי' דר' אסי יוכל לומר למלתי' אישבע דתנא יוכל לומר למלתי' אויטול והשתא קמקשי אהי קאי והנה וודאי פשטא דלשנא מ' כרבא דלאביי לכאורה הול"ל ל"ש אלא שאין שבח יתר על ההוצא' אלא דגם לרבא י"לד כיון דאויטול קאי ותנא לא פי' מאי יטול א"כ הו"ל לפרושי מעיקרא מאי ויטול ולמימר אם השבח כנגד וכו' ואם פחות וכו' ואמנם נ' דאביי מתרץ לטעמי' ורבא מתרץ לטעמי' אביי מתרץ דאי הוה אמר רב אסי שאין השבח יתר על ההוצאה ס"ד דאם הוא יתר אמרי' ידו על העליונה ולזה קאמר רב אסי הכא דהא דישבע דווקא אם השבח כנגד ההוצאה ובענין אחר אין כאן שבועה ולעולם התשלומין הם בחד גווני ואמנם לרבא נראה דהיינו דדחק לי' להרא"ש לפרושי דלרבא אינו נשבע על הכל ומעתה ה"ק אימת נשבע כמה הוציא אם נוטל כמה הוציא אינו נשבע כ"א על מה שנוטל. ואמנם ד' רש"י שכ' ובשבועה שכך הוציא נרא' דס"ל דמ"מ נשבע כמה דאל"כ הוחזק כפרן וכ"נ דא"כ האי ובשבועה דקאמר דקאמר רבא למה לי פשיטא דבשבועה הוא: וסברת אביי לכאורה מטעם מיגו ופליג עם רבא אי אמרי' מיגו בלא העזה לאפטורי משבועה או לא ואמנם אין להק'. הא הוה מגו להוציא כיון

דאם ישבע משתלם לא הוה מגו להוציא כלל. ואמנם ע"כ פליג רבא אלא משום דאתי לאערומי משא"כ היכא דליכא למיחש להכי מודה רבא והיינו דפסק הרמב"ם דאם אמר הבעל שישימו לו ב"ד בפחות שבהוצאות דנוטל בלא שבועה ויש לתרץ קצת בזה מפ' כל הנשבעין וע':

האיכא בעל דטרח ומ"מ קמבעיא לי' דדלמא ארים ניחא לה דשמא בעל נתן עיניו בגירושין ויוציא קמעא ויאכל הרבה כמ"ש במתני'. ומ"מ נרא' דדחקא בעל אריס מבעי לי' ובאין הבעל אריס פשיט דארעא לאריסי קיימי: מאי דאקני אקני אף למ"ש תוס' ביבמות וב"ב דק"פ דבעל לכ"ע לאו כק"הג היינו מקמי תק"א משא"כ למסקנא:

ואמנם הא דקאמר כי תקינו רבנן משום רווח ביתא אף דפירות תחת פרקונה תקינו רבנן ה"ק דלכאורה למאי דתקינו דבעל לוקח הוה אף בנ"מ בין לגופא בין לפירא א"כ אמאי לא יהבו ג"כ אחריות עלי' דבעל כבנצ"ב א"וו כי דליהוי רווח ביתא והיינו דקאמר הא דתקינו רק פירות ולא יהבי' לי' כולהו נכסי ע"כ משום רווח ביתא הוא ומה"ט נ' ג"כ דלא מבעי כ"א דיעבד דלכתחלה וודאי חיישי' לרווח ביתא:

ובפלוגתא דיהודא בר מרימר אפשר דפליגי בפלוגתת הרמב"ם והרא"ש אי בעל מהשתא ליקח הוה או לאח"מ מאן דאמר מה שעשה עשוי כהרא"ש ואידך כהרמב"ם:

והא קא רווח לולי ד' הראשונים הייתי אומר דה"ק דשפחה ע"כ צריך להקים לה ואם לא יתן לה זו יתן לה ע"כ עוד אחרת וירבה בהוצאות וא"כ ע"ז שנתן לה את זו הוה ריח ביתא. ועד"ז אפשר שהי' מפ' ר"ה גאון וא"כ מכאן ראיה גמורה למ"ש בארעא רחיקא.

ואמנם בכוונת דבריו ק' רישא לסיפא דמריש דבריו מ' דדיעבד דווקא ומוסיף דבריו שכ' טוב למכור מ' אפי' לכתחלה ונחלקו האחרונים בזה הי מנייהו דווקא ולמאי דקיי"ל דזוזי ועביד בהו עסקא אפילו לכתחלה מותר ואי גם ר"ה לכתחלה קאמר יק' אמאי לא קאמר הש"ס הך א"ב אלא ש"מ דהתם דיעבד דוקא:

בסוגיא דשומרת יבם ב"ב קנ"ח יבמות ל"ח כתובות פ"א:

יורשי הבעל אומרי' נ' דנקט אומרי' דלא תימא בשמא ושמא הוא דאמרי בי"ש יחלוקו דבשמא לא מהני להו חזקה אבל בבריא לא קמ"ל דאפי' בברי לא מהני חזקה לבי"ש וכ"ת א"כ נטעי לב"ה ונימא דבשמא מודו ונר' דלהכי האריך התנא למימר ואח"כ וכו' וכן כאידך דעל תרי גווני שייך טענותי' אם אומרי' שהבית נפל על א' תחלה ואח"כ על הב' כה"ג וודאי הוה ברי גמור משא"כ אם בנפולת הבית אין ביני' מחלוק' כ"א במיתה בעלמא מעתה כיון דהבית מודו תרווייהו דנפל על שני' ל"ש שוב לומר דהוה ברי גמור וא"כ אין כאן ברי לב"ה אלא דנקט שפת יתר לאשמעי' לב"ש וכמ"ש: נכסי' בחזקתן ע'

רי"ף בשם ר"ה גאון ולא פי' הראשו' ד' הגאון ואין לפ' דר"ל היכא דכ' לה דו"ד דא"כ אדרבא עדיפא מנ"מ מכ"ש דלא גרע ולדעתי ר"ל מתנה שנתן לה הוא דאינו אוכל פירות ממנה ומ"מ מני' דידי' קאתי וכה"ג נחלקו למה דומה:

תוס' ד"ה נכסי' משום דלא שווי בטעמיי' למ"ד בחזקת יורשי האשה שפיר נ"מ לענין דו"ד כמ"ש תוס' במקום אחר ולמ"ד בחזקת יורשי הבעל נ' דלא כייל להו בכתובה דנ"מ אם מחלה כתובתה דלא מחלה נצ"ב:

ד"ה נכסי' בתרא ירושת הבעל דרבנן וק' וכו' ואמנם ביבמות ל"ח כ' ירושת יורשי הבעל דרבנן נראה שכוונו ליישב הקו' מר"ע וכו' דאפי' אי ירושת הבעל דאורייתא אפשר דלא אמרה תורה כ"א היכא דמטא לידי' משא"כ היכא דאיהו לא זכי בה דלזכי בה יורשי' כה"ג לא הוה לכ"ע כ"א דרבנן וזה כוונתם לדעתי. ד"ה ארעא בד' מצרנהא וכו' וכ"ת אכתי כיון דהדין כך אמאי לא תי' כן בשבועות דלא שכיח דעביד הכי משא"כ אי מתני' דידן כה"ג מיירי א"כ שוב אין זה דוחק כ"כ ע"כ:

ודע דכל קו' התוס' בין בדבור בתרא בין בדבור שני מיושבים לשטת הת"ה דנכסי' בחזקתן היינו נ"מ ותימא שלא הביא הרז"ה ראיה לדבריו מזה: שומרת יבם ע' רש"י כוונתו לד' מהרי"ק דהיכא דכופין לחלוק לא אמרי' כלל נכסי' בחזקת יבם ודייק לי' הכי מדלא קתני יבמה שנפלו לה ש"מ דווקא במצפה שייבמה לא זולת:

שנפלו כ' רש"י מאבי' כוונתו דלרבה לקמן טעמא דב"ה משום דמחזקי' הנחלה בחזקת משפחתה ולד' התוס' גם בעילה ה"ט וא"כ ע"כ לא מיירי במתנ' וכיוצא כ"א בנפלו מבי' אבי':

מודי' נ' דקאי אמתני' דאשה שנפלו דקתני דבארוסה פליגי ב"ה וב"ה אי תמכור לכתחלה וע"ז קאמר דבשומרת יבם כ"ע ל"פ. ובענין מוכרת ונותנת יקיים ע' מ"ש בריש האשה שנפלו:

והנה לא פי' רש"י בזה כלום מה ענין נכסי' בחזקתן וה"ט דמ' לי' דסתמא דש"ס קאי הכא בשטת רבה דיורשי הבעל עם האב דווקא חולקי' וא"כ ע"כ קאי בחזקתן בחזקת יורשי הבעל כמ"ש תוס' אמנם פשטא דש"ס בכתובות גבי אח אני יורש מ' דס"ל אדרבה דאין היבם יורש כ"א הכתובה דאורייתא לזה הביא רש"י שם הפלוגתא ומ"מ לא פריך הש"ס ג"כ בחזקת מי כמו דפריך בב"ב משום דפשטא מ' כרבה דבנ"מ חולקים וזה נ' כוונת רש"י שכ' במתני' לדרבה ליישב דלא פריך הש"ס בחזקת מי ובזה מיושב ג"כ מ"ש רש"י בד' עולא לקמן טעמא דב"ה הואיל ונפלו כשהיא שומרת יבם וק' נצ"ב מא"ל אלא ש"מ דנצ"ב גם לב"ה בחזקת יורשי הבעל:

מ"ש רישא ע' רש"י ואמנם הא וודאי ידע הש"ס דיש לחלק בין מתה לאם היא בחיים אלא דקשה לי אמאי מוכרת לכתחלה וזה שחידש רבה לקמן דאין ספק מוציא מידי וודאי כלום ואפי' לכתחלה מוכרת וע' רש"י לקמן בד' רבה שדקדק לפ' כן. ואמנם לולי ד' רש"י הייתי אומר דלעולם מתרווייי פריך וה"ק מ"ש דבריש' מודו ב"ה וע"כ דשומרת יבם גרע עוד מארוסה וא"כ מ"ט שוב פליגי ב"ש בסופא הרי גם ארוסה גרע לדדהו מלב"ה וכ"ש שומרת יבם: תוס' ד"ה זיקת נשואה השיגו על ד' רש"י שכי' כן לטעמי' דביבם חות דרגא וידו כידה ובנפלו כשהיא שומרת יבם חות עוד דרגא ואמנם לפי' הרי"ף אין מקום לדבריו אלו לזה כ' תוס' ליישב בע"א:

בש"א יחלוקו הק' הרמב"ן הרי גם לב"ה ק' ולמ"ש רש"י דעיקר קושי' לא הוה אלא לבי"ש וודאי א"ש וכן ד' הרמב"ם ור"ה גאון ויש מזה קצת ראיה. אמנם נ' דלב"ה שפיר איכא למימר דהני נכסי' מיירי בנפלו לה תחת בעל ראשון קודם שנשאת וכדדייק לשנ' דנכסים מוצאי' כדר"פ לקמן ונכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם הם בכלל נכסים בחזקתן דהיינו יורשי הבעל אמנם בי"ש דקאמר סתמא יחלוקו מ' כל הנכסי' אפי' אותן שנפלו לה כשהיא שומרת יבם דעליי' קאי ומניי' קסליק א"כ שפיר ק:

תוס' ד"ה והתנן הקו אלימא דכי צריך ראי' לדבר מפורסם דבעל יורש אשתו וק' עוד מזאת דמייתי ראו' מבחיו ולפירות לירושה ומה ענין זה לזה אשר ע"כ נ' לולי ד' התוס' דה"פ דאדרבא לענין ירושה לא מייתי ראי' כלל וה"ק בש"א יחלוקו בתמי' וכי אין בעל יורש אשתו אא"כ יק' לך ל"ל לעולא למימר דריש' בנפלה כשהיא ארוסה לימא סיפא דלענין ירושה דאו' ספיקא לחומרא ויחלוקו רישא בפירות דרבנן אין בס' כלום ואמנם מ"מ הדרא קו' לדוכתא אכתי אמאי מוכרת לכתחלה אא"ב דבנשואה וודאי ג"כ דיעבד מכרה קיים שפיר משא"כ דתנן דבנשואה וודאי לב"ש דיעבד מכרה בטל וא"ש דמייתי לעיל הך דאלו ואלו מודים בארוסה למימר דבארוסה לב"ה ל"ק משום דמודי דדעיבד מיהת מכרה קיים:

ומנא תימרא וכ"ת משום דק' לי' מתני' דהרי אפריך עולא לא היא עולא לא אפריך כ"א מסיפא אבל ברישא מצי' למיקם בדעולא ולא צריכא למימר כלל דאין ספק מוציא מידי וודאי וממילא ל"צ למימר דלב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי והיינו מנא תימרא:

וע' תוס' סוטה בפ' ארוסה בזה שדימו הך פלוגתא לבריא ושמא ע"ש ולי תימא למה כ' דתליא הא מלתא בפלוגתא דר"ה בברי ושמא הרי ע"כ ל"פ כ"א באינו יודע אם הלויתנו משא"כ אינו יודע אם פרעתיך כ"ע מודו והרי כאן בסוטה הוה איני יודע אם פרעתיך ואמנם מ"מ בתירוצם גם זה מיושב ומ"מ נ' לתרץ בזה ולאיזו ענין אמרו כאן וב"ה או

שותות וכו' וכבר דקדקו גם בתוס' בזה ואמנם ה"ק וכ"ת טעמא דב"ש משום הלויתני א"כ דזה דומה להלוותני וא"י אא פרעתיך מ"ט דב"ה אמנם וודאי אי ב"ה ס"ל או שותות לק"מ דפליגי בדרשא דתחת אישך אך זה אי אפשר א"כ מ"ט דב"ש כיון דע"כ אינו דומה להלויתני וא"י אם פרעתיך:

תוס' ד"ה וליתבא דבאה בטענת ברי כוונתם דההיא ס' אלים דדמי לברי אלא שהתורה פסלתו:

אביי אמר ע' רש"י כוונתו דבאמת לא אצטריך אביי כ"א לתרצי רישא אלא דלטעמי' אזיל משום דבעלמא אי' לי' ג"כ ידו כידה וא"כ שפיר מצי לתרוצו גם סיפא וז"ש בסו"ה הד ובהכותב פליגו וכו' ועיקר כוונתו לאפוקי מב"הג דס"ל דעיקר מלתא דאביי בסוגי' ולכך כ' דאינו ענין ליע"ל קג"ם ולא כן ד' רש"י כ"א עיקרא דמלתא בהכותב וא"כ אין כאן שייכי' בזה ולית הל' כאביי וז"נ ג"כ כוונת הרי"ף שכ' להא דאביי ורבא בהכותב ולא בסוגיין לאפוקי מב"הג וכמ"ש:

ותו לא מידי נ' דה"ק ר"פ דלכאור' בלא"ה ל"ק ממתה דלרבותא דב"ה נקטא וכן יישב רש"י זה לעיל בדעולא דעיקר קו' דלתני סתמא ואמנם הכא ק' דר"פ דאיכא למטעי ולמימר דאין הטעם משום ידו ולא מיירי בנפלו תחתיו דבעל אך מדדייקי' מנכנסי' ויוצאין כוותי' דאביי א"כ שפיר ידעי' דמתה לאו דווקא ותו ל"ק מידי ומעתה מיושב ג"כ דקאמר לאביי כלומר לאביי אע"ג דק' מתה כיון דדיוקא דמתני' כוותי' ל"ק תו מידי משא"כ לרבא גם למסקנא ק':

מי קוברה קיצור כוונת האיבעי' אי הא דקבורה תחת כתובה דווקא אי ר"ל הבעל היורש עליו לקבור וא"כ הכא מידי אחרינא:

אח יורש נ' מכאן דייק רש"י למלתי' דרבא סבר כמ"ד בחזקת יורשי אשה: ומבואר מד' רש"י ד"ה אוכל פירות דכדעת הרמב"ם ס"ל דקודם ייבום אפי' פירות נצ"ב אינו:

משום דבאין עלי' מב' צדדין ע' תוס' ולד' י"לד דהו"ל למימר ממנפ' והנה רש"י כ' דקבורה תחת כתובתה כוונתו דאביי הק' ב' קושיות ולה"ק על דבריך דאמרת אח אני יורש א"כ במקום בעל קאי וממ"נ חייב קבורה עלי' ודאמרת אשתי אין אני קובר כלומר חוב אחי לא ירשתי אין זה דומה בשלמא אי האי חוב הוה כחוב דשאולה בפרה דאין לבעל תחת זה כלום שפיר משא"כ הכא דחכמים נתנו לבעל לתמור זה ירושת הכתובה ואם לא יחפוץ לירש החוב עליו לשלם הזכות:

במ"ש הרמב"ן דעכ"פ יורשי הבעל חייבין בקבור דהרי יורשין אותה אלא דאיבעיא אי גם יורשי' חייבין מתורץ קו' רש"א דאס"ד דיורשי כתובתה היינו יורשי אשה הו"ל למתני

אף יורשי' חייבין בקבורתה וצ"ל דד' רש"י הא דמס' להש"ס בסבר' רבא לקיין דמ"ל אח אינו יורש ואין פשט הסוגי' מ' כן:

בענין יבמה שנתכנסה פ' האשה שנפלו. כל נכסי' אחראין וערבאין פי' רש"י נכסים שיירש מאחי' כוונתו דליכא למימר נכסי' דידי' דהרי קתני כתובתה על נכסי בעלה הראשון וכ"ת לצדדין קתני ורישא בדאית לה מבעל ראשון סיפא דלית לה דא"כ דסיפא בדלית לה א"כ כ' לה דקנא ודקנינא ומאי קאמר הש"ס לקמן התם דלא כ' לה וכו' הרי אמרנו דגם סיפא בכ' לה ואמנ' אם איתא לד' הבי"ש דבשעת נישואין מצי היבם אמר א"א בתק"ח וכותב לה כתובה אדנפשי' א"כ שפיר הק' אם רוצה היבם למכור בנכסי' לא מהני אם מייחד מטלטלין לה כ"א צריך לכתוב לה כל נכסי ואזי יוכל למכור ומ"מ רישא דלא ייחד לה מטלטלי' מיירי דלא כ' לה ושפיר עביד צריכותא לקמן ובזה יש ליישב ג"כ הא דלא מק' תוס' גם אהאי דורן קושייתם כיון דקתני דאשתו ל"ל למתני ביבמה ולמ"ש ביבמה לגופא אצטריך דדוקא ייחוד לא מהני משא"כ כ' לא מהני:

ארא דבלא"ה יש ליישב דאי אשמועי' באשה הו"א התם הוא כדשמעון בן שטח דחשו שלא תהא קלה בעיניו להוציא משא"כ ביבמה דעיקר מצוה בעיל' ראשונה ואמרו על ר"י בן חלפתא דה' בעילות בעל כלומר בעילות ראשונות קמ"ל דמ"מ השו לה בהכי. ואפשר ליישב בזה קושי' הרא"ה לקמן דהש"ס קאמר טעמא משום סמכא דעתא ושמעון בן שטח משום קלה בעיניו להוציאה תיקן הש"ס קאי איבמה והתם לא חשו כ"א לאיבה וקטטה ואצטריך לומר דבאשה ל"ש זה ומ"מ תקנו משום דשמעון בן שטח:

גרשה פי' רש"י אחר שכנסה כוונתו דבאמת מצינו ביבמה גירשין לפוסלה אאחין בלא ייבום אלא דכה"ג לא אצטריך תנא לאשמועי' אפי' לדיוקא דלא גרשה דכ"ז שלא כנסה מאי רבותה דלא מצי לזבוני וע"כ בכנסה הוא דאשמועי' דבלא גרשה לא מצי לזבוני:

תוס' ד"ה הרוצה שימכור בענין סתירת התוס' מפ' החולץ ע' מ"ש הבית מאיר סי' קס"ח ומ"מ סיום ד, התוס' דאלא"ה מאי אהני לי' אכתי ק' דהרי למסקנ' לא אהני בזה וזה שרמז מהרש"א בקיצור לשונו וביבמות דחי ותי' בע"א ע"ש:

ד"ה מגרשה ומחזירה כוונת ד' התוס' דוודאי יש ליישב ד' רש"י דהתם בב"ב לענין מקח בטל לאחר זמן מיירי אא"כ יק' ממ"נ בס"ד מ"פ וצ"ל דבס"ד הוה ס"ל דהאי מקרי בטל ג"כ אלאחר זמן קאי א"כ אף אנן נמי נימא דבאמת הכי מיירי אף למסקנא:

ד"ה ואי ס"ד כוונתם האיך תליא הא בהא וע"ז כתב דאי לא נתנה כתובה לגבות א"כ הרי שעבודה קדים לירושת דיבם ולא מצי מסלק דלאו בע"ד דידה הוא משא"כ השתא דעלי' דידי' רמי' שעבודא:

ד"ה וליטעמיך ע' מהרש"א שהק' א"כ מאי הא דקאמ' דאלת"ה ודבריו כפשוטן אינן מובנין דוודאי מאן דמק' וליטעמיך ידע מטעמ' דאיבה אך מאן דמק' תר' אבא ומשני עצה טובה לא ידע כלל ושפיר קאמר ע"כ גם לדידי דלית לי דאביי צריכא לפרושי במתני' טעמ' משום עצה טובה דלא תק' עלי מסיפא אמנם קושי' רש"א הי' דא"כ ליק' עכ"פ קו' הש"ס לקמן מאי וכן ותי' הש"ס לא שייך בדרך זה ואמנם כד דייקת יישבו תוס' לקמן דבר זה במ"ש בשם הרשב"א דעצה טובה דאשה היינו לטובת הבעל ועד"ז עצה טובה דיבמה מלתא אחריתי דהיינו לטובת היבמה ול"ק כלל מאי וכן דס"ד לטובת הבעל לא חשו כלל וע"ז סיימו בתוס' דהא דפריך מ"מ הש"ס לקמן היינו משום דמסקי' הכא בדר' אבא לטעמא דאיבה וע"כ מסתברא לן דגם במתני' טעמא משום איבה אבל בלא"ה לא הוה קשה דיק' בד' התוס' ואולי גם רש"א לקמן רמז לזה:

ויבמה אמר רחמנא פי' וגט לא מצינו אלא באשה ולא ביבמה וכ"ת הרי בחלוצה כ' לא אבה יבמי ולא חפצתי לקחתה ל"ק כאן דכ"ז שהיא תחתיו מקרא ובורת שפיר מצי אמר ואמרה אמכאן ולהבא. אלא דק' א"כ ולקחה ל"ל וצ"ל דילקחה אצטריך שלא תיאסר עלי' לאחר ביאה ראשונה ומסלק קו' תוס' ומה"ט כ' רש"י ג"כ דמל' לאשה לחוד יליף כלומר דלקחה עכ"פ אצטריך כמ"ש. וגם מבואר מד' רש"י כאן וביבמות ל"ט דקו' הש"ס א"הנ קאי אתרוויי' דלא כמ"ש תוס'. ואמנ' מ"ש תוס' דאין סברא שתיאסר לאחר ביאה ראשונה כוונתם דמדכ' קרא לא תהי' החוצה יבמה יבא עלי' מ' דיבמה דומיא דאחר מה לאחר אשתו גמורה ה"ה יבמה כן דאל"כ הכי הו"ל למימר לא תהא החוצה טרם יבמה יבא עלי' אלא ש"מ כמ"ש:

אשה הקנו לו ע' תוס' יבמות במה שנתקשו בזה ולכאורה למ"ש תוס' לעיל נ"ה גבי בת יבמה א"כ אי בת יבמה אין לה מזונות שפיר מייתי במאי דלות לה מני' דידי' כתובה כאשה דעלמא לענין בתה ודלא פשיט הש"ס מהכא משום דאיכא למדחי בכמה גווני:

ואמנם מ"מ נ' דקו' זו הביאה להרמב"ם פרק כ"כ להקים לו שטה אחרת בהא דאמרי' אי לית לה שכן כ' אם לא הי' לה כתובה מן הראשון או שמחלה לו מ' דס"ל דדווקא כה"ג הוא דתקינו לה משני אבל אם יש לה כתובה אלא שאין לה מקום לגבות לא תקינו לה ועד"ז מיושב שפיר קושי' תוס' דשפיר מרויח ולא מפסיד ואמנם טעם הדבר נר' דכי היכי דלא אמרו רבנן דעני שאין לו לפרוע כתובה אסור לקיים אשתו משום שהיא קלה בעיניו להוציאו דמ"מ לא משוי נפשי לוה רשע ה"נ לא משוי לאחיו אם אין לו נכסי' לוה רשע ולא חשו רבנן להכי אמנם כן בגוונא דלא הי' לה דלא משוי לי' לוה רשע כה"ג הוא

דחשו להכי ונ' דגם ל' הש"ס דייק כוותי' דלא קאמר אבל לית לי' לראשון כ"א לית לה דמ' דלית לה מעצמה:
ועד"ז אפשר ליישב קו' תוס' על רש"י ד"ה דכ' לה דקנאי שהק' הרי גם ביבם מפקא מני' מנכסי' של בעל ראשון ואמנם אי אמרי' דאם אין נכסי' לבעל ראשון מ"מ לא מפקא משני אם לא מחלה לק"מ:
שלא תהא קלה נ' דע"כ גם ר"י ור"י ס"ל שלא תהא קלה אלא דמ' להו דהך תקנה טובתה ואי מחלה לית לן בה ור"מ ס"ל דבעילתו מצד עצמה אם היא קלה בעיניו להוציאה הויא בעילת זנות ועד"ז נ' לפ' פלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בשניי' לבעל ולא ליבם אי שריא לי' בלא כתובה דהרמבם ס"ל דכולא מלתא דר"מ גזירה היא ולא גזרו אלא היכא דתקנו כתובה והכא דלא תקנו אין בעי' ב"ז ואמנם הרמב"ן וסיעתו סוברי' דמצ"ע הויא ב"ז לר"מ ומעתה בשלמא בבעל דבלא"ה עבר אדרבנן הלעיטהו לרשע הוא ואולי משום דחמירא לי' תרתי מחדא יגרשנה משא"כ ביבם דהתירא היא לגבי' ולמה להו לרבנן למספי לי' איסורא וכ"ת והרי אמרי' הל' כר"מ בגזירותי' כ"כ במ"א בסוגיא דתק"א דהיינו דלכאורה מודה ר"מ דבמנה לחוד סגי דאם באלמנה אינה קלה בעיניו במנה בבתולה לא כ"ש אלא דגזר בתולה לכתובתה אטו אלמנה דאם יפחות להא יפחות ובאלמנה יהא בי"ז ולעולם הב"ז אינה מטעם גזירה ובהא תליא שפיר פלוגתיי':
הק' הרא"ה הרי לקמן מסיק שמעון בן שטח משום קלה בעיניו והכא מסקי' משום סמכא דעתא וע"ש מה שתי' ומה שהביא ראי' מייחד לה קרקע דחו תוס' פ' נערה דהתם שאני דאכל פירות ואינה קלה בעיניו:
ואולי הכא לר"י ור"י קאמר דלדדהו קלה בעיניו לא הוה קפידא כולי האי ואצטריך לטעמי דסמכא דעתא ובענין ב' קו' תוס' על רש"י אפשר דד' רש"י עד"ז דבבעל דהוא עצמו נתחייב לה ועליו לפרע יודעת שלא יערים להוציא גם המטלטלין מידה משא"כ ביבם דהוא לא נתחייב כסבורה כי לאחר זמן יקח גם המטלטלין מידה:
ד"ה התם ושמא ביבמה י"ל אפכא אפשר לפ' דה"ק ביבמה הוא דאמרי' ע"ד כתובה הראשונה כיון דהדבר נוגע לשני' דיש בענין זה לשני' צד טוב ורע משא"כ באשה דאינו נוגע כ"א לה והוא טוען כיון שהדבר נוגע לך לבדך למה לא התנית קמ"ל דאעפ"כ ע"ד כתובה הא' ועליו להתנות:
עביט ע' רש"י ותוס' ולולי ד' התוס' הייתי אומר דחכמי הדור תקנו שתקח לה האשה כלי מה שלא יהא לה צורך בה כדי שאם יצטרכו הבעל למשכון יעמוד לו ועי"ז לא תהא קלה להוציאה אכן הנשים לא כן עשו כ"א לקחו להם דברי' שיש בהם צורך גדול בכל

עת כגון קלתות לפלך ועניות לקחו כלי מגונה ביותר דהיינו עביט עי"ז נתנו הבעלי' עיני' לגרשה: בענין שעבוד יבמה כתובו' פ"א פ"ב:
מתני' הניח אחיו מעות נ' דמעות ופירות אצטריך דאלו תני מעות הו"א בהא קאמר ר"מ דמיירי בארנקי דמחויא דסמכא דעתא לכך אצטריך פירות ואי תני פירות הו"א בהא פליגי רבנן אבל במעות דעביד בהו עסקא כארנקי דמחוזא דמי לכך אצטריך:
ודתני והיא אוכל פירות דס"ד דכיון דלא אכיל פירות עד לבתר ייבום כפי' רש"י ועד האי שעתא זבינהו לפירי ופירי פירי הוא דליכול לכך אצטריך למימר דפירי גופייהו אכיל:
והא דאצטריך ר"מ לאשמועי' הכי תו הא מלתא דמה דלעיל קאמר שמין אף דפליגי רבנן הכא דמודו לא כ"ש נ' דס"ד התם דמעתה אייתינהו לנכסי לידי היא דייפו כחה משא"כ הכא מודה לכך אצטריך ומ"מ לא בעי הש"ס למימר לרבנן הך סברא לקושטא דמלתא דניהוי מה"ט שלו:
אמר ר"י הנה ע' בסמ"ע סי' ר"ח שהביא מההיא דר"י לסיוע להמ' דמי שנשבע שלא למכור אי מכר לא מהני והאריך ע"ש וכל פלפולו לפנינו עכשיו בנ"י הנדפס מחדש שכ' ד' הסמ"ע בשם רגמ"ה דמהכא דייק לדין המ' הנ"ל והנ"י חלק עליו דהכא טעמא אחרינא בגווה דהיינו דהפקיעו רבנן כח היבם וממילא מכר דבר שא"ש ואמינא אנא דהוא הוא הפלפול שהי' בין אביי לרב יוסף דהנה אביי לטעמי' דס"ל אפי' בדאורייי' או עביד מהני בדרבנן מבעיא וא"כ ע"כ טעמא דר"י כמ"ש הנ"י ובזה מתורץ תימא רבתא דק' ע"ד אביי שהק' על ר"י ממתני' אטו ר"י היכא דאתנייי' בהדי' מכרה קיים קאמר למלתי' אלא אביי הכא קשיא מנ"ל לר"י הא מלתא וע"כ משום דס"ל דע"ד אחר אם לא הפקירו כחו מדבר זה אין כח בחכמי' למימר לא תזבין וע"ז שפיר הק' לו הרי לב"ה מצינו בהדיא דלכתחלה לחוד ג"כ יש ביד חכמי' למימר לא תזבין ואיסורא בעלמא רמי רבנן עליו ואי עבד מהני אם לא היכא דתני בהדי' מכרה בטל והנה ר"י לא תי' קו' אביי ומ"מ קיי"ל כרב יוסף וע"כ ה"ט משום דאביי לטעמי' שפיר קאמר דס"ל אי עביד מהני משא"כ לדידן דקיי"ל אי עביד לא מהני א"ש:
אך אי ק' לי כיון דרגמ"ה אדאורייי' קאי למה לא קאמר בפשיטות דאביי ורבא הל' כרבא בר מיע"ל קג"ם וא"כ אי עביד לא מהני וצ"ל משום דבאמת ק' לי' אסוגי' דתמורה דלא קאמר להא מלתא דא"ב בין רבא לאביי וע' בתוס' שם וש"מ דס"ל לש"ס שם כמ"ש במ"א דע"כ לא קאמר רבא אלא היכא דכל הענין נעשה באיסור כגון אולם שגירש דאתתא לא מידי עבדא וכיוצא משא"כ בגוונא דידן דליקה לא עביד איסורא לא מפסדינן מני' ואמנם מסוגיין שפיר הביא דהכא ג"כ יבם לחוד עבד איסורא ומ"מ מפסדינן מני' דלוקח

וכ"ת אכתי אמאי לא קאמר למסקנא דהכא הש"ס שם האי א"ב ה"ט כיון דבסוגיין איכא פלוגתא בדבר לא בעי הש"ס למימר א"ב בגוונא דאיכא פלוגתא דלמא רבא לא ס"ל כרב יוסף וכ"מ ממ"ש רבא בסוף הסוגי' דהכא היינו דשמענא לי' לאביי אמנם אנן לדידן דקיי"ל כרב יוסף שפיר כ' רגמ"ה ונתקיימו ד' המ':

ובענין סתירת ד' הרמ"א מיו"ד סי' ר"ל לחו"מ סי' ר"ח שהק' כל האחרוני' נ' ליישב בד' הסמ"ע וש"ך ר"ח שם דהנה יש תרי גווני נשבע שלא למכור ולפלוני שלא למכור החפץ וכן דייק בהדיי' ביו"ד ונשבע שלא למכור לפלוני ונ"מ דשלא למכור החפץ לא משכחת מקום שהמקח יעשה בלא איסור משא"כ שלא למכור לפלוני שפיר משכחת לי' למקח זה אם אחר יקחנו מהמוכר והלוקח מיד האחר וכיוצא א"כ ה"ז דומה למקח הנעשה בשוי"ט שכ' הש"ך שם ומעתה ביו"ד הביא ד' המפ' לענין שלא למכור החפץ ובחו"מ דחה דבריו לענין שלא למכור לפלוני:

דתניא שי שמת וכו' לא הביא ממתני' דקתני יקח בהן קרקע דא"ל כמ"ש תוס' לקמן דדלמא דווקא כנגד כתובתה מיירי ולזה אצטריך מברייתא. וה"ט ג"כ דמייתי רב יוסף לקמן הך דהי' נושה באחי' דמ' לי' ג"כ דמיירי ביתר מכדי כתובתה דאי בכדי כתובתה מאי למימרא ובזה נדחי ד' הבי"ש קס"ח שכ' דביתר מכדי כתובתה ליכא שעבודא דר"נ וגם הא מלתא לא ידענא אמאי פשיטא ליה אטו אם אדם חייב מנה ויש לו נכסי' בק' מנה לא נתחייבו ונשתעבדו כל נכסי' וא"כ כיון דאיתא לדר"נ האי מלוה ג"כ נכסי' מקריא. וצ"ע וע' בבית מאיר:

דטבא לי' ע' רש"י ותוס' ולי נ' דרש"י לא בא לפ' מאי דאמר אביו דטבא דהא ל"צ פי' וכמו שנבאר כ"א מה הוא טבא לי' ובאיזו ענין ואמנם כוונת אביי דד' ר"י דהתקנה לטובת שני' ולכך לא מצי אמר א"א בתק"ח ולא הוה זביני זבינא ואמנם אביי אמר דלמא התקנה רק לטובתו ופי' רש"י שיהא הקרקע קיים ויאכל הפירות ומ"מ לא יכתוב לה כתובה על נכסי' אבל אי אמר אי אפשי בתק"ח מצי אמר ולכך זביני זבינא:

ועד"ז נ' להסביר ד' התוס' שכ' דמשום טובתו לא נפסיד ללקוחו' ר"ל ג"כ כיון דמכר הוה כאלו אמר א"א בתק"ח וממילא המקח קיים:

הרי שהי' נושה באחיו ע' בזה בתוס' וראש פי' י"נ גבי אין הבכור נוטל במלוה ובהג"א ומ' פ' הכותב:

ובענין פלוגתא דר"מ ד' הראב"ד בח"ר קידושין ס"ה בשמעתא דחבילה דדווקא לאח"מ פליגי ונ' דס"ל דאזדו לטעמיי' דר"מ ורבנן פליגו בפ' הניזקין ג"כ אי כתובת אשה

בבינונית וס"ל לר"מ דחינא באשה כנעילת דלת בב"ח ואפשר דעדיף מני' ורבנן לטעמיי' ומכ"ש דא"ש למסקנא למאי דס"ל לרוב הפוסקי' דמהיפוך להיפוך פליגי:
ובמ"ש תוס' דמדקאמר הש"ס תרי חומרי וכו' מוכח דלא עדיף מטלטלי לר"מ כקרקע לרבנן מובני' ד' רב אלפס שכ' דתקנת הגאוני' עדיף ממטלטלי' לר"מ דה"ט דלר"מ לאו כמקרקעי ולתקנת הגאוני' כמקרקעי והא דלא גבי ממשעבדי היינו משום תקנת השוק:
ואמנם כוונת ד' הרמב' מבוארת בפי' למשנתינו דעיקר תקנת הגאוני' הי' דאל"כ לא הנחת מקום לגבות דבז"הז אין כאן מקרקעי ואמנם היינו לענין גובייא משא"כ בהך דיבמה תקנתא הויא לייפות כחה ותקנתא לתקנתא לא עבדינן:
והנה מד' התוס' בשטת ר"ת ינאה פלוגתא זו בש"ע אה"ע סי' צ"ג אי אשה ניזונת ממתנת שכ"מ או לא ע' בח"ר קידושין ס"ה ומ"ש הבי"ש סי' ק' דד' הרמ"א לחלק בין מזונות לכתובה נ' כוונתו דבשלמא כתובה דמחיים חל השעבוד ומתנת שכ"מ לא הויא עד לאח"מ א"כ שפיר פסק דגובה ממשכ"מ ואמנם תנאי מזונות האלמנה לא חל עד לאח"מ דמחיים מזונות אחרינא אית לה אבל ת"כ הויא כל ימי מיגר ארמלותיך וא"כ הוה ס' דדינא הי' מנייהו קדים:
אי כר"מ אי כר"נ יל"ד בשלמא אי כר"מ שפיר דר"ל היכא דאיתא למטלטלין בעינייהו משא"כ אי כר"נ היכא משכחת לדר"נ בלא דר"מ דהרי כל מלוה מטלטלי ולולי ד' התוס' הייתי אומר כשם שאמרי' לענין שבועה דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות דשעבוד קרקע כקרקע דמי ה"נ בענין זה דוודאי אי אי' לי' להאי יבם קרקע אפי' לרבנן אי אי' להו דר"נ גבה ואמנם הך ברייתא דהי' נושה באחי' דקתני מוציאין ממנו ויקח קרקע ומדלא קאמר ייחד לה קרקע ש"מ דמיירי דלית לי' קרקע וא"כ ע"כ כר"מ וכר"נ והיינו תרי חומרי בכתובה:
אא"כ לא מק' תוס' מידי מר"ט לקמן דגם לקמן מצי מיירי דאי' לי' קרקע ללוה והדרא קו' לדוכתא ר"נ בלא דר"מ היכא משכחת לה ונ' דמשכחת לה למאי דאמרי' בתפס מחיים הכל מודי' דמהני במטלטלי א"כ משכחת לה שהיבם נושה בה ואי אמרי' שעבודא דר"נ הו"ל כתפס מחיים ומ"ה לא מקרי מטלטלי ולא אצטריך דר"מ וצ"ע לקמן פ' הכותב בתוס' ד"ה ולכ"ע לא מהני תפיסה:
והא כי אתא רבין ע' רש"י כוונתו דבקו' זו לא נדחו ד' מר בר רב אשי ולולי דבריו הייתי אומר דה"פ אי ס"ד דכה"ג מקרי בידו אמאי פליג רבין אלא ש"מ דבידו לא מקרי כיון דלא ידע אי יהא בידו לאחר ל' אלא דרב דימי ס"ל דלא בעי' עכשיו בידו וא"כ ה"נ אי

יבם ואח"כ חילק מהני וקיי"ל ויבמה בע"כ אמאי לא קנה וע"ז כ' דוודאי בעי' בידו אלא דרב דימי מיירי במעכשיו וביבמה אפי' מעכשיו לא מהני:

כ' רש"י לעיל שלחה כדאביי דהוה זבינא כוונתו דלכאורה לא פליג אביי אעיקר דינא כ"א אהא דאמר רב יוסף כללא כל היכא וכו' וא"כ היינו דשלחה כאביי אא"כ מאי קשדר אי אמר בה רב יוסף טעמא אחרינא שלחו לי ש"מ דבעיקר דינא ס"ל כאביי:

מתקיף לה ר"ש כ' הבי"ש סי' קס"ח דמכאן תברא למ"ש דבשעת ייבום מצי אמר א"א בתק"ח דא"כ מאי כ"ש ומ"מ כ' דלדינא מצי למימר הכי ולא ביאר דבריו ונ' כוונתו דמדמייתי הש"ס בתר דר"ש דרבין אמר ר"ל דקאמר שוב ל"ש וכו' וק' עלי' קו' ר"ש ש"מ דלא חש לה וע"כ בהא גופא פליגו דר"ש ס"ל לטובת שניהם היתה התקנה ולא מצי אמר א"א בתק"ח ירבין ס"ל דלטובתו היתה התקנה ומצי אמר א"א וא"כ שפיר קיי"ל כרבין דמייתי הש"ס אדבתרא:

והא כל נכסי' אחראין ה"ה דהו"מ למפרך למה יגרע מתלישין אלא משום דמשני תני שלה יהיב מיד טעמא למה שלה משום דכל נכסי':

וע' רש"א בפי' שלה וד' רש"י דמה"ת נימא דעדיף עוד מלר"מ ואמנם פשט ד' הפוסקי' שלא כ' שמין מ' כד' רש"א וצ"ל טעמא דכי היכי דהתם טעמא דרבנן משום דהני פירות כעין ספיקא וידו עדיפא מידה ה"נ כאן אפכא כיון דאי' ליבם זכות עד לאחר ייבום עד אז ידה עדיפא מידו:

כ' תוס' לחלק בין גבי' לשעבוד וכוונתם דהא דלא גבייא ממטלטלין משום דלא סמכא דעתה עליי' ואף דחזי' דתפסא היינו לגבות היכא דליכא מידי אחרינא משא"כ אם תפסה לשעבודא הרי חזינן דסמכא דעתה שפיר מהני: כ' תוס' ר"ט למצוה קאמר א"ש פי' דמדאמר ר"ע אין מרחמין מ' דר"ט רחמים ר"ל לפני' משורת הדין קאמר ובוודאי מודה דלמצוה לא נוכל להוציא ממון מן היתומי' וע"ז כ' אח"כ דא"נ דינא קאמר לא הוה דינא כ"א בלא נגבה עדן:

הדרן עלך פ' האשה שנפלו בעזר קונו צורי וגואלי ובשם למעשה ידיו יכסוף אתחיל לפ' פ' הכותב רש"י ד"ה תני ר"ח כוונתו דוודאי לא אצטריך ר"ח לאשמועי' דאין חילוק בין כתיבה לאמירה דמה"ת כ"א דס"ד מקנה וכותב קאמר דסתם קנין לכתובה עומד קמ"ל ר"ח דלא בעי קנין. וע"ז פריך בתר הכי וכי כ' וכו' וע' ברש"א וברא"ה:

האומר לחבירו פ' רש"י שותף דייק לי' הכי מסוגיי' הש"ס ב"ב מ"ג דפריך מברייתא זו אשותף ומ"פ דלמא שותף עדיף דמהני בי' סילוק כי היכי דמהני אין לי עסק בעבד אלא וודאי ידע הש"ס דהך ברייתא בשותף קמיירי: בענין סילוק בעל מנכסי אשתו רו"פ

הכותב. ולזה כוונת הג"א שכ' דלתוס' באומר לחבירו ל"מ קנו מידו והוא נגד הש"ס ב"ב מ"ג כמ"ש הר"ן אלא כוונתו דלהכי לא רצו תוס' בפי' רש"י משום דס"ל דהך ברייתא לאו בשותף ובשותף הוא דאמרי' ב"ב שם קנו מידו וכ"ת א"כ מ"פ הש"ס מהך ברייתא לשותף לא היא התם ה"פ כיון דדו"ד ל' גרוע הוא מה לי שותף או לא וע"ז משני דדו"ד באמת לא מהני ואמנם קנו מידו מיהת מהני בשותף:

כדרב כהנא ד' רש"י דק' לי' להש"ס כמ"ש הר"ן מה בין זה לבן המסלק עצמו מירושת אביו ומייתי דנחלה הבאה ממקום אחר שאני ואמנם אח"כ קאמר דל"ת דאפי' בדאוריי' דינא הכי לזה מייתי דרבא דדווקא בתק"ח יוכל לסלק ולא בדאוריי' ומ"מ לא רצה רש"י לפ' דהאי ממקום אחר ר"ל מדרבנן כי היכי דלתיישב אמאי לא מהני סילוק אחר נישואין אנכסי' שיפלו לה לאחר מכן א"וו דממקום אחר ר"ל דמחוסר מעשה הנישואין מיהת לאפוקי אחר הנישואין שידו כידה ולא מחוסר מעשה כלל וד' ר"י דנפלו לאחר מכאן א"צ לאשמועי' דלטעמי' דס"ל אין סילוק בדבר שלב"ל אע"כ דר"ל מדרבנן והטעם דסליק מהני בדבר שלב"ל הוא ג"כ משום דרק מתק"ח מסלק נפשי' לא מהדבר עצמו ואמנם באיני ניזונית כ"ז שלא אמרה לעולם דיכולה לחזור בה לא הוה סילוק כלל דמזונות היום כ"ז שלא חזרה מה יעשה לה ורבותא דר"ה דלא אמרי' מע"י עיקר ומה"ט לא מקרי סילוק מה שמפקיעה המע"י מבעלה דהרי כך תקנו אם לא תתן לו מע"י יקנוס אותה במזונות ואמנם למסקנא דאית לן דרב כהנא ש"מ דאם אמרה לעולם הוה סילוק ואמנם ד' הר"ן במ"א דאפי' כי לא אמרה לעולם הרי היא מסולקת לעולם וא"כ מדרבא לחוד שמעי' אלא ע"כ דמייתי לדרבא דל"ת חכמי' עשו חיזוק לדברי' יותר משל תורה כמ"ש שם ע"ש:

ולכאורה בפלוגתת הר"ן ותוס' הי' אפשר לתלות פלוגתת המהרי"ק ומהר"ם מרוט"ב בבי"ש סי' צ"ז דמהרי"ק דס"ל דצריך לפ' דכוונתו אנכסי' שנפלו לאחר מכן היינו דס"ל כסברת הר"ן דמנכסי' עצמן מסלק נפשי' משא"כ מהר"ם מרוט"ב ס"ל כתוס' דמתק"ח סילק עצמו והכל בכלל:

ובהך פלוגתא דמהרי"ק ומהר"ם אפשר דתליא ג"כ פלוגתת ה"ה והטור אי בנשואה בקנו מידו יש לבעל פירות או לא דד' הטור דה"ט דבארוסה קנו מידו אין לו פירות דאל"כ למאי הל' קנו מידו ובנשואה הרי אצטריך דאמירה לא מהני ולפי"ז צ"ל דאפי' סילק סתם מהני אלאחר מוכן דאל"כ נימא אלאחר מוכן קנו מידו וד' ה"ה דלנפלו לאחר מכן לא מהני סילק סתם ומ"מ לא אמרי' דקנו מהני כ"א לפירות ש"מ דזה מתורת קנין מדאמרי' לגופה של קרקע קנו מידו א"כ ל"ש נשואה ל"ש ארוסה. ולדעתי לא כיון ה"ה כ"א לומר

דגם בפירות שייך סילוק לאחר נישואין ולאפוקי ירושה לד' הרמב' ולא שכל סילוק קאי גם אפירות:

ואמנם בענין קו' הכ"מ דא"כ מאי בין ארוסה לנשואה יש לתרץ דד' ה"ה דבקנו מידו בארוסה אפי' מירושה סילק נפשי' ובנשואה א"א דהרי כ' הרמב' דלענין ירושה אמרי' לאחר נישואין חכמי' עשו חיזוק לדברי' יותר משל תורה וא"כ היינו דנ"מ בין ארוסה לנשואה:

ואמנם בעיקר ראי' הבי"ש ממהר"ם מרו"ב יש לדחות דהתם ה"ט דאמרי' למה נגרע כח הבעל אפי' אנכסי' שנפלו לאחר מכן אדרבא מדלא הי' עדן בעולם אמרי' מסתמא לא הוה דעתי' עלייהו משא"כ לקמן דפריך הש"ס ג"כ מה"ט דנימא לטובתו מפירו סולק נפשי' ולא מגופה א"כ מה לי אם הי' בעולם או לא:

ובענין מ"ש הבי"ש אהא דמד' התוס' אין ראי' דפליגו לדינא ארמב"ן אף דלא תי' כדברי' נ' כוונתו במ"ש לתרץ ד' הרמב"ן דד' תוס' דמתני' דקתני סתמא וודאי לא מיירי בנפלו לאחר מיכן דכה"ג צריך לפרש ואמנם אם פי' וודאי יוכל להיות דמודו דמהני וא"כ לדידן דקיי"ל דבעי' פירש דווקא גם לד' התוס' א"ש:

והי' נ' לי להביא ראי' לד' מהרי"ק דבעי' פירש דבתר דמשני בירושלמי ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו מייתי שם בעי ר' לוי בר חייתא כ' לה דו"ד אין לי על נכסייך העתידין ליפול לך מהו ומשני א"א מקנה דשלב"ל והנה לד' התוס' י"ל דר' לוי הבין דמאי דמשני לי' מעיקרא ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו ר"ל לאו דעתי' עליו וע"ז בעי אם פירש מהו ושני לי' דלא אמינא משום דלא דעתי' כ"א משום דא"א מקנה משא"כ להרמב"ן יק' ואמנם לד' מהרי"ק יצדק דאבעיא ראשונה הוה בארוסה ושני לי' דכיון דלא פירש לא מהני ופריך לי' א"כ דבפירש תליא מלתא מאי שיהני פירש בנשואה ושני לי' כיון דסליק ל"ש בנשואה א"כ מטעם מחילה אתית ובדשלב"ל לא שייך מחילה כי היכי דל"ש קנין נמצא מבואר כד' מהרי"ק:

ומ"ש תוס' לחלק בון סילוק לתנאי כוונתם דתנאי ע"מ דהוה כמעכשיו דומה למשוך פרה וקני מעכשיו ולאחר ל' יום דלכ"ע מהני משא"כ סילוק דומה למשוך פרה לאחר ל' יום דלא מהני:

ובמ"ש הראשוני' דקודם אירוסין ל"מ סילוק לכאורה זה כוונת הירושלמי גבי יתומה שנתארסה ונתגרשה דקנסה לא מצי מחלה דלא נתחייב לה עדן אלא שהרמב"ן דחה בר"ן פ' אלי נערות שם דהתם ג"כ דומה לארוסה מיהת ואכתי ל"מ להתוס' דסילוק לא מהני כ"א בדבר שהוא מדרבנן א"כ שפיר כתב הירושלמי דקנס דאוריי' לא מהני סילוק

ומחילה ל"ש בדבר שאינו עדן בעולם ואמנם משו"ה כ' הרמב"ן ממהיא דקרע כסותו ע"מ לפטור:

ד' הר"ן וש"פ דגם ד' רש"י דנשואה לא גרע משותף ואם בשותף מהני קנו מידו כ"שכ כנשואה וצ"ל דמ"מ לא רצה רש"י לפ' סוגיין בנשואה דא"כ הא דפשיטא לן ב"ב מ"ג דבשותף מהני קנו מידו ומ"ש נשואה דאיבעיא לן בשלמא אי סוגיין בשותף קאי התם למסקנא דהכא משא"כ בענין אחר יק': בעורר ע' רש"י וד' הרמב"ן דר"ל שהי' ביני ערעור מעיקרא ונ' דלהרמב"ן דאף דהי' ביני ערעור ומסתברא דאדו"ד קנה מני מ"מ אמרי' דקנין הוה אגוף הקרקע דזולת זה ל"ש קנין א"כ מ' דליתא לד' הר' יונה דכ' דבפי' בשעת קנין דו"ד לא קנה כ"א אדו"ד דמ' טעמא משום דלא מסתבר דאדו"ד קנה כ"א בפי' ולהרמב"ן ע"כ לאו היינו טעמא דעורר מא"ל: רמאי נ"מ לכדרב יוסף ק' הרי הא גופא נ"מ ונ' דרב אשי ק' לי' אמאי לא קאמר אמימר הל' כר"נ אלא וודאי כרב יוסף ס"ל ובעומד מיירי אמנם אפשר דאפי' בעורר ובעי למימר לאפוקי מדאביי ולמימר דרב יוסף בגוף הדבר פליג אהי מלתא קנה מידו והיינו אי בעורר צ"ל דלא אמרת הל' כר"נ דנדע פשט בד' רב יוסף וע"ז קאמר לא שמיע לי' ר"ל בין בעורר בין בעומד ומשום דלא שמוע לי וכ"ת א"כ וודאי נימא הל' כר"נ לזה קאמר כלומר לא סבירא לי ולאפוקי מדאביי אמינא הכי:

בענין סילוק בעל מפירות אשתו פ' הכותב. תוס' ד"ה ה"ה אוכל פי' השמיטו בזה דגיטין גבי הזורק משום דדחה ר"ת ע"ש בגיטין ובראש לב"ב פ' חזקת הבתי' שם גבי מתנה וכבר העיר בס' בית מאיר אשר ד' הראש ב"ב סותרי' דברי' בסוגיין בדחוי ד' הרמב' ויישב שם בטוב טעם ודעת דפח"ח וש"י. ואמנם מ"ש הראש שם לדחות ד' הר"י דאמאי לא הקנה לה במתנה גמורה ני ד' ר"י דרבא לא רצה להתיר' מתנה גמורה כי היכי דלא רצה להתיר טלטול בשבת משום אקנוי רשותא:

רש"י ד"ה א"כ למה כ' לה בגמ' מפ' טעמא דבריו צ"ע דאטו אסיפא מפרש טעמא בגמ' ארישא מפ' למה זה אוכל פירות כיון דכ' לה דו"ד וכו' ונ' דק' לי' לרש"י סדר ל' המשנה דהי"ל למתני אם מכרה ונתנה קיים ואוכל פירות וכו' כמו בסיפא ומה זה דנקט לעיקרא דמלתא הא דאוכל פירות ויורשה ואח"כ כ' א"כ וכו' וש"מ דסיפא פשיטא ורישא רבותא ואמנם למאי דמק' בגמ' דתימא לי' מכל מילי וכו' ואצטריך אביי ורב אשי לשנוי א"כ שפיר עבד תנא דאשמועי' לרבותא טפי דאוכל פירות ממאי דנשמעי' דמכרה קיים וז"ש רש"י א"כ וכו' דמ' הא פשיטא אלא דסברא הוה דלכולא מלתא כ' לה וע"ז קאמר בגמ' מפ' טעמא:

ואפשר דכוונת רש"י לרמז על קו' תוס' לקמן ולמימר דהא דדיעבד דווקא מכרה קיים ולא לכתחלה הוא מטעם יד בעל השטר על התחתונה:

ותימא לי' מכל מילי ע' רש"י כוונתו דלכאורה ברישא הו"ל להש"ס לפרושי למתני' ולבתר הכי לפרוך אמאי מכרה ונתנה קיים לזה כ' רש"י דאלולי דחי הש"ס דסילוק מהני כדרב כהנא הו"א דה"ט דמכרה ונתנה דווקא מהני הסילוק דכ"ז שהיא מוחזק לא מהני הסילוק משום דל' גרוע הוא ואמנם שהוציאה מתחת ידה לא מצי תו כיון דנסתלק מיהת לבטל כח הלוקח אך לבתר דמסקי' דהאי סילוק מהני שפיר פריך א"כ ליהני לגמרי:

יד בעל השטר ע' רש"י רצה לרמז דל"ד האי יד בעהש"ט לבעלמא דבעלמא הטעם משום דבעהש"ט בא להוציא מהמוחזק משא"כ הכא דבעהש"ט מוחוק לזה כ' רש"י דמידי הוא טעמא מיהת משום דהמוחזק וודאי ה"נ איהו בא בטענת וודאי והיא באה בספק והכל הולך אל מקום א':

בוצינא טב מקרא ע' רש"י כוונתו דנהי דהכא לא שייך מה ילד יום כי התם דהרי אין בידה למכור מ"מ כיון דאפשר שגם אם יקח הפירות ברבות הימים יגיעו לדמי שיוי הקרקע ואף גם זאת כי יוכל היות שלא תמכור וירויח הכל משא"כ אם מסלק עצמו מהפירות מיד יוכל להיות שהפסיד עצמו על מגן ה"ז דומה לבוצינא טב מקרא:

ואימא מירושה פי' מקמי דיד דידעי' דבוצינא טב מקרא הו"ל פירות פחות מירושה משא"כ עכשיו דבוצינא טב א"כ בירושה דל"ש זה הוה ירושה הפחו': תוס' ד"ה מיתה כוונתם דד' רש"י דלגבי מכירת שבח בית אבי' דל"ש כלל מקרי מיתה שכיחא וע"ז ק' להו א"כ הו"ל למימר ברישא מכירה לא שכיחא אלא ש"מ דמיתה מצד עצמה שכיח בדידה טפי וכוונתם כיון דאוקימנא בכותב ועודה ארוסה ובהאי זמנא לאחר הנישואין רובן מסתכנות בלידה: רב אשי אמר ע' רש"י כוונתו דרב אשי לית לי' כלל תי' אביי וטעמא מאי כ' הרא"ה משום דיד בעל השובר על העליונה וע' הפלא"ה בקו"א סי' צ"ב וד' הבי"ש דרב אשי רצה ליישב אפי' בגוונא דכ' לה בהדיא דידה יהא על העליונה והי' נ' להסביר דק' ליי לרב אשי מאחר דכותב לאו דווקא ואפי' אומר אמאי נקט תנא כותב אלא ש"מ דתנא רצה להורות לן דאפי' אם כ' לה כל ייפוי כח שבעולם מ"מ לא מהני והיינו כדרב אשי. ואמנם לי נ' דרב אשי ת"ק דר"י קשותי' דבשלמא ר"י טעמי' משום יד בעהש"ט משא"כ לת"ק אי אי' לי' יד בעהש"ט אמאי לא קאמר כר"י אלא ש"מ דטעמא אחרינא בגווא. ובזה נתיישב לי דד' כל הפוסקי' למפסק האיבעי' לקמן לחומרא מטעם יד בעה"שט על התחתונה והרי רב אשי דהוא בתרא לגבי אביי לית לי' בזה יד בעה"שט אלא ש"מ דמ' להו דרב אשי אליבא דת"ק הוא דקאמר למלתי' משא"כ אליבא דר"י מודה

וכיון דאנן כר"י קיי"ל ממילא יד בעה"שט על התחתונה: ומ"מ לכל הני פי' בד' רב אשי שפיר הק' בתוס' מדיעבד דמתני' ונ' דמזה יצא לרש"י ר"פ האשה שנפלו דבכל מקום דאמרי' דיעבד אין לכתחלה לא האיסור על הלוקח משום נכנס לתוך מערופיא ואם זה הטעם א"כ גם כאן שייך האי טעמא ואמנם צ"ל דנתנה אגב מכרה נקט ולעולם אפי' לכתחלה תתן דבמתנה ל"ש מערופיא וכ"ת לא לתני נתנה כלל לא קשיא דסד"א דדווקא ממכירה דלא מפסיד כולי האי דאם תקח קרקע יאכל הפירות ולכ"הפ יירשנה הוא דסליק משא"כ ממתנה לכך אצטריך. ומדאתינא להכא מצי' למימר דהיינו דק' לרב אשי אי ס"ד דטעמא דמתני' משום יד בעה"שט א"כ נימא ממכירה הוא דסליק נפשי' ולא ממתנה אלא לאו ש"מ מדקדוק הלשון:

ואמנם י"ל ד"א בד' רב אשי דלא תק' כלל קו' התוס' דלאו דלית לי' לרב אשי יד בעל השטר על התחתונה כ"א רב אשי לא ס"ל האי תי' בוצינא טב מקרא דלכאורה תינח אי מתני' מקמי תק"א דאי בעיא מזבנא גופא של קרקע לאח"מ מציא מזבנא בלא"ה שפיר הוה בוצינא טב מקרא אלא דמ"מ הק' הש"ס משום דהשתא וודאי תזבין ואם לא יאכל פירות לא תזבין ויירשנה משא"כ אם איתא לתק"א א"כ הרי יהיב השתא הקרא מידא והנה ב"ק פ"ח וב"ב קל"ט מבואר דאביי לית לי' תק"א ורב אשי אי' לי' ומעתה אביי לטעמי' ורב אשי לטעמי' ולעולם יד בעה"שט אית להו לתרווייהו:

אינו אוכל פירות בחיי' ואם מתה אינה יורשה לכאורה מיותר אלא ש"מ דלאפוקי מדר"י אתא דכלומר ותו לא מידי לאפוקי פ"פ ומהא נפקא לר' יודא דת"ק בפ"פ ואמנם כן מוכח כד' רש"א לעיל נ' וב"י סי' צ"ב דמכרה קיים דאל"כ לתני גם מכרה בטל:

ולמ"ש לעיל א"ש ג"כ דמדלא נקט תנא ה"ז אוכל פ"פ כדנקט ברישא דהרי זה אוכל פירות דהוה רבותא טפי ש"מ דאינו אוכל:

תוס' ד"ה בחייך וכו' הק' האחרונו' על דברי' דלמ"ש לקמן דהא דלא מהני עד עולם דס"ד דר"ל במותך ולעולם מפירות לחוד סילק נפשי' א"כ הכא דקאמר בהדי' במותך ל"ש זה: וכן תי' הרא"ש דלא צריך לעולם דהרי אמר במותך ולי צ"ע דא"כ אמאי אינו יורשה נימא דאפירות הוא דקאמר במותך ואמנם מ"מ הא קשיא דהו"ל לתוס' להק' דפירי פירות לא לתני ועד לעולם לתני דעד לעולם אצטריך כדכ' דנדע דבחייך ובמותך אירושה קאי ומ"מ פירי פירי לא אצטריך דכיון דקאמר בחייך ובמותך ואינו יורשה במותה א"כ עד לעולם ע"כ אפירי פירי בחיי' קאי דלאח"מ לא אצטריך ונ' דד' התוס' דבאמת מצי' לפרושי עד עולם אפירות כרש"י אלא דק' מת"ק ואמנם אי לא הוה תני בסיפא פירי פירות והוה תני

עד עולם סד"א דמאן תנא דסיפא ת"ק ועד עולם גם ת"ק מודה דבעי לזה תנא פירי פירות דנדע ר"י הוא אף דבאמת לא אצטריך וכמ"ש:

ת"ר אלו הן פירות ר"ל דס"ד כיון דהפירות עצמן קיימין כל מה דישתכח בהו מקרי פירי פירות קמ"ל דכ"ז שלא נמכרו ולקח בהן קרקע לא מקרי פירי פירות:

וכ' הראש דהך ברייתא ר"י היא וק' פשיטא ונ' דל' מכר ק' לי' מכרה הו"ל למימר ובס' בית מאיר דמכאן דייק לי' להטור דע"כ בדשיירא גם הראש מודה דמוכר ואמנם אכתי יל"ד דמוכר הו"ל למתני ולא מכר אף דיש ליישב ועיל"ד אמאי סידר הש"ס הך איבעי' דבא לפ' המתני' בתר הברייתא ברישא הו"ל להש"ס לפרושי הברייתא ולזה נ' דהך ברייתא לרבנן אתיא וכ"ת למנ"מ לכדבעי הש"ס לקמן אי סילק עצמו מפירי פירי ולא מפירות ומעתה כה"ג וודאי ביד הבעל למכור אלא שאינו מוכח ומ"מ אם מכר הן פירי פירות וכ"ת לפשיט מהכא הא גופא מס' להש"ס הך ברייתא מני. ובזה נתבארו ד' ה"ה הסתומי' שכ' דד' רב אלפס והרמב' דהאיבעי' אליבא דת"ק ולמ"ש נתבאר:

כ' רש"א ראי' לד' התוס' מדלא קאמר הש"ס ג"כ גבי פירי אע"ג דכ' עד עולם איכ' פ"פ אין ולי לא אריא דאי משו"ה הכי איבעי' לי' למתני עד עולם ובפ"פ דאז הוה א"ש האי דווקא ולא כדקתני השתא:

ובענין קו' תוס' מ"ש ראשונה כ' בעה"מח דשנייי' הוה דשלב"ל ותמה עליו הרמב"ן הרי מיירי בכ' לה בעודה ארוסה וא"כ כל פירות עדן לא באו לעולם ולי נ' כוונת הרז"ה עד"ז דדעתו כד' התוס' לעיל דאינו יכול לסלק עצמו מדשלב"ל אלא דאמרי' מתק"ח סילק נפשי' ואמנם כ"ז אם אמר בפירות נכסיך משא"כ אם אמר דו"ד בנכסיך ובפירו' אמרי' דלא סילק עצמו מתק"ח כלל כ"א נתן לה רשות למכור הנכסי' אפי' בעד הפירות עלי' וא"כ לא מהני הסילוק כ"א לכל היותר בשנה ראשונה אם הי' שם פירות ואם לאו אפי' לשנה ראשונה לא אהני משא"כ לשנה שנייי' וודאי דלא מהני סילוק כיון דלא סילק עצמו כ"א מדשלבל"ע:

בענין ירושת הבעל ב"ב קי"ב ומעמש"ב ב"מ נ"א כתובות פ' הכותב: ב"ב והאיש את אשתו ע' רשב"ם נ' דמל' התנא דקדים ותני והבן את אמו מ' דדווקא במקום שאין בן הוא דאיש יורש את אשתו ולא כן הוא למסקנא דמלתא לזה כ' רשב"ם דא"א לפ' כן ד' התנא דבשלמא אי הוה מחמת קירבא הי' מקים לומר דבן קרוב יותר משא"כ השתא דלענין קורבא הכל קרובי' יותר וע"כ מדבכל זאת בעל יורש ש"מ דעדיף משאר קרובים:

מה"מ ע' רשב"ם כוונתו דהא דלא פריך הש"ס מנלן וקאמר מה"מ בל' רבים משום דאתרי מילי קאי אהוא יורש והיא אינה יורשתו:

ואמנם הא דפריך הש"ס בפשיטות מ"הם וכי מהיכן למדו דס"ל לתנא דמתני' דירושת בעל דאוריי' והו"ל בתחלה למימר דאוריי' או דרבנן ולבתר הכי לימא ואי דאוריי' מ"הם נ' דהנה אי ירושת בעל דאורייתא אינה חוזרת ביובל ואי דרבנן חוזרת ואי תנא דידן דרבנן קאמר לא הו"ל למעכבנה ולתנינהו בהדי ירושית שאינן חוזרות אלא ש"מ דאוריי' ס"ל. ומה"ט לא הביא הראב"ד ראי' מסוגיין דשקלא וטרא ולא עלה ע"ד למימר דרבנן דש"מ דאוריי' ולמ"ש א"ש:

הק' תוס' ל"ל אותה דאינה יורשת הרי מלא תסוב ידעי' וכוונתם דנהי דהאי תנא לכאורה לא דריש לא תסוב כ"א בהסבת הבן מ"מ הא מיהו שמעי' דאשה אינה יורשת בעלה מדאצטריך קרא לאטרוחי ולמימר דבת יורשת נחלה יש בזה הסבה ולא קאמר דלא ינשאו משבטי' זה לזה דלמא מיית בעל בלא בני' ואשתו תירשנו אלא ש"מ דאינה יורשתו ולולי ד' אפשר ליישב דבשלמא אהסבת הבן קפיד קרא דההיא שכיחא טובא דרוב נשים מתעברות ויילדות משא"כ הסבת אשה אם תירש לא תירש ג"כ כ"א במקום שאין בן דקרא בהדי' כ' איש כי ימות ובן אין לו וכיון דרוב נשים יולדות לא שכיחא ותו דגם מיתה שכיח בנשי' טפי ומצי' למימר דמשום מלתא דלא שכיחא לא קפיד קרא ולעולם אשה יורשת הוה:

תרי קראי למה לי ע' רשב"ם אין כוונתו דאי לאו דכ' בפנחס ויאיר הוה מוקמי' לקרא דלא תסוב בהסבת הבת דמה"ית אלא ה"ק דאי לאו דאייתר קראי דאוריי' לא הוה לן קרא להסבת הבת משא"כ השתא דבן כ' בהדיא ביהושע ושופטים א"כ קראי דאוריי' לבת אתי. ומה שלא פי' תוס' כן ע' לפני': פנחס דזבין לא מצי' וכו' ע' רשב"ם ומבואר כי הפי' דחוק מאוד דעכ"פ הרי מצי מיירי בהסבת הבן והא גופא דמ' דקרא להראות עושרן של צדיקי' נ' דוחק ומ"מ בס"ד שתקו תוס' מני' ולמסקנא דמסקי' לשדה חרמים עמדו והניחו בתימא לזה נ' לולי פי' רשב"ם לפ' הסוגי' בענין זה דה"ק דלמא הני כתובי' דפנחס ויאיר אתי לגלוי דקראי דאוריי' לאו בהסבת הבעל כ"א בהסבת הבן מדבר ולהכי ספרו לנו הכתובו' כי הבני' ירשו ולא האבות ואמנם טעמא דכ' תרי קראי משא"כ אי לא הוה כ' כ"א קרא א' הוה אמרי' דאדרבא מדלא מצי' כ"א פ"א בקרא שפי' לבן נחלה בלא אב ש"מ דבהסבת הבעל מדבר קרא דמשה וההיא דיאיר או דפנחס דזבין ולזה אצטריך תרוויי' דנדע דלארויי אתא דאורחא בהכי דאין הבעל יורש כ"א הבן וע"ז דחי הש"ס דלא לכתוב קרא כ"א דפנחס ולא מצי אמרת דזבין דא"כ גנאי לצדיק וכו' וע"ז הדר דחי דלא היא דאדרבא אי לא כ' כ"א דפנחס הו"א התם לאו ירושת אם ולאו זבינא כ"א שדה חרמי' ומיושב הכל בע"ה. וע' רשב"ם מ"ש בפי' שדה חרמים ולכאורה מאי דסיים

דהו"ל לאלעזר ליטול חלק בראש לא קאי כ"א אקרשי בד"ה דבחרמי כהני' הרי יכולי' הבעלים ליתנם למי שירצו ואמנם מצאתי למר"ן הגאון בחתם סופר חי"ד בה' אבל שכ' שם כפתור ופרח בד' רשב"ם אלו ומסקנתו דאדרבא אחרמי כהני' קאי וצ"ל כיון דהא דיכולין הבעלי' ליתן למי שירצו הוא מטובת הנאה דזכי להו רחמנא ואמנם כן למ"ד טו"ה ממון כיון דאחרמינהו להני נכסי אפי' טו"ה לית להו בהו: ובדבריו יש ג"כ ליישב קו' תוס' משדה חרמי' דבא הכ' לספר לנו האיך גלגל הש"י שיקבר הצדיק בקרקע שלו. משא"כ אי בסבת הבן:

תנ"א בסבת הבן ותניא בסבת הבעל ע' רשב"ם י"לד בשלמא דאצטריך קרא לסבת הבעל דס"ד אשה שאינה בת בנים מותרת להנשא לשבט אחר אצטריך משא"כ להך תנא דמוקי קרא קמא לבעל וא"כ כל אשה אסורה למאי נ"מ אצטריך קרא לסבת הבן ומזה נרא' דיש אשה שהבן יורשה ולא הבעל ואיזו זו נ' דזו פילגש שמותרת מן התורה ומ"מ אין הבעל יורשה. ואמנם כ"ז בבן ובעל משא"כ בבת ובן לא ניחא להו לתוס' לעיל למימר דאצטריך קרא יתירא דמאי נ"מ הרי מ"מ היא בלא תסוב מה לי אם משום הסבת הבת או הבן. וצ"ל לפי' רשב"ם דלאו ללא תסוב אצטריך קרא כ"א דנדע דאי' בי' הסבה: ש:

והנה ראיתי לדקדק בד' הרי"ף והרא"ש שהביאו לדר"ע ולדר"י דהיינו דרשא דשארו ודרשי' דלא תסוב והן אמת דברש"י בכמה דוכתי לא מייתי כ"א קרא דשארו וטעמו או משום דלא תסוב אפרוך קצת או דהל' כר"ע מחבירו וד' הרי"ף והרא"ש נ' מדאמר אביי ב"ב קנ"ט דבן אינו יורש אמו בקבר ילפי' מדנאמרה סבה בבן ובבעל מקיש זו לזו א"כ ע"כ דרשי' לא תסוב אסבת הבעל וכ"ת א"כ לא נדרוש לשארו אמנם הא אי אפשר דהל' כר"ע אלא ש"מ דהכא עיקרא דמלתא דוודאי לולי דכ' רחמנא שארו הוה דרשי' תרוויי' לא תסוב אהסבת הבן ולב' לאוי אף דדוחק הוא משא"כ השתא דכ' שארו וידעי' שפיר ירושת הבעל וא"כ מהי"ת נוקי קראי דלא תסוב לעבור בב' לאוין ושפיר אצטרי' תרווי'. ואמנם על הרמב"ם שפיר הק' הראב"ד בהל' נחלות דס"ל ירושת הבעל דרבנן וא"כ מנ"ל דבן אינו יורש אמו בקבר זה תוכן קושי' הראב"ד ונ' ליישב ד' הרמב"ם דהנה תוס' הקש' למאן דמוקי לא תסוב בבן תרוויי' ולעבור עליו בב' לאוין טעמא מאי נוקי קרא הכי ונ' דבאמת אין עיקר הפי' לענין לעבור כ"א ע"ד שכ' בשטת רשב"ם ללמד תרי זמני על הסבת הבן הוא דאתא קרא וכ"ת ל"ל היינו כדאמרי' בעלמא אין רבוי אחר רבוי אלא למעט דלא דמי לשאר יורשי' ולמאי הל' דאינו יורש בקבר אמנם כ"ז אי תרוויי' קראי בסבת הבן משא"כ אי חד בסבת הבעל ואידך בבן ולא אייתר שפיר ק' לי' לאביי

מנ"ל דאין הבן יורש בקבר וע"ז תי' שפי' דממ"נ כיון דלא קשיא לך כ"א למאן דדריש חד בסבת הבעל א"כ לדידי' שוב ל"ק דנאמרה סבה בבן דומיא דבעל וא"כ ע"כ לא ק' לי' לאביי כ"א למאן דאית לי' ירושת הבעל דאוריי' משא"כ למ"ד דרבנן לק"מ כדכ' דאין רבוי אחר רבוי אלא למעט דאינו יורש בקבר:

ב"מ נ' תוס' ד"ה מי יימר דעקר ע' לח"מ ה' מכירה שהק' מד' תוס' אלו על הרמב"ם שפסק בה' שמיטה כשמואל ובאונא' כרב דמדכ' תוס' לדמות מש"ס דמכות אונאה לשמיטה אמאי חלק הרמב"ם ביניי' ולי לע"ד לק"מ דהנה הרב בעל לח"מ דימה עקר למחול ומידי אריא מחיל קאי אלוקח כלומר טעמא דרב דהא דבדבר שבממון תנאי קיים היינו משום דמחיל משא"כ הכא טוען הלוקח לא מחלתי כי הייתי סבור ששוה כך או כיוצא יבואר אי"ה לפנינו משא"כ עקר קאי אמוכר דשמואל סבר ע"כ אמרי' תנאי בטל אם וודאי התנה משא"כ הכא טוען המוכר דכיון שאמרתי לו שאינו שוה דמי המכירה והוא לקח בכל זאת ש"מ דשוה לי' באותה שעה וכיון דהוה שוה ללוקח לא עקר מוכר מידי וע"ז שפיר כ' תוס' דה"ה בשביעי' טוען המלוה אני התניתי עמו שיפרע לי קודם שביעית למען לא תשמיטנו שביעי' וכ"ז לשמואל משא"כ לרב בשלמ' הכא אומר לוקח סבור הייתי כי מצחק בי ולעולם שוה ולא מחלתי משא"כ התם הרי בהדי' מחל שאף בשביעי' יפרע לו וא"ש ד' הרמב':

וכ' תוס' דלענין דינא פליגי והרא"ש כ' דע"כ לענין איסורא פליגי תחלה וסבר' התוס' נ' דכיון דטעמא דשמואל מי יימר דעקר ואטו משום ספיקא שרי למעב' איסורא דאוריי' בשלמא לענין דינא שפיר דמספיקא לא מפקי' ממונא משא"כ אי לענין איסורא אתמר: כתובות נ"ה וקיי"ל מאי כותב אומר פי' דאילולי כן הייתי אומר דהתם מיירי בשקנו מידי ומשו"ה הני מטעם מכירה ואמנם מדקיי"ל אומר א"כ מטעם תנאי אתי' עלה:

והנה כ' תוס' למ"ד בטל ב' תי' וק' לי' מהא דרשב"ג דאפי' בירושה תנאי בטל והא התם ל"ש אישות לחצאין ובשלמא לד' הר' אלחנן שפיר דהרי בהדיא אמר לה דין אין לו במותיך וזה לא מצי למימר משא"כ לתי' שני וע"כ לומר דד' התוס' דירושה שאני כמו שכ' הרמבם דכ' בה לחקת משפט ולפנינו אי"ה יבואר עוד ובזה יתיישב לן מ"ש תוס' דהא דא"ל יירש דמי לפלוני יירש ותי' הש"ס שם לרווחא דמלתא דלכאורה מה ענין זה לזה דבשלמא יירש על מי שאינו יורש שפיר כ' דלא מצי לאתנויי משא"כ אל יירש על יורש אמאי לא הרי לא אמר אל יהא יורש ואמנם למ"ש טעם דברי' דבירושה גזי"הכ הוא שאין ליורש לא לפחות ולא להוסיף מן היורשי' ועליו שנאמר לחקת משפט. ואמנם בהא פליגי תוס' ע"כ על הרמב' במ"ש דאפי' אי ירושת הבעל דרבנן מ"מ לחקת משפט קרינן

בה דאי ס"ל הכי א"כ מאי תי' ד"ה כתיבה דרבנן דל"ד ירושת הבעל לשאר ירושות הרי חזי' דדמי ומ"מ ל"ק אשטח הרמב"ם קו' תוס' דכבר כ' הראשונים דקושי' מעיקרא ליתא דכיון דבבתולה מיהת תנאה בטל שפיר קתני כל הפוחת אף דבאלמנה קיים. ובשאר דברי' ובפרט ביישוב ד' רש"י ב"מ ע' מ"ש שם בחי' פ' אעפ"י:

כתובות פ"ב. מתני' איני אוכל פירות ואם מתה אינו יורשה לכאורה כיון דהדר יתנו אינו אוכל פירות גם מכרה ונתנה קיים הו"ל למיהדר ולמתני וצ"ל דלא אצטריך דכיון דאין לו בנכסים לא פירות ולא ירושה אמאי לא יהא מכרה ונתנה קיים. ואפשר ג"כ דהכא אפי' לכתחלה מציא למזבן דאי לאביי דטעמא דלכתחלה משום יד בעל השטר על התחתונה הרי הכא הכל מבואר בהדי' ול"ש יד בעל השטר וכן לרב אשי למ"ש דלכתחלה לא משום מערופיא הכא מאי מערופי' שייך:

אם מתה פי' אם מתה קודם מכירה ומשום דאם מכרה ונתנה קיים וכן ת"ק בסיפא קאמר דאפילו מתה קודם מכירה אינו יורשה וע"ז פליג רשב"ג ואמר דאם מתה קודם מכירה יורשנה לאפוקי דאם מכרה ונתנה מודה דקיים: וכר המתנה כ' רש"י דאדוקי קאי ולמימר דדווקא עמ"ש בתורה תנאו בטל משא"כ במידי דרבנן ולמימר דאפירות לא פליגי. אמנם לד' הרמב' דבירושה מידי אחרינא דכ' לחקת משפט אצטריך לי' לרשב"ג לאכפולי דלא נימא דמה שכ' בתורה ר"ל לחקת משפט ולא זולת להכי קאמר וכל כלומר אפי' בעלמא: ואמנם ממ"ש רש"י דר דרשב"ג יליף מלשארו מ' לי דרש"י ס"ל דהא דאכפל למימר וכל וכו' היינו משום דלכאורה איכא למימר דדווקא ירושה דאף דעקרו דאוריי' מ"מ הואיל ואינו מבואר בכתוב בן לאביי בין לרבא כה"ג אמרי' מתנה לעקור תנאו בטל דוגמא לזה זקן ממרא דאינו נעשה זקן ממרא כ"א על דבר שעקרו מד"ת ופי' מד"ס משום דדבר שאינו מפורש בתורה צריך חיזוק טפי לזה אצטריך רשב"ג למימר דכל המתנ' עמ"ש בתורה תנאי בטל ולהכי נקט רש"י דרשא דלשארו דלמאן דדריש מלא תסוב נחלה הוה מפורש שפיר ואייתר וכל המתנה:

ואמנם מסו"ד רש"י מ' דלדיוקא נקט רשב"ג ולמימר דדווקא בדאוריי' ויהיב טעמא אמאי לא פליג אפירות:

תוס' ד"ה והא אמר רב הנה הרמב"ן והרא"ה עמדו על ד' תוס' אלו ונבאר א' לא' קו' א' הקשה הרא"ה דא"כ אמאי לא קאמר על ענין זה כרשב"ג דס"ל כר"מ ולא מטעמי' כ"א משום דלא ידע דמחיל וע"ז צריך הסבר וכ"ת דלא בעי לפרש כן ד' רב דא"כ תיהוי תיובתא דאביי דאמר רב כר"מ ואמנם א"כ ע"כ צ"ל דהש"ס דהכא אליבא דאביי ולא אצטריך תו לסברת התוס': וזאת שנית הק' הרמב"ן דמידי אריא התם לא ידע דמחיל

היינו שהי' סבור ששוה יותר משא"כ כאן ואמנם לסברא זו יק' אמאי במפ' מודה רב לימא עכ"פ שהי' סבור ששוה יותר:

ועוד בה שלישית שהק' הרמב"ן ע"ד תוס' דמידי הוא טעמא דלא ידע דמחיל והוה מקח טעות וא"כ ה"ה במילי דרבנן שייך זה וא"כ מ"ט דר"י במשנתינו דס"ל תנאי קיום דעד"ז ליתא לד' רש"א:

ואמנם הלח"מ הקשה ע"ד הרמב"ן ליטעמי' דס"ל ירושה הוה ידע דמחיל ובידע דמחיל הרי קיי"ל כרבא בב"מ דמחלק בין סתם למפ' וא"כ ל"ק כלל מאונאה לירושה ומצי' עכ"פ לפ' דהלכ' כרשב"ג ולא מטעמי' כדבעי למימר מעיקרא ואמאי לא פסק הרי"ף כרב.

ואמנם לדידי אפי' הרי"ף ל"ק דטעמי' דלטעמי' אזיל דפי' בהדי' בפ' מי שמת דירושת הבעל דאוריית' וא"כ כוון דידע דמחיל תנאו קיים ע"כ כת"ק אמנם אד' הרמב' לכאורה ק' ואמנם דבריו מוקשי' בלא"ה כמו שעמד עליו הראב"ד דכיון דלאחר נישואין מיירי למה אצטרי' לחקת משפט הרי קנו מידו ל"ש בדשלב"ל ומ"ש ה"ה דאצטריך משום שלא תוכל הוא להוריש כבר דחה הלח"מ ומה שרצה ליישב הוא דוחק ואמנם זכני ה' ית' בס' "תשובת הרמב"ם" ושם מבואריו ד' הרמב' היטב ולק"מ על דבריו וזה תו"ד אחר שהק' על הרי"ף וסיעתו דמפ' לסוגיין כפשטא מאי מתרץ אדרב כלל הרי מדפי' רב במפ' משום דידע דמחיל תנאי קיים א"כ כיון דירושה ידע דמחיל האיך מסיק הש"ס דל"מ אי ירושה דאוריית' וודאי הוה סבר רב כרשב"ג אפי' אי דרבנן וכו' אדרבא אי דאורייי' א"כ לדידי תנאי קיים א"וו הכא בירושה טעמא אחרינא איכא דכ' לחקת משפט וה"ט דרשב"ג ואמנם רב סבר אף דבירושת הבעל דהיא דרבנן לא כ' לחקת משפט עשאוה כעין ירושה דאוריי' ותמצא דפלוגתא דרשב"ג ורבנן לא הוה בנחלה הבאה ממקום אחר דהיינו קודם הנישואין כ"א לת"ק אפי' אחר הנישואין מועיל ג"כ התנאי בירושה דהואיל ועדן לא זכה בה מצי לסלוקי נפשי' ורשב"ג סבר דקודם הנישואין מועיל כדרב כהנא ואחר הנישואין אינו מועיל משום לחקת משפט והן הן דבריו בחיבורו וראוין למי שאמרן ומעתה כרב קיי"ל ומסולקי' מדבריו כל הקושיות:

ואמנם ד' ר"ח שהביא הרמב"ן התמוהי' מאד שהניח גמ' דידן ופסק כהירושלמי כבר הרגיש הר"ח בעצמו וז"ש דהיינו כרב אשי לעיל דאמר ולא לאח"מ כלומר לאח"מ לא מצי לסלוקי נפשי' כד' הירושלמי וסוגי' דידן כאביי ומ"מ להל' קיי"ל כרב אשי זה תו"ד ואמנם כבר כ' הרמב"ן דפי' ד' רב אשי כמ"ש רש"י וליתא לד' ר"ח:

ומ"ש רש"י הא דרבנן כגון פירות נ' כוונתו דלא תימא דרבנן היינו כתובה כדר"י לעיל דלא היא דרשב"ג סבר בפ' בתרא כתובה דאוריי' ולזה כ' פירות. אלא שצ"ע לכאור' האיך

מצי' למימר דרב סבר בדרבנן תנאו בטל הרי רב הוא דאמר יכול' אשה למימר לבעל' איני נזונות ואיני עושה ובשלמא לד' התוס' דבידה למיהדר בכל שעה שפיר משא"כ לד' הר"ן וסיעתו ולזה נ' דיש ב' מיני תקנתא דרבנן מידי דתקנו רבנן על מגן ולא לטובת זה שנתקן עלי' כגון כתובה דכה"ג וודאי חשו רבנן טובא דלא יתקיים תקנתן אם לא יעשו חיזוק משא"כ תקנה שעשו לטובת אחד כגון מזונות ואם היא אינה צריכה לטובת חז"ל מה לנו בכך ואמנם על הרוב מיהת צריכה לכך ולכשתהא צריכא לכך הרי בידה לקיים ולא לומר אינו ניזוני'. ואמנם בירושה טעמא דלא עשו חיזוק דכיון דנגד זה עליו לקוברה תורא לנפשה שתקבר בבזיון וכיוצא וד' רב דאהא לא נוכל למסמך דמה אכפת לה בקבורתה וגם כל מי שיירשנה יקברה וא"כ שפיר עשו חיזוק ובפירות פלוגתת רש"י ותוס' אליבא דרב ד' רש"י כיון דאף אם לא יאכל פירות ע"כ יפדנה א"כ תו איכא למיחש דלא יתקיים תק"ח כמו בירושה לרב וד' תוס' נהי דהחיוב עליו לפדותה מ"מ היא תדאג לנפשה דמשום איבה לא יפדנה בנקל ואין לנו לחוש כמו במזונות:

וקוברין בע"כ כ' רש"י של לוקח דלכאורה הי' אפשר לפרושי ע"ד שמצינו לעיל פ' נערה האומר אל תקברני מנכסי אין שומעין לו דלאו כל כמיני' להפיל עצמו על הציבור וא"כ לא פשיט הש"ס מהתם מידי ואמנם א"כ מאי זה דקאמר משום פגם משפחה אע"כ בע"כ של לוקח קאמר:

ובענין קו' הלח"מ דאמאי לא משני רב דריב"ב סבר ירושת הבעל דרבנן ומשום חכמים עשו חיזוק קאמר נ' דהתנא צריך ע"כ להקדים בדברי' דבר שהוא עיקר רבותא דידי' ובשלמא אי סבר ירושת הבעל דאוריית' ומדינא אין מחזירין שפיר עבד דנקט עיקר רבותא דידי' דקבר מחזירין משא"כ אי ירושת הבעל רק דרבנן וא"כ מדינא מחזירין והאי אין מחזירין אין בו רבותא ב"כ וא"כ אפכא הו"ל למימר היורש אינו מחזיר וכו' א"וו דאוריי' ס"ל:

בענין גבי' מן היתומים במטלטלי פ' הכותב:

מי שמת והניח אשה י"לד אלמנה הו"ל למימר והי' נ' לכאורה דבאמת לא מיירי באלמנה וה"ט דר"ט כר"מ דס"ל מטלטלי משתעבדי לכתובה וה"מ מחיים ולא לאח"מ וא"כ באלמנ' באמת לא גבי כ"א בגרושה דהוה לאח"מ כמו ב"ח ויש להסמיך לזה דנקט תנא ויורשין ר"ל שאין לו בנים יתומים ודרך המת בלא בנים שמגרש אשתו שלא חזקק ליבם ומדאתי' להכא י"ל דמטעם אחר נקט ואשה משום דכתובת אלמנה אינה נגבי' מן הראוי' ולזה מיירי ע"כ בגרושה דלאחר מיתה הוה כמו ב"ר ובזה יתיישב לנו מדוע העמידו תוס' בזה קו' מראוי דווקא אמ"ד בגמ' כושל היינו כתובת אשה וה"ט משום דאפשטא דמתני'

י"ל כמ"ש דמיירי בגרוש' ואמנם בגמ' סמכו תוס' אד' רש"י דמפ' חינא היינו שימצאו האנשי' חן ובשלמא אי גם באלמנה דינא הכי היינו דהועילו חכמים בתקנתן משא"כ אי דווקא בגרושה וכי משו"ה ינשאו כל הנשים לאנשים וא"כ ע"כ אאלמנה ג"כ קאי ושפיר הק' תוס':

ואמנם א"כ הדרה קו' לדוכתא מ"ט קתני אשה אמנ' למ"ד משום חינא בלא"ה אצטריך דסד"א דדווקא באלמנ' עצמה שייך חינא משא"כ בבתה ואחותה להכי נקט והניח אשה למימר דאם רק אשה תובעת הכתובה לאפוקי איש דלא בעי חן שוב אפי' מתה האלמנה ינתן לה משום חינא. ומעתה למ"ד כושל שבראי' ל"ק להו כיון דבלא"ה ק' ל' אשה דנקט א"כ ע"כ בגרושה מיירי ול"ק מראוי משא"כ למ"ד לכתובת אשה משום חינא א"כ אצטריך אשה דנקט קשיא להו מראוי:

ויורשין כ"כ לפנינו מ"ט נקט ויורשין דלכאור' לגמרי מיותר וכי יש אדם מישראל שאין לו יורשין אטו נימא דמתני' בגר ונרא' דמה"ט נקט יורשין דלא נימא דדווקא ביתומים מיירי ר"ט ומטעמא דמצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן לכך נקט יורשים למימר דאפי' יורשי' דעלמא:

ר"ע אומר אין מרחמין בדין לכאורה כוונתו עד"ז ע"כ קמודים לו דצריכי' לשבע וא"כ ע"נ היורשי' מקרי מוחזקין מאי אמרת אנן מתחלה יהבי' להו בלא שבועה וכשבאי' היורשין אח"כ יכולי' להשביע אותן הא גופא מ"ט נעביד אין מרחמין בדין וא"כ ע"כ מטלטלי בחזקת יורשין ואפי' למ"ש הראשונים דר"ע אפי' במקום דליכ' שבועה קאמר מ"מ לדבריו דר"ט דאמר למלתי' אפי' במקום שבועה שפיר קאמר:

והנה ד' הרי"ף דטעמי' דר"ט משום שעבודא דר"נ והוסיף הר"ן דגם צ"ל דכר"מ ס"ל דמטלטלי משתעבדי לכתובה ואמנם ר"ע מכל וכל פליג עלי' לד' הירושלמי והתוס' בכורות נ"א לא הק' מר"ע כ"א לטעמיי' דס"ל דבלא שבועה מודה ר"ע וע' בדברי' שם ותמצא. ואמנם מה שהוכיחו שם כד' ר"ת דע"כ לאח"מ מודה ר"מ דאל"כ א"כ יבם לאח"מ מקרי ומנ"ל דמחיים פליגי רבנן ואמנם אפשר לומר דאדרבא להכי נקט תכא פלוגתיי' ביבם דדמי למחיים ודמי לאח"מ למימר דבתרוויי' פליגי ואמנם מה שהקשו מתרי חומרא בכתובה דאמרי' לא משכחת תנא דאי' לי' תרי חומרי בכתיבה נ' ליישב לד' הרי"ף עד"ז דגם הרי"ף אית לי' דל"ש כה"ג מטלטלי לב"ח לא משתעבדי וכמ"ש כ"א דס"ל דכ"ז מטעם שעבודא דר"נ אבל לשעבודא דר"נ עכ"פ אנו צריכין ואמנם הא דאיכא תרי חומרי כ' תוס' דהיינו משום דלר"מ לאו דינא הוא דהרי עכ"פ מקרעי עדיף ואמנם כ"ז לטעמיי' בשטת ר"ת דס"ל לאח"מ מודה ר"מ אמנם לד' הרי"ף דגם לאח"מ קאמר

ר"מ וא"כ היינו חומרא דכתובה דקאמרי דלאח"מ ב"ח לא גבה וכתובה גביא ומעתה תינח אי ב"ח לא גבה כגון אם היורשי' מוחזקי' כההיא דנושה באחי' משא"כ בסוג' דגם ב"ח גבה ל"ש תו חומרי דכתובה כלל ולק"מ:

וכגון דא צריך לאודיעו דשלא בדקדק כ' תוס' בבכורו' שם דלא אצטריך לדר"מ דהרי מ"מ לדר"מ אצטריך לענין לאח"מ. ואמנם צריך הסבר לדברי' מ"ט היכא דאין היורשין מוחזקי' לא אמרי' מטלטלי לא משתעבדי ונ' דהנה טעמא מאי מטלטלי לא משתעבדי משום דלא סמיך דעתי' עליי' ואמנם כיון דמתוך סוגיין יבואר דדווקא היכא דלא מצי למגבי קרקע הוא דאמרי' דגבי מהני מטלטלי לר"ט א"כ כיון דחזי' אף דלא הי' למלוה זה מקים לגבות ממקרקעי ומ"מ הלוהו הרי קמן דאמטלטלי סמיך ואמנם בשלמא אם היתומי' מוחזקים לא מצי מפיק מניי' בהך אומדנא משא"כ היכא דאינן מוחזקין שפיר אזלי' בתר הך אומדנא ויהבי' להו. ואמנם נ"מ בין הרי"ף לתוס' לכאורה דלשטת התוס' וודאי שייך כאן תקנת הגאונים דלא הוה תרי חומרי בכתובה להרי"ף י"ל דהוה תרי חומרי כד' הראב"ד וזה דעת הפוסקים בהג"א דס"ל אף בז"הז כן משום דס"ל דכה"ג לא הוה תקנת הגאונים כן ואמנם ד' הרמב"ם אינו כן ונ' סברתו ע"ד שכ' תוס' גופיי' דלכאורה הי' אפשר לומר דתקנת הגאונים עדיף ממטלטלי לר"מ אא"כ ממשעבדי נמי לגבי ואמנם לד' הרמב"ם אטו"ז מאישות דס"ל דגם לאחר תקנת הגאונים בכתובה צרי' לפרש בהדיא מטלטלי ומקרקעי וא"כ כיון דמפ' א"כ באמת גובה ממשעבדי ושפיר עדיף ממטלטלי לר"מ:

ואמנם במ"ש מיושבי' ד' הטור התמוהי' סי' ק' בא"ע שכ' תחלה דאפי' קודם תקנת הגאוני' כתובה נגבי' ממלוה ואחר תקנת הגאונים חזר וכ' לפיכך אם גבו היורשין חוב אשה גובה מהן וכבר עמד ע"ד בפרישה ולמ"ש ה"ק וודאי אם לא היתה נגבי' הכתוב' קודם תקנת הגאונים ממלוה גם לאחר תקנת הגאונים הוה אמרי' דכה"ג מקרי תרי חומר' בכתובה ולא גביא ממלוה משא"כ השתא דאף מקמי תקנת הגאונים א"כ שפיר גביא ממנה אף עכשיו ול"ש תרי חומרי:

ואמנם ממה שהק' תוס' מראוי לא הק' א' מהראשוני' והקושיא אלימתא ומה גם להפוסקים דבאמת לא גביא ממלוה מה"ט מתני' דידן מאי עבדי לה וצ"ל דהני פוסקי' ס"ל דהך כתובת אשה לענין ראוי ל"ד אלא ה"פ ב"ח ג"כ כד' רוב הפוסקים וא"כ ק' הא דאמרי' בעלמ' יתומי' שגבו קרקע בחובת אביהן ב"ח חוזר וגובה מהן וע"כ צ"ל דקרקע שאני דכגבוי דמי ולא הוה ראוי דווקא במטלטלי שייך ראוי וא"כ סוגי' דשמעתין מצי'

ולמימר דמיירי ג"כ בגוונא דאי' לי' קרקע ללוה שני לכך לא הוה ראוי ותוס' לטעמיי' דכתובת אשה דווקא ומקולי כתיבה שני כאן ואיצטריכא לחלק:

ועד"ז יש ליישב ד' הרמב"ם בפי' המשנה בבכורו' שכ' דלאחר תקנת הגאונים גובה אשה מן הראוי ונתקשו המפ' בדברי' מה ענין תקנת הגאונים לכאן אמנם כוונתו כיון דהגאונים עבדי מטלטלי כמקרקעי א"כ היה מטלטלי ג"כ כגבוי דמי ול"ש בהו ג"כ ראוי. ועמ"ל פ' כ"א ממלוה ולוה אמנם מ"ש הג"א דבמשכון גובה ר"ל דאי איכא משכון א"כ כגבוי דמי ולא הוה תרי חומרא בכתיבה ולכך גובה ממשכון אחר תקנת הגאונים:

אמנם מה שנסתפק במשכון נכרי לישראל דלא קנו כת"ק דר"מ בפסחי' ומ"מ אפשר כיון דהישראל מוחזק דמי למכירה והוה שוב מטלטלי דלוה אלא שצרי' ליישב דאמאי אמרי' בפסחי' דלמ"ד לא קנו אינו עובר עליו וצ"ל כיון דהתם בלא"ה ע"כ מיירי שלא קיבל הישראל אחריות ואפי' אם צריך הנכרי לפורעו וא"כ לזכרון דברים בעלמא נקטי' ול"ד כלל למכירה:

זכתה אשה יתר מכתובתה י"ל דלהכי נקט תרתי דאלו נקט אשה הו"א אשה היא דינתן לכושל משום דמיירי שתפסה למזונותי' המותר הלכך כמאן דלא זכתה דמי משא"כ אם היתה תופסת לצורך ב"ח לעולם תופס לב"ח במקו' שחב לאחרים קנה ואי אשמועי' ב"ח הו"א הב"ח אם תפס יותר סתמא דמלתא לב"ח אחר או לכתובה תפיס והתם לא מהני תפיסה משא"כ אלו תפיס לצורך היתומי' ואפי"ה לא מהני תפיסה:

כוונת רש"י בכושל דסיפא ל"ד לרישא דברישא הכושל למר הב"ח ולמר הכתובה ולסיפא ממ"נ למר מזכתה אשה ולמר מזכה ב"ח אע"כ דלגבי יורשי' הוה כל בעל שטר כושל:

לכושל שבראי' כ' הרי"ף ב"ח ודקדקו עליו דהו"ל למימר ב"ח ונ' דהא דב"ח מקרי כושל לגבי כתיבה היינו דווקא במקום שאין כותבין כתיבה אמנם במקום שכותבין א"כ גם הכתיבה צריכה ראי' ולזה לא רצה ריב"ח למימר בהדיא ב"ח אמנם אנן האידנא כמקום שאין כותבין דמי שפיר כ' הריף בהדי' ב"ח:

וד' רש"י ע"ד שכ' במתני' דטעמא דר"ט משים דמאוחר דלא מצי למגבי תו ממקרקעי ע"כ הי' דעתו אמטלטלי וכן אשה ה"ט דכיון דאין דרכה לחזר אחר נכסי בעלה ג"כ דעתה אמטלטלי אא"כ היא וב"ח מאוחר שוין ולדידה יהבי' משום חינא:

ודרא כ' רש"י מע"פ נ' דרש"י לא רצה ג"כ לפ' ע"ד שנצטרך ע"כ לומר דר"ט אי' לי' שעבודא דר"נ וד' רש"י דבמלוה בשטר אמרי' כגבוי דמי ולא צריך לשעבודא דר"נ כלל לזה נקט רש"י תרוויי' במלוה בשטר:

מה שנתקשו בתוס' אמאי הכא עדיף לר"י כתובה מב"ח ולענין זוברית אינו כן נ' דה"ט דוודאי היכא דאין ביד המלוה לעמוד על נפשו בע"א חיישי' לנעילת דלת יותר מלחינא אמנם הכא הרי במקום ובענין שאין קרקע יוכל המלוה לקבל משכון מן הלוה וליכא נעילת דלת משא"כ באשה אם לא תנשא כ"א ע"י משכון הוה לי' כתובתי' מונחת על השלחן וזה לא רצו לזה תקנו שאם יהא לו פקדון דהיינו המשכון או המעות ביד אחרים ג"כ תגבה מהם ואמנם מזה מוכח כסברת תוס' והיינו שסמכו תוס' דברי' אלו לפלוגתת רש"י ור"ח למימר דאף דלרש"י הא ל"ק מ"מ גם לר"ח לא תקש' דאין מדמין בתק"ח:

ור"ע מאי אריא מותר הנה לשטת תוס' דטעמא דר"ט משום דכ"ז דאין היתומים מוחזקים לא אמרי' מטלטלי דיתמי לא משתעבדי ור"ע דפליג ע"כ לא מחלק א"כ שפיר פריך משא"כ לד' הרי"ף דטעמא דר"ט משו' שעבודא דר"נ ואהא פליג ר"ע א"כ מהיכן פשיטא להש"ס בסיפא וצ"ל דמ"מ לא מ' להש"ס לחלק בין כולה למותר מדפריך מ"ש מותר ומ"ש כולה:

תוס' ד"ה ור"ע הנה מה דחלקו בין יבם לבעל היינו לטעמיי' דס"ל טעמא דכתובה דלא נתנה לגבות מחיים ואמנם למ"ש הר"ן פ' אלמנה דטעמא דדווקא למזונו מהניא תפיסה משום דמחיים מתזנא ממטלטלי וא"כ ע"כ בכתובה אפי' במקום יבם לא מהני תפיסה ולוה כ' הר"ן לקמן דממתני' דיבם מוכח כמר בר רב אשי דגם לכתובה מהני תפיסה:

ולר"ט דמנחי היכא מ' דדווקא לר"ט קשה לי' אבל לר"ע בכ"מ מהני תפיסה וזה ק' על ד' רש"י שהביא הר"ן בפ' אלמנה שכ' דאף לר"ע בעי' תפיסה בר"ה או בסמטא. ונ' דהנה מדלא קאמר הש"ס רב ושמואל דאמרי תרוויי' וכו' כ"א מק' בפשיטות דמנחי היכא ש"מ דברשות אחרים וודאי לא מהניא תפיסה ומזה למד רש"י דה"ה לר"ע ואמנם פלוגתת רב ור"י לא הוה כ"א לר"ט דאנהו בהא פליגי דרב סבר דווקא היכא דמשיכה לא קנה מיתה לא מקנה ור"י סבר דמיתה גרע ממשיכה ואמנם לר"ע דמחיים מיירי ל"ש ט"ז וא"כ הא דנקט לר"ט משום דאליביו פליגי רב ושמואל:

קריבי' דר"י כ' רש"י קרובי' כלומר דלהכי לא דן ר"י גופי':

בר חשו כ' רש"י שם האיש כלומר משום דל' חבי' הוה ושכיב כ' רש"י הלוה כוונתו דלכאורה הוה מצי' לפרושי דההיא יימר הוה בר חשו ר"ל בן מיחש כלומר ש"מ ושכוב וקודם מותו צוה להההיא שלוחא שיתפוס הארבא והי' מביאנו לפ' כן משום דק' לן הרי ע"י שליח לא אמרי' לשטת רש"י תופס לב"ח לא קנה א"וו ה"ט משום דהמשלח מת ואין שליחות לאח"מ ע"כ פי' רש"י דלא היא כ"א הלוה לחוד מת ובר חשו שם האיש:

ובענין קו' תוס' על רש"י כבר העיר הרש"א דהוו מצי לחלק בין מציאה לב"ח ולא כ' טעם מ"ט לא מחלקי משום דסמך על המבין דמה ענין שליח למגו דזכי לנפשי' ואמנם בידנו לומר דה"ט דלא אמרי' מיגו דזכי לנפשי' משום דהרי ע"כ לא רצה לזכות דאלו רצה הרי הי' יכול לזכות וליתן בתר הכי ליד אשר רוצה אלא ש"מ לא רצה יהי' מאיזה טעם שיהי' כיון דלא ניחא לי' לא אמרי' מיגו משא"כ היכא דעשאו שליח אמרי' לעולם ניחא ליה והא דזכה בה מעיקרא לחבירו היינו משום דסבר כיון דאיהו גלה לו אינו רשאי לזכות בו וא"כ כיון דמיהא ניחא לי' שפיר אמרי' מיגו. א"ל רבא קאקא חווריי ר"ל בעלי שיבה עד מתי תשתדלו לאסוף הון:

הכי אר"נ נ' לפ' דר"פ ור"ה ברי' דר"י הוו סברי דבהכי פליגי ר"י ור"ל דתרוויי' ס"ל דמתני' דשומרת יבם דלא כר"ע וא"כ ר"י לטעמי' דס"ל הלכ' כסתם משנה וא"כ הלכה כר"ט ולא הוה כה"ג סתם ואח"כ מחולקת דלמלתא אחריתא אתנייא התם ור"ל ס"ל הלכה כר"ע מחבירו ואנן כר"י קיי"ל דהל' כסתם משנה וא"כ הל' כר"ט ואמנם באמת הא דאמר ר"נ דר"ע מודה בתפס מחיים לא קאמר כ"א משום דתיקו הך סתם משנה כר"ע ג"כ והיינו דקאמר להו רבא מאי דעתכם משום דהל' כסתם משנה הרי להכי אר"נ והוא שתפס מחיים למימד דהך משנה כר"ע ג"כ אתיא וא"כ הל' כר"ע תו מחבירו: וזה ראיה והוכחה לשטת התוס' דאל"כ הכי אר"ל הל' כר"ע הו"ל למימר: בענין תופס לב"ח כתובות פ"ד ב"מ י' ביצה ל"ט גיטין י"ג על חג השבועות תרי"ב מה"ק:

ב"מ י' הי' רוכב לכאורה הי' נ' לסייע מכן לסברת ראב"ן בד"מ חו"מ רס"ט שכ' דאם ראובן אמר לשמעון קנה לנו סחורה זאת והלך שמעון וקנה ואח"כ טען כי קנה לעצמו לאו כל כמיני' דהוה כאומר זכה לי במציאה ואף דלא הי' דמים לראובן לקנות וראבי' חולק אם אין דמים לראובן ואמנם ממשנתינו נ' לדקדק כראבן די"לד מדוע לא שנה תנא שנים שהיו מהלכין וראה א' מציאה אלא לאו ש"מ משום דבעי למתני תנה לאו כזכה ואי נקט שנים שהי' מהלכין הייתי אומר התם דווקא שהי' ביד שנים לזכות במציאה זו בשוה הוא דאמרי' דאם אתר זכה לא מצי המגבי לחזור בו משא"כ ברוכב דאין ביד הרוכב לזכות במציאה זו כמו המהלך אפי' זכה לא מהני קמ"ל: ואמנם לד' ראבי' אפשר לומר דתנן לקמן ראה מציא' ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זכה ואמרי' בגמ' הטעם דגלי דעתי' בנפילה ניחא לי' דלקני ומעת' א"ל דשנים שהן מהלכין ואמר אתה תנה היינו משום דכבר קנאה בד' אמות ולכך אצטריך למנקט רוכב דהד' אמות קרובים ע"כ למהלך יותר מן הרוכב:

אם משנתנה לי ע' רש"י י"לד כיון דנתנה לו מאי אפי' שכ' רש"י ונרא' דמיירי שחזר וחטפה ממנו וס"ד דמצי טעון אנכי הגבהתי' לצורכך דקסבר הייתי דקנה חבירו וכן הייתי סבור נמצא דלא הי' כאן קנין כלל קמ"ל דלאו כל כמיני':

אמנם כוונת רש"י בכל דבריו נ' ליישב לר"נ אמאי נקט תנא תנה ולזה כתב רש"י דמשום סיפא דוודאי בזכה גרע דכיון דא"ל זכה ש"מ דסבר קנה חבירו וממילא לא נתכוון לקנות כשלקחה מידו משא"כ בא"ל תנה דגלי דעתי' דיודע דלא יוכל לזכות בשבילו וכה"ג וודאי זכה בה. ומשנתנה לו: מי שליקט כ' רש"י בשדה שאינו שלו י"לד כיון דע"כ אמרי' מיגו דמפקר נכסי' א"כ גם זו בכלל והי' נ' בעיני דשדה זו לא הי' יכיל להפקירה דק"ל הפקר בפני ג' ודלמא יזכה א' מן הג' בשדה וכ"ת גם הוא ע"כ יתן פאה דלמא יפקיענה מפאה כגון שימכרנה לנכרי או יקדישנה. אמנם עיקר כוונת רש"י נ' דאי מיירי בשדהו א"כ אי מפקירה אף כי זוכה בתר הכי הרי הפקר פטו' מן פאה ולמאי הל' קאמר הש"ס דהוה עני תיפוק לי' דאפי' עשיר פטור אלא ש"מ דלא מיירי בשדהו. וזה ג"כ כוונתו במעשור לעשיר שכ' עשיר לקטה דלא תימא דמיירי בשדה של עשיר דהעשיר הבע"הב. ואמנם בפ' הזרוע בחולין מבואר דבע"הב עצמו אם חזר וזכה חיי' בפאה ואמנם לאחר נ' דמצי עכ"פ לזכות וע':

חד מיגו כ' רש"י מעני י"לד הא הש"ס בהדי' פי' מאי היא חד מיגו אמנם גם על הש"ס וק' ואמנם נ' דס"ד האי חד מיגו היינו מיגו דזכי ממש דהיינו שהעני לקט לעצמו ולאחר לזה חזר עולא ואמר דאפי' מיגו דאי בעי זכי ג"כ אי' להו לרבנן וז"ש רש"י דבכלל חד מיגו כל מעני לעני אפי' לא לקט לעצמו והביא ראיה דלא נדחי' דלמא אדרבא האי מיגו דזכי ר"ל דזכי ממש לזה העיר רש"י דהאי מיגו דזכי גבי דר"א ע"כ ר"ל דבעי וא"כ ה"ה בדרבנן:

הנה האריך רש"י לבאר לר"נ נ' כוונת דבריו דעיקר פלוגתא לר"נ היא בהא אי אמרי' מיגו או לא ולא בתופס לב"ח כד' התוס' ודקאמר הש"ס לקמן הוה תופס לב"ח הא ר"ח קאמר לה דמוקי בגיטין דפלוגתיי' בהכי ומה"ט לא סייעו ג"כ תוס' דברי' מלקמן כ"א מגיטין כלומר דמי דכשם דר"ה בגיטין כעולא דהכא ה"ה ר"נ כר"ח והוצרכו לזה לקיים ד' רשב"ם דבעולי בבל דל"ש תופס כלל תודה ר"נ וממילא הוברר ג"כ מדוע מיאן רש"י זה ונ' טעם לרש"י דמ' לי' דלמאן דס"ל דטעמא משום תופס לב"ח ל"ש לחלק אליביו בין מיגו דבעי או דזכה וא"כ ק' מתני' דרמי בר חייא וע"כ צריך לחלק כמ"ש רש"י דמודה דהיכא דעשאו שליח דקנה וא"כ ק' מתני' דידן וצ"ל דהכא לא עשאו שליח לזכות כדר"י דתנה לאו כזכה וא"כ קשה מאי דייק ר"נ דלמא ה"ט דמתני' כדר"י אלא ש"מ דר"נ ל"ל כלל דשייך במציאה אופם לב"ח וכמו שכתוב לפנינו ובמגו תליא מלתא ומסתייע לי'

לרש"י זה מדלא אמרי' מתיב רבא כ"א איתיבא לר"נ ש"מ לר"נ הוא דקשיא לי' ולא לר"ח דר"ח מודה בעשאו שליח ומה"ט נ' דלא הק' תוס' ממתני' כמו שהקשה הרא"ש ולא מקו' הש"ס שהקשו האחרונים ואמנם באמת גם קי' תוס' מכתובות מיושב עד"ז דלא אתיא לידי מדה זו אלא משום דק' לן סתיר' המשניות ואמנם לר"מ לקמן דאי' לי' כרמי בר חמא ומשני דבמתני' משום תן לא נחתי' להאי חילוקא כלל והכי קיימ"ל כמ"ש הפוסקים וראיה לדבר דר"ה לא קאמר בכתובות הכי אמר ר"נ ור"ח כ"א הכי אמר ר"י וז"ש רש"י כתובות שליח הבא כלומר להכי הביא ר"פ מדר"י משום דר"י אפי' בשליח אמר למלתי':

דרך אחר ביישוב ד' רש"י נ' בנדקדק ג"כ האיך לא עלה ע"ד ר"נ ור"ח ד' ר"פ בגיטין שאני מציאה דשייך בה מיגו ולזה נ' דהנה הך מגו מ' דלא הוה כ"א כי היכי דליהוי להמגביה קצת קנין בדבר זה שיוכל להקנותו לחבירו ואי קנין זה מהני מסתבר שוב דב"ח שיש לו שעבוד על נכסי הלוה וא"כ יש לו ג"כ קנין קצת בגווה שיוכל שוב כל אדם לתפוס לו שלו ואי מ"מ לא מהני דבעינן קנין גמור א"כ ה"ה הך מיגו לא מהני ואמנם מסתבר דכיון דהב"ח עצמו מצי לתפוס א"כ ע"כ דווקא בלא עשאו שליח הוא דאינו יכול לתפוס משא"כ בעשאו שליח ואמנם תינח בב"ח דיש לו קנין בגווה ומסר לשליח זה קנינו משא"כ במציאה דמתני' ובריית' מאי שליחות שייך לחבירו בזה ומאי קנין אי' לי' בגווה ואמנם בחוב ג"כ אין קנין כ"א בחיי הלוה דנכסי' משעבדין משא"כ לאחר מיתה דמטלטלי דיתמי אפילו לר"ט אין להם כ"א דין הפקר בין הב"ח והיורשין וא"כ שפיר אמרי' ביימר בר חשו דמית לוה דאפי' שליח לא מהני וזה שהאריך רש"י בכתובות לבאר דמיירי שמת הלוה ע"ש:

ומ"ש הש"ך לד' רש"י דדווקא בשכרו נ' כוונתו דאמרי' הבא בהרשאה עליו הכ' אומר לא טוב עשה בעמיו וכן בתופס זה משא"כ אם יש לו הנאה מזה ששכרו לכך א"כ שפיר מצי תפיס:

הק' הרא"ש על הרי"ף שכ' דכל תופס תקנה א"כ מאי מדמה שוב מציהא לתופס ונראה דגם הרי"ף לא אמרה כ"א למסקנא דק' לי' לר' יוחנן קו' תוס' הרי ס"ל לר' יוחנן תופס לא קנה א"וו דר"י ס"ל תקנתא ור"נ ור"ח באמת ס"ל דינא הוא ואפשר דפלוגתיי' בשעבודא דאוריי' דר"נ ור"ח ס"ל שעבודא לאו דאוריי' ור"י ס"ל דאוריי' נמצא דאף דשעבודא דאורייתא לא התירה תורה לב"ח לתפוס בעצמו וא"כ לא עדיף שלוחו מני' דידי' א"וו במקום פסידא תק"ח הוא וה"ה בדידי' מכ"ש ואמנם אינהו ס"ל התורה לא התירה משום דשעבודא לאו דאוריית' אך לאחר תק"ח רשאי לתפוס ודינא הוא דגם אחר תופס בשבילו

דזכין לאדם אם לא שחב לאחרים ואמנם בענין קו' תוס' מר"י אדר"י בתופס הי' נ' דס"ל מניעת ריוח לא שמי' היזק וא"כ לא מקרי מציאה חב לאחרים:
וכן בענין קו' תוס' מתן כזכי הי' נראה דהכי טעמא אחרינא דאנן סהדי דלא רצה לומר זכה דמסתפי דלמא יגביה לעצמו כשידע שהיא מציאה ולזה לא אמר כ"א תנה כלומר תן לי שלי כאלו נפל מעל גבו בהמתו משא"כ בגיטין שם:
ובענין סברת תוס' שכ' דבעי' בתן כזכי דעת אחרת מקנה נ' הכוונה דעיקר שליחות לא מקרי כ"א אם אומר לו זכה והיכא דמקנה לו מידי שיהא שלוחו בדבר זה אמרי' וודאי זכה קאמר משא"כ היכא דלא מקנה ליה מידי כ"א מילי בעלמא מסר לי' מסתברא טפי כל כמה דלא אמר לי' בהדיא זכה דלא שווי שליח אמילי בעלמא כדאמרי' מילי לא ממסרן לשליח ומשא"כ בתן דאינו משמש כ"א מעשה קוף בעלמא ואינו כמותו:
מילא ונתן לחבירו הנה לרש"י ור"ת ע"כ כה"ג מיירי דבענין אחר לא אמר ר"נ ולרשב"ם צ"ל דלרבותא דרב ששת נקט הכי דאי לא נקט כ"א מילא לצורך חבירו הו"א כה"ג קאמר ר"ש כרגלי הממלא לא זולת קמ"ל דאפי' נתן נמי אמר ר"ש:
והק' בתומי' למ"ש תוס' דלא שייך סברא לומר דהמגביה קנה א"כ בס"ד מ"ט וכן לרשב"ם אליבא דרב ששת ונ' כוונת ד' תוס' עד"ז דוודאי אי לא אמרי' כלל מילו וא"כ כ"ז שאין אדם זוכה בדבר לא יוכל להקנותו לאחרי' שפיר מסתבר כיון דרצה למלאו' לחבירו א"כ וודאי הוא זכה בה תחלה דאנן סהדי דאם יבא לחטוף ממנו המים קודם שיתן לחבירו לא יניח דלא טרח אינש בכדי והיינו מטע' שנתכוון לזכות עכ"פ וזה סבר רשב"ם אליבא דר"ש וכן סברת התוס' בס"ד משא"כ לרש"י דמיגו אמרי' אלא דהוה חב לאחרים הי דאנו קורין זה חב לאחרים מ"מ מסתבר מיהת דכ"ע סברו דלא הוה חב לאחרים וא"כ מה"ית יכוין לקנות כיון דסתמא סבר דחבירו כבר קנה: והאריך רש"י בדבור בירא דשותפו דקשה לי' מ"מ אמאי עדיף מתופס לב"ח במקום שחב לאחרי' אלא ש"מ דגם התם לר"נ מהני שליח ואמנם דווקא בחוב וכמ"ש לעיל משא"כ במציאה וזה ענין ד' רש"י דהשת' דאמרי' בירא דשותפו מהני שליח דלא דמי שוב למציאה דלית ליה עדן זכות בגווה:
וחנה נחלקו ה"ה ה' יו"ט עם הב"י שצ"ז בד' הרי"ף והרמב"ם ד' ה"ה דהרי"ף והרמב"ם אזדו בשי' הרשב"ם וכן צריך להסביר ע"כ דברי' וד' הב"י דכרש"י ס"ל ונ' לסייע ד' ה"ה דהנה הרי"ף ביאר דעתו בתשו' דכל ענין תופס לב"ח תקנה היא והק' הרא"ש א"כ מאי ענין מגביה מציאה להתם אמנם כוונת הרי"ף הוא דה"ק הש"ס אם בב"ח דאית לי' פסידא לב"ח דכה"ג דווקא מיירי לד' הרי"ף אמרי' דלא קנה אם חב לאחרי' וטעמא מאי כיון דלא לצורך עצמך תפסת מה לך להפסיד אחרים מכ"ש במציאה דלא הוה כ"א

מניעת ריוח דנימא הכי דלמה לו לזכות זה ולהפסיד לאחרים אמנם כ"ז במציאה דאי דהאי לאו דהאי יש לדחוק כה"ג משא"כ בבירא דידן דוודאי אין לו ענין לבעל חוב כלל: דק' תוס' בגיטין אחר שתי' דלעני תעזוב גלי דאי עביד לא מהני דנילף מהתם המגבי' מציאה לא קנה נ' כוונתם דהכא ק' להו כיון דלרבא בלא"ה אי עביד התם לא מהני וא"כ תעזוב ל"ל א"וו דנילף בעלמ' מני' וע"ז דחי דאין ללמוד מהתם כלל דהתם סברא אמנם כ"ז לדידן דכ' תעזוב משא"כ ר"ח דלא דריש כלל לא תלקט וא"כ שפיר ילפי' מהתם דתופס לב"ח לא קנה. ולא ר"ל מקרא כ"א מפלוגתא דר"א ורבנן:

בענין סטראי שבועות מ"ב וכתובות פ' הכותב:

א"ל פרעתיך לא ביאר הש"ס אם אמר דפרעו באפי או לא ואמנם רש"י כ' אתרע שטרא הואיל ומודה מבואר דס"ל מדלא אמר הש"ס בהדיא פרעתיך באפי סהדי ש"מ דבלא עדים א"ל וכן מ' לכאורה מדאמר הש"ס וה"מ וכו' מ' דפלוגתיי' בין כך ובין כך ואנן עבדי' פשרה ביניי' ואמנם אין לומר דד' רש"י דל"פ כ"א בלא עדים דא"כ לא הו"ל לש"ס למימר והל' לא אתרע כ"א והל' לא אתרע וה"מ דפרעי' בין דידי' אבל באפי סהדי לא אלא ש"מ דבאפי סהדי וודאי פליגי:

סטראי נינהו הנה בכתובות פי' רש"י סטראי נינהו מע"פ והכא לא פי' כן בא לפ' לן דאפי' בטוען מלוה בשטר הי' לי גבך והחזרתי לך השטר ג"כ לא מהימן וכמסקנת הבע"הת. ואמנם מה שכ' המ"ל פי"ד ממלוה דלא ידע מה הי' מקום ספק לבע"הת לא הבנתי דאדרבא הדבר צריך בירור מהיכן פשיט ליה דהנה הרא"ש כת' בהדי' דטעמא דסטראי לאו טענה מעלית' היינו דלא שביק אינש מלוה בשטר וערע מע"ה וא"כ בתרוויי' בשטר דל"ש זה לא והמעיין ברא"ש בתשובה כלל פ"ו בסופו כ' כמעט שם להדיא דהיכא דלא שייך זה מהימן אלא ששיתף שם עוד סברא אחרת לענין מעשה שפי' והב"י סי' נ"ח נקט סברא בתריי' לעיקר ומ"מ שפיר צידד הבע"הת ואמנם פשיטא לי' מלתא מדלא חילק הש"ס כ"א באפי סהדי לבין דידי' לדידי' מ' באפי סהדי לא מהימן כלל וזה שכ' דלד' מהר"י הלוי דס"ל דאם לא יהיב באנפיי' בתורת פרעון לא מהני סהדי כלל א"כ בלא"ה הוה מצי הש"ס לחלק אין כאן ראי' ומסולק תלונת הש"ך סי' נ"ח מדבריו ואמנם טעמא אכתי בעי אמאי באמת כה"ג לא מהימן וצ"ל כיון דבאמת אפי' אי אדכר לי' שטרא באפי סהדי מ"מ י"ל החזרתי ואין תקנה לעלה זו כ"א שלא יתן הלוה מעות למלוה אם לא שיתן לו המלוה תיכף השטר ואנן סהדי דעבד לוה לאיש מלוה לא מצי למימר ליה כה"ג וא"כ כל מלוה יטעון סטראי ולא שבקת חי לכל ברי' וה"ז דומה למזויף שכ' תוס' ריש גיטין. ואמנם אם פרעי' בין דידי' לדידי' הרי המני' וכיון דהמני' אנן לא אכפת לן. ואמנם ד' ר"נ

למ"ש רש"י דאפי' בין דידי' לדידי' לא מהימן היינו משום דכה"ג. ג"כ שייך לא שבקת חי דאם אתה אומר דהלוה לא יפרע למלוה מעולם כ"א בפני עדים א"כ אתה נועל דלת דלאו כל אדם רוצה להשביע עצמו. וכ"ת גם עכשיו נועל דלת דשמא הדין עם המלוה אטו כל אדם מלוה על ב' שטרות וכיון דבשטר אחד לא יפסיד ל"ש נעילת דלת:

מ"מ ד' רש"י כהבע"הת וז"נ כוונתו ג"כ לקמן ד"ה דלא אדכר לי' שטרא שיקח השטר וכו' דלכאורה הי' אפשר לפרש דע"כ ס"ל לר"פ דלא אתרע שטרא אלא משום דלא אדכר לי' שטרא ש"מ דאעע"פ יהיב לי' משא"כ אי אמר לי' בהדי' אמלוה בשטר יהיב לי' אלא דעד"ז הי' מוכח דבמע"פ פליגי לזה כ' רש"י דאין הפי כן כ"א שיקח השטר מידו וטעמא דר"פ דהא המני'. ודלא אדכר שיקח השטר:

ואמנם בד' רש"י אלו נ' תליא ד' הפוסקים אי האי דיתיבת אמסחתא מיירי בעדים או בלא עדי' דהאי ע"כ מיירי דומיא דפלוגתא דר"נ ור"פ דאותיב מנה ולד' רש"י דמיירי התם בלא עדים גם ההיא דמסחתא מיירי בלא עדים התם אף לר"פ אפשר משום דהוה מידי דפרחסי' ולא שייך כה"ג מיגו דלהד"מ וכ"מ מד' רש"י שכ' מקום שמקצבין בשר ומוכרין ור"ל דידעי בי' רבים דיתוב ושקיל זוזי אא"כ שוב לא פריך הש"ס הש"ס אההיא דלעיל וצ"ל משום דהתם הוה כאן סהדי דמדאודי דשקל זוזי מתירא וכ' בשטרא דאתירי יהיב דהיא היא ומ"ש רש"י למחצית שכר דאל"כ אכתי אמסחתא מאי בעי א"וו דהוה שיתוף:

ובד' מהר"י הלוי נתקשו הראשונים הא הוה מיגו להוציא ומאי דלא הוה מיגו דלהד"ם מיגו להוציא היינו דהתם לא גבה מידי בההיא מיגו כ"א בשטרא הוא דגבה וההיא מיגו לא בעי כ"א לתרוצי דיבורי' דסטראי טענה גרועי ומרע לשטרא וכעין זה ביאר הרא"ש גם על ד' מהר"י הלוי ע"ש: ואפשר לכוין גם ד' רש"י לד' מהר"י הלוי במ"ש ולא אדכר לי' שיקח השטר כי כוונתו דמצי' לפרושי ולא אדכר לי' שטרא ר"ל שלא הזכיר החוב דאית לי' מיגו דמתנה ואלו הזכיר כ"ע מודו דאתרע וא"כ אף דאית ליי מיגו דמתנה וקיי"ל דאתרע שטרא לזה כ' רש"י דלא היא כ"א דלא אדכר היינו שיקח אבל החוב צריך להזכיר:

ובפלוגתא זו של הרמב"ן והר"י הלוי נ' תליא ג"כ שיטת הרמב"ן בע"א ויתיישב סתירת הרמב"ן שהק' הש"ך סי' נ"ח ותו"ד הרמב"ן כך הוא דדווקא היכא דהע"א מחייבו שבועה בבירור לא אמרי' מיגו להכחיש העד אמנם הכא וודאי אלו העיד העד בבירור שפרע הוה מחייב ליה שבועה ואמנם הרמב"ן לטעמי' דס"ל דפרעי' ר"ל דאיהו קטעין דפרעי' אבל העד לא ידע מידי לאיזו ענין יהיב לי' וע"ז כ' הרמב"ן כיון דכולא מלתא דע"א שהוא פרוע לא הוה כ"א דרבנן מאן לימא לן דגם כה"ג תקנו שבועה וא"כ ל"ש מיגו להכחיש העד:

וכ"ז בשבועות ולדינא אמנם התם דמק' תוס' והרמבן מאבימי דהעיד שפרע בהדיא כה"ג שפיר הוה העד מחייב שבועה והוה מיגו להכחיש העד ומה"ט לא כ' תוס' דברי' כ"א אהך דאבימי ולא אמאי דאמרו בש"ס באפי סהדי ל' רבי' אלא דדווקא בגוונא דאבימי ובזה מיושב דקדוק עצום ע"ד הרמב"ן דלדבריו לא ה"ל לש"ס למימר אבל פרעי' בין דידי' לדידי' כ"א אבל לא פרעי' באפי סהדי אלא ש"מ דהתם דמסיים הש"ס וכדאבימי דמיירי דמעיד אהפירעון מודה הרמב"ן דסלי בע"א:

ואמנם מאי דסייעא בפי"ד ממלוה ד' הר"י מיגש מדלא אמר הש"ס דיהיב לי' באפי סהדי אנא אמינא לולי דבריו דיש לדייק מל' הש"ס אפכא דהו"ל למימר דאית לי' סהדי דפרעי' אלא ש"מ דעדים אין לו דלא ידעי עדים מה להעיד:

ובענין ראי' הרי"ף ממסחתא ביאר הרא"ש דעת הרי"ף דכוונתו דהתם מיירי ע"כ שכ' בשטר אחורי וכי לאיזו ענין כ"כ א"וו כדי שיפרע מהם וע"ז השיב הרא"ש דדלמא התנה עמו שיקח תורי בעד כספו כדי שירויח ויהא לו מקום לגבות מע"פ שלו ואמנם ד' הרי"ף נ' דלאו אורחא למכתב בשטרא אחורי א"וו האי שטרא עסקא הי' כמ"ש רש"י ומלוה טוען דמחצה פקדון גבה אמסחתא ומלוה עדן יש לו גבי' ומ"מ הרי אבטיל שטרא כיון דמחצה פקדון מיהת כבר גבה. ובענין ראי' של הרי"ף ג"כ ביאר הרא"ש דראי' הרי"ף דע"כ סטראי מצד עצמו לאו טענה היא. ומ"מ תמוה בעיני שלא הרגישו הראשונים בזה אשר הרי"ף מחלק בין ההיא דסטראי להאי דקים לי בגווי' דהתם דין אחר:

ואמנם בענין קו' התוס' והראשוני' מאבימי לא הבנתי דלכאורה ההיא אבימי קרוב ללוה הוה בר אחוה והאיך יכול להעיד וצ"ע:

והנה לד' המרדכי דהיכא דהשליח משלם לאו כל כמיני למימר סטראי צ"ל דהכא הכחישו השליח עצמו:

א"נ דהכא מיירי דלא אדכר לי' שטרא כלל וכדמ' לשנא דש"ס וא"כ פטור הי':

ולכאורה הי' אפשר לומר דבהא הוה פלוגתת דש"ס עם רב אשי דהש"ס דייק מדלא חקר ר' אבוהו היאיך אפשר לומר אי שקיל שטרא והב זוזי או אפכא דאי פטור לא הוה נוגע בעדות וס"ל דמיירי מקמי דתיקון רבנן היסת וש"מ דבין כך ובי"כ משלם ואמנם רב אשי ס"ל אדרבא אי הוה משלם לא מצי תו למימר סטראי אלא ש"מ דלא משלם בחד גוונא וכה"ג הוה מיירי ולמימר דמיירי בלא אדכר לי' שטרא כלל לא ניחא לי' דא"כ מנא ידע אבימי דלתבע שטרא מנייהו ודלא הוה נוגע הוא מטעם היסת והש"ס לית לי' דינא דמרדכ"י וא"ש כמ"ש:

ואמנם מ"ש רש"י שליח למשלח כ' ג"כ מטע' זה דגם רש"י כהמרדכי וק' לי' כיון דמשלם האיך כל כמיני' דמלוה למימר סטראי וצריך לדחוק כמ"ש ולכאו' הי' אפשר לומר דהשליח עכ"פ פטור והכא על שכר השליחות אנו דנין אא"כ אפכא הו"ל למימר לא משלם משום דשני בשליחותי' אע"כ שליח למשלח מיירי אי מיחייב לשלומי מיירי וזה כוונת רש"י:

ובמ"ש שהרי פשע כוונתו דלא תימא דבשליח בשכר דווקא מיירי לא היא כ"א אפי' בחנם מיחייב דמקרי פשיעה וגם זה כתב דלא נתרץ דאבימי שליח בחנם הו' ופטור:

ולסיים שיעורי החורף תרי"ב אמרתי ע"ד דרוש על ב' אופנים הנה הקב"ה שלח הנשמה לעו"הז ונתן לימינה השכל הרואה את כל ונוכחת וצוה עלי' לעזור את גופה בשכלה למען תנוח ותשקוט ממנו ואמנ' אחר שהשלים השכל מאוי הגוף תבקש הנפש שימלא הגוף התנאי שהתנה הש"ית עמו בחורב חמור הטובות שקיבל ואמנם הגוף יכפור באותן הטובות כי לא מנשמתו היו לו ואומר כחו ועוצם ידו עשו לו החיל ואמנם בזמן שהי' מעמדנו ומצבינו עפ"י נסוי אם הי' הגוף כופר בכל הי' חטאתו רבה משא"כ כעת אשר אותותינו לא די שאינו כיפר הכל. והנה אבוהו זה אבינו הרחמן שאנו עתידין ליתן דין וחשבון לפניו ואבימי ברי' היא הנשמה בתו של הקב"ה ורב חמא בר ברי' דאבוהו היינו השכל דחמי כל תשפע מהנשמה ובי חוזאי הם הגופים העוסקים ביישובו של עולם והנה הני בי חוזאי נושים ומבקשים תפקידם מאבימי ברי דאבוהו היא הנשמה הטהורה והנשמה שולחת להגוף מאוויו ביד השכל שהיא רב חמא ולאחר שפרע השכל חובותיה להגוף אומר להגוף להחזיר לו שטרו כלומר להקים שטרו שנתן בהר סיני והגוף כופר כי לא עד"ז כרת ה' בריתי עמו כי לא נתנה תורה כ"א לאוכלי מן לא מאותן המיגעי' עצמם בד' טרפם והנשמה קובל אצל ר' אבוהו ה"ה אבינו שבשמים וה' החפץ למען הצדיק עמו אומר אית לך סהדי דאתה פרעתינהו כלומר הכי באמת הגיע לו טרפו ע"ד ניסי והנשמה אומרת לאו א"ל א"כ הלא הי' יכול במעמד ומצב זה לכפור הכל ודי שמודה בה' שנותן לו רוח ונפש כיון דהי' יכול למימר להד"ם מה נתמה עוד שטוען סטראי ובעי הש"ס א"כ הנשמה פטורה לגמרי ביום הדין וקאמר רב אשי כוודאי חותן שהביאן הש"י לידי נסיון ונתן להם כל הון יקר א"כ אין מן התימא שבעטו בטובה ככ' וישמן ויבעט אמנם העני שאין הקב"ה נותן לו כ"א ביגיעה לחם חקו אם גם זה יבלה זמנו חנם וודאי חייב והיינו הב זוזא ושקיל שטרא כלומר שהשכל ישפיע שפע רב ואח"כ יעסוק הגוף בתורה כגון הני יכולין לפטור עצמן ליום הדין משא"כ אם הקב"ה בדרך נס מפרנסו יאמר לו ליום הדין שקול שטרא ואח"כ הב זוזא כגון האי חייב כדאמר רבא לרבנן לא

תירתו תרתי ג'יהנם ומסקי' דלא היא הילל מחייב עניים ור"א בן חרסום מחייב עשירים ובין כך ובין כך מחייב דלתקוני שדר קוב"ה הנשמה לגוף לא לעוותי: ע"ד אחר לכבוד התלמידים אמרתי דאז"ל במס' תמור' כי עשיר ורש נפגשו קאי בין ארב ותלמידים בין אעני ועשיר ממש והא בהא תליא אחר שהת"ח פורע חובותי' לציבור בני עירו מצווין לעשות מלאכתו אמנם אם התלמידים יכחישו בטובת רבם ואמרו כי חכמתינו ויראתינו לא לך המה ימנעו ג"כ מפרוע חובותם נגדו בהספקתו וזה כי אבימי הי' גדול הדור ושלחו בני חזואי אצלו שיפרע להם הקפתו ויעמיד להם מנהיג ושדר להו רב חמא והוא עשה את שלו והם כחשו בטובתו ואמרו סטראי נינהו ומנעו ממנו שטר שיש לו עלי' וכדאתי לר' אבוהו אמר הכי אתה רואה בעיניך אשר הטיבו דרכם מעת שבתך בקרבם והיינו אית לך סהדי דפרעתינהו א"ל לא כלומר איני רואה כל מאומה א"ל רב אבוהו א"כ תשמח במה שמחזיקים לכ"הפ בדרך וראה אף כי לא יחזיקו לך טובה דמיגו דאמרי להד"ם כי הכל הבל, ומבעי הש"ס אם מנהיג כזה הוא פושע בדבר או לא ומחלק רב אשי הכל לפי המקום אם המקום הי' במדרגה שאמרו להת"ח תחלה נדע אם יערב חכמתך לנו ואח"כ תשקול שטרא לא משלם כי מעולם לא היתה התורה חביבה בעיני' ואמנם אם נתנו שטרם עוד טרם יהיב להו זוזי כי הי' חפצי' בו א"כ ע"כ מיום בואו נתקלקלו א"כ משלם, ומסקי' דלא היא דגם ע"ד ראשון משלם דנהי דלא נתעוותו תחת מ"מ הרי לתקוני שדרתיך כן יהי' עמנו לתקננו תקוני' טובים וישרים עד זקנת ושיבה א"ס ועד. פה שוראן יום עש"ק כ"ג שבט יום האחרון של שנת שלשה ושלשים ללידתי היא שנת תרי"ב. כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים, חיים עד העולם עד כי יבא שילה בב"א: בענין מיגו דלוקח פ' הכותב:

ההיא בקרא דיתמי כ' רש"י שומר בהמתי' כוונתו דלאו שמינהו ב"ד על היתומי' דא"כ הי' מבורר דלאח"מ תפסי' כ"א הי' שומר בהמות ועכשיו בהמות אלו ליתומים:

גי' הרי"ף דלאח"מ תפסי' וע' בר"ן אמנ' אין תי' מסכי' עם ד' הרמב"ן בס הזכות שכ' להרי"ף מיירי הך דמלוגמא ע"כ בדאיכא עידי ראיה ואי ההוא בקרא מיירי בדליכא עידי ראי' א"כ מאי פריך הרי"ף מנה עלה דההיא דמלוגמא דמיירי בדאיכא עידי ראי' אמנם מד' תוס' למדנו תי' אחר דע"כ ל"ש בעידי תפיסה מיגו דלקוח אי האי תפיס כמ"ש תוס' דהיינו בחזקה אמנם ד' הרי"ף דאי בחזקה הי' הבקרא פטור מלשלם והוה כע"א וחייב הב"ח שבועה אלא ש"מ דלא הי' באונס ואי לאו דלאח"מ שהוא מוכחש מאי דטען מחיים הי' גם עכשיו נאמן בשבועה:

וכ' עוד רש"י תפסי' מבית השומר כלומר דאף דלר"ט בעי' תפיסה בר"ה או בסימטא לר"ע בתפיסה דמחיי' אפי' מבית השומר ממנו מהני תפיסה ואף דכ' רש"י כמו שהביא הר"ן בשמו פרק אלמנה דלא מהני תפיסה אף לר"ע בבית בעלים דווקא הוא דלא מהני לא זולת:

ההיא אתתא דמפקדי פי' רש"י מאבי יתומי' לכאורה הי' נרא' דד' רש"י לטעמי' דלהכי בפקדון לא מהימנא משום דמאבי יתומים בא לידה ומבית בעלים לא מהני תפיסה אמנם בסמוך לא מ' כן מד' רש"י ולכך נ' דלכאורה יקשה למאי דאתותב ר"נ בסנהדרין ומסקי' שם דשליש נאמן א"כ הרי ההיא אתתא ג"כ דין שליש הי' לה ואמאי לא מותבי' ג"כ בסוגיין לר"נ א"וו הי' נ' דהכא לאו מאבי יתומי בא לידה דאז הי' לה דין שליש כ"א משומר של אבי יתומים ולכך אין כאן דין שליש לזה כ' רש"י דלא היא דלעולם מיירי שאבי יתומים הפקיד השטרות אלא דמ"מ אין כאן דין שליש כיון שהוא בע"ד בדבר וכה"ג ל"ש דין שליש כלל:

אמנם מ"ש רש"י אביכם הי' חייב לי כוונתו דלאחרי' לא מצי' תפיס דהוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דלא גרע ממציאה דאי' לר"נ דשייך בי' תופס לבע"ח ולא גרעי יתומי' ממציאה אף דלבע"ח לא דמי:

ואמנם שאר ד' רש"י מוקשים מאוד דמלבד כי דבריו סתרן זא"ז דמעיקרא מ' דבקרוב למות תליא מלתא ובתר הכי סיים דלשם חוב בעי' גם ק' דבגמרא אין רמז כלל מזה ותו דהרי ד' רש"י כמ"ש הר"ן פרק אלמנה בשמו דמבית בעלים לא מהני תפיסה ואמנם בנחקור על סברת רש"י בזה נראין ד' תלמיד א' שהשיב דכיון דאמרה תורה לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו א"כ תפיסה כזאת לא מהני אמנם בידנו לחלק דדווקא בעודו בחיים חיותו הוא דאמרה תורה כן דאפש' ע"י בי"ד משא"כ כשהוא קרוב למות ולאח"מ מטלטלי לא משתעבדו כה"ג לא אמרה תורה ואמנם עד"ז אם בא לידו בתורת פקדון עדיף דמדעתו נתנו לו אמנם הרי לא לקחו לשם משכון ולכך בעי' הוכחה דלשם משכון והבה ניהלי' אמנם לו יהבי' סמוך למיתה בידה בתורת פקדון ג"כ לא גרע מתופס אז לשם חובו דאנן סהדי דהא דאמרה לשם פקדון משום דלא רצה לצער החולה ולולא יהבה בתור' פקדון הי' שקלה לשם חובו בע"כ אז וא"כ שפיר קנה:

כ' תוס' דמגו למפרע לא הוה מיגו וד' הש"ך בכללי מיגו דבכ"ג לא הוה מיגו אמנם מד' תוס' מבואר דדווקא אם הטענה קמא לא הוה עדיף מטענה בתר' לא זולת וכ"ת בהאי דסנהדרין במאי עדיף פרוע מקלתה שפיר עדיף דפרוע ליכא דינא עלה דידה משא"כ בקלתה שפיר יוכל לתובעה לדין: וכן בההיא דשבועות להד"מ הוה העזה טובא מנתתי'

לך ואפשר דזה פי' ד' ר"נ דנתתי' לך נשבע היסת משום דמודה במקצת דהי' עלי' דררא דממונא ואין זה העזה כ"כ כלהד"מ דכופר שלא הי' עלי' דררא דממונ' ועדן יק' אמאי לא נהמני' במגו דאי בעי אמר אתמול נתתי לך וצ"ל דבאותה טענה ל"ש מיגו דלא מצי' מיגו כ"א מיגו דאי בעי טעון עדיף מנה משא"כ כאן סבר כי לנתתי' לך יש לו זמן בכל עת למטען:

ואמנם הך ראי' מקלתא לשטת תוס' בסנהדרין שדחו ד' רש"י שם במ"ש אתחזק היינו הנפק ולולי ד' הי' נראין לי ד' רש"י מבוארין דדעתו דבשלמא שטר שאינו מקוים דשייך גבי' מיגו דאי בעי שתיק מיגו כי האי אלים לאורועי שטרא משא"כ במקוים אף דאיכא מיגו לאו כל מיגו אלים לאורועו שטרא: בענין מרענא שטרא פ' הכותב:

כ' רש"י דאי חייבא שבועה שהי' תובעה והיא כופרת אין לפרש דכוונתו דלא מיירי בנשבע ונוטל משום דנשבע ונוטל דרבנן ובדרבנן לא מפכי' דא"כ עיקר חסר בד' רש"י דהרי גם בנשבע ונפטר וכופר הכל הוה היסת בעלמ' והו"ל לרש"י למימר וכופרת במקצת ואמנם כוונת רש"י דאס"ד בנשבע ונוטל הוה מעשה מנ"ל לרב פפא למילף מכאן דמרענא לשטרא בגוונא דקים לי' דלמא דווקא הכא דבאה להוציא ממון בשבועתה וכיון דקים לרבא דבת ר"ח לא משקרא תו לא נחתי' לה לאפוקי ממונא מהנתבע משא"כ לקמן לאורועי שטר העומד בחזקתו מנ"ל א"וו דנשבעת ונפטרת היתה ובקים לו מפקי ממונא ע"י היפוך שבוע' ומכ"ש דמרעא לשטרא וכ"ת א"כ מנ"ל דמקרע לא קרעא לא היא דהכא כיון דמיירי בנשבעת ונפטרת ומפכי' לשבועתה ע"כ דמיירי בשבועה דאורייתא וא"כ כ"ז שלא נשבעת משלמת מדינא ואנן ע"כ לא נתנינן לה שבועה וממילא משלמת אלא דרבנן עבדו לטובתה דהתובע ישבע משא"כ בשטר דנקרע כל השטר עפ"י ע"א וודאי לא:

בת ר"ח כוונת רש"י דהאי קים לי דאמר רבא דווקא שייך באשה ובן כדרבא ודר"פ באדא מר הואיל ואדם מכיר בהם היטב לא זולת ולהכי לא הימני' רבא לר"פ ג"כ:

קו' הראשונים על הרי"ף דמפ' מרענא ומחוי' לשבע הרי גם בלא"ה בע"א מחויב שבועה נ' להוכיח מד' אלו דד' הראשוני' כד' הש"ך דגם בטענת שמא מחייב ע"א שבועה דאל"כ לוקי כה"ג:

ובענין וגם כד' ר"ה דאפי' בתוך זמנו מחייב ע"א שבועה דלא מסתבר למימר אפכא דתוך זמנו אפי' קים לי לא מהני:

ובמאי דפשיטא לראשוני' דבע"א בעי' עד כשר לולא דשייך קים לי נ' טעמיי' דכ"מ דשנים מחייבין ממון אמרי' והתם כשרי' בעי':

בענין מחזי כשקרא גיטין כ"ו ופ' הכותב:

גיטין הנה מקו' זו של הש"ס מבואר דאפי' בכתיבה בעלמא בלא חתימה שייך מחזי כשקרא דאדרב' הו"מ למימר מאי דאכתיבא דאחתימא ואמנם הטעם נ' דמה טעם תהא כתיבא מותרת דכתיבא חספא בעלמא הוא ומה"ט שוב מחשיב בתר הכי כאילו חתמו עדים אחספא:

והנה הק' בתוס' מזה לשטת רש"י דפי' דלר"א דווקא התופס שרי בשטרות וא"כ בתופס מאי מחזי כשקרא שייך ותו גם מת"ק אי הוה סבר רב יק' ואמנ' לדעתי נראה דהנה טעמא דר"א דבגיטין פוסל אפילו התופס משום דהתורף מדינא פסול גזור תופס אטו תורף משא"כ בשטרות דהתורף לא פסיל כ"א גזירה שטרות אטו גיטין א"כ לא גזרי' שוב ג"כ תופס אטו תורף ומעת' היינו דמק' הש"ס דתינח אי הוה בשטרו' רק גזירה אטו גיטין משא"כ אי הוה בשטרות פסול מצ"ע משום מחזי כשקרא א"כ כי היכי דבגיטין גזור תופס אטו תורף גם בשטרות למה לא יגזור ואמנם ל"ק כ"א לר"א דגזור גם בגיטין טופס אטו טורף וא"כ גם בשטרות יגזור משא"כ לת"ק דגם בגיטין לא גזור וכיון דבתופס לא שייך מחזי כשקרא מהי"ת יהא אסור בטופס:

ועד"ז נ' ליישב ד' הר"י מדנפיר כתובות דף כ"א דכ' דלכתחלה מיהת לכ"ע חיישי' למחזי כשקרא וק' בגיטין לר"א אפי' לכתחלה א"צ להניח בשטרות ואמאי קאמר הש"ס דליתא לדר"פ ולמ"ש א"ש דהר"י כרש"י ס"ל דתורף באמת צריך להניח ועיקר קושי' אתופס בנגזור אטו תורף ואמנם תינח אי בתורף אפי' דיעבד פסול משא"כ אי בתורף גופא לכתחל' הוא דפסול לק"מ וכ' רש"י טעמא דנמחל הא אלו נחתם על מלוה זו כוונתו דא"ל דכוונת הש"ס הא אילו לא נמחל כגון שלא הי' בו שעבוד לקוחות דהיינו שהי' כ' בכ"י וא"ע עדים דכה"ג וודאי ל"ש גם לר"פ מחזי כשקרא דאל"כ יק' קו' תוס' ב"מ י"ב אמאי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וע"כ משום דלא מפסיד כ"א לנפשי' כה"ג הוה הודאת בע"ד כק' עדים דמי וה"נ בכ"י ל"ש: ועד"ז נ' ליישב הבל"ז מ"ט הביא הש"ס הך דר"נ כלל כיון דע"כ אצטריך דרב אסי וכ"כ ע"ז במק"א ואמנם במ"ש א"ש דלכאורה מרב אסי אין ראיה כלל דאי לאו דנמחל שעבודו ומפסיד לאחרים בדידיה ל"ש כלל האי דינא דמחזי כשקרא כמ"ש תוס' ב"מ י"ב ואמנם הש"ס הכא קשיא לי' כיון דאמרת דבמלתא דאיסורא ג"כ פסול משום מחזי כשקרא דהרי ה"ט דרבנן דפליגי עלי' דר"מ א"כ ל"ל לרב אסי למימר טעמא דנוכל לטעות ולמימר דדווקא בגוונא דשייך שעבודא משא"כ במלתא דאיסורא ונח הי' לו שלא למימר טעמא כלל ואמנם תינח אי אשכחן מאן דס"ל דבאי' לא חיישי' למחזי כשקרא א"כ שפיר איכא למטעי ולמימר דמאן דפליג לא פליג כ"א משום לשמה משא"כ אי לא אשכחן מאן דפליג כלל איכא למימר

דלא חש רב אסי דפשיטא לי' דבגיטין וודאי חיישי' למחזי כשקרא וא"כ אי לאו דר"נ דאמר משמי' דר"מ דלא חיישי' בגט לא דייק מרב אסי כלל:

כ' רש"י כתובות פ"ד זכוותא שנפטרתי נ' מדברי' דס"ל כהני פוסקים דמיירי שהיתה היא הנתבעת דבגוונ' אחרינא לא מחייבא למיזל בתרי' ואמנם ד' תוס' כאן נ' כד' הרא"ש דאדרבא בנוטלת מיירי דהק' מה"ש על דבריו שכ' דהיתה צריכה ראיה שנשבעה הרי אדרבא על בעל דינה להביא ראיה אמנם התינח אי מיירי בנפטרת אך אי מיירי בנוטלת א"כ וודאי עלי' להביא ראי' ובאמת צ"ע על שאר המפ' קו' תוס':

כ' רש"י כ"א שישבו בב"ד כוונתו דקיי"ל עדים בעמיד' וכיון דשנים מהני הוו עדים א"כ לכאורה צריכין לעמוד לזה כ' רש"י דהכי שבשעה שמעידין נעשין ג"כ דייני' שייך שישבו שהן ב"ד וב"ד בישיבה. וביתר הדברים במק"א יישוב לד' ה"ה והריטבא והש"ג בש"ך סי' ל"ט ומ"ו ומשם תמצאנו: בענין מוציאין מנפקד בסימני' כתובות פ' הכותב ב"מ על יבמות קט"ו: ולא פקיד כ' רש"י שחטפתו מיתה כוונתו דלכאורה האי לא פקיד מעליותא ליתומים דאלמלא לא הי' שלו כבר הי' מפקד להחזירו אמנם מיירי שמת מיתה חטופה והביא ראיה לזה מחסא דאמרי' בהדיא ביבמות כן:

וע' ברא"ש שכתב דאי פקיד הוה מהימן מדנקט ולא פקיד ומסתייע לזה או כפי' התוס' דטעמא משום דאנן לא טעני' ליתמי מלתא דלא הוה כ"א אומדנא דדייני אבל לד' הרמב"ן והרשב"א ק' וע' בש"ך רצ"ז:

אתי לגבי' דרב אמי כ' רש"י שאמרו היורשין שמא של אבינו כוונתו דדווקא מן היורשין שטוענים שמא הי' מוציאי' ואפשר משום לא אמיד כ"כ דס"ל כד' התוס' בחד תי' דבלא אמיד לחוד ג"כ מוציאין ואף דיש מתרוששש וכן מוכח בגיטין גבי עמרם צבעה דווקא מיד הטוען ברי להוציא לא מהני לא אמיד משא"כ לגבי יורשין ובהכי מתיישבי' ד' התוס' מקמי דנחתו לסברת הרשבא דלא אמיד לא מהני כ"א למוציא מרשותן אך עדן יקשה במאי נימא דזכי בי' התובע אמנם מדהאי נתבע לא אמיד אי לאו דאפקיד גבי' מהי"ת יסיק אדעתי' שיש ת"י כסא דכספא. ובהכי מתיישבן ד' רש"י בב"מ שכ' דאדהבא פריכא מ"מ לא יהבי' זוזי כ"א לעשיר כ"מ מדבריו שם וטעמי' דאף דבדהבא פריכא ליכא סימנים מ"מ אי גברא לא אמיד מצי מפיק אחר מיתת הנפקד אפי' בלא סימני' חובו:

כ' תוס' אף מרגניתא וביבמות לא הוה סימן ונ' די"ל דההיא חושבנא אתרמי דאמרי' התם אין הכוונה דאתרמי במקרה כ"א דההיא גברא בקי בדבר זה כשרואה חבי' יודע כמה הוא מחזיק כאשר מעשי' בכל יום וא"כ בהנהי מרגניתא דהכא ליכא למימר כן דהוה ציירי בסדינא. ועד"ז נתיישב ג"כ קו' ממציאה אמנם בתי' שם אקו' דמציאה בלא"ה

לא אהני דאכתי קשיא מפ' איז"נ דדהבא פריכא ג"כ יש לו סימן ע"י משקל וצ"ל כתי' הראשונים דדווקא במציאה הוה משקל סימן וא"כ גם במדה ל"ק. ואפשר ד' התוס' דמב"מ ל"ק דוודאי לא יהבי' לגברא דלא אתחזק לן במהימנא אלא דאכלי' חיישי' לרמאי דחזיי' זמנא חדא וכייוצא משא"כ במשקל אדרבא מדהוה סימן ש"מ דלא חיישי' גבי' לרמאי דבראי' בעלמא ע"כ לא חקר משקלו: וכ' הרי"ף דלהכי אייתי הש"ס כל הני עובדי למימרי דהלכה רווחת היא ולולי דבריו הייתי אומר דלא זו א"ז קאמר הש"ס לא זו במרגניתא דציירי בסדינא דוודאי לא ידע אי לא רגיל דעייל אפי' כסא דכספא דאיכא למיחש דזמנא חדא אקלע וראה אך מ"מ יהבי לי' אנשי בצנעא משא"כ מטכסא דפי' רש"י לבוש של משי וקיי"ל דחייב לנער כל ל' יום ודלמא כשניערה מחזי חזי קמ"ל דאפי"ה לא חיישי'. והיינו דלא פירש"י מטכסא משי כ"א לבוש: ביבמות שקלתינהו כ' רש"י החזרתי כלומר דאפי' לא הוה טעין כ"א אנכי החזרתי לך אף דלא אי שקילתו אין אחריות עליו:

תוס' ד"ה ומי חיישי' כוונת דברי' דנהי דחיישי' מ"מ ס' איסורא לחומרא ס' ממונא לקולא וע"ז כתבו דע"כ תנא וודאי קאמר ר"ל כך הי' דעת המק' ואפש' דק' לי' דימוע דסתמא לא מיירי חד בחד וא"כ ניהוי ס' א' בגופו וא' בתערובות אלא ש"מ דאפי' ס' לא הוה ואמנם למסקנא לא ק' דלעולם ס' הוה ומ"מ לא מקרי ס"ס דמקרי נודע האי' קודם שנתערב כמבואר ביו"ד סי' צ"ט. ומ"מ בד' תוס' אלו נתיישב לן מאי פריך הש"ס ולא חיישי' הרי ר"י ואכתי אמאי שביק ת"ק ופסק כר"י אמנם הכא קשיא לי' אא"ב דת"ק ס' קאמ' פליג ר"י ואזיל בתר רובא כפי' רש"י משא"כ אי ת"ק וודאי קאמר ור"י וודאי חולין האיך יתכן שיפליגו בסברת הפוכות כ"כ ומבואר כוונת רש"י בד' ר"י:

תוס' ד"ה אשתלוי הביא ירושלמי זה למימר דהאי ירושלמי נ"מ בין ת"ק לבתרא דלפנחיא שבקי' לא שייך התם:

ב"מ מ"ש תוס' לחלק בין דברי' שהי' משתמש בהן בחיי' אינו מספיק כ"א לכתובות משא"כ בב"מ אכתי יק' דנשקול מני' דבר מסוים דדרכו להשתמש בו:

וד' הרא"ש דתוס' לא כ' למסקנא כ"א דליתומי' מהני סברא זו משום דמ' לי' דבב"ד לא מקרי ראה כדאמרי' בב"ב וע' בכ"ז בש"ך חו"מ רצ"ז: בענין אומדן מתנת שכ"מ פ' הכותב: ההיא דא"ל פי' רש"י שכ"מ הנה מלבד דקאמר הש"ס בהדי' שכי"מ ע"כ בשכי"מ מיירי דאם הוא חי אף שכבר סילק עצמו מ"מ לא יהא עדיף אומדן דעתינו מוודאי וברי דילי' אמלם עדן דמיירי בשכ"מ דייק רש"י ממ"ש בעצמו דמשו"ה ת"ח קודם דבשעת מיתה

אדם מצדיק נפשו א"כ ע"כ במצוה מחמת מיתה מיירי ואמנ' מה טעם כ"כ רש"י בזה נ' דליישב ל' אמר כ"כ דמ' דלא כ' וע"כ משום דד' שכ"מ ככתובי':

כ' רש"י משום דכל הנביאים וכו' כוונתו דלכאורה אם השכן עני והת"ח עשיר הו"ל למימר שכן קודם ומדלא חילק הש"ס ש"מ דטעמא משום דכל הנביאים לא נתנבאו וכו': ולכאורה למאי דמסקי' דשכן קודם לקרוב א"כ לא הוה צריך הש"ס כ"א למימר שכן ות"תח ואנא ידענא קרוב ממילא ונ' דיש כאן תרי אומדנא האחד אם כוונתו עבור טובת עו"הז או אהבה שאוהב לאחר או אם כוונתו לשמים והנה בשכן וקרוב אמרי' דכוונתו הי' משום שהוא חייב לשכן זה בעד הטובות שקיבל ומה"ט קודם לקרוב משום דאין התוספת מתקבלת עד שתפרע החובה תחלה אמנם בת"ח אמדי' דלא הי' דעתו כ"א על עו"הב והוא קודם לשכן אך אם הת"ח וקרוב לפנינו וגם בקרוב כ' ומבשרך אל תתעלם ס"ד כיון שאנו אומדין אשר כוונתו על עו"הב מה"ט יהא קרוב קודם קמ"ל: הק' א' התלמידי' על ד' נו"ב מה"ת בד' טריינלא שם שפקפק הרב אם נימא הואיל ונתנה לאשתו של חבר הוה כאלו נתנה לו למה אנו צריכין למימר שנתנה לו הרי אשת חבר כחבר וחייבים לעשות לה כל הידור שעושין לת"ח ואמאי לא נימא ג"כ לגבה דהיא קודמת וצ"ע:

ובענין מ"ש הטור על האומרי' דקרוב הראוי ליורשו קודם לשכן והק' הטור אדרבא קרוב הראוי ליורשו למה זה הי' צריך לצוות עליו דלמא מיירי שיש כאן עוד שאר קרובים מלבד טוביה זה ונ' דהנה סברת אלו הפוסקים דלא חשיד אינש לעבור על מ"ש ז"ל לא תיהוי מעבורי אחסנתא ואמנם א"כ ע"כ מיירי שאין כאן כ"א זה לבדו דאל"כ הרי שוב מעביר נחלה ושפי' הקשה: והא דלא איבעי בש"ס ג"כ אפכא אין אחד מהם שכן וכו' דהתם פשיטא דעבדי' שודא משא"כ כאן ס"ד דנחקור מי הי' זמן יותר שכנו או מי קרוב מצד האב או האם או מי הוא ת"ח ביותר קמ"ל דלא כ"א אמרי' שודא: ומ"ש הר"ן דל"ק מזה על רש"י כוונתו דלא ימלט שימצא שים מעלה יתירא באדם א' יותר מחבירו אך אינה מעלה מפורסמת כשכן וקרוב ות"ח ולכך צריכא אומדנא דדייני. אך ד' רש"י קשין מצד אחר דלמה קרי הש"ס לזה שודא לימא בהדי' הישר שבהם או האוהב קודם ולזה נ' דכוונת רש"י דתרוויי' שווין למי אהב יותר ומי מהם חשיב במעלה ואם האהבה כדי יותר מאהבת חבירו:

והנה מה שחילק ר"ח בשודא בין קרקע למטלטלין לא הראו הראשונים מקום לדברי' ולי נ' משום קו' הלח"מ מ"ש מלוה שיש נו שובר על יוב"ש אחד שפטור מלשלם לשני' אלא ש"מ דהתם משום דמלוה חשוב מטלטלי ובהכי מתיישב גם התוספתא דלא אמרי'

שודא ומ"מ דאמרי' יחלוקו צ"ל לפי"ז דמיירי כמ"ש הש"ך רנ"ג שהיורשים רוצים לקיים צוואת אביהם והטעם לחלק בין מטלטלי דשייך בהו מוחזק משא"כ בקרקע כיון דד' שכ"מ כמסורין ולא בעי קנין אזלא לה חזקת מרא קמא לגבי יורשין:

ור' שודא לפי' הראשונים כ' שהוא כמו שוחדא נראה להסביר כוונתם דארז"ל שוחד שהוא חד הלוקח שוחד נעשה חד עם הנותן וכיון דהכא הדין למי שנוט' לב הדיינים יתנו א"ש ל' שוחדא. ולולי ד' הראשונים הייתי אומר שהוא מל' וכשד משדי יבא כלומר הדיינין עושין בזה משפט ביד רמה: בענין מחילת שט"ח פ' הכותב:

ומחלי פי' רש"י המוכר שהוא מלוה כוונתו למה דקי"ל בחו"מ ס"ו דאם מחל לוקח ראשון ללוה אחר שמכרו ללוקח שני לא עשה ולא כלום דדוקא המלוה המוכ' יוכל למחול לא זולת:

וכ' רש"י הטעם דיוכל לומר לו לא בע"ד דידי את כוונתו לד' ר"ת דשעבוד הגוף עדן גבי מלוה קאי ורשב"ם ב"ב קמ"ז פי' כן להדי' ע"ש:

והנה מל' שט"ח נ' דנפיק לי' לראב"ן דבמע"פ אינו יוכל למחול וס"ל דמעמד שלשתן כר"ת ובמשכון מבואר בקידושין ומשכנתא דומיא דמשכון וע"כ קאמר דאג"ק ע"כ ג"כ אינו יכול למחול ולד' החולקים נקט שטר לרבותא: ואמנם מ"ש עוד הראבן דאם יש בשטר נאמנות ג"כ אינו יכול למחול היינו החזיק בשטת ר"ח וכד' הרמב"ן דכוונתו דשייר בקניני דהרי עדן יכול לומר פרוע אלא שהרמבן הק' ממצא שובר דאמרי' שם אפכ' וכן מבואר ג"כ בהאשה שנתארמל' דהכא דחב לאחרי' אינו נאמן לומר פרוע וע"ז תי' הראב"ן דלאו דמיירי בשטר שאין בו נאמנות וא"כ ע"כ אם יטעון הלוה פרעתי והשבע לי דלא פרעתיך צריך המלו' לשבע ואם ירצה שלא לשבע מי יכופנו א"כ הרי כל השטר בידו ואמנם כ"ז היכא דשייך פרעתיך משא"כ בשובר דב"מ מיירי שהאשה עדן תחת בעלה כד' התוס' אשר עלי' רמז הש"ך דמבואר מהסוגיא דיכול למחול תוך הזמן וא"כ ל"ש פרעתי ושפיר אמרי' שם דדווקא משום דיכולה למחול וכ"ת א"כ אמאי באמת יכולה למחול הא ל"ק דהרי הלקוחות לא קנו הכתובה או השטר לגבות מיד כ"א לאחר גירושין ומיתה ואז הרי יכול להשביעה ושפי' שיירה בקניינה. ומ"מ מיאנו הפוסקים בד' ראב"ן משום דמתכנסת לבעלה עדן ק' וק"ל:

וכ' רש"י ואפי' יורש של מלוה נ' דק' לי' כיון דלא בעי למימר כ"א מודה שמואל במכנסת למאי הל' הביא הך דיורש והי' נ' דה"פ ואפי' אם מכרו ליורש שיוכל לזכות לו שעבוד הגוף ג"כ מ"מ מוחל וע"ז קאמר דבבעל דינא אחרינ' הוה ואמנם א"כ כיון דבבעל משו'

דהוה יורש מחיים באמת לא מציא מחלה וא"כ האי יורש היינו לאח"מ ומאי רבותא דהרי מחיים הוא כאינש דעלמא:
ואמנם למסקנא דמלתא דנקט הך ואפי' יורש מוחל נ' דהנה הריף פי' ידו כידה כשם שהוא אינו יכול למחול כך היא אינה יכולה ומהי"ת יהא הוא יכול אמנ' אמרי' בבעל דטבא לי' עבדי לי' והיכא דטבא לי' עבדוהו כיורש וכיון דיורש מוחל אף הוא יהא יכול למחול ושפיר אצטריך הך דיורש:
אמנם הא דקאמר אפי' נ' דהראב"ן הקשה א"כ כ"א יעשה כן ימכור השטר וימחול והן אמת דעיק' קו' זו למ"ד מכירת שטרות דרבנן ק' טובא דלמה להו לרבנן לתקן דבר המביא תקלה ואמנם ענין דבר זה הוא כך כי הנה הם תקנו שימכור כל זכות שיבא משטר זה לידו וא"כ אם יתן לו הלוה אפילו דבר מועט בעד המחילה לא לו יהא כ"א ללוקח ולא תק' מברתי' דקרובתי' דר"נ דהגיע לה ירושה בעד מחילתה ירושה ענין אחר הוא כי לולי הי' אביה חייב לשלם כ"ש דהוה יורשה משא"כ בשט"ח לולא שיהי' הלוה חייב לא הי' משלם למלוה וא"כ לא חשידי ישראל בכך ליקח מעות ולהזיק טל מגן או לגזול בידים להלוקח כשיעכב לו מעות המחילה אשר ע"כ לא חשו חכמים לכך ואמנם ס"ד דביורש שלא נטל מעות חשו טפי קמ"ל ואפי' יורש:
ועד"ז נ' לפ' ד' התוס' ב"ב קמ"ז שהניח הש"ך חו"מ ס"ו בצ"ע במ"ש ומ"מ קשה הא יפסידו ע"י השובר עכ"פ דמי המכירה וקשה הרי גם כשכ' שובר צריכה להחזיר דמי המכירה ואמנם ה"פ דברי' אם תמחול עכשיו א"כ אנו יודעי' כי על מגן אין אדם חוטא ולא לו וע"כ יתן לה הבעל דמים בעד המחילה ואותן דמים נגבי ללקוחות בדמי המכירה ואמנם עכשיו שזמן מה קודם המכירה כבר פרע לה הבעל וא"כ מאין ימצא מקום להגבות דמי מכירה מיהת ללקוחות. וע"ז תי' משום דבר מועט וכו' כוונתם בשלמא אם הי' הס' אם הכתובה כולה לבעל או ללקוחות שפיר משא"כ עכשיו דאין אנו דנין כ"א על דמי המכירה והיא מכרה בטו"ה ואיך מס' נפסיד לבעל כמה מאות בשביל טו"ה ומה גם כי עכ"פ כיון שהשובר הוא מחילה ג"כ הוא עכ"פ נהי דגורם הפסד מ"מ טורף כדין וע"ז הקשה אח"כ דלמא בדמים מרובים זבנה אחר גירושין:
זבנתא לכתובה פי' רש"י שעבוד כוונתו דלכאור' הו"ל לש"ס למימר דלהכי אפיך ר"נ בזכותא משום שהם קנו בעד דבר מועט שוה הרבה ולזה כ' רש"י דלא היא דהם לא קנו כ"א השעבוד בעודה תחת בעלה ואז לא הי' שוה הרבה: ואמנם לדעתי כ' רש"י כן ליישב מאי דקאמר תבעוה לברתא ואין כוונתו בתבעי' לברתא כמו שפי' הראש דברי' כ"א ר"ל דבוודאי במוכר שט"ח גמור ל"ש למימר שילך הלוקח אצל המלוה ואמנם כאן

שלא מכר' כ"א השעבוד ר"ל כל זכות שיגיע להמוכר או יורשים שפיר צריכה תחלה לחזור על יורשי המוכר. ומה"ט כ' רש"י גבי תיזול ותיחל ואמה מכרה לומר לא תימא כיון דלא מכרה השט"ח עצמו א"כ עליו להגבותו לא כן כי אם לענין זה הוה כמכרה השט"ח עצמו:

אמר לה נ' דר"נ לא אמר כ"א ללקוחות ע"ד שכתב הראשוני' כדי שיתפשרו עמה וא' מהעומדין גלה לה ומחלה ולא נתפשרה ומ"מ שפיר קאמר הש"ס אמאי נתחרט ר"נ וכי הוא פשע בדבר שבא א' וגילה הסוד ותי' דגם זה אסור לדיין ע"ד חכמים הזהרו בדברי' ואמנ' משום מבשרך לא חש ר"נ ואח"כ נתחרט דאדם חשוב שאני:

אי פקח הוא כתב רש"י הלוקח נ' דדקדק רש"י מדוע זה הביא שוב הך דיורש מוחל א"וו דבאמת לגבי המוכר אין לחוש כמ"ש למעלה דלא חשידו ע"כ וא"כ למה זה יפסיד שעבודו הקדום בחנם משא"כ ביורש הוא דאיכא למיחש אך תינח בלוקח משא"כ במקבל מתנה גם בנותן גופא איכא למיחש וז"ש רש"י דלהכי לא נקט הש"ס למלתי' כ"א איורש משוה דבלוקח מיירי. ועד"ז נתיישב קו' הש"ך על הפוסקים דבמעמד ג' לא מהני מחילה א"כ אמאי לא קאמר דלקני במעמד ג' ולמ"ש עיקר החשש לגבי יורש ולגבי יורש בפרט כשאבא כבר מכר ל"ש מעמד ג':

מגבי בי' בהאי שטרא נרא' דרש"י הביא ראיה מזה לשטתו דשטרא מעליא היינו כל החוב דאל"כ מאי בי' שייך וכי בשטר הוא גובה. אמנם לד' הרא"ש דר"ל דמי שוויי' עכשיו ג"כ א"ש:

למאן דלא דאין כתב רש"י פלוגתיי' וכו' כוונתו דלהחולקים על רש"י נקט האי מגבי בי' דמי נייר אגב גררא ועקרו בשורף שטרות וע"ז כתב רש"י בשלמא אי פלוגתא דר"מ ורבנן הוה בשטרות א"ש משא"כ עכשיו דפלוגתיי' בכלאים ולמה זה ינקט הכא אגב גררא דשורף שטרות:

וכ' עוד וקיי"ל כר"מ כוונתו דלהחולקים עליו בשטרא מעליא צ"ל דהא דכפיי' רפרם למימר דהל' כר"מ אך הא לא צריכה לדרפרם דוודאי הלכה כר"מ בדינא דגרמי א"וו דוודאי פלוגתיי' דרפרם ורב אשי הוה אי מגבי בי' דמי שטרא מעליא או דמי מכירה ולמסקנא דמי שטרא מעליא מגבי' כרפרם:

סברת הפוסקי' דבאין לו לפרוע ל"ש מחילה דהמחילה שעבוד' דר"נ באין כא':

בענין פריעת ב"ח וכתובה פ' הכותב:

האי כי דינא ע' רש"י הנה וודאי אי הוה מיירי מחיים אתי כפשוטו ב"ח גובה אפי' מגלימא דעל כתפא וכתובה אינה נגבת אלא ממקרקע אך רש"י ס"ל דאפי' לאח"מ

מיירי לזה כ' מ"ש וכ"ת הרי לאח"מ מטלטלי לא משתעבדי ואג"ק הרי דינם כקרקע כ"כ בנ"י לתרץ דמיירי שיש כאן קרקע להגבות שני' וכיון דע"כ יפרעו היתומי' יש להם לפרוע מזוזי כי דיני': מ"ש רש"י וסמכה על שעבוד קרקעות הקדים כן משום נדוניא שכתב אח"כ: ואמנם נר' דדין הנדוניא כ' רש"י מדלא נקט הש"ס תרוויי' בכתובה חדא בכתובה דאוריית' וחדא בנדוניא אלא ש"מ נדוניא דינה ככתובה ולד' ש"פ נר' ראי' מכאן להחולקים על הטור ופסקו דאין כאן דין קדימה ואי הוה נקט נדוניא וכתובה ס"ד משום דשני' יוצאי' מסתמא ביום א' משא"כ בכתובה דקדימה לב"ח הדין כד' הטור קמ"ל דל"ש:

כ' הנ"י דתולה מעותיו בגוי דווקא ולא בישראל ונרא' הסברא דגוי אלים ולא ציית דינא ולא מצי' למימר לי' אייתי ראי' דדידך הוא משא"כ בישראל אמרי' לי' אייתי ראי':

בענין פריעת ב"ח מיתומים ערכין כ"ב כתובות פ"ו ב"ב קע"ד:

ערכין ור"י אמר או לשטר נ' דר"י בתרתי פליג אדרב אסי דרב אסי אף דבכתובה מחמיר מ"מ ברבית ס"ל אפי' אם הגוי תובע מלוה בעדים ג"כ מזדקקי' לי' כשיש בה רבית משא"כ ר"י ס"ל דדווקא בשטר שעתיד להפרע בוודאי הוא דמזדקקי' משא"כ במע"פ אף שיש כאן לע"ע עדים מ"מ מאן יימר דעד דגדלו ותמי עדן ימצא אותו עדות בעולם וכיוצא כזה א"כ שפיר דחא לי' עד דגדלו ולהכי קאמר או לשטר וכו' וז"נ כוונת רש"י בד' ר"א שכ' שהי' מחויבי' לגוי מעיל כוונתו אף שאין לגוי שטר כלל:

זמנין דלא ספקה לכאורה הוה מ' דע"כ פליג רב אמי למיחש לדלמא לא ספקה משא"כ היכא דבאמת לא ספקה מודה רב אסי אך זה לא יתכן חדא דא"כ אמאי קשתיק ר"א וקאמר סתמא דווקא ברבי' נזקקין ועוד אמאי לא מוקי הש"ס כל הנך מתני' בכתיבה לר"א וכגון דלא ספקה ועוד אי ר"י אפי' בדספקה קאמר מאי קאמר הש"ס היכא שבתקו' מזוני דוודאי קמפסדי מאי וודאי שייך הרי כ"ז דספקה לא מפסדי יתומי' ואמנם הפוסקי' שסתמו דברי' הטעם דאנן משום חינא מתני' לה. ואך זה ק' לר"א היכא דלא ספקא אמאי באמת אין נזקקין ולזה נ' דרב אסי ה"ק מזוני דאלמנה ענין אחר בגווה כי החכמי' חשו לטובת האלמנה כמו לטובת היתומי' אלא דמ"מ שלא יפסידו היתומי' מכל וכל תקנו להם מע"י ומשום דזמנין מ"מ מפסדי לא עקרי תקנתן דתק"ח קבועי' הן:

ארא כיון ק' מאי אלא ולזה נ' דכוונת הש"ס מעיקרא להק' הא מל' ריא"ש דאמר אין לה מזונות מ' דמשעה שתבעה אף שלא נזקק לה ב"ד וא"כ שפיר הק' דלא נזדקק לה כלל וע"ז קאמר אלא לא כדס"ד דאם לא נזדקק לה כלל ג"כ תפסיד כ"א אם תפסיד אנו צריכין להזדקק לה ואם נדע דלא נוכל להגבות לה אין אנו רשאין להזדקק לה וכיון דע"כ

נזדקיק לה בתחלה א"כ גם לבסוף ע"כ נזדקק לה ואפשר כי עד"ז פי' הרמב' פשט הסוגי' ול"ק קו' המ"ל מנשאת דלא מזדקקי' לה:

פי' המשך התוס' דלכאורה מצי' לפ' מי ציית להמתין אך מדכ' תוס' דכ"ז דשקל רבי' רוצה להמתין א"כ ע"כ פי' מי ציית להמתין בלא רבית ואי נשלם לי' א"כ שוב מפסדי ותמי ע"י הכרז"ה:

א"ה רבית נמי לא נשקיל יל"ד וכי אסרה תורה לגוי למשקל רבית דאי אסרה היאיך יהבי' לי' הא הוה לפני עור אמנם הכא מק' ממ"נ כיון דמן הדין שקיל הגוי האי רבותא היאיך נכריחנו להמתין ל' יום בלא רבית וא"כ ע"כ מן הדין אין אנו חייבין לשלם לו הרבית וא"כ לגמרי לא ניהב לי' ותוכן הענין הוא כך דבאמת הפקעת הלואה היכא דליכא חילול השם מותר וחילול השם היינו אי לא דייני' לי' כדין שדנין ישראל וכיון דישראל חייב להמתין עד שיגדילו בלא רבית ה"כ יהא הגוי חייב וכה"ג הפקעת הרבית לא מקרי חיה"ש מיהת:

אין נפרעין מאי דמק' הש"ס תו אפשר דהכא ק' לי' אי בקבל עלי' אפי' מני' דידי' נמי לא נפרע לי' כ"א מן הזבורי' דטעמא ב"ח בבינוני' מתק"ח לישראל הוא דעבדו תקנתא שלא יעברו על השמר לך פן תקפוץ ידך משא"כ לגוי וע"ז קאמר הרי גם לר"י ק' מאי ארי' מיתמי אפי' מני' ולמסקנא צ"ל ע"ד שכ' לעיל כיון דהשתא מיהת דייני' בישראל מני' דידי' בבינוני' גם לעכו"ם דייני' ע"כ הכי משום חילול השם:

והנה הביא הרמב' ד' הגאוני' דהיכא דאין הנכסי' שוין יותר מן הכתובה לא מזדקקי' ולא חשו לחן האשה וד' הראב"ד בכוונת דברי' דלא חשו כלל לחן ק' א"כ אמאי לא פליג בגרושה דעלמא וכן הרמב' הי' לו לכתוב ואנן לא סבירא לן א"ו הכוונה להם דס"ל דהא דחשו לחן האשה דווקא היכא דלא מפסדי יתמי אף דאין מרויחין כגון בגרושה משא"כ היכא דמפסדי יתמו לא והראי' דאל"כ אמאי אמרי' באלמנה דסלקי' לה בדלא ספקה אדרבא משום חינא לא נסלקנה. אמנם נ' דדבר זה תליא בפי' משום חינא דהני גאוני ס"ל כפי' רש"י דהיינו שימצאו האנשי' חן בעיני הנשים וא"כ שפיר שייך זה אפי' במזונות משא"כ ד' שאר הפוסקי' דמשום חינא היינו שירבו עלי' קופצים וא"כ ל"ש זה כ"א בכתובה ולא במזונות:

מעיקרא מ"ט לא יל"ד טובא ועד השתא מ"ט ניחא להש"ס דרב אסי ור"י אמרו דאין נזקקין ולזה נ' דוודאי ידע הש"ס שפיר דטעמא דאין נזקקין דאין חבין לאדם שלא בפני וקטני' כשלא בפני' דמי ואמנם פשיטא לי' להש"ס דהא דרב דאמר ליזל בתר שבקיי' ע"כ לא פליג אדר"י ור"א וע"כ בשחייב מודה מיירי וא"כ ר"נ דלא אזדקק מעיקרא אפי'

בשחייב מודה לא אזדקק ומ"ט וע"ז קאמר ר"פ משום דס"ל יתמי לאו בני מעבד מצוה ור"ה קאמר דר"ל בשאין חייב מודה מוקי להך דרב וכה"ג מעיקרא לא הוה מזדקק: והנה כ' רש"י מיתמי ר"ל יתומי' קטני' ולאפוקי מד' הרי"ף שכ' דר"ה דפליג משום דמצוה על היתומי לפרוע חובת אביהם מבואר דס"ל אפי' בגדולי' פליגי ובהכי מתיישב לן למאי דקיי"ל הכא כר"ה או כרבא א"כ למאי הל' הביא הרי"ף בכתובו' הך דר"פ א"וו משום דלענין פריעת ב"ח מצוה ל"פ ר"ה כ"א לענין יתמו הוא דפליג. והנה ד' ר"ח דאפי' במטלטלי כופין אף דע"כ מודה דלא משתעבדו לב"ח היינו משום דלענין חזקה יש להם חזקת תפיסה ומגו דאי בעי אמרי לקוח הוא בידו ואפי' ביד אחרי' מהמני ואמנם כיון דמצוה לפרוע חובת אביהן ומטעם זה מגבי' מניי' קרקע ה"נ מצוה זו במטלטלי' דהרי רמו רבנן שעבוד עליי' והק' עלי' מקטינא דאביי אמנם כ"ז אי האי דקטונא דאביי מיירי בשהניח אבי' מטלטלי' כד' רוב הפוסקי' דבענין אחר אפי' מצוה ליכא אמנם ד' ר"ח כרשב"א דמ"מ מצות כיבוד איכא אף דלא ירשו מידי וכה"ג מיירי בקטינא דאביי. ובאמת צ"ל דטעם הפוסקי' דהיכא לא הניח האב מטלטלי' ליכא מצות כיבוד דכיון דלא הניח כלום לא מקרי לוה רשע דאונס רחמנא פטרי'. ובהג"א כ' טעם דקיי"ל מכבדו משל אב:

ואמנם מה שנתקשו הסמ"ע וש"ך סי' ק"ז על הרמ"א שלא כ' גם בזה ד' הרמב"ן דאם רצו ב"ד כופין היינו משום דבלא"ה רש"י חילק וס"ל דאין בזה מצות כיבוד כלל כ"א מצוה דרבנן ואין כופין:

וכ' רש"י צררי מעות וכו' בשעת מיתה נ' דק' לי' ג"כ קו' הר' יונה בראש ב"ב ה' אמאי לא נקט מעות אלא וודאי משום דצררי אפי' תוך זמנו דרכו להתפיס ואמנם הראש הק' עלי' תינח במע"פ במלוה בשטר לאיזו ענין יתפיסנו צררי ולזה כ' רש"י דשעת מיתה שאני וכ"ת הו"ל ליקח השטר ממנו באמת ביקש אך לא הספיק עד שמת ומעות דנקט רש"י ר"ל כלומר איכא גווני דאפי' למטות איכא למיחש כגון לאחר זמנו ואמנם צררי בכ"ג איכא למיחש: והנה הראב"ד הביא ראי' מדלא משני הש"ס אדרב אסי בשטר שיש בו נאמנות ש"מ אפי' כה"ג אין נזקקין והק' ה"ה משמתא וכבר כ' דלפי' רש"י ל"ק דהיינו דשלחו מתם ואמנם מתוך זמני יק' ולזה הי' נ' דס"ל להרמב' דרבא ור"ה בהא פליגי ר"ה חייש לצררי וא"כ אפי' תוך זמנו חיישי' ומה"ט לא קאמר הש"ס א"ב תו"ז כדדייק התוס' ב"ב ה' ואמנם נאמנות שפיר מהני משא"כ רבא לצררי לא חייש כסברת הראש דכיון דיהיב שטרא לא מתפיס צררי ואמנם לשובר חייש הנה נגד שובר שפיר לא מהני

נאמנות ואמנם שוב תוך זמנו לא חיישי' לשובר והנה פסק הרמב' כרבא והש"ס לא רצה לשנוי כ"א מאי דכ"ע מודו בי' בין ר"ה בין רבא ולהכי לא נקט לא תוך זמנו ולא נאמנות: וכ' רש"י והל' כר"ה דהיכא דלא שמתוהו כוונתו דר"ה קאמר סברת ר"נ מעיקרא ואמנם הרי ר"נ בתר הכי הדר בי' ואפי' כה"ג הוה מזדקיק ואנן לא קיי"ל כוותי' בהא וא"כ הך הל' ר"ל דחיישי' לצררי וכן מבואר ב"ב קע"ד שם:

ואמנם ד' התוס' דקיי"ל כר"נ והביאו ראי' מכתובו' ודברי' אלו צריכי' ביאור ונ' כוונת' דע"כ מטלטלי ביד אחרי' מגרע גרעי מקרקעי דיתמי דהרי בקרקע דיתמי מודה ר"ע ובמטלטלי ביד אחרי' פליג אר"ט וא"כ כיון דנזקקין למטלטלי ביד אחרים כ"ש למקרקעי אלא דאיכא למדחי דלמא התם ביתומי' גדולים וע"ז הביאו ראי' מר' יוחנן דאמר לכתובת אשה משום חינא וכה"ג אפי' ביתומים קטני' נזקקי' כדאמר ר' יוחנן הכא בהדי' וע"כ פליג ריב"ח אר"י בפי' מאי כושל ואמנם מודה דמתני' מיירי בקטני' זה נ' תו"ד לאחר העיון:

ועוררני תלמיד א' ממ"נ אם רצה הש"ס למיהדר ולאקשוי הו"ל למיהדר גם מזיבורי' הקו' ונ' דכל עיקר קו' הש"ס להוכיח דע"כ צריך לחלק למימר בגוי שקיבל לזו ולא לזו דאל"כ ק' הך ואמנם בהך דזיבורית שוב מצי' למוקמי בכתובה:

בענין קו' תוס' מנפרעת שלא בפניו נ' דהיינו דדוחקי' לרש"י למימר דר"ה בשעת מיתה דווקא מיירי דאז הדרך להתפיס צררי אף דשקיל שטרא משא"כ בנפרע שלא בפני' ל"ש חשש צררי כלל משא"כ לרבא שפיר הק': בענין נזקקין לנכסי יתומי' במה שהלוה האפוטרופוס אף כי הראש והר"ן שני' חלוקי' בפ' אלמנה ניזוני' על ד' התוס' דס"ל גם כה"ג אין נזקקין בכ"ז כ"א נותן טעם אחר לדחות ד' התוס' ד' הראש דבענין מה שנישא ונותן האפוטרופיס בעדם אנן יד יתומי' אנן ולא מקרי שלא בפני בע"ד משא"כ בשור שנגח דל"ש זה וא"כ גרע משט"ח שהניח אביהן ולהכי קרי לי' טועה לריב"ח וד' הרמב"ן בר"ן שם דהטעם משום דידעי' דאין להם שום זכות בזה עפ"י יושר משא"כ בניזקין דהתם ולתרוויי צ"ל דמאי דלא מוקי מתני' דידן כה"ג משום דל"צ הכרז"ה כמ"ש הר"ן. ומ"מ הך קו' מזיבורי' לא תי' הר"ן דשפיר הוה מצי למוקמי בהכי וצ"ע:

בענין ערבא דב"ב יש כאן ד' שיטות שהם בעיקרן רק שתים הרשב"ם ותוס' תרוויי ס"ל דביתומי' קטני' ודי הרשב"ם מדקאמר הש"ס ולא אודעינהו מכלל דבאודעינהו הוה פטור דזה לא מקרי אין ללוה לשלם כ"א ארי' הוא דרביע עלי' וע' ברמב"ן שם וד' תוס' דמ"מ מקרי אין לו לשלם ועכ"פ הוה מחויב אלא דאפשר דהם היו פורעי' ואמנם ד' הרמב' והראב"ד הי' כתוס' וק' להו הך אודעינהו ולזה מוקי לסוגיין ביתומי' גדולים

וטעמא דפטירו לד' הרמב' משום דהוה פורע שט"ח שלא מדעת ונהי דמ"מ הוה מע"פ שוב דינא ביתומים גדולי' כמו בשטר לקטנים וד' הראב"ד דחשדי' לי' דאתפסי' צררי מדקדים ופרע אמנם ד' ר"פ ק' להולמם לד' הראב"ד וצ"ל דה"ק אי הוה שעבודא דאוריי' א"כ לית דין צריך בשש משא"כ השתא דלאו דאוריי' ולא הוה כ"א מצוה שוב אין כופין היתומי' אפי' בקרקעי אלא דכגון דא צריך יישוב גדול דלא ליהוי כולהו סוגיי' הש"ס דלא כר"ה וכבר נדחקו תוס' בכתובות ליישב הא דא"ל רב כהנא לר"פ משום דלא ניחא להו למוקמי אפי' ביתומי מטעם שכ'. אך ע' בראי"ה לכתובות פי' ד' רב כהנא באופן מובן ומבורר:

בענין צידי רה"ר פ' הכותב:

הנה לא פי' רש"י מה ענין צידי רה"ר עד לבסוף בתר דפשוט הש"ס מרב ושמואל נ' כוונתו ליישב קו' תוס' היאיך פשיט כלל מרב ושמואל והא אנהו ג"כ רה"ר אמרו ולא צידי רה"ר ולזה כ' רש"י דהנה אנהו קאי אפירות וכי ס"ד שיניח אדם פירות בר"הר מקום דריסת רגלי אדם א"וו בצידי ר"הר מיירי ששם אין כאן מהלך לבני אדם וש"מ צידי רה"ר כרה"ר דמי וע"ז דחי מ"מ במסקנא והטעם דלהכי באמת נקט רב ושמואל צבורין ומונחי' כלומר דמיירי דווקא בר"הר ממש וכדי שלא ידרסו ב"א עליהם הם צבורין ומונחים במקום א' ולעולם אדרבא דווקא לאו בצודי רה"ר: הנה הראשוני' הקשו על שטת התוס' דסוגיין במעכשיו ג' קושיות הא' ממ"נ אי תנאה הוה אפי' בר"ה גופא קנה ואי חזרה א"כ אין כאן מעכשיו והתוס' פ' האשה שנפלו תי' דשיורא הוה וא"כ בעי' מעכשיו ומ"מ גם בסוף בעי' מקום הראוי לקנין אלא שהראשוני' דחי זה דהרי בגט ל"ש שיורא כדאמרי' בקידושין שם דשיורא בגיטא פסיל דבעי' כרות גיטא ואמנם התוס' לטעמיי' דפי' בקידושין דדווקא בלאחר מיתה פסיל שיורא בגיטא משא"כ לאחר ל' יום וא"כ ה"ה בגט שייך שיורא כה"ג וכ"ז מבואר במ"ל פ"ט מגירושין. ואמנם בזה מתורץ ג"כ קו' שנייי' של הרא"ה ממ"נ אי מעכשיו מהני ל"ל צידי רה"ר ואי לא מה מהני צידי ואמנם שפיר מהני דמתחיל עתה הקנין ובעי' צידי רה"ר כי היכי דלגמר הקנין אחר ל' יום כמ"ש תוס' בפרה. ובענין קו' שלישי' של הראשוני' אמאי לא נימא בפרה גופא מהיום והניחה המ"ל פ"ה מעבדי' בצ"ע. כ' תוס' יבמות צ"ג ליישב דדווקא בלאח"מ שאין לו לעצמו עסק כלל בדבר אמרי' שהי' כוונתו באופן המועיל יותר משא"כ מחיים שפיר י"ל דלטובתו התנה וכה"ג ניחא לי' זה תו"ד וכבר תמה בקצו"הח קצ"ז על המ"ל שלא זכר ד' תוס' אלו:

והנה ביישוב ד' הרמב' הבינו הש"ך קצ"ז והבי"ש קמ"ו בא"ע דכוונתו דהרמב' פוסק בקידושין כרב דספיקא הוה ובממון כשמואל דתנאה הוה היכא דאמר מעכשיו ובלא

מעכשיו לא מהני בממון כמ"ש ה"ה דמשיכה אזלא לה ומה"ט דחו ד' הכ"מ שכ' דאגם דווקא מד' התוס' דהרי תוס' כ' כן לר"י והרמב"ם פסק כשמואל וק' להבי"ש גופא אמאי באמת פסק כשמואל נגד ר"י ולי ק' עוד טובא אי אגם דר"נ לאו דווקא היאיך בעי' הש"ס למפשט כלל מדר"נ ותו מנ"ל להרמב' לחלק בין גירושין לממון מסברא דנפשי' א"וו משים דס"ל כד' התוס' דבממון ה"ט דר"י לטעמי' דס"ל שיורא הוה ואמנם בגט ל"ש שיורא וא"כ לאו במעכשיו ולא ס"ל כד' התוס' דלא מקרי שיורא כ"א לאח"מ ואמנם עכ"פ בממון הטעם משום שיורא וא"כ שפיר אגם דווקא ושפיר פשוט הש"ס וא"כ ע"כ גס ברמב"ם אגם דווקא ואדרבא כל פסק הרמב"ם חוץ בקידושין משום חומרא דא"א כולה כר' יוחנן קאי וכד' הכ"מ: בענין שבועת האשה פ' הכותב. המושיב אשתו חנוני' פי' רש"י למכור פירות ויין משביעה שלא עכבה אפוטרופסית וכו' הנה ביאר רש"י משבועה טרם ביאר אפוטרופסות וכן בענין חנוני מאי בעי רש"י ונ' דבא ליישב למה כפל תנא ותני חנוני ואפוטרופסי' אלא משום דחנוני מיירי בדבר מאכל ומשתה וס"ד דכה"ג מצי להשביעה דמוריא היתירא להוסיף לעצמה על מזינותי' משא"כ באפוטרופוס שהוא בעניני ממון לא מצי חשוד לה קמ"ל דאפי' כה"ג מצי להשבועה וז"ש רש"י בחנוני משבועה שלא עכבה מהמאכל והמשתה עצמו וזה ל"ש באפוטרופוס וכ"ת לתני אפוטרופוס ולא לתני חנוני ס"ד עניני מאכל ומשתה ליהוי כעסתה ופלכה קמ"ל דלא:
נתקשה רש"א בענין ראי' תוס' מהירושלמי דהרי למסקנא גם רש"י מודה ונ' כוונתם דהירושלמי לא קבעי כ"א מ"ט דרבנן ולא מ"ט דר"א דמס' לי' אי ר"א לכתחלה קאמר או ע"י גלגול ומ"מ פשיטא לי' דאפי' אי ר"א ע"י גלגול קאמר טעמא דרבנן משום שלם בית:
והנה נחלקו הרי"ף ור"ת אי הל' כת"ק והנה ראי' ר"ת לכאורה אלימא דהרי כר"ש ע"כ הל' מדס"ל כאבא שאול ואמאי לא נפסק כוותי' גם באידך אמנם לד' הרי"ף באמת אין כאן ראי' כלל דהרי"ף ס"ל דר"ש עם אבא שאול ג"כ פליגי דלאבא שאול מהני פטור שבועה גמור אפי' לגבי יתומים וכתובה ולר"ש לא מהני ואנן כאבא שאול קיי"ל א"כ אין הל' כר"ש כלל. אך ר"ת ס"ל דאבא שאול ל"ד בנקי נדר אמר כ"א אפי' בפטור שבועה ממש וא"כ שפיר ק' כמו שכ':
וכ' תוס' דלמסקנא דר"פ בדר"ש סיפא דקתני אין היורשין ה"ה אינו אלא אגב רישא נקט דמיירי ביורשין יק' א"כ מאי אתקיף ר"ש על ר' ירמי' דהרי ע"כ לא הק' מרישא דיורשין משביעין דהתם ג"כ מיירי אחר שמת ושייך שוב יורשין וא"כ מסיפא הוא דק' לי' וא"כ לימא נקט סיפא אגב רישא כמו למסקנא ולזה נ' דלעולם קו' ר"ש הי' מרישא והכא קשיא לי' כיון דמיירי בנפרעת שלא בפניו א"כ מעיקרא כשנתנו לה ב"ד מזונות אדעתא

דהכא יהיב לה שישביעוה לבסוף גם על המזונות וא"כ לא איבעי לי' למימר היורשין משביעין דמ' דרק אכתובה נשבעת ולא אמזונות כ"א הו"ל למימר ב"ד משביעין דהוה שבועת מזונות ג"כ בכלל:

והק' הב"ח הובא בבי"ש צ"ז מנ"ל להרא"ש למידק מרש"י דכ"ז שהוא בחיים היא נשבעת דלמא אדרבא כ"ז שהיא בחיים אפי' לקוחות פטורי' דהואיל ויש לה פטור שבועה אמנם לדעתי אין ד' הראש כלל אשר אם יש לה פטור שבועה עלי' לשבע בשביל שמכרה כ"א היכא דאין לה פטור שבועה קאמר דאף דמכרה מ"מ נאמנת לומר פרוע ודייק זה מדצריכין הלקוחות לשבע שלא פקדה כי הוא פרוע ואם פקדה מאי אי' לה גבי' לקוחות אלא ש"מ דמהתנא. ואמנם ד' תוס' בשם הירושלמי לחלוק על זה וכ' דלא מיירי מתני' בשבועות כתובה כלל. ולזה כוונו ג"כ המפ' בהראש דקאי אשבועתם שהם נשבעי' מחמת פגימתן וכיוצא:

וכ' רש"י דאם נתאלמנה ומתה נשבעי' יורשי' וק' הא אין אדם מוריש שבועה לבני' וצ"ל דד' רש"י ע"ד שכ' הפוסקי' אדאבא שאול לקמן דאם כ' לה נקי נדר אף דאם היא חיה צריכה לשבע מ"מ לא אמרי' כה"ג אין אדם מוריש שבועה ולרש"י ס"ל הא דינא ג"כ מ"מ בדינא דמתני' דאף דלא פירש לה בהדי' פטור שבועה לגבי יורשי' מ"מ שוב ל"ש כה"ג אין אדם מוריש שבועה לבניו:

שבועה מאי עבדתא ע' רש"י כוונתו דמעיקרא ס"ל למק' דע"כ משבועה דמסקא אדעתא מיירי דאל"כ לא הוה מק' דלמא משבועה דלא נפרעת דמצי א"ל אמנם להא לא מסקא אדעתא כלל והיינו דפריך:

והנה כ' רש"י דמ"ד אפוטרופיא ל"ל פוגמת דאל"ה לא הוה פריך הש"ס והש"ס גופא ע"כ דייק לי' דמ"ד פוגמת ע"כ גם אפוטרופי' אי' לי' דאל"כ לתני הך מתני' בתר מתני' דפוגמת וא"כ אי מ"ד אפוטרופי' שוב גם פוגמת אי' לי' במאי פליגו אלא ש"מ כדכ' רש"י:

נקי נפשך בשבועתא לכאורה למאי אצטריך למכתב לה אמנם נקי נדר לחוד ל"ק דא"ל דאפי' בנדר נאמנת ונקי שבועה דלא תהא נאמנת כ"א בשבועה ואי כ' תרווייי כוונתו אף דנקתה נפשה בנדר עלי' לנקות נפשה בשבועה: שאר עניני גבייי' חוב וכתובה פ' הכותב:

פי' רש"י דטעמא דצריכין שבועה כל הני דמתני' משום דאילו הוה לוה בפנינו מצי טעין אשתבע ויל"ד א"כ ע"כ ידעי' דר"פ דאי ליתא לדר"פ ליתא ג"כ למתני' ואטו ר"פ מתני' אתא לאשמועי'. ונ' דע"כ אצטריך להאי טעמא למאי דקים להו לרוב הפוסקי' דמתני' ע"כ בשטר מקום מיירי דאם אינו מקום טעני' מזויף דלא כתוס' ריש גיטין ואמנם אי ליתא לדר"פ הו"א באמת דמתני' בשטר שאינו מקום ומזויף לא טעני' דלא שכיח ואמנם

פרוע במגו דמזויף שפיר טעני' ולכך אצטריך שבועה ואמנם השתא דאיתא לדר"פ שפיר אמרי' דמתני' במקוים דווקא:

והנה לד' רש"י אלו מבואר כשטת הרמב"ם דתוך זמנו אין כאן שבועה כיון דגם לדר"פ ליתא תוך זמנו ואמנם לר"ה גאון נ' דק' לי' מכתובה כמו שהק' בתוס' ב"ב ה' ע"ש ואפשר דתוס' במכלתין שהשמיטו להאי תי' בגיטין דאלמנה ס"ד דהוה תו"ז ס"ל דבאמת גם תו"ז חיב שבועה כד' ר"ה ובגיטין ס"ל כד' הרמב' ולר"פ ג"כ אפכא דבגיטין אי' להו כד' ר"ה ולזה כ' דאם נצרף חן לתו"ז ס"ד דפטורה:

ואין להק' עמ"ש תוס' ב"ב שם משום דסמוך למיתה אומר צררו אתפסה א"כ נפרעת שלא בפני' מא"ל אטו מי לא עסקי' דשלח לה גט ממדה"י דאימור ג"כ קודם שהלך למדה"י צררי אתפסה:

ואמנם מ"ש תוס' דאלמנה בעי חן טפי וצ"ע דבשלמא לשטת רש"י דס"ל חנא היינו שימצאו האנשים חן שפיר א"ל דמיתה שכיחא ולהכי חששו לאלמנה וגירושין לא שכיחא משא"כ לשטת התוס' דחנא היינו שתנשא האשה א"כ מאי חילוק יש בין גרושה לאלמנה ואמנם בלא"ה תמוה כי שם פ' השולח לא השיגו בתוס' על רש"י בפי' מלת תן עד בפ' הניזקין ולמ"ש היינו דהתם גם תוס' מודו דמשום חנא שתנשא אין בידינו להפסיד ליתומי' כ"א פי' חנא כרש"י ואז ע"כ עקרו רבנן השבועה שימצאו האנשים תן ומה"ט התקינו מעיקרא לטובת הבעל שנשא האלמנה הזאת שיחשב כאלו נתן לה נאמנת ופטור משבועה. ומ"מ הרי באמת לא אמרי' כ"א סד"א והיינו דאמרי' דיותר ממה שהאיש רוצה לישא וא"ש גם למסקנא:

מנכסי' משעבדי' כיצד יל"ד מאי בעי תנא בזה בשלמא בנפרעת שלא בפניו אתא לאשמועי' דדווקא הלך למד"ה כלומר למקום רחוק משא"כ למקום קרוב ואמנם בשאר מאי בעי ובשלמא אי בב"ח מוקדם לגבי מאוחר או במתנה לא הוה דינא דמתני' שפיר הוה אמרי' דהא אתא למעוטי משא"כ השתא ולזה נ' דבא למעט דדווקא אם באה להפרע מנכסי' ממש ולאפוקי אם ייחד לה ארעא בד' מצרנהא דאמרי' באע"פ דשקלא בלא שבועה ולהכי קתני נכסי' בין במשעבדי' בין ביתומי':

הנה מדק' לי' לבעה"ע אמאי לא משני הש"ס יתומי' מלוה מיירי מתני' וכגון דטעון לוה אשו תבע לו דלא פרעתיך אלא ש"מ דדווקא לגבי יתמי לוה דלא טענו ג"כ ברי מהני שבועה שלא פקדנו משא"כ לגבי לוה עצמו בשלמא מלוה דטעון ברי לפילי מהימן בשבועה משא"כ יתמי מלוה וע"ז דחה ה"ה דה"ט דלא משני מלוה גופי' דמ' לי' אע"ג דלא טעון דומיא דאינך ואמנם לד' המפ' דגם יתומי' מן היתומי' א"צ לשבע אם לא טענו

היתומי' בהדי' א"ל אבא פרעתי א"כ שוב מצי שפיר לאוקמי מתני' בלוה גופי' ואמנם ע"ד שכ' במתני' נ' דמעיקרא אין כאן קו' דהן אמת דהוה מצי הש"ס לאוקמי מתני' בלוה ומשום דר"פ אא"כ שוב הוה ק' אטו ר"פ מתני' אתא לאשמועי' אלא ע"כ מדינא דמתני' שקיל אבוהן בלא שבועה וה"נ ע"כ ביתומי' מן היתומי' מיירי אך למסקנא דאי' לן דר"פ שפיר כ' הרמב' דאפי' בלוה עצמו דינא הכי:

אבל אמרו לא לויתי ק' וכי מאי ס"ד דמצי טעין לא לויתי בשלמא לד' התוס' דמיירי בשטר שאינו מקוים ודווקא אנן לא טענ' מזויף הא אנהו מצי טעין שפיר קאמר דאם אמרו לא לויתי דהיינו מזייף לא יפרעו עד דמקיימו שטרא אמנם לד' ש"פ דבכ"ג לא יפרעו עו עד דמקיימי ק' ונ' דד' ר"ז להאי לשנא הי' דכל עיקר דמהמני' ליורשי' בשבועה שלא פקדו היינו משום דמכחיש לי' ללוה סברא דידן דהיינו שטריך בידי נהי דלא מהימן למטען כך מ"מ כיון דעכ"פ שבועה דלא פרע על המלוה לשבע וכיון דלפי דבריו אין כאן סברא דשטרך בידי מאי בעי תו לא מהני שבועת היורשין כלל ואמנם רבא השיב לו שפיר כיון דאומר לא לויתי אפי' עסק שבועה אין כאן:

ועד"ז יש ליישב מאי דק' לד' הפוסקי' דאפי' ביתומי' מן היתומי' אנן טענ' אמאי קאמר ל"ש אלא שאמרו אמר לנו אבא פרעתי מאי צריך כאן שאמרו הא אנן טענ' אמנם ס"ד דבאמת לא מהני שבועה שלא פקדנו אלא היכא דאנן טענ' אבל אם היתומי' טוענ' לא מהני קמ"ל דאף כה"ג מהני: כ' בהג"א מכאן יש להוכיח דאם אומר לא לויתי לא מצי מתרץ דיבורי ולולי דברי הייתי אומר אפכא דלכאורה יל"ד אמאי נקט הש"ס הך דר"ז דווקא איתומי' מן היתומי' ולא אמתני דידן א"וו דבמלוה מן היתומי' באמת טענ' להו מאי לא לויתי לא עמדתי בהלואתי ואמנם כאן ביתומים מן היתומי' לא תרצי' דבוריי' עד דמתרצו להו אנהו:

הביא הרי"ף ראי' מדפריך בערכין אדרבא מב"ח ש"מ דגם ב"ח נפרע שלא בפניו וק' הא רבא דאמר הכא משמי' דר"נ וא"כ שפיר פריך דרבא אדרבא ואף דיש לדחות הא דרבא מ"מ אין כאן ראי' ואמנם הא לא ק' כ"א לד' התוס' בערכין דאף הת"ק ע"כ דע מדר"נ דטעמא שלא יהא כ"א נוטל וכו' אמנם למ"ש שם דאלו ידע לא הוה פריך כ"א הכא ק' לי' בשלמא לדידי ה"ט דבהלך למדה"י לא חיישי' לשובר דא"כ שטרי' בידי' מאי בעי כיון דצררי אתפסה דבמיתה אמרי' דעד דשקיל לשטרא מיית כמ"ש רש"י אלא לטעמא דשובר מ"ש ומשני לי' רבא כדר"נ אמנם כן שפיר מוכח מדפריך ר"ה ברי' דר"י אף דלא ידע לדרבא אמר ר"נ ש"מ הל' הכי:

בסוגיא דפוגמת פ' הכותב תחלת ימות דקץ תרי"ב:

הפוגמת כתובה יל"ד מ"ש כתובתה דנקט הרי גם בשאר שטרות דינא הכי ועוי"לד מה זה דקאמר פוגמת כיצד וכי מה בא למעוטי ועוד פתח בזוז וסיים במנה ונ' דהנה ה"ה השיג על הרמב"ם ספי"ד ממלוה שכ' דתוך זמנו אין כאן דין פוגם והקשה ה"ה אמאי הרי הוא בעצמו טוען דאין כאן חזקה דאין אדם פורע תו"ז שהרי הוא אומר שנפרע ונ' בניישב תחלה ד' התוס' לקמן שכ' דלהכי חשוב תנא דברייתא פגם בהדי נשבעי' ונוטלים דס"ל דמדינא לא הו"ל ליטול אפי' בשבועה דהאי שטרא הרי אתרע לי' לפי דברי' וק' ליהמני' מיהת במגו דאי בעי הוה אמר דלא אתרע דאין זה דומה לפוחתת דהתם השטר מעיקרא חספא הוה ולא הי' כאן מעולם מלוה בשטר אמנם נ' כוונת ד' התוס' ועד"ז דכיון דבאמת משעה דטעין הבעל פרעתיך איחייב לי' שבועה דלא פרעו כדר"פ אלא דאנן אמרי' דמצי למשבע אך כ"ז אם לא פגמו משא"כ עכשיו דמודה שפגמו א"כ ע"כ הי' חייב להודות דהרי דע שיבאני לידי שבועה ולא הוה מיגו דידי' מיגו ועד"ז נתיישב במאי דחלקו תנא דמתני' ודברי' דתנא דמתני' מ"מ לא חשיב פוגם בהדי הנשבעין ונוטלין והי' אפשר לומר דהנה האי תי' לא א"ש כ"א להל' דכה"ג לא הוה מיגו משא"כ תנא דמתני' ס"ל כרבה בב"ב דכיון דהשטר לא אתרע כ"א על פיו שפיר הוה מיגו וא"כ שפיר לא חשיב לי' ולפנינו נדבר עוד מזה אמנם למ"ש א"ש דל"פ דתנא דמתני' לא חשיב כ"א אותן דד"ת אין נוטלין אפילו בשבועה משא"כ פגם דד"ת לא מצי א"ל אשתבע לי דלא פרעתיך וא"כ מדרבנן בעלמא לא מפרע ותנא דברייתי' אף דרבנן קחשיב. ומ"מ כל עיקר דלא מהימן בהאי מיגו היינו משום אשתבע דלא פרעתי' אמנם ד' הרמב"ם כמסקנת הש"ך וסמ"ע דלא כהשו"ע דתוך זמנו אין כאן כלל אשתבע דלא פרעתיך וא"כ שוב מהימן במוגו דאי בעי אמר לא פרעתני כלום ומיושב קו' ה"ה:

ואמנם הלח"מ שם הק' על ה"ה מש"ס דשבועות דפריך על ר"פ וכי מה בין זה לפוגם לימא דפוגם מהני אפי' בתוך זמנו ואז ליתא לדר"פ ונ' דהנה רש"י כ' שם דלאו מברייתא פריך כ"א ממתני' דידן והאריך שם ונ' דד' רש"י כה"ה ובא ליישב קושי' זאת ולזה כ' דקו' הש"ס ממתני' דידן ומתני' דידן ע"כ לא מיירי תו"ז וזה דהנה מדדייק תנא למתני אלף זוז דלא משכחת בלא תוס' ובסיפא נקט מנה ש"מ דתנא הכי קאמר אף דאיהו טוען דפרע לה גם התוס' ואיהו לא קמודיא לי' כ"א בעיקר כתובה דבמנה ע"כ אין כאן תוס' כלל מ"מ צריכא שבועה גם על התוס' ואמנם כן ע"כ מיירי לאחר זמנו דתוך זמני אמאי לא ניהמנה במגו דהרי לגבי תוס' לא אתרע חזקה דאין אדם פורע וכ"ת היא הא לא היא דכתובה דבתנאי ב"ד קאתיא אורחא למפרעא תוך זמנו ולא התוס' אלא לאו ש"מ דמתני' לאחר זמנו ושפיר פריך הש"ס כיון דלאחר זמנו הוה ל"ל פוגמת תיפוק לי' מדר"פ ומיושבי' ד'

ה"ה ומדוקדקי' ד' רש"י בשבועות. ואל ענין זה נ' כי כיון גם בסוגיין מ"ש כד כדמפ' ואזיל ור"ל דכתובה דנקט תנא היינו לרבותא דמפ' ואזיל דאף דאיהו לא אודות לי' בתוס' כלל מ"מ צריכא שבועה גם על התוס' וז"ש כדמפ' ואזיל וביאור עוד כלומר דצריכא שבועה על השאר כלומר אף דבשאר נכלל בין העיקר בין התוס' ואמנם ד' רש"י דכ"ז למסקנא דהך שבועה דרבנן משום דפרע דייק משא"כ לרב"ח דהיינו שבועת מודה במקצת באמת עיקר השבועה על העיקר ומגלגל אתוס' אמנם מעיקר אתוס' גופא כגון באלמנה שאין כתובתה אלא מנה לא מצי להשבועה דהוה כחטין ושעורין או כמלוה ופקדון וז"ש רש"י וטעמא מפ' בגמ' כלומר דל' דמתני' מסייע למסקנת הש"ס דלא כרב"ח:

ומ"מ נתיישב ל' המשנה ואמנם גם בשטת הרמב' א"ש דאדרבא מדדחק תנא למנקט בגוונא דדווקא לאחר זמנו מיירי ש"מ דתוך זמנו אין כאן דין פוגם. וד' רש"י וה"ה משום דבעי למתני דומיא דע"א דמיירי ע"כ לאחר זמנו:

ובדברינו מובני' ד' התוס' פ' אע"פ ד"ה ולפוגמת שכ' דר"ל אם פגמה כתובה נשבעת גם אתוס' וק' אפכא הו"ל למימר דשכיח לכאורה טפי אמנם התוס' כוונו על ד' משנתינו זאת כלומר דממתני' דידן יליף תנא ומתני' מיירי כה"ג וכמ"ש דלהכי פתת באלף זוז דהיינו תוס' וסיים במנה דמיירי מסתמא בכתובה דאוריי' דהוא כתובת אלמנה:

ואמנם ד' רש"י שם פ' אעפ"י כבר עמד עלי' הרש"א ונ' דאפשר ד' רש"י דהא דבשטר פוגם צריך שבועה היינו כמ"ש משום דמצו א"ל אשתבע לי דלא פרעתיך וכ"ת נימא לי' שטרך בידי מאי בעי אמרי' עבד לוה לאיש מלוה ולא מצי לנוגשו למיהדר לי' שטרא וכיוצא משא"כ בכתובה דל"ש עבד לוה א"כ שוב מצי א"ל שטרך בידו מאי בעי ולא מצי למימר לי' אשתבע לי דלא פרעתך אלא דמ"מ צריכא שבועה מדרבנן משום דמפרע לא דייק אך כ"ז בכתובה עצמה דהוה כעון הם אמרו והם אמרו כמ"ש בכמה דברי' מקולי כתובה משא"כ תוס' כתובה דמדעתו נתחייב לה ומ"מ ל"ש לגבי בעל עבד לוה וא"כ ניהמנה במגו ולזה צריך תנ"כ ככתובה כלומר דלא נתחייב כ"א ע"ד עיקר כתובה ולא דתיהוי עדיף מנה:

אמנם לולי דמסתפינא הייתי אומר דד' רש"י דהא דאמרי' בשטר פוגם צריך שבועה באמת דווקא אם מודה הלוה חייב לו דאין כאן שטרך בידי מאי בעי אלא שזה טוען התקבלתי מנה לוה אומר ה' מנה משא"כ אם פרע לו כולו לא מהימן אפי' בשבועה ואמנם בכתובה מיירי תנא שטוען כי תחתיו פרע לה ואז אין דרך להקפיד לתבוע הכתובה מידה שלא תאמר עיניך נתת בגירושין ולזה חייב שבועה אפי' אם טוען התקבלת כל כתובתיך וזה שדייק רש"י פ' אע"פ ולכך אצטריך תנ"כ ככתובה דלא

נימא דדווקא אכתובא דינא הכי דמיירי במקום שאין כותבין קמ"ל דטעמא כמ"ש דבעל ואשתו אין מקפידין בכגון זה וא"ש ג"כ דנקט תנא למלתי' בתוס' להורות על מ"ש וז"ש רש"י דכתובה נקט תנא היינו כדמפ' ואזיל ר"ל דמיירי דטוען שפרע הכל ובשטר לא היה דינא הכי וכמ"ש וז"ש ג"כ לא תפרע השאר ר"ל דאף דאכל השאר הם נידונין ואמנם כ"ז למסקנא דשבועה דרבנן הויא יש לחלק עד"ז משא"כ לרב"ח דמיירי מדאורייי' וא"כ ע"כ מיירי בפוגם שטר ג"כ ע"ד תנא דמתני' דהלוה כפר הכל דאי במודה במקצת כיון דס"ל לרב"ח דנשבעין על הקרקעות א"כ הלוה צריך שבועה ולא המלוה וז"ש רש"י ובגמ' מפ' טעמא כלומר ע"ד שכ' דלמאי דמפ' בגמ' טעמא א"ש טפי דנקט תנא כתובה:

והנה מה שלא כלל תנא דמתני' כולא מתני' בחדא בבא נ' כי זה שהביאו לרב"ח למימר דתרתי דרישא דאוריי' וכ"ת א"כ ליערבינהו להנך ולתנינהו הא ל"ק דס"ל לרב"ח כדקיי"ל דע"א לא בעי טענת ברי ע"כ פסקינהו ואמנם למסקנ' דכולהו דרבנן צ"ל ג"כ משום דהני דסיפא בטענת שמא ודרישא בטענת ברי וכד' הכ"מ דבשבוע' דמתני' גם בע"א בעי' טענת ברי אמנ' לד' הש"ך דגם בע"א דמתני' לא בעי ברי צ"ל משו' דמצי מייתי לה לידי שבועה דאוריי' ולהכי ג"כ לא כלל ע"א ופוגמת בחדא בבא משום דבפוגמת אין כאן שבועה דאוריי' כלל והכ"מ דס"ל בע"א בעי' ג"כ איכא למימר דלהכי לא כלל ע"א ופוגמת בחדא בבא דנדע דהאי כי טעמא והאי כי טעמי' דס"ד דגם בפוגמת טעמא כדי להפיס דעת ואמינא דאף פוחתת מחויבת לשבע קמ"ל דפוגמת משום מפרע לא דייק הוא ופוחתת פטורה:

והנה תמהו האחרוני' על הבעה"ת שהביא משם הירושלמי דפוגמת דווקא בדידה אבל לא בבני' וק' הא גמ' ערוכה היא בפ' כל הנשבעי' גבי דרב ושמואל ונ' דהנה כל הפוסקי' הביאו הך סוגי' דפ' כל הנשבעי' אכולא מתני' דידן בר מן היתומי' וכן הוא בש"ע חו"מ סי' ק"ח אמנם ד' הבעה"ת אינו כן דס"ל דפוגם דווקא אמרו בפ' כל הנשבעי' ולא ע"א ומייתי ראי' מהירושלמי דקאי אמתני' ואמאי קאמר הירושלמי למלתא אחרישא דווקא ולא אכולא מתני' אלא ש"מ דבע"א לא הוה די נא הכי וטעמא דמלתא ע"כ מוכח דד' הירושלמי כד' הכ"מ דהאי ע"א מיירי בטענת ברי דווקא ולא כע"א דאוריי' ומעתה בשלמא בפוגמת דכי שקלת לד' המלוה מיל ד' הלוה א"כ השטר עדן בתקפו ולמה יפסידו בני המלוה משא"כ בע"א דכיון דהלוה טוען ג"כ ברי א"כ דבריו מול ד' הלוה ועדן דע"א עומד לחייב השבועה: ומדאמרנן להכי אף אנו נאמר דע"כ לא כ' המחבר סי' ק"ח דפוגמת וע"א אין אדם מוריש אלא בע"א שטוען הלוה שמא וכן נקט התם המחבר לכולא דיני דמתני' לקוחות שלא בפניו משא"כ בסי' פ"ד שבק לכולהו אינך ולא נקט

בתחלה כ"א ע"א ומיירי בטוען הלוה ברי דאז מודה המחבר לבעל התרומו' דכה"ג אדם מוריש שבועה ואמנם נ' דגם בפוגם משכחת להאי דינא וזה דכולא מלתא דפוגם היינו דאי' לי' למלוה מיגו דאי בעי כופר הכל ואז שייך השטר עומד בתקפו ואמנם אם יש לו שובר ללוה א"כ ע"כ השטר אתרע ע" השובר א"כ כה"ג באמת אדם מוריש שבועה וידעי' כ"ז מדשבק לכולהו אינך דמתני' משים דלא מיירי כה"ג:

ואמנם ע"ד מ"ש מדוע לא כ' הירושלמי למלתי' כ"א אפוגמת נ' בניישב ל' דמתני' דתני ע"א מעידה שהיא פרועה וכי לה מעיד הע"א מעיד הו"ל למימר א"וו דתנא רמז לן דדווקא בחייה מהימן הע"א ולא כשמתה ונמצא דל"צ הירושלמי לאשמועי' כ"א דגם בפוגמת דינא הכי. ולזה נ' דרמז רש"י שכ' בגמ' מפ' טעמא ר"ל דלמאי דמסיק רבא דלהא הוה כ"א דרבנן א"ש דנקט מעידה משא"כ לרב"ח דס"ל דאוריי' ובדאוריי' אמרי' אדם מוריש שבועה ק' ל' מעידה:

ד"א בד' רש"י אלו נ' דס"ל לרש"י כד' הכ"מ דנהי דבע"א בעלמא לא בעי' טענת ברי בע"א דמתני' מ"מ בעי' וראי' מסיפא דמתני' דקתני ע"א כיצד הוא אומר נתקבלת ואי ס"ד לא בעי' ברי דידי' הך סיפא ל"ל אלא ש"מ לארויי אהא קאתי והיינו ג"כ ל' מעידה לאפוקי מעודי כלומר דלא תימא דמיירי מתני' היכא דרק העד טוען ולא הבעל קמ"ל דלאחר שטען הבעל והאשה בא העד להכחישה ואמנם גם הא לרב"ח ליתא דלדידי' היינו ע"א דאוריי' והתם לא בעי' טענת ברי ושפיר כ' רש"י ג"כ ובגמ' מפ' טעמא: ד"א נ' ביישוב דקדוקי' הנ"ל בנדקדק ג"כ אמאי נקט תנא למלתי' בכתובה א"וו דבא לאשמועי' דלא מבעיא בהלואה דכולא מלתא דהלוה רוצה לגבות הוא ע"י עידי השטר א"כ אתי שפיר האי עד ומרע לעידי השטר דליבעי שבועה מיהת משא"כ בכתובה דאוריי' דאמרי' לא כ' ככ' דמי ולא בעי שטרא ס"ד דלא להני עדות ע"א קמ"ל דאפי' ע"א מעיד עלי' ר"ל על הכתובה שמגיע לה בלא שטר ג"כ צריכה שבועה ואמנם אימת גרע כח השטר היכי דהלוה טוען ברי פרעתי דאז לולי הי' שטר למלוה לא הי' גובה משא"כ היכא דגם הלוה טוען שמא נגד ברי דמלוה א"כ אפי' בלא שטר הי' נאמן המלוה בשבועה למ"ד ברי עדיף ולזה נקט תנא טענת ברי. ואמנם א"כ יק' טובא אמאי נקט בסיפא אלף זוז דהוה תוס' כתובה ולא כתובה דאוריי' ונ' דאצטריך דס"ר מקילי כתובה שנו כאן והם אמרו והם אמרו אבל בשאר שטרות אין כאן האי דינא ולכך אצטריך למנקט תוס' כתובה דהוה כשאר שטרות דאיהו שעבד נפשי' ואפ"ה צריך שבועה:

סבר רב"ח כ"כ במתני' דמנא ס"ד הכי ואפשר עוד דס"ל כר"פ דהשבע לי דלא פרעתיך מצי כל לוה למימר וק' לי' קו' הש"ס מה בין זה לפוגם שטרו אע"כ דכאן שבועה דאוריי' הוה:

ואמנם ד' רש"י נ' דרב"ח נפקא לי' למלתי' דק' לי' לשנא דלא תפרע אלא בשבועה דמ' דלא מצי מהפכא השבועה כלל דומיא דסיפא בטענת שמא גבי לקוחות ויתומי' ישלא בפניו וק' אמאי א"וו הך שבועה דאוריי' היא וש"מ דלא כמר בר רב אשי דס"ל גם דאוריי' מפכי' והן ד' רש"י:

ואמנם א"כ יק' למסקנא אע"כ צ"ל דלמסקנא באמת ג"כ לא מפכי' וס"ל דדווקא בהיסת דר"נ הוא דאמרי' בשבועות דמפכי' ולא בשבועות דמתני' והן ד' רש"י בשבועו' שכ' לדרבנן כגון דר"נ אא"כ ק' מאי קאמר שוב ר"פ לקמן אי פיקח הוא מייתי לידי שבועה דאוריי' מאי נ"מ הרי גם דרבנן במתני' כדאוריי' דייני' אלא ש"מ דמ"מ נ"מ לענין שם וכנוי והש"ס בשבועות דלא מיירי כ"א מהיסת ושאר שבועות הם בכלל דאוריי' לא מצי למימר הך נ"מ כיון דגם בשבועות המשנה אין כאן שם או כינוי: ויל"ד בד' רב"ח לאיזו ענין אמר ואמר מר כ"מ וכו' כיון שכבר הביא מן הכ' דע"א מביא לידי שבועה ונ' בניישב תחלה ד' רב"ח וכי לא ידע מקו' דרבא אמנם בפוגמת נ' לתרץ דס"ל לרב"ח דבאמת כל מודה במקצת הי' ראוי ליהמני' במגו אלא דאמרה תורה הואיל דאיכא לברורי ע"י השבועה לשתבע ואמנם בתר דאשתבע תו לא הוה נוטל בשבועה כ"א ע"י המגו נפרע ולא ע"י השבועה וכ"ת הא הוה מגו להוציא לא היא היכא דאיכא שטרא אין כאן מיגו להוציא וכ"ת הא אתרע לי' האי שטרא כיון דעל פיו אתרע וס"ל לרב"ח כרבה בב"ב מ"ב וע' תוס' ב"מ ב' ע"א דה"ט דרבה ע"כ אמנם רבא ס"ל כמסקנא דידן בב"ב כיון דמ"מ האי שטרא אתרע לי' הוה מיגו להוציא וע"כ אינו נוטל אלא בשבועה וא"כ הוה נשבע ונוטל.

ואפשר דפלוגתיי' דלרב"ח ק' לי' אמאי לא תנא תנא דמתנין פוגמת בהדי נשבעי' ונוטלין אלא ש"מ דמצד הדי' נפרע דאי' לי' מיגו וע"כ לא אתרע שטרא ואף דתנא דברייתא פליג עלי' קיי"ל כתנא דמתני' אך רבא ס"ל דהטעם דאתרע שטרא משום דמצי א"ל השבע לי דלא פרעתיך וכיון דחזי' דאפגם א"כ לא הי' יכול לשבע אך כ"ז מדרבנן ומ"מ מדרבנן לא הוה לי' שוב ליטול ולזה קחשיב לי' תנא דברייי' אך תנא דמתני' לא חשיב כ"א היכא דמדאוריי' אינו ראוי ליטול ולזה לא חשיב פוגמת דמדאוריי' אין כאן השבע לי דלא פרעתיך ובדברינו מבוארי' ד' התוס' היטב ביישוב מ"ש לפ' ד' תנא דברייי'. ומדברינו יצא לנו ג"כ יישוב לקו' רש"א שכ' להק' על אבעי' הש"ס בפוחתת מאי קמבעיא לי' ואמנם למ"ש א"ש דמידי הוא טעמא דאתרע שטרא בפוגמת משום דמצי א"ל השבע לי

דלא פרעתיך וכיון דפרע לה לא מצוא לאשתבועי אמנם בפוחתת דלא נפרעה ושבועה דלא הויא אמנה לאו כל כמיני' א"כ שפיר לא אתרע שטרא ולא תקינו רבנן שבועה: ואמנם הא גופא איבעי' לי' לש"ס דוודאי אי בעי אתרע שטרא בעי' פרעון דווקא וכ"כ רש"י מודה במקצת שנתקבלה וכו' אמנם אי לא בעי' אתרע שטרא כ"א דמפרע לא דייק וזה שייך גם בפוחתת דזיל בתר סברא דמ"ט מפרע לא דייק דמה אכפת לי' הרי תפיס שטרא משא"כ דפרע וא"כ ה"ה בפוחתת: ובדברינו נתיישבו ג"כ ד' רש"ל התמוהי' שכ' דכאן לא אצטריך לאשתמוטי דאין כאן מיגו דהרי באמת יש כאן ג"כ מיגו אמנם למ"ש דס"ל לרבא דכאן הוה מיגו להוציא א"כ שפיר כ'. אא"כ יק' מה זה שהק' תוס' משכיר לכאן הרי בשכיר לא הוה מיגו להוציא ואמנם לאחר העיון א"ש דמנא ידעי' להא מלתא כולא דכאן הוה מיגו להוציא מתנא דברייי' מדחשיב לפוגם בהדי נשבעין ונוטלין ואמנם מפשטא דמתני' דלא חשוב מ' וודאי אפכא ולזה מקמי דנחתי תוס' מכח תנא דברייי' להך סברא וסמכו אמ"ש באשה שנפלו דהאי תנא לא מחלק ופי' דהש"ס לא מסיים להך ברייי' ובאמת תני לכולהו א"כ שפיר הניחו בקו' וכעין הצעה לתי' שאח"ז דכה"ג מקרי אתרע שטרא. ולזה ביבמות ובשבועות לא הביאו תוס' מסוגיין כלל ובתי' שם עדן ק' מסוגיין והיינו משום דלמסקנא דהכא ל"ק מסוגי' זו כלל וכמ"ש דכאן הוה מיגו להוציא: אמנם בע"א וודאי ק' טובא לרב"ח ונ' דרבא רצה ליישב דבריו וב' קו' של רבא חדא הוויי' וה"ק לי' וכ"ת דס"ל כיון דכתובה אינה נגבית אלא ממקרקעי א"כ כגבוי דמי ולא מקרי נשבעת ונוטל א"כ יק' שוב הא אן נשבעי' על הקרקעות. אמנם רב"ח נ' דק"ל הך ברייתא דכ"מ ששנים מחייבי' מאי אתא לאשמועי' כיון דקרא בהדי' כתיב דלכל עון ולכל חטאת לא יקום א"כ ע"כ קרא אתי למעוטי ומאי מיעט כיון דת דתשלומין וודאי לא מיעט דכ' עפ"י שני' עדי' וע"כ משבועה אתי למעוטי והך קו' גופא ק' לי' לר"נ אמר שמואל בשבועות ולזה קאמר דהך ברייתא אתי לרבויי בע"א טענת פרוטה ואמנם רב"ח כרב ס"ל דגם בע"א בעי' טענת שתי כסף דלאו אורח ארעא לאפוקי ש"ש בפחות מזאת א"כ ע"כ למעוטי קרקעות דנשבעי' עלי' בע"א אתי ורבא השיב לו דבשלמא לר"נ אמר שמואל הרי לא תנן בשום מתני' אין נשבעי' כ"א על טענת שתי כסף א"כ שפיר מצי' למימר דברייי' אתי לאשמועי' דר"נ משא"כ בנשבע ונוטל או בקרקע דבהדי' תנן דמן התורה אין כאן שבועה בנוטל וכן בקרקע איך תאמר דברייי' אתי לאורויי' על זה. ומיושב קו' תוס' ג"כ מר"נ אמר שמואל. וכ"ת א"כ ק' לרב מאי אתי ברייתא לאשמועי' י"ל כמ"ש דברייי' דרבנן קאמר דלאו אקרא קאי ומדרבנן באמת אפי' בנוטל ואפי' בקרקע ואתי לאשמועי' דהך שבועה כעין דאורייי' לענין היפוך וכיוצא וכמ"ש:

דרך אחר ביישוב קו' תוס' מר"נ א"ש נ' דרב"ח ורבא בסברא פליגי דרבא ס"ל דמידי הוא טעמא דאמרה תורה אין נשבעי' על הקרקעות ה"ט דבשלמא במטלטלי יוכל אדם לשבע כי דבר זה שלו או של חבירו והוא יגבה ממנו כגון שיודע שלקחו או ירשו וכ"ת דלמא מעיקרא בגזילה הי' ביד בעלי' הראשוני' לית לן בה משא"כ בקרקע דאינה נגזלת וכל היכא דאיתא ברשות מרא קמא איתא כדאמרי' בהני אונכרי וא"כ אם מעיקרא היתה גזולה הרי נשבע על שקר ועתה ע"כ אין חילוק בין שבועת ע"א לשאר שבועות וא"כ בדר"נ א"ש שפיר מודה רבא מדאמרה ברייתא כ"מ ש"מ דלרבויי אתא ומיושב קו' תוס'. ואמנם א"כ גם למסקנא יק' היאיך הטילו רבנן שבועה על הקרקע אע"כ דלמסקנא קיי"ל שבועה דרבנן בקללת ארור בעלמא והן הן ד' רש"י במסקנא:

ומ"מ מיושב בדברינו מאין פשיטא לי' לרבא דמתני' בקרקע מיירי טפי מכל שבועות הש"ס אי שעבודא דאוריי' דדוחק לומר משום דקיי"ל דלא כר"מ כ"א דכתובה אפי' מני' בקרקע דלמא במטלטלי ביד אחרי' מיירי ולמ"ש דרך את"ל קאמר רבא:

דרך אחר בד' רבא נ' דרבא ה"ק לי' אס"ד דאוריי' כיון דחזי' דתורה לא אמרה כ"א דשבועה מהני לאוקומי ממונא ולא להוציא אמאי נימא כאן דהיא נשבעת ישבע איהי וכ"ת אמאי באמת אין כאן שבועה דאוריי' משום דמיירי בשעבוד קרקעות אין כאן שבועה דאוריי' וכ"ת א"כ עכ"פ מדרבנן יש כאן שבועה ול"ל לרבא להך דפרע דייק א"וו דרבא הדר בי' מכולא מלתא ואמר לי' דבאמת ל"ד כלל למודה במקצת דבשלמא מודה במקצת לי' לי' מיגו משום דאינו יכול להעיד משא"כ הכא דשטרא מסייעא לה למה לא יכולה להעיז וכענין דאמרי' בסוגי' דשליש גבי אין אשה מעיזה היכא דאיכא סיוע מעיזא וה"נ ל"ש א"וו כולה שבועה דרבנן הוה משום דפרע דייק וכו' אמנם בע"א יק' למה צריך להך דלהפיס ולזה נ' דהיינו הך באמת דכולהו שבועות דתקינו רבנן אף דרחמנא פטר היינו להפיס ד' בע"הב לא זולת:

ואמנם ד' רש"י בהך דלהפיס נ' דהיינו דווקא היכא דאי לא יתנו רבנן שבועה יוכל היא לאתויי לידי שבועה דאוריי' לא זולת והיינו דאמר ר"פ אי פיקח כלומר דלהכי תקינו רבנן שבועה להפיס משום דמצי מייתי לה לידי שבועה דאוריי' אלא דק' א"כ מה נ"מ הרי גם עכשיו נשבעת לזה כ' רש"י דשבועה דאוריי' חמירא לן שהיא בשם ומיושבי' תו ד' רש"י: ואמנם במה שהניחו התוס' כאן בתימא הך קו' משכיר ולא הזכירוהו ביבמות ובשבועות נ' ליישב דהא מלתא תליא בפירושא דהא מלתא מאי דמשני הש"ס רמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק אי הפירוש ע"י דרמו רבנן שבועה עלה מעיקרא תידוק כי היכי דתוכל לשבע א"כ ל"ד כלל לשכיר דהתם הוה מיגו לאפטירי ממונא כי שבועה אי אפשר

למרמי עלי' כי טרוד בפועלי' משא"כ הכא הוה מיגו לאפטורי משבועה ומיגו לאפטורי משבועה לא אמרי' אך תוס' בסוגיין ס"ל דנשי לאו דינא גמירי ובוודאי לא דייקא ולא מציא למשבע אלא כיון דשביעה דרבנן הוא מציא לאפיכי עלי' דבעל כמ"ש לקמן וא"כ הוה שפיר דומיא דשכיר ושפיר הק' ואמנם תוס' בשאר דוכתי ס"ל דכל שבועת המשנה לא מפכי' כד' רש"י בשבועות וכד' רוב הפוסקי' א"כ ע"כ הפי' כמ"ש ולק"מ:

ד"ה אין נשבעי' על הקרקעי' הא דלא הק' אנשבע ונוטל הייני משום דבהדי' תנן כל הנשבעין שבתורה ואפי' ע"א בכלל משא"כ הך דאין נשבעין על הקרקעות:

דמסתמא שוין כלומר כיון דאנן ממעטי' שבועה מקרא דלכל עון משים דשבועה הוא הדבר הפחות שבכל אלו שנוכל א"כ מסתבר כי גם בשבועה ממעטי' רק הפחות שבשבועי' ולא שתהא עוד חמור זו משאר שבועות: ותי' הר"י נ' ליישב דבשלמא במודה במקצת שפיר נשבע על טענת שתי כסף של התובע אף דלא כפר לי' כ"א פרוטה משא"כ בע"א כיון דהעד אינו מעיד כלל על טענתו של שתי כסף נמצא דאינו נשבע על טענתו כלל וכי נשבע אפרוטה אטענת העד נשבע וא"כ מה אכפת לן בטענת הבע"הב ואמנם ד' התוס' נ' משום דקיי"ל גלגל שבועה דאוריי' וא"כ ע" טענת העד שפיר מגלגל עלי' שבועה על הכל:

ובענין קו' רש"א דלא מק' תוס' בזה לשמואל ג"כ מברייי' דקתני כ"מ נ' דבשלמא לשמואל האי כ"מ מרבה לן ב' דברי' חדא העדאת עד בפרוטה ואידך אי היפוך שבועה ליתא בדאוריי' ונהי דחדא דהיינו קרקע אינו בכלל לא אכפת לן משא"כ לרב היאיך שייך כ"מ כיון דטרי יוצא מן הכלל ממה שהוא בכלל וע"ז תי' דלא עדיף מהיכא דקתני חוץ ואעפ"כ אמרי' דהא כללא רק לרבוי דבר מה אתי וטפי לא ילפי' מני' ה"נ כן לא אתי כ"א לרבוי דבר מה לא זולת:

ואמנם במסקנא הסברא לחלק בין טענת שתי כסף נ' דהן אמת דמסתבר דלא תהא שבועה זו חמורה משאר שבועות אך בטענת שתי כסף אזלי' בתר סברא ואמרי' טעמא מאי בעי' טענת שתי כסף נ' דכל ענין שאמרה תורה בשבועה ולקח בעלי' דאת הימנתי' יפחות משתי כסף לא חשוב למקרי לי נאמן בזה אמנם בע"א הרי לא הימני' כלל ואפ"ה חייב שבועה א"כ אי חילוק בין פרוטה לשתי כסף:

פוגמת בעדי' ע' רש"י נ' כוונתו דלאו בעידי הודאה סגי דלא שייך מהדר בתר עדי' כ"א עידי הלואה קאמר:

א"נ ד' רש"י דדווקא אם היא טוענת כי למען תפטר משבועה עשתה כן ומ"מ איבעי' לן אי הסברא נותנת כדברי' שפיר ואי לא נימא דאערמי קמערמת. ואמנם העיקר נ'

דכוונת רש"י דלא מיירי כשהוא הביא עדים והיא כפרה הכל דא"כ הוה חשודה על השבועה יל"ד לדרב"ח קמייתא דהתם שייך אשתמוטי שבא להחזיק משא"כ כאן וא"כ אפי' בשבועה לא נפרעת אע"כ דמיירי שלא כפרה ועדי' למאי אתו א"וו שהיא הביאתן: ובענין קו' תוס' אתנא דבריי' כ' תוס' באשה שנפלו האי תנא לא מחלק אד' רש"א שם ואפשר כוונת תוס' כפשוטו דבשלמא פוגם שפיר תני בהדי שכיר דתרוויי' בתוך וקודם שעבר זמנו וכד' ה"ה משא"כ ע"א ואינך דמיירי דווקא לאחר זמנו ושכיר דווקא קודם שעבר זמן פרעון שלו כדאמרי' בשבועו' ולהכי לא תני להו:

פוגמת פחות משוה פרוטה מהו פי' רש"י צריכה שבועה אשאר כוונתו דלא תימא כיון דאערומי קאי מערמא אפי' בשבועה לא מהימנא דמיגו דחשודה אממונא דא"כ במודה במקצת הטעם משום אשתמוטי והו"ל לרבא למימר ג' תשובות בדבר כקו' תוס' א"וו לא אמרי' מיגו דחשוד אממונא:

ובהא גופא דחיישי' אערמה כ"כ רש"א ואפשר ג"כ דאיבעי' הוה אי האי פרע דייק הוה חזקה כ"כ דאי חזי' דאיהו דייקא טפי מני' ש"מ אערומי קמערמא או דלמא לא הוה כ"א אומדנא בעלמא. ועד"ז לא תק' קו' תוס' בדבור הסמוך. אמנם בלא"ה נ' ג"כ ליישב דבשלמא פוגמת מפחות פרוטה דטענת למעליותא וודאי חיישי' כי כ"א תטעון כן משא"כ פוחתת דבאמת לפי דבריו לא הוה שטרא כלום ולא הוה כ"א מע"פ אלא דאנן מהמני' לה במגו וכיון דלא אמרה שטרא זייפא ומ"מ שפיר לא אתיא כ"א למטען כן דלאו טענא מעליא היא:

אי פיקח הוא פי' רש"י האי בעל נ' כוונתו דאנן לא נסבי' לי' הך עצה ומכ"ש דהוכרח רש"י לפ' כן אי האי דר"פ מפ' אמאי דאמרי' מעיקרא להפיס דעתו כי היכי דלא לאשבועינה שבועה דאוריי' והדבר א' עם מ"ש רש"י דדאוריי' בשם או בכנוי וא"כ ע"כ הבעל מעצמו יעשה ולא דאנן ניהב לי' עצה:

א"נ משום דלמסקנא כ' רש"י דהא דבלא"ה לא יכלה למימר ב' כתובו' הואי דכ"ז דאין עד מסייעא לא שכיח אמנם תינח בכתובה משא"כ בשאר שטרות וודאי שכיח וא"כ אפי' מודעיהו להו לא מהני ומעתה נהי דדינא דע"א שייך גם בשאר שטרות אך ההיא דר"פ לא שייך כ"א בכתובה דל"ש ב' כתובות וז"ש האי בעל דווקא:

דאוריי' כ"כ ליישב אמאי נקט רש"י בזה דווקא ואפשר עוד דלר"פ כ' רש"י כן דל"ק לי' קו' ר"ש ברי' דרב אידי דס"ל שבועה דאוריי' חמירא ולא חשדא עלי' אמנם סתמא דש"ס דמק' אר"פ ע"כ לא מחלק והיינו ד' רש"י בגיטין. ואמנם בענין ד' רש"י בגיטין נ' דדעתו כיון דבאמת מדינא אין חילוק בין דאוריי' לדרבנן אמנם בז"הז לא משבעי' כ"א

חוץ לבי"ד שבועה דרבנן וכמ"ש רש"י ועלה קאי ר"פ דאימתי נוכל להשביעה חוץ לב"ד אם הוא שבועה דרבנן משא"כ אי מייתי לה לידי שבועה דאורייי' ע"כ בב"ד משבע לה:
ואמנם מה שכ' תוס' דנ"מ דרב ושמואל ולא כ' דנ"מ שכנגדו חשוד על השבועה היינו דהתם אפשר לפ' דהאי דרבנן קאי אהיסת כמ"ש רש"י משא"כ בדרב ושמואל דקאמר הש"פ להדי' דנ"מ פוגם שטרו וה"ה ע"א. ואמנם בתי' בתרא שכ' דנ"מ מיפך דלא כמר בר רב אשי ולא כ' חשוד לכ"ע נ' לכאור' דס"ל דדווקא למר בר רב אשי לא מפכי' בדרבנן בחשוד משא"כ לדידן והטעם דלמר בר רב אשי דמדינא מפכי' כל שבועות ומ"מ הנתבע נשבע תחלה והכא תקנתא הוא בחשוד שהתובע ישבע ובדרבנן לא עבדי תקנתא משא"כ לדידן דאדרבא עיקר מיפך בדרבנן הוא וא"כ הם אמרי דבאינו חשוד ישבע הנתבע ובחשוד התובע:
ובענין מ"ש רש"י עצה טובה ר"ל כי היכי שילך העד לאסהודי. ולא לתחזי לי' כשקרא דידע שפרע ולא הלוה:
ובענין קו' רש"א ע"ד התוס' בעדות מיוחדת נ' דלא לחנם כ' רש"י דיפסיד עוד הפעם דלולי זאת אין כאן חשש דאם תודה א"כ עכ"פ ישביענה השבועה דרבנן כמעיקרא דלא הודית והאחר במקומו עומד שפרע לה א"וו שתכפור וא"כ כיון שיש שני עדים שהוחזקה כפרן ול"ש כאן אשתמוטי כיון דרוצה עוד לגבות א"כ הוא ישבע ולא הפסיד כלום:
בסוגי' דשובר פ' הכותב ב"מ י"ח ב"ב ק"ע. ב"ב פי' רשב"ם מקצת חובו במלוה בשטר ר"ל עיקר כוונת ר"י משום יכוף לפורעו כמסקנא דגמ' וא"כ אפי' בשטר שאין בו אחריות ג"כ מיירי. נ' הטעם דלא אלימי עדים דהיינו דלא ניחא ללקוחות שיאמרו כי יצא שוב שטר אחר על נכסי' שלקחו מלוה זה כי מה שנפרע שטר א' זה לא ישמעו הכל וא"כ אזלי נכסיי':
ב"מ הנה תי' התוס' דלענין מזונות דלהבא הוא דאצטריך למימר הטוען אחר מעשה בי"ד לא אמר כלום ויל"ד אי להבא הרי בלא"ה אין אדם פורע תוך זמנו וצ"ל דכוונתם אל' יום שתקנו חכמי' שיתנו לה מזונותי' דאהני ל"ש למימר א"א פורע תו"ז:
אמנם רש"י פי' גם בפ' אלמנה שם דאלהבא קמבעיא לי' ונ' דד' רש"י דהש"ס דהתם קאי אליבא דאנשי יהודה דסברי דהיתומי' יכולי' לסלק האלמנה בכל שעה וא"כ אלהבא יש להם מיגו דאי בעי מסלקו לה אך קמבעי' להש"ס אי האי מיגו הוה מיגו להחזיק ומהני דהיינו אם נימא שהנכסי' בחזקת אלמנה או דלמא בחזקת יורשי' היא והוה מיגו להוציא אמנם להל' קיי"ל כאנשי גליל דאין יכולי' לסלקה להבא וא"כ שפיר אמרי' בשמעתין הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום:

פי' רש"י פרעתי שלא בעדי' נ' כוונתו דאפי' ע"א אין לו דאם י"ל ע"א שוב ל"ש לא אמר כלום דהרי קיי"ל ותנן נמי ע"א מעודה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה:

כ' רש"א דלא גרסי בתוס' הא דאי ס"ד במקום שאין כותבין ע"ש ולי נ' דשפיר גרסי לי' אלא דלהכי קאמרי דאביי קאמר כיון דסיפא ע"כ במקום שכותבין ואי טעמא דרישא משום דמקום שאין כותבין הוא לפלוג ולתני בדידה בין גט ואין עמה כתובה במקום שכותבין למקום שאין כותבין ולמה זה נקט בסיפא כתובה ואין עמה גט אלא ש"מ דאין חילוק בין כותבין לאין כותבין לדינא כלל וממילא מיושב ג"כ קו' ראשונה של תוס' שכוונתם בה דמנ"ל אכתי דכותבין שובר דלמא צריך לפרוע בב"ד ויכתבו ע"ג כנ"ל כוונתם וממילא מיושב בתי' דא"כ שוב יש חילוק בין מקום שכותבין לאין כותבין לגבי הא ולפלוג ולתני בגט ואין עמו כתובה גופי':

ונ' דהא דכ' תוס' בב"מ דשמואל לא פליג לגמרי אדר"י כ"א במקום שאין כותבין כתובה מודה היינו משום דק' להו הא דאמרי' לקמן לרב דאמר כתובה גובה וכו' ואמאי לא קאמר ג"כ לשמואל א"וו דבמקום שאין כותבין מודה שמואל ובכתובו' כ' באמת דלרב לאו דווקא ה"ה לשמואל ע"ש: כתובו' הנה למה שפי' תוס' דפרוזבול מיירי שהלוה טוען פרעתיך ומהמני' לי' במגו דאי בעי אמר לא הי' לך פרוזבול והוה זה שפיר מעין אבד שוברו דמהימן במגו דאי בעי אמר לא גירשתיך אמנם לרש"י צ"ל דה"ק דמשו"ה לא מהמנא למימר אבד גיטי אף דגם הוא אינו נאמן לומר אבד שוברו מ"מ לא מגבי' לה משום דאבד טענה גרועה תדע דבפרוזבול הי' בדין ליהמני' משום חזקה דלא שביק התור כדאמרי' בגיטין ואעפ"כ לא מהימן משום דאבד טענה גרועה:

ב' דד' רש"י שכ' וקיי"ל אין כותבין שובר כהש"ג דבכתובה דל"ש עבד לוה אין כותבין ושפיר כ' רש"י וקיי"ל כלומר בכתובה:

וכ' רש"א דרש"י ותוס' פליגי בפי' קו' הש"ס דלרש"י הקו' אלאח"מ ולתוס' מחיי' והנה ד' רש"י כהרא"ה דגט היינו גט ממש ומשום דכותבין עלי' ושפיר ל"ק כ"א לאח"מ ותוס' לטעמיי' דהיינו עידי הגט וא"כ אפי' מחיים יכולה לגבות ב"פ:

וכ' עוד דהיכא דהיתומי' יודעי' שהיא גרושה אין כאן חשש וק' א"כ יטענו תמיד כן ואמנם הנה באמת תי' הש"ס לקמן ביושבת תחת בעלה וכ' תוס' דתי' זה דוחק כוונתם שנצוה לכל אלמנה שתביא עדים על כך אמנם אם היתומי' טוענים כן באמת צריכה להביא וממילא לא יטענו כן כ"א כשיודעי' שנתגרשה שלא יהי' לה עדים שישבה תחת בעלה:

אמנם ק' לי לשטת רש"י דהקו' הי' אלאח"מ א"כ רב כהנא ורב אסי לקמן מאי ס"ד בתי' רב הרי לא תי' כלום אלא דבלא"ה יל"ד דרש"י נקט שתגבה מחיים בגט ולאח"מ בכתובה והש"ס נקט לקמן תרוויי' בלאח"מ א"וו ה"ק הש"ס הנה מחיים וודאי כשתלך לגבות לא תגבה בגט לחוד דהרי א"כ אין לה תוספת ודלמא תמות מקמא דלימות איהו ותפסיד התוס' מכל וכל אמנם להא איכא למיחש דלמא לא יהי' לה מחיים כושר לגבות כלל ושפיר איכא למיחש דתגבה אח"מ ב"פ:

ד' הרא"ה דאפי' עיקר כתובה לא מגבי' בחזקה דאין אשה מעיזה פני' ואמנם כן צ"ל דלכתחלה לא שרי' לה להנשא וא"כ אין כאן מדרש כתובה והרמב' דפסק דאפי' לכתחלה שרי' לה להנשא ע"כ ס"ל דעיקר כתובה באמת גביא:

ד' בי"ש דלהכי מצריך הרמב"ם שבועה באומר גירשתיך ונתתי לך כתובתיך משום דהתם ל"ש אין אשה מעיזה כיון דהבעל מודה לדבריו אף דהיא אמרה גירשתני מקמי דהוא אמר גירשתיך ומ"מ הניח בקו' מדוע תיהמין בשבועה אמנם לדעתי הדברי' בהיפך דכיון שהיא אמרה תחלה גירשתני נאמנת אלא דברישא דהוא אומר לא גירשתיך א"כ מודה דלא נתן לה כתובה שפיר גובה בלא שבועה כיון דנאמנת משא"כ בסיפא כיון דטוען פרעתי א"כ נשבעת ככל מלוה שטוען לוה פרעתי בברי וכדר' פפא דאשתבע דלא פרעתיך מהימן בשבועה:

ובענין מה דדחה הש"ס דא"א דת"ק דראב"ע מיירי בלא כ' דא"כ מאי הכל ודייק מראב"ע ולא דייק כפשוטו דא"כ מ"פ ראב"ע דלמא באמת ל"פ כ"א לפרושי בא. אלא דיל"ד דאס"ד בכ' לה מיירי מ"ט דראב"ע דמנה גובה ולא אמרי' דהוה תנאי ב"ד ותוס' אינו גובה וצ"ל דאדרבא בשלמא אי אמרי' דמנה מיהת כ' לה מהשתא היינו דכ' לה עכשיו משא"כ או ס"ד דכולה כתובה לא הוה כ"א ע"מ לכונסה אמאי כ' לה עכשיו כלל:

בענין ד' המ"ל ע"ד הרשב"א ביישוב קו' הר"ן על רב נטרונאי דאמרי' לאלומי כוחו כ' לו שטר מתנה כוונת המ"ל דמאי דמראה השטר מכירה ע"כ למגבי באחריות דידי' וא"כ לא בטלה המכירה וא"כ היאיך יכול ליפות כחו לענין בר מצרא בלא"ה א"ש דאמרי' דבר מצרא מבטל המכירה וממילא חלה המתנה אבל מכירה ומתנה כהדדי א"א זה תו"ד:

ד' הלח"מ פ' י"א מאישות לא זכיתי להולמם שכ' להרמב' מיירי שלא עשה גר מעשה נישואין אחר שנתגייר וא"כ פשיטא דלית לה כתובה ואפי' מנה מניין לה וצ"ע:

אודה למגן דוא לכל חוסיו שעזרני לסיים פ' הכותב ובעזר שמאלו תחת לראשי אתחיל לבאר בפ' מי שהי' נשוי:

הראשונה קודמת נ' דבא לאשמועי' דאף אם השניי' נתגרשה בחיי הבעל וא"כ הגיע זמן פרעון כתובתה קודם זמן הראשונה מ"מ הראשונה קודמת דלאו מזמן פרעון מני' כ"א מזמן שעבוד כמבואר בטוח"מ סי' ק"ד:

יורשי הראשונה קודמין ליורשי שניי' נ' ג"כ דאשמועי' דאפי' אם יורשי השניי' הם יורשי ג"כ ויורשי הראשונה אינם יורשי' וא"כ יורשי השניי' שהם מוחזקי' בירושה מקרי קדמו וגבו ואעפ"כ מה שגבו לא גבו. ומ"מ לא מצי הש"ס למפשט דמה שגבה לא גבה דדלמא אדרבא להכי נקט תנא יורשי' דסתמא דמלתא שני' מוחזקי' לאפוקי היא עם היורשי' דהיינו הראשונה עם יורשי השניי' אדרבא כיון שהם מוחזקי' מה שגבו גבו:

מ"ש הרש"א אקו' מלקמן ויש ליישב כוונתו פשוטה דאי הדר בי' החרצן מפסד הו"ל למימר הב"ע במקרקעי:

וכן מ"ש אקו' מכושל ויש ליישב כוונתו ג"כ פשוטה דרש"י כ' שם דדווקא אם יש לאידך למגבי מלקוחות והכושל אינו יכול לגבות יהבי' לכושל ע' בדבריו שם וא"כ הכא אדרבא לא יהבי' לכושל משום דאין כאן מקום אחר לגבות וכן ביארו הראשוני' בהדי' שם:

בענין כתובת ב"ד ר"פ מי שהי' נשוי. בסוגי' זו כבר הארכתי במקום אחר וכעת לא באתי כ"א להוסיף איזו סנסני':

כ' רש"י במתני' או לחלוק ירושת אביהן הכוונה למק' מיירי מתני' מכב"ד ולהתרצן מקדימה לנחלה אמנם הן אמת כי דבריו אלו צריכין ביאור וכי מאי אשמועי' בזה שקודמין לנחלה מ"ש מכל יורשין שצריכון לפרוע חובת אביהן והי' נ' דמכאן יצא לבעה"ע דאפי' אם לא נשבעה השניי' גובין בני' כתובתה בתורת כב"ד ומעתה ה"ק הש"ס התנא בא לאשמועי' דא' בחייו וא' במותי אין לה כב"ד וקתני משו"ה דבכ"ג יורשי השניי' קודמין ואס"ד יש כאן כב"ד א"כ מי לא עסקי' דמתה קודם שנשבעה דאזי יורשי הראשונה קודמין ועכ"פ אין יורשי השניי' קודמין א"וו דאין כאן כלל כב"ד בא' במותו. אמנם א"ל דגם ש"פ הכי ס"ל בפשט ד' התרצן אמנם ס"ל דמה"ט באמת קיי"ל א' בחייו וא' במותו י"ל כב"ד דהאי דדחי' קודמי' לנחלה ל"ש לדידן דא"כ מאי קמ"ל ודנידיק מנה דל"ל מל' קודמין לא ס"ל דלדידן עכ"פ קודמין:

תוס' ד"ה האיכא שקלו לולי דברי' נ' דקו' הש"ס הי' דהאי יורשי' לא אצטריך אלא ש"מ לדיוקי אתא ול"ק כלל. ועד"ז נבא לבאר ד' ר"ח דהוה ק' לי' וכי אצטריך תנא לאשמועי' דא' במותי י"ל כב"ד וכי משום אנצויי אנן מנפשין נבטל תק"ח א"וו משום דכ"ז שהיא בחיים באמת אין כאן כב"ד קס"ד דאף דמתה ל"ל כד' הפוסקי' במועטי' ונתרבו קמ"ל דבמותי אם מתה יש להם כב"ד ובמועטין לקמן הפי' כד' ר"י בתוס' ועד"ז כ' במ"א לבאר

פלוגתת ר"נ ור"ע וכן מה דפשיטא לש"ס במרובין טפי מבמועטין משום דבמועטין מס' לי' אי כד' ר"ח דבמותו דווקא או כש"פ:
ואמנם מה דק' על ר"ח מל' קודמת דא"כ בשניי' מא"ל במ"ש נתיישב דהך שני' דתנא תנא לאשמועי' דלא טרפא ממשעבדי ואלו תנא יורשי' לחוד לא הוה מייתרא ומל' קודמי' לא היינו יכולין למידק כמ"ש תוס' ולא ידעי' דא' במותו יש כב"ד וא"כ הך שניי' מיירי באין כאן יורשין ושפיר שקלי בדאיכא ונהי דלא אצטריך מ"מ אתא שפיר מיהת:
תמה הב"י על הטור שכ' ויראה דאפי' תוס' כתובה בכלל כב"ד דהרי בהדי' אמרו פ' אע"פ תנ"כ ככתובה לכב"ד ובמ"ש במ"א ליישב קו' הר"ן על הרי"ף גם זה א"ש דלכאורה קשה בשלמא למ"ד יסבון תנן א"כ כב"ד ככתובה דטרפה ממשעבדו אלא למ"ד ירתין א"כ אינה ככתיבה וא"כ הי' נ' דר' ינאי דאמר לכב"ד תנ"כ ככתובה היינו דס"ל יסבין ולמאי דקיי"ל ירתין ליתא לדר' ינאי אמנם כד דייקת איכא דברי' בגו דוודאי למאן דאי' לי' קצובין שפיר צ"ל ירתין וא"כ אין זה ענין לכתובה כלל ואנן ככתובה אמרי' אך למאי דקמי"ל כציבין א"כ לעולם יסבין תנן ומ"מ ל"ט ממשעבדו דהוה כשאר תנ"כ כמזונות ודכוותי' וא"כ שפיר גם לדידן תנ"כ דתוס' ככתיבה בבנין דכרין ומ"מ שפיר כ' הטור ויראה לי':
ד' הפוסק' שהביא הראש דהיכא דלא מפרעו כולה ב"ד אין כאן כתוב"ד נ' משום דס"ל דווקא נע"מ אמרי' לא זולת ואי גם מגוף הכב"ד חסר הרי לא נע"מ כ"א קרן וד' החולקי' דהוו כמרובין ונתמעטו:
ד' תלמידי רב שאמרו וה"ה לבע"ח והיינו דאי ס"ד בב"ח מודה ר"ע א"כ הוה לי' מרובין ונתמעטו וע"כ גם כתובה נע"מ וד' רבה דלמא באמת גם במרובין ונתמעטו פליג ר"ע:
ולסיומי דשיעורי הקיץ תרי"ב אמרתי כי תיקון חז"ל כב"ד הוא רמז כי הנה תו"הק היא אשת בריתך והכתובה שנכתוב המה המ"ח דברי' שהתורה נקני' אמנם אין האדם זוכה ליתן אותם לעטרת בראש התורה עד אחרית ימי חייו כאשר כבר עלה על במתי החכמה והיראה והיינו זאת התורה אדם כי ימות באוהל בשעת תיתה נוכרת תפארת זאת התורה ואזי כל עיקר אשר עלה והצליח הי' למען הראות לתלמידיו תכלית שלימות האנושי למען ילמדו ובינו והנה המדות החמודות נקראו כוסף והיינו בנין דכרין היינו התלמידי' הנקראי' ליהון ירתין כסף כתובתיך המדות הכתובות לך ואמנם אימתי יורשין אותן כאשר יש בהם הכנה לעסוק בתורה לשמה והיינו היכא דאיכא נחלה דאורייתא משא"כ היכא דאין כאן נחלה דאוריי' כי העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות כה"ג לא יירשו והנה יש תלמידי' אשר בשעה שעומדין לפני רבם יבינו וישכילו מדותיו

ואח"כ ברבות הימים יחשך אותם ויש אשר להיפך והיינו הן מרובין ונתמעטו והן מועטין ונתרבו מ"מ כבר זכו בהן. ועד"ז בארנו פ' כחצים ביד גבור דהנה גם הרב א' מהגבורי' בתורה בכל זאת התלמיד לא יקבל כ"א לפי יגיעת הרב עמו כמ"ש ההפלאה על מאמר הרב דומה למלאך כלומר שיהי' עומד דווקא ובאמת אין הרב עומד לעולם ע"י יגיעתו עם התלמידי' כ"א אדרבה מתלמידי יותר מכולם כי זכות התלמידי' יאר עיני' בתורה כמו שד' רז"ל על עשיר ורש נפגשו מאיר עיני שני' ה' והנה החילוק כי הרב שאינו מייגע עם התלמידי' הוא לומד עמהם והם לא ילמדו עמו משא"כ הרב המייגע עם תלמידיו א"כ הוא לומד מהם ורק מרב זה זוכין התלמידי' ללמוד כמ"ש ע"ד ההפלאה יבקשו תורה מפיהו והנה אם גם החץ ביד הגבור מ"מ עדן העיקר תלוי אם יורה אותו בחזקה ויכווין כראוי אל המטרה וכיוצא וכן הענין בתלמידי' הכל תלוי ביגיעת הרב וז"ש כחצים ביד גבור אשר מ"מ הענין תלוי ביריית' כן בני הנעורים הכל תלוי ביגיעת הרב עמהם וביאר ואמר אשרי הגבר הרב אשר מלא את אשפתו מהם מן התלמידי' שיוכל לומר על עצמו מתלמידי יותר מכולם איש כזה יוכל לקוות כי תלמידיו יצליחו בתורתם ולא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. אשירה לה' כג"ע:

בענין סילוק ב"ח מנכסי לוקח פ' מי שה"נ. חדא בה' מאה ע' בר"ן דע"כ לא קאי אב' לקוחות וא"כ יל"ד למאי הל' ל"ק הש"ס בקיצור זבינהו באלפא זוזי ונ' להביא ראי' מכאן לד הפוסקי' דשומא לא הדרא ללוקח ומ"מ מיירי שהב"ח שקל בשומא והכרזה הקרקע הראשונה ואשמועי' הש"ס דהא דשומא לא הדרא ללוקח דדווקא אם כבר נסתלק הב"ח מכל וכל משא"כ היכא דעדן אי' לי' גבי' כה"ג אפי' מה שכבר נשום לו הדר והיינו סוגיין: וע' תוס' שהעלו דאי ידעי' דמצי לוקח מעלי לזבינא ממילא מצי' לסלוקי בזוזי וק' לי' עד"ז רב"ח מאי ס"ד אי אי' לי' ראי' מאיזו דוכתא דלא מצי לוקח לסלוקי א"כ ממילא מוכח מהתם ג"כ דלא מצי מעלי כמ"ש תוס' דאי מצי מעלי ממילא שוב מצי לסלוקי אע"כ דאין לו ראי' דלא מצי לסלוקי א"כ הך ראי' ממתני' מאי אהניא לי' דלמא אכתי בלא"ה מצי לסלוקי ונ' דהא דאין לוקח מסלק לב"ח ס"ל לרב"ח מסברא דנפשי' דס"ל כאביי דב"ח למפרע הוא גובה וא"כ כל ב"ח הוה לגבי לוקח לוקח ראשון כיון דלא אתי לוה ופריק אלא דמס' לי' אי לא מצי מעלי לי' כאונש דעלמא וממילא לא תיהני לן הך סברא דלמפרע הוא גובה ובעי למפשט ממתני' ודחי לי' רבא:

ועד"ז יש ליישב לאיזו ענין מייתי הש"ס בתר הכי שוב דאביי ורב יוסף למימר דמרבא אין חידוש דס"ל מצי לסלוקי דלטעמי' אזיל דס"ל ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה אלא דאף אביי דס"ל למפרע הוא גובה מ"מ ס"ל דמצי לסלוקי מטעם דמצי מעלי לנכסי ונ"מ היכא

דאין הלוקח רוצה להעלות הנכסי' כגון שיש לו חוב אצל ב"ח הזה והוא מתיירא דאם יעלה הנכסי' ינוחם בידו בעד חובו כה"ג לאביי לא מצי לסלוקי ולרבא דקיי"ל כוותי' מצי לסלוקי:

כ' הראש בשם הרמ"ה דאף דשומא הדרא לגבי לוקח מ"מ היכא דזבנא ב"ח כבר תו לא הדרא וק' מאי קמ"ל כיון דבלוה גופא אמרי' כן בש"ס בהדי' בב"מ ונ' דס"ד דכיון דגם גבי לוקח שייך דינא דשומא יהא לוקח זה עדיף לגבי לוקח דב"ח מהלוה דזיל בתר טעמא דאמרי' התם דלוקח זה אדעתא דארעא נחית וא"כ בשלמא לוה הא שעבוד נפשי' משא"כ הלוקח דכיון דגם הוא אדעתא דארעא נחית יהא עדיף מלוקח דב"ח קמ"ל הרמ"ה דלא: כ' הראש לפשר בין הר' יונה ור"ה דהר' יונה מיירי שאין הלוקח מוסיף נגד כל החוב ורב האי היכא שמוסיף כנגד כל החוב ור"ל כיון דר"ה מסוגיין יליף לה הבו דלא לוסיף עלה אבל מ"מ סברא לחלק מיהת נצטרך ונ' סברת הראש בזה דכל ההכרזה היא לטובת הלוה וכיון דבהא דהלוקח מעלי הנכסי' לא יגיע ללוה טובה כיון דיתחייב להחזיר לו הדין עם הר' יונה אמנם תינח אם אין מגיע לו שום טובה משא"כ אם הלוקח מעלה הנכסי' נגד כל החוב נמצא דיוצא לגמרי הלוה מיד ב"ח הראשון ה"ז דומה למה שאמרו גבי מעמד שלשתן מגו דמשתניא לי' ממלוה ישנה לחדשה ומכ"ש בזה אשר תחת שיהי' עבד לב' מלוים לא יהי' כ"א לא' כה"ג הדין עם ר"ה: וכ' עוד הראש דיתומי' מצי לסלק המלוה אף שרוצה להעלות הנכסי' נ' סברתו דס"ל דכולה גבי מיתומי' הוא משום דכופין אותן כה"ג לפרוע חובת אביהן ואמנם כיון דאין כופין אותן ביותר ממה שהניח להן אביהן הקרקע א"כ אין עלי' כ"א לפרוע דמי שיווי הקרקע לבד:

תוס' והל' בה' מאה יל"ד אמאי לא כ' זה אמאן דאמר ובה' מאה ונ' סברתם בשלמא האי מ"ד מצי למימר דלעולם ס"ל דדומה לשבח אלא דבשבח הבא מאלי' ג"כ ס"ל הכי דאינו גובה מהלוה אינם להל' דלא קיי"ל בשבח הכי צ"ל דס"ל דלא דמי לשבח:

ואמנם מה דמייתי הש"ס הך פלוגתא זמנא תלייני' נ' דהנה אפדנא פי' הערוך חצר וא"כ ס"ד דבחצר הוא דס"ל מ"ד באלפא דהלוקח טוען דהאי חצר לכ"ע אינו שוה יותר מה' מאה אמנם לו שוה אלפא כי כן מעשי' בכ"י משא"כ בשדה דל"ש כן וע"כ טעמי' דדמי לשבח ואפשר לזה כיון רש"י שכ' קטיני דארעא שדית קטנות:

וע' בר"ן ראי' הרשב"א מדאקני כוונתו דדאקני אי אמרי' קנה והוריש או מכר אין ב"ח גובה דמי לגמרי למטלטלין וכיון דמ"מ אמרי' התם כופין ה"נ כן. ועיי' בחי' פ' הכותב מ"ש בעניני' אילו:

בענין אחריות דידי' ודעלמא פ' מי שה"נ:

ההוא גברא דזבין לכתובתי' דאמי' ע' רש"י וראש ורש"א וכוונת רש"א דרש"י נקט לאחר דלהוי ספיקא טובא ואמנם לא ביאר מה לי חד ספיקא מה לי תרי ספיקי אכן הנ' דרש"י בא לחלוק על ר"ת ולומר דהמקח בכ"ג אינו מקח כמו במה שאירש מאבא ואמנם ירד רש"י לסברת ר"ת דיש לחלק הכא משום דהמקח מבורר וע' לפנינו אמנם גם ר"ת לא אמר כן כ"א במה שאירש מאבא כמ"ש בנ"י דאל"כ ק' מאי מק' הש"ס ב"מ שם מגזל שדה ומכרה ולקחה מבעלי' הראשוני' הא התם המקח מבורר אע"כ דווקא בירושה העומדת לכך כ' כן ר"ת ואמנם אם מיירי כאן בנשואה לאחר ויכול להיות שהבעל יירש ולא הבן כלל א"כ לא היה תו אפי' מה שאורש מאבא וודאי ליתא לסברת ר"ת. ונמצא ממילא שהראש דקאי בשטת ר"ת הוכרח להעמיד הסוגיי' באביו דויקא. ואמנם כשאני לעצמי הייתי אומר דלאחר ואביו שווין ורש"י נקט לאחר שהוא פשוט והראש נקט ה"ה לאביו דדמי בזה לאחר וזה דוודאי זה שהבן יורש אביו אין לו ענין למכירה זו דאטו ירושת אביו אביו זבין לי' כתובת אמי' זבין לי' אלא דמתורת כב"ד היכא דשייכא אי אתי עלה הו"ל שוב כתובת אמי' ואמנם לדעתו היכא דמכר הבן בטו"ה אין כאן כב"ד דהרי אצטריך לי' לרבא פ' נערה לאשמועי' דאם מכרה האשה עצמה כתובתה בטו"ה דיש כאן כב"ד וע' רש"י שם וממילא מוכח דווקא מכרה האשה אבל מכרו הבני' וודאי שלא תקנו כה"ג שיפסידו היורשי' האחרי' ויעקרו מהם נחלה דאוריי' לטובת הלוקח וא"כ אביו ואחר חדא:

ואמנם בר מן דין מ"ש רש"א דהו"ל לרש"י לפי שהיתה אלמנה וגבתה כתובתה דמ"מ איכא חד ספיקא ל"ק לדעתי דלא הו"ל לש"ס למנקט עד"ז לכתיבה דאמי' דמה לי אם הוא כתובתה או ירושתה כ"א לנכסי' דאמי' א"וו כא' מב' הפירושי' ברש"י:

אי אתיא אם וקא מערערא מ' מד' הראש ממה שהק' לפי' רש"י כיון שהמקח בטל למה לא יחזיר המעות דהא ערעור היינו לא בעינא ואמנם לא מצינו ל' ערעור עד"ז לדעתי לכאור' הי' נ' כפ' כמו כל ערעור שבש"ס דהאם תטעון הלא אתה מכרת מה שלא יהא שלך כי אני אסלק אותך מלירש אותו וכה"ג גם הבן מצי טעין ונמצא דא"צ להדר לו המעות כי ע"ת זה קנה מאתו אם יירש יהא שלו ועכשיו שלא ירש ה"ז דומה למת הבן בחיי האם ולק"מ קו' הראש. אלא שברש"י א"א לפ' כן שהרי רש"י כ' ואני במקום אמי עומד ואטלנו ועדן אני אומר דל' ערעור כפשוטו וזה דהנה הוא לא מכר לו כ"א כתובת אמי' ואמנם אם היא תמכור או תתן כתובתה לאחר ואח"ז תקח אותו השדה מן הלוקח הזה בדמי' כבר נסתלק שם כתובתה ממנו כדאמרי' בקטינא דאביי סלוקי סלקוה כמ"ש הראשוני' דאין זה שוב ירושת אבי' נמצא דעד"ז יכולה האם לערער ועד"ז יוכל הבן ג"כ

לערער ומ"מ לא יחזיר המעות אם לא שקיבל האחריות דידי' דה"ז דומה שוב לאלו לא הי' לאם כתובה וכיוצא: והאריך רש"י להביא כאן קו' הש"ס ותי' בב"מ מגזל שדה כוונתו להשיב על ר"ת דאלו יש לחלק בין היכא שהמקח מבורר מ"פ שם בש"ס ואצטריך לחלק אמאי לא תי' הש"ס התם שאני שהמקח מבורר. אלא שבנ"י דחה זה כמ"ש לעיל דר"ת לא קאמר כ"א בירושה:

ד"א י"ל בכוונת רש"י דל"ת אין זה ענין למה שאירש מאבא דהתם ג"כ דלמא לא אמר כלים ה"ז שיכול לחזור בו כ"ז שלא מת האב משא"כ הכא שבא לחזור אחר מיתת האם לזה כ' רש"י דא"כ גם בגזל שדה לישני הש"ס הכי: אחריות דידי' מי לא קביל כ"ג הרי"ף וע' בר"ן ורמב' דקאי אראובן כשמכר שלא באחריות דעכ"פ הוא לא יערים להפסידו ולרמה בראש לא מ' לי' לאחריות הכי ולזה פי' בע"א:

ובסברת רבא ע' בנ"י ודבריו נכללים בד' התוס' לקמן צ"ז. ולדעתי יל"פ בע"א דסברת רבא דשמעון טוען הלא מה שלקחתי ממך שלא באחריות משום שהאמנתי בך דלולי יש לך ב"ח לא תרמה אותי ותפסידני חינם וא"כ מה"ות יעלה ע"ד לקבל עלי אחריות דידך אמנם תינח מה שראובן עצמו לוה משא"כ הלואת יעקב מנא ידע ראובן וא"כ ל"ש טענת שמעון ושפיר הוה כאחריות דעלמא. אלא דעדן לא נתיישב לי מ"ש רש"י וס"ד בן כרעא דאבוהי ולזה נ' דלכאורה ראובן ישוב על טענת שמעון אף שהייתי חייב על שדה מ"מ מכרתי לך כי ידעתי אשר בעל חובי לא יחזיר עליך כי הוא מתיירא ממך ע"ד שהשני ק' הימני ואמנם מ"מ יאמר שמעון כיון שלא חשדתיך ברשע בטחתי בך לולא היית חייב לאחרי' לא תהי' ליה רשע ותמכיר לי השד' ואמנם כה"ג שייך בבן ג"כ דמצוה על היתומי' לפרוע חוב אביהן וס"ד דבן כרעא דאבוה ואמנם מ"מ הרי א"צ הבן לידע כלל מה שאביו חייב וא"כ שוב היה כאחריות דעלמא:

בענין מטלטלי ריתמי פ' מי שה"נ ופסחי' ל"א:

כ' רש"י ופייסי' בזוזי וכו' עיי' רש"א ולכאור' ק' הא לרב"ח קיימי' דלית לי' כלל דלוקח מצי מסלק בע"ח בע"כ כזוזי ונ' ד' רש"י כמ"ש תוס' ב"מ פ' המקבל דבאמת רק סבר רב"ח למימר אמנם לדינא מודה לרבא דמצי מסלק לי' אך באמת לילי דברי הייתי אומר דוודאי רב"ח מודה דלוקח מצי מעלי לי' אמנם מ"מ סבר היכא דלא מצי מעלי לי' לא מצי מסלק לי' וא"כ בסוגיין דמת המוכר ולא מצי הדר איתמי כ"א במאי דהוא מוחזק דהיינו דמי השדה נמצא דלא מצי מעלי לי' ס"ל לרב"ח דגם מסלק לא מצו לסלוקי' ולהכי קאמר רב"ח ופייסי' בזוזי כלומר דבע"כ לא הי' יכול לסלוקי'. ואמנם בענין ד' רש"י נ' שכיון לד' התוס' למימר דלאו דטעה שמעון וסבר דמטלטלי דיתמי ביד אחרי'

משתעבדי לב"ח כר"ט דכה"ג לא אצטריך לרב"ח לאשמועי' כ"א עיקר רבותי' דאף דמכר באחריות ונמצא הוא בעצמו הב"ח ומ"מ לא מצי מתפיס לנפשי':

וכ' רש"י פ' כל שעה גבי מטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדו דהמעות לא הי' בעין וק' שאר מטלטלי מא"ל ונ' דרש"י בא ליישב דהנה אמטלטלי דעלמא פשיטא דאין שעבוד דלא ס"ד דמלוה למסמך דעתי' עליי' משא"כ במעות דאדרבא זוזי יהיב וזוזי שקיל ולמה לא יהא סמיכת דעתי' אמעות לזה כ' רש"י דאמנם כיון דמלוה להוציאה נתנה מה"ט לא מצי סמיך דעתי' אמעות דאינם בעין:

תוס' ד"ה ופייסי' בזוזי ביארו דברי' הכא ע"ד אחר ובפסחי' ע"ד אחר וכוונת דברי' בשמעתין נ' דס"ד הא דמלוה הוה מטלטלי' דווקא אם לקח הב"ח הקרקע ואין לשמעון קרקע אחרת משא"כ אי פייסי' בזוזי א"כ י"ל קרקע והו"ל מלוה דידהו מלוה שיש לה שעבוד קרקע ולאו מטלטלי מקריא קמ"ל וכוונת דברי' בפסחי' דכיון דבאמת מצוה על היתומי' לפרוע חובת אביהם אפי' אם לא הניח להם כ"א מטלטלי' אלא דאין כופין ומעתה בשלמא אם נטל הב"ח הקרקע והוא רוצה עתה לפרוע לעצמו מדמי המכירה יאמרו לא נרצה משא"כ אם כבר פרע להב"ח במעותם נימא מה שעשה עשויי קמ"ל:

והנה תי' הראשון של תוס' ד"ה שלא באחריות דזקפן ושלא באחריות חדא מלתא הן הן דברי' בפסחי' דסלקא דעתיך כ"ע מודה דלעצמו מצי תפיס ב"ח ותמיה על הרש"א אשר לא זכר ד' תוס' בפסחי' אלו:

ואמנם מ"ש דהכא ר"ע מידה משום דאין הלוקח צריך שבועה לא כ' כן דווקא לשטתם בשבועות שם דס"ל דר"ע דווקא נקט שבועה ואמנם דברי' דהכא אפי' להחולקי' א"ש דמ"מ לא פליג ר"ע כ"א בב"ח ואשה משא"כ בלוקח כ"ז שלא זקפן במלוה מודה דל"ש שבועה מעולם:

ומ"ש בקי' מערכין ונמצא שאינו שלו דאי ב"ח היאיך הי' נזקקין לו כיון דלוקח ע"י איתומי' הדר. ותלמיד א' השיב דאין נפרעין ממשועבדין במקום ב"ח וגם זה שפיר:

ובכוונת די רש"א בפסחי' בתוס' ד"ה כי היכי דמשתעבדנא דכל לוה יש עליו שעבוד הגוף ושעבוד נכסי' ובשני' שייך שעבודא דר"נ ואמנם כשמת ראובן נסתלק שעבוד הגוף שלו ול"ש שוב על שעבוד הגוף שעבודא דר"נ ואמנם אם יש כאן קרקע לש לשמעון עדן שייך שעבודא דר"נ על שעבוד נכסי' לא זולת זה תו"ד:

וכ"ת אכתי ליסגי אם יש לו קרקע אמאי צריך להגבותם הקרקע ה"ט דנכסוהו דבר אינש אינן ערבין בי' ואין נפרעין מן הערב עד שיחזיר על הלוה תחלה ואם יפרע הלוה לא הי' כאן שעבוד נכסי' כלל וכלל:

והשיג הראש ע"ד תוס' ד"ה אי פיקח דלמא מיירי בהאי ארעא כוונתו דטעמא דב"ח בזוזי משום דזוזי יהיב ובקרקע ל"ש זה ומ"מ קרקע אחרת ל"צ למיתב דאדעתא דהכא לא יהיב לי' משא"כ ארעא דידי' למה לא ובזה נסתלק תלונת הב"י חו"מ סי' ק"א על הראש דהרי זקפן במלוה לית לן בה כיון דלאו זוזי יהיב לה:

ואמנם מ"ט לא קאמר רבא האי ארעא שהק' ב"י הי' נ' דס"ל להראש וכן להרמב"ם דע"כ מיירי דאין לו כ"א אותו קרקע דאל"ה הרי הניח אבי' מלוה שיש לה שעבוד קרקע ואמאי לא נאמר שעבוד קרקע כקרקע דמי כדאמרי' לכל מילי א"וו מיירי שאין לו כ"א אותו קרקע והיא משעבדת לב"ח דראובן נמצא דהוה אין לי קרקע ומעתה אלו אמר רבא ההוא ארעא ס"ד דמיירי שיש לו ארעא בר מן דין. ואמנם לרב"ח יק' דעיקר חסר מן הספר אמנם באמת מבואר בסוגי' דפוגמת דרב"ח לית לי' שעבוד קרקע לאו כקרקע ולזה שפיר קאמר סתמא אך לרבא דפליג התם עלי' שפיר קאמרינן כמ"ש:

ובענין קו' הב"י על הטור שהביא דין זה דרב"ח צריך לבאר דוודאי אי הוה ס"ל להטור דבתלוה לא הוה תקנת הגאוני' לא הוה ק' מידי אמנם הטור כ' בהדי' סי' ק"ז דגם במלוה איכא תקנת הגאוני' אמנם כד דייקת להטור שם שכ' ל"ש גבי קרקע או מעות וק' מאי אצטריך גבי הלא הוא בעצמו יגבה לנפשי' א"וו ד' הטור כהתוס' דתרי חומרי לא אמרי' ובשעבודא דר"נ לא תקנו הגאוני' אמנם ס"ל אחר שגבי היתומי' ב"ח גובה מהן מתקנת הגאוני' ונמצא דדינא דרב"ח וודאי איתא ואמנם אכתי לכאורה דרבא לא אצטריך דאפי' מגבי להו מטלטלי ש"ד ואמנם לא היא כיון דצריך עכ"פ לילך לב"ד ולחזור ולגבות ובשלמא אי מגבי להו ארעא א"נ מזבני לה ביני וביני טריף לה מלוקח משא"כ במטלטלי אי מזבני לה יתמי הפסיד שמעון והיינו דמייתי הטור לד' רבא:

בענין לוקח ראשון ושני פ' מי שה"נ וב"ק ח' ע"ב כ' רש"י דדווקא בלוקח ראשון לגבי לוה הוא דאמרי' אין נפרעי' ממשעבדין במקום ב"ח שכ' תוס' דהרי דייק ל' המשנה במקום ב"ח דווקא ואמנם אכתי ק' טעמא מאי ונ' דבשלמא לוקח ראשון שלקח מן הלוה עצמו אף דלקח ממנו בינונית לא מצי ב"ח למימר אתה באת בגבולי ולקחת שדה המשעבד כי נאמר לי' הלא החיוב על הלוה לסלקיך בזוזי ודמיתי כשיגיע זמן הפירעון ולא יהא לו זוזי ימכור הזיבורית ויפרע לך ולא הפסדתי לך כלום משא"כ הלוקח דאין עליו כ"א השעבוד קרקעות נמצא דמי שלקח ממנו שעבודא דב"ח ה"ז נכנס לגמרי לשעבודו וכה"ג לא עבדי רבנן תקנתא:

וע"ד סתירת רש"י שכ' בב"ק דגובה מזיבורית דשמעון וכאן כ' דגובה מעידית כבר תי' הראש בב"ק דהתם כ' רש"י באם יש לו עידית וזיבורית והכא כגון דלית לי' כ"א עידית

לחוד וכ"ת בב"ק מאי קמ"ל ברש"י דמצי לגבות משמעון זיבורית פשיטא הרי כל ב"ח יכול לגבות זיבורי' אם רוצה ודייק מזה הראש דרש"י פליג אתוס' וש"פ וס"ל דדווקא ביוקרי וזילא אמרי' הכא לא זולת וישש בב"ק השיג ע"ז דהרי מרש"י מ' דס"ל כש"פ ולדעתי רש"י בב"ק הדר בי' משמעתי' וס"ל כד' הנ"י דמעידי' לא מצי גבה כלל זה תו"ד הראש וישש וע' בש"ך חו"מ סי' קי"ט ולדעתי נ' דאפשר ליישב ד' רש"י עד"ז דוודאי בלוה ס"ל לרש"י כד' ש"פ דמצי ב"ח לגבות או מבינוני' או מזיבורי' אמנם בלוקח הוא דפליג וס"ל דמצי א"ל אי שקלת כדינך שקיל ואי לאו מהדרנא שטרא למרי' ואי א"ל לכי תיהדר באמת יהדר משא"כ השתא דזבן לא מצי אמר הכי להכי שקל מני' זיבורי' ומשו"ה לא כ' רש"י כן כ"א בב"ק ולאפוקי מד' המפ' דסוגיין דב"ק אלעיל קאי דמוקמי' ביתמי דל"ש הדרנא שטרא משא"כ בכתובות דמה"ית נימא דמיירי ביתמי לא כ' רש"י כן:

וכ' תוס' בב"ק דהא דזבן עידית מיירי אפי' שבק בינוני' וכבר נתקשה הרמב"ן בכתובו' על דבריו דע"כ מיירי דשבק דהרי לא זבן כ"א עידי' וזיבורי' ומאי אפי' ודחק ליישב כי ר"ל דא"צ לוי להשגיח אי שבק בינונית כיון דלא זבין כ"א עידית וזיבורית ואכתי ק' עכ"פ הני עידית היכי נינהו וצ"ל דוודאי בשעתא דזבן שמעון מראובן זבן מני' אפי' בינונית אלא דבתר הכי אשתכח דהאי בינונית לאו דראובן הוה ומ"מ כיון דלוי לא זבן כ"א עידי' וזיבורי' מצי אמר שפיר להכי דייקי וכו' וכמ"ש הרמב"ן:

וכ' עוד תוס' בסוה"ד סברא דלא מצי למטרף עידית מלוי דמה מכר וכו' וצ"ע סברא זו למה ונ' דכ"כ דל"ת דלעולם גם בעידי' צריך לסברא דלהכי דייקי וה"ט דמיירי בב' שטרות ועידי' לקח באחרונה ואותן לקח לוי לזה כ' דגם כה"ג אמר הנחתי לך מקום כמ"ש בכתובות דכיון דשמעון הי' אומר כה"ג א"א בתק"ה גם לוי מצי אמר דמה מכר וכו':

וכ' תוס' בב"ק דל"ש ולמימר כאן מהדרנא דא"ל לכי תיהדר כלומר בשלמא לעיל דע"י הדרנא יפסיד טפי הב"ח שייך כן משא"כ כאן ובכתובות דחקי עצמן וכבר השיג עליו הרמב"ן דבשלמא בב"ק א"ל דקאי אדלעיל דאוקימנא ביתמי משא"כ בכתובת וא"כ אדרבא בב"ק הו"ל לתרוצי הכי ולזה נ' דלא ניחא להו בכתובו' בסברא דהכא דכיון דקיי"ל בכ"ג דבידו לעשות כן הו"ל כאלו עשה כדאמרי' מיגו דאי בעי מפקר וכיוצא ולמה לא נימא הכא כן והא הב"ח יכול לומר לכי תיהדר אמנם בב"ק דאמר הש"ס הך שמעתא משמי' דרבא ל"ק להו כ"כ דרבא הרי פליג עלי' דרב"ח בריש ב"מ ולית ליה מיגו דאי בעי כלל ואמנם בכתובו' דהגי' בכל הספרי' רבה ול"מ להו למימר דגם רבה

לא ס"ל מיגו דאי בעי אצטריכו למדחקי דמיירי בגוונ' דל"ש מיהדר שטרא: בענין ראובן שמכר שדה לשמעון ובא ב"ח וטרף פ' מי שה"נ:

ע"ד קי' תוס' עיי' בנ"י וב"ק ח' שם וברמב"ן לכתובו' שם ובתוס' ב"מ י"ד והעולה מד' הראשוני' ג' תי' חדא דמיירי באפותיקי מפי' דאין הלוקח יוכל לסלק ובזה מיושב כיון דהלוקח עלי' הדר ואמאי לא מפרע הב"ח מב"ח דבמקום ב"ח אין גובין ממשועבדי' אמנם בכה"ג אין הב"ח יכול לגבות כ"א מאפותיקו דידי' ותי' שני דלענין שבח נ"מ דאין הלוקח יכול לגבות מב"ח כ"א ההוצאה ומהמוכר גובה כל השבח ובזה מיושב דלמה לא יתן ראובן המעות לשמעון ולא ידין עם הב"ח אמנ' לשמעון יצטרך ליתן גם השבח ותי' ג' אם הוזלו השדות ושמעון יערום שיטרוף ב"ח ממנו כדי שיגבה דמי מכירתו היקרים מראובן. ואמנם על ג' תי' אלו הק' הראה כיון דמיירי שראובן רוצה לפרוע פשיטא שהב"ח יצטרך ולקבל ממנו והא וודאי קו' אלימתא. ונ' דלעולם מיירי שאין לראובן לפרוע ואמנם מ"מ בא לב"ד לומר שהב"ח גבה זה ממנו ולא מהלוקח ונ"מ לענין שומא הדרא וכ"ת מאי נפקא לראובן מני' וע"ז צריך לתי' הראשוני' דאם יהדרו לו השדה כשיהי' לו מעות ויהדרנו אז ללוקח ירויח ככל הנ"ל ודאמרי' ללוקח לא מהדרי' ללוקח עצמו:

ואמנם תוס' בב"מ כ' כפשוטו שראובן פיקח יותר וע"ז הק' הא עכ"פ יוכל שמעון לתת לו הרשאה ותי' כשאין שמעון בעיר. ואמנם תלמיד א' השיב שבהרשאה אינו רוצה לדין משום לא טוב עשה בתוך עמיו. ועוד תי' בשם רש"י בשמעתין דנ"מ לענין גלגול שבועה וע"ז הקשו הרי גם לשמעון צריך לשבע על הכל ותי' בתוס' ב"מ שם דמ"מ אינו נשבע כ"א דרבנן וראובן יוכל להיות שמשביעו שבועה דאוריי':

ועוד תי' רש"י לענין אשתבע דלא פרעתיך וכ' תוס' דר"ל אם שמעון מחל לו השבועה וזה וודאי ק' דלימא לי' ראובן אנת דאפסדת אנפשך וכן הק' הרא"ה ונ' דר"ל כגון ששמעון נתפשר עמו למחצה וטוען כי לטובת ראובן עשה זה ומ"מ ראובן יוכל לטעון א"א בכך. ואמנם לדעתי דעת רש"י דהא לא אצטריך לאביי לאשמועי' דהלוה יוכל לדין עם הב"ח דלמה לא א"וו עיקר רבותא דאביי אף דשמעון דבר דן עמו מ"מ יוכל ראובן לדין כמתחלה עמו ואין הב"ח יוכל לומר למה לא באת קודם שמעון שהוא יאמר לו מקמא דטרפת משמעון לא היית בע"ד דידי ועכשיו דמפקך מני' עלי הדר אנו אדון עמך ואף דנשבעת על טענת שמא לשמעון מבקש אני ממך שתשבע לי על טענת ברי דידי שלא פרעתיך. ואפשר עוד ד' התוס' דרש"י לא כ' תי' זה כ"א ללי"ב: ומ"ש רש"י שלא באחריות מכרה כוונתו דדווקא במכירה שהוציא ממנו מעות שייך תרעומת משח"כ במתנה דאל"כ למה

לא נקט אביי מתנה דע"כ ידעי' דמיירי בלא אחריות דבאחריות מכר הוה ואפשר כי זה באמת סברת ת"ק:

בענין ראי' התוס' מב"ב צריך לדברי' מ"ש ריש גיטין דליכא למימר דהתם טעמא משום פרוע דהרי לרב אי' לי' דלא טעני' פרוע דס"ל מודה בשטר שכ' א"צ לקיימו. ועיין בר"ן גיטין שם מ"ש ליישב הקו' מב"מ בטוב טעם ודעת:

וע"ד הר' אבגדור כהן בהג"מר דקידושין שהאריך בהם הש"ך חו"מ סי' מ"ו נהירנא כד הוינא טליא ועסקנו בענין קיום ומזויף בישיבת מר"ן הגאון בעל חתם סופר שנת תקצ"ה היינו מקשים עליו במ"ש דבריש גיטין מיירי כ"ז שאין הבעל מערער דהרי כל עצמינו לא הוצרכנו לבפ"נ ובפ"נ אלא דלמא אתי בעל ומערער וכיון דאלו אתי לא אהני לן א"כ למאי תקינו רבנן כלל וצ"ע:

בענין מקח טעות וחזרה פ' מי שה"ג וב"ק ט' וב"מ י"ד:

ל' עסיקין יל"פ מל' עשק דהיינו מריבה ומל' עושק דהיינו אנס והנה ביארו תוס' ב"ק ט' דלשטתם דמיירי שכבר קנאו בדרכי ההקנאה אלא דדרך התגרין לחזור אם ימצאו מום ע"כ עסיקין מל' מריבין דאי אנסין מאי מקח טעות שייך אדרבא נסתחפה שדהו ואמנם לשטת רש"י דמיירי בלא קנאו אין ראי' עדן לזה הביאו מדאמרי' לא טוב עשה זה הלוקח שדה שיש עליו עסיקין ואא"ב עוררין הלוקחו היינו משום שממנו יתייראו העוררין וה"ז חמס משא"כ באנסין אדרבא אם יודע שיתייראו האנסין ממנו ה"ז משוב אבדה ותבא עליו ברכה:

והנה ד' הרשב"א הביאו הרבינו ירוחם הובא בב"י חו"מ רכ"ו דדווקא עוררין שאינה שלו אבל ב"ח לא לא יכול לחזור דלא כהראש בתשו' בטוח"מ שם ועיינתי ברבינו ירוחם ולא כ' שם טעם כלל ונ' דעתו דוודאי אם ידע מהערעור בשעת המקח פשיטא דלא יכול לחזור בו ומעתה בשלמא בנמצא שאינו שלו יכול להיות שלא ידע משא"כ בב"ח מידי הוא טעמא שגובה מלקוחות דאמרי' שטר שיש בו עדים קלא אי' לי' ולא הוה לי' למזבן וא"כ מה"ית יכול לחזור בו:

ולכאור' ד' רש"י בב"ק מטין לד' הרשב"א שכ"כ עוררין כלומר שלנו הוא ונ' דלא כ' רש"י כן כ"א ליישב למה נקט אביי ל' זה עסיקין ולא קאמר עוררין א"וו דאי נקט עוררין סד"א דכר"פ ס"ל דדווקא בב"ח הוא דיש חילוק בין אחריות לשלא באחריות משא"כ בנמצא שאינו שלו ולכך נקט עסיקין מל' התעשקו עמו לאמר לנו המים וכ"ה בנ"י בהדיא ע"ש דנדע דגם מנמצא שאינו שלו מיירי דכרב זביד ס"ל. ובפרט לד' רש"י ע"כ כרב זביד ס"ל וכמו שנבאר בס"ד:

והנה ד' רש"י דמיירי שלא נתן מעות ולא החזיק ועמדו עליו בהדי' בתוס' ב"מ י"ד ורמזו לזה בכתובות דא"כ פשיטא דיכול לחזור בו וגם לענין מי שפרע אין כאן רבותא דבמקח טעות ל"ש מי שפרע כמו שהוכיחו בזה מדר"ח בב"מ ואמנם לדעתי ד' רש"י דמיירי שכ' לו שטר מכירה כדמ' פשטא דמלתא שכ' לו שטר בלא אחריות דהיינו שהתנה שאינו מקבל אחריות והנה במתני' פ' האשה נקנית נכסי' שיש להם אחריות נקנין בשטר כמו בכסף אך שמואל אמר עלה בש"ס שם דשטר לא קני כ"א או במתנה או במוכר שדהו מפני רעתה והנה ס"ד דגם הך שדה כיון שיצאו עליו עסיקין לא גרע ממוכר שדהו מפני רעתה ולקני לי' שטרא קמ"ל אביי דבעי' או כסף או חזקה ולזה כתב רש"י דדייק אביי לאשמועי' דמשהחזיק איסו' לחזור בו דסד"א דגם בחזקה לא סמכא דעתו דמוכר כמו בשט"ח קמ"ל דבחזקה לא אמרי' הכי:

וכ' רש"י גבי חייתא דקטרא בדמי חתיכות כסף נרא' כוונתו דלא אמרי' וכי מי שדו זוזי בכדו לזה כתב רש"י דלא קנאו בדמי שוויי' כ"א ברצי כסף כקונה טו"ה:

וד' רש"י דללי"ק באחריות לא משום דאטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחי' אמנם לפי"ז צ"ל דאביי כרב זביד ס"ל דגם בנמצא שאינו שלו אינו חוזר עליו דלר"פ לפלוג בלא אחריות גופי' בין עוררין דב"ח לערעור דנמצא שאינו שלו א"וו כרב זביד ס"ל אמנם ד' תוס' דלעולם אף כר"פ ס"ל ובאחריות ה"ט דלא נחית לספיקא וזה תו"ד בקיצור בשני הדיבורי'. וע' רש"א:

ד' רבינו ירוחם שהביא ב"י שם בנפל בית עיינתי בו והוה לד' התוס' ורא"ש דווקא דמיירי בלא נתן מעות עדן דאי נתן מעות ע"כ היינו דבית בביתי מראהו נפל דע"כ מיירי התם בלא החזיק דאי החזיק האיך מראהו נפול אם הוחזק באחר מאם החזיק בזה פשיט' דמראהו זה תו"ד רבינו ירוחם שם:

בענין ג' נשים וג' כתובות פ' מי שה"נ:

מי שהי' נשוי ג' נשים וברמב"ם נקט ד' ואמנם כוונת הרמב"ם למנקט חשבון השוה וכמו שביאר שם וכ"ת א"כ אמאי לא נקט ב' נשים לא ס"ד דהנה ד' הרמב"ם עפ"י מה שנבאר דאין חילק בין כ' דו"ד ללא כתב דלא קיי"ל כתי' דשמואל ובשלמא אי נקט ג' או ד' דשייך האי דינא דשמואל ומ"מ לא מחלק בין כ' ללא כ' ידענ' דאין חילק ואמנם אלו נקט תנא שני' דלא שייך לחלק סד"א דבשנים הוא דאין חילוק אמנם בגי מודה הרמב"ם היכא דכ' להכי אצטריך למנקט ד' ומ"מ לא מחלק משום דלית לי' דשמואל. ואמנם אתנא דידן י"לד למה נקט ג' שהוא חשבון שאינו מסוים לנקט ב' או ד' ונ' דקו' זו דחקו לשמואל דלא בעי למוקמי למתני בשתי תפיסות משום דק' לי' ג' דנקט

תנא למה לי בב' ג"כ יוכל להשמיעני הך מלתא גופא א"וו משום דבכותבת מיירי ובא להשמיעני דהשנייי יכולה להפסיד לשלישית. ורבינא מ' לי' אדרבא אלו נקט בשתים הו"א דבכתובות מיירי להכי נקטא תנא בג' להודיעני דלא בכותבת היא דאטו השנייי מי יכולה להפסיד להשלישית ומה"ט ג"כ תנא להך סיפא לגלוי אמציעתא דבשלמא אי בתפיסות א"כ סיפא ומציעת' בחדא גוונא משא"כ אי בכותבת ק' סיפא ונצטרך לומר דמיירי תו בגוונא אחריתא או בתפיסות מיירי ואמנם כיון דהרמב"ם לא פסק כהך מתני' כלל כ"א כר' לא חש ג"כ למנקט ל' דמתני'. ולא תק' ממה דנקט הרמב"ם בה' מלוה ג' ב"ח התם משו' ד' הסמ"ע נקט לה להשמיענו דאף אם יש כאן קרקע לסלק כל הג' נ"מ לענין עידות בינונית וזיבורית ולהכי נקט ג' ב"ח להורות על ענין זה. ובדברינו מתיישבת קושי' התוי"ט מדוע לא הביאו הפוסקים עכ"פ דינא דכותבת דהשנייי יכולה להפסיד להג' ולמ"ש א"ש דכיון דרבינא ס"ל דלא תנא סיפא אלא לגלוי מציעתא דלא נוקי לה בכותבת דלגופא לא אצטריך סיפא כלל א"כ ע"כ ס"ל לרבינא דלא קיי"ל כשמואל ושנייי אינה יכולה להפסיד לג'. וכן מה שלא הביאו דינא דתפיסות דקש' להו קו' הר"ן הא כיון דבעי' תפיסה מחיים א"כ מהיכן שייך לאח"מ ב' תפיסות ולזה מ' להו דרבינא אליבא דר"נ דר"נ כר"ט מוקי למתני' דס"ל תפיסה דלאח"מ מהני ומה"ט לא כ' הרב והר"מ בפי' המשנה דבעי' תפיסה מחיים משום דמ' להו כמ"ש דע"כ כר"ש הוא וממילא שפיר השמיטוה לדינא:

ויע"ל בד' התנא למה נקט מת דווקא ולא נקט גירש ג"כ ואמנם נראה ג"כ דלשמואל לא נקט גירש דסד"א מת אליבא דר"ט ס"ל תפיסה דלאח"מ מהני וגירש אליבא דר"ע דמחיים שייך גם לר"ע ב' תפיסות ולהכי נקט מת לחוד לאשמועי' כמ"ש הפוסקים דכיון דעכ"פ לא באו לב"ד בפ"א בכל הממון לא מקרי תפיס' א' ועכ"פ לדינא דלא קיימ"ל כ"א כרבי נקט הרמב"ם שפיר מת או גירש:

וכן ג' ע' תוס' י"לד ר"ח מאי איתא לאשמועי' וכ"ת דלא קאי גם אמציעתא כבר הראו גם זה בתוס' במ"ש ל' דומיא ממש דע"כ כיוונו אמציעתא דלרישא לא דמי כלל ונ' דר"ת בא להביא לו ראי' בזה לשטתו לקמן וזה כוונתו בשלמא לדידי דר' מודה בסיפא א"כ סיפא תנא תנא אחריתי אליבא דכ"ע היא והאי תנא קאמר וכן אלא לד' רש"י והרי"ף א"כ כולה חד תנא ק' מאי וכן כיון דלא קאי אכולא מתני':

תוס' ד"ה תימא לה כוונתם כיון דחזי' דהאי תי' קש' לן עלה אמאי לא תשני וכו' וכ' רש"א דפר"ח כ"כ ע' בדבריו ואמנם לענ"ד כוונתם לקמן גם לרש"י דנהי דאשמועי' תנא לאפוקי מדר' מ"מ כיון דאין זה ענין כלל לכותבת או לא כותבת א"כ כותבת דנקט תנא

ל"ל והיינו מאי קמ"ל ומ"מ קושי' תוס' בדבור זה הוא כיון דעכ"פ איזו רבותא ע"כ בגווה דאל"כ מאי קמיל א"כ מנ"ל למידק דינא חדתא דשנייי' יכולה להפסיד לשלישי' דלמא מיירי כה"ג. ובזה נדחה ממילא תי' התוי"ט דהש"ס רבותא טפי קאמר דעכ"פ מנ"ל ק':
ואמנם לולי דבריו הייתי אומר דכיון דתנא דידן מסתם לה סתומי אנן ע"כ במצוי מוקמי' ובשלמא סילק אמנא אורחא בהכי למימר אנת תגבי כתובה דאורייתא דידך תחלה ומיירי באלמנה משא"כ סילוק אכ"ה זהובי' מהי"ת. וכה"ג הו"ל לתנא לפ':
ד' ר"נ באלו לד' רש"י האי באלו לאפוקי ג' שהטילו לכיס וזה כוונת רש"י באריכות לשונו ולד' ר"ח לאפוקי סיפא וודאי באלו ר"ל רישא ומציעתא וע' ברי"ף מ"ש על ד' ר"ח ואמנם לא הק' עליו במ"פ ר' ור"נ כיון דתרוויי' חולקי' לפי מעות ס"ל די"ל לשמואל או שנייי' יכולה להפסיד לג' לרבינא אי שייך לאח"מ ב' תפיסות ומ"מ כיון דברישא ג"כ ל"פ ובסיפא ג"כ ל"פ קשה מאי ל' באלו. וצ"ל דקאי או ג' נשים דמתני': והנה ראי' תוס' מב"ק דחאה הרא"ש דהרי לר"ע קיימי' דס"ל ניזק שותף והתימא כי תוס' הביאו זה כאלו הראי' מהא דס"ל לר"ע שותף ואף דאצטריך להו למימר דהל' היא מ"מ לא ה"ל להזכיר כ"א כר"ע דהל' כוותי' ותו לא ולזה נ' דכוונתם כיון דחזי' עכ"פ דשותף אף שלא הטיל לכיס מפסיד לפי מעות א"כ למה לא נאמר כי כל ב"ח דין שורף אי' לי' וכ"ת הא לב"ת אין כאן אלא שעבוד לא היא וודאי כ"ז שהלוה קיים דעיקר שעבוד על הלוה והנכסים רק ערבים בו שפיר משא"כ לאח"מ דרק אנכסי' לחוד גובה א"כ שותף גמור מקרי:
ואמנם מה שהביאו מהך דשטר"ח דרי כוונתם דגם מתחל' הבינו דאי מיירי התם בבכור בקרקע אין ראי' לכאן אמנם מ' להו דהך דשט"ח ר"ל ג"כ אם השט"ח השבוח נוטל ב"ח שבח בהאי שט"ח וזה אין לו ענין כלל לשדה וע"ז דחו דלאו בחדא מחתינהו ודווקא מקרקע נוטל שבח ופי' השביח השט"ח כגון שהעשיר הלוה:
בענין שנים שהטילו לכיס פ' מי שה"נ. אמר רבה מסתברא וכו' ע' נ"י שעורר אותנו במ"ש רש"י לקמן ותיובתא דשמואל דד' רש"י דג' מחלוקת בדבר שמואל אף דלטביחה ועומד לטביחה ס"ל השכר לאמצע ובהא פליג רב המנונא עלי' וס"ל דדווקא בלחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע ורבה פליג גם אהא וס"ל דדווקא בעומד לחרישה השכר לאמצע ואמנם תוס' שלא כ' לקמן לתרץ כן אקו' הש"ס ממתני' ש"מ דס"ל דרבה ורב המנונא אליבא דשמואל גופי' פליגו ולפנינו בס"ד נבאר מה דחק לתוס' לפי' כן:
וכ' רש"י דאבל לארישה דנקט רבה לרבותא נקט ואמנם הרי"ף בשערי' פי' דדווקא נקט רבה ואמנם בלטביחה ועומד לטביחה מודה רבה דהשכר לאמצע והסברא דס"ל כל חברים שנתחברו סתמא דעתן לחלוק חלק כחלק אם לא שהתנו אמנם ה"ד על אותו

מקח שנתחברו משא"כ אם נתחברו לחרישה ועכשיו עומד לטביחה ע"ז לא נתחברו כלל ומקרי נזדמן ובנזדמן כ"א נוטל לפי מעותיו: וע"ד זה ישבנו קו' הלח"מ על הר"ן דס"ל ד' הרי"ף דאין חילוק ואפי' בסחורה שראוי ליחלק השכר לאמצע א"כ אמאי בטבחו מודה רב המנונא לד' הריף הרי ע"כ משום דראוי ליחלק ואמנם לדעתי ד' הר"ן בסברת הרי"ף היא התם ה"ט הם לא נשתתפו כ"א בשור ואמנם מאחר שטבחוהו והוה בשר לאו היינו הדבר שנשתתפו עלי' אלא דרבה ס"ל אפי' רק נמלכו עלי' לטביחה ומטעם שכת' הרי"ף אמנם לרב המנונא הסברא כמ"ש ואמנם בשאר סחורה כ"ז שהיא הסחור' עצמה שנשתתפו בה השכר לאמצע ולק"מ:

ועד"ז הבנתי ד' הראב"ד שכתב ע"ד הרמב"ם פ"ד משותפין כשהביא ד' הרי"ף דלא נתחוורו דברי' אלו כי אפי' בשמכרוהו חי יש לדון כן ומ' לכאור' דפסק כרבה ולא היא דבהדי' פסק פ"י משלוחין ושותפין כרב המנונא אמנם אדרבא הכא ק' לי' אם זו היא סברת רב המנונא א"כ כיון דלקחו לחרישה ואח"כ מכרוהו אפי' שמכרוהו חי מ"מ לאו אדעתא דהכא נשתתפו א"וו סברת רב המנונא כדאמר בירושלמי וא"כ ליתא לד' הרמב"ם והרי"ף. וע' פ"י שהביא הראב"ד בהדיא הך דירושלמי. אמנם אפשר ג"כ כי הראב"ד הבין ד' הרמב"ם כסברת הלח"מ דאזיל בשטת התוס' והק' ג"כ עליו דבמכרוה אף דלא טבחוהו יהא דינא הכי א"וו כד' הירושלמי ז"נ כוונת הראב"ד. והנה סברת התוס' דרב המנונא מודה בלטביחה ועומד לטביחה דעיקר טעמא דרב המנונא כיון דמעיקרא נשתתפו ע"ד שיהא השכר לאמצע א"כ לא מהני הטביחה אח"כ דבתר מעיקרא אזלי' ורבה סבר בתר השתא אזלי' משא"כ בלטביחה ועומד לטביחה א"כ גם מעיקרא לא נשתתפו ע"ד שיהא השכר לאמצע ולמה יהי' ומה"ט לא מחלקי ג"כ בין רב המנונא לשמואל דכיון דליכא סברא לרב המנונא ליכא סברא ג"כ לשמואל וכוונת תוס' ד"ה מאי לאו בשלמא להחולקים א"כ ש"פ לכל סחורה בכלל אבל לתוס' כיון דגם לר"ה צריך לאוקמא בלחרישה דווקא דלמא ה"ה בעומד לחרישה וע"ז כ' דהקו' מדתני סיפ' וכו':

ובענין קו' הרש"א מלפליג ולתני ע' בראש מה שתי' ולי נ' עוד דבשלמא בהך דמק' הש"ס איכא רבותא טפי מהך דקתני בבריי' משום דבהא פליג רב המנונא משא"כ בלטביחה ליכא מאן דפליג ואין זה חידוש ותי' בדבור הסמוך שייך גם לענין זה:

ובמ"ש רש"א דהני תרי מק' פליגי י"ל דבלא"ה ק' אמאי לא מק' מיד ממתני' דאלים טובא א"וו דס"ל למק' די"ל מתני' ר"נ ושמואל כר' ור' גם בהטילו לכיס פליג ואמנם כדמק' לרבה מבריי' ומ"מ רבה לא שני בריי' כר' ואנא כר"נ ש"מ ל"פ ר' ור"נ בכיס ש"פ וממילא לא ק' לי' ג"כ מתני' אבריי' דהא ר' והא ר"נ:

מאי לאו פחתו ממש מכאן יש להק' אהראב"ד דס"ל לענין פחת לכ"ע לפי מעות ונ' דיל"ד מדוע נקט התרצן הותירו בתחלה לא כמתני' ולא כהמק' אלא משום דעיקר קו' המק' מאי לאו סיפא דומיא דרישא דהרי בפחתו כ"ע מודו וע"ז שני לי' אדרבה רישא דומיא דסיפא דגם בפחתי משכחת כה"ג כגון באסתרא דצוניתא ולראש דרוציתא:

וסברת הרמב' דטעמא משום מזלא דבי תרי ולא כהירושלמי וא"כ גם לענין פחת דינא הכי. ומ"מ להראב"ד מיושב קו' הראשוני' מב"ק דהתם לענין פחת כ"ע מודו:

וסברת ר"ת שדחק בההוא דבכור אף דמ"מ צריך לסברת רבי דק' לי' א"כ ר"נ דאק' לרב יודא ולא אסיק אדעתי' סברת ר' בתוס' היאיך הבין להך ברייתא דב"ב א"וו דברי' אחרי' בגו:

וע"ד הב"ח בש"ך חו"מ קע"ו ק' טובא דהרי בנגנב או נאבד הביא הטור בשם הרמ"ה דאפי' הקרן בעין א"צ להפסיד מכ"ש בכלה הקרן וע' תומי' צ"ג דבר נכון וש"י. ואמנם בעיקר הקו' קיצר המ"ל וכוונתו דמבואר מהרמב' דבשבועה הוא דאינו נאמן משא"כ בעידי' נאמנו:

בענין ב"ח מוקדם ומאוחר פ' מי שה"נ. מי שהי' נשווי ד' נשים ומת יל"ד אמאי נקט במת דווקא למלתי' בשלמא לאביי דבדאביי קשישא פליגו שפיר נקט מת דווקא משא"כ לשמואל ור"נ דאפי' בגירש דינא הכי ק' ובאמת היינו יכולים לתרץ עד"ז קו' הראשוני' אדאביי לקמן דהרי אביי גופי' חייש גבי מוכר קרקע לפירות לשמא תכסיף והכא א"כ אמאי לא קאמר דבהא פליגו ת"ק ובן ננס דהרי השתא ע"כ ס"ל דכ"ע לא חיישי שמא תכסיף דאלת"ה אמאי פטרה ת"ק משבועה וע' ברא"ה מה שתי' ולמ"ש אביי ל' מת ק' לי' ולהכי מוקי פליגתיי' ביתומי' והנה עכ"פ לשמואל ור"נ ק' ונ' דמזה דייק לי' לרש"י דתנא לאו בפטור שבועה מיירי כ"א ביתומי' גדולים ולהכי אין הרביעית נשבעת משום דמיירי שהיתומי' גדילי' ואשמועי' תנא אגב אורחא דאף דמת ויש כאן יתומי' מ"מ הרביעי' נוטלת בלא שבועה וע"כ הך רבותא משום דלית לי' דאביי קשושא הא לא"ה פשיטא:

הראשונה קודמת יל"ד למאי אצטריך הך מתני' הרי תנן לעיל ריש פרקין הראשונה קודמת ואף התם הוה ק' לן פשיטא וכבר יישבנו שם דאשמועי' אף שגירש השניי' בחיי' והגיע זמן גבייתה מקמי הראשונה מ"מ כיון דזמן כתובת הראשונה מוקדם בתר זמן כתובה אזלי' אמנם מתני' דידן וודאי אייתרא לכאורה והי' נ' מכאן ראי' לד' הדו"פ שכ' דלהכי ראשונה נשבעת לשניי' משום דראשונה גובה מן העידי' וכן כולן ומעתה הך קודמת דנקט תנא ר"ל קודמת במעלה והן ד' הדו"פ אמנם רש"י ע"כ ליתי לי' כהדו"פ מדדחק לפ' דלמא לא יגיענה א"וו ס"ל דכל הנכסי' בחזקת היתומי' וא"כ כ"ז שיש כאן

זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומי' אלא מן הזיבורית וא"כ אדרבא בתרייתא עדיפא והדרא קו' לדוכתא אלא דבלא"ה ד' רש"י צ"ע כמו שהק' הדו"פ דהרי מתני' ע"כ מיירי שהגיע לכולן חלק אלא דלת"ק ל"ק דלמא הדרא עלי' דשניי' כשימצא שדה זו שאינו שלו דס"ל לת"ק מה שגבה לא גבה להכי צריכה לשבע משא"כ לבן ננס ק' ונ' דד' רש"י דהשני' יכולה לומר לראשונה נהי דעכשיו יש לפנינו לגבות לכלנו מאן מפיס דלא יקום מערער ויטול את שלו הלכך לא תגבה את קודם כ"א בשבועה ומעתה א"ש ל' קודמת דמידי הוא טעמא דנשבעות משום דא' קודמת הא אילו הניחה לשניי' לגבות בתחלה באמת לא הי' צריכות לשבע כיון דיש כאן לכולן לגבות: ובסברא זו שכ' הדו"פ ונחלק עלי' רש"י נ' דתליא פלוגתת רש"י והרמב"ם אי הך שבועה דמתני' דווקא אם תובעת או אם היא תק"ח כמו שעורר הבי"ש דרש"י דס"ל דכולא שבועה לא הוה כ"א שמא תפסיד נמצא אנו אין חוששין לכך כיון שיש לפנינו להגבות לכולן ואמנם אם היא תובעת השבע לי צריכה לישבע משא"כ הרמב"ם ס"ל דעיקר שבועה זו כמ"ש הדו"פ משום דהראשונה לוקחת העידית נמצא דשפיר עלינו להשביעה טרם יגבה לה:

תוס' ד"ה ראשונה וכו' ע' רש"א ותי' דחיק ולדעתי א"ל דע"כ קדחו התוס' דס"ד כיון דגם היא צריכה לשבע לראשונות א"כ גם הם ישבעו לה כ"א וא"כ גם מבן ננס אין ראי' דלא קאמר בן ננס כ"א שצריכה לשבע ליתומי' ושפיר גם היא אינה יכולה לתבוע שבועה מראשונה וכ"ת תינח לאביי לר"נ ושמואל מא"ל דלדהו לראשוני' נשבעת אחרונה לבן ננס ל"ק דהא דלא אמרו אינהו כאביי היינו משום דהשתא דנקט תנא ד' נשים וידעי' שבועה לא' שבועה למאה לא אצטריך לאוקמי כאביי משא"כ אי לא הוה נקט תנא כ"א ג' גם אנהו הוו מוקמי מתני' כאביי כי היכי דלא נידוק מבן ננס שבועה לא' שבועה למאה: וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת יל"ד לאביי דס"ל טעמא דבן ננס משום דאביי קשושא נמצא דעכ"פ לראשוני' אינה נשבעת א"כ גם הוא מודה שהיא נשכרת מטעם שהיא אחרונה אלא שנשבעת מטעם אחר משום היתומי' ונ' דבן ננס ה"ק לי' לת"ק טעמא דידך דאמרת מיתומי' גדולי' נפרעין שלא בשבועה לא ידענא דמה לי ב"ח מאוחר ומה לי יתומי' בשלמא בלוקח ה"ט שהוא מוחזק וב"ח בא להוציא מידו הדין נותן שישבע משא"כ בב"ח הרי אדרבא המוקדם מקרי מוחזק לגבי' אלא ש"מ כל הנפרע מאחר חוץ מהלוה טענינן לי' השבע במקום הלוה וא"כ מ"ש יתומי' גדילים והיינו דקאמר וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת ר"ל למה יגרעו יתומי' מב"ח מאוחר:

ומזה נ' דיצא לרש"י דע"כ טעמא דת"ק משום דנית לי' דאביי קשישא אפי' לר"נ ושמואל דאי בפטור שבועה כמ"ש תוס' א"כ כה"ג גם הראשוני' לא היו צריכות לשבע ולבן ננס

אף לראשונות לא תשבע דהרי פטרה וכ"ת שאין לה פטור מלקוחו' תינח אי ב"ח מאוחר דינו כלוקח אמנם הא שמעי' לי' לבן ננס דב"ח מאוחר גרע מלוקח א"כ למה לא ליהני האי פטור שבועה גם לגבי ב"ח א"וו בלא פטור שבועה מיירי וכאביי קשישא:

אלא דמ"מ צריך ביאור כיון דנחתי' לאביי קשישא א"כ למה לא יאמרו ר"נ ושמואל דבהא קמפלגי ג"כ ונ' דהנה יל"ד בד' אביי קשישא למה לא אמר בפשוטות יתומים שאמרו אפי' גדולי' למה יאמר גדילי' ואצ"ל קטנים א"וו ה"ט דאביי קשישא כרב אסי ס"ל דאין נזקקין אפי' לכתובה וק' לי' מתני' דאלמנה ושני דע"כ בגדולים אלא דמ"מ גם בקטני' משכחת כמ"ש תוס' בגר תושב וכיוצא אמנם יתומי ר"ל במתני' ע"כ בגדילי' דהרי בכתובה מיירי ומעתה ר"נ ושמואל ס"ל כר' יוחנן דלכתובה נזקקין וא"כ מתני' דאלמנה א"ש ואדרבא משו"ה לא נקט תנא דין זה כ"א באשה משום דבקטני מיירי והיינו דלא מסתבר לה למוקמי אפי' לבן ננס כאביי קשישא:

וכ' רש"י אד' בן ננס בגמ' מפ' טעמא ר"ל טעמא דת"ק כבר ידעי'. וכמ"ש רש"י בנמצאת שאינה שלו ע' רש"י כוונתו דבשלמא אי מיירי שכבר נמצאת היינו דחיישי' שמא תכסיף לר"נ משא"כ אי לא נמצאת עדן וכי נשי דינא גמירי דמשום דלא יהבי' לה שבועה תדאג שמא תמצא בא' שאינה שלו א"וו מיירי שכבר יצא עליו ערעור ולהכי הוכרחו תוס' לתי' ר"ח ליישב זאת וכ' דהך שבועה הוא משום דהשלישית דכיון דהיא אינה בטוחה שישאר בידה ושמא תכסיף ובשלמא אי נשבעה א"כ מאי אית לן למעבד משא"כ אי לא נשבעה למה נחתי' מספיקא לנכסי' וכן ביאר הרמב"ן ולזה כיון רש"ל ובחנם השיג רש"א עליו:

ולענין קו' תוס' על רש"י דלתבי' לג' השדה שהיא שלו ולרביעית השדה שיצא עליו ערעור נ' למ"ש דד' רש"י דהראשוני' נוטלות זיבורי' והאחרוני' עידית א"כ לא מיחייבא הרביעי' למשקל מחמת ערעור זה הזיבורי' של הראשונות וא"כ תוס' כדו"פ ס"ל ושפיר הקשו:

ובענין קו' שניי' מהך דנשכרת דקאמר בן ננס נ' דהנה הרמב' כ' דמטלטלי' לכ"ע צריכה שבועה משום דמה שגבה גבה בפי' המשנה בזה אמנם אפשר לדחות דהנה הרמב"ן כ' דטעמא דמ"ד לא גבה משום שעבודא דאוריי' ומאן דס"ל שעבודא דאוריי' יליף לה מיוציא אליך העבוט כמבואר פ' הניזקין וא"כ אדרבא עיקר שעבודא במטלטלי' ואף דבלקוח מ"מ אין ב"ח מוציא התם איכא תקנת השוק ולא בב"ח מאוחר וא"כ במטלטלין שפיר פריך בן ננס דמ' מד' ת"ק מדלא מחלק דאפי' במטלטלי' דינא הכי ובמטלטלי' שפיר נשכרת דהיינו אם תמכור המטלטלין מקמא דאתיא הראשונה למגבי מנה וא"כ

אמאי תגבי בלא שבועה ומעתה בן ננס תרתי אמר לדידך ק' לי דלמה תהא נשכרת ור"ל במטלטלין לדידי בכ"ג אינה נפרעת אלא בשבועה דס"ל מה שגבה גבה:
והנה כ' רש"ל דגם קו' תוס' מב"ח דעלמא היא לר"ת דווקא והדין עמו דהכא ק' להו בשלמא לרש"י בעי' דווקא שיהא יצא ערעור לפנינו ומכ"ש דבעי' ב"ח מוקדם לפנינו משא"כ לב"ח דמספיקא חיישי' למה לא נחוש גם לזה וע"ז תי' דכ"ז שאין נידון לפנינו שיש לומר עליו שנעשה לו עול בדין לא חשו חכמי' בדבר:
וכן קו' שניי' משמא תכסוף ביתמי' ג"כ לא ק' לרש"י דנותני' לה השבועה רק להטעותה ובוודאי תשבע ג"כ משא"כ לר"ח דיהבי' לה השבועה רק שמא תמנע ולא תשבע ולא יכסף השדה א"כ מה הועלנו בתקנתן כיון דגם גבי יתומים איכא למיחש להכי:
ואמנם סמיכות דברי ביישוב ד' ת"ק לר"נ ושמואל לכאן נ' דכבר כ' דרש"י לא רצה לפ' דמיירי בפטור שבועה משום דס"ל דגם לב"ח א"צ לשבע ולכאורה יש להביא ראי' לדבריו מקו' תוס' דלמה לא נשבוע כל ב"ח אפי' כשהלוה מודה א"וו משום דזה מקרי פטור שבועה וש"מ דפטור שבועה מהני לגבי ב"ח אך בתר דדחו תוס' דהתם ה"ט משום דעדן אין ב"ח לפנינו א"כ שפיר מצי' למימר דפטור שבועה לא מהני לגבי ב"ח כמו לגבי לוקח: ובענין קו' למאן דלית לי' דאביי קשישא שעמד רש"א בזה נ' לבאר ג"כ דכל עיקר קו' התוס' הוא עד"ז דהנה לרש"י לא ביאר הש"ס כ"א ד' בן ננס אבל ד' ת"ק הוה אתי' לי' שפיר דפשיטא לי' דלא כאביי קשישא דיתומי' דווקא וע"ז הקשו היאיך יתכן דפשיטא להש"ס כ"כ הרי אדרבא מתני' דהכותב ובגיטין מוכח כאביי קשישא ע"כ וע"ז דחו דאנהו ס"ל כר' יוחנן דגם לכתובה דאלמנה נזקקין וא"כ אין ראי' מהני מתני':
והנה הוכיחו תוס' בסו"ד דרב אסי ס"ל כרבנן דבן ננס ותמה רש"ל אדרבה לרבנן ע"כ בקטני' מיירי מתני' דאלמנה ותי' דחוק מאוד ואמנם לדעה"ק לק"מ דהכי קאמרי תוס' דכיון דאביי תנאי הוא א"כ ס"ל לרב אסי דהך מתני' דאלמנה כבן ננס ואמנם לרבנן לא משכחת להאי דינא דבקטני' אין נזקקין ובגדולים א"צ שבועה ואיהו כרבנן ס"ל ודלא כמתני' דאלמנה: וכ' ה"ה פט"ז מאישות ע"ד הרמב"ם דפ' כבן ננס דאפי' בגרושה דינא הכי ועמד עליו הלח"מ וכבר השיגו הבני אהובה אך גם ד' הבני אהובה לא זכיתי להבינם וכבר ציינתי עליו בגליון ומכלם נעלם ד' הב"י אה"ע סי' צ"ז שפי' ד' ה"ה אג' ראשוני' אך באמת אין ל' ה"ה סובל כן שכ' בהדי' כלן צריכין לשבע ואמנם לדעתי אפשר לכוון ד' ה"ה עד"ז דהנה מידי הוא טעמא דא"צ שבועה בגרושה משום דב"ח מאוחר שקיים יגבה מה שגבה לא גבה ואמנם היינו דווקא מדינא דש"ס דכתובה אינה אלא ממקרקעי אך לבתר תקנת הגאוני' דכתובה נגבית ממטלטלי ובמטלטלי הרי מה שגבה גבה א"כ

שפיר מיחייבא לאשתבועי ומעתה הרמב' דנקט מת דווקא משום דעיקר מלתא הוא במת דכתובה אינה נגבית מדינא כ"א ממקרקעי אמנם לדידן ולמ"ש הרמב' באותו פרק דמתקנת הגאוני כתובה נגבית ממטלטלי א"כ שפיר כ' ה"ה דאפי' בגרושה דינא הכי: ועד"ז יש ליישב גם ד' רמ"א צ"ו שם במ"ש אם גירש א' נשבעת לשנייי' דר"ל ג"כ דצריכה לשבע משום דכתובה בז"הז נגבית ממטלטלי וב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה וכ"ת הרי עכ"פ היא יושבת עדן תחת בעלה ל"ק דהנה באמת הק' תוס' דנשביע כל ב"ח דלמא אתא ב"ח מוקדם והאי קו' אפי' למ"ד מה שגבה גבה שייכא ותי' דאין עלינו לחוש לדלמא אתא ב"ח מעלמא משא"כ שהאשה האחרת לפנינו אף דעדן יושבת תחת בעלה מ"מ עלוה לתבוע שבועה ממנה כיון דמה שגבה גבה:

בענין ב' שותפי' דאי' להו דינא פ' מי וה"נ הני תרי אחי נ' דתרוויי' אצטריך דאלו נקט אחי לחוד סד"א התם משום דתרוויי' מכח אבוהין קאתי וכזה כן זה משא"כ שותפי' דכל חדא מכח עצמו קאתי ואי הוה נקט שותפין סד"א משום דנשתתפו לדעת הוה כאלו הרשו זא"ז משא"כ אתי דמן השמים נשתתפו לא קמ"ל:

וכ' רש"י דאי' לי' דינא בדבר השותפות ר"ל דוודאי אם טוען השותף כי אין לו חלק כלל בדין זה כי שותפו עשה מקח או הלואה זו לצורך עצמו כה"ג וודאי יוכל לומר לאו בע"ד דידי את אחר שיוכל לברר כמבואר בשו"ע חו"מ סי' ע"ז:

וכ' עוד רש"י ויצא מב"ד חייב נ' כוונתו דוודאי כ"ז שלא נגמר הדין יוכל כ"א מן השותפין למטען בעד עצמו ולא מצי הבע"ד למימר אני א' ואינו יוכל לטעון נגד כולכם כ"א ברו לכם א' דלא היא כמבואר בפוסקי': וכ' רש"י לאו בע"ד את כלומר וכו' ואמנם פי' ק' ליישב בל' הש"ס ומזה נקט הרמב' למלתי' דגם הבע"ד א"צ להזדקק לו כיון דשותפו מצי למסתר דינו וע' בראש וטור סי' קכ"ב וקע"ו בחו"מ בזה וע' בראה"ו ור"ן: מתני' היא יל"ד דאטו אם ג' אנשים מעלמא נושים בלוה א' מה"ט הם שותפי' דבא ר"נ לדמות זה לדינא דר"ה ונ' דד' ר"נ דמתני' ר"נ היא דס"ל ג' נשים דינם כג' שהטילו לכיס והו"ל כשותפי': וד' רש"י וש"פ דלמסקנא לא קיימא הך דר"ה כמו שפי' רש"י על ולא אמרן ואמנם ד' סמ"ג דהל' כר"ה והאי ולא אמרן ה"פ כי אמר ר"ה דווקא היכא דליתא במתא דאורחיי' דשותפין למעבד כל עבדתא בלא דעת חבירו והאי נמי שפיר עבד משא"כ אי איתא במתא דאורחיי' למעבד כל עסקי' ביחד גם הא לא הו"ל למעבד בלא שותפו ז"נ כוונת הסמ"ג: ובענין אי הראבי' פליג אהראש ע' בש"ך קכ"ב וקע"ו ושם בסמ"ע וכוונת ד' הסמ"ע נ' דבשלמא אי לא שוויי' שליח כלל א"כ שפיר לא נתחייב משא"כ אי מעיקרא הוה תובע ושוויי' ע"כ שליח דאנן סהדי מדלא אתי א"כ אפי' לחייבו יכול. וכוונת הש"ך קכ"ד

דטעמא דראבי' דאם הוא נתבע במידי דמחסרה גובייא מצי טעין האי דשתקת משום דכשיבאו לגבות ממני אזי אערער והראש כהרמ"ה מיירי בנמצא שאינו שלו:

בענין ב' שטרות היוצאי ביום א' פ' מי שה"נ. ב' שטרות היוצאים ביום א' פי' רש"י של מכר לכאורה נהי דמ' ד' רש"י כהרי"ף ותוס' דבשטרי הלואה ל"פ רב ושמואל מ"מ אכתי יק' מאי אריא מכר דנקט לינקוט מתנה ומכר ותו דע"כ במתנה ג"כ פליגי כמבואר מאימי' דרב"ח וממה שירצה השליש יעשה ונ' דד' רש"י דבס"ד ע"כ סבר הש"ס דלא מיירי כ"א במכר דאס"ד גם במתנה מיירי א"כ מה"ית נימא דבהא פליגו אי שודא עדיפא מה"ית ואמר שמואל במתנה שידא עדיפא הי' כיון דאיכא דרא דממונא למה לא נאמר בשלמא למסקנא מ' לי' לשמואל דלר"א ל"ש חלוקה א"וו דס"ד דדווקא במכר מיירי וכיון דע"כ מחזירין לו דמי המכירה לא מקרי דרא דממונא ואמרי' שודא:

ואמנם כוונת ד' התוס' בקיצור תו"ד הוא זה דר"ת לא ס"ל דבעי' לר"מ מוכח מתוכו ולזה הוצרך לומר דאמרי' סתמא דמלתא החתים שני' בב"א ולר"מ המסירה ע"ד החתימה ונהי דבמסירה וודאי לא מסר בב"א מ"מ כבר קני' כ"א משא"כ לר"א דבמסירה לחוד תליא מלתא ונ"מ בין ר"י לר"ת לכאורה שטרי מלוה וכתובה דלר"י לא מוכח מתוכו כ"א סוף היום וא"כ כיון דבמלוה גם לר"א בעדים תליא מלתא ובעדים גובה ממשועבדים משא"כ לר"ת איכא למימר דגם לר"א במלוה אמרי' שודא ולזה כ' דמטעם אחר אתיא עלה לד' ר"ת. ובד' ר"ת אלו יישב הקצו"הח חו"מ סי' ק"ד קו' הש"ך אמאי לא חילק המחבר לשטתו דס"ל יש דין קדימה במע"פ בין בני חרי דאמרי' בהו שודא בין משעבדי דלא אמרי' בהו שודא ואמנם ד' המחבר כר"ת דבמלוה לא אמרי' יחלוקו משום נעילת דלת וממילא מיושב ג"כ קו' התומי' שם אמאי לא מחלקים בין יש בו קנין כיון דמטעם דר"ת אתי' עלה:

אמנם לי נ' דד' המחבר כהרי"ף דדווקא היכא דליכ' דרא דממונא פליג שמואל משא"כ במלוה דאיכא דרא דממונא לא וג"כ ל"ק תרוויי קושיין: ובענין מה שהק' הר"ן ע"ד הרי"ף במה שדחה מב"ב ל"ה דאמאי לא משני הש"ס שם מעיקרא משו' דאיכא דרא דממונא וכתב הר"ן דאטו לר"ח במכר ומתנה לא מיירי נ' בניישב עוד קו' דלכאורה אי נמי הוה משני הכי דהתם בב' שטרות משום דאיכא דרא דממונא הוה קי אכתי אמאי לא קאמר שמואל יחלוקו כמו גבי מחליף פרה ולזה נ' דד' הרי"ף דקו' הש"ס לא הוה כ"א לרב דס"ל יחלוקו משא"כ לשמואל דס"ל שודא ד' הרי"ף דשודא היינו כד' רש"י והרשב"ם וא"כ התם בזה אומר של אבותי לא שייך שודא כמ"ש תוס' שם וא"ש דאמרי' כל דאלים גבר ולרב הוא דמק' ומעתה שפיר ל"ק דרב לר"ח ממתני' דידן דייק למלתי'

דקתני חולקות בשוה וא"כ לישני הש"ס דדווקא דומיא דמתני' דאיכא דררא דממונא הוא דקאמר רב ובמכר ומתנה באמת מודה אלא ש"מ דאדרבא בהלואה שמואל מודה במכר ע"כ הוא דפליגי:

ואמרי' דר"ע כר"א ולכאורה אפכא לא הו"מ למימר דהרי לר"מ ל"ש שודא ואמנם מ"ש רש"י כר"א דקיי"ל כוותי' לא ר"ל דאפכא ג"כ הו"מ למימר דלא היא כ"א ר"ל דלהכי לא רצה הש"ס למימר דטעמא דרב כר"מ לאו משום דעד"ז ליהוי כתנאי דכה"ג לא מקרי כתנאי כיון דלאו בהדי' אמר כן ר"מ כ"א כי היכי דליהוי רב כר"מ ג"נ דקיי"ל כוותי:

חולקין כתב רש"י אלמא חלוקה עדיפא כלומר אף דלכאורה ידע הש"ס דאיכא למדחי ולמימר דהא מני ר"מ מ"מ מק' כיון דמשכחת תנא דס"ל בהדי' חלוקא עדיפא מנ"ל לשמואל דאיכא דפליג עלי' דלמא לא היא ומשני דהא מני ר"מ היא ולר"מ לא שייך שודא ואמנם האריך רש"י בתר הכי וכ' ר"א וכו' ר"ל אי לאו דלר"א איכא עכ"פ סברא למימר ג"כ חלוקה לא הוה מק' הש"ס מי מצית מוקמת לה כר"מ הרי כר"א ג"כ לא מצית מוקמית לה א"וו לר"א שייך הלוקה ג"כ:

מה שירצה השליש יעשה מכאן דחו הראשונים ד' ר"ח חדא במ"ש דדוקא דיין מומחה רשאי לעשות שודא ועוד במאי דקאמר דבמטלטלין ל"ש שודא ולזה נראה דלכאורה מנ"ל לר"ח הא מלתא בתרא דיש חילוק בין מטלטלי' בשלמא מלתא קמא נפקא לי' מדר"נ דאמר מר לאו דיינא ונ' דהנה הסמ"ע כ' דמב' שטרות מוכח דאפי' המוכר או הנותן לא מהימן כיון שכבר יצא המכר מת"י ומ' לר"ח דה"ד במקרקעי משא"כ במטלטלי כ"ז שהם ת"י לכך כ' דבמטלטלי ל"ש שודא ומעתה התם במנה אדרבא היא היא משום דהוה במטלטלי יכול השליש המוחזק בהם לעשות שודא אף שאינו דיין ובחד' קו' מתרצא חברתא: והנה גם ארש"י הקשו מזה דס"ל שודא היינו לפי ראות עין וכאן אמרו מה שירצה אמנם רש"י בגיטין יישב זה וכוונתו דברייתא לא אמרה אלא שא"צ השליש לשאול פי ב"ד כ"א הוא יעשה מה שעיניו ראות:

ואמנם גם מלקמן הקשו עלי' מאי קאמר ר"נ מר לאו דיינא לשמעי' טעמא וטעמא דמאן יהא מסתבר הכי ליהוי דינא אך גם זה יישב רש"י במ"ש כבר פסקתי ר"ל דאין ל' שודא יוצא ממשמעותו למימר דאפי' טעה הדיין דינו דין ולהכי מקרי שודא ולזה כ' רש"י ג"כ ל' השלכה וכיון שכבר פסק ר"נ הדין אפילו מסתבר טעמא דרב ששת לא מהני ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו עליו מקידושין גבי נאמן הדיין וכו' דהתם מה"ט אינו נאמן דלמא השתא לא ניחא לי' בהאי ראות עין דמעיקרא וזה לא מהני:

ומ"ש רש"י אתית עלה וכו' כר"מ וכו' ר"ל לכאורה נימא רב ששת דהיינו שודא דידי' דמסתברא דלדידי' יהבא מעיקרא לזה כתב רש"י דלא היא כיון דמעיקרא הוה סבר כר"מ ולר"מ ל"ש שודא א"כ ע"כ לא הוה זה טעמא דידי' כלל:

ומ"ש הב"י דמסר ביום א' לא מהני מסר קודם ועמד עלי' בסמ"ע ר"מ נ' כוונתו דס"ל אין הל' כר"א בשטרות כ"א ע"ח כרתי בשטרות וא"כ שפיר נ' דלא כ' שעות וסוף היום קונה: בענין זמן שאינו מבורר פרק מי שה"נ:

הני תרי שטרי כ' רש"י מכר נ' ליישב לפי פשוטו דק' לי' לרש"י אי בהלואה א"כ ע"כ באקניי' מיירי א"כ הו"ל להש"ס לפרושי בהדי': א"נ י"ל דק' לי' קו' המ"ל פ' כ' ממלוה ולוה אי במלוה הא מדינא דש"ס לא כ' הרשאה אמלוה והיכי מסקי' הכי נכתבו הרשאה א"וו במכר מיירי. ומדאתי' להכי נר' דגם הרמב"ם מפ' להך עובדא בש"ס במכר אלא דיליף מנה לדידן השתא דתקינו הגאונים למכתב ובזה מיושב מדוע הביא הרמב"ם בזה בה' מלוה הך מלתא דגם במכר דינא הכי אלא להורות דעקרא דהך מלתא במכר נשנה אלא דילפי' מנה למלוה:

דרך אחר נ' דהנה הרשב"א כ' דאם היו כאן ב' לקוחות וא' מוציא שטר עם זמן מבורר והשני מוציא שטר עם זמן שאינו מבורר גובה ב"ח מלוקח זה שאין זמנו מבורר והק' הלח"מ א"כ אמאי בסוגיין מצי לוקח מדחי לב"ח ותי' דהרשב"א ג"כ לא קאמר אלא משום דאין זמנו מבורר אמנם ד' רש"י דבכ"ג כיון דשעבודא דאורייי' והא דאין נפרעי' ממשועבדי במקום בני חורין דרבנן לא מצי לוקח מדחי לי' לב"ח א"וו בשטרי מכר מיירי וכ"ת עכ"פ הרי מטעם ב"ח אתי עלי' לא היא בשלמא בב"ח דעלמא דהלוקח מודה כי הוא בעל חובו אלא שבא לפטור עצמו בתק"ח אמרי' עלי' להביא ראי' משא"כ הכא כיון שהלוקח טוען כי המכירה קיימת א"כ אין כאן דין אחריות כלל ואין זה בעל חובו ובוודאי על הב"ח להביא ראי':

ואמנם מה שאני תמה על הלח"מ הוא זה דהרי מד' הרשב"א גופא מוכח דבהאי סברא לחוד דאין נפרעי' לא הוה כ"א דרבנן לא סגי דאל"כ אמאי כ' דנפרע מזה שאין זמנו מבורר דווקא דמאי אולמא דהאי מאידך אלא לאו משום דאיהו דאפסיד אנפשי' דנקיט שטרא שאינו מבורר:

ואמנם מה דמ' מד' ה"ה דהרמב"ן פליג אהרשב"א מד' הר"ן ל"מ כן ולכאורה יש להוכיח כן דלכאורה יש להק' אד' הרמב"ן א"כ לא שבקת חי לכל ברי' כמ"ש הרשב"א וכ"ת יכתוב לו אפותיקי' ממ"נ באינו מפורש מכרו מכור ובמפי' הרי מפסיד אשתדיף אע"כ דהכי הוה קושטא דמלתא דסמכי' אהא דע"כ האי לוקח שיקנה כדינא ושייר בני חרי

ממילא שילם כל שוויו ומה"ות יקח שטר שאינו מבורר כזה כה"ג אמרי' לא מחית אינש נפשי' לספיקא מאי אמרת עכ"פ לוקח בתרא יקח בזול ויקח שטר שאינו מבורר בהא גופא ידעי' דוודאי אדבתרא לקח דאלו לקח כדינא למה זה נקט שטר שאינו מבורר וזה הוא גופא סברת הרשב"א וא"צ לד' הלח"מ אלא דמ"מ בעובדא דהרמב"ן דאתרמי אשר כל הג' נקטו שטר אינו מבורר ושנים מהם וודאי כשרים אמרי' דע"כ זיל הכי קמדחי לי' וזיל הכי קמדחי לי' וגם הרשב"א מודה דלכה"ג לא חיישי' וכמ"ש:

דרך אחר בד' רש"י נ' דק' לי' לרש"י אי בב"ח נהי דאמרי' ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה היינו דווקא אם לא נתן לו הראשון קדימה משא"כ הכא למה לו ליקח הרשאה משני לכתוב לי' קדימה לדבתרא אלא ש"מ במכר מירי ואמנם לד' הראשוני' יש ליישב דבאמת יל"ד מה זה דקאמר הש"ס הרשאה להדדי מאי להדדי דקאמר יכתוב לו הרשאה ולזה באמת נ' דכיון רש"י שכ' מאי תקנתי' דהאי למימר דל"ת מדאמרי' להדדי דגם בתרא לא מצי למגבי בלא הרשאה ואמנם לד' הראשוני' ה"ק יכתבו הרשאה או ראשון לשני קדימה או שני לראשון הרשאה גמורה ול' הרשאה משום שני לראשון נקט ולעולם אף ראשון לשני מצי למכתב הומנא ומהני והיינו להדדי דקאמר:

אך גם לרש"י יש ליישב דלכאורה היאיך אתי עליי' בהרשאה משני הרי השני עכ"פ כבר נטל קרקעו אלא ע"כ גם הראשון יהיב לשני שטר הרשאה על שמו וכשאומרי' לו בר חד בניסן את אומר להם הרי שמעון על שמי נטל קרקעו שהרי יש לו הרשאה ממני:

מ"ש רש"י שהרי באחריות מכרה לו ר"ל אף שלא הזכירו בגמ' מאחריות היינו משום דקיי"ל אחריות ט"ס משא"כ אי משטרי אקנייתא מיירי הו"ל להש"ס להזכיר:

והנה בקצוה"ח הק' מזה על הר"ן כיון דכאן ע"כ בשטרי אקנייי' מיירי והא דקא"ל בר ר"ט את היינו משום דאין לו עדים הא אילו הי' לו עדים הי' גובה מאמצע חודש א"כ מאי ראי' הביא הר"ן מזה דבהלואה אינו גובה אלא מיום שלאחריו ותי' דכוונת הר"ן משום מוכח מתוכו והניח עוד בצ"ע וכוונתו משום דקיי"ל כר"א דלא בעי' מוכח מתוכו ומ"מ המעיי' בר"ן יראה שכ' בהדי' משום מוכח מתוכו ונ' דע"כ לית לי' לר"א דבעי' מוכח מתוכו בשטרי מ"ום דסגי בעידי מסירה משא"כ בהלואה דגם ר"א מודה דעידי חתימה הוא דמפקי לקלא וטעמא נ' משום דהמלוה המפרסם חתימתן בכל מקום כי היכי דלא לזבין מני' ומ"מ כוון דגם לר"א בחתימה תליא מלתא שוב אמרי' דבעי' גם לר"א מוכח מתוכו:

הנה בהג"א מייתי ראי' מהכא דבשטרות יום א' דר"ח שייך לחודש הבא מדלא אמר לי' רב יוסף בר ל' בניסן את ונ' ליישב לד' החולקי' דבאמת בימי רב יוסף עדן היו מקדשין

בא"י עפ"י הראי' דבימי רבא אירע דבסיס תבשילא דבבלאי בצומא רבא דמערבא וכמבואר במק"א וא"כ אין עדים רשאי' לחתום בניסן סתמא אם הוא יום ל' כיון דשט"ח אינו גובה אלא מסוף היום ודלמא חסרוהו לניסן והיום אייר ויהא גובה מתחלת היום אלא בכ"ט חתימי. ואמנם מה דלא אמר הבע"ד דלכתוב לי' טרפא מל' ואילך דאיהו הוה סבר דר"י לא נקט כ"ט אלא משום דעדן אינו ידוע אם יהי' יום ל' ואמנם אם יהי' יום ל' גם מיום ל' ידחנו:

ומ"ש רש"י מאי תקנתא דהאי נ' עוד לפ' עד"ז דתקנתא מצינו בכ"מ היכי חיישי' למעשי' בכל יום משא"כ הכא דאיהו דאפסיד אנפשי' לזה כ' רש"י דלעלמא לא חיישי' אלא האי כיון דכבר עבד הכי מאי תקנתא:

בענין סילוק אשה מנכסי בעלה פ' מי שה"ג:

ומכר שדהו כ' רש"י המשועבד לכתובות נ' כוונתו דלא מיירי מתני' בג' שדות כ"א בסתם שדהו הבעל המשועבד לכתובו' מדקתני שדהו והני ג' שדות לא מקרי שדהו וכ' רש"י זה ליישב כמה דברי' בסוגיין דהנה תוס' הקשו מ"פ הש"ס תימא נ"ר וכו' דלמא מיירי דלקח מן האשה קודם ונ' דהנה בסוגי' דמקדיש מע"י אשתו הק' בתוס' כיון דאין אדם מקנה דשלב"ל היאיך תוכל האשה למכור נ"מ בטו"ה הא אינם ברשותה בחיי הבעל ותי' דגוף הקרקע עכ"פ ברשותה וכ"כ שם דבטו"ה כתובה ל"ק להו דהתם מטעם מכירת שטרות נגעו בה אמנ' התינח אם מכרה השטר משא"כ אם מכרה השעבוד מכתובתה מאי קנין שייך בזה אמנם התינח אם יקח מן האשה קודם משא"כ אם לקח מן האיש תחלה א"כ כיון שהגוף הקרקע כבר קנוי לי שפיר יכול לקנות ממנה שעבודה ומיושב קו' תוס' ובזה מתיישב לנו ג"כ דקדוק עצום בש"ס לקמן דאמרי' וכי קנו מידו מאי הוה מאי בעי בזה לפריך בפשיטות ותימא נ"ר וכו' אמנם אי לא דמשני בשקנו מידו והוה קיימא לן דבסילוק מיירי א"כ שפיר מצי מיירי שלקח מן האשה תחלה דהא קיי"ל אע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל מ"מ אדם מסלק עצמו מדשלב"ל ולהכי פריך וכי קנו מאי הוה ובזה יובנו ד' רש"י שכ' בשקנו מידו וקיי"ל דמגופה של קרקע קני מידו כוונתו דוודאי אי הוה אמרי' דהאי קנו מידו מהני לקיים הסילוק אכתי לא מק' הש"ס מידי דמצי מיירי שלקח מן האשה תחלה ואמנם התינח אי לא מיירי בשדה המיוחדת משא"כ אי מיירי בשדה המיוחדת לכתובתה הא בהני תנן בהדי' לקח מן האשה א"וו דפשיטא להש"ס דלא מיירי בג' שדות ומהיכן לזה כ' רש"י מל' שדהו:

ובזה מתיישב לנו עוד דקדוק עצום בש"ס דקאמר ותימא נ"ר וכו' מי לא תנן אלמא נ"ר וכו' למה להו כולו האי לימא בקיצור מי לא תנן ויהא הטעם מה שהוא אמנם כיון דהתם

מיירי בג' שדות ומתני' דהכא לאו בג' שדית לא מצי הש"ס למרמנהו בפשיטות ואצטריך לאתוי מטעמא דמלתא וממילא יק' מ"ש הכא ומ"ש התם ובזה מובני' ד' רש"י שכ' לקמן בג' שדות מוקמי' לה וכו' ר"ל להכי האריך הש"ס בלשנא כ"כ משום דמשנתינו בענין אחר ומתני' דהתם בענין אחר:

ואמנם מה שדקדקנו למה נקט הש"ס האי לשנא וכי קנו מידו וכו' יש ליישב ע"ד אחר למ"ש רמ"א דבסילק לא אמרי' נ"ר עשיתי לבעלי וא"כ ש"פ בשלמא אי בסילק שפיר משא"כ אי קנו מידו:

וכ' עוד רש"י הראשונה שנשא תחלה כוונתו ג"כ ע"ד שכ' דלכאורה הי' אפשר לפרש הראשונה שגירש תחלה וכ"ת מאי אהניא לן הא אכתי שנייי' מוקדמת בזמן אבל מיירי שייחד שדה זו לראשונה ואמנם למ"ש רש"י דלא מיירי בייחוד א"כ ע"כ ראשונה שנשא תחלה:

השנייי' מוציאה פ' רש"י כשימות בעלה כוונתו ג"כ דאין המקח בטל לאלתר ואמנם אכתי הו"ל למימר כשימות או יגרשנה כמ"ש הרמב"ם ונ' דלכאור' יל"ד כיון דמתני' לא קתני כ"א ומכר את שדהו ולא קתני ומכר נכסי' א"כ מ' דלכ"הפ מטלטלין יש לו ואמאי לא תגבה שנייי' מן המטלטלין בני חרי וכ"ת מטלטלי לא משתעבדי לכתובה הא כר"מ מוקמי' לה דאמר משתעבדי לזה כ' רש"י דמיירי לאחר מיתה דווקא והתם גם ר"מ מודה וכדי' ר"ת דר"מ מחיים דווקא קאמר ואמנם להל' דקיי"ל בהא כרבנן דאפי' מחיים מדינא דגמ' מטלטלי לא משתעבדו לכתובה כ' הרמב"ם אפי' בגירש להאי דינא: כ' תוס' לחלק בין קנו מידו בנשואה לדשמעתין כוונת' דהתם ה"ט כיון דנשואה היא ידה כיד בעלה ונהי דהקנה לה בעלה לא מהני כיון דידה כידו משא"כ הכא דל"ש יד לוקח כיד אשה:

תוס' ד"ה כאן בלוקח א' הק' אד' רבי למה לא משני רב אשי כולה ר"י ובלוקח א' מודה נ' לתרץ דא"כ אדמפליג בגיטין בין לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש לפלוג בלקח מן האיש בין ב' לקוחות ולוקח א' דבר מן דין הוה רבותא טפי דהרי למסקנא בלקח מן האשה מקחה קיים ובלוקח א' בטל מקח א"וו דלא ר"י הוא ואפכא מסתברא:

הק' רש"א אשטת תוס' דהמק' לא מחלק לר"מ אמא לא קאמר רב פפא בגרושה ור"י כדאמר רב אש ור"מ ונ' דבלא"ה יל"ד אי בגרושה פשיטא והיינו סיפא וכן אשה ב"ח א"וו עיקר קו' הש"ס הי' ק' הל' אהל' התם סתם לן תנא כר"י והכא כר"מ ולענין זה משני ר"פ דגם לר"מ משכחת לדינא דמתני' בגרושה ואמנם מאי דאכפל תנא למתני הך מלתא באשה הוה משום ר"מ וביושבת תחת בעלה והיינו וד"ה דקאמר כלומר דגם לר"מ אתי' מתני' ע"כ: כ' תוס' ד"ה כתבה לראשון דלתי' ראשון לא ק' כולי האי כוונתם דאיכא

למימר מדנקט אחריות דאי ס"ד בשטר בפ"ע קנה לנקוט שטר בפ"ע וכ"ש אחריות דהרי בשטר בפ"ע פליג שמואל ובאחריות מודה ועד"ז צריך ליישב ג"כ לתי' בב"ב מ"מ דמיירי רב בשטר ראי' וע' בתוס' ב"ב שם ובגיטין בתוס' וראש ודוק:

והנה ה"ה פ' ל' ממכירה תמה למה השמיט הרמב' הך דשמואל ונ' דד' הרמב' כד' רש"י בגיטין דרב ושמואל אסקריקי' דווקא קאי וטעמיי' מסוגיין מכח קו' תוס' וכ"ת הרי רשב"א קתני בהדי' הך דאחריות עלה דלקח מן האשה אדרבא משם ראי' מדקאמר בד"א וכ"מ שנא' במה אינו אלא לחלוק ות"ק לא מחלק וכ"ת א"כ מ"פ הש"ס עלי' דרב ל"ק מידי הוא טעמא דפליג ת"ק בלקח מן האיש משא"כ בסקריקין עכ"פ מודה וא"כ ק' אדרב:

והנה הניחו הראשוני' ד' הרמב' בצ"ע דפסק דהא דאבדה דווקא אם נתבטל המקח בלוקח ראשון א"כ מ"פ הש"ס לקמן גבי אשתדיף תגבי מראשון ונ' דמ"מ סברת הרמב"ם עכ"פ טובה היא דנימא הא דלא כ' לראשון משום דהוה סגי בלא"ה אמנם יש לנו לעומת זה סברא להיפך כיון דלראשון שיש לה עדן מקום לגבות מבני חרי לא רצתה לחתום אף דאין לה שום היזק ולא חששה לנ"ר היאיך נימא דלשני חששה לנ"ר להפסיד הכל אמנם התינח אי אשתדיף בני חרי לא גביא ממשעבדי א"כ וודאי סברא זו אלימתא מסברת הרמב"ם ומצי מיירי אף שהמקח קיים אמנם אי אשתדיף בני חרי גביא ממשעבדי א"כ הי' הדין עמה שלא רצתה לחתום ומסתבר כסברת הרמב"ם דדווקא בבטל המקח מיירי ומעתה היינו דאיבעי' להו הך בריית אמאי פירושה אי מיירי בבטל המקח וא"כ מצי' למימר אשתדיף גביא ממשעבדו או דלמא מיירי בקיים המקח וע"כ אשתדיף לא גביא ובעי למפשט דמיירי שבטל המקח דאל"כ תגבי מראשון ואמנם למסקנא דמסקי' אשתדיף גביא א"כ שפיר ע"כ מיירי בבטל המקח. וכ"ת הרי בקו' אמרי' ואס"ד אשתדיף גביא הא גופא הי' רוצה הש"ס להוכיח מסיפא לרישא דאי אשתדיף גביא ע"כ מיירי בריית בבטל מקח דלא כבעל האיבעי' ומ"מ לבתר דדחי הדרי' לכדמעיקרא:

ותמה אני על עמודי ישראל החמ"ח והבי"ש שהחליטו דאפי' בלוקח א' דינא דאבדה אם בפ"א לא חתמה דלמא לא היא התם אמרה בתחלה הייתי רוצה לנסותו אם יעשה המקח בכ"ג ואחר שראיתי שנמנע הייתי מודה בע"כ משום נ"ר וצ"ע:

בענין גביי' ממשעבדי במקום בני חרי פ' מי שה"נ. אשתדיף כ' רש"י נתקלקל כלומר דלאו דנשדפו דהתם התבואה נשדפה ומ"מ הקרקע קיימת ויש לו מקום לגבות אלא הך נשתדפו כמו נשתטפו ור"ל נתקלקלו וד' הר"ן בגיטין נשדפו צ"ע:

וכ' רש"י לאחר שלקחו לקוחות וק' פשיטא ונ' דל"ת דה"ה אם בשעת מקח כבר היתה שדופה וכגון שהיתה אפותיקי ואמנם ממ"נ אפותיקי שאינו מפורש לא גרע משעבוד דעלמא ואפותיקו מפורש תנינא במס' גיטין דאפי' מבני חרי לא גבי א"וו מיירי שלקחו ואח"כ נשתדפו:

דתם וכו' ע' רש"י ותוס' ולולי דברי' הייתי מחלק בע"א דהנה האשה באמת טוענת נ"ר עשיתי לבעלי אלא דלאו כל כמינה להפסיד ללוקח שני שלקח על ידה וסבר דאלו עשתה נ"ר גם להראשון היתה מתרצה ואמנם לגבי הראשין טוענת שפיר דלולי הי' מבטל המקח בלעדה היתה חותמת משום נ"ר וכיון דידע אם ישתדפו ב"ח אחריותה עלי' הרי היא אומרת מה שהב"ד לא יאמינו לה הוה כנשתדפו:

ואמנם מה דהמק' לא חילק בין אפסיד בידי' ללא אפסיד נ' דהוה ס"ל דמידי הוא טעמא דאיבעי' לן כלל היינו דמס' לן הך תק"ח דאין נפרעי' היכי הוה אי הפקיעו חכמי' כל השעבוד מן הלוקח וא"כ אפי' נשתדפו לא גבי או דלמא בשעת גובייגא אמרי' לי' כלך לב"ח ואי ליכא שפיר גבי: וא"כ עד"ז הוה ס"ל בס"ד דכשם שתקנו חכמי' שהלוה יוכל למכור מה שירצה ה"ה המלוה כיון שעכ"פ ע"ע כל הנכסי' ערבאין לו יוכל לסלק עצמו ממה שירצה ול"ש אפסיד או לא אפסיד:

וד' הרמב' פי"ט ממלוה שכ' דאבדה מראשון לכאורה תמוהי' דהרי פי"ז מאישות כ' דמיירי דנפ' כל המכר מראשון ונ' דבאיתות כשכ' דינו דל"ש נ"ר פרט לן דדווקא בנפסד המכר שייך נ"ר ואמנם בה' מלוה שבא לומר דשייך בכתובה ג"כ אפסיד אנפשי' נקט הך גוונא וסמך אמ"ש באישות ומעצמינו נבין דע"כ מיירי שעשתה א' משאר דברי' דל"ש בהי נ"ר וכו': כ' רש"י עביד דקיש והדר מלוה אלקוחות כוונתו דהאי דעביד משכנתא ל"ש למימר גבי' איהו דאפסיד אנפשי' דסמיך אלקוחות משא"כ הלקוחות אמאי סמכי: ובענין משכנתא כוונת רש"י כמ"ש הנ"י דמיירי דווקא במשכנתא דסורא ולא בנכיי'. וכן ב"ח וב' לקוחות כ' רש"י מפ' בגמ' ר"ל דל"ת דברייתא לאו לפרושי מתני' אתא כ"א מלתא באפי נפשה קאמר ומתני' ר"ל דל"ד אם סלקה עצמה מלוקח ה"ה מב"ח דינא הכי דזה הוה משנה שא"צ דמה לי לוקח ומה לי ב"ח:

והנה לרש"י מדוקדק דשנה תנא ותנא בתחלה וכן ב"ח ובתר הכי וכן אשה ב"ח דאלו קתני אשה ב"ח תחלה הו"א דדומיא דרישא קתני דהיינו שכל א' מה"ג תובעי' כל החוב ואמינא כד' התוס' דבכתובה לא אמרי' איהו דאפסיד אנפשי' משא"כ השתא דקתני ב"ח והתם ע"כ מיירי היכא דל"ש איהו דאפסיד אנפשי' וע"ז קתני בתר הכי וכן אשה למימרא דגם בכתובה דווקא דומי' דב"ח וכד' רש"י. ובזה יובן מדוע לא פי' רש"י סוגיין בלוקח

כ"א כנגד כל החוב וכד' הראב"ד בטור חו"מ קי"ח אלא דק' לי' שינוי הסדר במתני':
ואמנם התוס' ליישב זה דקדקו דבלא"ה מאי קמ"ל מתני' דהא מלתא דאפסיד או לא אפסיד הרי לא בהדי' קתני לה וע"כ לא זא"ז וכמ"ש תוס' וממילא קתני אשה לבסוף ע"כ:
ובכוונה ד' התוס' שנחלקו רש"ל ורש"א נ' לי כוונת דבריהם פשוט כיון דשניי' בשעה שנשאת לראשונה הלא גם אז היתה הראשונה מוקדמת ואדעתא דהכא נחתא וז"ל והראשונה שעבודא קודמת. משא"כ הלוקח וכי עלה ע"ד שלא יפרע הכתובה או הב"ח:
ואמנם כוונת רש"ל דהך שניי' אדעתא דזוזי נחית ואין לה עסק בהך ארעא משא"כ הלוקח אדעתא דארעא נחית והרי אתה כאלו מוציא מידו:
והנה בענין מה שתמה הש"ך על הסמ"ע בתי' אקו' בשטת רש"י דנימא לי' לוקח שני לראשון אי שתקת שתקת ואי לאו מהדרנא ארעא ללוה ותי' הסמ"ע דמה ריוח יהא לו בזה והק' הש"ך תינח לשטת הרמב"ם לפי תי' הכ"מ דכי לית לי' פסידא לא אמרי' מהדרנא ה"ה הכא כי לית לי' רווחא לא אמרי' מהדרנא ואמנם הרי אנן לא ס"ל כהרמב"ם והדרא קו' לדוכתא ולדידי נ' דלק"מ דהנה כל עיקר שאנו מבקשים הוא שיעשו פשרה ביני' והנה בגוונא של הרמב"ם מה"ות יעשה לוקח שני פשרה הלא יוכל להחזיר הקרקע ללוקח ראשון ויקבל מעותיו ממנו והוא למה לא יעשה כן הלא ממנו לא יוכל לגבות הב"ח משא"כ לרש"י למה לא יעשה לוקח שני פשרה דהרי גם אם יחזיק הקרקע ביד המלוה לא יקבל מעות ממנו ופשרה הוא שיעשה עמו זה תו"ד סמ"ע ואמנם כוונת הש"ך דבשלמ' מלוקח ראשון שקנה שייך מהדרנא ר"ל יחזור הדבר לכמות שהי' משא"כ בלוה שלא הי' מעולם ברשותו ל"ש מהדרנא: ובענין מה שהק' הלח"מ אד' רש"י ל"ד כוונתו לד' הסמ"ע דלפי פשוטו יק' עליו מ"ש ממתני':
ובענין מ"ש הלח"מ לתרץ מערכין דבריו צ"ע דאכתי מאי קאמר הרמב"ם בהל' ערכין הא למה זה דומה הרי אינו דומה דהתם כיון שהתנה התנה וצ"ע: וד' המ"ל בה' מלוה הל' ד' דהכ"מ בערכין ודוק:
וגם מ"ש הלח"מ לתרץ קו' שניי' של הראב"ד דמיירי שאין ללוקח ראשון לשלם קו' ג' מתורץ בזה ולא השניי' דעכ"פ ל"ש בפשרה כ"א שני' כי ג' עכ"פ לא יפסידו ואין זה דומיה דמתני':
בענין אחריך סו"פ מי ש"הנ. אמר אביי וכו' פי' רש"י אמר לפנוי' והגי' רש"ל דצ"ל לקמן מוקי לה כמ"ש רש"י לקמן גבי אידך דאביי ולי נ' דרש"י רצה לעורר אותנו דלאו דטעה המק' לקמן והוה סבר דאביי קמא בנשואה מיירי דהרי בהדי' אמר ועמדה וניחת כ"א טעה וסבר דגם אידך דאביי בפנוי' מיירי ולזה כ' לקמן מוקי גבי אידך דאביי למימר

דהא הוא דחדית הש"ס ואמנם לדידי גם בהא לא ניחא דלמה יטעה המק' בזה ויסבר דאף דלא קאמר עמדה וניסת מ"מ מיירי בפנויי כ"א נ' דקש' לי' מ"ש נשואה ומ"ש פנויי' דהרי גם פנויי' לאנסובי קיימא וע"ז משני לי' הש"ס דמ"מ משכחת לה אף דתנשא שתסלק הבעל מנכסי' כמו שביאר זה הקצו"הח סי' רש"א וכלפי שראיתי להרב המנוח לפני בקהלתי ק"ק שוראן נ"ע שכ' ע"ד הקצו"הח דלת"ד בירושת הבעל לא מהני סילוק לא שייך למימר הכי ובמ"כ לא דק בזה דעכ"פ תוכל להבריח הנכסים לתתם קודם נישואין לאחריך גופא מהיום ופירי לאח"מ דכה"ג לא יירש הבעל לכ"ע מ"מ ה"ד בפנויי' מש'א"כ בנשואה דל"ש זה א"כ המציא דבריו לבטלה וזה לא אמרי' כ"א אמרי' דכוונתי הי' אחריך לקני בעל לא לקני:

ואמנם לכאורה קש' אמאי בנשואה עדן הוציא דבריו לבטלה הרי אם יגרשנה הבעל או ימות עדן יתקיימו דבריו ונרא' דה"ד בנ"מ דנכנסי' ויוצאי' עמה משא"כ בנצ"ב שהבעל עלי' לוקח גמור ואם מכרן או נתנן קיים ואין לה עלי' אלא דמי' וא"כ כבר זכה בהן הבעל ואם גם יחזירם לה היא או יורשיו הוה כאלו חזרה ולקחתן הימנו וכבר פקע מהם כח זכות של אחריך וכ"ת אכתו דלמא תכניסם לבעל בתורת נ"מ אהא לא סמיך דאתתא מקרבא דעתא אצל בעל' ובוודאי תכניסם לו בתורת נצ"ב כדי להפקיע זכות של אחריך משא"כ בפנוי' דל"ש זה עדן. והנה למ"ש אביי בתריי' משום נצ"ב אתי' להכי ואמנם לדעתי גם באביי קמייתא הל' מורה דאנצ"ב קאי מדלא קאמר אביי וניסת ומתה ש"מ דאפי' מחיים הוה בעל לוקח עלי' וכ"נ לכאור' מדאמרי' דאביי כרשב"ג אמר למלתי' ורשב"ג הרי לא קאמר כ"א במכרה מחיים לא במכר לאח"מ ועד"ז נ' כוונת רש"י שכ' כי האי תנא דאמר מכירתו מכירה ר"ל דע"כ אביי לא קאמר אלא היכא דהיא בעצמה מכרה ולא בנ"מ דחכמי' מכרום דהתם לא הוה מכירה מחיים וכה"ג לא אמר רשב"ג: ועד"ז בארתי בסוגי' דתק"א ד' התוס' ב"ב דף קל"ט שהק' תחלה אדאביי בתריי' ובתר הכי אקמיית' והיינו דקמויתא לא קשיא דאיכא למימר דמיירי בנצ"ב ואמנם אם יש לחלק בין נצ"ב לנ"מ כמו שחילק הסמ"ע בחו"מ קי"ב א"כ הש"ס לישני בתריי' בנ"מ אלא ע"כ דאין חילוק. ואמנם לדבריו י"ל דהש"ס רבותא קמ"ל דאפי' בנצ"ב גרע בנשואה ומטע' דקאמ' אחריך לקני וכו':

ואדרבא כ' שם מסתימת אביי דב"ב שם קאמר בעל יורש הוה והכא קאמר לוקח הוה ש"מ דהתם בנ"מ והכא בנצ"ב:

ואמנם לד' התוס' יש ליישב בסוגיין דקדוק עצום דמאי ס"ד דש"ס דפריך מהא דקאמר אביי איזהו רשע ערום וכי לא ידע דלא קאמר תינשא אמנם הכא ק' לי' כיון דמשיא

עצה הוה רשע ערום למה נימא כלל דכה"ג שוויוהו רבנן כלוקח וע"ז תי' כיון דב"ד מוחין בידה להנשא עד שתסלק הבעל אין עלי' לבטל תקנתם משום דאתרמי דלא עשתה כעצת ב"ד:

כ' תוס' ב"ב קל"ט להק' וכ' שם דאולי אי אמרי' לא פלוג ל"ק מאחריך וכעת הדרנא בי דלא אמרי' לא פלוג כ"א אמאן דאתא בתר בעל משא"כ האי אחריך דאתי מקמי בעל הוה כאלמנה ודבר זה תליא בפלוגתא דלותה ואכלה ע"ש:

כ' רש"י הבעל מוציא אם בא לדין כוונתו נהי דרצו רז"ל שיתקיים הקרקע ביד הלוקח מ"מ בפעם ראשונה לא הי' כח בידם וכמו שכ' רש"י לבסוף ליישב קו' תוס' וכוונתו שם דלגבי אשה בעל קודם ללוקח דהוא לוקח ראשון ולגבי אחריך ליקח קודם דהרי אמר בעל לא לקני. ואמנם בנ"י ב"ב קל"ז כ' תי' אחר דחכמי' הערימו בדבר עד שמעצמם לא עמדו לדין הבעל והאחרי' משום דלית להם פסידא משא"כ הלוקח ומשא"כ במתני' ואמנם מה שהק' הש"ס מ"ש ממתני' ר"ל למה לא יעשו פשרה ג"כ כמו במתני': ומ"ש עוד רש"י גבי אחריך מיד בעל כוונתו דלכאור' כיון דנותן קאמר בעל לא לקני אמאי מוציא הבעל כלל מיד הלוקח ע"ז כ' רש"י דלא קאמר דלא לקני בעל כ"א במקום אחריך משא"כ במקום לוקח וע' בקצו"הח רמ"ח סברא זו ג"כ:

מ"ש תוס' ב"ב קל"ט דלוקח לא הוה לי' למזבין מאתתא תותי גברא צריך להוסיף ע"ד וכ"ת הא הכא אין לבעל במקום אחריך ממ"נ אי לא ידע הלוקח א"כ הרי זבין תותי גברא ואי ידע א"כ הוה רשע ערום:

ובענין מ"ש הבית מאיר סי' צ"א דלוקח לאו דווקא דה"ה מקבל מתנה דאי לאו דעבד לה נייח נפשא לא יהבא צריך ג"כ להוסיף וכ"ת הרי גם אחריך מקבל מתנה הוא ועבד נייח נפשא לנותן לא דמי דהרי ממיעוט זכות שנתן לו מוכח דלא עבד לי' כ"א נויח נפשא כ"ד ובדידה אדרבא כיון דהיא עבדה שלא כדין ע"ד הנותן ויהבא לאחר ואין אדם חוטא ולא לו ש"מ עבד לה האי מקבל נייח נפשא טפי:

ובענין הדרן עלך פ' מי שהי' נשוי בעזרת צורי מחסי ומרים ראשי ובישועת מגינינו אשר בריתו נאמנה נבא לבאר אחת לאחת פ' אלמנה: כ' תוס' דמעשה ידי' גרסי' וכו' ויל"ד דא"כ היאיך שייך תו לגרוס ניזונית ונ' דהנה גם למ"ד ניזוני' ע"כ יש אלמנה שאינה ניזוני' כגון שאמרה אינו ניזוני' ואינו עושה ומעתה לרמז ע"ז לא רצה התנא למתני בהדי' מע"י למלתא באפי נפשי' למימרא דע"כ אניזוני' קאי אמנם לא קתני בהדי' הניזוני' דלא נימא דביורשי' תליא מלתא:

חייבין בקבורתה כך הגי' לפנינו וא"כ אריאשא קאי אמנם ברש"י הגי' אין חייבי' ונ' דזה תליא בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד דהנה משנתינו דמיירי בניזונית א"כ למאי דקיי"ל תשבע בסוף הרי לא נשבעה ולהראב"ד ניחא דאעפ"כ אין חייבין בקבורה משא"כ להרמב' ע"כ סיפא מלתא באפי נפשא והגי' אין וכו' ונ' דלזה רמז רש"י שכ' אם מתה והוא תמוה דאטו מחיים יקברוה א"וו רצה להורות דלא קאי אדלעיל ומלתא באפי נפשא הוא ואמנם מה שהאריך עוד רש"י טובא כ' הנ"י לרמז לד' התוס' דעיקר רבותא היכא דגם יורשי' לא קבלו ירושתה וא"כ מבואר מזה דלא כביש שהחליט סי' פ"ט דלתוס' ע"כ מבואר כשטת הראב"ד דהרי הוכחנו מרש"י כשטת הרמב' ומ"מ מ' מדבריו כשטת התוס' ובאמת בנ"י נסתפק בד' תוס' כמאן ס"ל ונ' לבאר דלפ"מ דמיירי שהניח מטלטלין א"כ ע"כ לא נשבעה דלמה תשבע וא"כ אי תוס' כהראב"ד ממילא לא יקברוה ואמנם יש לדחות דמיירי שיש לה פטור שבועה ומ"מ טפי מ' מד' תוס' כהרמב' מדסתמי דברי' והיינו ספיקא דנ"י: ואמנם מה שסיים רש"י היא תקבור עצמה נ' כוונתו לד' בית מאיר דאף למ"ש תוס' דיורשי בעל פטורין מ"מ אין יורשי' חייבי' אם לא ירשו וע"ש בטוב טעם ולזה כ' רש"י היא תקבור עצמה כלומר משל צדקה. ואמנם בפסקי תוס' מבואר כד' בי"ש ונ' דמחבר פ"ת והבי"ש הוו סברי דהאי יורשי קאי או אין חייבי' אמנם אין הוכחה דמלתא באפי נפשא קתני ולרמז על שו"י וז"כ הבי"מ:

הנה התוס' הרבו להק' ע"ד רש"י ואני בקו"ד אמרתי דאין כוונת רש"י כלל דאי ר"ז באינה ניזוני' ר"ל שסלקו' היורשי' דכה"ג וודאי פשיטא כ"א ר"ל היכא דהיא אמרה איני ניזוני' כה"ג לגבי בעלה מציאתה לבעלה ומ"מ לגבי יורשין מציאתה לעצמה והא מלתא רו"ר ואין ע"כ דייק ר"ז ממתני' דגבי אשה קתני מציאה בפ"ע ובאלמנה כייל למציאה בהדי מע"י אלא ש"מ משום דבאשה אם אמרה אינו ניזוני' מ"מ מציאתה לבעלה א"כ משכחת לה למציאתה בלא מע"י משא"כ באלמנה דאי מע"י לעצמה בכ"ג גם מציאתה לעצמה וע"ז שקיל הש"ס וטרי טעמא דמתני' מאי היא אא"ב כאנשי יהודה ס"ל לתנא דס"ל דיורשי' עדיפי מבעל דמצי לסלוקי לה כ"ז שירצו והבעל אף דיכול לגרשה מ"מ שנוי המשלח א"כ העדיפו חכמי' שוב כחה שאם תאמר איני ניזוני' לא תתן להם כלום משא"כ לאנשי גליל דאדרבא כח הבעל עדיף דמצי מיהת לגרש ולמה עוד יגרע כח יורשי' לגבי מציאה:

ובדברינו יובן שהרי"ף השמיט להא דר"ז דכ"ז ממתני' מוכח לה דלא קתני לה באפי נפשה ואמנם למסקנא מדהשמיטה תנא וא"כ לדידן דקיי"ל ניזוני' תנן א"כ ע"כ הא

דהשחיטה תנא היינו משום דלא תקנו מציאה כלל באלמנה דאי תקנו א"כ אמאי הגריעו כח יורשי' באיני ניזוני' ודו"ק:

וע"ד רש"א בזה צריך להוסיף דהא דבאשה קתני למציאת בפ"ע משום דבחד דוכתא ע"כ אצטריך למתנייי':

ומ"ש הירושלמי דיכולה האלמנה לומר איני ניזוני' כוונתו לכמ"ש האחרוני' דאף דאשה יכולה לחזור בה לד' התוס' כ"ז שתרצה היינו משום דבאשה מזונו' דאוריי' וא"כ חכמי' עשו במע"י חיזוק כשל תורה שלא תוכל לסלק לגמרי כ"א מתורת מחילה משא"כ באלמנה דגם מזונות דרבנן א"כ אם סלקה עצמה לגמרי נסתלקה:

ואמנם אף אני אומר דלד' הר"ן דאשה אינה יכולה לחזור מ"מ אם מת בעלה יכולה לחזור דרש"י פ' ב' דייני ע"כ כר"ן ס"ל דאל"כ למה לא קאמר רש"י דהיא רוצה עכשיו לחזור בה אלא ש"מ דבחיי הבעל אינה יכולה לחזור: ד' רש"י תיהוי לה איבה לפי שבע"כ זנין אותה ועיי' בי"ש שדייק בד' רש"י שלא כ' תיהוי לה איבה ותתגנה בעיני ע"ש סי' צ"ג ובמ"כ הרי ע"כ אתי' להכי דהרי גם הבעל בע"כ זן אלא דלגבי' חיישי' לקטטה וגבי יורשי' לל"ב ומה דלא כ' רש"י לפי פשוטו דתתגנה גם זה ל"ש כאן דאטו יבקשו רבנן שיהא קטטה בין אלמנה ליורשי' אלא דמשום שלם בין אדם לחבירו אין מן הראוי שיוותרו חכמי' על מציאתה של האלמנה ואם עשו כן באשה משום שלם שבין איש לאשתו אין זה ענין לכאן ואמנם בכ"ז לא ניחא להו שיהא קטטה ביניהם:

ומה שסיים עוד רש"י בענין מע"י כוונתו אף דבאמת גם מע"י לבעלה הוא משום איבה היינו טעמא דחשו להך איבה דמע"י טפי משום דהתם הדין נותן שכיון שהיא מקבלה מזונותי' שיהי' מע"י לבעל או ליורשי' משא"כ במציאה דכולא מלתא הוה משום קטטה שיחשדוה שגנבה משלהם כדאי' בירושלמי לזה לא חששו ביורשי':

אריב"ח כל המלאכות וכו' הא מלתא דריב"ח יל"פ על ב' אופני' י"ל דרישא אתי לאשמועי' וי"ל סיפא אתי לאשמועי' והא מלתא תליא בפלוגתת הפוסקי' בדריב"ח בסוגי' דמורדת דאריב"ח מורדת ממלאכה והק' עלי' דתימא איני ניזוני' ואינו עושה ונחלקו בתו' זה מן הפוסקי' דייקי מכאן דאף אם תאמר איני ניזוני' אינה פטורה אלא מעשיית בצמר משא"כ בשאר מלאכות חייבת דשאר מלאכות מ"הת חייבת מטעם עזר ומהם תי' דריב"ח כר"ל דאינה יכולה לומר איני ניזוני' כלל וכלל והנה לד' האומר דדווקא עשיית בצמר הוא כנגד מזונות א"כ שפיר אצטרי' ריב"ח לאשמועי' דמ"מ גם אלמנה חייבת באותן מלאכות משא"כ למ"ד דכל המלאכות הם נגד מזונות צ"ל דעיקר רבותא דריב"ח דמאותן מלאכות של חבה פטורה וכ"ת פשיטא נ' דהיינו רבותא דכ' הג"א לעיל

במכלתין דדווקא בחנם אסורה אשה נכרי' לשמש לאחרי' משא"כ בשכר מקרי דרך עבדות וס"ד דה"ה אלמנה הנוטלת מזונות תחת מע"י הוה כמו בשכר קמ"ל דלא וטעמא משום דאתיא בתק"ח:

ועד"ז אפשר לומר דמייתי הש"ס הכא הא דריב"ל דתלמיד לרבי מחויב כל מלאכות שהעבד עושה והתם אינו נוטל מזונות כל עיקר ומ"מ חייב א"כ לא תהא אשה לבעלה אם גם אינה נוטלת מזונות חייבת כיוצא בזה ולמימרא דהיינו רבותא דריב"ח אף דאשה לבעלה שאני ח"מ גם האלמנה חייבת בהן. ויראת שדי יעזוב ע"ד גדולה שמושה של תורה מלמודה הממית עצמו ש"מ שהוא גדול ממנו:

בענין שבח בנכסי יתמי לגבי אלמנה ב"ב קמ"ד ופ' אלמנה:

העיר אותנו הרש"א בחי' דמ"ש תוס' ליישב קו' ארשב"ם דשייך שפיר מה שהונח בעלי היינו לפי מה שהעתיקו בתוס' ד' רשב"ם דיעקב מת מקמי ראובן אבל לפמ"ש ברשב"ם לפנינו דמת יעקב אחר ראובן א"כ לא אכל ראובן הפירות מעולם אמנם באמת הרשב"ם לטעמי' דס"ל דהך סיפא דראו וכו' לא קאי כלל ארישא ולהכי ליכא קפידא כלל בזה:

ואמנם הא גופא דלא רצה הרשב"ם לפ' דסיפא קאי ארישא היינו דק' לי' א"כ סיפא ל"ל הא גם מרישא ידעי' דלא אמרי' אחולי אחלא כיון דהתנה. ואמנם ד' תוס' דס"ד דאשה עם הבני' שהם בני' נימא אחולי אחלה קמ"ל דלא. ובזה מובן מ"ש תוס' להק' אד' ריבם דא"כ מאי קאמר אחולי אחלי לגבי יתמי דאטו לגבי שאר ל"ש אחולי לגביי' אלא דק' להו א"כ היינו רישא וע"כ משום דהוה אם עם הבנים והיינו כפי' הרשב"ם:

ובזה נבין ד' הרמב"ם שהביא ד' הרי"ף דשמעון אבי' הוא לבדו יורש ראובן ולא הניח כ"א בנות וזה א"ש טפי מדנימא דאחי אבי' הם קטני' עדן ואח"כ הביא ד' ריבם ושינה לכתוב בנות דידן דהיינו אחין אחי אבי' ולא כ' בני אחין ונ' דרצה ליישב קו' תוס' דמאי רבותא דסיפא אלא וודאי דסיפא מיירי בבנות וסד"א דבבני' לא אמרי' אחולי אחלי וכ"ז שהם קטני' יזונו מנכסי אבי' וכשיגדלו יתפרנסו משא"כ בבנות דל"ש זה סד"א דנימא טפי אחולי אחיל קמ"ל. אא"כ בקיצור מיהת הו"ל למנקט וכן הניח בנות אשה דקתני ל"ל:

והנה מד' תוס' מבואר דס"ל כהרשב"ם דשבח נכסי בכלל מע"י וזה הי' מ' קצת כד' הבי"ש צ"ה דגם הראש לא פליג ארשב"ם כ"א באינה ניזוני' אמנם לדעתי א"א לומר כן דא"כ מאי זה דכ' הראש מד' רשב"ם מ' דאינה נוטלת כלום בשבח והיכן כ' זה הרשב"ם לא בניזוני' ואמנם מה שהק' הבי"ש א"כ הך מחילה דכ' הראש למאי הל' נ' דהראש הבין דהרשב"ם דייק להא דשבח בכלל מע"י מרישא דאמרי' ביורשת השביחה לאמצע ואמאי לא תטול גם שכר טרחה בשלמא ברישא גבי אחין כיון דניזון מתפיסת הבית א"כ

ה"ה דשבחא לתפוסת הבית משא"כ הכא דניזוני' בתנ"כ ואמאי לא תטול שכר טרחה אלא ש"מ דאדרבא כיון דניזוני' דתנ"כ מע"י ליתומי' וע"ז דחה הראש דברישא טעמא אחרינא הוה דשותפין אינן מקפידין זע"ז ואחולי מחלה כ"ז שלא חלקה ואמרה ראו ולעולם כהראב"ד דאין שבח בכלל מע"י:

ובד' רמ"א ע' ח"מ דאם לא אמרה לא הי' דעתה לגזול ולא קניא שבח גזילה ואם אמרה אז שייך סברת הרשב"א דמד' לקחה וגזלה:

בענין תפיסת אלמנה פ' אלמנה:

פי' רש"י מה שתפסה וכו' נ' כוונתו ליישב קו' תוס' כמאן ס"ל לר"א אי כרשב"א אי כר' לזה פי' רש"י דלר"א ס"ל דהא דפסקי' לעיל כרשב"א דלא ממטלטלי היינו ג"כ משים ספיקא דדינא והיתומי' מוחזקי' אמנם עכשיו שהיא מוחזקת אדרבא מספיקא לא מפקי' מנה. ועד"ז נ' לפ' ד' רש"י בתשובה במ' והג"א שכ' לחלק בין מזוני לכתובה דמזוני שאני משום חיי נפש וק' אכתי יתקני רבנן דמזוני תגבה ממטלטלי א"וו ה"פ ד' רש"י דרבינא דמק' הוה ס"ל בפשיטות דר' ורשב"א לאו דווקא במזוני פליגי כ"א ה"ה בכתובה ובתדוויי' הוה ספיקא דדינא אמנם אנן ס"ל דבמזוני היא דפליג ר' וס"ל דממטלטלי משום חיי נפש אבל בכתובה מודה וא"כ דווקא במזוני הוה ספיקא דדינא ומהני תפיסה ולא בכתובה:

ואמנם ד' ר"ב בכוונת רש"י וודאי צ"ע וכבר העיר הח"מ סי' צ"ה ע"ד רמ"א שכ' ד' ר"ב לענין מזוני דבעי' תפיסה מסתמא או רה"ר דלאחר תקנת הגאוני' מה לי סתמא או רשות יורשין והבי"ש המליץ לענין מזוני בעד רמ"א ואמנם משני' נעלם אגב חורפיי' מקור ד' ר"ב דלענין כתובה בז"הז פי' כן ד' רש"י וליתא לד' הח"מ שרצה לומר דרש"י לא כ' כן כ"א אדינא דש"ס דלפסק כ' רש"י כן וגם ליתא לד' בי"ש דלענין כתיבה מה חילק יש ואמנם בר מן דין ד' ר"ב צריכין ביאור דעכ"פ מאי חילוק שייך בין מזוני דמהני בהו תפיסה למ"ש רש"י שם ולא כמו שהביא הר"ן בשם רש"י לענין מזוני ולענין כתובה דמחלק רש"י בין רה"ר לרשות יורשי': ואמנם לולי דברי ר"ב הייתי אומר דבאמת ד' רש"י כמעט מצאנו לפנינו ברמב"ם פי"ח מאישות שכ' בהדי' דאפי' לאחר תקנת הגאוני' דווקא למזוני מהניא תפיסה ולא לכתובה ולא ראיתי מי שהעיר עליו בזה אך ראה זה מצאתי מפתח לכל הדברי' האלו ד' ריב"ש בב"י סי' צ"ה שכ' לולי דמסתפינא הייתי אומר דאדרבא לאחר תקנת הגאוני' לא מהניא תו תפיסה כלל וכו' ע"ש וסברתו אמתית ונכונה דאנן לא אשכחי' תפיסה כ"א היכא דאי לא תפיס לא עבדו לי' ב"ד דינא והיינו מקמי תקנת הגאוני' משא"כ עכשיו דתקנו הגאוני' דב"ד יגבוה ל"ל לתפוס ולמעבד

דינא לנפשה ואמנם ד' הרמב"ם דמ"מ למזוני כיון דאין שעבודה כ"א אבנ"ח ואי חזיא דזבני ותמי מקרקעי ועד דאזלא ב"ד גם המטלטלי' מזדבני וזה הי' עיקר טעם תקנת חכמי' במזונות לד' הרי"ף והרמב' דסוגי' בלאח"מ כמ"ש תוס' והר"ן א"כ גם עכשיו מהניא תפיסה משא"כ בכתובה דיה אם תוכל לגבות בב"ד ממטלטלי ולמה נתקן לה עוד דתעביד דינא לנפשה ותתפוס מעצמה כיון דבאמת יש לה מקים לגבות ממשעבדי ואפי' במטלטלי אם כ' לה אג"ק ואמנם ד' רש"י בתשובה דכיון דעיקר תקנת הגאוני' הי' משום דמקרקעי לא שכיח בז"הז א"כ אכתי למה לא נימא דגם תפיסת מטלטלין ליהני לה כיון דקרקע ל"ש א"וו דכל עיקר טעמא דתפיסה מהני היינו משום מזוני דאיכא חיי נפש אבל בכתובת כיון דעכ"פ ב"ד רוצין להגבותה משום דלמא אזלו יתמי ומזבני בנתיי' לא שבקי' לה לתפוס:

ומדאתינן להכי אף אנו נאמר דד' ר"ב בכוונת רש"י הוא זה דגם הגאונים שתקנו דתגבה בב"ד ממטלטלי ניחא להו אי אפשר בענין אחר ומעתה בשלמ' אי תפסה בסמטא או בר"הר דאיכא כמה אמוראי בש"ס דפסקי כר"ט דתפיסה מהניא כה"ג א"כ נח לן שתתפוס בעצמה משנצטרך להגבותה בב"ד מתקנת הגאונים משא"כ ברשות יורשין דמדינא דש"ס אפילו לר"ט לא מהניא תפיסה וע"כ נצטרך לתקנת הגאונים אמרי' כי תקנו להגבות אבל לא לתפוס אמנם כ"ז בכתובה משא"כ במזונו דמדינא דש"ס תפיסה מהניא משום חיי נפש אדרבא אפי' ברשות יורשים מהניא תפיסה וניחא לן טפי מגביית ב"ד. דאתיא מתקנת הגאונים:

ואמנם בענין החילוק בין מזוני לכתובה נ' עוד לולי ד' הראשונים ע"ד מה שאמרו בירושלמי כי עיקר טעמא דמזונות אלמנה לאנשי גליל היא מפני כבודו של מת כי הוא כבודו אם לא תזוז אלמנותו מביתו ומעתה כיון דמזוני לא גביא ממשעבדי וכתובתה גביא ממשעבדא אי אמרת דאפי' חפיסה במזוני לא מהניא שקלא כתובתה ומנסבא ונח לנו מה"ט לומר דתפיסתה ליהני במזוני כי היכי דלא תגבי כתובתה. ועד"ז הי' בנקל להסביר תי' תוס' דרשב"א לא קאמר דמוציא מן הבנות אלא מזון הבנות ולא מזון האשה וה"ט דבשלמא באשה ה"ט כדאמרן דלא תגבי כתובתה משא"כ בבנות: אמנם יש להסביר די התוס' ע"ד אחר במ"ש הראב"ד דהא דאמרי' דאלמנה גביא מזוני ממתנת שכ"מ דווקא אלמנה אבל לא בת וטעמא דאלמנא מתחיל שעבודא מחיים משא"כ בת ומעתה למאן דמפ' דסוגין בתפיסה מחיים א"כ ה"נ דווקא באלמנא מהניא תפיסה הואיל ומחיים שייך תפיסה גבה משא"כ בבת אלא דד' התוס' בסוגיין דסוגיא דשמעתא לאח"מ רהטא:

והנה מה שראיתי לתמוה הוא דראבן במ' והג"א שכ' דאם תפסה האלמנה מטלטלין למזונות תוכל לתתם במתנה לבתה ואמאי הרי אם הותירה ממזונותי' המותר ליורשין וצ"ל דס"ל הא דמותר מזונות ליורשין היינו המותר אף שלא צמצמה מן הראוי אמנם אם צמצמה מן הראוי וודאי תוכל לתת המותר למי שתרצה:

ואשר ראיתו עוד בענ"ד ע"ד קו' ה"ה על הראב"ד פי"ח מאישות שכתב דאם גם הניח מקרקעי למזונות אין במזונות דין קדימה דהחיוב אינו חל כ"א לאח"מ והק' ה"ה א"כ גם בכתובה נימא הכי אך ד' הראב"ד הוא זה כיון דחזי' דאם מכר הבעל הקרקע לא תגבה שוב ש"מ דהפקיעו רבנן שעבודא דמזונות עד שעת גביי' משא"כ בכתובה דטרפא ממשעבדי לא אמרי' ע"כ דחל שעבודא משעת נישואין:

בענין מזונות האלמנה פ' דאל האלמנה. אלמנה ששהתה איבדה לכאורה הי' בידינו לומר דטעמ' משום דנתפרנסה מסתמ' ממע"י כמ"ש הרמבן בא"א אמנם רש"י, לא כ' כן וטעמא דא"כ אפי' יום א' כמי כמ"ש הרמב"ן בא"א: איבדה מזונותי' כ' רש"י של שתי שני' שעברו נ' כוונתו דלכאורה הי' אפשר לומר דאפילו מה שתבעה קודם השתי שנים ולא ניתן לה כיון דלא תבעה כל השתי שנים כבר מחלה קמ"ל דדווקא מאותן שתי שנים מחלה ולא מקודם לכן:

והנה צריך ביאור מדוע פסק הרמב' כלי"ק כיון דקיי"ל דנכסי בחזקת אלמנה קיימי ונ' בניישב ג"כ קו' הבי"ש סי' צ"ב על הרמב"ם דס"ל ביתומי' אומרי' נתננו דא"צ כ"א היסת משום דנכסי' בחזקתה וא"כ מדוע בשהתה בעי' משכון דווקא ונ' דקו' זו ק' בלא"ה כיון דנכסי' בחזקת אלמנה למה צריכה כלל משכון בשהתה ומזה דייק לי' להרמב"ם דע"כ ה"ט דנכסי' בחזקת אלמנה משום דמוכרת למזונות שלא בב"ד אמנם פשיטא דאינה יכולה למכור עד דתבעה מיתמי מזונותי' תחלה ולא יהבי לה נמצא דלקמן דווקא דהיתומי' מודי' דתבעה הוא דשייך נכסי בחזקת אלמני משא"כ בשהתה דלא תבעה כלל וכיון דכ"ז שלא תבעה אין לה רשות למכור א"כ עדן נכסי בחזקת יתמי קיימא ולק"מ קו' בי"ש:

ם:

יתומי' אמרו נתננו ע' רש"י ומה שהקשו עלי' בתו' ויותר מזה מה שהק' הר"ן הא אין אדם פור תו"ז והתימא שלא הק' כ"כ בתוס' ויותר מכ"ז יל"ד הרי ממה דפשיט הש"ס לקמן מלוי ע"כ לשעבר קמבעי' לי' כמו שפי' רש"י גופי' לקמן ותו מאי ל' לשנה הבאה שכ' רש"י לזמן הבא הו"ל למימר וכל מן דין נ' בניישב ד' רש"י בתשובה שכ' דמבריי' דלוי מבואר דע"כ לא איירי סוגיין כ"א במזונות ולא בכתובה ונתקשה בדבריו ר"ב ב"מ

והג"א ונ' דד' רש"י דענין נכסי' בחזקת אלמנה היינו כמ"ש תוס' משום דלהבא לכ"ע עדן הם בחזקתה ונמצא דהיינו דמחלק לוי בין ניסת ללא ניסת וא"כ תינח במזונות משא"כ אי בכתובה ג"כ נימא נכסי' בחזקת אלמנה והיינו משום דמוכרת שלא בב"ד א"כ מה לי ניסת מה לו לא ניסת ומעתה ד' רש"י דוודאי אם היתומים מודים דלא פרעו לה להבא וודאי לא איבעיא לן דנכסי' בחזקת אלמנה אמנם אנן מס' לן אם היתומי' מכחישי' אותה לשנה תמימה דליותר מזה אין מוכרין בשבילה אלא דלהבא אין נאמנין מטעם אין אדם פורע תו"ז אי נימא דלכ"הפ ליהני טענתיי' דלא ליהוי נכסי' בחזקתה מיהת לפי ד' היתומי' או דלמא כיון דלא מהימני שוב הוו נכסיי' בחזקתן וע"ז הק' בתוס' הא כיון דטוען אחר מב"ד לא אמר כלום א"כ ממילא נכסי' בחזקתה אמנם ד' רש"י דבכתובה דווקא ולאחר שנשבעה אמרי' הכי כמ"ש בתשובה משא"כ קודם שנשבעה כיון דאנן מחייבין אותה שבועה כ"ש שאחר יכול לטעון פרעתי:

והנה מה דק' לתוס' אנכסי' דחזקת אלמנה מב"ח ויתומי' כוונתם דוודאי מלוה עצמו ל"ק דפשיטא דנכסי' בחזקת' דגבי יתומי' הוא דאמרי' הכי והיינו דק' להו מיתמי לוה לגבי ב"ח:

והנה כ' תוס' תרי פשטי בענין נכסי' בחזקת אלמנה וכ"כ דמדתני לוי מ' דטעמא משום להבא וע"ז באו לדחות דאדרבא אי ה"ט דלוי למה לי' לאפליגי בין ניסת לפלוג בין תבעה כתובתה א"וו משום דאכתובה ג"כ קאי ולהכי נקט ניסת וכ"ת א"כ טעמא דלוי מאי הוא ומאי בין ניסת ללא ניסת התם ה"ט דאנן סהדי אי לאו דנפרעה כתובתה לא הוה מנסבא תחלה ואח"כ תבעה מזונות וכתובה:

בענין מה שהשיגו אד' רש"י מלקמן במסקנא היינו דמ' להו דע"כ לא ידע הש"ס מדאביי קשישא דאל"כ גם למ"ד בחזקת יתמי שייך למימר הכי וכמו שהק' הרמב"ן אד' רש"י:

מ"ש רש"י נכסי הבעל וכן שנשתעבד בתב"ד נ' דק' לי' קו' תוס' ולכאורה הי' אפשר לומר דאתפסה דלעיל קאי ומשו"ה אמרי' דנכסי' בחזקתה אלא דמס' לן דלמא לא מהני תפיסה כ"א היכא דהיתומי' מודי' שהם חייבי' לה ולזה דחה רש"י דלא מיירי בתפיסה כלל ונכסי הבעל קמבעיא לי' וטעמא דהוה בחזקתה משום תב"ד:

כיצד מוכרת פשיטא לש"ס דל"ש בקרקע דמזונות יגבה מהן דבר יום ביומו ולענין מטלטלי' בז"הז כבר מבואר בפוסקי':

והרי"ף והראש הביאו הך לקמן אחר סוגיי' דטרפא לכתובה ממזונות והיינו משום דמ' להו דהך דזבין ולא אצטריכא לי' זוזי קאי אהך דכיצד מוכרת דמה"ט לא מזבני' לזמן מרובה דלמא לא נצטרך:

ואמנם טעמא דמ"ד ו' חדשי' נ' משום דאורחא דמלתא בין קיץ לחורף דהיינו ששה משתנה שער המקח:
וטעמא דנותנין לה מזונות לל' יום נ' דזמן נישואי' אלמנה ל' יום וכיון דעכשיו עדן לא נתארסה מסתמא לא תנשא בפחות מל' יום:
ארמלתא דזבין ב"ד דזבין ס"ד דווקא אם היא מכרה א"כ עדן לא הגבוה ב"ד ושל יתומי' הוא דמכרה דב"ד נתנו לה רשות הוא דאמרי' אחריות איתמי משא"כ ב"ד דזבין הו"ל כאלו תחלה הגבוה ודידה זבנא וגם עלי' האחריות קמ"ל:
תוס' ד"ה וסמך לה לא כיוונו להק' מאי נ"מ דמע"י נ"מ אלא דל' וסמך לה ק' להו דמ' דיש לה סמיכא טפי וע"ז הק' ותי' וע"ז עוררני תלמיד ותיק וכן פי' פשט דברי' בפ"י ע"ש:
והר"ן תי' לענין מלוה בשטר כוונת דברי' דס"ל מלוה בשטר מוציא מיד מלוה בע"פ וא"כ כיון שיבא להוציא מיד מי שלקח למזונות דהוה מע"פ והלוקח עדן לא פרע לה יקח ממנו הקרקע ולא יפרע לה והשאר שכ' הר"ן הוא תי' בפ"ע תי' ב' של תוס' דאין לפ' בע"א דא"כ מ"ש מלוה בשטר ומ"ש כתובה אף דיש לדחוק דמיירי שהי' כתוב בשטרי מטלטלי אג"ק מ"מ פ"ד ל"מ כן:
וכן מ"ש הראשוני' דדינא דסוגיין שייך גם גבי בע"ת ר"ל ג"כ אי מלוה בשטר מוציא מיד מלוה בע"פ והבע"ח ימכור תחלה למלוה בע"פ ואח"כ למלוה בשטר יחזיר ויטריח. אלא שי"ל דגם לענין מאוחר ומוקדם שייך כן. ועיקר דבריו אלו ע' בקצו"הח סי' רכ"ד דבריו יקרים מפז. ובענין תי' רש"א נ' דתוס' אזדו בתר טעמ' ולזה הקשו מהכא להתם:
ומ"ש הראשונים דאם נתחדש לבע"ח זכות בתר הכי לא אמרי' אחריות דנפשי' לא קיבל עלי' היינו משום דאנן סהדי דעדן לא כיון לכך דלא ידע עדן: וד' הרי"ף בפי' הברייתא דס"ל דאכדי כתובתה קאי האי וסמך לה כלומר דאפי' אותו כדו כתובתה לא תגבה כולו אא"כ סמך לה שתגבה כתובתה אבל יותר מכדי כתובתה לא יהבי' לעולם:
דלא לקרו לה הדרינתה נ' דסברת ספיקא דידן הוא דאי ידעו האלמנה והלוקח דאחריות איתמי ואעפ"כ קבלה עלי' אחריות בהדי' א"כ וודאי אחריות דנפשה קבלה עלי' אלא דלמא לא ידעה ואמנם הלוקח וודאי יטעון דידעה וא"כ י"ל תרעומת גזילה גמורה עלי' דאל"כ וכי משום דקרי לה הדרינתא נפסידנה מזונות א"וו כמ"ש:
בענין דברים שבלב פרק אלמנה ופ' האיש מקדש. בקידושין כ' רש"י קרקע ע' ברא"ש ורש"י ולי נרא' דבמטלטלי כוון שהי' יכול הלוקח למכרן לא סמכא דעתא דמוכר ואפי' גילוי דעת לא מהני:

מנ"ל לרבא עי' רש"י ד"ה דברי' שבלב כוונתו ליישב דאפכא צריך ראי' ולא לד' רבא א"וו משום דע"כ ס"ל לרבא דגילוי דעת מהני ולא בעי' כה"ג תנאי וא"כ לא ילפי' היכא דאיכא אומדנא מב"ג וב"ר וא"כ מנ"ל דבעי' גילוי דעת דווקא:

הק' המפ' על הטור שפס' אפי' אמר לדור סגי בסלוק ונ' דס"ל להטור דבאמת גם למיסק הוה אדעת לדור אלא דאמרי' עכ"פ הי' רוצה שלא יהא עלי' אחריות כ"ז שהיא בארץ אחרת וא"כ גם בלדור היא היא:

בכתובות כ' רש"י ג"כ קרקע והטור הביא בההיא דקידושין בשם רש"י ובההיא דכתובות בשם ר"ח ונ' דמ' לי' טעמא דרש"י שייך דווקא במכר כל מקרקעותי' ואמנם הכא בשמעתין לר"ח סגי אפילו במקצת קרקע ומטעם שכ' שם:

כ' רש"י לא אצטריך שחזרו המוכרים דאל"כ לא נאנס ולזבין אכתי כדאמרי' בקידושי':

זבינא בטעות ע' רש"י נ' כוונתו דאנן אמרי' דגילוי דעת ע"כ הוה דאל"כ הוה דברים שבלב אלא דלא סגי בגילוי דעת דבעי' כתנאי ב"ג וב"ר ואמנם ה"ד או הוה תולה התנאי בעתיד משא"כ אם התנאי תולה במעכשיו כמו ע"מ שאני כהן וכיוצא וודאי לא בעי' כפול וה"נ כן הוה, ומיושב בזה ק' רש"א בקידושין על הרשב"ם ע"ש. ולולי ד' רש"י הייתי אומר משום דזלזלי המוכרים ביותר כדרך בשני בצורת והיינו זבינא בטעות:

א"ה ע' תוס' ולד' רש"י נ' דע"כ ס"ל למק' דבעלמא הדרא זבינא דאל"כ וכי משום לע"ל ישתנה הדין א"וו באותו פעם רצה להורות ר"נ כן וא"ל לא תפלוג בהא משום לע"ל:

בענין מכירה שלא בב"ד פ' אלמנה. בין מן הנישואין ע' רש"י וצ"ל לדבריו הא דלא נקט תנא בהדי' בין לכתובה בין למזונות דס"ד דתרוויי' מן הנישואין וטעמ' מאי לא איבעיא אי ארוסה אין לה כתובה אא"כ כתב לה דוודאי לא עדיפא מנדוניא שכ' המפ' דאינה מוכרת אלא בב"ד אפי' תימא דיש לה לארוס' כתובה מ"מ עכ"פ לא הוה כ"א דרבנן דבאורייי' כמוהר הבתולות כ' וכהני קתני בהדיא מן האירוסין:

אלא אי קשיא למה לי' לתנא למתני מן הנישואין כלל כיון דמן האירוסין מכרת כ"ש חן הנישואין וצ"ל דס"ד אפכא דמזונות גרע מכתובה דבכתיבה ע"כ אינה גובה אא"כ נשבעת משא"כ במזונות דתשבע לבסוף על הכל ס"ד דלא נגביי' אלא בב"ד. לא תפשוט מהכא דיש כתובה לארוסה דאיכא למימר אף דמיירי בכ' לה כיון דיש לה שם כתובה דין כתובה ג"כ אי' לה: משום חינא לד' ר"ח הכוונה דאם תתבזה בב"ד עוד וודאי לא יהי' לה חינא:

ואמנם הא דאמרי' גרושה נמי בעי חינא הורה רש"י דמ' כפשוטא דידי' ולר"ח צ"ל דס"ד כיון דגרשה בלא"ה לאו בת חינא כדאמרי' לקמן דנפיש חינא דידה ומאן דנסבא והכ' קראו אחר ולא קפיד גם אהא לא קפיד לזה קאמר נמי:

ואמנם בענין קושי' רש"א מגיטין כבר כ' לעיל פ' האשה דבפרק השולח לא השיגו תוס' ארש"י דמודו היינו סד"א כד' רש"א וקמ"ל דיותר ממה שהאיש וכו':

תנן וכו' מה שהאריך הש"ס כ"כ ולא קאמר בקיצור למ"ד חינא קשיא היינו דבלא"ה קשה דמרישא הו"ל למפרך דקתני ג"כ אלמנה דווקא אלא דאיכא למימר דלעולם ה"ה גרושה ונקט אלמנה להודיעך כחו דר"ש ומעתה היינו יכולין לומר דלמ"ד חינא ג' מחלוקת בדבר ת"ק דמתני' ס"ל אלמנה ל"ד ור"ש ותנא בתרא סבר בגרושה כר"ש אלא דא"כ ע"כ מודה האי מ"ד דלתנא בתרא הטעם משום א"א רוצה שתתבזה וא"כ ל"ל תו למעבד ג' מחלוקת: וע' רש"י ב"מ ל"ב שכמ' דהש"ס פריך ממזונות כוונתו דבשלמא אי ממזונות פריך א"כ ה"ה השותף משום מזוני נשתתף ומשום מזוני חולק משא"כ אי מכתובה פריך ק' קו' תו' שם:

וע' מ"ל פ"ד משלוחין שרצה לומר דהרמב' מודה דלעצמ' לא מהני ג' הדיוטות ובמ"כ אי ס"ל להרמב"ם כן מהיכי דייק תו דלאחר מהני בינה לבין עצמה כיון דמצי לפ' הך דלעצמה מיירי בג' הדיוטות ומאי דפשיט לי' למ"ל סברת הרשב"א כיון דשלוחו של אדם כמותו מאן מקנה לי' ק' תק' לי' לנפשי' הא דאמרי' בגיטין פ' התקבל דאי לאו דבעי' חזרה שליחות אצל הבעל יכולה האשה לעשות שליח הולכה דבעל לשליח קבלה דידה א"כ הכא מ"ש היא נעשית שליח להקנות ושלוחא דנפשא לקנות ומ"ש. אלא דבאמת מרש"י שם מ' דלאו בגיטין בלחוד דינא הכי מ"מ עדן לא פשיטא מלתא כולי האי:

וכותבת למזונות מכרתי פי' עצה טובה כמ"ש המפ' ואמנם הא דקתני לה הכי דווקא היינו דהכא איכא קפידא טפי בדבר דבשלמא אם גובה הרבה ביחד כדרך לגבות לכתיבתה ידעו הכל דלכתובה מכרה דלמזונות לא תוכל למכור ביותר מי"ב חודש משא"כ כאן דמוכר ד' וה' פעמים דהיינו מעט וודאי יסברו דלמזונות מכר ולכך תכתוב למזונות מכרתי שידעו כי השאר לכתובה: וגרושה לא תמכור כ' רש"י לכתובתה דלכאורה הי' אפשר לפ' דלמזונות מיירי ובמגורשת ואינה מגורשת אא"כ בחיי בעלה ואז באמת מוכרת שלא בב"ד:

ואמנם דתני לה תנא הכא דאי תנא לה לעיל במתני' הייתי אומר דדווקא ביתומים דינא הכי להכי קתני לה השתא בפ"ע לומר דאפי' בחיי בעלה לא תמכור אלא בב"ד:

לא עשתה ולא כלום כתב רש"י כי היתומים יכולים להחזיר לה מעותי' כלומר דוודאי כ"ז דאין מעות ביד היתומים לא מבטלי' שומא כי היכא דלא ליחייבו במזונותי':
כ' תוס' דר"נ לא מפליג כוונתם דבשלמא לענין שבוע' שתשבע לבסוף יש חילוק בין מזונות לכתובה משא"כ בהכרזה:
אי דאכריז לעצמה מ"ט לא דמ' לי' דכיון דאכריז ולא אתי לקוחות שלקחו ביוקר מאי נ"מ במאן שם לה וע"ז תי' דמ"מ שייך מאן שם לה דמי הקנה לה דהיינו לד' התוס' דפי' בב"ד הדיוטות ולד' הרמב"ם משום שהיתה לעצמה ממש:
והנה תוס' לטעמיי' יישבו הל' ותובעו הכרזה ולד' רש"י צ"ל משום דשבועה אינה בכל כתובה כמ"ש הרמב"ן בזה לד' הרי"ף משא"כ הכרזה דבעי בכ"ג:
פי' רש"י מתני' מני ת"ק כוונתו דאי לאו את"ק קאי ממתני' דלעיל הו"ה למפרך כמ"ש תוס':
פי' למ"ש תוס' דשבועה גרועה מהכרזה כי בשבועה חשדא לה דבמזיד זלזלה משא"כ בהכרזה דמדלא מכריזין לא אתי לוקחי' והזלזול מקח ממילא אתי: בענין מכירה בטעות פ' אלמנה:
ראיתי לעורר בזה על איזה ענינים בענין אונאת קרקעות הנה תוס' פ' האיש מקדש צידדו אי בפלגא הוה ביטול מקח וכדמ' מד' הירושלמי ודר"נ ב"מ פ' המקבל לאו דווקא או דלמא דר"נ דווקא וביתר מפלגא הוה ביטול מקח והירושלמי באמת הו"מ לשנויי דבמתני' ליכא עדן ביטול מקח זה תו"ד תוס' וע' סמ"ע וש"ך חו"מ סי' רכ"ז ואמנם לילי ד' תוס' הייתי אומר דסידור ד' הירושל' כך הוא בתחלה הוה סבר דמקרקעי הוה ג"כ ביטול מקח ביתר משתות ואצטריך לשנויי דמתני' מיירי בהוזל והוקר ואמנם בתר הכי מסיק דר"י מודה דבעי' דבר מופלג דווקא והיינו יתר מפלגא וא"כ לא אצטריך כלל לתי' קמא ומתני' כפשטא:
והנה הרי"ף אייתי ראי' מר"נ פ' המקבל ואף דאיכ' מיהת לדחוי דביתר מפלגא מיהת איכא ביטול מקח מ"מ לי' מדאמ' ר"נ סתמא אין אונאה לקרקעו' ש"מ דס"ל דבכלל אונאה הוה ביטול מקח וכשם דלאו דלא תונו ע"כ לא שייך כלל בקרקע דאינה נקנה מיד ליד ה"ה דאין ביטול מקח כלל בקרקע:
ואמנם בענין הקו' מר"נ דפ' הזהב שנדחקו הראשוני' למימר דר"נ משמי' דרב אמי קאמר ולי' לא ס"ל לדידי הי' נ' לחלק בפשיטות דהנה לכאורה מידי הוא טעמא אפי' ביטול מקח לא יהא בקרקע כדאמרי' בב"ק ומייתי לה הרי"ף דקרקע שוה כל כסף והיינו משום דהקרן לעולם קיים וברבות הימים יעשה פירו' כנגד כל השיווי וא"כ התינח אם נתאנה

ליקח משא"כ אם נתאנה מוכר אמאי לא יהי' ביטול מקח ומעתה הא דר"נ בהזהב קאי אנתאנה מוכר ולהכי קאמר שפי' דביטול מקח יש להם ואפי' במטלטלי מצי' למימר משא"כ ההיא דהמקבל דמיירי בנתנה לוקח שפיר אמרי' דאפילו ביטול מקח אין כאן ועי' לפנינו:

ואמנם בענין הך ראי' דב"ק לילי דמסתפינא הייתי אומר דהתם ענין הדברים מטעם אחר הוה וע"ד דאמרי' בגיטין הניח מלא מחט גובה מלא קרדו' משום מעשה דקטינא דאביי וא"כ היא היא דאמרינן בב"ק דבקרקע שוה כל כסף:

במתני' טעמא דת"ק משום דבכלל מכירתה דינר א' שאין לה רשות למכור ומספיקא איזו דינר הוא כל המקח בטל וה"ה אם היתה מוכרת במנה ודינ' הוה דינא הכי אלא דהתם גם רשב"ג מודה ובמנה הוא דפליג וטעמא כיון דהיא הי' לה רשות למכור במנה א"כ מכירתה קיימת אלא דגרמה להם פסידא א"כ תשלם להם האי פסידא ותו לא מידי אא"כ השחיתה נחלתם בשדה בת ט' קבין:

מ"ש וכו' נ' לפ' דה"פ דב' מיני שלוחים יש א' הנוטל באמונ וא"כ הריוח שלו והשני שהוא שליח ממש ומצי בעלי' למימר לתקוני שדרתיך הכי מ"ט כיון דהריו' לבעלי' למה לא יאמרו לתקוני שדרתיך וכ"ת הרי כיון דאין אונאה לקרקעות לשטת הרי"ף לא אמרי' לתקוני שדרתיך כדאמרי' בב"מ פ' המקבל הרי כבר כ' לעיל דהתם בלוקח והכא במוכר:

כ' רש"י שלוחו לשוק ר"ל לאפוקי לחנות דהוה דבר שיש לו קצבה לד' רש"י ואמנם ד' התוס' כהרי"ף ודחו כל הסוגיא לרש"י ע' וק"ל:

ואמנם קו' הג"א מהירושל' ע"ד רש"י דלכאור' באמת מ"ט לא תי' בירושלמי דמתני' מיירי שהוסיף מדעתו הלוקח אלא דא"כ תינח לר' יוסי ואמנם לר"י ק' וא"כ גמ' דידן דמוקי לרש"י מתני' כר' יוסי שפיר מדעתו ולהכי ג"כ לא פריך הש"ס קו' הירושלמי:

הסבר לד' הרי"ף דדרך שמעדיף לשליח שיבא בכל פעם אלי' ואמנם בלא מעות המשלח לא יוכל לבא וא"כ שפיר חולקין:

סיפא דמתני' דאתי לאשמועי' דווקא במנה הוא דמבטל דינר המקח ולא ביותר ואלו מכרה בד' מני' לא הי' המקח בטל אלא דהכא משום דג' מנים מכרה קיים משו"ה באחרין מכרה בטל:

בענין מכירה ע"י שליח פ' אלמנה. לי לתנא וכו' דקמבעיא לי' אי נימא דכיון דמעביר הוה א"כ כבר בטל לי' שליחותי' או דלמא כיון דעכ"פ גלי דעתי' דלתך ניחא לי' דלזבין לא אכפית ליה אפילו אי אינש דעלמא אתי וזבין האי לתך:

ואחת מדעתי ע' רש"י כוונתו דאף מ"מ מעביר ע"ד בע"הב הוא מ"מ אינו כ"א לאחר שכבר עשה שליחותו ואז שוב לית לן בה:

והנה בכ"מ תי' בשם הר"י קורקוס ד' הרמב"ם בה' מעילה שפי' סוגי' הגמ' במס' מעילה ע"ד אחר ואמנם מ"מ מה יאמר בסוגיין הלא לפנינו מבואר זבין דדווקא אי כמעביר הוא דאצטריך לתי' הש"ס דאמר א' מדעתי וכיון דהרמב"ם פסק דמוסיף ע"ד בעה"ב לאו כמעביר למה לי' האי תי' לזה נ' דפשט ד' הרמב' הוא לגמרי ע"ד אחר הרמב"ם לא כ' כלל בתרי בבי קמייתא כמה חתיכות לקחו האורחין ולזה נרא' דמיירי שאורחין לא לקחו כ"א חתיכה אחד והשתא אי מוסיף כמעבי' אפי' לא לקחו כ"א חתיכה א' מ"מ הרי נתבטל השליחות ושליח מעל משא"כ עכשיו ואמנם אם אמר א' מדעתי א"כ מאן מוכח דברשות בע"הב לקחו החתיכה שלקחו דלמא ברשות שליח לזאת אמרי' דשליח מעל ולא בע"הב:

תוס' ד"ה הא מדסיפא ע' רש"א ולי נר' דקושי' תוס' היתה דכיון דהאי מקשה לא קפיד שיהא רישא וסיפא בחדא בבא א"כ טפי הוה לי' למוקמי רישא באוזיל ולמפרך מסיפא ולא יהא צריך לדחוק ולמימר דדינר מקרקעי קאמר: באו"ד ועוד מצינו למימר כוונתם דטעה לאו היינו מעבי'. וברא"ה הק' אי דינר מקרקעי קאמר מ"פ רשב"ג בין גינה בת תשעה קבין ונ' דכוונ' רשב"ג אי בשעת מכירה הוה השחתת נחלה א"כ לא מהני חזרה אח"כ ואי לא מהני חזרה:

תוס' ד"ה א"ה שליח אמאי מעל א"נ מעיקרא הוה סבור מדרבנן כוונתם דבשלמא אי מעביר הוה אע"ג דלא הוה מעביר ממש דרבנן גזרו כה"ג משא"כ אי לאו כמעביר אמאי יגזרו רבנן כלל:

ה"נ בקטיני ע' כ"מ פי"ז מאישות מ"ש לתרץ בזה ד' הרמב"ם ולי נ' דבאמת הא גופא הוה ק' להש"ס התירו חכמי' למזבן למחצה ולשליש ולרביע כיון דאפושי שטרא או אפושי בע"ד ואמנם אם באנו לחלק כן א"כ אין כאן מקום לומר כתובת אשה בזיבורית דאי הכי מהיכן משכחת כולהו זיבורית בהדי הדדי והיינו דמשני בקטיני ר"ל כיון דע"כ אשה דזיבורית לחוד הוא דמשתעבדי לה בקטיני היא דגביא וע"כ צריכה למזבן למחצה ולשליש וא"כ אין כאן מקום למתקן לא' ולא למאה ומיושבים ד' הרמב"ם וגם ד' הש"ס וא"צ לד' הכ"מ כי דיחוי בעלמא הוה:

ובד' הכ"מ האלו מיושבי ד' הטור בא"ע שכ' מסקנת הרא"ש כרב האי ובחו"מ כ' הרא"ש לא הכריע דהנה מדכתב הרא"ש סתם ל' המשנה ולא פי' דמיירי בקטיני א"כ כרב האי בהא מיהת ס"ל אמנם דלמא לא היא התם משום דכהרמב"ם ס"ל פסק כן ושפיר

בא"ע כשכ' הנ"מ בין רב אלפס לר"ה כתב כי הרא"ש לא הכריע דהתם אפשר טעמי' כד' הרמב"ם:

בענין מכירה ע"י שליח פ' אלמנה וסיומ' לשיעורי ימות החורף תרי"ג: רש"י והאחר מר ע' תוס' מ' להו דבכוונ' רש"י דאמר מר לאו דווקא והק' להם אמנם לדידי נ' דר דרש"י הקש' דלכאור' עדן דלמא ביטול מקח יש לקרקע ולזה כ' רש"י דמר דאמר כן ע"כ אביטול מקח קאי דאל"ה שאי קמ"ל מתני' היא א"וו דביטול מקח אשמועי':

ובענין קו' ב' של תוס' נ' ד' רש"י דוודאי מעיקרא ה"ק לדידך דאמרת כיון דלדידן לא' ואפילו למאה אף שהוא טוען דקפיד לא מהני א"כ גבי אינא' דלדידן לא הוה ריעותא ג"כ א"כ כ"כ לא מהני אפילו טוען ומשני להו ר"נ דאונאה וודאי ריעותא הוה אלא דברע"ה אמרי' דלא מכר הקרקע בזול כ"א קנה המעות ביוקר ואמנם תינח אם מכר בע"הב משא"כ בשליח והבע"הב טוען כנגדו וודאי אונאה הוה ריעות' גמורה:

ואמנם דלא רצה רש"י לפרש כמ"ש תוס' מזה ראיה למ"ש לעיל מזה דיש חילוק בין מוכר דשייך בי' אונאה בקרקע ובהכי מיירי בסוגיין ללוקח: ומנא תימרא פי' דלמא כיון דשלוחי של אדם כמותו אף דטעה שליח הוה כמוחת:

ומ"ש מהא דתנן הא דלא פריך לעיל בסמוך הך קו' נרא' דהתם איכא למימר דבאמת ביתר משתות קאמר ר"נ והו"ל קצבה משא"כ כאן דקאמר כאלמנה ובאלמנה גופא דינר לאו דווקא וזה נר' כוונת הרא"ש שכ' דמ' מסוגיין דדינר לאו דווקא והיינו כדכ' מדפרי' הש"ס הכא דווקא:

והנה לנו בסוגיין ד' גווני חדא זבין לתכא וזבין כורא וחדא זבין כורא וזבין לתכא וחדא לא' ואפילו לשני' ועוד שליח כאלמנה. ונר' ע"ד דרוש סיים דניאל ספרו אחר שצייר מעמד ישראל בעקבא דמשיחא והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים כככבי' לעולם ועד נ' הכוונה דהנה בדורות הראשוני' הי' זכות גדולי ישראל על א' מאה מזכות מלמדי תינוקות דהנה ר"ע העמיד כ"ד אלף תלמידים ודבר זה א"א למלמד תנוקות דאין מוסרין לו יותר בפ"א מכ"ד וכיוצא ואמנ' עכשיו שנתקיים בנו וחכמת סופרים תסרח הדבר בהיפך כי המשכיל במכמת התלמוד ידום ואך המלמד תנוקות עדן יעשה קצת פירות אמנם גם פירותי' לא יעלו מעלה בקדש כאשר מקדם קדמתה כ"א יאורו מעט כככבים האלו. וז"ש והמשכילים המה מופלגי התורה לא יאירו לאחרים כלל כ"א יזהירו לעצמן כזהר הרקיע אבל ומצדיקי הרבים דהיינו מלמדי תינוקות יאירו לעולם ועד אבל רק כככבים והנה הת"ח המה שלוחי דרחמנא והמה עובדי האדמה ר"ל משלימים בני האדם והם בב' מדרגות המשכילים אשר עלי' להשלים בשלימות והיינו למזבן כורא

שדה חשוב והמלמדי' אשר די להם למזבן לתכא ואם דזה זבן כורא וזה לתכא היינו איבעין וקיימ"ל בלתכא וזבין כורא דמיסיף הוה. והנה לאו כל אדם זיכה להעמיד תלמידים ויש שאין לו מכשירין כלל וזה לא' ולא לשני' כי ישב בדד ויעסוק בתורה ויש אשר מכשירין יש לו אמנם אין לו מקום להרביץ תורתו כ"א ביגיעה. וע"ז אמרי דלא' ואפילו למאה. והנה כ' תוי"ט במ' אבות דכשם שאמרו בהורא' תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הוא בכלל כי רבים חללים הפילה ה"נ בהעמדת תלמידים ויש לדחו' דתלמי' שאני דאר"י ומתלמידי יותר מכולם והנה אין דרכה של אשה לחזור אחר איש אמנם באלמנ' עבדו רבנן תקנת' טובא משום חינא וז"ש ר"נ ס"ל כתיו"ט ואמר שליח היינו הת"ח כדיינין לענין הוראה ורבא אמר כאלמנה שצריכה לחזור אחר בעל ועד"ז המלצנו בפ' השבוע הפסוקים ועבדתם את ה' אלקיך וברך וכו' עד אמלא דפתח בל' רבים וסיים בל' יחיד ואמנם אמר כי כל עבודתם תהי' בציבור ולא תאמר כי תפסיד בלמוד תורתך עי"ז לא כן כי הנה ד' רז"ל משען לחם זה תלמוד ומשען מים זו אגדה וכן אמר בזה כי אדרבה ומתלמידי יותר מכולם כי עי"ז יברך את לחמך דהיינו תלמוד הלכה ואת מימך היינו אגדה ועוד כי המזכה רבים אין חטא בא על ידו והיינו והסרותי מחלה מקרבך דהיינו יצ"ה ואמנם אמר לא תהי' משכלה ועקרה ר"ל שכל תלמידיך לא יהי' בהם תלמיד שאינו מקבל וגם לא יהי' בהם ח"ו שנה ופירש שהוא יותר מכולם ולא תאמר כי א"כ תלמידיך ימלאו מקומיך ואתה תלך לגורלך קודם זמנך לא היא כי ד' הרב וד' תלמיד ד' מי שומעין והיינו אף שלא יהי' בתלמודך ומשכלה את מספר ימיך אמלא. כן יזכני ה' למלאות בתורה ובמע"ט ימינו ושנותינו עד בא הגואל בב"א. סימתי שיעורי החורף כ"ד שבט ביום לידתי תרי"ג:

בענין שום הדיינין פ' אלמנה:

אבאר בקיצור ד' הרמב"ן והרמב' במשנה זו לדברי' פחתו והוסיפו לאו בחדא בבא מתניי' דפחתו מיירי בכ"ג בין במטלטלי בין במקרקעי ומכרן בטל לגמרי מ' והוסיפו יש חילוק בין מקרקעי למטלטלי במטלטלי דינא הכי בין בלוקח בין במלוה ששתו לו דמידי הוא טעמא דלא יהא כח הדיוט חמור והרי גם בהדיוט אמרי' בשתות דמחזיר אונאה אלא א"כ האי מכרן בטל היינו אם לא רצו ב"ד להחזיר אונאה דומי' דהדיוט אבל אם רצו להחזיר המכר קיים ג"כ דומיא דהדיוט משא"כ בפחתו דטעמא משום לתקוני שדרתיך ולא לעוותי א"כ בכ"ג המכר בטל ואפי' רצה הלוקח להחזיר אונאה וזה דלא כהלח"מ אמנם במקרקעי דבהדיוט אין אונאה לקרקעי' גם בב"ד דינא הכי אך מתני' מיירי במלוה ששמו לו ע"כ וכיון דנתאנה בטל המקח ומ' מד' הרמב"ם דכה"ג לגמרי בטל המקח

ואפי' החזרת אונאה לא מהני וא"כ ל' דמתני' דייקא טפי במקרקעי מבמטלטלי ומדברינו מבואר פלוגתת הרמב"ם עם הפוסקים בהא גופא אי מהני החזרת אונאה דלהרמב"ם כל עיקר טעמא משום דיהבו להו דין הדיוט וא"כ כי היכי דהדיוט מחזיר כן ב"ד יכולין להחזיר אבל דווקא בהוסיפו ודווקא במטלטלין ואמנם לש"פ דהטעם דהוסיפו השוו לפחתו א"כ בשנים מכרן בטל דווקא:

ובזה יובנו ד' רש"י בקידושין מ"ב שכח' שום הדיינין ב"ד ששמו נכסי לוה למלוה כוונתו ג"כ דהוסיפו לא משכחת דמכרן בטל כ"א בב"ד ששמו למלוה ולא בלוקח כלל דבקרקע אין אונאה ובמטלטלי אין המכר בטל. ואמנ' מ"ש רש"י זה בקידושין דווקא היינו דהתם מסקי' להכא דאין אונאה לקרקעות וזולת זה הייתי אומר דבאמת מכרן בטל היינו אם לא רצו ב"ד להחזי' אונאה:

כתב תוס' פר' השליח דלהכי לא משני הש"ס יכולין למחות בפחות משתות דגם שמואל מודה בזה ונדחקו מדוע רוחות גרע ולולי דברי' נרא' דוודאי אי אית לי' לשמואל שיש סברא בעולם למימר מה כח ב"ד יפה לכה"פ בפחות משתות איתא להך סברא אלא דהש"ס משני דלית לי' לשמואל כלל מה כח ב"ד יפה ואפי' ברוחות יכולין למחות:

כ' רש"י פ' השולח יתומים קפנים כלומר דלכאורה היינו אמרי' מל' שבאו דקאי אגדולים וכ"ת גדולים אפטרופוס ל"ל בפחות מבן כ' דאינם יכולין למכור בנכסי' לזה כ' רש"י בקטנים ממש דווקא איירי דזולת זה כלומ' בני י"ג יכולי' לחלק דאין ענין חלוקה למכיר' כמ"ש הפוסקים ומ"מ מ' מד' רש"י כשטת ר"ת דאפי' בכולם קטנים מיירי ולא כהרמב"ם דמיירי במקצתן גדולים וההיא שבאו ה"ט כיון דהם אמרו לאו ע"כ שמעי' להו א"כ בעי' שבאו מה"ט שפיר:

מ"מ הכי הוה מעשה וכו' י"לד אכתי במ"פ ונראה דבפלוגתיי' תליא פלוגתת רב יוסף ור"נ בגיטין אי רבי הדר בי' ג"כ מבטלו מבוטל או לא דהנה לרב דימי דס"ל דהחזיר ר' המעש' משום דהוה טעה בדבר משנה א"כ ע"כ ליכא למימר כר"נ דהתם ממונא הכא איסורא דנהי דיש לחנק מ"מ לא עדיף עדן משיקול הדעת וכיון דעכ"פ בחיסור ס"ל לרבי דלא אמרי' מה כח ב"ד יפה מאי דבר משנה איכא תו א"וו משום דר' כבר מקמי הדר בי' לגבי דרשב"ג בבטלי מבטל ושפי' הו"ל דבר משנה דמה באיסור' אמרי' מה כח ב"ד יפה בממונא לא כ"ש ואמנם ר"נ ס"ל כר"ס דבאמת לא עשה עדן ר' המעשה א"כ לא הו"ל דבר משנה כלל ושפיר נוכל לומר דהכא ממונא התם איסורא: כוונת התוס' בגיטין הוא דוודאי בכולה ש"ס מחנקי' בין ממון לאיסור אמנם בממונא דטעו דהב"ד עשו עול במשפט מקרי ממונא דאית בי' איסורא וד' ר"י דלא מחלקים ור"נ לתי' קמא מחלק ולתי'

בתרא ולאו דלא ידעו בתי' קמא מר"נ דכתוב' אלא דלא רצו לומר דסוגיי' דגיטין שייכא בתי' הש"מ דכתובא דר"נ מיירי בלא טעו:

בענין הכרזה פ' אלמנה. כ' הסמ"ע ק"ט דטעמ' דאיגרת ביקורת ביותר מפלג' בטל מקח משום דדווקא במוכר עצמו אמרי' אין אונאה נר' הסברא דהתם מימר אמר אדם רוצה בקב לדידי שוה יותר וע"ד שאמרו בכלים של בע"הב אין בהם אונאה משא"כ בב"ד דל"ש זה:

ב"ד דזבין כתב רש"י שדה יתומים למזון וכו' דבריו בהשקפה ראשונה צ"ע גדול כיון דהש"ס מסיק דרבותא משום דס"ד דכל דזבין מב"ד אדעתא למיפק לי' קלא זבין וכפיר' רש"י בעצמו דהיינו משום הכרזה וא"כ ע"כ לאו במזון האשה מיירי דהני ל"צ הכרזה ונ' בנדקדק עוד בדבריו לאיזו צורך כתב שדה דווקא וכן מה שסיים אחריות איתמי א"וו דק' לי' לרש"י אף למאי דשני הש"ס בי דינא אצטריך לי' וכו' אכתי לא הו"ל למימר כ"א באחריות ואמנם אחריות איתמי לאיזו צורך נקט א"וו דרב יוסף חדא דאית בי' תרתי בא לאשמועי דס"ד דמצי הלוקח למטען יתמי לאו בע"ד דידי נינהו וב"ד איבעי להו למפצי לי' קמ"ל דלא ואמנם בגוונא דזבין בהכרזה דידע הלוקח כי מוכרי' נכסי יתומי' אין זה טענה משא"כ היכא דמכרו למזון האשה וכו' דמוכרי' שלא בהכרזה סד"א דמצי למטען כן ואמנם אעפ"כ בבית המפורסם של מי הוא אכתי אין זה רבותא כ"כ ולזה כ' רש"י דהיכא דמכרו שדה של יתומים ומכרו אותה למזונות דמוכרין בלא הכרזה אעפ"כ אחריות איתמי ואמנם הש"ס דלא רצה לתרץ כן אד' רב יוסף ה"ט דמ' לי' דגם מאלמנה אשמועי' הך מלתא משא"כ השתא דאצטריך ב"ד א"כ מלתא אגב אורחא קמ"ל:

ועד כמה עד פלגא אפשר להסביר טעמא דרשב"ג בנבין טעם הפוסקים דמפלגא ואילך יש ביטול מקח בקרקע ונ' דתרתי מיני אונא' הם חדא שהלוקח מאנה עצמו וזה שכיח במטלטלין שדרך לפרכסן ולא הוה אונאה דמטיא עד פלגא ואמנם אונאת גדולות רובם מחמת המוכר שהוא רמאי הם ובזה אין חילוק בין קרקע למטלטלין וגם בב"ד איכא למיחש להכי שהטעו את המוכר במקח כה"ג:

סברת רב האי דאין מכריזין עדיף היינו דהא דבטל מקח לרבנן טעמא משום דאמרי' דלא דקדקו בשומא אבל כשאנו רואין שדקדקו יותר מן הדין אזיל ה"ט והיינו דווקא בדברים שאין מכריזין:

בענין ממאנת שניי' איילוני' סו"פ אלמנה. תוס' ד"ה ולא בלאות נ' כי בדקדוק כ' תוס' דבמק"א פי' רש"י ולא בלאות משום דלפי פירושו בסוגיין ל"ק כולו האי דדקדק לפ' דדווקא בלאות אותן הבגדי' שהכניסה לו בשומא הוא דהפסידה דהתם ה"ט דהו"ל כאלו

זקפן עליו במלוה ואפי' אתנהו מקרי לתניהו ואמנ' דווקא בבגדי' דלבלות קיימי ולקמן דקאמר אי דאתנהו וכו' אי דליתנהו לצדדין קאמר בנ"מ כל מה דאתנהו ובנצ"ב מכל מילי אך לא מבגדי' וכמ"ש. וע' תוס' יבמו' פ"ה מה דק' לפי' תוס':

כוונת התוס' ד"ה אי דליתנהו לבאר ד' רש"י מדוע פי' ד' ש"ס במכר שלא כדין דווקא וד' הר"ן משום דס"ל לרש"י דאנן השתא קרנא הוה קיי"ל והכל מקרי שלא כדין אך ד' התוס' דהוכרח רש"י לזה מדקאמר בתר הכי באיילונו' ג"כ איפכא מבעל והתם מבעל והתם ע"כ אשלא כדין קאי וסרה תלונת הר"ן:

מ"ש הרא"ש עוברת וחברותי' כגון בהזורק וכו' כוונתו לחלוק ע"ד רש"י דבמומין ונדרי' באמת לא הפסידה תוס' דמודו דהוה אאילונית דהוה ג"כ מקח טעות ומ"מ יש לה תוס' וסרה ק' תראב"ד ומהתימא שלא הרגישו הפוסקים כלל בד' הרא"ש האלו:

הדרן עלך פ' אלמנה ניזונית בעזרת מלך מוחל וסולח לעונות ובעזר פשע וחטאה נושא נתחיל לבאר פ' הנושא. בענין חייב אני לך מנה בשטר: כ' רש"י דאמר להו לשומעי' אתם עדי שאני מודה לו י"לד מאי בעי רש"י בזה והיותר תימא ד' רש"י מ"ט דפטר הא אמרי' בסנהדרין כי מאי ראי' צריך לזה שיהא חייב הרי כלל בידנו הודאת בע"ד כק' עדי' ולית מאן דפליג בשלמא לר' יוחנן דמק' הש"ס לקמן מ"ט מחייב אצטריך רש"י לפרושי דכה"ג דלא אמר אתם עדי ל"ש תודאת בע"ד משא"כ לר"ל הכא אמנם ד' רש"י קשורין אלו באלו דבא להורות לן דלא נטעי ונפ' דה"פ דאמר להו היינו התובע אמר לעדים היו עדים על הודאת זה כי היכי דליכוונו ולשמעו דהכי מ' ל' עדיי ר"ל לזכותי קאמר רש"י דלא היא כ"א ע"כ אליה הנתבע קאי דאמר להו לשומעי' הכי מדפ' הש"ס בפשיטו' אדר"ל מ"ט דפטר ובשלמא אי אלוה קאי א"כ שפיר פריך ממתני' דסנהדרין משא"כ אי אמלוה קאי הרי גם אנן קיי"ל דלוה דווקא צריך שיאמר אתם עדי:

ד"א בד' רש"י אלו האחרונים נ' דס"ל לרש"י דמסוגיין דעלמא דקיי"ל הודאת בע"ד כעדים אין כאן קו' דלמא היינו דווקא כשתבעו והודה הנתבע ור"ל מיירי בהודה מעצמו ולהכי מצי אמר משטה הייתי אמנם מאחר דמתני' היא ונהי דגם אמתני' יכול ר"ל לחלק בהכי אבל לא בעי לי' למסתם למלתי' כ"א הכי איבעי לי' למימר ל"ש אלא שתבעו וכו' והן ד' רש"י: ב' תוס' ד"ה אמאי מחייב ר' יוחנן הרי יכול וכו' לא ניחא להו בד' רש"י דק' גברא אגברא קרמי' א"וו ה"פ הרי גם התם יק' באמת כיון דמתני' סתמא קתני מניין לנו לחלק בין אמר אתם עדיי או לא אמר אלא לאו ש"מ דסברא הכי הוה דמצי אמר כה"ג משטה וכיוצא והן ד' תוס': והנה מה דלא פי' רש"י כר"ת משום דק' לי' ל' כמ"ד להו אתם עדי' ומה"ט ג"כ נאיד הרי"ף והרמב' מר"ת וכן ק' בין לרש"י בין לר"ת דנצטר' לומר

דהאי אומר היינו כותב וכולי האי הו"ל לש"ס לפ' ואמנם הר"ן הק' אד' הרמב"ם והרי"ף משומרי' ותי' דבאמת הו"מ הש"ס לתרץ כן ואני לא זכיתי להבין דהרי גם עכשיו דמשני בשומרי' בשקנו מידו ע"כ בעי' עידי קנין והני צריכי למדעי אמאי מקבלי הקנין וא"כ הו"ל בלא"ה אתם עדיי וקנין תו ל"ל ואמנם לי נ' דמקו' זו יצא להרמב' אחר שנתברר לו בראיות הרי"ף לפנינו דלא כרש"י כ"א בשעבוד מיירי וק' לי' שומרים ומנה דייק דדבר קציב דווקא בעי' ושומרים לאו דבר קציב מקרי כי לפי ההיזק הוא דישלם ולהכי בעי' קנו מידו דווקא וע' בזה:

ואמנם קי' הר"ן מערב היינו להרמב"ם לטעמי' פכ"ז ממלוה וע' בזה לפנינו בס"ד:

מאי לאי כה"ג ע' רש"י וי"לד בדבריו דפתח בתרתי בקנין וחתימה וסיים בחדא בחתימה ונר' דרש"י בא ליישב בזה דלכאורה דלמא לעולם מיירי בשטר גמור וקמ"ל דלא מקרי דבר שאינו קצוב אמנם הרי בלא קנין אינו יכול לחייב עצמו ובקנין מאי רבותא איכא תו [ודלא כהרמב'] והן ד' רש"י דמתני' ע"כ בלא קנין דבקניין מאי רבותא ובלא קנין אין כאן חתימת עדים ואי אית לי' שטר חתום בעדים ע"כ מיירי ג"כ בקנין וא"כ מאי למימרא:

ואמנם בתוס' רצו ג"כ לדחות ראית הרי"ף דאטו מתני' במשטה עסיק אע"כ מהתחייבו' קמיירי סוגיין זה כוונת ד' הרי"ף וע"ז כ' תוס' כיון דאנן פשיט' דהתחייבו' אין כאן זולתי בקנין ואי בקנין גמור קמיירי חייב ברישא ל"ל הו"ל למתני מיד דינא דאם ניסת לאחר א"וו דר"ל דאינו נאמן לומר משטה ומהתימא על רש"א שכ' דתוס' לא הרגישו בראיות הרי"ף ומסוגיין מלפנינו נציעם כולם בד' תוס' א' לא':

ואמנם אפשר עוד לדחות ממק"א דקתני סופה דגוב' מנכסים משועבדים לאחר מותו ואמא נטעון ללקוחות משטה הי' בה ול"מ היכא דעדן לא נתן לה מזונות בחייו פשיטא דמצי לקוחות למטען אפי' נתן לה יכולין לומר דמשום איבה דאמה נתן ולעולם לא נתחיי' אלא ש"מ דאינו נאמן לומר משטה:

ומ"ש תוס' דגבי ממשעובדי דאי' לי' קלא ר"ל משום דבפני עדי מסירה יהיב לה ואנהו מפקא לקלא:

ובענין הקו' מכהן שוב הרגישו תוס' בראי' הרי"ף וכ' דבאמת המקשה הוא דסבר הכי ולא קיימא למסקנא ועד"ז הוכרח לומר דדייק הש"ס דלא מיירי בשטר גמור דא"כ פשיטא אמנם אהא יק' דלמא משום דבעי לאשמועי' דאין בנו פדוי וכן ד' בפי' קו' הש"ס ד"ה א"ה אמאי אין בנו פדוי קאי הכל בשטה זו והוכרחו לפ' דס"ד דעכשיו אינו פדוי וצ"ל דהא דנקט עולא פדוי נכשיתן אף דמשיתן השתא לא קמיירי משו' דלמסקנא אפי' לכשיתן אינו פדוי מהך גזירה דיאמרו פודין בשטרות והתם אפי' לכשיתן לא הוה פדיי' דהרי

דעכ"פ אבי הבן לא נתן לו המעות וכ"ז שטת התוס' ליישב ד' רש"י אמנם לולי דברי' נ' לפ' כל הענין בדרך אחר בנדקדק עוד לאיזו ענין מייתי המק' הך סיפא דאין בנו פדוי אע"כ מזה הוה עיקר הקו' וה"ק בע"כ הטעם דחייב לו היינו דאמרי' ממק"א חייב לו ואיני יכיל לומר משטה דאס"ד דעכשיו נתחייב לו אמאי לכשיתן לא יהא בנו פדוי הרי דמי הפדיון נתן לו והיינו דקמותיב בתר הכי האיך מצית למימר דעכשיו נתחייב דא"כ הדרא קו' לדוכתא אמאי לכשיתן מיהת לא יהא בני פדוי:

ובענין מכירי מ"ש תוס' כוונתם דאלת"ה דבאמת לא מיירי במכירי כהונה א"כ אמתי לא משני טפי לענין פרעתי דא"ש ג"כ במכר כהונה אלא ש"מ דגם עכשיו א"ש:

תו"ד תוס' לענין ערב בקיצור הנה בערב לא בעי' קנין דהתורה שעבדתו אלא דלבן ננס דווקא בשעת מתן מעות כ"ז לר"ת ולרש"י אלא דלרש"י לא אצטריך לטעמא דמתן מעות כ"א סגי בל' גרוע ואמנם לרש"י ע"כ מיירי בעידי מסירה דאל"כ מאן ידע מאי הל' ואני ערב והיינו דק' להו אמאי פליג בן ננס כיון דע"כ צריך לחלק לרש"י בין ערב לחייב דהרי התם מודה ר"י לרש"י ואמנם לר"ת מיירי בלא ע"מ וה"ט דבן ננס והיא קו' רש"א ע':

ואמנם לד' הנ"י דל' גרו היינו פלוני חייב לפלוני ואינו כ"י ובלא עדים וא"כ כה"ג מיירי הכא ואין כאן ל' גרוע אלא משום דהוה אחר חיתום עדי' ל"ק קו' תוס' ארש"י אמאי נקט אחר חיתום:

והנה העיר רש"י דאפכא לא הו"מ הש"ס למימר דר"י אפי' כבן ננס דע"כ ערב עדיף דהוה דאורייתא ואמנם הלח"מ הקשה על הר"ן שכ' דערב גרע דהוה אסמכתא א"כ הו"מ הש"ס לתרץ דר"י אפי כבן ננס נ"ל דיק' כיון דר"י כבר פסק כר' ישמעאל למה הוצרך תו לפסוק הא דחייב במנה א"כ ס"ל לר' יוחנן דערב עדיף ושפיר קאמר הש"ס. אמנם ד' הרמב"ם עדן מוק' דפסק כר"י וס"ל סברת הר"ן ומנ"ל כי הא ואמנם יותר מזה ק' לי ע"ד הרמב"ם דמיירי פלוגתיי' בקנין חדא מ"ט דבן ננס ותו אמאי אינו גובה ממשועבדים לר' ישמעאל הרי בקנין גובה ממשעבדי כדאמרי' בעלמא בשטרי אקנייי' דלית בהו דין וק' ונ' דהתם ה"ט משו' דקנין לכתיבה עומד משא"כ הכא להכי חתם עצמו אחר חתימת העדים כי היכי דלא לגבי מני' בעדים ממשעבדי וא"כ האי קנין לאו לכתיבה עומד וה"ט דבן ננס פליג דס"ל קנין שאינו עומד לכתיבה לאו שמיה קנין:

דשעבודא לאו דאורייי' ע' רש"י כוונתו ליישב דנהי דר"י ור"ל תרוויי' ס"ל בהדי' שעבודא דאורייתא היינו היכי דידעי' שהלווהו כדכ' והאיש אשר אתה נושה בו משא"כ הכא משום דחייב לו עדן ליכא שעבודא דאורייתא: בענין פוסק לזון בת אשתו פ' הנושא. מתני' הנושא וכו' לכאורה למאי דמוקי הש"ס לקמן מתני' דידן בקנו מידו דווקא י"לד

א"כ אמאי לא נקט תנא בפשיטות הפוסק לזון בת אשתו כיון דאפי' שלא בשעת נישואין מיירי והי' נ' ראי' מזה לד' הרמב' דאפי' לא מהני בדבר שאינו קצוב שלא בשעת קידושין ואצטריך למתני הנושא דווקא אמנם להחולקים על הרמב' צ"ל דרישא לא מיירי כלל דקנו מידו ואשמועי' לא היא דאכתי אבא מאבי' לא ידעי':

חייב לזונה חמש שנים נר' דמייתור ל' זה דייק בירו' דראשונות דווקא. ובאידך ג"כ להא אצטריך דס"ד דמצי למימר אנא וודאי לאו לה' שנים ראשונות נתכוונתי שהרי עדן יש לה מזונות מבעל ראשון קמ"ל את בתה פי' רש"י שהי' לה מאיש אתר נראה כוונתו דרישא וסיפא שייכן להדדי וגם רישא מיירי בקנו מידו ודווקא בבתה שייך דין זה ולא בבתו כדמסקינן לקמן ומשום סיפא פי' כן:

ועד"ז פי' ג"כ בסמוך לאחר שגרשה הראשון ר"ל דוודאי אי מיירי בשטרי פסיקת' ע"כ מיירי דעמדו וקדשה וגרשה ואמנם מאחרי דמתני' בקנין מיירי א"כ ה"ה אם לא נשאה כלל כיון דאקני לה לזה כתב רש"י דלא היא כ"א עכ"פ מיירי בגרשה דווקא וכ"ת באמת טעמא מאי ונ' דהאחרונים הקשו אפילו בגרשה אמאי לא נימא אמדי' דעתא דאדעתא דהכי לא כ' לה כמ"ש ר"ת בנדוניא היכא שמתה הבת וע' בב"ש מה שתי' ולי נ' דהנה ר"ת גופא מודה דלהוציא לא אמרי' אומדנא וא"כ אף אנו נאמר דבהתחייבות היכא שכבר החל הפרעון כגון אם כבר נשאה שעה א' ובתוך הפרעון רוצה לפטור עצמו באומדנא לאו כל כמיני' ומעתה אם לא נשאה עדן ולא החל התנאי שפיר סמכי' אאומדנא ופטור וצ"ל דהאי אומדנא אלים עוד מאומדנא דר"ח דהאי מ' דלית לי' לרש"י:

הק' הב"י ע"ד הטור שכ' דאם לא פסק לזון בת אשתו אינו חייב לזונה והקש' הב"י פשיטא ולי נ' דס"ד מידי דהוה אקונה ע"ע שחייב במזונו' בני וכ' הרמב"ן בחומש שם אף דמ"הת האב גופא אינו חייב מ"מ כיון דאורחא דאב לזון את בניו הקינה אותו למלאכתו מונע מבניו המפרנס וס"ד דה"ה באשה זו קמ"ל דלא וכ"ת באמת מאן יימד דלא ונ' דא"ה הוה מע"י הבת לבעל אמה כמו במע"י אשה ובניו של ע"ע והא ליתא מדבעל חייב אם ניסת במזונותי' וכמ"ש הראשונים ומדלות לי' מע"י ש"מ דפטור מלזונה: ונחלקו הרא"ש והרשב"א בפסק סתם וד' הרשב"א שחייב לזונה כל ימי חיי' ונ' דבחבירו הוא דקאמר הכי אבל בבת אשתו מסתברא דמשניסת אינו חייב לזונה מידי דהוה אהנקה דאמרי' כל צרכה ה"נ כיון דאי' לה מבעל: לא יאמר הראשון וכו' ע' רש"י נ' דבא ליישב ולדחות דלא נימא דראשון הוא דלא מצי אמר הכי הא שני מצי לכופה שתאכל דווקא אצלו וס"ל לרש"י דלא היא דמדקתני א' זכה וכו' ש"מ דהברירה בידה וכמ"ש הפוסקים וא"כ למה

נקט תנא לא יאמר הראשון דוקא אלא לאו ש"מ דבא לאשמועי' דלא תימא דהראשון יכול לפטור עצמו לגמרי כמ"ש רש"י:
הבעל נותן לה מזונו' כך הגי' לפנינו ואתא לאשמועי' דמבעל אינה יכולה לתבוע כ"א מזונות ולא דמי' כלל אמנם גי' התוס' הבעל חייב במזונותי' לזה כ' מ"ש:
ואמנם כוונת דברי' בדבור שאח"ז דס"ד דלבת אשתו הוא דנתחייב ולא לאשת אחר קמ"ל:
והיא ניזונית כ' רש"י אותה הבת כוונתו דלכאורה כולה מתני' דבנותי' ניזוני' מב"ח מייתרא דכבר תני לה בגיטין א"וו דבא לאורוי' אמאי דמסקי' לקמן דאפי' בקנו מידו לא מהני בבנותי' וז"ש רש"י דלאו משום קנין אתי' עלי' כ"א משום דהיא אותה הבת דליתא בתנאי ב"ד:
בענין קו' הראשונים והתוס' על ר"ג מהך דפשט לו הרגל למדתי מד' הרמב"ם תי' אחר דהוא פי' דהיינו שהלך למ"הי ואמרי' בערכין דכולה מלתא דנפרעין שלא בפני ב"ח הוא רק משום נעילת דלת שלא יהא כל א' נוטל מעותיו והולך לו וא"כ בנידון דידן דל"ש זה לא תקנו רבנן למפרע שלא בפניו:
בענין ד' רש"י בנתנו לכתוב ד' הרא"ש דד' רש"י כהרי"ף דר"ל דאין כותבין אפי' ברצו הצדדין ותמה עלי' ונ' דד' רש"י דהיינו מיומא דפסקו לא ניתן לכתוב דבקניין כתבי' יומא דאקנו בי' אבל הכא לא משום הפסד לקוחות למפרע:
הפי' שכ' תוס' לר"ת ור"ח בענין הפקחין הי' כותבי' גם לד' התוס' צ"ל כן. מאי דפשיט' לש"ס דשטרי אירוסין היינו פסיקתא דמ' לי' דומיא דנישואין דע"כ אכה"ג קאי כתיבה וכיוצא בענין קו' תוס' מרבינא ע' בר"ן בקידושין ומ"ש בד"ת שם ואמנם למדתי מד' הר"ן דהתוס' הביאו כעין ראי' מזה לשטתם דפלוגתיי' רק אם צריך רצון שני' וכה"ג אף לרבינא א"ש וכמ"ש תוס' לעיל וע' בר"ן שם:
וע' בש"ך חו"מ ס' ס' דפלוגתא זו אם מזונות הבת מקרי קצוב תליא בפלוגתא אם חייב ברפואה שאין לה קצבה ובזה סילק הש"ך קו' הרמב"ן בגיטין גם קו' תוס' לעיל במתני' מסולקת דל"ד הך בת לאידך בנוח: בענין מה שהק' תוס' מהכא לכתיבה אף דהכא ל"ש שבועה לכאורה וצ"ל דבנערה דאי' לה מזונות שייך שבועה מיהא אם לא שנאמר דגם קטנה יכולה לשבע לכשתגדיל וזה לא מסתבר:
בענין קו' הראב"ד מק' הש"ס לעיל ונ' די"לד לאיזו צורך קאמר הש"ס בשטרי פסיקתא הול"ל התם כדרב גידל א"וו דעיקר קו' הש"ס הי' מסיפא דקתני גובה ממשועבדים וע"כ בשטר דכרב גידל קיי"ל כ"ז שלא כתב אינו גובה וע"ז מק' בשלמא לר"י שייך כאן שטר

אלא לר"ל מאי שטר שייך כאן וע"ז משני דבשטרי פסיקתא גם ר"ל מודה כיון דהקנין מהני מדרב גידל: ואמנם מנ"ל להרמב"ם הך דינא נרא' דלטעמי' אזיל דס"ל דמזון האשה והבנות אינו גובה ממשעבדו משום שאינ' קצובין וע"כ ה"פ בשלמ' מבני חרא הוה תנאי ב"ד משא"כ לענין משעבדי במאי משתעבד בהאי שטרי האי חספא הוא דאדבר שאינו קצוב לא מהני קנין והיא היא:

ואמנם בענין סתירת הרמב"ם מאישות למכירה וקו' הש"ך סי' ס' אמאי דנקט הרמב"ם או שיכתוב שטר ע"ש ליישב כ"ז נ' דהנה הראשונים נתקשו על הרמב"ם שלא יהא לדברי' קיום ומציאות לכל הדברי' שאינם קצובי' ונ' דד' הרמב"ם דכל הרוצה לחייב עצמו בדבר שאינו קצוב צריך לתלותו בדבר קצוב וזה יהי' עיקר הקנין רק בתנאי שאם לא יתן לו הדבר שאינו וזה היתה קו' הש"ס לעיל מאי לאו כה"ג כלומר הרי על דבר שאינו קצוב לא מהני קנין וע"כ חלה בדבר קצוב והניחא לר' יוחנן משא"כ לר"ל גם מנה בשטר לא מהני ומשני דבשטרי פסיקת' מודה ר"ל ומעתה אדרב' בכיון כ' הרמב' עד שיקנו מידו או יכתוב שטר למימר' דקנין דומיא דשטר ע"כ לא מהני כ"א אדבר קצוב וה"נ הקנין שלא בשעת קידושין לא מהני כ"א בדבר קצוב וזה שאמר הרמב"ם וכיוצא בו:

מ"ש הרשב"א דאם קצב רק סך לידוע על שנה אף כי לא קצב השנים מקרי דבר קצוב נ' שלא כ"כ כ"א בגוונא דמיירי שם בסופר וכיוצא שעכ"פ אין הקנין ליותר מימי שני חייו ונוכל לקרות זה קצוב משא"כ בקנין עולמיי נ' דוודאי לא מקרי קצוב אם קצוב רק לשנה א':

בענין בת אצל האם פ' הנושא:

הנה לפי פשוטו בס"ד הכי דייקי' כי היכי דבעל האם אינו יכול לכופה לבא אצלו ליזון ה"נ אחי' אינם יכולין לכופה ואמנם רש"י לא פי' כן דקש' לי' מי דמי בשלמא בעל אינו יכול לכופה דנכרי הוא לגבה משא"כ אחי ובשרה לזה כ' רש"י דמדלא קתני לבית אחי' דייק אלא דהא ק' עוד טפי דאטו מתני' בגוונא דאית לה מזונות מן האחי איירי דאי כה"ג חדא למה תפסוק לה מבעל ג"כ ותו אדתני סיפא דבעל נותן לה מזונות והן דמי מזונות לתני הכי ברישא גבי אחין אלא ש"מ דלא מיירי כה"ג וצ"ל דהכי קדייק דלכאור' מדתני תנא אצל אמה יש לדון דאם מתה אמה באמת יכול לכופה ליזון אצלו ונח הי' לו למנקט אצל אחי' ואנן ידעי' דמיירי דאין לה מזונות מהם וכמ"ש והא דנקטינהו למימר דאע"ג דמתה האם אינו יכול לכופה ליזון אצלו א"וו דלא נקט הכי דלא נטעי בעלמא ונימא דיכולין האחי' לתבוע שתיזן אצלם:

וסיום רש"י ש"מ דאינם יכולי' לכופן כתב מהר"ם פאדווא ודייקת לכופין אינן יכולין אבל אם הוא רוצה יכולה ליזון אצלם ונר' דכ"ז בגדולה אבל בקטנה אפי' רוצה לא ומשום מעשה שהי'. והנה סברת הי"א ברא"ש נרא' דאחין דחוב אביהן מממון אבי' פורעי' אינה חייבת ליזון אצלם משא"כ האב דממון עצמו פורע:

ובענין קו' המ"ל על הרמ"ה נ' דגם הרמ"ה לא כ' כן כ"א למסקנא דמסקי' דתנא דידן לאשמועינן הא מלתא דבת אצל אמה אתי וא"כ כיון דלהאי דינא נחית הו"ל לדיוקי בלשנ' ולמנקט אלמנה דווקא משא"כ בס"ד דתנא לא נחית כלל לאשמועי' האי דינא כ"א דלא נקט לבית אחי' כי היכי דלא נימא דאחי' יכולין לכופה דיו דנקט הא מלתא ואמנם דנדע כולא דינא דבת אצל אמה הרי אין זה מקומו לס"ד:

ודנקט אשה דלמא אלמנה ולא נידוק ודוק בזה. ונ' דמד' הרמ"ה דייק הרמב"ם לדינא דבן הצריך לאמו דהיינו עד שש שנים יכולה האם לכופו שיזון אצלה דכשם דבבת אפילו גדולה כופי' את האב משום דהוה ככופי' על מדת סדום דהנה הוא בתה מ"מ יהא נהני' בזה שהיא אצל אמה ומעתה ה"ה גבי בן הצריך לאמו מה"ט גופא כופין אותו.

ובזה נתבארו לי ד' הטור שהביא ד' הראב"ד החולק על הרמב"ם בבן ותלה דברי' בד' הי"א החולקים על הרמ"ה ותמה הב"ח עליו אמנם למ"ש א"ש דכיון דכולא מלתא יליף הרמב"ם לשטתו כהרמ"ה וא"כ להי"א החולקי' ליתא לד' הרמב':

ומ"ש עוד הטור להי"א דבאלמנה דווקא משום דהבת אצל קרובים הראוים ליורשה ותמה רש"ל וע' טו"ז ואמנם לדעתי פי' דברי' פשוט דטעמא די"א אתי לאשמועי' והכי קאמרי כשם דבס"ד דהוה טעמא משום מעשה שהי' ע"כ לא מיירי כ"א באלמנה ונהי דבמסקנ' נחתי' מדס"ד היינו לענין גדולה וקטנה משא"כ לענין דאין חילוק בין גרושה לאלמנה למה זה נימא:

בענין מדור אלמנה פ' הנושא וע' מ"ש בענין זה בס"פ נערה:

רש"י לזוז לצאת נ' דכלפי דק' לן הך רישא ל"ל לתני בקיצור אין היורשין יכולין לומר וכו' א"וו דה"פ דאין היורשין חייבי' בדירת אלמנה אא"כ אין רצונה להנשא וזה ענין לזוז מבית בעלי ובאמת הא ליתא דהרי דירה בכלל מזונות ובמזונות אמרי' אפי' תבעוה לינשא ונתפייסה י"ל מזונות כ"ז שלא תבעה כתובתה בב"ד אע"כ ההיא לזוז היינו לצאת וכ"ת א"כ ל"ל ואמנם אכולא מתני' איכא לאקשוי כיון דתנן בפ' נערה שהוא תנאי ב"ד ל"ל לאשמועי' הכא דאין היורשין יכולין לבטל התנאי ב"ד ותו האי לפי כבודה מאי ענינו הכא א"וו ה"פ דעיקר דינא דמתני' לאשמועי' דאע"ג דהאלמנה דרה בבית היתומים וסד"א שיאמרו לה או דר אצלינו ותיזון לפי כבודינו ואם תרצה שניזון אותך לפי כבודך

לך לבית אביך קמ"ל דלא מצו למימר הכי כ"א נותנין לה מדור ומ"מ זנין אותה לפי כבודה:

בכרים וכסתות וכו' נרא' עפ"י מ"ש הרמב"ן דלמ"ד מזונות דרבנן ושארה קירב בשר לדידי' כסותה היינו כרים וכסתות שלא ישמש מטתו ע"ג קרקע כ"א ע"ג כרים וכסתות וס"ד דלאח"מ לא תשמש בכרים וכסתות קמ"ל: בכלי כסף וכו' הנה הרמב"ם והראב"ד שני' הסכימו דאשה בתוך הבית אין לה כ"א דין שו"ח אלא שנחלקו בטעמא ח"א משום קטטה תקנו חכמים כן וח"א משום דהוה שאילה בבעלים ונ"מ לכאורה יתומי' דלמ"ד קטטה תיהוי לה איבה כדאמרי' במציאתה לעיל משא"כ למ"ד משום שאולה בבעלים א"כ כיון דבתחלת שאילה הוה בעני' עמו אף לאח"מ פטורה ואמנם דווק' באותן כלים שכבר נשתמשה בהן בחיי בעלה וז"ש בכלי כסף כדרך שנשתמשה בהן בחיי בעלה כלומר כשם דבחיי בעלה היתה פטורה מגניבה ואבידה ה"נ כן ואמנם מ' ג"כ דווקא מאותן שנשתמשה בהן בחיי בעלה לא זולת:

שיפצה מאי ד' בי"ש דכי היכי דלהרי"ף האיבעי' אפשטא לחומרא דאשה ה"נ לרש"י וצריכה לצאת מהבית דירה וכבר הגהתי בשו"ע שלי דבנ"י מבואר דלרש"י באמת הדירה בחזקת אלמנה ודווקא להרי"ף דאקרקע של היתומים אנו דנין והיא רוצה לתקן קרקעותם לחיבתם לאו כל כמינה מס' ולא לרש"י דלענין לדור מיירי:

גר לא' י"לד לד' ר"ח הא דרה במדור בפ"ע ומאי נר לאי שייך וצ"ל דהם אינם חייבים לדור עמה במדור א' אבל אם רוצי לדור עמה במדור א' חייבת וכה"ג מיירי. ודע דנר ל"ד ה"ה עצום וע' בי"ש:

בענין אשכבתא דר' פ' הנושא:

כבר כ' בענינים אלו בכמה מקומות מהם בדרוש להקמת מצבת הרב המא"הג מו"ה יעקב מאיר צבי ז"ל אב"ד בק"ק שוראן ומהם בהספד להקציץ ה' מיכל קאנן בפ"ב. ולא ארשום פה כ"א מלין זעירין. לבני אני צריך ע"ד שפי' במק"א במס' סוכה הא דעיולי בבר כלומר דצדיקי' שלא יצטרכו שבני' אחרי' ישלימו תחתם מה שהם לא הגיעו זה ל"ש וה"נ אמר ר' לבני אני צריך כי הם ישלימוהו אל תספדוני בעיירות בארתי בהספד על הגאון בעל ש"ת:

פניו כלפי העם י"ל הכוונ' אם אע"פ שמת פניו תמונתו לברכה ולזכרון בתוך העם אזי סימן יפה לו ואמנ' אם פניו רק בקבר ובעו"הז נשכח זכרו סימן רע לו. בע"ש ביארתי בהספד ה' מיכל קאנן מאמר דג' כתות בארתי יפה בהספד על הגאון מו"ה גבריאל כ"ץ ז"ל:

בענין כתובת אלמנה פ' הנושא:
כ"ז שהיא בבית אבי' ע' רש"י כוונתו דלא תימא כפי' הראב"ן בסיפא דבית אבי' היינו אין לה מזונות ובית בעלה היינו יש לה מזונות משתעשה טובה דקתניי היינו מזונותי' לזה כ' רש"י דלא היא כ"א אף בבית אבי' מיירי בניזונית ושתעשה טובה ר"ל לאחרי':
גובה פי' רש"י לכשתרצ' ר"ל דהחילוק בין ר"מ לרבנן בבית אבי' הוא דלרבנן אף שאינו רוצה כתובת' צריכה לתבוע ולר"מ דיה כשתרצה אמנם אם תבעה גם לרבנן גובה לעולם כדאמרי' בגמ':
א"נ כוונת רש"י הואיל דלא אדכר ר"מ מיורשי מידי' ס"ד דמודה ר"מ דצריכה לגבות מחיי' אחר כ"ה שנה לזה כ' רש"י דהאי גובה דקאמר ר"מ לאו לחיובי כ"א אם תרצה:
מזכירין הק' ההפלאה ובית מאיר דתיהמן במגו דאי בעי אמרה הזכרתי ונ' דהוה מגו במקום אנן סהדי:
הק' רש"א אמאי לא קאמר אביי ובתולה ואלמנה. ונ' משום דא"נ נימא התם לפום גמלא שחנא מ"מ במרתא בת בייתוס לא נדע דכולי האי נימא להכי נקט הא וכ"ש הך:
מהי שתשלש נ' משום דק' ליה למה לא אמר ר"מ בקיצור בבית בעלה יש בכ"ה שתעשה טובה וכו' אלא לאו ש"מ דדווקא כ"ה שנים וכ"ת באמת טעמא מאי לא נפחות לה מדי שנה י"ל דהנה לכאורה אמאי נחזיק אותה בגנב ונימא דיהבא שלא מדעת ורצון היתומים אע"כ דאמרי' מעיקרא הי' דעתה שלא לגבות כתובתה והראיה ששהתה כ"ה שנים משא"כ אם לא שהתה וליתא לסברה זו ושוב אמרי' אחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקי':
אתיא אחר שקיעת החמה נ' דאביי הכא קא קש' לי' כיון דכולא מלתא אומדנא הוה וא"כ אי אית לן אומדנא להיפך עלינו למיזל בתר אידך אומדנא ומעתה בשלמא אי אתיא בתר ב' וג' ימים מ"ל דעכשיו נתחרטה משא"כ אי אתיא מיד אחר שקיעת החמה למה לא נימא אגלאי מלתא למפרע דלא מחלה:
יוצא פי' רש"י בב"ד ולשון יוצא קדייק והש"ס דנקט לרבותא למימר אף דשתקה עד שעה בתרייתא שהוציאה הכתובה בב"ד מ"מ סגי:
במאי גבי פי' וכ"ת די"ל עדים שהלוהו דלמא פרע ומסיק כשמודה ואזי א"צ עדים:
ודפריך שוב מגרושה אף דכבר שני לי' חייב מודה משום דמ' בגרושה דומיא דאלמנה דמיירי לגבי יתמי ה"נ וביתמי לא שכיח חייב מודה:
תוס' ד"ה אר"ה א"ר ע' רש"א ולדבריו י"ל קו' תוס' בד' ההפלאה דתוס' ס"ל דטעמא משום דאפילו מחילה גמורה לא מהני ושפיר הקשו אמנ' באמת י"ל משום אומדנא לחוד נגעו בה ואומדנא עכ"פ איכא גם לרב דשטר כתובה למה לה אם מחלה:

והל' כד' מי מדלא איבעי לי' תחלה הל' כד' מי דאי הל' כר"מ מאי נ"מ תו במאי פליגי ש"מ דלמ"ד בשטר כתובה יוצא מת"י פליגי י"ל דמודה ר"מ דאין שטר כתובה יוצא:

ע' קו"א להפלאה יישוב לד' הריף וש"י:

בענין אלמנה בביה"כ סו"פ הנושא:

חמתי' דר"ח וכו' כ' רש"י וירשו ר"ח אחי' כוונתו משום דהש"ס קאמר אינתת אחוה ואמנם לאיזו ענין כ' הש"ס הכי והי' נ' מזה ראיה לד' רש"י והרמב' דהאי בכתפאי הוא ממש דאפי' ע"י שליח לא מהני וא"כ בשלמא אי הוא הוה היורש שפיר משא"כ אם אשתו היתה היורשת שוב הוה ע"י שליח: ואמנם מהא דא"ל רבה בר שילא אימא לי איזו גופא דעובדא מ' אי כר"ח בכל שיש לה מזונות מכספי' אי כד' הרא"ש דדווקא בדמי מזונות מחלה ולהכי שפיר שאל גופא דעובדא הכי הוה אי הי' לה מזונות או דמי משא"כ לד' הרמב"ם מהי"ת אסיק אדעתי' למשאל אם בכתפי אמטי לה דמהי"ת יעשה כן:

הב לי כתובה י"לד כיון דלא ידעה דמשום דלית לה כתובה לית לה מזוני אמאי לא שאלה לי' מ"ט ותו י"לד למה זה חזר ושנה לא מזוני אית לך ונרא' דאיהי הוה סברא דה"ק לה לית לך מזוני משלם כ"א לפי ברכת הבית ולהכי קאמרי לי' א"ה הב לי כתובה ואמר לה לא כי אם אין לך מזוני כלל קאמינא:

אחריות ט"ס ע' בר"ן בשם הרא"ה וצ"ל דה"ק ליה כיון דבכל יורשין צריך למכתב כן הו"ל ט"ס:

הדרן עלך פ' הנושא בעזר גדולות ונפלאות עושה ובעזר בורא כוכבים ומזרות אתחיל לבאר פרק שני דייני גזירות תוס' ד"ה חנן ואבשלם אין לו חלק לעו"הב פי' דאל"כ דלמא עשה תשובה:

וכה"ג מי שרי הק' הסמ"ע חו"מ סי' ט' דלמא מחד דווקא אסור כדאמר רבא למה נקרא שמו שוחד שהוא חד משא"כ כי שקיל מתרוויי' וע' בדרישה ונרא' לתרץ דתנן במ' אבות וכשיהי' בע"ד עומדי' לפניך יהי' בעיניך כרשעים וק' מ"ט לא יהי' שני' בעיני' כזכאין הלא העיקר שיהי' שוין בעיני' ונ' דהנה הרמב"ם כתב כי המעולה אצל הדיין כשאינו מכיר הבע"ד כלל וכלל ובוצע המשפט לפי מה שהוא לא זולת ומעתה בשעה ששני הבע"ד בעיני הדיין כרשעים הוא דן רק לפי המעשה לבד משא"כ כששניהם בעיני' זכאין הוא מהפך בזכות כ"א מהם ואינו דן לפי המעש' וכן הענין כשלקח שוחד משני':

דשאיל שאילתא פי' רש"י בהמה וכלים היינו משום דשאלה היינו דהדרא בעינא ואמנם הש"ס דנקט שאלה היינו לרבותא דל"מ הלואה דעבד לוה לאיש מלוה אפי' שאלה נמי

אסור. דלא שיילי מני' אף דכ' הפוסקי' דסגי אם יש לו להשאיל מ"מ פריך דהתם כיון דהני לאו אורחיי' למשאל כאין לו להשאיל דמי:

לא קביל מני' ר"י בן אלישע נ' דמה"ט לא קביל דכיון דנתנה תורה טו"ה לבעלים והאי גברא הא דידין לו ר"י בן אלישע הוה מחשיב לטו"ה וכיון דלא דן ליה לא בעי לקבולי:

האי עשה פי' רש"י ושפטתם צדק וק' הרי גם באידך דינא שייכא הך עשה והו"ל למימר האי חדא עשה והאי תרתי עשה ונ' דזה שהביא לשאר מפ' שכ' עשה דכקטון כגדול ולי נ' דר"ל עשה דאין מעבירין על המצות דכ' רש"י ביומא ד' ל"ג דנ"ל מושמרתם את המצות ועד"ז גם ד' רש"י א"ש דאי לאו דלדין דין הוה עשה דושפטתם צדק ל"ש אין מעבירין:

סדר אליי' זוטא ע' תוס' ובימי חרפי אמרתי ע"ד שאז"ל מאי דחכימות משום דחמיתי' לר"מ מאחורי ואי חמותי' מאפי' כ"ש דחכימת טובא והיינו דמאי דלמד ממנו פני' בפני' קרי סא"ר ואידך סא"ז:

בענין פוסקי' מזונות לא"א. הנה הראש לקמן הק' על הרמב' שפסק דאלמנה שלא הוציאה כתובה אין נה מזונות אף דברייי' בהלך למדה"י אין פוסקי' ובשמעו בו שמת פוסקי' ודחה שם מסברא ד' האומרי' דלרב הדברי' הפוכי' ע"ש ואמנם נ' דלד' התוס' דטעמא דשמואל משום אומדנא לק"מ כמ"ש תוס' דבמת אזדא לה האומדנא וא"כ אין הנידון דומה לראי' דהכא לענין לא הוציאה כתובה מידי אחרינא ואמנם צ"ל דהראש קאי בשטת הרמב"ן דבמת טעמא משום דנכסי' בחזקת אלמנה קיימי ושפיר הק':

וטעם הרמב"ן נ' דק' לי' קו' תוס' על דבריו מהא דאם בא ואמר דהו"ל למוקמי בנאנס וכיוצא:

ואמנם קו' שניי' שהק' הראש על מ"ש הרמב' טועני' ליורש הרי גם לנפרע שלא בפניו טוענין נ' ד' הרמב' דהכא ה"ט דבאמת אין כאן אלא חשש בעלמא דלמא מחלה ומקרי טענת איני יודע וא"כ בבעל דוודאי חייב במזונותי' מקרי איני יודע אם פרעתיך משא"כ ביורשי' דכיון דחיישי' דמחלה בחיי בעלה לבעל א"כ לא נתחייבו לה היורשי' כלל והו"ל איני יודע אם נתחייבתי לך וכגון דא טוענין ליורש. ובענין ב' קו' האחרות עי' בה"ה ובכ"מ דל"ק:

ומתוך ד' הראש האלו מבוארת קו' הראב"ד אמ"ש הרמב' דאלמנ' צריכ' שבועה בתחלה מדשמואל ועדיפא קו' הראב"ד עוד דל"ש ע"ד קו' מ"ש ליישב ע"ד קו' הראש ואמנם דברי הרמב"ם שם ק' עוד מצד אחר שכ' טעם באלמנה דאין נפרעי' מנכסי יתומי' אלא בשבועה והרי גם אנפרע שלא בפניו אמרו כן בעלמא ונ' דהא גופא ק' להרמב' ע"ד חנן דלא מחייבה שבועה מ"ט הא הנפרע שלא בפניו בעי שבועה אע"כ הכא משום דקיי"ל

אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והוה כאין חבין לאדם אלא בפניו ואמנם מתני' דלעיל מיירי אם גרשה ובאה לגבות כתובתה וה"ה בנכסי יתומי' אפי' למזונות: פי' רש"י למ"ד לצררי במת לא חיישי' דסופה לשבע ואפי' לאנשי גליל דיוכל להיות דלא תגבה כתובתה לעולם מ"מ לא יגבו היורשי' כתובתה מה"ט ודי' בהפסד זה:

בענין צאי מע"י ד' תוס' כהראש לקמן והר"ן בשמעתין דבדספקה גם ב"ד אמרי' צאי וע' בדבריו כי נדחו בדבריו ראיות הראשוני' דס"ל כהרמב': ובענין בא ואמר פסקתי או אמר צאי כלל הדבר יש כאן ד' שיטות ד' תוס' דבעל אינו נאמן כ"א להשביעה וד' רש"י דנאמן לגמרי אפי' על מה שכבר פסקו לה ב"ד וד' הרי"ף והרמב' דבלוותה נאמן לא זולת וד' הרבה מן הראשוני' דאלמפרע הוא דנאמן ומכאן ולהבא ולא מידי:

ובנאמן דלוותה ע' תוס' וראש ודוק:

בענין קו' תוס' על שטת רש"י דמאי מק' בשמעתין עיקר קו' היאיך עלה על ד' המק' כן ואמנם אפשר דבאמת גם רש"י לא כ' כן כ"א למסקנא דמסקי' דלא מקרבא דעתי' פי' רש"י דהיינו מדחזי' דברח והמק' מודה רש"י דהוה סבר כר"ח דברח ל"ד:

הק' רש"א אמ"ש תוס' דאשמועי' רבותא דבשבועה נאמנת אמאי לא כ' רבותא אליבא דחנן ולי נ' דבאמת ה"ק כיון דלשמואל בהלך למדה"י לא מהני שבועה אצטריך לאשמועי' הכא דכה"ג דינא אחרינא הוה ובין לחנן ובין לבכ"ג:

בענין מאני דקוניא פ' ב' דייני. ע' מ"ש הרי"ף פ' כל שעה ופי אין מעמידין ואין כוונתו דלא קיי"ל כרב זביד בכולא דסתמא קאמר הש"ס כ"א דרב זביד גופא לא אמרו כ"א בייי"נ ולאשמועי' דירוקא אסור דוודאי לא פליג ר"ז אמאי דאנן חזי' דמדייתי. ואפשר זה כוונת רש"י דיריקי אסירי קאי אכולהו ולאפוקי חוורא ואוכמי שריין דלא קאי כ"א אייי"נ. ומיושב קו' תוס':

בענין מבריח ארי כתובו' פ' ב' דייני וב"ק פ' הכונס:

מי שהלך למדה"י ע' הג"א דמדה"י לאו דווקא ואין כוונתו דה"ה למקום קרוב דא"כ אדסמיך לי' לעיל מני הו"ל לאסמוכי דהך דאשתו תובעת מזונות ג"כ הלך למדה"י לאו דווקא אלא דעכ"פ מיירי דאין הבעל בביתו דאם הוא בביתו וודאי לא יפסקו ב"ד מזונות שלא בפניו ומתני' ר"ל דמיירי אפי' בפניו ולהכי מייתי מאבדה דרך שדהו דמיירי אפי' בפניו. ואמנם אין דבר זה מוכרח דלכאורה תליא הא מלתא בב' תי' שבראש נדרי' פ' אין בין המודר אהך מתני' דזן אשתו דלחד תי' כ' הראש דמיירי אפי' בפניו ור"ל דבכ"ג מודו בפניו ובאידך תי' לא ניחא לי' בזה וכ' דמיירי במותר ובהא מודו בכ"ג ומעתה אי מודו בכ"ג בפניו ע"כ דווקא נקט תנא מדה"י דבפניו מודו בכ"ג ואמנם נ' דהא גופא

תליא בפלוגתת ר"ת וש"פ דלר"ת דפורע חובו בעלמא חייב והכא במזונות פטור משום דא"ל דלולי דזנת אותה היתה מצמצמת א"כ מסתברא דבפניו בוודאי אינה מצמצמת וא"כ אפי' חנן מודה משא"כ לש"פ דלחנן פורע חובו בעלמא פטור ובכ"ג דפליגי נוכל לומר דבפניו מודו דפטור דלולא ידע הבעל די"ל להתפרנס לא הי' מניחה בלא מזונות ומיושב קו' הטור על הראש מדוע הביא הנך ב' תי' כיון דקיי"ל כחנן דמ"מ עורר אותנו די"ל בפניו עדיף וי"ל דלא עדיף וע' בלח"מ ובכלל דברייי האחרוני' אלו:

ואמנם מה דנ' עוד דנ"מ בין פלוגתת ר"ת וש"פ היא פלוגתא בירושלמי אי אחר דווקא אבל אב לא מפסיד או אב ג"כ מפסיד דלר"ת דטעמא משום דהוה מצמצמא א"כ האב מצי טעון כיון דהיא ידעא דאנא אשא לא מציא חזינא אי מסגפא נפשה ל"ל לצמצם וא"כ ע"כ הייתי זנה ואמנם לש"פ אין חילוק אך הא דנקט תנא ל' ועמד א' דמ' מן השוק נ' לרבותא נקט דס"ד באב הוא דאורחא למיזן בתו בחנם הוא דאמר חנן דאבד מעותיו משא"כ בא' מן השוק קמ"ל דאפי' בא' מן השוק ג"כ אמר חנן:

ומה דהוסיף ריב"ז הניח מעותיו על קרן הצבי נ' דרמז לן רש"י לבאר דלכאורה אמאי לא נעביד תקנתא לעגונה זו שתמצא מזונות אמנם באמת הרי כ' רש"י דבלוותה חייב לשלם ואלו הלוה זו לה ולא פרנס סתם הי' משתלם ולמה לחכמי' לתקן לשוטי' הוא שהפסיד אנפשי' והניח מעותיו על קרן צבי:

ובענין פרנס סתם יש כאן ג' שטות להרשב"א כ"ז שלא אמר ע"ד הבעל לא הפסיד ע' במ"ל פי"ב מאישות ולהר"ן וה"ה צריך שיאמר על דעתך אף דלא הזכיר ל' הלואה ומכ"ש אם מפרנס לאחר וא"ש פסק הש"ע דאם אדם מפרנס חתנו ובתו נהי דבעד בתו א"צ חתנו לשלם בעד נפשי' מיהא צריך לשלם ו' הריטב"א דבעי' שיאמר בתורת הלואה לא זולת ואמנם מודה הריטב"א דאם יש לחמי' מנדוני' אצלו דיכול לנכות ואפי' בעד בתו וראי' מירושלמי לד' הריטב"א בנדרי' דמיירי משום דחייב לו בעל הדירה ואין דרך אדם לתת מתנות למי שנתחייב לו טרם שנסתלק מחיובו ע' ודוק:

ופורע לו חובו ה"ג רש"י וע' בדבריו ומחזיר לו אבודתו עמ"ש רש"י כוונתו דל"ת דר"ל דאם מצא אבודת המודר דמותר להחזיר לו דפשיטא דהרי ב"ד יגבו הימנו אלא דא"ל דהא גופא קמ"ל דא"צ להמתין עד שיגבו ב"ד אא"כ ל"ל להש"ס לדחוק בפי' פורע לו חובו לישני ג"כ דר"ל דאם המדיר נושה בו מותר המודר לפרוע לו מד"ע טרם שיבא ב"ד לגבות ממנו אלא ש"מ דכה"ג פשיטא דשרי וע"כ מחזיר לו אבודתו ר"ל אפי' שידע בשעת מציאה אבודת מי הוה וטרח להשיבה שרי:

בביאור ד' התוס' בענין מבריח ארי ע' פ' הכונס:

מסודרי' ד' התוס' יותר מבמכלתין. ואמנם בענין ראי' ר"ת דש"ס דילן פליג בב"ח דחוק מיהת אירושלמי והיינו מדמוקי שוקל שקלו באבוד וגבוי לדידי לא ארי' דלרבא אצטריך דמוקי מתני' כרבנן וק' שוקל שקלו מא"ל אלא ש"מ דמשום אבוד וגבוי ובהא מתיישב לי קו' הב"י על הראש מ"ט הביא תי' דרבא כלל ואמנם למ"ש א"ש לדחות ראי' ר"ת בב"ח דחוק מש"ס דילן ולמימר דלרבא אצטריך:

סברת הש"ך חו"מ סי' קכ"ח בד' מהרי"ו לחלק בין ב"ח ואנס דלאנס למה יפייסו רבים במעות הלא אם יפייסי' וודאי לא יוציאו מידו ואם באונס יכול שפיר בתוך הזמן להוציא מידו ואמנם דבריו אמורין לד' ר"ג ולא לד' רש"י בלא"ה באנס הפסיד. וטעם רש"י דלא מקרי הפסד עתיד לבא בוודאי ודמי לנחבטה וכיוצא:

ד' רש"י בסוף הסוגי' לחלק בין חנן לרבנן לענין כיסופא צריכין ביאור קצת וכוונתו דלחנן דאפי' מעות גמור א"צ לפרוע לו כ"ש דלא מקרי הלואה הך כיסופא משא"כ לרבנן דבמעות גמור צריך לפרוע ה"ה דמקרי טובה הך כיסופא דלא מכסיף מקמי':

וע' ש"ך יו"ד רכ"א במ"ש בכוונת הב"ח דלרבא אפי' הי' משכון בידו שרי דכוונת הב"ח אם נטל האי מדיר המשכון וק' לכאורה א"כ מאי קמ"ל הב"ח אמנם כוונתו דל"ת הרי כיון שיש משכון בידו הוה כאלו הוא הלוהו וכה"ג וודאי אסור קמ"ל כיון דע"מ שלא לפרוע הוא שרי:

בענין מזוגות הבנות ב"ב פ' מי שמת וכתובות פ' ב' דייני:

כ' הנ"י ב"ב שם מי שמת בלא צוואה ואין לפ' כפשוטו דאם אמר אל יזונו בנותי שומעין לו דהא קיי"ל אין שומעין לו אלא דס"ל להנ"י דיוכל לצוות שיזונו ביחד מנכסי' עד שיכלו וכגון דא שומעין לו דלא אמרי' יזונו בנותי:

מזוני ע' רשב"ם וכ' הנ"י דלא אמר כן למימר דפרנס' ממעט בנכסי' וכוונתו דבא לומר דס"ד דמנכין המזונות מן הנדוניא קמ"ל דלא. ואמנם גם בגמ' אמלתא דרב כ' רשב"ם יזונו פרנסה ומזונות א"כ מבואר דס"ל דפרנסה ממעט וכ"ת עכ"פ למנ"מ כ"כ בגמ' עוד ונ' משום דמהתם דייק למלתי' דטעמא דרב כ"ש הרמב"ן משום דאמרי' תוך י"ב חדש בקל תוכל להנשא ואמנם התינח אם פרנסה ממעטת בנכסי' וא"כ הרי פרנסתה מזומנת משא"כ אי לא חשבי' עכשיו על פרנסתה כלל מה"ית נימא דתנשא תוך י"ב חדש אם אין לה נדוניא:

הפסדתי כ' רשב"ם אלא ניזונית יחד ומל' הפסדתי דייק כן דהו"ל למימר לא ארווח א"וו דמודה אדמון דלא מרויח אלא דלא גרע מבנות ובזה יש לסלק ב' קו' התוס' מה שהקשו לרשב"ם דפסק כאדמון א"כ כולא שמעתא דלקמן שלא אליבא דהל' היינו משום דס"ל

דלאדמון אין שום חילוק בין נכסי' מרובין למועטין משא"כ למ"ש רשב"ם דגם לאדמון בנכסי' מועטין לא יירשו הבני' מיהת א"כ שפיר אתיא כולא שו"ט וכן ל"ק מדר"א אר"י דקאי ג"כ אליבא דאדמון וכמ"ש. ובזה מתיישב לן קו' תוס' לקמן אד' רשב"ם שכ' דר"א אר"י לא מיירי כ"א קודם שהגבו לה ב"ד והק' תוס' א"כ ליבעי הש"ס מועטין ונתרבו לאחר שהגבו ב"ד מאי ולמ"ש א"ש דרשב"ם כ"כ אליבא דרבנן דר"א אף לרבנן קאי ואמנם איבעי' הש"ס לא הוה כ"א להל' אליבא דאדמון ולאדמון כיון דניזונית יחד לא מגבי' כלל לבנות ול"ש איבעי' זו של התוס' כלל:

לאלו ולאלו ע' רשב"ם דלכאורה הו"מ למימר לרב דלאלו ולאלו היינו בין גדולות בין קטנות ופליג רב עלי' דשמואל בתרתי חדא במאי דאמר שמואל דלקטנות בעי' עד שיבגרו ואידך דגם לגדולות סמוך לבגר בעי' י"ב חדש אמנם הא ע"כ ליתא דהרי מסיק הש"ס ס"פ נערה דגם רב מודה דלאחר בגר אין לה מזונות ואמאי תמעט בנכסי' אלא ש"מ דלאלו ולאלו היינו בנים ובנות:

ואי ליכא שקלי להו בנות לר"י דווקא פריך דקאמר פחות מיכן היינו מועטין אבל לשמואל דלא מפ' כ"א מרובין שפיר נוכל לומר דג' דינין יש כאן מרובין ושאינם מרובין ומועטין:

מ"ש תוס' דהכא משים נחלה דאורייי' פי' ובכב"ד בנכסין מועטין ונתרבו ג"כ ה"ט משא"כ במרובין ונתמעטו אמרי' כבר זכו בהן כלומר וא"א להפסידן:

הנה ד' הראשוני' דבאלמנה שמין כמה היא ראוי' לחיות וזה יודאי דבר קשה כמ"ש תוס' אמנם ד' רש"י בכתובות פ' נערה דשמין י"ב חדש ונ' דס"ל דע"כ לא קיי"ל כרב דסגי בי"ב חודש אלא בבנות קטנות דל"ש בהו נישואין משא"כ באלמנה וודאי סגי בי"ב חודש דסתמא תנשא בתוך י"ב חודש: אלמנתו מהו שתמעט בלי"ב ל"ג לה הראשוני' מדאמרי' פשוט מיהא חדא והרי מבת נפשטת אלמנה במכ"ש ואמנם לד' התוס' דש"ס דידן כהירושלמי ושלמי דאלמנה לחודא לא עדיפא מבת א"כ שפיר איבעי לי' מהו שממעט:

מ"ק הי' רשב"ם היכן מצינו והרמב"ן פי' הרי דינא עם ת"ק דהבן היורש יפרע חוב אבי ודרך זה נ' דדרכו תוס' בכתובות לתי' בתרא שכ' דקו' הש"ס הי' עלי' דאביי מדלא מחלק אדמון והק' רש"א עכ"פ את"ק יק' מ"ש מצוה ומ"ש ירושה ע"ש ולד' הרמב"ן א"ש דטעמא דת"ק משום דהיורש מיחייב לפרוע חובות המורישׁ מנכסי המורישׁ:

בענין הפוסק מעות לחתנו:

ופשט לו את הרגל פי' רש"י ב' פירושי' והסכים לפי' האחרון והיינו משום דק' לי' מדרב גודל ואמנם דלא נימא לימא תנינא לדרב גידל מדתנא תנא דווקא פשט לו את הרגל מ'

הא יש לו מעות לא לזה כ' רש"י עוד פי' אחר דליכא למשמע מנה דהא מתני' דאין לו דווקא. אמנם בתוס' דחו פי' השני באמרם דאי מיירי באין לו מ"פ הש"ס לקמן אי נימא כופין לאב כיון דאין לו נכסי' במאי נכפיי' ואמנם באמת אין זו קו' דכיון דאי לאו דרב גודל שפיר מצי מיירי ביש לו נכסי' לאב ומאי אמרת דהו"ל להש"ס למפרך לימא תיהוי תיובתא דר"ג הא עדיפא מני' פריך מני' ובי' דהיינו אפכא מבעי' לי. ואמנם אפשר ג"כ כי רש"י בא ליישב קו' זו ולכך פי' לקמן דבד"א אברייתא קאי דבברייתא כיון דמיירי שהיא פסקה על עצמה מצי מיירי שפיר שיש לאב אלא שאין לה וכיון דאב לא פסק ל"ש עלי' דר"ג כלל כ"א עלי' ולה אין נכסי':

ואמנם מ"ש תוס' דאינו רוצה לעמוד בדין נ' דלא א"ש כ"א למ"ש הירושלמי דמיירי שפסק במעמדה דאל"כ למה לא תאמר אליו או תבקש אבי בדין או פטור ואפשר דבשטה זו קאי הירושלמי וזה שהביאו לפ' כן:

ונ' אשר גם הש"ג שכ' דאפי' פסק אבי' אם יש לה נכסי' צריכה לשלם לו מה שפסק אבי' קאי ג"כ בשטת הירושלמי דמיירי שפסק במעמדה. ואמנם דייק לי' לדעתי להאי דינא ממ"ש בשטת רש"י דבבריי' אמרי' לקמן דכיפין לאב הואיל ולית לה וק' מאב מאי בעי' כיון שהיא פסקה אלא ש"מ דמיירי שפסקה במעמדו ובעי' למיכף לי' מטעם ערב וה"נ אפכא אם אין לאב. ואין לה וכגון שפסק במעמדה וכמ"ש:

וכ' עוד התוס' לחלק בין נישואין ראשוני לשניי' נ' דגם שטה זו מרומזת בד' ר"ג דלמה נקט כמה אתה נותן כמה יש לבנך ולבתך הו"ל למימר אלא דבא לאורויי דלא מיירי כ"א בנישואין ראשוני' דאז אורחא דמלתא שהאב נותן הנדוני' משא"כ בנישואין שניי':

אך הרמב' כ' דמיירי שהלך למדה"י והיינו פשט לו את הרגל וכ' ה"ה בשם הרשב"א וכגון שאין לו נכסי' כאן דאל"ה שוב יורדי' לנכסי' וק' לכאורה א"כ דמיירי שאין לו נכסי' ל"ל תו והלך למדה"י אפי' הוא בביתו מאי נעביד לי' וצ"ל דלרבותא נקט תנא ל"מ אם הוא בביתו וחזי' דאין לו וודאי קאמר אדמון מה שאמר אפי' הלך למדה"י דאיכא למימר דיש לו נכסי' במדה"י ותשב עד שיבא וישלם קמ"ל דאפ"ה הכא קאמר אדמון:

ועד"ז שכ' הרשב"א נ' דדייק לי' הרמב' לפ' לפנינו דהך ברייתא דבד"א קאי אדיוקא דמתני' דמ' מני' דאם היא פסקה תשב ועלה קאמרה ברייתא דבקטנה אין הדין כן דאס"ד אגופא דמתני' קאי א"כ מיירי שהאב הלך למדה"י והיאיך נכפנו אלא ש"מ אדיוקא קאי והתם לא מיירי שהאב הלך למדה"י דהרי הוא לא פסק מידי. ואמנם לולי ד' הרשב"א הייתי אומר כמ"ש במק"א דאפי' יש לו נכסי' כשהלך למדה"י אין ב"ד יורדין לנכסי'

דכולא מלתא בב"ד יורדי' לנכסי' שלא בפני לוה הוא רק משום נעילת דלת כדאמרי' בערכין פ' שום וזה ל"ש כאן:

ע' בראש שהסביר קו' הרז"ה על הרי"ף למימר מדשקיל וטרי רבא אליבא דברייתא ש"מ הכי הל' ומהסבר זה דייק הטור דהראש כהרז"ה ס"ל מדהסביר דברי' ובענין קו' ב"י לדידי לק"מ דהראש ס"ל דהך ברייתא אליבא דרבנן מתניי' ולמימר דבקטנה מודו רבנן וא"כ שפיר לא הביאה מדקיי"ל כאדמון וע' בטור דמסידור דבריו יש להוכיח כן וע' בס' בית מאיר ג"כ יישוב לקו' ב"י:

בענין השני נח לו פ' ב' דייני:

עשאה סימן לאחר ע' תוס' ור"ן ולח"מ ואמנם הרמב"ם לא הביא כ"א ד' הירושלמי וכ' ה"ה כי דעתו מאחר דהירושלמי כ' כן לרבותא וא"כ כ"ש דינא דמתני' וק' א"כ תנא דמתני' ג"כ לנקוט האי דינא לרבותא ונ' דד' הרמב' כיון דתנא דמתני' בעי למנקט גוונא דמודה אדמון אצטריך לי' למנקט האי גוונא דבגוונא דהירושלמי לא מודה אדמון אף דל"ש השני נח לי' י"ל דיכול לומר ע"ז לא חתמתי וכיוצא ע' מ"ל פ"ג מעדות בענין זה ואמנם הירושלמי כ' כן לדינא אליבא דרבנן דקיי"ל כוותי' והכי נקט הרמב"ם ועד"ז יש ליישב קו' ה"ה על הרמב' למה לא הביא הך דאביי דל"ש אלא לאחר אבל לעצמו איבד את זכותו דלכאור' יק' מנ"ל לאביי הא וצ"ל דממתני' דייק לי' דאס"ד ה"ה לעצמו לינקוט תנא רבותא טפי דאפי' לעצמו איבד את זכותו וק' א"כ לינקוט תנא אכתי רבותא טפי לדינא בירושלמי וצ"ל כמ"ש דתנא אליבא דאדמון רצה למנקט וא"כ אף אנן נימא הכי דאביי לא קאמר כ"א אינו מודה כה"ג אבל לעולם לרבנן אין חילוק ואמנם בשטת הרי"ף והראש שהביא לדאביי י"ל דאימת ק' קו' דידן על הירושלמי בשטת רש"י דמתני' מיירי מהאי גוונא דחתם המערער לעד בשטר שנעשה בו שדה זה לסימן:

וא"כ שפיר ק' אמאי לא נקט חנא רבותא טפי היכא דעשאה אחר סימן וכמ"ש הלח"מ משא"כ בשטת תוס' דתנא דידן לא מיירי כלל מהא מלתא דחתם בעד ל"ק אמאי לא נקט חנא הך דינא כלל:

חזרתי ולקחתי ע' רש"י ותוס' בקו' קאי על רש"י כמו שהניחוהו כל הראשוני' בצ"ע ולי נ' דכוונת רש"י דהעדי' לא העידו אימת גזל ראובן שדה זו משמעון אלא סתמא העידו שגזלו ממנו והוא טוען כי זה הי' אחר שחזר ולקחו הימנו ואחר שעשאו סימן לאחר וא"כ אינו סותר כלל הודאתו במה שהעיד כשעשאה סימן רק אומר כי זה פי' אחר זה ואמאי לא וניהמני' כה"ג במגו כיון שמגו זה אינו סותר הודאתו ולא הוה כלל מגו למפרע: ובענין קו' הרא"ש על הרי"ף דהא ר"י סתמא קאמר ל"ש מוחזק או לא נ' דהנה

בסנהדרין פ' ז"ב יש שם תרי לישני אי אמרי' מגו למפרע או לא ומעת' ר"י לגרמי' שפיר סתמא קאמר דנאמן וכד' רש"י דבאמת מצי סבר אמרי' מגו למפרע אמנם הרי"ף בא לתרץ לדידן דלא ניפשוט ממעשה רב דאביי דאמרי' מגו למפרע ע"ז קאמר דהכא טעמא דאביי הוה משום דהיתומים היו מוחזקים:

ועד"ז יש להבין ד' הלח"מ שכ' לתרץ ד' הרמב"ם שלא הביא הך דחזרתי ולקחתי' משום דס"ל כהרי"ף דבמוחזקי' דווקא מיירי וא"כ פשיטא יק' א"כ ר"י למה אצטריך לאשמועי' ולמ"ש א"ש דר"י לנפשי' באמת אפי' בלא מוחזקי' אמר למלתי' ושפיר אצטריך אך אנן לא קיי"ל כוותי' כ"א במוחזק וכה"ג פשיטא ע' ודוק. ובשאר ד' הרא"ש שעמד עלי' הש"ך קמ"ז ע' בק"נ בזה:

בענין מ"ש תוס' דאביי לא הי' זכור להך דר"י ק"נ דצ"ל דגם בפעם הב' לא הי' זכור ואפשר דאביי לא ידע דאיכא עלה רכבא דדקלא ותלם כ"ש דאמר למיתב לי' דרך דחוי הוה אמר דלא כהר' יונה דצריך ליתן לו בת ט' קבין כ"א כהרמב"ן דהיכא דלא הזכיר שדה א"צ ואמנם ע' ברי"ף הגי' הב לי' רכבא דדקלא וליתא לדברינו וזה שהביאו לראשוני' לתרץ קו' תוס' באופן אחר למימר דאין ב"ד טוענין עד שלא וטעון האפטרופס:

בענין מי שאבד דרך שדהו פ' ב' דייני:

תוס' ד"ה ורבנן ע' קצו"הח סי' קמ"ח דאין פי' דברי' לחלק בין מריי' לאח"מ ואף גבי יתומי' נימא הכי וכד' הש"ך בסי' הנ"ל כ"א דמוקמי' לה בחזקה דמעיקר' וכאילו לא קנה וכן מוכח לדעתי ממ"ש בש"ס ב"ק ח' ביתמי דלאו בני פרעון לימא ביתמי לחוד אלא ש"מ דזולת הך סברא אין חילוק וד' הש"ך מוקשים מאוד בפרט אשר בסעי"ק א' ציין ד' רמ"א בתשובה שם שהביא הקצו"הח ובס"ק ב' חולק עליו בלי סברא:

ואמנם מה שתמה הקצו"הח על הסמ"ע שכ' בדווקא היכא דהנתבע מרויח לא אמרי' לכי תיהדר לא עיין בד' הסמ"ע סי' קי"ח ס"ק ד' שהוכיח כן וגם הש"ך שם מודה דד' קצת פוסקי' הכי אלא שחולק עליו לדידן ע"ש ואני הארכתי בענין פלוגתייי ס"פ מי שה"נ בענין ב"ח וב' לקוחות ע"ש: ובענין קו' תוס' מש"ס ב"ק דפריך א"ה ניזקין נמי ד' צריכין ביאור דלמאי דס"ל לתנא דברייתא התם דלא אמרי' לכי תיהדר דהיינו כרבנן דשמעתין שפיר פריך הש"ס א"ה ניזקין נמי אמנם כוונת תוס' דוודאי אדמון לא פליג לגמרי אהך סברא כ"א סבירא לי' לגרועי דינא דתובע כגון הכא לא אמרי' וא"כ בשלמא בב"ח דלא מגרעי' לדינא דידי' דהבי בינוני' יהבי לי' מודה אדמון משא"כ בניזקין בדיני בעידים וע"ז תי' בד' הש"ס דאדמון מודה כל היכא דאינו מפסיד לגמרי. ובענין מ"ש ליישב מכתובת אשה ע' נ"י בזה:

ובענין מ"ש ע"ד רש"י דלישנא לא מ' הכי כוונתם דהו"ל לש"ס למימר אי שתקת מיטב: קו' השניי' ממתני' נ' דהנה אדמון ע"כ מודה דכי מהדר שטרא לית לי' ולא מידי אלא דאמר כ"ז דלא מיהדר ילך לו בקצרה וע"ז קאמרי רבנן דאדרב' עי"ז מפסיד כ"א יהדר אח"כ שוב יצטרך לקנות בק' מנה או אפי' בזה לא ימכרו לו והיינו או יפרח באויר וא"כ נח לו להשוות עם הלוקח עכשיו. ומיושב ל' או יפרח ולד' התוס' הכוונה או יצטרך למכור שדהו להם אם לא יתנו וימכרו לו דרך שווייי':

ובענין קו' הרא"ש על הי"מ דהיינו הרמב"ם דהך דב' פלגו דקלי מיירי שאין שם כ"א ב' חצאין והקשה הרא"ש א"כ פשיטא נ' דהנה בגיטין לחד מ"ד דווקא מנה זה נותני' הא מנה סתם חיישי' למנה קבור ואנן אמרי' דל"ח למנה קבור ואמנם היכא דאיכא הוכחה מסתברא דחיישי' וא"כ ה"ה הכא אי לא קרי אינשי לתרי פלגי דדקלא דקלא אמינא דלדקל שיש לו במד"הי הי' כוונתו משא"כ עכשיו דאמרי' קרו אנשי לתרי פלגי דדקלא דקלא אמרי' דלהאי איכווין. ומ"ש הש"ס מ"ט דרבנן היינו משום דמ' לי' דבע"א וודאי מודה אדמון דכל חד מצי מדחי לי':

בענין שנים שהוציאו שטר פ' ב' דייני' וסיומי לשעורי ימי הקיץ תרי"ג: כ' רש"י מזויף וע' ברא"ש וש"ך חו"מ סי' פ"ה ולי נ' דלכאורה גם טעם הרא"ש דמצי טעין נפול היינו דמלוה מה טוען באותה שעה דיהבת לי זוזי דהיינו לדידן דליתא להאי דינא כ"א באתרא דיהבא זוזא והא כ' שטרא לא הי' השטר בידי ולזה טוען אח"כ הלוה שפיר משום שהי' אז בידי או שהי' השובר בידו ואמנם כן הרי כיון דמלוה מודה דשעה חדא אתרע בנפילה תו לוה חצי שפיר טעין ג"כ זיופי זייף וכמ"ש תוס' בענין מזויף פ' מי שה"נ ואמנם א"כ היינו לרבנן ולדינא ובענין ואמנם לאדמון דמיירי אפי' באתרא דכ' שטרא דטוען המלוה חברך חברא אית לי' לא מצי הלוה טעין כ"א פרוע והייני דנקט רש"י תרוויי' מזייף לרבנן ופרוע לאדמון:

תוס' ד"ה חברך עיי' רש"א וצריך להוסיף דבל"ז ל"ק להו סוגיין דלעיל דאמינא האי חברך וודאי הוא וכיון דרוצה למכרו לו למה יפסיד המקח דברור ממק"א משא"כ עכשיו דלא הוה כ"א שמא ואין ההפסד מרובה ק' להו: ואמנם לשטת רש"י בלא"ה נ' ליישב שפיר דוודאי יש חילוק בענין האי חברך בין זמן מרובה למועט דבמרובה וודאי יידע ובמועט לא הוה כ"א חששא ומעתה לרש"י דקאי לעיל אלוקח והלוקח לא ידע אימת יתן לו המוכר השטר א"כ לא מצי לממסר מודעא ואמנם כאן דמיירי במוכר דיודע אימת ימסר השטר ללוקח שפיר קאמר אדמון דרגע קודם ימסור מודעא, ומ"מ לד' התוס' לעיל לא

מצאנו יישוב וצ"ל דאביי לרבנן קאמר למלתי' והן הן דברינו לעיל בשטת הריף והרא"ש דאביי לרבנן קאי וע"ש:

וע' בהג"א בענין מי שפרע דאם רוצה ליתן לו אח"כ שוב הכסף עובר המוכר במי שפרע ואפשר דאם טוען כי מעולם לא רצה למכור החפץ אך רצה להוציא מידו הכסף אינו עובר במי שפרע:

ובענין ד' רב האי שהביא שם הכוונה דלכאורה באתרא דכ' שטרא והדר יהבי זוזא מ"מ לא היו לו למסור לו השדה וכשיבא עמו לדין יוצא השט"ח ויטעון מה שטוען עכשיו אלא ש"מ דהמכירה מכירה היא אלא שהוא צריך לירד לדין על השט"ח וה"ה באתרא דקני בכספא לחוד ע' ודוק:

והנה ע' בש"ך סי' פ"ה בענין ד' הרמב"ן והרז"ה וסו"ד ביישוב קושי' הרמב"ן צריכין קצת הסב' דמ"ש לחלק בין יש ללוה עידית או בינונית כוונתו דבינונית עיק' שעבוד' דבע"ח ולא מקרי רמיותא אם משתדל להשיג משא"כ עידית אף דלית לו בינונית מ"מ אין זה עיקר שעבוד:

אך מהתימא שלא זכר הש"ך ד' הר"ן דס"ל כהרמב"ן בהא דיש חילוק בין אתרא דכ' שטרא והדר יהבי זוזא כמו לעיל ומ"מ פליג למימר דסוגיין מיירי כה"ג כ"א ס"ל אדרבא סוגיין מיירי בין לר"נ בין לר' ששת וכמ"ש במתני' ע' בדברי' ובאתרא דיהבי זוזי מיירי סוגיין וע' רש"א שהניח ד' הר"ן בצ"ע כלומר דלדברי' ק' מ"ט לא פריך הש"ס מיד לעיל אמתני' וצ"ל דאמתני' מ' לי' דמ"מ מצי תו מיירי באתרא דכ' שטרא וקמ"ל דאפי' בהלואה דמאן דיזיף בצנעא יזיף קאמר אדמון דאיבעי לי' לממסר מודעא ואמנם א"כ גם לרב ששת איכא לאוקמיתא כה"ג ואי משים ל' דזה גובה וזה גובה האי תנא לא נחית לענין הגבייי' כ"א ר"ל דב' השטרות כשרין ומאחר דתרגמה ר"נ אליבא דרב ששת ולא רצה לאוקימא בהכי פריך הש"ס לתרוויי' ה"ד ודוק בזה:

ועד"ז אזלן ד' הרמ"ה שהניח הש"ך בתימא דס"ל ג"כ דסוגיי' הש"ס לתרווי' אזלא אלא דס"ל דמה"ט ע"כ אין חילוק בין יהבי והדר כ' דאח"כ הוה מוקי מתני' כה"ג והמק' מעיקרא לא ידע זה עד דתרגמא ר"נ דלא ידע מסברת הסמ"ע בזה דגם ביהבי אין הדין עמו וכ"ת מתני' במאי קמיירי ביומא דמשלם זמנא ומהתימא על הש"ך דלא עלה ע"ד כן וה"נ משום דמ' לי' דע"כ סוגיי הש"ס רק לרב ששת כמ"ש בתחלת דבריו:

ובענין מ"ש הכ"מ על ד' הרמב"ם כ"ד ממלוה ולוה שהי' לו לפ' דמיירי דמכר עידית נ' לי לתרץ בפשיטות כיון דקיי"ל בשלו הן שווין א"כ האיך משכחת לה שיהיו לו בינונות וזיבורית הא כיון דאין לו עידית א"כ בינונית דידי' עידי' נינהו אלא ש"מ דמיירי דהי'

לו עידי' ומכרן: ולסיים שיעורי הזמן במילי דאגדתא אמרתי ע"ד דרוש אהא דר"נ ור"ש דאז"ל במס' תמורה בזמן שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שני' ה' ואם לאו עשה כלם ה' וק' כיון דעדן לא למד אצלו היאיך שייך לומר אצל רבו ואמנם נ' ע"ד שכ' ההפלאה על מה דאז"ל אם הרב דומה למלאך יבקשו תורה מפיהו כי הכוונה המלאך וקרא עומד כי אינו הולך ממדרגה למדרגה ועד"ז צ"ל רב שיקבל על עצמו לייגע עם התלמיד אף שעי"כ הוא נמנע לפי ראות עין מלהיות הולך וגדל ואמנם אם יאמר הרב אלמוד והתלמיד אם יקבל יקבל כגון זה לא יבקשו תורה מפיהו וז"ש התלמיד הולך אצל רב הלומד עם התלמידי' ואומר לו למדינו תורה לא שתלמוד לעצמך ואני אקבל כ"א עמי תלמוד ואזי אם יעשה הרב כן אדרבא מאיר עיני שני' ה' כד כדא"ר יוסי ומתלמידי יותר מכולם ואם לאו עושה כלם ה' וא"כ כל תלמיד י"ל שט"ח על רבו ואמנם גם הרב י"ל שט"ח על תלמידיו שיכוונו את שמועתם ואם לא יעשו כן הרי לרב תביעה עלי' ועד"ז אמרו שני' שהוציאו שט"ח זע"ז הרב על תלמידיו לומר כי הם גורמין והתלמידי' על רבם לומר כי הוא גורם אר"נ כי מ"מ ידבקו זה בזה ומה שלא יעשה השכל יעשה הזמן ולבסוף זה גובה וזה גובה ור"ש פליג לומר כי יפרדו זה מזה וקאמר הש"ס דאם המניעה מצד שני' כי לפעמי' הרב חריף ביותר וגם התלמוד מפולפל ביותר דהיינו עידי' ועידי' או שני' שווין לטובה דהייני בינוני' ובינוני' או שני' שוין לרעה דהיינו זיבורי' וזיבורי' וודאי כר"ש הוא כ"פ אם הרב אינו מן המובחרין והתלמיד קשה ההבנה כה"ג קאמר ר"נ לפי התלמוד סגי ברב כזה דהיינו בשלי הן שמין ור"ש קאמר דאדרבא ילך התלמיד אצל מפורסם בכל העולם ביותר:

ועד"ז המלצנו ש"ה לדוד שמחתי, באומרים לי בית ה' נלך ר"ל שמחתי כשאמרו התלמידי' בואו נשאב מים מסנהדרי לשכת הגזית היושבי' בבית ה' כי המה הראשוני' בתורה ואמנם לבסוף בבואם שמה נהפוך הדבר ע"ד שאז"ל ראמות לאויל חכמות כי מה יותר שרואה התלמיד המתחיל כי רבו דומה למלאך בחכמתו ומדעי' יותר מתייאש מלהשיג ממנו ומתורתו מאומה משא"כ אם ילמוד לפני רב אשר תורתו וחכמתו במדת המציע יקוה יותר להשיגו וז"ש עומדות היו רגלינו ירושלים בבואנו אח"כ לשערי ירושלים וראינו שמה גדולת החכמי' בעיר רבתי עם עמדו רגלינו ולא יוכלו להשיג כי ירושלים הבנוי' כעיר שחברה לה יחדיו החכמי' שמה אין מדת תורתם אנושיי שנאמר כי הלכו ממדרגה למדרגה כי אם נדמה לנו כאלו כל חכמתם ברו"הק יחדיו קבלו ואמר ששם עלו שבטי' ר"ל שבט מושלים שבטי יה אשר המה בחכמתם עדות לישראל להודות לשם ה' לומר רק עם חכם ונבון מה' הגוי הזה לכן אמר עצתי לכם התלמידי' למדו לפני

רב אשר אתם תבקשו עוד שלימותו והיינו שאלו שלם ירושלי' יראה ושלם למען ישליו רבותי' דהיינו אוהבי' ועי"ז יהי' שלם בחילך באורייתא שלא תשתכח ממך וגם בגופך שהוא ארמונך יהא שלוה שלא יסיתך לעזוב את התורה אחרי שאספת הרבה. והנה לא הכל ללמוד תוכני' כ"א יש שחלקי להיות מתומכי תורה ומחזיקי' בה וכ' הגאון יעב"ץ ז"ל כי זה שאמרי רז"ל הקב"ה בוכה על שא"א לו לעסוק בתורה ועוסק כי לא יששכר ולא זבולון יהי' ואמנם כ"ז בזמן שלא ילך ללמוד אך כשהולך לפני הרב אנו מתפללי' שלא ייגע בו הרב לריק ויניח ידו וז"ש למען אחי ורעי היינו הרבני' המייגעי' עם התלמידי' אדברה נא שלם בך בכל א' בפרט ואמנם למען בית ה' היינו כל בית ישראל אבקשה רק מה שהוא טוב לך אם לתורה לתורה ואם לסחורה לסחורה. למען בית ה' שיבנה ב"ב נבקש טוב סלה ועד כיה"ר בב"א: מה שחוני ה' בסוגי' דטענו חטין ב"ק סו"פ המניח שבועו' פ' הדיני' וכתובות פ' ב' דייני' תחלת ימות החורף תד"ר לפ"ק:

שור שהי' רודף אחר שור אחר יל"ד אחר דנקט ל"ל ולכאורה הי' אפשר לפ' דבאמת לא מיירי מתני' שהשיר הנרדף היזק דכה"ג אפי' בסלע לקה ג"כ הי' חייב מכח גרמא בניזקין וע' בנ"י אלא דמיירי ששור אחר עומד באמצע הדרך ובעת שרדף המזיק הזה אחר שור אחר נמצא זה היזק וטוען הניזק כי זה הזיקו ואפי' שלא נתכוון אליו חייב והמזיק טוען כי מעצמו בסלע לקה והייני לי שור אחר דנקט תנא. ואמנם נ' דרש"י בא להוציא מד' זה יזה שפי' והוזק הנרדף לומר דלא מיירי כה"ג שכ' ומ"מ ד' רש"י דלא נוכל לדייק ממתני' דגרמא בנזקין פטור דהאי בסלע לקה אין פירושו דרך ניסה כ"א מתחכך הי' בסלע ולקה ומדוקדקי' ד' רש"י:

אא"כ אתר דנקט ל"ל והי' אפשר לפ' דהנה הנ"י כ' דמתני' אשמועי' לאפוקי מר' אחא דאמר גמל האוחר בין הגמלי' ונמצא גמל הרוג בצדו בידוע שזה הרגו קמ"ל תנא דלא תלי' כה"ג ואמנם למ"ש תוס' דבתם ומועד משום דשני' רצים גם ר' אחא מודה וא"כ ע"כ תנא לר' אחא ג"כ קאי דמה"ית נימא רישא דלא כר' אחא וסיפא כר' אחא ולזה הי' נ' דוודאי ר' אחא ג"כ לא קאמר אלא בגמל האוחר דבשעת תשמיש מזיק טובא וה"ה שור מועד שרדף אחר שאר בהמה החלושה ממנו תלי' בי' ואמנם שור שהי' רודף אחר שור אחר לא שכיח שיוכל לו להזיקו ולהכי לא תלי' בי':

ואמנם ע"ד העיון נ' דהנה הך רישא לדידן דקיי"ל פ"נ קנסא ולא קיי"ל כהראב"ד דבפ"נ לא אמרי' מידה בקנס פטור א"כ ע"כ מתני' ר"ל הך רישא במועד דבתם אפי' מודה שהזיק פטור משום מודה בקנס וא"כ ר"ל תנא אחר שור אחר ע"ד דאמרי' בעלמא אין זה בן זוגו של ראשון ה"נ האי מועד והאי לאו מועד וכ"ת כ"ש דק' לר' אחא דס"ל לתנא דידן כוותי'

כמ"ש תוס' אין זה קו' דהנה ר"א בר ממל אוקמא למתני' בברי וברי ומעתה ע"כ קאמר ר' אחא בנמצא הרוג דאין המזיק טוען ברי משא"כ הכא וכ"ת לר"פ מא"ל ל"ק דלר"פ כבר כ' ה"ה פ"ט מנ"מ דר"פ לטעמי' דס"ל פ"נ ממונא וא"כ מתני' בתם דמודה ר' אחא כמבואר פ' המוכר פירות ובזה מיושבת קו' התוס' לר"פ האי לא כי מאי עביד לי' ובמ"ש ר"א בר ממל לאו מלא כי קדייק דמצי' לא כי לאו דווקא כמ"ש תוס' מכתובות ואמנם ה"ק טעמא דאמר לא כי הא אידי הוה חייב וא"כ ע"כ במועד ואמאי גם השתא לא תלי' א"וו משום דהמזיק טוען ברי ואמנם ר"פ לטעמי' דס"ל פ"נ ממונא ומוקי למתני' בתם וא"כ שפיר אע"ג דאודי חייב כי לא אידי לא תלי':

ועד"ז יש ליישב ג"כ מ"ש רש"י והיזק הנרדף דלכאור' הי' אפשר לפ' גם לדידן ולעולם רישא בתם ומיירי כגון שיש עדי' כי שור זה רדף אחר שור אחר ולא ידעי אם הוא זה הניזק לפנינו אי לא וכה"ג הי' אפשר לומר דל"ש מודה בקנס ולזה כ' רש"י דלא היא דע"כ מיירי אפי' דידעי' בבירור שזה שהוזק הוא הנרדף:

וע"ד שפי' פלוגתת כ"א בר ממל ור"פ נוכל לפ' עוד ע"ד אחר דר"א בר ממל ס"ל גרמא בניזקין חייב וא"כ ק' טובא נהי דבסלע לקה משום גרמא ליחייב אמנם ס"ל כמ"ש דמתני' במועד וא"כ אם הזיק מדינא ממונא משלם אמנם אם בסלע לקה ומיחייב מטעם גרמא לא עדיף משאר דינא דגרמי דקיי"ל קנסא הוא וכי מודה מפטר ואמנם אם כן ע"כ במודה גמור מיירי דטוען ברי והיינו דקאמר ר' אבא מדקתני דבטענתו מפטר אף דעכ"פ הוה גורם בניזקין אע"כ משום דגורם קנסא הוא ומודה פטור וא"כ ע"כ בברי מיירי ואמנם ר"פ ס"ל גרמא בניזקין פטור וא"כ אין כאן הוכחה כלל:

היו שני' וכו' פי' רש"י ושלשתן של ג' בני אדם כוונתו דבאמת אי לאו דנקט תנא שני' פטורי' הייתי אומר דמיירי שא' מהמזיקי' של הניזק אמנם עכשיו ע"כ מיירי שהם של ג' בני אדם ואמנם תנא גופא דנקט הכי השיב תלמיד א' משים דאל"כ הו"ל שוב בסלע לקה דמה לי סלע או שור דידי' ויישר. ואמנם בכל זאת נ' בניישב כל צריכותא דבבי דמתני' לולי ד' התוס' דכולא מתני' אתיא לאפוקי מדסומכוס ואזל תנא ממדרגה למדרגה לא מבעיא ברישא דיש כאן ס' אם יש לתובע שום תביעה דדלמא בסלע לקה וודאי פליגי רבנן אדסומכוס אפי' היכא דתביעתו וודאי אלא דהס' מי הוא הנתבע ג"כ פליגי רבנן אסומכוס ול"מ היכא דלא ידעי' מי היא הנתבע אלא דלא ידעי' על איזו שור תביעתו ג"כ פליגי ואפי' היכא דיש לו תביעה על שני' אלא דלא ידעי' כמה תביעתו ג"כ פליגי ובענין תם ומועד נכתוב לפנינו בס"ד. ועד"ז יש ליישב קו' תוס' בגמ' דמנ"ל הא לא מייתי ראי'

שקיל ולמ"ש א"ש דאס"ד דלא שקיל מידי א"כ מאי רבותא שוב דפליגי רבנן היינו רישא ומשני בברי ושמא דבאמת שקיל ולא מצי לשנויי ראוי ליטול דעכ"פ הרי לא שקיל מידי: שני' חייבי' כ' רש"י מפ' בגמ' ר"ל דלחד מ"ד פי' רצה מזה גובה רצה מזה ולחד מ"ד פירושו דשני' כא' דווקא חייבי' הא ברח א' מהם שני' פטורי':

א' גדול ע' רש"י בין ברישא ובין בסיפא נ' דדעת רש"י כד' הרמב"ן בפ' השואל צ"ז גבי שאולה ושכורה דטעמא דגדול וקטן משים דהוה כמלוה פקדון ולכאור' לדבריו אלי אין הכרח לומר דהאי גדיל יקטן בתמי' מיירי דהה"ד במועדי' לכאורה דאף דישלם מביתו מ"מ מקרי מה שטענו לא הודה לו לזה כ' רש"י דלא היא כ"א הך דגדול וקטן ע"כ מיירי היכא דלפי טענת הנתבע יפסיד התובע והיינו בתמי' דווקא ומטעם שנבאר ואמנם לכאורה תינח בסיפא משא"כ במציעתא אין שייכות לד' הרמב"ן דהתם התביעה לא הוה כ"א על שור א' ואמנם מאן יימר דלמא מציעתא ה"פ וכולא במועדין משום דבתם לדידן דפ"נ קנסא אפי' מודה פטיר ומעדי' לא קמיירי א"וו במועדי' וה"פ דמציעתא שהי' לניזק שני שוורי' א' גדול וא' קטן ושני' ניזוקו ואמנם שור החזיק לא הזיק אלא א' מהם והמזיק טוען קטן הזיק והניזק טוען גדול הזיק והוה שפיר טענו מלוה ע"ד הרמב"ן והודה פקדון ולזה האריך רש"י דלא מיירי כה"ג וכ"ת באמת מנ"ל דלא מיירי הכא מש"ס לקמן דפריך בפשיטות הא לא מייתי ראי' שקיל וה"ט דמק' דבשלמא אי שקיל דלא מייתי ראי' מיהת כדאמר מזיק אצטריך תנא לאשמועי' לאפוקי מדרבה בר נתן משא"כ אי ס"ד דבאמת לא שקיל מידי פשיטא ואמנם התינח אי בתמי' מיירי משא"כ אי במועדי' מיירי דלמא הא גופא קמ"ל דכה"ג הוה טעני' חטין ואמנם מ"מ שפיר משני בברי ושמא דאזי קמ"ל תנא כמ"ש תוס' דאפי' כה"ג פליג סומכוס:

אלא דיש לעורר לד' הרמב"ן אמאי באמת לא הוה בב' מועדי' ג"כ חטין אמנם עיינתי בד' הרמב"ן בראש שם שכ' באמת דווקא טענו מנה מלוה והודה לו נ' פקדון ג"כ דמ' הא מנה פקדון צריך לשלם והטעם נ' דהנה י"ל דטעמא דרבה בר נתן מדאמרה תורה דאינו מודה ממין הטענה פטור משבועה ש"מ דחשוב כופר הכל וא"כ ע"כ פטור מתשלומין וזה כוונת התוס' לקמן שכ' דהא בהא תליא אף דלא ס"ל הכי למסקנא מ"מ ד' הרמב"ן אפשר שהוא כן וא"כ הבו דלא לוסיף עלה דדווקא במודה מקצת אמרה תורה דבעי' ממין הטענה משא"כ במודה הכל:

א' תם נ' דלד' הראב"ד פ"ט מנ"מ דתם ומועד מקרי ממין הטענה א"ש דנקט תנא בין ברישא בין בסיפא תם ומועד דברישא אשמועי' דאפי' בגדול וקטן אי לא מייתי ראי' שקיל דומיא דתם ומועד והיינו דקמק' הש"ס דהרי דומיא דתם ומועד קתני ומשו"ה

מייתי המק' לכולה בבא משום דבאמת עיקר קושייתו מגדול וקטן וראייתו מתם ומועד וע"ז משני לי' הש"ס שפיר דבאמת הכי מיירי אמנם בברי ושמא מיירי ומיושב ממילא מדוע לא משני ראוי ליטול ואין לו דעכ"פ יק' עדן הרי דומיא דתם ומועד קתני ומ"מ אתא תם ומועד לגליו אגדול וקטן דאי לא מייתי ראי' שקיל ואמנם כ"ז ברישא דהיינו מציעתא אמנם בסיפא ע"כ מודה הראב"ד דלא הוה ממין כמבואר בש"ס לקמן ולא כמו שהבינו הלח"מ והש"ך והטעם בסיפא דהראב"ד לטעמי' דס"ל דמלוה ופקדון לא הוה מין א' וה"ט דסיפא וכמ"ש הרמב"ן ואמנם המק' לא ידע לחלק בזה ולזה הוה גם בסיפא קושייתו דגדול וקטן דומיא דהם ומועד קתני ואמנם התרצן דידע לחלק השיב לו דלא היא כ"א ראוי ליטול ואין לי אבל המק' סבר דלא הבין התרצן קושייתו ולהכי הדר פריך בהדי' מתם ומועד והתרצן משני לי' דלא היא כ"א דבסיפא גם בתם ומועד הוה טעני חטין וראוי ליטול ואין לו והיינו משום דהוה מלוה ופקדון ומ"מ אצטריך סיפא לגליו דתם ומועד דומיא דגדול וקטן ומעתה ברישא אתא תם לגלוי אגדול ובסיפא אצטריך גדול לגלוי אתם. ומדברינו יתבאר דע"כ הרמב' פליג אהראב"ד בתם ומועד ולא כמו שהבין הש"ך דהנה הרמב' חולק אהרמב"ן במלוה ופקדון כמובא גם בראש שם פי' השואל וא"כ ליתא לתי' דידן מסיפא דמתני' וק' וודאי עלי' קו' הלח"מ א"וו דפליג אהראב"ד גם בהא: והנה יישבנו צריכותא דתם ומועד לד' הראב"ד ואמנם ד' החולקי' אהראב"ד נ' כמ"ש הראש שם דהכא משום הודאה אתי' עלה ומשו"ה הוה טענו חטין והראב"ד לטעמי' דס"ל במלוה ופקדון כהרמב"ן ועוד עדיף מני' ולית לי' סברת הראש דמשום הודאה אתי' עלה ומוכח עוד טפי דהרמב"ם דאזיל בענין מלוה ופקדון בשטת הראש ע"כ לית לי' ד' הראב"ד בתם ומועד וכמ"ש: ואך בענין הצריכותא ברישא א"ל שפיר דאדרבא נקט תם ומועד למילף מגדול וקטן ולאפוקי מד' הראב"ד וכמ"ש בשטת הראב"ד בסיפא. ועד"ז א"ל דתנא סיפא לגלויי רישא דתבעו מועד והודה לו תם לא הוה הודאה ממין הטענה דאלו מרישא הייתי אומר דאדרבא מדנקט תם ומועד לאורויי דבברי ושמא איירי ש"מ דתם ומועד בכ"ג שקיל כדאמר מזיק ולהכי הדר תניא בסיפא דלא מיירי בברי ושמא וע"כ למימר דדווקא תפיסה מהני ותו לא. ואמנם גם ע"ד התוס' י"ל הצריכותא מבלי שנצטרך לומר דתנא בסיפא איידי רישא והיינו דאיכא למימר דקאי אגדול דהגדול הוא מועד והקטן הוא תם והנה יותר קרוב לומר דגדול הזיק גדול מדנימא קטן הזיק גדול ומכ"ש שהוא מועד ג"כ ואעפ"כ לא חלי':

והנה כ' הרמב' פ"ט מנ"מ בבבא דרישא אם הביא הניזק עדים שא' מהם הזיק אלא שאינם יודעי' איזי מהם אמרי' דמשלם לכ"הפ מדמי הקטן ונשבע וז"ל הרי זה נשבע

ומשלם מן הקטן שהרי הודה במקצת וכ' ה"ה דד' הרמב' כיון דיש עדים ל"ש ממון הטענה ולא ביאר דבריו ולכאורה אי הוה ס"ל להרמב' כהרמ"ה דטעמא דפטור משום דהוה לי' משטה א"ש דבעדי' ל"ש משטה ואמנם אכתי לענין שבועה לא אהני ותו דהרי הרמב' ע"כ לית לי' כהרמ"ה דז"ל בה' טוען טענו כור חטי' יש לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא שעורי' פטור מדמי שעורי' שהרי הודה לו שאין לו בידו שעורי' הא למה זה דומה לאומר לחבירו מנה לך בידי והלה אומר אין לי בידך דפטור והנה דבריו מבוארין דלא כהרמ"ה והתימא שלא הביא הש"ך ד' הרמב' אלו וא"כ מה לי עדי' או לא אשר ע"כ נ' לבאר ד' הרמב' ע"ד אחר דהנה הרמב' עצמו פסק בה' טוען דהאומר לחבירו כור חטי' לי בידך והלה אומר איני יודע אם חטים אם שעורי' משלם לו דמי שעורי' ונשבע הוסת על החטי' שאינו יודע והנה קיי"ל דהעדאת עדי' כהודאת עצמו כר' חייא קמייתא ומעתה הכא ג"כ כיון שהעדי' מעידי' אשר ע"כ יש לו בידו או דמי קטן או גדול אלא שאינם יודעי' נמצא דהנך עדים מחייבי' אותו לשבע ואין אנו משגיחי' על טענתו כלל אחרי כי לפי טענתו הוה כיפר הכל כי אינו מודה ממין הטענה הוה כופר הכל לדידן והעדי' מחייבי' אותו מקצת והנה מאחר שנשבע אף אנו אומרי' דמחייב לשלם וה"ט דבשלמא בעלמא אמרי' דהודה דאין בידי שעורי' משא"כ כאן כיון דחזי' דעדי' מעידי' שראו שורו מזיק א' משיורי הניזק ולא ידעי לכוון איזו מהן הזיק אף אנו אומרי' אשר גם הניזק באמת לא ידע בבירור איזו מהן הזיק אלא דטען גדול הזיק למען חייבו שבועה אחרי דידע דיש כאן עדי' שיחייבוהו שבועה משא"כ באין כאן עדי' אין לנו לתרץ ברי דידי' דהוה שמא ואמנם כ"ז שנוכל לחייבו שבועה מפני שהוא הודה במקצת וטען ברי כי לולא טען שמא לא הי' כאן חייב שבועה כמו באיני יודע אם חטי' דאינו נשבע שבועת התורה ואילו לא נשבע ג"כ לא הוה משלם שהרי הודה הניזק ועכ"פ מבוארי' ד' הרמב' שפיר ולכאורה היינו יכולין לומר אשר גם ה"ה כיין לזה ואמנם לפנינו יבואר כי אין כן ד' ה"ה וזה דהנה הרמב' כ' עוד שם בבא דסיפא ולא הזכיר דיני דבעדי' חייב ואמנם תחת כן הזכיר תפס וכ' ה"ה דנקט בחדא וה"ה לאידך ובריש ג"כ מהני תפיסה בלא עדי' וכ' כי ד' הרמב' דבפ"נ מהני תפיסה וכל כי האי וודאי הי"ל להרמב' לאדכורי בהדי' ויותר מזה שכ' דבתם ומועד היה טעמא משים טענו חטין ובגדול יקטן משום דבקנס מידה פטור והרמב' סליק מגדול וכ' דפטור משום טענו חטין ולהכי מהני תפיסה ע"ש ואמנם עפ"י דרכינו אתיין ד' הרמב' כפשוטן דקאי אדלעיל וכילה בבא בעדי' מיירי דבלא עדי' מודה פטיר ולא מיירי כלל לדידן בלא עדי' אלא דהכא עדי' לא מהני מידי וזה מוכרח על כרחך דהנה לד' הרמב' דמלוה ופקדון לא היה חטין ושעורין וא"כ הכא לא הוה חטין

ושעורין אלא משום דהודה כמ"ש הראש וא"א כיון דאיכא עדי' לא הודה דאמרי' דטעין בדדמי א"כ לא הוה חטין ושעורין כלל וא"צ תפיסה כי אם מדינא משלם לי' וכ"ת הא גופא קשיא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אף אנו נאמר דבשלמא ברישא דהיא בעצמו הודה בשעורין הו"ל כופר הכל א"כ העדי' מחייבי' אותו וכיון דנתחייב שבועה שפיר טעני' לניזק דרצה לברר האמת ע"י טענתו גדול ומועד ומשלם לי' ג"כ וכמ"ש משא"כ בסיפא דהוא באמת הודה ממין הטענה א"כ העדי' לא יוכלו לחייבו כלל דהרי הוא בעצמו הודה ע"ז שהעדי' מחייבי' אותו ואמנם הניזק ע"י תביעותיו הודה שלא נתחייב לו קטן מן הגדול וגדול מן הקטן וע"כ פטור מלשלם ומכ"ש משבועה נמצא דדווקא תפיסה מהני משום דהוה כטעני חטין ועדי' לא מהני ולעיל ברישא ל"ש תפיסה דבלא עדי' מודה בקנס פטור ובעדי' אפי' שלומי ג"כ משלם כ"נ לי לבאר וליישב ד' הרמב' שיהי' דבורי' על אפני':

ארחב"א זאת אומרת ע' תוס' יל"ד דלכאורה עיקר כוונתם דלא תק' אי אמר סומכוס אפי' בברי וברי ל"ש חי לכל בריה כמ"ש בהדי' וא"כ לפנינו הו"ל לציין בדבור אמר סומכוס אפי' ברי וברי וכן ל' דהרי יק' דהא זה עיקר מגמתם ולזה נ' דבאו ליישב ד' רחב"א מאי ק' לי' דקאמר זאת אומרת א"וו דק' לי' אמתני' פשיטא דבטענות עצמו בלא עדי' לא מצי מפיק ממון דמ"ש ממנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי וע"ז כ' דכה"ג לא אמר סומכוס דדווקא היכא דהספק בלא טענותי' כגוונא דמתני' ומבוארין כל דברי' ועד"ז נבא ליישב ג"כ קו' התוס' בסמוך על הא דמק' הש"ס ממאי דמתני' בברי וברי דה"ק ר"א בר ממל לדבריך דמ' לך דלולי דאתא תנא לאפוקי מדסומכוס א"כ מאי אתא תנא לאשמועי' ע"כ צריך אתה לומר דמתני' בברי וברי דאי בברי ושמא דלמא הא אתא לאשמועי' דלא אמרי' ברי ושמא ברי עדיף או אפי' בעלמא או באמת דווקא בגוונא דמתני' וכמ"ש תוס' לקמן דהכא גרע וא"כ אמר סומכוס אפי' בברי וברי והשב הש"ס אין אמר וע"ז מק' בתר הכי הש"ס אכתי מנ"ל לרחב"א למימר דמתני' אתא לאפוקי מסומכוס משום דמוקי למתני' בברי וק' לי' פשיטא נימא מתני' בברי ושמא ולא תק' לן וע"ז משני שפיר משום דקתני לא כי ונהי דלא כי מ' שמא ג"כ אמנם אם זה עיקר רבותא דתנא משום דהוה ברי ושמא היאיך נקט לשנא דמ' טפי ברי משמא ודייק התרצן עוד דבשלמא אי הוה נקט בד' הניזק ל' ברי מוחנט טפי מדמזיק שפיר משא"כ השתא דאדרבא בניזק נקט רק שורך הזיק לבד ובמזיק לא כי מ' אפכא עוד טפי א"וו כדרחב"א ומיותב שיב קו' שניי' של תוס' מכתובות והנה ע"כ יק' יל לא כי אי אמרת דתנא ברי ושמא אתא לאשמועי' אמנם למאי

דנקטי' דרחב"א דמתני' לאפוקי מסומכוס אתא לאשמועי' לית לן בה כלל אי תנא לא כי ומצי לעולם להיות לשון שמא כדר"פ ומיושב קו' שלישית לקמן בתוס':

הא לא מייתי ראי' שקיל כדאמר מזיק ע' תוס' נ' להסביר הי' דכיון דפתח תנא בניזק ומזיק הו"ל למימר על הניזק להביא ראי' ומ"ש דקרי לי' המוציא אלא ש"מ דבא תנא לאשמועי דמאי דשקיל מזיק מוציא ולפי"ז הוצרכו לדחות ד' רש"י לקמן בענין ראוי ליטול דלד' רש"י אכתי הקו' במקומה עומדת אמאי קרי לי' המוציא והיינו דכ' לפ' דקאי אתפס: ואמנם ע"ד רש"י נ' לפ' קו' הש"ס ע"ד אחר וזה דהנה רחב"א דייק לי' מרישא דזאת אומרת וכו' כוונתו דאמאי לא קאמר תנא פטור כדקתני במציעתא שני' פטורי' דהא דאי מייתי ראי' גובה פשיטא אלא ש"מ דבא לאשמועי' טעמא דלא אמרי' כסומכוס והיינו משום דבלא ראי' אין אדם יכול להוציא מאומה מחבירו וע"ז השיב ר"פ תינח ברישא במציעתא מא"ל אמאי לא קתני פטור וכ"ת משום דבאמת אינו פטור לגמרי משום דשקיל מיהת כדאמר מזיק א"כ הוה תיובתא דחב"נ ועד"ז הק' הש"ס לקמן מסיפא ומשני לקמן לד' רש"י הכא כיון דברישא ומציעתא אצטריך למתני המוציא מחבירו אי הוה תנא בסיפא פטור ס"ד דאפי' כי מייתי ראי' אין לי להכי אצטריך למתני המוציא וכו' למידע דראוי מיהת ליטול ועד"ז נ' לפ' מ"ש רש"י שקיל יכו' וגובה מן התם ר"ל בזה לאפוקי מד' הראב"ד דס"ל תם ומועד הוה מין א' וא"כ ע"כ מתם ומועד באמת ל"ק לי' ועיקר קי' מגדול וקטן ואהא השיב רש"י דלא היא כ"א גם מתם ומועד מק' דאל"כ דבתם ומועד ניחא א"כ אצטריך תנא למתני המוציא ולא פטור משום דבתם ומועד באמת איננו פטור:

וכ' רש"י בזה מיד טעמא דרכ"נ ולכאורה לקמן הו"ל לפ' אמנם נ' שכ"כ לרמז דמקו' הש"ס מבואר דלא כהרמ"ה דלהרמ"ה לא מק' הש"ס מידי כמ"ש הראש ואמנם הנ"י וה"ה תי' דסוגיין למ"ד פ"נ ממונא וה"ה הוסיף דר"פ לטעמי' דס"ל ממונא ואמנם בהא לא סגי דאכתי מאי מק' דלמא רב"נ ס"ל כמ"ד פ"נ קנסא ומאי אולמא דר"פ מדר"בנ ואמנם נ' דה"ק ר"פ וע"ד שאמרנו כיון דלדידך לרבותא נקט תנא המוציא ולא נקט פטור ובשלמא אי ממונא ומיירי בלא עדי' א"כ היינו רבותא דשקיל כדאמר מזיק אא"א קנסא ובעדי' מיירי א"כ פשיטא דשקיל ומאי קמ"ל תו אע"כ רחב"א ס"ל פ"נ ממונא:

ובזה מתיישב ג"כ קי' הש"ך על הנ"י דתינח ר"פ הא סתמא דש"ס לקמן ג"כ פריך ולמ"ש לרחב"א גם סתמא דש"ס שפיר מק' וכמו שבארנו:

ונ' לי להביא עוד ראי' לשטת הרמ"ה דטעמא דר"בל משום משטה דאס"ד משום מחילה א"כ למ"ד דטענו חטין ושעורין והודה בא' פטור ע"כ לית לי' דר"בל דלדידי' מ"ט נימא

דמחיל הא שפיר עבד דלא תבעו תרוויי' דהא אם יתבענו חטין לחוד כיון שאין אדם מעיז לכפור הכל וודאי בחטין גופיי' יודה לו מקצת ויהי' חייב שבועה משא"כ אם יטעונו חטין ושעורין יודה לו בא' מהם ויפטר משבועה א"וו דהאי מ"ד לית לי' דר"בנ למ"ד משום מחילה והודאה וא"כ נוקי מתני' כאדמון דס"ל הכי ול"ד למ"ש תוס' דלא בעי לאוקמי מתני' כר"ג התם משום דלית הל' כוותי' משא"כ אדמון כיון דלרחב"א קיימי' דס"ל כאדמון אמאי לא נוקי מתני' הכא א"וו טעמא דר"בנ משום משטה ולכ"ע אמר למלתי':

ובד' הרמ"ה יש להבין ד' התוס' דלאחר שכ' דר"ג ג"כ אי לי' דר"בל כ' סברת ר"בל ומה ענין זה לזה אמנם אם דר"ג באמת לית לי' דר"בנ שפיר מצי' לפרושי דטעמא דר"בנ משום משטה אמנם אי ר"ג ג"כ אי לי' דר"בנ ע"כ לא היה טעמא משום משטה דכיון דלר"ג מיחייב שבועה על טענה זו היאיך נוכל לומר משטה ולהכי כ' תוס' דלתי' זה ע"כ משים מחילה והודאה הוה טעמא:

ומד' תוס' אלי נתבאר לדעתי דלא כהרש"ל והש"ך כ' בשטת רש"י דאם טען התובע ואמר גם שעורי' אתה חייב לי באמת משלם דא"כ בנקל יוכלו תוס' להוכיח דלא תניא דר"בנ בדרבנן כלל דאי ס"ד טעמא דר"בנ משים דפטור משבועה א"כ הלא בשעה שהודה שעירי' מיד נפטר משבועה ואם טעין הנתבע אח"כ גם שעירי' הלא חייב לשלם לו יכ"ת דבאמת לדידן דטעני חטין ושעיוי' והודה בא' חייב שבועה גם כה"ג חייב לא היא דהרי אמרי' בהדי' בשבועות דאם קדם במתכיון והודה בשעורי' פטור משבועה ובתשלומין מיחייב א"יו ד' התוס' דמיד מפטר וטעמא מאי נ' לי תרי טעמא במלתא חדא דמה שהק' הראש וכי תובע אדם כל תביעותיו בב"א אני אומר אין דהנה אין מן הדרך שילך אדם מיד לב"ד לתבוע תביעותיו טרם תבעו בינו לבין עצמו וכיון שראה שבינו לבין עצמו כפר בו והוצרך לתבוע בב"ד למה לא יעשה עמו דין ומשפט על כל תביעותיו בב"א וילך עם שופטני פעם אחר פעם לדין אלא ש"מ הודה או מחל שאין בידו שעירי' וזו אפי' לר"ג:

ועוד אחרת אני אומר טעם אחר לפוטרו משעורי' הנה מחטין בכ"ג פטור לרבנן ואפי' משבועה דהנה אחטי' כופר הכל והתורה האמינתו בחזקה דאין אדם מעיז וכיון דמהימן דאין בידו חטין אס"ד דהטובע זה שעורי' יש לו בידו וכי יניח שעורין שיש לו בידו לא ותבעם ויתבע חטי' שאין לו בידו אלא ש"מ גם שעורי' אין לו בידו. וגם מד' רש"י שכ' דהא הודה מ' דלא כהש"ך דמ' כבר הודה דאל"ה הו"ל לרש"י למימר אם הודה. ואמנם מד' תוס' למדתי וכ"מ מד' רש"י דתרוויי' חדא טעמא נינהו הודה ומחל ותרוויי' אצטריך דהנה עיקר טעם הוא הודה אלא דק' לן על טעם זה כיון דהנתבע הודה בפי' דאי לי' גבי'

שעורי' ומד' התובע אנו רוצי' ללמוד דאין בידו למה לא נסמוך טפי על הודאת הנתבע ולזה כ' רש"י דתרווייי' אתנהו דבאמת הי' לו אצלו אלא שהודה שמחל:

אכתי לימא תיהוי תיובתא הק' מכאן הראב"ד בה' טוען על הרמב' שפסק דאם אמר הנתבע אינו יודע אם חטים אם שעורי' חייב לשלם לו דמי שעורי' דא"כ מ"פ הש"ס ממזיק שמא על ר"בנ הא ר"בנ מודה והש"ך תי' ד' הרמב' לטעמי' דס"ל דהרמב' כהרמ"ה ס"ל אמנם כבר בירכנו דהרמב' ע"כ לא סבר כהרמ"ה ואמנם בכל זאת אני אומר דהרמ"ה לכאורה כהרמב' סבר ע"כ דעכ"פ מאי משטה שייך כה"ג וח"כ עכ"פ לד' הרמ"ה צריך לתי' הש"ך. ואמנם בד' הרמב' נ' דעתו דאנו אומרי' דהתובע מסופק כמו כן כמו הנתבע ומכ"ש ממאי דאמרי' דפרע דייק דמפרע לא דייק ואם הנתבע לא ידע למה לא נימא דגם התובע מסופק ולברר האמת הוא דתבע חטי' דלמא באמת חטי' אית לי' גבי' ואמנם התינח ההם בחטי' ושעורי' דבאמת על הנתבע לידע ואמרי' שפיר דרצה לברר האמת משא"כ הכא דאם המזיק טוען שמא ע"כ משום דסתמא דמלתא דלא הי' שם ומה רוצה הניזק נברר ממנו א"וו הודה דהקטן לא הזיק ובגדול לא יתחייב משום דאיני יודע ושפיר הוה דומיא דר"בנ:

ובזה יתיישב לנו דקדוק בגמ' ורש"י דרש"י כ' כ"ש דהוה תיובתא והש"ס קאמר אכתי דבאמת שפיר כ' רש"י כ"ש דמה בהודה בברי דחייב לו שעורי' אמרי' דמחל היכא דאפי' ברי לא הודה למה יהא חייב אמנם כבר כ' דיש לדחות דלברר האמת טען התובע והש"ס דהכא פריך משום דסתמא מיירי דהמזיק לא הי' שם הא אילו הי' שם לא מק' מידי והיינו אכתי דקאמר כלומר נהי דיש לדחות דלא מיירי בהך גוונא מ"מ סתמא בהכי מיירי דלא הי' המזיק שם ועד"ז באמת הוה כ"ש וכמ"ש:

ניזק שמא ע' רש"י שסיים ושקיל מן התם כוונתו ע"ד שכ' למעלה לאפוקי מד' הראב"ד דתם ומועד לא הוה חטי' ושעורי' להכי כ' רש"י דכיון דמתני' כייל להו לב' תמי' ותם ומועד בחדא מחתא ש"מ דגם בתם ומועד דווקא היכא דטוען שמא דמתרווייי' קתבע הוא דשקיל מן התם לא זולת: תוס' ד"ה מדסיפא י"ל קו' בענין אחר דבסיפא נוכל לומר דמיירי דאיכא עדי' אלא דלא ידעי מי הזיק כמ"ש הראש ונ"י לדידן דאי' לן פ"נ קנסא וא"כ אין קו' משא"כ ברישא דע"כ מיירי בליכא עדים כלל:

עי"ש ע' ברש"א שכ' דסמיכא ד' תוס' ל"ד ולי נראה דדווקא הקשו לפי הקדמתם ואליבא דסומכוס לפי שיש לדקדק עוד בדבריו שכת' כדקאמר רב יודא דהכי הוה להו למימר לרב יודא דאית לי' ברי ושמא אלא ש"מ דגם לר"נ דפליג בעלמא ק' להו דלסומכוס

מיהא לודי כיון דלדידי' מהני דררא דממונא דיחליקו למה לא נימא ברי ושמא ברי עדיף בכה"ג ג"כ:

תוס' ד"ה רישא נ' לתרץ דהנה אז"ל כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא דהא והנה המקשה לעיל פשיטא לי' דהאי כי אלא הוא דאי לא למה לא אמר תנא בהדי' דלמא והמתרץ השיב דכיון דמתני' ע"כ בברי ושמא דומיא דסיפא וניזק שמא אי אפשר שפיר סמיך התנא ונקט כי ולעולם פי' דלמא: ואמנם רש"י ד"ה והא לא דמיא בא ליישב קו' זאת של תוס' לדעתי והייני דהנה רחב"א לא דייק למלתי' כ"א כמ"ש תוס' משום דאיכא למטעי ואמנם מאחר דמם דמסיפא מוכח דע"כ בשמא מיירי א"כ ליכא למטעי ואין מקום להוכחת רחב"א ואמנם מאחר דגם עכשיו לא דמי' רישא לסיפא א"כ שוב איכא למטעי ושפיר דייק רחב"א עי' ברש"י ותמצא דברי בהדיא וע"ז משני הש"ס דמ"מ אין זה דומה דשתא וברי וברי ושמא כו' וליכא למטעי ונדחו ד' רחב"א:

מאי קמ"ל תנינא י"נד התם לשבועה אתמר ותשלומין מאן דכר שמי' ובשלמ' אי נימא כתי' א' של תוס' דהא בהא תליא וטעמא דרבנן דפטרי משבועה משום דפטור גם מתשלומין והו"ל כפר הכל שפיר פריך ומשני ג"כ שפיר דכיון דפטור מחטין הו"ל אחטין כופר הכל ופטור משבועה ואמנם לתי' בתרא ק' ונ' דזה הביאו להרי"ף דגרס דתניא ולא מייתי מתתני' כלל וכ"ת אכתי גם ברייתא אורחא למתניי' מאי דתנן במתני' ולעולם לענין שבועה מתניי' לא היא דא"כ הו"ל למתני ג"כ ור"ג מחייב אלא ש"מ דלענין ממון מיירי ולענין ממין גם ר"ג מודה:

ראוי ליטול ע' רש"י ומלבד דדבריו צריכין ביאור י"לד עוד מה זה דסיים רש"י ולא תידוק מנה כדקדייקת ואמנם נ' בהני תיבות גלה לנו רש"י פי' דבריו דכבר כ' דעיקר קו' המק' לדיוקי ממתני' דאשמעי' תנא רבותא דהיינו אי לא מייתי ראי' ושקיל מיהת כדאמר מזיק כדמ' מל' המוציא וע"ז השיב לו התרצן דאדרבא בא לומר דבכל מה שבא להוציא עלי' הראי' והיינו דר"בנ וז"ש רש"י דתנא אשמעי' דראוי ליטול ואין לו ולא תידיק מנה כדקדייקת דלאפוקי מר"בנ אתא:

ועד"ז יש ליישב למה מייתי הש"ס הא דתנינא באמצע ולא פריך על הסדר ממתני' לרב"נ דלא היא דאלו תנינא לר"בנ שפיר אמרי' דגם בזה קמ"ל הכא משא"כ מבחר דמשני דמהתם אין ראי':

ועד"ז יש לתרץ מאי דהדר מק' מתם ומועד כיון דכבר שני לי' ראוי ליטול אמנם ד' המק' הי' כמ"ש תוס' דכולא בבא דתם ומועד הוה רק איידי ובשלמא אי שקיל כדאמר מזיק כמו במציעתא דמיירי בברי ושמא מיהת כדשני' א"כ שפיר משא"כ לדבריך דלאו בחדא

גוונא נינהו א"כ הך בבא ל"ל ומשני לי' דלא היא כ"א לגופא אצטריך ולמימר דגם בתם ומועד איכא דינא דר"בנ דס"ד כד' הראב"ד קמ"ל והיינו דהק' רישא אמאי באמת לא מוקי לי' לגמרי בחדא מתתא ומשני:

תוס' ד"ה ראוי ובטענו חטין נ' דאי תפס וכו' י"לד הרי ע"כ בטענו חטי' ג"כ דינא הכי דמ"ש וכמו שהוכיח הראש ונ' כוונתם דאיכא למימר דדווקא במתני' לא מהני תפיסה משום דהודה בפי' משא"כ בטעני חטי' דלא היה רק אומד הדעת שפיר נוכל לומר דאם תפס אין מוציאין מידו וז"נ ג"כ ד' הרי"ף וד' הרמב' תלמיד תלמידי דבה' נ"מ לא הביא דתפיסה מהני כ"א בסיפא דיש לו תביעה על שני' ובה' טוען הביא דבטענו חטי' מהני תפיסה והיינו מטעם שכ' וזה דלא כמ"ש ה"ה שם בה' נ"מ וכבר כ' בזה לעיל ע"ד אחר:

ואמנם על הרי"ף בלא"ה לק"מ דמצי למימר דמיירי שהי' תפיס כשטענו חטי' על השעורי' וא"כ אפי' אומדנא ליכא דמשו"ה לא תבע שעורי' משום שהוא מוחזק בהם משא"כ במתני' ל"ש זה נהי דאחר שרואה שלא הודה לו המזיק כ"א על הקטן יוכל להיות דקטן תפס אבל מקמי הכא וודאי לא יתפוס הקטן וילך לדון על הגדול וזה ע"ד שכ' הש"ך ועדיף ממ"ש:

ואמנם מ"ש הרמב' בה' טוען הא למה זה דומה לאומר לחבירו מנה לך בידי והלה אומר אין לי בידך כוונתו כמ"ש בד' התוס' דלמה נימא דבשתיקתו הודה התובע כיון שהנתבע הודה בהדי' להיפך וע"ז כ' כמ"ש דהני ב' הודאית לא סתרי אהדדי כלל דאמרי' זה הודה וזה מחל ע' ותמצא: והנה כ' רש"י ב"מ ה' ע"א גבי הא דאמרי' חד למודה ממין הטענה ממין טענת כפירה צריך שיודה לו כוונתו דלכאורה פשטא דקרא מסתבר טפי לאוקמי פרט להעדאת עדי' מלמוקמי אמין הטענה וע"ז כ' רש"י דאמנם הסברא שוב ניתנת טפי למוקמי אמין הטענה דהעדאת עדי' אתיא מק"ו וא"כ הסברא דל"ש משא"כ ממין הטענה כיון דהתורה אמרה דבעי' מודה במקצת הכפירה ואם הודה לו דבר אחר מה לן מנה הרי זה לא הי' הטענה לעולם ועכ"פ בעיקר טענתו דהיינו במה שכפר לו אין כאן הודאה:

ב"מ צ"ז זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ושבע ופריך הש"ס מה שטענו וכו' ומה שהודה והגי' הגאון מהרא"וו סיפא דהך קי' ל"ג כוונתו לד' רש"י ותוס' אין כאן הודאה כלל ומשום מודה במקצת אתי' עלה לחוד: ואמנם לד' הראב"ד שאלה ושכירות הוה חטין ושעורין וא"כ שפיר ק': ואמנם מ"ש הראב"ד דגרע עוד מחטין ושעורין ל' בנסביר טעם מ"ד טעני חטין ושעורין והודה א' פטור ונ' דה"ט דאמרי' ב' תביעות הי' לו לזה על זה ותביעה א' הודה לו לגמרי ותביעה א' כפר לגמרי ואמנם ע"כ פליג אידך עלי' משים

דאמרי' כיון דתרוויי' חד דינא אית להו ובהדדי קתבע הו"ל תביעה א' משא"כ במלוה ופקדון ושאלה משכירות דכל חד דין אחר יש לי כ"ע מודו:

אלא אי ק' לי' הא קשיא לי' מ"פ הש"ס בכתובו' פ' ב' דייני אר"נ אמר שמואל מדרבנן דמתני' דלמא מיירי השמן הלוה לו והקנקני' השאיל לו למהדרינהו בעיניי' והוו פקדון גבי' וכה"ג גם ר"נ א"ש מודה וצ"ל משום דיק' מ"ט דאדמון וא"כ צ"ל למסקנא דמיירי שגם השמן רק הפקיד בידו וכ"מ ל' אצלך דנקט שם:

ב"מ קט"ו בטענו דמי ע' רש"י לכאורה י"ל על דבריו טפי ממה שדקדקו עלי' בתוס' דהרי קתני שקטן מכר ולא מכר כלים אמנם נ' דרש"י לא רצה לפרושי כפי' תוס' משום דמ' לי' כיון דכולא מתני' ע"כ דווקא בעבד מיירי ולא בדמי היאיך נימא דהך בבא בדמי מיירי וע"ז כ' רש"י דמיירי שהוא באמת רוצה ליתן לו קטן והוא טוען כי ליקח קטן לא שויתך שליח ועליך להחזיר לי דמי המכירה והיא טוען לא כי כ"א קטן שייי' שליח לקנות לו ונמצא מיירי בדמי ומיירי במכירה וקניין: שבועות הדיינין ע' רש"י ור"ן ולי נ' לבאר ד' רש"י ע"ד אחר דרש"י רצה ליישב קו' הר"ן מדוע קרא התנא לשבועת מודה במקצת דווקא שבועת הדייני' וע"ז כ' רש"י משים דאנן ילפי' לה מונקרב בע"הב אל האלקי' דהיינו דייני' וזה לא מצינו בשום שבועה שיכ' הכ' בהדי' דבעי' דייני' כ"א במודה במקצת משא"כ בשאר שביעות לא כ' כ"א שבועת ה' תהי' בין שני' ואמנם דייני' לא כ' ע' בד' רש"י:

הטענה ב' כסף כ' רש"י שהשבועה באה על ידה פי' לדבריו דלכאורה יק' עליו דרב דקיי"ל כוותי' דטענה ר"ל כפירת טענה מה"ית לזה כ' רש"י דאדרב' מסתברא כוותי' דבשלמא אי נימא כפירת טענה שפיר הקפיד הכ' או חכמי' כד' הרמב' דקרא אסמכתא שלא ישבעו בהו על טענה כ"ד משא"כ לשמואל דנשבע על כפירה כ"ד מה אכפת לן בטענתו וכ"ת דאין ב"ד נזקקין לטענה כ"ד הלא קיי"ל דלשוה פרוטה ב"ד נזקקין א"וו מסתברא כרב: ומ"מ אפשר ליישב ג"כ ד' שמואל דהנה מדינא לא הו"ל למהימן להאי נתבע אשבועה דהרי חשיד אממונא אלא דאמרי' אשתמוטי ואמנם מה"ית נימא הכי ואמנם עפ"י ד' המלוה גופא דהרי הוא המני' שהלוה לו והפקיד בידו בלא שטר ואמנם תינח אם יש בטענתו ב' כסף דחשיבי שייך למימר המנ' משא"כ בטענה כ"ד מאי המנותא איכא ולכך בעי' ב' כסף דווקא לשמואל וכ"ת א"כ נימא בפחות מב' כסף מתיך שאיל"מ בשלמא היפוך שבועה איכא למימר דכה"ג לא תקינו רבנן דלא לחזקוהו בחשוד גמור אמנם משאיל"מ נימא מיהת לא היא שמואל לטעמי' דס"ל חזרה שבועה לסיני וא"כ לדידן דס"ל מתוך שאיל"מ ע"כ ליתא לדשמואל והיינו דלא קיי"ל כוותי':

ואמנם לאיזו ענין כ' רש"י כן במתני' נ' דהיינו משום דבאמת רש"י פי' הך דשתי כסף ופרוטה משום טענו חטין וא"כ לא פי' התנא כלל הך דטענה ב' כסף דקאי אכפירה וק' באמת מ"ט בשלמא לשמואל לא אצטריך לפרושי דאתיא כפשטא אמנם לרב אמאי לא מפי' לזה כ' רש"י דלא אצטריך משום דהוה סברה החיצונה הכי וכמ"ש:

ואמנם הא גופא דפי' רש"י הך דב' כסף אליבא דשמואל נ' דד' רש"י כהר"ן דרב ס"ל חטין ושעורי' והודה בא' פטור אמנם לדידן דקיי"ל חייב אס"ד דאצטריך תנא לפרושי הך דטענה ב' כסף הרי עדן לא פי' מידי דהרי נוכל לפ' דמשום טענו חטין קאמר א"וו באמת הכי הוא פי' דמתני' וטענה ב' כסף א"צ פי' וכמ"ש:

אלא אי ק"ל א"ה דבטענו חטין מיירי אמאי הפסיק תנא באמצע ושבק מין הטענה והדר אמודה מקצת וכופר הכל ונ' דלד' רש"י אתי תנא לאשמעי' הכא דכל מין מטבע א' ולזה נקט דהוא טוען מטבע א' דהיינו מנה והלה מודה בחמשי' דנרין מטבע אחרת אלא ש"מ דכל מטבע מין א'. ואח"ז אתא תנא בסיפא לגלוי אירשא ואמר דרישא הוה בלטרא זהב והודה בכסף וסיפא הוה במודה לו במטבעות שהכל מין מטבע אחת:

טענו חטין למדתי מד' רש"י דס"ד דשם חטי' כולל כל מיני תבואה כנהוג בד' חז"ל בש"ס ולזה אשמעי' דמ"מ בתובע בב"ד חטי' דווקא קאמר וז"ש רש"י דאין ההודאה ממון הטענה וכן בד' ר"ג כ' רש"י דלא בעי הודאה ממון הטענה כלומר דלא תימא דבחטי' ושעורי' דווקא פליג ר"ג דס"ל שעורי' בכלל חטי' קמ"ל רש"י דלא היא:

ובענין דאמר ר"ג רואה אני נ' כפשוטו ליישב קו' תוס' דהנה ד' הרמ"ה דטעמא דהודה בשעורי' פטור משום משטה ולכאורה יק' א"כ אמאי מחייב ר"ג שבועה וצ"ל באמת דווקא כשעומד בהדאתו מחייבו ר"ג ומעתה אם אין בל' ל' קנקני' מצי טעין אקנקני' משטה ופטור משבועה אף לר"ג משא"כ אם יש בל' ל' קנקני' לא מצי טעין משטה כלל.

ואמנם הך פליגתא דטענו חטי' ושעורי' והודה בא' אי חייב או פטור נ' דתליי' בפלוגתת רב ושמואל בפי' הך ל' טענה דלשמואל דטענה ממש א"כ גם הא דבעי' הודאה ממון הטענה ר"ל ג"כ טענה עצמה והכא הרי הודה ממין שטענו ושפיר אמר שמואל לטעמי' דחייב אמנם לרב דס"ל הטענה כפירת טענה בעי' הודאה ג"כ ממון כפירה והכא הרי לא הודה ממון כפירה ומסתברא דפטור והיינו דרחב"א: ואמנם אכתי צריך טעם למה באמת יהא פטור ונ' די"ל דהא תלי' בפלוגתת רש"י ותוס' בפי' הא דאמרי' א"א מעיז בפני ב"ח דד' רש"י משום שעשה לו טובה וד' תוס' מפני שמכיר בשקרו והשתא לד' רש"י במקצת שוב לא הוה העזה א"כ וודאי לא מסתבר לחלק בין חטי' ושעורי' והודה בא' לשאר מודה במקצת אמנם לד' תוס' דטעמא משום דמכיר בשקרו וצ"ל דבמקצת

סבר דטעה משא"כ כופר הכל דכה"ג לא טעה אינש וא"כ ה"נ כיון דסתמא דמלתא חטי' ושעורי' ב' הלוואות נינהו וא"נ דהודה בשעורי' מ"מ כפר לכולא מלוה דחטי' דכה"ג שוב לא טעה אינש והי"ל שוב העזה א"וו קושטא קאמר כשאר כופר הכל:

כתובות הק' תוס' מ"פ הש"ס אר"נ אמר שמואל דלמא כאדמון ס"ל דהל' כוותי' ונ' דטעמא מאי הל' כאדמון משום דאמר ר"ג רואה אני ואמנם אימת נוכל להביא ראי' מהך דר"ג למסקנא דפליגי ביש בל' הזה ל' קנקני' משא"כ השתא דמ' לן דבחטי' ושעורי' פליגי וע"כ ר"ג סבר דבחטי' יהודה בשעורי' פליגי ור"ג לטעמי' ס"ל כאדמון וא"כ ע"כ אין ראי' מר"ג והדרי' לכללא דיחיד ורבים הל' כרבי':

ואמנם מ"ש עוד תוס' ד"ה א"ה דהל' אהל' קמק' אין צורך דר"י אר"י הוא דאמר ג"כ כרנא"ש וא"כ גם ר' יוחנן ליח לי' דאדמון ולקמן קאמר ר' יוחנן דהל' כאדמון:

אר"י א"ר בשטענו מדה נ' דרב לאו לתרוצי דשמואל אתא כ"א איהו סתמא קאמר דמתני' בשטענו מדה והש"ס לא הבין דברי' עד לבסוף והיינו דמייתי מני' מעיקרא לתרוצי':

כ' רש"י במתני' קנקני' ריקי' כוונתו דל"ת דכד וקנקן תרי מילי נינהו כ"א להכי נקט קנקן כי היכי דלשתמע דבקנקן ריק הודה לו דכד שם המדה וקנקן שם הכלי:

ב"ה שלהי כתובות. רשב"ג אימר פסקו הפוסקי' כרשב"ג ולי ק' לכאורה דמדאמרי' דאין הכל מוציאין לאתוי מניה הרעה ליפה ע"כ סתמא דלא כרשב"ג דלרשב"ג בכ"מ דינא הכי וא"כ הו"ל מחלוקת ואח"כ סתם דקיי"ל הל' כסתם ויותר ק"ל על הרמב' שכ' ואין הכל מוציאין אפי' מנוה רעה ליפה וק' כיון דפסק כרשב"ג פשיטא וראיתי בטור א"ה סי' ע"ה שרצה ליישב והוסיף אפי' מעיר שרובה נכרי' לעיר שרובה ישראל וק' עכ"פ מה ענין זה לנוה רעה ויפה ונ' כי הטור רצה ליישב קו' ממחלוקת ואח"כ סתם ולזה הוסיף דהש"ס ל"ק כן כ"א משום דהבי הוה פשטא דמלתא אמנם לרשב"ג דקיי"ל כוותי' אתי לאתויי מעיר שרובה נכרי' לעיר שרובה ישראל: שינוי ווסת אמרתי בילדותי כי היינו דאמרי' במ' תענית ח' ע"ב שמש בשבת צדקה לעניים ר"ל שיש להם בשבת שינוי ווסת ואמרי' בנדרי' חרנא דיומא מסי והיינו צדקה ומרפא:

בן סירא אומר אמרתי בילדותי הכוונה הוא מול בעל תלמוד דאמרי' בסנהדרין פ' חלק דעלי' קאי האי כל ימי עני רעי' ואמר בן סירא עלי' אף הלילות ר"ל בין שתקרא נערותו לילה משום חשכת השכל או זקנותו משום תשות כחו שני' רעי' דבילדותו כ"ז שגגו שפל ממטר גגים ר"ל מתורת אחרי' לגגו ובזקנותו כאשר כרמו ר"ל בי"מ שלו ע"ד נשכימה לכרמי' ברש"י שה"ש במרום הרים צריך להשפיע מחכמתו לאחרי' ע"ד ולערב אל תנח את ידך:

הכל מעלין לירושלים ע' רת"י יל"ד למה לא כ' רש"י כן אהכל מעלין לא"י ונ' משום דברישא יל"פ דר"ל אפי' שלא להתיישב כי גם לילך ד"א בא"י הוה מצוה אבל מא"י לירושלים דל"ש זה ע"כ להתיישב קאמר:

תוס' ד"ה היא אומרת לצאת ע' רש"א ולי נ' דלק"מ דכ' תוס' לקמן דעכו חציה בארץ וחצי בחו"ל וא"כ הוה עיר אחת ואעפ"כ אין מוציאין מאותו החצי של א"י לאותו החצי של חו"ל אפי' לנוה יפה:

בענין כתובה דאורייתא שלהי מכלתין ופ"ק דף י' ע"א:

מתני' נשא אשה בא"י וגרשה בא"י וכו' נ' כוונת התנא דס"ד לרשב"ג צריך ליתן לה שקלים של תורה כמו שהק' באמת בתוס' פ"ק ומעות קפוטקי' הן הן שקלים של תורה ולזה אשמעי' מנא דלא היא דאם נשא בא"י וגירש בא"י גם רשב"ג מודה:

כ' בו סתם ע' בר"ן כוונתו לד' הרמב' דאמרי' כאן נמצא כאן הי': רש"י ד"ה ואימא פריטי כיון למ"ש רש"א בשם תוס' מנחות ע"ש:

דף י' תוס' ד"ה אר"נ ואור"ת ע' בראש מ' מדברי' דר"ת פסק כרשב"ג ואין ל' דסמכי' מ' כן וגם ל' ועוד אומר ר"י דלא קיי"ל כר"נ מ' דלר"ת כר"נ קיי"ל אלא דס"ל כמ"ש הראש דחכמי' תקנו כסף צורי וכדי שלא נטעה כ' דחזי ליכי מדאוריי' וכ"ת היאיך כותבין שקרא ע"ז כ' ר"ת דסמכי' ארשב"ג:

הואיל וקנס חכמי' נ' כוונת התנא דבגרושה הוה קנס דעיקר תקנה כדי שלא תהא קלה להוציאה ואמנם הש"ס דחי מאלמנה דל"ש קנס:

תוס' ד"ה ממעות קפוטקי' ובירושלמי וכו' ר"ל דלא מסתבר להו דפליגו הנך אמוראי אי כתובה דאורייי' כמו שהבונו בזה שאר המפ'. ובעיקר קי' י"ל ע"ד שכ' הרמב"ן פ' כי תשא דגם משה רבינו טבע מטבע שהי' משקלה שקל ומזה מיירי קרא ועכשיו ע"כ שאר מטבעות בעי' אלא שכל מלכות נוטל שכר טבעון ועם השכר טבעון עולה לשקל ובמקום א' נוטלין הרבה ובקשוטקי' נוטלין מעט לפיכך השקלי' שוים יותר וע':

ולסיים מס' כתובות למדנו ענין שובר כתובות פ"ט. רש"י במתני' הוציאה גט קס"ד וכו' ר"ל דל' ואין עמו כתובה דהו"ל למימר בלא כתובה ק' לי' לש"ס ומה"ט מ' לי' דבמקום שכותבין כתובה וה"ט דשמואל מוקי למתני' במקום שכותבין והביא ראי' שלא כ' לה וכ"ת לרב בלי"ק מא"ל ונ' דע"כ לא כ' כ"א עיקר כתובה אבל תוס' עכ"פ כותבין והכא מיירי שגם תוס' כתובה אין בידה וס"ד דמהא ראי' דפרע לה כדקאמ' איהו קמ"ל דאפ"ה גובה עיקר כתובה:

וכ' עוד רש"י ואינו נאמן לומר פרעתיך ר"ל בזה דהא דלא קאמר הש"ס כפשוטו אמאי לא יהא נאמן לומר פרעתיך כבר היינו משום דפשיטא להש"ס דאפי' במקום שכותבין כתוב' הטוען אחר מעב"ד לא אמר כלום:

ואמנם דקדק רש"י ואמר וקבעתי' דאם אמר אבד ממנו אף אנו נאמין לה דנאבד ממנה ולא פרע לה עדן כיון דע"כ אבד מא' מהם:

וליחוש דלמא מפקא לגיטא ע' רש"י דעיקר קו' אלאח"מ וע' רש"א דאין ד' התוס' כן וצ"ל לרש"י דע"כ חיישי' להא אי גביא עכשיו גם תוס' משא"כ אי לא גביא כ"א עיקר ולא תוס' למה זה תצניע מכ' כתובתה דלמא תמות היא ברישא ולא תבא לעולם לידי גוביינא:

עלי' להביא ראי' ע' תוס' ונ' דעכ"פ ה"ט דרב בלי"ק פליג אדשמואל דדלמא כ' לה לאחר מיכן. והנה הטור כ' דבשעת הסכנה אפי' בלא עידי הגט גביא ותמה עלי' הב"י וכ' הלח"מ ליישב דד' הטור כמ"ש תוס' בב"מ י"ז דלר' יוחנן ייפו חכמי' כח האשה דאפי' בלא עדי' תגבי לאחר הסכנה ולענ"ד במ"כ א"א לומר כן לד' הטור דהרי הטור כהרמב"ן ס"ל ופסק כן דר"י לא מיירי כ"א במקום שאין כותבין כתובה וא"כ אין כאן שום ענין לד' התוס' וד' הטור צ"ע:

לסיומא דמס' כתובות ובענין שובר:

ובענין יישוב ד' הרי"ף דפסק כר' יוחנן בב"מ ופסק בסוגיין כשמואל נ' ליישב דהנה באמת הדבר צריך ביאור מ"ט במקום שכותבין כתובה לא יהא נאמן לומר פרעתי אם אין לה כתובה ולמה נאמין לה שאבד שטר כתובתה ולזה נ' דהנה צריך ג"כ ביאור מ"ט תקנו במקום שכותבין כתובה לכתוב כתובה כיון דלא כ' ככ' דמי והנה י"ל בזה ב' דברי' י"ל שתקנו כן לגרע כח האשה שלא תוכל לתבוע ב"פ כ"א בפעם הראשון תחזור הכתובה ושוב לא תהא נאמנת וי"ל דלטובתה תקנו כן שלא תצטרך לעידי הינומא וכ"ת תינח בתולה אלמנה למה כותבין לה כתיבה י"ל אם לא היו כותבין כתובה לאלמנה אף אנו לא נאמין לבתולה שאבדה כתובתה וכ"ת תביא עידי הינומא אף אנו נאמר גרשה והחזירה ולכך תקנו לכתוב גם לאלמנה וא"כ ע"כ אבדה כתובתה והכוונה דאין כאן ריעותא אם תביא עידי הינומא ומעתה לטעם השני גם במקום שכותבין מ"מ הדין כדמעיקרא דלטובתה אמרי לכתוב ולא לגריעותה ואם תדקדק בדבר יתיצב לנגד עינינו דדבר זה תליא אי כתובה דאורייי' ולא שני חכמי' קילי כתובה כלל או כתובה דרבנן ומקילי כתובה שנו והנה שמואל הוא דקאמר פ"ק דף י' דכתובה דרבנן וא"כ ע"כ במקום שכותבין לאו לטובתה אמרי כ"א לגריעותה דלא תיהוי עדיפא משטרא אחרינא וא"כ בלא"ה ע"כ מתני' במקום שאין כותבין עסקי' וכן הוה ס"ל לרב בלי"ק אמנם בלי"ב חידש לן רב

דכולא מתני' לרשב"ג היא ורשב"ג הרי ס"ל כתובה דאיריי' וא"כ ע"כ גם במקום שכותבין הטוען אחר מעב"ד לא אמר כלום ולזה אוקמא רב במקום שכותבין והנה ר"י הוא דאמר כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הל' כמותו וא"כ ר"י ע"כ ס"ל כתובה דאוריי' נמצא דלר"י שפיר פשיטא לי' לאביי דאפי' במקום שכותבין ס"ל דטוען אחר מעב"ד לא אמר כלים ואמנם אנן לדידן הרי"ף וסייעתו דס"ל כר"נ ורבא בפ"ק דלא קיי"ל כרשב"ג כ"א דכתובה דרבנן א"כ לא קיי"ל כר' יוחנן כ"א במקום שאין כותבין ולא במקום שכותבין ונמצא יוצא ממילא ג"כ מדברינו דתוס' לטעמיי' דס"ל להל' כתובה דאוריי' שפיר פסקו כר' יוחנן אפי' במקום שכותבין ומ"מ מתבאר מדברינו בשטת הרי"ף דע"כ לא אמרי' כולא רשב"ג היא דרשב"ג הרי ס"ל כתובה דאוריי' ובהא גופא פליגי ת"ק ס"ל כתובה דרבנן ולא ייפו כחה קידם סכנה דבמקום שכותבין באמת אינה נאמנת א"כ בשעת הסכנה צריכה עדי' מיהת ורשב"ג ס"ל דייפו כחה דאפי' במקום שכותבין נאמנת א"כ שפיר ס"ל דגם לאחר הסכנה יופו כחה וע"ד שכ' תוס' ואמנם א"כ הרמב' דפסק כתובה דרבנן שפיר השמיט הא דבשעת הסכנה ואמנם הטור שיב אזיל בשטת הראש דכתובה כעין דאוריי' תקנו חכמי' בכסף צירי וכיוצא ולית לי' קילי כתובה א"כ שפיר פסק כרשב"ג דבשעת הסכנה יופי כחה אפי' בלא עדי' ור"ל במקום שאין כותבין דבעדי' אפי' שלא בשעת הסכנה נאמנת:

ועד"ו עכ"פ אביי דפשיטא לי' בב"מ במסקנא דאפי' במקום שכותבין הטוען אחר מעב"ד לא אמר כלום ע"כ ס"ל כתובה דאוריי' ובזה נבין ד' אביי דף ט' ע"ב אמר אביי אף אנן נמי תנינא דפ"פ נאמן לאוסרה עלי' וכו' אי למיתב לה כתובה ניתב לה אלא לאו לאוסרה עלי' מאי לאו דקטעון פ"פ ויל"ד לאיזו ענין קאמר אי למיתב לה כתובה הרי אי אינו נאמן לאוסרה ולא אמרי' שוי' חד"א דאמרי' אינו בקו מכ"ש דלענין כתובה אינו נאמן ואם נאמן לענין כתיבה א"כ גם לאוסרה נאמן דע"כ לא אמרי' אינו בקי ותו אמאי לא קאמר אביי מאי לאו דקטעין פ"פ ולזה נ' דאביי לטעמי' דס"ל כתובה דאוריי' וא"כ אינו נאמן בפ"פ להפסידה כתובתה כמבואר מד' ר"נ אמר שמואל דהא בהא תליא ואי מיירי מתני' להפסידה כתובתה ע"כ בטענת דמי מיירי ואין כאן ראי' ולזה קאמר דלענין כתובה לא איירי תנא וא"כ שפיר מצי מיירי בפ"פ וכיון דמצי אדרבא מסתבר דוודאי משום פ"פ תקני חכמי' דאינו נאמן להפסידה כתובתה משא"כ היכא דנאמן להפסידה כתובתה למה לן לחוש לאקרורי דעתא לא שדי אינש זוזי בכדי והיינו מאי לאו דקאמר אביי והש"ס דחי לי' דלמא לא סמכו חכמי' ע"ז אמנם באמת מסתבר כדאביי דעיקר תקנתא משים פ"פ והיינו משום דאינו נאמן להפסידה כתובתה ומעתה א"ל דמאן דאי'

לי' כתובה דאוריי' עיקר תקנתא כמ"ש משום דבפ"פ חששו לאקרורי דעתא הואיל ואינו נאמן להפסידה כתובתה ואמנם מאן דאי' לי' כתובה דרבנן באמת עיקר טעמא משום שקדו והיינו דאפליגו תנא דמתני' ס"ל כתובה דאוריי' ולהכי נקט לעיקר טעמא אקרורי ותנא דברייתא ס"ל כתובה דרבנן ולהכי נקט לעיקר טעמא דשקדי ונמצא עכ"פ דתנא דידן כרשב"ג והיינו דאמרי' רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא ומה"ט בתולה נשאת ליום הרביעי דווקא דחיישי' לאקרורי דעתא:

ולסיים בד' אגדה י"ל הא דמר מנשק כיפי ומר מתקן מתקלי' ומר קיים משמשא לטולא ומר מיגנדר בעפרא. בנפ' הכ' אתה תקום תרחם ציון וגו' כי הנה אה"ק היא ארץ זבת חלב ודבש ואמנם אין זה תכליתה כ"א העיקר שהדר בא"י דומה כמו שיש לו אלוקי כי הארץ אשר ה' דורש אותה ואך בה השכינה שורה וכיוצא והנה הדר בתוכה לתכלית זה הנה הוא כדאי לזכות גם לדבשה וטובה אמנם העושה דבשה וטובה לעיקר עלי' הכ' אומר וישמן ויבעט ובסוף גם זה לא יעלה בידו וז"נ א' מכוונת צורנו אשר מיד בבא אאע"ה לא"י נהי' שם רעב והצטרך להניד רגליו משם ואח"כ שב שמה בכסף וזהב וכיוצא כי בפעם הראשון הי' טוב א"י חביב ביותר על אבינו ע"ה ואין זאת המדה ואמנם אח"כ כאשר בא כבד מאוד בכסף ובזהב מחו"ל שוב לא הי' טוב עו"הז של א"י חביב כ"כ ואפש' זה ג"כ בשורת הרכוש גדול לאאע"ה ג"כ מה"ט למען לא יבאו בני' שם רעבים וצמאי' וחסרי' כ"ט שלא יחליפו עולם עומד בעובר ואמנם בעו"הר ע"כ זאת לא עלתה לאבותינו ובעטו ברוב טובה והי' להם העיקר לטפל והטפל לעיקר ויל"פ זה ג"כ על מה שאז"ל על מה אבדה הארץ על שלא בירכו בתורה תחלה ר"ל לולא הי' עיקר ברכתם לה' על שאווירה הא"י תחכים וברכו תחלה לה' שזכם בארץ קדושה כזאת אזי לא הי' טוב א"י להם לתקלה ולא הי' טוב א"י סבת עונם ולא הי' נתקיים בה גפרית ומלח שרפה כל ארצה בעו"ה אך מאחר שלא הי' כן כ"א עיקר שמחתם הי' בטוב הארץ וגרם זה להם תקלה ע"כ אבדה הארץ ונצתה כמדבר והיינו שלא הי' יודע לפ' כ"א הש"ית היודע מחשבות ולזה אמרו ג"כ דמה"ט אין ת"ח מצויין לצאת מבניהם ת"ח הכוונה דהת"ח עצמו וודאי לא מקרי ת"ח אם לא ישמח ויעז בתו"הק ויברך עלי' ק' פעמים ביום ואמנם לא אמרו לצאת מהם ת"ח ואנו יודעי' דאבני' כ"א לצאת מבני' הכוונה כי בבני' האשמה שהמה רואי' הכביד והיקר לאבותם וכסבורין כי זה תכלית הלימוד ולא יברכו בתורה תחלה כ"א בשמאלה של תורה ולא יעסקו בה לשמה וממילא אין זוכין לכתרה של תורה והנה כאשר אנו מתפללי' עתה על הגאולה אנו צריכין למסור מודעא תחלה כי לא לאכול מפריה ולא לשבוע מטיבה אנו מבקשים כ"א אפי' כשהיא בחורבנה ואין בה אלא אבני' ועפר אני

מחבבין אותה ומה שאנו מתפללין על תפארתה והדרה זה משים כבוד ה' שיתגדל ואם אנו על דעת זה אזי אנו כדאין שיבנה ה' ציין ויקבץ נדחי עמו וז"ש אתה תקום תרחם ציין כי עת לחננה ובמה נודע זה כי בא מועד אשר רצו עבדיך אפי' אבני' ואת עפרה יחננו וגם כי בנה ה' ציון הוא רק למען יהא נראה בכבודו וייראו גוים את שם ה' כי בנה ה' ציון וגו' והנה הני אמוראי רצו כלם להראות זה והנה חד מניי' מנשק הסלעי' להראות כי רצו עבדיך את אבני' וחד מיגודר בעפרא וחד קם משמשא לטולא להיפך מד' רש"י שלא ליהנות בעו"הז מא"י וחד מתקן מתקלי' כלומר הכין רכשו להראות כי גם בחו"ל די לו קנינו עו"הז כמ"ש על אאע"ה למעלה והנה עשו כן למען מהר הגאולה שיהי' עת לחננה ואמנם אמרו בתר הכי כי בהא לא סגי כי תכלית דבר זה שיברכו בתורה תחלה ותהא התורה חביבה עלי' אמנם דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח ולא תהא התורה חביבה על ישראל וא"כ אין כל זה שוה לנו ואמרו כי הקטגוריא תהי' בעו"ה צירוף אחר צירוף בתחלה ימאסו במנהגי ישראל ואח"כ בדברי סופרים ואח"כ ח"ו יפשטו יד בעקרי תו"הק ואמנם א"כ ח"ו נייאש עצמינו מן הגאולה וע"ז קאמר כי כל זה לא יפסיד כי בשוב ה' את שיבת ציון לא די שלא יהא קטגוריא בת"ח כ"א הש"י ישפוך את רוחו על כל בשר ואפי' הריקני' שבנו ימצאו חפצם בתורה וז"ש עתידין אילני סרק שאינם מוכני' כלל לישא פירות ואמנם בכל זאת לא יהא גורלם שוה עם אוכלי לחם העצבים המנדדים שנה מעינ' בעו"הז וז"ש כי עץ נשא פריו אבל תאנה וגפן הם בעלי מקרא ומשנה ותלמיד נתנו חילם והנה דברי' הללו רמוזי' ג"כ במשנתינו הזאת שמסיים בה התנא הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין כי הנה כשיצאו אבותינו מא"י הגלה נבוכדנצר רק החרש והמסגר ת"ח שבנו ודלת עם הארץ השאיר שם לכרמים ר"ל שיהי' המה פרנסי ישראל הנקראי' כרמי' כת"י ע"פ ונתתי לה את כרמי' ואמני לה יתפרנסם הא ואמנם בעת יגאלינו צורינו לא יהא כן כ"א גם אילני סרק יעלו במקום והיינו הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין כלומר לא כמדת ב"ו מדת הקב"ה ועד"ז אמר הכ' ג"פ וארשתיך הראשון נגד מ"ת שהי' אירוסין לעולם והנה אז אבותינו במצרים אף את ה' עזבו כמבואר ביחזקאל ולזה לא אמר במה אירסתם והשני נגד גאולה שניי' שהי' אז תורה וגמ"ח והיינו צדק ומשפט וחסד ורחמי' ואמנם נגד גאולה השלישית אמר ואירשתיך לי באמונה וידעת את ה' ר"ל אף כי לא יהא בואך כ"א שתדע אותי אף כי השלכת דברי אחרי גיווך ואמנם משונה ביאה זו מביאות הראשונות כמפו' בהושע ביום ההוא תקראו לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי הכוונה כי בעל ל' מושל וזה הי' בז"הז שלא זכינו לעבוד ה' מאהבה משא"כ איש ר"ל עיקר כמ' הכ' לזאת יקרא אשה ל' קטנות כי מאיש לקחה זאת וכן לע"ל נשמח

שזכינו להיות עבדי ה' והנה יהי' אז הנישואין גמורין ומה שאמר ואירשתיך ר"ל בבחינת מעמדנו אמנם אחר זה נעלה ונבא ויגיע להקרא בשם שקרא לנו שהע"ה בש"הש אחותי רעיתי וגו' והנה הש"י מסר לאדם ו' מצות ולא הועיל ומסר לנח ז' ולא הועיל ומסר לעם ב"י תרי"ג ועדן לא הועיל אמנם לע"ל כאשר יבא יום ונגלה כבוד ה' עוד הפעם ויראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר אזי יהי' ה' אחד ושמו אחד והנה מה שלא הועיל עד עכשיו הי' יען היתה התורה אך נחלת שארית ושרידי העולם ולא כן לע"ל כי יהפוך אל עמים שפה ברורה לעבדו שכם אחד יאמרו עמים לכו ונעלה אל הר ה' כי מציון תצא תורה והנה כאשר תעדר התורה הוא החשך האמיתי ועת נתינת התורה הוא היום האמתי ונמצא כבר היו שלשת ימים של נתינת התורה לאדם ולנח ולישראל ועדן לא היו נישואין ואימתי בתולה נשאת ליום הרביעי כאשר יגלה ה' בפעם הרביעית והיינו בתולה בתולת ישראל נשאת עם הש"י ליום הרביעי וטעמא מאי משום דאז יהי' הכל מעלין לא"י והכל מעלין לירושלים כי"הר בב"א. ובזה הדרן עליך מס' כתובות והדרך עלן כי כאשר נחזור ביך על הראשונות נשכיל אמרותיך האחרונות:

התחלנו ללמוד פה שוראן עם עדר צאן קדשים מס' כתובות מסוגיא דאב זכאי ע"ד כל התחלות קשות בימות החרף תר"י וזכינו לסיים בע"ה המסכתא כולא אין מוקדם ומאוחר בתורה יום ד' ח' אלול תרט"ו. בהנל"כ ולאע"י: דברי חבר בבא בתרא, בן חיים נותן לעמו ישראל התורה נתחיל לבאר מס' בבא בתרא ובעזר נותן להם לכל דכפין נתחיל לבאר פ' השותפין השותפין לפי' ד' תוס' דקאי אמס' ב"מ שם א"ש ל' השותפין:

וע' רש"א ועיי' הגהת הגאונים ע"ד רש"י ובלא"ה אי הו"ל חדא מס' הו"ל להש"ס למימר תנא מאלו הן הלוקין סליק ע"ש דתנן שבועות שתים ולא ממכות סליק תוס' ד"ה בנין פשוטא י"ל קושי' תוס' דלכאורה מאי מק' הש"ס דלמא מיירי שיש לו בחצר חלק קטן מאידך ומ"מ צריך לבנות הכותל לחצר אלא ש"מ דהש"ס קאי אדלעיל דמשני אי תנא אותו הו"א מסופס וק' א"כ באמצע פשיטא אלא ש"מ כותל ואשמעי' כדאמרת ומשני דאפילו דמסופס ס"ד מצי א"ל בתשמשתא לא אתרצו לך כ"א בנה כולה בתוך שלך:

תוס' ד"ה וכן בגינה וא"ת ולמ"ד פלוגתא נ' דבלא"ה לא ק' להו מאי מק' הש"ס דווקא אמ"ד מחיצה די"ל דמתני' אשמעי' דגינה סתם כמקום שנהגו לגדור דמי משא"כ בבקעה ולאחר שתי' תוס' דאין בקעה דומה לגינה שפיר מק' להו לאידך מ"ד מאי קמ"ל:

תוס' ד"ה נפל שאני עי' מהר"ם מלובלין וכן פי' הש"מ וע"ד רש"א י"לד דלמא מיירי שהכותל עומד בקרקע של זה ומחצה בשל זה דוודאי משני' נבנה:

סיפא איצטרכא לי' ואכתי ק' עכ"פ נפל תנן ונ' דה"ק בשלמא אי היזק ראי' שמי' היזק ומחויבים לבנות החיוב הוא רק של ד' אמות משא"כ אי משום הראשנים נתרצו קשה סיפא אמאי לא מהני הריצוי גם אל למעלה מד': תוס' ד"ה ודקאמר שאני התם ובחי' רמב"ן יישב קו' תוס':

ונ' דלמסקנא דבחצר דווקא פליגי פלוגתיי' אי הולכין בנזקי' אחר הרוב דרוב בני אדם בחצר אי למקפדי' על היזק ראי' ומאן דאמר שמי' היזק ס"ל אין הולכין בנזקין אחר הרוב כמו בכל ממין:

רש"י ד"ה באצטנע ממך נ' להסביר דחצר אינו עשוי לדבר צנוע משום דאי' בי' היזק ראי' על הרוב משא"כ חצר יחידי הוא כבית העשוי לעשות בו גם דבר צנוע וע"י גג רוצה לעשות לו מחצר שהוא כבית חצר סתמא כה"ג לכ"ע שמי' היזק:

אבל בזמן ששני' רוצי' נתקשה הרמב"ן היא גופא פשיט' ועוי"ש ונ' דס"ד משום דפטרו לי' ממזוזה והוה דומיא דכתבו הקדש קצת:

כגון שהלך זה והחזיק זה עיי' ראש דבחד סגי וס"ד הרמב"ן קצת ל"מ כן: מתני' רש"י ד"ה לפיכך אחר שנים רבות נ' דרש"י בא ליישב בזה למה קמ"ל תנא כל הני אלא ל"מ בגזוז דבונה לשנים רבות וודאי היה לו לידע שיצטרך ראי' שבנה משלו אם כן היא כדברי' אפילו בכפוסין ולבני' שאינו בנוי לזמן מרובה כל כך בכל זאת הי' לו להביא ראי שבנה משלו: תוס' ד"ה בגויל נראה דק' להו והא רק אגויל וגזית דבכפיסין ולבני' שפיר קמ"ל דבונו אירבו טפח כדאמרי' בגמ' וללי"ק כופין אותו לבנות בטינא וללי"ב דאם לא בנה בטינא צריך מ"מ טפח:

באו"ד ומיהו אם נהגו לעשות פחות כוונתם דבאמת לגובה ד' אמות סגי בה' טפחים אבל השותוף רוצה להקים כותל יותר מד' לזה עושה אותו ג"כ רחב יותר אבל אין חבירו חייב לסייעי' לזה אפי' ברוחב:

באו"ד דווקא בהוצא ע' רש"א ד' דד' ר"ת דגזית פחות מה' טפחים גרע מהוצא ודפנא וכ"נ שהבין הרא"ש אמנם הרמב"ן מפ' ד' ר"ת דלאפוקי מחצלת דלא קאמר ש"ת ותו לא עיי"ש:

ומקדש שני מ"ט לא עביד נ' דהיינו דהביא מתחלה המקשה לפי' דכל ד' אמות צריך טפח וא"כ יצר ההיכל ובתר דמשני לו דסגי בחד טפח מק' מאי דק' לי':

מנ"ל אף דמתני' היא במדות כמה גבוה הי' בית שני מ"מ מק' מ"ש דברוחב לא רצה לשלות משום הכל בכתב וגו' כמו שביאר השי"מ ובגובה מנ"ל לשנות ומתרץ דקרא אשכח ודריש:

בענין סתירת בי בי"הכנ השותפין שם:
רש"י ד"ה זוזי ומניחי' ביד גבאי ר"ל דאז א"א שוב לשנותן:
תוס' ד"ה קטלינהו צט"ג הרי בביצה פ' יו"ט מבואר דבבא בן בוטא מתלמידי שמאי הי' באותו מעשה וצ"ל ד' תוס' דתרי בבא בן בוטי היה ולולי ד' הי' נ' דהלל לא מלך אז עדיין נ"א קפח לבנו בתורה והושובוהו בראש אבל לאחר שנים שלשה מלך הלל להיות נשיא:
בענין שאר דיני דמתגי' השותפין שם:
ונעביד הו"מ לדחויי הא מבחוץ תנן אלא דעדיפא לייף לי' נ' דאי בשעת בנין בנאו לא נקרא לייף אבל אחר שנבנה הכותל עשה חזית זה נקרא לפופו וע"ז קאמר מידע ידוע ובזה מובנים ד' התוס' ד"ה מבחוץ ע':
בענין המקיף את חבירו פ' השותפין:
את הראשונה וכו' עי' חי' הרמבן מ"ש בזה וי"לד ל"מ אם בנה כ"א שלשתן יוכל חבירו לומר לו הודעתנו הייתי בונה עמך קמ"ל אפי' בנה זא"ז דוודאי הי' יכול לבנו' כותל שני וכן רביעי אפ"ה אם בנה רביעות מחייבין אותו:
רש"י לתת לו כלום ר"ל אפי' דמי מחיצ' י"ט. וע' רש"א מ"ש ע"ד רש"י וק' לדברי מרוניא לקמן דהיא לרבינא ד' שדות ואין כאן יורד שלא ברשות וע' רש"י בב"ק שם שכ' בהדיא דאם הי' לו ד' שדות יגדר הרביעי' ואמנם באמת עכ"פ ד' רש"י עם ההג"ה צריכין להדדי דמטעם בקעה אין דרכה לגדור ק' ברביעי אמאי מחייבי' וצ"ל משום היזק דבהמות ואי לאו משום דאין דרכה לגדור שוב ק' דגם בג' אין מחייבי' נהי דהיזק בהמות יש הרי היזק ראי' סליק מני' וע"כ משום דבבקעה ליכא היזק ראיה במקום שלא נהגו לגדור. וע' כ"מ דרצה לפ' לד' הרמב"ם כולי סוגי' בתורבא וגם מעשה דרוניא אא"כ מאי גדר דקלי שייך ורמז לזה ה"ה ע' בדבריו ודע דרש"י ל"ג כלל לי"ק כ"א רק לשנא אחרינא וגי' תוס' בלי"א ואינו נותן אלא דמי רביעות:
תוס' ד"ה ל' לצלא נ' דלפי' רש"י דמיירי שהי' הגדר בין רבינא לרוניא לא מבחוץ ליתא לפי' ר"ת דהאיך אפשר שהי' רוניא בר מצרא אבל לד' תוס' ב"ק שם דהמחיצה הי' מבחוץ יכול להיות כי בתוך ההיקף הי' עוד שדה ולשדה זו הי' רוניא בר מצרא מרוח א':
בענין בני העיר פרק השותפין:
תוס' ד"ה הא והא מבראי בסו"ד לכאורה בפותחות ג"כ עדיף אי לי' פותחת אבל בשי"מ פי' דע"י הפותחת מתיירא העני לקרב אל הדלת וא"ש ד' תוס': גמ' לפי ממון ע' נ"י ואפשר לומר דלרשב"ג דתכלית החומה משו' שונא וודאי לפי נפשית גובין דסתם שונא על עסקי נפשות בא אבל לרבנן מס' לי' אי גם לדדהו עיקר טעמא משום שונא וגייס טפל

ולפי נפשות גובין או עיקר טעמא דרבנן משום גייס ולפי ממון גובין ופשיט לי' דעיקר טעמא משום גייס ואמנם ר"א יסבור דבסמוך ליער גובי' לפי נפשות כרשב"ג קמ"ל וקבע מסמרות בלי"ב איבעי לי' אי נימא דהגייסות עיקר ביאתן בשביל בעלי ממון ולפי ממון לבד גובין או דלמא מאחר דבאו גייסות ומתייראין לבא בתוך העיר הבתים הקרבין יותר מסכנים ופשיט לי' כן:

כולהו כ' רש"י ה"ה רובא דאל"כ למה לא הזכיר הכ' רק מעט אלא ש"מ דרוב ככולא:

ד"ה קרית לא שנית ש"מ דגם בימיו היו בעלי משנה בלא מקרא. פרנסי' נ' דר"ל הבין כוונתו וכמ"ש רש"י וא"כ בר אוריון היא פרנסי' לבתר דנפיק דאג ר' דלמא בפומי' היא דנפיל הכי וע"ה היא ומה שפתח ר' אח"כ לכל דלמא יש עוד ת"ח שאינם רוצים להינות מ"הת וימותו ברעב ומוטב שיתפרנס גם ע"ה:

אכסניא לפי' ב"א שהם מגינים על ב"א. ור"ח ק' לי' מאי ענין אבל לאכסניא ולרש"י צ"ל דאף דזבל לכאורה לפי ב"א הוא ומ"מ כיון שהוציאן דרך אפתח לפי פתחי' מתחלקת וכן רמז רש"י:

בענין גוד אז אגוד פרק השותפין:

מתני' רש"י טרקלין ומידן ומיני פלטין נקט תנא תרוויי' שלא יעשה מטרקלין מורן שאין זה נקר' שמו עליו:

ואם לאואין חולקין ובהא דפליגי ר"נ ור"י לר"י ואם לא אין חולקין אבל גוד או אגוד ולר"נ ואם לאו ישארו שותפות:

בכור ופשוט ע' רש"י נ' כוונתו דהבכור יעבוד בי ימים וביום ג' לא יהיה לפשוט מאומה כי העבד והבהמה עייפ"י משא"כ בפשוט ופשוט וע"ז משני לי' דעובד כל היום א' לפשוט ואח"כ ב' ימים לבכור וממילא ביום הב' של בכור אינו יכיל להשתעבד בו כ"כ וביום שלאחרי' עובד שוב לפשוט:

תוס' ד"ה ש"מ לכאורה למ"ש רש"י דמשוחרר יכול למכור עצמו בע"ע וכ"כ תוס' ד"ה לישא שפחה א"כ מיד מוכר עצמו בדמי לע"ע לרבו וע"ז ק' קושי' תוס' ולא שהרמב"ם נחלק על רש"י בזה מכח קו' תוס' ד"ה כופין עיין שם:

רש"י ד"ה גוד ליכא ולא רצה לפרושי דבע"ע אינו יכול לרדות בפרך ונ' ד' רש"י שהוא חציו ב"ח גם עכשיו אינו רודה זו בפרך:

רש"י ד"ה וש"מ י"לד במתני' הו"ל לרש"י לפ' כן ותו פשיטא דה"פ ונראה דמשום דאמרי' בעני ל"ש איגוד וקשה אמאי ישתדל בעד קנה ומ' דא"צ האח לרצות בזה והטעם כדי

שישאר שם אחיו עליו אא"כ מאי מק' הש"ס מ"ט דרשב"ג נימא כיון דאתה נוטל פחות ע"כ תמכרנו ואינו רוצה כ"א שישאר שמו א"וו דזו אינו טענה:
גמ' בתרוויי' מבעי לי' ולהכי מפ' אפיי' ובישלא ופלכא ונוולא ולא נקט בקיצור דאי היתה שוה יותר מהאחרת משום דבעי' תרוויי' צריכי כדמשני אלא שהרמב"ן לא כ"כ עיי"ש:
באגדה טול קוסם מר"ן ז"ל הי' רגיל לפ' שאמר לשופט טול קורה כלומר מקרה זה שאני חוטא מבין עיניך בשביל שאתה מנהיגינו הנקראין עינו העדה כי דור לפי מנהיג ולי נ' השופט מוכיחו על עבירה אשר כמעט אינה ניכרת כקוסם בין שיני' והוא חשיבו והמחשב זה לעבירה יש לו קורה כנגד עיניו כלומר בחשך והלך:
כספך לסגים כלומר מו"מ שלך ברמא והי' משובי' יינך היינו תורתך מהול במים איננה כדאי למשכנו אחריך. שבור חבי' ושמור יינה פי' מר"ן ז"ל הכוונה שלא יצא מדעתו ע"י היסורין וזה דבר ק' והיינו דחרה אף ה' בריעי איוב שראו ייסורי הי' להם לומר כי ע"י היסורין יצא מדעתו: וה' ברך את אברהם בכל ע' בזה ברמב"ן פ' חיי שרה ע"פ זה ותמצא נופש: סוגי' דמגו במקום חזקה תמצא בליקוטי חבר חלק ראשון הדרן עלך פ' השותפין בעזר זן כל דכפין ונתחיל לבאר פ' לא יחפור אדם. בעזרת בורא ויוצר כל אדם. בענין בור סמוך למיצר. סוגי' דרוב וקרוב תמצא בלקוטי חבר דחלק שני:
נ' דבפלוגתת אביי ורבא בלי"ק טעמו' דאביי דכיון שאינה עשוי לבורות הו"ל מלתא דלא שכיחא ולא עבדו בה רבנן תקנתא ורבא א"ל עד השתא הויא לא שכיחא אבל בתר דעבדת אתה בור למחר גם אנו אעשה ועד"ז יל"פ ד' מהרי מיגאש לקמן גבי דירה שאני שפי' הר"י מיגאש דלא שכיחא שיעשה אדם דירתו אוצר וק' עלי' מאינה עשוי' לבורות דלא שכיחא ואפ"ה אינו סומך ולמ"ש א"ש דמאחר דזה חפר בור שוב שכיח שיחפור גם הוא:
ואמנם עיקר פלוגתיי' דרבא דייק לכותל בורו במתני' ואביי מ' לי' דלענין מקח וממכר מני לה:
תוס' ד"ה אביי אמר דבור בתרא ו' טפחים ע' ראש ונ"י לעיל בשמעתין ובלא"ה מ' כן דהרי בבאי' לחפור בב"א מודה אביי דכ"א מרחוק ו' טפחים ש"מ דו' טפחים בעי' גם לאביי:
גמ' א"ל רבא האיתמר ומ"מ ראי' לא מצי רבא מייתי דלמא ס"ד דדווקא בשדה שייך מרפית ארעאי ולא בבור ולא מצי למתני סמוך למיצר חבירו קמ"ל תנא דגם בבור דינא הכי:
תוס' ד"ה מרחיקין את הגפה"כ בסו"ד וא"ת נ' דבלא"ה יק' להך לישנא דבאינה עשוי לבורות גם רבא מודה וה"ה באינה עשוי לכותל דמ"ש א"כ לוקמא הכא במקום שאינו

עשוי לכותל כגון בחורבא וכיו"ב א"וו קו' הש"ס הי' ללי"ק דבכה"ג פליג רבא וללי"ק הרי לא נחתא להך סברא דקמרפית לי' לארעאי:

רש"י ה"ג בא בידים שאני ודלא משנו לא שבאו לחפור בב"א דא"כ אכתי תק' אמאי נקט בא בידי' דמ' בלא בא בידים אפי' בב"א א"צ להרחיק והא ליתא דבב"א בכ"ג צריך להרחיק:

דייקא נמי ע' תוס' ואולי י"ל דמהכא דייק לי' אביי דסמיך ולית לי' לחלק. הב"ע דמפסיק צינמא הו"מ לשנוי הא מנו רי יוסי אלא דאכתי יק' מסיפא הא זה סמוך לגדר. ת"ש מרחיקין את האילן נ' הא דלא מק' מאילן עד השתא אף דמדכר לי' הש"ס מיד בפלוגתא דאביי ורבא ה"ט דהי"מ למימר דרבא ל"פ כ"א בהרחקה מועטת של ג' טפחי' אבל לא בהרחקה של כ"ה אמה ואמנם לבתר דמק' לי' מעבודת הכרם ולא משני לי' הכי א"כ אין חילוק שוב מק' לי' מאילן:

תוס' ד"ה ואי לא סמיך ע' רש"י שהק' דלמא מיירי שהלוקח לקח אילן ואחר משרה וי"ל א"כ מ"ט דרבנן דאמרי מרחיקין ע"ש מתני' דלא יחפור וגמ' תוס' וס"ד בסו"ד והנה הריף הביא הגי' או סד ונ' דלאו דגרס לה במתני' כ"א מ' ני' דלא שבקו' פשיטא דש"ס דדווקא הכי מדלא ערבונהו וכמ"ש ה"ה לד' הרמב' והרי"ף קיצר כדרכו והביא בסיפא או וידעי' דברישא תרתי בעי:

ויש להוסיף עוד דלכאורה מפלוגתא דאביי ורבא ג"כ מוכח דברישא תרתי בעינן דאי ס"ד בסוד לחודא סגי אמאי פליג רבא עלי' דאביי במיצר הרי אם בא חבירו לחפור וסד בסוד ותו לא מידי ומאי אזיק לי' כיון דאין צריך להרחיק היכא דסד בסוד ותו מאי קאמר רבא כל מרא ומרא מרפיא לי' לארעא א"כ סד בסוד אמאי מהני אלא ש"מ לאביי ורבא וודאי תרתי והש"ס ממתני' או ברייתא למפשט בעי ובזה יתיישב לן אמאי לעיל כדפריך הש"ס אדרבא מבא בידי' לישני לי' דבא בידו נקט משום דהתם תרתי בעינן הרחקה וסוד אלא ש"מ לרבא בכ"מ תרתי בעי':

גמ' דלא דמי האי היזוקא להא היזוקא ונ"מ לענין חזקה דאם מחזיק בהבלא לא החזיק במתונא:

גמ' והכרתי לאחאב הא דלא מייתי קרא דשמואל גבי נבל דהתם וודאי י"ל כלבא אבל הכא מ' דבישראל ישפוך וי"ל דהכא מק' ואי גם במים שפיכה אסור מ"ש מי רגלים דנקט תנא אלא מי רגלים להשתין גם כן אסור ומשני דבשופכין דומיא דמי רגלים מיירי:

מד' רש"י במתני' דכותל דמתני' של לבני' ומ' לי' כן מבריי' דבלבני' הוא דבעי' ג"ט וד' הכ"מ לד' הרמב' פ"ט משכני' דמתני' בשופכין ובאבני' אבל בפי' המשנה מפ' הרמב"ם

כרש"י אלא דד' רש"י דלבני' דווקא היבשי' בחמה וד' הרמב"ם דאפי' בשרופי'. ובענין צינמא ד' רש"י שבנוי ע"ג סלע וד' הרמב"ם שהאבני' באי' מסלע:

מרחיק את הרחיי' כ' רש"י גלגול חבטה נ' כוונתו דווקא רחיי' שהקול חבטה הולך סביב סביב ורעיד את הקרקע ולא כן קול נפח וכיוצא אמנם לא כן מ' מד' הפוסקי' כ"א רחיי' ל"ד:

גמ' רחיי' של חמור עיי' תוס' ולמדתי מד' הפוסקים שר' חנינא ס"ל כולא מתני' ברחיי' כה"ג דווקא מיירי אבל ברחיי' של חמור ממש לא סגי בהרחק' מועטת:

והנה הרמב' הביא ב' הטעמי' קלא וטריא ומ' מדבריו דס"ל דלא כר"ח כ"א בין קלא בין טריא סגי' בג' ובעי' ג' וא"כ ר"ח גרס אלא והרמב' לא גרס אלא וכ"מ פשט ד' הראש:

כ' הרי"ף דאין הל' כר"ש דמוקמי' לי' בב"ק בשטה ותמה הראש הא בלא"ה יחיד ורבי' הל' כרבים ונ' דהש"ך קנ"ה הביא משם הרי"ף פ' הכונס שהק' למה התם אינו משלם אם הרחיק כראוי ותי' ע"ש. ואמנם אי הוה הל' כר"ש לא הי' ק' מידי והוה מ' פשטא דסוגי' בהכונס משום קו' הרי"ף דהל' כר"ש וע"ז כ' הרי"ף דא"א לפ' כן דמבואר בב"ק דלית הל' כר"ש תוס' ד"ה תנור דידן ע' רש"א ונ' דק' להו הא בהדי' תנן ולמאי הל' קאמר שם הא מלתא א"וו לקונה סתם תנו דצריך להיות ככירה של נחתומי':

רבה בחלונות ע' הר"י מגש שדחה ד' ר"ח שפי' בעל החלונות ריבה בחלונות והק' הר"י מיגאש הא החלונות עצמן יכול למחות בידו ונ' דמיירי שהם פתוחת לר"ה ולא לחצר חבירו:

עי"ש פ' לא יתפור אני' עדיפנא מנך נ' דכוונתו, הי' דהוא היה מתבטל עי' המתנתו מת"ת ורבא הי' יושב בביתו ולומד ורק שמעי' הי' ממתין דהרי הוא בעצמו אמר לרב דומי בין דידי לרבא איכא טובא והאי דאיענש משום דהשומעי' הי' מביני' דר"ל כי הוא עדיף מרבא:

תוס' ד"ה וקמא היכא לא רצו לפ' דהא באמת מק' הש"ס משום דלרבא אפי' סמוך למיצר אסור לסמוך דהו"ל להש"ס לפ' היניחא לאביי:

באו"ד מ"מ מ"ט וי"ל השום דלרב יהודה ל"ק מידי דמתני' מיירי בבא לסמוך ואצטריך לאתויי שמעתתא דרבא השמיט הך קו' אף דיק' דרבא אדרב': מתקיף לה רבא נ' דל"ק לי' לרבא עלי' דר"י דלתני מתנא בקיצור מרחיקין כותל מן כותל די"ל א"כ נימא דגם בכותל חצר דינא הכי ולהכי האריך התנא בלשונו למימר דלא בכל כותל דינא הכי:

תוס' ד"ה אלא אמר רבא וי"ל דמיירי שנפלו שני' וס"ד דהוה כבאו לחפור בב"א וכ"א מרחוק ב' אמות ממיצר קמ"ל כיון דבתחלה הי' ד' אמות משל חבירו גם עתה נשתעבד לזה:

באו"ד וליכא למימר כוונת דברי' דבאמת מתחלה א"צ להניח ממצר שלו כלים אלא מאחר שבפעם הראשון הניח ד' אמות נשתעבד לי' לאותן ד"א וגם לבתר דנפל צריך להניח ד"א:

תוס' ד"ה אבל אף דדחי תוס' ד' ר"ת ממזחילה פסק הרא"ש כסברא זו משום דמסתברא הכי בלא ראי' גמ' מתני לה הנה ברא רבא הי' אפשר לומר דטעמא דהרחקה משום חלונות וסיפא מפ' לרישא אבל מאחר דקאמר רבא טעמא משום דוושא ק' מאי ארי' בחלונות משום שלא יאפיל:

והנה הלח"מ הקשה דלמא מיירי שכותל שכינו אין לו ד"א ושרי השכן לסמוך מיד ונ' דכותל שאין לה ד"א אין פותחין בה חלונות רש"י ד"ה נימא הק' הרא"ש לדבריו אמאי לא פריך לעיל ג"כ י"ל ע"ד שכ' תוס' ד"ה וכמה כי התרצן הי' המק' ומשים דידע לתרוצי הק' תוס' ד"ה והא גרמא נ' דק' לי' הרי ג"כ לאו ר' יוסי דר' יוסי מרבנן דלית להו דינא דגרמי ולזה פריך הכא דווקא משא"כ לעיל יש לומר מתני' ר"מ והיינו לפי' רש"י. ואמנם י"ל למה לא משני הש"ס בחלונות לעיל בריי' ר' יוסי דלית לי' דוושא לד' רש"י וצ"ל ע"ד שכ' תוס' לעיל ד"ה אבל דבעי לאוקמא סיפ' דומיא דרישא וכ"ת א"כ מאי מק' ממזחילה הרי סולם כר' יוסי ואמנם דווקא סולם לרש"י אבל מזחילה ע"כ דלא כר' יוסי וכ"כ רש"י בהדי' סולם ושובך: וצריך ביאר וכי ס"ד דמק' דמותר לשרוף לרבנן שטר חבירו וכיו"ב ר"ל דהתם עכ"פ של חבירו אבל הכא בשלו הוא עושה וס"ד דכה"ג פטור ומותר: תוס' ד"ה זאת אומרת ועל הכל ק' ומ"מ הראשונים הסכימו לתי' ר"י ונר' דבטיהר את הטמא הכא מצי מיירי ששאל אם יוכל לערבן עם פירותי' מה"ט לא נקט תנא היתר את האסור דאין דרך לערב כ"א טהרות ביחד אבל דבר שאירע בו ס' איסור מכיון שנשאל עליו אוכלו ול"ש כ"א בבע"ח: בסו"ד לחבירו בעי' ר"ל בחלת בעין דל"ת הרי חזקי' לית לי' סברא שלא יהא כאו"א וע"ז כ' דבהיזק בעין גם חזקי' מודה:

רש"י ד"ה תאלי אלי אם היו דקלי' גדולים בלא"ה יעלו עורבי' עליו משא"כ קטנים האומני' גרמו ד"ה כקיטרא אם לא היו עורבי' נ' כוונתו דע"י שהוצרך להבריח העורבים ע"כ רואה הדם:

עי"ש פ' לא יחפור תוס' ד"ה מרחיקין פליגי ארישא ולא רצו לפ' משום זרעוני' גינה שהם בעיר והיינו משום הצריכות' שכ' בד"ה ולא יעשה דל"ש לד' רש"י וע' בנ"י שיישב שפיר גם לד' רש"י:

רש"י ל' ריס ד' מילין כ"כ דלא תק' דלמא הך דהתם ר' יודא דפליג במתני' אמנם ד' כורין אינם ד' מילין ע' ר"פ בית כור:

תוס' ד"ה והתניא י"ל דבלא אביי מ' ל' דלמדבר לא תוס' שייטי כ"א לריס ובמקום ישוב שייטא טובא אבל לאביי וודאי ק':

טוענין ללוקח דלא נקט תנא בבעל השובך גופא וע' רש"י ואפי' לריב"ם בתוס' לעיל דלא בעי טענא בנזקין אבל הכא הניזוק טוען שמחה וע"כ המזיק טוען שלא מחה ובלוקח אנן טעני' ונקט רש"י שמכר לו נראה כוונתו דאי מטעם מחילה יוכל הניזק לומר הראשין נוח לי ואת קשה הממני לדידך אינני מוחל וז"נ ענין טוענין ליורש דביורש ל"ש זה דהרי אם מחל לאביו כבר ידע שיבא ליד היורשין משא"כ בלוקח וא"כ בלוקח רק חדא איכא שמכר לו משא"כ ביורש איכא תרתי וכ"ש דטענ' וזה כוונת תוס' דמתני' שמעי' אפי' לוקח ויורש ממילא ידעי':

וכ' רש"י על שגר היינו בפריחה א' דלא תק' לך הרי מישט שייטא טובא: וראיתי בנ"י דבר תמוה שכ' דבשובכי' נכרי' מותר לפרוש נשבין והרי אדרבא ע"י שובכי' נכרי' באים מרחוק משובכי' ישראל וצ"ע:

עי"ש לא יחפור רש"י מתני' בגמ' מפ' משום נוי נ' כוונת רש"י דלעיל בשופך תנן מן העיר ע"כ עיר ל"ד דביישוב שייך גינות טפי אבל כאן דמשום נוי העיר עיר דווקא:

תוס' ד"ה מרחיקין נ' דק' להו ל' האילן למעוטי מאי כיון דל"תק גם באילן סרק דינא הכי לזה כתב דלמעוטי זרעי אתא דלא סגי בכ"ה אמה: גמ' באין עושין שדה מגרש י"לד הך ל"ל לאתויי ונ' דלכאורה הי' אפשר לומר דמתני' משום אילן קדם אצטריך דל"ש מגרש שדה דהרי הוא שדה אא"כ קשה אפכא למה יקצוץ הרי אין עושין שדה מגרש. ולרבנן נמי לכאורה הול"ל ואב"א ונראה דמכח תי' דל"צ אלא אלא לר"א אתא להך ולרבנן נמי דק' לר"א שוב למה נקט אילן דווקא וע"כ דאילן נקט לרבותא ל"מ זרעי' אפי' אילן ודאתית להכי א"כ א"כ ולרבנן נמי:

תוס' ד"ה מ"ש וי"ל דכשהאילן אילן קדם נ' פי' דבריו דאם העיר קדמה א"כ גזל היא לבני העיר ולכך קנסוהו שלא יקבלו דמי' אבל אם האילן קדם יהבי רבנן רשות לבני העיר לשלם ולקוץ וכאשר יחפצו יעשו, באו"ד אבל מיד ק' י"ל דכיון דהקפידו חכמים על בני העיר השתדלי שתתקיים תקנתם ואם יצטרכו בני העיר לשלם אף הם יאמרו דלא אכפת

להם התבטל לק"ח: וע' הר"י מיגאש שפי' קוצץ ר"ל א' מבני העיר וא"כ ד' תוס' בתי' מבוארים יותר:

ועד"ז כ' רש"י במתני' ונותן דמי' מי שהעיר שלו דרש"י מפ' קוצץ על בעל האילן ואיך קאמר ונותן דמי' לזה כ' רש"י מי שהעיר שלו ולר"י מיגאש א"ש ומ"מ לרש"י י"ל הל' דהי"ל למקבל במיעט ונ' דרמז לן לתי' הש"ס לקמן דאי לאו דקוצץ דרישא לא מקבל דמי' דכ"ז שאינו קוצץ אינו יורד לדין והו"ל קדירה דבי שותפו:

וראיתי ברי"ף דבר תמוה שהביא הך דקדירה דבי שותפו דלא כמסקנת הש"ס וצ"ע:

גמ' מ"ש דבור י"ל הרי בבור א"ש דהמוציא מחבירו עליו הראי' ואי ק' במתני' ק' ותו היאיך לא עלה ע"ד המק' תי' הש"ס הכא למיקץ קאי ולזה נ' דקו' הש"ס לרבא דס"ל דאיסור לסמוך למיצר ומסקי' לעיל דל"ש אילן קדם כ"א בלוקח וא"כ גם בבור אילן למיקץ קאי והכא משום דהמוכר טען דכבר הי' האילן וכל כמה דלא מייתי ראי' למה לא יקוץ ומשני דמ"מ אי מייתא ראי' הרי לא יקוץ א"כ לרבא בלוקח כמו לאביי בבעלים:

עי"ש פ' לא יחפור רש"י במתני' בכדי שלא יזוק דליכ' למימר דטפי מנ' דהרי יותר מנ' אין הרוח נושא המוץ:

גמ' ה"ה גורן קבוע ונ' דאמתני' ל"ק להש"ס דלמא ה"פ אם יש גרן קבוע קודם לעיר מ"מ ורחוק משא"כ לאביי שפיר פריך מה לי קבוע ומה לי אם אינו קבוע:

תוס' ד"ה קשי' לאביי י"ל דעיקר הקו' דבכדי שלא יזוק הוא נ' אמה ולאביי הוה בצור:

רש"י ד"ה שעושה אותו גלל נ' כוונת רש"י במ"ש שנזרעו בו דזבל מעלי קודם חרישה אבל לא לאחר חרישה דלזרוע בתוך הזבל לא מעלו:

גמ' לכל רוח הוא עושה ומרחיק יל"ד האי ומרחיק ל"ל י"ל דס"ד דלת"ק סגי בנ' אמה משום דאין עושין אלא למזרחה אבל לר"ע בשאר רוחות לא סגי בנ' קמ"ל דסגי:

אבל ברי"ף שהוסיף בדר"ע לכל רוח י"ל דר"ע פי' דהנך נ' אמה בעי' לכל רות:

רש"י רוח קדים חרישי' נ' ראיתו דלכתוב חרשות ליחוד א"וו להורות דסתם רוח קדים חרישי'. ומ"ש רש"י אם לא כשבא לפורענות כוונתו לד' תוס' לקמן ד"ה רוח מזרחי מסערת:

תוס' ד"ה אין עושין בסו"ד וצ"ע ברכות שם וברש"י דלא קאי שם כ"א אקצח ומשום רוח:

תוס' ד"ה וצבא ע' רש"א ונ' דהתם מל' דקרא ילפי' ולא מכוכבים ומזלות עצמן כ"א משום דקרי לה השתחוי':

עי"ש פ' לא יחפור רש"י במתני' וניתן דמי' בא לתרץ קו' תוס' לעיל סוגי' דמיצר מ"ט דווקא הכא נותן דמי' וע"ז כתב דבאמת אינו חייב להרחיק עד שיפלגו שרשיו לבורו

של חבירו וע"כ מעיקרא ברשות נטע. אמנם י"לד אמאי לא משני הש"ס לעיל תי' זה ומחלק בין היזיקא דרבים ליחיד וצ"ל דהש"ס מק' על רב כהנא ל"ל לתירוצו קדירא דבי שותפי לישנא היזיקא דרבים שאני והא וודאי ק' הוא אבל דליחלק בין היכא שההיזק בא מיד כגון בני העיר לבא לאח"כ כאילן ובור דילמא ניחא לי' לר"נ האי תי' דקידרא טפי ומ"מ למסקנ' ע"כ צריך לחלק בין האי היזיקא לשאר ניזקין באינו נותן דמי ונ' לרש"י לחלק כה"ג:

רש"י הל' כר"י דעל הניזק וכ' ר"ל דלא כגאון דפס' רק בשמעתין כר' יוסי ולא בכולא פרקין כ"א כולא פירקין הל' כר"י. מ"ש מזורה ורוח מסייע י"ל ד' רבינ' דבשבת שנים שעשו מלאכה ואחד בלא חבירו אינו יכול באמת חייב וזורה להך דמיא משא"כ בניזקין לא מקרי מזיק כ"א אם ההיזק בא מכחו לחוד:

עי"ש פ' לא יחפור רש"י במתני' בין שדה לבן וכו' נ' דמזה דייקא תוס' דרש"י בא לעורר לפי' א' שדה לבן וא' שדה אילן עם מ"ש לעיל דלענין כלאי' בעי' בגפני' אם אין גדר הרחקת ד' אמות וע"ז תנן הגפני' דבלא"ה צריך הרחקה משום כלאים ואמנם נ' דרש"י בא לעורר דלא תימא דדווקא אצל שדה לבן כסתם שדה אסור ליטע משום דהצל מזיק לזרעים אבל אילן לאילן מותר לזה כ' דע"כ לא כן היא דהרי טעמא משום עבודת הכרם וזה שייך גם בין אילן לאילן:

במתני' א' גפנים ע' תוס' ונ' דוודאי עיקר החרישה הי' נהוג ביני' בגפני' דמשו"ה קרי לה עבוד' הכרם וס"ד דבשאר אילנות דחרישה לא שכיחא כולי האי לא תקנו קמ"ל דא' גפנים וא' שאר אילנות:

תוס' ד"ה אנא לא קייצי דמיירי באילן סרק נ' דל"ד סרק קאמרי דהרי חריב ושקמה תנן ביבמות אם ההיזק היא כ"כ קמ"ל:

ועד"ז י"ל דה"ק לי' לדידי הרי לא מזקי ואינו רשאי לקוץ את זיל קוץ דלדידך מזקי תוס' ד"ה ע"ז דאמר י"ל דמתני' הוה מפ' ל' בגין דעביד מחאה ושפיר קוצץ:

באו"ד ה"ר מנחם ע' רש"י שהקשה ממתני' אילו הוה ס"ל לחלק בין אילן העושה פירות באפי' השרשי' לא מקוץ ובין אילן סרק דקוצץ השרשים: והנה הרמב"ן הקשה לד' הר"י מיגאש בשם הרי"ף דדווקא בבבל קאמר רב יוסף וע"כ מאי מקשה לי' ממתני' דתנא בא"י קאי ואמנם למ"ש הרמב"ן דסברת הרי"ף דטפי מד' אמות לא חשיב גירי דילי' א"כ לרבנן אפי' בא"י צריך להרחיק דאינהו לא בעי גירי ומק' לי' דהו"ל לתנא לפרש דאליב' דר' יוסי דווקא א' גפנים:

והנ"י תי' דמ"מ לא הו"ל למתני א' גפנים וע' בלח"מ ביאר דבריו וי"ל דכוונת הנ"י כיון דבבבל עכ"פ אין דינן שוה לא הו"ל לתנא למתנא כי האי לישנא:
עצים של מי לכאורה אי עצים של בעל האילן משנה יתירא הויא דמה"ות לא יהא של בעל האילן וצ"ל דס"ד דהרי היא דנותנו לו חכמי' רשות לקיץ היינו משום דהקרקע שלו וס"ד דמה"ט גם העצים שלו קמ"ל דהעצים מ"מ של בעל האילן:
תוס' ד"ה אלא ועדן יל"ד בשלמא אי בתר אילן אזלי' הוה מתני' לא זו דאילן של הדיוט דאין מועלין אף זו דאילן של הקדש ע"כ אין מועלין אלא אי אזלינן בתר עצים הוה זו ואצ"ל זו וצ"ל דמ"מ אצטריך תרוויי' דלא תימא בתר קרקע אזלי' ולא נבעי דאין מעולה בגידולין:
בסו"ד ור"ח פי' י"לד אי אין מעילה בגדלין האיך שייך למידק דבתר אילן אזלי' הרי עכ"פ אפי' למאן דאית לי' מעילה בגדולין וסיפא הוא דאתי' כמ"ד אין מעילה בגדולין:
עי"ש פ' לא יחפור תוס' ד"ה גזלן ואי כרבנן משום עבודת הכרם דלמא עולא טעמא משום ינוקא סבירא לי':
בשלהי פרקין הר"י מגאש פסק כאבא שאול נראה טעמו דס"ל דת"ק באילן פירות משום בל תשחית וא"כ בסרק מודה. ואמנם מסוגיי' הש"ס ל"מ הכי דא"כ ל"ק קו' רב אשי מאי כל דקאמר אבא שאול דהרי אבא שאול אינו אלא מפ' ד' ת"ק ומ"מ נ' דהבעל אבעי' הי' כך ולהכי לא דייק לי' דייקא דרב אשי ורב אשי לא ס"ל הכי דל' אבא שאול אומר מ' דפליג דאל"כ "אמר" אבא שאול מבעי' לי':
קוצין כדי שיהי' גמל פי' רש"י ענפי' התחתונים כוונתו דאי קוצץ גם העליונות מאי מפני הטומא' דקאמר ר"ש. אפשר דגחון נראה דהיינו דקאמר לי' מעיקרא אי מתני' נקט רוכבו משום דמצי גחין וא"כ שיעורא דר"י נפיש או בלא גחינא ושיעור' דת"ק נפיש:
הדרן עלך פ' לא יחפור בור בעזר נותן תוהו היוצר אור ונתחיל לבאר פרק חזקת הבתים והשיחין בעזר מצעדי אנוש וגבר מכין. וכל דבר שעושה פירות תדיר לכאורה הי' די אם תנן סיפא זו לבדה אלא דשמעי' מה הוא בכלל עושה פירות תדיר דס"ד בתבן כיון דצריכא לשני' חיזוק בדק לא מקרי עושה פי' תדיר. והבורות ס"ד דלא מקרי תדיר דאין בהם מים בכל עת שיחין ומערות משתמש בהם לפרקים והבדי' כמ"ש תוס' די"ל זמן קבוע קמ"ל כתי' תוס' וכן מרחצאות משתמש בהם לפרקים ובית השלחן זמני' דמשתדפי: תוס' ד"ה כנס מ' דבציר הוה בתשרי יש לחלק בין בבל לא"י דזה משתעי ברייתא דהרי רש"י פי' בחומש וכ"ה במ' תענית דהמרגלים הלכו בכ"ט סיון וכ' ימי ביכורי ענבים ש"מ דבא"י הבציר קודם תשרי:

תוס' ד"ה אלא מעתה ובלא שיר המועד הו"מ למפרך עי' חי' רמב"ן וי"ל דאי הוה משני לי' חברך חברא אית לי' וכו' שוב הוה מק לי' משור המועד ולכך מק' לי' מיד:
לרבנן מאי פי' דפליגי הר"י בשדה האילן א"כ קשה מאספסתא:
רשב"ם ד"ה ה"ג בסו"הד אלמא ר"ל דאי לא קרא הייתי אומר לאחר הוה חזקה והשתא ידעי' דבתרתי שני לא הוה חזקה א"כ ג' בעי':
תדע י"לד אמאי לא מייתי האי קרא תחלה דכ' בהא פרשתא וי"ל דס"ד דלהכי קאמ' ירמי' האי קרא שלא יבואו לומר כי הגזירה בטלה וא"ל כי לעת רחוק היא הנבואה ולעולם לא אמרי' נביא עצה טובה קמ"ל אבל מאחר דשבו בהם יאכלו פירותיהם ע"כ עצה טובה בהאי קרא ג"כ ונחתם בכלי חרס איתר א"וו לעצה טובה וכ"כ הרשב"ם:
רשב"ם ד"ה שאכלן רצופות נ' דלרבותא נקט רשבם שאכלה ג' וד' דבב' טעה המערער ואמאי טעה עוד בד' אלא אמרינן שנת ג' מקרי שנת א' וממיל' יש לו זמן עד שנת ה' למחות ומכ"ש אם הובירה בגו:
רשב"ם ד"ה חדא ארעא וגם אין מכניסין בהמות ר"ל במקום שאין שוכרין שומר ומ"ט אין שוכרין שמשמרי' מלהכניס בהמתן וממילא שוב צריך שומר אם הוא לבדו זורע:
גמ' מ"ט עבדת הכי י"לד דהא דעבדו הכא שישתמש כ"א במעותיו מיד קודם ג' שנים ועוד כל האריכת הזה למה בקיצור הו"ל למימר הי' אמר ר"ה דבעי' רצופות ובנ"י כתב דבאמת רק מה"ט דבטלוהו לחזקה בעי' רצופות עיי"ש נ' כוונתו דשותפי' לא גרע משוכר דיש למשכיר חזקה על ידו וכן השותפין יש להם חזקה א' מכח חבירו אבל אתם בטלתם אותה ועד"ז ילפי' עפ"י מ"ש תוס' בשם רש"י דאי הוה להו שטר שותפות לא בעי' רצופות מטעם שכ' אבל מאחר דעבדיתי הכי ס"ל אין לכם שטר שותפות וא"כ מפוזרים לא הוה חזקה ומה שהק' תוס' על רש"י יש לתרץ דבאמת חלילה לחשוד א' את חבירו כ"א חששו שנה ראשונה יהי' ת"י הלוקח וב' השני' ישכור לאחר מאותו אחר יטעון חזקה דמצרף לי' שנה של בעלי' אבל אם לא יזכה זה אלא שנה א' לשנה א' וודאי לא ימכרנה. ואפשר לפ' דלרבה חרה לו על שחשדו זא"ז ואמר להם אם בשביל להשתמש מיד במעותכם הי' להיות לא' שם בעלים והשני שם שוכר והי' לכם חזקה בג' שנים ועכשיו שלא האמנתם זא"ז אפי' שש שני' מפוזרות לא אהני לכו:
רשב"ם ד"ה עיטרא י"מ הנה הפי' השני שהביא יש לכווני עם פי' הרשב"ם אלא דמעשה שהי' לאחר ו' שנים ובאמת בג' הוה חזקה אבל הפי' הראשון תמוה וי"ל דלקחות עדיף מחלוקה דבלקחות יכול המוכר מה"ט שתקתי בעת המכירה דהשני נח לי והראשון ק' הימנו אבל בחלוקה ל"ש זה:

רשב"ם ד"ה וה"מ וי"לדק אכתי למה לא סגי בשלש ראשונות קודם שלקחו זה ולמה צריך סהדי על ז' שנים וצ"ל דשטר מכירה עדיף מעידי חזקה ולכך צריך לעידי חזקה ג"כ משעת מכירה ואילך אלא עכ"פ בו' שנים ליסגי ז' למה לי' ונ' דשנה אחרונה באמת לא היה צריך אבל מאחר דא"ל מאי בעית בהאי ארעא ארעא ע"כ הוה יתיב בה ומה תאמר באמצע ולא יצטרך על שנה א' א"כ הדור לא הוה להו רצופין:

תוס' ד"ה אבל אכלה עיי' רש"א ולדבריו הו"ל לרבי' לאסוקי מלתא דרישא ומ"ד הרמב"ן בחי' למדתי כי גם לי"מ קשה אכתי למה נימא דבשית הוה לי' מחאה ולהימני' במגו ועיי"ש:

תוס' ד"ה א"צ רבא אפי' היכא דליכ' פסידא והרמבן בחי' הביא ראי' מגניבה וטביחה וד' תוס' דלמא התם ללישנא דחידוש. בסו"ד דחשיב לי' עדות אחרת וי"ל דטעמי' דר"נ משום דעידי חזקה אי אתי מעידי מחאה בטלו להו אבל עידי אבהתא אפי' עידי מחאה לא מגרעי להו:

רשב"ם ד"ה באבהתא בסו"ד שהכל מודים צ"ע מאן מודה ונ' דכלפי שאמר רבה לעיל בשני חזקה מהימן במגו מול עידי אבהתא אבל הכא דעידי חזקה אפסלו א"כ גם רבה מודה. רשב"ם ד"ה המכחישות ולא לוה משום אדם דאי לוה משום אדם דלמא בשליחות המלוה הזה הלוהו:

רשב"ם ד"ה בהדי סהדי דאיקא ממונא וכו' וי"לד אטו ר"ה לית לי' אוקי ממונא ובשלמא אי ס"ל לר"ה הולכין בממון אחר הרוב הוה א"ש אבל א"כ ק' הל' אהל' דאפי' תימא דחזקת כשרות חזקה מכח רובא דרוב ב"א כשרים מ"מ הרי קיי"ל כר"ה וקיימ"ל אין הולכין בממון אחר הרוב ונראה דלפמ"ש ההפלאה בכמה דוכתא דרובא דכבר איתחזק שאני ה"נ דאטו השתא באני לידון על אותו רוב הרי לכל דבר מחזקי' לי' בתר רובא וא"כ בהך סברא פליגי ר"ה ור"ח וקי"ל כר"ה וקיימא הך סברא להל':

אמנם רש"י בשבועות פי' דלר"ח לשום עדות לא מהימני' נ' דעתו דר"ח ס"ל עדים זוממין לאו חידוש הוא אמנם גזי"הכ דבתראי ליתכשרי ובהכחשה מדינא תרוויי' פסולי. שייך לעיל לתוס' ד"ה א"ל רבה אבל ללישנא דפסידא לא אמר לי' רבא לר"נ ואולי י"ל דלעולם אמר רבא הכי ובעי למידע דלמא טעמא דר"נ משום דסבר כר"ח וכוותי' דמכאן ולהבא נפסל ור"נ דחי לי'. תוס' ד"ה ור"נ ס"ל דפסולי עידות היינו שהיא פסולי עידות דאם הם עכשיו פסולי עידות היינו שהיו פסולי עדות דאם הם עכשיו פסולי עדות פשיט' דמהימני. בסו"ד מחמת נפשות י"לד אי מחמת נפשות א"כ על המלוה גופא מעידי' שאינה והו"ל ב' כישי עידית המכחישות:

תוס' ד"ה ורבא בסו"ד עי' רש"י ובסנהדרין תי' באמת דהו"מ למימר ר"ל דהש"ס הו"ל למימר האיך מצי רבא סבר כר"ח הא הך מלתא דרבא לא אזדא כ"א ללישנא דחידוש וא"כ ע"כ רבא כר"ה ס"ל:

בע"ה שם פ' חזקת:

רשב"ם ד"ה אי שטר זייפא בסו"ד וראשון עיקר כוונתו משום ראי' ר"ח מערבא לקמן ובשלמא פי' הראשונים יש ליישבם כמ"ש הרשב"ם לקמן אבל אי בעידי שקרים דווקא מצי לקיומא א"כ מאי ענין הך דערבא לכאן. תוס' ד"ה תימא ע' בראש פי' קו' זו:

באו"ד ולא אמרי' רצי ליישב מסוגי' דלעיל דאמרי' מגו ולא אוקמי' בחזקת מרא קמא:

שם פ' חזקת:

רשב"ם ד"ה משכנתא דסורא כ"א דהוה משכנתא דצריך לשלם לי' מהחוב ג"כ אמאי איצטרך למטען זוזי אחרינא לימא דממשכנתא גופא אית ליה חוב גבן: רשב"ם ד"ה לקומה היא בידי נ' דעתו דשבועה דמצי' דתקון רבנן כגון פוגמת וכיו"ב מצינו והיכן דלא מצינו אוקמא אדין תורה דאין נשבעין ומ"מ רפיא בידי' דהרשב"ם ותי' עוד משום חזקה וע' ברא"ש:

תוס' ד"ה אכבשי' ומ"מ הרשב"ם פי' דמיירי שהיו עדים דבמשכנתא אתא לידי' וצ"ל דעתי' דבאומן ואריס כל שעה יש לה סוף:

ומ"מ ארכב י' הרשב"ם אתרי רכשי דלמאי דמוקי לה בעדים דמשלם משכנתא אצ"ל קול הוה מחאה וע' בחי' רמב"ן בזה:

תוס' ד"ה אמור רבנן ומ"מ הרשב"ם מוקי סוגי' אליב' דר"פ והיינו דס"ל דבא ליפרוע דווקא ואמרי אבל היכא דמוחזק שאין ב"ד צריכין להזקק לו ל"ש פריעת ב"ח מצוה ויתמא לאו יכולין וכ"כ הרמב"ן קרוב לזה בשם הר"י מיגש ומה דדוחקי' להרשב"ם לפ' סוגיין דלא כר"ה ברי' דר"י נרא' דק' לי' דהכא דכבר תפוס ועומד בקרקע זו למה לו להתפיסו צררי ומה שהביא ראי' מרבא היינו דגם רבא ס"ל טעמי' דפריעת ב"ח דאי כר"ה הו"ל למימר דחייב מודה נותנין אלא כר"פ ואפי' חייב מודה אין נותנין אם לא שאמר תנו משום מצוה לקיים דברי המת אלא דק' הרי רבא קאמר התם טעמא משום שובר גבי נזקין:

עי"ש פ' חזקת:

אוקמא ר"ח יל"ד לד' הרשב"ם מאי אוקמא ר"ח בידי' כיון דאידך אודי' וי"ל שהי' לו אחים במ"הי והיום או למחר יבאו ויאמרו כי אינהי קרובי טפי וס"ד דלישתמיט ב"ד מזה ואמנם מאחר דאפי' הוו אחיו קמן הי' כל דאלים גבר השתא דליתנהי מוקמי' לי' בנכסו:

רשב"ם ד"ה אהאי ע' בתוס' ונ' לבאר ד' הרשב"ם דהאי גברא מנפשי' קאתי ומודה על הקרקע ולא על הפירות וזה בלא זה אי אפשר אע"כ דבאמת בעי למיתב לי' אלא דידע דבמתנה לא יקבל רב איזו וקאמר בל' הודאה וא"כ אפירות מהימן ואביי ורבא ס"ל דכיון דאודי אודי וע' בד' רשב"ם ותמצא: תוס' ד"ה לפירות ירדתי ברשות שאינן שלו ולמ"ש הרשב"ם תובילא היינו היינו צ"ל דכלים של לוקח ברשות מוכר לא קנה:

רשב"ם סבור היינו דר' אבא ודומיא בעלמא ונ"מ אי גזר דקלא דאי לאו דר' אבא הוה אמרי' לא חציף וכו'. ואמנם דווקא להחולקי' על תוס' בגזירה לא אמרי' הכי:

עיי' שם ברשב"ם וכגון שמעיד שלא אכל כ"א ב' שני' דאל"כ אם מזדמן לי' עוד סהדי אג' שנים וחד סהדי אשנה השלישית הרי שוב האי סהדי לסיומא אתי אע"כ דמסהיד דאותן ב' שנים אכל ולא יותר ואי אתי סהדי אג' הו"ל מכחישין ולא מצטרפין:

תוס' ד"ה הוה מחייב בסו"ד והא דקאמר התם רב ושמואל וכו' דהא דמצטריך לר' אבא למיפטר יורשין דס"ד באב הו"ל בריא ובריא אבל ביורשין הוה בריא ושמא ר"ל אף דאב ג"כ אמר חמשין לא ידענא אי למלוה הוה חייב לי כי היכי דידע מהני חמשין הוה ידע מהני משא"כ ביורשין קמ"ל אבל לרב ושמואל כיון דאפי' אב פטור כל מה דמצי טעין האב טעני' ליתמא ופשיטא דפטור. תוס' ד"ה שני שטרות וד' הרשב"ם טעמי' דבמכר ל"ש שידע מ' בדבריו ולתוס' הא דמקר' ליכא למידע ע' ברמב"ן:

ע' ה"ה פ"י מטוען ונטען טעם הרמב' למה בגודרת אפי' ג' שנים לא מהני ואילו טעם הרמב"ם דאי לאלתר קאמר ר"ל מאי קמ"ל מתני' היא כקו' הרמב"ן:

וע' בנ"י למה כ' הרשב"ם בחושלא אף דאית לי' מגו ישבע בנקי"ח ואמנם תי' הנ"י לא שייך כ"א אדשמעתין אבל הרמב"ם פ"י מטוען כ' אפי' טוען חייב אתה לו או משכנת אצלי ישבע בנקי"ח התם הוה ממעיז למעיז דמ"ש משכנתא או מכרת ואעפ"כ חייב שבועה בנקי"ח ונר' דלזה כ' ה"ה הסכמת הגאונים כלומר על הגאונים הוה הך שבועה ולא מדינא:

שם ל"ו ע"ב תוס' ד"ה למעוטי י"ל מדנקט לשנ' דמיום ליום ולא נקט שלימות ש"מ למעוטי גם ניח' אתא:

בענין ג' ארצות לחזקה:

תוס' ד"ה אין מחזיקין ק' להו אמאי לא קאמר רב מחאה שלא בפניו לא הוה מחאה ומ"ש בורח דנקט א"וו בורח דווקא ולולי ד' י"ל בורח דנקט לרבות' דל"מ אם יכול לבא לביתו ולמחות ומיחה שלא בפניו וודאי לאו' מחה אפי' בורח שאינו יכול לבא לא הוה מחאה:

ומ"מ מד' רשב"ם שפי' בלי"ב בבורח לד' מ' דבלי"ק כתוס' ס"ל ובלי"ב מבואר כן מדמק' הש"ס ורב הא קמ"ל חדא זימנא ולא מק' מאי ארי' בורח והש"ס פשיטא לי' הכי מדקאמר שמואל פשיטא ולא אהדר לי' ר"י דרב בורח דווקא קאמר אלא ש"מ דבלי"ב בפי' אמר רב דבורח ל"ד:

לא אמרי' לי' לכאורה נקט שוב הך פלוגתא דס"ד טעמא דר"פ דפלוגתא קמייתא דא"נ איהי אמר מ"מ העדים לא קבלו דבריו להכי נקט פלוגתא שני' דהעדי' אמרו ולא אמרי ואעפי"כ פליג ר"פ. והנה בלא תפיג לכו שותא לא דיבר ר"פ מאומה י"ל דמס' לי' לר"פ דלמא מ"מ דעדי' לא קבלו אזהרתו ויאמרו אבל מד' רשב"ם ונ"י מבואר שמחוייבי' לקבל משום בל יאמר ומגלה סיד:

תוס' ד"ה ליתב ע' ברמב"ן דרשב"ם לא ס"ל כתוס':

ע"ב תוס' ד"ה ליתבא ולפנינו בערכין גרסי' הך דר' יוסי אמלתא דמתאמרו באפי מרא עיי"ש אבל התוס' בערכין ג"כ גרסי כתוס' לפנינו:

שם אמר רבא אמר רב נחמן וכ' הרשב"ם כללא דמלתא וכו' ודלא אמר ר"נ הכי משום דלא הוה ודעי' קנין וכקו' רבא:

רבה ור"י ע' מ"ש בעל המאור וי"ל דפליגי בדרבה בר"ה דכל מודעי' אמאן דציית דינא הוה ל"הר ואי בפני שני' הוה ל"הר לא מקבלין אבל אי בפני שני' ליכא ל"הר מקבלין:

בענין חזקה שאין עמה טענה:

תוס' ד"ה אמר לי אחוי, כוונתם שמתיירא שישלם גם הפירות וסובר עכשיו לא ישלם:

ד"ה שלא אמר ורשב"ם מפ' קושי' הש"ס פשיטא על כיצד דתנן ותליא בתי' התוס' ע':

תוס' ד"ה והא אחזקי' ואין הסוגי' ר"ל משו' דקאמרת לא הות ידעת ועי' בחי' רמב"ן יישוב לקושי' זאת עיי"ש:

הנה מרמב"ם לא הביא דר"ה רק ביורש וכתב ה"ה דה"ה במקח וי"ל דעתו כד' הג"א דהעיקור כתי' בתרא בגמרא לחלק בין מקח לירושה וראי' הרשב"ם ממאי דבעי הש"ס נראה בו י"ל ג"כ דקאי אירושה:

גובה מנכסים משועבדים משכחת לה בעשה שדה זו אפותיקי או נמצאת שאינה שלו או שלא הי' לו עדן הנכסים הללו בעת הלואה ראשונה ולא כ' דאקני ובעת מכירה כבר היו לו וחל שעבוד הלוקח:

וכ' הרשב"ם דמיירי בקיבל אחריות ר"ל דבכתב אמרי' אחריות ט"ס ולא בע"פ וע"ז כתב הרא"ש אפכא דאדרבא הכא לכ"ע אחריו' טעות הוה עיי"ש ונסתלקו קו' הפלפלא חריפתא:

תוס' ד"ה מלוה י"ל דמקושי' התוס' למה לרב למנקט לקוחות הוה קו' הש"ס די"לד דלמה לא מקשה מיד דרב אדרב וע"כ דהוה מצי לדחויי דלמא רב בלא אחריות מיירי וקמ"ל דבע"פ לא אמרי' טעות הוה ומק' תחלה ממתני' דע"כ באחריות מיירי דבלא אחריות גם בשטר אינו גובה וא"כ גס בעדי' מיירי באחריו' דאל"כ לפליג ולתני בדידי' ודחי רב פליג וע"ז מייתי הך דרב דע"כ הא דנקט ג"כ לקוחות דתנן במתני' לאשמעינן דדומיא דמתני' מיירי דהיינו באחריות:

וע' בחי' רמב"ן שהק' התם משים דשעבודא לאו דאו' ואף דאפי' היינו טעמי' מ"מ מקשה הש"ס שפיר עכ"פ למה מוכר גובה בע"פ מ"מ סוגיי' הש"ס ע' דמק' לא פריך כקו' ראשונה:

בפני האב נ' דנקט תרתי דשתים ל"ש לר"י דסגי לי' בי"ב חדש ולהכי נקט בפני האב שנה ובתר הכי נקט בפני האב שתים לרבנן למימרא דבהא לא פליגי:

תוס' ד"ה בפני האב וע' כתובות שם מה שתירצו:

בענין שותפין:

תוס' ד"ה אבל יש לחלק נ' כוונתם דלרבינא דדווקא באין בה דין חלוקה בשלמא באריס אף דאיכא אריס דאי' לי' חזקה סתים לן תנא שפיר אבל בשיתוף כיון דסתם שיתוף לא מיירי בלית בו דין חלוקה לא הוה סתים לן תנא שיתוף אין לו חזקה:

ברשב"ם י"מ דמשו"ה לא אמר כלום ע' רש"י מה שהקש' ומד' הג"א מבואר דלהרשב"ם הך קנו מידו קאי אאין לו דין ודברים ושפיר תי' רשב"ם אף להי"מ האי קנו מידו ל"ש אאין לו דאין לו אינו כלל ל' סילוק מכאן ולהבא א"כ גם קנו מידו לא מהני ושפי' לא אצטריך כלל לקנו מידו: תוס' ד"מ ומסלקי ובנדה תי' דבדיינא מלתא אחרית' עיי"ש ולכאור' מדמק' הש"ס מדיינא ושביק עדי' מ' דבעדים באמת ל"ש קו' הש"ס משום דבעי' תחלתו בכשרות והרמב"ן בחי' יישב זה דה"פ דלידייני' אפי העדים שנסתלקו ומעדים קמק' וכן מ' ל' בי תרי דאי אדייני תלתא בעי וצ"ע: אמנם הר"י מיגאש הק' משותפין דלעיל דמיירי בעדי' ואמרי מהני סילוק ונ' ד' תוס' דהתם במערער שהיא שלו ל"ש לא תחלתו ולא סופו בתחלתו היינו שעת מעשה וסופו בשעת עדות:

ואבעי"א לעולם דקוץ וד' הרמב"ם דמ"מ בעי' רמי עליי' ובהג"ה דלא בעי' רמי עלי' ונ' דתלי' בפי' דרווח דקאמר דלהרשב"ם עכ"פ רמו עליי' בעי' ולהנ"י ניחא להו בהרוחה בענייי' לא בעי' רמו עליי' ומכאן ראי' לפי' הלח"מ בד' הרמב"ם דס"ל כהרשב"ם ולהכי בעי' רמו עליי' בענין פרה וטלית תוס' ד"ה ונוקמא ודלא משני הש"ס דמיירי בעשה תשובה דאכתי ק' קו' אבייי:

ד"ה כגון שלקח י"ל דבבית ושדה דלמא לא שלם לו דמי מכירה כולו ושעבד לו הבית והשדה משא"כ בפרה וטלית מאן דמזבין לזוזי מיצטרך ובלא זוזי לא יהיב:
הק' הלח"מ מ"ט בלוקח נקט הרמב' טעם השני נח לו ולא בגזלן ונ' דלמה דמפ' הרמב"ם כהרשב"ם דאנן חיישי' ובגזלן מהי"ת נחוש דהאי מערער עוד קשה מהגזלן משא"כ בלוקח:
ועד"ז י"ל דגם הר"ם והרי"ף מודו דבלוקח אנן חיישי' אלא דק' להו דקאמר הש"ס ולוקמא בגזלן דלמא ברייתא לא מיירי בדאי' לי' סהדי להאי ולהאי ועיקר טעמי' משום השני נח לו ובגזלן ל"ש זה וע"ז כ' דמ"מ בידעי' בוודאי זה אי מערער קשה שייך גם בגזלן:
תוס' ד"ה ונקמא הנה בש"ס לא אמרינן כן כ"א ברבית וכ"כ הב"י ר"מ לחלק בין רבית לגזילה ותמה ע"ד הטור יו"ד שם שלמד מזה לזה אבל כד דייקת קו' תוס' קאי הכא למ"ד רשות יורש כרשות לוקח ואין חולקין בין גזילה לרבית דגם גזילה קנאו היורש אבל הב"י שם קאי להל' דקיי"ל לאו כרשות לוקח ושפי' הק' הב"י אד' הטור עיי"ש:
בענין רבא בר שמואל. תוס' ד"ה אי דאי' לי' ד' תוס' דצריך לשלם אם יקחה המערער אף דכ' לבע"ח אין לך פרעון אלא מזו והרמב"ן בחי' נחלק עליו וס"ל דפטור מלשלם:
אמימר אמר הק' הכ"מ אד' הרמב"ם כי היכי דפסק דבדינינו אם הדין עם הגוי חייב המוכר לפצות למה בדינא דמלכותא לא יפצה לו ונ' דהרמב"ם נזהר מזה שכ' בהדיא דמיירי בעידי גוי' והנה גם מדינא דמלכותא בלא עדים לא הוה הגוי מפיק אלא דלדדהו גוים מהימני לעידות אבל מאחר דבדין תורה עידות גוי לאו עידות לא אהני לן להא מלתא דינא דמלכותא דהוה כמפיק בלא עידות:
בענין אומן:
:
תוס' ד"ה המקפיד עיי' רש"י ונ' דבאמת לקוח במגו דנאנסו הוה מגו גרוע דבלקוח יכול להשתמש מאחר שלקחו ובנאנסו צריך לגונזו אבל החזרתי במגו דנאנסו אינו גרוע כ"כ וכן לקוח במגו דהחזרתי אינו גרוע שיכול לומר אח"כ לקחתי ולזה הקשה אביי שיכול לאמר החזרתי וממילא גם לקוח מהימן ובתר דהדר רבה לא הוה לי' מידי להק' גמרא י"ל מה טיבו ר"ל עבד אחר שכבר למד אומנתו וטלית אחר שכבר הכבס על ב"הב להביא ראיה הקש' הנ"י להרמב"ם דשבועה דאוריית' בעי מאי איכא בין רישא לסיפא וי"ל דרישא מיירי בלא עדים ואומן נאמן במגו דלהד"מ ואי ב"הב מביא עדים שמסרה לו ממילא ב"הכ נאמן בשבועה כמו בראה שהביא הנ"י דשלא בזמנו ל"ש טרוד בפועלי' ובסיפא אומן נשבע משום דב"הב טרוד בפועלים. הא דלא הקשה רנב"י מיד קושי' ארבה

היינו משום דלמא העדי' לא ידעי' אמאי יהבו לי' וכמ"ש תוס' לעיל ולבת' דמק' רבא וליחזו עדים והיינו דסתמא דמלתא עדים יודעי' הכל א"כ מק' רנב"י שפיר:

ד' ה"ה דהנך גאונים שהביא הרמב"ם הוא ד' הרי"ף וא"כ גם בלא ראה הו"ל לאתוי ד' הריף אמנ' הנך גאונים הביאם בהדיא הר"י מיגאש בחי' עיי"ש: ומ"ש הרשב"ם בתחלת הסוגיא וצריך לשלם כוונתו מאחר דאומן קונה בשבח כלי אין עליו כ"א חוב תשלומי' דמי הכלי לא זולת:

בענין נתחלפו:

כ' הרשב"ם עלה דר"ח בחי' דר"נ וכן הל' נרא' משום דלכאורה ק' הברייי' לפליג באומן גופא ומ"מ הל' כן וקו' יש לתרץ דס"ד בית האבל עדיף מאומן דבאומן וודאי יבא בעל הטלית ליקח שלו דהאומן יודע של מי הוא ואצל מי הוא משא"כ בבית האבל או משתה ב"ס כבר נתיאשו הבעלים ממנו וכי היכי דאיהו לא ידע ה"נ אידך לא ידע קמ"ל דלא אמרי' וזה מדוקדק בל' הברייתא עד שיבא הלה דבשלמא ברישא שפיר נקיט דשתמש עד שיבא הלה אבל בסיפא כיון דאסור מאי עד שיבא הלה דקתני ולמ"ש א"ש דהא גופא קמ"ל דוודאי יבא הלה:

וכ' הרמב"ם או של אומן עצמו הוא נ' דבא ליישב בזה קו' הראש הא איכא למיחש שהלוקח יחזור בו וממילא הדר לבעלי' והו"ל שלא אדעת וע"ז ס' הרמב' דאיכא ג"כ שמא של האומן עצמו הוא ומאחר דכ' הרמב' בסמוך דכל הני גזילות רק דרבנן אמרי' ס' דרבנן לקולא:

ראה תניא ונ' ד' אביי דברייי' לקודם שנותן היסת אבל השתא דצריך לשבע היסת וכיון דאיכא עדי' דחזי והגבי אלא שאומר אחרונא הוה לא שבקו' לי' לשבע כ"א להראות לעדי' ורבא אולי ס"ל דכל הד"מ ליכא היסת כ"א בהחזרתו ושפיר קאמר ראה תניא:

וע' נ"י שנחלק על הרשב"ם בתרתו דהרשב"ם מפ' שצריך לומר בחשאי דאי בפני עידי' כבר הודה והנ"י ס"ל כה"ג לאו הודאה הוה ותו דהרשב"ם מפי' שיאמר לו וודאי מלוה ישנה אי' לך גבאי ואני אין לי ליפרוע ונשים הכלי ותחזור לי העודף והנ"י מפ' דבקציצה פליגי והוא אומר לו הדין עמך אבל אני אין לו לשלם כ"כ ונשים הכלי ותחזיר לי המותר:

בענין אריס:

תוס' ד"ה שלח עיי' בראש ג' רנב"י וזה וודאי ט"ס דרנב"י תלמיד רבא לא יתיב רב יוסף רבו של רבא קמי':

רשב"ם דליכא פירא בארעי וגם לא טרח דאי טרח בארעי דליכא פירי היינו שדה בור א"כ כבר טרח לשנה הבאה ויש לו חלק בשנה הבאה בפירות: וע' נ"י שכ' דאריסי בתי אבות

היינו אפי' מסלקי' לבני' דלא כרשב"ם וטעמא דלמיתה לא חיישי ויהבי לי' לאריסא למיכל תלת שני' רצופין עיי"ש וי"ל דא"צ לזה דסתמא כבר אכלו הבעלים מקמי הכי תלת שני' רצופין:

רשב"ם ד"ה לוקח ראשון לא רצה לפ' מיד אי' לי' ארעא לראובן וכמו שפי' הריף ותוס' ורמב' משום דא"כ אין ליהודה לוקח היזק בערעור זה והו"ל למתנו לוקח מעיד למוכר ולא ללוקח. ועוד עפ"י מ"ש הרשב"ם לקמן דמדנקט לוקח ראשון מ' דלדיוקא אתי דלוקח שני מעיד לראשון אף דלית לי' ארעא והיינו בחדא מתרתו או דלית לי' אחריות או דאיכא לראובן ארעא ומאחר דסתם מכירה באחריות ע"כ מיירי דאי' לראובן ארעא ומ"ט נקט שוב לוקח ראשון דווקא א"וו דמיירי לראובן לית לי' ארעא אבל ללוקח שני אי' לי' עוד ארעא:

ועכ"פ בד' רשב"ם מסולק קו' תוס' למה לא נקיט לוקח מעיד למוכר והיינו דדיוקא אתי' לאשמעי' ומ"ש הק' תוס' גם לר"ש דאנהו מפי' אות לי' ארעא היינו לראובן ולא משכחת ד' הרשב"ם אלא ביום מכר שלא באחריות וזה לא שכיח:

ודע דבקו' תוס' הזאת נכלל ממילא קו' רש"א ע':

תוס' ד"ה לוקח נ' דקו' זו הביא לראב"ד לפ' דמיירי שעשה האי ארעא אחריתא אפותיקו ללוקח ושוב אין הלוקח חושש שיבא ב"ח ליגבות ממנו דכולי האי לא עבד ברמיותא:

תוס' ד"ה קבלן נ' דרשב"ם יושב קו' תוס' דלהכי לא כ' שהקבלן יחזור על הלוה כ"א יפייס למלוה שיחזור על הלוה דעיקר מלתא דקבלן הוה באדם רוצה בקב שלו ינח לו שיהא ללוה בינוני' שלא יגבו ממנו שדיהו משא"כ בערב ומלוה דלענין גביי' אנו דנין בשביל שיגבה בינוני' תחת זיבורי' אינו מעמד עדות שקר:

וס' ד"ה כגון דקאמר בפנינו הנה קו' הראשונה יישב הרשב"ם אלא דעדן ק' כיון דגם אומן י"ל חזקה פשיטא דב' אומן י"ל חזקה וצ"ל דבאמת עיקר מלתא לאשמעי' דבן גזלן אין לו חזקה ובזה מיושב ג"כ קוש' שנוי' של תוס' דרבות' נקט דאף באכל שני חזקה וי"ל מיגו לבן גזלן מ"מ אין לו חזקה:

רשב"ם אבל פראשיל נ' וע' רש"א ודוחק דר"נ גופא אגב אורחא מייתי לי' גמ' ונ' כוונתם רשבם דוודאי אשמעי' רבא רבותא טפי דאפי' בן גזלן י"ל לחזקה דהוה רבותא טפי מדנימא בן בנו אין לו חזקה:

ב' שחלק על רשב"ם כוונתו חלק ר"ל הפליג ועוד שנטלו חלקו והיינו שנשא אשה שכ' הרשב"ם:

רשב"ם ד"ה מגורשת ר"ל דעיקר רבותא דאשה י"ל חזקה אבל בעלה ל"מ למימר דאכל פירו' דא"כ באמת אין לו חזקה וע' נ"י:

כ' עוד דאכתי אגודא בין ר"ל דאין הבעל יכול לומר קים לי דקרוב לה הוה כיון דאנן לא שרי' לה להנש' ואגודא בי' חייב במזונותי'. תוס' ד"ה ראיתי י"ל דאי עבידן בידו אף דאמר מייתי' עדים לפסול העדים של האומן לא מהני כדאמרי' לעיל כי תותי. וכתב עוד הרשב"ם דשונאות זה את זה י"ל דל"ת דהא דלא יחטא משום דאינה מעודה והוא משום ומבשרך אל תתעלם דקאי גם אגרושה לזה כתב הרשב"ם דשנאה מקלקלת השורה ומבואר מד' רשב"ם דדווקא בבן הוה רבותא דאבא לגבי ברי' אחולי אחיל ולא אפכא:

ירד מאריסותי' י"ל הרבות' דאינו יכול לומר אני כבר אכלתו ג' שנים ואותן ג' שנים עדן מגיע לו מ"ש הרשב"ם עלה דר"ה דזבינא זבינא ואמר רוצה אני מבואר בפ' הכונס אבל גם משמעתין מוכרח ל"מ לס"ד דילפי' מקרבן וגט א"כ דיו לבא מן הדין דבעי' רוצה אני כמו התם אפי' למאי דמסקי' סברא היא א"כ אי בלא אמר רוצה אני ג"כ סברא הוא ובקרבן וגט הרי בעי' רוצה אני ולילף מהתם מה התם דמצוה לשמוע ד"ח וניחא לי' בכפרה בעי' רוצה מכ"ל בעלמא אלא ש"מ דגם ר"ה לא קאמר כ"א באומר רוצה אני וצ"ע לשטת הרמב"ם:

בענין ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו. תוס' ד"ה בכותב לה ועודה ארוסה וה"מ למימר ונ' דמשו"ה מחזיק הש"ס בהאי תי' משום דלתי' זה מתני' דהכא סמכה אמתני' דכתובות הכותב לאשתו ושפיר סתים לן תנא וסמיך אמה שפי' במק"א ושאר שקלא וטריא היינו שמעתין דכתובות:

תוס' ד"ה וכדרב כהנא וי"מ מדקאמרי' הבאה וה"ה דה"מ למידק מדבעי' דווקא נחלה דרבנן ול' טוב בכ"מ מועיל:

באו"ד וי"ל ש"ה ע' רש"א ובכתובות וי"ל ג"כ שוב מדנקט רב כהנה נחלה דרבנן דווקא ואי בל' תנאי גמור שפיר מועיל אפי' בסו"ד וי"ל שאני ירושה והא דאמרי' טעמא דרב משום דחכמי' עשו חיזוק היא היא מאחר דלא היה כ"א קנין דרבנן ומטעם הפקר ב"ד דמועיל וא"כ הפקיעו חכמים כל היורשים דאוריי' ושפיר כתב תוס' דמי יזכה משא"כ אי ירושת הבעל דאוריית' הבעל י"ל קדימה ואחרים הם יורשים דאוריי':

תוס' ד"ה יכולה בסו"ד ע' רש"א ונ' כוונת תוס' כ"ז שלא חל עליו החיוב שפיר יוכל להסתלק אם מסלק עצמו מפירות ג"כ ובאמת גם ד' רשב"ם מטין כן שמשמע שבא ליישב למה במזונות יכולה לומר לבעלה וכאן בעי' עודה ארוסה וע"ז כתב דתקנו פירות תחת פרקינה וא"כ פרקונה עיקר ובעי' עודה ארוסה עי' דוקא בד' רשב"ם ותמצא ל"ד:

רשב"ם ד"ה מי לא תנן דלא תימא דלמא התם שאני שאינו רוצה לבטל מקח הבעל לזה כ' רש"י דאדרבא השתא התם דשלא בפני' מצי אמרה נ"ר עשיתי לבעלי הכא דבפני' לא כ"ש:

תוס' ד"ה ה"ג ע' חי' רמב"ן מ"ט נאיד ר"ח מד' ר"ש:

בענין יום או יומים:

תוס' ד"ה המוכר כוונת דברי' דבשדה במשכור עכ"פ צריך לעבדה שלא תעלה קוצים משא"כ במוכר סילוק רשותו לגמרי אבל בעבד מה לי בין מוכר לפירו' או משכיר:

תוס' ד"ה ישנו כוונת דברי' דלהכי נקט הש"ס ל' דקרא משום דנ"מ לדינא: רשב"ם ד"ה הראשון בסו"ד מחמת הכאה זו כוונתו דמאחר שלא מת תחת ידו ממש צריך שנדע שמת מחמת הכאה זו:

רשב"ם ד"ה מפני שהיא תחתיו תחת ידו ואף דהאי תחת ידו ר"ל שמת לאלתר הרי גילה קרא דתחת ידו ל"ד כי אם יום או יומים וא"כ תחת ידו ל"ל אלא ש"מ לתחתיו אתא ומ"מ נ' דר"י לא דריש תחת ידו להאי דרשא דאל"כ א"כ למה אזיל בתר כספו לחוד:

רשב"ם בסי"ד דגמר לה לה מאשה נרא' פי' דבריו דהוה ס"ד דבאמת עבד כנעני אין לו דין ישראל דהרי חזי' בנגחו שור דאמר הכ' כסף שלושים וכו' אלא דהכא ברבו ישראל לרדותו וכמ"ש הרמב"ן על בשבט בחומש שם לפיכך קנסו הכ' שאם מת תחת ידו ינקם לזה כ' רשב"ם מאחר דחייב במצות כישראל ע"כ חייבי' עלי' אלא דברבו היקל הכ':

תוס' ד"ה קסבר וע' רש"א ולי נ' דלר"י לק"מ וכמ"ש דתחתיו לא דריש ואמנם אי ק"פ כק"הג א"כ לא הוה כלל כספו לשני וצ"ל דכא ככ"הג ואז הוה כספו:

ואמנם ל"ק להו כיון דסבר כק"הג א"כ תחתיו ל"ל כ"כ בד' רשבם דתחתיו אינו דרשה מוחלטת כ"א אסמכתא בעלמא:

באו"ד ויש נתרץ והסברא לחלק ע' בב"ק שם. ויש להוסיף דהכא ע"כ משלם דמי העבד לרבו שני ומס' לי' דאי פשיטא לי' דלאו כק"הג א"כ שני אינו בדין יום או יומים אלא שרש"א הקש' דלמא פשיט לי' בלאו כק"הג ובאמת הו"מ הש"ס לפ' הכא אבל הכא כי היכי דלא לידוק מנה דלר"י פשיט' לי' דלאו כק"הג דמי לזה קאמר דגם אם מס' לי' ניחא והיינו דכתב הרשב"ם דאתרוויי' אי פטורים מס' לי' דאי פשיטא דלא כק"הג א"כ מס' לי' דלמא תרוויי' בעי' כספו ותחתיו ותרוויי' אינן בדין יום או יומים: תוס' ד"ה וס' נפשות י"ל דהאי עבד דינו כדין ישראל ומטעם רבו רוצה זה למפטר אמרי' לי' אייתא ראי' דרבו את ומ"מ מטעם ושפטו העדה פטור: ודקאמר רבא מ"ט דר"א הנה וודאי אי ס"ל ק"פ כק"הג א"כ הראשון וודאי בדין יום או יומים דהו"ל כספו ותחתיו אבל דלמא

ס"ל לאו כק"הג והראשון אינו כספו והשני אינו תחתיו אא"כ לא בא ר"א לחדש על ר"י כ"א דהשני אינו בדין יום או יומים והי' לו לומר את השני אינו בדין יום או יומים ראשון ל"ל לר"א לאשמעי' אלא ש"מ דאף דס"ל ק"פ כק"הג מ"מ לא מקרי כספו המיוחד לו:
בענין אין מחזיקין בנכסי א"א:
גמ' האמר רב הל' מ' דמדרב אמתני' אתמהה הכי הו"ל למימר לימא תיהוי תיובתא דרב ונ' דאסוגי' דלעיל קאי דאוקמא מתני' בנ"מ דבנצ"ב אפי' ראיה ליכא וא"כ ק' והאמר רב משא"כ אי מתני בנכסי צ"ב שפיר איתא לדרב בנ"מ והיינו ל' והאמר רב:
רשב"ם ד"ה לעולם דלפירא אשתעבד לי' י"לד הרי מתני' מיירי לה' דו"ד וא"כ גם לפירא לא משתעבדא לי' ונ' כוונת הרשב"ם על דרך שפיר לעיל דאף דכ' דו"ד לא מחלה משום נ"ר אבל נ"ר לא שייך כ"א דלא לגרוע בעלה משאר בעלים אבל היינו לפירות דווקא אבל לענין בורות לא שייך זה: והנה לכאורה הו"מ הש"ס לאוקמא מתני' דאף בחסר בורות אין לו חזקה אלא משום דלרבא באמת אית לי' חזקה כה"ג לא משני הש"ס הכי ונר' דבאמת ה"ט דהר"י מיגאש מפ' דלאו דאי' לי' חזקה לגרוע קרקע כ"א לנזיקין וא"ש דלא משני הש"ס הכא לעיל:
תוס' ד"ה מגו לד' הרמב"ן דמנך זבנתא ר"ל בחיי בעלה אפשר דנקט הכי דנדע דמיירי שמעולם לא נחית בה לפירות ודומיא דהכי הוה מנך זבנתא וכ"ש הרמב"ן:
בענין אשה בנכסי בעלה. לגלוי זוזי ע' חי' רמב"ן ואולי בהא גופא אפליגו מאן דס"ל דהבעל יוכל להוציא בידי' המעות מיד אשתו לא ס"ל לגלוי זוזא דהרי כיון שנודע לו שיש לה מעות הי' יכול להוציא מודה מאן דס"ל לגלוי זוזא ס"ל דבדיני' איני יכול להוציא מידה וצריך ערמה לכך:
תוס' ד"ה דלא ק' להו מנ"ל דר"נ בשטר קאמר וי"ל דידע ר"ה דר"נ ממתני' דידן פשיט לי' דהא ראי' יש וע"ז שפיר מק' לי':
תוס' ד"ה אעפ"י י"ל דהאי תנא סבר דכ' שטר על אי"הנ פסול ואשמעי' דמ"מ על פחות משוה פרוטה כשר כדאמרי' בגיטין דחזי לאצטרופא: רשב"ם ד"ה רב אשי ולא בעי למימר דבמתנה כתב לי' דבמכר לא קנה עד שיתן דמי' דהא הו"מ למכתב וקבלתי הדמים. וי"לד לתי' קמא דלמא גם מתני' בשטר מיירי במוכר מפני רעתה וי"ל דא"כ אמאי תנן להין כסף לחזקה דתרוויי' בכ"מ מהני משא"כ אי במתנה א"ש:
תוס' ד"ה לוה י"ל דס"ד בעבד אי דידע שגנב לו מעות למה שחררו וכן באשה הרי ידע שאחר הגירושין תתבע ממנו למה גירשה קמ"ל דאעפי"כ אסרי'. ובמסקנא וודאי א"ש

דהיא גופא קאמר. ע"י השחרור והגירושין משוי נפשי' עבד לוה א"וו דידע שהמעוה שלו:
תוס' ד"ה במכר עי' רש"א וי"לד ע"ד דלמא גם לר"ת עכ"פ אשמעי' במכירה לא מהני ומ' דבלא"ה לק"מ דמ"מ הני גדולי הדור סברו דמכירה בזוזא לחוד לא קנתה ושוב הוה ראי' לסתור:
רשב"ם והבעל אוכל דלא גרע מנ"מ כוונתו דתליא מעות זה במעות נ"מ וכמ"ש הרמב"ם בה' אישות פ' כ"ב:
רשב"ם במתנה קנתה דנותן בע"י נותן וי"לד הרי בלא"ה במתנה ל"ש לגלוי זוזי ונ' דמ"מ ס"ד דלא עדיפא מתנה דידי' מנ"מ קש"ל דנותן בע"י: בענין פקדונות:
כ' רשב"ם ותנוקות מבית בע"הב שהם דרי' כוונתו דל"מ תינוק אצל אביו בנקל יוכל לגנוב כמו עבד מרבו ואשנה מבעל' אפי' תינוקות שאין להם אב חיישי' שלנבו ממקום דירתן:
רשב"ם ד"ה יחזור לרבו התחיל במה שקנה עבד כלומר דאי אמרי' שנותן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו ואמנם בנשתחרר דיוכל להיות שיש לו יורשי' היורשים יאמנו לומר שניתן לו ע"מ שאין לרבו רשות לה"ק דסתם עבדים גזלני' והנה י"לד בשלמא אי הוה רק רוב א"ש דיחזור לעבד דמרוב לא מפקי' מחזקה אבל השתא דהוה סתם ואין כאן כ"א מיעוטא דמיעוטא למה יחזור לעבד ולד' הרמב"ן א"ש דממי שנטל יוכל לחזור אבל לד' תוס' ק"ק וצ"ל דמ"מ כיון שאין הרב טוען ברי ברי דעבד עדיף:
רשב"ם ד"ה יחזור לקטן לכאורה הי' אפשר לומר כוונת הרשב"ם דנעשה שו"ח ואם יחזור לו הוה פושע וע"ז כ' תוס' דאי בקטן שלא הגיע לצרור וזרקו א"כ במתנה לא זכה בו ואמאי יעשה לו סגולה וכ' אימור מציאה אשכח ומדרבנן מיהת זכה בה וע' רש"א וכד' רש"א עפ"י הרמב"ן בחי'. וכ' רשב"ם ואם מת קטן יחזור ליורשים דס"ד דווקא אם הוא גדול כשמת אבל אם הי' עדן קטן דאין מציאתן שלו כ"א מפני דרכי שלום יאמר הנפקד כיון שמת אני זכיתי בה תחלה לזה כ' הרשב"ם דלא כן כ"א אפי' מת קטן. וכ' עוד וכולן אפי' כלומר להכי לא נקט ואם כ"א וכולן דלא נימא דווקא גדולים דאית להו מיגו נאמנים אבל לא קטן קמ"ל דבשעת מיתה אין הטעם משום מיגו:
רשב"ם ד"ה יעשה פי' ול"נ דהיינו רישא י"ל דס"ד ברישא דווקא במת כשהי' גדול שזכה בו משא"כ במת כשהי' קטן לא קמ"ל דאפי' כה"ג יחזור ליורשים ולא יוכל לטעון כי הוא זכה בהם:

וי"לד הקו' שהק' הרשב"ם על הדיעה הג' רב כמאן ס"ל למה לא הק' גם על הפי' הב' ונ' לפי הפי' הב' יוכל לומר דרב סברא דנפשי' קאמר תשא"כ לדיע' השלישית בענין אב ובן:

רשב"ם במתני' דהוה כאפטרופ' כוונתו לד' רב יוסף דס"ל אפי' חלקו וטעמא מאי משום דנעשו כאפוטרופא. ונ' דמה"ט פליג רבא דק' לי' אי בחלקו ומטעם אפוטרופא א"כ ליתנו הא ברישא ורב יוסף דומיא דאשה בנכסי בעלה ובעל בנכסי אשתו דמיירי בכ' לה דו"ד אין לי וכיו"ב. ורבא עכ"פ לא מיקרא חלקו. ונ' טעמא דרב יוסף דק' לי' בשלמא בבן שייך לא חלקו שסומך על שלחן אבי' אבל באב מאי לא חלקו שייך ונ' דהרשב"ם בא ליישב זה שכ' לפנינו בגמ' שני ענינים א' שאינו סמיך וא' שאין מתעסקין ש"מ דלא חלקו באב שמתעסק בנכסי הבן אבל מד' הרמב' מבואר דלא חלקו באב היינו אם הבן סמוך על שלחנו והו"ל כשתפן וצ"ע:

רשב"ם ד"ה עבד ר"פ הג' השמיט כרבא דתרתי ל"ל והש"ס דלא קאמר בקיצור כרבא דלמא רבא לא קאמר כ"א ממתני' לא ידענא ואיהו גופא אולי מס' לי' ור"פ דעבד עובדי' עשיטא לי':

בענין אחין שגנן:

רשב"ם א' מן האחי' גדול בא ליישב דהש"ס נקט מבית אבי אמו ולא מאמו משום דמסתמא הנו"נ הוא הגדול ומאמר שהי' לו אם אחרת מסתמא מתה אמו בחיי בעלה ובעלה יורשה:

יל"פ פלוגתא דרב ושמואל דקיי"ל בניטין פ' הנזיקין כאבא שאול דמנוהו ב"ד ישבע ומנוהו אבי יתומי' לא ישבע דאתי לאמנועי ואפוטרופא שסמכו יתומים אצלו כגון ההוא גדול אחין לא נתבאר וס"ל לרב דלא ישבע והלכך לא מהימן ושמואל ס"ל ישבע שלא עכב משלהם כלום וממילא מהימן: תוס' ד"ה ומודה לי בסו"ד ואפשר טעמ' דר"פ מאחר בהאי עובדא דרבא המשאיל הודה כי היתומים מצאו חפץ ומ' זה בתוך ירושת אבא כי הוא לא השאיל להם ומ"מ חייבם רבא וה"נ ל"ש. ואולי הן הן ד' ר"ח שכ' מדקאמר הש"ס קשיא ש"מ דק"ל עכ"פ כשמואל והיינו משום קו' תוס':

רשב"ם ד"ה ראי' בעדים צ"ע הרי בחלוקין בעסה מודה רב והי' נ' דרשב"ם ס"ל דכ' הפוסקי' דעכ"פ צריך לברר כמה קימוץ מעיסתו אם עולה כ"כ כדי שטר זה וזה דלא כד' בית יוסף ס"א ס"ב ש"כ דברי רשב"ם כדברי הפוסקים דאפי' בכ"ד ניחא. ואילו ד' הרשב"ם דרבה פליג אר"ח ור"ח כר"ש ס"ל דבבירור בעלמא סגי ולרבה כיון דבעי' עדי' גם בחלוקי' בעסה צריך לברר וצ"ע:

ובענין פלוגתא דרבה ור"ש הי' נ' דר"ש כשמואל ס"ל דטעמ' דרב משום כיון דאיכ' לברורא מבררי וא"כ סגי בזה שהשטר מקויים ורבה פליג טעמא לי' כשמואל כ"א טעמא דרב משום דנכסים בחזקתן וא"כ בעי' עדים דווקא אא"כ ק' לר"ח דפסוק לעיל כשמואל וכאן כרבה:

בענין חזקה:

כ' רשב"ם במתני' בד"א הני דאין להם חזקה וכו' וק' הרי מסקנת הש"ס דאחזקה דג' שנים קאי ונ' דק' לי' לרשב"ם הך בד"א לעיל במשנה קמא דחזקת הבתי' הו"ל למתני ומה ענינה כאן א"וו דתנא בא לאשמעי' דאפי' כה"ג דמתני' דהיינו אריס וכיו"ב שגם קודם חזקה היו נועים גודרים ופורצי' וס"ד דלגבי הנהו נעל גדר וכו' לא הוה חזקה קמ"ל. ואמנם מהי"ת הוה ס"ד דחזקה היינו ג' שנים נ' דהיינו דחזקה ילפי' בקידושין מוירשתם וישבתם במאי יורשו בישיבה והנה לא יעלה ע"ד דישיבה היינו נעל גדר ומאחר דתנן חזקת הבתים ג' שנים ואם דר בביתו ג' שנים אפי' לא נתן לו מעות קניא בחזקה קמ"ל דהתם מלתא אחריתא וישובה דקרא ל"ד כ"א אפי' נעל וכו'. ומ"מ ס"ד דה"ד במכיר' דעיק' המכירה בכסף וחזקה גומר היא דסגי בנעל וכו' קמ"ל מתנה ועדן ס"ד דירוש' מיהת בעי' ישיבה מה"ט קמ"ל האחין שחלקו ועדן ס"ד דבכל הני הוה ד' אחרת מקנה משא"כ בגר דליכ' ד' אחרת מקנה והיינו כעין וירשתם דלא הוה ג"כ ד' אחרת מקנה קמ"ל דאפי' בגר סגי בנעל וכו':

וכ' הרשב"ם ה"ג חזקה ולא יוכל א' מהם לחזור נרא' כוונתו דלהכי לא תנן דלא הוה ידעי' כ"א שהמוכר אינו יכול לחזור בו אבל הלוקח לא ידענא דאינו יכול לחזור להכי קתנו ה"ג חזקה דקאי אתרווייי': גמ' חזקה כ' רשב"ם בעדים וצ"ע מנ"ל דלחזקה בעי' עידים כיון דכאן לא מיירי בכפירה והודאה ונר' ד' רשב"ם דוודאי שלא יהי' המוכר יוכל לחזור בו לא בעי עדים אבל הלוקח אם לא ייחד לו עדי' יוכל לומר לא נתכוונתי בנעילה זו להחזיק ואמנם אם ייחד עדים לחזקה זו הרי נודע שנתכוין ליקנות וכן ל' הרשב"ם ע' ותמצא. שלא בפניו לא וכ"ת דשלא בפניו יוכל המוכר לטעון כי מקמי שהחזיק חזר בו הרי הכא לאו בכפיר' והודאה מיירי אלא דקשה הרשב"ם כתב לקמן דלהכי מבעי' שלא בפניו לך חזק דלמא חזר בו המוכר וא"כ מאי מק' הש"ס לא כי כ"א כוונת הרשב"ם צריך שתהי' מבוררת החזקה בשעה שמחזיק ואם לא אתר לך חזק אכתי אינה מבוררת דלמא לא עלה ע"ד הנותן ליתן ומיד חזר בו:

תוס' ד"ה נעל וגדר ד"ה דלא גרסי' בפני' וכו' ע' רש"א ונראה דלהא כיון הרשב"ם דאי הוה שייך בנכסי גר בפניו ל"ק דהו"ל לרב למפשט ממתני' דלמא משום אחיו וגר נקט

בפניו משא"כ אי גם בגר ל"ש פניו יק' ארב ליפשט ממתני' א"וו לא גרסי' לי' בענין נעל הוה חזקה:

כ' הרשב"ם במתני' דנעל היינו שעשה דלת וא"כ מאי כ"ש וצ"ל שכיון למ"ש בגמ' בפי' קמא שסתם הדלת. והנה לתי' בתרא של רשב"ם שעשה מנטיל א"ש דלא מקשה הש"ס מנעל דתני בתחלה אבל לתי' קמא כתב רשב"ם למסקנא דמשני הש"ס גדר ופרץ אבל המקשה שלא הק' הוה ס"ל כתי' בתרא של רשב"ם א"נ י"ל משו דא"ל דכ"ש אגדר ופרץ קאי ולא אנעל:

תוס' ד"ה נעל שלא היתה יכולה לעשות מנעול והוסי' הרא"ש ודלמא ע"י עכו"ם עשתה ותי' דגם ע"י גוי לא שרינן וצ"ע כיון דטעמא משום שלא תטרוף דעתה למה לא נתיר אמירה לנכרי וצ"ל כיון דאפשר ע"י ק"ס וכמ"ש הרשב"א גיטין שם אלא דהכי עדיף ע"י תיסיד ותפתח אבל לעשות מנעיל ע"י גוי ק"ס עדיף:

באו"ד הכניס תרנגולים וצ"ע א"כ לתני נעל את הבית מ"ש הכניס תרנגולים דתנן ונ' דלרבותא תנן אף דנועל משום התרנגולים וס"ד דלא קנה בנעילה זו קמ"ל דאעפי"כ קני: וע' רש"א ובראש דלרשב"ם ל"ק קושי' תוס'. רשב"ם ד"ה נתן צרור כולה שמעתין וכו' נראה משום דל' מבריח ל"ש בנכסי גר וכמ"ש דאין כאן השבת אבידה וס"ד דלא מיירי כאן בנכסי הגר לזה כתב הרשב"ם דאנכסי גר ג"כ קאי. א"נ י"ל דמ' לרשב"ם דבמוכר לך חזק פשיטא דכה"ג הוה חזקה וכי אצטרי' לאשמעי' בנכסי הגר אלא דגם במוכר בפניו דלא בעי לך חזק ע"כ אצטריך והיינו וה"ה למוכר שכ' רשב"ם ולא כתב וכ"ש מוכר:

בענין שאר נכפות בנכסי הגר:

פלטרין גדולים ע' ברמב"ן דדווקא בגדולים שייך מעיקרא עייל ברווחא. ולמ"ש ה"ה שם היא לאפוקי דיר בהמות דא"צ דלת עיי"ש ולמ"ש תוס' דאפי' חסר י"ל דלהכי נקט פלטרין גדולים דאין מעמידין אותו בלי יסוד: רשב"ם המוצא פלטרין ואין לו מה לחדש לטעמי' כ"כ דנעל לא הוה חזקה. אמר ר"ח וכנגד הפתח מ' לרשב"ם דאי ר"ח אכולא מלתא קאי כד' הרמב"ם לפי פי' ה"ה הו"ל להש"ס לאתוי הא דר"ח מקמי רב יוסף א"וו ארב יוסף קאי ולהרמב"ם ס"ל דר"ח מקמי רב יוסף הי' ובוודאי אגופא דדינא קאי ולפי' ה"ה היינו דנקט הרמב"ם או יותר מטפח. ויע"ל דס"ד דיותר מטפח לא מקרי נוי חצי חדר מסויד וחצי אינו מסוייד קמ"ל דל"ש:

תוס' ד"ה המציע ולד' הרשב"ם צ"ל דלרבותא נקט אף שלא כיון לכך על הקרקע ממש: תוס' ד"ה מוציע וע' רש"י מו"ק ע"ז דגרס אפכא:

לגנתא אלא בצירתא מ' דבכל קרקע מהני צורה וא"כ מאי ק' לי' להרשב"ם מסיוד דל"מ כ"א בפלטרין א"וו נרא' דרשב"ם מפר' גנתא חדר שבתוך הגינה:
תוס' ד"ה ושאינה מסויימ' דלישנא ל"מ הכי ע' ה"ה פ"א מזכיי' פי' ד' תוס' אלו בענין נכסי נכרים. רשב"ם ומיהו נ' דמותר לקרותו רשע ר"ל אף דא"צ להחזיר לו דמי' והו"ל כהפקר וד' ר"ת וסייעתו דבהפקר ל"ש עני המהפך ד' רשב"ם אינו כן אלא דמותר לקרותו רשע. או אולי כה"ג דווקא לא זולת:
רשב"ם כי מטי זווי לידא דלוקח ר"ל דווקא במ"ומ שייך הכי אבל במתנה גם הגוי קנה בחזקה. או"ד ד"ה וישראל ע' רש"א ולי נ' דמ"ש תוס' במקו' שכותבין שטר לאמת ולמסקנא כ"כ אבל באמת היינו יכולין לפ' דנכרים בכ"מ לא קנה בחזקה:
או"ד ד"ה וישראל ע' רש"א ולי נ' דמ"ש תוס' במקום שכותבין שטר לאמת ולמסקנא כ"כ אבל באמת היינו יכולין לפ' דנכרי ולזה הקשו תוס' הרי ק"ו גופא בא' ממונו בשתים:
באו"ד וי"ל דהתם בדינא קאמר נ' כוונת תוס' דהתם גם דיני' כן הוא וע"כ דעתי' אכסף:
רשב"ם ד"ה דינא דמלכות' שכל בני המלכות מקבלי' מרצונם בא ליישב בזה למה יועיל נגד דין תורה ואמנם ברצון קבלו עלי' הו"ל תנאי שבממון וקים:
וכ' עוד ליישב כפל ל' דינא דאמר שמואל:
רשב"ם ד"ה אנא לא ידענא כוונתו דהמנהג היו לקנות רק בשטר וסבר אביי דדינא דמלכות' הוה ור"י ס"ל בני המדינה נהגו כן מעצמן ולא מדינא דמלכותא:
רשב"ם ד"ה באגי מטמרי שבו טמונות ולא כפי' התוס' דבעלי' מטמרי וא"כ לפי' רשב"ם ל"ק קו' תוס' דהכא מעולם לא נפרע טסקא מאותן שדות ולא זכו בהם הבעלים משא"כ בההיא דגיטין דע"י שהלכו להם הבעלים פרעי בכל עת הטהקא:
בענין דינא דמלכותא. דינא דמלכותא ע' רשב"ם כוונתו דלא כהני' דהוה כלל ופרט דא"כ לא היו תלתא מילי כ"א קמיית' לענין קטלי דיקלא אתמר ואשמעי' ג' ענינים חדא מה דהוה לצורך מלכותא לא מקרי גזילה כגון קטלי דיקלא ועבדי גישרא והשני דאפי' מה דלא הוה לצורך מלכות' כגון עניני חזקה ג"כ דינא דמלכות' והג' דינא דמלכות' עדיף משאר הלואה דבשאר הלואה אמרי' שומא הדרא והכי לא אמרי' והטעם נרא' משום דמכח נכרי קאתי:
אפי' טסקא נמי ואמימר מ' לי' דעכ"פ מקיים ירושת בנו הבכור במטלטלין ורב אשי ק' לי' משום דכ' בכל אתר ימצא לו ובעי' לקיומא בכולהו נכסי: בענין נכסי הגר:
מפסיקין בנכסי הגר ע' רשב"ם בא ליישב למה חזר ושנאה כאן וקאמר דמשום חצר ויע"ל דלדיוקא אתי דלענין פאה וטומאה לא. וכ' הרשב"ם דמשו"ה בנכסי הגר הוה

הפסק משום דדיו במכוש א' כל השדה וכו' וצריך ביאר א"כ ע"כ ר"י כרב ואמאי שתק הש"ס מזה ותו דתינח אי קנה במכוש הא אי קנה בנעל גדר ופרץ הרי בהדי' תנן דסגי בכ"ש ונ' דהתם לא אצטריך טעמא דפשיטא דהוה הפסק מאחר דאין נעילה באותו גדר ופרצה זאת מועיל לאידך שדה משא"כ במכוש מאחר דקנה במכוש א' שדה גדולה מאי מפסי' לן חצר לזה כ' רשב"ם דהרי באמת אפי' בשדה אחד פליגי:

תוס' ד"ה דרך היחיד ואין להק' כוונת דברי' דעכ"פ חד מיותר הי' מיניי' דאמרת דמסתבר יותר ולתי' התוס' תו א"צ לפי' לעיל דנקט דרך הרבי' ושביל הרבים כ"א מה"ט דמסקי התוס' השתא:

ר"א מטהר ע' רשב"ם ונ' דמשו"ה חשיב לי' ר"א ס"ס ולא אמרי' שם אונס חד היא דיוכל להיות שהשד' החיצונה אינה נזרעת והו"ל ר"הר וס' טהור והשניי' נזרעת והוה ר"הי וטעמא דרבנן משום דאינו יכול להתהפך דאי אמרת ס' נגע או לא נגע כבר ספק זה טמא בר"הר ור"א לית לי' דבעי' יוכל להתהפך:

תוס' ד"ה ר"א ופי' רש"י התם ע' רש"א שכתב ויש ליישב כוונתו דהא וודאי אסקי תוס' אדעתיי' דבפולמסא וודאי נכרי' הוה אלא דס' להו לכל היותר מחצה נכרים ומחצה ישראל והוה ס"ס גמור. ואמנם רש"י כ' שם דהוה בפולמסא רוב נכרים וחשיב לרבנן ספיק ספיקא:

תוס' ד"ה אבל פיסלא עיי' רש"א ואמנם לדעתי ביאו' ד' תוס' כך דבפיסלא יש בגיטין בי לשונות ל' א' רחב ד' אמות ובוודאי הוה כרמלית וא"כ היינו כרמלית ובל' ב' אינו רחב ד"א אבל גבוה י' ואמנם בוודאי הוה רחב ד' טפחים וא"כ הו"ל ר"הר אע"כ דהכא מיירי בפסלא רחב ד' טפח וגבוה ג' והו"ל שוב כרמלית:

ומ"ש רש"א בגיטין ע"ד רשב"ם בשמעתין דאינו גבוה י' לא הוה מקום פטור ברש"י פ"ק דשבת גבי ד' רשיות לשבת וברמב"ם ה' שבת מבואר דבגבוה ג' ואילך אם אינו רחב ד"ט הוה מקום פטור וכד' רש"ל. בגיטין שם: רשב"ם ד"ה אין שם לא רצה לפ' כד' ה"ה דמיירי הכא שקנה בשאר דרכי קנייי' דהו"ל לש"ס לפרושי כולי האי. וע' בלח"מ בביאר ד' רשב"ם אלו: תוס' ד"ה כל שהראוהי לפי ד' רשב"ם מיושב קו' תוס' דאף דכ' בפ' מסעי זאת הארץ לגבולותויה מ"מ כ' בפ' עקב כל מקום אשר תדרוך לכם יהי' וסוריא לא הוה א"י כדאי' בספרי משום דכבשה דהע"ה קודם שכבש היבוסי אבל כ"מ שכבשו אחרי כבישת א"י כא"י ואפי' קיני וקניזי וקדמוני אבל מזאת הארץ אשר נשבעתי ידעי' דמאשר נשבעתי דהיינו עשר אומות רק זאת הארץ תוס' ד"ה חייב גם זה ל"ק לד' רשב"ם דבא למעט רק היכא דאפי' כיבוש לא מהני:

תוס' ד"ה לאפוקי גם קו' זאת מיושבת דאי לאו לאפוקי הו"ל לאתוי קרא דפ' מסעי וכדלעיל:

בענין עידי חזקה שהוזמו רשב"ם במתני' את הכל מבואר מדבריו דאינו משלם הפירות וע' בנ"י מאי הכל דתנן ונ' דהרשבם. מיישב באופן אחר דס"ד יתן לו קרקע בעד קרקע כעין עין תחת עין דכ' בעידי' זוממין קמ"ל דאדרבא עד"ז מי יודע אם קרקע זו שוה כזו ולכך עדיף שישלם דמים ואז משלם את הכל כפי דמי שויה. וטעמא דאין משלם את הפירות ע' בנ"י ונ' כי הרשב"ם נתן טעם דמ"ש דכ' כאשר זמם ולא כאשר עשה ומה ענין זה לכאן אלא דמ' לי' דלענין הקרקע דאינה נגזלת ובכ"מ בחזקת בעלים עומדת שייך דין הזמה דאין זה כאשר משא"נ לענין פירות כיון דפ"א פטרוהו מלשלם הו"ל כאשר עשה:

רשב"ם ד"ה משלשין בסי"ד וקיי"ל דאין העדי' נעשין זוממין עד שיזומו כלם כוונתו בזה דלא תימא כת שלישי' לחודא דע"פ עדותם נגמר הדין לשלם ואידך לפטרו ע"ז כ' הרשב"ם דלא היא כי אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו כלם:

תוס' ד"ה ורבנן וי"ל דדבר גבי ערוה מופנה ואמנם הייינו לר"ע ולבי"ש שלהי גיטין משא"כ לבי"ה דילפי מדבר הקדיחה תבשילו באמת לית להו ולא חצי דבר:

תוס' ד"ה אלא למעוטי ע' תוס' ב"ק גבי פלוגתא דר"א ורבנן ותוס' גיטין פ' התקבל דד' התוס' סתרי אהדדי מקצה לקצה:

בענין דברים שיש להם חזקה:

מתני' מחיצה לבהמתו הוא דלא בעי דלת כמ"ש ה"ה גבי פלטרין אבל לדירת אדם בפי' דלת דווקא:

רשב"ם בחצר השותפין אבל לחצר חבירו קונה בהעמדה ר"ל ג' שנים ובזה מסולק קו' הר"י מיגאש דאזיל לטעמי' דס"ל לאלתר הוה חזקה:

רשב"ם ד"ה אסורים לכנס. בסו"ד הרי הפקיר החצר ר"ל לדריסת אדם דאי גם לבהמה הפקיר א"כ אינו יכול למחות:

בענין מציין מערתא:

תוס' ד"ה מציין אדם ואברהם נקרא אדם י"לד דאכתי לרבנן דלא דרשי אדם כ"א דלפני הדבור לא הי' טומאת אהל אכתי ק':

בשאר דיני חזקות:

תוס' ד"ה חוט המשולש תוס' ע' רשב"ם שיישב זה דר"ל תורה חוזרה לאכסניא שלה דהיינו בן הבן אומר כזקינו:

תוס' ד"ה עד טפח בסו"ד ע' רש"א ולענ"ד כוונת דברי' דבשלמא למ"ש תחלה הכל תלוי בטפח דאז שייך שישפך על הכותל וכיו"ב אבל למ"ש עתה א"כ מה לי טפח או פחות מטפח הרי הכל תלוי בלמחות וע"ז כ' דבאמת היא היא בטפח יכול למחות וכו':
שייך למרזב כתב הרשב"ם במתני' וישתוק שנתים או שלש ר"ל דמאחר דיש למקומו חזקה וא"ס צריך למחות משום מקומו לאחר שנתים ואעפי"כ שלא מחה באותו פעם על המרזב מ"מ אין לו חזקה דאפי' אשלש לא קפיד:
רשב"ם במתני' הזיז ולא אמרי' זה נהנה כוונת רשב"ם לרב יודא בס"ד דלית לי' היזק דאי' א"כ מ"ט בטפח יכול למלאות אויר חצירו וכ"ת למה לא יחשב זה למדת סדום אם ממעט באוירו ע"ז כ' רשבם דנהי דלר"י היזק ראי' בס"ד ל"ש היזק מ"מ מדת סדום לא הוה:
תוס' ד"ה מאי אחיא פ"ה אף דלא כ"כ הרשב"ם בהדי' מ"מ נ' לתוס' דאי אין כוונתו לכך אכתי קשה מ"ט לא אסיק המק' ד' התרצן:
שלהי חזקת הבתים:
רשב"ם במתני' ר"א מתיר כוונתו דמאחר דתורה פטרה בנזק הבא לאחר מכאן אף אי' אין כאן וז"ש הרשב"ם בגמ' ורבנן נקט למלת' באדם כלומר הרי גם באדם פטרה תורה מבור וכי ס"ד דאי' אין כאן לגרום נזק לב"א: גמ' מעיקרא סבר נר' דבאמת הי' למעלה מגמל ורוכבו וס"ד דאין כאן קפידא וכיון דחזי דקפדי קץ:
ואמנם הרמב"ם נפקא לי' מהכא דהיו מאפיל על בני ר"ה וכה"ג לא מהני למעלה מגמל ורוכבו:
תוס' ד"ה נפלה י"ל דהמק' מ' לי' דע"כ לא גזרו אבתי' שהיו בנויי' בהיתר והא דאינו חוזר ובונה ע"כ משום דנפלה כמאן דליתא דמי א"כ גם כאן חזק' לא מהני לאחר שנפלה ומשני דבאי' מלתא אחריתא לא כ"ע ידאו שהי' הבית בנוי מקודם לכן:
עירב בו חול ע' נ"י דכ"הג א"צ אמה על אמה ואולי דהכא בבנין מיירי ולקמן בסדין בעלמא:
שלא לאכול בשר וצ"ל לאו מטעם שאמרו הפרושים כ"א משום דבשר ויין משמח ולשמחה מה זו עושה:
רשב"ם ד"ה שכבר נגזרה גזירה י"ל דלא תימא דיו אם נתפלל על העתיד ולא נתאבל על העבר אמנם כבר אמר ישעי' דמי שאינו מתאבל לא מהני תפלתו על העתיד ולזה הביא הרשבם קרא דשישו אתה משוש:

תוס' ד"ה בין הוא לא ניחא להו בד' רשב"ם דמשום מצות מילה יבטלו פ"ור ומ"ש זרעו של אברהם הרבה ארבה זרעך:
הדרן עלך פרק חזקת הבתים וחבורות, בעזר צור עולמים יוצר המאורות, ונתחיל לבאר פרק המוכר את הבית לא מכר היציע, בעזר צור ישראל מגן לעמו ומושיע:
רשב"ם ד"ה השתא יציע לכאורה תינח למ"ד אפתא אלא למ"ד בדקא חלילא ק' מאי כ"ש ונראה דלזה כ' רשב"ם ד"ה חדר דעכ"פ מקרי יותר תשמישו שוה לבית מחדר דהוה כעין תיבה לשמירת ממונו:
ע"ב רשב"ם ד"ה כדר"נ נ' דבא ליישב דאצ"ל דמתני' ג"כ משום דלא כ' לי' דא"כ אמתני' הו"ל לאתויי אלא במתני' טעמא אחרינא איכא וכמ"ש: ונ' דהיינו ספיקא של תוס' דאי בעי' הך סברא א"כ גם ליציע שייך הך סברא אבל אי מסברת הרשבם שפיר יש לחלק בין חדר ליציע:
תוס' ד"ה אלא ע' רש"א וי"ל דהאי נמי לפי' רשב"ם ר"ל אף שהיה בירה קרי לה נמי בית:
גמ' דרובה קרי לה וכו' וכן גריס הרמב"ן ולקמן כרסי' איפכא ונ' דהכא נקט לרבותא אף דרובא קרי לה בירה כיון דמצר לה מצרי בעי ר"נ לאשמעי' ולקמן אשמעי' דאף דמיעוטא קרי לה שדה מ"מ בעי' דדווקא דמצר לה מצרי הא לא"ה הוה פשיטא:
רשב"ם ד"ה כמאן כר"נ כוונתו דלכאורה אפכא הו"ל להש"ס למימר כמאן אזצא הא דר"נ א"וו הש"ס בעי למימר משום דאמרי' בעלמא מצרי' הרחיב לו תקינו רבנן דלא יהא יוכל לטעון כן דלכתוב הכי:
תוס' ד"ה כמין גאם ע' רש"א שהק' מד' רב אסי לקמן ונ' דדווקא לקמן הואיל ומצר כל המצרי' ושבק מיצר רביעי הוא דקאמר רב אסי הכי אבל הכא במצר כל האידך משני הצדדים וברוחב לא מצר מידי עדיף:
י"ל גבי מ"ש הכי ע' רשב"ם וי"לד דעכ"פ איכא לפ' ג"כ דר"ל פלגא מפלגא א"כ יד לוקח על התחתונ' ונ' דא"כ עכ"פ ספיקא הוה ואם היום או למחרת גלגל לו שבועה על המוכר ישביעני ע"י גלגול:
אמנם כן יק' מאי פשיט לי' אביי מהני שטרי דלמא התם משום דמפי בהדי' ונ' דאביי ק' לי' למה דקדק רבה וצוה לסיפרים דבפלגא יכסוב דווקא פלגא דאית לי' כיון דמפ' בתר הכי הרי יוכל לכתוב אפי' פלגא בערעא א"וו דבפלגא דארעא רובא דווקא הוה ואם יבאר אח"כ דר"ל פלגא הו"ל סותר ענינו הראשון ועכ"פ כ' דמכח קו' זו לא רצה הרשב"ם לפ' כפי' תוס' משום דלפי' תוס' וודאי קש' דלמא א"נ מס' לי' לרבה שפיר לא מצי להגבות כי אם רבעא דיד הלוקח על התחתונה:

רשב"ם ד"ה תנו חלק ואיכא למימר רבנן היא ר"ל דעכ"פ רב אשי שסידר הש"ס אמאי לא היזכר הך ברייתא א"וו משום דקיי"ל הל' כסומכס והך ברייי' רבנן:

בשאר עניני מכירה:

רשב"ם ד"ה אמר ר"ל הביא ב"הד ד' רב זביד דווקא למימר דלרב זביד ע"מ לאו דווקא ה"ה חוץ אבל לר"פ ע"מ דווקא:

תוס' ד"ה אהני דה"מ למימר רומא ועומקא נרא' ד' הרשב"ם דבשלמא עומקא ורומיא מ' שמכר לו הרום עצמו משא"כ רומיא ועומקא ל"מ כ"א שמכר לו כל הבית מלמעלה עד למטה:

מה שהק' הלח"מ על הרמב"ם שהביא דר"פ דווקא דלא נפל נ' טעמו מאחרי דהרמב"ם פסק כתרווי' דמ' לי' דלרב זביד כ"ש דר"פ ואמנם בנפל ליכא כ"ש:

סוגי' דצינור כבר נדפס בליקוטי חבר חלק ראשון בענין מחובר לקרקע: מתני' המוכר את הבית מכר את הדלת כ' הרשב"ם כללא דמלתא וכו' וי"לד ואמאי לא קיצר התנא ג"כ ותנא כל המחובר לקרקע בכלל בית ונרא' דמשום סיפא דקתני כלן מכורים הוצרך לפרוט מהו כלן:

דלת כ' הרשב"ם כל המחובר ואף דרבנן דברייי' לקמן לית להו כל המחובר ומודו בדלת נ' דה"ק הרשב' דבאמת היינו פלוגתיי' דתנא דברייית' סבר דלת מידי אחרינא הוה שהוא הכרח לבית ותנא דמתני' סבר דהעיקר משום דמחובר הוא הרי היא כקרקע ומ"ש דלת או מכתשת:

רשב"ם מכתשת הקבועה בקרקע אולי ר"ל דבקרקע עצמה צריכה להיות קבועה ולא בדבר המחובר לקרקע:

הקלת פי' רשב"ם המפרכסת מ' דהיינו הכלי שנותני' החיטי' לתוכו ורמב"ם פי' הכלי שמקבל הקמח מן הרחיים תוס' ד"ה לא מכר ואין להק' ע' רש"א והנה אי גרסי' או לא גרסי' במתני' עכ"פ תנור וכריים דברייי' י"ל דמיירי במחובר ור"א פליג אמנם ממפתח וקלת מ"ט ניחא להו וצ"ל דהתם איידי דנקט אצטריבל נקט קלת ואיידי נגר ומנעיל נקט מפתח:

בחוף דברי' ואמר רשב"ג עוררני תלמיד אחד דבהא אתי שפיר דלא תירצו התוס' דרחיים הוה כבור ודות דא"כ אפילו כל יהל שבתוכו לא מהני: תוס' נימא מתני' לא ניחא להו בפי' רשבם דבמכתש' היה יכול בלא"ה לתרץ דאינו כ"כ צרכי הבית כמו תשמישי הכרם לצורך הכרם:

רשב"ם מכר את המכתשת החקוקה נ' דקש' לי' הא ל"ל למתני אבל לא הקבועה א"וו בא לאורויי דבחקוקה עצמה כלומר שלא קבעה כלל מיירי אא"כ אמאי עי' רשב"ם קבועה חקקה ואח"כ קבעה ונ' ד' רשב"ם דאדרבא ל"מ קבעה לחקוק זה וודאי קבעה תחלה לבטלה אפי' אם יוצאה מעצמה מן הכותל וחקקה אעפי"כ בטילה:

רשב"ם ר"א אמכתשת פליג כוונתו דמאחר דמתני' ר"א ור"א מ' דגם אתנור וכריים פליג את"ק וא"כ מוכח דגרסי' במתני' מכר תנור לזה כת' רשב"ם דר"א אמכתשת לחוד פליג ולעולם גרסי' לא מכר:

בין כך ובין וכך נ' דס"ד דבור ודות בכ"ג בכלל בית אפי' לא אמר כל מה שבתוכו קמ"ל לא זו אם לא אתר אינו בכלל בית וע' נ"י מ"ש בזה לענין יציע:

בענין איצטרובל פ' המוכר:

שם תוס' ד"ה בעי רב יוסף דא"כ לימא סתמא נרא' ליישב קושי' זו בניישב ג"כ קושי' תוס' לקמן למה נימא דהני רבנן פליגי ארבנן בדף והיינו משום דקי"ל מ"ש אצטרובל ומ"ש מכתשת ומ' דאצטרובל ה"ט משום דמחובר לקרקע הרי היא כקרקע ובמכתשת משום דמוכר בעין רעה מוכר וכמ"ש הרשב"ם אלא די"ל אצטרובל טעמא אחרינת איכא וכמ"ש ג"כ רשב"ם ומעתה אי הוה מבעי לי' סתמא לענין הכשר זרעי' הייתי פושט מרבנן בדף ולהכי אצטרי' רב יוסף למנקט אצטרובל כלומר דאיצטרובל דק' לי' הביא לבעיא זו: והק' עוד דאין סברא פי' דהרי לענין הכשר זרעי' אפי' כוחל תלוש הוה ולענין מכירה לכ"ע הוה מחובר ונ' דמשו"ה קאמר רב יוסף לר"א לא תבעי והק' דר"א במאי דקאמר המחובר לקרקע כקרקע כללא כייל דבכל התורה דינא הכי ומאי אתא ר"א כאן לאשמעי' האי דינא אלא לאו משום דשמעי' לרבנן דבכל התורה פליגי והיינו מדר"א נשמע לרבנן או דלמא אדרבה ה"ק להו כי היכי דבכל התורה מודיתא לי אודו לי נמי בזה:

והק' עוד אמאי לא אבעי לי טפי לענין שחיטה שניה גם בז"הז ואמנם מה"ט כ' הרשב"ם דרב יוסף כר"פ בחולין ס"ל דכ"ע ס"ל דהכשר זרעי' מחובר כתלוש וס"ד דלענין שחיטה דלא מתניי' במתני' הוא דאבעי לי' לרב יוסף אבל לענין הכשר זרעי' דמשנה שלימה דהוה כתלוש לא אבעי לי' ולהכי נקט הכשר זרעי' ומיושב בזה ג"כ הקו' דליבעי לי' אי הנך רבנן פליגי ארבנן דדף דס"ד ג"כ לענין הכשר זרעי' ופשיט לי'. והק' עוד מ"ש דף ומ"ש סכין בחולין דלא אמרי' דבטל לגבי כותל ונר' דהא תליא בב' פי' של רשב"ם באיזו דף נחלקו ואי בדף שעורכין עלי' באמת היינו סכין ושפיר מק' תוס' אבל הרשב"ם מפ' דף למכור שקבוע בכותל לעולם ואין לו דמיון לסכין. וכ' הרשבם דר' נחמי' כר"א ס"ל

דאי מפשט פשיט' לי' בעי' דרב יוסף דגם רבנן אית להו מחובר כקרקע לא הוה אמר הש"ס תיקו ומייתי מיד דר' נחמיא א"וו ר' נחמי' כר"א ס"ל:
תוס' ד"ה מעמלא דבתי מ' מדברי' דהאחין השכירו והנ"י הק' דא"כ הו"ל ראוי ובהג"א פ' מציאת האשה כת' דפרנסה גובה מן הראוי עיי"ש. אמנם גם מד' הרשב"ם נראה קצת דמה"ט לא מקרו הכי דמיירי בבתים שעומדים לשכור והוה כפירות האילן:
מתני' וצריך ליקח כ' רשבם מלוקח ונ' כוונתו דס"ד דמיירי דהבור והדות סמוך לגבול שכינו ויכול ליקח לו ממנו דרך אא"כ הרי אינו בתוך הבית ופשיט' דלא מכרן לו ולזה כ' רשב"ם דמיירי שצריך ליקח לו מלוקח דווקא:
בענין פלוגתת ר"ע ורבנן אי בעין יפה או רעה מוכר נ' להסביר קצת דכל מוכר משלו מוכר לא' מב' סבות או שנזדמן לו מקח יפה מזה וא"כ מסיח דעתו ממקח זה שמוכר לגמרי וא"נ שייר לו בור ודות לא לתשמיש שיירן כ"א שיקחם הלוקח בפרט ממנו וממילא לא שייר לו דרך ומה שתובע עכשו ממלך הוא דנמלך כך ד' ר"ע ורבנן סברי כי אמרי' הלחץ הביאו למכור דקאי אזוזא וכל מה שיוכל לשייר לעצמו משייר וממילא גם דרך לבור ודוש שייר לעצמו:
ובענין קושי' רש"א דלמא לר"א איצטריך סיפא י"ל דא"כ בסיפא דרישא אמאי פליג ר"ע אי לית לי' עליה כ"א טענת דריסה:
המוכר את החצר מכר בתים בורות ע' נ"י ביאור מ"ש בין חצר לבית לענין בור ודות:
כולן מכירין כ' רשב"ם כל מטלטלי' דאי מטלטלי שהם בכלל בית ל"ל לתנא למיהדר ולמתני הרי כבר תנא לעיל ומ"מ נ"י חולק וצ"ל דמשום מרחץ ובית הבד תנא לכולא סיפא:
רוב תשמשתא לגיו לכאורה הי' נ' הפי' שרוב הקונים הם מחצר ואפכא מר"הר ולרשב"ם לא ניחא לי' בזה דוודאי אם פתוח לר"הר רוב קונים מר"הר ולזה פי' מה שפי':
בין בימות החמה ע' רשב"ם ולפי פי' אפכא הו"ל למתנא בין בימות הגשמי' בין בישות החמה דהוה לא זו אף זו ולולי ד' רשב"ם הי' נ' לפ' דבימות החמה אדם רוחץ בבריכו' עצמן ואפי' בימות הגשמי' שהבריכו' עומדות רק למרחץ חמין מ"מ לא בטלו:
תוס' ד"ה אלא עבדא בסו"ד וצ"ע אטו עדיפי מריטי ושערי דלא בטילי בחצר ואינם בכלל מטלטלי':
שם המוכר את השדה:
לא מכר את האבנים שאינן לצורכה פרט תנא כל הני דעליי' קאי סיפא הוא וכל מה שבתוכו כלן מכורין דדווקא הנך דפרט לא זולת:

תוס' ד"ה היא דתנן לא ניחא להו בפי' רשב"ם דמ' להו דומיא דקני' דבעי' לרבנן מוקמן וד' רשבם דכיון דלר"מ לקמן בעי' משפיין והכי לא בעי' ה"נ לרבנן לא בעי' מחתך ע"ג עומרי':

תוס' ד"ה מחולקי' לא ניחא לפ' בפ' רשב"ם שמפצילין דהיינו משפיין מה לי משטיין מה לי מפיצלין אלא וודאי מחולקים וזה לא מהני אפילו לר"מ משום דרגילין לעשות כן שלא יתלעו ואין כאן קביעות כלל:

רשב"ם ד"הא באלני ואכתי י"לד דלמא עכ"פ בדקלי פליגי דייני גולה וס"ל דהיכא שאין העול כובשו אפי' אין עולין לה בחבל הוה שיור ונר' דא"כ הו"ל למימר תחלה דאין עול כובשה הוה שיור למימר' דבהא פליגי אדרב ובאקדמו מהבלא הוה שיור והתם וודאי י"לפ ש"מ דלאו לאפלוגי אתי: בענין המפקיד אצל חבורו בשטר פ' המוכר. כ' הרשב"ם שכ' לו כמה הפקיד נ' כוונתו דאם נ' כוונתו דאם לא כ' זו כ"א פקדון סתם ל"ש שטריך בידו מאי בעי דמאי אכפת לי' שטרא הרי יכול למימר לי' פקדון כ"ד ואמנם עפ"י שכ' בו כמה הפקיד סיים הרשבם דהאבעי' רק אם האי שטר מועיל על החזרתו כלו דדווקא אלהד"מ מועיל כוונתו אבל אהחזרתי מקצת וודאי לא מהני האי שטרא דל"ש שטריך בידי מאי בעי דאכתי איבעי לי' על אידך מקצת שנשאר וכ"ת א"כ אמאי נימא בשטר כוס שטריך בידו מאי בעי הרי ג"כ איבעי לי' גבי' אאידך פלגא דעכ"פ הווי לי' למחלפי' אשטר מלוה ואמחצה ואמנם רבא לפי חד תי' בתוס' שבועות ס"ל דלא החליפו השום פשיטי דספרי דאי יכתוב לו שטרא אחר הרי צריך שוב הלוה לשלם פשיטי דספרי והניחו בידו על פשיטי דספרי משטר ראשון:

וכ' הרשבם יחתמו בעדים לכאור הוה מ' דס"ל כהנך פוסקים דבכת"י ל"ש שטריך בידו מאי בעי שהביא הנ"י בשמעתין אבל אין ראי' די"ל טעמא דהרשב"ם שכ"כ דאי בכת"י ל"ל מיגו דנאנסו לימא מיגו דשטר אמנה הוא אבל בעדים אמרי' אעולה לא חתמו:

וכ' עוד הרשב"ם וא"ל נפקד היום ולמחר החזרתיו אפשר ס"ל להרשב"ם דבאותו יום ל"ש מיגו דנאנסו לזמן מיעוט כזה וצ"ע:

וי"לד אמאי נקט ר"ע למלתי' בשו"ש דבעי' נאנסו ולא נקטה בשו"ח כמו שבאמת הפוסקים נקטו ולולי ד' הפוסקי' הייתי אומר דנאנסו דווקא נקט אבל נגנב לא הוה הגו כיון דבנגנב אם יבאו עדים שהוא ת"י חייב כפל נח לו לטעון החזרתי שיהא עכ"פ פטור מכפל:

תוס' ד"ה ולימא לי' נ' לפ' דר"ע מ' לי' דר"ח לא קאמר אלא אנן לא טעני' לי' שטריך בידו מאי בעי ושואל ואם הוא טוען שטריך בידו מאי בעי דינא ומשני לי' דאעפי"כ מהימן

הנפקד וע"ז מק' סוף סוף: רשב"ם ד"ה וליטעמיך ע"כ דעיקר הטעם הוא כמו שסיים הרשב"ם דסמך עצמו אטענת אונס ומה"ט מייתי הרשב"ם הך דמלוה דהתם באמת אינו נאמן דל"ש טענת אונס והא דמייתי הרשב"ם גם טעם ראשון נ' משום דמ"מ כיון דבטענת שבועה מיהא בעי שוב מסתברא סברא דשטריך בידו ואמנם טוען אמר שטרי אבד ממך וע"כ סמכתי על טענת אונס ואפשר דמטעם סברא קמייתא הוה הלוה יכול לומר למלוה אשתבע לי שלא פרעתיך ובטענת שטריך בידי בעי תבעתיו ממך ואמרת אבד לך:

ועד"ז י"לפ קו' ר"ע סוף סוף שבועה מיהא בעי ר"ל כיון דיצטרך לישבע אמאי הניח שטרו בידו והביא עצמו לידי שבועה וד' ר"ח דגם בזה סמך אמפקיד דלא יבאנו לידי שבועה בחנם:

וראיתי בש"ך סי' ק"ח שנתקשה בד' הטור ומחבר שכ' דבשטר כיס שמת המקבל תוך זמנו גובה כולו נימא פרעתיך זמנו ג"כ במיגו דנאנסו י"ל דהטור לטעמי' דנאנסו לא טעני' ליתמי משום דלא שכיח משא"כ החזרתי דשכיח טענין וכאן בתוך זמנו שוב לא שכיח א"כ מה לי החזרתי מה לי נאנסו: והש"ך חפש שם אחר בעל סברא זו והוא בנ"י בשמעתין ע' ותמצא: זמני' שנים והוא אין לה רק שכחה ע' רשב"ם ותו"ד דעיקר רבות' משום דתנן דחרוב ושקמה מקרי שדה ועומר שיש בו סאתים מקרי גדיש לא לצטרפי בהדי אחרינא להציל אותן זה לענין שיהיו שלשה אילנות וזה נכללין בכלל גדיש:

הא קמ"ל דרמב"י כר"ש ס"ל הקשה תלמיד אחד א"כ לימא רמב"י כר"ש ס"ל ואמאי קאמר באנו למחלוקת ונ' דלכאורה מדרמב"י ג"כ ס"ל דחרוב וסדן אינו בכלל הקדש איכא למימר דר"ש טעמי' דנפשא קאמר והך בריימ' לעיל רמב"י הוא קמ"ל דלא מפשי' פלוגתא ולא אמרי' חרוב וסדן באנו למחלוקת רמב"י ור"ש כ"א רמב"י ורבנן ורמב"י ור"ש אמרי ד"א: הדרן עלך פ' המוכר את הבית, בעזר ומגן צריו בשמיר ושית ונתחיל לבאר פ' המוכר את הספינ' ובעזר במהרה ימלא לשונינו רנה:

ביצתא ודוגא חדא מלתא היא והרמב"ם פכ"ז מהל' מכירה ביצות הם שעולין בהם מן הים ודגים שצדאן עליו דגים וכ"כ הרשב"ם ומ"מ נ' דהספינות א' הן. ומ"ש הנ"י דגם הם בכלל מה שבתוכו וכן ד' רמב' מ"מ צ"ע דאין זה מה שבתוכו:

במה שכת' הרשב"ם לחלק בין מקרקעי דפרק הבית למטלטלי דפ' הפסינה לענין מה שבתוכה י"ל דמקרקעי מצינו קנין אגב אבל לא במטלטלי: והר תבור כמה הוה כ' בהגהות הגאונים לד לדקדק למה לא פי' גם כאן הרשבם הש"ס קאמר ואמנם כד דייקת הך דהר תבור ע"כ לפרושי קומת אורזילא אתי ומימרא דרבה היא:

הני אווזי בארתי יפה בדרושים שלי. וכן הך דמתי מדבר. מי מפר לי ע' מ"ש בזה בסוגיא דנודרת גיטין פ' השולח. קרטליתא בארתי בדרושים, וכן הך דבליעי דקרח. הך דנשקו ארעא ורקיע ביאר יפה בס' יבין שמועה עיי"ש וש"י:

ענין ספינה. רשב"ם ד"מ ואותיו ע' רש"א ולי נרא' כוונת רשב"ם דבשטר המסירה ליד לוקח אין משיכה גדול' מזו מאחר שנותנו לחיקו וכיו"ב: תוס' ד"ה חסורי מחסרי י"ל דאי לאו דקאמר ת"ק בהדי' ואותיות במסירת מנ"ל לר' נתן דלא בעי' ת"ק שטר דלמא משום ספינה לא נקט שטר אלא ת"ק קאמר בפ"ע אותיות המסירה מ' במסירה בלא שטר:

תוס' ד"ה במאי אוקמתא בסו"ד דאפי' רבי מודה ע' רש"א ויע"ל דאל"כ פליגי רבי ורבנן מהיפך להיפך:

בענין אותיות נקנית במסירה:

רשב"ם ד"ה ואמר רב אשי למה לא פי' רשב"ם כפי' הר"י מיגאש ע' מ"ל פ"ו מהל' מכירה אבל מ"מ ד' רשב"ם צריכין הסבר וכי לפליגי על דרבנן בסברא יבא רב אשי ונ' הכוונה דלא בא כ"א לחלוק על ר"פ וזה דלכאור' יק' למה לא נימא לרבנן הדמים מודיעי' וצ"ל לר"פ דרבנן לטעמיי' וע"ז קאמר רב אשי דאפי' לרבנן דפליגי עלי' דר"י ואמרי אין הדמי' ראי' מודי הכא דהתם פעמים שאדם צריך לדבר ונותן בו כפלים אבל הכי וכי שטר חוב יקנה לצור עפ"י צלוחית א"וו פלוגתא דר' ורבנן רק במתנה ולא בזבונא כדאמ' ר"פ וכן מטין ד' רשב"ם שכ' עלי' דר"נ לצור ולצור ומשום אונא' ליכא ש"מ מהתם אתי רב אשי עלה כלומר דנימא הדמים מודיעי' וכמ"ש. וי"לפ דלהכי קאמר רב כהנא לצור ולצור כלומר דלמא לצור כמו ולצרור למלוה עשה כן שלא יוכל לנגוש ללוה אם לא יהא השטר בידו:

תוס' ד"ה קני לך דאין בהקדש צורך כל כך נ' דה"ט דלא עשו מכירת שטרות כעין דאוריית' ושיירו בקנינו כי היכי שלא יוכל להקדיש מאחר שאין בהקדש צורך כל כך:

בענין צמד ובקר:

ד' הר"י מיגאש דגם בצמד מהני אדוקי' נראה טעמי' דהרי בקרון גם ר"י מודה דלא אמרי' הדמים מודיעים ומ"מ מהני אדוקין אפי' לרבנן מכ"ש בצמד דפליג ר"י דמהני אדוקין לרבנן:

א"ל מכור ליצמדך אפשר דדווק' במתחיל לוקח קאמר ר"י דהמקח ע"י הלוקח נעשה ומהני לי' הדמים ראי' אבל אם המוכר קצב דמי המקח מודה ר"י דעל הלוקח הי' לפ' דבריו:

רשב"ם ד"ה ה"ג וכ"ת וי"לד דמנ"ל דלא תונו קאי אחזרת מקח דלמא אלאו בעלמא וכמ"ש הרמב"ן פ' בהר לענין קרקעות ונ' דמ"מ כיון דאמרה תורה לא תונו כל אונאה גזילה הוה וניתן ל' הושיבן:

בגמ' אומר מתנה ולא אמרי' הדמים ראוה משום דהו"ל ללוקח לפי' בענין חמור וכליו: תוס' ד"ה אבל באין עודן עליו הנה ד' הרשב"ם דטעם אוכף ומרדעת משום שהם כלו רכיבה ואם כן מאחר דאפי' בכלי משאו לנחום בעי' עודן עליו גם בכלי רכובה לרבנן בעי' עודן עליו ולזה כתב תוס' דטעמ' דאוכף ומרדעת משום שהם תכסיטי חמור וא"כ לא בעי' עודן עלי' וע' בראש"ש שכ' בהדי' כתוס' ונעלם מעיני ב"י שכ' הרא"ש לא הכריע בזה וע' רמב"ן סיוע לד' רשב"ם ולי נ' עוד דק' למה לא מתרץ הש"ס מתני' בעודן עליו ולא בעי' חמור וכליו ובריי' באין עודן עליו ובעי' חמור וכליו א"וו דק' לי' לש"ס א"כ מנ"ל לעולא לומר דמתני' בעידן עליו דקאמר דבאוכף ומרדעת מודו חכמים דלמאן באין עליו א"וו פשיט' לי' לעולא דכל היכא דפליגי רבנן אנחום מודו באוכף ומרדעת והיינו כד' רשב"ם דהא בהא תליא: בענין פירות שובך. הק' תלמיד אחד אמאי לא תנן המוכר פי' שובך כדתנן עד השתא ויש מזה קצת ראי' לד' הריטב"א בנ"י דבאמת אין המקח קיים אם ירצו לחזור ל"ש מכירה דהמקח הוא כך וכך אם לא יחזרו:

ומה דתנן תו פירות משום דקאי גם אפירי פירות כמבואר בד' רשב"ם: בעי מני' היילל מר' עלה ארז נ' דמס' לי' אם ארז הוא כרכבא דדקלא ומ' לי' דלא קני לי' ומבעי אי הוה הפסק ופשיט לי' דקנה לי' לארז גופא וממיל' לא הוה הפסק והיינו קנה וקנה דקאמר: מכר את הראש לא מכר אע"ג דמסיפא דתנן בדקה מכר ידעי' דבגסה לא מכר לזה כתב הרשב"ם משום דגם בגסה במנהגא תליא קמ"ל דהיכא דלא ידעי מנהגא לא מכר ודלא לימא דטעמא משום דרגלי' חשובי' מהראש להכי לא מכר הרגלי' מכר הראש קמ"ל דלא היא:

רעות ונמצא רמות ע' רשב"ם והרמב"ם בחיבורו פי' שהיה בו אונאה שתית ואעפי"כ קנה ומחזיר אונאה והרשב"ם לא רצה לפ' כן דס"ל דמתני' דהכא כמתני' דב"מ ודלא כרבא ומ"מ מיושב בזה קו' התוס' למה שביק סבא סתם מתני' אמנם לד' הרמב"ם הרי סתמא בתרא דהכא כרבא וסתמא בתרא עריפא: תוס' ד"ה אי לאו בתי' תוס' אלו מובן מ"ט לא סברו תוס' בשמעתין כמ"ש בב"מ דר"ח כרבא והכא משום ביטול מקח נגעי בה דהרי ס' גם בביטול מקח טעמא משום דוושטה הי' והכא דבשעת מכירה לא הוקר לא שייך הך סברא ומכ"ש לריב"ם דדווקא אם הלוקח מבקש האונאה והכא כיון דהוקר וודאי לא יבקש הלוקח האונאה:

תוס' ד"ה יין וחומץ מין א' הא דלא הק' תוס' מסתם מתני' כמו שהקשו ביבמות משום דאמתני' ניחא להו בתי' רשב"ם לקמן דמתני' ר' הוא אבל בהך ברייי' דמייתי כאן דאפלגו עלה ר"י בן ור"י ואי לאו הל' היא אמאי אפלגו בה:

בענין כליו של לוקח פ' המוכר את הספינה:

רשב"ם במתני' ואם הי' פיקח הלוקח י"לד פשיטא ואלא מאן גם י"לד למה הניח הרשבם לבאר דמיירי מתני' דשליפי רברבי עד כאן ונ' דלכאורה הי' אפשר לפ' אם הי' פיקח המוכר כלומר שמתייירא הלוקח שיחזור בו לכך שוכר את מקומו דאי אלוקח קאי למה שוכר מקומו לקנינהו בהגבהה משא"כ אי קאי אמוכר דלמא לא הניח לו להגביהו וע"ז כ' רשבם דוודאי קאי אלוקח כפשוטו ודלא תנן דיגביה משום דל"ש כאן הגבהה דמיירי בשליפי רברבי: והק' מהרש"א כל המשנה פי' רשב"ם לר' זירא וכאן כ' ברשות הבעלים דהיינו לר' אסי ד' רשב"ם דלבתר דמסקי' דסיפא מיירי ברשות בעלים גם לר' זירא מוקמי' לה בכך דבשלמא ברשות בעלים ובעי הוצאה משם דמשיכה נא מהני שם ניחא טפי לשכור את מקומו משא"כ אי בסימטא מיירי בקל יכול לעשות משיכה כ"ד ושכירות מקום ל"ל:

תוס' ד"ה חצר השותפין יש לתרץ דהא דלא ק' לר"ז קו' רב אסי הרי כ"ש הוא משום דיש לדחות דלמא ברשות מוכר עדיף דהו"ל כמאן דשאיל לו אותו מקום ומה לי שאלה ומה לי שכירות משא"כ בסמטא ואמנם תינח בסמטא אבל בחצר של שני' ק' הרי כ"ש היא ומשני גם התם לא הוה כ"ש דברשות מוכר הוה שאלה ממש משא"כ בחצר של שני' כיון שאינו יכול למחות בו אין כאן שאלה:

רשב"ם ד"ה כליו של אדם וי"לד א"כ מאי קאמר רב אסי לעיל לר' זירא למימרא בעי פי' רשבם דאפי' ברשות מוכר קונה הרי ברשות מוכר צ"ל יקנה לך כליך וצ"ל דרב אסי באמת פשיטא לי' דגם ברשות מוכר אצ"ל יקנה לך כליך ואנן דקיי"ל כר' זירא דלא חש לקושי' רב אסי והיינו משום ה"ט שפיר מפ' לן אי בעי שיאמר לך יקנה לך כליך:

תוס' ד"ה כאן בר"הר וי"ל יען ק' הרי עכ"פ אפילו ברשות מוכר קונה ומאי אפי' בסמטא וצ"ל דברשות מוכר אמנם בעי' שיאמרו קנה לך כלוך ובסמטא דיו שיאמר קני לך לפי פי' רש"א בתוס' ד"ה כל מקום:

תוס' ד"ה כל מקום לרב אסי לעול נקט מדד ר"ל מדד בכליו של מוכר ואח"כ הניח בסמטא ע"ג קרקע וה"נ לר' זירא מיירי שמדד המוכר בביתו ולא אמר יקנה לך וא"כ לא קני ובכל זאת הניח אח"כ ע"ג סמטא קנה ונקט מדד לרבותא:

רשב"ם ד"ה כליו של ליקח כ' כן שלא תאמר כי הפי' אשר המוכר שאל מזמן קודם כליו של לוקח ועכשיו מדד לו בהם התם הוא דאבעי לן אבל אם עכשיו בשעת מדידה הביא הלוקח מדתו למדוד בה ודאי קנה לזה כ' רשבם כה"ג נמי איבעי לן ולא תימא דווקא אם למדוד הביא הלוקח מדתו היא דאיבעי' לן דלמא משום דלא מאמין למוכר על מידתו אבל אם המוכר מדד במדת המוכר ונתן לכליו של לוקח דוודאי לקנות לו נתכוין לא איבעי לי' לזה כ' רשבם דגם כה"ג איבעי' לן ובר"י מיגאש באמת מצדד אם לא קנה כה"ג לכ"ע עיי"ש:

תוס' ד"ה כליו של לוקח וכ"מ בגיטין וא"כ קש' ארב אסי לעיל דפשיטא לי' דלר"י כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח נ' דתוס' בגיטין שם יישבו הך קו' שכתבו עוד וי"ל ספיקא דרב יוחנן בגירושין דווקא משום דלרחוקה קאתי עיי"ש:

תוס' ד"ה כגון דכיון דיש לה רשות וק' א"כ גבי מוכר הרי יש לו ג"כ ללוקח רשות להניח שם כליו וצ"ל דהמוכר לפי שעה נותן לו רשות משא"כ באשה דקנוי לה לעולם תחת בעלה:

גמ' מאי לאו בכליו דלוקח דאל"כ כ"א כליו דלוקח קנה לתני ג"כ הא וכ"ת א"כ ק' למה לא תנן גבי הלה המופקדין אצלי כליו דלוקח התם פשיטא ולא אצטריך למתני מאחר דהנפקד שואל רשותו גם ללוקח וכמ"ש רשב"ם לעיל וכ"ת א"כ במסקנא דמשני' לי' בכליו ק' לתני גם כליו של לוקח י"ל דלד' התרצן היינו בכלל שיוציאנו מרשותו דכליו היינו רשותו ובזה יש לתרץ קושי' הרמב"ן על הי"מ לקמן ברשב"ם דס"ל דמשיכה לא קנה בכליו של לוקח ע"כ אמאי יוציאנו מרשותו מהני אבל יוציאנו מרשותו הכוונה לכליו של לוקח אלא דמ"מ מהגבהה הק':

וע' רש"א שהקשה למה לא הק' תוס' למסקנא הקושי' ובראש ונ"י תמצא תי' על קו' זאת ותי' הנ"י צריך להסביר דדמי המקח נחשיי לשכירות: ויע"ל דלקמן לא בעי' כ"א סילוק רשות מצד המוכר ואז לא יבטל לה רשות המוכר לכליו של לוקח משא"כ כאן דאמר קנוי לך וע' לעיל בתוס': רשב"ם ד"ה פטור בסו"הד וכתב כדי רשעתו צ"ע דהיינו דרשה דמלקות וממון אבל מיתה ותשלומין מלא הי' אסון ילפינן:

רשב"ם ד"ה והא כיס אי לאו אי' שבת צ"ע הרי גם משבת ילפי' שפיר ונ' ד' הרשב"ם דקנין ל"ש בשבת והא דגנב חייב היינו קרן ולא כפל כמ"ש הר"י מיגאש וקרן חייב דלא גרע משואל ושואל ג"כ אינו חייב עד שיכנסו לרשותו ואי בחול לא קני גם אשואל לא מחייב:

שם מתני' המוכר יין ושמן:

רשב"ם והוקרו לאחר פיסוק דמים ק' פשיטא ונרא' משום דהך מתני' יתירא וכמ"ש תוס' דאורח' דמלתא נקט ס"ד דמתני' לאו לענין יתירה מיירי כ"א בלוקח על שער שבשוק ותנן דעל שער שבשוק לאחר שנתמלא סמכי' אא"כ לא מק' הא מדה דמאן ולזה פי' רשב"ם דלאחר פיסוק דמים ולענין חזרה מיירי:

רשב"ם ד"ה עד שלא נתמלא ומיירי בסמט' והריף כ' דה"ה ברשו' לוקח ונ' ד' רשבם דמאחר שכ' יין ושמן ל"ד כ"א ה"ה בשאר דברי' ומ' דאפי' אם עירה המדה קודם שנתמלאה לא קנה וע"כ לא ברשות לוקח מיירי אלא דהרמב"ם ג"כ לא מוקי לה ברשות לוקח אף דמ' דנקט יין ושמן דווקא: תוס' ד"ה נשברה לסרסור נרא' ד' הרשב"ם דבהוקרו והוזלו דחזרה בהו פשיטא דלא הוה הסרסיר שליח הלוקח אפי' בנשברה דלא חזרי מ"מ לא הוה שליח:

באו"ד ופי' ר"י ד' ר"י בן מיגאש דעל היין אנו דנין והראש ק' לו ביין פשיטא לפיכך פי' דאחבי' קאי ואמנם ד' הר"י בן מיגאש דכיון דנשפך היין אינו מקבל שכר ס"ד דהוה שומר חנם קמ"ל:

תוס' ד"ה והשקל הנה ד' הרשב"ם מאחר שהוסיפו על מנה של חול ממילא מנה של קודש כפול וז"נ לר"י דלמא מנה של קדש ע' שקל אפילו אם המנה של חול ל' ולזה פי' ר"י כי רק אשקל הוסיפו וד' ר"ת להיפך מד' רמב"ם כי רק אמנה של הקדש הוסיפו ולא אשל חול:

תוס' ד"ה כך אין מוציאין לסוריא הנה בגיטין פי' רש"י דמקרי כיבוש יחיד משום שכבש דהע"ה לצורך עצמו ותוס' שם הביא מספרי משום שכבש ארצו' אלו קודם שכבש כל א"י ובשמעתין לא ניחא להו בזה דמ"ט קרי לי' כיבוש יחיד ולזה כ' דמשום שלא נמלך בסנהדרין אירע לו כן דאם הי' נמלך לא הניחוהו לעשות:

כגון כלי פשתן בבבל מד' רשב"ם נ' דבא ליישב בזה דלא הוה הפסד לעני שא"צ לבגדי' אלו ובנ"י כ' דבמ"ש והיא דבלוקח עשרה בשיתא בהא מיישב זה דההיזק לעשירים יותר הרבה מלעניים:

תוס' ד"ה אימתי י"ל דמאחר דאף דאין מוצאין ליקח התבואה אינה ביוקר ע"כ כי הב"ב אצרו כ"א לעצמו ואין כאן סכנה לחיות בתוכם:

שהיה להם לבקש רחמים כ' הכ"מ כי זה טעם הרמב' שכ' דמחלון וכליון כדין עשו והלח"מ הק' הרי היא שנענשו לריב"ז משום שלא בקשו רחמים וכ' הוא דראי' הרמב"ם משום שלא עמד להם זכות אבותם וק' א"כ מה כ' הרמב"ם משום צרה גדולה יצאו וקו'

הלח"מ יש ליישב דוודאי גם בחו"ל התפללו על אחי' בא"י אלא אינו דומה תפלת א"י לתפלת חו"ל והדר היה העיק' משום שיצאו מא"י לחו"ל:

הדרן עלך פ' המוכר את הספינה בעזר החונן לאדם דעת ובינה ונתחיל לבאר פ' המוכר את הפירות בעזר יוצר ובורא כוכבים ומאורות:

רשב"ם ד"ה נותן לו דמי חיטין נסתפק הרשב"ם אם מטעם מזיק בידים הוא חייב או מטעם דינא דגרמי ונרא' דמספ' לי' בפלוגתת הריב"ם עם הר"י דלהריב"ם הנה כר"ש וודאי לא ס"ל לר"ה דלית הלכה כוותי' וע"כ משום דינא דגרמי חייב ולר"י י"ל דמזיק בידים הוה:

רשב"ם ד"ה וא"ל קנסא ונ"מ וכו' לא בעי למימר כנ"י דנ"מ לענין בבל דלא מסתב' דר"ה לבני א"י אמר למלתי' מאחר דבבבל הוה:

תוס' ד"ה סאה ואמנם גם הר"י מיגאש מודה להך בכלאי כרם:

תוס' ד"ה אשכר תמרים בסו"ד וטעמ' י"ל ר"ל דאמאי לא אזלי' גם בברכה בתר טעם וע"ז כ' דבברכ' בעי' אשר למליון ובפסחי' הקשו ג"כ קו' זו לענין אי' ערלה והניחו שפיר בקושיא:

תוס' ד"ה וא' אשכר שעורים ועוד דמי יימר ולכאורה נ"מ לענין שכר שלנו וע"ד שכתב תוס' בברכות דאיכא בשלנו כזית בכא"פ:

רשב"ם ד"ה אחרים אומרים אשמרי יין קאי י"לד פשיט' ונ' דר"ל למה לא קאמר רבא דאחרי' זת"ק פליגי אי אזלי' בברכה בתר טעמא ומנ"ל דברמי תלתא ונפק תלתא ופלגא פליגי וע"ז כ' רשב"ם מאחר דבשכר תמרים ושעורים לא פליגי אחרים כ"א בשמרי יין ש"מ דלא בטעמ' פליגי:

אין הל' כאחרים י"לד פשיטא ונר' דאי ס"ד דבטעמא פליגי וודאי הוה הל' כאחרים דבכל התורה כולה בתר טעמא אזלי' אבל רבה ורב יוסף כרבא ס"ל וס"ד דל"תק ג"כ ספוקי מס' לי' אי נפיק רק פלגא אי נפיק כולא ודיעבד מיהת אי בירך בפר"הג יצא קמ"ל דאין הל' כאחרים ואפי' דיעבד לא יצא: רשב"ם שמרי' שיש בהם טעם יין ולא שמיעה לי' י"ל דמס' לי' אי טעמא דאחרי' משום דאזלי בתר טעמא ות"ק לא אזיל בתר טעמא אפי' באי' וא"כ י"ל הל' כאחרים ופשיט לי' דטעמא לא שייך כאן אין כאן כ"א קיופא בעלמא:

רשב"ם ד"ה אסור לזרים ומצא כדי מדתו איירי ע' רש"א ולי נר' דכאן אשמעי' רשב"ם דאפילו בכדי מדתו החמירו בתרומה וכיו"ב ולקמן אשמעי' דאפי' בתלתא ופלגא לדידן לא הוה כ"א חומרא:

וע' ברא"ש בשם ה"ר יונה דדייק דע"כ לאו חמרה מדאמרי' דרק משום חומרא אסור כוונתו דאפילו ראשון במעשר א' דלא הוה כ"א חומרא דאי לא אמאי לא החמירו כלל גבי מעשר וע"כ דגם ראשון לאו חומרא הוה:

פרה שותה ע' רמב"ן ור"י מיגאש וכוונת הר"י מיגאש דמ' לי' דאפילו במעשר נ"מ לענין הכשר והתם ליכא כ"א מה שהפרה שותה וע"כ דגם הא מכשיר ואהא כ' מ"ש:

רשב"ם חמר חורין ויש מפ' לקידוש ולא נהירא נר' טעמו דא"כ פשיט לי' כר' יודא פ' ע"פ ול"מ ליי לרשב"ם דהל' הכי וע' חי' רמב"ן:

מתניתן בית קטן כ' רשב"ם בית סתם כוונתו דאי בית קטן קאמר א"כ בית סתם מהו דיני חתנות לא אמר גדול יד במה"ש על התחתונה וע' חי' רמב"ן: תוס' ד"ה ותקיף לא הבנתי דלמא חליות חליות הי' מכניסן:

תוס' ד"ה ורומן שבעה או בקדר זה קדר סתום כוונת' דע"כ בקבר דומיא דאו ואם או מטמא עד לרקיע ע"כ גם בסתים כן ואמנם א"כ ה"ה אם בקבר מטמא מן הצד גם או דהיינו סתים מטמא גם מן הצד:

רשב"ם ד"ה לעולם ר"ש ע' רש"א וסיים ויש ליישב נ' כוונתו מאחר דמצי לשנויי בשינוי אחרינא לא רצה הש"ס למימר דג' משניות דהיינו מתני' דידן ובנזיר ודכלאים יפלגו על ר"ש בן יודא:

הדרן עלך פ' המוכר פירות בעזר מוציא מזלות יקרות, ונתחיל לבאר פרק בית כור, בעזר לעמו סלע מצודה וצור רשב"ם ד"ה אלא מהא ע' רש"א ביאר דבריו דלתי ראשון שכ' מתני' דידן בן ננס וגם במתני' קמ"ל דתפוס ל' אחרון דהרי גם סתמא כהן חסר דמי אלא דלא זו אף זו תנן אפי' אמר בהדיא מדה בחבל הן חסר ג"כ אמרי' תפוס ל' אחרון ובתי' שני כ' דמתני' רבנן דבאמר בהדי' אזלי' בתר פחות שבלשונות אבל בסתמא אמרי' נהי דאם לא פי' כהן חסר הן יתר דמי אבל אם פירש גלי דעתא דלא היה כוונתו להן חסר:

תוס' ד"ה פחות כ"ש ע' רש"א ולי נ' דקו' תוס' היה נהי דלגבי מוכר ל"ש אונאה כיון שאמר נבא למדוד מ"מ הרי הלוקח לא הי' בדעתו לקנות כ"א בית כור ולמה לא יהא מקחו חוזר אם פיחת וע"ז תי' דמיירי דקאי בתוך השדה וידע כי שדה זה יקנה וישרה בעיניו א"נ כ"נ להוסיף כדפרישי' דמאחר דאמר לו המוכר כמדוד כבר ידע והבין הלוקח כי לא יהי' בית כור ממש וסבר יקובל:

רשב"ם ד"ה תנא אם היה וכו' בסו"ד וא"נ לא אמר הן חסר נ' כוונת דבריו דאס"ד אפי' באמר הן חסר ג"כ הדין דווקא בסיים לו שדה מלא בין שדותי' דהתם בכ"ג יחזור לו קרקע א"כ ק' קו' תוס' למה לי' למימר הן חסר מאחר דגם בסתמא כהן חסר דמי וס"ל

לרשב"ם כתי' הר"י מיגאש דאצטריך לשדה בין השדות דהת' לא אמרי' סתמא כהן חסר א"כ ש"מ עכ"פ דאם אמר מיהת הן חסר אפי' בשדה בין השדו' מהני:

רשב"ם במתני' בסימניו ומצריו דקיי"ל סתמא כהן חסר ומ"מ אין לפשוט מזה דסתמא כהן חסר דדלמא מתני' דידן אדלעיל קאי דאם אמר הן חסר ואמר ג"כ בסימניו ומצריו. ודע דלר"ה ור"י תרוויי ק' להו ל' עד דתנן ולא תנן שתות ונכה ופליגי חד אמר לעד ולא עד בכלל ואידך אמר איפכא ומ"מ לר"ה הוא פחות משתות דרישא פירושו שהיה הבית כור פחות משתות ומהאי טעמא גרסי י"מ בתוס' פחות שתות והוא מדוייק:

אמר רב אשי בההוא הנאה ואמנם הריף והרא"ש לא מייתא כ"א לדרב אשי ואולי מ' להו מדחזי' לשמואל דאמר לקמן מקמצין ואי מחלוקת הארץ ילפי' הרי התם לא הי' חוקה טעות אלא ש"מ דלמסקנ' כרב אשי לחוד קיימי': רשב"ם ד"ה הדר דינא ר"ל דקושי' רבא הוה עד"ז דליכא למימר טעמא דרב משום דנעש' להאחד השליש א"כ יתקנו לו עולו ואכתי אמאי בטלה א"וו טעמא דרב דחלוקה בלא דעת כל השותפים לא מהני והטעם הי' נ' דהשותף יאמר אנא בקונא בשומא טפי מנייכו ולבסוף לא היא הכא ה"ט משום דע"כ החלוקה לא הי' ע"ד שהיתה צריכה להיות דלא נחית כ"א אדעתי' דבי תרי:

כור בשלקי' יל"ד הך סיפא למה מייתא ונ' דאי לאו סיפא שמא הייתי אומר דברישא שלא משך מיירי ולענין מי שפרע אבל בסיפא דקאמר קנה א"כ ע"כ במשך מיירי ודומיא דהכא ברישא מיירי:

התם עבוד רבנן ע' רשב"ם ונר' דמה"ט פי' רשב"ם בתחלת הסוגי' דבקרקעות מיירי דבמטלטלי לא שייך קדירה דבי שותפי:

תוס' ד"ה ובא בע"ח והרמב"ן תי' דמיירי דההוא אח נטל בינוני' ודיני' דב"ח בבינוני' ותימא גדולה בדבריו דהרי מסקי' בריש הנזיקין הל' יתומי' שאמרו בין גדולי' בין קטנים בין לשבועה בין לזיבורי', וצ"ע גם ע"ד הרא"ש בב"ק שם יש להשיב מסוגי' דפ' הנזיקין דמסקי' דביתומים לא חשו לנעילת דלת דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית לוה וא"כ ליתא לתי' הרא"ש עיי"ש:

תוס' ד"ה בסוגיין מסקנת ר"ת דהא דפסקי' בטלה מחלוקת היינו משום דכלוקח באחריו הוה דהרי קיי"ל כר"נ אחין שחלקו אין להם דרך זע"ז דכלקוחות הן וא"כ קשה על רב דאמר יש להם דרך דמוכר בעין רעה מוכר וכן הקש' הנ"י ולא תי' למסקנא. וצ"ע ויש ראי' עוד תימא בד' הנ"י דמעיקרא מסיק כר"ת וא"כ אין ראי' דמחזירין זה לזה ביובל ולבסוף מסיק דמחזירין וצ"ע:

תוס' ד"ה מסתיים דשני' הפחותי' מדברי' תחלה נ' בד' תוס' כרשב"ם דבנכרי יתומים מיירי ואם הראשון אומר הנכסים שוים יותר למה זה יאמר השני שהם שוים פחות ויזיק ליתומי' א"וו הפחות דיבר תחלה:

הדרן עלך פ' בית כור. בעזר מוציאת עלמות לאור ונתחיל לבאר פרק יש נוחלין בעזר טוביו אהליו נטיו כנחלין:

רשב"ם והבנים את האב דהבנים קודמי' ע"כ מתי' הש"ס מבואר מאי דק' לי' אבל דלא ק' לי' הא גופא מנ"ל דבנים יורשים האב מקמי דמייתי קרא ובן אין לו היינו מדכתב גבי בכור שנוטל פי שנים כאחי' ש"מ דכל בניו יורשי':

תוס' ד"ה ודלמא הא קמ"ל בא ליישב קו' הרשבם על רבותיו ס"ד וה"פ בשלמא כששנים יורשים אין כאן הסבת נחלה לגמרי דעכ"פ בחצי הנחלה שירש הבן איכא הקמת שם המת אבל אם הבת יורשת לבדה אין כאן הקמת שם כלל: ברכה שאני נ' הכוונה דאם היו כ' זרעך גם זרע פסול בכלל ולהכי כ' בניכם:

סכינא חריפא ע' גליון ורש"א וד' רש"א צ"ע דהאי רישא דקרא ואם אין אחים לאביו מאי עביד וע"כ האי הקריב אליו דסיפא דקרא קאי ארישא ושפי' הק' הגליון:

תוס' ד"ה וכ"ת לעבור עליו אולי י"ל כיון דירושת הבן דאוריי' לכ"ע אפי' מן האם והבעל בא להוציא מידו ע"י האי רבוי למה לא נטעון בעד הבן דלמא האי ריבוי לעבור עליו בב' לאוין:

רשב"ם ד"ה וכ"ת אלעזר דק"ו פריכה היא דא"ל דיו צ"ע דיו לא מהני כ"א דיהא הבן קודם לבת אבל לירש מיהא א"ש ק"ו ואולי כוונתו דאק"ו לא סמיך קרא דלמא איכא פרכה ודיו לאו דווקא:

תוס' ד"ה הוא יורש בסו"ד י"ל דבשלמא על סבת הבעל והבן קפיד קרא דהוה סבה מ"מ משא"כ סבת האשה אם יש לה בנים ויורשים אותה אין כאן סבה ואם יש לה בנים ורוצה לשאת בעל אחר צריכה לישא מאותו שבט דהוא בכלל בת יורשת נחלה דבת וודאי ל"ד מאי אמרת דלמא לא יהא לה בנים ולא תנשא ואחי' יורשיה לחשש רחוק כזה לא חששה תורה:

או אינו אלא בסבת הבעל והנ"מ באשה שאינה בת בנים דל"ש סבת הבן אבל סבת הבעל שייך שפיר:

וכ' הרשב"ם דתרי קראי אסבת הבעל ל"ל ולמ"ש לעיל א"ש דתנא דבריי' לעיל ה"ט דמוקי תרי לאוי לסבת הבן דמס' לא מצי בעל מפיק ממון מבן אבל הכא דקרא בתרא

ע"כ בסבת הבעל דהיינו לתנא קמא דברייתא קמיי' ובן לא מפיק מאב כלל ולמה נוקי בתרי לאוי אבל לבריי' בתריי צ"ל כד' רשב"ם:
תוס' ד"ה תרוויי' ע' רש"א אמנם כוונת ד' התוס' בשלמא לפי' רשב"ם התרצן והמק' בסברא פליגי אי מוקמי' קרא קמא לדרשא או בתרא והאי פלוגתא הוה שוב בימי רנב"י בענין ידבקו אבל לד' תוס' למאי הל' מייתא הש"ס דגם רנב"י לא ידע קרא כיון דלאו בסברא פליגי לא הו"ל לאתויי לדרנב"י כלל:
שנא' ישגוב י"לד בשלמא ברייתי' דלעיל מייתי' תחלה קרא דשופטים ודחי לי' ובתר הכי מייתי מד"הי אבל הך בריי' למאי הל' מייתי קרא דד"הי כיון דבאמת לא ילפי' מני' ובתר הכי מייתי קרא דשופטים:
רשב"ם ד"ה לעולם דריש מטות ור"ח פי' וכו' ע' נ' כוונת ר"ח דוודאי קרא דמטות איצטריך להיקישא ודלא נימא אין היקש למחצה ונימא שתירש האם את הבן כ' רחמנא ממטות ומ' זה מיעוטה הוא לומר דלאו לכל דבר הוקשו המטות:
רשב"ם ד"ה אין לי הכוונה דהו"ל כאילו כ' אין ואי וע' מתחלפין והו"ל כאילו כ' עיין:
שם ד"ה עיין עליו ועובר ירך אמו היא כלומר אף דבת הבת אינה נקראת על שם אמה ומאי יוצאי יריכו איכא מ"מ הואיל ועובר ירך אמו מקרי יוצאי יריכו:
שם רשב"ם צדוק בייתוס תלמידי אנטגנוס גלה לנו הרשבם דלא יצא תקלה מאנטיגנוס עצמו כי הוא ביאר לתלמידיו הענין ומה כוונתו אבל צדוק ובייתוס דלא ביארו לתלמידי' כדי צורך יצאו לתרבות רעה ועוד גלה לנו הרשב"ם ליישב לנו קושית הרמב"ם בפי' על מאחרי שפקרו צדוק ובייתוס דהיינו לד' הרמב"ם שם בעו"הב מדוע שמרו תורה שבכ' ועיי"ש מ"ש והרשב"ם יישב זה דאדרבא בעו"הב האמינו ואמרו כי חכמים יורי דברי' שאין עוה"ב ולכך פקדו בד' חכמים ע' בד' הרשב"ם ותמצא:
תוס' ד"ה אבי האב ואחי' ותי' תוס' ק' להלום אטו רבא לא ידע כל הני ברייתות דלעיל דבן קודם לאב והש"ס לא קאמר כ"א ה"נ מסתבר' ונ' דרבא בבן לגבי אב וודאי מודה אבל באחין לגבי אבי האב הוא דפליג משו' דבנות בני הרי הן כבני' ומפ' למתני' כשאין אבי האב קיים וע"ז קאמר הש"ס ה"נ מסתבר' דלא כרבא דבשלמא אי במקום אב בי האב תנן אשמעי' מתני' רבות' דאחין קודמין לאבי האב ולא אמרי' בני בנים כבנים לענין זה אבל אי אמרת דאין אבי האב קיים ואשמעי' תנא דאתי המת קודמין לאחי אביו של מת ק' פשיטא הרי כל דהקרוב דרוב קודם: גמ' אי דלא אתי ליד אביהן ראוי הוא מחק בר"י מיגאש הגי' דל"ש למימר ראוי' דהרי האב לא זכה בה מעולם ולאחר מיתה נמי לא

זכי ונ' דגם המק' ידע דמיירי במכירי כהונה אלא דלא ידע במתנות כמו שהורמו ושפיר קרי לי' ראוי:

שם רשב"ם ד"ה אף מוחכרת עיין רש"א ולפי תי' עיקר חסר מן הספר דהו"ל להש"ס לעיל למימר אף דחסר המזונו ונראה ד' רשב"ם דבס"ד לא ידענא דראוי תליא בחסרא מזונו ושפיר קאמר מבעיא אבל למסקנא שפיר כ' הרשב"ם:

שם רשב"ם ד"ה ואם אמר ויש מפ' נ' דד' י"מ דרי לית לי' כלל דרשא דלתת וא"כ לא הוה מתנה כלל ואינו יכול לסלק עצמו והכא ה"ק שלא הניח אביהם כלום כ"א שטר זה על אחרים וכנגדו שטר עליו מאחרים ויכול הבכור לומר אינו נותן ואינו נוטל:

גמ' מר סבר אשתנו ע' רש"א ולי ק' א"כ מאי פריך מ"ט דר' ומ"ט דרבנן הרי בסברא פליגי א"וו ר"פ לא קאי אדלעיל דלעיל בקראי פליגי ור"פ חידוש דבבדיק לא פליגי גם כן בסברא:

תוס' ד"ה אין הבכור נוטל י"ל ד' רשב"ם דלרבי דסגי במקצת גוף גם שטר מיקרא גוף משא"כ לרבנן דכל שינוי מקרי ראוי גם שטר לא מקרי גוף: רשב"ם ד"ה הא דשלחו ע' רש"א י"ל דוודאי בני מערבא דבהדיא פליגי ארבנן ומהי"ת נימא דפליגי וע"כ מחלקי בין גבי קרקע למעות משא"כ ריא"ש דקאמר כרבנן אי מ"מ הוה מחלק הו"ל לפרושי:

תוס' ד"ה לירתי דווקא הכא קאמר רב ענן מדלא קאמר לברתא וקאמר לירתי א"וו למעוטי אתא ולא לירתי אתי:

רשב"ם ד"ה אמר ר"פ כ' לבסוף שני סברות לחלק בבכור נ' דמס' לי' אי רב פפא לא ס"ל כלל דפליגי ר' ורבנן בקרא כ"א בסברה או מודה דגם בקרא פליגי:

תוס' ד"ה אמר ר"פ בסו"הד וליכא לאקשויי ולמ"ש רשב"ם דראוי' ל"ל דראוי דבעל חלוק עראוי' דבכור א"ש דלא עריב להו:

ורב יוסף אמר ע' לח"מ פ"ו מה' נחלות מתמה על הכ"מ דפשיטא לי' דהל' כרב יוסף ומ' להל"מ דבכולא ש"ס קאמר הכ"מ וזה תימא דאיך יעלה כזה ע"ד הכ"מ עיקר פלפול תוס' בשבועות אי הלכ' כרבה בכולא ש"ס אבל הלכה כרב יוסף אתמהה אבל כוונת הכ"מ דר"י בשמעתין הש"ס מוקי לי' כמר עוקב' ומדהל' כמר עוקבא הל' ג"כ כרב יוסף:

מתני' שהתנה עמ"ש בתורה ולא קאמר משום דכ' לא יוכל לבכר דמ' לא יוכל כלל דהתם שאני שמעביר מזה לזה אבל הכא הרי קאמר כי הבכור לא יטול יעבר עמ"ש בתורה כי הבכור בן השנואה יכיר ומשו"ה מקשה הש"ס אדרב יודא דהו"ל תנאי שבממון יקיים ולא קאמר דשאני הכא דכ' לא יוכל לבכר ולא מ' קו' הש"ס מסיפא לחוד פלוני בני אל יורש ולמ"ש א"ש:

רשב"ם ד"ה שנקרא דהא דשביק אנדרוגנס משום דמכ"ש טמטום שנקרע ידעי' לי':
רשב"ם ד"ה היו מוחזקין ע' רמב"ן שהשיג על הרשב' דאפי' במקום עדים מהימן וע' מ"ל שהביא פלוגתת הפוסקי' בכוונת ד' הרמב"ן ואמנם לד' הרשבם צ"ל דס"ל לר"י דבבן גרושה מהימן מיירי ג"כ דליכא עדים שהיא לא נתגרשה מעולם ואז שפיר יש ללמוד מבני זה ממזר דכמו כן אין כאן עדים ואמנם לקמן כ' הרשב"ם דלר"י לא מהני מיגו משום דאנן סהדי שזה בכור ואי לאו קרא לא מהימן במגו ולד' הרמבן ותוס' י"ל דמשום היכא דאיכא עדים דלא מהני מגו אצטריך קרא לר"י:
והק' הנ"י למה יהא נאמן בבן גרושה הא אין אדם משים עצמו רשע ונ' דרש"י כ' בכתובות בסוגיא דעדים שחתמו מחמת אונס דטעמא דאין אדם משים עצמו רשע משום אדם קרוב אצל עצמו וכיון שהאמינה תורה בין אב לבן קורבה א"כ לא מהני אין אדם משים עצמו רשע:
רשב"ם ד"ה אינו נאמן ונר' דלד' רשב"ם אולי כיון ג"כ רש"י בקידושין אלא דמ' לי' בבכור מיירי דומיא דגרושה דהתם אתחזקה בלאו גרושה והכא אתחזק בבכור ובתרווייי' אינו נאמן:
ע' נ"י שכ' דלמאי דקיי"ל כר"י שוב לא ילפי' דגוסס יורש ובלא"ה הו"מ למימר למאי דקיי"ל כר"מ דאדם מקנה דשלב"ל:
שייך לעיל רשב"ם ד"ה ולנדה ע' רש"א ונר' דוודאי אי הך דרשה דוילדה זכר דרשה גמורה ה"ה בנקודה דרשי' לה משא"כ השתא דמס' וכתב רשב"ם דדלמא אתי לאשמעי' דאשה מזרעת תחלה יולדת זכר א"כ ע"כ בנקיבה לא דרשי' כלל:
היו מוחזקין בו שהוא בכור נ' דברישא אתא לאשמעי' כד' רשב"ם לעיל כנגד עדים אפי לר"י אינו נאמן ובסיפא אתא אף שלא נתן לאחר חזקת בכורה כמו ברישא ואעפי"כ אינו נאמן לרבנן:
רשב"ם ה"נ מתיבי ומסיפא מק' ר"ל דל"ת דגם מרישא ק' דמ' דמשמשו כבן היא אינו נאמן והרי לר"י בלא"ה אינו נאמן אמנם מאחר דטעם דאינו נאמן דאין דרך לקרות לעבדו בנו ע"כ משמשו כבן לאו דווקא:
גובין מן העבדים כ' רשב"ם מעבדו יתומי' נ' כוונתו דסוגיין למ"ד שעבודא לאו דאורייי' דאי דאורייי' א"כ מ"ש בין אונאה ושבועה לשעבוד וא"כ בלא"ה אינו גובה מן הלקוחות:
רשב"ם ד"ה דאבא דאבא ע' רש"א אבל מד' המפ' נ' דרשב"ם חולק על הרי"ף וס"ל דגם לדידן אבא דאבא מקרי שלישי בראשון אלא דתק"ח שלא ליהמני' ומה"ט ל"ש להרשב"ם בין אבא דאבא לסוף כל הדורות אבל לד' הרי"ף טעמא דאבא דאבא לא מקרי שלישי

בראשון ומה"ט באמת ס"ל דדור רביעי כשר: רשב"ם ד"ה ונתחרש ולא הו"ל למתניי' פי' דבשלמ' חרש לגמרי קאמר נקט לה משום סיפא אעפי"כ אם חזר ונתפקח כשר ולא אמרי' דבעדן דלא הוה בר דעת פסקי' לעדותו משא"כ אי באלם מיירי דלא היה פסול משום בר דעת לא רישא אצטריך ולא סיפא:

גמ' תינוק הנה למסקנא א"ש דנקט תינוק כלומר אעפ"י שהוא תינוק ורך נגד האחין נאמן לומר שזה בכורי אבל בס"ד מאי קמ"ל לימא בן בין הבנים ונ' דאף למ"ד אין זכין לקטן בא לאשמעי' דמ"מ מטע' יורש מצי מחזיק לי' וכר"י בן ברוקה:

מתני' על פי' כ' רשב"ם דבשכ"מ מיירי ודנקט תנא בשכ"מ למימר' דאף דמתנו' שכ"מ כירושה שויוהו רבנן מ"מ לענין זה מתנה מקרי:

רשב"ם ד"ה ור"ל אמר בסו"הד ע' רש"א ונ' הסבר' דנתתי ויירשו אין כאן סתירת לשון דה"ק שיירשו מה שנתתי להם אבל ותנתן מ' ל' אחר מן יירשו: וכ' הר"י מיגאש דר"ל לא קאי כ"א אמתנה דאמצע וצ"ע א"כ מאי מק' הש"ס לקמן עלי' מאחריך:

רשב"ם ד"ה כאן לאחר כ"ד ע' רש"א ונ' דאי הני אמוראי דווקא תוכ"ד קאמרי ומוקי מתניתן ג"כ תוכ"ד אטו מתני' דינא דתוכ"ד אתא לאשמעי': רשב"ם במתני' האומר איש פלוני כוונת רשב"ם דה"ה דהוה מצי הש"ס למפרך מרישא אלא דניחא לי' טפי למפרך ממתני' דידן מני ובי':

שם במתני' ועל מי שאינו ראוי האי כפילא מורה דר"י ממש קאמר: תוס' ד"ה שיכול ע' רש"א אבל באמת הני תרי דיבורי תוס' ד"ה האי מלא יוכל וד"ה ת"ל מישך שייכי דמאי אהני להו לתוס' בדבור קמאי שכ' דהו"מ למימר וליטעמך דמ"מ למסקנא ק' וצ"ל כדלקמן:

ואמנם לדידי אפשר לומר דכל הקו' מלא יוכל לבכר לא קאי כ"א לר"י דקיי"ל כוותי' דאפי' במקום חזקה אמרה תורה יכיר אבל לרבנן דפליגי אדר"י י"ל באמת דמלא יוכל קים להו דאי לאו לא יוכל הוה מודי לר"י במקום חזקה יכיר ומאחר דקיי"ל כר"י וכריב"ב י"ל דרבנן ריב"ב הן הן רבנן דר"י:

רשב"ם ד"ה בטריפות חילופא בכבדא נרשם על הגליון לא נמצא מקומו ולי נרא' דקאי אהך דאמרי' ריש פ' מי שאחזו דאף דריאה שנקבה טריפה ובכבד בעי' לא נשתיירו כלום מ"מ בדמי' דאתי מפומ' הוה איפכא דבריאה אית לה תקנה ובכבד לית לה תקנה:

גמ' ואי לא הדרני בי' כ' נ"י דר"ל אם יטעה בדבר משנה ודוחק דבטע' בדבר משנה למה לא יקרעוה לאחר מותו אבל לדעתי לאו אפסק זה קאמר רבא כ"א שיחזור בו על שפסק כן מכאן ולהבא:

תוס' ד"ה וש"מ אפי' בברי או יהיו תנאי ב"ד שלא יטריף ע' רש"א וחי' רמב"ן ולי נר' דרבי ה"ק דלהכי תקנו לשון ירתין שלא יבא ב"ד טועין ויגבו ואמנם אי בבריא לא מהני לו ירושה שוב יש לחוש לב"ד טועין שיאמרו גם בבריא מהני ירושה:

תוס' ד"ה דלמא בתרי ב"ד ע' רש"א ואני אפ' דבור מוק' זה בע"ה הנה תחלה כ' תוס' דהמק' קאמר לאביי כי לא מצי לדחות לפשיטתא דרב משרשי' לגמרי דעכ"פ אי בתרי בי דינא אתקין שפיר קאמר רב משרשי' מ"מ זה דוחק דעכ"פ שפיר קאמר אביי ולהכי קאמר ר"י דהכי קמק' דרב משרשי' ה"ק מנ"ל לר"נ למימר דמתני' ריב"ז דלמא בתרי דינא אתקין וא"כ ע"כ מטעם תנאי ב"ד אתא עלה ומדאפקי' ר"ל ירתין ור"נ קאמר דריב"ז היא ש"מ דגם בבריא קאמר ריב"ז ומ"ש המהרש"א ממ"ש התוס' לעיל זה כ' מקמי דקאמר אביי מדאפקי' בל' ירתא:

רשב"ם ד"ה במזכה בא ליישב בזה קו' הרמב"ן דיד אשה כיד בעלה ולזה כ' רשבם דסודר השאילה לו והסודר שלה הוא והתימא על הנ"י שהתחיל בד' רשבם וסיים כי ג"כ זכתה בשבילו:

תוס' ד"ה מכלל דת"ק אמאי אצטריך ר"י למימר היתי' נראה דברי' כד' בעל המאור דהיתה שם היינו כתובה:

תיקו כ' הרשב"ם לקמן ועל האשה להביא ראי' והריף כ' דעל הבעל להביא ראיה ונ' דלטעמיי' אזלי דהרשבם מפ' הסוגי' אנכסים של עכשיו ושפיר כ' דעל האשה להביא ראי' משא"כ הרי"ף מפ' האבעי' על נכסי' הבאים לאחר מכאן ושפיר כ' דעל הבעל להביא ראי' דבאותן לא שייך לומר דהבעל מוחזק:

רשב"ם ד"ה ההיא דא"ל תלתא דש"מ צ"ע הרי לעיל מדקדק הרשב"ם דמדלא קאמר הש"ס מאי דמבעי' לי' לרבא פשיטא לרב כהנא מאי דרב כהנא בש"מ א"כ לאו היינו בכרא וע' בר"י מיגאש לעיל דע"כ לאו בש"מ מיירי: רשב"ם ד"ה מגרע גרע דכ' ביום הנחילו כלומר דאפי' מה שנתן לו יותר מחלקו מקרי ג"כ ירושה דאוריי' מקרא דביום הנחילו:

דייני דחצצתא אולי כוונתו רועי בקר כהא דכ' מקול מחצצים:

כליתנה שאינה ע' בנ"י שחילוק בין התנה בפי' ודוגמ' לזה פדיון הבן דמתנה ע"מ להחזיר מהני ואי יהיב לו סתמא ע"ד להחזירו לא יצא: תוס' ד"ה ליורשו הוסיפו תוס' ע"ד רשב"ם דהכא המה מוחזקין ובעדותו בא להוציא מידם משא"כ בבכור דיורש הוא עכ"פ ובחלק בכורה כלם אינם מוחזקי':

רשב"ם ד"ה הכא אע"ג דמוחזק חזקה בלא עדים מה"ט מגו עדיף והא דלא אפשט' פ' קמא אי מגו עדיף מחזקה חזקה דהתם מכח רובא אתיא וכרוב דמיא דרוב בני אדם אין פורעין תוך זמנו:

תוס' ד"ה פלוני ויש להוסיף דמיירי שיש מלבד הבעל עדים ולגבי אשתו אמרי' עדות שבטלה מקצתו בטלה כולה אף דלגבי בעל לא בטלה:

תוס' ד"ה חזיא לכהנה בסו"הד לכהונה וא"כ מיירי שאמר בפי' כי אין לו בנים דאל"כ לא חזרה לתרומת בית אביה:

תוס' ד"ה הא אמרי דהא תנן יש לי בנים אף דיש לחלק דיש לי בנים א"א להכחישו דלמא אי' לי' בנים בסוף העולם משא"כ אין לו אחים יכול להכחישו מ"מ כיון דמגו עדיף ליכא לפליגו ביניי':

ונחלקו הרמב"ן עם הרמב"ם דהרמב"ן ס"ל דבעי' דאתחזק קלא בבי דינא והרמב"ם פליג ונרא' טעמיי' דהכא לית לה חזקת היתר:

רשב"ם ד"ה חוש לה ולא תנשא בלא חליצה אולי ר"ל דכיון דאיהו אמר לית לי' אחים ועדי' קאמרי דהן הן אחים לענין חליצה סמכי' ממ"נ לדבריהם א"צ חליצה לדברי העדי' חליצה כשירה אבל בייבום דלמא השני האח והמייבמו לאו אחי' ובא על שומרת יבם:

רשב"ם ד"ה שבח המגיע לכתפי' ע' בנ"י מה שהק' על הרשב"ם ולי נראה דהש"ס ה"ק הא דלא אבעי לרבא כ"א שבח המגיע לכתפים ולא אבעי' לי' כ"א מאלי' ה"ט דבכתפי' כי נפלו ממק"א דמי:

שם רשבם אזדהרו שכן הל' אבל לפמ"ש ר"י לקמן י"ל דהיינו אזדהרו בה אימתי הל' כך ואימתי אין הל' וע' רשב"ם לקמן שנדחק:

גט ואינו גט ע' רשב"ם נראה דד' רשב"ם כד' רש"י דדווקא אם אמר בפי' מעת שאני בעולם אז היא כא"א אבל אם אמר מהיום הרי הוא ס' מגורשת עד שיברר וא"כ במהיום ולאחר מיתה שלא יתברר לעולם הוה ס' מגודשת אם קבלה קידושין ואמאי לא קאמר תנא גט ואינו גט לענין זה והי' נ' כד' תוס' דלר"י ל"ש זה דכל מהיום כמעת שאנו בעולם דמי ולזה כ' רשב"ם דלא היא גם לענין קידושין נ"מ והא דנקט תנא חולצת משום דכל שכ"מ המגרש אשתו משום יבם מגרש לה וקאמר התנא מה דינה לענין יבם דנדע דהא בלא"ה הי' יכול לומר נ"מ אי אסורה לכהן:

וע' נ"י בשם הרא"ה דעכשיו דנהיגי למכתב זמן בכל שטרות אם לא מיחה אמרי' זמנו של שטר מוכיח וכעין ראי' לזה מדאמרי' בגט זמנו מוכיח אף דבגט תק"ח לכתוב זמן:

בהקנאה מהו ע' תוס' גיטין שם ע"ב שכ' דנ"מ ללא כ' בו זמן אפי' לר' יוסי ואמנם ד' הרמב"ן אין נ' כן מדלא חילק כלל בין כ' בו קנין ללא כ' בו קנין מ' דליכא נ"מ לדידן דקיי"ל כר' יוסי אין נ"מ מקנינא כלל שפיר כיילי' כללא אין למדין משטה אחרונ' ותוס' לטעמיי' הוא דהקשו אד' רשב"ם:

סוגי' דק"פ וסוגיא דק"א תמצא בליקוטי חבר חלק שלישי:

הדרן עלך פ' יש נוחלין ומנחילין. בעזר צור ישע ללו מייחלין, ונתחיל לבאר פ' מי שמת והניח בנים בעזר רם ונישא ושוכן את דכא ואביונים. אמר רב כדי שיזונו י"ל דרב ס"ל דבריי' דלקמן ר"ג ברבי ורבנן בפלוגתא דאדמון ורבנן פליגי דלאדמון דגם במיעוטין ניזוני' יחד וכל הנ"מ דבמרובין אין כאן דין חלוקה כלל והבנים יזונו הבנות ובמועטין נותנין כל המעות על מזונות לשני' א"כ די אם יש כאן לשני' מזונות על י"ב חדש משא"כ לרבנן דהבנות נוטלת לבדן חלקן והבנים ישלו על הפתחים צריך לבנות מזונות על י"ב חדש ורב כאדמון ס"ל ושמואל פליג עלי' דרב וס"ל דחכמים גם לאדמון אמרי למלתיי' והלכה כחכמים ובזה מובן מ"ש אתמר נמי וכי צריך סיוע ממורא אבריי' אמנם להוציא מד' רב אצטריך:

רשב"ם ד"ה שקלו ויל"ד דלפי זה עיקר קו' הש"ס אזלא לד' הרשב"ם שלא כהל' דקיי"ל כאדמון וצ"ל דמ' להש"ס דבנכסי' מרובן לא פליגי אדמון ורבנן וע"כ מה דהוה מרובין לאדמון הוה מרובין גם לרבנן:

רשב"ם ד"ה אלמנתי מהו שתתמעט נ' דהא דמס' לי' לרשב"ם אי נזונית יחד או הבנות נוטלין חלקם משום די"ל הואיל ושנו' תקנתא דרבנן אם א' דוחה חברתה או לא ונ' דבאמת היינו האיבעי' הש"ס לקמן אלמנה ובת איזו מהן קודמת ולפי"ז למה דפשיט' דאלמנה קודמת גם כאן אלמנה ניזונית עם הבנות ולא מ' לי' להרשב"ם כפי' הירושלמי בענין אלמנה ובת ע' בחי' רמב"ן בסוגיין:

וכ' הרשב"ם והבנים ישאלו על הפתחים והיינו נ"מ וי"לד דלד' הרשב"ם הלכה כאדמון וא"כ לא נ"מ מידי משמעתין, והתוס' באמת הביאו ראיה מזה דאין הל' כאדמון ונ' ד' רשב"ם במתני' דמחלק בין מרובין למועטין ד' ת"ק הם אבל לאדמון באמת אין חילוק אלא שזה דוחק להשוות גם בנכסים מרובין פלוגתא לאדמון דמרובין נותנין לבנות חלקן וע"ד שכ' רשב"ם בל' יזונו ובמועטין ניזונין יחד:

ופשט כל האבעיות הולך עד"ז אם הך סברא שזכרנו דווקא וא"כ בבת ליתא אי לאו דווקא כ"א ה"ה מתה וכן מבת לב"ח אתמהה דווקא או ה"ה מחוסר גוביינא וגם ב"ח והנה בבת אשתו פשיטא להרשב"ם דאותה הבת תיזון עם הבנות וה"ט משום דהויא

כב"ח וגם על הבנות מוטל לפרוע ממה שהניח אביהן ויש לרמז זה בד' הש"ס דלעיל קאמר ה"נ לית לה והכא קאמר ולא ממעוט' דלעיל קאמר לית לה עם הבנות כלל אבל הכי תיזון עמהם לא שייך לית לה:

אמר אביי ה"ק כוונת אביי דעיקר טעם שעשה הכ' הבנים בני ירושה משום דברא ע"י שעוסק בתורה מזכה אבא ולמה יגרע כאן וקאמר לי' רבא אי ה"ט בקרא הו"ל לקרא למימר בת"ח יורש:

בענין הניח בנים ובנות וטומטום. רשב"ם אנהו דחי לי' מניי' לומר לך אצל נקובות אעפ"י שגם הם ידחוהו צ"ע למה ידחוהו הנקיבות ומה אכפת להו אם יקבל הוא ג"כ מזונות ואולי שמא יוקירו המזונות ויטל גם הוא יהיו מרובים ונתמעטו וכמו שפי' רשב"ם לעיל ויפסידו על ידו: גמ' דוחין ואין לו י"לד א"כ סיפא למה לי למתני הרי גם ברישא דינא הכי וצ"ל דתנא סיפא לגלוי רישׁ' דבסיפ' ע"כ דוחין ואין לו דכוותה ברישׁ' דוחין ואין לו: מתני' ילדה נקיבה י"לד מדאשמעי' זכר ידעי' ג"כ נקיבה ול"ל למתני ונ' דס"ד דמתני' במחלק נכסי' ודווקא בראוי ליורשו אהני דבריו ולא בנקיבה בין הזכרים קמ"ל:

שם ברשב"ם אלא ה"פו ואמנם לפי' רשב"ם י"לד פשיטא ונר' דס"ד דטעמא דמתני' ע"ז דאמרינן בשטרי פסקתא אגב חבה גמר ומקני בלא קנין וה"נ מי שחביב לו זכר קונה בזכר ודחביב ליה נקיבה קונה בנקיבה משום חבה אבל האומר אם זכר אם נקיבה לית כאן חבה ולא לקנו קמ"ל:

ומד' הרשב"ם דכולא בבא לאפוקי טומטום הוא דאתא:

שם ברשב"ם יטול מנה אותו הזכר נ' דלגי' רשב"ם אם ילדה יש לטעות דמתני' במבשריני וה"ק האומר אם אותו האומר יטול לזה כת' רשב"ם דאזכר קאי:

מתני' כל מה שתלד דלא תימא טומטום אינו ראוי ליורשו ואינו בכלל קמ"ל:

ואם אין שם יורש מ' דאם יש שם יורש אינו נוטל ולפי"ז י"לד ע"ד תוס' ד"ה אלא לאביי שרצו לפ' דאפי' לרבא מתני' שאני דאתי בתנאי ב"ד ולא בדבריו תליא מלתא והרי תנן ירושה דוודאי ליתא בדבריו ומ"מ דווקא אם אין יורש אלא היא וטפי י"לד מ"ש דלאביי לכ"ע ספק הוה והתינח במקום בן דלא שקיל מספק דלמא הוא נקיבה אבל במקו' בת דע"כ שקיל אם הוא בן כולו שלו ואם הוא נקיבה לפחות חציו שלו ואמאי יירש וצ"ל דמתני' כמ"ד דטומטום בריה הוא:

גמ' אמר רב חסדא ע' רשב"ם י"לד מגמ' פרק אלו מגלחין כ"ז בי רבה שתין תכלו ובי ר"ח שתין הלולו מבוא' שלא מתו לו בנים ונ' דיש לקיים במבכרת אמנם בישראל פדיון

הבן בזכר עדיף מס' דבת אבל לר' חסדא שהי' כהן כדאמרי' במס' שבת בפ"ק דהוה נקט מתנו' דכהונה ואין בו במצות פדיון הבן ובת תחלה סי' יפה לכך אמר לדידי בנתן עדיפי: רשב"ם ד"ה אימר דשמעת והא דלא יישב הרשב"ם מלאחר שאתגייר משום דהתם בידו לגייר:

בענין פלוגתא דר"ה ור"נ:

בלכשתלד י"ל דפליגי בק"ס ואי משום קו' הרא"ש י"ל דהזוכה זוכה לעצמו על שיתן להוולד לכשיותן ומה"ט מהני לר"נ אבל ר"ה ס"ל כקו' הרא"ש כיון דהשתא ליתא אמרי' סודרא הדרא למארי:

גמ' ל"ל אחזוקי י"לד מאי מהני הול"ל ונ' דהנה הרשב' עורר דמרישא ג"כ ק' שכ"כ גבי חייבי' להחזיר וצ"ל דהש"ס דלא מק' מרישא דדלמא טעמא שחייבים משום דמתלי תלי וקאי אא"כ למה להו שוב לקנות בשנייי': דעתו של אדם קרובה לכאורה הטעם באחר משום דד' מקנה רפויי מרפיי' דסבר שלא יוולד כלל אמנם בבנו שמחכה שיוולד וודאי גמר ומקנה וכ"נ ד' הראש אמנם ד' נ"י דמתני' בשכ"מ ומשום שלא תטרוף דעתו:

ברי' קשישא פי' רשב"ם מאשתו ראשונה דאי מאותה אשה הרי הוא בכלל דיהוי לי מנך: רשב"ם ד"ה הראוי וקיי"ל כר"נ נ' כוונתו דלא תימא דהא דלא כר"נ דלר"נ נימא כי כוונתו הי' אכולהו ובאחיות לאחר שתמות אחותה ישא השנייה אבל כל כי האי צריך לפרושי ול"ק אדר"נ כלל:

תוס' ד"ה ואם הביא י"ל דלכאורה בשני כלי' דקאמר ל"ל הרי ע"כ יביא בב' כליו דיותר מס' אין מביאין בכלי אחד ולאביי דדריש שפת יתר אמרי' דלקרבן גדול בר ס' איכוין אבל לרב יוסף דלא דריש שפת יתר א"כ גם כאן למה דריש ומשני דמלא אמר שני מנחות כ"א מנחה ש"מ דלקרבן גדול איכוין:

והנה הרמב' פוסק לדינא דרב יוסף אפי' היכא דחלק הפרט גרוע מן הכלל ותמה הרמב"ן ונרא' דד' הרמב"ם דמתחצה לאהרן ילפי' אבל ד' הרמב"ם דכיון דאביי פריך עלה מסברא היא דקיי"ל הכי ולא מקרא:

הראוי לבני' תמה הלח"מ על הטור דמחלק בין אמר לבנו ובין שדר סתמא דהרי חדא מאידך ילפי' אמנם הא דילפי' ה"ט דהשתא בסתמא אמרינן דבעי' ראוי' לבנות היכא דאמר בהדי' לבנו לא כ"ש אבל אם ראוי לשני' אם אמר לבניו מסתברא דלבניו דווקא קאמר אבל שדר סתמא וראוי לשני' שפיר אמרי' יחלוקו:

תוס' ד"ה בנו דן ע' רש"א הנה קושי' מלקמן לא קשיא דלמא מיירי דבן הבן המת כמו שכ' רשב' לחד פי' ושפיר אצטריך לפ' והא דלא ס"ל לתירץ זה ה"ט דמשמע להו מתניתין שכ"מ כירושה שויוהו רבנן ושפיר רמי עלי' חיוב פרנסה:

רשב"ם ד"ה ראו גדולי' לקטני' ע' רשב"ם דלאחרי' אמרו ובגדולים לא סגי שיאמרו לאחרים:

ד"ה השביחו אורחא דמלתא ולמ"ש תוס' בדבור הסמוך דבסיפא קטנים א"ש דמשום סיפא נקט תוס' קטנים:

רשב"ם ד"ה דלנטירותי עבידא כ' רשב"ם דטעמא דבטעם שני לחוד לא סגי דאין הקטני' יכולי' כ"א כ"ז שלא יבאו שוכרים אבל אם יבאו שוכרים לא יוכלו קטנים לשמור ואמנם אחרי כי הגדולים ג"כ אין להם הוצאה זולת שישמרו ולפעמים גם הקטנים אין זה שבחו מחמת עצמן:

שם תוס' ד"ה בית אכסדרה נראה ד' רשב"ם דס"ל כהרמב"ם דהיכי דאמר הש"ס א"תל בעיא קמא נפשטא וע"כ מקדים הש"ס הך אבעי' דנ' לי' למפשט תחלה ואח"כ הך דלא אפשיטא כלל:

בענין אחיו שנפל לאומנות:

מה שפי' רשב"ם מיד במתני' מתקנת הש"ס דלא תימא דמתני' במחמת עצמן מיירי מדלא מקשה הש"ס אמתני' ג"כ פשיטא כ"א אברייתא לזה כ' רש"י דע"כ מתני' ג"כ באחין:

ודלא מק' הש"ס דלמא משום סיפא נקט לרישא ודלא מקש' הש"ס מחמת עצמו פשיטא דס"ד מאחר דנותנין לו מזונות אף הוא צריך לתת להם מהרווחתו קמ"ל:

תוס' ד"ה ברכת הבית מ"ש תוס' כמה הוציאו היינו דע"י שמחשבין ההוצאות ויניחו מן הקרן יתוודע כמה הוסיף הקרן ע"י הריוח:

באו"ד ואין נ' לר"י נ' דפי' ד' ר"ת דאם גם יפחתו עי"ז עכ"פ נח יותר ממה שלא יתנו לו כלום:

תוס' ד"ה אבל חלה באונס נ' דקו' זו של תוס' הביא להר"י בן מיגאש לפ' כי סיפא קאי אריש ומשו' דמה שמרויח הוא לאמצע גם הוצאות חליו מחמת אונס לאמצע:

בענין שושובינית. הכא ביבם וצ"ל דמיירי ביבם מן האירוסין דאי מן הנשואין למה לא שמח עם הראשון ואי דלא אודעי' תרעומת י"ל אבל שלומי משלם ואי לא נשא כדרך שנשא היא א"כ פטור לגמרי:

רשב"ם ד"ה אין הבכור נוטל וצ"ל דהא דנקט שושבינו' לאפוקי ממ"ד גבה מעות יש לו:

תוס' ד"ה ואין הבכור ע' רש"א ונראה ראי' לדבריו דאל"כ תק' מהכא למ"ד מע"פ אין גובה מן היורשין והכת' גובה אלא לאו ש"מ דהכא כמלוה בשטר דמיא:
תוס' ד"ה עשה עמו בא' לא רצו לפ' בנושא שתי נשים כא' דס"ל כהרמב"ם דצריך לשמות עם כל א' לבדה והן הן ד' תוס':
מ"ד מסיע אבנים כ' במק"א דסתמא דהש"ס דריש לקרא דכל ימי עני על הלומד לעצמו ורבא דריש על המלמד לאחרים ואם אינו מלמד להם כ"א משנה בלא סברא ב"ס כי יצאו לתרבות רעה שלא טעמו טעם תורה וקרא רבא עלי' מסיע אבנים כלומר אבנים שלימות לומדים ששנו הרבה והבינו מעט והת"ח נקרא אבן כדדרשי' במסכ' תענית אשר אבני' ברזל ואמנם המחדד תלמידים ומלמד להם לקח וסברא בלי ספק כי יתקיימו על התורה והוא משתה תמיד כי דברי תורתו תמיד על לשונם וזה שקרא עליו ובקע עצים כי החידוד נמשל לעץ כדאמרי' במ' תענית נמשלו ד"ת לעץ מה עץ קטן מדליק הגדול כך ד"ת קטנים מחדדים הגדולים והיינו ובוקע עצים יסכן בהם:
בשפל גגים כתב' במק"א כי הת"ח בנערותיו הוא מתאבק בעפר רגלי חכמים ושותה בצמא דברי' והיינו כ"ז שבשפל גגים גגו ממטר דהיינו התור' שנקראת מטר גגים לגגו וכאשר בית מדרשו הנקראת כרם ברום הר' היא מייגע בשביל התלמידים והיינו ברום הרים כרמו מעפר כרמו לכרמים: הענין שכ"מ. ר"נ מ"ט לא אמר כר"ש שזורי אפשר קו' הש"ס דמ' לי' דהא דפסק ר"נ כר"ש בן מנסיא משום דמתני' כוותי' ומנ"ל הא דלמא מתני' כר"ש שזורי:
ורב ששת מ"ט לא אמר כר"ש בן מנסיא משום דשני' במתנה משא"כ ר"ש שזורי בגט מיירי:
תוס' ד"ה מניין ודקאמר הש"ס לקמן אא"ב דאוריית' לאידך מ"ד קאמר: רשב"ם ד"ה שנ' והעברתם ור"ח פי' דס"ל לר"ח דגם גבי מעביר נחלה אצטריך ב' דרשות דהרי נקט בנה ובעלה וע"כ משני דרשות יליף מא' אי הוה כ' הוה מוקמי' לבנה וכי כ' אידך ילפי' בעלה:
ונ' כוונת ר"ח דהאי קרא אירשא דקרא קאי דכ' איש כי ימות ולהכי מוקמי' בשכ"מ:
שם ברשב"ם ולא נהירא ע' רש"א ונרא' דהא דמשני הש"ס אורחא דקרא הכוונה משום דקרא קמא איצטרך וכיון דקרא קמא הכי כ' ה"ה בתרא אבל קרא קמא ע"כ לדרשא אתי והיינו לשכ"מ:
שם רשב"ם ד"ה הואיל ובנה וכיון כוונת רשב"ם דאי לאו קרא הייתי אומר בת לא תירש כלל הואיל ומסבת נחלה משבט לשבט:

גמ' ור"נ מ"ט לא אמר מוהעברתם פי' משום דכ' קודם. ור"ז מ"ט לא אמר מונתתם ולא אצטריך למפלג אדרי:

תוס' ד"ה המוכר שט"ח ואומר ר"י בדבר שמחזרת להם ואף דלעיל כ' תוס' כי קטנה היתה ופטור' מלשלם נ' דר"נ השיא עצתו עד"ז שתמחול לאבי' ותשלם להם:

באו"ד ומיהו קשה לי ע' רש"א וי"ל לעיל מיירי בעודה תחת בעלה בוודאי תמחול אפי' בלא תועלת וכאן מיירי בגרושה:

גמ' תנו בית וידור ר"ל אפי' תימא שמה שאמר ידור משום שלא רצה שיתננו לאחרי' עכ"פ הו"מ למימר תנו וידור:

גמ' עמד אינו חוזר אלא באחרון אף דע"כ בקנין מיירי דאל"כ קמאי לא קני מידו צ"ל שהקנין היה לבסוף על הכל דאי קנה בין כאו"א פשיטא דלא הוה מתנה אחת:

דש:

רשב"ם ד"ה באומר כל נכסי' ור"ח פי' נר' דמ' לי' לר"ח דכיון דמחלק היה מאי כל נכסי שייך א"וו שאמר כל נכסי אלו הן:

גמ' הקדיש כל נכסי' אף דלאו שפיר עביד דילפינן מקרא שאסור להקדיש כל נכסיו דלמא בשעת מיתה שאני:

תוס' ד"ה שכ"מ שהודה ועוד איזו ראי' נר' דאנן לא בעי' כ"א סברא לדחות הודאת בע"ד והכא אין לך סברא טובה מזה שהיה רוצה לזכות זה לרב מרי זפנ' מחלק בין שכ"מ לברי ר"ל דבברי צ"ל אתם עידי ע' ר"י בן מיגאש:

תוס' ד"ה לגמרי ולי נרא' דאדרבא זה שהקפיד רבא שנמנע ממנו מלקיים המחזיר רוח חכמים נוחה הימנו ולא על המעות הקפיד:

וע' קידושין שם ובראב"ד סוף שביעית ולק"מ:

בגמ' כל שהוא תנן ד' רב יוסף דאי מחמת מיתה מצווה לא הוה משייר מאומה לנפשי':

איבעי' להו ס"ת מהו מבואר מד' התוס' ורשב"ם דלא הוו להו בגמ' גי' דידן כיון דמזבנו וכו' והנה לד' תוס' ורשב"ם עכ"פ אין חילוק בין ס"ת לשאר כתבי קדש ודלא כמ"ש הנ"י:

ליהוויין לעמרם ברי ע' רש"א ומ"מ קש' אי במתנת שכ"מ בכלו ל"ל קנין וכן מאי מק' הש"ס הא לא משך הא הו"ל קנין ומשיכה ל"ל וצ"ע ומ"ש רש"א דיש ליישב בע"א אולי כוונתו דמיירי במצוה מחמת מיתה דאין חילוק בין בכלו למקצתו ומ"מ משיכה ס"ד דבעי' משום דלא הוה קנין:

גמ' וכי קיימא הדרא בה מ' לכאורה דבעי' חזרה ממש והפוסקי' כ' דעמד נתבטלה מתנתו ואולי בנותק מחולי לחולי מיירי דבעי' חזרה:

שם ששייר וקנה מ' דהל' כר"י דלא בעי' שיור כדי פרנסתו דבפריסתקא מאי שיור כדי פרנסתו שייך ואולי משום דכל הפריסתקא לא הוה כדי פרנסתו לא בעי' בשאר ג"כ לא פרנסתו:

רשב"ם אמרה הכי כששלחה כוונתו דאי הוה ידע מזה לא הוה קנה מנה דבמצוה מחמת מיתה לא מהני מידי:

תוס' ד"ה מתה וקיימו חכמי' ע' רש"ל וצריך להסביר דאין לפ' ד' תוס' כפשוטא דא"כ מתני' דקתני מתנתו קיימת היכי מתרץ לה וע"כ דמוקי למתני' בקנין וכאן בלא קנין ולמכי אפי' במקצת אם עמד חוזר וגם הרש"א הבין כן ולהכי בא ליישב בסוף דבריו למתני' אלא שרש"א הק' א"כ הו"ל להש"ס לאקשויי מר"נ דלעיל כיון דמיירי בקנין ואמנם כוונת רש"ל אי בלא קנין חוזר ע"כ ר"נ לעיל אי בקנין דווקא מיירי הו"ל לפ' אבל לרבא דבלא קנין לא קנה כלל אפי' מת לא הי' צריך ר"נ לפ':

וכן מה שהק' רש"א למה מזכיר רבא ה"ט דד' רבא דאמר הכי אמר ר"נ וכו' מד' רבא אלו למדו דזולת זה לא אמר ר"נ מידי ולכך נקטו תוס' רבא בדברי':

רשב"ם ד"ה בסוריא מתני דהשתא נמי קשיא נראה דהנך י"מ מ' להו דהיינו דמק' הש"ס דסבור בפומבדיתא לחלק בין לאחר בין לעצמו וע"ז דחו להו ר"ח וא"כ קו' רשב"ם בכלל קו' רב חסדא:

רשב"ם ד"ה ההיא מתנתא שכ"מ במקצת נראה ד' רשב"ם דאי בכלו הוה דאיכא אומדנא גם שמואל מודה דהוה מצוה מחמת מיתה א"וו לא הוה כ"א מתנת שכ"מ במקצת ורב ס"ל דלשון זה מורה שהי' מצוה מחמת מיתה ושפיר הדר בי' ושמואל ס"ל דלא מוכח דדלמא בחיים עיקר כן מורה ל' הרמב"ם וד' ה"ה תמוהים וע' לח"מ:

תוס' ד"ה ראי' במאי נראה כוונת הרשב"ם דסברא החיצונה דראי' בשטר כדמקש' לי' אבייי לרבה ואמנם מאחר דלר"מ ע"כ ראי' בעדים מי אמרי' דגם לרבנן בראי' בעדים מיירי:

תוס' ד"ה וכן אמר רבה פי' לדבריו דאף דרבה גופי' יהיב טעמא מ"ט אמר ראי' בעדים אבל טעם זה גם כן לא שייך לר"נ דאזיל בתר השתא: גמ' קטן מאימתי מוכר י"לד בן הול"ל דהרי קאי גם אגדול ונר' מאחר דדווקא בנכסי אביו אינו יכול למכור ע"כ טעמא משום דבנכסי אביו קטן הוה:

תוס' ד"ה וליטעמך זבין חמשא וכו' בסוה"ד והנה לתי' זה האחרון ליתא לגירסת רשב"ם דגרס ארבע בחמשא:

רשב"ם ד"ה תינתן כבינתי נסתפק אם ר"א פליג גם במצוה מחמת מיתה ונרא' דאי מודה במצוה מחמת מיתה ובשכ"מ הוא דפליג פליגי בפלוגתא דר' שמעון שזורי ורבנן דר"א כרבנן דיוצא בקולר דווקא במצוה מחמת מיתה ורבנן כר"ש בן שזורי דגם במסוכן אזיל בתר אומדנא ואי גם במצוה מחמת מיתה פליג פליגי בהא דר"ה אי אמרי' מתנתו כגטו דרבנן אית להו דר"ה וא"כ לא בעי קני מני' ור"א פליג ולית לי' לדר"ה ובעי' קני מני':
רשב"ם ד"ה בשבת אמרי' בסו"הד דכל הראי' לבילה כוונתו דא"כ דהפקר ב"ד הפקר היכא דל"ש קנין דאורייתא כלל לא תקנו חכמים קנין והיינו בחול הו"ל ראוי' לבילה ותקנו שפיר דלא בעי בילה:
בענין פלוגתא דזכין לקטן. י"ל דמ"ד אין זכין לגדול ס"ל זכיי' מטעם שליחות ובעי' מדעת דווקא ובקטן רבנן תקנו ומ"ד זכין לגדול ס"ל כיון דתקנו רבנן זכיי' אפי' היכי דלא שייך זכיי' כ"ש בגדול דראוי' לזכיי':
מתני' ועל מורישיו י"ל דמיירי שג' אחין נהרגו ושנים מהם היו חייבין לבע"ח ואם אתה אומר נכסי' בחזקתן ע"כ אתה אומר כי זה השלישי דווקא שלא הי' חייב מת לבסוף וקמ"ל דאמרי' הכי:
רשב"ם ד"ה תנן התם וסתם שטר קלא אית לי' אין לומר הטעם משום דבי תלתא ידעי בדבר הסופר וב' עדים ומלתא דמתאמרא באפי תלתא קלא אית לי' ע"כ נימא דה"ה ג' עדים י"ל קמ"ל ונ' דאשר לו שטר בידו או שהולך לב"ד לקיימו או שמחפש עכ"פ אחר עידים שיכירו חתימת עידי השטר לעת מצאו והיינו דמפיק לי' לקלא:
רשב"ם ד"ה אליבא דר"מ פי' דבריו דמפירות דקל לחוד ליכא ראי' וכמ"ש תוס' דעבידי דאתי ועיקר הראי' מלאחר שימות בעליך ואחותיך דל"ש עביד: ואמנם הנ"י כ' דלהכי מבעי' להש"ס לרבנן דדלמא טעמ' דרבנן משום דפירות דקל ליתנהו בעולם וק' הרי גם בלאחר שאתגייר פליגי והתם איתא בעולם ואמנם הרשב"ם הביא ג"כ הא דלאחר שאתגייר ליישב למה לא מבעי' לרבנן בהקנה כל נכסיו שעתיד לקנות א"וו מאחר דפליגי רבנן בלאחר שאתגייר ג"ז בכלל:
רשב"ם ד"ה מלוה ע"פ ומצוה על היתומי' היינו בשטר דווקא וצריך טעם בשלמ' הא דאבעי יורשין שירשו היינו משום דמצות כיבד משל אב אבל בשטר מ"ט דווקא וצ"ל דיכולין לטעון במע"פ דלמא איהוה אבינו חי הי' לו טענה ומס' אין חייבין:
גמ' או לבתרא משתעבד נ' דתלי' בב' פירושי' ברשב' אי איבעי' הש"ס הי' משום דבשעבוד גם רבנן מודו וא"כ שעבוד לא הוה קנין ושייך בי' חזרה או דלמא משום נעילת דלת מבעי' לי' ואי מצי לחזור שוב שייך נעילת דלת:

רשב"ם ד"ה מאי גובה חצי שבח ולא רצה לפ' דגם שמואל חצי שבח קאמר משו' דמ' לי' דשמואל כר"מ וכמ"ש ולר"מ כל השבח גובה:

נפל הבית עליו ועל אשתו ואין לה בנים הימנו דאין לומר דלעולם יש לה בנים הימנו אלא שיש לו בנים גם מאשה אחרת דא"כ מאו נכסים בחזקתן הרי עכ"פ הן בחזקתן ותו בחזקת יורשי האב בחזקת יורשי האשה הול"ל: גמ' בחזקת מי נראה לכאורה דפלוגתא דהכי תליא בפלוגתא דר' אמי ור"י ביבמות אי בנצ"ב הדין עמה א"כ הוו בחזקת יורשי האשה ואי הדין עמו הוי בחזקת יורשי הבעל:

תוס' ד"ה נפל עליו ועל אמו בענין קושי' תוס' משני' אוחזין אולי י"ל דהתם מהימן במגו דאי בעי אמר כולה שלי:

תלמיד חבר ע' רשב"ם וק"ק הרי מקמי שנעשה חבר היו נוהג בו כבוד רבו ולמה אח"כ יוריד מכבודו אמנם רש"י בעירובין ר"פ הדר פי' שלא למד ממנו כ"א איזו דבר עיי"ש והכי מסתבר:

תוס' ד"ה ונימרי לי' אביך זבין בסו"הד ע"כ נ' לר"י בר מאיר הנה לד' ריב"ם אלו ע"כ אנו צריכין לד' ריב"ם בפר' יש נוחלין דמ"מ לא קנה לוקח דכיון שמת הבן בחיי האב לא נתקיימה המתנה והבן יורש אבי אביו: גמ' בחלק בכורה מאי עבדתי' דלמא ה"נ מצי אמר נ' דבאמת על חלק פשוט יכול לומר כן והתור' אמרה פי שנים וא"כ מי שמגיע לו חלק פשיט נוטל ג"כ חלק בכורה:

אלא אי ק' האי קשיא היה יודע לו הנה מתם שלחו כמה דינים דדמו להדדי דהיינו אם היה לפנינו הדין נשתנה מאם אינו לפנינו ועל א' מהם אמרו וזו שהיה ק' בדיני ממונות ונסתפקו על איזו מהן אמרו:

רשב"ם ד"ה ואח"כ נעשה גזלן י"לד הרי גם בפסולי עדות אמרי' לקמן הכי ולמאי הל' העריך רשב"ם כאן לפ' גזלן הטעם ונ' דמטעם ראשון לא ק' דהיינו הך דלקמן דעכ"פ עכשיו אין כאן עדות או משו' שהוא גזלן או קרוב אבל טעם שני כוונת רשבם דאמאי לא משני גם אגזלן גזירות מלך היא א"וו הכא לא שייך טעם גזירה משום דבאמת איכא למיחש שעכשיו כתבו וכד' רשב"ם:

גמ' בעי מני' מרב ששת נ' דקאי אדלעיל דמסקי' מצי אמר מכח אבוה דאבא ומבעי' להו אם טעם זה עיקר וא"כ הכא לא שייך זה או דלמא אין זה הטעם עיקר כ"א דמאחר דמת אינו גובה וה"ה הכא:

הדרן עלך פ' מי שמת והניח בנים בעזר רם ונשא שוכן מעונים ונתחיל פרק גט פשוט עדיו בתוכו בעזר מקדש ישראל ונקדש בתוכו גמ' מנא הני מילי מ' ל' הש"ס דהוה דאורייתא משום דתנן דאם שינה פסול ולמסקנא פסול מדרבנן:

אי' ב' עדים מבעי לי' י"לד כיון דהתורף הי' עדן מקושר הרי לא ידע ר' מה ענינו כלל וצ"ל משום דמחזירין מענינו של שטר בשטה אחרונה וזה מן התופס א"כ משם ידע מי הם הבעלי דברי:

תוס' ד"ה לר"ה דאמר י"לד דאפי' לפי' תוס' אכתי ק' מסיפא דרישא דתנן מקושר שכ' עדיו מתוכו פסול וצ"ל די"ל מתוכו היינו שלא בין הקשרים: תוס' וצריך שיחזור דעדיפא מנה משני פי' דאמימר אמורא הוא ואי מוקמית למלתא בגוונא בעלמא הי' לו לפ' אבל השתא לא קאמר כ"א שהשטר היה בל' פרסי ולשאר ענינים היה כדינו אלא שהמק' טעה וסבר שהי' כמנהג פרסי: תוס' ד"ה אבעי להו בסו"הד נר' דאבעי' הש"ס היא למאי חשו רבנן טפי אי לזיוף וינוח השטר כה"ג ליכא חשש בשטה ומחצה שיכירו הזיוף אמנם דלמא לגזיזה חשו ואם אז יכתוב כתיבה דקה וודאי יוכל לכתוב די והותר בשטה ומחצה:

תוס' ד"ה ואל תתמה ויע"ל דס"ד מאחר דפסלו רבנן שטר שהרחיקו שטי שוטין א"כ העדים חתמו בפסול ולא מהני מלוי קמ"ל דאעפי"כ מהני וע"ז קאמר ואל תתמה:

תוס' ד"ה הניחא לרב כהנא י"ל דבל"ז הייתי אומר דהא בשטר ועדי' על המחק כשר היינו שרשאין לקיימו ע"י העדים אבל עכשיו שהאשרתי יכולה להיות רחוק מן הכתב:

רשב"ם במתני' שנים פסולין וכ' הרשבם דאינו גובה מלקוחות כוונתו ומאחר דהלוה בעצמו מסר למלוה שטר פסול זה למה לא יהא נשכר א"וו מני' דידיה גבי:

וכ' עוד אם גט אשה אינה מתגרשת לא פי' דבריו אם ניסת הוולד כשר או ממזר משו' דתלי' בפלוגתי דר"מ ורבנן אי משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הוולד ממזר או כשר:

תוס' ד"ה פשוט שכ' עידים ומחורי' ואם יש במקושר חלק וכו' אולי לד' רשב"ם יכול לטייט שם ולא בימא בעדי' אטיוטא חתמו כיון דהטיוט מקמי חתימת העדים:

ואמנם לד' הר' יונה דטיוט אין כשר כ"א כ"ז שלא הוציא השטר בב"ד צ"ל מפני שהוא היה יכול לעשות פשוט כלומר קודם שהוציא בב"ד:

זמנין דמתרמי לי' זוזא ביני ביני נקט הכי אף דעכ"פ יאמר ששובר זה מוקדם אפי' אם יפרענו בזמנו ה"ט דאם יפרענו בזמנו ויטעון שהיה מקושר יהא נאמן דיש רגלים לדבר אבל אם יפרענו אפי' למקושר תוך זמנו לא יהא לו מה לטעון:

גמ' שטר מאוחר הוא זה ל' זה מ' לכאורה כד' תוס' דלר' שט"ח מאוחר פסול אמנם יש לדחות דמיירי בגט אשה וכבר נחלקו הפוסקים פ' המביא בתרא אם בגט כשר ואולי י"ל ג"כ דהמלוה רצה להפקיע קול לשטר זה והוציאו בב"ד קודם זמנו וא"ל ר' שלא הועיל כלום כי לכך שייר לו הלוה זמן לפרעון שיהא יוכל למכור בנתים:

טטריגין מטמא י"ל דמיירי שהבית עגול מבפני' אלא שיש לו מבחוץ ד' זוית וקמ"ל דבהא סגי דאל"כ ק' מאי קמ"ל ואלא היכי לטמי:

רשב"ם חזי בי' בבישות דלא היה ניחא לי' נר' לעשות שטר מקושר אתי זה אתיא כפי' תוס' ריש פרקין ד"ה שלא תחלוק שלא פסלוהו בשטרות אבל לא לצוו שיעשוהו:

רשב"ם ד"ה ע"א בכתב וגם אינו יכול לומר פרעתי הענין דמה שטעין המלוה שטריך בידי מאי בעי אין הכוונה דלמא תבעי מנך עוד הפעם דלוה מקיים בי' במלוה תומת ישרים תנחם אלא משום דמפסיד לי' לקוחות אבל כאן דלא מפסיד לי' לקוחות א"ל שטריך בידו מאי בעי:

רשב"ם אמימר אפשר ד' רשב"ם אם כ"י מקוים ממקום אחר סבור הייתי לומר דלא כ' כן כ"א לאפוקי אם העד בע"פ רוצה לקיים דלא מהני משום דנפיק נכי רבעא דממונא אפומא דחד אבל העד בכתב עצמו נאמן לקיים אבל בהג"א בשם א"וז כ' בהדיא דגם העד עצמו נאמן וצ"ע:

ועוד צריך ליישב ד' האו"ז שכ' דאפי' מקוים ממקום למקום אחר נאמן לומר פרעתי ומאי איכא בין למקוים לאינו מקוים וצ"ל דבאינו מקוים יש לו דין מלוה ע"פ ואם טוען הלוה פרעתי נשבע ונפטר אבל מקוים אם טען פרעתי נשבע המלוה וגובה:

וכ' עוד הרשב"ם ונ' בעיני לכאורה מוכח הכי מדמק' הש"ס אאמימר ממתני' ואי אמימר לענין לקוחות מודה מאי מקש' מתני' לענין לקוחות מיירי וצ"ל דכיון דעכ"פ מודה אמימר דמתני' מיירי בע"א בכתב וע"א בע"פ מנ"ל למפלג שוב על אביי לענין פרעתי:

רשב"ם ד"ה השתא נ' דהוכרח לומר דהוה ק"ו דק' לן מאי מק' הש"ס לאמימר ממתני' דלמא מתני' כת"ק דר"י בן קרחא אבל לת"ק שוב פשיטא לי' דק"ו היא:

מתני' כ' בי' זוזין מאה רשב"ם ובד' רשב"ם מובן כפל ל' התנא דאי לא תנא רישא ס"ב זוזין קלין קלין שכיח ומפר' לשטרא הכי אבל סלעין קלין לא שכיחא וקמ"ל:

וכן בסיפא י"ל עד"ז דלכאורה פשיטא דאין זוזין פחות משתים אבל ס"ד דהוה כי זוזין דאינן קלין וזה נמחק ואפי' זוזין הנוהגי' לא ליתב לי' ומה"ט תנא דאינון דל' יתירא הוא דהיינו עיקר רבותא וסיפא בסלעי' היינו זו וא"צ לומר זו ואגב דתנא תרתי ברישא תנא נמי בסיפא ועד"ז צ"ל ג"כ בדרכונות דס"ד שהיו דרכונות פחותין:

תוס' ד"ה אמר רב אשי בסו"הד ולולי ד' יש לחלק התם ל"ש המוציא מחבירו עליו הראי' דאין א' מוחזק יותר ואולי לענין חמש סלעים מייתי תוס' ראיה וע"ש:
תוס' ד"ה לפי הספרים לפמ"ש תוס' לעיל דדינרין מ' בין כסף בין זהב וא"כ הא דאמר רשב"ג דינרין סתמא דאי של זהב הרי היו בשל זהב וא"כ קש' לימא דנרי בלא זהב מאי אמרת אנא אמינא בשל זהב קאמר הא בשל זהב הוו קאי ואמאי קאמר דינרין א"וו בכסף ל"ש דנרי ומיושב קו' תוס': תוס' ד"ה דלמא לכאורה לשטת התוס' ל"ק כולי האי דמצינו דמשום גזירה פסלו רבנן שטרי אבל ד' הרשב"ם קו' עצומה אטו משום גזירה יהבי' לאידך ונ' דבאמת להרשב"ם לא גרסי' דלמא כ"א דאי מתרמי:
גמ' מי חיישי' צ"ל נהי דבס"ת ע"כ צריך שיהא רגל הקוף רחוק מן הגג ולא שייך כלל הא ענינא אבל בשטרא מיהא לא קפדינן כולי האי: כותבין גט ע' תוס' ועיקר רבותא דלא חיישי' לשמא כ' ליתן אא"כ למה אכפל תנא לאשמעי' כהאי מלתא גם בשובר ובשלמ' לר"י דס"ל זמן בגיטין משום שמא יחפה ס"ד זנות לא שכיחא אבל בשובר גזרי' אלא לר"ל מא"ל וצ"ל דס"ד רישא דליכא חשש בגט כלל דמשנתן עיני' אין לו פירות: רשב"ם ד"ה שיהי' מכיר כאן פי' רשבם משום כתובה ולקמן פירש שם משום מתיר א"א ונ' כוונתו דאם אין שם המגריש כך ע"כ לא יקח לועידי מסירה שידעו כי אין זה שמו וא"כ אין כאן חשש היתר א"א אבל לכתיבה יש לחוש אבל לקמן כי זה באמת שמו יוכל ליקח ע"מ ויש לחוש להיתר א"א ג"כ: ארא שיק' אם הבעל לפנינו הרי יטעון שלא גרשה ואם אינו לפנינו היאך נגבה דלמא כתובתה בידו וצ"ל שהוא הוציאה הכתובה לפנינו והגי' ברשב"ם ואין כתיבה:
תוס' ד"ה וליחוש דלמא כ' לאתתא דלא דילי' וירעו העדים שאין זה שם האשה הזאת כך גי' רש"י וצריך לדחוק כמ"ש רש"י עיי"ש ולכאורה י"ל תובת הזאת ר"ל שם האשה ור"ל שהעדים יחקרו רק על שם האשה של המגרש וידעו כי אין זה שמה ויוודע הדבר ולא אתי לקלקול אבל ממ"ש בועי"ל מ' כד' רש"י דלד' תוס' באמת אינו רוצה לקלקל אשת חבירו:
רשב"ם ד"ה אף אנא אמרי מ' מד' רשב"ם שהיו שם שני עדים מלבד כ"י בן אבא וא"כ מאי כיון שהגיד שייך הלא דבריו אינם כלום וצ"ל דמ"מ לא הוה לי' לרבי יהודה בר אבא למימר כי הא שיש ללמוד ממנו במקום אחר וע"ז קאמר אביי דבאמת נוכל ללמוד דאין כאן כיון שהגיד:

גמ' כיון שהגיד ולא תימא אדרבא כיון דעדים החותמין על השטר כמי שנחקרה עדיתן א"כ בתחלה הו"ל כיון שהגיד לא היא דמצי מיירי באין כ"י יוצא ממקום אחר דמהימן במגו:

גמ' כיון דדק דק יל"ד אטו בלא"ה היתה נאמנת שאינה זאת להוציא ממון בעלה ונ' שהי' שם אצל ר"י ב"א עוד ע"א וזה היה מסייע לה ואי לא אמרי' כיון דדק אין עדיתו של ר"י ב"א כלום והיתה נאמנת ע"י העד המסייע אבל השתא אינה נאמנת כלל:

רשב"ם ד"ה אדידי לא גרסי' ומ"מ צריך הסבר למה לא יאמר הבעל אם אתה חפץ בתשלומין תן לי שובר וצ"ל שהיא טוענת פרעני בפני עדים ואם מתיירא אתה שילכו למדה"י וכיו"ב כתוב שובר על הוצאותיך:

תוס' ד"ה כותבין שטר ללוה הנה בתי' מיושב דל"ש להק' ברישא פשיטא דס"ד נגזור אקנו אטו לאו אקנייתא ולאביי האגיפא אשמעינ' דא דאמרי' עדיו בחתומי' זכין לו:

אין כותבין למלוה ע' רמב"ן שכ' משום איידי ויל"ד גם ברישא הו"ל למתני איידי ונ' דאפי' רוצה המלוה להיות שיהא ללוה היזק גדול ויאמר כי כבר להניחו ביד העדים עד שיודה הלוה שקבל המעות אין כותבין דשמא יאבד השטר מיד העדים ויגבה המלוה שלא כדין:

וע' בר"י מיגאש שכ' דגם כותבין שטר ללוה ע"כ מיירי שכבר קיבל המעות וד' צ"ע ונ' דקאי אתי' הש"ס לקמן והובא בר"י מיגאש שם לא צרייכא בעסקא ויוכל התחיל העסקא שקיבל מעות מהמלוה ויבקש ממנו חצי ההיזק העולה כפליים כנגד כל החוב:

גמ' דדמי עלי כארי ע' רשב"ם ולאוקמתא דזה בורר לו צ"ל ע"ד שכ' הרמב"ן דיכול לחזור בו:

רשב"ם ד"ה והשליש את שטרו כוונתו דל' זה מ' שהמלוה השליש ול"ד דהרי ע"כ הלוה הוא המתנה:

וכ' עוד שטורח היה להם לכתוב שובר ר"ל דע"כ שני' יכתבו המלוה שובר והוא הלוה התנאי והייני טורח להם:

י"ל דפלוגתא דאסמכתא היינו כד' תוס' פ' אעפ"י דאי לאו דגלי רחמנא דתנאי מהני הו"א לא אתי דבור ומבטל מעשה וא"כ בעי' כל תנאי כתנאי ב"ג וב"ר חוץ מתנאי כפל שהוצרך הכ' לאומרו ובתנאי ב"ג וב"ר הרי לא היה אסמכתא וצריך שלא יהא אסמכתא בשום תנאי:

רשב"ם ד"ה ופסוק גמרא כוונתו ליישב למה לא קאמר הש"ס הל' כר' יהודה משום דבאמת בב"ד חשוב ומעכשיו מהני להכי לא קאמר כ"א אין הל' כר' יוסי:

תוס' ד"ה אר"נ הנה בתי' שעשה לו טובה בלא תפס ולכאורה מאי הועילו תוס' בסברה זו ונ' דמ' לתוס' דההוא גברא בנדרים הנתבע הוה וא"כ הוה תפיס ואמאי לא קניא אסעכתא או"ו דבעי' ג"כ עשה לו טובה:

הנה מה שלא פשט הרמב"ן ספיקא דילי' אי בשב וא"ת שייך אסמכתא מערבוני מחול לך דהוה שב וא"ת הייני משום די"ל כד' תוס' שהביא רמב"ן לבסוף דהתם שני' אינם רוצים בחזרה:

רשב"ם ד"ה מעמיד עליו כל מה שכ' בשטר והזמן והמעות כוונת רשב"ם דיש לחוש דהעדים ראו בכתבם ומעידי' וזה פסול מה"ת כדאמרי' פ' ד' אחין מפיהם ולא מפי כתבם ולזה צריכין לומר תחלה כל מה שכ' בשטר ואח"כ מאמיני' על הזמן ועל המעות:

רשב"ם ד"ה גובה וצריך להביא ראי' וכו' הכוונה אף שאומרי' כחה מעות וכמה זמן היה כ' בשטר אלא שיש עוד מקום פנוי בשטר וצריכין לזכור מה שהיה כ' על המקום הפנוי:

רשב"ם ד"ה וקאנסי היה כוונתם דאם המוכר יהא שטר קנינו בידו יתוודע שגזלני' גזלוהו ממנו ומכרוהו לזה:

רשב"ם ד"ה אבד שטר חובי שאין לו עדי' אין כוונתו שאבד לגמרי במים או באש דא"כ פשיטא דאם יש לו עדי' שכותבין לו וגם ל' ממנו לא מ' כן וגם אין לומר שאם יש לו עדי' שאומר אמת שוב ל"א חיישי' שמא ימצאנו ויגבה שני' דהרי הרשב"ם באמת כ' כן לפנינו ונ' דרפוי מרפיא ביד הרשב"ם אי כה"ג שיב לא חיישי':

תוס' סוד"ה אמר רשב"ג וקצת ק' אולי לוקח אחר לא יקנה שמתיירא שיאמר הלוקח אבד שטרי ואתה מצאתו:

גמ' זאת אומרת י"ל נ' דגם המק' ידע לחלוק בין מלוה למכר דבמלוה איכא חששא טפי דהלוה מקיים בי' במלוה ותומת ישרי' תנחם ולא יזדהר בשטרא ונח לו שלא לקבל משא"כ בלוקח ומוכר:

גמ' דכ' לו אחריות וכ"ת הא אפי' למ"ד אחריות לאו ט"ס מ"מ מבני חרי גבי והוה נ' מכאן דהייני בהלואה דווקא אבל לא בשטר מכירה:

וה"ט ג"כ דבשטרו הלואה אין כותבין משום דעכ"פ יגבה בו מבני חרי: גמ' והדר זביני' נוהלי' פי' מן המפי' דהא דקאמר זבני' ניהלי מני' ר"ל לצורכה וא"כ מאי הדר זבני' ניהלה שייך וצ"ל דפ"א קנה בלא קנין ופעם ב' היה קנין:

רשב"ם ד"ה שפרע במלוה בשטר מיירי יל"ד הרי מבואר במתני' דמיירי בשטר ונ' כוונת רשב"ם דהא דקאמר ר"י נמצא צריך לשמור שוברו כוונתו ואם ימכור כל נכסי' ומאי אכפת לי' בלקוחות לא ישמור שיב שוברו ויפסודו לקוחות והייני משום דבמלוה בשטר

מיירי דגובה מלקוחות וז"ש הרשב"ם יכתוב שובר וישמרהו הלוה דלא תימא דלר' יוסי יתנו השובר ביד ב"ד ומשום לקוחות וכמ"ש קמ"ל דלא:
גמ' רבה אמר שאין בו אחריות נ' דרב יוסף גזר און בו אחריות אטו יש בו ולכך קאמר בשטר מתנה דווקא משא"כ רבה לא גזר:
גמ' פליגנא עלך בחדא לכאורה עכ"פ יוכל לפלוג בתרתי דלר' יודא עדים כותבין ולר' יוסי בעי' ב"ד ונ' דא"כ עיקר חסר מד' ר' יוסי ותו דא"נ כ' לי' עדים עכ"פ יוכל להשלישו ביד ב"ד:
רשב"ם ד"ה שטר שזמנו קבוע מ' מדבריו דאפי' לענין שבת מיירי שכ' בו זמן של או"ה ואמאי ונ' דאם כותבין זמן של ישראל כותבין ג"כ איזו יום בשבת כמנהגינו וע"כ מיירי בזמן משל או"ה:
מתני' מרחץ ובית הבד נר' דאי אשמעי' מרחץ לחוד הו"א במרחץ קפדי אינשי אבני אדם נכרים ולא בבית הבד קמ"ל דל"ש:
השכר לאמצע ע' רז"ה וי"ל דמיירי שכל הרוחץ משלם שכר וס"ד דהעשיר חייב לשלם תחלה שכר מרחץ בעד כל בני ביתו קמ"ל דכשם שלא פרעו בחיי אביהן כך עתה השכר לאמצע ולא ישלם תחלה העשיר:
אמר אביי מנא אמינא לה ודנקט אחין צ"ל כדשני אביי בלישנא בתרא: גמ' ד"א כיון דשמטי לכאורה הו"מ לשנוי דס"ד דלא חיישי' כ"א לפקדון וזה לא שייך באחין קמ"ל דלשמטי ג"כ חיישי' ונ' דהא מברייתא בב' יב"ש ידעי' דשייך ג"כ פקדון דשמי' כשמי' לא מפקיד גבי וע"כ משום שמטי א"וו הך ברייי' מלתא חדתא קמ"ל וכדמשני:
גמ' תנא ברא סבר אין כותבין לכאורה הי' די לומר דבב' יב"ש סבר דאין כותבין דלאו כולהו אינשי דינא גמירי ובשלמא אי לשום לוה אין כותבין ידוע הענין אבל אם רק בב' וב"ש אין כותבין אטו כולהו ספרא וסהדי ידעו להא מלתא:
ונ' דפלוגתיי' בעדים החתומין זכין לו וא"צ שטר אקנייתא וממילא כותבין:
רשב"ם ד"ה בשלישי והמלוה אינו יכול להכחישו ר"ל דאי משום שובר לחוד הי' נאמן במגו דלא מראה לו משא"כ השתא דטעמא משום שטרות קרועי' והו"ל כמגו במקום אנן סהדי ולהכי אינו נאמן אפילו בטענת ברי: הנה הרי"ף פסק כאביי והרמב"ם כר' ירמי' ונרא' ד' הרמב"ם משום דסוגי' פ' שנים אוחזין כר' ירמי' אזלא:
רשב"ם ד"ה שטרות כלן פרועי' חוץ מאותן וכו' כוונת הרשב"ם אבל אם אומרים לא ידענא אם פרענו אף דבעלמא אינו יודע אם פרעתיך חייב הכא פטורן משום שובר כי גם המלוה אינו טוען ברי:

גמ' ויתמי לא בני מעבר מצוה ע' רשב"ם לכאורה בלא"ה מאי מצוה שייך על היתומים הלא הם לא לוו כלום ונ' דמ"מ כיון שהניח אבי' נכסי' ואלו חי הוה משלם לאו כל כמיניהו לאשווי לאבוה רשע אמנם יתמי קטנים וודאי לאו בני מעבד מצוה:

וי"לד דהרי ע"כ דהכא ג"כ סבר דמלוה ע"פ גובה מן היורשים דאל"כ כיון דערב מלוה ע"פ שוב לא גבי וטעמא במלוה ע"פ גובה משום נעילת דלת וא"כ מה לי אם הם בני מצוה או לא ונ' דמשום נועלת דלת לחוד לא הטריחו חכמים על היתומים לפרעו שלא כדין אלא משום דבלא"ה פריעת ב"ח מצוה ואמנם יתמי לא בני מעבדי מצוה נינהו:

רשב"ם ד"ה ר"ה ברי' דרב יושע לפטור את הערב אף דר"ה ברי' דר"י ס"ל פר' השותפין אדם פורע תוך זמנו היינו אי אתרמי לי' זוזי אבל צררו לא מתפיס כ"א לפטור הערב:

והנה כתב רשב"ם דלמלוה מתפיס צררי דאי לערב מתפיס צררי שוב יבא המלוה ג"כ לגבות הימנו:

רשב"ם ד"ה שלחו מתם בחייב מודה הענין דחייב מודה וודאי חויב אבל שמתי' ומת בשמתי' נימא דוודאי מלוה ישנות יש לו עליו ולא לגבי' מיתמי קמ"ל כיון דאיהי לא מהימן לי' בהך טעני' גם ליתמי לא טענינן: תוס' ד"ה ואם כ' עיי' רש"א שהק' דלמא גם לרב פפא מיירי בחייב מודה ונ' דא"כ לא הוה לי' להש"ס למימר אי"ב בשחייב מודה דהרי כולא מלתא דר"פ דחייב מודה מיירי. ובענין קו' תוס' מאי מהני התקבלתי נ' דמטעם מכירת שט"ח מהני דהו"ל כאלו מכר השטר לערב:

שם בסו"הד מהא דאמר עיי' רש"א שהקש' מאי ענין דבר זה לדבר זה ונ' כוונתם דלד' רשב"ם דמחלק בין בע"פ לשט"ח י"ל דהתם במלוה ע"פ והוה רק מצוה והכא בשטר מגבי נמי גבה אבל לד' תוס' דאין חילוק ק' להו ומה שהקש' עוד רש"א ונדחק ליישב תי' התוס' נרא' דכוונת תוס' דאפי' במלוה ע"פ הוה מצוה:

פלוגתת רבא ורב אשי נר' דרבא ס"ל דלמלוה מתפיס צררי ורב אשי ס"ל דלערב מתפיס צררי:

בר עצרי כהן הוה אפשר כוונת רשבם דהי' נקרא בר עצרא על שהיה כהן כדאשכחן בדואג נעצר לפני ה' דאל"ה אבוה דרב הונא הו"ל למימר לא זולת:

צורבא מרבנן ונ' דמהני תרי טעמא לא הוה עול בדבר דמחויב הי' לתמוך ביזבנו שהוא צורב' מרבנן:

תוס' ד"ה כל דמגרש לולי ד' תוס' נ' דנקט הכי דלא תק' אמתני' דמתני' כשתתבע מן הערב בב"ד ממילא ידירוה הנאה אבל הכא האב ישלם שלא בב"ד ואמנם אי הוה מגרש לה בב"ד מדרך הב"ד לשאול אם כבר קבלה כתובתה וא"כ היא תשיב שיש לה ערב

וממילא יודע הדבר אבל באמת לאו בבי דינא מגרש: תוס' ד"ה ערב בכתובה ע' רש"א מ' לרש"א דתוס' ידעי שפיר לפי דערב דמתני' היינו קבלן אלא דק' להו הרי לית לי' וע"ז תי' דמיירי באביו וק' לרשא לימא דאשתדל אבל באמת מבואר מן הפוסקים דכוונת תוס' דערב דמתני' דווק' וה"ט דמיירי באבא לגבי ברי':

גמ' כי לית לי' משתעבד ולא שייך הכא בהדירה הנא' דמהימן לי' דלמה לא יהא נאמן לו יותר מלנו:

תוס' ד"ה שכיב מרע יש ליישב קושי' תוס' דלעולם בשכ"מ ונ"מ אם הודאתו הודאה א"כ לא חזר בו משאר ומתנתו קיימת אבל אי מטע' מתנת שכ"מ וחזרה אתי עלה א"כ חזרה במקצתו חזרה בכלה ובטיל' המתנ' וכ"ת א"כ לפשוט התם מר"ה דהכא דחזרה במקצת הוה חזרה בכולה לא היא זול הכא קמדחי לי' זיל הכא קמדחי לי' דלמא טעמי' משום דאם עמד אינו חוור:

ואמנם הא דקאמר הש"ס ה"נ שלא להשביע את עצמו ע"כ קאי דאם עמד אינו חוזר דאי חוזר והקדישו הקדש רק אם מת א"כ מאי שלא להשביע שייך וא"כ דלמא ר"ה סבר אם עמד חוזר וכמ"ש וצ"ל דהא גופא מק' הש"ס ש"מ דר"ה אם עמד חוזר ס"ל:

תוס' ד"ה רב ושמואל כמחלק כל נכסי' כוונת דברי' דלמא מיירי שאמר בפי' והשאר ליורשיו וכתב הנ"י דכה"ג מקרי מחלק לעניים נכסי': תוס' ד"ה הא דמקיים ועוד מה אנו צריכין כוונת דברי' דקו' ראשונה פי' פשיטא דנאמן וקו' שני' דל' נאמנות אין לו שייכות לכאן:

באו"ד למה לי הקדש כוונת דברי' דאפי' הפקר כל נכסי' ג"כ היה דינא הכי כיון דנקיט המלוה שטרא:

ויש לת' קו' התוס' דוודאי הבע"ח גובה מן ההקדש אלא דתנן מוסיף עוד דינר ואמנם אם הלוה נאמן ולא היה בדעתו לעולם להקדיש את אשר חייב לחבירו וא"צ הוספת:

והנה ה"ה בה' ערכין יישב ד' הרמב"ם דקאי בשטת רבו מר"י בן מיגאש אא"כ למה הרמב' כ' ג"כ פי' הרי"ף לפ' דבהודה מיירי. ואמנם י"ל דמ"מ לכ"ע הדין אמת מהך דמעות של מע"ש שהביא הרי"ף:

מתני' המלוה בשטר כ' רשב"ם דאחריות טעות סופר נ' כוונתו דאל"ה למה לתנא לאפליגי בין שטר לבע"פ לפלוג בשטר גופא בין יש בו אחריות לאין בו א"וו ס"ל אחריות ט"ס:

תוס' ד"ה המלוה נ' פי' דבריהם דבשלמא אי שעבודא דאורייי' בין בשטר בין בע"פ אשמעי' תנא דמדרבנן בע"פ אינו גובה אבל אי שעבודא לאו דאורייי' ובשטר שעבד נפשי' א"כ מאי רבותא דע"י עידים אינו גובה משועבדי':

מתני' הוציא עליו ל' הוציא יל"פ בב' פני' הוציא עליו כשתובעו ולא מקמי הכי. וא"כ מיירי בלא הוחזק בב"ד א"נ אדרבה הוציא בב"ד קאמר ועל ענין זה נ' דסובב אבעי' רבה בר נתן לקמן:

רשב"ם ד"ה בעי' מני' דבריו צ"ע דמאי אחריות טעות סיפר שייך כאן הרי בשעת כתובה וודאי לא היה שם אחריות כלל ונ' דהי' גופא אבעי' לי' הא דקיי"ל אחריות טעות סופר אם הוא כפשוטו כי כל המלוה בשטר דעתו לשעבד נכסי' וסופר היא דטעי ובכ"י לא שייך זה או דלמא מאחר דהלוה חייב לפרוע נכסי' ממילא ערבין בי' אלא משים דלית לי' קלא לא גבי מלקוחות בכ"י ושאתחזק דאי' לא קלא שפיר גבי אף דלא כ' בי' אחריות:

תוס' ד"ה ה"נ בסו"הד בהגה הכוונה דלא תימא דטעמא דשאילת שלום משום הפסק והה"נ באני ערב ע"ז כ' דע"כ הפסק לא מפסידי:

סוגיא דשעבודא דאורייתא וסוגיא דערב אחר מתן מעות וחי' אגדה לסיומא דמסכת בבא בתרא תמצא בל בליקוטי חבר חלק רביעי:

סליק בעזרת הבורא מסכת בבא בתרא:

מסכת בבא קמא

דברי חבר בבא קמא בן חיים בעזר שוכן רומה נתחיל לבאר מס' בבא קמא: א' ע"א תוס' ד"ה ולר"א ועוד נר' כוונתם ליישב הא דלא קאמר הש"ס בקיצור משום דא"כ כיון דתנא לא חשיב מבשל ונוטע הייתי אומר דצריכא להתרות משו' אופה וזרע דתנן לה"ק הש"ס דהויא במשכן למיכלל גם נוטע ומבשל:

ע"ב תוס' ד"ה דאלו אב לכאורה כיון דחרב הוה אבי אבות וחמור מטמא מת ל"ש לומר כיוצא בהן:

רש"י ד"ה הכא דבריו צריכין ביאור דאי לא משלם אתולדה מאי ל' תולדה דקרינן לה ונרא' כוונתו לד' הרי"ף וזה שהאריך אלא שבא להוסיף דלד' האומר ח"נ קנסא י"ל באב קנסא רחמנא אבל לא בתולדה:

ואומר קרני ראם הא דלא מייתי מעיקרא מקרא זה שכ' בתורה דקרני ראם מצינו כאן נגיחה שאר קרנים לא ידעי' וע"ז מייתי מקרא דמלכים ואין להק' דלמא קרני ראם ג"כ

תלושין מיירי דבתלושין מה לי ראם מה לי שור: ג' ע"א תוס' ד"ה דומי' דרגל דמידה הוא ר"ל דבהוק' אמרי' לחומרא מקשי':
תוס' ד"ה ושן בהמות אשלח בם ע' רש"א עיקר קו' על ל' תולדה דקרן שכ' תוס' דתולדה דרגל היא:
הי מנייהו מפקת עי' חי' רשב"א וכיו"ב כ' הר"ן פ' ע"פ ופ"ק דמגיל' לענין ס' דרבנן דלא אמרי' ס' לקולא היכא דהחיוב וודאי כ"א בעי' שיקיים בוודאי המצוה:
עיי"ש בע"פ גבי היסיבה ופ"ק דמגילה לענין ס' מוקף:
מ"ש התו"ח דלד' רש"י יקשה מנ"ל דבקרן לא בעי' מכליא קרנא י"ל דמשן ורגל ילפי' וכ"ת למ"ד ס"נ קנסא מא"ל היינו לענין תם אבל מועד עכ"פ ילפי' ושוב ילפי' תם ממועד:
ע"ב רש"י ד"ה בח"נ צרורות ע' רש"ל במ"ש ולי נרא' דרש"י בא לעורר במ"פ ר"פ ורבא ר"פ דפשיטא לי' דח"נ ממונא וא"כ עכ"פ הל"מ א"כ מאי מק' הש"ס לרבא למאי הל' היינו דהו"ל לרבא למיבעי אי ח"נ קנסא או ממונא א"וו בלא"ה שייך למבעי לענין עלייי' משום דאיכא לאוקמי לפוטרו בר"הר אבל למסקנא כשם דלר"פ לא מוקמי' לי' לפוטרו גם לרבא לא מוקמי' לי' כ"א נ"מ דבצרורות פ"נ ממונא:
גמ' אם תובעין בעי' נר' משום דבאדם החובל צריך לבקש ג"כ מחילה כדתנן פ' החובל שפיר שייך ל' בעי' כדפי' רש"י עי"ש:
תוס' ד"ה לא ראי נראה כוונת תוס' ליישב קו' רש"י מדוע לא פריך גם אהנאה להיזיקה ולאו קושי' היא ולזה כ' דמ"מ הוה פושע משא"כ בכוונתו להזיק הו"ל מ"מ ק' דאכתי פושע היא:
ד' ס"א תוס' ד"ה מידי דהוה אעבד י"ל דמאשה לא ק' דמהי"ת יהא הבעל חייב לשלם וכי ממוני' היא משא"כ בעבד דהוה ממוני':
תוס' ד"ה לא אע"ג בסו"הד ורב אשי ע' רש"א ולי נ' דרב אשי הכי אפ' למתני' שמא יקניטנו רבו וילך וא"כ אין שמירתו על רבו ואח"כ ידליק גדישו של חבירו ואי אמרת כיון דממונ' היא חייב לשלם יחייב את רבו מאה מנה בכל יום:
ויל"ד היכי מצי ליילף קרן משן ושן מקרן הא שן מועד מתחלתו וקרן אינו מיעד מתחלתו ונ' דשן הוה ילפי' משור המועד משום דחזי' שן הוה מועד מתחלתו מאכול את הראוי לה וקרן ק' לן לא לכתוב קרא אלא תם ומועד נילף משן וכ"ת דהוה מוקמי' וחצו את כספו במועד כיון דמועד הוה למה יגרע משן ובוודאי הוה מוקמי' וחצו את כספו לתם:

וכי שור דרכו להזיק וי"לד הרי ע"כ מתני' במועד מיירי מדמשלם ממטב הארץ ותם מגופו משלם וצ"ל דעיקר קושי' המקשן אי מועד דרכו להזיק ופי' הקו' דהרי מועד לשבתות אינו מועד לחול ואי דרכו להזיק מ"ש ומשני דלמאי דאייעד דרכו להזיק:

ע"ד תוס' ד"ה ואימא מבעה א"נ בתר דנחו כלומר וכפי' רש"י ולא ניחא להו מעיקרא משום דק' להו הייני בור:

בסוה"ד הו"מ למפרך י"ל משום דקרא קאמר מים חיים שייך בהו ל' חיים: ומ"ש התו' משום דכ' ושלח ר"ל דלא שייך שליחות בבהמה משא"כ במים מצינו ל' שליחות והפי' ע"ד שאמר הכ' כי כאשר ירד הגשם ועשה אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי:

רש"י מטעא תרומה ומטעא שמגיע בשרץ בתרומת כהן ויל"ד למאי כ' רש"י הא הנוגע יכול להיות טמא ומטמא במגע ונ' משום דתנן שוגג פטור ומנא ידעי' דמזיד הוה ע"ז כ' רש"י שמגיע בשרץ וע"כ נתכוין לטמאתי ומה"ט כ' ג"כ תרומת כהן כלומר דרוב מאכליו של כהן הם תרומה שהוא בזול ודוודאי ידע שהוא תרומה:

ה' ע"א מדמע כ' רש"י כאן תרומה בחולין ולקמן פי' רש"י מערב תרומה עם חולין של חבירו נ' משום דלקמן קרי לה היזק שאינו ניכר קי לי' לרש"י הרי ניכר ההיזק ע"י שנתרבה ולזה פי' רש"י שבין התרומה בין החולין היו של חבירו ושפיר מקרי אינו ניכר:

מנסך ע' רש"א ועדן ק' מ"ט לא קאמר הש"ס בגיטין מערב לא אפסדי ותו ק' הא ביין ביין לא קיי"ל ימכר כלו ונ' דמה"ט באמת לא משני הכי בגיטין ואמנם כאן כ' רש"י דקרי לה אבות משום דכ' בתורה ומדאורייי' באמת אפי' ביין ביין רשאי למכור וע"כ מנסך מנסך ממש וזה עיקר כוונת רש"י: והנה לקמן כ' רש"י דמנסך אסור משום דעביד בי' מעשה ולכאורה הייני כרב הונא בפ' השוחט ולא קיי"ל כוותי' ונ' ד' רש"י דללי"ב פ' השוחט דמוקי מנסך בישראל מומר אמנם דווקא משום דעביד מעש' דמה"ית נימא דללי"ב ר"נ וסיעת מחמרי טפי מר"ה ולא בעי מעשה:

גמ' בקנסא לא מיירי היה יכול לומר דרבנן לא קרי אבות:

תוס' ד"ה וקתני היזק דלא מנכרא ע' רש"א וי"ל משום שוכר אתי בתוס' לדמות:

תוס' ד"ה למועטי מוסר בהגה' הש"ך חו"מ שפ"ו הניח ד' תוס' אלו בצ"ע דמבואר לקמן פ' הגוזל ומאכיל דמוסר תליא בדינא דגרמי ונ' ד' תוס' דהא דאמרי' זיל לגבי דר"ש בן יהוצדק דדאין דינא ר"ל דס"ל גרמי דינא הוה ודנין אותו בבבל כמו תבלות אבל קנסא לכ"ע הוה וכסתם מתני' בהגוזל שם אלא דאין דנין קנסות בבבל:

תוס' ד"ה מ"ק משום דאיכא לפרושי על ב' פנים הפן הא' כדמפ' הש"ס ויע"ל דר"ל דלאו דינא דהאי כהאי דייק הש"ס מסיפא דע"כ הפי' כדמפ' הש"ס:

רש"י ד"ה כחו הוא והיינו אדם ואעפ"י דלא תנן אדם בקרא מיהא כתיבא: ו' ע"א תוס' ד"ה היינו בור שאין כח אחר ע' רש"א ואמנם הא דדרכן לילך ולהזיק חומרא הוה ומכ"ש ילפי' וכ"כ הראש בשמעתין:

גמ' ומה אלו יל"ד מאי ק"ו שייך כאן ונ' דבכחושות איכא תרי גווני יש כחושות שיכולין עוד לתקן עצמם ויש שאין להם תקנה ואמר רבא ומה אח הזיק כחושה שעומדת עדן לתקן מ"מ אינו משלם כ"א כחושה השתא דלא ידעי' דיוכל להיות שהיתה כחושה שאין להתקנה ישלם שמונה:

וצריך ביאור מה עלה ע"ד המתרץ מעיקרא ונ' דהחי' רשב"א כ' לעיל דס' נזקין לחומרא וזה הוה ג"כ סברת המתרץ וע"ז השיב רבא דהיכא דאיכא לברורי אמרי' המוציא מחבירו עליו הראיה ול"ש ס' ניזקין לחומרא: וראיתי ברש"י ר"פ הניזקין בשמעתין דידן שכ' המוציא מחבירו עליו הראי' מקרא דמי בעל דברים יגש והש"ס פ' הכונס דחה זה הא ל"ל קרא ומפיק קרא לנזקקין לתובע תחלה:

ע"ב תוס' ד"ה חב כוונתם דהתם לא סגי בתיבת חייב ר"א מחייב ונקט חבין וחב משא"כ כאן דהו"מ למימר חייב:

תוס' ד"ה ור' ישמעאל צריך הסבר מאי בשלמא דכי תוס' ונ' הפי' דערוגה שמינה בין ערוגות כחושות הכחושות מכחישין השמינה ומ"מ משלם שמינה כמות שהיא ודי בזה אבל לכחושה גמורה אין ענין לשלם שמינה:

תוס' ד"ה שור רעהו וכן מוכח בירושלמי יל"ד מאי מוכח בירושלמי טפי מש"ס דילן ונ' דעיקר דאייתם מהירושלמי דאצטריך לנזקי אדם קרא אחרינא ש"מ דלא ילפי' כולא מקרן:

באו"ד מקרן ומאדם פי' ואדם ילפי' מכי יאכל ע"ד שבארו התוס' בסו"ד: ז' ע"א גמ' לא יהא אלא ב"ח והק' עד"ז ומה נזיקין דמצי למפרע לי' אפי' מסובין אי מגבי לי' קרקע מגבי לי' עידית הקדש דדיני' בזוזא לא כ"ש דשקיל קרקע מעידית. וב"ח בבינונית אף דד"ת בזיבורי' נקט הש"ס בינונית משום דלמא ר"ע כר"מ ס"ל דב"ח ד"ת בבינונית:

מי כ' ישולם אף דלר"ע לא כ' קרא ישולם דלא נימא דבניזוק שיימי' מ"מ מישלם ל"מ מידי:

ע"ב רש"י ד"ה אפי' פורתא צ"ע מה לי ששוות כיון שאין נותנין לו ונ' דה"ק כיון שקרקעיתא שוות נח להלוות לו על קרקעותיו מה שיחסר לו ולא שיטול מ"ע:

גמ' עד פלגא אורחא למיזל לכאורה מה צורך לזה הרי כיון דפלגא שוה יתנו לו ההיא פלגא ויהא לו מתשרי עד ניסן ובניסן ימכור ביוקר ונ' דבימות הגשמי' צרכי אדם מרובים ולא די לו בק' זוז אף כי לכל השנה די בכ' היינו משום דבקיץ צרכיו מועטין:

גמ' א"כ נעלת דלת נ' ד' רב אחא בר יעקב מאחר דבבינונית תק"ח היא והב"ח אומר אי אפשי בתק"ח ומ"מ אין שומעין לו משום פסידא דלוה וע"ז השיב ר"א ב"י דעד"ז הדר הוה נעילת דלת:

גמ' בשל עולם נ' משום דק' לי' למה ישולם הניזק ביותר משהיה לו היזק ולמסקנא צ"ל דקנסו תורה למזיק שישמור בהמתו ואשר לו מהזיק: ח' ע"א תוס' ד"ה מכרן לאחד בב"א ונ' דמה"ט גופא נקט תנא הא דב"א דס"ד משום דמצי אמר אהדר שטרא דזיבורות לא נכנס תחת הבעלי' קמ"ל: ע"ב תוס' ד"ה בדיתמי וע' בחי' רשב"א שנחלק ע"ז וע' בראש סברת תוס' דע"כ מחזיר הקרקע דאין אותיות נקנית במסירה וא"כ שפיר הו"ל קנה לאחר מיתת אביהן:

תוס' ד"ה אבל זבן עודיות עיקר כוונתם ליישב למאי איצטריך הך דייקי הרי בהנחתו לך מקום דיו וי"ל דבשלמא בבינונית ובינונית הוה מדת סדום אבל זיבורית ובינונית יכול לומר אנא כזיבורית טפי פורתא ניחא לי: או"ד אפי' שלא באחריות נ' ד' הלי"ק כיון דעכ"פ הבע"ח ישבע מ"מ יהא לו תרעומת ולי"ב סבר אי ראובן לא טען אשתבע לי מאמין הלוקח לבע"ח וי"ל תרעומת ואם ראובן טוען אשתבע לי לא יאמן הבע"ח יותר מראובן: ט' ע"א גמ' ויצאה עליו עסוקין הק' התו"ח מאי קמ"ל אביי אמנם תוס' בכתובות כ' הרי עכ"פ בנמצאת שאינה שלו חוזר עליו ותי' דלאחר שכ' לו טירפא דווקא חוזר עליו והא גופא קמ"ל אביי:

רש"י ד"ה ישיב בסו"הד ואת אמרת כסף כוונת רש"י דלעיל עיקר קו' הש"ס מסובין אלמא לא בעי' מיטב והכא הקו' דהרי גם שוה כסף ככסף: רש"י ד"ה לענין מיטב כוונת רש"י דלא תימא אי בדר"ה דווקא בלית לי' עידית ידעי' וקמ"ל רב אשי דאפי' אית לי' עידית ע"ז כ' רש"י כיון דר"ה אמיטב קאי א"כ אפי' אית לי' עידית קאמר:

תוס' ד"ה פשיטא לכאורה למה שכתבו תוס' לקמן דרב ושמואל בשעשאו אפותיקי מיירי וע"כ שידע היורש שהוא אפותיקי דאי לא ידע הו"ל מקח טעות וא"כ שפיר קאמר שמואל וויתר משא"כ ר' אסי לא מיירי באפותיקי: תוס' ד"ה רב אמר ע' רש"א ולדבריו ק' הרי קו' הרי דחו תוס' לקמן ללי"ק וצ"ל דקו' תוס' היה לימא מהכא נמי ק' אלי"ק דרש"י ותוס' מהכא ל"ק:

רש"י ד"ה שליש ביתו נקט רש"י הני תלתא לולב ציצית ס"ת משום דלמסקנא מוקי לה בהידור מצוה ותניא לולב ס"ת וציצית לכך מפ' רש"י גם בס"ד דאהנהו ודכוותי' קאי דהיינו בין מצוה עוברת כלולב בין מצוה שאינה עוברת כס"ת וציצית:

ע"ב תוס' ד"ה אילימא מ"ש תוס' משמע משום דאיכא למימר דאמצוה שאינה עוברות קאי אא"כ למה לי' לאוקמה בהידור מצוה לוקמי במצוה עוברת וע"י כ' דלפי"ז הא דאמרי' אל יבזבז יותר משליש גם אמצוה עוברת קאי ולא צדקה דווקא ומייתי ראי' מר"ג שהיה עושר גדול ומייחס הש"ס שקנה בספינה אתרוג באלף זוז וזה לא היה חומש מעושרו:

רש"י ד"ה בהידור יל"ד ל' שני ס"ת לקנות הא אין מצוה לקנות ס"ת דמקרי חוטף מצוה מן השוק כדאמרי' במנחות אלא לכתוב הו"ל לרש"י למנקט ואולי מאחר דאמרי' הגיה בה אות א' כאילו כתבה שייך בנקל גם בלקנות מצוה לקנות:

ומ"מ מ' מד' רש"י דדווקא בלקנות דינא הכי משא"כ אם כבר קנה וד' תוס' מטין להכי ולהכי אלא שדעתם דדווקא אם הראשון מצומצם ומד' רש"י כאן ל"מ כן ומ"מ לקמן בד"ה שליש מלגיז כ' רש"י אם הקטן נמכר אפשר דר"ל דאפי' במצומצם איבעי' לי' אי סגי בשליש מלגיו:

והנה הרי"ף פ' לולב הגזול השמיט בעיי' זו וכ' הר"ן משום דמפ' לחומרא ושלא כד' הרא"ש כאן ונ' טעם ד' הרי"ף דמאחר דמסקי' אי מוסף מוסיפין לו בעו"הז כפי' רש"י א"כ ממ"נ אם אינו מצווה הרי יוסיף הש"י בעו"הז: ע"ב כל שחבתי בשמירתו עיי' רש"י אולי יש נ"מ בין הני תרי לישנא לענין שומר שהתנה שאין עליו אחריות דלפי' קמא מ"מ בניזקין חייב דהפטור לא מהני כ"א לגבי בעלים אבל לפי' שני כל שאין עליו אחריות שמירה אין עליו אחריות ניזקין ולזה הפי' ק' ל' הברייתא שאמרה כל שחבתי כיצד כאילו באה לפ' המשנה ומה"ט נחלק הנ"י על רש"י ומפ' פי' אחר:

והנה לד' רש"י פלוגתת ר"י ור"ל אליבא דהך ברייתא ר"ל אית לי' סברא דדרכי' לאנתיקו ושפיר מוקי ברייתא בקשור ומכוסה ודומיא דהכי באש גחלת ולר"י לית לי' הך סברא וע"כ במגולה ומותר מיירי ודומיא דהכי שלהבת וזה נ' פי' ד' תוס' שהק' רק לדברי' דלאנתוקי קאי אחש"ו מ' דלפי' רש"י א"ש והיינו משום דלפי' רש"י ע"כ לר"י במותר ומגולה מיירי דומיא דשלהבת:

ואמנם הרש"א הק' דבפשיטות הו"ל לתוס' להק' כיון דלר"י שלהבת כגחלת מ"ש דק' לי' לר"י טפי מלר"ל ותי' דלר"י סיפא לאו רבותא ע"כ רישא רבותא הוה ומגולה ומותר אין כאן רבותא ולמסקנא סיפא הוה רבותא דמשום צבתא:

תוס' ד"ה ההוא שור היינו קרן וכ"כ רש"י לקמן גבי לאכול את הראוי ואת שאינה ראוי כלומר דאילו הוה שן ורגל בעי' ג"כ הראוי לה ועיי' בחי' רשב"א:
תוס' ד"ה משא"כ בבור ע' רש"א לכאורה הוה אפשר לומר דקו' תוס' ג"כ אבור ומ' להו לחלק בין דמי כופר ודמי נזיקין ומשור ולא אדם נזיקין דווקא ממעטי' ולא כופר וכ"כ חי' רשב"א לחד תי' אא"כ לא מק' תוס' מידי בתר הכי שור ל"ל הרי לנזיקין איצטריך:
י' ע"א תוס' ד"ה חומר בשור מבור דהוה בכלל מוסרן לחש"ו כוונתם דהיינו ג"כ דרכן לילך ולהזיק וכמ"ש תוס' לעיל:
תוס' ד"ה שור טמון ואין להשיב דמה"ט נקט רש"י חמור עם שק תבואה שנפל לבור דמ"מ מי עדיף מהא דתנן חמור וכליו ונתקרעו חייב על החמור ופטור על הכלים עוררני ע"ז תלמיד א':
גמ' אף לשואל לכאורה ק' דיוקא דרישא דמ' דווקא לגנב ולגזלן אדיוקא דסיפא דמ' דווקא לניזקין שמין ומזה ראי' לגי' רש"י דשמואל דיבר מהנהיג בין הדיינין והייני בין בגנב וגזלן ונזיקין דשכיח אבל בשואל דהוה מלתא דלא שכיחא לא ידעי מאי ודייני בי':
ואמנם לגי' השאלתות ק':
ודנקט שמואל שואל ולא שומר חנם ושכר בפשיעה משום דכל פושע מזיק הוא והיינו נזיקין:
י"א ע"א תוס' ד"ה אין שמין וה"ט דמ"ד נ' כוונתם דבהא פליגי רב ורב כהנא ורב אסי דרב אזיל בתר טעמא ור"כ ור"א לא אזלא בתר טעמא ולכאורה לד' הירשלמי יש לסייע להו דל"ל ב' קראי חד בגנב וחד בגזלן כיון דאזלינן בתר טעמא. ואמנם למ"ש ה"ה דמחיים שנים ישלם לד' הרמב"ם דאפי' בכפל צריך לשלם בעין ולא הנבילה א"כ אצטריך בגנב לכפל ואי כ' קרא רק בגנב הייתי אומר שאני גנב דהחמירה התורה עליו לשלם כפל ואכתי גזלן לא ידעי' אצטריך קרא גם בגזלן ולעולם למסקנא אזלי בתר טעמא: וראיתי בהג"א דבר תמוה שכלל משאיל בהדי גנב וגזלן דהייני לרב ואנן כר"כ ור"א פסקי' בב"מ בהדיא הלכתא:
מאי קמ"ל פי' בשלמא אי אמרינן מונה אפי' לקולא היינו רבותא אבל לחוש הרי תנינא:
תוס' ד"ה שליא בסו"הד ואמנם ד' רש"י דלענין טהרות קאי ונשמר רש"י מל' ס"ס כ"א תרי חומרא ונ' כוונתו דנהי דאמרה תורה ספק טומאה ברה"י טמא אפי' במקום חזקת טהרה ואפי' ס"ס לא מהני מ"מ נגד תרי חזקת טהרה כגון הכא דאיכא חזקת טהרה של אשה וחזקת טהרה של טהרות כה"ג לא מחמרי' בס"ס ברה"י:

ע"ב תוס' ד"ה גזירה מקצתה עיי' תו"ח ועוררני תלמיד א' דפי' קו' תוס' דבכל אבר שיצא לחוץ ג"כ היה לן לגזור חוץ אטו פנים ונסתלקי ד' התו"ח:

בכור שנטרף התוס' הרבו להק' על ד' רש"י ולא ירדתי לסוף דעתם כי כוונת רש"י מבן חדש תפדה וודאי היינו אומרים כד' תוס' דגזי"הכ אמנם מאחר דכ' פדה תפדה רבוי הייתי מרבה לכלו לו חדשיו ומאחר דרוב נשים אין מפולת הייתי הולך אחר הרוב ומוקי לי' בחזקת בן קימא אף שנהרג וכ' רחמנ' אך לחלק דל"ש ואפי' כלו לו חדשיו ושוב מבן חדש הוה גזי"הכ כד' תוס' ולק"מ:

ומיושב ממילא דאצטריך אך חלק דלא נילוף מפדה תפדה:

ואמנם מה שהביא לרש"י לפ' נטרף נהרג משום דק' לי' אי נטרף כמשמעו וע"כ מיירי שחי לאחר ל' ומאי משני במנחות הכא בגלגלת תלא רחמנא כיון דהוה טריפה מאי פדיון שייך אלא ש"מ לנהרג אתא קרא וטריפה שחי לאחר ל' חייב בפדיון ובאמת לא זכותי לעמוד ע"ד ר"ת בענין זה למה יהא ב' ראשים חייב בפדיון וצ"ע:

ע' נ"י יישוב למה כ' פדה תפדה ובאמת פ"ק דקידושין ילפי' מפדה תפדה דחייב לפדות עצמו. ועכ"פ יוצא ליהרג נקט נ"י אגב שיטפא דל"ש כאן כ"א גוסס. ונחלקו נ"י והרא"ש אי גם למ"ד טריפה חיה פטור מפדיון ולנ"י חייב ואולי ס"ל דההוא סבא דמנחות טריפה חיה ס"ל ומיושב קושיותן וצ"ע:

י"ב ע"א רש"י ד"ה אבל לא מה שטען ובזה מפ' הראש ד' הירושלמי דבגדי שבת שמין והנ"י בשם הרמה כ' משום דזכו בהן ואין לבע"ח מהם כלום וכ"כ הרמב"ם משום שזכו ומ"מ הביא ד' הירשלמי וצ"ע:

תוס' ד"ה מכר לו עבדי' עיי' רש"א וי"ל כוונת תוס' דהו"ל לחלק בעבדי' בין כפות דמשתמר לדעתו לאינו כפות:

תוס' ד"ה במטלטלין לא קנה עבדי' אולי במטלטלים שעל גופו מיירי דאל"כ פשיטא:

דכ"ע עבדא כמקרקעי ל"ד דברייי דפרוזבל ע"כ פליג אבל ללי"ב א"ש וז"נ סברת ר"נ דקרי לה טועה בדבר משנה דאי הוה פלוגתא דתנאי שוב לא הוה כ"א טועה בשיקול הדעת:

ע"ב רש"י ד"ה מאן תנא שור שלמי' כוונת רש"י דאף דלמסקנא מודה ר"י הגלילי בבכור נמצא דגם בנכסי' שאין בהם מעילה אין שייך ניזקין מ"מ תנא נקט מעילה ולא נקט הקדש להוציא שלמים:

רש"י ד"ה מחיים שאחריות היא עליו ויל"ד אי מטעם אחריות אתא עלה ה"ה ק"ק באומר הרי עלי עולה יש עליו אחריות וכדס"ל לר"ש דבאחריות תליא מלתא וגם מה הביא

לרש"י לפ' כן הרי מחיים ל"ש משלחן גבוה זכו וצע"ג: י"ג ע"א רש"י ד"ה תם חי והלוקח ימתין נ' משום מקדשין בו אשה כ' רש"י כן דחשיב כסף כשתמתין עד שיפול בו מים: רש"י ד"ה את אשה ד' רש"י צריכין ביאר ועוררני תלמיד אחד דק' לרש"י למה לא מחלק גם כאן בין תם לבעל מום ופי' רש"י דמיירי בבכור של כהן עצמו דמשעה ראשונה ממונא הוה:

ע"ב גמ' תנא והדר מפ' פי' דס"ד דה"ה גוי שהזיק של ישראל פטור דרעהו כתיב וכמו שהקשו שרי רומי לקמן פ' שור שנגח מפ' לן תנא דלא היא: שנים רודפין אחר א' כ' שור של אחד פי' דלא תימא בשנים שרדפו אחר שנים והזיקו שני' וודאי אמרי' דכל א' הזיק לא' לא כן כ"א אחר של אחד ואפי' הם אלף לא מפקי' ממונא מספיקי':

והק' חי' רשב"א פשיטא ומאי קמ"ל ונ' דהרבותא בא' תם א' מועד דלרב אחא דאזל בתר אומדנא תלי, במועד קמ"ל דלא כרב אחא:

גמ' נגח ואח"כ הקדיש יל"ד הקדיש מאן דכר כאן שמי' וא ואולי בא רבינא ליישב ד' רבא לעיל שפי' דין מעילה והק' התו"ח הא תנן בהדי' ומתרץ דהכא בנגח ואח"כ הקדיש גת: וע' בתו"ח דד' הטור דמ"מ מיירי בזכה בו אחר ומיושב קו' הלח"מ לזה פסק הרמב' כל הב' תי' מאחר דגם לתי' רבינא מיירי בזכה בו אחר: רש"י ד"ה להועד ויל"ד כיון דמגם בעלי' יומת יליף מהתם הו"ל להש"ס להק' ולא מוהשור יסקל וצ"ל דהתם בידי שמים קאי ול"ש גמר דין ומ"מ נ' דמה"ט נאדי תוס' מפי' רש"י ומפ' דמוהועד לחוד יליף אלא דסמוך או השור יסקל והמק' לא אסיק הכי אדעתי':

רש"י ד"ה כולא בעי לשלומי דשואל חייב באונסי ולעיל לא אצטריך לפ' כן דכולה נכנסו תחת הבעלי' והך קו' באמת אשואל לחוד קאי ועי' תו"ח: משונה קרן ע' נ"י מה שפי' ורש"י לא ניחא לי' לפ' כן משום דגם לרבנן נקט הש"ס הך לישנא דמשונה קרן ולפי' רש"י ניחא:

רש"י ד"ה אין אומרים תצא פרה בטלית ד' תוס' ושאר מפ' דכוונת רש"י דיצא היזק זה בזה אבל ל' רש"י שכ' יטול את הפרה שהזיקה ל"מ כן כ"א ע"ד שפי' ר"ת דאי או קתני אלא שלא הזכיר רש"י מטלית מאומה ואמנם כפשוטו ד' רש"י תמוהים הרי בשור תם דכתיב בהדיא ומכרו את השור החי וחצי לא מ' לן למימר כפשוטו ברגל מה"ית ועוד הא ביאר הכ' מיטב שדהו ישלם ולא השור שהזיק ונ' ד' רש"י דלהכי נקט תנא פרה שהזיקה טלית דס"ד מיטב שדהו דכ' ברגל היינו בנזקי שדה וכרם העומדים ליקצר וליבצר וכיון דמשלם לי' היזיקו ושפיר דמי אבל גבי טלית א"נ משלם לי' היזיקה לא ניחא לי' למלבש טלית קרוע וס"ד דיתפוש הפרה עד דזבין לי' טלית חדש ואמנם כהא מבור ילפי' דאמרה

תורה והמת יהיה לו שהבעלי' מטפלי' בנבילה אלמא אפי' נבילה מחשב לי' בדמי הנזק והשתא תנא סיפח לגלוי רישא כי היכי דטלית שהזיקה פרה דהיינו בור ע"כ א"צ ליקנות לו פרה אחרת דכ' והמת יהיה לו ה"ה ברגל דהיינו פרה שהזיקה טלית דינא הכי ועד"ז מיושבין כל קו' תוס' אלא דצריך למחוק בד' רש"י תיבות ומי שהזיק את חבירו יותר ישלם דזה שהביא התוס' לפ' כן בד' רש"י וד' ס"א דמחקי לי' היינו כדפי':

תוס' ד"ה דבר השוה כל כסף ונ' דרש"י יישב קו' זאת שכ' שאפי' קנאן ביותר מדמיהן שתות קנה ואין מחזיר אונאה גילה לן רש"י בזה דעתו דלענין ביטול מקח בפלגא שוה קרקעות למטלטלי' אבל התם טעמא משום מקח טעות ואין זה ענין לאונאה ואונאה היינו דהמקח קיים אלא שמחזיר האונאה וזה לא מצינו בקרקעות:

הרי עבדי' ושטרות הנה לד' הרי"ף דס"ל דמדאורייי' ליכא מכירת שטרות כלל ע"כ גם באונאה שטרות ל"ד כמ"ש תוס' לענין קנין כסף:

רש"י ד"ה ביתמי בסו"ד דלמא לאחר מיתת אביהם קנאים ויל"ד א"כ כי איכא סהדי שקנאים אביהם מחיים גבי מיתמי ואמאי פליג ר"ע בפ' הכותב גבי פקדון ביד אחרי' ותו למה לא מפ' רש"י דלמא במתנה נתנם אביהם להם מחיים ועשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה הימנו ונ' דרש"י בא ליישב אליבא דר"ט דס"ל דדווקא פקדון ביד אחרים ב"ח גובה הימנו אבל לא ביד יתמי וטעמא מאי א"וו ר"ט ס"ל דהא דמטלטלי' דיתמי לא משתעבדו משום דיכולי' לטעון לאחר מיתת אביהם וביד אחרי' ל"ש זה ובאמת לר"ט מהני סהדי כה"ג לאפוקי מיתמי:

רש"י ד"ה ש"מ והא קיי"ל דאתי מלוה יל"ד מאי והא קיי"ל דאי לא טריף שטרא מאי אהניא ונ' דק' לי' לרש"י מאי קו' משטר התם משום דכתיבא אחריות נכסים הוא והו"ל כאלו קנאן המלוה והיינו דכ' רש"י וקיי"ל דאפי' לא כ' אחריות נכסים טורף דאחריות ט"ס היא מ"ש הכא:

תוס' ד"ה פרט לב"ד הדיוטת ע' ברא"ש ונ' דה"ק דווקא בניזקין בעי' מומחי' אבל בהודאות והלואות לא בעי' משום נעילת דלת:

תוס' ד"ה אלא אמנם ק' למסקנא ל"ל הך דפ' מרובה השתא מודה ואח"כ באו עדים פטור לא באו עדי' לא כ"ש וצ"ל לד' תוס' דבתר דתנן תרי זמנין הוא ידעי' דחדא לאח"כ בעי עדי':

ט"ו ע"א גמרא משום דאין לו יחס תימא מה ענין יחס לעדות ולהחולקי' על הרמב"ם וס"ל עדות בשטר דאוריי' וע"כ חותם שמו ושם אביו וכיון דאב אין לו פסול ושוב לא

התירה לו תורה על פיו דאתא לאחתומי בשטרא אבל להרמב"ם קשה דס"ל דכל עדות בשטר לאו דאורייתא ק':

רש"י ד"ה ממונא דאי מודה מקמי דאתי סהדי ולכאורה אי מודה לחוד הוה סגי ואמנם נ' דמ' לרש"י דכולא סוגי' פשיטא לן דממונא חומרא הוה אבל אי ס"ד דמודה ואח"כ באו עדים חייב משכחת לה אפכא דאי ממונא וודאי לא יודה דהרי משלם וכיון דמכחש סובר הניזק אולי אומר האמת ושור אחר הזיק אבל אי קנסא מודה ולא ישלם וכיון דהוא מודה יבקש הניזק אחר עדי' ויחייבו לשלם א"וו סוגין כמ"ד הודה ואח"כ באו עדים פטור: קנסא דסתם שוורים בחזקת שימור וכ"ת א"כ אמאי קנסי' לי' דלא הו"ל למסמך ארובא דאין הולכין בממון אחר הרוב:

תוס' ד"ה הא מני וא"ת נר' דאי הוה מוקי לה כר"ע ע"כ מ"ד ממונא דשקלי' כאן אליבי' כרבה ס"ל ובהא לא ניחא להש"ס:

גמ' לא במועד וכ"ת מאי קמ"ל דלא נימא כופרא כפרה והוה כעין קנס: ע"ב גמ' כולא במועד וקמ"ל לאפוקי מר"י הגלילי דס"ל דגם תם משלם ח"נ: תיובתא והל' נ' דהא דלא משני הש"ס הכי היינו משום דע"כ מוקי לה דלא כר"י הגלילי כסומכוס ודלא קיי"ל כתרווייי' קיי"ל הכי:

גמ' ומשמתינן לי' ע' ברא"ש ד' צ"ע דהיינו פלוגתא דר"מ ור"י דר"א לחוד ס"ל אין שימור אלא סכין וקיי"ל כר"י:

צ"ע למאי הל' מייתי הרי"ף ד' הירושלמי דאתיין כמ"ד ממונא:

הדרן עלך פ' ארבעה אבות בעור צור מגן אבות ונתחיל לבאר פרק כיצד הרגיל בעזר מעוז לעמו ומגדל:

אר"א ל"ש י"לד למאי דמסייע המק' מבריית' א"כ גם באדם ובהמה דינא הכי ואמאי נקט ר"א סכין ונ' דאדם אינו חייב אלא אם הזיק בעלמא אבל אם המית השור במיתה והבעלים פטורין ול"מ למנקט אדם ואי הוה נקט בהמה הו"א למעוטי אדם לכך לא נקט כ"א פכים:

בדי גורותיו ע' רש"א היכי הוה המק' מפ' לקרא אבל ממחנק לבאותיו קשה דע"כ הוא בשביל לבאותיו ונ' דקושי' המק' היה תרתי ל"ל אלא ש"מ בדי גורותיו ר"ל די לגורותיו אבל לא בשביל גורותיו ושני דהך לבאותיו לאו היינו גוריו שנקראו ג"כ לביאה והיינו בשביל לבאותיו. וימלא טרף גוריו מ' לי' להמק' דלא תחלק שמואל בין טרף ואכל לטרף והניח דאל"כ לפלוג בטרף לחוד ולמסקנא צ"ל דשמואל דרס רלה לאשמעי' ולעולם טרף ואכל דווקא קאמר שמואל אבל להניח מודה:

מנא ידעי' ועוד ק' מאי ועוד ונ' די"ל דה"פ אורחא שלא לאכול ואם אכל נמלך הוא אא"כ גם בדשמואל נימא הכי:

גמ' מאי מן העליי' אף דידע דר"ל מגופו כמו שפירשו במתני' מ"מ מקשה דהו"ל למתני מכיסו מאי מן העליי' ומשני דלגבות מן העידית קאמר: תוס' ד"ה שחשדוהו מזונה עיי' תו"ח ויע"ל דאי לאו דכהן הוה דלמא נשא לו ע"ד שאמר ה' להושע קח לך את גמר. והנה הריף הביא הא דהושיבו ישיבה על קברו ולד' הרמ"ה א"ש דאשמעינן דא"צ ריחוק ד"א משום דלכבוד שכבא לא שייך לועג לרש ואמנם למאי שכ' תוס' דדווקא חזקי' ליכא בלא"ה למגמר מנה:

כ' רש"י בגמ' פריך היינו רגל רצה רש"י לדחות בזה פי' התוס' דרישא וסיפא חדא הוא ותוס' יישבו זאת ואמנם רש"י הוסיף עוד משום די"ל דמסיפא ה"ק דהא דבהמה מועדת דווקא אם תלך כדרכה גסה כי דרכה ודקה כי דרכה אא"כ הו"ל לש"ס לשנויי הכא:

ובענין קו' תוס' רישא מאי קמ"ל י"ל דאי ממתני' דלעיל הו"א הא דקתני לעיל מועדת דרך הליכה ה"ק אפי' דרך הילוכה הוה מועדת דלא תימא איהו הוא דקאפשע שהניח חפצים בתוך ההלוך קמ"ל כיון דבחצר הניזק מיירי בהמת חבירו מאי עבדתה תמן ולעולם נימא דכ"ש שלא כדרך הילוכה דהוה מועדת להכי הדר ותני כיצד הרגל מועדת כל רגל דקרא במאי ארי' לשבר דרך הילוכה ואידך תולדות הוה:

י"ז ע"ב דחיה בכלל בהמה אף דבכל התורה אמרי' הכי ס"ד דווקא היכא דכ' בהמה אבל כאן דכ' בעירה אימא לא הוה בכלל קמ"ל:

תוס' ד"ה חמור במשאו י"ל דרישא בבהמה העומדת למלאכה ואם מנוח עלי' משא אינה יכולה לסבול ופשעה ומזיקה אבל חמור עומד למשא לא קמ"ל דל"ש:

תוס' ד"ה היתה מבעטת אגב דשוה י"ל דשוה דאשמעי' תרוויי מגופו ולא מן העליי' ומ"מ ליכא למפשט בעיא דרבא דלמא דתרוויי' ממונא בא לאשמעי' וכמ"ד הכי ועי' וחי' רשב"א:

התרנגולים מועדין להלך כדרכן נ' דבא לאשמעי' דהיו מפריחין ושברו את הכלים מקרי כדרכן וכ"כ רש"י לקמן:

י"ה ע"א בעי רבא ח"נ צרורות מן העליי' משלם וכו' יל"ד דבפ"ק גבי פלוגתא אי פ"נ קנסא או ממונא פשיטא להש"ס דח"נ צרורות ממונא היא ומ"ש דהכא מס' לי' ונ' משום דבתשלומי מן העליי' כ' שור תחת השור מ' משום דמשלם כולא נזק משלם מן העליי' והן הן ד' הש"ס דל"מ ח"נ מן העליי' ואמנם להיפך ג"כ לא מצינו במועד כי אורחי' דמשלם מגופו: ותני עלה יל"ד מדוע לא תניא הך בריי' אמתני' דידן ונ' דאמתני' פשיטא

לתוספתא דמשלם מגופו דלא מצינו ח"נ מן העליי' ואמנם לקמן כייל תנא חררה עם גדיש ס"ד תרוויי' מן העליי' קמ"ל:

ע"ב או דלמא תולדה דרגל היא י"ל הכוונה דהרי קמ"ל ח"נ צרורות ממונא הוא ש"מ תולדה דרגל הוא ול"ש העדאה. וע' רש"א כוונתו לד' תוס' דל' זה מ' דבשלא שינוי מיירי ואמנם לקמן כדמק' והא משונה הוה וק' א"כ גם דרבא לא תפשוט רמז רש"י דגם בשינוי מיירי רבא וכמסקנת ד' תוס' דרבא לב' צדדי' מבעי' לי':

הא דמק' שוב מהידוש אף דכבר שנינן לעיל דפליגי בדסמכוס היינו דל' אינו מועד וה"ז מועד ק' לי' א"וו דר"ל אין כאן דין מועד ולבתר דמשני צ"ל דר"ל דאין משלם מן העליי' וס"ל הא בהא תליי' למ"ד ח"נ מגופו משלם:

בתר גופן גרירן קמ"ל יל"ד אמאי לא קאמר דהיינו פלוגתיי' אי בתר גופן גרירן או לא ואולי משום דרבא קאמר לעיל כל שבזב טמא משלם נ"ש ומעיינות בזב טמא ובשלמא אי בהמה לאו בתר גופן גרירן שפיר אבל אי גם בבהמה אמרי' הכא הו"ל רבא כתנאי:

מסתברא תולדה נ' דמשו"ה מסתברא משום דקיי"ל פ"נ קנסא ופ"נ צרורות ממונא:

י"ט ע"א מאי לאו עומדת בר"הר והתיזה בר"הר ע' רש"י שהאהך בזה ואולי ק' לי' דלמא הך בריי' סומכס היא ור"ז דאמר מסתברא תולדה דרגל לרבנן קאמר וה"ק אי ס"ד דיש לדמות לקרן וא"כ בר"הר ג"כ חייב ח"נ וק"ו ברשות הניזק והל"מ ברשות הניזק לח"נ למה לי אלא ש"מ תולדה דרגל הוא ובר"הר פטור וכ"ז לרבנן אבל לסמכוס דלית לי' הל"מ לצרורות י"ל דגם בר"הר משלם ח"נ ע"ז השיב רש"י דכל ספיקו של ר' ירמי' לא היה אלא משום דמשלם ח"נ עשאה תורה מרגל קרן אבל לסומכוס פשיטא דלא דמי לקרן וכעין שאמר רבא לעיל:

וע' בראש דפשיטא לי' דס"ס לא מהני נגד תפיסה מ' דס"ל ג"כ ס"ס לא עדיף מרוב וכי היכי דברוב אין מוציאין מיד המוחזק ה"נ בס"ס: ע"ב תוס' ד"ה אבל קשרו אדם נ' כוונתם דאי הוה קשרו דווקא הו"ל תולדה דאש כמ"ש תוס' לקמן ואפי' בהדי דאזיל חייב אבל מדאמרי' דאפי' לא אצנעי ג"כ חייב א"כ אין זה דומה לאבנו סכינו ומשאו שהניחן דמעשה מיהא עביד שהניחן שם וא"כ ע"כ מטעם בור מיחייב וממילא דווקא בתר דנייח:

אבל בראש מ' דאפי' בלא אצנעיי לחוד דמי לאבנו סכינו ומשאו ונ' דהראש היה מפ' שהניחם בראש גגו שהיו מונחי' שם ולא הצניעם וצ"ע:

כ' ע"א ואזדי לטעמיה נ' דהיינו בס"ד אבל למאי דמסיק דר"י אית לי' דר"ל ל"ש ואזדי לטעמיה והנה הרמב' אף דלא פסק כר"ל בפרות כ"א כרבא מ"מ מייתי ד' הש"ס כאן

דעביד אינש דמנח גלימא וה"ט דהא דלא קיי"ל כר"ל משום דרבא דלאוזוקי לית לי' רשיתא ומ"מ שפיר קיי"ל דכל השנה ובא אחר ושונה פטור ושפיר אצטריך הא דעביד אינש דמנח גלימי': דמי עמיר נ' לכאורה דהיינו פלוגתיי' מ"ד עמיר ס"ל בתר מזיק אזלינן ואיהו לא הוה יהיב לה כ"א עמור ומ"ד דמי שעורי' משלמת קתני דמאחר דהוה תולדה דקרן מגופה משתלמת והבהמה הרי נהנית יותר משעורי' ומ"מ נהי דנהני' יותר אינה נהנות לפי שער שבשוק. וזה מבואר בלפיכך דקאמר תנא בתרא דמאחר דבבהמה אמדי' הבהמה לא נהנית ממאכל רע ולפי"ז לבריי' קמייתא דאזלא בתר מזיק ומזיק גם במאכל רע והנה דמ"מ מלאה גרוגנה ואילו דגם תנא קמא אזיל בתר בהמה אלא דס"ל דהבהמה אינה נהנית שעורי' יותר מעמיר:

כ' ע"א אעפ"י שאינה רגיל ע' נ"י וי"ל דברגיל גם תנא דבריי' קמייתא מודה וא"כ ד' הרמב' פשיטא וה"ק ברגיל בשעורי' משלם דמי שעורי' לכ"ע ובאינו הגין הו"ל ספיקא דדינא כמ"ש ה"ה ומשלם מס' רק דמי עמיר: מאכל רע הוסיף רש"י כל מאכל ר"ל דגם בחטין ה"ט משום דהוה מאכל רע אלא שפרט חטין להשמיענו דחטין הוה מאכל רע וכן ביאר הרמב' ג"כ: וכ' רש"י בר"הר דווקא פטורה אבל בחצר הניזק דהו"ל שן חייב אהכל: כ"א ע"א גמ' דשבקו' רחבה ואזלא בצידי רחבה י"ל דאם מתחלה אזלא בצידי רחבה לא הוה שינוי לד' רש"י וי"ל דזה ענין הפלוגתא למאן דמתני לה באפי נפשה דטעמא דרב אי כשמואל לפלוג מתני' בדידה בצידה רחבה אי שבקא או לאו וא"כ מוכח חילוק הנ"ל אף לשמואל אבל למאן דמתני באפי נפשה לא מחלק ובמתני' תרוויי' שוין דמיירי בשבקא:

ע"ב מה שנהני' אין נ' משום דלפעמי' מה שנהני' מרובה דהו"ל זו שלישי' שער השיק כמ"ש רש"א וגם לענין מודה בקנס וי"ל דמה שנהני' לחומרא נקט אבל ברחבה ג"כ נקט מה שנהני' מפעם וודאי לקולא קאמר:

תנן הכלב שנטל חררה תוכן קו' הש"ס לפי היוצא מד' רש"י עד"ז דלר"ל דלית לי' חציו א"כ אם חייב מ"מ על הגדיש צ"ל דמאחר דכלבו גרם הכל הו"ל החררה גם הגחלי' שעל החררה של בעל הכלב ונ"ש הו"ל לשלומי ואי אמרת דלא מקרי ממונא אפי' מח"נ ליפטר וע"ז משני לעולם כשלו הוה ומיירי דאדיי אדויי ומשו"ה הו"ל צרורות:

ור' יוחנן יל"ד מאי ק' לי' דקאמר ור' יוחנן וצ"ל דהכי ק' לי' בשלמא לר"ל גדיש דמתני' היינו מקום גחלת אלא לר"י אמאי לא תנן מקום גחלת ומשני דלר"י הרי הוא בכלל חררה: כ"ב ע"ב תוס' ד"ה ועל הגדיש כוונת דברי' דוודאי שכיח על החררה גחלת אבל גחלת ע"כ אינו מדליק מדלא הזכירו בין ר"ל בין ר"י לקמן גחלת: תוס' ד"ה ממונא אית בי'

ממשא כוונת דברי' דבבור רק משום ממון חייב שקראו הכ' בעל הבור ואי בעי' ממשו אמאי חייב אהבלו:

באו"ד דע"י כריית הבור וק' אפתיחה עכ"פ משום מאי חייב וצ"ל דלמא פתיחה מיירי בבור שברשותו והפקיר רשותו ולא בור דאז גם לרב חייב אחבטה ועי' בחי' רשב"א:

בסוה"ד אבל יש חץ כוונת תוס' בזה דמ"מ יק' לר"י דס"ד למה לא בעי ממונא כיון דחץ ג"כ ממונא הוה וע"ז משני תוס' דאיכא בחץ גווני דליכא כלל ממונא ומשם היא דיליף ר"י:

ע"ב תוס' ד"ה וגדי כפות בסו"הד הו"מ למימר ולטעמך ע' בחי' רשב"א דע"כ הו"מ למימר וליטעמיך מטעם אחר:

רש"י ד"ה זאת אלמא לאו שינוי יל"ד דלמא לעולם הוה שינוי ומתני' ר"ט דאמר משונה קרן בחצר הניזק וצ"ל דל"מ לי דליהוי סתמא כר"ט דלא קיי"ל כוותי':

גמ' שנתחככה בכותל וק' הא וביער כ' י"ל מה ביער להנאתו אף כל להנאתו לא זולת:

כ"ג ע"א תוס' ד"ה כששימר גחלתו בסו"ד ובתי' תוס' זה מיושבי ב' קו' של חי' רשב"א חדא טורח נעילה ל"ל כיון דסתם דלתות חתורות ותו דאמאי לא מחייב מ"מ ולמ"ש תוס' א"ש כיון דנטר כדנטרי אינשי שוב פטור והיינו דווקא אי נעל דנטר כדנטרי אינשא:

ע"ב תוס' ד"ה יכלו למימר אפשר דק' לי' לאביי מ"ט לא יבקש ר"י תשלומין מניי' ש"מ גברא אלמי נינהו ולא רצה להיות לו עסק עמהם. א"נ סבר אביי ר"י לא יבקש תשלומין משום דאיהו ג"כ פשע דלא עבד גדירא וא"ל א"כ גם הם יאמרו זה ולא יקבלו ההתראה:

רש"י ד"ה מתרתן כ' רש"י בר"ה ר"ל מדלא מגבי' מניי' ש"מ בר"הר הוה ומשום קרן ולא מגבי' כ"א פ"נ וקנסא הוה ולא מגבי' בבבל ותו' יישבו בענין אחר ואמנם מהכי נ' דדייק הרמב' דמיירי דאכתי לא אפסדי וכ' הכ"מ אינו יודע מניין לו ולמ"ש א"ש דשבק ר"י ענין תשלומין: יתני' איזו תם ע' נ"י ולי נ' דהא דתנן מועד משיעידו בו ג' ימים הוה פי' לאיזו תם ולאיזו מועד דמידעינן מועד ידעי' תם ממילא ובתר ה"ק ומועד נעשה תם משיחזור בו:

וג' דפלוגתת ר"מ ור"י כל חד כטמעי' דלר"מ דקאמר אפי' ג"פ ביום א' אין לומר דאם ראה שוורי' באותו יום ג"פ ולא נגח הוה תם דאטו כל יומא לנגח וליזל והוצרך ר"מ לומר כל שהתנוקות וכו' אבל לר"י דאמר ג"פ גם תם נעשה שוב אם לא נגח ג' ימים. ויל"ע מנ"ל דמועד חוזר ונעשה תם ונ' דיל"ד מאחר דבשור שהרג את האדם כ' ואם שור נגח הוא מתמול שלשום וידעי' מה היא שור נגח שיהיה די בשור למכתב ואם שור נגח הוא

מתמול שלשום ל"ל אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט כ"א דבשור שהרג אדם אינו חוזר ונעשה מועד אבל בהרג שור חוזר ונעשה מועד:
כ"ד ע"א מתמול תרי פי' דתמול היינו תמול לחוד אבל מתמול מ' מתמול עד היום והיינו תרי:
גמ' צייעודא תורא או לייעודא גברא י"ל דמבעי' לי' מ"ט דר' דמודה בשור המועד דבעי' שלש פעמים אם הטעם דהכא בלייעדא גברא תליא מלתא ומה"ט בעי' ג' התראות או דלמא לייעודא תורא סגי ואפ"ה מודה משום דכ' קראי כמ"ש תוס':
תוס' ד"ה השתא ע' מהר"ם לובלין וי"ל דק' להו לתוס' למה קיצר הש"ס ולא קאמר בהדיא דמשלם פ"נ ממונא:
גמ' והוא פטור ע' רש"י נ' דתנא אשמעי' דס"ד כיון דעכ"פ התרו בו ג' התראות יהא חייב לשלם נזק שלם קמ"ל כיון דשקר היו התראות הוא פטור: גמ' וע"ז נאמר ועשיתם לו ע' תו"ח וי"ל דה"פ דיל"ד למה נקט קרא כולא פרשה בל' יחיד הרי ע"א אין נעשה זומם אלא ע"כ קרא אשמעי' דאפי' העדים ג' כתות אינם נחשבים אלא לכת אחת ובעי' שיזמו כלם:
ע"ב תוס' ד"ה לימרו ה"ה דהו"מ למפרך י"ל משום דידע דמבתראי אפי' אי לייעודא תורא מבתראי לא א"ש לכך נקט מקמאי:
גמ' אימא פטור אף משסה ע' חי' רשב"א ומ"מ ק' לימא פטור אף בעל הכלב כד' המק' דמשסה וודאי פטור ונ' דמדלא נקט תנא כלב שסיסוהו פטור כ"א המשסה פטור ע"כ פטור אנושא המאמר קאי דהיינו דמשסה ואיבעית למימר תרוויי' פטורין ע"כ צ"ל דבעל הכלב וודאי פטור אבל אף המשסה פטור: מתני' שור המזיק ברשות הניזק כיצד נגח וכו' יל"ד למאי נ"מ הפסיק בהני עניני בנתים דהרי כבר תנן לעיל כל הני מילי בכלל קרן ונ' משום דר"ט לא הזכיר כ"א קרן וס"ד דבקרן הוא דמחייב ר"ט נ"ש ברשות הניזק להכי הדר תני דל"ש קרן ל"ש שאר ניזקין והטעם דקרן דווקא במועד כתיב ואם שור נגח הוא אבל בתם לא כ' יגח כ"א יגיף ובכלל נגיפה הכל בכלל:
ומה במקום יל"ד מאי בעי ר"ט באריכות זה ולא אמר בקיצור ומה שן ורגל שפטורין וכו' ונ' דר"ט ידע דטעמי' דרבנן דלעולם אין תם משלם נ"ש אלא דשן ורגל מועדת מתחלתן וא"כ בקרן ברשות הניזק דל"ש זה אינו משלם נ"ש ולהכי קאמר ר"ט דלא זה הטעם כ"א הא דחייבה תורה בשן ורגל ברשות הניזק נ"ש הטעם דתורך ברשותי מאי בעי ומכ"ש דשייך זה בקרן דחייבתו תורה אפי' בר"הר:

כ"ה ע"א תוס' ד"ה ק"ו לשכינה אולי דאו"א בגוף הוא דנשתפו אבל לא בנשמה והקב"ה שותף בין בגוף בין בנשמה:

ע"ב תוס' ד"ה אמר קרא וכבסתם סו"ד צריכין ביאור וה"פ הך דרשא דוכבסתם הו"ל דרשא גמורה הגזי"ש משרץ למת ואל"ה לא הוה שייך בזה דמפריך ק"ו דלא כ' קרא בהדיא ואף דגזי"ש זאת ג"כ סמוכה על ה"ו ק"ו דשרץ מ"מ מדגלי לן גזי"ש להקיש מת לשרץ גלי לן ג"כ דהאי ק"ו דשרץ מעליא הוא:

כ"ו ע"א גמ' ולא תהא שן ורגל חייבת ברשות הניזק אלא ח"נ יל"ד מה לקרן שהוא תם משא"כ בשן ורגל שהן מועדין ויש מזה שוב ראיה למה שאמרנו לעיל דהא גופא ק' מאי טעמא דשן ורגל משום תורך ברשותי מאי בעי ומ"מ בר"הר משלם ח"נ בק"ו מקרן דשייך ג"כ תורך ברשותי ומ"מ אינו משלם כ"א ח"נ:

אמר קרא יחצון עיי' רש"י ואולי י"ל דכולי קרא מיותר דהרי אפי' במועד שהוא חמור אמרה תורה והמת יהיה לו לניזק דאפי' פחת נבילה דניזק תם לא כ"ש אלא ש"מ לדרשא אתי:

רש"י ד"ה ויהא אדם פשיטא לי' לרש"י דהיכי דמיחייב מיתה או גלות אין כאן כופר ומ"מ יל"ד למה לא מוקי לה רש"י בהרגו בשוגג דרך עלייה ונ' דהתורה אמרה וגם בעליו יומת ואח"כ ואם כופר מבואר דכופר זה לפטרו ממיתה בידי שמים אתא ובדרך עליי' דאפי' מגלות פטרו תורה מכ"ש דאינו חייב מיתה בידי שמים. וע"ד שטת רש"י כאן מבואר דלא כמ"ש רש"א במ' מכות דהא דאין עונשין מן הדין הטעם דלמא אדרבא כיון שענין הזה חמור לא סגי לי' בעונש זה הרי הכא ג"כ יש לומר עד"ז אין עונשין מן הדין כיון שחייב מיתה לשמים אמנם לפי' תוס' א"ש:

תוס' ד"ה ויהא אדם ס"ל לתוס' דאף דכ' ולא תקחו כפר מ"מ כפר דפ"נ מלתא אחריתי ומקלב"ת ל"ק להו ג"כ דפלגי נזקי שאני:

וכ' רש"א על סו"ד תוס' דברי' מעורבבין דמה ק' להו מחזקיה ונ' כוונת דבריו דבשוגג וודאי דסגי בגלות וא"כ לחזקי' נילף מזיד משוגג דהרי לא חלקת וע' בחי' רשב"א:

תוס' ד"ה אינו דין ע' ברש"א ולי אפשר כוונת דברי' מאחר דבשור הנסקל איירינן ה"ק דנילף שור הנסקל מאדם הנסקל ומ' להו דחייב גם בארבעה דברים כשם שרצונו להעלות עליו כפר לפי' התוס' וצ"ע:

תוס' ד"ה או דלמא בסו"הד וא"כ ק' כיון דמ"מ קיי"ל כופר ברגל מנ"ל ונ' דקו' זאת בא הרא"ש ליישבה ועיי"ש בביאורו במאי מס' להש"ס ובזה יסולק קו' רש"א בתוס' בד"ה

לאו משום דסבר דנימא אדם יוכיח כיון דע"כ אית לן דדשא דשייך ברגל כופר ואית לן דרשא דבאדם ל"ש כופר א"כ ל"ל שוב אדם יוכיח דמה לאדם שכן אינו בכופר:
ע"ב גמ' מלאכת מחשבת אסרה תורה יל"ד פשיטא ומאי קמ"ל ונ' דס"ד דתליא בפלוגתא דדבר שאין מתכוין אסור או מותר קמ"ל דהכא כ"ע מודו דלא מקרי' מלאכת מחשבת ועד"ז היה מבואר דלמאן דאסור דשא"מ ס"ל דהוה מלאכת מחשבת וא"כ ע"כ מדאורייי' אוסר ודלא כמו שצידדו תוס' ביומא דלר"י מדרבנן דווקא אסר:
רש"י ד"ה גלות נ' דהני תרי לישנא ברשי' פליגי בהני תרי פירושא שהביא רש"י בפ' משפטים שם לחד פירוש צדה מלשון צדה נפשי וזה ענין פי' הראשון כאן ובפי' השני אזיל למאן דמפ' מלשון צדה אורה וכן מבואר בד' רש"י וזה שהביא רש"י בפי' קמא קרא דכי יזיד לומר דמסתבר דצדה מל' צודה מדכתיב אחריו וכי יזיד:
רש"י ד"ה זרק כלי בעל הכלי משום דלא מפ' הש"ס דין הזורק כ' רש"י דקאי אבעל הכלי ועי' בראש:
כ"ז ע"א רש"י ד"ה דמי מזיק נ' דדווקא לריב"ז שייך הכא כופר אבל לרבנן דפטרוהו ממיתה גם מכופר פטור:
הדרן עלך פ' כיצד הרגל בעזר אהבתו עלינו דגל ונתחיל לבאר פ' המניח את הכד בעזר זן עמו ישראל במן כזרע גד:
רמאי נ"מ למקח וממכר הק' הרשב"א אכתי תלת זמני ל"ל לתנא לאשמעי' הא מלתא דאי בחדא זמנא הייתי אומר דמיירי דווקא היכי דרובא קרי לכדא חבותא והולכין אחר הרוב ואי בתרי זמני הייתי אומר דבפלגא ופלגא מיהת מיירי מתני' קמ"ל ג' זמני למימרא דאפי' במיעוט קרי לכדא חביתא תנן ואין הולכין בממון אחר הרוב:
והנה ד' תוס' דסוגיין אתא אפי' כרב ולא כן פי' רש"י לקמן ונ' ד' רש"י דלרב מוקמי' מתני' בפלגא ופלגא וקמ"ל דמרצה ע"מ אינו כרוב: וע"ד תי' התוס' ד"ה אין הולכין יש לעיין כיון דעכ"פ אפי' במיעוט דל"ש כמאן דליתא אזלי' בדי"נ אחר הרוב למה לא נילף די"מ בק"ו וכי חזקת ממון עדיף מחזקת חיים שיש לכ' איש ואיש וצ"ע:
ובסנהדרין תי' תוס' דרוב דרודיא הוה רוב גרוע נ' פי' דברי' דלגבי לוקח רובא לרדיא זבני אבל רוב מוכרי' שמביאין בהמות למכור רובן לנכסתא דמטעם דלא אהני רדוא מוכרין אותו אלא דק' משמעתין דאמרי ג"כ אין הולכין וצ"ל דהכא מיירי שהדמי' מסייעין כמ"ש תוס' לעיל ומיושב קו' תוס' לעיל לשמואל למה נקט הדמים מסייעין דהכא שאני דהוה רוב מעלייא ואי לאו דדמי' מסייעי' היינו הולכין אחר הרוב:

ל' ע"א מתני' השופך לכאורה מאי קמ"ל למה יהא פטור. ולמאי דמוקמי' לה בימות הגשמי' א"ש דהא אתא לאשמעי' אף דשופך ברשות מ"מ חייב: והנ"י הק' ליתנו בימות הגשמי' ותי' דס"ד בימות החמה אפי' בלא נתכוין חייב וצ"ע דלכאורה הך דהשופך מיירי בימות הגשמי' ומתני' קמא בימות החמה והתם באמת נשברה כדי תנן בלא נתכוין. ובעיקר הקו' לכאורה אי לא תנן אלא חדא הוה מוקמי' לה בימות החמה:

מתני' המוציא תבנו וקשו למאי דמוקי רב אשי דווקא תבנו וקשו וודאי א"ש דלא נקט זבלו וגם לר"נ י"ל דנקט לה דנדע דמיירי שלא בשעת הוצאת זבלים ואמנם בלא"ה א"ש דנקט הכי משום כל הקודם בהן זכה משא"כ בזבל: והק' התו"ח למסקנא דר"י פוטר ברשות ב"ד אמאי קאמר בנר חנכה ברשות מצוה ותי' דר"י בזבל הוא דפוטר משום דע"מ כן הנחיל יהושע וק' א"כ היאיך קאמר אביי ר"י ורשב"ג אמרו דבר אחד בב"מ שם הרי ר"י בזבל דווקא קפטר ונ' דג' מחלוקת בדבר ר"י פוטר בזבל משום ע"מ כן הנחיל יהושע לא זולת ורשב"ג לית לי' ע"מ כן פוטר ואמנם בעלמא רשות ב"ד פוטר מלבד זבל דחמיר ות"ק בב"מ שם ס"ל כר"י דרשות ב"ד אינו פוטר ובזבל לית לי' ע"מ כן הנחיל והשתא קאמר אביי דר"י ורשב"ג תרוויי' פליגא את"ק דב"מ וס"ל לא אשכחן רשות ב"ד דפוטר ותרוויי' ס"ל דיש רשות ב"ד דפוטר. ועד"ז מובנים ד' תוס' כאן שכ' לרשב"ג דב' עניני' יש כוונתם דזבל חמור משאר מתקן מלאכתו אלא דתנא דידן ור"י ס"ל ע"מ כן בזבל ורשב"ג הא לית לי' ע"מ כן ומחמיר מה"ט בזבל דווקא ובעלמא מהני רשות ב"ד:

והנה רש"י פי' בדרשב"ג ב' פי' ונ' דהרי"ף מפ' כפי' קמא דרשב"ג גופן בא להוסיף ומאחר דהרי"ף הביא המשנה כצורתה ולא מחלק בין גופן לשבחן לא אצטריך תו לאתויי דרשב"ג:

ע"ב קנסו גופן אטו שבחן נ' דשבחן מדינא אבד מידיה דהוה למנח תבן או קש בחצר חבירו שלא מדעתו לעשות זבל דהוה נותן לו דמי תבנו והזבל לעצמו ואמנם קדירה דבי שותפי לא קרירי ולא חמימא ואי אמרת דצריך לשלם לו דמי גופן יאמר כ"א לא ניחא לי דליקו בדינא ודייני וזעירא לית לי' קנסא כלל:

והנה נתקשו בתוס' למה לא מייתי הש"ס מרשב"ג דמתני' וצ"ע למה לא תי' כתי' רש"י בלישנא בתרא דבמקלקלין ברשות פליגי ונ' משום קו' דרשב"ג אדרשב"ג שק' לפי' זה מה"ט לא ניחא להו לתוס' בפי' זה אף כי תי' לעיל דיש עניני' שוני' תי' זה נ' להם דוחק: לזעירי וודאי תנאי ע' תוס' וצ"ע בנ"י שכ' דגם לענין שבחא אין מורין כן הדרא קו' תוס' לדוכתא:

והנה הכ"מ והלח"מ כ' דהרמב' ס"ל כרשי' במתני' וס"ל דהל' כרשב"ג במשנתינו וק' הא ר"ה אמר רב הל' ואין מורין כן וצ"ל דהרמב' פסק כרב אדא בר אהבה וצ"ע:
ר"א ע"א מתני' שני קדרין י"ל דלהכי נקט תנא שני קדרין שאומנותן א' וכ"א רץ אחר חבירו למען לא יפסיד אומנותו וס"ד דהשני ג"כ פשע בריצתו קמ"ל:
בעומד לפוש כ' רש"י דמשונה הוא ולכאורה לא היה צריך לכך דכיון דעומד לפוש ואינו טרוד הוה לי' להזהיר ואמנם ל' הגמ' מ' כד' רש"י שכ' לכתף אורחי' הוא ש"מ דלפוש לאו אורחא וכן צ"ל מדמק' הש"ס ליפלוג ולתני הרי הוצרך לומר מ"ט ברישא חייב ותני בסיפא משום דלא אמר עמוד אלא ש"מ דלפוש בלא"ה חייב משום דמשונה היא ובזה מיושב קו' הראש דמאי קמ"ל דבאמר עמוד דפטור דס"ד כיון דמשונה היא אפי' אמר עמוד חייב קמ"ל וכן מיושב קו' תוס' אמאי בעומד לפוש חייב ה"ט משום דמשונה הוא.
ומ"ש תוס' דניכר היא נ' כוונתם דהעומד לכתף היינו משום שהמשא הכביד לצד אחד וצריך לתקן ואמנם אם המשא מוטל כראוי ממילא ידעי' דעמד לפוש:
גמ' אע"ג דהזהירו הק' הרא"ש כמו כן פשיטא דפטור ונ' דאתי לאפיקו מדר"מ דאמר נתקל פושע ולדידי' לא מהני אמר עמוד והטעם דאם נתקל אנוס שפיר צריך השני לילך בנחת דלמא יתקל הראשון וכשהולך בנחת מהני א"ל עמוד אבל אי פושע הוא לא יעלה ע"ד השני שהראשון יפשע ויתקל והולך כדרכו ועד דאמר לי' עמוד כבר נתקל וא"ש דתנא דמתני' לא נקט ואם אמר לו עמוד משום דמתני' גם לר"מ מתני':
ע"ב מקלא דסמיותא ע' נ"י דגם לפי' הר"מ מיירי שהיה לו לעמוד וצ"ל שלא נפל לגמרי ואם היה מחזיק נפשו לא נפלו חביריו:
זה בא בחביתו נ' דנקט חביתו ולא נקט חבית דאפי' היה שכיר שנשא חבית חבירו הוא חייב בתשלומין כדאמרי' סוף האומנין והוא צריך לדין עם בעל הקורה. רש"י ופגעו זה בזה ר"ל דברישא מיירי שבאו נגד זה ובסיפא מיירי שהלכו זה אחר זה:
רש"י של שניהם רשות להלך נ' כוונתו דמתני' במקום שהיה אפשר לשנים להלך זה כנגד זה אבל אם היה מבוי קצר שלא היה אפשר לשניהם להלך מי שבא לבסוף חייב:
ויע"ל דנ"מ ביו"ט דחביות מותר במשא לצורך יו"ט וקורה של בנין אסור במשא דעד"ז מקרי בעל הקורה אין לו רשות להלך:
ל"ב ע"א בעי' מני' רבה בר נתן י"ל דרבה בר נתן בטרוד טרדא דמצוה מבעי לי' אי מ"מ אמרי' דאיבעי לי' לעייני והש"ס פשיט לי' מכ"ש מה במתני' פטור דלא הוה מצוה הכא לא כ"ש ורבא דחה באמת דבמתני' ע"כ הטעם משום דתרוויי' כהדדי נינהו וא"כ במקום מצוה עדן תיבעי ולא כדמ' מכל הפוסקים דהאבעי' נפשטא והא דלא פשיט מרץ

כמ"ש דהתם הריצה בעצמה המצוה אלא מר"י פוטר בנ"א הו"ל למפשט ואמנם רבא פ"ב דשבת דייק באמת מדר"י פוטר בנ"ח דנ"ח מצוה להניחה למטה מי' טפחים וא"כ י"ל הא דרבה גופא איבעי לי' א"נ אי ת"ק פליג אדר"י בנ"ח ועכ"פ מיושב בזה קו' התו"ח לעיל מאחר דלר"י ברשות ב"ד לחוד ג"כ פטור למה נקט ר"י בנ"ח בבריי' רשות מצוה דר"ל דמצוה להניחה למטה מי' וא"כ ברשות קעביד ולא איבעי' לי' לעיונו:

מה שהק' רש"א דלפי ד' תוס' דגם סיפא מיירי שנושא הקורה כשלדא א"כ מאי ראי' מייתי ממתני' לדר"ל י"ל דדווק' למסקנ' הוא דכ' תוס' כן אבל למאי דבעי לאתויי ראיה מסיפה טעמא דר"ל משום דכל המשנה ובא אחר ושינה פטור לא מפרשינן סיפא דמתני' בשלדא:

ע"ב תוס' ד"ה זה שלדעת בסו"ד הק' רש"א א"כ מאי כ"ש דקאמר לקמן ופי' רש"א כיון דחזיי' מאחר דמיירי בלא ראהו ואפשר דלד' תוס' הכ"ש היא משום דלא המציא עצמו משא"כ לקמן:

דטעי דיינא צ"ע א"כ השלוח אנוס הוא דלא עלי' רמיא והדיין הרי לא עשה מעשה ומי גולה:

גמ' איבעי לי' לאסוקו לכאורה משום דראה דאמדו אותו וע"כ טפי מדאמדו לי' וודאי מיית ואמנם מאחר דאומדין במכות הראויות להשתלש וא"כ עכ"פ פוחתין לו שליש מכות והוה סבר השליח ב"ד דשלשה אינו יכול ליסבול אבל א' סובל א"וו דבלא"ה הו"ל לאסוקי אדעתא דלמא לא סביל יותר: דסותר את כותלו נ' כוונת התרצן דסותרו לצידי ר"הר דלא שכיחי אינשי כ"כ והאבן ניתז למרחוק ומ"מ מק' דהו"ל לעיונו:

ל"ג ע"א רש"י ד"ה בביתא ולא בשוקא מבואר דרשי' לא גריס במתא כ"א בשוקא והתוס' הגיהו דאי גרסי' במתא צריך לגרוס לא שכיח במתא ולא בביתא ומאן דגריס בביתא גריס בשוקא:

ואמר אין לפום פשטא הומ"ל דקרי אבבא אי אית לי' רשותא למיעל ואמר בע"הב אין ופליגו אי אין לא מ' והיינו קום בדוכתא אי אין הן מ' ופי' תא עיל אבל הרמב' הביא ואמר הן וע"כ ה"פ דקרא אבבא שמא דבע"הב והבע"הב השיב הן ומס' אי השיב דייזיל לגבי' או דייזיל הפועל לגבי דבע"הב:

והנה הרא"ש תמה למה לא הביא הרי"ף הך בריי' ותימא לתמיהתו דהרי הך בריי' לענין כופר מיירי ומאחר דאין כופר אלא במועדין ואין דין מועד בז"הז הואיל ולית לן ב"ד סמוכין ונ' דמשו"ה שוגה הרא"ש ל' הבריי' ושביק מת למימרא דלדידן לענין נזק דייני':

תוס' ד"ה שני שוורי' הגה יישבו תוס' רישא למה צריכא אבל לאידך בבות לא פירשו וי"ל דשני' מועדין אצטריך ס"ד דדווקא במת השור אמרה תורה והמת יהיה לו פחת נבילה דניזק שהיה יכול למוכרה מיד אבל פחת נזק שבא מכח החבלה ס"ד דמזיק הוה קמ"ל דאזלינן בשר שעת חבלה:

א' תם וא' מועד אצטריך ס"ד דכיון דתם מגופו משלם ומועד מעליי' לא חשבי' חד בהדי חברי' וכן שני אנשים אצטריך ס"ד דנחשוב כל הה' דברים כהדדי ואח"כ נחשוב מותר קמ"ל דנזק בפ"ע חשבי':

וכ' רש"י אבבא דתם במועד כלומר וכו' ועיי בראש פי' ד' רש"י ויע"ל כוונת ד' רש"י דאף שהתם אבד הבעלי' משלמים מן המועד רק המגיע למותר: רש"י הוחלט השור ולקמן מפ' מאי ביניי' מ' לי' לרש"י דלא בעי הש"ס למימר דהא גופא איכא ביניי' אם הוטלט השור דמה לי גובה ממון דמי השור או השור ולולי ד' רש"י י"ל מאחר דר"ע ור"י בקרא פליגי והאי קרא מיירי בשור שוה מאתים דלא שייך הוחלט השור וא"כ מאי ביניי':

תוס' ד"ה הקדישו עיי' תו"ח שהק' אי במכירה אינו מכור למה הקדישו אינו קדוש ג"כ וצ"ע במכירה אינו מכיר משום דאית לי' קלא ולא שייך תקנת השוק משא"כ בהקדש ונ' דהתו"ח רמז לזה וע"כ כ' ודוחק לחלק בין מכירה להקדש:

ואמנם מה שהק' עוד לר"י ל"ל משום דר' אבהו תיפוק לי' דהוה דמזיק כבר וייישבו תוס' לקמן דלר"ת גם קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד:

תוס' ד"ה א"ב ואין להקשות דלמא מיירי בכבר באו עדים דהא ר"ע דריש ומוכרו המזיק והניזק בלא ב"ד ואין קבלות עידות אלא בב"ד:

ע"ב מה שעשה עשוי לרדיא יל"ד בשלמא לרש"י דאדמי רדיא קאי שייך מה שעשה עשוי אבל לרשב"א ולרמב"ם דאלכתחלה קאי מה ל' שעשה עשוי שייך: ומה שהק' הרשב"א הא כל גזלן אינו משלם אלא כשעת גזילה וה"ה לוקח מן הגזלן התם ברצה לקנות אבל הכא אינו רוצה לקנות וכ"כ תוס' פ' מרובה גבי צבע עיי"ש:

ונ' דאצטריך מתנה לגלויי אמכרו דמיירי לרדיא דס"ד משום תקנת השוק נגעי בה ולגמרי מכור להכי נקיט מתנה דלא שייך תקנת השוק ומ"מ לגלויי טפי נקט שחטו בין מכירה למתנה דע"כ משום פוחת שחוטה קאמר ה"נ פחת רדיא:

אמר ר"ה זאת אומרת ע' תוס' דף ק' לקמן דלא מצינו בהדיא חולק על ר"מ בדינא דגרמי כ"א הך בריי' דהכא:

והנה מכאן יש להק' על ד' ה"ה ותו"ח שפי' דבריי' דידן ר"ע הוא ולר"ע לא שייך שעבוד דשיתף הוה ומכ"ש דלא שייך למימר זיקא חסרי': וג' דהא דאצטריך קרא לבשרי' משום דכ' החי:

והנה הלח"מ הק' למה לא הביא הרמב' דמשלם פחת דהרי פסק כר"מ בדינא דגרמי ובלא"ה ק' הרי פסק כר"ע דשותפא הוה וכמ"ש:

יש חייב על מעשה שורו ע' תוס' וי"ל דמתני' בשור המועד שאם הכה את האדם ומת כ' וגם בעלי' יומת נמצא דהבעלי' נכנסי' תחת השור וס"ד דגם במיתה בידי שמים נימא קלב"מ וכן בסומא את עבדו ס"ד ג"כ דבעלי' נכנסו תחתי' ומה"ט כ' רש"י בהדליק גדיש דחייב חצי נזק כלומר דאף דבמועד מיירי לא מיחייב כ"א ח"נ. ולמאי דמוקי לה בגמ' דאיגנדר בקיטמא י"ל דסיפא אשמעי' דס"ד דהוה כיחדה לגיגה ונהנות דאין משלם אלא מה שנהנות קמ"ל:

ר"ה ע"א תוס' ד"ה כל המקלקלי' מבעור באי' הנאה יל"ד א"כ מאי יתקלקל שייך השיב תלמיד אחד דמיירי בתרומה טמאה ביד כהן דהכהן רשאי להנות בהבערה זאת ולא הישראל ושפיר הוה מקלקל:

הק' התו"ח מנ"ל להש"ס להק' משורו שבייש אהדליק הגדיש דלמא בבייש אמרי' הוא דומיא דשורו ובהדליק הגדיש שורו דומיא דידי' י"ל דמדקתנו שורו שבייש ברישא והתם דווקא הוא דומיא דשורו והיאך נימא דבסיפא שורו דומיא דידי' אדרבא מסתבר כר' אבוהו דגם התם הוא דומיא דשורו ולא בעי' תיקון כלל:

תוס' ד"ה בין שוגג ואצטריך למזיד ר"ל היכא דליכא עדי' ואינו חייב מיתה דליכא למימר דלשוגג ואשמעי' דאינו יכול להפטר בתשלומין קרא כ' ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו ותימא על הנ"י שכ' דלדרך ירידה אצטריך הא קרא כ':

והיזק כ' רש"י הנרדף דלא תימא כפשטו דאנושא המאמר ארודף קאי אא"כ הול"ל באמת והזיק אלא דא"כ הוה מ' דיד דידעי' דהזיק והמזיק צווח לא הזיק:

בסלע לקה כ' רש"י נתחכך בסלע הנה אי מתני' בברי שפיר קאמר לא כי אלא בסלע אבל אי בשמא מיירי נהי דכי' משמש דלמא ור"ל דלמא בסלע לקה אבל אלא למאי קאתי ואמנם מיירי שמצאוהו נופל על הסלע והניזק אומר כי הרודף דחפו שם והמזיק אומר לא דחפו אלא בסלע כלומר בסלע בלבד וע"ז כ' רש"י נתחכך היה:

היו שנים כ' רש"י ושלשתן של ג' ב"א כוונת רש"י דלא תימא א' מן הרודפין של הניזק היה דא"כ ל"ש שני' פטורין ודלא נקט תנא כה"ג משום דהיינו רישא דמה לי בסלע דקה מה לי חבירו שור של הניזק הזיקו: ונקט תנא שני תמי' שהזיקו ואח"כ שני מועדין ע"ד

לא זו אף זו לא זו בשני תמין שכל א' משתלם מגופו וודאי הוה חטין ושעורין ואם לא תפס אינו גובה כלום אפי' א' תם וא' מוער שמשלם מן העליי' אעפי"כ מקרו חטין ושעורין: סיפא בניזק שמא ומזיק ברי וכ"ת א"כ מאי קמ"ל תנא י"ל דהא גופא קמ"ל דאם לא תפס אפי' שעורי' אין לו:

ע"ב גמ' הב"ע במועדין יל"ד מ"ט לא פריך הש"ס מיד הני קו' דרב אחא סבא לקמן ונ' דמ' לי' כוונת רב אשי שהמועד הא' כשהיה תם נגח לשור אחר ונשתעבד לאותו ניזק וס"ד דאינו יכול לגבות מזה שנשתעבד כבר קמ"ל דאמרי' כדאמרי' לעיל אי גדך הוה מי לא משתלם מני' ובמסקנא נ' זה דוחק:

תוס' ד"ה ש"מ שהזיקו שני' כא' אבל במסקנא לא קיימא הכי דא"כ מאי איכא בין ר' ישמעאל לר"ע ודלא מפ' הש"ס דידעי' מזה היינו משום דכדמוקי זה במועדין כבר נדינא מזה:

(סוגי' דטענו חטין תמצא בספר ליקוטי חבר חלק רביעי מתרי"ט וזה מתרמ"ד):

אמר רב"נ ע' נ"י שיישב מנ"ל דלענין ממון ובדבריו מיושב מאי מק' הש"ס דלמא רב"נ לר"ג קאמר וכקו' תוס' ולד' נ"י א"ש דהא בהא תליא. וע"ז משני הש"ס אי מהתם י"ל דוודאי אי טעמא דרב"נ משום משטה א"כ שפיר הא בהא תליא ואמנם ס"ד דמשבעה הוא דפטור משום דאמה שטוענו הוה כופר הכל ומ"מ לענין ממון הודאת בע"ד כעדים קמ"ל דפטור מממון ג"כ דמצי אמר משטה הייתי בך:

ועד"ז יש ליישב קו' הרשבא מה עלה ע"ד המק' לדמות גדול וקטן לחטין ושעורין אמנם כיון דטעמא משום משטה למה לא נימא ג"כ משטה הייתי בך וא"ש דלא מק' הש"ס הך קו' מיד לעיל כדמייתי רב"נ ואמנם מתחלה היינו סבורים דטעמא דרב"נ משום מחולין ומחולין ל"ש בגדול וקטן אבל השתא דמסקי' דטעמא דרב"נ משום משטה שפיר מק' וי"ל ע"ד אחר דבשביעי' וכתובות תנן אמר ר"ג רואה אני את ד' אדמון וק' הא אדמון בחטין והודה שעורי' כרבנן ס"ל אמנם ר"ג שאמר חייב לא אמר אלא לענין ממון שחייב ממון ואדמון לענין שבועה מיירי וא"כ ממילא מבואר דר"ג גם לענין ממון מחייב וא"כ ע"כ גם ת"ק דפוטר לענין ממון מיירי. ובהג"א כתובות שם תי' להיפך וק' דהא אדמון קאמר ישבע וצ"ל כוונתו דבתרתי פליגי הן לענין ממון הן לענין שבועה ולענין ממון קאמר ר"ג רואה אני: ואמנם למ"ד דגם בחטין ושעורים והודה בא' פטור א"ש טפי דק' למה לא נקט מתני' רבותא טפי דאפי' בחטין ושעורי' פטור אלא ש"מ דמתני' לענין ממון ג"כ מיירי וא"כ חטין והודה שעורי' באמת חייב ממון ושבועה הוא דפטור וש"מ דבחטין והודה שעורי' גם ממון פטור:

והנה ד' הרשב"א בסוגי' למ"ד פ"נ ממונא כוונתו דקו' הש"ס מי נימא דהאי מ"ד לית לי' דרב"נ:
ראוי ליטול ע' רש"י וק' א"כ מאי קמ"ל מתני' ונ' דס"ד דטעמא דרב"נ משום מחילה דאפי' מייתי ראיה קמ"ל דטעמא לאו משום מחילה ואי מייתי ראיה גבי:
ואמנם לפי' הנ"י הדרא קו' רש"י למקומה למה לא משני גם לעיל הכי: דאי תפס פי' רש"י קדם תפס נ' דמה"ט בעי' קדם ותפס דאז לא שייך לא מחילה דלמה לו לטעון מאחר דכבר תפס ואפי' משלה ג"כ א"ש כיון שהיה תפיס ועומד:
והא דמק' עוד הפעם מתם ומועד משום דמ' לי' דבתם ומועד ותפס התם לא מהני תפיסה כיון דאיהו מן העליי' רוצה להשתלם קמ"ל דמ"מ מהני תפיסה: ולפי"ז יל' דהא מנקט תם ומועד לאשמעי' דבתם ומועד ג"כ מהני תפיסה: תוס' כ' דתם ומועד משום דלא תימא מועד איכא אומדנא כדר' אחא וק' הרי רב אחא בשמא מיירי כאן בברי עסקי' וצ"ל ע"ד שכ' רש"א דמתני' בתרתו מיירי אלא דבעי' שמא דליהוי דומיא דרישא וה"נ מתני' אפי' בשמא ושמא ודנקט בריא משום רישא:
כתובות פ' שני דייני פי' רש"י בקנקני' ריקים דלא תימא כד הייני חבית וקנקן קטן ממנו א"כ לא הוה חטין ושעורי' כמו כסות גדול וכסות קטן: מתני' הואיל ל' זה מ' דמשום גלגול אתי אדין עלה ובשבועות דתנן הואיל והודה במקצת ממין הטענה בא לומר אף דלא אודי לי' כ"א שעורים שפיר הוה ממין הטענה:
נ' דרבא רק לפרושי תי' קמא אתי אלא דהמק' לא הבין זה עד דאתא רבא ומפ' לה ודקאמר אלא משום דאשמעי' במלא כ"ע מודו:
לימא תהוי תיובתא דרח"ב ודלא מק' לי' מרישא דטענו חטין דלמא סתם לענין ממון מיירי:
כתובות סו"פ הכותב תוס' ד"ה יכול לומר הנה למאן דס"ל דטעמא דפטור משום מחולין לך שפיר כ' תוס' דדמי לטענו חטין והודה בשעורין אבל למ"ד טעמא משום משטה ק' מאי ענין משטה שייך כאן וצ"ל באחת למ"ד טעמא משום משטה מיירי הכא דמיקמי הכי ג"כ לא היה לה שאר וכסות עליו דאמר לה צאי מע"י בענונותיך וקבלה עלי:
ויל"ע ר"י דאמר בפ' התקבל בעל שאמר גירשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה מאי הואיל שייך אם יגרשנה עכשו צריך ליתן לה כתובתה ואם יאמר גירשתי יהא פטור במגו דאי בעי אמר לא גירשתיה וצ"ע:
ודע דמ"ש תוס' בסו"הד דשמא אם היה בא וכו' כוונתם דלאו כ"ע דינו גמירי ומתיירא שמא יתחייב בשאר וכסות:

פ' שבועת הדיינין מתני' הנה בכל בבא אשמעי' תנא רבותא אחרת ברישא אשמעי' כל מין מטבע אחת ובתר הכי אשמעי' דקטנית בכלל פירות ולא בכלל תבואה ונ' דמה"ט לא תנן בהך בבא ור"ג מחייב דס"ד דטעמא דר"ג דס"ל קטנית בכלל תבואה ואמנם יל"ד מדוע לא תנן ברישא עיקר דינא דבעי' הודאה ממין הטענה ושבקה עד דבתרא ונ' דרישא לא מיירי כ"א לענין שבועה אבל לא לענין ממון ותדע דנקט תנא אין לך בידו כ"א חצי לתך ואמאי לא נקט בקיצור אין לך בידו כ"א קטנית ואמנם להמפ' דהא דפטור בממון הוא משום משטה הכא וודאי לא משטה מדביאר דבריו ואמר חצי לתך נמצא דברישא פטור משבועה וחייב לשלם משא"כ בסיפא דפטור מלשלם ואפשר דמזה פשיטא להמק' בב"ק שם דקאמר תנינא לדרבה ב"נ דמתני' מממון ג"כ מיירי מדשבקה אדבתרא:

הטוען לחבירו כדי שמן מפ' רש"י לקמן דפליגי אדמון ורבנן בפלוגת' דרחב"א ור"נ א"ש דרחב"א כרבנן ור"נ א"ש כאדמון והביא לרש"י לזה מדלא מפ' הש"ס ד' מתני' כלל ומייתי לקמן לימוד ערוך היא בפיו של ר' יוחנן הא מני אדמון הוא ור"ל דפליגי בהא גופא מ' דסתמא דש"ס הכא ס"ל בהא כר"י אלא דאנן קיי"ל כחזקי' בכתובות שם דכ"מ שאמר ר"ג רואה אני את ד' אדמון הל' כמותו:

והנה באמת הו"ל להש"ס להק' מ"ט דמאן דפטר ונ' דפשיטא להש"ס דטעמא דל' כי הוא זה דמני' ילפי' הודאה במקצת והודאה ממון הטענה ל"מ כ"א מין אחד ולא ב' מיני': משהא הוה שהו פי' רש"י ור"י יצא לחוץ וזה לא ניחא לאידך לישנא ולכך קאמר משתא הוה שתי ובעוד שהספיק לשתות כבר עסק ר' יוחנן בענין אחר ולא היה יכול ר"ל לחוות דעתו בהל' ראשונה:

האי מני ר"ג נ' דהתרצן ק' לי' למה נ"מ נקט תנא דבריי' שור ושה א"וו ס"ל דהא דר"ג פליג במתני' דס"ל כל מין תבואה א' אבל בשור ושה גם ר"ג מודה אלא דהש"ס לא ניחא ליה לומר כן:

ולמסקנא י"ל דק' לי' לר' יוחנן קו' תוס' מאי קאמר ר"ג רואה אני את ד' אדמון א"וו דלענין ממון מודה ר"ג דפטור מטעם מחילה אבל בחטין ושעורי' חייב אפי' בממון ואמנם האי תנא דבריי' בחטין ושעורי' פטור מממון מדלא תבע תרוויי' אבל בשור ושה אפי' ממון חייב והייני דקאמר ר"ג הוא וברישא פטור ר"ל ממון ואפי' בשור ושה:

סוגי' דטענו חטין מה"ב ר"פ שבועת הדיינין. מתני' ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור הגה ישבנו במה"ק מדוע שביק תנא פלוגתא דר"ג עד דאתי לטענו חטין אבל הא מיהת קשיא מיד דתנן ואם אין הודאה ממין הטענה פטור הו"ל למתנו ור"ג מחייב והיה נ' מזה ראי' לד' תוס' פ' המניח דר"ג לא מחייב כ"א שבועה אבל מדמי שעורי' מודה דפטור

ובזה א"ש דלא מק' הש"ס בשלמא לרבנן כ' הוא וכ' זה חד למודה במקצת אלא ר"ג מאי עביד לי' א"וו דבדרשא דכ' הוא וכ' זה גם ר"ג מודה אלא דר"ג מוקי לה לפטורי ממונא אבל לענין שבועה לא והסברא לחלק י"ל ע"ד שכ' דהא דפטור מדמי חטין כ' רש"י משום דמחל לו מדלא תבעי' והרא"ש הק' על רש"י וכי צריך אדם לתבוע כל תבועותיו בפ"א ולי נ' ד' רש"י ברורין דאדם שיש לותביעה על חבירו אינו הולך לב"ד עד שתבעו בינו לב"ע ומכי חזי דכפר לו והוצרך ללכת לב"ד אז וודאי תובע בפני ב"ד כל תבועותיו דמאחר דרואה דהאי גברא דכפר למה זה ירד עמו שני פעמים לדין הלא נח לו לתבוע כל תבועותיו כאחד א"וו או הודה שאין לו בידו שעורי' או מחל לי' משא"כ שבועה התורה אמרה כופר הכל פטור משבועה מ"ט אין אדם מעיז פניו לכפיר הכל ואמנם האי גברא דקמודי לי' מיהת בשעורי' סבר ר"ג דהא גופא דאודי לי' משום דלא מעיז לכפור הכל וחייב שבועה כשאר מודה במקצת:

ע"ד אחר י"ל דמדאורייי' גם ר"ג מודה דפטור מכ' הוא וכ' זה אמנם כשם דלר"נ חייב היסת בכופר הכל משום חזקה דאין אדם תובע אא"כ יש לו כך ס"ל לר"ג דמחייב שבועת המשנה אף דפטור מן התורה באין הודאה ממין הטענה ויתיישב בזה קו' תוס' על ר"ג שאמר רואה אני את ד' אדמון הרי אדמון לא מחייב כ"א בחטין ושעורין ור"ג מחייב אפי' טענו חטין והודה שעורין ולמ"ש א"ש דהתם לא מחייב ר"ג שבועה דאורייי' כ"א שבועות המשנה משא"כ בדאדמון חייב אפי' שבועה דאורייי':

ואמנם ד"א י"ל לד' הראב"ד והרמב"ן דס"ל מלוה ופקדון ג"כ שני מינין פי' דרישא ואם אין הודאה ממון הטענה פטור ל"ש בטענת חטי' ול"ש בטענת מלוה. ואמנם בטענת מלוה והודה פקדון גם ר"ג פוטר ולהכי לא תנן ור"ג מחייב אבל בטענו חטין והודה שעורי' שם מחייב ר"ג. ועד"ז מבואר דמלוה ופקדון חמיר מחטין ושעורין ומעתה יליף הראב"ד דע"כ ר"נ אמר שמואל שנחלק עם רחב"א פלוגתיי' לפי הסוגי' בשבועות דתרוויי' ס"ל אדמון ורבנן פליגי בטענו חטין ושעורי' והודה בא' וכמ"ש רש"י במתני' שבועת ור"נ ס"ל הל' כאדמון ורחב"א ס"ל הל' כרבנן אבל במלוה ופקדון דאפי' ר"ג מודה בי' כ"ע ס"ל דטענו מלוה ופקדון והודה בא' פטור:

ואמנם נחזי אנן דאדמון מיירי בטענו שמן וקנקני' הנה השמן וודאי מלוה הוה אבל הקנקני' לכאורה פקדון הוה אם לא שנאמר דסוחר המלוה לסוחר קנקניי עם שמן גם הקנקני' לא קפיד אי הדרי בעיניי' והנה הרמב"ן דס"ל דלא עדיף מלוה ופקדון והודה בא' מטענו חטין ושעורי' והודה בא' הייני דס"ל דפלוגתת אדמון ורבנן בקנקני' פקדון ושמן מלוה הוה וקיי"ל הל' כאדמון והראב"ד ס"ל דתרוויי' מלוה. ולד' הרמב"ן א"ש דקאמר

ר"ג רואה אני את ד' אדמון מאחר שנ' דבמלוה ופקדון גם ר"ג מודה דבעי' הודאה ממין הטענה ובמלוה ופקדון כהדדי והודה בא' פליגי אדמון ורבנן וקאמר ר"ג דרואה אני את ד' אדמון:

והנה נחזי אנן אי ס"ד דמלוה ופקדון כחטין ושעורי' למה לא תנן לה במתני' דנקט כמה גוונא במתני' לפ' הך ממין הטענה ולא תנן ג"כ מלוה ופקדון והי' מ' מזה כהרמב' והראש דמלוה ופקדון הוה ממין הטענה אמנם גם להראב"ד דס"ל מלוה ופקדון חמיר שמחטין ושעורי' ג"כ ל"ק כולא האי אבל להרמב"ן דמשוי להו כהדדי יק' ולמ"ש לעיל דלהרמב' כד ים ושמן הוה מלוה ופקדון א"ש דהרי תני לה וא"ש טפי הא דאר"ג רואה אני את ד' אדמון אף דלדידי' בחטין ושעורין ל"ש רבותא אמנם כה"ג דהוה חטין ושעורי' ומלוה ופקדון כה"ג אפשר דר"ג מודה ואמנם אי טעין תרתו והודה בתרתו דהיינו חטין ושעורי' ומלוה ופקדון בהא ר"ג רואה את ד' אדמון דמ"מ חייב:

ואמנם עיקר פלוגתא זאת בין הראב"ד להרמב"ם נ' דהראב"ד לטעמי' דס"ל דהא דפוטר רב"נ בשעורי' דווקא עם אינו מעומד הודאתו ואדרבא אומר משטה הייתי זך כ"כ הרשב"א בשמעתין בשם הראב"ד והרמב"ם ס"ל כרש"י דטעמי' דרב"נ משום דהתובע מחל לי' מדלא תבעו שני' וע"ד שבארנו למעל' דמאחר שהנתבע הוחזק בעיני' כפרן קודם שהלך לב"ד למה לא יתבע ממנו כל תבועותיו והנה כ"ז במלוה ומלוה או פקדון ופקדון אבל תבע ממנו בינו לב"ע מלוה וכפר וסבר אישתמוטי קמשתמט הואיל ולית לי' זוזי עכשיו אבל הפקדון הוא בעין ברשותא וודאי לא יכפור לו ולא אכפת לי' לתובעו בב"ד על זאת וכן תבעו פקדון וכפר סבר דנאנס ממנו ומתירא לישבע וכופר עד דאשכח לי' אבל מלוה וודאי יפרוע לו:

והנה צ"ע אי טעין משטה הייתי בך דפטור משעורי' דינו לענין שבועה ג"כ דוודאי פטור דהרי לא הודה כלום אבל אם מעמיד דבריו דחייב לשלם שעורי' להראב"ד וסייעתו לענין שבועה מה הוא אי נימא לענין שבועה ג"כ חייב היאך סתם תנא ואם אין הודאה ממין הטענה פטור הרי אדרבא חייב אם הודעתו הודאה א"וו מ' דלענין שבועה אפי' כה"ג פטור ועד"ז א"ש דלא משני הש"ס בהמניח כדמייתי תנינא לדרב"נ ממתני' ולא משני החם לענין שבועה דהוה מ' דשבוע וממון דין אחד להם דהיכי דחייב ממון גם שבוע' חייב והא ליתא לשטה זאת ולהכי משני אי מוקמת לה בדמי' ס"ד בהודעתו לא מקרי מודה במקצת כמו לענין ומשו"ה פטור מדמי חטין אף בלא שבועה אבל בדמי שעורים מיהא ליחייב ולא יוכל לטעון בפני ב"ד משטה הייתי קמ"ל רב"נ דיכול לומר משטה הייתי:

שתי כסף ופרוט' פי' רש"י דהו"ל טענו חטין ושעורי' וכשמואל לקמן וא"כ הו"ל סתמא כאדמון וא"כ הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת ואין הל' כסתם ואמאי קיי"ל כאדמון וצ"ל ע"כ דלקמן הו"ל מלוה ופקדון וקמ"ל דאפי' כה"ג אמר ר"ג רואה אני את ד' אדמון:

ור"ג מחייב כתב רש"י דלזו בעי הודאה ממין הטענה נ' כוונתו דלכאורה הי' אפשר לומר דגם ר"ג בעי הודאה ממין הטענה אלא דס"ל דבל' בני אדם כל חמשת מיני דגן נקראים חטין כמו חטה א' פוטרת הכרי חטה א' כברייתה ובהא פליג עם ת"ק והיינו דמייתי לה בתר דתנן מה הוא בכלל תבואה ומה הוא בכלל פירות וע"ז מייתי הך פלוגתא אם שעורי' בכלל חטה אי לא והוה א"ש ג"כ דאמר ר"ג רואה אני את ד' אדמון וכן הא דלא פליג ארישא כדתנן ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור ומכל זה בא רש"י להוניא דלא כן כ"א ר"ג ס"ל דלא בעי הודא' ממין הטענה ונפקי' לי' לרש"י הא מלתא מדמק' הש"ס לקמן ארחב"א ומסייע לר"נ א"ש מדלא תנן חטין ושעורין ואם כמ"ש אדרבא אי תנן ושעורי' א"כ אי שעורין בכלל חטין ומשו"ה פטור אבל אם קאמר חטין לחוד דלמא לעולם שעורים בכלל חטין אלא ש"מ דבהודאה ממין הטענה פליגי. והודה לו בשעורין י"ל לרבותא קאמר דתבע מני' י' קבין חטין ומודה לו בה' קבין ס"ד דליהוי הודאה במקצת קמ"ל:

כתובות פרק שני דייני לימא תיהוי תיובתא דר"נ ואף דמצי אמר אנא דאמרי כאדמון מ"מ הו"ל למימר הל' כאדמון ולא משמי' דנפשי' ואמנם כ"ז מקמי דמסקינן דנוכל לפ' פלוגת' דאדמון ורבנן בגוונא אחרינא אבל לבתר דשקלי' וטרי' הכי טובא לא מק' הש"ס בפ' שבועת הדיינין מידי כ"א פשיטא לי' דר"נ כאדמון וכמו שפי' רש"י שם ול"ק לימא הלכה כאדמון דאכתי לא נדע באיזו גוונא מיירי אדמון דדלמא בגלגל מיירי ופליגי ביש בל' הזה ל' קנקני':

אר"י א"ר מדמתרץ רב אליבא דשמואל ש"מ דכשמואל ס"ל דטענו חטין ושעורין והודה לו בא' חייב ואף דלרב מתני' דשתי כסף ופרוטה משום כפירת טענה שתי כסף תנן היינו דאי כשמואל א"כ מתני' כאדמון והו"ל סתם ואח"כ מחלוק' ואין הל' כסתם א"וו רישא משום כפירת טענה שתי כסף ואפי' לרבנן א"ש:

לימא תהוי תיובתא ואין לומר להודיעך כוחו דאדמון ונראה דבאמת מסקי' התם בשבועת הדיינין בפלוגתא דר"ג ורבנן דהא דנקט חטין להודיעך כחו דר"ג וא"כ כבר שמעי' כחו דר"ג והכי צ"ל לר"נ דאל"כ יק' לימא הל' כאדמון ועכ"פ בפלוגת' דאדמון אי כר"ג ס"ל הו"ל לתנא למנקט רבותא לרבנן במתני' שנייי' ותו י"ל דהא דאמרי' להודיעך כחו דר"ג היינו דר"ג ורבנן גם לענין דמי שעורין פליגי ור"ג מחייב ומאחר דס' ממונא

לקולא הו"ל חיובא דר"ג רבות' וכמו שפי' רש"י ריש ביצה לענין כחו דהיתר' דהמתיר עליו להביא ראי' וא"ש ג"כ דפשיטא להש"ס דבדמים ג"כ פליגי משום דבין לר"נ אמר שמואל בין לרחב"א ע"כ צ"ל מפלוגתא דר"ג ורבנן אין ראי' דדלמא להודיעך כחו דר"ג וע"כ דלענין ממון ג"כ פליגי וכמ"ש אמנם אדמון ורבנן דפליגי לענין שבועה ומס' ג"כ רמינן שבועה ל"ש להודיעך כחו דאדמון וע"כ לענין שבועה דווקא פליגי דהרי טעני חטין ושעורי' והודה בא' ול"ש לא ממילה ולא השטאה:

תוס' ד"ה מ"ט דאדמון י"ל מאחר דבשבועות אתניי' תנא במשנה א' אי אדמון כר"ג ס"ל לא הו"ל לאפלוגי בתרי בבא. א"נ דהוה סגי במאי דתנן אמר ר"ג רואה אני ד' אדמון ובבא קמא ל"ל אלא ש"מ לאו היינו הך וא"כ מ"ט דאדמון:

והא דר"י פליג אחזקי' רבי' דקאמר כ"מ שאמר ר"ג רואה אני הל' כאדמון משום דק' לי' הא ר"ג מוסיף אדאדמון א"וו לרבנן קאמר להו אודי לי מיהת וא"כ התם אין ראי' מד' ר"ג:

פ' שבועת הדיינין תוס' ד"ה והודה לו בשעורי' מקו' תוס' מבואר דע"כ לית להו טעמא דרב"נ משום דיכול לומר משטה הייתי דאי תימא הכי א"כ מאי ק' להו לת"ק דמצי אמר משטה הייתי ופטור משבועה וממון משום דאין הודאתו הודאה ור"ג ס"ל דלא מצי למימר משטה הייתי א"כ הודאתו הודאה וחייב בדמי שעורי' אלא ש"מ דס"ל כרש"י דטעמא דשעורי' מחל לו ופי' מדלא אמר מיד אחר שמודה על השעורי' גם שעורי' יש לי אצלך ואי אמר הכא חייב בדמי שעורי' ומיושב קו' הרא"ש דאטו מחויב אדם לתבוע כל חובותיו בפ"א דזה א"צ כ"א שיאמר גם שעורי' ומדלא אמר כן ע"כ מחל לו. אמנם הנתבע שלא ידע שלא יאמר כן חשובא הודאתו הודאה אלא דלא ממין הטענה וע"ז מק' תוס' מדמחייב ר"ג שבועה ע"כ ס"ל הודאתו הודאה גמורה והיינו משום דחייב בדמי שעורי' ומנ"ל דת"ק פליג עלי' בהא ואמנם למ"ש לעיל ליישב קו' הרא"ש מדחזי דצריך לב"ד למה לא יתבע כל תביעותיו א"וו מחל לו א"כ אין הודאתו הודאה כלל דע"י התובע ידע שמחל לו ומה"ט פטרי' ת"ק משבועה ור"ג לית לי' הך סברא והוה הודאתו הודאה דמשו"ה חייב שבועה ואין כאן ב' פלוגתות ויע"ל דלסברא קמייתא שכ' גם לר"ג פטור מדמי שעורי' ומ"מ שבועה מחייב משום דאידו מיהא בפרוטה וזה מסקנת דברי' בב"ק שם עיי"ש:

והנה בב"ק כ' תוס' שהודה ומחל לו לכך פטור גם לר"נ י"ל כוונתם ע"י שלא תבע כ"א חטין הודה שאין לו אצלו שעורי' וע"י שלא תבע השעורין גם אחרי הודאת הלוה נודע שמחל לו:

כ' תוס' בשבועת הדיינים דמ' לרב"נ דל' פטור מ' לגמרי וק' הרי תנן ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור ואי פטור לגמרי מ' הרי בקנקנים ושמן ג"כ אמרו רבנן אין הודאה ממין הטענ' והתם ליכא למימר דפטור משעורין וצ"ע:

סימני פרק המניח את הכד בעזר שוכן עד ונתחיל לבאר פרק שור שנגח ארבעה וחמשה, בעזר כל אשר חפין בשמים ובארץ עשה:

ל"ו פ"ב תוס' ד"ה אם יש מותר בסו"הד ע' רש"א ובתו"ח תי' קו' רש"א דהא דכולן נכנסי' תחת הבעלים היינו על חלק המגיע להם והשאר נפרעי' מן הבעלים וצריך להוסיף דמיירי שחלק הבעלים כבר כלה בניזקין הראשונים ושפיר מפסיד האחרון:

רש"י ד"ה ההוא דתקע והי' תפוס הקשה הרשב"א מההוא דתנן בישא דלא הוה תפוס ונרא' דגם רש"י מודה דיוכלו ב"ד לנדותו שילך לא"י וממילי' יפשר עצמו והיינו למסקנא דתשלומין לא הוה כ"א פלגא דזוזי אבל בס"ד דסלע צורי תנן שפיר יקבל עליו ליילך לא"י וע"כ מיירי דתפוס ואמנם תוס' שכ' דהוה דשלב"ל וכן במעמד ג' מבואר דלא ס"ל כרש"י שהי' תפוס:

ל"ז ע"א תוס' ד"ה פרוזבל בדברי' מבואר דנקט רש"י תרתי דבשטר וודאי א"ש ומ"ש שנים משום מע"פ:

תוס' ד"ה משיחזור בו בסו"הד וע' תו"ח ולי נ' כוונת תוס' דס"ד כפי' רש"י וא"כ אפי' בימות החול ביום מנוחה מהני חזרה קמ"ל דטעמ' כמ"ש בירושלמי ובעי' שבתות דווקא:

תוס' סו"דה רב זביד ההיא דריש חכלתין כך הגי' בחי' רשב"א וע' רש"א וי"ל דמשמעתין ל"ק להו דבעי למתנא טפי חזרה לאפוקי מסומכוס: ע"ב מתני' שור של ישראל ובבריי' לקמן של הדיוט נ' משום דמתני' גם בשל גוי מיירי נקט גם ברישא ישראל:

אי רעהו דווקא אפי' של הדיוט שנגח של הקדש ליפטר ר"ל דיגח שור איש כ' כמ"ש רש"י אלא משום דמרעהו ילפי' דאיש דווקא:

ואי רעהו ל"ד לכאורה מיד הו"ל להק' אמאי להקדש משלם נ"ש כדפריך לקמן ונ' דלקמן מק"ו ילפי' ממרים דאמרי' דיו משא"כ כאן מסברא חיצונה אתא עלה דבהקדש ראו' לשלם כל ההיזק ואין כאן תורת דיו:

ל"ח ע"א דא"כ נכתוב קרא וק' לרבנן ונ' דר"ש בן מנסיא ס"ל פ"נ ממונא וא"כ מסברא חיצונה משלם נ"ש ושפיר קמק' אמנם רבנן ס"ל פ"נ קנסא וא"כ מדינא לא משלם מידי ומה"ית נימא דהכל היה בכלל נזק שלם:

תוס' ד"ה עמד והתיר נ' פ"ד תוס' דמ"ד גזל גוי מותר משום דס"ל רעך דווקא ומאן דאי' לי' אסור סבר רעך ל"ד וא"כ גם בניזקין ל"ש ואצטריך ראה ויתר וי"ל דבהא גופא פלוגי

משום דכ' ראה ויתר א"כ הו"ל להש"ס לאתויי לקמן ההוא דראה ויתר ושפיר כ' תוס' דדווקא למ"ד גזל גוי אסיר אצטריך הכא קרא:
ע"ב רש"י ד"ה שור של ישראל שנגח של כותי והא דלא קנסו לכותי שישלם נזק שלם על התם י"ל דהפקר ב"ד להחזיק ולפטור לישראל עדיף מלקנוס לכותי להוציא א"נ דכה"ג לא הוה היכירא שיאמרו שהיה מועד:
א"נ אם אתה מחייב לכותי יותר מדאי ישמור את שוורי' ולא יבא לכלל נזק ולא יהיה היכרא משא"כ עכשיו דפטרי לישראל אדרבא לא ישמור שוורי' ויבא לכלל היכירא:
ל"ט ע"א מתני' שור של פקח חייב נ' דס"ד דהא דשל חרש פטור היינו דלא מקרי איש והיכא דלא מקרי איש לא שייך ג"כ רעהו קמ"ל דחייב דאין טעם הפטור משום דלא מקרי איש כ"א משום דלא מעמודי' אפוטרופס לתם ונ' דמה"ט כ' רש"י במשנתינו ליישב מה שכ':
כופרא ממונא צ"ע הא כ' וגם בעליו יומת ואם כפר יושת עליו וא"כ ש"מ דכפרה הוא וצ"ל סרס המקרא ואם כפר יושת עליו ואם לא ישלם וגם בעלי' יומת:
מ' ע"א תוס' ד"ה כופר א' בסו"הד דלגבוה אין להקפיד צ"ע האיכא חולין בעזרה ועוד הרי אין חטאת בהמה באה על הספק וצ"ל כיון דעכ"פ כרת תרוויי' מחייבי במזיד למה נמחה בידם להביא בשוגג כפרה על אי' כרת: ה:
תוס' ד"ה חייבי כופר ע' ברשב"א דכוונת תוס' דב"ד וודאי ממשכני' אבל אם הם יכולין למשכן וצ"ע דלא מצינו מי שיכול למשכן בלא ב"ד אלא שכיר וצ"ל דמיירי שהיו היורשי' תפוסי' במשכון מתחלה:
גמ' שאלו בחזקת תם יל"פ שלא נגח מעולם וכן הי' מס' המק' ומשני לי' דידע שהיה נגחן אבל מג' פעמי' לא ידע:
תם שאילו נ' דכוונת המק' היה מיד דתם משתלם מגופו אלא שהתרצן לא הבין ודחה עד שביאר לו בהדיה:
ע"ב תוס' ד"ה אי הכא והוא לא ידע שהוא מועד ובחי' רשב"א לא סיים כן והניח הקו' בצ"ע ותוס' הציעו כל תי' על ענין זה ונ' כוונתם דאילו חדא שהוא מועד א"כ הו"ל ניזק בע"ח ומצי לערוקי לאגמא כמ"ש תוס' לעיל לר' ישמעאל משא"כ השתא דסבר שהוא תם והו"ל שיתף לר"ע דקיי"ל כוותי' אין רשות בידו וכד' תוס' לעיל:
לפיכך הוצרך לומר נ' דהכוונה דלכאורה מדאצטריך תרי קראי חד לנוגח וחד לרובע ע"כ דלא ילפי' חדא מאידך וכי יגח ולא שיגיחוהו ל"ל ואמנם אדרבא מאחר שהשוה אותם לקרבן ס"ד שוב דנילף נוגח מרובע ואצטריך כי יגח וממילא אצטריך שוב תרי קראו:

תוס' ד"ה רובע ע' רש"א דרובע ל"ד כ"א ר"ל נרבע:
ובד"ה לאו לקרבן ונ' דה"ק דכ' רחמנא ב' פסוקי' ש"מ דלא ילפי' מרובע אפי' לאחר דפסלי' קרא:
מ"א ע"א ומועד לנכרי' הוה מועד לישראל נ' טעמא משום דכ' ומוראכם וחתכם וארז"ל אין חוה מושלת באדם עד שידמה לו כבהמה והיינו שאין עליו צלם אלקים וא"כ אין ראי' מנכרי' לישראל:
רש"י ד"ה שסיכן מ' לרש"י אף דאינך מ"ד ס"ל בפעם רביעי' הוה מועד וכמ"ש תוס' ד"ה כגון מ"מ ר"פ לא נקט כ"א ב"פ ערק לאגמא וכן רב אשי י"ל דס"ל הכי:
תוס' ד"ה אינו יודע ד' הרשב"א וכן מהר"ם דכוונת תוס' שהבן פקיעה נגח ואמנם יק' ע"ז א"כ הו"ל שחטו קודם שנגמר דינו ומה"ט נ' דמפ' בתו"ח דכוונת תוס' שסקלו פרה ונמצא בה בן פקועה ואמרי' הוא וולדה נגחו ועיי"ש מה שתי':
ולכאורה מאחר דשור לל"ד כ"א ה"ה כדתנן על תרנגול שנסקל ובעוף ל"ש בן פקועה לא מסתברא דמיירי קרא בהכי:
תוס' ד"ה והאי לא יאכל בסוה"ד וצ"ע מאחר דלא לכתוב בשרו כלל למה נוקי נקי אבשרו ונ' מאחר דלא אייתר נקי אלא משום דאני יודע שהוא נבילה וא"כ אבשר דווקא קאי ולא אעור:
תוס' ד"ה כדר' אבהו בד' תוס' אלו נתיישב לן ד' הרמב"ם דס"ל דאף דהנאה בכלל אכילה מ"מ מלקי לא לקי כ"א על אכילה וא"כ מ"ק הש"ס לכתוב לא יהנה אי כ' לא יהנה הוה מלקי' אהנאה ולד' תוס' כיון דגם לא יאכל לא צריך כ"א אהנאה א"כ גם השתא לקי אהנאה:
ואמנם בלא"ה י"ל דמשום הכי הדר הש"ס מהאי תירוץ וכיון דסוגיא לתי' בתרא אזדא א"כ שפיר קיי"ל דלא לקי אהנאה:
ואמנם אי ק' הא קשיא למה לי' להש"ס למנקט דר' אבהו דווקא הרי בלא יאכל גם חזקיה מודה ובפ' כל שעה פריך הש"ס לתרוויי' ואפשר דלחזקי' י"ל דקרא למלקא אחצי שיעור אתא וע"ד שכ' הרמב"ם בה' חמץ ומצה דל יאכל חמץ אחצי שיעור אתא:
לגר בנתונה ולנכרי במכירה כ' רש"י בקידושין דלא גרסי' לי' דהיינו לר"י ור"א כר"מ ס"ל כמבואר בפ' כ"ש והכי שתק רש"י מזה אולי דעתו דהש"ס דהכא ס"ל דגם כר"י אתיא דר' אבהו דאל"ה דלמא הך בריי' כר"י ולא יליף מלכלב תשליכון וכ"ת לר"י הא אצטריך כדמק' הש"ס בפסחי' י"ל תינח לנכרי במכירה אצטריך משום לא תחנם אבל לגר בנתינה פשיטא א"וו לענין היתר הנאה אתי':

רש"י ד"ה לאחר שנגמר דינו כוונת דבריו דוודאי ל' סקל יסקל דרישא מ' קודם שנסקל:
תוס' ד"ה כיון שהגיע ע' כוונת דבריו קידושין שם:
ע"ב תוס' ד"ה לרבות מפני שיבה תקום ר"ל וכ' גבי ויראת מאלקיך: ובד' תוס' אלו מבואר למה פי' רש"י פרק כ"ש דת"ח ל"ד כ"א מורא רבך: מ"ב ע"ב תוס' ד"ה ונימא ר"ע עיי' רש"א ונ' לתרץ דלמ"ד שקיל רברבו ושדי זוטרא א"ש דאי משכח דרשא פשוטה תו לא דרשי' דרשה שאינה פשוטה לק"מ וא"ש בזה קו' התו"ח לעיל היאך משל דומה לנמשל לא היא דאי משכח רברבי ע"כ שדי זוטרא והיינו דלא דריש ר"ע כר"א:
תוס' ד"ה והוה לי' ראיה פי' לדברי' דמדדרשי' האי היקשא ע"כ מוכח דאין הבעל נוטל בראוי דאל"ה היקישא ל"ל:
מ"ג ע"א גמ' אפי' בא עלי' בזנות נ' כוונת ר"פ דלא תקשיו דכיון שגירשה וודאי בשעת נגיפה כבר נתן עיניו לגרשה ואמרי' פ' חזקת דכיון שנתן עיניו לגרשה אינו יורשה ולזה קאמר ר"פ דלא גרע מבא עלי' בזנות דוודאי אינו יורשה ודמי וולדות שלו:
גמ' אמר רבה יל"ד הרי בתם שהשור בסקילה מ"מ אין הבעלים משלמין כופר שלא בכוונה דאין השור בסקילה לא כ"ש ונ' דמועד ה"ט דצריך קרא דעכ"פ עברו בעלי' אקרא ולא ישמרנו מיתה ואמאי לא ישלמו כופר ולמ"ש א"ש דגם בשלא בכוונה הבעלי' עברו אולא ישמרנו ומ"מ פטורי' מכופר והכא נמי ל"ש:
גמ' בעבד היכי דליכא עדים לא משלם דמים וי"לד למ"ש רש"י דלא גרע ממזיק א"כ אמאי בעבד לא נימא הכי ונ' דבשלמא בב"ח הקנס הוא לחומרא שפיר אמרי' דדמי' עכ"פ משלם משא"כ היכא דהקנס להקל ממיל' כיון דאפי' מקנס פטור מהי"ת ישלם דמים:
מ"ד רש"י ד"ה והא תם הוא בחיכוך זה נ' כוונת רש"י ליישב קו' תוס' מנא פשיט, לי' דמיירי בתם ולזה כ' רש"י דהמק' מיד כוונתו אמאי דמק' בתר הכי אי ס"ד דמועד הוא בר קטלא הוא א"וו תם הי' בחיכוך זה: תוס' ד"ה ה"נ אמאי אצטריך קרא לרגל צ"ע הרי אצטריך למימר דהוה מועד מתחלתו:
רש"י ד"ה מה בעלים לגוי איכוין נ' כוונת רש"י כיון דעכ"פ קיבל התראה דבלא התראה מאי מיתה שייך וא"כ למה פטור הרי אמר אעפי"כ לזה כ' רש"י דיכול למימר שאמר אעפי"כ דסמך על זה שנתכוין לגוי. ע"ב תיפוק לי' דרובא גוים פי' והיה נתכוין להזיק גוי והרג ישראל:
ספק נפשות פי' רש"י משום ושפטו והצילו כוונת רש"י אף דהוה פלגא ופלגא ולא שייך למימר נתכוין לגוי והרג ישראל מ"מ עדן הוא בכלל ושפטו והצילו ומה"ט לא מק' תוס' הכא ג"כ אד' רש"י דבלא"ה ספק נפשות להקל:

תוס' ד"ה כל קבוע ולכאור' לרבי קשה ממ"נ אי ס"ל כר"ש גזי"ש דנתינה ל"ל ואי כרבנן הרי חייב מיתה ונ' דר' ה"ק האי קרא דוארב יש לדורשו כר"ש ויש לדורשו כרבנן וכן גזי"ש דנתינה יש לדורשו לקולא דנפש תחת נפש ממון ויש לדורשו לחומרא דמה מזיק חייב שלא בכוונה ה"ה ממית ואמנם אי ס"ד כרבנן דחייב מיתה אייתרא הך גזי"ש דלחומרא כבר ידעי' מוארב דאי נתכוין להרוג זה והרג זה פטור לא אצטרי' וארב לו אלא ש"מ כר"ש ואצטריך שפיר גזי"ש לדרוש וארב לו לאינו מתכוין דפטור: תוס' ד"ה שור האשה ע' רש"א וי"ל דק' לה' אד' רש"י הרי גם בבור כ' בעל הבור ונימא ג"כ למעוטי אשה ואמנם ד' רש"י דהתם אצטרי' שעשאו הכ' ברשותו:

אלא דק' מ"ש מנזיקין ואטו בנזיקין מחלקין בין איש לאשה וצ"ל כוונת דברי' דאי לאו דכ' במיתה שור לרבות הייתי אימר דאיש בנזקין דווקא והוה ילפי' מית' מנזקין והשת' דכ' במיתה שור ילפי' נזקין ממיתה דלא מחלקין:

גמ' ממאי מדקתני ודתני ת"ק תרתי אין לומר לאפוקי דלא צימא דל"פ עלי' דר"י בתרתי דא"כ עכ"פ קרא מייתר וצ"ל דאי לאו דכ' תרי קראי היינו מפקי' לי' אדמסתבר לכך אצטריך תרתי:

ולכאורה אכתי מנ"ל לר"ה דגם בהקדיש דינא לר"י הכי ונ' משום דנקטא ר"י בין הני תרתי מילי דהפקר וודאי לאשמעי' דדינא הכי גם בהקדיש ובזה מתו' קו' התו"ח מאי יתר על כן דתניא הא מאידך שמעי' אמנם עיקר יתר על כן משום הקדש הוה:

מ"ה ע"א מכרו מכור פי' רש"י לרדיא והקדישו מוקדש דאי מהני מני' מעל ר"ל דסמך תנא במ"ש מכרו מכור דלא נטעו ונימא דאם מכרו לגמרי אין הלוקח יכול לטעון מקח טעות דהרי הקדישו מוקדש ע"כ רק דאי מתהני מני' מעל אבל מ"מ נ' דמתני' לא תני מכרו מכור דלא תימא מכור לגמרי ואין כאן מקח טעות. ואמנם לקמן פ' הגוזל קמא פי' רש"י דלא קטלי' לי' דבעי' העמדה בדין ומיתה שוין כא' וצ"ע דהיינו לר"י דווקא וצ"ע:

רש"י ד"ה לפלגא בחמץ בפסח וצ"ע למ"ש המג"א דאפי' שו"ח שלא מכר חמץ של חבירו שהיה אצלו בפקדון חייב דדמי להיה יכול להציל ברועי' ובמקלות וא"כ למה יפטור כאן אם היה יכול להחזירו לבעלי' ונ' כוונת רש"י דע"כ מיירי באינו יכול להחזירו לבעלי' כגון שאינם בצדו דאי ביכול להחזירו גם בחמץ חייב וא"כ ע"כ האי אהדרותי' ל"ד:

רש"י ד"ה מסרו עד שלא נגחו כוונתו דאי משגגת תלי' במאי דפליגי אי רשות משנה או לא. ונ' הא דשבק תנא מיתת השור דאיירי בי' ונקט נזקין משום דבמיתת השור תליא בשו"ח בפלוגתא דר"י ור"מ. ועד"ז מיושב דנקט תנא תחלה מועד משלם נזק שלם ואח"כ תם דאי הוה נקט תם ברישא ובתם לכ"ע השומר חייב אפי' שו"ח דס"ד דה"ה נ"ש דמועד

ג"כ השו"ח חייב וזה תליא בפלוגתא דר"מ ור"י להכי נקט מועד תחלה וכלומר משלם מי שמשלם ואח"כ תם דלכ"ע השו"ח חייב:
גמ' הרגו תמין נהרגין נ' דבס"ד משום דכ' בתם ובעל השור נקי הייתי אומר הבעל נקי דלא איחייב בשמירת תם אבל השו"ח אפי' בתם משלם כופר משום דחיוב שמירה עלי' קמ"ל:
ושוב ס"ד דבמועד דכ' והועד בבעלי' בבעלי דווקא אבל השומר פטור מן הכופר קמ"ל:
גמ' ה"ד אי דנטרי נ' כוונת המק' כיון דיש פני' דגם האחרי' פטורי' ויש פני' דגם שו"ח חייב והיאיך סתום תנא ותני חוץ משו"ח ומשני לי' תנא בשמירה פחותה מיירי:
גמ' מיעט הכ' הק' התו"ח למה לא פריך הש"ס הכא ג"כ יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ועיי"ש ונ' דה"ט לר"י דבמועד לא חייבה תורה את הבעלי' רק משום דפשעו ואחרי כי מצינו בשו"ח דשמירה פחיתה לא הוה פשיעה גם במועד פטרה תורה בשמירה פחותה מה שאין כן בתם דהחיוב על השור כ"ז שלא נשמר שמירה מעולה גובה הימנו וה"ט ג"כ דר"א בר אהבה דצד תמות לר"י במקומה עומדת דדווקא לענין חומרא דמועד תליא בפשיעה ולא לענין ח"ל מגופו דבזה לא עדיף מתם:
גמ' אלא מעתה ולא יכסנו ה"נ יל"ד התם גלי קרא מדכ' וכי יפתח ש"מ דכסוי מהני ותו בשלמא הכא ההוא ולא ישמרנו מיותר וע"כ להכי הוא דאתא לר"א משא"כ התם אצטריך דאם כסהו כראוי פטור ונ' דקי' ראשונה יש לתרץ דההיא כי יפתח מיירי בבור ברשות המזיק סמוך לר"הר והתם מהני כסוי ואמנם ס"ד דנילף בור בר"הר ג"כ מהתם כ' רחמנא ולא יכסנו לומר דלא מהני כסוי:
והנה בהא דנחלקו הפוסקי' אי הל' כר"א בר אהבה או כרב נ' דפליגי ר"א בר אהבה ור"א דשמעתין דחד הוה חבירו של רב כמבואר במתניתין דעיילי' רב להתם ולגבי ההוא מסתברא דהל' כרב אבל מאן דס"ל הל' כר"א בר אהבה ס"ל דהוה בר פלוגתא דאביי ורבא בסוגי' דתנאי כפול פ' מי שאחזו הל' כבתראי:
הדרן עלך פרק שור שנגח ארבעה בעזרת לעמו מחיש עזר וישועה, ונתחיל לבאר פרק שור שנגח את הפרה, בעזר עונה לעמו בעת צרה:
מ"ו ע"א רש"י במתני' וילדה ומת הוולד ומבואר מדבריו דבא לומר שהוולד היה חי ומת אח"כ ודייק לי' רש"י הכי מדלא תנן והפילה כדנקט הרמב"ם ש"מ שילדה וולד חי אמנם תנא דידן לאיזו ענין נקט הכי נ' דס"ד מדקיי"ל היכא דאימא מייתא הוולד מיית ברישא וש"מ דעד שלא נגחה ילדה קמ"ל תנא דהייני דווקא במיתה טבעי' אבל לא במיתה הבאה ממק"א כדדייקא תוס' במק"א מדדרשי' תחת אמו פרט ליתום ואפשר

דמאחר דהרמב' מייתי בהל' הקרבנות הך דפרט ליתום נקט כאן הפילה למימרא דליכא ביניי' בין ילדה מת או חי:

משלם ח"נ לפרה לכאורה פשיטא מאי קמ"ל ונ' דס"ד דשמין פרה זו כשהיתה מעוברת כמה היתה שוה וכמה שוה עכשו קמ"ל דשמין פרה בפ"ע וולד בפ"ע והטעם דמתני' ר"ע הוא דס"ל תורא דשותפי ולא אזלי' לקולא כ"א יחלוקו שניה' נזק הוולד. ואמנם בסוף שמעתין באמת קיי"ל דשמין פרה מעוברת וי"ל דרבא הא קמ"ל דלא נידיוק ממתני' כמ"ש:

רש"י ד"ה א"נ לכי הא יל"ד בדבריו שכ' ואשמעי' מתני' וכי מה ידענא בענין זה ממתני' דידן ונ' כוונתו דמתני' דנקט שור תם אליבא דסומכוס ש"מ דאפי' בתם פליגי רבנן אף דקיי"ל כר"ע דתורא דשותפו הוה ש"מ דגם הך שותפות ל"מ ורבנן לאפוקי מחזקה א"כ גם רובא לא עדיף:

אי לרדיא זבין כ' רשב"ם בב"ב דע"כ במכירו מיירי וכ"כ הראש ונ"י שם אמנם בשמעתין לא כ' הראש כ"א דאזלי' בתר אומדנא וד' המע"מ דל"צ מכירו וצ"ע דא"כ מאי אומדנא איכא ואמנם יל"ד א"כ אמאי לא משני הש"ס מיירי באינו מכירו ונ' דל' לחבירו מ' דבמכירו מיירי:

והנה התוס' הכריחו כאן דלית הל' כסומכוס והרשב"ם בב"ב שם פסק כסומכוס ונ' דמ' לי' דלא קיי"ל כלי"ב וז"ש שם דשמואל מצי סבר שפיר כסומכוס ללי"ק קאמר ולייישב דלא תק' הל' אהל' באיסורא יש להסביר ע"ד שכ' הרא"ש ס"פ גיד הנשה דתורה שאומרה דבר זה אסור אמרה אחרי רבים להטות אין כאן אי' אבל בממון שהתובע טוען בה נגד הרוב לא שייך זה: והנה ה"ה תמה על הרמב"ם שלא הביא דאם הדמים מודיעי' אזלי' בתר רוב כ"נ לפ' דבריו דוודאי היכא דהחיוב נגד הודעת הדמי' אין לומר דרבנן מודי והש"ס דמק' אי דמי נכסתא היינו משום דלא ידע עדן דרובא לרדיא אבל לבתר דמסקי' רובא לרדיא ל"ק כ"א היכא דהדמי' ג"כ מודיעין דלרדיא זבין ניזל וודאי בתר רוב וזה הו"ל להרמב"ם לבאר:

והנה פלוגתת סומכוס ורבנן בשמעתין יש לבאר דסומכוס כר"ג דחזקת הגוף עדיף כחזקת ממון אבל לא עדיף דכי היכא דאמרי' פ"ק דכתובות דר"ג בברי ושמא לחוד ל"ק ה"ה בחזקת הגוף לחוד לא אמר וה"נ איכא חזקת מעוברת לפרה ואיכא למימר עכשיו בתר נגוחה הפילה ורבנן כר"י דלגבי חזקת ממון חזקת הגוף לא כלום הוא ומשו"ה עליו הראי' ועד"ז יש לבאר פלוגתת הרשב"ם בב"ב דפסק כסומכוס עם תי' בשמעתין דפסקי כחכמי' דהטו"ז ביו"ד סי' שצ"ו נחלק עם מהר"ם מינץ בא' שהוגד לו שמת לו קרוב

ואינו יודע אם תוך או לאחר ל' דד' מהר"ם דאף דעכשו מת אוקמי' לי' בחזקת חי כל כמה דמצי יאמרו עדן ליכא ל' והטו"ז ס"ל כיון דעכשיו חזקת חי אזל לי' ליכא לאוקמא אחזקת חי ומעתה ד' תוס' דגם כאן ליכא לאוקמא לפרה בחזקת מעוברת כיון דעכשיו עכ"פ הפילה ואין כאן כ"א חזקת ממון והמוציא עליו הראי' וד' הרשב"ם כמהר"ם מינץ וא"כ יש כאן חזקה דמעיקרא ושפיר קיי"ל כסומכוס כי היכי דקיי"ל כר"ג:

המוציא מחבירו ע' מהר"ם לובלין שהק' מאי מק' רב אשי הרי אצטריך קרא לאפוקי מסומכוס ונ' דרב אשי ה"ק אי קרא לאפוקי מסומכס אתא סומכוס בהאי קרא מאי עביד לי' וצריך אתה לומר דקרא אתא כפשוטו דהמוציא עלי' הראי' וק' קרא ל"ל אע"כ קרא לכדר"נ לדידן נמי כדר"נ וד' התו"ח בזה תמוהי' שביאר באמת ד' רשב"נ ע"ד קו' מהר"ם ולא זכר כלל דא"כ לא מק' ר"א מידי:

וכ' עוד התו"ח שם דמ"ש רש"י תפס או משכון היה לו ונפחת ע"י תשמישי היינו דאל"כ אין בד' שמעון כלום כקו' תוס' דראובן יכול לומר פרעתי משא"כ לפי ד' רש"י גזלן אינו נאמן להחזיר שלא בעדים וגם דברי' אלו תימא הם כיון דתפס אחובו או י"ל משכון אחובו ואומר כי שמעון עדן חייב לו וכי מחזירין התפיסה או המשכון קודם פרעון ונ' כוונתו דלכאורה למאי נ"מ נקט רש"י עד"ז לימא כפשוטו שמעון טוען כ"ז שלא פרעתי אינו יכול לומר החזרתי ומטעם שכ' כאן אבל אם אפרע לו מיד יאמר החזרתי אלא דיק' א"כ מ"ש מזיילי נכסי דהדין עם הנתבע א"וו כאן באומר שהוא גזלן מיירי דל"ש החזרתי שלא בעדי' ע"כ אין נזקקין לנתבע: ולא יק' לך מד' רש"י בסנהדרין שלא הזכיר נפחת ע"י תשמיש כ"א נפחת או אבד נפחת מ"מ יל"פ כשמעתין ואבד וודאי א"ש כיון דאבד היאיך יאמר החזרתי:

והנה תוס' הגיהו בד' רש"י דל"ג בעדים והרשב"א קיים הגי' ונ' מדבריו דר"ל דהעדי' מעידין שעדן חייב לו כגון שהודה בפי' קודם שעמדו לדין: והנה מ"ש תוס' דאנו ידעי' שהיה שם בשעת מעשה צריך ביאור ונ' כוונתם שאומר שתפס בפני שכיניו ואנו יודעי' שפלוני ופלוני היו אז שכני' אלא שעכשיו הלכו להם:

ובזה מיושב דלא נקטו תוס' בקו' רק תפיסה ולא נקטי ג"כ משכון דבמשכון מאחר דמיירי במלוה בשטר פשיטא לתוס' שאומר עידי השטר ידע ג"כ שמסר לו משכון אבל בתפיסה הוא דק' להו:

מ"ש תוס' דאשרו חמוץ קאי אחבלות ר"ל דהמרים יד על חבירו נקרא רשע וא"כ החובל הוה חומץ אבל לד' רש"י לא ידעי' מי כאן החמוץ או החומץ: ע"ב תוס' ד"ה ורביע נזק

תוכן דבריו דאותן עשר שמשתלם ניזק מן הוולד מנכה לו בעל הפרה ואינו משלם כ"א שבעים זוז תמור שמוני' והיינו דא"ל גלית אדעתך דאית לך שיתוף:
תוס' ד"ה מידע ידיעו ואולי י"ל דמצרפו אומדנא דפרה קודם לידה נגאה משום חבלי לידה אבל לאחר לידה חלושה:
מ"ז ע"א תוס' ד"ה ליתא ע' תוי"ט ולי נ' דקו' תוס' דהו"ל כאילו כחשה הפרה ונעשי' וולד ומחצית הכחשא משלם הניזק ואפי' רביע מן הוולד אינו מגיע לו:
ומה שהק' התיו"ט לסתירת ד' התוס' נ' דהתם אסתמא דגמרא קיימא תוס' והכא אליבא דרבא דפליג בפ' השואל אסתמא דגמרא עיי"ש:
רש"י ד"ה משתלם כולא נזק אי ליתא לפרה דחי איתא וכי יכול הניזק לומר מאבר זה דווקא פרע לי:
ואמר רבא כ' רש"י דארישא קאי והיה מ' כד' הרשב"ם בב"ב דמתני' הלכתא אמנם הרמב"ם נשמר מזה וכ' שור שנגח פרה מעוברת ונ"מ לדידן להל': קוטע יד עבדו הק' התו"ח כיון דבמתני' פ' החובל תנן ידו למה נקט רבא יד עבדו ונ' דבס"ד בידו של חבירו ע"כ לא שייך שומא אחרינא אבל ביד עבדו באמת שיימי' עד"ז כמה היה נוטל הרב לקטוע יד עבדו קמ"ל רבא דלא ומשכחת לה בעבד שאינו רוצה לפרש מע"א:
תוס' ד"ה וליכחוש מזיק י"ל דמשו"ה מייתי הש"ס הך שו"ט בוולד של אחר וס"ד כיון דהוולד של אחר מיהת לשום לוולד בפ"ע והייני דמק': שומנא י"ל דהקונה בהמה בשומא קונה אותה כמה בשר וכמה חלב יש לה וידוע דמעוברת מחזי שומן טפי וא"כ מכח הוולד נתרבו דמי השומן של הפרה קמ"ל דלפי מה שאנו מוציאין אותה שמינה עכשיו שיימי' כמה היה אדם נותן בעד בהמה כזאת מחייב:
וסיים הרמב' והנפל של בעל הוולד וק' פשיטא ונ' דמשכחת לה דמאחר דהשומא על בעל הוולד מועט לפי מה שביאר הרמב' עפ"י מסקנא דידן ויוכל להיות שהנפל שוה יותר למכור מהשומא שמגיע בעד פרה מעוברת על הוולד יקח אותו המזיק לזה כ' הרמב"ם והנפל של בעל הוולד:
הקדר דקדקו תוס' ג' בבי ל"ל וי"ל דרישא ברגל מציעתא בשן ושני' מועדין מתחלתן וכה"ג מיירי בסיפא בקרן מועד ולהכי נקט ג"כ כלב שהוא מועד מתחלתו וס"ד כיון דמועד צריך שימור מן התורה ויהא בעל החצר חייב קמ"ל:
והנה הא דפשיטא להש"ס בס"ד דבעל הקדירות ג"כ קיבול עליו שמירה נ' משום דק' לי' אמאי לא קתני בסיפא ג"כ ואם היזק הבעל הקדירות כדתנו ברישא דחייב אלא ש"מ

דפטור ומ"מ מסיק רבא דמאחר דאפי' נשברה ברוח קיבל עליו בעל החצר אין על בעל הקדירות שום חיובא:
ע"ב אמר רב ל"ש ע' רש"א כוונתו דק' לי' לרב למת נקט תנא בפירות ל' והוזקה דאין זה חידוש לגבי קדירות ולא נקט אכלה ומתה דהוה רבותא טפי דלא אמרי' הוה לה דלא תאכל:
תוס' ד"ה הוה לה מל' תוס' מ' דהשור הביא עצמו במתכוין להיזק אבל הראש פי' דאבעל השור קאי עיי"ש בפנים:
תוס' ד"ה באפרזתא ע' תו"ח וכוונתו דתוס' דווקא באפרזתא קאמרי דאיכא דינא דגרמי וגם אבודין לגמרי פי' שאפי' אכלה דבר מיעוט תמות משא"כ בפירות:
וי"ל דתי' בתרא ג"כ ס"ל דעיקר רבותא דבריי' לענין דיני שמים אלא דק' לי' למה אכתי לא נקט פירות ולאשמעי' רבותא דפטור מדיני אדם וע"ז כ' דאפרזתא ג"כ בכלל סם המות והתם שייך רבותא דפירות דהוה לה שלא תאכל ופטור מדיני אדם ורבותא דחייב בדיני שמים:
והנה המק' קאי בשטת ר"ז לעיל דבעל הקדירות יש עליו נטירות קדירותא לרבנן ורבא לטעמי' דכל נטירותא על מי שקבל נטירותא וע' רש"א במתני' אין חילוק בין שלא ברשות לברשות לענין חיוב בעל הפירות ולהרמב"ם אינו כן ואמנם הרמב"ם דפסק כרבי שפיר סבר לחלק וע' בלח"מ:
ודע מ"ש תוס' מרוח שאינה מצויה כוונתם מאחר דרבא קאמר דברשות כל נטירתא קבל עליו ואפי' אכלה בכלל ואמאי בשלא ברשות דהנטירה לבעל הפירות פטר באכלה:
איבעי' להו לפי ד' תוס' י"ל דנטורה דעלמא מקרי רוח שאינה מצויה והייני דווקא שיבא שור מבחוץ לחצר ויזיק אבל שילך השור לחוץ ויזוק זה וודאי מקרי מצויה ואיבעי' להש"ס אי רבא דקאמר אפי' נשברה ברוח מצויה קאמר או אפי' אינה מצויה:
והנה בין לרש"י בין לתוס' יק' במעשה דברחה אמאי לא פריך הש"ס דרבא אדרבא ונ' דהתם רבא לרבנן מיירי והכא רבא לנפשי' י"ל דכר' ס"ל: בעל שור חייב בנזקי חצר הק' תו"ח פשיטא ונ' דמדלא מחלק רבא בין תם למועד ע"כ משום רגל מחייב לי' וס"ד דלא אורחי' בהכי ומשום קרן מחייב רק פ"נ בתם קמ"ל דאורחי' בהכי וחייב נ"ש משום רגל:
מ"ח ע"א תוס' ר"ה דאמר מר לכאורה ה"ק הש"ס מדפטרית לבעל השור ע"כ משום איש ולא בור פטרית לי' וא"כ בעל החצר נמי לפטור אא"כ ל"ש ל' דאמר מר והטעם דבעל השור בלא"ה פטור דאין זה בורו:

בסוה"ד וצ"ע ר"ל ממדנקט רבא שור והסברא לחלק משום דכ' כי יכרה איש בור ולא יכסנה מ' דהכורה חייב לכסות אבל הא ק' למ"ש רש"י דעיקר החיוב משום דאפקרי' וא"כ ע"כ הכורה פטור:

תוס' ד"ה היזיקי ב"ה תרי ספיקא מבואר מד' דמפ' ולא ידע שלא נתכוין אבל ידע שהוא ברשותו דאל"כ גם כאן איכא תרי ספיקא וע' בתו"ח: רש"י ד"ה והזיק כ"כ משום דמסקי' דמיירי ג"כ בלא ידע וא"כ היינו היזק לזה כ' רש"י דכל בידים הזיק קרי לי':

ע"ב גמ' בשלמא לעולא אלא לשמואל ומרב שתיק הש"ס י"ל דלרב נקט אב ובנו כלומר ל"ש מועד לגדולים ל"ש מועד לקטני ומלתא אגב אורחא קמ"ל: תוס' ד"ה שמואל אמר ע' רש"א ויק' מכאן על הרא"ש שכ' דרבא כר"ז וא"כ לק"מ הכי ומאי דוחקי' דרבא כאן ונ' דד' הרא"ש דקו' הש"ס היה דסיפא מיותרת דמדקתני ברישא ושמרו חייב הא סתמא לכה"פ שני' פטורי' וא"כ סיפא ל"ל לגופי' פשיטא ודיוקא מרישא שמעי':

שור שהיה מתכוין עי' רש"י נ' כוונתו לפ' תי' הש"ס לקמן איידי ופי' מאחר דבאדם מיירי קרא דנתכוין לחבירו והתם כ' אנשי' ולא שוורי' ידעי' משם דכה"ג שור פטור ואמנם באמת שור פטור אפי, נתכוין לאשה והיינו מטעם בעל השיר נקי וזה תו"ד רש"י ע' ותמצא. וז"נ ג"כ כוונת הש"ס בתי' דהכי כתיב כלומר דהכי במתכוין כ' דיני אדם וילפי' מני' בהדיא דיני שוורי' וממילא אייתר בעל השור נקי למתכוין לאשה: ואדם שנתכוין יל"ד לאיזו צורך האריך התנא להציע מה דכ' בקרא בהדיא ונ' דמתני' ר"ש הוא ודריש נפש תחת נפש ומטעם דנתכוין להרוג את זה והרג זה וא"כ עכ"פ משלם דמי וולדות אפי' אם יהיה אסון אבל אם נתכוין להרוג האשה פטור מדמי וולדות אם יהיה אסון דק"ל ב"מ:

מ"ט ע"א תוס' ד"ה חמרתא מעברתא ע' רש"א ובחי' רשב"א יישב קו' רש"א דה"פ ד' התוס' קרא לא מיירי כ"א היכי דהוולדות של בעל והיכא דאינן של בעל י"ל דין נזקין וממילא אמרי' חמרא מעברתא הוא דאזיק: וע' בנ"י שכ' דקו' רש"א ק' לי' להרי"ף למה לא הביא קרא דבעל האשה ודייק מנה הרי"ף דר"פ כר"א ב"א ס"ל דאפי' בנתכוין פטור. ובנתכוין לא כ' קרא דבעל ואצטריך חמרא מעברתא עיי' בדבריו ותמצא:

והנה החי' רשב"א תי' דבבור ל"מ חמרא מעברתא משום דכ' והמת יהי' לו ובשפחה הרי המת אסור בהנאה וכ' ואם תאמר בשפחה שלא טבלה הו"ל מת נכרי ומת נכרי מותר בהנאה מ"מ ל"ל תרי קראי שור ולא אדם וגם והמת יהיה לו אלא ש"מ והמת יהיה לו למעט מת דאסור בהנאה ושור ולא אדם אפי' היכא דמותר בהנאה זה תו"ד החי' רשב"א אא"כ תפשוט דמת נכרי מותר בהנאה דאל"כ תרי קראי ל"ל והרשב"א נ' דמס' לי' הא

מלתא וכבר האריך בענין זה המ"ל בה אבל ונ' דבאמת מחלקי' בין אדם לכלי' דבכלי' אפי' מנזקין פטור משא"כ באדם ואמרי' סברא הוא בכלים שבירתן זו מיתתן וי"ל ע"ד דאמרי' בעלמא מלתא דאתיא בק"ו או בסברא טרח וכ' לה קרא וה"נ כ' תורה הרי קראו מיעוטי שור ולא אדם והמת יהיה לו למימר אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומאי ריבה ריבה אדם לנזיקין:

ה"ק כיצד משלם נ' דה"פ דמתני' תני כיצד משלם ומפ' תרי מילי חדא דמי וולדות ואידך שבח וולדות:

היתה שפחה ונשתחררה ע' רש"י ותוס' לעיל מ"ב הביאו פי' אחר בשם ריבא ואמנם תי' זה אינה עולה כ"א לר"ח דס"ל אין להבעל פטור אבל לרבה זכתה איהו בדמי וולדות וכ"פ הרמב"ם:

ומה"ט אף כי גם רש"י רמז לד' ריבא לעיל לא פי' כן במתני' משום דר"ח: ויע"ל דמתני' לדיוקא אתא ולאשמעי' דיוקא נשתחררה הא לא נשתחררה משלם לאדון וכדר"פ אחמרא מעברתא אזקוניך ואמנם לכאורה היינו דווקא לרבה אבל לר"ח דבלית לה בעל פטור ל"ש כאן דר"ה:

ועד"ז י"ל שוב קו' רש"א ע"ד תוס' ע"ט לא קאמר ר"פ דבעי' בעל דה"פ ד' תוס' בבור כ' רחמנ' שור ולא אדם וכל אדם בכלל אבל בשור דילפי' מאנשי' ולא שוורי' א"כ לא מיעוט רחמנא כ"א היכא דחייב באנשים אבל בשפחה באנשים פטור וא"כ לית לן מיעוט לשוורי' וממילא משלם משום חמרא מעברתא אזקינד:

ודע דבד' הריב"א מיושבי' שני קו' האחרות שהק' רש"י כאן למה לא תנן שנשאת לגר ולמה לא נקט בת ישראל דתתני' בפנויה באמת ג"כ מיירי הן שפחה מעוברת שנשתחררה הן נכרי' מעוברת שנתגייר' ובבת ישראל כה"ג דמי וילדות לבועל כדאמרי' לעיל מ"ב אפי' בא עלי' בזנות ומ"מ לא תק' קו' תוס' לעיל ד' סוגי' הגמ' מוכח דמתני' בנשאת לגר דל"ק רובא דמתני' רק בפנויה מיירי דא"כ הו"ל למתני שפחה מעוברת כ"א בהא דתנן היתה שפחה רמז אפנויה אבל מדלא תנן שפחה מעוברת ש"מ דגם בנשואה מיירי ובנשאת לגר:

תוס' ד"ה אטי ממתני' ל"ק להו דלמא מיירי בחבל בחיי הבעל דזכה בה הבעל וזוכין היורשין שפיר אבל ר"ח דמוקי לבריא במת הבעל שפיר ק' לתוס' א"כ במאי זכו יורשין: ע"ב לצור ולצור וכ' בהג"א דאבעין לא אפשיטא ותמה הלח"מ על הרמב' שפסק דחזרה בשטרות לצור ותימא לתמיהתו כיון דמוחזק בהם מספיקא לא מפקי' מני':

תוס' ד"ה ברה"י אותה בל' נקבה ר"ל שכ' פי הבור לתוכה ל' נקבה והו"ל למימר לתוכו ר"ל לשל חבירו:

על עסקי כריי' צריך ביאור אכתי היכי מתרצא קו' אם על פתיחה חייב על כרייה לא כ"ש ונ' דה"פ דפתיחה ע"כ מיירי ברשות אחר דאי ברשותו היינו כורה לא סגי לי' בכסוי ע' רש"א ונ' דמאחר דעיקר חיוב על שלא כסה א"כ כרה ולא כסה בכלל וא"צ ק"ו וס"ד דק"ו אתא לכרה ולא כסה כראוי: ד"ה חפר ולא מסר יל"ד פשיט' ונ' דבאמת חפרו לצורך רבים אלא שרצה שיקרא שמו על הבור להזכירו לטובה וקמ"ל דחייב והיינו דאמרי על נחוניא חופר שיחין קיים זה הל' זו שלא חשש שיקרא שמו על בורו אלא שמד' הרמב"ם מ' קצת דבחפר לרבים סגי וצ"ע:

נ' ע"א תוס' ד"ה שנצטער אולי בנו עדן קטן הוה ונתפס בעון אביו אף כי היה עון קל ובתו כבר היתה גדולה וזכות אביו עומד לה אבל לא חובו: פי' רש"י זכר של רחלי היינו אילו של יצחק ואפשר דביצחק כ' בא מבוא באר לחי רואי שהיה יצחק מתאמץ ומשגיח לקיים הבאר במדבר לעוברי' ושבים עמד לבת הצדיק הזה שאחז במדה זו ג"כ זכותו של יצחק וא"ש הא דכ' והוא יושב בארץ הנגב כלומר בארץ יבש ומנוגב:

ע"ב מתני' ואם הוזק בו חייב הנה דרשי' שור ולא אדם למיתה דווקא ולא לנזקין חמור ולא כלים אפי' לנזקין ומ"ש הכא דמדמי' לאדם לחומרא נדמה לכלי' לקולא ואמנם למ"ש רש"י דכלים ה"ט דשבורתן זו הוא מיתתן א"ש דכלי' שאני דל"ש ניזקין:

אמנם בלא"ה ל"ק דהכא בעי' י' טפחי' משום מיתה דווקא אבל לנזקין אין חילוק:

רש"י ד"ה קרקע עולם ואינו שלו וצ"ל דרב לטעמי' דס"ל בור ברה"י פטור דאי גם ברה"י א"כ לא הוה קרקע שלו. וגלל כן אמר ר"ח לקמן דמודה רב בבורו:

וראיתי ברש"א דברי' תמוהי' שכ' דאי איכא חבטה בפחות מי' דלמא גם רב מודה לניזקין יש חבטה כיון דטעמא דרב משום קרקע עולם מה לי ניזקין מה לי מיתה. ופשט ד' התוס' נ' דר"ל דאף דכבר תי' הש"ס למעלה מ"מ דוחק הוא לחלק בהבלא ומסתבר יותר כשמואל דטעמי' משום חבטה: נ"א תוס' ד"ה בור של ב' שותפין י"ל לד' רש"י דא"כ היכא דהפקיר א' חלק בורו ולא השני רק המפקי' חייב ואמאי תנן סתמא השני חייב: רש"י ד"ה אין שליח לד"ע להתחייב שולחו נ' כוונתו דלא מצי אוקמי לה בשליח חש"ו דמ"מ המשלח פטור בדיני אדם וע' חי' רשב"א:

שעקרו שני' חוליא עוררני תלמיד א' דה"ה דהו"מ למימר שכרו ברשות של שני' ופתחו שנים כא' פתח לר"ה:

תוס' ד"ה האחרון ע' רש"א וצ"ע לר' לית לן קרא אבל לרבנן הרי דריש א' ולא שנים:

שור פסולי המוקדשין כ' הראב"ד דאפי' פרקו וכתב ה"ה דמדאמרינן כן גבי בור דווקא ולא בנגיחה ש"מ דלאחר שנפדו ומני' ובי' הו"ל למדחק מדאצטריך קרא והמת יהי' לו ואי קודם שנפדו מרעהו ילפינן דבכולהו נזקי' תנן נכסים שאין בהם מעילה:

ע"ב רש"י ד"ה אפי' רבנן ומיהו כולא מלתא י"לד מהו ענין דברים אלו לכאן ונ' דמבואר מד' רש"י לקמן בלי"ב דרב זביד דללי"ב מה"ט פליגי רבנן משום דס"ל בכ"ג א' ולא שנים אפי' שנים גרמו למיתה וא"כ והמת יהי' לו היינו מי שהמיתה נעשה בגורם שלו ושפי' אצטריך אחד ולא שנים אבל ללי"ק דהכא לא בא למימר אלא מי שגרם המיתה הוא ישלם ולא מי שגרם הנזקין שפיר קשה ל"ל א' ולא שנים והנה כבר עורר התו"ח דע"כ בס"ד ג"כ כלי"ב הוה סבורי' לן ולק"מ וע"כ לא עורר רש"י כ"א כאן ללי"ק: והנה מד' רש"י בלי"ב מבואר דעכ"פ ס"ל לרבנן א' ולא שנים וא"כ מ"ש תוס' לעיל דה"ה בח' וט' ע"כ ללי"ק דווק' כ' הכא ולא כד' רש"א וכן מבוא' ברא"ש כשהביא ד' תוס' אלו ביאר באו"ד דהל' כלי"ק דרב זביד: רש"י ד"ה כגון שלא היה בו הבל ובסו"ד ולשמואל דאמר וי"לד מ"ט לא כ"כ רש"י גם ללי"ק דמסקי' כמו כן שהוסיף הבל ע"י סיוד וכיוד ונרא' דבלי"ק יש ליישב בדרך אחר דקיי"ל היכא דקפצה בהמה מדעת ל"ש ריסוק איברים ואמנם היינו לענין חבטה אבל להבלה לית לן וא"כ י"ל בלי"ק הכי משני הש"ס דמיירי דלא נפלה ושייך חבטה והיו כולן חייבין או קפצה וחבטה לא שייך כ"א הבלה ושדינן חיובא אבתרא שגרם הבלא וחבטה ולא אקמאי אמנם כ"ז למיתה יש לחלק אבל לענין ניזקין בכ"ג משכחת לה וא"כ ק' לשמואל וצריך לאוקמא במלא ספוגין ומה"ט נראה דשבק להך דסיוד ולא כמ"ש הלח"מ דהיינו ט' ויו"ד דהרי הש"ס דידע מט ויו"ד ולא אסיק אדעתא לדמות לזה סיוד וכיוד אלא ודאי הש"ס אזל הכא לרב דס"ל דהתור' לא חייבי בר"הר אחבטה ולשמואל דקיי"ל כוותי' מוקי לה בסיפוגין וכמ"ש: גמ' מי אמרי' אסתלק תעשה ראשון האיבעי' בין לרבנן אף דאמרי אחרון נקרא בעל הבור דלמא היינו דווקא היכא דלא אסתלק בין לר' דלמא גם ר' מודה דמי שגרם מיתה מקרי בעל הבור אלא דפליג לענין ניזקין: ואולי האבעי' אי העיקר כלי"ק דרב זביד דקרא קרא למי שחפר י"ט ול"ש אסתלק או כלי"ק דמי שהמיתה בשלו ושפיר שייך אסתלק. ומ"ש הרא"ש דהך האבעי רק לרבנן צריך פי':

מחמת חבטה אי מחמת הבלאה ע' פלפולא חריפתא ולמ"ש לעיל דבהפיל עצמו לבור ל"ש חבטה א"ש כ"כ:

רש"י במתני' עבר הראשון הק' הת"וח פשיטא דפטור ונ' דלמ"ד במשתמש מיירי קמ"ל דלא בעי' מסר לו דליו:

נ"ב ע"א תוס' ד"ה כיון שמסר ותיחוד ותפתח ע' רשא ופי' דלא מ' לתוס' דמיירי התם שמסר לה הבעל גם המפתח דא"כ ותפתח ותיחוד הול"ל ומקאמר ותיחוד מ' שהי' פתוח ומפתח למה לי:

רש"י ד"ה ושמואל אמר לשון אחר ק' לי' לל' אחר דסדרא דש"ס מ' כשם שר"י מיקל נגד שמואל ה"נ שמואל מיקל נגד רב משא"כ לרש"י שמואל מחמיר ואמנם ק' לרש"י כיון שראהו מגולה למה יפטר ונ' ליישב דכ"ז שלא ידע שהתליע הכסוי סבר הא דהבור מגולה משום שהשני יבא מיד לדלות עוד ונ' דתוס' ג"כ מה"ט נאדו מפי' רש"י וכמ"ש:

נ"ב ע"א רש"י במתני' ועבר עליו השור בא לחלק מברישא מיירי שהתליע ונשברה שהרי היתה מגולה וכן פ' רש"י וסיפא מיירי רק שהתליע ולא היתה מגולה ועבר עליו השור ונפל לתוכו:

מתני' כסהו כראוי אף דגם רישא מיירי בהתליע מ"מ י"ל דרישא אפי' התליע מגבו מיירי ולא שת לבו לראות אבל הכא מיירי דווקא שידע שהכסוי חזק כי מגבו לא היה שום חסרון אלא שהתליע מתוכו:

ע"ב תוס' ד"ה ת"ש לולי דברי' היה נ' דלכאורה יקשה מאי מקשה מקשה מתחילה הרי כבר ידע דמתני' בהתליע מתוכו מיירי א"וו עיקר קו' היתה אחר שתירצו לו רישא סיפא ל"ל:

מי אמרי' מגו לכאורה הי' אפשר להסביר דאלו לא פשע לגמלים והי' בודק הכסוי פנים ואחור כבר הי' יודע שהתחיל להתליע מתוכו אא"כ לא מק' הש"ס משור פיקח דל"ש זה:

נ"ג תוס' ד"ה שמואל לטעמי' ונחבט בקרקע עולם נ' כוונתם לכאורה ק' עלי' דשמואל מ"ט חייב אחבט' הרי קרקע עולם הזיקה אלא שקראו הכ' בעל הבור ונתנן ברשותו ודלמא היינו דווקא אם הבור לבד גורם משא"כ הכא דגם קול הכריי' גורם וע"ז תי' כיון שנעש' ע"י הכריי' בעל הבור לעולם חייב:

גמ' דאתהפך וא"ת מאן יימר דמהבלא מית דלמא מחבטה אם באת לומר כן האיך חייבה תורה אהבל כלל אלא ש"מ דהבל קרוב להזיק:

ע"ב איבעי' לי' לרבא נ' דהא דלמסקנא לא ילפי' שור מבור לענין פסולי המקדשין משום דא"כ יק' קו' תוס' רעהו ל"ל ובס"ד אמרי' כד' רש"א דרעהו מבעי ולא נכרי ואמנם מאחר דלמסקנא אית לו קרא דיתר גוים לנכרי יקשה רעהו ל"ל אלא ע"כ דווקא הקדש ממעטי' ולא פסולי המוקדשין: שור וכלים חמור וכליו נרא' דחמור נקט משום דהוה עיקר דרשא ולא כלים ואי לא נקט אלא חמור סד"א דכלים דחמור שהם רכים לא שייך בהו הבלא ומה"ט פטרי' קרא אבל כלים דשור שייך בהו הבלא טפי קמ"ל דל"ש: נ"ד ע"ב מבעי'

לי' לחלק יש להסביר דס"ד בחד פטר רחמנא דלמא מחבטא מיית ולא מהבלא ואהבלא דווקא חייב אבל אי נפלו שנים וא"כ השני ל"ש בי' חבטה וע"כ מהבלא מית הוא דחייב קמ"ל או דבחד ג"כ חייב דתליא טפי בהבלא מתבטא:

רש"י מ"ה לכתוב חד פרט בסו"הד לכאורה עדיפא הו"ל לאקשויי כיון דאצטריך חד פרט למעוטי אדם שוב לא הוי תרי פרטי ולמעט עופות: תוס' ד"ה הו"א קרוב ע' רש"א והניח ד' תוס' בתימא ונ' דאדרבא היינו קו' תוס' ל"ל דכ' רחמנא תרי פרטי הרי מגזי"ש דשבת ילפי' הכל וידעי' ג"כ ולא אדם ולא כלים וע"ז תי' דחד פרט ע"כ אצטריך לגזי"ש גופא והוה דרשי' כלל ופרט וכלל וגזי"ש לשאר מילי ולא לבור אתיא ושפיר אצטרי' תרי פרטי ואולי גם ד' רש"י בחומש יש ליישב דלבתר דכ' קרא תרי מיעוטי שוב ילפי' שור שור משבת:

גמ' אמרי' בחדתי הק' תלמיד א' א"כ למה אמרי' מתני' דלא כר"י דלמא מתני' בעתיקי ונ' דא"כ לא הו"ל לתנא למתני שיר וכלים חמור וכלי' אלא ש"מ לאורועי דבכל כלים איירי בין חדתי בין עתיקי:

מבעי לי' לכדרבא י"לד אמאי לא משני כדלעיל דממילא נפקא ואדרבא הכי פשיט טפי ונרא' דפסולי המוקדשין בבהמה מיירי קרא ואיך נלמוד שוב עופות ג"כ מהאי קרא גופי' ונרא' דמה"ט הציע רש"י שוב כאן תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב למימר' דבבהמ' מיירי קרא דפסולי המוקדשין: רש"י ד"ה בן או בת נר' דיל"ד מאחר דעיקר דרשא דאדם ולא כלום קאי אעבד ואמה הואיל ויש להם הו"ל לתנא לאקדומי לעבד ואמה אלא משום דס"ד הא דאמרה תורה עבד ולא אמה היינו משום דאדם פיקח הוא אבל בקטנים גם באדם חייב קמ"ל בן ובת קטנים ג"כ פטור וכ"ת מנ"ל אמרי מאחר דמשור ילפי' ולא אדם ובשור התנן במתני' כאן דבחרש ש"וק מיירי וע"כ דומיא דהכי ולא אדם:

אמנם מה שסיים רש"י חמור ולא כלים נ' כוונתו ניחא דדווקא בבן ובת מועט הכ' אבל בעבד ואמה לא דמרבי' להו מכל שיש לו בעלים ע"ז כ' רש"י דהרי ממעטי' חמור ולא כלים דהיינו שיש להם בעלים וה"ה אדם אף שיש לו בעלים:

רש"י ד"ה הא של פקח היכי פטרי' קרא פי' אף דיש סברא דאם הבעלים פקחי' היה להם לשמרו מ"מ היכן פטרי' קרא:

גמ' לא מבעי' קאמר פי' ל"מ פקח דלא פשעו הבעלי' שהניחוהו ללכת ברחובות וודאי בעל הבור חייב אפי' שור שהוא חרש דהבעלים פשעו ובעל הבור פטור קמ"ל:

ע"ב מין בן דעת פי' ואי באדם מיירי שפיר כל אדם הוה מין בן דעת אבל בשור ל"ש ל' מין בן דעת:

גמ' פקח פטור ואכתי יקשה היכן פטרי' קרא ותי' מדדרשי' שור ולא אדם ולפיקח לא אצטריך קרא דפושע הוא וע"כ לאינו פיקח ודומי' דהכא חייבה תורה בתור אינו פוקח דווקא:

רש"י ד"ה שור חרש כוונתו דברישא דבריית' לאו או קתני אבל בסיפא בהדדי שייכא פיקח ומהלך ביום:

רש"י ד"ה להפרשת הר סיני כוונת דבריו דעיקר רבות' דהפרשת הר סיני הוה חיה ועוף דבהמה בפי' כ' וחיה ועוף מרבי' אלא דרשי' כ' דגם חיה מאם מרבי' ובגמרא לקמן דחי' בכלל בהמה ואולי יק' לרש"י למאי נ"מ היה קודם מ"ת חיה בכלל בהמה א"וו לישנא ל"ד ואאם סמך ומ"מ נ' דרש"י בא ליישב דקדוק עצום במשנתינו למאי נ"מ תנן להפרשת הר סיני מאי דהוה הוה וכן מק' הש"ס ביומא כיצד מלבישן מאי דהוה הוה אמנם כלפי דמרבים מכל בהמתך אפי' עופות ודבר זה ק' לאומרו התורה אמרה בהמתך ונרבי מכל עופות וע"ז מייתי הפרשת הר סיני דכ' ג"כ אם בהמה ומ"מ מרבים מאם עופות:

לכל אי' כ' רש"י הרעה ה"ה הנהגה והש"ס נקט לה אפכא בתחלה חרישה ואח"כ הרבעה ונ' דרש"י קאי על סדר המקרא דהרבעה כ' בפ' קדושים וחרישה בכי תצא והש"ס איידי דדריש שור לחסימה סמיך לי' שור שור לחסימה:

רש"י ד"ה מה שור וחמור ולקמן מפרש טעמא מוכל דמ' ריבוי כוונת רש"י ליישב ד' ר"י למאי נ"מ נקט דברות הראשונות אלא דאי הוה נקט אחרינ' לבד הייתי אומר דמפרט וכלל דריש דנעשה כלל מוסיף על הפרט והיה קשה לן בהמתך דדברות הראשונות דא"כ הו"ל כלל ופרט וכלל ולא נרבי עופות לכך נקט ר"י גופא דברות הראשונות דנדע דלאו בכלל ופרט וכלל דריש מרבויא דכלל והן הן ד' רש"י:

בגמ' אמרו וכל בהמתך וק' מאי עלה ע"ד המק' הרי ר"י גופא הביא דברות הראשונות ונ' דהמק' הוה סבר דשורך וכל בהמתך מקרי פרט או דלא תימא שורך וחמורך דווקא כ' כל בהמתך לומר דשורך וחמורך רק למעוטי חיה אתי' ומשני הש"ס א"כ לא לכתוב כ"א שורך וחמורך למעוטי חיה וכ"ת דנטעי ונימא שורך וחמורך דווקא הרי כ"כ בי' דברות הראשונות בהמתך אלא ש"מ לכלל ופרט וכלל אתא:

גמ' להנחה הקשיתיו נ' להסביר דהא דכ' עבדך ואמתך כמוך מ' דווק' עבדך ואמתך הוה כמוך אבל שורך וחמורך אינו כמוך ובמאי דדרשי' למען ינוח שורך עביד לי' נייח לאכול מן המחובר נמצא דרק בשם הנח' הוקשה שור וחמור לאדם לא זולת ואדם י"ל הנחה אחרת ומכ"ש דלא ילפי' לשאר איסורין:

נ"ה ע"א ח"ו פסקה טובה מ' דלמען ייטב לך קאי אטובות עו"הז וכדתנן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעו"הז כבוד א"וא ובגמ' סוף חולין לעולם שכלו טוב וצ"ע:
טווס ע' רש"י וכ"ה בערוך ופי' במרפא לשון שהוא עוף שקורין פפוי וזה שקר דא"כ יהי' עוף זה טהור דטהור עם טמא וודאי כלאים ומאי אשמעי' וע' בזה בצ"צ לענין "ווילדע ענטענן':
ואולי הוא עוף הנקרא פאזאן שהוא תרנגול הבר הגדול דאותו נוהגים לאכול:
ובפ' כל הבשר מבואר בהדיא שהיו אוכלין טווס:
משום דרבי החי' רשב"א בשם ראב"ד פי' רובצא זה על אפרוחי' של זה וזה ק' עוד ביותר דמתני' תנן פ' שליח הקן טמא רובץ על ביצי טהור וכן אפכא ומאי קמ"ל כאן:
תוס' ד"ה המרביע עיי' תורת חיים ומגמר' סנהדרין קשה ג"כ לד' הרמב"ם שמפ' שיבוטא הוה חית הים ומגמ' סנהדרין הנ"ל בתו"ח מבואר שהוא מין דג:
ומבואר עכ"פ מד' הרמב"ם דאין זה דג ולא כמו שדרש אפיקורס אחד שהוא דג הנקרא "שטיער':
תוס' ה"ה הנהוג בסו"ד מלאכה בדגים לא ידעתי מה מלאכה יוכל דג לעשות הנהגת הקרון לאו מלאכ' הוא ואולי הנהגת המחרישה וצ"ע:
הדרן עלך פ' הפרה בעזר משגב לעתות בצרה, ונתחיל לבאר פ' הכונס בעזר נדחי ישראל יכנס. לא נעל בפני' כראוי נראה דסיפא קאי אגסה שבקל תפתח הדלת ע"י דחיפה וכיוצא בה ולא כיתנן לעיל קשרו בעלי' במסירה והיינו דאשמעי' סיפא לא נעל בפני' ר"ל לפי ערך הבהמה לא היתה הנעילה כראוי: תוס' ד"ה אילימא בכותל דכל הקודם זכה צ"ע לקמן ס"פ החובל בההוא דקץ אילן כ' רש"י שהי' בו להמית בני אדם בר"ה וחייבו רב עשר' זהובי' שהפסידו מצוה:
ולולי ד' תוס' י"ל דהש"ס קאי למסקנא דעיקר רבות' דר"י דמחייב בדיני שמים ובכותל בריא כיון דבדיני אדם חייב פשיטא דחייב בדיני שמים: נ' ממונא בעי לשלומי כתב נ"י דהרא"ה דייק מכאן דאם תביעתו על חבירו אמת אלא ששכר עידי שקר אינו חייב מדאורייתא פי' דאל"כ לוקמי ברייתא בה"ג אלא ש"מ דכ"הג גם בדיני אדם פטור. וכ' עוד דאם העדים מודים שהעדו שקר מחייב לשלם וצ"ע הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד מה לי בהודאתו. ומצאתי דברי' אלו בד"מ חו"מ סס"י ל"ב וכת' דדווקא העדים חייבים לשלם אבל אינם נאמנים לחייב השוכר מטעם כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.
וכ' עוד ביודע עדות מ"ט לא מחייב מדיני גרמי וצ"ע היכא מצינו בלא עשה מעשה שיהא

חייב והשיב תלמיד א' ממחצית הכרם שנפרצה: ומ"ש התו"ח דמטעם דינא דגרמי פריך הש"ס צ"ע דלמא ר"י כחכמים דר"מ ס"ל דלית להו דינא דגרמי:
תוס' ד"ה אלא לחברי' בסו"הד מ' דהשליח פטור לכאורה דלמא משום דפקח ישלם ונ' כוונת תוס' דא"כ עכ"פ היכא דלית לי' לפקח לשלומי השולח חייב ולשנא דמתני' ל"מ כן:
תוס' ד"ה נפרצה בלילה ע' רש"א כוונתו דל"ת א"כ רישא ל"ל:
רש"י ד"ה והוא שחתרה חתרה והפילה כוונת רש"י דאי לא הפילה א"כ אין האונס מחמת הפשיעה ול"ש תחילתו בפשיעה וסופו באונס:
גמ' אסיפא קאי קמ"ל דכולא פשיעה וי"לד א"כ שוב למ"ד פטור מאי קמ"ל ונ' דבשלמ' בס"ד לא א"ש אלא למ"ד פטור אבל השתא למ"ד חייב הא גופא קמ"ל דתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב ויש ליישב בזה קו' תוס' למה לא קאמר מהו דתימא כולא אונס דא"כ למ"ד גם תחלתו בפשיעה פטור מאי קמ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה כיון דאפקוה עיי' בראש ואמנם בלא"ה ק' דלמא הוציאה לר"ה דל"ש משיכה ואמנם בר"ה גם שן ורגל פטור כמ"ש תוס'. רש"י ד"ה שומר אבידה דכ' ואספתו כוונת רש"י דלכאורה השבת אבידה הוה מצוה אבל שמירת אבידה היכי כתובה דלתקרי מצוה ולכך הביא רש"י קרא דואספתו אל תוך ביתיך:
איכא דמפ' להו וברש"י ותוס' וגם בנדרים אין רמז לגי' זאת ועיין לפנינו ויש להסביר הגי' דפלוגת' רבה ור"י היא רבה סבר עיקר שמירה היא שמירת שו"ח ומה ששומ"ש חייב משום דמקבל שכר ור"י סבר עיקר שומר שכיר וחנם פטרתו תורה מגניבה ואבידה דלא ליתא לאמנועי וכיון דאבידה ע"כ שעבדי' רחמנא ול"ש אתי לאמנועי ממילא דינו כשו"ש ויש לומר דהא מלתא תליא בפלוגתא דר"מ ור"י גבי שוכר דסתם לן קרא מה דינו מאן דמחייבו בגניבה ואבידה ס"ל כיון דלא שייך אתי לאמנועי דינו כשו"ש ומאן דפטר ס"ל כיון דאינו מקבל שכר דינו כשו"ח נמצא עד"ז רבה ור"י ללי"ב הוה פליג בהני תרי גרסוח דתרוויי' ס"ל הל' כר"י לגבי ר"ת אלא דמ"ס ר"י מחייב ומ"ס ר"מ מחייב ומ"ס ר"י פוטר:
ארא דק' לי להך גי' מאי מקשה רבה לקמן אדר"י מלגינתו וחורבתו מידי הוא טעמא דר"י דר דרחמנ' שעבדי' וכיון דקרא דהשב תשיבם גלי לן דלגינתו מקרי השבה הרי פקע שעבודי' בשלמא ללי"ק ל"ק דכיון דמדינא בשכר פרוט' נעשה ש"ש פעם א' האיך יסתלק בהשבה גרועה אבל להך לישנא קשיא:

רש"י שם שו"ח פטור מגניבה ואבידה ושו"ש חייב כוונת רש"י דבאמת בקרא לא כ' בשו"ש כ"א גנב יגנב וכדאמר ר"י חייב י"ל בגניבה אבל השתא דתני תנא אבידה ג"כ מייתי מתני' דהשואל:

נ"ז ע"א תוס' ד"ה לעולם ויש להוסיף דאד' רבה מותיב ר"י כיון דאמרת דגנבה אהחזירה קאי וא"כ ס"ד דווקא החזירה דלמקום דלא עייל הוא דחייב בגניבה ואבידה אבל בביתו קתני סיפא לעולם דאפי' בביתו:

תוס' ר"ה לגינה שאינה משתמרת בד' תוס' נתיישב קו' הש"מ מאי מקש' רבה מקרא דהשב תשיבם הא קרא בבע"ח קאי ובבע"ח מודה רבה ותי' הש"מ דהך קו' מקמא דלעיל אתמר ולד' תוס' א"ש דהא נגרו בריי' סגי ברוח מצויה וא"כ לרבה א"ש:

ויע"ל בשלמא לרבה י"ל דהני תרי ברייתות בהך סבר' דנגרי ברייתות פליגי בריי' דלעיל אי' לי' הך סברא והך לית ליה אלא לרבי יוסף קשיא: ע"ב תוס' ד"ה נמצא ושמא אין שייך נ' הסברא משום דעל טענת גנב לחוד לא הי' חייב כ"א משום דבעלים עמו וכה"ג לא מצאנו שחייב בכפל: גמ' דן רב כר"מ פי' אע"ג דרב אמר בעירובין ר"מ ור"י הל' כר"י דן הכא כר"מ ופסק הלכה כר"ש אע"ג דרב אמר ר"מ ור"ש הלכה כר"מ ות"ק סתמא ר"מ פסקה הכא כר"ש:

ג"ט ע"ב מתני' המגדיש בתוך שדה חבירו י"לד למ"ש רש"י שכלן אוספי' לגורן אחד א"כ מאי שדה חבירו וצ"ל דבני מזרח עושין גורן במזרח העיר ובני מערב במערב ובא אחד ממזרח לצד מערב ולגבי' הוה שדה חבירו: לימא תנן דלא כר' ע' ברא"ש וי"ל דאי רבו סתם המשנה דלא כנפשי' ע"כ חזר בו ונ"מ למרמי דר' אדר':

וע' ברא"ש נ"מ גם לרבנן יש להסביר גם דטעמא דמודה ר' דנטר בו דרי כיון דעליו אחריות לגבי בני הגורן ואם הוזקה בהמתו של א' מבני הגורן באותן פירות אין להם דין כ"א מנטר בי דרי הרי עכ"פ קיבל אחריות עליו ומה"ט מודה רבי וה"ה דלרבנן כדכתב הרא"ש:

מתני' הפקח חייב והנה הפקח חייב אפי' מסר לו שלהבת וא"ע לא הוה רישא דחש"ו דומי' דסיפ' בין לר"ל בין לר"י ונ' דמאחר דברישא תנן חייב בדיני שמים הו"ל לתנא למתני שלח פקח פטור אף מדיני שמים א"וו משום דברישא לא מיירי כ"א היכא דלא מסר לו שלהבת או גוזא ובסיפא בכל ענין להכי תנן הפקח חייב:

דכ' בלבת אש נ' דע"י קושי השעבוד של המצרי' עלה עשן באפו ית' והיינו בלבת אש שנתלבה, ע"י קושי השעבוד:

תוס' ד"ה לבתה הרשבא בחי' אף שהסכים לתי' בתר' של תוס' הוסיף עוד דעדן ק' דל' כלן פטורים ר"ל גם המביא עצים ואור וק' פשיטא ואמנם אלו הי' בשעה שהביא רוח שאינה מצויה היה חייב קמ"ל מתני' דפטור דלא הו"ל לאסוקי אדעתא שיבא:

ס' ע"א תוס' ד"ה ליבה ולבתה ד' תוס' דבשני' יכולין יהא פטור לגמרי והרשב"א לא הק' כ"א שלא נתחיי' בכולי' נזק ובאמת הא תליא בפלוגת' דתנאי פ' המצניע דזה יכול וזה יכול וד' רשב"א דקו' הש"ס להל' דשנים חייבין בשוה וד' תוס' מדקסתם הש"ס ולא קאמר הא מני ר"מ וכיו"ב ש"מ דאליבא דכ"ע א"ש וע"ז סובבים התוס':

מתני' וליחכה עצים נרא' דהכוונה אילנות דאי עצים ממש פשיט' והשתא אשמעי' תנא אילנות דמרבי' מבעלי קומה ואבני' ועפר מהשדה והיינו דמייתי קרא:

הפסד מועט י"לד מהי"ת נחלק בין מועט למרובה ונ' דרש"י יישב זה דבאמת לא מיירי בהבעיר בידים כ"א שלא נזהר כל כך וס"ד בהפסד מועט א"צ להזהר כ"כ:

ע"ב גמ' מלתא דשוויא לתרווייכי ע' רש"י פי' מרן זצ"ל דאני הצתי אש בציון ר"ל ע"י היצ"הר שבראתי כדדרשי' ע"פ ואשר הרעותי והיינו דווקא למ"ד אשו משום חציו:

תוס' ד"ה אסור להציל וע' רש"י ד"ה למ"ד מקלי דלא משמע כן ואולי כוונת רש"י דמאחר דמלך הוא ולא משלם ואין הכל ידעי' זה גם אחרי' יצילו עצמם ולא ישלמו:

ס"א רש"י מתני' אם חטין חטין י"ל דבא לאפוקי דחיטין וחיפן בשעורי' דאינו משלם לו אלא דמי שעורים בלבד כדאמרי' בברייתא לקמן ואף דברייתא בשאלה מיירי התם גם ר"י מודה אבל לרבנן בכ"ג דינא הכי וי"לד לעיל דמקש מש"ס למ"ד טמון מבעי' לי' למה לי קראי לישני דהתם גדיש של עדשים הי' וחופוהו בשעורים דהיינו טמון בשלמא לד' תוס' דלא אמעשה שהי' קמבעי מקשה קראי ל"ל אבל לד' רש"י דאמעשה שהי' קמבעי' לי' ק' כמ"ש:

ע"ב הי' גדי כפות ע' רש"י כל פירושו כאן לד' ר"ל לעיל פ' דו"ה דטעמא דמתני' משום קלב"מ אבל לרבא לעיל הטעם משום דבעבד פטרה תורה וטעם פלוגתי' פי' רש"י שם דרבא מ' לי' פטור אעבד ולא אגדיש ואי משום קלב"מ גם בגדיש פטור ולר"ל פטור קאי גם אגדיש:

וי"לד אמאי אפסיק תנא בהא מלתא בין סיפא לרישא:

ע' מ"ש תוס' לעיל פר' כיצד בסוגיא באשו משום חציו בזה:

ונ' דמהך מוכח דבין לר"י בין לרבנן חייב בבע"ח והיינו דמק' הש"ס בפשיטות לעיל לרבנן בעלי קומה מנ"ל ולא אמרי' דבאמת פטרי רבנן בבע"ח דהיינו ממתני' דגדי ומעתה מאחר דתנן ברישא דרבנן עטרי בטמון והיינו מקמה מה קמה בגלוי ור"י מפיק לי' לבעלי

קומה ס"ד דרבנן פטרי בבעלי קומה קמ"ל דגם רבנן מודי אלא דדרשי' לי' מאו הקמה והיינו דתנן בתר רישא:
ואמנם י"לפ דהיינו קו' רבא לקמן ממדלי' את הבירה וכ' רש"י דהך בשל חבירו מיירי ומנ"ל והנה תוס' כבר השיאו ד' רבא לד"א אמנם ע"ד רש"י מדהפסיק תנא בבבא דגדי בין רישא לסיפא ש"מ דרישא בשלו וסיפא בשל חבירו ולזה הפרידם תנא ברייתא חטין והגדיש שעורין שעורי' והגדיש חטין נר' דסיפא מפ' לה לרישא דהגדיש היינו הגג של הגדיש אלא שחפן מדבר אמר. אבל מד' הרמב"ם פי"ד מנ"מ מ' דהוה בבא בפ"ע וצ"ע פי': ס"ב גמ' משום תקנת נגזל באשו ע' חי' רשב"א מה שהקשה על הראב"ד דמחלק בין גלוי לטמון הרי הש"ס מדמי לנגזל ובנגזל אפי' בברי נשבע ונוטל וצ"ע בנגזל הרי הגזלן פסיל לשבועה ולכך נגזל נשבע ונוטל משא"כ הכא המזיק נאמן בשבועה שפיר כת' הראב"ד דנשבע ונפטר:
תוס' ד"ה מי מנחי נ' דק' להו לתוס' למה לא מזכיר ג"כ אי אמוד הוא אצא ש"מ דאפי' בעדי מיירי אלא ה"ק להו מה ענין סוגי' דלעיל באמצע סוגי' דטמון כמ"ש התו"ח ומ"מ ל"ק כ"כ דעכ"פ ר"א ברי' דרבא הוה ודמי לה לטמון משו"ה מייתי תחלה דעשו תקנת נגזל באשה ועלה קאי:
וי"לד למה דמחלקי תוס' בין דינר זהב לכאן מאי קאמר לעיל אנן ממתניתא מתנינן לה הרי עכ"פ רישא אצטריך רבא לאשמעי' וצ"ל דעכ"פ סיפא למה אתמר משמי' דרבא. וכ' להסביר ד' תוס' דעכ"פ הדינר נ' שהוא של כסף וסברא דלמא הוא רק מצופה זהב ומה"ט עדן לא הוה לה להזיקו משא"כ כאן: עשו תקנת נגזל במסור מדלא מבעי' לי' רק במסור מ' דבשאר דינא דגרמי פשיטא לי' דלא עשו לי' תקנת נגזל כ"א המזיק נאמן בשבועה וכפי' ר"ת דדווקא בבריא וברי מבעי' לי' אבל מסור שהוא פסול לשבוע' מאי דינו כגזלן או לא וי"ל דהספק אי דינא דגרמי דינא ודאי לא גרע מאשו דעשו תקנה משא"כ אי דינא דגרמי קנסא בעלמא הוה י"ל דתקנתא לקנסא לא עבדי':
אלא שהרשב"א בחי' כתב דמדחשיב לי' הש"ס לעיל בהדי שאר אבות נזיקין ע"כ דינא הוה וזה שלא כד' הש"ך בחו"מ עיי"ש:
ע"ב מתני' גץ היוצא מתחת הפטיש יש רמז כאן לד' תוס' לעיל דמשום שהכה בפטיש בכח הוא דחייב ולא מקרי גרמא:
גמ' טעון פשתן לר"י לעיל פ' כיצד אשמעי' דאשו משו' חציו ולר"ל לרבותא אשמעי' דמשכחת לה:
ש"מ צריך להניחו הו"מ למדחי דלמא בהא פליגי ר"י ורבנן:

למעלה מכ' פסולה י"ל קו' תוס' דהאי אמורא מס' לי' אי בעי' למטה מי' או לא ואי הוה נקט ימעט הי' צריך לפ' עד כמה ימעט. וא"ש דנקט הש"ס הך שמעתא הכא. ויע"ל דלדחות מייתי לה דאי אמרת לי' שינחנה למעלה מגמל אתא לאניחו למעל' מכ' ויהא פסולה וא"ש ג"כ קו' תוס':

והנה מד' תוס' דרק משום לקצר לא נקט ימעט והרשב"א בחי' כ' כיון דצריך לכבות הרי היא נר אחר ושפיר אמר פסולה:

אודה לצורי שזכני לסיים פ' הכונס ככה בימינו בעינינו נדחי ישראל יכנס ונתחיל לבאר פ' מרוב, בעזר לשלם מרבה:

גמ' ס"ג ע"ב מה"מ ואף דקראי סתרי אהדדי דבחד קרא כ' קרן וחומש ובחד קרא כפל דלמא התם בהוד' וכפל ע"כ בלא הודה:

חד בגנב נ' דר"ל דס"ד גנב מבית שומר אינו חייב כפל א"נ אם שילם השומר אין הגנב משלם לו כפל קמ"ל:

רש"י ד"ה או אינו אלא לדין ע' רש"ל ורש"א וסברת רש"א דלמאי נ"מ נקט רש"י האי קרא בשומר חנם א"וו אקרן קאי ושפיר כ' כבר בשומר שכר: ס"ה ע"א תוס' ד"ה גופא כדמוכח בסוף המפקיד ואין לומר דמדמפ' רב הכי למתני' נקט הש"ס הכי א"כ תרי פסוקי ל"ל התם כעין שגזל והכא אחיי' לקרן:

רש"י ד"ה ומשני בסו"הד או שנתפטמה מאלי' בא ליישב קושי' תוס' למה לא אמר הש"ס כאן מיד כי קאמר רב לענין יוקרא ולזה כ' רש"י דנוכל לפרש דמיירי בנתפטמה מאלי':

שם ע"ב ורבנן אמרי לך הו"מ למימר משום דבפ' נשא אהדרי קרא לקרן וחומש ולא אדכר אשם בהאי קרא:

שם גמ' ואי אמרת וכו' שלו הוא טובח לכאור' מאחר דמוכת מהך ברייי' דלא כר' אלעאי בהדי' למאי מסיק הש"ס דשלו הוא טובח ונ' דדלמא ר' אלעאי לא קאמר כ"א דדין לשלם כעין שגנב והשאר הוא דקניה וע"ז מק' מאחר דקנה איזו חיוב שייך כלל וכלל הרי שלו הוא טובח:

שם גמ' הא מני ב"ש י"לד אי ב"ש ס"ל בכל התורה שינוי אינו קונה למאי אצטרי' גם לרבות שינוייהן ונ' דאי לאו דכ' גם הייתי אומר כבי"ה דהם ולא שינייהן ואצטריך גם אבל אי בכל התור' שינוי קונה לבי"ש למה באתנן לא נימא הכי וכבי"ה:

ט"ו ע"א רש"י ד"ה אבל לענין שלומי א"נ ביוקרא וזולא י"לד הרי ר' אלעא אהדר לעיל לר"ח אלא מאי אינה קונה לישלם השתא ומ"ש לענין יוקרא וזילא ונ' דבשלמא בשינוי

אי אינו קונה מסתברא דברשות נגזל נשתנה ומשלם לו קרן כדהשתא משא"כ ביוקרא וזילא לפעמים אי ניזל בתר השתא יפסיד הנגזל ומוטב לשלם כעין שגנב:
רש"י ד"ה שינוי קונה ולא פי' רש"י מאי נ"מ אי דאו' אי דרבנן ונראה דנ"מ לענין קרבן וע"ד שפי' הרשב"א לקמן קוש' אביי דרבה הו"ל למפשט מקרבנו דיאוש לאו דאוריי':
גמ' עד שצבעו עיי' תו"ח ויש לומר דאי מהתם הו"א כי התם דפטור לגמרי ובאמת הטעם שם כמ"ש רש"י משום שאין תובעין:
תוס' ד"ה כיון דבאיסורא דא"כ אפילו בתר דאתא לידי' נ' דנפקא להו הא מלתא ממתני' פ' השולח בעבד שנשבה ומוקמי' שם משום דאייאש רביה ואי ס"ד דבעי' יאוש בשעת זכיי' דווקא הרי התם בשעתא דאייש כבר נשבה: והנה נתקשה הרשב"א מהיכן פשיטא לי' לרבה דיאוש קונה ונ' דרבה ורב יוסף פליגי בפלוגת' דעולא ורב יודא בפ' הניזקין בפי' דמתני' ועל חטאת הגזילה ורב יוסף כעולא ולכך ס"ל יאוש אינו קונה ורבה כרב יודב א"כ יאוש קונה וכ"ת א"כ מוכח ג"כ דמדאוריית' קונה י"ל דעיקר סברא דרבה משום דק' לי' קו' רבא ותני עלה בחוץ ענוש כרת ותי' רבא נרא' דוחק דלמה נוקמי ברשותא דליחייב כרת אמנם התינח אי ייאוש בעלמא אינה קווה אבל אי קנה אפי' הוא מדרבנן מ"מ הפקר בית דין הפקר וממילא חייב כרת והיינו ספיקה דרבה:
ס"ו ע"ב רש"י אומר לו לנגזל דלא תשביש ותאמר דהנגזל אומר לגזלן מאחר שגרמת שיאסר בהנא' הרי שלך לפניך:
שם באו"ד דהיזק שאינו ניכר הוא כלומר מה"ט לא דמו ליין והחמיץ: וג' דרב יוסף מ' לי' דבאמת בשעת גזילה כבר קנאו הגזלן אלא דהוה חסר ייאוש וכשהגיע איסור חמץ ונתיאשו הבעלים קנה ממילא ורבה השיב לו אלמלי הי' דעת הגזלן לקנותו לא הי' מניחו לאסור בהנאה א"וו לא רצה רק להפסיד לנגזל לא זולת:
תוס' ד"ה שמע מנה י"ל דלהכי לא מתרץ לי' משום מצוה הבאה בעבירה משום דבא ליישב בריייתא דמשכבו ולא הגזול:
רש"י ד"ה דגזל קרבן דחברי' דאפי' בעלים ראשונים אין יוצאין בו נרא' הטעם כדי שלא יהא חוטא נשכר דאם הבעלים יוצאי' בו אינו צריך לשלם אלא שהתוס' הביא ראיה דבאמת פטור דאמרי' חזרה קרן לבעלים הלכך אפילו לאחר ייאוש צ"ע כיון דאקדש' מאי מהני לי' יאוש הא לאו ברשותא קאי וצ"ל דמיירי בקיבלו הבעלים אחריות שאמרו הרי עלי וס"ד דמהני ייאוש דדהו:
שם רש"י ד"ה ושל גזלן אעפ"י שחישב נ' דהא דכתב רש"י כאן מחשבה אחרת ממ"ש למעלה בשני' רבותא קמ"ל ברישא אעפ"י שחישב עלי' למלאכה שלא יתגנו בהם ויהיו

ראוי' למנעלים גם אחרי כן מחשבה מהני ובסיפא אפי' חישב למלאכה שיתלכלכו ולא יהי' ראוי' אח"כ למנעלים וכיו"ב אעפי"כ אין המחשבה מועלת:
בגמ' לפי שלא נתייאשו הבעלים ולכאורה מ"ט לא קאמר ת"ק הא מלתא ונ' דחילוק בין גנב לגזלן סתם גנב מוכר גניבתו וסתם גזלן מניחה לעצמו והיינו דקאמר ר"ש אף דהגנב מכר הגניבה שינוי רשות בלא ייאוש לא מהני:
גמ' הא מלתא קשה בה רבה וי"לד א"כ אמאי פרכה אביי משמי' דנפשי' וצ"ל שהי' בעת ההיא כשהקי' רבה קו' זאת ילד ולא שמע לה מרבה ואין זה תימא כי כל ימיו היו ארבעי' שנה ואחרי מות רבה שימש לפני רב יוסף ואח"כ נעשה ראש ישיבה וע"כ שהיה בעת מלך צעיר לימים:
אמנם למ"ש השש"א כי רבה הקש' קו' תוס' ממריש א"כ הק' אביי קו' אחרת ותי' א' עולה לשני':
ס"ז ע"א תוס' הא לא"ה יש לתרץ קו' דבאמת ספוקי מס' לי' לרבה אי קנין יאוש רק הפני תקנת השבי' א"כ לק"מ דהרי התם נמי הטעם מפני תקנת השבים וכ"ת א"כ ליפשוט רבה מהתם דיאוש דרבנן י"ל דעלה דהך דמריש מייתי הש"ס פלוגת' דבי"ש שאומרי' מקעקע כל הבירה ובי"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש מפני תקנת השבים וי"ל דלד' בי"ש קאמרי נהי דמדינא ס"ל יאוש לא קני מ"מ מפני תקנת השבים הי' לכם להודות לנו שאין לו אלא דמי חריש:
באו"ד מדפריך וליקנינהו בשינוי השם צ"ע הרי לת"ק סתם גניבה ייאוש בעלים והו"ל ייאוש ושינוי השם וצ"ל דמ"מ מנ"ל להק' דלמא הך בריי' כר"ש דס"ל סתם גניבה לאו ייאוש בעלים:
רש"י ד"ה שאיבה דרבנן נקט רש"י כאן פוסיל אחר מלעיל גבי פוסל המקוה ונ' דלעיל אשמעי' רש"י דאפי' בהמשכ' פוסל צינור שחקקו תחלה וכאן אשמעי' דאפי' בפסול דג' לוגין החמירו רבנן:
גמ' א"ה אפי' ברישא עיי' תו"ח וי"ל דבלא"ה הוה ס"ל דבאמת הוה כלי בחקקו תחלה משא"כ בקבעו תחלה ואמנם דתרוויי' לאו כלי ננהו אפי' ברישא נמי:
רש"י ד"ה הקדש ואסר ליהנות ובתרומת אסור לזרים כוונת רש"י דלהקריב לגבוה וודאי פסול וכן אסו' לכהן לקבל התרומה ואך לאיסורא נפ"מ ומעשר צ"ל מעשר שני:
גמ' מנין לשינוי שקונה י"ל דאפי' באינו חוזר לברייתו קאמר ולא תקש' א"כ קרא ל"ל הא איתי לה קרא דאתנן י"ל דבאמת אמרי' גם קו' לבי"ה אמנם מאחר דאי' לן קרא דהכא דשנוי קנה ע"כ אמרי' הן ולא שינוייהן אבל אי לאו קרא דהכא הוו מידו לבי"ש דהם

ולא וולדותי' דווקא: תוס' ד"ה אמר עולא וכן בהניזקי' נר' דהוצרכו לכך דלא תימא הכא מדאורייתא ולקמן מדרבנן לזה מייתי מהנזקין דפרכי' עלי' דעולא כרת מאי עבדתי' ואי יאוש קני ליהוי מדרבנן עכ"פ שלו הוא ומאי קשה אלא ש"מ דאפי מדרבנן לא קני:

באו"ד דקני צ"ע מ"ש שינוי השם דהשת' הושענא שבא ג"כ ע"י מצות לולב משינוי השם דקרבן דלא מהני:

גמ' גזול דומיא דפסח ולא דרשי' דומיא דחולה דא"כ בהדי חולה הו"ל למכתב:

ס"ז ע"ב דלית לי' תקנתא עיי' תוס' וי"לד הא שינוי השם עכ"פ מהני וצ"ל דבגזול שנשתנה שמו לא איירי קרא:

גמ' הדר בי' רבא יש קצת ראי' מזה מפי' קמא של רש"י דעל בעלים ראשונים ג"כ איני מכפר והיינו דהדר בי' מכח קו' תוס' דהרי אמרי' דחזרה קרן לבעלי' אבל לפי' בתרא למה הדר בי' תוס' ד"ה אין הגונב בסו"הד מקרא אחרינא לכאור' הו"מ הש"ס לעיל למימר דאצטריך גנב הגנב להכי ולא הוה ק' קו' תוס' שם:

גמ' אמר רב י"לד למאי דקיימ"ל סתם גניבה יאוש בעלים א"כ אדרבה הגונב אחר הגנב חייב ונרא' דרב מחלק בין נגנב מבית בעלים דמייאש כמו שכ' רש"י דאינו יודע מי גנב אבל נגנב מבית שומר א"כ הוא מחזיק השומר לגנב שהרי מביאו לידי שבועה וממילא לא מיאש מסתמא:

ס"ה ע"א תוס' ד"ה מה טביחה עיי' רש"י והנה הקו' מבי"ה לתי' בתרא של תוס' במקומה עומדת וצ"ל דבחטין ונעשו סלת הו"ל שינוי השם בהדי שינוי מעשה:

שם ע"ב ד"ה מה טביחה יל"ד אם גנבו ממרעה הצאן מא"ל מנא ידעי הבעלים לאלתר אשר ע"כ נרא' דמאחר דאית לן היקישא ע"כ היקישא להכי אתא דמיד שידעי הבעלים אלא למסקנת תוס' דהיקישא להכא מיהת אתא דמיד שידעי אלא למסקנ' תוס' דהיקש ל"ד כ"א מה מצינו שפיר ק' להו:

שם רש"י ד"ה ואינו משלם ד' וה' דכ' רעהו י"לד בלא"ה כיון דכפל לבעלים לא משכחת בהקדש כ"א ג' זד' וצ"ל דס"ד דמשלם להקדש כפל ד' וה' דהרי והקדש גנבו בתר הכי. ושחיטה שאינו ראויה אין כאן דמיירי בקדשי בדק הבית:

ס"ט ע"א תוס' ד"ה כרם י"ל דלאשמעי' דכרם דווקא ולא נטע שבק ערלה לבתר הכי דערלה גם בנטע שייך:

גמ' מאן תנא צנועי' רשב"ג נר' להסביר דהיכא דמאי' גזל עכ"פ אינו יכול להצילו כמו בערלה דאסור בהנאה ואין לה בעלים גם באי' ערלה אמרי' הלעיטי' לרשע אבל בכרם רבעי דאם פודן בעו"הב גם מאי' גזל ניצול גם רשב"ג מודה:

תוס' ד"ה כל הנלקט בסו"הד יל"מ מבואר שלא כד' המרדכי בגיגית דאי' שנולד מעיקרא בתערובת לא מקרי י"לא וכבר עורר ע"ז מח"הש סי' שע"ח. ע' ע"א תוס' ד"ה לא כתבי' נר' ד' רש"י דמשומר אין ראי' דכיון דחייב באחריות הוה כשלו כמו לענין חמץ וכמו דאמרי' לענין ב"ח קונה משכון והוה כשלו וחייב הגנב כפל לשומר:

תוס' ד"ה אמטלטלי' דכפרי' המעיין ברש"י שבועות שם ימצא דד' רש"י דסוגי' דשבועות דנקט מנה דווקא ולא פקדון פליגי אסוגי' דהכא ולא מפ' הטעם משום דר"י דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שני' אינן יכולין להקדיש כ"א מ' להו התם הטעם משום שהמנה אינה בעין וא"כ בפקדון מודי לרב:

שם ע"א תוס' ב"ב נ"י ד"ה ולרבנן האי חצי דבר ההיא דערות מיותר צ"ע הא מיבעי לי' לב"ש לדבר ברור ולבי"ה להקדיחה תבשלו ונ' דהא דאצטרי' דבר להקדיחה תבשילו היינו משום דכ' ערות אבל אי לא כ' ערות לא אצטריך דבר ואמנם לא לכתוב לא ערוה ולא דבר וצ"ל דדבר אצטריך לגזי"ש וס"ד דבר ברור ואצטריך ערות ולא כ' בדבר למימרא דעל ערוה אף בלא דבר יוכל להוציאה:

שם תוס' למעוטי שנים והנה יק' לדברי' מ"ט לא דקדק הש"ס גם בגיטין מתני' דלא כר"ע ונראה דהתם ממילא משתמע מדקתני אפי' הן הראשוני' ולר"ע אין זה אפי' וכמו שהק' תוס' שם אלא ש"מ מתני' דלא כר"ע אבל בשתעתין גנב ומכר על פיהם והך כר"ע ומיד תני עפ"י אחרים והיינו דלא כר"ע וזה דמקשה הש"ס לימא דלא כר"ע:

שם ומכר בשבת פטור נרא' דס"ד דמכירת שבת לאו מכירה היא קמ"ל ואמנם אין לדייק מכאן אכל מכירת שבת דדלמא הכא הוא דאוקמ' רחמנא ברשותי' לחייב עלה ד' וה' גם כשבת מכירתו מכירה. והיינו דמק' הש"ס מתני' אברייי' ולא פריך בפשיטו' מ"ט דהך ברייתא משום די"ל דברייתא סברא מכירת שבת לאו מכירה היא:

שם תוס' ד"ה באומר לו עיי' רש"א בסו"הד נ' במ"ש ליישב דבשלמ' באומר עיקוץ תאני מתאנתי נעשה הקנין בכך וכן בזריק לחצרו אבל מתאנתך למה זה יצות לו לעקוץ תאנים בשבת אם אינו ענין לקנין:

תוס' ד"ה סוה"ד שהבועל היא הנותן אמנם אי עיקר הקו' ממחיר כלב אדרבא התם אחר הנותן האתנן ע"כ וצ"ל דתוס' קאי בתי' קמא:

מתני' השוחט לרפואה נ' דכולא מתני' לא זו אף זו תנן ל"מ לרפואה ולכלבים דאי בעי אכיל מני' וודאי חייב בד' וה' אפי' בשוחט ונמצא טריפה דלא מצי אכיל מני' ול"מ בשוחט ונמצא טריפה דבשעת שחיטה לא ידע שהוא טריפה דחייב בד' וה' אפילו בשוחט חולין בעזרה דבשעת שחוטה ידע שאינו ראוי מ"מ חייב בד' וה' ואמנם הא

דאשמעי' תנא הא גופא דלרפואה ולכלבים מקרא שחוטה ראוי' פשיטא ונראה דלדברי' דר"ש קאמר ת"ק לדידך דס"ל שחיטה שאינה ראוי' לאו שמה שחיטה דילפי' מטבוח טבח והכן וברפוא' וכלבים דאין בדעתו לאכול ממנו לא הוה בכלל טבוח טבח והכן ומ"ט מחייב ר"ש:

לימא קסבר ר"י חולין שנשחטו וכו' פי' דהאמר ר"י הל' כסתם וע"כ גם הוא ס"ל הכי וא"כ ק' דר"י אדר"י כמ"ש תוס':

ע' ע"א מתני' רש"י ד"ה והאחרונים משלמן כת' רש"י דלמא בעלים מכרוהו לו דלא תקשה לן הרי עידי טביחה ממילא הוי ג"כ עודי גניבה לזה כ' רש"י דלא היא כ"א אם אין עידי גניבה אטביח' לא מחייב דלמא בעלים מכרוהו לו:

הנה בפלוגתת לי"ק ולי"ב אליבא דרבא י"ל דהנה הרמב"ם אף שפסק כאביי כ' דעד זומם חידוש הוא ונדחק הכ"מ אמנם כוונת דבריו דוודאי הא דהאמינה תורה עידי הזמה כ"כ הרמב"ם דלא הוה חידוש דהעידו בגופן של עדים אבל מה שבטלה הזמה אי איכא הכחשה בהדה כמ"ש שם הרמב"ם והוא מד' הירושלמי פ"ק דמכות הל' ז' עיי' מראה הפנים שם היינו חידוש אבל תינח לר"ה דס"ל בב' כיתי עדים המכחשות זו את זו שני' כשרי' לעדות אחרות אבל לר"ח דבהכחשה שני' פסולין א"כ היכי דהוה לי' הזמה בהדי הכחשה הו"ל נוגע בעדות דלהכי מזים אותן שלא יפסלוהו וכ"ת כולה הכחשה ל"ל היינו שאם יזימו אלו העדים למחר יבאו עידים ויעידו שוב ויחייבו אבל ע"י הכחשה זאת הוכחשו כל העדים דתרי כמאה נמצא דרבא בלי"ק כר"ה ס"ל ושפיר הוה חידוש ואביי ורבא בלי"ב כר"י ס"ל וא"כ לדידן דקיי"ל כר"ה שפיר כ' הרמב"ם דעד זומם חידו' היא:

תוס' ד"ה משום פסיד' וצריך להוסיף דמיירי שהמוכר מודה אבל מ"מ הו"ל מלוה ע"פ אתא ב"ח וגבה מני' ונר' דמה"ט לא חש אביי להך פסידא דממ"נ אי חישת ע"כ בכ"ג חישת ואם ימות המוכר נרד לנכסי יתומים ודלמא כלא שטרא מזוייף:

ע"ב תוס' ד"ה תרי תוך כ"ד עיי' רש"א ונ' דתוס' בא ליישב קו' הש"מ למה מחלק תנא בין מכוין ומפ' לפלוג בנתכוין גופא א"וו באמת ה"ט משום דתוכ"ד אפי' מפ' לא מהני:

ע"ה ע"ב גמ' דאסהדי בי' דגנב טבח ומכר הנה למסקנא אתי' גי' זו שפיר אבל למאי דס"ד דפליגי בהודאת טביחה ע"כ לא גרסי' כ"א דגנב ולא טבח ומכר הק' המ"ל דכאן פסק הרמב"ם כרב המנונ' דאי לא מחייב עצמו כלל באו עדים חייב ובה' שבועות פסק משביע עידי קנס בכל ענין פטור והמעיין בכ"מ שם ימצא תי' לקו' זאת שכ' דהרמבם פסק כר"י ואליב' דר"ע דמקרא ילפי' דמשביע עידי קנס פטור:

ע"ז ע"א תוס' ד"ה פרה מטמאה והא דלא מייתי תוס' ראי' מהא דנפדת ע"ג מערכת דלמא התם במפרכס ול' המפ' דכל מפרכסת מהני פדיון:

ע"ו ע"ב תוס' ד"ה והלא זריקה הקש' רש"א מ"ט לא מפ' רש"י כד' תוס' וכתב ויש ליישב נ' כוונתו דד' רש"י דמאחר שנשפך הדם אגלאי מלתא למפרע שלא הי' עומד לזרוק:

ע"ז ע"ב קמפלגי ר"י ור"ל אליבא דר"ש ואף דלא קי"ל כר"ש דר"י סבר דגם רבנן הוו ילפי' מטבוח טבח מדלא כ' רחמנא ושחטו אלא דא"כ ל"ד שחיט' למכיר' ור"ש מ"מ יליף ולא משוה מכירה לשחיטה ולר"ל לאו דהכי פליגי: שם תוס' ד"ה זה בנה יש ליישב קו' דנ"מ לענין היתר אכילה דבנין אז אבל לא קאי אלא לענין פדיון פטר חמור ולר' יושע אפי' באכילה איסור: ע"ח ע"א תוס' ד"ה אי למעשר עיי' רש"י ויש לחלק בין אם שור אם שה לאו שור או שה:

ע"ב רשיי ד"ה גנב פטר עצמו פי' ד' רש"י אלו עם ד' הראב"ד שהביא הרשב"א דלענין קרן לא קמיירי ורק לענין כפל ומבוארין ד' רש"י: שם רש"י ד"ה המעכב בשחיטה ארכבה רש"י אתרי רכשי בתחלה נקט נבילה וסיים בטריפה נ' דרש"י לנפשי' מגמגם במלתא ועיי' רשב"א:

ב"ק ע"ט ע"א מתני' גנב ברשות בעלים נראה דס"ד דבעי' גניבה בפ"ע וטביחה בפ"ע וכדכתב קרא והכא תרוויי' בהדי הדדי קאתי קמ"ל דלא בעינן ואידך בבא דטבח ותכר חוץ מרשותם נ' מד' רש"י דנקט לה משום סיפא דברשותם פטור:

תקנו משיכה ע"כ מדנקט תקנו אית לי' דד"ת מעות קונות ומשום נשרפו חטיך תקנו משיכה ומבעי לי' אי בשומרין משים לא פלוג ג"כ תקנו משיכה: תוס' ד"ה או שהוציאוה ר"א ורבינא כוונתם מדאמרי' בכל התורה רבינא לקולא ש"מ דגם הא דהכא נהי דכאן הוה חומרא בעלמא נפקא קולת מנה: רש"י ד"ה בסוריא דכיבוש יחוד לא סגי לי' במה דאין שם רוב ישראל דגם בא"י יש מקומות שאין שם רוב ישראל ומ"מ שדי' לה בתר אינך ואי סוריא הוה שייך לא"י גם בסוריא הוה דינא הכי:

גמ' ובלבד שלא ושהה אחרונה נ' דמשום פסח ועצרת נקט לה דעד דעלי תלתין מטי תלתין דעצרת וס"ד דמצי משהי לה קמ"ל דלא:

בחסיד א' כ' בשי"מ שהוא ריב"ב וצ"ע דמ' דמת על מטתו ור"י בן בבא מי' הרוגי מלכות הוה:

בדקו ולא מצאו אלא זו נ' דהרשב"א הקש' הלא בעי' דבר שעומד מפני פקוח נפש ונ' דחסיד זה לא שאל לרופאי' כמ' הרמב"ן פ' בחוקותי ומד' עצמו עשה כן וזה שהקפידו עלי' והיינו בדקו שלא שאל ברופאים ולא מצאו אלא זו:

בעזרת עונה לעמו מיד מצירו, נתחיל לבאר פרק החובל בחבירו:
ד"ה עבד נמכר, וא"ל דאם גם מעיקרא לא הי' ראוי לעבד מה ישלם, י"ל דלשומר קישואין עכ"פ הי' ראוי ועכשיו שהוא סומא או חיגר גם לזה איננו ראוי:
רש"י ד"ה הרי הוא אומר ולקמן בעי נ' כוונת רש"י אקו' הש"ס מאחר דכ' כופר הכאה הכאה ל"ל:
ההוא בקטלא כתיב, ר"ל דמני' ילפי' חובל באביו ואמו חייב מיתה ודווקא חובל:
רש"י ד"ה ואיש כי יכה עיין רש"י פר' אמור שם ופ' משפטים וצע"ג ועיין תו"ח. לנפש רוצח ע' רש"י ועיין תו"ח:
עיני אחת גדולה. נ' כוונת על הפגם הגדול בפנים וע"ז הקשה גם בנפש נאמר כן:
רש"י טריפה שהרג הקשה בהגהות ר' עקיבא איגר הא התם הטעם משום דהו"ל כאין כאן עדים מאחר דלא יכול להזימן ובכל התורה דינא הני דבלא עדים פטרינן ונרא' דאי עין תחת עין דווקא א"כ גם בסותא הו"ל עדות שאי אתה יכול להזימו ומ"ש אע"כ ממין קאמר:
תוס', ד"ה אתיא תחת דברי התוס' תמוהים לכאורה דלא תירצו כ"א לס"ד אבל למסקנא דילפינן מתחת אשר ענה אכתי ק' ונ' פי' דבריה' כך דלא ק' להו למה לא אמרו דרשא דאביי הרי אית להו דרשות אחרינא אבל למאי דבעי למימר בס"ד דאביי מתחת השור יליף וההוא דרשא לכ"ע ס"ל לענין מיטב וממיל' ממון משתמע דבלא ממון אין מיטב ולמה להו דרשא אחרינ' וע"ז תירצו דלא הוא דהנך אמוראי לא אלימא לה הך דרשא לאפוקי עין תחת עין ממשמעו ותו לק"מ תוס' ד"ה חייב בד' דברי' אולי הוה סבר דמנהיג הוה פושע בדבר:
והנה הרמב"ם יליף לעיל ממון מחבורה תחת חבורה וקשה דלמא לתת ליה לביני ביני כדאמר הש"ס לעיל וצ"ע:
מתני' שלא מחמת המכה נרא' דה"פ ע"י הצמחים לא היתה המכה וס"ד דעכ"פ חייב לרפאות משום דמעכבי למכה קמ"ל:
תוס' ד"ה חרשו כוונת דברי' דאי כולהו בהדי הדדי קאמר ל"ק מידי מהאי דערכין אבל מאחר שא"א לפ' כן שפיר ק' גמ' דרך באפי' אבל בדברא לא מיירי כדאמרי' לקמן:
תוס' ד"ה אין מיעוט י"ל דאצטרי' בבלי דעת להורות דשונא אפילו בבלי דעת אינו גולה דס"ד טעמ' משום דסתם שונא מזיד וכיון דאצטריך מבלי דעת אצטריך כולהו:
רש"י ד"ה בעדים זוממין הק' הגאון ר"וו במ"ש דרש בנדה פי' מאו ראה או ידע ונ' דהכא מענינא דקרא עין בעין יד ביד מייתי ראי' דע"כ מיירי שראה שקטע משא"כ התם דקאי

ג"כ אדיני ממונות ושפיר שייך ידיעה בלא ראיה ואמנם כת' רש"י דכ' או ראה משמע היכא דלא שייך ראיה ל"ש ידיעה: תוס' ד"ה וכן הי' ר"י פוטרו כוונת התוס' דוודאי חייבי מיתות אצטריך דנילף כל שאינו במכה וכמ"ש רש"י וממילא אצטריך גלות למילף מני' חייבי מיתות ומש"ה לא קשה להו כ"א בשת ותירץ דבמסקנא חזר או דאי לאו בשת הוה ר"י מודה לר"מ וד' רש"א בזה תמוהין:

תוס' ד"ה כיון דאקני לי' מד' תוס' גופייהו נר' דמה שדחק לרש"י לפ' כך משום דנקט הש"ס לשון שבח נעורים וגם לד' רש"י הא גופיה מבעי לי' אי גם זה בכלל שבח נעורי' או לא לכך כתבו התוס' דשבת נעורים לסמנא בעלמא נקט והאבעי' הוה כמ"ש תוס' בסו"הד ולעיקר קושי' התוס' ע"ד רש"י י"ל דהא דלא ילפי' מבנעורי' משום דממנא מאיסור' לא ילפי' כדאמרי' בכתובות שם ואמנם מאחר דאית לן דרשא גם לענין ממנא י"ל דילפי' מבנעוריה לענין שאר שבח והא גופא מבעי' לר"א אי סבקינן לגמרי דרשא דמנעורי' לענין שאר שבח והא גופא מבעי' לר"א אי שבקינן לגמרי דרשא דמנעוריה לענין ממונא אי ילפי' למסקנ' מהתם:

רש"י ד"ה מן השבת בסו"ד וכן שאר חבלות כוונת רש"י מאחר דליתא לד' רב שאמר אלא שבח נעורים לבד מסתבר דה"ה שאר חבלות:

תוס' ד"ה והא מציאה עיין רש"א ונר' דלק"מ דעכ"פ גם לר"י דב"מ מקשה הש"ס ולדילי' אצטרי' לפ' בסמוכין על שלחנו:

רש"י ד"ה שאין לו אחוה הניח בתו"ח ד' רש"י בצע"ג משום דק' לי' כל פסילי קהל. ולי נר' דהכא דדרשינן בפסולי קהל הא בקהל גרים יבא ואמרינן קהל גרים לא אקרי קהל היינו קהל ה' לא אקרי דאין שכינ' שורה אלא על מיוחסין שבישראל אבל קהל מקרי וא"כ כל פסולי קהל יש להן אחוה שמותרין לבא בקהל גרים משא"כ בעבד:

רש"י ד"ה בזוממי עבד סיים רש"י במה דאמרינן במכות ישראל גולה ולוקה כוונת רש"י במה דס"ד התם לפ' דמתני' בהזמה מיירי ומ' לרש"י דנהי דל' דמתניתן לא מורה כן דמה"ט מהדרא אאוקימתא אחריתא מ"מ הדין פשוט וברור:

רש"י ד"ה מגזלן וחד מהנך עיין חידושי הרשב"א ולי נר' דמאחר דפסלה תורה גזלן לעדות הרי הוא פטור מואם לא יגיד ונשא עונו ומכל דיני שבועת העדות וממילא אינו בכל המצות:

בין ר"י בר אבא וכו' טעם לאריכות הזאת שלא תאמר דווקא התם קיי"ל ק"פ לאו כק"הג ולזה קאמר השתא התם דהאב לנפשי' שייר הפירות מ"מ אמרי' ק"פ לאו כק"הג בעל דמכח האשה זכה לא כ"ש:

וכ' רש"י אבל ר"ש בר אבא לא היה ראוי לירש כ"א רב אבא ודברי רש"י תמוהי' מאוד אטו אר"ש בר אבא אנו דנין ונר' כוונת דברי' דמאחר דאמר רב יוסף נהי דק"פ כק"הג בראוי לירש אמרי' לאו כק"הג א"כ מאחר דר' שמואל בר אבא ברא דאימי' הוה מסתבר למימר דלא יהבא לבעלה ק"הג וע"ז שפיר כתב רש"י דמשע' שנשאת לר' אבא היה ר"א ראוי לירש ולא ר"ש בר אבא ואין זה דומה להתם כלל:

משום תקנת אושא ודלא קאמר ר' יוחנן באושא התקינו נ' דבס"פ י"נ מ' דס"ל להש"ס דתקנת אושא גם בנצ"ב הי' וא"כ גם בנצ"ב אין המקח בטל עד לאחר שמתה אבל ר' יודא דיבמות ס"ל דבנצ"ב המקח מיד בטל וקאמר דהיינו דקמ"ל דלנ"מ אצטרי' תק"א ובעי' מתה דווקא ולא לנצ"ב:

תוס' משום תקנת אושא והוה ביבמות תי' עוד דבעל שאני שאוכל בתקנת דרבנן הוא דטעמא דר' יודא דבלא גוף ל"ש ק"פ דבפירו' ליתנהו בעולם משא"כ בתקנתא דרבנן וק' א"כ האב ששייר לעצמו למה אמר ר"י כק"הג וצ"ל משום דיכול למכור עד שימות לאחרי' אבל קשה מעבדי מלוג יוצאין בשן ועין לקמן דאמרינן בק"פ כק"הג דמי הרי דקסבר בתקנתא דרבנן שייך האי פלוגתא:

ואמנם בפ' י"נ הוסיפו תוס' וכ' ולא מצרכי מהיום ונ' פי' דברי' דגם קודם תקנת אושא אם מכר' האשה לא היתה צריכה לומר כמו בכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר"ז והיינו דהתם הגוף של האב וצריך לומר דמקנה בגוף זה לבנו מהיום חלק משא"כ בבעל אין לו ואנן שום חלק בגוף ושפיר יכולה למכור לגמרי אלא שבאושא התקינו דאי מתה הבעל מוציא:

גמ' אלא דלית לה ר"ל נ"מ כ"כ שיהי' בטו"ה שלהם כדי לשלם לנחבל ה"נ דלית לה נכסים כלל:

הא מני ר"מ היא, י"ל דהתרצן הוה סבר דכל בלא כתובה מקרי פלגש ולא אשתו וס"ל דה"ט דר"מ דקאמר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה והמקשה דחה דבריו דבקידושין תליא מלתא כל בקידושין לאו פלגש הוה וטעמ' דר"מ שלא תהא קלה בעיניו להוציא':

תוס' ד"ה וטעמא מאי צריך ביאור ביותר האיך יעלה ע"ד דאם אין לה כתובה כלל שהתנאי קיים לא הוה בעילת זנות. ולא סמכ' דעתה גרע. ונ' דאי אמרי' התנא, קיים א"כ משכחת לה לאשה תחת בעלה בלא כתובה ולא הוה בעילת זנות, אבל אם התנאי בטל א"כ לא משכחת אשה תחת בעלה בלא כתובה וזו שלא סמכ' דעתה הוה בעילתה בעילת זנות:

ומילי לא משתעבדא כ' רש"י לניזק דלכאור' הי' אפשר לומר דזבינא דמילי לא עדיף ממטלטלי ומטלטלי לא משתעבדא לכתובה אא"כ יקשה מתני' דמכות דאומדין כמה אדם רוצה ליתן הרי דטו"ה משתעבדא לכתובה א"וו לניזק קאמר ומ"מ פריך הש"ס כיון דשייך זבינא אלמא לא:

תוס' ד"ה כל לגבי בעלה מ"מ חשיב לי' אטרוחי עיין רש"א ונרא' דאנן בתר השתא אזלי' אי אית לה השתא אמרי' דלכתתגרש ג"כ יהי' לה אבל מאחר דלכל דלגבי בעלה מחלה ולית לה השתא מידי ממיל' מוקמי' לה דגם לאחר אלמנות וגירושין לא יהי' לה:

תוס' ד"ה ואפילו מחלה וי"ל דבריהם צריכין ביאור, והכוונה נ' דבאמת כל מכירה כזאת הוא על ספ' ובשלמא למכור ללוקח שנותן מעותיו אמרי' לו הנח המקח דלגבי בעלה וודאי מחלה אבל הנחבל אשר בין כך ובין כך הדבר בספק ולמה לא יקנה:

תוס' ד"ה דבנפישא כתיבתה בסו"ד באו ליישב דל"ת א"כ הרי יפסיד שאר חבלתו וע"ז כ' שיוכל לגבות ממקום אחר:

רש"י ד"ה וחזר המוכר ל' וחזר קשה לי' ולזה כ' רש"י דר"ל אחר שמכרו חזר ומחלו:

וסיים רש"י מפסדינן לי' ללוקח דוודאי תמחול. ולכאו' היינו מסקנא דאמרינן כל לגבי בעלה וודאי מחלה אמנם כוונת רש"י דבס"ד לא נחתי' כ"א שתמחל הואיל ומוכרת בע"כ ואין זה פשיטות כ"כ ובמסקנא אמרינן דלגבי בעלה וודאי מחלה:

תוס' ד"ה ראשון ישנו בדין יום עיין רש"א ונרא' דל"מ עכ"פ מצי' לאוקמי שנים ביחד דאז לר"מ ממ"נ יוצא ודקאמר ר"מ אין יוצאין ר"ל לכ"א ב"ע וא"כ לא אתיא דאמימר כר' מאיר דמ' להש"ס דלאמימר אפילו שניי' ביחד לא יוכלו למכור משא"כ לר"א א"ש:

רש"י ד"ה ולא עשו והרמב"ם סתם דעבד של שני שותפין אינו יוצא בשן ועין ולא ביאר באיזו שותפות מיירי וכן בחציו עבד לא ביאר מאומה, ואמנ' לד' הלח"מ דהרמב"ם ס"ל דללי"ק בב"ב שם לא דמי מכירה לשחרור ע"ש הכל. וראיתי במ"ל שם בה' עבדי' פשיטא ליה דהלכה כר' אליעזר ולא זכר ד' הרשב"א בחידושיו ולא ד' הרא"ש דס"ל אין הל' כר"א ואמנם קו' הרא"ש מכותב נכסיו לבנו מיושב שפיר בתי' הלח"מ דמכירה ל"ד לשחרור:

רש"י ג"מ הצורם מה שלא פירש רש"י צורם כדאמרי' בבכורות נ' דהיינו דמ' לי' למתני' רק לענין בשת מיירי ואי צורם פוגם א"כ גם נזקי בעי לשלומי ואפש' דהרמב' דמפרש דמכל תשלומיו קאמר מצורם נפק' לי': רש"י הקוצץ נטיעותיו שתי כסף. נ' דבא לישב מ"ט נקט תנא קוצץ נעיעותיו לתני קרע כסותו לזה כתב רש"י משום דבהך יש קצבה נקט תנא כי הא לאנוחי סימנא:

מנה צורי עיין רשב"א ורא"ש והנה הרא"ש הביא ראי' דלא קיימ"ל כר"י מדקיי"ל כל כסף דרבנן הוא מדינה ולמ"שכ רשב"א דהכא משום דקשה להש"ס הך פלוגתא דר"י הגלילי ולמ"ש הרא"ש בשם ר"ת ליתא לקושי' הרשבא ובהא פליגי. והנה מד' ר"ת אלו מבוארי' ד' הרמב"ם דס"ל דסיפ' אבל. קאי אכולי מתני' ווהביא ה"ה חולקים עליו ולד' ר"ת גם ברישא ע"כ הכי אמרי' דהיינו דרי"הג עם ת"ק כמ"ש ר"ת:

גמ' לד' שמעון התמני והא דפשיטא לר"ע דשמעון התמני ס"ל עד נעשה דיין ה"ט דהא דבעי' עדה ועדים כדי שיהיו גם הב"ד עדים ע"ז שהי' בו כדי להמית ואי אין עד נעשה דיין מה לי בעדותן וע"ז מקשה ר' עקיבא הא בעדות בעי' דבר ולא חצי דבר וזה חצי דבר הוה:

עיין מעיו"ט פ' כיסוי הדם מ"ש דאף בגדול העונה אמן מ"מ המברך מקבל השכר מיד בעו"הז ומה"ט אמר רב לברי' חטוף ובריך כי היכי דתוריך חיי ודפח"ח וש"י ובזה מיושב למה מנו חכמים בתוך דברי' המקצרין ימיו של אדם מי שנותנין לו כוס של ברכה לברך ואינו מברך הלא גדול העונה אמן וג' אמנם מאחר שאינו רוצה לברך ע"כ חיי עוה"ז אינם חשובים בעיניו יתקיי' בו בז לדבר יחבל לו וירא מצוה ישולם:

פרק הגוזל עצים. נ' דתנא דמתני' נקט תלתא גווני ברישא קמ"ל דכל הגזילה שלו ואינו משלם אלא דמא ובמצעיתא קמ"ל דגזילה הדרא למרא אלא שישלם לו ביני ביני ומ"מ השבח לגזלן ובסיפא קמ"ל דאף דהדרא גזילה למרא כל השבח לגזלן ובפרה א"ש דבביתו ע"י פר שלו נמעברה אבל בצמר כיון שהרחל דנגזל למה לא יהא הצמר שלו וצ"ל דעכ"פ אי לאו שהגזלן זנה לא היתה טעונה צמר. ונר' דענין שינוי קונה פתח פתחה תורה לגזלן כדי שישוב דאם מפסיד את שלו ג"כ לעולם לא ישוב נ' דמה"ט הקילו חכמים עוד יותר ואמרו הגזלנין שבאו לחזור בהן אין מקבלין מהם:

הק' תוס' רבה היכי מתרץ את מתני' כוונת קו' בשלמא לאביי ברייתא בשינוי דאורייתא מיירי אבל לרבה דתרוויי' דאורייי' למה לא נקט ברייתי' שינוי החוזר וע"ז תירצו דאשמעי' אף דשמו עליו:

בוכאני עיין רש"י כוונת דבריו דבוכאני היינו שיפון ומתני' דלא נקט שיפון משום צמר נקט לה וכ"כ התו"ח וכ"ת בצמר גופא אמאי לא נקט ליבון ז"ש רש"י דבנמטי מקרי אינו חוזר לברייתו משום דאין החיטין שוין כמו בתחלה והיינו רבותא דבגדים. ותוס' באו ליישב זה וכת' משום דבעינן ג"כ שינוי השם ועיין בתו"ח מה שהניח דברי תוס' בקו':

תוס' ד"ה רשב"י הא דאמרן י"ל דבכל הני תנאי לא ילפי' מאשר גזל כעין שגזל דאי מהתם ילפי' ל"ש שינוי בגוף הגזיל' או לא אלא דרשב"י ס"ל כב"ה דדרשו הם ולא שינוייהן

ומהתם ילפי' שינוי קונה אבל דווקא דומיא דחיטין ועשאן סולת דהוה שינו בגוף מענין ולא זולת:

תוס' ד"ה אפאה א"נ שהי' תחלתו סופגנין ואמנ' למאי נ"מ נקט כה"ג י"ל דלא מבעי אם נתחיי' בחלה בעודה עיסה ואז לא היה שינוי כ"כ והו"ל מנאץ וודאי אף אח"כ שאפאה אינו מברך מאחר דבשעת גלגול לא היה ראוי לברכה אפילו אם תחילתי סופגנין שלא היה חייב בחלה עד לאחר אפייה מ"מ הוה ליה מנאץ:

כיצד מברך עיין בראש פ"ג שאכלו מפ' הך ברכה לענין ברכת הנהנין ומקש' מכאן על הרמב:' פ"א מהלכות ברכות ועיין כ"מ ולח"מ שם ועיין בראש ר"פ לולב הגזול מפרש על ברכת הפרשת חלה עיי"ש וכ"מ לכאורה דא"כ למאי הלכ' נקט ראב"י והפריש חלה ומ"מ נ' דזה תליא בפלוגתא דאביי ורבא בשמעתין דלאביי דראב"י ס"ל שינוי אינו קונה א"כ החלה אינה חלה ושפיר הוה הברכה ניאוץ אבל לרבא דס"ל לראב"י שינוי קונה והחלה חלה, י"ל דברכת הנהנין הוא דהוה ניאוץ יען הוא בא לזה ע"י גזילה. והלח"מ תמה על הרמב"ם למה פסק כדחוי דרבא דרבא דלמא בעלמא קאמר ושכח דגם לקמן בפלוגתא דר' ישמעאל פסק הרמב"ם כדחוי דררא:

והנה בישוב קו' התוס' מנ"ל לר' ישמאעל אליבא דרבא מפקיר כרמו ע' לח"מ פ"א מהלכ' מתנות עניים ובארנו בע"ה ד' הרמב"ם על בוריין בסוגי' דאי עביד לא מהני:

רש"י ד"ה אף מפריש מן העיסה כוונתו דלהכי נקט עיסה דעכשו הוה שינוי ואף דבעשאן סולת ג"כ הוה שינוי באמת נקט עיסה לאשמעינן דאפילו בעיסה פליג ר' ישמעאל:

גמ' משום דאמאי לכאורה מטעם דחוי הוה מצי למימר והיה נ' דמאחר דבידו לעשותן סלת לא מקרי דיחוי אבל לא משמע כן גבי הדס שענבי' מרובין מעליו דאמרי' באשחור מעיו"ט הוה דיחוי אף שבידו למעטן:

גמ' אמרו הל' כרשב"א וליה לא ס"ל נ' דהנך אמרו כרבא ס"ל וא"כ רשב"א ס"ל שינוי קונה אבל שמואל לנפשי' כאביי סבר וא"כ ליה הלכ' כרשב"א אשר גזל מ"מ י"ל דלא דרש אשר גזל כעין שגזל משום דק' ליה א"כ לב"ה קרא דהם ולא שינוייהם ל"ל. ולמסקנא י"ל דקרא דב"ה אשינוי בגופו ואשר גזל אשינוי שאינו בגופו אינו קונה:

תוס' ד"ה כאן בגזילה קיימת אמוכסין וגבאי ל"ק להו דאיכא למימר לאוקמי שנטלו משכון על המכס והמס':

תוס' ד"ה משלם דמי פרה ק' להו למה לא תנן בקיצור דמי פרה מעוברת אלא ש"מ דצריך לשלם כמה היתה שוה שעה אחרונה קודם הלידה ואינו מרויח כ"א להולד שלו:

רש"י ד"ה גזילה חוזרת מבואר מדבריו דמפ' להך ברייתא דומיא דמתני' שנטענה אצל הבעלים ותי' דהרשב"א הביא זה בשם ר"ח ולא נתעורר דגם רש"י מפרש כן:
גמ' בלוקח ת"ח דידע א"צ כדמשמע מדברי התוס' דידע שהוא גזולה והיאיך קנאה הת"ח כ"א לפ' מאחר דהגזלן אין לו נכסי' בני חורין והוא ידע דמשועבדים לא יגבה לא היה לו להשביח:
רש"י ד"ה שצבעו שוגג חשיב ליה וכו' לא פי' כן לעיל מיד די"ל דשוגג דלעיל היינו שוגג ממש שלא הבין יפה ד' בעל הצובע אבל הכא דפשיט לגזלן ע"כ מיירי שידע שמעביר ע"ד בע"הב והו"ל גזלן אלא שלא ידע מזה שאסור לשנות מד' הבע"הב:
גמ' השביח ומכר השביח והוריש לפי' מש"כ הראש דאליבא דר"י קמבעי' לי' ס"ד בהוריש הוא דתקינו דהו"ל כמו הגזלן עצמו אבל בלוקח לא עבדו תקנתא קמ"ל:
השביח עכו"ם לפי פי' רש"י דאליבא דר"ש קאי סוגי' צ"ע ל' תקנתא הרי ר"ש דינא קאמר ולא תקנתא ואולי משום דהו"ל למימר בדינא דייני' להו ובדינא מחזיר הכל ותקנתא הוא דעבדינן להו אם בדינינו אנו דנין אותן: א"ל רבא מעיקר' מק' רבא דלא ליתב ליה כלום משבחא ולבסוף מקשא דליתב ליה כולה שבחא ונ' מעיקר' הוה סבר רבא כיון דלצורך עצמו אשבח לית ליה מידי ומאחר דקאמר ר"נ דאי' לי' ק' ליה א"כ כולי שבחא בעי למיתב ליה:
צ"ה ע"ב גזל מטבע נ' דאצטריך כל הני תלתא וודאי א' מבני בית הגזלן גרם לזה וה"א מה"ט אינו יכול לומר הש"ל אבל בפירות והרקיבו לא ואמנם גם גבי פירות יוכל הנגזל לומר אותה גרמת שנתת אותם במקום שגרם הרקבון אבל ביין דוודאי כיון שהחמיץ גם בבית הנגזל היה מחמיץ אע"כ מטעם שינוי קונה אתיא עלה. וכן בסיפא ל"מ מטבע שנפסל דמכת מדינה היא אפיל' תרומה ונטמאת שיכול להיות כי בבית הגזלן גרמו הטומאה ובחמץ ס"ד מאחר שהיה חיב למכרו לעכו"ם קודם הפסח וכמ"ש מג"א דאפי' בשו"ח מקרי פשיעה כרועה שיכול להציל במקלות ובנעבד בה עבירה וודאי ביתו גרם ובנפסלה מע"ג המזבח אף דמיירי בהיזק ניכר וכמ"ש רש"י בכל זאת יוכל לומר הש"ל:
רש"י ד"ה כחשה דלא הוה שינוי כולי האי כ"כ למסקנא דמיירי בכחשה דלא הדר וק' א"כ מאי קמ"ל מתני' היא הזקינה לזה כתב רש"י דמ"מ בהזקינה אשתני כולי גופא משא"כ בכחשא:
גמ' אפילו גנב טלה ר"ל דל"ת דווקא שינוי בידים הוה שינוי אבל שינוי דממילא לא קמ"ל:

תוס' ד"ה והוה שותק כוונתם דמ' אפי' הלוקח טוען ברי והמוכר שמא דינא הכי דאי הוה מיירי דווקא במוכר טוען ברי גם ר"נ ור"י מודה דהיינו ר"ג פ"ק דכתובו' דאיכא חזקה בהדי ברי. אמנם לפמ"ש הרשב"א דהך ברייתא ע"כ כסומכוס אתיא דלית ליה הממע"ה י"ל דאליבא דסומכוס גם ר"נ ור"י מודו דברי ושמא ברי עדיף ולרבנן דסומכוס דווקא ס"ל דלאו ברי עדיף משום דחזקה מסייעתו:

תוס' שיהי' כל המעות ואין להק' הרי משום מעות מעשר שני הוצרכו לתקן כך וי"ל מא מאחר דאם לקח דיעבד מותר להוליכה לירושלים ממילא לא הוצרכו לתקן שיהי' כל המעות יוצאות:

תוס' ד"ה וה"מ בסו"ד דניחא ליה לאפלוגי נ' כוונתם דבשקלי' בידים יל"פ דשקלי' דרך גזל ואמנם יל"פ דשקלא בידים ברשותו ואפ"ה חיב דשקלי' בידים ומדמחלק בין אדיי אדויי לשקלי' בידים ידעי' דדווקא אדיי אדויי פטור אבל שקלי בכ"ג חייב:

בענין גרמא בנזקין וגרמי. גמ' לים הגדול הא דפשיטא להש"ס דלא מיירי התם במים עכורין משום דדומיא דקסטרין קתנא דהמעות בעין אלא שיש סכנה להביאן כמ"ש רשי' ודומיא דהכי מים צלילים דים הגדול. ולמסקנא קמ"ל דקסטרא דומיא דים הגדול דהוה מקום סכנה:

השף מטבע להריף וסייעתו דג"ז בכלל גרמי נקט הך דהוה מהיפך להיפך עם שירף שט"ח דהתם אף דמשלם לי' דמי הנייר מדמי החוב פטור משא"כ השף ע"י שופינא דאמרינן אם בא לנפות מנפה את כולו וחייב לשלם הכל ואמנם בשורף דמי נייר עכ"פ בעי לשלומי ובשף ע"י קורנוס לגמרי פטור: תוס' ד"ה השף יל"ד התם בגזלן מיירי אבל הכא הכה בקורנוס ולא שקלי' בידי' כלל ונ' דק' להו לתוס' דא"כ בשף גופיה הו"ל לחלק בין שקלא בידי' או לאו כדמחלק לעיל אלא ש"מ אפילו שקלי' בידים פטור: רש"י ד"ה מי חטאת אף דמצי מיירי שהיה בכלי שנתות ושקל במי חטאת עצמן מ' לרש"י דלא ימלט אשאותו דבר הנשקל בלע פורתא מהמי חטאת ודמי לשפיה בשופינא:

תוס' ד"ה הא קמ"ל ואין לומר וכו' לכאורה מאחר דמיירי קודם שנתן האפר כמ"ש התוס' ואמאי קרי להו מי חטאת ע"כ משום מלאן לשם כך א"כ ל"ש לאו למזבח קיימא וגם רבה מודה:

תוס' ד"ה נכתוב ליה לכאורה דאם הלוה או הלקוחות טוענין מזויף עכ"פ ל"מ נחקרה עדותן וא"כ אכתי מאי מקשה הש"ס הרי הפסידו שאינו יכול לקיימו א"וו כמ"ש החי' רשב"א דאפי' במקיים מיירי וכן משמע הל' ניירי קלאי מנך וזה שייך אפי' במקיים:

גמ' אי דליכא סהדי ילד"ק דלמא רבה סבר כמ"ד ברי ושמא ברי עדיף והיה נ' להביא ראיה מכאן לד' תוס' דלא אמרינן ברי עדיף כ"א היכא דהו"ל למידע:
גמ' תהא במאמינו יל"ד אמאי אצטריך רבה למנקט שורף שהוא מלתא דלא שכיחא ומיירי דווקא במאמינו לינקט המוכר שט"ח ומחלי או היורש מוחלו והי' נ' מזה דרבה ס"ל דדווקא שורף דהחוב עכ"פ קיים אלא שצריך עדים או הודאות הלוה כה"ג מקרי גרמי אבל במוחל שמחל החוב עצמו הוה כמזיק בידים כמו כהנים שפגלו במקדש וכעין שכתבו תוס' לקמן:
גמ' כדרבה יל"ד דע"כ גם קדשים דר"ש מקרי עקרו ממון דהרי רבה בדר"ש תלי' ליה ולאיזו ענין מייתי הש"ס דרבה כלל. ונ' דהכי קאמר לי' לכאורה מאן אמר לך דטעמא דר"ש משום דגורם לממון כממון דמי דלמא טעמא דר"ש דמקרי מבית האיש הואיל והוא חייב באחריות וכמו שמצינו בחמץ של עכו"ם שקיבל עליו אחריות הישראל דמקרי שלך וע"כ מדקאמר רבה גזל חמץ פשטת ליה וא"כ אכתי לא ידעי' אלא דהיכא דאיכא מקרי ממון:
רש"י ד"ה מגבי בי' מן השורף נ' משום דרש"י כ"כ לפנינו דרפרם גבה מר' אשי אפי' ממה ששרף בילדותו לאו דדינא הכי כ"א לרב אשי עבד כן רפרם כדרך שאמרו על יאשיהו מלך יהודה ששילם כל מה שחייב בדין בקטנותו אבל מדינא מן השורף אם הוא בר חיובא דווקא אבל חש"ו שהזיקו הרי פטורין: רש"י ד"ה אכפי' רפרם ובפ' הכותב פי' רש"י דבב"ד אחד הוו יתבי ולא רצה לפ' כבשמעתין דמ' ליה לרש"י דקטן אין מחילתו מחילה וכ' קצת פוסקים דס"ל הכי אף דמתנתו מתנה מחילתו לא הוה מחילה אלא דצ"ע למה חזר בו רש"י בשמעתין מפי' בכתובות:
רש"י ד"ה כי כשורא מן העדיות ונ' דגם הרמב' בה חובל ומזיק כיון לזה שכתב מן היפה שבנכסים וס"ל דדינא דגרמי דינא הוה כשאר נזקין ומ"מ בכתובות פי' רש"י שגבה ממנו הכל ונ' דהתם יל"פ כן דלא נטעי ונאמר דלא גבה מני' אלא דמי מכירה כמו שהביאו תוס' בכתובות שם אבל בשמעתין ממ"נ או דאינו משלם כ"א דמי ניירא או דמשלם הכל אלא וודאי ר"ל דמי העדיות:
ואמנם הני תרי דעות בתוס' כתובות אי משלם ליה דמי כל החוב או דמי מכירה נ' דתלי' בפלוגתת הרי"ף ור"ת בטעמא דהמוכר יוכל למחול דלד' הרי"ף משום דמכירת שטרות דרבנן ומדאורייתא אין המכירה כלום ומאחר שמחל גלי' אדעתי' דלא ניחא ליה בתק"ח וצריך לשלם דמי המכר ללוקח משא"כ לר"ת דהטעם משום דשעבוד הלוה כדקאי קאי

וכיון שמחל לו הנכסים שהם ערבא בעד הלוה ממילא פטורים הו"ל מזיק שעבודו של חבירו ולמאן דמחייב בכולו שעבוד מחייב:

גמ' בסכתא חדתא יל"ד א"כ מאי מעליותא דדנכרי ואיסור הרי לא בקיאו כה"ג וצ"ל דבאמת בקיאו אלא דמ"מ יוכל להיות דטעי:

תוס' לפנים משורת י"ל דמאחר דהני שקולאי הוה תבעי בתר הכי גם שכרן ורב חייבי' משום ואורחת צדיקים תשמור וכה"ג וודאי אינו מחויב מטעם לפנים משורת הדין ורב רצה לרמז לו מיד שיתן להם שכרם ושבק קרא דאורייתא ונקט למען תלך בדרך טובים ע"ד די לחכימא ברמיזא שיתן להם שכרם משום סיפא דקרא וארחת צדיקים ואחר שלא הבין רבא בר ר' חנן כוונתו הוצרך לפרש לו אח"כ:

תוס' ד"ה אחוי דינר נ' דרב אלפס ס"ל דהש"ס באמת הוה מצי' להק' כן אלא דבא לאשמעי' דר"ח בתרתי לפנים משו"הד עביד דלא זה שהיה פטור משום דלא אמרה לי' עלה קא סמיכנא היה ר"ח בקי ג"כ. ועיי' בה"ה הלכ' חובל ומזיק שכתב דהרב אלפס בעצמו יישב קו' התוס':

ואמנם קו' התוס' יש ליישב די"ל רצה לברר דבריו שאמר מאן דאין דינא דגרמי ר"מ דר"מ וסבירא ליה כוותא אמר לכך אמר עלך סמיכנא שידע ר"א שיהא חייב לשלם ואם יק' לו מד' ר"ל ה"נ יקשה לו וכן הוה באמת שהק' לו:

תוס' ד"ה טימא את הטהור בסו"ד זקן ובעל הוראה נ' דתוס' באו ליישב דלא תקשו מכהני' שפגלו במקדש דלא גריעי מזקן ואעפי"כ שוגגין פטורין ולזה כתבו התוס' דבכהני' מפני שאירע להם פ"א בשוגג פיגול מ"מ לא יעשו כן פ"א ובפעם הזאת לא קנסינהו בשוגג כדי שיודיעו משא"כ בעל הוראה יש לו לחוש אם לא יודיע תהא הוראתו נתפשטש ויאמרו פלוני חכם התיר וכה"ג וודאי יודיע שלא יצא על ידו מכשול לדורות.

ובענין קוש' תוס' י"ל דלכאורה רב ור"י הלכה כר"י אבל לא רב ור"ל וא"כ מאחר דאוקי למתני' דדן את הדין בנו"נ ביד א"כ ליית ליה דינא דגרמי ואמאי לא קיי"ל כרב אמנם י"ל דרב ס"ל ג"כ היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וק' לי' אפילו למאן דדאין דינא דגרמי מ"מ הדיין שוגג הוא ויפטור אלא ש"מ דבנו"נ ביד מיירי מתני':

ואמנם בלא"ה לא ק' מידי דדלמא טעמא דרב משום דס"ל כר"ח בסנהדרין דדווקא בנו"נ ביד אמרי' מה שעשה עשוי וע"כ בנו"נ ביד מיירי מתני': רש"י ד"ה מראה דינר אם טוב הוא מקבלו ואם לאו מחבירו נ' דרש"י בא לרמז אפילו אם קבלו מחבירו שהוא מכירו אם אח"כ נמצאת רעה יוכל חבירו לומר אני דינר טוב נתתי לך שהרי אמר השלחני

שהוא טוב וזה הדינר אינו שלי והשלחני אינו נאמן להעיד שהוא זאת שהרי הוא נוגע בדבר ועכ"פ לא הוה טפי ע"א:

תוס' ד"ה טיהר היינו שנתבטלו ברוב צ"ל דמיירי בוולד הטומאה דאל"כ הרי אוכל מטמא אוכל בנגיעה:

באו"ד לשאול לחכם אחר ואף דאמרי' הנשאל לחכם ואסר לא ישאל לחכם ויתיר הרי א"צ לשאול מהשני כ"א הדין ויבא להחכם הראשון וע"ש הוכיח בין שני' יכול לחזור בו:

באו"ד וכן מי שאינו מותחה י"לד התם מטעם קנס הוא ואמנם א"כ מ"פ הש"ס בסנהדרין ל"ל לר"ע למימר לר"ט מומחה אתה הרי אם לא היה מומחה הי' חייב לשלם מטעם קנס:

בסו"הד מכהני' שפגלו במקדש כוונת תוס' אם מהני דיבור בדבר שגופו ממין יהא חייב על מעש' אפי' אין גופו ממין ותי' דדיבור ומעשה חדא מילתא היא ובגופו ממון תליא מלתא:

תוס' ד"ה שאני התם י"ל קו' התוס' דחס דמסיפא מבואר דמיירי בשבח הצמר וא"כ לא הי' מזיק וגזלן לא הוה דלא נתכוין לגזול ש"מ דמשום גרמי חייב ומשני כיון דעביד מעשה בידים הושנה מד' בע"הב הו"ל גזלן: תוס' ד"ה חייב באחריותו נ' דקו' תוס' לא קאי אלא לר"מ אבל לחזקיה דמד"ת אפילו שוגג חייב ורק משום כדי שיודיעו ופטרו לשוגג ובכלאים דהכא ל"ש כדי שיודיעום:

באו"ד מי יודיעם אם הוכשרו אבל כ"ז באוכלין אבל במשקין ל"ש הכשר וצ"ל דלמא מטמא באוכלין דווקא מיירי:

באו"ד כיון שבעל הכרם נמי מפסיד לכאורה לד' תוס' בסו"פ השוחט דבשותפים שייך ג"כ לצעורי סותר למ"ש כאן אבל אין זה ענין דהתם כיון שיודע שכיון רק לצעורי יקח לו חלק ביינו וישתה אותו משא"כ הכא דנאסרו הפירות בפני כל שפיר כתבו התוס':

באו"ד דמזיד דווקא, לכאורה י"ל דלהכי נקט תרי זמני אמר לו גדור להודיע כי במזיד עסקי':

צ"ח ע"ב תוס' ד"ה פרושי קמפרש י"ל דרישא קמ"ל ל"ש אונס ומה"ט חייב ועדן לא ידענו באיזו אופן הוא חייב ופרושי מפ' היכי:

מתני' נתן לחרש שידה וכו' י"ל דלהכי נקט כה"ג לומר ל"מ בבגד וכיו"ב דאם האומן סותרו וחוזר ומתקנו עכ"פ אינו דומה שוב לבגד חדש וע"כ צריך לשלם לו אפי' בשדה תיבה ומגדל דאין קפידא כ"כ אעפי"כ צריך לשלם דמים ואינו יכול לומר אסתור אותו ואתקנו:

תוס' ד"ה הב"ע יש לתרץ דשמואל ה"ק מתני' בין לאחר נפילה ומטעם אומן קונה בין בשעת נפילה ומיירי שנתן לו גם הסמנים:
תוס' ד"ה דאגרא לביטשא תימא דמ"מ קבלן הוא נ' פשט ד' רש"י עד"ז ולא קבלן הוא ר"ל שאינו קבלן לענין שיקנה השבח:
גמ' ר"מ סבר י"לד לפמ"ש הרשב"א דכולא מלתא דאומן קונה הוא לענין שאינו חייב על הקלקול אבל אם רוצה לעכבו לעצמו אינו יכול וא"כ האיך יכול לקדשה בשלה אפי' תימא דאומן קונה בשבח כלי:
גמ' במלוה ופרוטה פליגי עיין רש"א כוונתו דבאמת נופך שוה הרבה אלא משום בעלמא נקט הכי. אבל יש להק' בשלמא אם נותן לה פרוטה לבר ממלוה ידעה שפיר ע"י נתינת הפרוטה דבמלוה ל"ש קידושין אבל בנופך זה תדע דבנופך מקדשה דלמא סברא במלוה דהיינו שכירות הוא מקדשה:
גמ' אבל בשכר צריך הסבר כיון דמזיק קרית מה לי בשכר מה לי בחנם, ונ' דהאומן טוען דאינו מזיק כ"א דהבהמה ע"י שפרכסה קלקלה השחיטה ואמנם מאחרי ששכיח זה שהבהמ' מפרכסת כמ"ש רש"י ומאחר שנוטל שכר הו"ל לאסוקי אדעתא ולהשמר שלא תפרכס משא"כ בחנם. והא דלא נקט בשמואל פושע לחוד דס"ד אומן הוא דמקרי פושע לפי שהוא אומן אבל הדיוט מ"מ סטיר קמ"ל דמאחר דהוא הדיוט מזיק הוה:
בשכר בין אומן בין הדיוט חייב אף די"ל גם בשכר הוה אונס, מ"מ חייב מדינא דמתני' כל האומנין שקלקלו חייבין ודנקט הדיוט דפשיטא י"ל דס"ד הדיוט בשכר עדיף דה"ז אומר לבע"הב ע"י שבאת לביתי והבאת לי שכר אמרתי א"כ וודאי אומן אני קמ"ל דעכ"פ חייב דהרי גם אומן חייב: גמ' כאומר שחוט לי מכאן ר"ל דהא דלא שחטו בעצמו ובא לו אצל זה משום דהוא אינו יודע לשחוט עפ"י ד"ת ולתכלית זו בא אצלו ומאחר שקלקל שחיטתו נעשה כאומר לו. והא דלא פי' שמואל כן לרב חמ' דרב חמא דגברא רבא הוה הבין הרמז בעצמו אבל להההוא מרבנן דלא השיג. כזאת הוצרך לפרש:
גמ' הא ר"מ לצבוע לי אדום הא דלא אסיק המק' התי' שאני התם דקלאו בידים דמ' לי' אפילו אם ע"י הבשול נעשה שחור אדום או אפכא מיירי: תוס' ד"ה מנעך הו"ל לאסוקי אדעתא היינו משום דאתרא דרב הוה דלא פסק כרמב"י בשאר שבעות:
רש"י ד"ה צבעו כעור מזיק בכוונה בא ליישב קו' הרא"ה אמאי לא הוה כאן כעור כ"א בצבעו בכלבו סוע"ז כתב רש"י דבעי מזיק בכוונה ואי לאו דהוה כלבוס הרי בעצמו בא הצבע כעור. והתימה על הרמב' דנקט כעור בצבע עם כעור בכסא בחדא מחתא ולא הביא ההוא דכלבוס ונו"כ לא עמדו על זה: רש"י נותן לו היציאה ובפ' הבית והעליה פי' רש"י

ע"ד שפירש הרא"ה דשכירות יום היא בכלל יציאה נ' דבשמעתין מ' דמיירי שהאומן נותן הסמני' וא"ש לשון יציאה ולקמן מפ' רש"י בגוונא דבעל הצמר נותן הסמני' וא"כ היציאה היינו השכירות:

ק"א ע"א יש שבח פי' הא דלא קאמר חזותא מלתא כמ"ש רש"י משום דלאו בכל התורה מבעי' לי' כ"א לענין גזילה וכיו"ב:

ע"ב בכלים דהוה מעיקרא וכ"ת פשיטא דטמאי' ר"ל שלא הביאו לבית רביעית בב"א כ"א בזה אחר זה וס"ד דעד שנשלם רביעית כבר נבלע ממנו ולא היה רביעית קמ"ל:

תוס' ד"ה רבא רמי י"ל דרבא ה"ק מאחר דמערלה אין ראיה א"כ תידוק מהא דתנן אפכא דחזותא לאו מלתא:

(ש תוס' ד"ה ולדמיהן עיי' רש"י נ' דברי תוס' דלאכילה לאו דווקא כ"א כל שהנאתו וביעורו שוה אכילה קרי ליה וכ"ז למסקנא אבל בס"ד דלא ידע מהא עדן שפיר קשה ליה:

רש"י ד"ה ואי בעא הך סתמא וודאי עיקר נ' דבא ליישב קו' התו"ח אמאי לא קאמר רב יוסף הא מלתא דתנן לה גבי הל' פסיקתא ולזה כתב רש"י דאי הוה סתם ואח"כ מחלקות לא מהני מה ששנאה גבי הל' פסוקות אבל מאחר דמס' לן אי הוה סתם ואח"כ מחלקת או מחלקת ואחר כך סתם אמרי' דוודאי מחלקת ואח"כ סתם הוא כדשנאה גבי הל' פסוקות:

ליקח לו חטין נ' דאכפל תנא מזה ראיה לר"א דחטין סתמא לאכילה קאי ושעורי' שהוא מאכל בהמה סתמא לסחורה ואי תנן ליקח חטין ולקח ולקח שעורין ס"ד דהוה שינוי משום דאיהו לאכילה קבעי לה אבל ליקח שעורין דסתמא לסחורה ואיהו לקח חטין לא הוה שינוי קמ"ל כיון דאיהו לאכילה קבעי לה הוה שינוי:

הק' התו"ח למה דחו הפוסקים ההוא דבני מערבא הרי גם רב כבני מערבא ס"ל ולא ידענא מאי קו' הא רב ור"י הל' כר"י. אבל ממ"ש התו"ח דמדקאמר רש"י לעיל מידע ידעי היינו משום דסמיך אמאי דמסקנא לעיל לא צריכא דאודינהו מ' כד' תוס' שהביא הרשב"א דאפיל' לר"י ע"כ נחתינן להההאי תירץ:

תוס' יהב זוזי כוונת דברי' דאי בלא משך מאי גזילה שייך הרי אין על המוכר כ"א מי שפרע:

תוס' ד"ה התם בסו"ד והנ"י הק' אפכא דרש"י ס"ל דלרב פירות בפירות מותר והתם בב"מ מוכח דאדרבה בהא דווקא פליגי ואמנם ד' רש"י בהלואה לרב אפיל' פירות בפירות אסור ולר' ינאי שרי אבל דמי' אסור ובאמנה לרב דמי' אסיר ופירות בפירות מותר ולר' ינאי אפיל' דמים שרי ומתירצי' ב' הקו' על רש"י:

ק"ג ע"א מתני' תוס' אבל נותן בסו"הד אמאי אצטריך לאתויי דר' אליעזר י"ל אי לאו ברייתא דר"א וודאי לא ה"א כי היא תקנתא משא"כ עכשו דתני דר"א:
והנה מסקנת התוס' דמתני' דינא קתני וצ"ע מנ"ל דקרא כ' לאשר לו ונ' דהיינו ע"ד שכתב הרמב"ן בחומש ויקרא שם מאחר כי ע"י שנשבע הלה נתבייש התובע כמ"ש רז"ל פ' איז"נ המלוה בלא עדים גורם קללה לעצמו לכך נותן לו החומש דמי בשתו ומה"ט צריך ליתנו בידו ממש שיתבייש הוא בחזרה ואמנם אם נותנות שליח ב"ד יש לדבר פרסום והו"ל בושה דיה בזה: רש"י ד"ה ואם מת נגזל דלא תטעה לפ' דאנגזל דסליק מני' א"כ מאי יחזור ליורשי' הא הנגזל חי א"וו אנגזל:
תוס' ד"ה חוץ מש"פ הק' תוס' דמרישא שמעי' ותי' התו"ח דברישא כל הגזילה לא הוה כ"א פרוטה משא"כ בסיפא דהגזילה הוה טפי אמנם למ"ש תוס' בתי' שני לעיל דגם כאן מיירי שהכפירה היתה על יותר רק השבועה לא היתה כ"א על שוה פרוטה א"כ היינו הך:
תוס' ד"ה נתן לו את הקרן אורחא דמלתא נקט ילד' הרי בלא"ה אי אפשר להשביעו פעם שנית דהרי מ"הת אינו נשבע על טענת פרעתי וצ"ל דעכ"פ מצי נשבע מפי עצמו וכצ"ל ע"כ בכפירת חומש:
מתני' וכן פקדון וכו' ילד' הא קרא כתב בכולהו ואפשר דמשים דלא כתיב וחמישיותם כ"א וחמישיתיו סד"א דאחד לחודא קאי וע"כ זה גזל דכתיב ביה ובצעם בראש כולם:
תוס' ד"ה אמר רבא מה לי תופס בידו הקשה רש"א דלמא באמת אפי' ביד ב"ד אינו יכול להניחי ונ' דמאחר דהא דיוליכנו אחריו כ' תורה דווקא באשתבע מסתבר דבלא אשתבע ביד ב"ד מיהו סגי':
גמ' אי סמכת סמוך ואיבעי לשדורי נ' דה"ק איש מהימנא הוא ואיננו מקפיד שידע כי שלחת לי הפקדון ואי בעי' לשדורי לא קפידנא אבל אחריות לא קבילנא:
לפלוג ולתני' בדידי' עיין חי' הרשב"א ותו"ח ונ' דה"ק מאחר דמתני' לפירש רש"י רק תקנתא קתני ואמאי לא תני דינא דהיינו שליח בעדים: אין משלחין מעות הנח לד' תוס' שמואל כרבה ס"ל וכ' החי' רשב"א ליישב קו' תוס' הרי עכ"פ פטור הראשון דהשני אין עליו אחריות אונסין משא"כ הראשון ולהכי נקט שמואל מעות דסתם מעות הלואה נינהו וממילא חייב באונסין:
ומ"מ רש"י דנקט פקדון משום דקשה ליה במסקנא דמקני לי' אגב קרקע והרי בהלואה לא מהני אגב אלא ודאי בפקדון מיירי:

תוס' ד"ה אין משלחין וצריך ביאור לתי' קמא א"כ מאי זה דקאמר מאי תקנתא ונ' דה"פ דבאמת הא דל"מ דיוקני לשמואל דדלמא חתם בדיוקנא על הנייר ואח"כ כ' הסופר מ"ש ומה"ט כ' תוס' דברבני' דפקיעי שמיהו ליכא חשש זה דנזהרין בכך כמו שנזהרין הכל למכתב שמיי אנייר משו"ה לכדאמרינן בעלמא ואמנם מאחר דחשש שמואל לחשש רחוק כזה גם למיתה איכא למיחש ואפילו שליח בעדים לא מהני דיחוש הנפקד דלמא מת המשלח ויצטרך לחזור ולשלם להיתומים:

גמ' ותנן נעיד מרישא אין ראיה כ"כ דמ"מ למסקנא י"ל קנסא הוה אלא מסיפא ועיי' תו"ח שכתב דקו' הש"ס מאין קנסו בניו אחריו והתם בקנס' דרבנן וע"כ לא אפשיטין אמנם רש"י ביאר הענין דהקנס בא לכפר' ומתי' א"צ כפרה:

רש"י ד"ה לא צריכ' עיין רש"א והמעיין בתוס' כתובות ה' ע"א ד"ה פריעת בע"ח ימצא דגם האחריו הוא משום כבוד אביו:

תוס' ד"ה מע"פ בסו"הד ע"י עדים צ"ע א"כ מ"פ הש"ס דחייב חומש הא ע"י עדים אינו משלם חומש:

ק"ה ע"א אר"פ ל"ש איכא דאמרי י"ל דהא דבעי' פרוטה פרוטה היינו משום דכתיב ונתן לאשר אשם ואין נתינה פחות מפרוטה אמנם כ' עוד קרא יתננו ביום אשמתו וי"ל אין מיעט אחרי מיעט אלא לרבות והכא ס"ל ללי"ק דבגזילה קיימת לא בעי' פרוטה ולי"ב ס"ל מאחר דפ' שנייה משום גזל הגר הוצרכה אהדר קרא לכולא מלתא ולא שייך מיעט אחר מיעט:

רש"י ד"ה הכיר בה ובע"א לכאורה דלמא הש"ס ל"ק כ"א בפלוגתא דע"א דהיינו אי גורם לממון כממון דמי אבל לעולם אפילו בב' עדים קמיירי אלא א"כ קשה קו' תוס' הכיר בה ובמוצאה פשיטא א"וו דלהכי נקט הכיר בה ובמוצאה דנדע דבע"א קמיירי:

רש"י ד"ה זה ולא במוצאה בסו"ד ממון ממש כוונתו אף דהכי עדיף דאם טוען נאנסו אפילו שבועה לא צריך ועדיף מע"א אפ"ה לא הוה כי אם גורם לממון ומאן דפטור בע"א גם כה"ג פוטר:

גמ' והאמר אילפא לאו דגברי אגברי רמי כ"א אדמייתית ראיה מר' אידי בר אבין אייתא תיובתא מאלפא:

גמ' כיון שקבלו הבעלים סבועה דאינו משלם נ' דבהאי קרא ולקח בעליו כ' שבועת ה' תהיה בין שניהם ודרשינן שבועה חלה על שני' דאם יודע התובע שהנתבע נשבע לשקר אינו רשאי להשביעו ומדהשביעו ש"מ גם התובע נבוך אם אין הדין עם הנתבע

ומדאשבע הודה לו ולא ישלם דהודאת בע"ד כק' עדים דמי אמנם כ"ז למסקנא דבהודאה ל"ק רב אבל בס"ד הטעם משום דאלפא שבועה קונה:

תוס' ד"ה איתיביה ר"א בר מנימא הק' הרשב"א דלמא רב מוקי לה בטוען נגנב וכו' ויש ליישב אולי כוונתו משום דכתב מכל אשר ישבע והכל בכלל: ק"ו ע"ב רש"י ד"ה ולישני לי' בבן פקועה לכאורה מ' לדבריו דלרבנן דס"ל הפריס ע"ג קרקע צריך שחיטה מדרבנן ל"ק ליה אא"כ אמאי קאמר ס"ל כר"מ א"וו כיון דלרבנן מדאוריית' לא בעי שחיטה אינו משלם דו"ה. ונוראות נפלאתי על השואל בח"ס ליו"ד אם בבן פקועה שייך תשלומי דו"ה הרי בסוגיין מבואר דתליא בפלוגתא דר"מ ורבנן:

רש"י ד"ה דאמר קרא כי הוא זה בטוען טענת גנב נ' ד' רש"י דרחב"א דווקא בשומר חנם הטוען טענת גנב קאמר למלתיה ולא כרמי בר חמא לקמן דאמר ד' שומרין צריכין כפירה במקצת והיינו דמק' הש"ס עלי' דרמי מ"ט דרמי ב"ח. ועד"ז יש לתרץ קו' תוס' אד' רש"י מגמ' פרק השואל דע"כ סתמא דהש"ס התם לר"ח בר יוסף קאי מדקאמר ולרמי ב"ח ולמ"ש לרחב"א דלית לי' לא דד"ח ב"י ולא דרמי בר חמא:

תוס' ד"ה עירוב פרשיות משמעתין דהולך עיי"ש ותמצא הכל מבואר אלא שהמהרש"א דקדק עליו ממ"ש מסלעי' דינרי' ומהתם אין ראיה:

באו"ד והא דבעי כפירה והודאה במלוה בשלמא לד' מאן דלית ליה עירוב פרשיות היינו דלית לי' עקירות פרשיות אבל עירוב אית ליה ולק"מ משא"כ לר"ת דמאן דלית ליה עירוב לית ליה ולא מידי:

באו"ד והשתא ניחא ההוא דכל הנשבעי' וילד' אכתי אמאי קאמר התם הש"ס שבועת שומרין היכי משכחת לה לימא שבועת מלוה היכי משכחת לה ואפשר משום דמפ' פקדון הוא דילפינן נקט שומרין:

רש"י ד"ה הטוען טענת אבידה ול"ג והודה ד' רש"י דאי בהודה א"כ לא מסרינן לי' שבועה תו וצ"ל דאזל לב"ד אחר וכמ"ש תוס' ולזה כתב רש"י דל"ג והודה ואמנם לתוס' קשה להו אפי' רש"י פשיטא דהרי עדן עומד בשבועתו ולכך מוקמי לה בהודה וע"ד שכ' התוס':

רש"י ד"ה ומוציא מיד לפי' רש"י קאי אשומר ולד' הרמב"ם קאי אפקדון שיצא מיד בעלים ונ"מ לקפץ ונשבע לרש"י חייב ולהרמב"ם כיון דאין כאן בעלים אין כאן שבועה:

גמ' מאי לאו דומיא שאינו ברשותו אף דלא הוה כ"א שבועה דרבנן מ"מ טעמא מאי דלמא עיניו נתן בה ואי לאו דשלח בה יד לא היה ניתן בה עיניו:

כ' בחידושי רשב"א דקיי"ל כרחב"י משום דגם רחב"א כוותי' ס"ל והוא תימא דלרחב"א שלח בה יד ג"כ חייב אבל לרחב"י דווקא שלח בה יד וצ"ע ק"ח תוס' ד"ה ולא הניחוהו

אולי יש לחלק דבשלמא אם נשבע לשקר יודע בנפשו כי הבעלים לא יאמינו בו עוד ונסתלק לגמרי אבל לא הניחוהו לשבע הוא סבר משום דמאמינים לו בלא שבועה ואדרבה יסבור כי עוד ימסרו לו ולא אסתלק:

גמ' אמר אביי יל"פ פלוגתת אביי ורבא דאביי ס"ל בשו"ש הוא דכתיב אין רואה שבועת ה' תהי' מ' הא יש רואה דהיינו הוכר הגנב אין כאן שבועה משא"כ בשומר חנם ורבא ס"ל דגם בשו"ח כ' אם לא ימצא הגנב ונקרב בע"הב מ' הא נמצא והוכר הגנב א"כ דין כלל: רבה זוטא בעי לה הכי עיין תו"ח ומפ' לה בשו"ש משום דנקט נאנסה אא"כ אמאי נקט ומתה בפשיעה א"וו בין בשו"ח בין בשו"ש קמבעי לי' ונקט נאנסה משום שו"ש ומתה בפשיעה משום שו"ח ואבעי' לי' מה דפשיטא לאביי ורבא דרצה עושה עמו דין ואיהו איבעי לה מבעי אי נסתלקה שמירתו מכל והיינו רבא זוטא איבעי לה. ואמנם י"ל דמבעי ליה פירושא דאביי ורבא אי הפי' כרש"י דמשלם לבעליו א"כ עדן לא נסתלקה שמירתו כלל או כהרשב"א בחי' דמצי' לאשתעויי דינא בהדי' בטובה והיינו דאבעי' לי': ואפשר דמהכי נפקא לי' לה"ה דהרמב"ם אזיל בשטת הרשב"א וגער עליו הכ"מ ולמ"ש דאי הוה מפ' כרש"י א"כ אין מקום לאבעי' דרבה זוטא ואמאי הביאה הרמב"ם אלא ש"מ דמפרש כהרשב"א:

רש"י ד"ה ומת האב ואח"כ פודה מ' דס"ל דאם פודה בחיי האב אף שעדן לא השיב ל"מ אם הגזילה קיימת וודאי זכה בה האב אפילו אין הגזילה קיימת מ"מ נתחייבו נכסיו וכשמת האב אח"כ גם הוא זכה בחלקו:

רש"י אלא שאינו רוצה להפסיד. נ' כוונתו דוודאי כפרה מעליא לא הוה לי' אם הוא נהנה מכפרתו אמנם אם לא אכפת לי' בכפרתו כ"א לקיים מצות השבה לבד נתנו לו חכמים עצה זאת:

רש"י ד"ה ובע"ח והשאר יגבו ממנו. נ' דרש"י רמז לד' תוס' דאפילו יש לו נכסים יוכל לעשות כן. א"נ דעת רש"י דצריך ללות יותר מהמגיע לחלקו דאם אינו לוה כ"א נגד חלקו מחזי כהערמה:

תוס' ד"ה לוה ואם הגזילה בעין פי' וע"כ היא מטלטלין דאין נשבעין על הקרקעות ולזה הקשו מעשה שורו אפותיקו:

גמ' ק"ט ע"א ואמאי נמחלי' לנפשי' מכאן ראיה לפי' רש"י במתני' ואם אין לו ר"ל נכסים והיינו דלא פריך כ"א אדר"י דמיירי באין לו יורשין אבל לפי' הרמב"ם דמתני' אין לו יורשין קאמר אמתני' הו"מ להק': מתני' ומת פי' רש"י בדרך נ' דבא ליישב הך רישא מאי קמ"ל הרי מסיפא ידעינן מדתנן נתן את הכסף לאנשי משמר ומת אין היורשים יכולין

להוציא הא לאחר שמת פטורים מליתן וע"ז כתב רש"י דס"ד התם משום דאטרח להעלות עד ירושלים אבל אם מת בדרך ליעבד לי' כפרה קמ"ל דאפילו מת בדרך דינא הכי:
שם הכסף ינתן אפשר דנקט כסף דלא הוה דבר מסויים אבל אם הוה הגזילה דבר מסויים מחייבי יורשין מיהת להוציא מידם כה"ג בבא לעשות תשובה ולא הספיק משום כבוד אביהם כדמסקנא לעיל:
דף ק"י ע"ב א"ה חטאת נמי יל"ד אטו לא ידע המק' דחטאת ואשם גמירי נ' דהכי מק' דנילף מחטאת ומשני לי' חטאת הל' הוה ומהל' לא גמרינן והדר מק' דנילף מאשם ופי' רש"י דאשם מקרא ילפינן ומשני דקרא אסמכתא ובאמת אשם גם כן הל"מ:
בעזר הכל יכול, נתחיל לבאר פ' הגוזל ומאכיל. ילד' מאחר דתנן הניח לפני' פטור מאכיל ל"ל למתני' ונ' דלרבא דמוקי מתני' דהניח באכלום תנן המאכיל למימר דגם בהניא מיירי באכלום ולרמי ב"ח אדרבה תנן ומאכיל למימר דרישא במאכיל וסיפא בלא אכלום:
תוס' ד"ה הגוזל ומאכיל אפי' לרב חסדא וע' רש"א שנתקשה אהי קאי האי אפילו ודבריו צ"ע מ"ש דלרב"ח לא אתיא אלמה אדרבה הא גופא אשמעי' אף דרשות יורש כרשות לוקח נותן בחייו לא מהני ומטעם שכתבו התוס': רש"י ד"ה רשות יורש בסו"ד מדלא קתני פטורא עיין רש"א וי"ל דד' רש"י נהי דאם רוצה לשוב מגזלנותו מחייב לשלם אבל כיון שנתיאש הנגזל שוב אין ב"ד יורדין לנכסיו ועד"ז יש להבין דבאביד' כ"ע מודי דיאוש כדי קנה ובגזילה פליגי והיינו דיאוש מטעם הפקר ובאבידה שפיר כיון שהבעלי' נתיאשו הו"ל הפקר אבל בגזילה הרי הרמב"ם בהלכות נדרים מדמה הפקר להקדש י"ל כשם שאין הנגזל יכול להקדיש כך אינו יכול להפקיר ול"מ יאוש לחוד משום דיד הגזלן עליו:
ומה שנתקשה רש"א לד' רב אמאי לא נקט מתני' פטורא גבי דידי' י"ל דאפילו דיאוש קנה מ"מ אם נשבע עליו לשקר צריך לקיים והשיב את אשמו וא"כ לא פסיקא לי':
גמ' החייהו אתה ולא הנך עיי' תו"ח דמעמך דריש וכ"כ החי' רשב"א והק' התו"ח הא אצטריך לחייך קודמין ונ' דב"פ כתב עמך בהאי פרשא ודרשי' חדא לאתה ולא בנך וחדא לחייך קודמין:
תוס' ד"ה מקיימין ע' רש"א ומ"מ קשה מנ"ל לרש"י לפ' כן ונ' דקשה לי' לרש"י קו' הרשב"א אמאי מייתי קרא דוהועד בבעליו דווקא כאן ולא למעלה גבי אין מקבלין עדות אמנם לד' רש"י א"ש דרב גופא מודה דבאין העדים הולכין למ"ה אין מקיימין אלא דר"י אפי' כה"ג פליג וקש' טעמא מאי וע"ז קאמר דר"י יליף לי' מקרא דהחיוב על הב"ד לשלוח אחרי הבע"ד קודם שיקבלו העדות ובשלחו לו ולא בא כבר קיימו המצוה לא

זולת ורב בקבלה עדות דאוריי' מודה לר"י וכסוגין דלעיל ובקיום שטרות דרבנן הוא דפליגי ובזה מובן מה דאמר רבא אפי' עמדו וצווח דס"ד אם הבע"ד עומד וצווח הוה קיום שטרות דאורייתא וכד' רבינו אבגדור במרדכי דכי ריש גיטין אמנם רבא לעיל דס"ל דבפ"נ היא מטעם קיום וע"א סגי משום דאפי' אי אתא בעל ומערר קי"ש דרבנן:

גמ' ולא היא כיון דאמר צייתנא והרמב"ם פסק כלי"ק אטי לא הגי' לפניו כך:

תוס' ד"ה אין פורשין דסו"ד ויש להוסיף דהמוכס הרי הוא עומד ומצווה והשיב את הגזילה וכ"ז שהגזילה בעין כמו שקבלו. נח לו להחזירה משא"כ אם מחליף אותו על דינר הו"ל כגזל הנאכל וק' להחזירו:

הגבאי עיין רש"י וחי' רשב"א ותו"ח ולענ"ד מאחרי דת"ח פטורים ממס וילפי' לה מקרא והגבאי נוטל מהם שלא כדין והיינו גזלנותא:

רש"י ד"ה או מן השוק בא ליישב הא תו ל"ל א"וו ביתו סתמא לאו מכיס מוכסין אבל בשוק שהוא מקום המכס צריך לידע שאינו מכיס המכס: רש"י ד"ה אבל נותן, דבר כאן רש"י שלא כדרכו דלאיזו ענין נקט רש"י חצי דינר וכו' ונ' דל"מ כשא"צ לשלם כ"א איזו פרוטות פשיטא דרשאי לקבל ממנו הפרוטות שמחזיר לו אפי' כשצריך לשלם חצי דינר והוא מחזיר לו פרוטות בעד חצי דינר והרי יכול לומר לו תן לי חצי דינר פרוטות ל"ל קמ"ל דא"צ להקפיד שלא יתגולל עליו ויקח עוד יותר:

בשלמא לענין כלאים בהא פליגי גי' הרי"ף אסור להבריח בהם ר"ל בכלאים מותר להבריח בהם והיינו דקאמר לענין כלאים בהא קמפלגי' אבל לגי' דידין צ"ל דקאי אמתני' וס"ל דמתני' תרתי קאמר מאחר דאסור להבריח מן המכס אסור ללבוש כלאים לברוח מן המכס אף דתנא דידן ס"ל מוכרי כסות מוכרין כדרכן התם אי אפשר ולא קמכוין ולא חשיב לי' הא דאפשר למעבד כצנועי' אפשר משא"כ להבריח מן המכס:

רש"י ד"ה דינא כוונתו משום דמוקי לה במוכס ישראל הוא דקץ במ"פ אבל במוכס נכרי כיון דמלכות' אינו מפסיד למ"ד גזל גוי מותר ה"נ שרי: רש"י ד"ה במוכס נכרי שאינו מבין מבואר דמפ' לה רש"י אנודרין להרגי' אבל לא אכלאים כקו' הרשב"א דלמה נתיר לו ובמתני' ליכא לאוקמי בנכרי דמ"ש מוכס הרי בכולן נאמר ביבוש קצירה תשברנה:

תוס' יכול יגלום וכפי' הערוך ד' רש"י בחומש בהר שם:

תוס' ד"ה היכי מיאשי ק' להו אדברי רש"י ל' היכי מיאשי וי"ל ע"ד אחר דה"ק אי לאו דדינא דמלכותא דינא הו"ל גזילה וסתם גזילה לאו יאוש בעלים:

רש"י במתני' הרי אלו שלו דברי רש"י צריכין ביאור דהרי בגמ' אמרינן דהאי שינוי רשות לא הוה שינוי רשות אמנם א"כ אתה צ"ל דמתני' ס"ל יאוש כדי קנה ואמאי צ"ל

בש"ס האי סברא דשינו רשות לימא מתני' ס"ל כר"ש דסתם גזילה ייאוש בעלים וברייתי' כרבנן א"וו פשיטא להש"ס דקיי"ל ייאוש כדי לא קני וע"כ בשינוי רשות פליגי תנא דמתני' חשיב ליה שינוי רשות ואף דבעי' אתא לידי' ובברייתי' פליג בהא וכ"ת דל"מ הש"ס למימר הכי משום דלסטים גנב הוה ולר"ש סתם גניבה לאו ייאוש בעלים א"כ הו"ל להש"ס להק' מני מתני' א"וו פשיטא לי' להש"ס דליסטים דומה למוכס מה מוכס גזלן אף לסטים גזלן ושפיר הוה מצי' לשנויי מתני' ר"ש או רבי בשטת ר"ש וזה כוונת רש"י דמפרש בגמ' לברייתא במוכס עיי' ותמצ' ונ' דהא דנקט תנא חמורו וכסותו סתם חמור לית ביה סימן וסתם כסות אין ביה סימן כדאמרי' מה שמלה מיוחדת יש לה סמני' והשת' ל"מ קאמר ל"מ חמור דלית ביה סימון וודאי נתייאשו הבעלים אפיל' כסות שיש בו סי' אמרי' נתייאשו הבעלי':

אם בא להחזיר יל"ד ל"ל להאי לישנא יאוש כדי קני ונ' דאל"כ ק' מעיקרא מאי סבר אם חסיד הוא דנטל בשלמא מעיקרא סבר דוודאי של גוי הוא שהם רוב ואח"כ נודעו לו הבעלים רוצה להחזיר להם וכ"ת אי ייאוש. כדי קני נימא הכי לא היא התם כיון דגזלן לא קני הקונה הוא הגזלן כיון דגזל גוי וכדאמרינן באוונכרי ולא היה לי ליטול:

גמ' אלא אי אתמר עיי' תו"ח וחי' רשב"א ונ' לבאר דבאמת מקום מימרא זו אסיפא דמסיפא ק' לרישא אלא דבלי"ק מוקי לה מה"ט בלסטים נכרי משום דע"כ מיירי במזוין דומי' דמוכס ובישראל לא שכיח לסטים מזויין משא"כ בלי"ב אי ארישא קאי צ"ל דישראל הוה לסטים מזויין וניחא טפי למידק אסיפא:

ואיבעית אימא נ' דלעיל ניחא לי' תרי גווני גזלן דמוכס יש לו מעלה שאינו מתיירא מדינא שהוא עבד מלך ולסטים מתיירא ואמנם יורד לחיים ומוכס אינו יורד ואעפי"כ לענין ייאוש שני' שוין אבל בסיפא תרי גווני גזלן ל"ל:

מתני' המציל מן הנהר הנה תוס' בריש אלו מציאות הקשו קרא דילפי' מני' שטפה נהר ל"ל כיון דבעי' ייאוש ותי' לייאוש שלא מדעת דבעלמא לא קני והכי קני והשתא מתני' קמ"ל דאף דמקרא ילפי' בעי' מיאש וגייס היינו לסטים מזוין נכרי ואף דמתני' ר"ש בנכרי מודה ר"ש ולסטים היינו גנב דס"ל לר"ש לאו ייאוש בעלים. וע' בלח"מ פ"ה מגזילה ואבידה שהק' ע"ד הרמב"ם מהא דפסק כעולא דגוזל בהמה והקריבה פסול דלא נתייאשו הבעלים הרי בגזלן ישראל פסק הרמב"ם דנתייאשו הבעלים ומגונב ל"ק לי' ואדרבה הא פסק הרמב"ם כרבנן דסתם גניבה ייאוש בעלים:

כגון שהי' בעלי' מרדפי' עיי' תו"ח ועיקר קו' לכאור' ל"ק דאדרבה קנין דרבנן גרע דמדאוריית' היא של המוציא ואין זה ענין לתרומה דרבנן ולזה עוררני תלמיד א' וא"ש

ג"כ דלא קאמר לקמן בעלים מרדפין אחרי' שאני דהא דבעי' בעלים מרדפין היינו משום דהקנין דרבנן וה"ק התם הקנין של בעלים רק דרבנן והחמירו עליו שיצטרכו לעדות קטן ג"כ וה"מ למימר ש"ה דלחומרא וכדפריך ודאורייתא לא הו"מ למפרך ולקולא לא אלא משום דבעי לשנויי בתרומה דרבנן קאמר בקו' ודאוריית' לא:

רש"י בתרומה דרבנן עיי' תו"ח ונ' משום דתניא והעלוהו רבי לכהונה מ' בכל דיני כהונה אפיל' לתרומ' דאורייתא לכך פי' רש"י דס"ל קדושה ראשונה לא קדשה לע"ל:

רש"י ד"ה והשיאה משום זונה כ"כ תוס' בכמה מקומות דזונה ל"ד דל"ש אלא מחייבי כריתות כ"א פסול כהונה דאורייתא:

רש"י שם גניבה שיצא קול כוונת ודזה פשט ל' שם גניבה ולהכי פריך הש"ס ודלמא איהו אפקא לקלא:

תוס' ד"ה המכיר שהבעלים מרדפין לכאורה דהא לרבנן דר"ש דס"ל סתם גניבה ייאוש בעלים כמ"ש רש"י דלא ידע מי הוא הגנב ומאחר דבשמעתין מיירי בלנו בתוך ביתו א"כ מכירן ולא מייאש ואמנם מ"מ אם הם ישראלי' וודאי מייאש ואי בנכרי' מיירי מה מק' שוב דרב אדרב אלא וודאי מיירי דאינו מכירן אף שלנו בביתו וא"כ צריכין לד' התוס' שהיו בעלים מרדפין:

ואמנם למ"ש התוס' באו"ד דמיירי שהיה יכול לתבוע בדין וודאי אין אנו צריכין שוב לתי' זה של תוס' דממילא לא אייאש:

באו"ד ולהשיב אבידה לכאורה לשון המכיר מ' שהנגנב הכורם אבל הוא מעצמו לא השיבן לו:

ועוד יל"ד אי למישב אבידה חשבת ליה אין עליו שבועה דמוצא מציאה לא ישבע כדתנן בהניזקין ועיי"ש בגמ':

גמ' כ"ש עילה מצא והרי"ף ל"ג כ"ש ולגי' דידן י"ל דה"ק כיון דמיירי שהפגי' בלילה וודאי יש לחוש דאיהו הוא דאפיק לקלא:

גמ' דקאמרי ספר פלוני מ' דאכלי' לא קשי' ליה קו' קמייתא משום דסתם כלים בש"ס היינו בגדים וניכר אם שלו או של ב"ב ברברבי וזוטרי אבל בחדתא ועתיקא וודאי גם בכלים ק':

הני דלא מסרי' נפשיי' עורר תלמיד אחד דהפי' שהרי קודם לנו שם בלילה והמחתרת לא היה רק לברוח ובדקו ומצאו בני בית ישינים:

רש"י ד"ה לא צריך לאהדורי דנימא ספר פלוני הש"ס מיירי בכליו ורשי' מייתי ספר ונ' כוונת רש"י דמאחר דאסור למכור ס"ת כ"א להשיא בתי א"כ לענין ספר וודאי אינו עשוי

למכור וכל שו"ט דלעיל לזה כתב רש"י דלא היא אי עשוי למכור כליו זמנין דאצריך ליה זוזי ומוכר גם ס"ת משא"כ באינו עשוי. וא"ש דמק' הש"ס בפשיטות זמנין דאצריך זוזי ודייק ליה הש"ס מספר וכמ"ש:

רש"י ד"ה ל"ש נ' משום דר"פ אמר בגלימא כ"ע לא פליגי דייק לי' לרש"י דלר"מ גם בגלימי פליגי:

ר"פ אמר עיי' רש"א אולי כוונתו דלאוקימתא דהשתא פליגי רב ור"י בין לפני ייאוש בין לאחר ייאוש ובאופן שכ' רש"א ע"כ לפני ייאוש דווקא פליגי:

גגב ופרע בחובו גנב ופרע בהיקיפו נ' דל"מ קאמר דבחובו וודאי לא שייך תקנת השוק אבל בהיקיפו דרך החנוני לאחר שקיבל הפרעון חוזר ומקיף וס"ד דאם הקיף איכא תקנת השוק קמ"ל וכדבעי' למימר לקמן:

מתני' אין לו אלא שכרו כ' רש"י שכר כלי ושכר פעולה כוונתו דרישא לאו דומיא דסיפא דבסיפא אין לו אלא שכר פעולה לא זולת אבל ברישא מאחר שהשאיל לו חביתו גם שכר כלי צריך ליתן לו:

גמ' מי לא תניא נ' דאצטריך לאתויי ראיה דלכאורה ממתני' פרק כל כתבי דתנן ואם היו פקחין עושין עמו חשבון דהיינו שלא רצו להינות משל אחרים בחנם הא רצו זכו מהפקירא ודווקא התם דאמר באו והצילו לכם הא לא"ה לא לזה מייתי ראיה דלא כן הוא והתם צ"ל הטעם דלא הוה ברי היזיקא דדלמא ירדו גשמים ויכבו הדליקה:

רש"י ד"ה ונשתברו וישפוך הכל גילה לן רש"י דבמה דנקט במתני' נסדקה ובברייתא ונשתברו מרומז תירץ של ר' ירמי' דל' נשתברו מ' שנשפך הכל ול' נסדקה מ' שמטפטף ע"י שהסדק כרוך עליו עקל של בית הבד וה"ט דר' ירמי' לא תי' כן אמתני' דידן משום דבמתני' גופא מרומז התי' ומה"ט כתב ג"כ דנקט תנא רברייתא יין ושמן דביין הכל הולך לאיבוד משא"כ בשמן שצף ואעפ"כ אין שם התרומה חל על מה שנשתייר ע"ג ברזא:

ומשום פסידא לכתחלה לא עיי' רש"א ודבריו צריכין ביאור ונ' הכוונה דאי הא דבמקום פסידא לא יעשה כן הוה דאוריית' א"כ אין לדמות פסידא להדדי אבל אטו מדאורייתא שייך לחלק בין הפסד מרובה למועט וע"כ דרק רבנן גזרו ואמאי בהפסד וודאי משום דמועט הוא לא גזרו ובהפסד מרובה אלא שיכול להציל ע"י הדחק יגזרו:

בצייד דייק הלח"מ מד' הרמב"ם דבצייד יוכל לבקש כמה שירצה והטעם לכאורה משום דיוכל לומר כי הצידה תוכל להוסיף לו כ"כ אבל צ"ע למה נקט תנא דברי' דינר דווקא ולא נקט רבותא טפי:

גמ' וצריכא נ' דה"פ דס"ד בחמור אף דהתנה יוכל לומר משטה הייתי כי אמרתי אתה סומך לך לאחר שתציל חמורי תציל חמורך וכן להיפך ס"ד במקום פסידא וודאי אפי' להתנות א"צ דמה שמפסיד בידי' הוה כאילו התנה ובחמור דווקא דיוכל להציל שלו אח"כ הוא דבעי התנה וזה ענין האבעי' בעלה שלא מאליו אם לא נאמר דידע שחמורו יודע לשוט וסמך ע"ז: רש"י לטורפה לבזבז דאי להרוג נפשות היינו תייר:

בכוסיא ע' רש"י וכ"ה בערוך אלא שגורס בבית כוסיא וק' פשיטא דבפשיעה לא יתנו לו וי"ל דהרי הם לשמירתו צריכין ועכ"פ יתנו לו קמ"ל. ובספינה לקמן דל"ש זה י"ל דס"ד בשלמא בחמור שייך פשיעה גמורה שפורק המשא מעליו ופושע בו וסומך שיעמידו לו אחר אבל בספינה טעונה הרי הטעינה עכ"פ יפסיד ובוודאי לא הוה פשיעה גמורה קמ"ל:

רש"י ד"ה הא מנטר כוונת דבריו דמאי עלה ע"ד לומר שאין טובים לבני החבורה נטירת שני' מול אחד ולזה הסביר דהו"א אם צריך לשמור יותר על שלו אינו משמר על שלהם:

רש"י ד"ה מחשבין לפי משאו אם השליך א' זהב ולא רצה לפרש כפשוטו אם השליך בעל הברזל ככר לנהר גם בעל הזהב צריך להשליך כ"כ דלא היא הרי יוכל לקנות בעד הזהב כמה ככרות ברזל להשליך ודמי למידת סדום כיון שמשלם לו במיטב ומ"מ אם התנו כך שישלמו לפי ממון מהני היינו דעל הרוב הטוען דברים יקרים משאו קל והטוען דברים זלים כברזל וכיו"ב משאו כבד וראוי לו להשליך יותר:

ועיי' תו"ח שהיה לו גי' אחרת ברמב"ם שאינו לפנינו:

רש"י ד"ה שטפה נהר הנה הראש כתב דמתני' בא לאשמעינן דקרקע אינה נגזלת ורש"י לא סגי לי' בזה דלזה לא הוצרך למנקט שטפה נהר לזה כ' רש"י דבא לאשמעי' אף דהוה כעין פושע שהיה לו לתקן השפה כנהוג לתקן מ"מ כיון שקרקע אינה נגזלת פטור ואפי' דין שומר אין עליו:

רש"י ד"ה לא יחזיר לו במדבר כוונת רש"י לד' הריף שכתב דאפי' בפקדון אם רצה הנפקד להחזיר במדבר אין צריך המפקיד לקבל הימנו ור"ל דבמלוה שנתנה ליתבע בכ"מ ע"כ לא יחזיר היינו שא"צ המלוה לקבל אבל בפקדון שלא ניתן ליתבע אלא במקומו ס"ד דהאי לא יחזיר א"צ הוא אבל אם בא להחזיר מחזיר לזה כ' הרי"ף כיון דהאי לא יחזור גם אמלוה קאי ובמלוה ע"כ א"צ לקבל תנן ה"ה בפקדון ה"פ והן הן ד' רש"י עיי':

וכתב ה"ה בשם הרמב"ן דאם הלוה לו במדבר צריך לקבל ממנו במדבר וכ' התו"ח דמתני' הכי דייקא דתנן ביישוב לא יחזיר במדבר וא"כ הרמב"ן מאי אשמעינן ונ' כוונת

הרמב"ן שהלוה לו במדבר זו יכול לחזור לו במדבר אחרת אף דאין כל המדברות שוות וזה מוכרח מדלא תנן כ"א ביישוב לא יחזור לו במדבר:
גמ' ורמנהו ויל"ד מה ס"ד דמק' שיהא מלוה קילא מפקדון ונ' דהאי מק' ס"ל כר"פ פ' הכותב דפריעת בע"ח רק מצוה ויכול לומר אנא אשהוויי מצוה לא משהי:
דא"ל להוי פקדון גבך לכאורה אמאי שביק מלוה דתנן תחלה במתני' ונקט פקדון והיה נ' לדייק מדברי רש"י דלענין פקדון הוא דלא בעי' תנאי גמור אבל במלוה בעי' תנאי גמור ואמנם הרא"ש הוסיף פקדון או מלוה ונ' ד' הראש דהש"ס נקט פקדון דלא תימא בפקדון כל אימת דבעי מחזיר קמ"ל כדברי ריי"ף הנ"ל:
רש"י לא בעית עיי' רש"א ואמנם הנ"י גורס לא בעינא ומפרש שהוא אומר כן ואעפ"כ לא חשיב תנאי גמור:
מתני' גזלתיך וכו' נראה דנקט הנך תלתא ע"ד שהקשה הריטב"א במס' מכות כי טעין גזלתיך למה לא נימא אין אדם משים עצמו רשע ותי' דפלגינן דיבורי' ואמרינן דגזלתיך ל"ד כ"א הלוה או הפקיד אצלו והיינו דתנן דמכח הלוה או הפקיד מחייב בגזלתיך:
מתני' מת או נגנב נ' דאצטריך תרווייהו דאי תנא מת הייתי אומר דלמא אצלו כבר חלה ומה"ט מת ומשו"ה חייב ואי תני נגנב הייתי אומר משום דאנקטא נגרי ברייתא חייב קמ"ל תרווייהו:
מתני' צמר וחלב וגדיי' צמר קאי ארחלים וחלב בין ארחלי' בין אעזים ואח"כ גדיי' לחודא ונ' דנקט גדיי' משום דדרך העזים לשגר ב' וג' גדיי' משא"כ ברחלי' ובנקל יוכל הרועה לגנוב מן הגדיי' ויאמר שלא ילדה כ"א אחת או שתיים והדר מפ' בבריית' דאף דבעזים גדולים לא שייך זה חשדי' לי' שמא גנב ובנקל יגנוב מן העזים ההולכין לרעות על האילנות ויאבד מהר יותר משה כשבי':
עצים ופירות אי הוה נקט פירות לחוד הייתי אומר מאחר דשומרי פירות אוכלין מה' מדינה מורה היתר לנפשי' ואומר חלקו שהייתי יכולה לאכול מכרתי אבל בעצים דלא שייך זה מה"ית נחישדי' בגנב קמ"ל:
ממון מסור יל"ד הא פלוגתיי' תלי' בפלוגתא דרשב"ג ורבנן פרק מי שמת דרשב"ג סבר זכור לטוב מטעמא דרבנן דלמא נפיק מיני' זרעא מעלי' והו"ל להש"ס לומר כתנאי ונ' דהכא מידי אחרינא דע"י איבוד ממונו יהיה חשוב כמת וא"כ טובה על המוסר ואין זה ענין:
לסיומא דמס' בבא קמא:

מתני' שלהי מכלתין מה שהחרש מוציא במעצד הרי אלו שלו ובכשיל הרי של בע"הב ואם היה עושה אצל בע"הב אף הנסורת של בע"הב. תנן ריש מכלתין ארבעה אבות נזיקין השור והבור המבעה וההבער יל"פ ד' כתות בני אדם שהם רבי הנזק ומועטי התועלת לבני אדם הכת הא' המכונים בשם שור ה"ה בני אדם שהם כשור לעול מבוקר לערב יכתו מבלי משום לנצח ר"ל מבלי לזכור על נצחונם יאבדו ואין קץ לכל עמלם גם עינם לא תשבע עושר ומה טוב יעשה בן אדם כזה שאינו מסתפק בשלו. הכת השני מכונה בשם בור שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ ועליו אמרו באבות אין בור ירא חטא והכת השלישי המבעה כמ"ד זה אדם הגוזל והחומס והמזיק והכת הרבעי ההבער הוא האיש הנרגן המפריד אלוף ומבעיר אש המחלוקה בין אדם לחבירו והנה השנים האחרונים תשובתן קשה אבל על השנים הראשונים אמרו רז"ל במ' ב"ב מ"ד אשריכם זורעי על כל מים אשריכם ישראל בזמן שאתם עוסקים בתורה וגמי"ח תורה נקראת מים וגמי"ח נקראת זריעה משלחי רגל השור והחמור לעולם ישים עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשא. הכוונה אם הת"ח עוסקי' בתורה וגומלים חסד עם ע"ה להבינם מעט מחקי ומשפטי התורה הם על התורה עצמה כשור לעול ובענין הגמי"ח בשאר עם ב"י כחמור למשא כמ"ש ישששכר חמור גרם ויט שכמו לסבול עול ההוראה ואר"ה כל העוסק בתורה בלבד דומה כמו שאין לו אלוה אלא בתורה ובגמי"ח ומה גמי"ח שייך אצל עוסקי תורה זולת זה ותורת חסד על לשונה ועד"ז יל"פ משלחי הרגל מורים דרך לשור דמתני' והחמור היינו הבור דמתני' כי מי שעושה בעצמו אי אפשר להיות בור ורק שעושה בשל האחרי' שהוא החמור למשא אחרים ותנא קרי לי' בור משום דאיירי בי' לענין נזיקין וקרא קרי לי' חמור שעושה מעשה אחרים והנה הת"ח העומלים להטות השור והבור לדרך הישר המה עושים על ב' אופני האופן הא' ליקח נפשות בשפתי חכמתם והלוקח נפשות חכם והשני ביד חזקה בשורת הדין כמו שאמר ר"ה כד נפיק לדינא שלח לי מאני זייני והנה אם הזוכה הת"ח להשיג מטרת חפצו על הפן הא' התועלת לעצמו כמ"ש אמת ומשפט ושלם משפט שיש בו שלם ואמנם בעת שהת"ח צריך לבא ביד חזקה רצון ה' האוהב משפט עשה. אבל לו אין תועלת ואמנם כ"ז בזמן שהת"ח עוסק בגמי"ח לעשות משפט ושלם אבל אם הוא מנוי מה' להיות שופט בארץ כל מה שיעסוק ועל איזו דרך שיעסוק הכל הוא מצוו' ועושה והנה ד' חז"ל החרש והמסגר החרש ה"ה הת"ח ואם הת"ח עושה ע"ד ההשוואה והיפוי נקרא מוציא במעצד שהוא גם מיפה ומשוה ואז הרי הוא שלו כמ"ש אמנם אם מוציא ביד חזקה היינו בכשיל לו אין תועלת אבל לבע"הב שהוא הש"ית התועלת. ואמנם אם הוא מנוי מפי ה' עליו הוא אומר דינו לבקר משפט אז

נקרא עושה אצל בע"הב הכל לבע"הב. והנה אצל השור והבור יתכן ג"כ מעצד אבל אצל המבעה וההבער לא שייך כ"א כשיל כי אנשי רע לא יבינו משפט והנה מסקנא דשמעת' בגמ' הכשות והחזיז אין בהם משום גזל כ"א באתרא דקפדי הענין כי דברי' אלו אחר קצירה מהר הם צומחין מחדש והוה כזה נהנה וזה לא חסר מלבד מאתרא דקפדי ל"ש זה לא חסר ועכ"פ חזי' כאן דבגזל יש חילוק בין קפדי ללא קפדי ועד"ז נ' לפרש מ' הכתוב גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית הכוונה שאומר אבי ואמי הלא לא קפדי עלי' ואין פשע אם אגזול מהם ואמר חבר הוא לאיש משחית שהרי אפי' מה שבידינו מה' יתברך שמו אנו מצווים על בעל תשחית וענין הדבר לחזק בנו האמונה כי כל אשר בידינו הוא רק פקדון מאתו ית' ואין לנו רשות להוציא לבטלה מהפקדון הזה ואמנם הגוזל אפי' אביו ואמו אינו מאמין כי הכל ביד ה' ואמר הכ' אני ה' אוהב משפט ואפילו הגוזל ומביאו על מזבחי אני שונא אותו שאין לו רשות ליקח בגזילה אפילו אם דעתו להקריב ורמז בזה ג"כ על מה שאמרה תורה והסיר את מראתו משום שזפק בני היונה ממולאים בגזל והיינו שונא גזל בעולה אפילו העולה שמקריבין על מזבחי וזה כוונת דהע"ה ג"כ בדה"י כי ממך הכל כל מה אשר התנדבנו ממך היא ולא מן הגזל ומידך נתנו לך ממה שקבלנו מידך וז"נ ג"כ כוונת הפסוק ויגבה ה' צבאות במשפט ע"י שהאדם שומר משפט מודיע כי גבוה על כל גבוה שומר ואח"כ אמר שיגבה במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה וזה כוונת מאמר רז"ל שאמרו גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות פי' לנו רבותינו כי עיקר קירוב הגאולה הצדקה ומ"ש שמרו משפט הכוונה כי רק העושה עושר במשפט עליו נאמר כי צדקתו מקרבת הגאולה כיה"ר בב"א:

סימנו מס' בב"ק ביום לידתי ש"ק כ"ד שבט תרמ"ו:

תושלב"ע:

הערות שניות על משניות סדר זרעים

ברכות:

פ"ו מ"ב תוי"ט שכן הר' יונה, צ"ע דעכ"פ ד' הר' יונה מתנגדים לש"ס דידן. פ"ז מ"ה עיין הגהת הגאון מווילנא הנדפס בסוף המשניות. פ"ח מ"ב עיין הגהת הגאון מווילנא הנדפס בסוף המשניות. פ"ח מ"ד ברע"ב פרורין שיש בהן כזית כצ"ל. שם מ"ה עיין הגהת הגאון מווילנא הנדפס בסוף משניות. פאה:

פ"א מ"א תוס' רע"א אות א' היינו אסמכתא וכן כ' הרמב"ן בחומש פרש' ראה ע"פ עשר תעשר. פ"ב תוס' רע"א אות כ"ג הפרי חדש בספר מים חיים כצ"ל. דמאי:
פ"ז מ"י תוי"ט פ"ק דתרומה, צ"ל דתמורה. כלאים:
פ"ה מ"ה ונמצא שתשבורת כצ"ל כאן וכן לקמן. פ"ז מ"ח תוי"ט אלא הסברה כצ"ל.
פ"ח מ"א בהרע"ב זה אצל זה שני מינים כצ"ל. פ"ט מ"ח בתוי"ט הכי נמי תני אריג כצ"ל. שביעית:
פ"ד מ"ב בהרע"ב שנתחרשה היטב כאן שייך תוס' רע"א אות כ"א. פ"ז מ"ד בתוס' חדשים מיירי כאן במשנתינו כצ"ל. תרומות פ"ג מ"ז תוי"ט כדתנן בסוף, צ"ע דאדרבא התם תנן דמזתים וענבים מביא מן התורה הרי אין כאן חיוב בפירות לתרומה כ"א זתים וענבים ומה בין ביכורים לתרומה ומכ"ש למ"ד תירוש ויצהר דווקא חייב. פ"ה מ"ו בתו"ח התוס' בתמורה פ"ו תוס' רע"א אות מ"ג ניתוסף עליו אי' הנאה עיי' פי' המשניות להרמב"ם מס' כריתות מתני' יש אוכל אכילה א' בנקודה נפלאה וצ"ע שם אות מ"ו שהקדימו בכרי כצ"ל. מעשר שני:
פ"א תוס' רע"א אות ח' אבל תמוה עיין תו"ח כאן. חלה:
פ"ג מ"ד בהרע"ב אין גלגול הנכרי פוטרת כצ"ל ערלה:
פ"ב תוס' רע"א אות ט' ובתוס' וכו' וא"כ ד' הטור כתוס' ול"ק קו' השער המלך. שם אות י' ועיין תו"ח. בכורים:
פ"א תוס' רע"א אות ח' כבר קדמו התוס' חדשים. פ"ג מ"ח תוי"ט לא תקנו י"ל משום זה אלי ואנוהו לא רצו לתקן. שם מי"א תוס' י"ט חומר בתוס' י"ל מדתנן נאכלת בטהרה ממעט לה. הערות שניות על משניות סדר מועד: שבת:
פ"א מ"ג תוס' רע"א אות י' אולי לרמז על בדיקת כלי מאכל כדאמרינן בשמש שאינו קבוע. שם מ"ד רע"ב הט"ו והט"ז אין פולין ואין קורין ובחי' הר"ן למסכת שבת דבר מהני תרי גזרו י"ח דבר. מ"ג תוס' רע"א אות י"א ויש ליישב נ' כוונתו דלמא משום דלכ"א טעם אחר לא רצו התנא להאריך והשמיט ב' הטעמים. פ"י מ"ו תוי"ט ותימא על הרב בגליון הש"ס שגם הערוך לא הביא כ"א כותבת צובעת. פי"א מ"ד בהרע"ב כמו אין מקיפין בבועי דבריו צ"ע. פי"ב מ"ה וכ' שני דיינין כאן שייך תוס' רע"א אות קכ"ג. פי"ג מ"ג תוי"ט אלא כשמתקן צ"ע ממילה דקרי לה מתקן ואולי משום דמותר לאכול בקדשים. פי"ד מ"ב תוי"ט עיבוד באוכלין עיין תוס' מכלתין ע"ה ע"ב ד"ה אין עיבוד. פ"ז משנה ג' תוס' רע"א עיי' פי' המשנה להרמב"ם דאין זאת ו' מחלקת כ"א בא לומר אף שאין כשר ואין מצניעין מ"מ חייב המצניע. פ"ח מ"ה תוס' רע"א אות ק"ד בסוה"ד עיי' תוס'

חדשים. פי"ח מ"ב תוס' יו"ט אדדם עד בית מלכי צבאות ידדון. פי"ט מ"ב כאן שייך תוס' רע"א אות קנ"ח. פט"ז מ"ו תוס' רע"א אות קמ"ח בפלוגתא דר"ש ור"י לכאורה מתני' כר"י דלר"ש אפי' עושה ע"ד אביו כיון דכבוי דרבנן למה יהא אסור להפוסקי' דאי' דרבנן מותר לה להאכיל בידים ועיין תו"ח שם. מס' עירובין:

פ"ב מ"ו הרע"ב ואני שמעתי צ"ע דהיינו חרחבינא דפ' כל שעה או תמכא כגי' הר"ב שם ואמאי לא מצא לו חבר. פ"ה מ"ד והמזבח היה ל"ב כצ"ל. מס' פסחים:

פ"ב מ"ו הרע"ב ותמצא אלקערצא בערבי חרחבינא סיב הגדל וכו' כצ"ל ועיי' תוי"ט מס' שקלים:

פ"ג מ"ג בהרע"ב בעומר מגל זו אבל מפני הצדוקים היה. פ"ז מ"ז בהרע"ב מחזירו לו, צ"ע למאי נ"מ מחזירין לו הא כבר חל עליו קדושת הגוף. מס' סוכה פ"ה מ"ד בהרע"ב אצל המזבח אצל לאו דווקא כי הלוים לא היו רשאים לכנס שם. מס' תענית:

פ"א מ"ב תוי"ט ומוריד הטל עיי' בגמ' דאמרי' בימות החמה אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו ש"מ דלכתחלה אין לומר כ"א מוריד הטל וכ"כ הרמב"ם. מס' מגילה:

פ"ג מ"ה ברע"ב לא ביאר הרע"ב סדר הקריאה ביום ז':

פ"ד מ"א ברע"ב שהרי כל היום צ"ע דאמרי' בפ' כל כתבי אין קורין בכתובים מן המנחה ולמעלה מפני ביטול בי"המד מ' דעיקר דרשא אחר מנחה ועיין מג"א סימן תקכ"ט.

סדר נשים:

יבמות:

פ"ב מ"י תוס' רע"א אות כ"ח ואני אומר דהתוי"ט סמך אמה שסיים ועיי' מ"ה פט"ו וכ"כ שם בהדיא דגם שם אם נשאת לא תצא והתם בעי' ברי לי. כתובות:

פ"ב מ"ב תוס' רע"א אות י"ז וצ"ע אמאי לא ק' לי' ג"כ ע"ד הרמב"ם בפי' המשנה ומזה ראי' דגרסתו ברמב"ם היה דאינה יכולה לטעון וכמו שבארתי שם בהרמב"ם. באו"ד לא נתבטל צ"ל לא נתקבל. נדרים:

פ"ו מ"א תוס' דרע"א נ' דבהאי פרשה כתיב צאן ובקר וקאי אחגיגת י"ד ולמ"ד אין דינה כפסח א"כ שפיר קאי ורשלת אחגיגה אבל בדה"י כתיב ויבשלו את הפסח. סוטה:

פ"א מ"ו תוי"ט חבל שבמדינה לכאורה משנתינו בבית שני שלא היו כנענים עוד בא"י:

קידושין:

פ"ו מ"ט כל מצוה ובירושלמי גריס ברישא אינה תלויה ובסיפא תלויה ואתי שפיר טפי ל' חוץ. סדר נזיקין בבא קמא: פ"ג מי"א תוי"ט כ' המגיד עיין מ"ש הש"ך ססי' ת' ע"ד תוס' יו"ט אלו: סנהדרין:

פ"ז משנה ה' תוי"ט צריך שיאמר ממש ובאמת צ"ע לפי ד' הירושלמי למה קרעו הדיינים.
עדיות:
פ"ב מ"ג ברע"ב אין טומאת ידים, נ' דליטמא בדעיבד דווקא אבל עיקר טומאת ידים שהע"ה בקדש גזר כדאיתא בסוגי' די"ח דבר. פ"ו מ"א ברע"ב שפעם א' ובמדרש כשנשא שלמה את בת פרעה אותה הלילה היו מפתחות בי"המק תחת ראשו והיה ישן עד ד' שעות ביום וע"ז שנינו ועל תמיד של שחר שהקריבו בד' שעות:
אבות:
פ"ב מ"י כבוד חבירך זה עיקר הגרסא דכן איתא בברכו' שא"ל תלמידיו לר"א למדיני' אורחות חיים א"ל הזהרו בכבוד חבירכם פ"ה מ"ו ברע"ב ואילו של א"א, פי' כן לפי תרגום אונקלוס שפי' אחר לא על האיל כ"א בתר אילן אבל במעשי ה' פי' שהיה איל משונה שנברא ע"ש ביה"ש ונ' דהת"ק דלא חשיב איל מפ' כת"א וי"א מפרשין כפי' מעשי ה'. סדר קדשים: זבחים:
פי"א מ"ו ברע"ב שיחזיר שם כלי, וצ"ע מ"ש מסכין שנפגם דלא משחזי' לי' ואולי רק לקיים מצות מריקה:
חולין:
ספ"א ברע"ב ואין הל' כר"ד ויעו"ל דיו"ט מקרי גבי קרבנות מקודש זבחים פרק כל התדיר. בכורות:
פרק א' משנה ג' בתוי"ט הרמב"ם שם וכ"כ הרמב"ן בחומש פ' אמור: מעילה:
פ"ב מ"ג תוי"ט הבשר חלול נ' דהיינו ג"כ בעלמא דיתיב אבי תפי ועביד תוך תוך דהקול הנשמע בעת הבישול הוא מהחלל הנעשה ע"י הצימוק. סדר טהרות:
כלים:
פ"א מ"ט ברע"ב כי כל איש וצ"ע סוכה ד' מ"ד ע"א כהנים בפ"מ נכנסין וכו' ואולי מה"ט פליג ר' יוחנן התם. פכ"ד מט"ז ברע"ב שבנות של זונות עיי' מ"ש רמב"ן בזה פ' וישב ע"פ כי כסתה פניה. נדה:
פ"ד מ"ג תוס' יו"ט משמע שסוברים אי אמרי' בב' סדרים אין סדר למשנה י"ל דמחלוקות ואח"כ סתם היא וסתמא בדוכתא עדיפא וכר"י. וכן כר"א לקמן:
פ"ט מ"ט בתוי"ט קרא אסמכתא וד' האחרונים דווסתות דרבנן והטעם דשמא מת לא חיישי' ואוקמא בחזקת טהורה אבל קרא קאמר דשמא ימות חיישי' ומה"ט צריך פרישה סמיך לווסתה:
מכשירין:

פ"ו מ"ד תו"ח לענין קבלת טומאה אבל מאן דאית לי' טומאת משקין לאו דאוריי' מוקי לקרא אהכשר כדאיתא פ"ק דפסחים. זבים:
פ"א מ"ה ברע"ב מלכי ע"א ע"ז צ"ע למה נקטה מתני' ע"א לסימן מ"ש מהמתן לי בצד ע"א דאסור. עוקצים:
פ"י מ"ב בר"ב אם היא מחוברת ע' מ"ש בתוס' רע"א סוף מסכת שביעית ע"ד הרב אלו:

ליקוטי ש"ס ליקוטי בתר ליקוטי

מס' ברכות:
דף י"ב ע"א תוס' ד"ה לא לאתויי בסוה"ד לחומרא עיין מג"א סי' ר"ט סק"ג. כ"ח ע"א עיי' חגיגה י"ד ע"ב ת"ר מעשה בריב"ז וצ"ע. מ' ע"ב תוס' ד"ה אמר אביי כבריי' צ"ע דמתני' היא. באו"ד במקום מלכות כ"ה ל"ב ע"ב. מ"ח ע"א תוס' ד"ה ולית הלכתא וכדקאמר קטן עולה כצ"ל. נ"ט ע"ב גמ' בקנה וחזר וקנה צריך לברך כצ"ל. ס' ע"א בגליון פי' ע"ז עיי' בח"ס חלק או"ח סי' נ"ח מ"ש בזה. ס"ג ע"ב גמ' ואח"כ כתת כצ"ל. ברא"ש פרק ז' סי' ב' שחייב לברך ומ' מדברי הרא"ש דמספקא לי' לענין ברכת הנהנין ועיי' ברא"ש פרק לולב הגזול סי' ג' מפ' לה לענין ברכת הפרשת חלה וצ"ע. פ"ו סי' ג' הא לענין ברכה צ"ע לקמן סי' ה' ש"ג. רמב"ן הלכות בכורות דפוס פ"ב ה' ע"ב בריי"ט אלגאזי ד"ה ואולם על לאו ולוקה צ"ע מנ"ל דאי' בב"ח חל על אי' אבר מן החי. שם ד"ה וראיתי להה"ג דאינו חייב על בשר מן החי צ"ע א"כ אמאי אמר רב אחא בר יעקב אין מזמנין גוי על בני מעים הרי אין בהם גידים ועצמות ובבשר אין הגוי מצווה לפי' ד' המחבר. ו' ע"ב עיי' ליקוטי חבר ח"א מ"ש בזה וצריך להוסיף ועיי' ב"י סי' פ"א שכ' יישוב לקו' ה"ה הלכות חלה:
נ' ע"א אע"ג דלאו רובא אורז כצ"ל. ברמב"ן שם ס"א ע"א חוץ מד"א אין מקבלין אותי. מסכת שבת ז' ע"א דעד יי או של קרפף צ"ע מה דאמר עולא בדף זה ועיי' הגהת הגאוני'.
י' ע"ב תוס' סוד"ה משל סדום ב' שנים בתחלה צ"ע. י"ב ע"א תוס' ד"ה שמש ושמש קבוע שאינו בודק יפה כצ"ל. י"ג ע"ב תוס' ד"ה רש"י גריס דאלה דברי הברית אולי דווקא היכי שכתב אח"כ ענינים כמו במשפטים משא"כ באלה דברי הברית. שם תוס' ד"ה וטהור ולא גזרו נמי בביאה י"ל דא"כ ימנעו ממרחצאות ואין רוב הצבור יכולין לעמוד ומצאתי כן בד' חי' הרמב"ן שבת הנקרא אוצח נחמד. כ"ג ע"ב הגהת דר"א ווילנא בנין דרבנן ובחי' הר"ן הגירסא כמו שהוא לפנינו. כ"ד ע"א תוס' סד"ה גזירה יו"ט חלה בשבת צ"ל ביו"ט כ"ה ע"א תוס' ד"ה כרת אלא בהנהו וכ"כ הרמב"ן בחומש פ' אחרי. כ"ה ע"ב תוס' ד"ה הדלקת נר זהירות בהדלקות דומיא דנדה תנן והיינו שמאחרין להדליק. שם תוס'

ד"ה חובה פטור מלכסות פי' דא"צ לגלותי כדתנן חזר ונתגלה דאל"כ אונס הוא וכן כתב הרא"ש עיין שם. כ"ז ע"ב תוס' ד"ה אונין ודוחק לפ' עיי' י"ז ע"ב תוס' ד"ה אונין וצ"ע. ל"א ע"א וסותר ע"מ לבנות שלא במקומו הוא צ"ע הרי בז' ימי מילואים היה משה סותר ע"מ לבנות ובמקומו. ל"ב ע"א גמ' שטנא בתרי אומר נ' ע"ד שאמרו רז"ל נלינה בכופרים בך. ל"ד ע"א תוס' ד"ה נאכל עירובו עיי' מ"ש הרא"ש בשם הרב יונה ומיושב קו' תוס'. שם רש"י ד"ה שיערב צ"ל שעירב. בעין משפט שם אות קכ"ג הל' ט' צ"ל הל' ט"ו. ל"ה ע"א רש"י ד"ה טהור עיי' מ"ש בזה מהרי"ט ח"ב סי' מ"ז. מ"ב ע"ב תוס' ד"ה אבל פלט בניצוצות עיי' תוס' זבחים שם שכתבו לחלק בין עירוי הנפסק. מ"ג ע"ב בגליון ד"ה לעיל מניה להתיר טורח דמאן דמפ' כצ"ל. שם תוס' ד"ה זה זוקף, דרבא צ"ל דהכא. מ"ט ע"ב רש"י ד"ה זרעו לצבוע תכלת צ"ל ארגמן דתכלת דם חלזון. שם גליון ד"ה אמד צ"ע ההוא בימי רב יוחנן היה בא"י. נ' ע"א בעין משפט אות י"ח פ' כ"ו ה' י"ב כצ"ל. ליקוטי חבר ח"ש נ"א ע"ב תוס' ד"ה במה בהמה צריך להוסיף וכ"כ ר"ן שם, נ"ט ע"א תוס' ד"ה ור' יוחנן דע"כ בלא יחדו כצ"ל. ע"ב ע"ב תוס' ד"ה רבא אמר דבור זה שייך לקמן גמ' לרבא דאמר. ע"ג ע"א בגליון ס"א אלו אבות, וכ"ה בתוס' ע"ה ע"ב ד"ה חסר. ע"ד ע"ב תוס' ד"ה שכן צדי פי' בקונטרס לפנינו ברש"י שם כעין כאן. ע"ה ע"א תוס' ד"ה שוחט לאו אשוחט נ' כוונת דברי' דתנא דמתני' נקט שוחט בצד צבי והשוחטו מסתמא צד צבי הוא לצורך עצמו ואין כאן צובע. ע"ו ע"ב רש"י ד"ה סובן ורמב"ם מפ' אפכא וכן מבואר במ"ה פי"א ממסכת תרומות מתוס' חדשים. ע"ז ע"א תוס' ועוד כדפ' בקונטרס הוא סו"הד ומתחיל דבור חדש אלא משום. פ"א ע"ב תוס' ד"ה והאמר עיי' ר"ש כלאים משנה ב'. שם בליקוטי חבר ח"ש צריך להוסיף ועיי' לעיל נ' ע"ב תוס' ד"ה אבל לא סורק. פ"ד ע"ב רש"י ד"ה ואחת באמצע וכ"ש כלאי זרעים, נ' משום דלאו במפולת יד זרע להו והוה דרבנן. פ"ה ע"א תוס' ד"ה לא תסיג הזורע כלאים פי' סמוך לתבואת חבירו עיי' רש"י. צ' ע"א רש"י ד"ה פלפלת עיי' לעיל ס"ה ע"ב כ' רש"י פלפול ארוך. צ"א ע"א גמ' כל שהו עיי' מג"א סי' תפ"ו. שם גמ' יש דיחוי לענין שבת עיי' ביצה כ' ע"ב דחזי ואדחי. צ"ג ע"א תוס' ד"ה ה"ג דהא תנן עיי' מגיני שלמה מה שכתב בזה:

צ"ה ע"א תוס' ד"ה שרא זילחא דאיכא רצפה ולד' תוס' סנהדרין פ"ה ע"א ד"ה מר סבר לא קשה מידי. צ"ו ע"ב תוס' ד"ה ולר"א ולפי"ז התולדת עיי' מ"ש תוס' ב"ק ל"א ד"ה הך דהוה וצ"ע. ק"ד ע"ב גמ' דלת ועשאו ריש צ"ע הא הוה חק תוכות ועיי' בר"ן כאן. ק"ט ע"א תוס' ד"ה הא ר"מ דאיירי ברפואה ולרש"י היינו קו' רנב"י קי"ב ע"ב גמ' אמר ר' יצחק צ"ע חולין י"ג ע"א. קי"ט ע"א רש"י ד"ה דתנא דבי ר' ישמעאל צ"ע למה צריך תנא

דבי ר' ישמעאל עיקר רבותא משמחליף בגדיו. קכ"א ע"א תוס' ד"ה ש"מ כ"ש שצריך להפרישו עיי' יומא פ"ב תוס' ישנים ד"ה בן שמנה:
קכ"ז ע"א תוס' ד"ה אע"ג בסו"הד לצורך אדם אחר וטעמא נראה דדרך בע"הב לסעוד לכל בני ביתו לכבוד האורח כמו שכתב הרמב"ן בחומש ר"פ וירא. ק"נ ע"ב תוס' ד"ה אלא להביא אסא לכאורה האי אסא הוה להעביר הריח ולא משום כבוד המצוה ולא הוה מצוה כדתנן ולא על הבשמים של מתים:

רא"ש מסכת שבת פ"א סי' כ"ה

לא חשיב כיום זה עיי' בראש תענית פ"א סי' ט"ז.
שם סי' ס"ג ומותר לתת גחלים לכאורה היינו נר ובקיצור פסקי הראש באמת לקט נר. פ"ב סי' כ"ג לענין יחיד עיי' קרבן נתנאל ומ"ש שם על הגליון. פ"ב סי' א' ולענין צמר צ"ל צמר גפן. פ"ג סי' ט' נגד המדורה ולמ"ש התוס' יש לחלק. פ"ד סי' ט' בהג"א בסו"הד להכשיר צ"ל להנשיר. פ"ז סי' ט' וטעמא לא דכיר לן ולכאורה התם מיירי שנפלה הדיו על האותיות ומה"ט חייב דהו"ל כמוחק האותיות ע"מ לכתוב. קיצור פסקי הראש פ"ב סי' י"ז ובב"המז מז צריך ובר"ח. פי' המשניות להרמב"ם פ"ז מתני' ועוד כלל הדבר חסר אלו מ' דמפ' אעפ"י ששניהם חסרים חייב המצניע. להיות ר"ן מסכת שבת:
ליקוטי חבר חלק שני ר"ן פ"א דף ג' מפני שאילו שבות צריך להוסיף וצ"ע בתוס' ר"ה ר"פ יו"ט שהביאו מפ' מפ' כסוי הדם ראיה ברורה ועיי' לקמן ס"פ במה מדליקין תוס' ד"ה והתני':
שם דף י"א פי' ע"י שמושך הפתילה וכ"כ הרמב"ם בה' תמידין ומוספין גבי מנורה בהדיא. שייך לעיל מנר חנכה לנר חנכה שם מצינו בנר מערבי אולי משום דצריך לקיים מצות הטבה. דף י"ג ע"ב בריי"ף טעמא דר"א שאין מדליקין כצ"ל. פ"ב י"ד ע"ב מתני' כחס על הנר שהוא מתכוין ממש צ"ע דהא כחס על הפתילה תנן וחייב לר"ש משום פ"ר. פ"ג כ' ע"ב במלחמות ה' איתא לדר' יוחנן צ"ע מאן חכמים ר"ש וגם כר"ש לא קיי"ל. כ"ב ע"ב בר"ן ד"ה אמר ר' יודא וכ"נ מד' רש"י צ"ע. שם רמב"ם פ' כ"ו כצ"ל. כ"ה ע"ב בר"ן ד"ה ונוטלין בשבת אלא צנון. פ"ו ל"ג ע"ב טומאת מגע צ"ע בגמרא. ל"ד ע"א במתני' ע"י שגגת הרבה צ"ל שבת. ל"ה ע"ב בריף ואי קפיד אמשחתא לפי גירסתינו בריי"ף צ"ע מאי קפיד אמשחתא שייך ועיי' בראש גי' אחרת בריי"ף. פ"ח ל"ז ע"ב בריי"ף כגון סמרטוטין וצ"ע מאי מקשה הש"ס בתר הכי. פי"ט נ"ט ע"ב שחיטה ביו"ט מצוה קבועה לכאורה מה"ית יהא כסוי דוחה יו"ט דהא יו"ט עשה ול"ת וא"כ תדחה מצות כסוי ושפיר אין

שוחטין. פ"ב ס"ב ע"ב כגון האי לא אמרינן בי' לשון זה מ' דשבות דשבות באמירה לנכרי שרי וצ"ע פרק השואל לא יאמר אדם לחבירו נכרי לשכור לו פועלים ופריך ר' אשי פשיטא אמירה לנכרי שבות הא שכירות פועלים ג"כ שבות היא והו"ל שבות דשבות. ע"ג ע"ב בר"ן כלאי זרעי' צ"ל כרם:

ליקוטי ר"ן שבת מהדורא בתרא

פ"א בריי"ף כי אתא רב דימי' עיי' בר"ן דלא גרים לי' בריי"ף. ור"א בן יעקב צ"ע. פ"ב בריי"ף שאין מדליקין בפתילה. פ"ח מתני' בריי"ף חסר שם במתני' צרור כדי לזרוק בעוף ראב"י אומר כדי לזרוק בבהמה. פי"ג מתני' בר"ן דאפי' לצורך כצ"ל. שם דהויא משאצ"ל. פט"ו סו"פ בר"ן קניבת ירק לפנינו ליתא בפי' רש"י. פט"ז בר"ן ושמואל אמר שפסק מנהג כצ"ל. שם בר"ן ד"ה נשברה מן האור צ"ל מן האויר. שם בר"ן טעמא דשרי ובסמוך מן הירושלמי טעם ואולי היינו עגמת נפש. פי"ט בריי"ף סו"פ לא מהלה צ"ע מצפורה. פ"כ משום מרקד ואוכל מלמטה כצ"ל. פכ"א דכשאינו מטונף לא אמרי' כצ"ל. פכ"ג הלואת יו"ט בר"ן דידי' לדידי' צ"ע א"כ מ"פ הש"ס משביעית דהתם לא יגוש כ' אפי' בינו לבינו. שם בשם ועל הכוס צ"ע. הערות בקרבן נתנאל:

פ"ב סי' ד' וודאי ק' ונ' דכיון דמותר להשתמש לאורה ל"צ להדליק נר אחר ודווקא אם מניחו על שלחנו צריך נר אחר ונ' דזה תליא בפלוגתת הרז"ה והרמב"ן. שם סי' כ"ג והוא עד צאת הכוכבים לק"מ דהתם לאפוקי תחלת שקיעה קאמר והרי גם בין השמשות הוה צאת הככבים דככב א' יום שנים בין השמשות. באו"ד לענין תענית יחיד דבריו צ"ע דפ' מקום שנהגו הל' פסוקה דדווקא בט"ב ות"צ ביה"ש אסור ומהתם קאמר הראש למלתי'. רש"א מס' שבת ח' ע"א בתוס' ד"ה רחבה דהא מקום פטור ר"ל ותניא ד' רשיות לשבת ואחד מהם מקום פטור. ט' ע"ב בד"ה בגמרא ד"ה ולבטל התפלה אבל רש"י כתב יגמור ואח"כ יתפלל ש"מ דמוקי לה דאיכא שהות. באו"ד בסו"הד כיון שהתחיל צ"ע א"כ מאי מק' רב ששת לוקי הכי ולצלי דעכ"פ הרי אתה מטריחו שלא לאכול וצ"ל דהקו' דאין זה דומה לאינך התחלות דהרי לוקי הכי ולצלי:

ל"ו ע"ב בד"ה חמין באו"ד בסו"הד ויש ליישב, נ' כוונתו דסמיכה על הקרקע כפי' רש"י והתם דיוטא עליונה ותחתונה קאמר מ' ע"א בד"מ גמרא לא שמיע לי' יל"ד א"כ מאי מק' הש"ס אי לא שמיע לי' וודאי עביד הא רבה שמיעא לי' וצ"ל דר"י לא שמיע לי' דהק' לרבה. מ"ג ע"ב בד"ה כבר תרגמה ולא ניחא להו וכן הוא לפנינו בתו"י. מ"ד ע"א בתוס' בד"ה לדברי המתיר בסו"הד ר' יודא דבעי תרתי צ"ע הא ר' יודא אוסר בנר ישן

א"כ סגי במיאוס לחוד ותוס' משום ר"מ נקטי לה. מ"ו ע"א תוס' ד"ה הורה בסו"הד דאין טעם א' לשניהם כצ"ל. ס"ג ע"ב בד"ה בירות בכבלים כצ"ל. ס"ד ע"ב בד"ה ר' ענני באו"ד והשתא ניחא צ"ל אי נימא. באו"ד ומה שכתבו צ"ל וממה שכתבו. ע"ב ע"א בד"ה בעל ה' בסו"הד להביא אשם תלוי ר"ל דספק חמור מן הוודאי וכמ"ש תר"י ריש ברכות. ע"ה ע"ב בד"ה חלב באו"ד שיעור כדי גמיעה השיב תלמיד א' דלמא משום מגבן ומחבץ נקט גרוגרות ואולי י"ל מאחר דממוציא ידעי' ה"ה חולב ואי הכא והתם חד שיעורא לשבוקי לחולב לגמרי:

פ"ד ע"א בד"ה בפי' רש"י מגע שרץ, צ"ע מאי ק' לי' הא כולי מלתא דפשוטי כלי עץ טהורים משק ילפי' דכתיב גבי מגע שרץ. צ"ד ע"ב ד"ה גמרא יותר מכדי הוצאה כצ"ל. צ"ה ע"א בד"ה שרא זילחא התם לרבנן ועיי' תוס' פסחים שם רמזו דלרבנן הוה אסור דירושלים אינה כלה מרוצפת היתה ואי לאו דאין שבות במקדש עיי"ש וכ"כ רש"י גופי' בפסחים שם. ק' ע"א בד"ה אחזתו דר' יוסי צ"ל דר' יודא:

ליקוטי מסכת עירובין

ב' ע"א תוס' סוד"ה סוכה והניחה מבחוץ, צ"ע דעד"ז בסוכה לא מצי למתני ימעט דמ' אפיל' מלמטה דהוה כה"ג תעשה ולא מן העשוי. שם רש"י ד"ה ונתתי משכני באהל מועד, צ"ע בפ' בחוקותי שנ' בו מקרא זה בהר סיני נאמר:

כ' ע"א תוס' ד"ה כי אתמר להיתירן הראשון גי' הב"ח וכן מחיצות ומ"ש תוס' א"נ לא קאי אמזיד ר"ל וכן מחיצות לא קאי אמזיד ומספינות דקאי בכרמלית ל"ק כ"כ ואולי לגי' דידין כוונת תוס' דל' להיתירן הראשון לא קאי אמזיד. כ"ב ע"ב תוס' ד"ה קרקפנא לפני ר' יוחנן ע"ש וצ"ע. שם בדבור זה ומצינו שהלך רבה ע"ש וצ"ע. כ"ד ע"א תוס' אבל טמא שייך לדיבור דלעיל. ל"ב ע"א תוס' ד"ה ר' ששת ליישב ד' רב עיי' מ"ש משנה למלך פ"ד מה' בכורות ע"ד תוס' אלו:

ס"ג ע"א רש"י ד"ה עגלא תילתא עיי' זהר פ' קדושים ד"ה פתח ר' חייא אבתרי' מבואר שהוא שלישי לבטן. ס"ה ע"א גמ' לשלם שכר היין דביין כ' ישתה וישכח רישו ואז הוא שמח בכל לב. ס"ז ע"ב גמ' נייתי לי' חמימי עיי' ר"פ ר' אליעזר דמילה תוס' ד"ה ר' אליעזר אומר ומיושב בשמעתין ג"כ. ס"ח ע"א תוס' ד"ה לשבות עיי' רש"א ועיי' בבא קמא פ' ע"ב תוס' ד"ה אימר. ע"א ע"ב תוס' ד"ה ומשתתפין מצוה יותר אולי משום דמניחין השיתוף בחצר שבמבוי ובשלמא חבית יין דרך להניח שם אבל לא פת. ע"ה ע"ב תוס' ד"ה עד כאן אליבא דכולהו כצ"ל. ע"ט ע"א רש"י ד"ה לישנא אחרינא ולתי' תוס' ד"ה דקאים מוכח

כלישנא אחרינא ולמ"ד דיורין הבאים בשבת מותרי' מוכח ג"כ כלשנא אחרינא ועיין בראש. פ"ז ע"א רש"י ד"ה אלא באגפי' ומשם מחליפו לרה"י כצ"ל. שם ע"ב תוס' ד"ה אא"כ לא פליג כצ"ל. צ"ג ע"ב תוס' ד"ה לא תימא תיקשי דאביי י"ל הני דהתם בהדיא אמרינהו רב והכא רק מכללא אתמר. צ"ח ע"ב רש"י במתני' ואשמועי' מתני' צ"ע הא אשמעי' דשרי לטלטל כה"ג פחות מד' בר"הר ולא דמי למעביר. ק"ב ע"ב תוס' והעליון הוא דרבנן וצ"ע אמאי קאמר אם תקע חייב חטאת. ליקוטי רא"ש עירובין. פ"א סי' י"ט בין מעיקרא צ"ל כיון מעיקרא. פ"ג סי' ב' הל' כר' מחבירו משמע דבקבר יחידי קיי"ל כר"י ועיי' בהג"א פ"ה סי' ג' גרסי' בירושלמי עיי' בירושלמי בפנים ובקרבן עדה שם. פ"ה סי' ה' אע"ג דרבינא הראש מחליף רבינא לרב אשי רי"ף ורבינו יונתן עירובין פ"ג צ"ט ע"א שאני יכול צ"ל שאינו יכול. פ"ה ברבי' יונתן מחלוקת דר"מ ר"ל אחרים דהיינו ר"מ. שם ברי"ף שהן של תורה נ' דמייתי לה הרי"ף דנ"מ לענין תחומין י"ב מיל דהוה דאוריי' לשטת הרי"ף. פ"י ברבי' יונתן ורטיה עצמה צ"ע ועיין ברי"ף. קרבן נתנאל עירובין: פ"ג סי' ג' איירי בענין אא"כ פליג הטור על הרא"ש דלהרא"ש ע"כ אפי' כה"ג לא סמכי אחזקה דהרי סוגי' דחולין מיירי בהכי ומשום הכי כ' הקרבן נתנאל דסוגי' דחולין נקטי משום נפקא מיני' בעלמא:

ליקוטי רא"ש

פסחי' פ"א סי' י' לשמוע בקול שופר צ"ע. פ"ב סי' ב' וקי"ל כרבא צ"ע מאחר דקי"ל כר"ש הרי גם לאביי אסור. פ"ז סי' כ"ה כזית חלב נ' דחלב לאו דווקא דמפעפע עד ס' שם סי' י"ג דתפוח שרסקו עיי' ק"נ וצ"ע. ליקוטי קרבן נתנאל פסחי':
פ"א סי' ג' שהן עצלניות וצ"ע אכתי לענין עדות מהמני דל"ש עצלניות וצ"ל דהירושלמי מוקי לה שאומרות שהם בדקו ועיי' בדבריו עוד שם פי' אחר. שם סי' י' כתרי מילי דסתרו, צ"ע דבין לר"ת בין לריב"א צריך לברך בעל. פ"ב סי' א' ד"ה ומה"ט בע"כ כי אכל לי' בע"כ כוונת הברצלוני דאי' דכותח הוה קומניתא שהוא פת שנתעפש ולק"מ. אלא שרש"י ר"פ אלו עוברין יישב זה עיי"ש. שם סי' י"ג ד"ה והשתא לא אשכחן אמורא ובתוס' מנחות שם לא כ"כ. באו"ד לרבות לחם הפנים צ"ע דאריב"ל כ"כ ולא אר"ל. באו"ד למעט מצה עשירה צ"ע היינו משום דלא ס"ל גבלה במים אבל אי הוה ס"ל הוה מודה. באו"ד ק' מאי פריך י"ל היינו במחצה מים ומחצה מי פירות. פ"ב סי' י"ט שהיא מצה שאולה צ"ע הרי ביאוש ושינוי רשות אפי' בלולב יוצא לכ"ע כדאמר להו ר"ה להנהו אונכרא דמזבני אסא ר"פ לולב הגזול. שם סי' כ"ג על מנחת נסכים אמנם מאחר דמנחת

נסכי' כולה כליל יכול למולחה סמוך להקטרה טרם שתחמיץ. פ"ג סי' ו' לאשים ב"פ וי"ל דבחלת חו"ל דתנן בהדיא שאין לה שיעור א"צ לדקדק. שם בפ"ק דביצה צ"ע א"כ עדן לא קרא לה שם שם אמאי אמר ר' יהושע ד' תימא הם אטו ר' יהושע אמצה קאי ר"י בעלמא אשתי קבין קאי. שם דר' חסדא סבר עיי' מ"ש הרמב"ן במלחמות בענין זה. פ"י סי' כ"ה איירי בזמן בי"המק עיי"ש תוס' ד"ה לאו בתוקע לשיר ור"ל אבל נתכוין השומע וד' הקרבן נתנאל צריכים עיון גדול. שם מדאביי קפריך לא ידעתי למה הוצרך לזה הא ר"י ביו"ט ראשון מיירי. באו"ד מוסכם מכל הפוסקי' אמנם הרא"ש פ' ראהו בי"ד כ' בהדיא ראי' זו מ' דפליג אד' תוס':

ליקוטי הר"ן

פסחים. פ"א ד"ה ואמרי' נמי בגמ' ב' ע"א שבדיקת חמץ ועיין ר"ן ריש חולין וצ"ע. פ"ב ו' ע"ב הביאה סתם הרב אלפס צ"ע דאדרבא מדלא הביא הרי"ף דדווקא באבוקה כנגדי ש"מ דסבירא לי' לוחשות אסורות. שם לפני זה ברי"ף וקיי"ל כרבא צ"ע הא לר"ש גם אביי מודה. י' ע"ב אבל בסוף ר"ל בב"המז. י"ב ע"א חי' אנשי שם אות ד' היינו שלא נטל וכן הוא בראש. י"ג ע"ב ד"ה כל מחמצת ל"ל למכתב עיי' ברש"א בסוגיין וד' הר"ן צ"ע. במלחמות סוף פ' ע"פ וטבל מקמי אכילה כצ"ל:

ליקוטי רש"א

פסחים מ"ו ע"א ד"ה בפרשי' להאכילה לכלבים עיי' רש"י ביצה כ"ג ע"ב מבואר כל הצורך. מ"ד ע"א בליקוטי חבר ח"ב וכ"כ תוס' נזיר צריך להוסיף ואין ד' תוס' בשמעתין מורין כן ומה שק' מכותח כבר כ' הטור דלא הוה כ"א קיוהא. מס' פסחים. ה' ע"א תוס' ד"ה כל מלאכה וה"ה חמץ פי' למ"ד אין ביעור חמץ אלא שריפה. ז' ע"א תוס' ד"ה בלבער רשב"א ובפרק ר"א דמילה הגי' בתוס' רבי' שמואל. י"ג ע"ב גמ' שחטן שלא לשמן צ"ע דבקרבן ציבור אפי' שלא לשמן עלו לבעלים לשם חובה ועיין בברטנורא זבחים פ"א ומצאתי קו' זאת בהגהת המשניות להגאון רי"ב שם:

כ"ו ע"א תוס' ד"ה הכניסה לרבקה לפנינו בתוספתא אפרה לא נמצאת וצ"ע סיפא ע"מ שתינק דע"כ אעגלה קאי כמ"ש רש"י וכן מדמשני אשר לא עובד דכ' גבי עגלה:

מ"ד ע"ב תוס' ד"ה ורבנן בסו"הד פי' דברי' אלו מבוארים במס' ע"א דף ס"ז ע"ב תוס' ד"ה ואידך. מ"ה ע"ב תוס' ד"ה ורבנן בסו"הד וצ"ע דדחי לי' הש"ס התם. נ' ע"א רש"י ד"ה באיסורו צ"ע הרי לר"י דווקא אבשר קודש קאי ולא על החמץ שם בתוס' ד"ה מקום

שנהגו דכתיב ואספת דגנך הק' תלמיד א' הא מקמי הכי כ' ששת ימים תעבוד ואפשר דהאי קרא כי קודם שנבנה המשכן משא"כ ואספת דגנך כתיב אח"כ:
נ"ה ע"ב רש"י ד"ה דנין ששה וכו' הדרים ביריחו, ר"ל דלאו את"ח ביריחו קאי כ"א אישראל סתם שהיו דרים שם. נ"ו ע"א רש"י ד"ה גירר ויוסרו הרשעי' נ' דר"ל ע"י קידוש השם הזה היה לאביו כפרה. נ"ז ע"א רש"י ד"ה שטימאו אשר ישכבון ועיי' שבת נ"ז ע"ב וצ"ע. ס"ח ע"א רש"י ד"ה ששמת משענתי על שהחיה ר"ל פעמי' אחרי' היה מחיה במשענתו. ע"ד ע"א תוס' ד"ה מולייתא אחר שחלטנהו צ"ע דלר"ת חולין שם הכבד מדאוריי' שריא ואין ראיה מכבד. שם ע"ב גמ' ר' אחא ורבינא צ"ע כתובות ל"א ע"ב. פ"ב ע"ב תוס' ד"ה אבל נטמא קל וחומר מתרומה עיי' שבת כ"ה ע"א תוס' ד"ה כך אתה:

ליקוטי מסכת ביצה

מתני' י"ד ע"ב ולא בקנון עיי' רש"י לעיל י"ב ע"ב. י"ז ע"א תוס' ד"ה מ"ט בסו"הד גבי ביצה וע"כ צ"ל כן דהא ר"י ס"ל טעמא דביצה משום משקין שזבו משום דהכנה לית לי' ועיי' תוס' עירובין ל"ח ע"ב ד"ה אמר רבה. כ"ו ע"ב גמ' דחזו ואדחו עיי' שבת צ"א ע"א גמ' אי יש דיחוי אצל שבת. ל"ו ע"ב תוס' ד"ה והא מצוה בסו"הד שלא כנס:

ליקוטי רש"א ביצה

ה' ע"ב ד"ה ובקש בסו"הד וכן הוא בתוס' פ"ד דר"ה עיי"ש וד' רש"א אין ענין לד' תוס' ולק"מ דמדרבנן מיהת נוהג כמו בחו"ל. כ"ג ע"ב בד"ה וג' מחלוקת וצ"ע א"כ מאי הל' כר"ש שכתבו תוס' דלרש"י בשל עץ ליכא פלוגתא ועיי' שיטה מקובצת שמפרש ד' תוס' שחולקין על רש"י. פ"ד סי' ד' ולא יוכל להבעירו כצ"ל. שלא קנה צ"ל פי' המשניות להרמב"ם:
פ"ב מתני' בי"ש אומרים עיי' ברמב"ם הלכות יו"ט פ"א הל' י"ג הביא כד' רש"י הוא לבדו יעשה לכם ועיי' ה' תמידין ומוספין פ"ח ה"ח כתב ג"כ הוא לבדו יעשה לכם ובאמת צ"ע דהאי קרא דעצרת אצטריך לדר"א או ר"י. ליקוטי קרבן נתנאל ביצה פ"א סי' א' אבל ביו"ט ס"ס פי' דרבינו אפרים אפי' ביו"ט שני אחר שבת קאמר. באו"ד חסרון ידיעה צ"ע הא הוה חסרון ידיעה לכל העולם ולא מקרי חסרון ידיעה. פ"ב סי' י"ב בין זמן מרובה וביו"ד סי' נ"ז מבואר כן בהדיא:

ליקוטי ר"ן ורז"ה ומלחמות ביצה

במלחמות ד"ה ד' הר' אפרים בא לידינו ביו"ט כצ"ל. בר"ן ומני' כשהתירו משקין שזבו הכי אית לי' לר' יוחנן בהדיא. פ"ב בד"ה ומיהו משמע לוקה לאו דווקא דהא חייב מיתה. באו"ד שאמרה תורה אך אשר יאכל לכאורה ביו"ט אין כאן דאוריי' מטעם הואיל ואף מתוך שייך אי מקרי צורך קצת ומטעם זה נ' דבנכרי חמיר טפי משום דבהדי' כתיב לכם ולא לנכרי' ואין כאן הואיל. ברי"ף פ"ד ואין טשין אותן במטלית אין כצ"ל ואמרי' ט"ס. ליקוטי מסכת החגיגה:

ט"ז ע"ב תוס' ד"ה לעשות נ"ר וכ"מ מהכלל נ' כוונת דברי' מדלא מק' הש"ס אריש לחוד ואי סמיכה בכל כחו בעי' מאי רשות שייך אלא ש"מ דרשות היינו שאינן מחוייבת ואם רצו לחייב עצמן רשאות וא"כ ה"ה דמברכות אבל מסיפא פריך שפיר דתני לא מפני שסמיכה בנשים מ' דלא שייכא סמיכה כלל ואמאי שרי להו עבודה. ט"ו ע"א ואין בין זה לזה בסיף ס' התיקונים נדפס מהאר"י הקדוש פירש נפלא על זה. ד"ה שאם נגע בסו"הד ר"י ור"ל צ"ל אבייי ורבא עיי יומא דף מ"ו כ"ג ע"א מעשה בצדוק הכהן נ' דמה שלא העבירוהו משום אימת מלכות. שלהי חגיגה תוס' ד"ה סלמנדרא ובתרגום יונתן לפנינו איתא תנשמת סלמנדרא:

ליקוטי מסכת מועד קטן

י"א ע"ב רש"י ד"ה פסקי' בסו"הד על שביתת בהמתו מדרבנן צ"ע למאן דל"ל שביתת בהמה ביו"ט למה יהא אבל מצוה על שביתת בהמה הרי לא שייך בי' והפכתי חגיכם לאבל. י"ב ע"א תוס' ד"ה אמר שמואל פ"ק דשבת עיי' שבת י"ז ע"ב תוס' ד"ה אין נותנין וצ"ע. בסו"הד וצ"ע עיי' ע"א כ"א ע"ב תוס' ד"ה אריסא אריסותי' עביד. סוף מכלתין רש"י מרעי' והייסורין הן בבית צ"ל רבית מר"ן ח"ס בשם הגאון ר"ז מרגלית:

ליקוטי רש"א מסכת מועד קטן

ג' ע"א בתוס' ד"ה יכול ילקה הגי' בירושלמי ועיי' ירושלמי סנהדרין פ"ב הל' ה' ובמראה הפנים שם ד"ה כלל בעשה:

ליקוטי הר"ן מו"ק

פ"ג ד"ה מותר לארס אפשר שישמע לו עיי' בגמ' וצ"ע. שם בש"ג ד"ה שארעה כ"ז דמיך פקיד וכצ"ל. בר"ן ד"ה חכמים אומרים הל' כר"ג במשנתינו צ"ע כרשב"ג הוא דאמרי':

ליקוטי מסכת ראש השנה

ח' ע"ב תוס' ד"ה שהחדש מתכסה והר' משולם מפ' ובירושלמי שבועות פ"א ה"ד מבואר כד' ר"ת ועיי' מראה הפנים שם. ט' ע"א תוס' ד"ה ולאפוקי בתחילתו משמט כצ"ל. ל"ד ע"א תוס' ד"ה נעבדי' ביד בסו"הד ופ"ה עיקר נ' משום מה להלן בקול ש"מ דביד ליכא קול כלל. רש"י ד"ה ודלמא גנוחי וקא מפסקא כצ"ל:

ליקוטי הר"ן מסכת ראש השנה

ספ"ק והא דלא מדכרי' עיי' ירושלמי מסכת תענית פ"ד טעם אחר למה אין מפסיקין בג' צומות האחרים:

ליקוטי מסכת יומא

מ"ב ע"ב רש"י ד"ה שלא יאמרו שתים מלאכות הנעשות עיי' תוס' ישנים ועיי' רש"י חולין ל"ב ע"א וצ"ע ועיי' שם תוס' ד"ה ונשחטה וצע"ג. ע"ט ע"ב תוס' ד"ה לומר להוצאה צ"ע הא לענין בל יראה מיירי. פ"ז ע"א רש"י ד"ה שכ' הנותרים צ"ע מה שדרשו רז"ל ע"פ ובאהרן התאנף. תוס' ישנים. ל"ד ע"ב ד"ה הני מילי שאר אינו מתכוין כצ"ל. נ"ה ע"ב ד"ה ונבדור כיון שנתערבו כצ"ל. פ"ב ע"א בן שמונה ולאפרושי מאי עיי' שבת קכ"א ע"א תוס' ד"ה ש"מ:

ליקוטי הר"ן יומא

מתני' התינוקות שבשאר מצות אם רצה להקדים לאו דווקא. אם אינו יודע לשמור אסור לחנכו:

שם מאי חינוך השלמה ר"ל לבתר שתי' הש"ס הכי אברייתא דרבה בר שמואל אבל בס"ד ע"כ לא הוה מפרשי' כך וכ"כ הלח"מ בהלכו' שביתות עשור. שם באו"ד שהביאו ב' שערות צ"ע למ"ד ספיקא דאורייתא מ"הת לחומרא א"כ למאי דחיישי' לשמא נשרו אפי' בליכא שערות שלימין מדאוריי' ואפי' למ"ד מ"הת לקולא מ"מ מדרבנן לכ"הפ לחומרא אפי' בלא חינוך ועיי' בל' הרמב"ם:

ליקוטי מסכת סוכה

ז' ע"ב תוס' ד"ה סיכך ע"ג מבוי דמעמידו פחות ג' כצ"ל. י' ע"ב תוס' ד"ה פירס עלי' בסו"הד בר"י בר אלעי וא"כ אמאי ס"ד לקמן כלל דבסכות הוה. י"ד ע"ב תוס' ד"ה דמקום

הפסול כצ"ל. י"ח ע"ב בתוס' ד"ה סיכך ואילו השוה כצ"ל. כ' ע"ב תוס' ד"ה של שיפה ולא אשכחן צ"ל ולקמן אשכחן מהרם. כ"ב ע"ב תוס' ד"ה כזוזא ועיי' מנחות ק"ז ע"א תוס' ד"ה ודלמא נסכא. כ"ח ע"א רש"י ד"ה התם מבטל לי' מכותל עצמו עיי' תוס' לעיל י' ע"ב ד"ה פורס בשם רש"י פ' כל הכלים דהאי חלון למעלה מן הגג וצ"ע ל' ע"א תוס' ד"ה משום מהב"ע עיי' השגת הראב"ד על הרי"ף כאן פירש נפלא. שם תוס' ד"ה מתוך עיי' בר"ן סברא להיפך וצ"ע ועיי' תוס' פסחי'. ל"ח ע"ב ע"א ד"ה אתיא לחם ולקמן ל"ה ע"א תוס' ד"ה אתא לחם וצ"ע. ל"ב ע"ב רש"י ד"ה והא מודי דהוה חריץ עיי' שבת מ"ו ע"ב רש"י ד"ה אי דאורייתא וצ"ע. מ"ג ע"א רש"י ד"ה ויעבירנו או בקרפף צ"ע שבת ז' ע"א אמר עולא אמר ר' יוחנן. מ"ו ע"א תוס' ד"ה העושה סוכה ברכות של מילה עיי' ראש בכורות פרק ח' סי' ח'. מ"ח ע"ב תוס' ד"ה של יין למאי דס"ד צ"ע דהיינו לר' נחמי' דווקא. שם גמ' צ"ל לימא מתני'. מ"ט ע"א תוס' ד"ה שכל המזבח שקצצים צ"ל ששקצים. נ"א ע"א תוס' ד"ה מבלאי דלא חשיב עיי' כסף משנה פ"ח מהלכות כלי המקדש דהכתונת הניחו למנורה ובמצנפת נתקשה הכ"מ שם ותי' ג' תירוצים אמנם מ"ש תוס' שהיה של שש ק' דלבית השואבה לא בעי' שש:

ליקוטי רש"א סוכה

ט"ו ע"א גמ' ולר"י אמר רב לאשמעי' האי דינא אילו הנקבות פסולות אצטריך לי' דס"ד בית קבול העשוי למלאות טהור. י"ז ע"א בד"ה בפחות מג' באו"ד מ"ש לעיל דף ז' ע"א. ל"א ע"ב תוס' ד"ה באשירה כך הוא ועיי' תוס' יבמות ק"ד ד"ה סנדל דגם בשופר אי' הנאה דומיא דמשה. ל"ב באו"ד דדומיא דעיר הנדחת צ"ע ס"פ כסוי הדם ועיי"ש. מ"ג בד"ה בפי' רש"י טלטול בעלמא צ"ע דתק' לי' ממתני' דשופר אין מפקחין עליו את הגל וע"כ צ"ל דהמצוה עצמה לא מסתבר שלא יטלטל לי' אבל לטלטל אבנים לקיים מצות שופר גזרו דלא הוה בעדנא תדע דאל"כ כי נפל גל על שופר ביו"ט אמאי אין מפקחין. מ"ו בתוס' בד"ה הרואה ברואה:

ליקוטי הראש סוכה

פ"א סי' ח' ואין להם צורת הפתח כן פי' רש"י. סוף פ"א על מחצלת אושא ועיי' רש"י שם וצ"ע. פ"ב סי' ח' והל' כרב שילא עיי' ק"נ דגריס אין הל' פ"ג סי' ב' אין זה מברך מ' דמפ' לה לענין ברכת הפרשת חלה ועיי' פ' ג' שאכלו בראש סי' ב' מפ' לה לענין ברכת

הנהנין וצ"ע. שם בהג"א דפ' לולב הגזול צ"ל יש נוחלין. שם סי' ו' נחלקה היא ברוב עלה וצ"ע לפי פי' זה היא נטלה התיומת:

ליקוטי קרבן נתנאל סוכה

פ"א סי' כ"ט לקמן ר"ל בפ' הישן ועיי"ש וצ"ע. חבירו וה"ה פרי חדש:

ליקוטי רי"ף ור"ן סוכה

ברי"ף פ"ק בר"ן בד"ה אמר רבא וכן לשבת ואינו נראה כוונתו משום דא"כ מאי קאמר מקילתא לחמירתא כיון דלחומרא דווקא אתמר. ברי"ף דבכל התורה רבינא לקולא והל' כוותי' צריך להוסיף בר מאומצי ביעי ומזרקי. פ"ב בר"ן ד"ה מתני' ר"א אומר סבר ר"א כיון דמאותן עצים כצ"ל. פי"ג בר"ן וגרסי' בגמ' משום דרבא מס' כצ"ל. מלחמות פ"ג קפסיק ותני פירוקי' דרב אשי כצ"ל. באו"ד דגזל עצים וטלית צ"ל וטליל. פ"ג השגת הראב"ד שאין כן בשאר מינין וצ"ע מהדס ועיי' בריטב"א יושוב לזה. ליקוטי בתר:

ליקוטי מסכת תענית

דף ג' ע"ב גמרא רזיא לאילני עוי' מ"ש רש"י ע"ז יבמות מ"ז ע"א. י"ג ע"ב על הגליון חגיגה ח' צ"ל ז' ע"ב. כ"ז ע"ב רש"י ד"ה בראשית בשנים ביום תענית בראשית דביום א' לא הי' מתענין. ל' ע"ב תוס' ד"ה יום שהותרו עיי' אלי' רבא ססי' תק"ה כמה פירושים על דברי תוס' אלו. ל"א ע"א רש"י ד"ה צריכין טבילה עיי' בר"ן. ראש פ"ד סי' ל"ב ככיבוס שלהם גי' ב"י שלנו. ר"ן בסוגי' דתענית שעות דאכל גובנא כצ"ל. בענין לוה תעניתו ושכח ואכל בראש הגי' כזית. שם כ' הרא"ה צ"ע כיון דבעי' ככותבת אמאי מחלק הרי"ף בין בלע ללא בלע. מסכת מגילה. ד' ע"ב תוס' ד"ה ורב יוסף עיי' בס' טורי אבן וצ"ע. י"ב ע"ב גמ' שבת היה ר"ל כטוב לב המלך קדש. י"ד ע"ב תוס' ד"ה ה"ג דם נדה צ"ע אשת איש הויא. ראש סי' ויו עזרא תיקן עיי' ב"ק פ"ב ע"א. ר"ן פ"א ואם הירושלמי ע' ק"ע ירושלמי שם פ"ב שעבוד שלנו אינו מזדייף כצ"ל. פרק בני העיר צורבא מרבנן שאני עיי' מ"ש הר"ן לקמן גבי רבינא ור"א וכו' שמעתא בעי צילותא וצ"ע. שם ואמר רבא מריש הוה אמינא האי פריסא כצ"ל שם לא מתרמי שקלים בואתה תצוה כצ"ל. פ' הקורא את המגילה דפלוגתא דרב ושמואל אמעמדות וכ"כ רש"י שם דרכן הי' שלא לעשות מלאכה עיי' רש"י וצ"ע. שם פי' שם מינים עיי' רש"י והר"ן מחבר ב' הפירושים וצ"ע. שם אלא ישא ה' פניו עיי' ברכות פ"ג דרש ר' עוירא מפני מה אתה נושא פנים וצ"ע:

ליקוטי בתר ליקוטי ש"ס סדר נשים

מסכת יבמות ה' ע"ב: רש"י ד"ה לחלק ד' רש"י צע"ג. ט"ז ע"ב רש"י ד"ה בהומניא ובמ' איכה ע"פ זה הומניא איכא בבבל וכולהו עמונאי וע' פ"ב ע"ב רש"י ד"ה מאי לאו שאיבה דרבנן צ"ע. כ"ד ע"ב רוכל יוצא עיי' חי' רשב"א. צ"ט ע"א רש"י ד"ה ולהם בן עיי' ירושלמי קידושין פ"ג ה' י"ג במראה הפנים וד' רש"י צ"ע. ק"א ע"ב גמ' בר אנין בראש גם כאן הגרסא א"ל לפרסומי מלתא. ק"ה ע"א תוס' ד"ה רבא ואביי לפי שהיה מבני עלי צ"ע דלמא ר"ח שהיה ג"כ כהן נמי מבית עלי אתא. ק"ט ע"ב תוס' ד"ה רעה אחר רעה שנענש אברהם צ"ע. ק"י ע"ב גמ' וקמקהו אקהייתא עיי' רמב"ן פ' ויחי ע"פ ולו יקהת עמים מה שפירש בזה. בראש סימן א' הוציאה כלומר מעצמו כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי רש"א יבמות

פ"ב ע"ב בתוס' ד"ה ירושה בסו"הד משום ר' ישמעאל וכן הוא בתוס' זבחים שם עיי"ש. רי"ף ור"ן יבמות. פ"א בחי' א"ש אות ב' כוונתו ע"ד רש"א עיי"ש מ"ש ע"ז. פ"ה מתני' כיצד עשה מאמר בחי' מהר"ן שפירא בסו"ד וצ"ע ונ' דהנ"י כ"כ דלא תק' למאי מייתי הרי"ף דר"ה הרי ממתני' שמעי' ודחי כדדחי הש"ס. פ"ו בנ"י ד"ה גרסי' בגמ' כדברי הרא"ם צ"ל הר"ם. שם ברי"ף הל' כראב"י צ"ע למאי הל' הביא הרי"ף כל הענין והראש השמיטו. פי"ב בנ"י ד"ה לזרזא עיי' בראש:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת כתובות

י"ד ע"ב תוס' ד"ה ותו ר"ש עיי' רש"א. י"ט ע"א תוס' ד"ה חזקה נ' דר"ל מדר"ל הו"ל למפשט טעמא דר"מ למסקנא משום דר"ה וא"כ על הש"ס לא ק' דמאמורא לא בעי למפשט אבל לדידן האעבעי' נפשט. כ"ב ע"א תוס' ד"ה תרי וזה תימא ע' נב"י מה"ק חלק אבה"ע סי' ס"ה. שם תוס' ד"ה במותב בסו"הד לכאורה בלא"ה מוכח מדר"נ דלא כתב וחד ליתוהי ונ' דבאו ליישב קו' הרמ"ה דלמא גבי במותב תלתא גרע דדלמא חד פסול נמצא משא"כ בי דינא אא"כ גם לב"ד חציף אין לחוש מאחר דבי דינא כשרים מ':
ל"ד ע"א רש"י ד"ה רבה גרסי' עיי' גיטין ע"ג ע"א רש"י ד"ה קאקי חוורי לפי שהיו זקנים ומאחר דאביי לא חי כ"א מ' שנין ע"כ ר"פ שהיה זקן בימי רבא היה בימי רבה וצריך עיון. מ"א ע"ב תוס' ד"ה הא מני על שום תנא עיי' רש"י ד"ה מאי לאו דתם וצ"ע. מ"ב ע"ב תוס' ד"ה הא עמד בדין ולדברי' דרבנן ולדבריו דרבה כצ"ל עיי' רש"א. נ"ב ע"ב רש"י ד"ה בי אבא ר"ל בנו מאשה אחרת. נ"ו ע"א תוס' ד"ה ה"ז מקודשת מכח התורה דסברא הוא

כצ"ל. ס"ה ע"ב תוס' ד"ה בזמן שבסתר בסו"הד שבגלוי שביישה כצ"ל. ע"ב ע"א תוס' ד"ה יחזור תידור שיפר כצ"ל. ע"ג ע"ב רש"י ד"ה סבלונות עיי' רש"י קידושין נ' ע"א ועיי' רש"י בחומש פ' חיי שרה ע"פ ומגדנות ע"ו ע"ב תוס' ד"ה כל שנולד עיי' ריב"ש ססי' שצ"ד. ע"ט ע"א תוס' ד"ה דקלי דלא כרשב"ם ועיי"ש תוס' סד"ה מתקיף פ"ג ע"ב תוס' ד"ה בוצינא שיעור ושיעור כצ"ל. פ"ז ע"ב תוס' ד"ה אבל לאו דווקא צ"ל לא דייקא. צ"ט ע"ב תוס' ד"ה פיחת כלך כצ"ל. ק"י ע"א תוס' ד"ה ורבנן הלכך לא אבעי כצ"ל. קי"א ע"ב תוס' סוד"ה בלבושיהן וצ"ע שבת קי"ד אל תקברוני בשחורים שמא אזכה ואהי' כאבל בין החתנים הרי דבתכריכין עומדין. קי"ב ע"א רש"י ד"ה א"ל ההוא בר אמוראה עיי' רשב"ם ב"ב ע"ד ע"ב. רש"א מסכת כתובות נ"א בתוס' ד"ה ר"מ היה בעילת זנות כצ"ל. ס"ג ע"ב בתוס' ר"פ ואנהו כמאן עיי' ליקוטי חבר ח"ג הגהת על מס' כתובות וצריך כאן להוסיף ועוד דפשט ד' תוס' אדלעיל קאי דהיכא דמפסדת כתובתה ל"ש עיניה נתנה באחר ומתני' באשת כהן והני עובדי באשת ישראל. ראש מסכת כתובות:

פ"ה סי' ל"ב בהג"א מענין שכר ולפי פי' רש"י ב"מ שם גם במצוה אסור ועיי' שי"מ ב"מ שם ועיי' תוס' נדרים ל"א ד' הר' שמואל. פי' המשניות להרמב"ם כתובות:

פ"ב מתני' ומודה ר' יושע שהיא יכולה לומר מגו נ' דצ"ל אינה יכולה הכוונה דתאחר שיודעית שפסולה אינה יכולה להאכילה אי' במזיד וכיון דלענין אי' אין כאן מגו שוב בטלה המגו גם לענין כתובה ועיי' הגהת ר"ע איגר על משנה זאת. ר"ן כתובות. פ"ק בענין ברכת חתנים דמדאורייתא צ"ל דמדאיתא. פ' נערה בענין רפואת אשתו אין לומר אין קצובי' כצ"ל. שם בענין תנאי כתובה דבפ' המביא ול"ג תניא שם בענין כתובת בנין דיכרין ונלקו אלו האחרי' כצ"ל. פ"ט בענין פירי פירות נהי דפירותיהן כצ"ל. חי' נ"י כתובות:

פרק המדיר תניא המודר וכ"ש אם אמר כצ"ל. פרק ט' מליגא דשטרי מהימנא לומר שהן משכון כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת קידושין

דף י' ע"א תוס' ד"ה ומקבל את גיטה בסו"הד כשהיא קטנה צ"ע אם קטנה משלמת קרן וחומש. י"ג ע"ב גמ' בין מן היורשין עיי' תוס' רי"ד. ל"ו ע"ב תוס' סוד"ה כל מצוה שנזרעו ר"ל שנשרשו. מתני' כל מצוה ובירושלמי הגי' בהיפך שאינה תלויה נוהג תלויה אינו נוהג חוץ מן הערלה והכי לא שייך אפי'. ל"ט ע"ב תוס' ד"ה שאם וי"מ דהיינו בעו"הב אבל בעו"הז לא. מ' ע"א גמ' ורע לבריות ל' רע צ"ע. מ"א ע"א רש"י ד"ה דו בסו"הד כוונת

רש"י ליישב קו' תוס' ד"ה אי אתמר דא"כ תרתי ל"ל. מ"ב ע"א רש"י ד"ה והא הוו בב"מ ע"א עיי"ש ועיי' גיטין ס"ד ע"ב תוס' בד"ה שאני. ועיי' גיטין כ"ג ע"א רש"י ד"ה לאו בני דעה. מ"ה ע"א רש"י ד"ה כאן שנה רבי החולץ ליבמתו. מ"ה ע"ב תוס' ד"ה בפי' אחר שפי' ר"י לעיל כצ"ל. מ"ט ע"ב תוס' ד"ה לבנות לה בלא מפיק ה' וכן הוא ברות רבות על פסוק ויאמר לה בועז. נ"ט ע"ב גמ' ואם של שלוחה כצ"ל. ע"א ע"א הרני נזיר עיי' רש"א חי' אגדות. ע"ב ע"ב הגהות הגאון מו"ה וו"ב ד"ה למשיחא נ' דהך קו' בא רב יוסף לתרוצי ואמר דמאחר דנקבע הל' כר יוסי גם לא יסתיר לע"ל:

ליקוטי רש"א קידושין

ל"ח בתוס' ד"ה אקריב דאפשר לקיים עיי' ר"ש פ"ב מ' חלה דלהירושלמי שם דלפי' תבואה ישנה היתה דאינה אסורה משום חדש. מ"ח ע"ב בליקוטי חבר בן חיים ח"ג וצ"ל עיי' מ"ש ע"ד רש"א אלו חתם סופר חלק או"ח סי' קע"ז כצ"ל. מ"ו ע"א בתוס' ד"ה בין הוא בסו"הד אלא לעולא כצ"ל. נ"ח ד"ה גמרא בסו"הד מלמדין ועיי' בד' תוס' כאן ושם וצ"ע. ע"ט בתוס' ד"ה קידשה אביה לרב דסבר הרי היא בוגרות לפנינו כצ"ל:

ליקוטי ראש קידושין

פ"א סי' א' חלש על מר זוטרא כצ"ל. סי' י"ט ס' קרא ק"ש לכאורה מספק אמר אמת ויציב הו"ל לאתויי דבק"ש מאי לא תשא איכא ועיי' תר"י ברכות שם דמס' אומר גם הברכות הואיל וחייב לקרות מספק ואולי לזה כיון הראש. פ"ב סי' ד' מכיון שהאמינים כצ"ל. סי' ל"א שחילק רש"י עיי"ש דרש"י לא כ"כ בהדיא אלא שהתוס' פי' כן ד' רש"י. פ"ג סי' ג' דדווקא באשה עיי' ק"נ ולי נ' דה"פ ד' ראש דר"ל דייק למלתי' מדנקט תנא ובא אחר וקבלה ולא נקט וחזרה ש"מ דמעשה בעי' ודבור לא מבטל מעשה וממילא גם בדידי' ידעי' דאינו יכול להחזור:

סי' י"ח אמר קרא והא דמייתי הראש לעיל מ"מ קרא דאשה וילדי' נ' דלא נידוק דהל' כריה"ג ועיי' בגמ' ובאמת זה תליא אם הל' כר"ש בטעמא דקרא או לא:

ליקוטי פי' המשניות להרמב"ם

קידושין. מתני' עבד עברי עיי' בספר עצמות יוסף:

ליקוטי רי"ף ור"ן קידושין

פ"א מנה אין כאן שעבוד מנה כצ"ל. שם בכסף ע"י עצמו בר"ן לא מהני לר"מ צ"ע דבע"מ לא בעי' תנאי כפול לד' הרי"ף וסיעתו. שם ד"ה וגרסי' התם רב אסי וכו' דדווקא למיסק לא"י ולי נ' דהראב"ד מפ' רב אסי הלך לא"י ללמוד תורה וממילא היה פטור מכא"וא משא"כ הרמב"ם סתם יניחנו וילך. פ"ב שם ע"מ שירצה אבל הרב אלפסי כצ"ל. פ"ב ברי"ף שם אמר עולא צ"ע למאי הלכתא כ"כ הרו"ף מאחר דפסק כת"ק. שם וקידשה בגזל וקידש א' צ"ל ושידך אחת. פ"ג מתני' האומר כלום צ"ל כלומר. שם כמי שמסדר לבנים כצ"ל דדייקא צ"ל דמדיוקא. פ"ב סוגי' דיכיר לדידה לא הימנה כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת גיטין

דף י"א ע"ב תוס' ד"ה התופס ועיי' רש"י בבא קמא ע' ע"א ד"ה כיון דכתיב. כ"ג ע"ב תוס' ד"ה מה אתם ומוהו צ"ל ומנה. כ"ט ע"ב תוס' סוד"ה הכי גריס דברי רב אשי כצ"ל. ל"ג ע"ב תוס' ד"ה צריכי עיי' רש"א. ל"ז ע"ב מדרבי יצחק צריך לומר כצ"ל. מ' ע"א תוס' ד"ה אותו כך פי' בקונטרס כצ"ל. מ"ח ע"א בגליון ד"ה אמר רב אסי כצ"ל. שם במסירת הש"ס כריתות צ"ל ערכין. נ"ג ע"א תוס' סוד"ה מנסך אכל מה שיעשה כצ"ל. נ"ה ע"א תוס' סוד"ה מ"ט ד' התוס' תמוהים ועיי' סוכה ט' ע"א כ"ז ע"ב ובתוס' שם. נ"ח ע"א בגליון צ"ל בשטר מכירה הגה' זאת צ"ע. שם תוס' ד"ה אבל בשטר בסי"ד צ"ל לא ק' מידי ס"ג ע"ב תוס' סוד"ה אפי' עיי' תוס' בבא קמא שם. ע"ה ע"א תוס' ד"ה מכלל לוקח מלקבלם כצ"ל:

ליקוטי רש"א גיטין

ב' ע"א בהגהת הגאונים שהרי אין צ"ל אנן. ה' ע"א בתוס' בד"ה אי לימא דמגופא דמתני' כצ"ל. ח' ע"ב בתוס' בד"ה בשידה ותימא צ"ל ותי'. שם בתוס' בד"ה אע"ג לא גזרי' וכ"ה בהג"א עירובין שם ומ"מ הדברי' תמוהים דע"כ מדגזרי' שמא ירבה אם רבה הוה דאורייתא וביו"ט דאין כאן דאורייי' משום מתוך והא דגזרי' בנכרי ביו"ט שמא ירבה בשבילו היינו דקרא כתיב לכם ולא לנכרים. רי"ף ור"ן גיטין:
בסוף סוגי' דשליש בר"ן ואפי' לאסור צ"ע התם משום דאתחזק היתירא אין ע"א נאמן לאסור אלא דאביי קאמר משום שתיקה כהודאה וע"ז פליג רבא דבדבר שבערוה לא אמרי' שתיקה כהודאה:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת נדרים

ב' ע"א בר"ן אבל רבנן לא בעי ומ' בפסקי הראש שהביא ראי' מריש פ' שבועת הדיינים דגם לרבנן בעי כנוי וע"ש וד' הר"ן צ"ע. שם בר"ן אלא שהראב"ד כ"ה לפנינו ברמב"ם ה' שבועות שם אבל הראב"ד שם פ"ב ה"ה דעת אחרת עמו. ג' ע"ב גמ' ולא אכלה עיי' הגהת חתם סופר פי' לדברים אלו ושפתים יושק. ד' ע"א בפי' הרא"ש דמ"ד לאו שאין בו מעשה צ"ע דר"י הוא דאמר נזירות חלה עליו ור"י קאמר פ' שבועת שתים דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ה' ע"ב ברש"י דבעי' כריתות דברי' אלו צריכין פירוש. שם בר"ן מודרני ממך שאני אוכל כצ"ל. ז' ע"א הגהת הגאון רא"וו ועיי' כאן תוס' ד"ה הזמינו. שם בפי' הראש טפי ממרחקנו עיי' פסקי הראש וצ"ע. י"ג ע"א בר"ן ולענין הלכה ובר"ן פ"ג דשבועות סוגי' דהתפסה האריך לומר דבעקרו מתפיס עיי"ש ועיי' כ"מ ה' נדרי' פ"א הלכה ט"ו. ט"ו ע"ב בפי' הראש באוסר התשמיש עלי' דאמר הנאת תשמישי עליך כצ"ל. ט"ז ע"א בראש שלא אוכל לא אכילנא. י"ז ע"א בר"ן קונם עלי ככר כצ"ל. כ"ח ע"ב בר"ן שאעלה לירושלים ומעכשו כצ"ל. כ"ט ע"ב ברש"י עמדה ונתקדשה עיי' תשובת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ו קו' עצומה ותי'. ל' ע"א בר"ן מקדישין מקדישין צ"ל מחדשין. ל"ה ע"ב בפי' הראש או אכלה חלב עיי' לפנינו וצ"ע. מ"ז ע"ב ברש"י לא ימכור הגיה המשנה למלך פ"ה מה' אישות לכתחלה לא יקדש. שם בר"ן אסור להחליפן ועיי' בפסקי הראש לקמן פ' הנודר מן הירק סי' ה' שדחה זה. מ"ח ע"ב בר"ן ולא נתקתי צ"ל ולא נתקרע. מ"ט ע"ב גמ' הוה מכסי עיי' שבת י' ע"א שדי גלימא רש"י שם וצ"ע. נ' ע"א בפי' הראש גוזא וכ"ה בחולין ח' ע"ב. נ"ב ע"א בפי' הראש אלא בדבר הנקרא בשר כצ"ל. כ"ב ע"ב בר"ן מ' דנקיטא לחומרא אפשר משום דשיל"מ. בליקוטי חבר ח"ג. כ"ג ע"ב בר"ן אסור בשניהן מזה ומזה עיי' חי' רשב"א. ס' ע"א בפי' הראש משהי לי' עיי"ש. ס' ע"ב גמ' ולא ליתסר מר"ן וראש נ' דלא גרסי ולא בר"ן ל' אחר שותפות וכ"ה פסחים ז' ע"א עיי"ש. שם כדכתיב ה' אלקיך צ"ע א"כ צורבא מרבנן דווקא ועיי' חי' הרשב"א ס"ד ע"ב בר"ן ירושלמי בירושלמי לפנינו רק סוף ד' הר"ן ותחות לאו נולד פ"ט הל' א'. ס"ה ע"א ברש"י ת"ח מיפר והב"ח הגיה אינו מתיר לעצמו. שם בר"ן אשר השביעו וכן ביחזקאל אם לא אלתי אשר בזה. שם בפי' הראש כאומר קונם כנולד כצ"ל. ע' ע"א בפי' הראש עד שלא היתה שייך לע"ב. וע' ע"ב בר"ן אלא כשנתקדשה שייך לדיבור הקודם והכל דבור אחד. ע"ה ע"א בפי' הראש טעמא דב"ש צ"ל דר"א. שם לטענת הראשון צ"ל לטעם הראשון. ע"ה ע"ב ברש"י מועיל לו לאדם כצ"ל. שם בר"ן שהוא נדר צ"ל נותר. ע"ו ע"א בר"ן דבתר דחיילי פקעי כצ"ל. ע"ח ע"א ברש"י על ראשי כצ"ל. שם בפי' הראש ובזו ליכא למימר

צ"ל ובחד. שם שע"י חרישה לא יצא לחולין כצ"ל. ע"ט ע"ב בפי' הראש נדר שלא פקע צ"ל נדר שחל פקע פ' ע"א בר"ן לעמוד בו כרחיצה כצ"ל. פ"א ע"ב ברש"י והיינו כרב אדא קאי אגמ' וקתני דמיפר וע"ז כ' רש"י כן. גמ' דבר אחר לא יחל דברו מכאן לת"ח טעות הדפוס. שם בר"ן לא תרחץ צ"ל תתקשט עיי' רש"י. פ"ב ע"ב בר"ן לשאינו מתענה בגררי כצ"ל. פ"ד ע"א בר"ן בהלכות הרמב"ן כצ"ל. שם רש"י דלא קא משתרי להו גי' הב"ח. שם ע"ב בר"ן הוה בטל צ"ל טבל. פ"ז ע"ב פרט לסומא גי' הב"ח דאינו רואה ואינו גולה. שם בפי' הראש בשלהי נערה המאורסה כצ"ל. פ"ח ע"ב בר"ן דבלא רבא כצ"ל. באו"ד לאו לאותובי לרב צ"ל לרבא. פ"ט ע"א ברש"י לדידי נמי הגי' הב"ח ובריייתא נמי. ואינו מוכרח דנוכל להגיה לדידי'. צ' ע"א ברש"י ומי נשאל הגי' הב"ח ומי ידעי. שם בפי' הראש איסור אחר שיחול כצ"ל. צ"ב ע"ב בר"ן דלמא היינו נ' דצ"ל אלמא:

ליקוטי תוס' נדרים

ב' ע"א ד"ה כל כנויי בבל תאחר צ"ל בבל יחל. שם ע"ב ד"ה ומ"ש בסו"הד אבל שאר מפו' אמרו דכגדר לרשעי' הוה יד לשבועה. ד' ע"א בתוס' ד"ה דלא מתפיס נזיר בנדר כצ"ל ולא כמו שנרשם בליקוטי חבר ח"ג. שם ד"ה דלא לחטאת נזיר בנדר כצ"ל. שם ע"ב בתוס' ד"ה ל"ל כאן שייך הנדפס בליקוטי חבר ח"ג ובטעות נרשם שם. ו' ע"א תוס' ד"ה מתיבי לחודי' אסור כצ"ל. ז' ע"ב תוס' ד"ה במאי פליגי בלבטלה גורם כצ"ל. שם ד"ה ועניות לענין מנודה צ"ל ממונא. י"ב ע"ב תוס' ד"ה הא קמ"ל תרומתו בכלל כצ"ל. י"ד ע"ב תוס' ד"ה אתמר כמו שינה בל' פסוק כצ"ל. י"ט ע"ב ד"ה רב אסי וטעמא לאו משום כצ"ל. כ"ג ע"ב ד"ה רבא אמר בעי רבא כצ"ל. כ"ז ע"א ד"ה לא באומר שאמר שהייתי אומר כצ"ל. שם ע"ב ד"ה והלכתא בסו"הד בעיטבא צ"ל באלפי זוזא. כ"ח ע"א ד"ה בי"ה בסו"הד בנדר וצ"ע אטו בי"ש גם היתר נדרים לית להו. שם ע"ב ד"ה אמר בר פדא דפדאן אינן חוזרות כצ"ל. באו"ד דאחר קדושה צ"ל קציצה. כ"ט ע"ב ד"ה לבר פדא לאחר שיפדו כצ"ל. ל"ג ע"ב ד"ה חנן כמו במקום כצ"ל. ל"ד ע"ב ד"ה היתה ככר של הפקר כצ"ל. שם ד"ה ואמר הרי פרה כצ"ל. מ"א ע"ב ד"ה מן החוזרת בסו"הד נ' דמפ' כהרמב"ם שהבע"הב מחזיר אח"כ להמודר ובעי' שיתנו במתנה לבע"הב. מ"ד ע"א ד"ה האמר שדה משום רמאים כצ"ל. שם ד"ה א"ה פי' הרר אליעזר כצ"ל. באו"ד אין מדיר ודין הפקר כצ"ל. מ"ו ע"ב ד"ה מחלוקת בסו"הד צ"ל ברישא קנסו ובסיפא לא קנסו. מ"ז ע"א ד"ה מת או מכרו שאתה נכנס כצ"ל. שם ע"ב ד"ה ת"ש דחליפי נדרים כצ"ל. מ"ח ע"א ד"ה רחבה בממלא מים כצ"ל. מ"ט ע"ב ד"ה מתני' פי' צדעיו כצ"ל. נ"ב ע"ב

ד"ה ת"ש וקתני עלה כצ"ל. נ"ג ע"א ד"ה מותר בדבש דמרישא שמעי' כצ"ל. נ"ו ע"א ד"ה הנודר מן הבית הא דרש"י כצ"ל. נ"ז ע"ב ד"ה לאחר גידולי שביעית ליהוי שביעית כצ"ל. נ"ח ע"א ד"ה כ"ד שיש לו מתירין דמצי מעשר כצ"ל. באו"ד מדמאי עיי' מנחות ל"א ע"א אמר ר' שמעון שזורי ועיי' רש"י שם וצ"ע. באו"ד טעם דיש לו מתירין עיי' תוס' ע"א שם. שם ד"ה וכל שאין לו מתירין מיהו יש ליישב צ"ל לישנא. נ"ט ע"ב ד"ה אם הי' עליו אע"ג דקא טרח כצ"ל. ס"ד ע"ב ד"ה אין נדרים הלא אסרו כצ"ל. ס"ה ע"א ד"ה תניא המודר כדמפ' דכל זמן כצ"ל. ס"ה ע"ב ד"ה בשלמא אטו אח"כ מת כצ"ל. ע"ט ע"ב ד"ה ריב"נ שנדרו כך מפירות כצ"ל. פ"ג ע"ב ד"ה מתני' ר' יוסי וצ"ע עיי' בראש בפסקי' ותבין פ"ה ע"א ד"ה רבא אמר ואסרו אחרים כצ"ל. פ"ה ע"ב ד"ה עושה ואוכלת דאסרה על נפשה ואבי' מע"י כצ"ל. פ"ט ע"א ד"ה אמרה הריני לחול באלמנותה כצ"ל. צ' ע"א ד"ה ושרקי אבל לרבנן יכול להיות כצ"ל. צ"א ע"א ד"ה גירשתני לבעל לידע אינה מעיזה כצ"ל. צ"א ע"ב ד"ה אהלויי בביאת אונס אסורה כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי

גמרא ונו"כ נדרים. ל"ב ע"א אלא לאותו תינוק וצ"ע אכתי אמאי מלה צפורה ולא משה ועיי' חי' אגדות. נ"ד ע"ב ומותר בבשר דגים צ"ע דהרי קרא כתיב בפ' התאוה ואכלתם בשר ואמר משה אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם ש"מ דדגים בכלל בשר. רמב"ן נדרים:

פ"ב מתני' ואלו מותרין בנ"י דינם כחילול צ"ע דהיינו אוקימתא דרבינא. פ"ג בריטב"א ד"ה והא דאמר רבא שלא יאכל פירות צ"ל פת. פ"ד בריטב"א ד"ה ותנן במקואות דאינו אלו כמו שהיה כצ"ל. בסוגי' דמודרני ממך ליתסר בדחברי' כצ"ל. שם בריטב"א בסוגי' דידים שאינן מוכיחות לא הוויין ידים כצ"ל שם בסוגי' דרב גידל בריטב"א בד"ה ושמעי' לי' כדאית' במנחות עיי"ש וצ"ע. באותה סוגי' בריטב"א ד"ה ונראה עוד דלא דמי נ' דמאחר דק"ש עכ"פ מחוייב יכול לכוין לצאת בו ג"כ ידי ת"ת. בענין נודרין ומשלמין בריטב"א ונודרין ולמחרתו משלמין כצ"ל. בסוגי' דמכלל לאו ברמב"ן פ' המודר צ"ל פ' המדיר. בריטב"א ד"ה אתקין שמואל ומעשה קידם לתנאי צ"ל ותנאי קודם למעשה. סוגי' דהרי עלי כאמא אמר אביי לא אמר כלום כצ"ל. בענין ביטול מצוה בריטב"א או ישיבת סוכה צ"ע מלולב ותפילין בענין נדר בדבר האסור ברמב"ן ואם בשל גורן מותר כצ"ל. שם בריטב"א עד שיקראנו עשירי עיי' בתוס' וצ"ע. בענין פותחין בחרטה בנ"י בהפרת בעל לא החמירו ועיי' בחי' הרשב"א דבירושלמי איכא מ"ד דאפי' בהפרת בעל

מחמרינן בשבועות. בענין עומד אדם בר"ה בריטב"א ד"ה כ' רבי' ועקב דהרוצה שלא יתקיימו כצ"ל, בענין נדרי הבאי בריטב"א וראשה טמא צ"ל וראשה טריף. בענין כלכם בנ"י מקפיד שלא יהי' מובן כצ"ל. בריטב"א אלו הייתי יודע כצ"ל. בריטב"א דאלו צ"ל אפי'. סוגי' דאסמכתא ברמב"ן לאתויי צ"ל לאתנויי. בריטב"א ד"ה כתב רבינו אלא בתולה כצ"ל. בענין סהדא רבא פרת בנ"י כי חזי' בבבל כצ"ל. בענין וויתור ריטב"א ד"ה השותפין דמשום נדרי' כצ"ל. שם באו"ד לברך צ"ל לצורך. בענין לביתך בריטב"א שאני חורש צ"ל לוקח כצ"ל. בענין בית חורין בריטב"א לקני הדין כצ"ל בענין מתנה ע"מ להחזיר פ"ה בריטב"א פי' דאלו סורבא צ"ל סודרא. פ"ו בריטב"א ד"ה דאנא ר' יאשיה ואסור בסוטריות דקותו צ"ל רכות. סוגי' דנודר ממעשה קדרה יורד לקדרה הוא צ"ל הא וקאי אדבתרא. בריטב"א שם בריטב"א הנודר לתנור צ"ל יורד. פ"ז מתני' הנודר מן הדגן בריטב"א אסור בצנון צ"ל מותר. שם בריטב"א ד"ה ותניא מוכרי כסות דלמא לא אלמא לא. באו"ד שיהא אסור לטעון כצ"ל בריטב"א בשלהי פרקין באי' הבא מעצמו כצ"ל. שם באו"ד כדבעי'. באו"ד ושאני אוכל כצ"ל. באו"ד הנאת השבח לים צ"ע. שם וליכא אלא משום בל יחל כצ"ל. באו"ד גבי דידה צ"ל דידי'. שם אבל לכתחלה צ"ע ועיי' בר"ן ורשב"א. פ"ח בריטב"א ד"ה עד הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע כצ"ל. בנ"י משיכניסו התאנים כצ"ל, בריטב"א ד"ה קונם יין בסו"הד בין להקל צ"ע. בריטב"א ד"ה מסתברא אבל ביין מותר. שם במחנה לויה צ"ל במחנה ישראל. שם שיהא עני לפנינו הגי' שהוא עני ואין משם ראיה עיי' בראש ור"ן. שם שיתבייש מחבירו. בשלהי פרקין בריטב"א דהא עדיפא לי' אולי כיון לישבע עיי' בגמ' וצ"ע. פ"י בריטב"א ובאלו נדרים דאכפת לי' כצ"ל. שם אי בנדרים שלא נראו כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי

מס' נזיר י"ד ע"א תוס' ד"ה אמר כמשה בסו"הד אחד לו כצ"ל. י"ח ע"ב תוס' ד"ה אית ספרים לפי המסקנא צ"ל לפ'. ל"א ע"ב תוס' ד"ה אמרו להם רגל צ"ל רגע. ל"ו ע"ב תוס' ד"ה אמר לי' לענין מלקות צ"ל טומאה. שם תוס' ד"ה לא דאיכא דמחייב צ"ל דלא מיחייב. ל"ח ע"ב תוס' ד"ה מגיעולי נכרים נ' דתוס' לא גרסי ש"ות דבב"ח וכ"נ מד' רש"י. מ"ז ע"ב תוס' ד"ה משוח כמו שעובד עד צל הגאון רוו"ב. נ"ג ע"א תוס' ד"ה בתר אמר מר עוקבא עיי' תוס' ע"א ל"ד ע"א ד"ה ר"ע. נ"ז ע"א תוס' ד"ה אם אני נ' דדבור זה שייך במתני' דלקמן דמייתי קרבן טומאה בספק ולא כאן ע' רש"י:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת סוטה

ב' ע"א תוס' ד"ה הא בזיווג ראשון בסו"הד לא מוקי התם צ"ע דא"כ בזיווג ראשון יהא אסור לארס בחו"המ ואמאי סתים שמואל. ה' ע"א גמ' אזהרה לגסי הרוח ע' רמב"ן בחומש פ' שופטים פסוק לבלתי רום לבבו, שם רש"י ד"ה אדם למה נקרא ולפי המאכל שאוכל ובמ' בבא קמא איתא כמנין המחלה חליים תלוים במרה. ו' ע"א רש"י במתני' לאכול בתרומה מ' דאם היא בת כהן לא נפסלה אפי' שבה לבית אביה וצ"ע. שם תוס' ד"ה טמאה עיי' מ"ש המשנה למלך פ"ח מה' תרומות ה' ט"ו ע"ד תוס' אלו. כ' ע"א תוס' ד"ה אמר ר' ירמי' אפי' בזמן הזה לכאור' מטעם מהרה יבנה בי"המק ולא ימצא ס"ת לפ' סוטה ושמא לא יהא לפי שעה סופר. ל' ע"א גמ' ר"א אומר כאן שייך תוס' לעיל ד"ה ס' הישר. שם ע"ב תוס' ד"ה מר סבר נפקא לן מאל יצא צ"ע התם ג' פרסאות דווקא כמחנה ישראל וכאן באלפיים אמה. ל"א ע"א תוס' ד"ה מי שקינא ולבי"ש חובה עיי' תוס' שלהי גיטין ד"ה מה להלן וצ"ע. ל"ד ע"א תוס' ד"ה טורטני ט"ז באשכול צ"ע. מ"ט ע"א גמ' שהביא הורקנוס עיי' ב"ק פ"ז ע"א הורקנוס היה בפנים ואדיסתובלוס מבחוץ ועיי' תוס' ב"ק שם ד"ה ואסור לאדם שילמוד ולתרץ קו' תוס' נתכוין רש"י וצ"ל ד' רש"י דתרי טיטוס הוה ועי' רש"א שהגיה ברש"י.

ליקוטי בתר ליקוטי בבא קמא

דף ג' ע"א תוס' ד"ה אצטריך עיי' מהר"ם. י"ב ע"ב תוס' ד"ה ואליבא דר"ש לא יקרבו כצ"ל. י"ט ע"א גמ' אבל עבד עיי' לקמן ס"ח ע"א תוס' ד"ה יהא עבד. כ"ב ע"א תוס' ד"ה במסכסכת בסו'הד דחנוני לאו פטור כצ"ל. ע"ב תוס' ד"ה חציו דדרכו לנתוקי כצ"ל. ל"א ע"א רש"י ד"ה סליקיסתא שמרי שכר כצ"ל. ל"ב ע"ב תוס' ד"ה חייב כיון שעתה כצ"ל. ל"ד ע"ב תוס' ד"ה והתורה דכשתלם כ"ש כצ"ל תו"ח. ל"ו ע"ב תוס' ד"ה יד עניים כמו דשלב"ל צ"ע דע"כ דתפס מיירי. ל"ז ע"א תוס' סוד"ה רב זביד עיי' רש"א דפרקיא הול"ל וכ"ה ברשב"א ריש מכלתין ועיי' שם. שם תוס' ד"ה שור דנקט כדי הגי' הב"ח ר"ל בחנם. ל"ח ע"א תוס' ד"ה אלא שערים ויבא כצ"ל ראשיכם ט"ס. מ' ע"א תוס' ד"ה כופר אזדונו כרת משא"כ הכא דוודאי אין שניהם חייבים מיתה בידי שמים. שם ע"ב תוס' ד"ה רובע וא"ת עיי' רש"י שיישב קו' זו. מ"א ע"א תוס' ד"ה מאחר על פי בעליו כצ"ל. מ"ג ע"א תוס' ד"ה אמר רבה דבהך סברא דפרישית כן צריך לומר. מ"ו ע"א תוס' ד"ה שור שנגח הא מני כצ"ל. נ"א ע"ב גמ' דלנפרי' צ"ל לדנפשי'. נ"ג ע"א רש"י ד"ה את קטלתי' הלכך במועד עיי' רש"י לעיל י"ג ע"א וצ"ע ועיי' חי' מהר"ם שם. נ"ה ע"א גמ'

ואמר ריב"ל כצ"ל. שם רש"י ד"ה טווס תרגמו מתרגמי הלעז בד' רש"י פפוי"ן וא"כ הוא עוף טמא וק' דטהור וטמא וודאי כלאים זה עם זה ועוד דבפרק כל הבשר קט"ז ע"א מבואר שהוא עוף טהור ויותר נראה שהוא עוף טהור הנקרא פאזאן. נ"ז גמ' איתיבי' רבה עיי' שי"מ. שם ע"ב תוס' ד"ה קסבר האי תנא מזוין גנב הוא כצ"ל. ס"ב ע"ב בגליון צ"ל חגיגה זו ע"ב תענית י"ג ע"ב. ס"ג ע"ב תוס' ד"ה ואידך הגנב עיי' תורת חיים. ס"ו ע"א רש"י ד"ה מוצא אבידה דתניא באלו מציאות עיי' רש"י ב"מ כ"א ע"ב ד"ה זוטו של ים וצ"ע ועיי' תוס' ב"מ כ"ז ע"א ד"ה מה שמלה. שם ע"ב תוס' ד"ה דגזל בסו"הד חזרה קרן כצ"ל. תוס' ד"ה מעיקרא דא"ל רב הונא לאוונכרי כצ"ל. באו"ד לא בעי' משלכם ד' תוס' תמוהים עיי' סוכה ט' ע"א כ"ז ע"ב ל"א ע"א ותוס' שם. ע' ע"א תוס' ד"ה לא כתבי' בהמוכר פ"ח. ע"ב ע"ב בגליון צ"ל נמי כמוכח שם. ע"ח ע"א תוס' ד"ה לטמא בגמל בן פרה כצ"ל. שם ע"ב ליקוטי חבר ח"ד ודי רש"י צ"ע ועיי' חי' רשב"א ולא קשה מידי'. פ' ע"ב תוס' ד"ה אומר לנכרי ותוך שבעה עיי' רש"א. פ"א ע"ב בעין משפט קנ"ג צ"ל מיימוני פ"ה. פ"ב ע"א תוס' ד"ה כדי שלא ילכו ובו ביום עלה עיי' תו"ח וצ"ע. פ"ב ע"ב תוס' ד"ה ועל אותה שעה ר"ס שנים ורש"י בסוטה כתב כי היה מעשה דהורקנוס נ"ב שנה קודם החרבן. פ"ה ע"ב תוס' ד"ה נהי דנזק רפוי שלא במקום נזק עיי' רש"א וברא"ש הגירסא במקום נזק ולא קשה מידי'. צ"ד ע"ב תוס' ד"ה אי עשה ומקבלין מהם עיי' פני יהושע והגהת חתם סופר. צ"ו ע"ב תוס' ד"ה המחליף ור"מ לא מקיש עיי' פ"י וצע"ג ועיי' חי' הרשב"א. שם ברש"י שנפסלה וכו' הגיה הב"ח אעפ"י שניכר וש"י. צ"ח ע"א רש"י במי חטאת עיי' פרק הניזקין נ"ג ע"ב וצ"ע. צ"ט ע"א תוס' ד"ה דאגרא לבית הגרדי ברש"י שם הגי' מבית הגרדי. שם תוס' ד"ה אלא במאי בסו"הד "בתחלתו" צ"ל "שבמחילתו". ק"ו ע"ב תוס' ד"ה אבל "כשהייתי" צ"ל "כשהיות". שם תוס' ד"ה ולישני לי' להוסיף על הברייתא עיי' שבועות מ"ט ע"א תוס' ד"ה מה עדים דממתני' פריך ולא מברייתא. ק"ח ע"א גמ' האי נשלם כפילא חסר כאן אבל בתרי גברא. ק"ט ע"א רש"י ד"ה ול"ש לאחרים צ"ל "ולא מצי מחול" קי"ד ע"ב בעין משפט סי' ע"א צ"ל פ"ה מה' גניבה. קט"ז ע"ב גמ' בכוסיא בערוך הגירסא:
בבסיאה פי' פשיעה. קי"ט ע"ב ברש"י אם "שטלאן" צ"ל "טוואן".

ליקוטי בתר ליקוטי

ראש מסכת בבא קמא פ"א סי' ב' כח מופרט להקדש ב"ח מוחק זה. פ"ב סי' א' לא שייך לפרושי עיי' קרבן נתנאל. באו"ד והראב"ד פי' עיי' חי' הרשב"א. פ"ו סי' ז' בהג"א

שמחזירין "בקנס" צ"ל "בחנם". שם סי' י"ג בראש נהר רחב ח' אמות כצ"ל. פ"ט סי' ד' דקאי אכולהו עלין וצ"ע א"כ מאי נטלה התיומת וצ"ל דנטלה היינו מתחלת ברייתי' וכד' הרשב"א בה' טריפות. שם סי' י"ג מיד בא לו ההיזק וצ"ע מטוהר את הטמא דלא הזיקו עד שערבן עם פירותיו פ"י סי' כ"א מי יאמר שהנכרי ומ"מ אם מת הנכרי לרבינו אפרים זכה שמעון:

ליקוטי בתר ליקוטי רש"א בבא קמא

ג' ע"ב ד"ה בגמ' לרבא קים לי' לתלמודא לר"ש עיי' חי' רשב"א. מ"ג ע"ב ד"ה בפי' רש"י דר"ל דשו"ח לא יפטר כוונתו ממ"ש רש"י דהאי קרא בשו"ח ולפי' הרש"ל אין נו מובן. באו"ד מיהו יש לדקדק עיי' בשי"מ כאן תי' לקושי' זאת. נ"א ד"ה תוס' בד"ה אמרו חייבה התורה אחבטה צ"ע הא טעמא דרב דקרקע עולם הזיקתו א"כ מה לי מיתה מה לי ניזקין. נ"ג ע"ב בד"ה איפוך אנא לאפוקי נכרי אי גם נכרי תויתר גוים נפקא ע"ב ע"ב בד"ה רבא אמר מיה' התוס' השמיטו תוס' בסנהדרין האי תי' פ"ג ע"א ד"ה בד"ה וכן היה ר' יודא בסו"הד לפוטרו וכו' דברי' אלה תמוהים דגלות ע"כ אצטריך למילף מני' מיתה וכיון דידעי' מיתה דרשי' לדינא מכל שאינו במכה עיי' רש"י. ק"ג בד"ה באו"ד דאפי' אלא אין הוצאה כצ"ל. ק"ד ע"א בד"ה בפי' רש"י בד"ה אלא בסו"הד והכי לר"ט ר"ל דמתני' גם כר"ט אתי' וכמ"ש רש"י דהאי דינא לר"ט לצאת ידי שמים כמו לר"ע מדינא. שם בד"ה תוס' בד"ה אמר רבא בסו"הד ויש ליישב בדוחק ונ' דכיון דאשתבע מ"הת צריך להחזירו לידו דיו בהוצאה יתירה לתת מיהת ליד בי"ד כי כך היתה התקנה: ע"ב בד"ה בפי' רש"י בד"ה לא צריכה צ"ע וכו' עיי' תוס' כתובות פ' ע"א ד"ה פריעת בע"ח דאפי' באחריות נכסים הטעם משום כבוד אביהם ומה"ט יתומים קטנים פטורים ומתני' בדבר מסוים התם קלון אביהם איכא:

ליקוטי בתר ליקוטי רי"ף ונ"י ב"ק

ב"ק ז' ע"ב לנכסים דקתני בתראי צ"ל תקנו שם ד"ה שתפס מחיים דהאדנא דתקנו רבנן כצ"ל. שם ד"ה עבד אתי מאי טעמא צ"ל מהאי טעמא. שם ברי"ף ירושלמי צ"ע. ח' ע"ב נ"י ד"ה או שמהדס ואידי ואידי כצ"ל. ט' ע"ב נ"י ד"ה גרסי' בגמ' קרוא אצלינו צ"ל קרוב. שם ד"ה וכ' הראש אלו השכרתי צ"ל אלו השכרתו. שם ד"ה וחצר גמרא צ"ל גרמא. י' ע"א נ"י ד"ה אמר המחבר וכ"ת צ"ל וב"ה. י"א ע"א נ"י ד"ה טמון באש אולי אדליק צ"ל אילו. שם ע"ב נ"י ד"ה ליגדר מחייבי' למזיק עיי' בראש. שם נ"י ד"ה אמסחתא

בסו"הד מדר"נ ס"פ ד"וה ופ"א ט"ו ע"ב. שם בריי"ף גליון העתק מד' הראש. שם בגליון צ"ל שלא היה רוצה לומר כן. י"ב ע"א נ"י ד"ה לענין נזקין קא איבעי' לי' כי טעות. י"ג ע"א בעל המאור ד"ה ומסתברא דשמואל נמי כצ"ל. ואפשר מה"ט נ"י ד"ה ט"ו ע"ב נ"י ד"ה ובגמרא אתמר ולא לשברן א"כ ק' קו' תוס' אמאי קאמר לזעירי וודאי תנאי היא: י"ח ע"א נ"י ד"ה דרך ירידה בסו"הד קמ"ל עיי' בתוס' וד' נ"י צ"ע דקרא כתיב לא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. שם נ"י ד"ה קטן הזיק כסות עבד גדול צ"ל דמי עבד והלה מודה לו בדמי כצ"ל. כ' ע"ב נ"י ד"ה מועד משלם משכחת לה בשהרג עיי' בגמ' וצ"ע ועיי' ה"ה פ"י ה"ג שיישב זה. כ"ד ע"א בריי"ף מקול הכריי' פטור עיי' פי"ז מה' נז"מ ה"ה דהר"א וה"ה לא גרסי זה בהריי"ף. כ"ה ע"א נ"י ד"ה וכתב הרא"ה אם היו מודים צ"ע הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. כ"ו ע"א ד"ה הלכתא בסו"הד מעשה כבר צ"ל כרב. ל"ז בריי"ף והצורם צ"ע למאי הלכתא הביאה הריי"ף. מ"ד ע"ב נ"י ד"ה ומ"מ אמרו בירושלמי ע"ש וצ"ע ועיי' במראה הפנים שם. מ"ז ע"ב נ"י ד"ה אין לך פדיון אלא לשמור וצ"ע דגם בפ' החובל קאמר האי לשנא אפקדי' ר' יוסף שם נ"י ד"ה הרמב"ם ז"ל צער הים צ"ל סער:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת בבא מציעא

דף ח' ע"א תוס' ד"ה שתופס שפי' רש"י עיי' ב"ק ע' ע"א רש"י ד"ה כיון דכתב ועיי' רשד"מ חלק חו"מ סי' ר"ט וש"י. ט"ו ע"ב תוס' ד"ה ונתן שאין מכר כצ"ל. נ"ח ע"א תוס' ד"ה אמר ר' יוחנן שו"ח עיי' שם הגי' שו"ש וצ"ע. ס"ה ע"ב בהגהת רא"וו לא קץ כצ"ל. ע' ע"ב תוס' ד"ה תשיך אותו שהלוה עיי' ילקוט יחזקאל שם ופר"א סי' שע"ה בסופו. רמב"ם פי' המשנה ב"מ סופ"ט משום חשד עיי' מ"ש הגידולי תרומה שער א' חלק ד' ע"ד הרמב"ם האלו וצע"ג:

ליקוטי בתר ליקוטי רש"א ב"מ

י"ח ע"א בתוס' בד"ה הא אמר באו"ד ודווקא וצ"ל ודייקי'. מ"ו ע"א בתוס' בד"ה ולר' נחמן למאי דמשני כצ"ל. צ"ו ע"ב בד"ה זיל שלים צ"ל באו"ד. רי"ף ונו"כ ב"מ. במלחמות פ"ד ד"ה ועוד הא דתנן ואותבי' ר' אבא לעולא כצ"ל. באו"ד דחמרי' ופעליו כצ"ל. רפ"ח בר"ן בד"ה אפ"ה שבועה חמירא כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת בבא בתרא

ז' ע"ב גמ' ורבא צ"ל ורב. נ' ע"א ברש"י בסוף העמוד שחושבים צ"ל שחובשים. שם ע"ב בתוס' ד"ה קסבר בסו"הד לא מהני עיי' יבמות ס"ו ע"ב תוס' ד"ה עבדי צאן ברזל ובד' שם מתורץ קו' כאן. קט"ז ע"א ברשב"ם ד"ה דעשיראה ביר שן אחד ועיי' רש"י ברכות ה' ע"ב שם. קכ"ו ע"א תוס' סוד"ה ואין הבכור ועיי' תוס' קידושין י"ג ע"ב ד"ה אמר ר"פ ולק"מ ועיי' לקמן קע"ו תוס' סוד"ה גובה. קל"ב ע"א תוס' ד"ה ולפי ודין דיהוי כצ"ל. קס"ט ע"א דחיישי' לבי"ד טועין כצ"ל. ק"ע ע"ב בתוס' ד"ה דבי"ד אלימי כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי ראש ב"ב

פ"א סי' נ"ב בהג"א ד"ה מדביק בסו"ד עיי' מ"ש ע"ד הגה"א אלו הגאון אזולייי בספר כסא רחמים מסכת סופרים פ"ג הלכה א' ועיין מכלתין י"ג ע"ב. פ"ד סי' י"ג נאמן בשבועה כאן שייך הגה"א ד"ה פירוש. פ"ח הל' ב' בלשון הצוואה כצ"ל. פרק ט' סי' ט"ז דיש לבעל פירות עיי"ש וצ"ע. שם סי' כ"ה בבריא פי' בבריא צ"ל אתם עדיי וע' בחי' מהר"י מיגאש. שם סי' ל"ו בהג"א דזכין בין לקטן דברי הג"א אלו תמוהי' ועיי' בהגהת מר"ן חתם סופר:

ליקוטי רש"א ב"ב

י"ח ע"ב בד"ה וצריך בעל הדבורי' דאיכא לפרושי בלוקח צ"ע א"כ מ"ט דרבנן ואפשר משום דבלא"ה מקשה מ"ט דרבנן. שם בד"ה מכלל בסו"הד דדבורי' לא מזקי כצ"ל. קמ"ז ע"ז בד"ה המוכר שטר באו"ד וא"ת ואי האי אין מקום לקושיתם לא ידעתי למה דלמא בתורת מלוג הכניסתן ולא תצטרך לשלם לו:

ליקוטי הרי"ף ונו"כ ב"ב

פ"א ש"ג ד"ה ראיתי אפי' אם א' צ"ל אבל. פ"ב ש"ג ד"ה כ' המרדכי חוץ לתחום צ"ל תוך לתחום. בהגה"א ד"ה אבל באו"ז בסו"הד לא פ"ג ש"ג ד"ה ופשוט פ' הפרה ותופס לו דלא מהניא כצ"ל. פ"ח ש"ג ד"ה אי עד כי האי הפוסקים כך הסכימו כצ"ל שם במלחמות ד"ה ועוד מעשה דסבתא דלמא כי הכי צ"ל דלהכי. בנ"י ד"ה ואם ישראל שא"א לדינין כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת עבודה זרה

ט"ו ע"א גמ' וניחא ליה דתיזול כצ"ל. רש"י ד"ה כיון דזבנא בסו"הד דבור אסור וצ"ע א"כ אמאי אסור אם הגוי עושה מעצמו. מ"ב ע"א תוס' ד"ה היינו בעי' דר"ל דהא בכלל עיי' מג"א סי' י"א סי"ק י"ב מ"ש בזה. מ"ט ע"ב תוס' ד"ה לא דכ"ע דהא רשב"ל די תוס' צע"ג דהא לרש"י רשב"ל ושמואל פליגי. ס"ה ע"ב תוס' ד"ה הרי זה לא ימכרנה בסו"הד ע' נדה ס"א ע"ב תוס' ד"ה לא ימכרנו. שם ס"ה ע"ב תוס' ד"ה הבגד בשלהי תמורה כצ"ל. ס"ח ע"ב ד"ה ההאי עכברא דמירי ששהה לכאורה אם ידעו השעה שנפלה הלא הסירוהו א"וו לא ידעו והו"ל ספק כבוש ומ' דס' כבוש אסור וי"ל כי זה יום או יומים לא נתגלה החביות וע"כ מקמי הכי נפיל. שם ס"ח ע"ב בגליון המתחיל המעיין בערלה עיי' ר"ש ערלה שם ותמצא כד' תוס' כאן לפנינו. ע"א ע"א תוס' ד"ה פרדשני פרק שני צ"ל בבכורות. בסו"הד צ"ל הבכורה. ע"ו ע"ב תוס' ד"ה האי פולמסא לפי שטתו דלעיל ר"ל ב"ב נ"ה ע"ב:

ליקוטי בתר ליקוטי ראש מסכת ע"א

פ"ג הג"א והא דאמר שמואל שייך לקמן סוף הפרק פ"ג סי' כ"ו לטומאה ולא לטהרה. שם בהג"א ד"ה פי' רש"י אלא ע"ו גיד אחית כצ"ל. שם ברא"ש בגישתא ג"כ ע"י מציאה כצ"ל. סי' כ"ח יי"נ אסור ואוסר כצ"ל. סי' כ"ט הג"א דבר שיש לו מתירין צ"ע פ' מושילין גבי יין ומלח. סי' ל' בהג"א סוד"ה מיהו בדבר כמו חלה לבטלה כצ"ל ור"ל חלת חו"ל. סי' ל"ג והכא מיירי בשל ישראל צ"ע מההוא מעצרתא דנגע בה גוי פרק ר' ישמעאל ועיי' בריטב"א. שם בסוף הסי' ומבי' עליו צ"ל ומכה עליהם. סי' ל"ו להגעיל לחתוך בה רותח. שלהי מכלתין בהג"א כלי עצים צ"ל עצם. כ"א ע"ב ד"ה גמ' בסו"הד איסור מרחץ ועיי' תוס' סו"דה ואף במקום וצ"ע:

ליקוטי בתר ליקוטי רי"ף ונו"כ מסכת ע"א

פ"ב סוגי' דמתרפאין בר"ן שאם לא ירפאנו כצ"ל. שם סוגי' דלא אפשר בר"ן דבריו צ"ע דאליבא דר"ש דקיי"ל כוותי' גם אביי מודה. סוגי' דקריבי דגים בר"ן אצטריך רבינא כצ"ל. פ"ג סוגי' דמחובר אינו נאסר בר"ן מדמפרשי' התם טעמא עיי"ש וצ"ע. שם סוגי' דזה וזה גורם בר"ן ד"ה ואסיקנא אפי' למ"ד זוז"ג אסור כצ"ל. פ"ה סוגי' דקמא קמא בטל בר"ן ולפי גמ' שלנו אין כן וא"כ קשה על הירושלמי מתני' דערלה בענין דבר שבמנין עיי'

ליקוטי חבר על מס' ע"א בר"ן ד"ה ואלו אסורין ויש להוסיף ועיי' זבחים ע"ב תוס' ד"ה אלא למ"ד דמוקי לה בציפורו דרור גדולים. שם בר"ן כדאיתא בבכורות מ' ע"ב ועיי"ש:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת סנהדרין

י"א ע"ב רש"י ד"ה דזמן ביעורא ומתודה במנחה ביו"ט אחריו כצ"ל. ט"ו ע"ב תוס' ד"ה שור סיני דתיקן יתרו צ"ע אכתי למ"ד יתרו אחר מ"ת בא וע' רש"י דפשיטא לי' דסוגי כמ"ד קודם מ"ת בא. כ' ע"א גמ' והבל היופי של דורו של יהושע נ' דקרי לה יופי ע"ש הפלפול של עתניאל בן קנז שהחזיר ע"י פלפולו ג' אלפים הלכות. כ"ב ע"א תוס' ד"ה ארבעים בסו"הד עיי"ש וצ"ע. ל"ב ע"ב תוס' ד"ה אור הנר עיי' רש"א ולי נראה משום דתנא לה בתר קול רחיים דהוא מילה:

ל"ג ע"א תוס' ד"ה השתא אתיא כרבנן עיי' ב"ק ק' ע"א תוס' ד"ה טיהר את הטמא בסו"הד ונ' לפרש ובזה מובנים דברי' כאן. שם ע"ב רש"י ד"ה צדיק מ' שאינו נקי כצ"ל. ל"ד ע"ב רש"י ד"ה כלה לגמר דין דכתיב ושפטו כ"כ ליישב קושית תוס'. שם גמ' ההוא האי סמיא גי' הראש באחת מעיניו וכן מוכח. מ"ד ע"ב בגליון ומצוה לפרשו לגי' רש"י נ' שהיה שם המוכס. מ"ה ע"א תוס' ד"ה מנין אלא בקדשי שעה לולי דבריהם התם ה"פ קדשי שעה חידוש והותר בהן אונן אבל קדשי דורות דלכפר באו אינן חידוש גם היום אונן אסור בהם דלא נילף מנייהו. מ"ח ע"ב תוס' ד"ה בשלמא של שילה צ"ל של גבעון. שם רש"י ד"ה וארוחתו מאת נבוכדנצר צ"ל אויל מרודך. נ"ב ע"א תוס' אותם עיי' סוכה כ"ה ע"ב. תוס' ד"ה מישאל ואלצפן ובדבריהם שם יש ליישב קושייתם כאן. נ"ח ע"ב תוס' ד"ה קץ ידא דדינא הוא ואפשר משום דר"ה בבבל הוה פי' רש"י דלמגדר מלתא. נ"ט ע"ב תוס' ד"ה לכל דבר ושוב חזר ופי' נ' כוונתם לד' רש"י ביצה שם עיין שם. ס"ח ע"א גמ' הותר הנדר נ' שעשו ככה למען לא יניחו אבן על קברו כדתנן במס' עדיות המתנדה ומת בנידויו נותנין אבן על קברו. ע' ע"א מתני' אכל מעשר שני עיי' רש"י לקמן ע' ע"ב רש"י גנב בשר ויין עצמו פי' שקנוהו ממעות מע"ש. ע"ג ע"ב תוס' ד"ה חד למעוטי ואיך יחלל שבת מורי הגאון ח"ס זצ"ל תירץ כגון בזורק אבן לגיו דט' ישראלים וחד גוי דליכא חילול שבת משום פי"נ. ע"ד ע"ב תוס' ד"ה אפי' לשנויי ומפרש ר"ת עיי' ראש ורי"ף וש"י. שם ד"ה הא אסתר ע"י "נפשות" אסורה צ"ל ע"י "ממון" שם תוס' ד"ה בן נח שאר מצות מרוצח צ"ע דא"כ ואהבת בכל נפשך ל"ל ולולי דברי תוס' הייתי אומר דמואהבת ילפי' ונימא דאכל המצות קאי, פ"ה ע"א תוס' ד"ה מאן שמעת אי אפשר למשרי כצ"ל. שם ד"ה ור"ש חייב משום מכבה עיי' פ' כירה שם וצ"ע. צ' ע"א רש"י בד"ה הכי גרסי' מהיכן הוא ידע

צ"ע והלא מקרא מלא הוא בדניאל ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו כדלקמן צ"ב ע"א. ק' ע"ב רש"י ד"ה נערה עד שירבה צ"ע. ק"ה ע"ב רש"י ד"ה נעתרות עיי' רש"י בחומש פ' תולדות פירש ונעתרות. ק"ה ע"ב רש"י ד"ה בר תלתין ותלת אותן מאתים ועשר צ"ע דשהעבוד לא התחיל עד אחר מיתת לוי ולא נשארו רק פ"ו שנה ומ"מ דר' סימאי לית לי'. ק"ז ע"ב גמרא ולא כאלישע חסר כאן ולא כיהושע בן פרחי' שדחפו לישו בשתי ידים. ק"ח ע"א גמ' בלעה דגרר כצ"ל. שם גמ' שנשתיירו דלא כתיב ויסכרו כל מעינות:

ליקוטי בתר ליקוטי הרי"ף ונו"כ מסכת סנהדרין

סוגי' דשיקול הדעת בספר המלחמות ובתלת הוה נ' כוונתו דאמר רבא כי אתי' טריפתא לקמאי מכנפינהו לכולהו טבחי. שם בנימוקי יוסף וטעה חייב צ"ל ומתני' מיירי בנקט רשותא:

ליקוטי בתר ליקוטי רא"ש מסכת שבועות

פ"ו סי' ד' והכי אמרי' בירושלמי רפ"ק דקידושין ועיי' מראה הפנים שם ד"ה דאתי' כבי"ש וצ"ע:

ליקוטי בתר ליקוטי רש"א שבועות

כ"ד ע"א בד"ה אלא הן בסו"הד באין סרוחה כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת מכות

ד' ע"א תוס' ד"ה לוקין בסו"הד אתא לממון צ"ע הא קרא אפי' בשור דידי' מיירי וע"כ למלקות אתא. ז' ע"ב גמ' בלא איבה תוס' לקמן ח' ע"א. ט"ז ע"ב תוס' ד"ה ולא פליגי בסו"הד לא שכיח צ"ע אטו חלד ועכבר לית בהו כזית. כ"א ע"ב אריבדא דכוסילתא גמ' ע' בר"ן.

ליקוטי בתר ליקוטי ראש מכות

פ"א סי' י"א דשיילינה להו לכשרים ועיי' בחי' הריטב"א. ברמב"ם פי' המשניות יש חורש תלם אחד ולמדנו מל' עיי' מ"ש תוי"ט כאן:

ליקוטי ר"ן מכות

פ"א ד"ה ואין נמכרים לעבד עברי אם העידו על בן חורין צע"ג בגמ'. שם והראש ז"ל פי' נ' מזה דפי' זה הוא מנ"י ולא מהר"ן. שם והיינו לפי גודלה אבל ל' הריף מ' דבמקח גדול אדם ממציא עצמו יותר והוא ענין אחר:

ליקוטי בבלי הוריות

ח' ע"ב גמ' עשר מצות פי' החדש הזה לכם במצרים נצטוו. שם רש"י ד"ה פרוש עיי' תוי"ט ותו"ח ועיי' מ"ש בליקוטי חבר ח"ד על דברי' וצע"ג. י' ע"ב רש"י ד"ה אוי לא כ' אשר אולי מויש דרש וי יש. שם בגמ' את עיניו קאי לעי' גבי לוט. ירושלמי הוריות. פ"ג עבד מביא פר ורבו מביא גדי כצ"ל. מסכת סופרים פ"כ בשלהי פרקא. שאין חשבון חדש מיום שני דברים תמוהים ובס' נחלת יעקב האריך בזה וז"ל:
והיינו הא דקתני הכא שאין חשבון החדש מיום שני אלא בזמן שהשנים כסדרן ע"כ ודברי תימה הן דמה נתונת טעם הוא זה ועוד דבאמת מחשבין החדש מיום שני וכ"כ בש"ע או"ח סי' תכ"ז ובש"ע אבה"ע סי' קכ"ז, ואפשר לדחוק וליישב דה"פ אף דמחשבין החדש מיום שני מ"מ אינו וודאי כמו שהיה ידועה כשמקדשין ע"פ הראיי' ומשו"ה קורין ביום ראשון תחלה בר"ח וביום שני עבדינן איפכא משא"כ אלו היה ידעי' וודאי לא היה קורין כלל בר"ח רק יום אחד אבל עכשיו עבדינן כתרוויי' ועיי' עוד במ"ש פ' י"ב עכ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת דרך ארץ זוטא

פ"א ריש פרקא ממולא עלוב כצ"ל פ"ה הדר חכמה ענוה הדר ענוה יראה כצ"ל. פרק השלום אבל בלמה צ"ל אמר שלמה:

ליקוטי קיצור פסקי הראש הל' קטנות

ה' ס"ת בגידין ולא בגרם כצ"ל. פסקי הראש, ה' ס"ת הל' י"ב שכ' שלא כדין צ"ל שלא בדיו. ה' תפילין הל' י"ג קשורה בו ככלב כצ"ל. הל' י"ח כי תניא האי בשולט כצ"ל הל' י"ט נ' כאן בין עיניכם כצ"ל. הרי"ף ונו"כ הל' קטנות הל' ס"ת צ"ע שלא הביא רב אלפס הא דרבא דמצוה על כל אדם מישראל לכתוב ס"ת. נ"י סוף ה' תפילין ונתנו על ציצית לפי"ז בזמן שאין תכלת אין כאן רק ג' עשה. בראש אצל הרי"ף ה' ס"ת שלשה זיינין עיי' תוס' כ"ט ע"ב ד"ה שעטנז ותמצא כל הציורין. שם בשם שימושא רבא ונתפור בי' תלתא תפירין כצ"ל. שם מלכא ושמשא פי' יוסף ולוי ריש ה' ציצית בנ"י שלא היה צ"ל אלא

אשר תכסה כצ"ל. שם בראש בטלית שאינו שלו צ"ל שהיא שלו. שם סוף ה' ציצית בראש בעור של תפילין וע' סוף ה' ס"ת ע"ש הראש בשם ס' העתים וצ"ע. מרדכי על פ' התכלת:

חי' אנ"ש א' וק' להבין עיי' רש"י שם וק"ל במ' פ' הקומץ רגל השמאל. נ' דצ"ל ראשו וכ"ה בתוס' מנחות כ"ט ע"א אמנם לקמן בד' המרדכי מוכח דרגל שמאל קרי בתוס' ראשו. שם ואומר ר"י דיש לכותבן בלא רנגין כצ"ל שייך לעיל. שייך לעיל. מס' לא דלמא דווקא כצ"ל. שם לעיל הפרדת האותיות לאו היינו כצ"ל. שם לקמן ואם הודבקו כצ"ל. שם ולעיל פי' דלא הוה חק תוכות כצ"ל. שם אבל אם לאו אין יכול כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת זבחים

י"ד ע"ב תוס' ד"ה שחיטה ששוה כצ"ל בחולין צ"ע הרי מתעסק בקדשים פסול ובחולין כשר. ל"ח ע"א תוס' ד"ה אלא בדוקין בסו"הד מדכ' מן העוף וכ"כ רש"י בחומש ע"פ ואם מן העוף. מ"ה ע"א תוס' ד"ה דומיא במילה צ"ל במעילה. נ"ג ע"ב תוס' ד"ה משום גבי זבח ושלמים י"ל הואיל וכייל להו בהדי' אשמות ובאשם כתיב קדש קדשים. נ"ד ע"א תוס' ד"ה ואי אמרת מ' דלית לי' שיריים ונ' הטעם דבעולת העוף מבדיל יוצא במיצוי כל הדם משא"כ בחטאת העוף דאינו מבדיל. ס' ע"ב תוס' ד"ה מאי קסבר שכן בז"הז צ"ל כ"ש. ע' ע"א תוס' ד"ה יצתה חיה שייך לע"ב ע"ט ע"א. תוס' ד"ה אמור רבנן וי"ל דהתם במינו צ"ע דגם משום ושמן מק' הכי דלא הוה מב"מ וכן הקשו תוס' נזיר שם ועיי"ש מה שתירצו. צ"ה ע"ב תוס' ד"ה עירה בסו"הד דכל הכלים וכו' צ"ע הרי כתבו תוס' דאין עירוי כ"א כדי ומ"ט מהני בכל הכלים. צ"ו ע"א תוס' ד"ה וה"נ בסו"הד ולחם הפנים כצ"ל. קי"ג ע"ב גמ' כאלו אוכל שקצים צ"ע הא אשתני. ומ"ש מאפרוח ביצת טריפה דמותר מה"ט. ע"ד שכ' הרא"ש פי' כיצד מברכין לענין מוסק. קי"ט ע"ב גמ' הוראת שעה פי' שאל המלאך ואם תעשה עולה:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת מנחות

ס"ה ע"א גמ' ואפי' נתכפר לו בשנייה צ"ע. פ"ה ע"ב גמ' אין בע"מ אלא בבהמה צ"ע לקמן פ"ז ע"א מתניתן תמימים יהיו לכם ונסכיהם:

ק"ט ע"ב תוס' ד"ה והעלה דלבני נח היה מעלה וצ"ל דברכות הימים גם ישראל הקריבו שם כפשטא דמתניתן. כ"ט ע"א תוס' ד"ה קיצו וק' צ"ע דהיינו לקו' הש"ס. שם ע"ב גמ' ועקיבא בן יוסף צ"ע קצת הרי ר"ע בן גרים היה וא"כ נגזר שיתגייר אבין אתמהא ואולי

מכאן ראי' שנשמת הגרים חצובה מחצב אחר ויכולין לברך שלא עשני גוי. שם תוס' ד"ה ואי לא ע' רש"י ודו"ק. שם תוס' סוד"ה שעטנז פי' דפשיטא ולא איצטרך. ל"ז ע"ב תוס' סוד"ה שמוע אני כמו שמת ע' רש"א וצע"ק:

ליקוטי רש"א מנחות

ל"ז ע"ב ד"ה באו"ד דנהרג איצטרך לא ע' צ"ק יישוב ע"ז:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת בכורות

ד' ע"א תוס' ד"ה בפטר רחם שרוצה לתרץ הר קושיא כצ"ל. י"ט ע"א תוס' סוד"ה כיצד מכלל הצריך לפרט כצ"ל. כ' ע"ב תוס' סוד"ה חלב לר"מ דחייש למיעוט אין בקי אין כצ"ל. ל"ו ע"א תוס' ד"ה בא לפני ר"ג בסו"הד ואגב שטפא כצ"ל. ה' ע"ב בתוס' ד"ה ומה הן על הגליון שילדה סוס ע' רא"ש. ו' ע"א תוס' ד"ה ור"ש אם כל נתיר הגי' מר"ן ז"ל א"נ. באו"ד מה טעמא הגי' מר"ן ז"ל מטמא הוא. ז' ע"ב תוס' ד"ה חלב החמירו ביבמה ע' יבמות ל"ו ע"ב תוס' ד"ה הא לא:

ליקוטי בתר ליקוטי ראש בכורות

פ"ד סי' ד' וחכ"א יקיז כצ"ל. שם לרצות אז כל מום כצ"ל. שם ססי' ו' דרך גרמין דרך צד. פ"ח סי' י"א פטרה מן השבועה ע' ברא"ש פ' הכותב שם וצ"ע וע"ש בראש ב"ב קכ"ה וצ"ע. פ"ג סימן ב' שחיטת עכום צ"ל כותים:

ליקוטי ה' בכורות להרמב"ן

פ"א דף ו' ע"ב במסכ' כריתות צ"ל תמורה. שם והל' כר"ה ע' מ"ש ה"ה פ"ד מה' מ"א הל' כ' וד' הרמב"ן צ"ע וע' ב"י סי' פ"א שכ' יישיב לקו' ה"ה. פ"א ה' ע"ב בריט אלגזי דאינו חייב צ"ע א"ר אמאי קאמר ראב"י אין מזמנין גוי על ב"מ הא בבני מעים אין כאן גידין ועצמות ועל בשר מן החי לא נצטוו ב"נ. פ"ב ט"ז ע"ב בריט אלגזי ד"ה ואולם בפלוגתא דרבו אתא:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת חולין

ט' ע"ב תוס' ד"ה התם דאיכא חזקת טהרה צ"ל דליכא. בסו"הד היכא דאיכא צ"ל דליכא. ט"ו ע"ב תוס' ד"ה כגון בחתיכות גדולות צ"ל קטנות ע' רשב"א. בר מקרא חייא ע' רש"י עירובין מ' ע"ב אקרא חדתא פי' רש"י דלעת וע' שבת קנ"ה ע"ב דאיכא דרכינו ואיכא

דאשינא עיי"ש ט"ז ע"א רש"י ד"ה לענין ע"א דקיי"ל כצ"ל. י"ח ע"א תוס' ד"ה וכמה אמר רחמנא ע' כ"מ ה' בית הבחירה פ"א ה' י"ד בהגה שם דבבית שני לא הי' שמיר. כ"ה ע"ב תוס' ד"ה המתמד שלא במינו צ"ל במינו ע' ע"א שם. ל"ב ע"א רש"י ד"ה לר' נתן ושחט אותה ע' רש"י יומא מ"ב ע"ב ד"ה שלא יאמרו וצ"ע. ל"ג ע"ב תוס' ד"ה ודלמא ובפי חומר בקודש ע' ירושלמי חגיגה פ"ב הל' ה' ובקו"ע שם. ל"ה ע"ב תוס' ד"ה דם דם מיתה צ"ל מתה. ל"ז ע"א תוס' ד"ה השתא הנפילה צ"ל ונפילה. ל"ט ע"א תוס' ד"ה פנים דזבחי כ"ח כצ"ל. מ"א ע"ב רש"י ד"ה לא שנו אינו מחפה ע' מג"א סי' תי"ז סק"ז וע"ש. מ"ב ע"א תוס' ד"ה דרוסת כאן שייך צ"ל הגז. מ"ג ע"א גמ' אמוראי נינהו צ"ע שבת קמ"ב ע"ב. מ"ח ע"ב רש"י ד"ה שהרי חותכה נחתך בשר ע' ב"ב ק"ל ע"ב תוס' ד"ה שהרי ועיי"ש. מ"ט ע"ב רש"י ד"ה התורה חסה בתו"כ וכן הוא במשנה נגעים שם. נ"ז ע"ב תוס' ד"ה אין פי' עסוק צ"ל אפי' עסוק. נ"ח ע"א תוס' ד"ה שיעורן וקא מכשר צ"ל ומכפר:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת חוליף

רש"י ד"ה פרוא בסו"ד וע' תוס' יומא שם פרוא ס"ג ע"א בגליון גי' הרי"ף בסו"הד סנונות לבנה וכ"ה בהדיא בתו"כ פ' שמיני. ס"ז ע"א רש"י ד"ה יבחושין ע' רמב"ן בחומש פ' שמיני מ"ש ע"ד רש"י אלו. שם ע"ב תוס' ד"ה לרבות דמקרא דכל בבהמה כצ"ל ע' ע"א כרכתו כרכתו אחותו כצ"ל ולגי' זו בעיא דרבא פשיטא ליה דמין במינו אינו חוצץ כדאמר רבא פ' לולב הגזול עיי"ש. ע"ג ע"ב רש"י ד"ה נקיט דרב יצחק ולא תיהדר כצ"ל ע"ו ע"ב רש"י ד"ה רוב היקיפו העצם על השבר קיים כצ"ל. פחז ע"ב תוס' ד"ה משקה משקה קודש שנגע כצ"ל פ"ח ע"א תוס' ד"ה חרסית עי בערוך. פ"ט ע"א תוס' ד"ה והתניא ולא מפליג בשל גוי כצ"ל. צ' ע"א תוס' סוד"ה קדשים דלא חלב במעי אתו כצ"ל, צ"ה ע"א תוס' ד"ה ובנמצא התם דף ע"ד כצ"ל. ק"ו ע"ב תוס' ד"ה וכל דבר דהכא איירי לאכילה כצ"ל. קט"ז ע"א רש"י ד"ה טווסא המתרגתין פי' ד' רש"י שהוא הנקרא פפוין ואי אפשר דהרי טווס עוף טהור ופצוין הוא עוף טמא ואולי הוא עיף הנקרא אותן פאאמן שאוכלים אותו:

ליקוטי ראש חולין

הג"א סופ"ק ואתא תלתא ופלגא. קיצור פסקי הראש. פ"ג סי' כ"ד והרמב"ם הטריף כצ"ל:

ליקוטי רש"א חולין

דף נ"ג בד"ה רוב אריות דדל צפורן כצ"ל. ס"ד ע"ב ד"ה תקיעת שופר ואפשר לומר ע' מג"א סי' תרפ"ז. צ"ד שא בד"ה טריפה דניתן לו צ"ע דל' מ' דגם הכא קי אדעתיי' דטריפה היא. עא ד"ה באו"ד צ"ל בד"ה:
ק' ע"ב ד"ה אמר רב אלא דבהכי כאן שייך אלא:

ליקוטי הרי"ף ונו"כ חולין

במלחמות פלוגתא דר"ה ור"ח ששבר בה עצמות כרב חסדא ובשלא שבר כרב הינא כצ"ל. ברז"ה פ"ב סוגי' דמסוכנת דיוקא דרב חסדא כצ"ל. סוגי' דיש לו קרנים בר"ן ור' דוסא ס"ל כצ"ל. סוגי' דסי' עופות ברז"ה אסיק התלמוד כצ"ל. ר"פ ר"פ גי"ה בר"ן דאיכא מ"ד הוא ל' רש"י בש"ס וצ"ע. דלענין אי' גיד לא פליגי עיי"ש. שם סוגי' דאומצא בר"ן ויש גורסין בכבשן כצ"ל. בענין גיד בשישים בר"ן שלא כדברי מקצת ע' בחי' רשב"א וצ"ע. סוגי' דקיבה ברז"ה כי אין אנו רואין כנ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת ערכין

ו' ע"א תוס' ד"ה יגיד וגודרו מקום השם צ"ע. י"ד ע"א רש"י ד"ה אלא חרוב שהם זקנים ע' רשב"ם ב"ב שם וצ"ע. ל"ג ע"א גמ' וכח שדה צ"ל יפה:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת תמורה

ב' ע"א תוס' ד"ה תחלת דלא אמרילן כצ"ל. ד' ע"ב תוס' ד"ה רבא בסו"הד אבל צרם ע' רש"י חומש פרשת ראה על פסוק לא תאכל תועבה י"ב ע"ב בגליון צ"ל נועלין כצ"ל. כ"ב ע"ב תוס' ד"ה אפילו ואצטרך רבא כצ"ל:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת כריתות

רש"י ד"ה דוחטאות משום ניתר ע' חי' ר"ן שבת ק"ב ע"א שהק' בנותר מאי חטאות שייך הרי אין בו כרת ותי' דמיירי בפגול וקרי ליה נותר. כ' ע"ב תוס' ד"ה ס"ל אי נמי צ"ל א"כ:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת תמיד

כ"ז ע"ב בפירוש מה קול בעזרה פי' כן משום דלוים חוץ לעזרה היו משמרים:

ליקוטי בתר ליקוטי מסכת נדה

ב' ע"ב תוס' ד"ה השתא דדווקא בשערות צ"ל בסי' בגרות. מ' ע"ב תוס' ד"ה בשפחתו שזהו ר"ג דיבנה ע' ר"ש. ע"א ע"א תוס' ד"ה קסבר דנפל קדושה וזכר לדבר פ' בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא תקבר זה שייך לליקוטי רי"ף ור"ן על גיטין:

פ"ו סוגי' דהאומר לשלוחו בר"ן אפי' לאסור צ"ע התם משום דאתחזק היתירא ואין ע"א נאמן לאסור אלא דאביי קאמר משום שתיקה כהודאה ורבא קאמר דבדבר שבערוה לא אמרינן שתיקה כהודאה, בענין דין היא בלוק"ח ח"ג תרגמא רבא אליבא דאביי כצ'ל בענין אומר אמרו מחמתו צ"ל מחמתו. שלהי מכלתין אם נשאת צ"ל שנאת:

ליקוטי בתר ליקוטי יד החזקה להרמב"ם:

ס' נשים הלכות אישות:

פ"א נ"מ ה"ו בסו"הד ל' קבלה אולי משום דשהע"ה תיקן שניות לעריות כדאיתא במסכת עירובין ודרשי' לה מקרא דסוף קהלת איזן ותיקן קרי לה דברי קבלה. שם הלכה ז' ברמב"ם החליצה וכו' צ"ע דלא מנה החליצה ליבם דנפקא לה מלא יבנה ואולי אמרי' אהדרי' לאיסורא קמא וקיימא עלי' בכרת וצ"ע. פ"ב הלכה ב' ברמב"ם תקרא בוגרת עיי' מ"ש ה"ה לקמן פ"ג הי"ד בסו"הד. שם הל' ט' במשנה למלך נימא דהנ"מ צ"ע דהסוגיא מיירי תוך זמן וע"ז קאמר הרי הן בסימנים. פי"ג הל' א' במשנה למלך דה"מ צ"ל דמ"מ. שם ברמב"ם הל' י"ד ס' בוגרת עיי' פי' המשנה להרמב"ם מ' נדה פ"ה מ"ח ותמצא ביאור דבריו כאן וד' ה"ה צ"ע אלא שד' הרמב"ם בה' אישות פ"ב הל' ז' וח' סותרין לדבריו שבפי' המשנה. שם הל' י"ז בלח"מ דלא הוה צריך להו עיי"ש פ"ט הל' ל"ב ועיי' בלח"מ כאן קו' הרמך. פ"ה הל' כ"ט בה"ה הא בחמרא הא במיא כצ"ל. פ"ז הל' י"ז בה"ה כסיפא לה כצ"ל. שם הל' י"ח בלח"מ כ"ז שלא שם אותו כצ"ל. שם בפ' י"א כצ"ל. שם ללישנא בתרא עיי' תוס' שם ד"ה עגל וצ"ע. פ"ט הל' ו' במשנה למלך צא וקדש המדייק בד' תוס' שם ימצא דהפי' בתוס' דרוב נשים לא יתרצו להתקדש למי שאינם מכירים וא"כ גם באשה פלונית אם אינה מכירתו שייך האי רובא. שם בהגהת מיימונו אות ג' כולן מותרות כצ"ל. שם דייק הירושלמי כצ"ל. שם הל' כ"ב בכ"מ שיאמרו נתקדשה עיי' חי' רשב"א גיטין שם. שם בלח"מ ולהכי אין חוששין כצ"ל. פ"ו בהגה' מיימוני אות ג' כאשר נוהגין כצ"ל. פ"י הל ב' בלח"מ פ"י צ"ל פ"ז. פי"ב הל' ו' בלח"מ כמו גבי אונאה כצ"ל. פ"כ הל' א' בה"ה תתנו לאנשים כצ"ל. פכ"ב הל' י"ב בב"מ דכ"ע ידע עדיפ' כצ"ל. שם הל' ט"ז ברמב"ם מכרו שניהם עיי' לח"מ פ"ה מה' עבדים ט"ז שם הל' י"ח בכ"מ ולא במוחלת ואמנם מדכתב הל' י"ט דבנגנבה יכולה למחול מ' דאם הן קיימין אין מחילתה

מחילה. פכ"ג הל' א' בה"ה ובהשגות הל' ב' כצ"ל. פכ"ד בהגהת מיימוני אות ד' אם לא רצה כצ"ל. הלכות גירושין:

פ"א הל' א' ברמב"ם לשמו ולשמה כצ"ל. שם הל' ט' בה"ה ביבמות צ"ל בהניזקין. פ"ב הל' ה' כ"מ ומ"ש ה"ז גט שייך להל' ו'. שם הגהת מיימוני אות ה' אבל בישנו בעין לכאורה אם הב"ד קרעו ושרפו הגט משום חשש פיסול והעדים והסופר לא היה ידם בזה לא גרע מנאבד וצריך עיון. פ"ג הל' י"ג בלח"מ מחניכתו כצ"ל. פ"ד הל' ב' בה"ה בסו"ד כשר וצ"ע לכתחלה מנ"ל פ"ה הגהת מיימוני אות ד' למתבי' למחר כצ"ל. שם הל' יג' כ"מ אתקנתא קמייתא כצ"ל. פ"ו הל' ו' בהשגת הראב"ד מי שחילל שבת ר"ל בצנעא. שם הל' ז' בה"ה מפי פסול כצ"ל. פי"א ברמב"ם הל' ה' אחר שנבדקה צ"ע דמה לי אתר שנבדקה או קודם שנבדקה כיון דמיירי שבעל לאחר י"ב הרי חוששין שמא נשרו ועיי' בלחם משנה ותבין. שם בלח"מ לתמוה על ה"ה, הנה ה"ה כתב כן מד' הרי"ף שתי' זה הקו' מר"נ דאמר בודקין למיאונין ש"מ דבלא נבעלה צריכה בדיקה והלח"מ שתפס כפשט ד' הרמב"ם דא"צ בדיקה ק' על הרמב"ם מדר"נ וצ"ל כתי' חי' הר"ן בנדה דר"נ מיירי דלא ידעי' אם הגיעה לשנותי' וא"כ מוכח כד' מהרח"ש שדחה המ"ל ה' אישות פ"ב עיי"ש אמנם למיאון דווקא ולא לחליצה ועוד צ"ע למה לא נצטרך לבדוק משום חזקה דרבא. פי"ב ה"ה הל' ב' ומ"ש כאן הל' ג' שם הל' י"ט בה"ה ריש לקיש צ"ל רצה לומר. פי"ג הגהת מיימוני אות ב' דאיה חבירינו כצ"ל. שם שנאמנת על אתר כצ"ל. שם הגהת מיימוני אות כ' דדווקא כגוי סל"ת כצ"ל. הלכות ייבום וחליצה פ"ג הל' א' משנה למלך בזה לא גילו עיי' רש"א שם. פ"ה הל' ד' כאן שייך השגת הראב"ד. הלכות סוטה פ"ג הל' א' בכ"מ כדי ליסר את הנשים כצ"ל. פ"ד הל' י"ז בכ"מ למה השמיטו עיי' הל' ז' וצ"ע. ש"ות הגהת מיימוני ה' אישות סי' ו' דאצטריך לשנויי כצ"ל. שם סי' ל"ה כיון שנתן עיי' ב"ב קמ"ו ע"ב תוס' ד"ה נכנס אחרי':

ליקוטי בתר ליקוטי ס' קדושה

ה' איסורי ביאה. פי"ב הל' ז' כי יסיר צ"ע דהאי קרא בגוי הבא על בת ישראל מוקמי' לי' ולמדנו ממנו שהוא בנך פי"ד הל' י"ח בה"ה אם בא על אשת ישראל כצ"ל, פט"ו הל' ב' בה"ה בר מהנהו ר"ל יע"ל קג"ם. שם הל' י"ח בה"ה לא נבעלה צ"ל נבדקה. פי"ח הל' א' בה"ה אף ניהו צ"ל מה ניהו. באו"ד דכשר צ"ל דכשם. שם הל' כ"ו בנ"מ יש להם דין שבורות כצ"ל. פ"כ הל' י"ז בה"ה ממדינת הים כצ"ל. פכ"א ברמב"ם הל' י"ז אחת פנויה צ"ע. שם הל' כ"ה במשנה למלך ואמרתי צ"ל ואמנם. פכ"ב בה"ה הל' א' אשתו נדה

כצ"ל. שם הל' י"א בכ"מ עם האנשים עיי' בה"ה וצ"ע. שם הל' ט"ז השגת הראב"ד עיי' ה"ה וצ"ע. הלכות מאכלות אסורות פ"א הל' ז' בכ"מ שילדה אולי ר"ל שהפילה ורב לא קאמר כי אם שאינה מתקיימת. פ"ב הל' א' בה"ה שאלו כבר נאסרו עיי' חתם סופר חלק או"ח סי' ר"ח מ"ש על דברי הרב המגיד האלו. שם הל' ג' בה"ה תהבשר והחלב והחלב ט"ס. שם הל' י"א הגה לפע"ד ר"ל לאכילה כזית וכעדשה ליו"הכ כותבות להוצאת שבת גרוגרת. פ"ג הל' ג' בה"ה מי רגלים כן היא גי' הרמב"ן בה' בכורות אבל לפנינו אין הגי' כך בלשנא בתרא עיי"ש. הל' י"ט הגה מותרות הטהורין כצ"ל. הל' כ"א בה"ה שאין לוקחין כצ"ל. הל' כ"ב בה"ה אין לוקחין כצ"ל. פ"ד הל' י"ג בה"ה רב חסדא צ"ל רבא. פ"ו הל' ט' בלח"מ חתיכה ומליחה כצ"ל. שם בהגהת מיימוני גם הוא נושר צ"ל גם. שם אית י' המים חם כצ"ל. שם הל' י"ב בה"ה על ידי האור כצ"ל. פ"ח הל' י' ברמב"ם לא לעכו"ם צ"ע למה לא כ' ג"כ ישראל החשוד על הגזל. פ"ט הגמיי' אות ל' נ' שצ"ל קיבה. פ"י הגמיי' אות ג' וזמן קצר שעורי' צ"ע מאי קמ"ל. פי"א הל' ז' בלח"מ התם איירי צ"ע מנ"ל הא אטו התם לענין יין נסך מיירי. שם בהגמיי' אות ח' חזק כצ"ל. שם בהגמיי' אות פ' ואמר לי צ"ל ואין לומר. שם אות ת' אלא בפעם ראשותה כצ"ל. פי"ב הל' א' בכ"מ אסירי צ"ל חסירה. שם בהגמיי' אות א' לערות לבור כצ"ל. שם הלי"ג כ"מ שמתערב צ"ל שמתעכב. בלח"מ הל' י"א אסרי' לרבא לכולי' חמרא כצ"ל. שם ניסוך דפה וכ"כ הריטב"א שם. שם רבינו בדברי' כצ"ל. שם אלא אין בא מכחו כצ"ל. בכ"מ הל' י"ג ל"ל שיהי' נ' ד' הרמב"ם דאם לא הדיחו וודאי יש בו יין. שם הל' י"ד בהשגת הראב"ד והוא שהתחיל למשוך כ' כוונתו דלמשוך בתחלה הוא דאסור לישראל אבל היין שכבר משך לא נאסר. שם הל' ט"ז בכ"מ ואיכא למידק וכן מ' ל' רש"י במתני' שם וע' תוס' שם באו"ד לא מסתבר אלא בשתיי' ועיי' בזה בריטב"א שם. שם הל' כ' בכ"מ מותר אמר צ"ל מימר אמר. שם בלח"מ בחצר אחד לית לי' צ"ל אית לי'. שם בהגמיי' אות ת' בי דינא צ"ל דינא. שם בלח"מ הל' כ"ט קשה למה ועיי' ריטב"א שם לד' קצת מפרשים המסקנא לא קאי כ"א לר"א. פי"ג הל' ו' בכ"מ משום דמתיר צ"ל דמתירא. שם הל' ח' הלכתא בגמ' כר"א. שם הגמיי' אות ז' סחיט צ"ל סחיב. שם אות ח' רבי' יוסף ט"ע כצ"ל. שם כ"מ הל' י"ח שכתב התם צ"ל סתם. שם בלח"מ לאשמעי' דיוקא כצ"ל. פי"ד הל' ג' בכ"מ פלוגתא דר"י ור"ל כצ"ל. שם במשנה למלך הל' י"ז כרכו בסיב כצ"ל. פי"ד הל' י"ד בכ"מ מותר צ"ל מוטב וכן בסמוך. פט"ו הל' ג' ברמב"ם אכל פחות מג' כצ"ל ובלקוטי חבר ח"ש ט"ס. שם הל' ו' בכ"מ לתרץ עיי' ר"ן בע"א שם הביא דברי אלו מירושלמי דנדרים. שם בלח"מ מהך ברייתא עיין בר"ן שם. שם הל' י"ב בכ"מ שאם הזקן ל' זה אינו מדוקדק דאדרבא

אם אינו עוקר מעיקרא ודאי מקרי יל"מ ועיי' בר"ן שם. שם באו"ד כשההיתר בא ממילא עיי' ה' נדרים פ"ה הל' י"א וד' הכ"מ צ"ע שם ברמב"ם הל' כ"ו הכל מותר ר"ל לאחרי. בלח"מ הל' י"ח בסו"ד טעם אחר בהשגות כצ"ל. שם בלח"מ הל' כ"ח הדבש ביין כצ"ל. שם בלח"מ הל' ל"ב לא חוטין כצ"ל. שם בכ"מ הל' ל"ד אתא לקמי' דרבא כצ"ל. פט"ז הל' י' בכ"מ עיי' בכ"מ פ"ז מה' ע"א הל' י' וצ"ע שם הל' ה' בכ"מ בסו"ד דמ"ש עיי' תוס' יבמות פ' הערל ד"ה ידלקו. שם הל' כ"ח בכ"מ ד"ה וכתב הראב"ד ברש"י שפי' צ"ע א"כ מאי מתני' דאגרדמים דקאמר. שם הגמי' אות כ' אם יש ס' בהיתר וצ"ע קו' תוס' ממים שנפל לתוכן חלב. שם הל' ל"ד ברמב"ם שהן שואבות נ' לפ' דהרמב"ם כולל בטעם זה אפי' שעורים דלית להו צריא וכר"י דאמר שעורי' שואבי'. פי"ז הל' ז' בלח"מ ל"מ כן המעיין שם יראה דגם שם חילק בינתיים דבנעיצה כתב וישתמש בה ובהשחזה כ' זהו תכלית ההכשר. שם הל' י"ז בכ"מ גם לדם צ"ל לדג מליח. תשובת מיימוני סי' ח' ולשדה הערלה צ"ל ולשרוף הערלה. באו"ד כשחזר ונקפה כצ"ל. שם סי' ט' שהמקשה הולך צ"ל שהמשקה הולך. סי' י"ב וישראל אכוזא כצ"ל. שם ממאי ליסתר צ"ל ליתסר. סי' י"א בגליון דפריש צ"ל דפריך. באו"ד אותו שנסכו כצ"ל. הלכות שחיטה. פ"א הל' כ"ז בכ"מ שרבינו מפרש כצ"ל. שם הל' כ"ט בכ"מ או מלקות וצ"ע דמזיד מ' שחיטתו פסולה ובשלמא בשבת משום שחיטת מומר אבל ביו"הכ אמאי. שם הל' כ"ח ברמב"ם באפילה שחיטתו כשירה היינו אם בדק אח"כ בסימנים לאור ולא הוצרך לבאר זה מאחר שהביא לא בדק בסימנים פסולה. שם פ"ז הל' ג' בכ"מ אם קידש עיי' פ"ה מה' אישות הל' א' ד"ה ה"ה ודי' הכ"מ שם ומה שתמה הכ"מ דהרמב"ם פסק חולין בעזרה לאו דאורייתא הכי מסקנא דש"ס פסחים כ"ג ע"ב אליבא דר' אבוה. שם הל' ט' בכ"מ אין נחתכין צ"ל הן נחתכין. שם הל' כ"א להרביצה קנאה עיי' תוס' שם וצ"ע. פ"ג הל' י' בלח"מ אפי' ששחט צ"ל פי' ששחט. שם הל' ד' במשנה למלך ושהה כדי שחיטה כצ"ל. שם הל' י"ג בכ"מ מנטרקן צ"ל מנרתקן. לעיל באו"ד בכ"מ הא' היה צ"ל שאם היה. שם הל' ה' בכ"מ אפי' אחרים רואי' וצ"ע למה לא כתב זה הרמב"ם עם חרש ושוטה בחד בבא. פ"ו ה"ג בכ"מ וראבן צ"ל ורמב"ם. שם בהגמיי' אות ה' ומעשה בא לפני. פי"א בהגמיי' אות ד' תרתי בועי צ"ל אוני:

ליקוטי בתר ליקוטי שו"ע

או"ח סי' ג' מג"א ס"ק ה' ובגמ' דב"ב ועיי"ש בתוס' ד"ה לכל רוחתא דכולא שמעתא דהתם דלא כהל':

סי' כ"א מג"א ס"ק ב' ג"כ ערום וצ"ע הרי אמרו על דהע"ה עד חצות לילה הי' מתנמנם כסוס ובחצות קם וממילא לא פשט בגדיו ותלמיד א' השיב כ"ז שהי' נעור הי' מהרהר בד"ת ובעת שינה לאו בר חיובא הוא משא"כ במרחץ דאסור בהרהור בד"ת:
סי' כ"ד מג"א ס"ק ז' דבלילה עוררני תלמיד א' דבלילה הי' מהרהר בד"ת עד שיישן ומשישן פטור מכלום משא"כ במרחץ. סי' כ"ה מג"א ס"ק י' ומ"מ צ"ע כצ"ל. סי' כ"ז מג"א ס"ק ו' אלא מקום כצ"ל. שם ס"ק י"ג לעשות ו' כריכות כצ"ל. סי' ל' מג"א ס"ק ב' עד כימי השמים נ' הטעם שיהיו התפילין עליו כשיאמר וקשרתם אותם וגו' אחרי שעדין הוא יום. סי' ל"ב מג"א ס"ק מ"ז מותר לתלות צ"ע הרי בתפילין מקרי שלא כסדרן. שם בסוף הסי' בהג"ה ואח"כ הדלת ואח"כ היוד כצ"ל. סי' ל"ח בסופו שו"ע ומצורע לכאורה דווקא אם החליטו הכהן וזה ל"ש בז"הז. סי' ל"ט מג"א ס"ק ב' דעכום בלא"ה פסול ע' אליה רבא בזה וצ"ע. סי' מ"ו מג"א ס"ק ד' רק בפ' ראשון ומזה יש לדייק דבמצוה דרבנן לא בעי כוונה לצאת. סי' ס"א מג"א ס"ק ז' שמפסיק כצ"ל. סי' ס"ה מג"א ס"ק ג' שהציבור אומרים נ' שכ"כ לאפוקי הלל אם כבר יצא ע' סי' תכ"ב מג"א ס"ק ה'. שם מחבר סוף הסי' כל ק"ש ואם הציבור מתפללים ערבית קודם זמנה מי שאינו מתפלל עד זמנה לא יקרא ק"ש עמהם בלא תפילין מר"ן ז"ל. סי' ס"ו מג"א ס"ק ויו ולא ימלוך וכן בברכת יוצר לא אמרינן ימלוך. סי' פ"ט מג"א ס"ק ג' אתי למטעי כצ"ל. סי' צ' מג"א ס"ק ל' ולקרות פ' זכור ומ' עכ"פ דבאומר לעבד הרי אתה בן חורין סגי וא"צ גט שחרור דאל"כ וכי מותר לכתוב גט שחרור בשבת וצ"ע דהא גט שחרור מלה לה גמרינן ובגט אשה ספר כריתות דווקא בעי ואולי י"ל עפ"י מ"ש המג"א סי' תרפ"ה מי שלא שמע בשבת זכור הפרשה יוצא בפורים בפ' ויבא עמלק וי"ל דבפורים הי' המעשה. סי' צ"ט מג"א ס"ק י"א אין להורות גמ' ביצה רבא לא אוקי אמורא עלי' מיומא טבא לחברי' סי' קי"ח טו"ז ס"ק ב' מבקשים ממנו ית' וצ"ע בפ"ק דר"ה דג' שעות ביום הקב"ה יושב ודן. סי' קכ"ו מג"א סוף הסי' פתוי הוא על דברי שקר צ"ע דביוצר לר"ה אומרים בשופר אפתנו. סי' ק"ל מג"א ס"ק ותרציני היינו שלם ר"ל דכ' ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. שם טו"ז ס"ק ג' חלם איזה פעמים א"נ חלם לו חבירו. סי' קל"א מג"א ס"ק י"ד משום דדמי לאבילות וא"כ דווקא באפונין שקורין ערבסין ועדשים שייך מנהג זה אבל בפולין לית לן בה ואוכלין אותן אפי' בשבט וכן המנהג במדינתינו. שם ס"ק כ"א שיטו על צידיהם כצ"ל. סי' קל"ז מג"א ס"ק ג' ליכא קריאה אבל מצי קאי אמנחה יו"הכ. סי' קמ"ו שו"ע סעי' ב' ופ' פרה ע' מג"א סי' תרפ"ה. שם מג"א סס"ק ו' דבר שבקדושה ר"ל ברכו. סי' קמ"ז ובסוטה דף ה' ע' מה"ש ופ"מג. סי' קנ"ח מג"א ס"ק ב' ואם קובע כצ"ל.

סי' קס"ט מג"א ס"ק א' דין עבד וצ"ע ממה שארז"ל כל מלאכות תלמיד עושה לרבו חוץ מהלכת כלים למרחץ ונעילת הסנדל שמא יאמרו עבד הוא. סי' ק"ע מג"א ס"ק ג' יהא צריך ליטול כצ"ל. סי' קפ"ב מג"א ס"ק י"ב דה"א דמוטב כצ"ל. סי' קפ"ט מג"א ס"ק א' מגדיל ע' דרכי משה. סי' קצ"ד מג"א סוף הסי' ראוי' להחמיר ע' פ"מג ומה"ש. סי' ר"א שו"ע סעיף א' רוצה לוותר וצ"ע פ' כסוי הדם דא"ל רבי לצדוקי או ארבעים זהובים אתה נוטל הלא הי' יכול לויתר על ברכתו. סי' ר"ד מג"א ס"ק ט' משא"כ בשכר ויע"ל דבעת מבשלין אותם כבר נבאשו בגיגית כמה ימים ולא היו ראוים לברך עליו בפ"הע. סי' ר"ה מג"א ס"ק י' ובנ"ר נ' דר"ל אם בישל תאונים וענבים וכיו"ב סי' ר"ו מג"א ס"ק א' אם בירך בפ"הע ונ' הה"ד אם בירך על ענבים בפ"הג יצא וה"ה על יין בפ"הע. שם מג"א ס"ק ד' צריך לברך ואמנם בשבת ויו"ט דהבוצע מברך המוציא ומוציא המסובין משום לח"ם אין קפידא להפסיק בשתיקה ומר"ן הגאון ח"ס נתן להמסובין תחלה כזית מצה בליל פסח להמוציא ממצה העליונה והניחו אותה עד שנתן להם אח"כ כזית ממצה האמצעית לשם מצות מצה ואחר שחלק לכל המסובין בירך הוא וכל המסובין על אכילת מצה ואכלו השני זתים ביחד והמסובין היו מרובין וממלא גם ההפסק בשתיקה הי' כמה מנוטין. שם מג"א ס"ק ו' ואל יתחוב בסכין אמנם דבר שדרך אכילתו בכך וודאי אין קפידא. שם ס"ק ז' הגיה ה"ר פרץ כצ"ל. סי' ר"ז מג"א נקודה בצירי ע' א"ר כאן וחיי אדם וש"י. סי' ר"ח מג"א ס"ק ט"ו עם קמח ר"ל עם קמח שאר מינים כ"א שאר מינים בעין ע' מח"הש. שם ס"ק ט"ז מג"א ושמחנו בה ובסי' לפנינו הנוסח ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה. שם ס"ק י"ח במג"א וזכרינו לטובה ובסי' בג' רגלים ושמחנו ביום חג פלוני חוץ מר"ה שאומרים וזכרינו לטובה. סי' ר"ט מג"א ס"ק בי ר"ח סי' ג' צ"ל רס"ח סי' ס"ד, שם במג"א ס"ק ב' כאילו מעל וכ"ה להדיא בכל בו סוף ה' ברכת הפירות. שם ודלא כהרשב"ם צ"ל הרשב"א. סי' ר"י מג"א ס"ק ו' א"צ ברכה ואין בה משום הפסק תענית כ"ה שם באגדת שמואל. שם מג"א בסוף הסי' נ"ל לברך צ"ע מאי ס' ברכות להקל שייך להתיר לכתחלה יכוין ליהנות ויברך. סי' ריי"א מג"א ס"ק ח' במ"מ ר"ל דשעורים דרך גרגר אלא דרך כוונה כצ"ל. שם סוף הסי' במג"א זה הכלל ע' פ"מג ומח"הש. סי' רט"ז שו"ע בהגה בסוף הסי' ריח טוב בפת כצ"ל. סי' ריי"ח במג"א סוף ס"ק ג' בפסח לא כ' בהדיא ע' מח"הש. סי' רכ"ה מג"א סוף ס"ק ה' עתה הבן נענש הק' תלמיד א' א"כ גם הבן הי' לו לברך ונ' דאין לבן לחשוב לאביו כלל עובר עבירה. סי' ר"מ מג"א ס"ק ח' בשעת תשמיש כ"כ ליישב הקושי' מלאה אמנו וע' מ"ש הרמב"ן בחומש פ' ויצא ע"פ כי שנואה לאה. שם ס"ק כ"ד מאירין היטב וכ"מ פשטא דגמ' שמא יראה בה דבר מגונה.

סי' רמ"ג הגה' דר"ע איגר במג"א ס"ק ב' באו"ד ע' מח"הש ולק"ח. סי' רמ"ד מג"א ס"ק י"ב עשאוהו שלא מדעתו כ"כ הר"ן שם. סי' רס"ח מג"א ס"ק ג' אוהבי שמך ובנוסחתינו מקדשי שמך. שם באו"ד ובמנחה וינוחו בם שמעתי בשם ס' דברי צדיקים הכוונה עפ"י מה שאחכז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות הן נגאלין והיינו וינחו בם ר"ל מאו"ה ע"י שתי שבתות ואומרים אותו במנחה משום סמיכות לובא לציון גואל. שם ס"ק י' בסוף הס"ק שבקידוש מעומד מ' דלא כטו"ז שכ' ס"ק ה' דיחיד לא יתכוין לשם עדות. סי' רע"ח טו"ז סוף הסי' בנר של חלב יש לצדד דבנר חלב וודאי ימחוט כמ"ש תוס' גבי שמא יטה ואין כאן גזירה לגזירה. סי' רצ"א מג"א ס"ק ד' וכי בשביל זה צ"ע למה לא הרי לר"ת סכנה בדבר ולמעלה בתר ציבור אזלי. סי' רצ"ח מג"א ס"ק ז' שיום זה קדוש כצ"ל. סי' ש"א מג"א ס"ק כ"ג חתיכות ב"פ כצ"ל ר"ת בגדי פשתן. סי' ש"ב בלבושי שרד ע' במח"הש פי' ד' מג"א אלו. סי' ש"ד מג"א ס"ק א' כמו שביתת בהמתו לכאור' להפוסקים דשביתות בהמתו לא הוה רק עשה דהלאו קאי אמחמר בעבד מודה דאיכא לאו. שם מג"א ס"ק י"ב דהא קיבל עליו צ"ע כיון דלא נכנס לברית א"כ היכן מצינו מצות נדר בגוי ושבת וודאי לא מצו לקבל עליו דהרי גוי ששבת חייב מיתה. סי' ש"ו מג"א ס"ק כ' ואפשר דס"ל ועוד צ"ע דר"מ לא מתיר בסוריא כ"א שדה וי"ל דאין משכירין לגוי שדות בסוריא אבל בבית לא שרי בב"ק כ"א בא"י. סי' ש"ח מג"א ס"ק נ"ז וע"ק צ"ל ועוד קמוע. סי' שי"ח טו"ז ס"ק י"ז כדי להפרישן צ"ל כדי להפשירן. סי' שי"ט סוף הסי' בהגה מפזר הרוק חייב ר"ל אם כיון לכך. סי' ש"כ ס"ק י"ט דשא"מ מותר כצ"ל. סי' שכ"א מג"א ס"ק ב' וה"ה בכל המשקין ע' פ"מג. סי' שכ"ג בהג"ה שכוון למדה כאן שייך מג"א ס"ק ב'. שם מג"א ס"ק ב' שממעט כצ"ל. סי' שכ"ה סעי' ה' מחבר שצד דגים נ' דמשום סיפא נקטי דלא בעי בכדי שיעשו דדגים בשבת למאי חזרו. סי' שכ"ט מג"א ס"ק א' שיש שם חולה כצ"ל. סי' של"ט מג"א ריש הסי' י' רק בחיל כצ"ל. שם ס"ק ט' בשם רש"ל דלא יטלטל הגט בהדיא אלא יקנה לה מקום שמונח הגט ותתגרש כצ"ל:

סי' שצ"א מג"א ס"ק ב' אסור האורח עיין הג"ה ר"ע איגר ועכ"פ היינו דוקא כשאין לבע"הב תפיסה בדירת האורח אבל כשיש לו תפיסה אין כאן איסר. סי' תי"ז מג"א ס"ק א' נהגו לעמוד ונ' דמהאי טעמא לוקחין ס"ת לאמירת ר"ח יהי' כדי שיעמדו הציבור:

סי' תי"ח מחבר בלשון קבלת תענית כצ"ל. מחבר סעיף ה' צריך למיתב כאן שייך מג"א ס"ק ז'. סי' תכ"ו מג"א ס"ק י"ג וכ"כ בי"מ ובתשו' הגאון סי' מ"ט החי' לקדש ליל שביעי וממורי הגאון זצוק"ל ראיתי שחל ליל שביעי ולא הי' עדן בתחלת הלילה שלימים ולא רצה לקדש:

סי' תל"ב מג"א ס"ק ו' דהאיך יברך רמב"ם פי"א מה' ברכות ה' ט"ו כ"כ בהדיא ועוררני ע"ז הרב אב"ד בקארציג. סי' תל"ד טור ס"ק ז' דמסתמא הוא נתנם ע' מח"הש. סי' תל"מ מג"א סק"א צריך לבדוק אולי כוונתו דבברכ' צריך לבדוק מפני ס' שביעי. סי' תל"ז הג"ה דר"ע איגר אבל לענין נאמנת ועיי' שם בתוס' דף נ"ט עיקר הראי' מנאמנים להעיד בגודלן. תמ"ג מ"א ס"ק ג' יש לסמוך ע' דג"מ כוונתו מאחר דבין הלבוש ול"ח אין ביני' אלא דבר מועט והוה כעין ס"ס או תרי לגבי חד יש לסמוך. סי' תמ"ה ביאורי הגאון רא"וו ס"ק ט' לא עיין בר"ן ואמנם ד' הר"ן דווקא להפוסקים דצל לא מקרי זוז"ג אבל הרמב"ם פסק דגם צל מקרי זוז"ג לית לי' ד' הר"ן. סי' תמ"ז הג"ה ר"ע איגר ט"ז ס"ק א' דשיל"מ ע' מחבר סעי' ב' שם מג"א ס"ק מ"ג בסו"הד יל"מ לכאורה משום דמדאו' מותר לאחר הפסח אבל מדרבנן אסור וע' בר"ן שם מ' כד' מג"א. סי' ת"ן מג"א ס"ק ב' חק הגלחים כצ"ל. סי' תנ"א מג"א ס"כ כ"ח וביו"ד סי' צ"ז ועיי"ש דדוקא בכיסוי שיש בו גומות למעלה ובכיסוי של ברזל לא שכיחי גומות. שם מג"א ס"ק מ' נו"ט לשבח אולי ביין חדש דהיינו תירוש. שם מג"א ס"ק מ"ד מפעפע ע' ח"ס חלק או"ח סי' ק':

סי' תנ"ד סעיף ד' הג"ה דר"ע איגר דידי' קאכל עי' בראש פ' כל שעה ל"ח ע"ב דבירושל' איכא פלוגת' בהאי מלתא. סי' תע"ה מג"א ס"ק ד' לדידן כזית של מצה ושל מרור כצ"ל. סי' תצ"ד מג"א ריש הסי' זמן מתן תורה כצ"ל. שם במג"א ביום נ"א ע' מ"ש בס' תפארת יונתן ליישב קו' זאת. שם מג"א סוף הסי' שדם נעכר צ"ע הא קיי"ל כרבנן דאיברים מתפרקין סי' תצ"ז מג"א ס"ק ד' הסמוך לשבת ר"ל ביום א' ומשו' הכנה. סי' תצ"ח מג"א ס"ק י"ד אסור למרוט נ' מדבריו דגם בעוף אף דליכא הפסד מרוב' מותר לשחוט מסוכנת ביו"ט. סי' תצ"ט מג"א ס"ק ד' העור בשפוע לכאורה הכוונה שמולח באויר ונופל מהמלח על העור ולמג"א לא נר' לפ' כן דא"כ הכל לצלי דאינו נופל למטה כ"א מעט. סי' תנ"ב מג"א ס"ק י"ד שאסור להטמין אפשר בהטמנה דווקא מחמיר מהרי"ל שמא תפקע וימנע משמחת יו"ט כמ"ש הרמב"ם גבי פורני משא"כ בבישל יבשל בקדירה אחרת. סי' תק"ד טו"ז מהרי"ל ע' מג"א סי' תצ"ח ס"ק ג' סי' תק"ז מג"א ס"ק ד' בשבת ע"י גוי צ"ע דהו"ל רק הנאת חימום וכ"כ מג"א דמוקצ' מותר בהנאה: סי' תק"ח הגהות רא"וו ס"ק ב' הכא בקדירה כ"כ הלח"מ פ"ג מה' יו"ט ודבריו תמוהין ע' בינה לעתי' על ה' יו"ט שם סי' תקט"ז מג"א ס"ק א' מותר לשלוח ואולי דוקא אם יש למקבל בהמה או עוף סי' תקי"ח מג"א ריש הסי' לוקה פי' למאן דלית ליה הואיל. שם מג"א ס"ק י"ג כר"ש במוקצה לכאורה דווקא היכא דדחיא בידים דהרי בנבילה קיי"ל כר"ש. סי' תקמ"ד מג"א

ס"ק ב' דבז"הז נ' דעפ"י מדינתו כ' כן שלא הי' להם אז רשות לבנות בי"הכ ואם בנו הי' בסתר ואין ללמוד מזה ח"ו למדינתינו ועי' מח"הש:

סי' תקמ"ה מג"א ס"ק מ"א על מי שיסמכו פי' באי' חו"המ שם מג"א בסוף הסי' ליכא כ"כ צ"ע:

סי' תקמ"ו מג"א ס"ק א' פי' שאין שמחין ואפשר דר"ל דאפי' בשבת אין שמחין ככ' והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה. סי' תקנ"ד מחבר סעי' ב' פ' אלו מגלחין פי' מהלכות אבילות ואילך. סי' תקס"ה מג"א ס"ק ה' ולפי ת"א שתרגם וקרא בשמא דה' א"צ להפסיק. סי' תקס"ו מג"א ס"ק ט' שהכל יודמין אולי יש לחלק בין תענית שני וחמישי לתענית הכתוב דיש בהן חיוב יותר. סי' תק"ע ס"ק ט' ותנא דעצם צ"ע דבפ"ד דביצה קאמר רבא תוס' יו"הכ דאוריית' וכ"מ מד' הרמב"ם פ"א מה' שביתת עשור וא"כ איצטרי' קרא לתוס' יו"הכ ואין לנו קרא לאכילת עיו"הכ ובאמת הרמב"ם בה' שביתת עשור לא הביא דין זה דמצוה לאכול עיו"הכ וגם לא בה' תענית כשמנה הימים שאין ראוי להתענות בהם סי' תקפ"ב מג"א ס"ק ד' א"א טובים נ' טעמיי' משום דלחיים טובים בגי' קללה ומר"ן הגאון ח"ס הקפיד שלא לומר על הכוס לחיים טובים משא"כ בנוסחות בספר חיים שאומרים לחיים טובים ולשלם. שם מחבר סעי' ט' בקול רם נ' הטעם דאמרינן יפה צעקה בין קודם גז"ד בין לאחר גז"ד. שם מג"א סוף הסי' דלכל היום כצ"ל.

סי' תקפ"ה טו"ז ס"ק ז' ופי' ב"י ע' מגילה כ"ז ע"א ולק"מ. סי' תקפ"ט מג"א ס"ק ב' צ"ל גמ' ורי"ף ואח"כ כתב המג"א פירושי. בשם איש מירושלים. סי' תק"צ במג"א סוף הסי' אפי' תקע צ"ל טעה, סי' תר"ה מג"א ס"ק ג' סביב ראשו ברש"י שם בער"ה ז' פעמים. סי' תר"ז הגה סוף הסי' הנלקה לא יעמוד כצ"ל. סי' תרי"ט מחבר סעי' א' אנו מתירים אולי הכוונה על אותן שעומדים ביו"הכ במנעלים והם גם עתה עבריינים. סי' תרמ"ח מג"א ס"ק כ"א ניקב צ"ל נרקב. שם מחבר סעי' כ"ב שיעור אתרוג ע' ח"ס תא"ח סי' קפ"א. סי' תרמ"ט הגה סעי' ה' ניחא ליה לאינש ודווקא בשאר ימים שיוצא בשאול שייך למעבד מצוה בממוניה אבל ביום א' דצריך לתנו במתנה א"כ בשעה שיוצא לאו ממוני' הוא וצ"ע גבי טלית:

סי' תרנ"א מג"א ס"ק ו' צריך לטלו בימינו לכאור' הא גופא ק' למה לא יטול האתרוג בימין ויברך על נטילת אתרוג. ולמ"ש המחבר דאטר נוטל בימין כל אדם ג"כ א"ש דנ"מ לענין איטר. שם ס"ק ט' ברוקח ד"ה ר"ת דפוס הענווא. שם ס"ק י"ט עמ"ש סי' תרנ"ז ע' מח"הש. סי' תרנ"ג ריש הסי' אז י"א דאינו מברך. סי' תר"ע מג"א סוף הסי' וה"ה וכו' ע' הגהות מר"ן ז"ל סי' תרע"א סעי' ד' בהגה ואין אדם יוצא ונ' דה"ה הרואה אינו

מברך עליהם. סי' תרע"ב מג"א ס"ק ד' להשתמש לאורה ובזה מיושב קו' מהר"ם בב"י ובד"מ למה ידליק בשבת נ"ח משמנים הפסילים לשבת ליחוש דלאחר שדלקו כשיעור ישתמש לאורה ויטה ולתרץ זה כ' רש"ל דלכבות דווקא שרי אבל להשתמש אסור. סי' תרע"ג מג"א ס"ק י"ז שמן כשיעור ע' טו"ז. סי' תרע"ה מחבר סעי' ז' צריך שיתן צ"ע א"כ אמאי לא קאמר הש"ס הך נפקא מיני נמי בין הדלקה עושה מצוה להנחה ע"מ סי' תרע"ז מג"א ס"ק ב' שע"כ משתמש ויש להוסיף עוד דהתם בעי' היכירא משום דמניחו על שולחנו משא"כ כאן דמניחו בטפח הסמוך לפתח סי' תרפ"ה טו"ז ס"ק ב' דאין שום קריאה כצ"ל. סי' תרצ"ב מג"א ס"ק ו' המגילה בשבת לפמ"ש תוס' במגילה שם דבמילה הואיל ואין הכל טרודין ל"ש שמא יעבירנו א"כ גם כאן ל"ש שמא יעבירנו. שם מג"א ס"ק ז' דטעימה שרי ע' מג"א סי' תרנ"ב סק"ב. שם בסו"הד להקל על האנשים כצ"ל. הערות על ש"ות מהר"ם שיק חיו"ד סי' א' ד"ה ואפשר לומר דתליא במקרים ואפשר ג"כ דהוה חזקה העשוי להשתנות. סי' ט' ד"ה אבל היותר ק' אין וזבחת למ"ד בקדשים לעולם הוה שחיטה מ"ע וכיון דלר' ישמאל היו אסורין בבשר תאוה לא היו יכולים לאכל בלא שחיטה וכשהתיר להם בשר תאוה גילה הכ' דלא הותר כ"א ע"י זביחה כקדשים:

סי' ט"ז ד"ה והנה כתבתי הרי הוא כמו נדבן אבל הנדר עפ"י הדין וכיון דהדין משום איבה מותר הכי קיבל עליו ותדע דהרי אם בתוך ד' מילין לא ימצא פת ישראל אפי' פת בע"הב גוי מותר ולא יהא חמור פלטר מבע"הב מטעם נדר. באו"ד שאינו שוה בכל צ"ע כל נדר אינו שוה בכל וכי נימא דנדר מותר משום כבוד הבריות. סי' י"ז ד"ה והנ"מ בסו"הד וע' במ"ש הראש בענין זה פ"ק דחולין בסוגי' דבשר תאוה. ועוד נ"מ לענין ערלה דהוה הל"מ בחו"ל ומ"מ ספיקו מותר. סי' כ"ד ד"ה ונ"ל גבי מתנה הוכיח סופו ג"כ לא אמרינן כ"א בחדא מעשה. סי' כ"ו ד"ה אמנם בתר רוב הם וע' בזה בר"ן ביצה גבי גוי שהביא ביצים ביו"ט. סי' ל"ו ד"ה ואין לפשוט פריך שפיר בלא"ה יש לתרץ דנקובת תירבוץ הוושט הרי לא הוה כ"א טריפה. סי' נ"ח ד"ה מכתבו בסו"הד ע' מ"ש בזה בס' ליקוטי חבר חלק חמישי בש"ות להגאון מו"ה יוסף שאול בלבוב. סי' ס"ו ד"ה והייני דקאמר וצ"ע מ"פ ר"מ לר"י בפי' דהאי קרא הא צריכה ליכתב כה"ג. סי' ע"ד ד"ה מה שפלפל מידי דרבנן צ"ע הרי כל הברכות אעפ"י שיצא מוציא והיינו מטעם ערבות והרי רוב הברכות דרבנן. סי' ע"ו ד"ה והנה פשוט אפי' להרמב"ם ל"ד נקט דאטו שאר טריפות להרמב"ם אינן מן התורה:

סי' פ"ד ד"ה ומי שבקש בסו"הד וע' ש"ך יו"ד סי' ר"י ס"ק ה' דדין נדר זה כמו נדוי מ' דמטעם נדוי נגעה בה וא"כ ליתא לסברת המחבר. סי' צ"א ד"ה בעובדא הגויה אמרה

צ"ע שפחה זו הרי אינה מסל"ת ומאי נ"מ בזה וע' בסוף סי' זה ד' המחבר בזה. סי' צ"ה ד"ה ונ' ליישב דמחובר אינו ע"ז ל' זה קשה דהרי הר מותר ועובדו בסייף ד"ה ואפי' לפי ד' הש"ג וליכא ביטל מצוה ע' חי' רשב"א ור"ן סוגי' דכבתה דאפי' בדבר מצוה דליכא ביטל מצוה שייך ביזוי מצוה ואסור לאכול סעודת שבת אצל נ"ח ומדליקין מנר לנר שאנו עיי"ש. סי' צ"ו ד"ה ובלא"ה נ' לי להזות על המזבח אמנם בסברא זאת כבר הביא הרשב"א פ' כל הבשר בשם העיטור בדם שנקפה ועיי"ש דלענין כרת דווקא מהני סברא זאת ולא לענין מלקות:

סי' צ"ז ד"ה ומטעם זה שהוא מן הנשרפין ונ' דלדעת רש"י דתרומה טמאה מאכיל הכהן לבהמה והוה נשריפה כיון דכלה ה"ה בנטיעה שזרעו כלה. סי' צ"ח ד"ה על דבר גדולים יותר המחבר לא ביאר השינויים ואמנם שינוי הא' קולה ושונה משאר תרנגולים הב' אין בהם כח עפיפה לפרוח אפי' על תל גבוה קצת אבל בני התערובת המה מעופפים כשאר תרנגולים ובאמת לא הובאו לארצינו כ"א הזכרים וע' בס' ליקוטי חבר חלק חמישי בסוגי' דנשר באריכות. סי' צ"ט ד"ה ולפי דבריו דמנה זה למ"ע צ"ע ברש"י פ' קדושים ע"פ והבדלתם שכ' אצל חמור לפרה אלא בין נשחטה רובו של סי' ואי כהנ"ל הרי צריך קרא למ"ע דהבדלה. סי' ק' ד"ה ולכאו' דאין טהור וע' בסי' צ"ט הביא המחבר ד' ח"ס דעוף ליתא בכלל זה. סי' ק' ד"ה אמנם דמגופא קא רבו צ"ע א"כ למה צריך בת היענה להודיע דביצת עוף טמא אסור, סי' ק"א ד"ה אמנם מ"מ כשר צ"ע א"כ למה הוא דג טמא דאי נולד בכלי טהור הוא וע"כ צ"ל דהמים גררוהו שם וא"כ טמא הוא. סי' ק"ג ד"ה ובלא"ה קמא קמא בטיל ולד' הפוסקים דאם נולד האי' בתערובות ל"ש ביטול לק"מ. באו"ד לגבי ב"נ ע' רמב"ן פ' נח דקיי"ל דם מן החי מיתר לב"נ. סי' ק"ד בסוף הסי' אדרבא מקילין בי' צ"ע הא נהרג בלא התראה. סי' קי"ב ברישׁ הסי' ובאי' דרבנן צ"ע תק' לי' להפוסקי' דעד ס' הוא מדרבנן ואמאי בשומן גיד דהוא ג"כ דרבנן בעי' ס' א"וו לא ראו חכמים לחלק בדבר דבקל מתהפך דרבנן לדאוריי' סי' קט"ו ד"ה ומאי שהקשה נתהפך למצה צ"ע דעכ"פ אינה מצה משומרת ואיך יוצאין בה. סי' ק"כ ד"ה ולכאו' גם בתרומה בז"הז אבל עשאו כדאורייתא משא"כ בחלת חו"ל דאוכל ואח"כ מפרישׁ. סי' קכ"א ד"ה ולכאו' וחלב שהתורה התירה הנה בחלב וודאי ל"ש לאשהויי דאינה מתקיימת ובבצים אם אתה בא לאוסרה אף הוא אסור להשתמש דאתי בה לידי תקלה. סי' קכ"ט ד"ה אמנם איכא חזקה צ"ע מאי חזקה שייך במלתא דתליא בסברא דהרי קודם שבאו לגמר דין המזכה נכתב בספר המזכין וכן המחייב בספר המחייבין ובעת באים לגמר דין שאלו המחייבים אם רוצים לחזור בהם:

סי' ק"ל ד"ה ולפי ענ"ד דיש לו פדיון לכאור' כוונת התו"ח ע"ד שכ' המרדכי בשומן שנפל לקדירה דאם תצטנן הקדירה יוכל לקולטו מקרי ניכר האיסור וה"ה בפדיון שייכא הך סברא. סי' קל"ו ד"ה אלא דלכאור' ואפי"ה יעשה לכל מלאכה צ"ע דלמא בנזדמן דווקא שרי. סי' קל"ז בריש הסי' ובפרט בחזיר אמנם דווקא במגדל אבל לא בקינה חזיר למכור.
סי' קמ"ד ד"ה וטועם הב' משום פ"ר כתבתי במקום אחר כי דברי הר"ן תמוהים מסוגיא דפ"ק דע"א דתנן מעוטרות אסורות ומפ' ר"ל מעוטרות בוורד והדס והרי התם אינו מכוין להריח ואסור משום פ"ר, סי' קנ"ה ד"ה אלא דכל זה דאמירת הרופאים צ"ע מאי ספק יש בה דמאחר שאין כאן מן האם כח הדוחה את הוולד וודאי תמות האם ואמרינן דאי מייתא אמא ולד מיית ברישי' הרי דימותו שניהם:
סי' קנ"ו ד"ה אמנם ובירושלמי שם ובמס' ברכות כל האומר דבר בשם חכם שלא אמרו גורם שתסתלק שכינה מישראל. סי' קנ"ז ד"ה וא"כ גבי שט"ח שכ' מעלתו צ"ע דעיקר חסר כאן דאם הנותן שט"ח זה לחברא מקבל עליו אחריות שקורין אבליגא הו"ל רבית גמור סי' קס"ח ד"ה ולכאו' לא תונו צ"ע דהרי באונאה פחות משתות אפי' אונאה אין צריך להחזיר וטעמא משום דמחיל. סי' קע"ב ד"ה ועוד אמרתי ואני אמרתי ולדידי ד' הר"ן קשים מפ"ק דע"ז דתנן מעוטרות אסורות ומפ' ר"ל משום דנהנה מריח דוורד והדס ואף דאינו מכוון וע"כ משום פ"ר אסור זכ"כ לעיל סי' קמ"ד:
סי' קע"ג ד"ה והנה הרמב"ם דגנאי הוא י"ל דמיירי דיש לו חטטין בראשו ועושה לרפואה ומ"מ לשוק לא יצא משום גנאי. סי' קפ"ג ד"ה ובכ"הג נראה המשרתת צ"ע דלגבי המשרתת הוה מלתא דלא רמיא עלה ולאו אדעתה ואולי משום החזקה כ"כ וכמ"ש לקמן. סי' ק"צ ד"ה והנה היוצא מ"הת לאדם צ"ע שדרשו את כל בשרו במים מים שכל גופו עולה בהם ושערו חכמים מ' סאה מ"הת סגי לקטן בפחות. סי' קצ"ו ד"ה ובאמת גם תי' שאינו מתכוין צ"ע במים המזלפין מתחת רגלי אדם מאי מתכוין איכא:
סי' ר"ו ד"ה אלא דכל זה מ"מ אסור לו צ"ע ה"ז דומה למ"ש הרמב"ן ריש גיטין דמוספרה לה אין ללמוד ע"א נאמן באי' דהתם טעמא מתוך שנאמנת ע"ע נאמנת על בעלה וה"נ כיון דלד' הרמב"ם המדיר לוקה למה לא יהא נאמן. סי' ר"ז ד"ה מכתבו צריך להתיר צ"ע אם יש לנדר זה התרה דהוה משום גדר עבירה כמו נדר שלא לשחק בקוביא וגם היתר זה למה במקום סכנה אין הנדר עומד ושלא במקום סכנה למה יתירו לו:
סי' ר"ח ד"ה ואפשר וגרם לעשו צ"ע הא הי' מצווה ע"ז מאמו שאמרה שמע בקולי ותו מה"ית אם גרם סכנה לעצמו מותר לסכן עליו אם אפשר להציל נפשו. סי' ר"י ד"ה

מכתבו יכול הבעל להפר והדבר פלא מאחר שעמד הבעל וראה שאשתו מתענה וכי לא הרגיש שמחמת הנדר הוא ואם עדן לא הפר היאיך יכול להפר אחרי יום שמעו:

סי' ריי"א ד"ה וגם ע"י בכתב הנדר צ"ע דאי בכתב אינו מועיל אמאי לא משני הש"ס בסוגי' דנודרת דמיירי שכותבת הנדר. סי' ריי"ד ד"ה אלא דיש כולם טמאים צ"ע הרי אמרו חבריא מדכין בגלילא הרי שהי' בידם אפר פרה שנים רבות אחר חורבן בי"המק. סי' רט"ו ד"ה מכתבו דדברי קבלה ע' רמב"ן פ' בחקתי ע"פ כל חרם אשר יחרם מן האדם שהוא כתוב מפורש. סי' רט"ו ד"ה וזה כדעת הרמב"ן ורם פילגש בגבעה ע' רמב"ן פ' בחקתי ע"פ כל חרם אשר יחרם מן האדם. סי' ריי"ז ד"ה מכתבו ונדרה אשתו ל' זה מוקשה בשלמא נדרה מפיאה נכרית שייך ל' איסור אבל כה"ג שלא לילך בגילוי שער הוא בכלל בפיך זו צדקה ואטו נדר כזה יוכל בעל להפר וצ"ע ועכ"פ ע"כ מיירי דהבעל לא שמע מהנדר עד עמדו מחליו:

סי' רל"א ד"ה ולכאור' בטל ברוב ע' מ"ש תוס' סוף מ' מעילה ולמ"ש שם דאין מטבע בטל ברוב הדרא קו' לדוכתא. סי' רמ"ט ד"ה ולענ"ד אי היתר שנתערב צ"ע למ"ד אין חוששין לזרע האב מאי תערובת שייך כאן ויותר מסתבר דבחוששין לזרע האב פליגי שם בד"ה וזה החיוב עקידה בפ' וישלח צ"ל בפ' וירא לעיל ד"ה וכל זה למען ישמעו ויראו הי"ל להמחבר להביא ד' הרמב"ן פ' כי תצא שם. סי' רנ"ד ד"ה ואפשר להרכיב עד אותו זמן וצ"ע בהא דאבעיא לן פ' בכל מערבין מהו לומר זמן בר"ה ויו"הכ. שם ד"ה והנה מלבד על תפילין צ"ע דבאותן פרשיות שאין אנו רגילין הרי אין בהם פלוגתא. סי' רנ"ה ד"ה ואפי' לשטת ורק למצוה צ"ע דל' הש"ס הקונה ס"ת כאלו חטף מצוה הגי' בה אות אחת כאלו כתבה ש"מ דהקונה לא הוה ככתבה. סי' רס"ה ד"ה מיהו י"ל היינו מטעם זה צ"ע דא"כ וקשרתם וכתבתם ל"ל הרי אפי' במצת מצוה לא מהני מטעמא דלא מכוין לשמה. סי' רס"ו ד"ה אלא דהמרדכי נתרצה לצורך וע' רמב"ן סכינא חריפא ע' גליון ורש"א וד' רש"א צ"ע דהאי רישא דקרא ואם אין אחים לאביו מאי עביד וע"כ האי הקריב אליו דסיפא דקרא קאי אריש ושפי' הק' הגליון:

תוס' ד"ה וכ"ת לעבור עליו אולי י"ל כיון דירושת הבן דאוריי' לכ"ע אפי' מן האם והבעל בא להוציא מידו ע"י האי רבוי למה לא נטעון בעד הבן דלמא האי ריבוי לעבור עליו בב' לאוין:

רשב"ם ד"ה וכ"ת אלעזר דק"ו פריכה היא דא"ל דיו צ"ע דיו לא מהני כ"א דיהא הבן קודם לבת אבל לירש מיהא א"ש ק"ו ואולי כוונתו דאק"ו לא סמיך קרא דלמא איכא פרכה ודיו לאו דווקא:

תוס' ד"ה הוא יורש בסו"ד י"ל דבשלמא על סבת הבעל והבן קפיד קרא דהוה סבה מ"מ משא"כ סבת האשה אם יש לה בנים ויורשים אותה אין כאן סבה ואם יש לה בנים ורוצה לשאת בעל אחר צריכה לישא מאותו שבט דהוא בכלל בת יורשת נחלה דבת וודאי ל"ד מאי אמרת דלמא לא יהא לה בנים ולא תנשא ואחי' יורשיה לחשש רחוק כזה לא חששה תורה:

או אינו אלא בסבת הבעל והנ"מ באשה שאינה בת בנים דל"ש סבת הבן אבל סבת הבעל שייך שפיר:

וכ' הרשב"ם דתרי קראי אסבת הבעל ל"ל ולמ"ש לעיל א"ש דתנא דבריי' לעיל ה"ט דמוקי תרי לאוי לסבת הבן דמס' לא מצי בעל מפיק ממון מבן אבל הכא דקרא בתרא ע"כ בסבת הבעל דהיינו לתנא קמא דברייתא קמיי' ובן לא מפיק מאב כלל ולמה נוקי בתרי לאוי אבל לבריי' בתריי' צ"ל כד' רשב"ם:

תוס' ד"ה תרוויי' ע' רש"א אמנם כוונת ד' התוס' בשלמא לפי' רשב"ם התרצן והמק' בסברא פליגי אי מוקמי' קרא קמא לדרשא או בתרא והאי פלוגתא הוה שוב בימי רנב"י בענין ידבקו אבל לד' תוס' למאי הל' מייתא הש"ס דגם רנב"י לא ידע קרא כיון דלאו בסברא פליגי לא הו"ל לאתויי לדרנב"י כלל:

שנא' ישגוב י"לד בשלמא ברייתי' דלעיל מייתי תחלה קרא דשופטים ודחי לי' ובתר הכי מייתי מד"הי אבל הך ברייי' למאי הל' מייתי קרא דד"הי כיון דבאמת לא ילפי' מני' ובתר הכי מייתי קרא דשופטים:

רשב"ם ד"ה לעולם דריש מטות ור"ח פי' וכו' ע' נ' כוונת ר"ח דוודאי קרא דמטות איצטריך להיקישא ודלא נימא אין היקש למחצה ונימא שתירש האם את הבן כ' רחמנא ממטות ומ' זה מיעוטה הוא לומר דלאו לכל דבר הוקשו המטות:

רשב"ם ד"ה אין לי הכוונה דהו"ל כאילו כ' אין ואי וע' מתחלפין והו"ל כאילו כ' עיין:

שם ד"ה עיין עליו ועובר ירך אמו היא כלומר אף דבת הבת אינה נקראת על שם אמה ומאי יוצאי יריכו איכא מ"מ הואיל ועובר ירך אמו מקרי יוצאי יריכו:

שם רשב"ם צדוק בייתוס תלמידי אנטגנוס גלה לנו הרשבם דלא יצא תקלה מאנטיגנוס עצמו כי הוא ביאר לתלמידיו הענין ומה כוונתו אבל צדוק ובייתוס דלא ביארו לתלמידי' כדי צורך יצאו לתרבות רעה ועוד גלה לנו הרשב"ם ליישב לנו קושית הרמב"ם בפי' על מאחרי שפקרו צדוק ובייתוס דהיינו לד' הרמב"ם שם בעו"הב מדוע שמרו תורה שבכ' ועיי"ש מ"ש והרשב"ם יישב זה דאדרבא בעו"הב האמינו ואמרו כי חכמים יורי דברי' שאין עוה"ב ולכך פקדו בד' חכמים ע' בד' הרשב"ם ותמצא:

תוס' ד"ה אבי האב ואחי' ותי' תוס' ק' להלום אטו רבא לא ידע כל הני ברייתות דלעיל דבן קודם לאב והש"ס לא קאמר כ"א ה"נ מסתבר' ונ' דרבא בבן לגבי אב וודאי מודה אבל באחין לגבי אבי האב הוא דפליג משו' דבנות בני הרי הן כבני' ומפ' למתני' כשאין אבי האב קיים וע"ז קאמר הש"ס ה"נ מסתבר' דלא כרבא דבשלמא אי במקום אב בי האב תנן אשמעי' מתני' רבות' דאחין קודמין לאבי האב ולא אמרי' בני בנים כבנים לענין זה אבל אי אמרת דאין אבי האב קיים ואשמעי' תנא דאחי המת קודמין לאחי אביו של מת ק' פשיטא הרי כל דהקרוב דרוב קודם:

גמ' אי דלא אתי ליד אביהן ראוי הוא מחק בר"י מיגאש הגי' דל"ש למימר ראוי' דהרי האב לא זכה בה מעולם ולאחר מיתה נמי לא זכי ונ' דגם המק' ידע דמיירי במכירי כהונה אלא דלא ידע במתנות כמו שהורמו ושפיר קרי לי' ראוי:

שם רשב"ם ד"ה אף מוחכרת עיין רש"א ולפי תי' עיקר חסר מן הספר דהו"ל להש"ס לעיל למימר אף דחסר המזונו ונראה ד' רשב"ם דבס"ד לא ידענא דראוי תליא בחסרא מזונו ושפיר קאמר מבעיא אבל למסקנא שפיר כ' הרשב"ם:

שם רשב"ם ד"ה ואם אמר ויש מפ' נ' דד' י"מ דרי לית לי' כלל דרשא דלתת וא"כ לא הוה מתנה כלל ואינו יכול לסלק עצמו והכא ה"ק שלא הניח אביהם כלום כ"א שטר זה על אחרים וכנגדו שטר עליו מאחרים ויכול הבכור לומר אינו נותן ואינו נוטל:

גמ' מר סבר אשתנו ע' רש"א ולי ק' א"כ מאי פריך בביתא דלא שליט בי' אוירא ואם לאו תולין אוירא גרם ומ"ש הנידון דהכא:

סי' שס"ה ד"ה מיהו גם זה מ"ע שהז"ג לכאורה בד' תוס' קידושין דלהר' יוסף איש ירושלים אף דהל"ת חל על האשה העשה במקומה עומדות ופטורה משא"כ לאידך תי' התוס' מ' דכיון דהל"ת חל עלי' גם העשה חל. סי' שע"ד ד"ה וממילא מיושב לסייג ולגדר ויש להביא ראי' לד' המחבר דהרי כוי אין שוחטין אותו ביו"ט משום התרת חלבו והרי כוי אין מברכין על כסוי דמו ולמה יתירו חלבו ש"מ דמברכה אין ראיה:

סי' שע"ה ד"ה מיהו באמת דהרי לא מקרות אמנם אם נעשית פ"א זונה כגון שבא עלי' א' מחייבי כריתות הבא עלי' אח"כ ונתן אתננה מקרי אתנן זונה. שם ד"ה ובאמת וסתם ספרא ר"י כצ"ל. סי' שע"ו בסוף הסי' שבלא"ה אסור הנה לפי ר"ת בענין מקבלי קבולת אדרבא חו"המ חמור משבת עיי"ש ונהי דלא קיי"ל כר"ת להקל בשוי"ט למה לא נחמיר לכ"הפ לענין חו"המ: סי' שפ"ב ד"ה וגם מה העיד שסתם דם לד' הרמב' צ"ע למה אמרו כתמים להקל בבגדים צבועים וע"ג קרקע הרי הוה לי' ספק דאורייתא דלמא ארגשה

ותלתה במ"ר וכיו"ב וודאי להרמב"ם עצמו דס"ל ספק דאורייתא מ"הת לקולא לא ק' כ"כ אבל אנן לדידן לית לן כד' הרמב"ם בזה:

סי' ש"צ ד"ה ויותר נ"ל לכלם הוא נותן וצ"ע א"כ אמאי קאמרי הפקר לעניים לחוד לא הוה הפקר. סי' ת"ט סוף הסי' שהשביעו לכו"ג לכאורה התם היו משביעי' אותו אם לא יעשה כשבועתו שליחתו בטל ואיננו כו"ג וממילא עבודתו פסולה ולכך אמרו אנו שליח ב"ד ואתה שלוחינו ושליח ב"ד. סי' ת"י ריש הסי' שבירך ביום א' כצ"ל. שם ד"ה והנה הערוך בסוכה ליכא ב"ת כצ"ל. מוסף ליום א' ר"ה:

ד"ה אומץ אדירי אשר נוקש בעשר ע' ביאור רוו"ה צ"ע י' נסיונות היו עד מרגלים דבמרגלים כ' זה עשר פעמים ומי מריבה אחר מרגלים הי' ואינו בכלל י' נסיונות. ד"ה האוחז ביד הוודאי שמו כן תהלתו ע' ביאור רוו"ה ולי נ' דוודאי קאי אשם הויה ב"ה שתרגומו רחמנא שהוא הרחמים והיינו כשמו כן תהלתו. ד"ה אנסיכה מלכי וחדשים יכפול ע' ביאור רוו"ה ול"נ הכוונה כי יהי' אור הלבנה כאור החמה וע"כ יהיו השמים החדשים כפולים מהישנים:

באו"ד מלך הגוים ע' ביאור רוו"ה ראית הביאור תמוה דלא קאי מלך הגוים על הש"י כ"א על מלך הגוים ממש והש"י נקרא מלך ישראל ומושל בגוים וכוונת הפייטן נטלו סגוים ר"ל נטל מלכות מעליהם בעת מלך הגוים אתא למלוך:

בפתיחת כל נדרי אנו מתירין להתפלל עם העבריינין מ' דבימים קדמונים לא הניחו כל השנה לעבריין לכנס לבי"הכנ ואולי הכוונה על המתפללים בנעילת הסנדל והם עבריינין ביו"הכ עצמו ומ"מ אין מגרשין אותן מבי"הכנ:

מיום א' דסכות בסילוק לכפר שזרה מול לב נ' ד' הפייטן ליטול הלולב בשזרה מול לב כמו שנהגו. בהושענא ד"ה למען תמים מיחם מקלות בשקתות המים צ"ע וכי מה זכות יהי' לנו ע"י זאת ונ' דלכאור' אחרי שהמלאך הראה לו כי העתודים העולים הם נקודי' וברדים למה הוצרך למקלות וד' הרמב"ן בפ' ויצאכי אח"כ באמת לא שם המקלות ולי נ' דאדרבא ע"י שאסור ליהנות ממעשי נסים כדאמרינן במ' תענית כי המלאכים הביאו ספינה עם חטין ואסר רב יהודא ליקח ממנו וכן ביעקב ע"ה אחרי שהראהו המלאך כי עושים לו נס למען ילדו הצאן נקודי' עמד הוא ועשה ע"ד הטבע שלא ליהנות ממעשי נסים וטעם דאסר ליהנות שלא יאכל שכר מצותיו בעו"הז כ"א יניחם לבניו אחריו לאכול הפירות ממעשי האבות וזה כוונת אחרי כי יעקב לא הוצרך לתחבולה זאת כ"א למען ישאיר ברכה אחריו וא"כ למען זאת הושענא והושיעה נא. בהושענא לשבת מחול המועד בעונג מן המשמר ע' ביאור ה' וו"ה ולי נראה דצ"ל מן בקמץ וקראו המשמר משום דכ'

עומר ממנו למשמרת לדורותיכם. במעריבים לליל שמיני עצרת לנענע שמיני בעשותו נוראות ע' ביאור רוו"ה ולי נ' ע"ש מ"ש. בילקוט תהלים פ' ויו כנור של ימות המשיח יהי' של שמונה נימין והייני לנענע שמיני בעשותו נוראות:

בתפלת גשם לש"ע יזנקו בשן במנוח עגל ע' ביאור רוו"ה ולי נראה משום דבעיר דן הקימו העגל ועל ידו כמה פעמים נעצרו הגשמים והיינו יזנקו בשן במנוח עגל:

שם סוקרים כברק אש ע' ביאור רוו"ה ולי נ' כי הברקים יפחידו הבריות כי יראו מהדלקתם כן השעירים דהייני בבא שטף מים יכחידו הבריות פן כמבול תתביש. שם קרים בלי חציפה ע' ביאו' רוו"ה ולי נ' ע"ד שאמרו במ' תענית אין הגשמי' נעצרים אלא בשביל עזי פנים. מעריבים לשמחת תורה שמיני רנת בית השואבה צ"ע דר"י ס"ל הכי אבל לרבנן אין ניסך המים בשמיני. פיוט יוצר ליום א' של פסח קנין כי שברתי ע' ביאור רוו"ה ולי נ' דקאי על מעשה העגל אשר על ידו נשברו הלוחות והיינו קנין כי שברתי והנה ארז"ל אלמל' ויו שבהעלוך ששתפו הש"י ג"כ לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט וז"ש קדשו לולא חברתי שאמרתי העלוך ל' רבים כמעט שעברתי ח"ו מן העולם:

ועד"ז אמר ג"כ וטוב לא סברתי ר"ל על משה רבינו ע"ה שנקרא בגמ' מנחות יבא טוב ויקבל טיב וכו' ואני לא חכיתי עד בואו. קרובות ליום ב' של פסח גלות לאזרחי עי' ביאו' רוו"ה ולי נ' דקאי ע"פ ויחלק לו לילה וע' ב"ר פרק ע"ג על פסוק זה. שם ואל הבקר רץ ע' ביאור רוו"ה ומרן ז"ל פי' דערך פסח על פ' שור וכשב שקורין בפסח:

ביוצר לז' של פסח אור עולם ע' ביאור רוו"ה אבל מרן הגאון חתן סוסר פי' ע"ד שארז"ל במ"ר פ' י"א כ"מ שנאמר ויהי אינה אלא צרה והק' מויהי ערב משני ביום ראשון צרה הוה שגנזו הש"י לאור שברא ביום ראשון לצדיקים לע"ל והנה של יום ראשין הי' רוחני לבד משא"כ גלגל חמה הוא מחומר וצורה וז"ש הפייטן אור עולם דהיינו אור של יום ראשון נגנז באוצר החיים ואורות שלנו המה מאופל כי יש להם חומר אופל ולזה אמר ויהי ביום ראשון קרובות ליום ז' ד"ה אמרו לאלקים יהודים אשר זדו בזדון ע' ביאור רוו"ה ולי נר' דקאי אדור אנוש שיצא הים ושטף שלישי של עולם ב"ר פ' כ"ג. קרובות ליום אחרון של פסח ד"ה מה מועיל כעקלו בסוף ע' ביאור רוו"ה ולי נראה דהגי' בסוף במלאפים ר"ל שהושלכו ילדי ישראל בים סוף וארז"ל בקדרה שבשלו בה נתבשלו וז"ש כעקלו בסוף כך נדונו. בביאור רוו"ה בהקדמ' למגלת רות ואני דעתי כי אחרי שאמרו רז"ל כי בחג העצרת מת דהע"ה והקב"ה ממלא שנות צדיקי' מיום ליום א"כ דהע"ה נולד בעצרת וידוע דכל ס' רות לא נכתב אלא מפני כבודו של דוד הע"ה מול דואג שהי' אומר דוד אסור לבא בקהל וכ' שמואל הנביא מגילת רות להראות כי פלוני אלמוני הי'

סובר כדואג ואמר לא אוכל להשחית נחלתי והזקנים אשר בשער ברכו את בועז ואמרו יתן ה' האשה הבאה לביתך כרחל וכלאה הרי שלא השגיחו ע"ד הגואל וסיים שמואל המגילה וישי הוליד את דוד שהי' לפי הנ"ל בעצרת לכך קורין בעצרת ואעתיק כ"ן מס' כסא רחמים להגאון אזולאי מ"ש דבר פלא במ' סופרים פ"א:

על הפיוט לשבת נחמו דין שמע תורת שמע בכל לשון להתמלל הלא נודע בארבעה אשר פירשו זקינוני ואמר הגאון מהר"ל מפראג שבחלום הגידו לו פירוש דברי הפיוט הנזכר במ"ש רז"ל טט בכתפי שתים פת באפריקו שתים ומזה למדנו שהבתים הם ארבע ומזה ידענו שנוכל לומר שמע בכל לשון שהרי כתוב טטפת בלשונות אחרים וז"ש דין נשמע תורת שמע לאומרו בכל לשון וכ"ת מנ"ל דק"ש שהוא יחוד שמו ית' מותר בכל לשון לז"א הלא נודע בארבעה ר"ל טט בכתפי שתים ופת באפריקו שתים הרי דפ' שמע ניתנה בכל לשון. וכ' עוד כי הגאון החסיד מהר"ש מאסטרפליא אמר שראה בחזון שהפירוש הוא שדין שמע בכל לשון נזכר בארבעה מס' ברכות יג מגילה י"ט סוטה ל"ב שבועו' ט"ו וז"ש בארבעה אשר פירשו זקינינו. הערות לס' כסא רחמים ר"ת כלה סופרים אבות להגאון חיים יוסף דוד אזולאי:

מס' כלה הל' ג' ד"ה המשמש שהוא מאפיל בטליתו ויש קצת ראיה לזה מפ' מקום שנהגו מקום שנהגו להדליק נר ביו"הכ שלא יבואו לשמש מדליקין ואי בהאפלת טלית שרי אמאי מדליקין דלמ' יתאוה לה ע"י הנר ויאפיל בטליתו. פ"ד הל' ב' ד"ה כל המחליף אפשר דהטעם בסנהדרין צ"ב ע"א ע' רש"י שם ביאור על מאמר זה והוא פלא עיי"ש. פ"ד הל' א' ד"ה והא דקאמר לו ולזרעו אפשר דסמיך אהך דרשא בפסוק הלא אהרן אחיך הלוי דאל"כ צ"ע הרי עד חטא העגל היו הבכורים הכהנים. מס' סופרים פ"א הל' ה' ולא במי טריא כצ"ל. שם הל' ח' בפירוש ד"ה שוב מעשה ששה לכל שבט צ"ע דתלמי אחר אלכסנדרוס בימי בית שנית הי' ומהיכן היי אז י"ב שבטים. שם פ"ג ה"ד בתוס' ואין להאריך ומ"מ צ"ע דמ' לעיל דמתורה הוא דאין עושין חומשין מקבצין אבל בלא"ה עושין חומשין מקבצין ואמאי הרי אתו למטעי ולומר ס"ת הוא. שם הל' ט' הל' כסתם צ"ע אי גם בברייתא אמרי' כן. שם פ"ד שלהי הפרק ד"ה גוים מצוה לקללו וע' ברכות פ"ק הני בריוני דהוו בשבבותא דריב"ל וצ"ע. שם פט"ו הל' ו' אבל אחר שחבר וצ"ל שכתבו ג"כ. מ' סופרים פ"ט הל' ו' יו"ד שביגדל צ"ל גדול כצ"ל. שלהי פ"י פ' י' וכהן וארון צ"ע. פ' י"ז הל' ט' בפנים וקורא ונסכו צ"ע למה אנו אין נוהגין כן. שם שלהי הפרק בפנים כהנים נ' דהיינו אל תגעו במשיחי לוים היינו ובנביאי אל תרעו אסף וחביריו. פי"ח הל' ב' בפנים וי"א אלקים אל דמי לך נוד קאי אחנכה ופורים דלעיל. שם אעפ"י שאינו מן

המובחר ע' פי' לכסא רחמים ולי נ' משום מע"י טבעו בים ואתם אומרים שירה כדאמרינן בערכין והלל הגדול הוא שירה של מלאכי' כידוע שם הל' ג' בתוס' שלא אמרוהו ביומן לולי דמסתפינא הייתי אומר דשיר מו"ש הוא ויבא מלך הכבוד משום הגוים שצרו על ההיכל לארצו לאומרו. פרק כ"א הל' ד' בפירוש ואין המנהג כן וכן איתא במ' תענית מעות פורים נתחלפו לי במעותי וחלקתי כלם לעניים. מס' אבות דר"נ:

פ"א הל' א' בתוס' ד"ה וראיתי להרב תורת חיים והוא הפך י"ל אדרבא מה"ט לא דריש תנא דידן ששפטו את שופטיהם. פ"ב בפירוש ד"ה סתם מי גיחון ודלא כראב"ע פ' בראשי'. פ"ג ה"א בתוס' אין הקב"ה מעניש י"ל דעבר על לא תחרוש על ריעך רעה והך מחשבה הוה לאו שאין בו מעשה. פרק י' בפי' ד"ה מלמד שלא יתחבר רשע ורע הוא רע לשמים ע' גמ' סוף פ"ק דקידושין בענין רשע ורע. פרק י"א בתוס' ד"ה ולובש רבב ולמאן דגרס התם רבד לק"מ. פרק י"ג בתוס' ד"ה ומניין אם לא יכתוב ויו ורבי' בחיי' כ' עפרן בלא ויו בגימ' ארבע מאות נ' במספר רע עין דכ' נבהל להון איש רע עין ב"ר שם. פרק ל"ו בתוס' ד"ה סופר ולמד צ"ע דעל מלמדי תינוקות דרש"י ומצדיקי הרבים.

הערות שונות:

יש ליזהר בפסוקי דזמרא שלא להפסיק בין לבבו נאמן לפניך לוכרות עמו כי הוא פסוק א' מלבד בברית מילה מתחיל המוהל וכרות וכבר נתעורר ע"ו במג"א. בנשמת יש ליזהר להפסיק בין תיבת כל היצורים לתיבת לפניך והמ"י. בקדושת מוסף לשוי"ט יש להפסי' בין תיבת שנית לעיני כל חי כי לעיני כל חי לא יהי' שנית במזמור פ"א צ"ל אשביעך בלא דגש בתיקן חצות קינה רביעית צ"ל וחלו ככבים והילם. ביוצר לשבת צ"ל זה שבח שליום השביעי בפתח שהרי אומר אח"כ ויום השביעי משבח. וכן הגי' רוו"ה. בתפילת שחרית ומוסף יש להפסי' בין חמדת ימים לאותו קראת כי לא מצינו שנקרא שבת חמדת ימים ועי' ב"י סי רפ"ב ענין זה וכל התי' דחוקים. בתפלת אלקי נצור חסר בסידורי' אחר ובמצותיך תרדוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצ"הר ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם וע"ז שייך וכל כ"ה בגמ' ברכות י"ב ע"א. וקודם עשה למען שמך הנוסחה בטור או"ח מלכינו ואלקינו יחד שמך בעולמיך יחד זכרך בעולמיך בנה ביתך שכלל היכליך קרב קץ משיחך פדה צאנך שמח עדתך וע"ז שייך עשה למען שמיך טואו"ח סס"י קכ"ב במו"ש קודם הבדלה יאמר נוסח זה פ' ונח מצא חן פ' ויהי דוד לכל דרכיו משכיל שיר למעלות אשא עיני כולו ואח"כ פ' בראשית ברא ואח"כ יאמר א"וא החל עלינו את ששת ימי המעשה הבאים לקראתינו לשלום חשוכים מכל חטא ופשע ומנוקים מכל אשמה ועון ורשע ומדובקים בתלמוד תורתיך וחנינו דעה ובינה והשכל מאתך ותשמיעני

בהם ששון ושמחה ולא תעלה קנאתינו על לב אדם ולא קנאת אדם תעלה על לבינו וכל היועץ עלינו ועל עמך בית ישראל עצה רעה בטלו ובטל עצתו כדכתיב ה' הפיר עצת גוים עוצה עצה ותופר וגו' רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום כי ה' צבאות יעץ ומי יפר וכל היועץ עלינו עצה טובה קיימו וקיים עצמו כאמור וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם ברוך המפיר עצות רעות מעלינו ומעל כל עמו ישראל ומקיים עלינו עצתו ועצתם של צדיקים לטובה ברוך שלא עזבנו כן ה' אלוקינו אל יעזבינו ואל יכלימנו ואל יחפירנו לא בעו"הז ולא בעו"הב ועם הצדיקים נפטר בשלום הנה אל ישועתי אבטח וכו' טא"ח סי' רצ"ט:

כ' עו"ש יש נוהגים לומר בכל מו"ש כל הפסוקי' שנזכר אליהו ואומרים שהוא טוב לשכחה ויהיו דרכיו מצליחין בכל השבוע, ואני מעיד כי לשכחה הוא בדוק ומנוסה.

כ' הרמ"ע בספ' עשרה מאמרות בכל י"ח יאמר קודם אלקי נצור שיר למעלות אשא עיני ובפרט מי שלא נשא אשה וד"ל והיא סגולה נפלאה. יזהר אדם במ' ב"ק פ' הרואה דרתח קדרך שפוך עי' רש"י שם וחזק עי"ז בריאות גופו. בסוגי' דהואיל פ' אלו עוברין לש"הג ולימי הפסח תרמ"ט מה"ק. רש"י ולהאכילה לכלבים עיקר סברת רש"י דלהאכיל' לכלבים הוי כמו שריפה, ביאר רש"י פרק אין צדין כיון דמצוה לבער תרומה אחשבי' רחמנא להאי ביעורי' ומה לי מבער ע"י שריפה או ע"י מאכיל לכלב ואמנם נ' דרש"י בזה לטעמיי' שכ' בפר' במה מדליקין דגם שריפת תרומה דאסורה ביו"ט הוה דאורייתא כמו שריפת קדשים דתרומה בכלל קדש ושפיר שייך רחמנ' אחשבי' אבל לשטת תוס' שבת שם דשריפת תרומה ביו"ט רק מדרבנן אסורה אין מקום לד' רש"י באין צדין דקדשים אינו רשאי' להאכיל לכלבים ודוקא שריפ' בעי' אבל תרומה אי שרי להאכילה לכלבי' למה ביו"ט לא תאכילנה כיון דלא שייך גזירה תרומה אטו קדשים ואמנם מה דפשיטא לרש"י דמותר להאכילה לכלבים נ' דכיון דתרומה טהורה מותר להאכילה לבהמה מהי"ת נימא דתרומה טמאה כיון דאמרה תורה שלך תהא לא יהא שרי להאכילה לבהמתו:

רש"י לא תקרא לה שם עד שתאפה כ' רש"י והאריך עוד כוונת דבריו דלכאורה כיון דלבסוף יפרוש חלה אחת ואמאי שרי לי' ר"א לאפות כלם הרי ע"כ אחת נאפית באיסור ולזה כ' רש"י דה"ז דומה למאי דאמרי' פ' אין צדין מערים ומלח גרמא גרמא ה"נ כיון דבשעת אפיי' יוכל להיות שיבצע מכל חדא חלה ולא תהא אחת נאפית באי' רשאי' לאפות כלם ולאחר שאופה תחלה ולא גילה דעתו שיפריש א' על הכל לאחר אפיי' שפיר מצי להמלך ולהפריש א' על הכל:

ולכאורה י"להק כיון שקודם שנתחמצה החלה אפילו ביו"ט מהני הביטול למה לא יקרא לה שם ויבטלנה לאם תתחמץ אח"כ והנה לד' רש"י דתשביתו לאו משום הפקר נגעו כ"א דווקא בעינן שיאמר ליבטל כעפרא דארעא א"כ לק"מ דכי יש בכחו לומר על חמץ של אחרים שיהא כעפרא דארעא אבל לד' התוס' למה לא יוכל להפקיר הזכות שיש לו בחלה זאת וצ"ל מאחר דרבנן אמרו דביטול לא מהני אף דכ' הירושל' דהטע' משום דלמא לא מפקיר לי' בלבו וזה לא שייך דעכ"פ אינה שלו מ"מ כיון דכיילי רבנן ואמרו ביטול אינו מועיל עובר בבל יראה דרבנן:

מתני' בן בתירה ונ' דטעמא דר"א דהצונן בעוד היום יתחמם וכ"ת ירוק החלה בכל עת אל כלי אחר הרי החלה אסורה בטלטול וממילא הכלי בסיס לדבר אסור ולא יוכל לטלטל הכלי בעוד שהחלה בתוכו ועדן יבא לידי חימוץ ונ' דלזה רמז ר' יהושע מפרשת' ומנחת' כוונתו ומנחתה בצונן ואם בכ"ז החמיצה החמוצה ולית לן בה:

וי"לד לר' יהושע תינח חלת ישראל חלת כהן שנשארת לו לאחר הפרשה מא"ל וצ"ל דבחלת כהן כיון דא"א בע"א וודאי מודה ר' יהושע אלא דר' אליעזר גזר חלת ישראל אטו חלת כהן ור' יהושע לא גזר:

מו"ה רש"י טו"ה כל תרומותיך לבן בתי כהן כ' רש"י כל תרומותיך כלומר דודאי בחלה זו בפרט ל"ש טו"ה דלמאי חזי' לבן בתו כהן שיתן לבעלים אפי' דבר מועט בעבורה אבל ר"ל הישראל השווה עצמו לתת כל תרומותיו לתת לבן בתי כהן ושאר דברי רש"י מבואר כוונתו דר"ל דאין לדמות לר"א חלה לאחרים וגבוה דבאחרים וגבוה אין לו לישאל שום זכות בהם אבל כאן כיון שיש לו טו"ה לא מקרי אחרים וגבוה וכ' עוד רש"י ואפילו אם באמת עשה בעל החלה הזאת מקח כי האי עם ישראל אחר מ"מ לא עבר הכהן על חלה הזאת אם נתחמצה דאכתי לא אתיא ליד כהן דוק ברש"י ותמצא שזה כוונתי: ועד"ז ביאור רש"י פלוגתיי' במסקנא כדפליגי בהואיל דלר"א ע"י הואיל מקרי דיש לו זכות עדן בגוה אף דודאי לא מתשיל עלה דלמאי נפ"מ כיון דהדרא לטיבלא מ"מ לא מקרי של אחרי' ור"י לית לי' הך סברא אא"כ יק' מנ"ל דר' יהושע לית לי' הואיל דלמא לעולם אית לי' אלא דמ"מ מה"ט עדן כ"ז שלא אתשיל מקרי של אחרים ונ' דזה יישב רש"י במ"ש ולר' יהושע אסור לאפותה כיון דלית ליה הואיל ר"ל דלכאורה היה דיו לר' יהושע לומר לא זהו חמץ סיפא אלא מפרשתה וכו' למה לו אלא ש"מ דר"ל אפי' לא תקרא לה שם אסור לאפותה כיון דעכ"פ אחת תאפה באיסו' ור"א מטעם הואיל כל חדא חזיא לי' הוא דשרי ולר' יהושע דלית לי' הואיל אסור ומסיפא דייק הש"ס דר' יהושע לית ליה הואיל:

ואמנם מה בעי רש"י במה שאמר הסל מצרפן מלבד שדבריו מוקשים כמ"ש בתוס' דהכא באיכא שיעור חלה מיירי וצירוף סל ל"ל י"ל כוונת רש"י ותו"ד דלכאורה כיון דאית לי' לר"א הואיל נתיר לו מה"ט לקרא שם לקיים ראשית עריסותיכם ונתיר לו כמו כן האפיי' מטעם הואיל ובעי מתשל עלה וע"ז ביאר רש"י דהואיל מדאורייתא מהני אבל מדרבנן לא שרי אלא במקום פסידא כמסוכנת ואי הוה הכא פסידא דמצוה ג"כ הוה שרינן לי' אבל מאחר דאחר האפיי' יוכל להפריש חלה למה נתיר וכ"ת משום דעכ"פ ראשית עריסותיכם יוכל לקיים כיון דס"ל לר"א דאם אפה פחות משיעור חלה ורדן לתוך סל אחד יבא ע"י צירוף סל אחר האפיי' חיוב חלה ש"מ דראשית עריסותיכם לאו דווקא:

ויש לעורר לר"א ולד' תוס' דביטול מטעם הפקר והרי יכול בכל שעה לחזור ולזכות בה ואמאי מהני וצ"ל דדווקא במתשיל עלח קאמר ר"א דחכם עוקר מעיקרו ולמפרע נעשה שלו משא"כ בהפקר דעתה יצא מתחת ידו וכ"ז שלא זכה בה איננה שלו:

רש"י ד"ה האופה מיו"ט לחול כוונת דבריו דדווקא כה"ג שכבר אכל ולא מצי לאכול יותר הוא דקאמר ר"ח לוקה משא"כ במי שהכין לו די סיפוקו ליו"ט אבל עדן לא אכל מודה ר"ח דאינו לוקה דכל חדא סעודתא עכ"פ חזי לי' וע"ד דאר"פ לקמן בשמעתין דאפי' מאן דלית ליה הואיל היכא דכל חדא חזי לי' להואיל ובא רש"י ליישב בזה ד' הגמ' דקאמר ר"ח אמר לוקה לא אמרי' הואיל וכי מה קשה עליה דר"ח דאצטריך לתרוצו בשלמא דקאמ' רבה אינו לוקה אמרי' הואיל שייך למימר ר"ח אמר לא אמרינן הואיל אבל לא כדהשתא ובמ"ש רש"י מיושב דמאחר דלא קאמר ר"ח דלוקה אלא מיו"ט לחול אבל אם אפה כדי ספוקו ליו"ט ואפה עוד אינו לוקה ומ"ש וע"ז קאמר הש"ס דהתם א"צ להואיל וכמו שבארנו משא"כ מיו"ט לחול דבעי למימר הואיל ור"ח לית לי' הואיל לוקה:

כ' רש"י כל מלאכה לא תעשו וזה לא נמצא ביו"ט רק בשבת ויו"הכ ונ' דצ"ל כל מלאכה לא יעשה בהם ובא רש"י ליישב מאחר דהתירה תורה מלאכת אוכ"נ מנ"ל לר"ח דמלקי' עלה ולזה כתב רש"י דמאחר דמלאכת או"נ מותר למה כ' תורה כל מלאכ' לא יעשה הול"ל כל מלאכת עבודה לא תעשו כי היכי בפ' אמר ואנן ידעי' דמלאכת אוכל נפש שרי:

ויל"ד מ"ט הפסיק הש"ס בהאי שקלא וטריא דאתי קמן ולא קאמר מיד לימא ר"ח ורבה בדר"א קמפלגי ואמנם למ"ש א"ש דידע הש"ס דשמעתין מדר"ח דמחייב דווקא מיו"ט לחול אבל לא היכא דכבר הכין ליו"ט די ספוקו משום דכל חדא חזיא ליה ולא אצטריך להואיל והן הן ד' ר"פ לקמן דר"ח גם כר"א מצ סבר. ונ' עוד דבא הש"ס לגלות מנ"ל לרבה דאמרי' הואיל אע"כ מדייק לי' מקו' שהקשה לר"ח היאיך אופין מיו"ט לשבת

ושפיר מייתי האי שקלי' וטריא. בסוף הסוגי' רש"י ד"ה אמר רמי בר חמא אי שרינן לי' משום הואיל בא רש"י לפ' דאף דרמי ב"ח סתים דבריו לא תימא דסמך אמאי דס"ל לר"א דעובר בבל יראה משום הואיל ואי בעי מתשיל ור"י דלית לי' הואיל קאמר אין זה חמץ שמוזהרין עלי' משום דלית לי' הואיל דא"כ בפשיטות יש לדחות דבריו ע"כ לא קאמר ר"א אלא לחומרא אבל לקולא מי קאמר א"וו ה"ק רמי ב"ח הא דאפלגי' רבה ור"ח אי מדאורייתא אפי' מיו"ט לר"א שרי לאפות מדהתירו ע"י עירוב לבשל מיו"ט לשבת אף דצרכי שבת אין נעשין ביו"ט תליא בפלוגתא דר"א דמתיר לאפות כ"ז שלא קרי' שם ע"י הואיל ור"י פליג עליו:

רש"י ד"ה אלא דבעדנא וכו' בלא הואיל וצריך ביאו' דהרי הש"ס מ"מ קאמר ע"כ לא קאמר ר"א דאמרי' הואיל דמ' דגם כה"ג אצטריך ר"א להואיל ונ' דה"ק דאמאי שרינן בתר אפייה ליטול א' לחלה ולא מזקקי' לי' למבצע מכל חדא היינו משום דהאפי' בהיתר בלא הואיל היה מהני:

רש"י ד"ה מלתא דק' לן ומוטב לעבור על בל יראה ולא לעשות איסור בידים יל"ד דהך סברא ר"י קאמר לה במס' ר"ה אבל ר"א לא חש לה וקאמר ינתנו מתן ד' ונ' ד' רש"י דהתם ר"א לטעמא דקאמר גבי איברי חטאת באיברי עולה רואין איברי חטאת למעלה כאלו הן עצמם ה"נ במתן ד' ס"ל דרואין דם הבכור ומעשר ופסח כאלו הן מים:

רש"י ד"ה אהדר לי' דמלתא אחרינא אכתי לא שמיע לן וזה ג"כ כוונת רש"י לעיל כשכ' דטעמא דר' יושע משום דס"ל טו"ה אינו ממון אלא משום התי' שכתב רש"י כאן דלא שמיע ליה הך ברייתא המתין רש"י לעיל לבאר כן וכוונת ד' רש"י דמ' לן לענין בל יראה גם ר' אליעזר מודה דאינו עובר אלא דמהיות טוב אל תקרי רע למה יניח לו חמץ בביתו כיון דיכול לאפות קודם קריאת שם כיון דאי' לי' הואיל:

רש"י ד"ה מלתא דק' לן עיי' רש"א שהק' א"כ מאי מק' ר"א לר"י לדבריך הרי הוא עובר בבל יראה נ' דלק"מ דהכי קאמר לי' הרי יוכל לאפות ולמבצע מכל חדא ולמה לו לעבור בבל יראה בשלמא לר"א דאית לי' הואיל אפי' לזה א"צ. ודע דהואיל דר"א שרי מה"ט לכתחלה משום דהוה בידו משא"כ הואיל דרבה דלא הוה בידי' מדרבנן מיהת אסור:

גמ' טבל אשאין לה לזביז י"ל דמס' לי' אי הא דאית לי' לר"א צירוף סל משום דיליף מצירוף כלי אחת וא"כ בעי' תוך או דלמח גמרא גמיר לי' ובכלי סגי':

רש"י ד"ה תנור אף תנור יל"ד א"כ למאי אצטריך רב יוסף למימר ואב"י א"ש הל' כר"א הרי גם לר"י ס"ל מצרף וצ"ל משום דקאמר דעבדן כר"א שרודין לסל ולא סמכי אתנור קאמר ואר"י א"ש הל' כר"א. ועדן ק' מנ"ל לרש"י הא ונ' דמ' לי' בשלמא אי ר"א ור"י בסל

שוין שפיר אבעי' להש"ס אי לא בעי' סל דומיא דתנור שיש לו תוך אבל אי בהא גופא פליגי אי סל מהני למה נשוי פלוגתא רחוקה דלר"י תנור דווקא ולר"א אפיל' כלי שאין לו תוך:

אמנם פלוגתת ר"א ור"י נ' דר"א ס"ל דהצירוף צריך להיות או בעיסה ע"י נשיכה או בלחם דהיינו בסל דעיסה ולחם כ' בחלה משא"כ בתנור ליכא לא עיסה ולא לחם ור"י סבר דכ"ז שלא נאפה עיסה מקרי:

רש"י במתני' או להאכילה לכלבים עיי' רש"א ורש"ל ולא זכרו שניהם ד' רש"י פ' אין צדין וכבר בארנו לעיל:

תוס' ד"ה לא תקרא תרומה טמאה דאסורה בכל הנאות לטעמייהו אזלי דס"ל דשריפה דווקא בעי' ולא להאכילה לבהמת כהן:

בסו"ד דגזרי' לצורך אטו שלא לצורך עיי' מ"ש רש"א פ' במה מדליקין שם דבחולין לא שייך האי גזירה ותו"ד דמה"ית ישרוף חולין שלא לצורך בשלמא בתרומה עביד לשם מצוה:

תוס' ד"ה עד שתאפה דהא אי איכא כהן קטן וליכא למימר דלמא מקלע כהן קטן דמטעם מקלע להתחלה ע"כ אסור מדבעי' מיו"ט לשבת עירוב תבשילין. באו"ד ואמר רבא הל' כרשב"א עיי' מ"ש לעיל ליישב בזה:

תוס' ד"ה תטיל דר"א ור"י ל"פ אבן בתורא ודקאמר לקמן הל' כר"א ר"ל דמותר לאפות משום הואיל וכמ"ש בסמוך דהואיל שהוא בידו אפי' לכתחלה שרי:

בסו"ד או ר"ת דתטיל בצונן ר"ל היכי דליכא כהן קטן ומשום הואיל ואי מקרי לא שרי לכתחלה:

תוס' ד"ה הואיל ותי' שלא הטריחו חכמים ולולי דברי' הייתי אומר מאחר דבחלת א"י עסקי' דבעי' כדי נתינה ואפילו בחלה טמאה א' ממ"ח ואי בצע מכל חדא הו"ל פירורין ואיכא בזיון ימ"כ וקרא אמר למשחה:

בסו"ד בעינן נגיעה צ"ע התם בהקפה מיירי שנוטל מן הטהור על הטמא לר"ח ובעי' נגיעה משום דחד טמא אבל בצירוף מה"ית נימא דבעי' נגיעה ואולי מ' לתוס' דמוקף עדיף מצירוף ואכתי י"ל דהתם דווקא משום דחדא מנייהו טמא:

תוס' דבור שני הואיל ואי בעי עיי' רש"י דעתו דאפי' אי לתי' תוס' דהואיל ומתשל לא שכיח מ"מ ק' להו למה במע"ש אפיל' דעיבד לא יצא ודברי' קשה להולמן אדרבה התם שאכל מצה של מע"ש ולאחר שאכלה לא שייך הואיל ואי בעי מתשיל מה"ית נימא דיצא בדעיבד ותו קשה לי גם אדברי תוס' דגם אי מתשיל אנדרי' הו"ל טבל ושוב אינו יוצא בו

וכ"ת דמפרישׁ עליו ממק"א הא ביו"ט קאי ואין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט כדתנן פ' משילין:

ועוד תי' ר"ת יל"ד מאחר דהני ב' תירוצים אחרונים לא קאי אהקדש ולענין מע"ש סמכינן אתירוצא קמא משום קדש לה' ובהא גם לגבוה מתורצת למה להו לתוס' הני תי' ועיי' רש"א בדבריו מיושב קצת אתי' שני': תוס' ד"ה רבה אמר אינו לוקה דאמר בהמצניע ד' תוס' כאשר הם לפנינו אין להם מובן אבל בפ' המצניע ביארו דמ"הת כל מלאכת או"נ שרי וצ"ל שרודה מיו"ט לחול ומשו"ה לוקה לר"א וק' הא ר"א אית לי' הואיל: והנה מה דפשיטא לתוס' הכא והתם דכל מלאכת או"נ שרי ביו"ט מ"הת ובריש ביצה ד"ה שמא יעלה ויתלוש מסקנתם עפ"י הירושלמי דקצירה אסורה מ"הת ולחד תי' בהירושלמי אפיל' טחינה והרקדה וכ"מ לכאורה מסוגיין דביצה דפריך אביי לר' יוסף ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה ומשני כולא חדא גזירה היא ואי תלישה לא הוה כ"א מדרבנן הדרא קו' לדוכתא אפירות הנושרין הא הוה לי' גזירה לגזירה ועיי' ברמב"ן בחומש פ' אמור דביו"ט מלאכת עבודה אסר רחמנא ודווקא בישול ואפיי' וכיו"ב לאו מלאכת עבודה נינהו משא"כ קצירה ודכוותי':

בסוגי' הנ"ל מה"ב. כיצד מפרישין הל' מוקשה וכי בהפרשה מחלוקות ונ' דמל' לא תקרא לה שם מבואר דמודה ר"א דתפריש חלה אלא דלא תקרא לה שם וטעם הפרשה זאת לקיים מראשית עריסותיכם ואע"ג דלא תקרא לה שם עד שתאפה כיון שלאחר אפייה עכ"פ ניטלת אותה חל עלי' שם חלה למפרע ושייך שפיר מראשית עריסותיכם ואמנם אדרבה מה"ט פליג ר' יושע על ר' אליעזר וקאמר וודאי אילו לא הפרישה כלל והיתה אופה המצות סתם היינו סומכין דוודאי תבצע מכל חדא פורתא ואא"צ להואיל אבל לדידך דאמרת שתפריש מיד אלא שלא תקרא לה שם נהי דמ"מ תוכל לבצוע מכל חדא פורתא ולא שרינן מאחר דכבר גלתה דעתה שתהא מצה זו חלה לא שרי' מטעם הואיל ואמנם דלא תטעה בדרבי יושע ותימא דס"ל דלא תפריש כלל מן העיסה קאמר ר"י כי באמת תוכל להפריש כדאמרת לקיים מראשית עריסותיכם אמנם תוכל כמו כן לקרות שם דזה בכלל אבל אתה רואה של אחרים ולזה סיים ר"י אלא מפרשתה ומנחתה עד הערב והיינו דקאמר תני' כיצד מפרישין חלה בטומאה לר"א תפריש ולא תקרא שם ולבן בתירא תקרא שם ותטיל בצונן ולר"י תפריש ותקרא שם ואפי' צונן אינו צריך דאינו מוזהר עליה:

ביו"ט הוסיף ביו"ט של פסח ולמה קוצר התנא ולא תנן של פסח ונ' דאי תנן ביו"ט של פסח הייתי אומר מאחר דסבר ר"י דאין זה חמץ שמוזהרים עליו א"כ איכא למימר

דאפי' בחו"ה אם רצה מניחה עד שתחמיץ ובאמת בחו"המ מחויב לאפותה שלא תחמיץ וטעמא מאי שהוא כמשיב אבידה דאם תחמיץ לא יוכל הכהן להסיקה תחת תבשילו ולרש"י אינו רשאי להאכילה לכלבים ולכך הישראל מוזהר לאפותה ולהוציאה מחימוץ ופסידה ואי תנא ביו"ט של פסח סד"א גם בחו"ה מיירי מתני' והיינו אליבא דר"י ולהכי תנן ביו"ט סתם כלומר דדווקא ביו"ט ממש פליגי ולא בחו"המ:

וכ' רש"י דבין לשורפה בין להאכילה לכלבים אינו רשאי דמ"מ מקרי ביעור והתורה אמרה אין מבערין קדשי' ביו"ט וביאור יותר דבריו בפ' אין צדין ובפ' במה מדליקין דמאחר דהדלקה אסורה ע"כ האיסור תליא במצות ביעור דעל מצוה זאת לא ניתן יו"ט לדחות וע"ז מק' תוס' למה נימא דמשום דעבד ג"כ מצוה מגרע גרע ונ' ד' רש"י דאחר דהבערה התירה התורה ביו"ט ואפי' שלא לצורך הרי אמרי' מתוך ולד' רש"י לא בעי' אפי' צורך קצת ומה"ט אצטריך קרא לשריפת קדשים דאינו דוחה יו"ט אף דהוה הבערה שלא לצורך כלל דהרי אינו יכול ליהנות בשעת שריפה אלא דס"ד משום מתוך ולזה כתבה תורה בבקר בבקר לתת בקר שני לשריפתו ומ"ט אלא וודאי הקפידה תורה שלא לבער קדשים ביו"ט וא"כ אין חילוק בדאוריית' בין נהנה בשעת שריפה או לא ובין ע"י שריפה בין ע"י מאכילה לכלבים זה תו"ד רש"י אמנם תוס' בתי' ר"י מסקי אפכא דהא דאצטריך קרא בקדשי' היינו לגלות דלא אמרי' אפי' מדאורייי' מתוך אלא היכי דאיכא צורך קצת ומעתה אי לאו דכתב רחמנא לתת בקר שני לשריפתו היה המצוה צורך קצת כמו לולב לבי"ה כיון דמצות היום בלולב משא"כ עכשו דיוכל לשורפה אחר יו"ט אין שריפתה דוחה יו"ט וז"ש ר"י ומהתם גמרי' דבעיל צורך קצת ובתרומה דאיכא צורך קצת באמת מדאורייתא שרי כיון דיכול ליהנות בשעת שריפתה אלא דרבנן גזרי על כל ביעור שלא יבאו לשרוף גם קדשי' ביו"ט:

והנה הרמב"ם בפ"ג מהל' יו"ט כשהביא למתני' דידן כ' דמאחר דאינו יכול ליהנות בחלה טמאה בשעת שריפה הבערה כזאת לא התירה התורה ביו"ט ודבריו תמוהי' ולא נתעוררו עליו נו"כ דתינח חלה אבל שמן תרומה שנטמאת שנהנה לאורה דלכאורה היינו וכיו"ב שכ' הרמב' שם לומר דאוכל נפש ל"ד ה"ה הדלקת הנר לאורה וא"כ קשה משמן תרומה טמאה אמנם בפי' המשנה בפ' במה מדליקין שם כ' תחלה כלשונו כאן דלא התירה תורה אלא הבערה לצורך או"נ ודלא תק' לך הרי הדלקה מותרת סיים הרמב' בפי' המשנה שם ואמר קרא בבקר באש תשרופו לתת בקר שני לשריפת י"ל דבריו על ב' פנים דאם נאמר דד' הרמב"ם דבהבערה לגמרי מותר מטעם מתוך וכד' ה"ה משום דכ' לא תבערו ביום השבת מ' ביו"ט מותר וא"כ אפי' שריפת קדשים לשתרי לזה כ' קרא בבקר בבקר

לתת בקר שני לשריפתו לומר דביער דקדשי' אסרה תורה בהדיא וממילא ה"ה שריפת תרומה טמאה וכו"ל דמאחר דלקדשי' לא אצטריך דהוה שריפה שלא לצורך ע"כ קרא לתרומה אתא ומ"מ הענין תמוה שבחיבורו לא ביאר זה וכ' בחלה מ"ש ואשמן תרומה לא כ' טעם:

והנה מ"ש תוס' דאפי' למ"ד נו"נ קריבין ביו"ט מ"מ אסור לשרוף תרומה נ' להסביר עד"ז דהתורה חייבה אותנו ברגל בשלמי שמחה ואמרו אין שמחה אלא בבשר שלמים נמצא דעיקר הקרבת שלמים לשמוח באכילתן ועיקרן לצורך הדיוט משא"כ בתרומה טמאה דאסורה בכל הנאות רק אם אתה מקיים מצות ביעור רשאי אתה ליהנות בשעת הביעור א"כ אדרבא עיקר ההדלקה לקיים מצות ביעור:

וכ' רש"י שתאפה תחלה נ' דרש"י בא להוציא אותנו מטעות שלא נאמר כיון שהדביקה הפת בתנור מותרת לקרא לה שם והיה מ' כן הל' ועד שתאפה דהול"ל שתאפה ובאמת מבואר בשבת דאם הדביק הפת בהיתר ונאפה אח"כ בזמן האסור חייב חטאת לזה כ' רש"י דהו"ל כאלו תנן שתיאפה ר"ל שתיאפה החלה תחלה:

וילד"ק למה לא תנן עד לאחר האפיי' ונ' דס"ד דאפי' להפריש אסור עד לאחר האפיי' לזה קתני לא תקרא לה ר"ל לחלה שהפרישה שם חלה עד שתיאפה:

וכ' רש"י דמותרת לאפות כך משום הואיל אי בעיא בצעא מכל חדא פורתא והק' לקמן בתוס' וכה"ג מי שרי ליהוי כעיסה חציה של גוי דאסור לאפותה ביו"ט ותי' דהכא ל"ג משום תיקון חלה וכ"כ במ"הק לפ"מש לעיל דגם לר"א מהני הטלת צונן אלא דלא רצה לסמוך ועכ"פ מאי תיקון חלה שייך ועוד הק' תוס' למה לי' לר"א הואיל הרי מסקי' בביצה כרשב"א דממלאה אשה תנור פת אעפ"י שאינה צריכה אלא לפת א' כדי שתהא נאפה יפה ותי' בדוחק דבשמעתין באופה ע"ג גחלים מיירי ולולי דברי' י"ל דע"כ לא התיר רשב"א אלא היכי דכל חדא חזיא אבל הכא אי קרא לה שם לא חזיא ומעתה בשלמא בגוי דהחציה שהוא של גוי לא חזיא אסור לאפות חלקו של גוי וה"ה בקרא לה שם אבל היכא דבצע מכל חדא פורתא כה"ג וודאי יש לסמוך דמותר לאפות גם ההוא פורתא שתהא הפת נאפה יפה:

וכ' רש"י בסו"ד דקסבר ר"א הסל שהוא רודה לתוכה מצרף לחלה והשיבו עלי' בתוס' ד"ה הואיל דהיכא דאיכא חיוב חלה צירוף סל ל"ל וד' הרי"ף תמוהין עוד יותר שהביא ראיה דהל' כר"א מדקיי"ל הל' כר"א דצירוף סל מהני ותרווייהו חד טעמא והניחו הראשונים דברי' בתימא ואמינא נחזי אנן במתני' חלה שם פליגי ת"ק ור"א דת"ק ס"ל דאין צירוף אלא ע"י נשיכה ועלי' קאמר ר"א ה"ה רודה לסל מצרף ונ' טעם פלוגתתם

בהאי קרא והיה באכלכם מלחם הארץ חלה תרימו מראשית עריסותיכם ומהאי עריסותיכם ילפי' השיעור דעיסת מדבר וס"ל לת"ק דבעיסה לחוד תליא מלתא וממילא אין צירוף אלא בעיסה אבל ר"א סבר מדאתחיל קרא בלחם ש"מ דגם בלחם שייך צירוף ולא בעי' אלא בלחם ששיעורו שיעור עיסת מדבר ומדעתה היינו טעם פלוגתייהו במתני' בן בתירה ס"ל מאחר דאין לוקחין בפסח שיעור גדול משיעור חלה ואדרבה מדקדקין ליקח כשיעור מצומצם יש לחוש אם לא יקרא לחלה שם קודם האפיי' שמא בשעת האפיי' יתרמי שיקח מעיסה שלא היה כשיעור על עיסה שהיה בה כשיעור והפריש מן הפטור על החיוב מאחר דצירוף ל"מ אמנם ר"א לטעמי' דס"ל דסל מצרף אפי' אם לא היה כעיסה כשיעור ושפיר קאמר ר"א דלא יקרא לה שם והנה פלוגתא דר"ז ור"י לא הוה כ"א אם הל' כר"א או כבן בתירה אבל כר' יהושע פשיטא דלא קיי"ל והיינו משום דקיי"ל כרבה דאמרי' הואיל ואי בעי מתשיל ושפיר הוה חמץ שמוזהרין עליו ובהא לא פליג בן בתירה דאי ס"ל כרבי יהושע הטלה בצונן ל"ל וטעם בן בתירה משום דלית לי' צירוף סל ואתי לאפרושי מן הפטור על החייוב וכמ"ש ושפיר כ' הרי"ף דר"א ובן בתירה בצירוף סל פליגי וכיון דקיי"ל כר"א בצירוף סל למה נסמיך כלל וכלל אהטלת צונן. ואמנם למה לא קיי"ל כר' יושע לגבי ר"א כבשאר דוכתי משום דקיי"ל אמרי' הואיל א"כ שפיר כתב הרי"ף דמדקיי"ל כר"א ש"מ דהל' כרבה ובדעסיק הרי"ף לגבי בן בתירה כ' דקיי"ל כר"א משום דטעמא דבן בתירה דל"ל צירוף סל ואנן קיי"ל כר"א בצירוף אבל לענין הואיל ע"כ גם בן בתירה ס"ל כר"א דאי כר' יושע הטלת צונן ל"ל:

אמנם תוס' כ' דר"א ור' ישוע תרווייהו ס"ל כבן בתירה אלא דר"א ס"ל דחשש חימוץ מ"מ איכא ועדיף מני' שלא לקרות שם ולאפות הנה מ"ש דגם ר' יושע אי' לי' כבן בתירה נ' דנפקא להו מדשתיק בברייתא כשהק' לו ר"א הרי עובר בבל יראה והיינו משום דעכ"פ יוכל לעשות כבן בתירה ולא יעבור אבל מאחר שכ' דגם ר"א אית לי' דבן בתירא ק' א"כ מאי מקשה עליו דר' יושע ונ' דוודאי הטלה לצונן ופ"א א"א שיספיק לכולא יומא דהצונן נעשי' פושרין ויחמיצו וע"כ צריך להטיל פעם אחר פעם צונן לתוך הצונן שלא יפשרו ומעתה בשלמא אי אמרינן הואיל א"כ חלה זאת עדן ברשות ישראל עומדת ושלא לעבור עליו בבל יראה התירו לטרוח בעדה אבל לר' יושע דלית לי' הואיל אם אין כאן חשש בל יראה אסור לטרוח עבורה אא"כ עכ"פ לא מקשה ר"א אר' ישוע לדבריך הרי הוא עובר בבל יראה ולזה נראה דה"ק ר"א מאחר דאתה אומר דבאפיי' עובר על ולא תעשה מלאכה א"כ בהואיל הוא דפליגת עלי אבל אתה מודה דטובת הנאה ממון וא"כ הטלת צונן ל"ש לדידך דהרי מטריח למידי דלא חזי לישראל מאחר דלית לך הואיל ועל בעל

יראה יעבור משום טו"ה ממון וע"ז השיב לו ר"י במתני' גם טו"ה ממון לית לי ואין זה חמץ שמוזהרין עליו והטלת צונן איננו מתיר משום דטרח במידי דלא חזי אלא מנחתה ואם החמיצה החמיצה ומבואר למאי הל' קאמר ר"י הא דאם החמיצה החמיצה ומ"מ מבואר דבן בתירה מדמתיר הטלה לצונן פעם אחר פעם וכמ"ש:

וכ' הרי"ף דבחלח חו"ל אי איכא כהן קטן יוכל לה להאכילו ומותר אפי' לקרות לה שם תחלה והקשו עליו הרי גם לכו"ג שטבל לקריו שרי ולמה נקט כהן קטן ויותר קשה ע"ד תוס' שכ' בהדיא בבכורות שם דה"ה לכו"ג שטבל לקריו שרי ונ' ד' תוס' דאם נאכיל לכו"ג שטבל לקריו חלה בפסח ובפסח הכל אופין ביום ראשון יהיו החלות מרובות וכ"כ המג"א דאף שטבל לקריו אם ראה מים חלוקים או עכורים בטלה לה טבילתו וכיון שהחלות מרובו' א"א שלא יראה בנתים מים חלוקי' או עכורים ואין לסמוך אטבילתו ומתריץ ג"כ ד' הרי"ף ונ' דנפקא זה לתוס' מד' רבה דמבטלה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו ולמה לו לבטלה הרי היה יכול לאכלה ע"י טבילה אלא דלרכ' ע"י שהיה ת"ח ונותנין מנת למי שמחזיק בד"ת היו תרומותי' מרובי' ולא רצה לסמוך אטבילה משום מים חלוקי' או עכורי'. ואמנם כ' תוס' דמה"ט גופא נוכל לתת לכו"ג והרי"ף לא כ"כ וכ' הרמב"ן במלחמות דהרי"ף ס"ל דלא עדיף תרומת ותלת חו"ל מעצים שנשרו מן הדקל שנתערבו ברוב מעצמן ולהוסיף הוא דשרי ולא לבטל לכתחלה והיינו שהשמיט הרי"ף ד' תוס' ודפח"ח וש"י ועפ"י ד' הרמב"ן נבא בע"ה ליישב ד' רש"י בבכורות שם שכ' מבטל לה ברוב להאכילה לזרים וק' הרי בהדיא קאמר הש"ס ואכיל לה בימי טומאתו ונ' דק' לי' לרש"י הרי אין מבטלין כה"ג אפי' איסר דרבנן ולזה כ' רש"י דרבה דכהן הוה א"כ לגבי' נפשי' דשרי' לי' אין כאן ביטול אמנם אי לאו דאכיל לה בימי טומאתו אפי' בלא ביטול אכתי הוה ביטול אי' דהיינו אי' לאכול בטומאה אבל בטומאה אכיל לה רבה ולא חש לה בתרומת חו"ל ולא הוה ביטול אי' כלל אא"כ למאי נ"מ א"וו לה להאכילה לזרים עניים ותרתי קאמר הש"ס רבה מבטל לה ברוב להאכילה לזרים ואכיל לה בימי טומאתו אפי' בלא ביטול:

טו"ה אינה ממון י"ל אם קיבל בע"הב זה מעות מישראל לתת לבן בתו כהן מי מודה ר"י דחייב לבערו דהרי הוא ממון כהן ידוע ואולי דבהא גופא פליגי ר"א ור"י וס"ד דמאן דאמר ממון ס"ל דהו"ל מקח גמור ואינו יכול לחזור בו ומ"ד אינו ממון ס"ל מילי בעלמא נינהו ואם בא לחזור יותר ממי שפרע אין עליו:

רש"י ד"ה ר"א סבר בסו"ד בלא שום הואיל וכד' ר"י כ' רש"י דעל אפייתה עובר דאיכא חדא דלא חזיא לי' אמנם פי' ד' דרש"י דבדר"א נקט רש"י ד' ר"פ ולר"פ אין כאן הואיל ובדר' יושע נקט רש"י ד' ר"י בריה דרב אידא ולדידי' מקרי כה"ג הואיל לר' יושע:

ועכ"פ דייק רש"י דב' ר"א בסו"ד בלא שום הואיל והתוס' בכל זאת נתקשו בד' רש"י אמאי לא אמר ר"א תטיל בצונן דליכא שום הואיל מ' להו לתוס' דע"כ ל"ד קאמר רש"י בלא שום הואיל דהרי ר"ד גופא קאמר ע"כ לא קאמר ר"א התם הואיל וכו' ש"מ דגם כה"ג דכל חדא חזיא לי' הואיל מקרי ולד' רש"י י"ל דלד' רי יושע קאמר אף דלדידך חשיב גם כה"ג הואיל היה לך להודות משום דכל חדא חזיא לי':

ואמנם קו' תוס' יש לתרץ ע"ד שכתבתי למעל' דהטלת צונן פ"א לא סגי דנעשו פושרין ומחמיצין כ"א צריך להוסיף עליהם צונן בכל שעה וא"כ האיך מטרח במידי דלא חזיא לי' וע"כ דבן בתירה אית לי' הואיל ואי בעי מתשל ושפיר טרח א"כ גם בהטלה בצונן סמכי' אהואיל:

וכ' תוס' ועוד י"ל דהואיל ואי בעי מתשיל לא שכיח ולא רצו לומר דהו"ל מחוסר מעשה דא"כ האיך ר"א כרבה ס"ל הא לרבה היכא דמחוסר מעש' אפי' לחומר' לא אמרי' הואיל לקמן פרק תמיד נשחט ס"ב ע"א אלא וודאי מחוסר מעש' דרבה היינו מילה דווקא ולכך כתבו תוס' משום דלא שכיח א"כ לרבה דווקא בשכיח ולא מחוסר אמרי' ובחד מהני תרתי לא אמרי' ונתזי אנן לר"ח דס"ל הואיל לחומרא אמרי' לקולא לא אמרי' א"כ הא דלר"א עובר בבל יראה היינו ג"כ משום דלחומרא אבל אפיי' למה מתיר אע"כ רב חסדא כר"פ ס"ל דהיכא דכל חדא חזיא ליכא הואיל:

ולרמי בר חמא ר"ח כבן בתירה ס"ל לחומרא אמרי' הואיל וצריך הטלת צונן ואפייה אסורה:

והביאו תוס' ראיה דכה"ג לא אמרי' להתיר משתי הלחם ולחם הפנים וגם סותר למ"שכ תוס' בדיבור שאח"ז דבקודש לא מהני הואיל וכן למ"ש דביד גזבר לא שייך הואיל ונ"ל דתוס' בדבו' זה נקטו לעיק' התי' דבנתחמץ לא שייך פריק ומיושב בזה קושי' רש"י דאי אמרי' הואיל ובעי מתשל למה לא יעבר בשל גבוה אמנם הקו' ממצת מע"ש במקום' עומדת אלא י"ל דלמא ר"מ כרי יושע ס"ל דאפי' לחומר' לית לי' הואיל אמנם קו' רש"י י"לת בלא"ה ע"ד שכתב הירושלמי על מכרן וקידש בדמיהן מקודשת בשאין דמי' ופי' הראשוני' דר"ל כיון שאסור בהנאה אין לו דמים והדמים היתר וה"נ אין ההקדש בנתחמץ יוצא לחולין ע"י פדיון כיון דאין לו דמים אין הפדיון פדיון:

שם ור"י מקש' וכו' יש לתרץ ע"ד שכתב למעלה דהא דאסרי' עיסת נכרי משום דל"ש כל חדא חזיא לי' ובזה מתורצת קו' הרשב"א דדווקא אי שרי להפריש א' על כולן שפיר כל חדא חזיא לי' וא"צ למפלגא בלישא אבל אי אמרת דצריך לבצוע מכל חדא א"כ הו"ל כעיס' חציה של נכרי ואסור לאפרושא:

רש"י ד"ה לוקה משום לא תעשה כל מלאכה אבל לא כ' פסוק זה אצל יו"ט כ"א בפ' בא כ' כל מלאכה לא יעשה ובפרשת ראה גבי שביעי של פסח לא תעשה מלאכה והנה שבק רש"י קרא דכל מלאכת עבודה לא תעשו דכ' בכל המועדים בפ' אמור משום דמפר' ליה לי' ע"ד שכתב הרמב"ן דההתורה קיצרה בפ' אמור וכ' מלאכת עבוד' ומלאכת או"נ אפיי' ובישול איננה מלאכת עבודה והנה לכאורה הי' נ' דרבה ור"ח בהא פליגי רבה אמר איני לוקה דס' דלמא אתו אורחים ואכלי לה ומו"ל התראת ספק ור"ח לא חייש לה ולא קרי לה התראת ספק אא"כ אכתי יק' גם לרבה היאיך אופי"ן לכתחלה מיו"ט לשבת אלא ש"מ דבהכי פליגי מאחר דקרא בפ' בא סתר נפשי' ברישא כ' כל מלאכה לא יעשה א"כ גם או"נ בכלל והדר כ' אך אשר יאכל לכל נפש וס"ל לר"ח דרישא דקרא עיקר דגם מלאכת אוכל נפש אסרה תורה אלא שהתירה לכל נפש מה שצריכה ורבה ס"ל סיפא עיקר דכ"ז שיוכל הנפש לאכול הימנה התירה תורה ואמנם סמוך לבין השמשות דלא תוכל הנפש לאכול מבעוד יום אותה שעה אמרה תורה כל מלאכה לא יעשה ולאותו פסוק כיון רש"י: וכ' רש"י ומקלעי אורחים שצריכים לאותו פת היום והנה במלת היום נ' דרמז רש"י לד' תוס' דסמוך לבי"הש גם רבה מודה דלוקה אבל במ"ש פת נ' כוונתו ליישב קו' תוס' מהרודה חלת דבש היאיך לוקה לר"א הא אי' לי' הואיל ולזה כ' רש"י דרבה גבי פת וכיו"ב הוא דאמר למלתי' דעל הלחם יחיה האדם אבל לא על הדבש שיהיו האורחים צריכי' לדבש:

ועל ב' תירו' התוס' יש לדקדק דר"א כלל שגג בשבת להזיד ביו"ט ולד' תוס' לא דמו כאוכלא לדנא דשגג בשבת אפי' בדבש הראוי לאכילה חייב וביו"ט בהדביש דווקא ולתי' ב' בשבת כל היום חייב וביו"ט רק סמוך לחשיכה וצ"ל דר"א כל חד בדוכתא קאמר שגג בשבת בכל שוגג והזיד ביו"ט היכי דמקרי מזיד כגון דלא שייך הואיל:

ולולי ד' תוס' הייתי אומר כיון דר"א חשיב לי' מחובר והוה האי דבש פירות הנושרין ואסורי' באכילה ליומי' ל"ש הואיל ומקלעי אורחין כיון דאסורין לאכול אותו הדבש אף דלא הוה כ"א דרבנן מ"מ כיון דעבריינא דעברי אדרבנן לא שכיחא אין כאן הואיל:

והנה כבר כ' במ"הק לדקדק מ"ט הקדים הש"ס לומר ר"ח לית לי' הואיל טרם שגלה טעמו של רבה משום הואיל ונ' דהייתי אומר דר"ח לא אסור כ"א סמוך לחשיכה דאין

כאן הואיל אא"כ רבה אפי' סמוך לחשיכה מתיר ומה"ית לזה הקדים הש"ס ר"ח לית לי' הואיל כל היום ובסמוך לחשיכה דל"ש הואיל גם רבה מודה. ויש להבין מד' תוס' דשמעתין וריש ביצה דרבה לטעמי' דיליף מוהכינו את אשר יביאו דאין שבת מכין ליו"ט וק' לי' א"כ איך אופין מיו"ט לשבת אלא ש"מ דגם מיו"ט לחול אינו לוקה דלמא מקלעי אורחים וא"כ אינו אופה מיו"ט לשבת כ"א ליו"ט עצמו דלמא מקלעי אורחים אלא דלחול אסרו רבנן ולשבת לא אסרי וכדי שלא נלמוד מזה לחול התקינו עירוב תבשילין שיאמרו מיו"ט לשבת אסור לבשל בלא עירוב מיו"ט לחול לא כ"ש וכדקאמר רב אשי רפ"ב דביצה. ואמנם ד' תוס' דביצה שכ' ליישב למסקנא לרבה דמותר מיו"ט לשבת ע"פ שכ' וסיימו הלכך ולדידן ג"כ מותר ורש"א ע"ד תוס' אלו מ' דמפ' כרש"ל ר"ל לדידן לא שכיחא אורחים ודחה במהר"ם ליב לובלין דבריו וד' מהר"ם לובלין מגומגמי' ונ' פי' ד' תוס' עפ"י ד' מהר"ם עם הוספה קצת דמאחר דדרש"י כרבה והכינו ע"כ לית לן דר"ח וא"כ היאיך אנו אופי"ן מיו"ט וכ"ת מטעם הואיל הנה ר"ח ורבה נחלקו בפ' תמיד נשחט דר"ח ס"ל לחומרא אמרי' הואיל לקולא לא אמרי' הואיל ורבה לא מפליג כ"א במחוסר מעשה תליא מלתא עיי"ש וד' תוס' דלרמי בר חמי קיי"ל כרבה אפי' לקולא מדר"א דמתיר לאפות ביו"ט אבל לרב פפא קיי"ל כרב חסדא דלחומרא אמרי' עובר בבל יראה כר"א ואפייה דלקולא לא אצטריך הואיל משום דכל חדא חזיא לי' ומ' לתוס' דכרב פפא דהוא בתרא קיי"ל וק' להו א"כ למאי דאות לן הכנה דרבה היאיך אופין ותי' דאנן דווקא במידי דלא הוה בעולם דרשי' להכנה:

א"ל משום עירובי תבשילין נ' דר"ח מעיקרא זאת היתה כוונתו מדמהני עירובי תבשילין ע"כ צרכי שבת נעשין ביו"ט ורבה לא הבין והק' ור"ח ביאר שוב כוונתו:

והנה לא אמר רבה לעבור על ל"ת מלאכה דגם הוא מודה דלולי דכ' רחמנא הייתי אומר נעשי' ביו"ט דאל"כ והכינו ל"ל אלא דרבה דרש מוהכינו דאין צרכי שבת נעשי' ביו"ט והיינו דקאמר אי' דאוריי' ור"ח לא דרש והכינו וממילא צרכי שבת נעשין ביו"ט ועד"ז שביאר רש"י והנה מה שהק' הש"ס בביצה על עירוב תבשילין מ"המ אף דבין לר"ח בין לרבה מדאוריי' שרי ורבנן הוא דגזר קו' הש"ס היתה מ"המ למעבד היכר זה ליעבדו היכירא אחרינא וקאמר כל חד טעמי' עד דאסוקי רב אשי שיאמרו אין אופין בלא עירוב מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול:

הא דר"ח ורבה דר"א ור"י היא יל"ד אמאי לא קאמר דר"א ובן בתירה בשלמא אי האי הואיל דפליגי ביה ר"א ור"י הואיל אי בעי מתשל בכלל וא"כ ר"י הוא דלית לי' הואיל אי בעי מתשל דקאמר לא זהו חמץ שמוזהרין עליו אבל בן בתירה דקאמר תטיל בצונן

ע"כ אית לי' הואיל ואי בעי מתשל אבל לרש"י שמחק הך דהואיל ואי בעי מתשיל ורק בהואיל דמלאכת יו"ט פליגי ק' טובא ונ' דלא ר"ל דר"א ובן בתירא דלא נדע הי רבה ור"ח דקאמר דבפ' תמיד נשחט פליגי ג"כ רבה ור"ח היכא דלא אמרי' הואיל כגון במחוסר מעשה אי לחומרא מ"מ אמרי' הואיל וס"ד דבן בתירה כר"ח דלחומרא אמרי' הואיל ולא לקולא הלכך נטיל לצונן ולא תאפה אבל השתא דקאמר ר"א ור"י ידעי' דע"כ רבה ור"ח דשמעתין קאמר דהרי ר"י אפי' לחומרא לית לי' הואיל:

והנה דחה רש"י הגי' מהואיל ואי בעי מתשל משום דא"כ גבי הקדש נמי נימא הואיל ואי בעי פרק ואמנ' תוס' לעיל ד"ה לאט קרא דחו זה דלמ' ביד גזבר וד' רש"י דמאחר דר"י קאמר לא זהו חמץ שמוזהרין דהו"ל כאחרים על גבוה ואי גבוה דווקא ביד גזבר ומטעם דאי בעי פריק א"כ אמאי אין זה חמץ וכו' הרי יכול למתשל עלה אלא ש"מ בכל גבוה אמרה תורה דאינו עובר ומטעם שכ' רש"י:

אמנם לא ביאר רש"י היאיך נגרוס במסקנא לעיל דאי גם ר"א ס"ל טו"ה אינו ממון א"כ לא זהו חמץ שמוזהרין עליו ונ' ע"ד שכ' לעיל דלכאורה כ"ז אם אנו דנין על הטו"ה כ"ז שלא קיבל אותה הבע"הב בשביל בן כהן אבל אם כבר עשה מקח עם ישראל על בן בתו כהן הרי הכהן זכה בה ואין הישראל רשאי להשהותה ע"כ ר"א דאית לי' הואיל התיר בכל עיסה טמאה משום דלמא מתרמי כה"ג ור"י דלית לי' הואיל אינו מתיר:

רש"י ד"ה מלתא דק' לן בסו"הד ומוטב לעבור על בל יראה לכאורה מבואר מד' רש"י אלו דפליגא אד' תוס' דמשהה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר דלד' תוס' כיון דלערב ישרפנה לא עבר כלל על בל יראה:

אך אי ק' לד' תוס' הא ק' דמק' ר"א לר"י הא עובר בבל יראה ולד' תוס' הרי לכ"הפ קאמר ר"י בברייתא מפרשתה ומנחתה עד הערב כדקאמר במתני' ולמה עד הערב דאח"כ תשרפנו וא"כ עכ"פ לא עבר למפרע אבל יראה ונ' דטעמא מאי אינו עובר כמו שביאר המג"א סי' תמ"ו משום דבל יראה ניתק לתשביתו וכשמקיים תשביתו עקר לבל יראה אמנם הכא בחלה טמאה עסקינן דכשם שמצוה לשרוף קדשים שנטמאו מצוה לשרוף תרומה שנטמאה ואם תשרפנו לקיים שריפת חלה טמאה לא תנתק ע" שריפה זאת הלאו דבל יראה כלל וה"ז כאלו נאבד ושפיר קאמר ר"א דעובר בבל יראה ומיושב עפי"ז מאחר דקאמר ר"י במתני' אין זה חמץ שמוזהרין עליו למה קאמר ומנחתה עד הערב הרי גם בערב אינה מצוה לשורפה ולמ"ש א"ש דמשום חלה טמאה ע"כ תשרפנה: וכ' רש"י דמוטב לעבור על בל יראה מלעבור על לא תעשה מלאכה ויש לעורר עפ"י מ"ש המג"א תמ"ד דלאחר ומן אי' חייב לחזור אף שיבטל מן המצוה משו' דבל יראה עובר

עליו כל שעתא וא"כ ה"נ כן הוא על לא תעשה מלאכה אינו עובר אלא פ"א ואבל יראה כל שעתא וצ"ל דהמג"א בשב וא"ת כ"כ משא"כ הכא כמ"ש רש"י עושה מעשה בידים אבל אי בתרוויי עושה מעש' בידים נחתי' שוב לסברת מג"א לחלק בין לאו של פ"א ללאו כל שעתא ומצינו כיו"ב בפוסקים שמוטב לשחוט בעד חולה שיש בו סכנה בשבת מלהאכילו כילו נבילות משו' דבנבילות עושה מעשה בכל כזית וכזית ואולי למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין גם הכא י"ל דבל יראה חמיר משום דעבר כל שעתא ושעתא. ואמנם אי קש' הא ק' הא ר"א לית לי' בר"ה ובזבחים הך סברא וס"ל דנותן מתן ד' אף דעביד מעשה בידים ועבר על בל תוסיפו: והנה כ' לעיל דלא ביאר רש"י אי גרסי' דכ"ע טו"ה אינו ממון אבל במסקנא ד"ה אהדר לי' במכלת' אחריתא ביאר דבריו דגי' כגו' דכ"ע טו"ה אינו ממון אבל עדן לא ידענו מהא דפריך ר"א לדבריך הרי הוא עובר על בל יראה וא"כ לפי הס"ד אנו צריכין למ"ש למעלה:

ושתיק לי' ר"י י"לד לפמ"ש רש"י דנח לעבור על בל יראה בשב וא"ת מלעבו' על ל"ת מלאכה בידי' א"כ שפיר עביד ר"י דשתיק לי' הואיל דסמך עצמו אמאי דאמר התם מוטב לעבור על בל תגרע ולא לעשות מעשה בידים וכו' ונראה דקשה לכאורה לאיזו ענין קאמר ר"י לא זהו חמץ שמוזהרין עליו דכיון דלית לי' הואיל א"כ א"א לעשות כד' ר"א וכמ"ש רש"י ומ"מ תטיל לצונן אמאי לית לי' ואהא מקשה ר"א לדבריך דאפי' תטיל לצונן לית לך הרי הוא עובר בבל יראה ומהדר לי' במתני' לא זהו חמץ שמוזהרין עליו:

רש"י הל' כבן בתירה תטיל לצונן ומאי בעי רש"י בזה ונ' דלכאורה מ' כד' רש"י קצת דאי הל' כבן בתיר' אין הל' כרבה דהרי גם בן בתירא שאינו מתיר לאפות כר"א לית לי' הואיל אא"כ מאחר דכר' יהושע וודאי אין הלכה למה לא קאמר רמי בר חמא הא דר"ח ורבה דר"א ובן בתירה היא דע"כ כחד מנייי ס"ל א"וו לעולם י"ל בן בתירה כרבה ס"ל אלא דס"ל דרבה אינו לוקה קאמר אבל איסור איכא כמ"ש הר"ן עיי"ש אלא היכא דאי אפשר משום דיעבור על בל יראה התירו רבנן אבל מאחר דתטיל לצונן ולא תחמיץ עד מיו"ט לא שרי' בלא הואיל:

תוס' ד"ה רבי אומר וכן מנהג לכאורה ד' תוס' אלו סתרי מ"ש לעיל דבחלת חו"ל א"צ לדר"א ואפי' ליכא כהן קטן ונראה דעתם כאן ע"ד שכתב הרמב"ן במלחמו' דהא דרבה מבטל לה ברוב היינו אם נתערב' מוסיפין עליו כמו בעצים שנשרו מן הדקל ובשלמא אי מיירי בתרומת מח"ל דקל אירע שנתערבה בין פירותיו והיה מוסיף עליו לבטלן אבל גבי חלה שמביאים לכהן דבר מועט לשם חלה מהי"ת תערב לו בין שאר מצות. בסו"ד ור"י דוחה מבואר מד' תוס' דמס' להו אי הלכ' כר"ח דצרכי שבת נעשין ביו"ט

או כרבה דאי פשיטא להו דהלכה כרבה ממילא הלכה כר"א וכמ"ש הרמב"ן במלחמות והיינו דכ' תוס' בריש ביצה וא"ש גם לדידן כלומר אי קיימ"ל כר"ח מ"מ אית לן דרבה אלא דלא דרשי' והכינו אלאפות ולבשל אלא אביצה וכן הבין דברי' הר"ן בשמעתין עיין בדברי' ותמצא:

גמרא וכמה שיעור עיסה י"לד מה ענין זה לכאן ונר' דהכא קתני דע"כ נחלקו ר"א ובן בתיר' בשיעו' עיסה שחייב חלה קודם אפייה אבל אם אין שיעור עיסה אף דלבסוף הסל מצרפן כ"ע מודו דמות' לאפות כיון דבאותה שעה אין כאן חלה טמאה. וכתב הרי"ף דהלכה כרבה מאחר דקיי"ל כר"א דאמרי' הואיל ואי בעי מתשל עלה והקשה הר"ן מאחר דמסקנת הש"ס בקידושין דטו"ה ממון א"כ מנ"ל דר"א אית לי' הואיל ואי בעי מתשל עליו ויש לתמוה על שהביא לחמו ממקו' רחוק ולא בא לפר' אי האי הואיל דקאמר רמי ב"ח היינו הואיל ואי בעי מתשל עלה א"כ מאי קאמר ר"פ דלמא לא היא וכו' מאי ענין ד' ר"פ לד' ר"א לענין ואי בעי מתשל עלי' ונ' ד' הר"ן דהרי"ף גורס כמו שהוא לפנינו ור"א ס"ל ג"כ טו"ה אינה ממון וא"כ אין כאן בל יראה ואמאי יאפה אמנם אית לי' הואיל ואי בעי מתשיל עליה ואיכא בל יראה ואכתי מוטב לעבור אבל יראה מלעבור אלא תעשה מלאכה וכמ"שכ רש"י אלא וודאי מאחר דר"א כרבה ס"ל דאמרי' הואיל לקול' אין כאן לא תעשה כל מלאכה והא שפיר דחה ר"פ. רש"י ד"ה כזית צלי כוונתו ליישב דלצלות לחוד כמאכל בן דרוסאי הוה זמן מועט ביותר לזה כ' רש"י דצריך כמו כן זמן להפשיט וכו' יכול לאכול ד' רבה דאף דלא בעי למיכל כשהוא שבע בזמן לחוד תליא מלתא ור"ח מסיק אדרבה הפי' שיכול לאנס עצמו ולאכל:

תוס' ד"ה ונאכל כוונתו ליישב הלכה שכת' רש"י כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה הלא בדלתא ובאו עדים סגי לזה כתבו תוס' דאם מ"מ באו קודם מנחה ונמצא יום שני חול הלחה"פ נפדה:

תוס' ד"ה ואי אמרת בסו"ד שאין חסרון בגופן ר"ל דאם יאפו אותן מעיו"ט מה חסרון יהי' משא"כ בעיסה ושחיטת בהמה ביקש להאכיל לאורחין פת חמה ולאכול בלח ולח שנשחט היום ומכ"ש שמצוה לשוחטן ביו"ט:

גמרא שבות רחוקה עיי' מג"א סי' תקכ"ז שהביא ל' זה וציין סופט"ו דשבת ולא רצה לרמז על סוגין דאזלא לרב חסדא ואנן כרבה קיי"ל משא"כ במסכת שבת אזדא הסוגיא לכ"ע. ואמנם ל' שבות רחוקה ק' ליישב כיון דאיכא יום חול בנתים למא לא יהא אסור מדאורייתא:

רש"י ד"ה ביד רב אחא כוונתו דאי שלח לו כתב אגרת מאי נ"מ ע"י מאן שלח לי':

רש"י ד"ה והן מוקדשין לאוין מחולקין כלומר דאם לא כן היינו יכולים לומר דבשור בדק הבית מיירי דאית ביה תרתי אבל אין כאן לאוין מחולקין:
תוס' ד"ה ושביעית באו לבאר ד' רש"י דבחרישה לאחר זריעה מיירי כלומר דכה"ג לכולי עלמא לוקה:
רש"י ד"ה באבנים מקורזלות ורש"י מחקו רצה לומר משום דלית לי' דמקורזלות רכות:
תוס' ד"ה וכתישה ופי' רשב"ם צ"ע כיון דחרישתו עכ"פ לצורך גופא הוה מאי אכפת לן בכסוי דם צפור איהו מיהו לגופא מכוין תוס' ד"ה אהבערה לא ליחייב צ"ע הא רבה ס"ל בעירוב והוצאה פליגי ב"ש ובית הלל: ס"ב ע"א רש"י ד"ה בהאי קרא פליגי תוכן ד' רש"י דכ"ז שהערלים מנוים לא שייך עליו ולא על חבירו ואם עלי' לבד כיון פסול דכלו לערלים פסול אבל אם עליהם ועל מולים כיון כשר דהוה לאוכליו ושלא לאוכליו אבל בשאינם מנוים בשחיטה דלאכל' עליו כשר אבל בזריקה בעי' עליו ולא על חבירו ובהא פליגי רבה ורב חסדא:
ובענין פלוגתת רבה ורב חסדא י"ל דרבה יליף לי' דמחוסר מעשה לא אמרי' הואיל מדאמרה תורה אבל אתה רואה של גבוה והרי הואיל ואי בעי פריק ש"מ במחוסר מעשה לא אמרי' הואיל אבל לקולא אמרינן הואיל מדר' אליעזר דס"ל הואיל אפי' לקולא ורב חסדא סבירא ליה אפכא רבי אליעזר לחומרא אית ליה הואיל מדאמר לר' יהושע לדבריך עובר בבל יראה לקולא לית ליה הואיל מדלא אמר דאפיל' יקרא לה שם יאפה דהואיל ואי בעי מתשל עלה וכקו' רש"י ש"מ דלקולא לית לי' הוא"ל ובלא תקרא לה שם א"צ להואיל כדרב פפא:
רש"י ד"ה לקולא לפוטרו ממלקות והקשה הרמב"ן במלחמות פרק אלו עוברין אדרבא ספק מלקות לקולא ונ' דקושיא זאת הביא לתוס' לפ' דרב חסדא רק מדרבנן קאמר ומ"הת חייב מלקות:
וראיתי דברים תמוהים בד' הרז"ה פרק אלו עוברין שם שכ' על קו' תוס' מהגרלה דשאני בין חסרון בגופו לחסרון בדבר אחר וק' טובא א"כ היכי דייק הש"ס יומא שם מהגרלה לשלמים ששחטן קודם פתיחת דלשות ההיכל דהגרלה הוה תלויה בגופו ובפתיחת דלתות ההיכל תלויה בדבר אחר וצ"ע: בענין יש חורש תלם אחד פסחים מ"ז ע"א וע"ב ומכות כ"א ע"ב:
רש"י מכות ד"ה יש חורש כוונת רש"י דבחרישה לבדה הוה מצי למנקט ח' לאוין שחורש בח' צמדי' שור וחמור אלא דהא משכחת לה בכל לאוין שבתורה ועיקר רבותא שחורש בצמד אחד ואחרישה האחת הזאת חייב שמנה לאוין: רש"י ד"ה והן מוקדשין ד' רש"י הן

במכות הן בפסחי' דוהן דווקא תנן ששניהם מוקדשין וד' תוס' דלאו דווקא תנן וכ' רש"י במכות בפי' ראשון דמוקדשין דחמור היינו פטר חמור לר' יהודה והק' בתוס' מה"ת נימא דלקי לר"י ונ' ד' רש"י דכיון דלר"י גלי קרא דפטר חמור אסו' בהנא' קודם פדיי' כמו בכור שור אהדרי' קרא לאי' דשור וכ"נ מד' הריטב"א כאן דפשיטא לי' דלקי ותלי' בפלוגתת רש"י ותוס' בפלוגתת ר"ת עם הר' יוסף בסוגיא דטע"כ דד' הר' יוסף דמאחר דילפי' טעם כעיקר מגיעולי נכרים אין כאן מלקות וד' ר"ת דאהדרי' קרא לאיסור' ולוקה כמו על גוף האי' וד' רש"י כר"ת וד' תוס' כהר' יוסף. ובפי' שני כ' רש"י דחמור לא נקט כ"א משום דכ' בתורה אבל מתני' מיירי בשור ושה וביאר דבריו דשור מיירי בבכור דליכא מעילה ושה מיירי בעילה דיש בו מעילה ואמנם בתוס' הק' הרי בשור לחודי' אם הוא שור לעולה שייכי הני תרי לאוי ונ' ד' רש"י דכיון דהמעילה הוא במה דעובד בקדשים לא שייך ב' מלקיות אף שהם שני מיני לאוין מ"מ העבירה שעבר היא רק אחת שעבד בקדשי' ועד"ז יש ליישב כ"כ קו' תוס' בפסחים למה לא נקט כלאי זרעים לכ"ע שזרע כלאי זרעים בכרם נ' ד' רש"י דמאחר דקיי"ל כר' יאשיה דבעי' בכלאי כרם חטה ושעורה וחרצן במפולת יד א"כ הזריעה אחת היא אינו חייב כ"א על כלאי כרם ועל זרעי' פטור דבכלל כרם הוא כמ"ש לעיל:

ואמנם רש"י בפסחים כ' דחמור מיירי בקדשי בדק הבית והק' תוס' א"כ למה לא מק' הש"ס מיד הרי תמור איתא בשאלה ונ' דק' לי' לרש"י מה עלה על דעת המק' להק' והרי הקדש איתא בשאלה אטו לא ידע דמצי מיירי בקדושת הגוף דליתא בשאילה א"וו מאחר דתני חמור ותנן והן ע"כ חמור בבדק הבית מיירי והיינו דקשה לי' ומשני לי' בבכור ולמה לא שני לי' בשור שקדוש קדושת הגוף אבל משום חמור דלא שייך קדושת הגוף משני לי' מתני' בבכור וחמור בפטר רחם ומתני' ר"י וא"כ גם רש"י בפסחי' צריך לתירו' במכות דאו דמתני' ר"י דס"ל דפטר חמור אסור בהנאה או דחמור לאו דווקא כ"א שה לעולה ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. ואמנם הרמב' כאן בפי' המשנה כ' ג"כ דחמור בדק הבית מאחר דתנן והן ומ"מ כתב דלא חשיב לי' ללאו וציין התוי"ט דסברתו כמ"ש התוס' דבמעילה בעי' שוה פרוטה ולא דמי ללאו דחרישה דסגי בכ"ש ומ"מ ק' כיון דס"ל דהן דווקא למאי הלכתא נקט הכי כיון דלא נ"מ מידי ונ' דלד' הרמב"ם הנ"ל פי' של והן מוקדשין שין א' מהם או השור קדושת הגוף או החמור לבדק הבית: שם במכות א"ל ר"ל לר"י יל"ד אי במקיים מיירי מתני' אטו בשביעית מקיים אסור ואמאי לוקה משום שביעית וצ"ל דר"ל ס"ל חורש בשביעית לוקה וא"צ לאוקמה במחפה:

פסחים רש"י ד"ה דם צפור צפורים וחיות טובא כוונת רש"י דמתני' בחורש תלם מיירי ואטו צריך עפר דכולא תלם לכסוי הדם לזה כ' רש"י צפורי' וחיות טובא אמנם בתוס' לא ניחא להו בפי' רש"י דהרי צריך לקיים שניהם וילך לשחוט במקום אחר שיש עפר תיחוח ויכסה ולזה כ' תוס' דמיירי שהיה שם דם צפור אלא אם כן גם לר"ח ק' דאם יש שם דם צפור גם לר"ח מותר לכסות וצ"ל כוונת תוס' שבא אחד מסוף עולם ושחט שם צפור ואחרי כי א"א להמתין או לקל"פ הו"ל א"א לקיים שני' כאחד ושרי:

תוס' בד"ה באבנים מקורזלות ורש"י מחקו נ' דוודאי גם לרש"י מיירי באבנים רכות דאי באבנים קשות היינו צונמא אלא דרש"י לטעמי' דמקורזלות היינו חדות הוכרח למחקו לא זולת:

תוס' ד"ה כתישה נ' ליישב קושיתם דבשלמא בחרישה בהדי דחריש מכסה י"ל דמיירי כמ"ש תוס' בענין דאי אפשר לקיים שניהם אבל למאי דמשני באבנים ק' וכי אדם חורש באבנים צ"ל דה"ק דבאותו תלם היו אבנים כמו כן וחרש עליהם ולא חזי לכסוי וממילא חייב באותו מקום אחרישה ומק' הרי ראויות לכותשן ופריך כיון דבשאר תלם יש עפר תיחוח ואפשר לקיים שני' כתישה כה"ג מי שרי:

שם תוס' באו"ד המתחיל כתישה ובפרק במה מדליקין יליף מקראי צ"ע וודאי מאן דיליף מהוא לבדו ולא מכשיריו י"ל דגם כסוי בכלל מכשיריו אלא למאן דיליף מבקר שני מה ענין דרשה זו לכאן בשלמא התם גלי רחמנא דאין החיוב לשרוף ביו"ט ואמאי יחלל יו"ט עלי' משא"כ בכסוי שהחי' בא לאחר שחיטה ונ' דעיקר קו' תוס' היה ממר בר ר' אשי דוודאי אית לי' דיו"ט עשה ול"ת ואין מקום להשו"ט כאן:

באו"ד וק' לר"י וצריך עיון גדול איך לא עלתה קושי' החמור' הזאת על דעת רבי' שמואל ונ' ליישב קצת דבריו דה"ק דהרי מדחייב משום שביעית ע"כ מיירי בחורש לחפות את הזרע למאן דס"ל אסתם חרישה פטור בשביעית וכמ"ש תוס' ד"ה ובשביעית ואם בהדי דמחפי יזדמן לו כסוי הדם ויקח העפר לכסוי אין כאן מחפה וא"צ אלא לעפרה ולא מחייב משום חורש דלא הי' צריך אותה לכסות הזרע ולא הוה מלשא"צ לגופא:

רש"י ד"ה משום מבשל גיד בישול שאינו ראוי י"לד הא דעתו לאכלו ואמאי מקרי לדידי' בישול שאינו ראוי וכה"ג כתב תוס' לענין מתוך ד"ה ולוקה משום הבערה ונ' לתרץ ע"ד שכ' הרמב"ם אהא דאמרי' כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דמקרי מה"ט לרצונו דאמרי' ההוא ישראל הוא אלא שיצרו תוקפו ובעת שאומר רוצה אני בדעת שלימה קאמר וה"נ בעת בישול קאמר דודאי לא יאכל ונקטי' בי' משום בישול שאינו ראוי ומתיישב בזה דלכאור' הו"מ למנקט ג"כ משום מבשל בשר בחלב דהוה ג"כ בישול שאינו ראוי ולפמ"ש

א"ש דתרווייהו בישול ואכילה חד לאו נינהו דכיון דעבר ומבשל וודאי יאכל ולזה עוררני גיסי ה' בנימון זיידל יחיה:

תוס' ד"ה אהבערה לא מחייב י"לד מה"ית נימא מאחר דב"ש לית להו מתוך ה"ה הואיל ל"ל מאי ענין זה לזה ונרא' דרבה דקאמר הואיל היינו משום דדרש והכינו א"כ אין צורכי שבת נעשין ביו"ט וק' לי' האיך אופין כדפרי' לעיל לר"ח אמנם רבה גופי' מפרש מתני' דריש ביצה דב"ש וב"ה ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן דבי"ש דאמרי תאכל לית להו והכינו ושפיר ס"ד דל"ל הואיל ולזה הוצרכו לראיה ולכאורה יש להביא ראיה אחרת דר"א דהוה מתלמידי ב"ש וא"כ ל"ל מתוך ואעפ"י כן אית לי' הואיל אלא דלד' רש"י דמפר' טעמא דר"ח משום דשבת ויו"ט קדושה אחת ור"א אמר סוף בכל מערבין דשבת ויו"ט ב' קדושות וע"כ אית ליה הואיל דהרי לדידי' אין צרכי שבת נעשין ביו"ט אבל לפי' התוס' דגם אי ב' קדושות הן י"ל דר"א כר"ח. ובאמת רש"י לא מפ' ר"א שמותי מתלמידי בי"ש:

תוס' ד"ה הואיל וחזי לצורכו ובאמת תימא גדולה דבסוגיין לא פריך הש"ס הך קו' כ"א אמוקצה והנה רש"י בסוגיין כ' חילק מלאכות ליו"ט לענין מזיד אבל במכות כ' שאם עשה שני מלאכות בהעלם אחד ודבריו צ"ע אטו ביו"ט שייך חטאת אמנם רש"י כ' שם דרבה יליף למלתיה לר' נתן משום מביום השבת ולר' יוסי מואחת מהנה דכת' גבי חטאת וא"כ נפ"מ דלר"י ביו"הכ שייך חילוק מלאכות שיש בו חיוב חטאת אבל לר' נתן אף ביו"הכ ליכא חילוק מלאכות ומעתה רש"י בריש דבריו שם כ"כ אי רבה כר' נתן ס"ל ושפיר כתב דאם עשה שתים בהעלם אחד ביו"הכ פטור מחטאת ומעתה הסוגיא במכות קאי ג"כ לר"נ דלדידי' אפילו ביו"הכ אין חילוק מלאכה ושפיר מק' מהבכורה דאפי' תימא דיו"ט דבריית היינו יו"הכ ג"כ ק' וש"ס דשמעתין לא הק' מהבערה דלמא רבה כר' יוסי ס"ל וביו"הכפ יש חילוק מלאכות אבל כדאמר רבה עייל מוקצה ועיקר מוקצה ביו"ט כ' שפיר מק' והא את הוא דאמרת. וכ"ת אי ביו"הכ הו"ל למתני ואכילת יו"הכ ג"כ מלקות י"ל דבריי' מיירי שלא אכל אלא כזית וביו"הכ בעי' כותבות ויש לעיין למאן דיליף אי' בשר בחלב באכילה מג"פ לא תבשל וקאמר אביי פ' כל שעה הואיל ולא כ' בי' אכיל' אפי' שלא כדרך הנאתן אסור א"כ כזית דבעי' בב"ת מנ"ל בשלמא לרב אשי פ' כל הבשר דיליף מלא תאכל כל תועבה כ' בי' אכילה אבל הרמב"ם פסק כאביי דשלא כדרך הנאתן לוקה בב"בח ופסק ג"כ דבעי' כזית ומנ"ל והיה מזה ראיה דמאחר דשיעורין הל"מ בא הל"מ על כל איסורין שהן בכזית אפי' אותן דלא כתיב בהו אכילה והמ"ל הל' יסודי תורה פלפל בזה ולפמ"ש הדבר מבורר:

תוס' ד"ה ועייל עצי מוקצה הנה אם לוקה על גי"ה של נבילה פלוגתא דר"מ ורבנן פ' גי"ה של נביל' מוקמי' ע"כ להך ברייתא כמאן דמחייב התם ולמאי דדחי אין רו' לתני' גי"ה של נבילה דנימא אדרב' האי תנא כמאן דפוטר ס"ל:

תוס' ד"ה שה בעולה מיירי צ"ע דבהדיא כ' בקרא ולשלמים ואדרבה למסקנת תוס' דבפסח מיירי ג"כ קשה הא כ' לעולה וצ"ל דולשלמים דכתיב בקרא אפסח קאי ומאי מק' תוס' שוב אד' רש"י צ"ע:

בענין נתינה בע"כ ערכין ל"א וגיטין ע"ד לסיומא דמסכת ערכין מה"ק: מתני' חולש מעותיו ללשכה כת' רש"י ללשכות העזרה ובגיטין כ' רש"י ללשכה המתוקנת לכך ולכאור' הדין עם רש"י גיטין דאי בלשכות העזרה התינח ליושבי ירושלים שהיתה ג"כ מוקפת חומה אבל בשאר ערי חומה דהרי צריך לשלם המעות ביום י"ב חודש ועד דמטי לירושלים כבר עברו יב"ח ומי יאמין לו שהי' המוכר נטמן א"וו בכל עיירי חומה היתה לשכה מתוקנת לכך ואמנם בערכין לא ניחא לרש"י לפרושי הכי משום דסתם ל' לשכה קאי אלשכות עזרה ואי משום קושיין י"ל דבלא"ה קשה ל"ל להלל לתקן לשכה ליתקן כהא דתנן הגוזל חבירו ונשבע לו יוליכנו אחריו אפי' למדי ומפני תקנת השבים אמרו מניח גזילה בב"ד ומסתלק א"וו בכל עיירי חומה באמת התקין שיהי' מניח בב"ד אבל בירושלים העיר רבתי עם כפל כפלים כיוצאי מצרים א"א להעמיס על ב"ד כל כי האי הוא שהתקין הלל שנתנות ללשכות העזרה. ולד' רש"י בגיטין שם י"ל דהא דלא תקינו להניח בב"ד ה"ט דהב"ד אינן ידעו אם עדן הוא תוך י"ב חודש או לא ואם יבא הלוקח ויטעון שכבר היה אחר יב"ח צריכי' הב"ד להעיד באיזו יום הניח בידם המעות ובדאורייתא אין עד נעשה דיין לכך התקין הלל שמניח המעות ללשכה וגזבר הלשכה ייבא ויעד:

וכ' התוס' בערכין דמהטמנה אין ראיה דבע"כ שמיה נתינה דלמא בפניו אין יכול להעיז ובגיטין כתב דבפניו הב"ד יכפוהו וכ"ת א"כ הו"ל עכ"פ נתינה בע"כ הוסיף הרשב"א בגיטין שם דיכפוהו עד שיאמר רוצה אני כמו בגט מעושה:

והק' תוס' עו"ש מהלוהו ביישוב לא יחזור לו במדבר הא ביישוב אפי' ע"כ ול"מ להו דאפילו במדבר לכתחלה לא יחזור אבל דיעבד שמיה נתינה מדמקשה הש"ס בבא קמא שם והתניא אלו משתלמים בכ"מ ואי ס"ד לא יחזור היינו לכתחלה שפיר קאמרה ברייתא דדעיבד חוב משתלם בכ"מ:

וכ' רש"י בגיטין שם בלי"ק אבל גט דאי' לא תיקן הלל ומאי בעי רש"י בזה כי תיקן הלל למלתא דשכיח כמו בתי ערי חומה אבל בגיטין דיגרש אשתו ע"מ שתתן לו מאתים זוז

ובשעה שהיא נותנות ממון ליקח אין ל"ש גדול מזה ומהי"ת יתקן הלל ונר' כוונת רש"י דלכאורה למה לא חשש הלל דכיון דחזו דנתינה בע"כ מהני ויבא תקלה עי"ז בגט וע"ז כ' רש"י דאי ממנא לא ילפי' אנשי. והביאו לרש"י לפ' כן משום דק"ל בשלמא ללישנא קמא קאמר רבא שפיר מתקנתו של הלל אבל ללי"ב מאי מוכח מתקנתו של הלל א"וו היינו דקשה לרבא בשלמא אי בפניו הוה באמת הוה נתינה ובגט לא שייך כ"א בפניו היינו דלא חיישׁ הלל לתקלה בגט אבל אי אמרת דגם בפניו לא הוה נתינה למה לא חיישׁ הלל לתקלה ומה"ט כרדחי לי' ר"פ בלי"ב חזר רש"י גט דאי' הוא כלומר ר"פ בלי"ב מתרץ הך קו' מגט כמו רבא ללי"ק דאי' בממונא לא מחלף להו לאנשי:

ובעיקר הפי' בלי"ב יע"ל דרבא ה"ק בשלמא אי מ"הת ג"כ שייך נתינה בע"כ דהיינו בפניו אתא הלל ותיקן אפילו שלא בפניו וע"ז דחי לי' ר"פ כיון דגם אתה מודית דשלא בפניו עכ"פ לא הוה נתינה מ"הת ואעפי"כ אתא הלל וכיון דאצטרי' ע"כ לתקן שלא בפניו תיקן גם שלא בפניו:

סוגי' דנתינה בע"כ מהדורא בתרא. י"לד למה ליה להלל לתקן דאפי' בע"כ שלא בפניו תיהוי נתינה היה לו לפרסם שלא ימתין המוכר עד יום האחרון של יב"ח כ"א מעת שנתן אל לבו לגאול הבית הזה מיד הלוקח יחזיר לו הכסף אפי' לתוך י"בח והלוקח עכ"פ ידור בו עד מלאת יב"ח וצ"ל דהנה התוס' כ' אי נתינה בע"כ לא שמיה נתינה למה הי' לו להטמין עצמו כלל ימאן מלקבל המעות ודיו ותי' שהי' ירא שהב"ד יעשוהו ואמנם תינח ביום יב"ח שמחויב הלוקח מן התורה לוקח כדי גאולתו הו"ל כשאר מ"ע וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני כמ"ש החי' רשב"א בגיטין שם אבל קודם זמנו א"א לכופו וימאן מלקבל עד יום יב"ח ואז יהיה נטמן אא"כ תק' מזה לד' מהר"י בי רב בב"י א"הע סי' קמ"ג דס"ל דאי נתינה בע"כ שמיה נתינה כיון דהנותן נתן מה לי אם יקבל או לא א"כ הדרא קו' לדוכתא ל"ל להלל לתקן שלא בפניו יפרסם רק שיחזור לו המעות אימתי שירצה ואם לא ירצה לקבל מה לנו בכך כיון דנתינה בע"כ שמיה נתינה והי' אפשר לומר דלמא להלל גופי' מספק' לי' אי שמי' נתינה ואם יתקן שיהא שמיה נתינה יבא בגט כה"ג לידי מכשול אמנם עד"ז היה מוכח כד' החי' רשב"א בגיטין דהויא ספק מגורשת אבל לד' הרמב' דרק משום חומר ערוה פסול מדרבנן אי ס"ד כד' מהר"י בי רב דאפי' לא קיבל כלל ג"כ הויא מ"הת נתינה הדרא קו' לדוכתא וצריך לדחוק משום מוכר עני שלא נזדמנו לו מעות עד יב"ח הוצרך לתקן ודוחק:

ודע דתי' תו' שיעשוהו ב"ד הוא דווקא לשטת תוס' דס"ל דמ"הת נהג יובל ובתי ערי חומה בכלל בבית שני שפיר כופין על עשה דאוריית' אבל לד' רש"י דדרבנן נהג יובל

ובתי ערי חומה בכלל מאן לימא לן דיש ביד ב"ד לכופו והדרא קושי' תוס' לדוכתא. ואולי מטעם זה כתב תוס' עוד טעם וסברא שלא יוכל להעיז בפניו דזה שייך אפי' לד' רש"י:
ללשכה כבר הערנו במהדורא קמא דבגיטין פירש רש"י ללשכה המתוקנת לכך ממום דקשה לי' מאן דהוא רחוק מירושלים מאי יעשה ומ"מ בערכין ק' לי' לרש"י ל"ל להלל לתקוני הכי ליתקן דיזכה לו ע"י אחר ואין זה קרוי חובה כיון דמחויב מדינא ליטול מעותיו א"וו ללשכות שבעזרה קאמר וה"פ כ"א יהי' לו עדים שהמוכר הי' אצל הלוקח ביום יב"ח והיה נטמן יכול לתטיל מעותיו ללשכות העזרה אפי' לאחר זמן אם לא ירצה הלוקח ליטל ואולי מה"ט תנן שובר את הדלת ביום יב"ח כדי שנדע שהיה שם בזמנו והלוקח הי' נטמן כי אם הוה בביתו לא הוה מניחו לשבור הדלת: ואמנם הרמב"ם בפי' המשנה נסתפק פי' מלת חולש אם פי' מראה מעותיו בלשכה או מטיל ונר' דזה היה ספיקו באיזו לשכה אמרו אם בלשכה המתוקנת לכך בכל ערי חומה וי"ל חולש מטיל או בלשכות העזר' ומראה מעותיו עוד קודם זמן יב"ח שלא יוכל הלוקח לטעון שלא היה לו מעות בזמן יב"ח אם אח"כ נטמן שובר הדלת ונותן לו מעותיו כל אימתי שירצה וכיון שהמעות היו קודם ולאח"כ מזומני' בידו שוב אין ללוקח טענה כלל:
אמר רבא נ' דק' לי' לרבא למה לא תיקן הלל שיתן לו המעות קודם ומנו ואם לא ירצה לקבל תהא הנתינה בע"כ א"וו נתיירא הלל שיסברו העולם דנתינ' בע"כ שמיה נתינה ויבא מכשול לענין גט משא"כ עתה שתיקן להטיל מעותיו ללשכה ידעו כי בבתי ערי חומה דווקא תיקן וזה כוונת רש"י בגיטין ובגט דאי' לא תיקן:
ודע דמד' רש"י שכתב בערכין בע"כ שהטילתן בביתו מ' דלא כמהר"י בי רב דאם לא הטילתן לא הוה נתינה:
מתקנתו של הלל ה"ז גיטך י"לד הכי הול"ל מתקנתו של הלל ש"מ נתינה בע"כ לא שמיה נתינה ונ' דבאמת ידע רבא דאיכא למדחי כדר"פ א"כ בדו"מ אלו מתרמי כה"ג אזלי' בתר מוחזק ואמרי' ספק ממנה לקולא אבל בגט אשה עכ"פ הויא ספק מגורשת. וכן הק' החי' רשב"א גיטין שם. ואמנם נ' דרש"י בגיטין דף ע"ד ע"ב בא ליישב האי דקדוק וז"ש וגט דאיס' הוא לא תיקן כוונתו דכיון דתיקן הלל בבתי ערי חומה דנתינה בע"כ הויא נתינה א"כ ה"ה אם מכר בז"הז א' בית לחבירו על תנאי שיהא לו זמן יב"ח להחזיר המעו' אפי' החזיר בע"כ הויא נתינה אבל בגט דאי' הוא לא תיקן ואינה מגורשת כלל ולזה נקט רבא גט דווקא:
וכ' רש"י מדעתו שיקבלם ברצון דאין לפרש מדעתו שיודע מזה אף דאינו רוצה לקבלו דא"כ מאי איכא בין רבא לר"פ וע"כ פי' בע"כ שהטלתו בביתו אלא דק' מאי דסיים רש"י

כי ה"ג דתיקן הלל ונ' דלהכי פי' רש"י במתני' דלשכה היינו לשכות העזרה דזה הוה שייך לכל ישראל והיינו ביתו וד' רש"י בגיטין דה"ה לשכה המתוקנת לכך הרי הוא לכל בני העיר וד' רש"י בשמעתין דאם אין באותה עיר חומה ב"ד מנ"ל להאי ליקח חלק בלשכה שהוא בעיר אחרת:

וי"לדק הרי בגט כ' ונתן בידה ויכול לגרש בע"כ וצ"ל דבע"כ מושלחה מביתו נפקא לן אלא דק' ס"ד פרק קמא דקידושין דכותבין שטר אירוסין שלא מדעת' משום דאתקש הויה ליציאה א"כ גם לענין בע"כ נקיש הוי' ליציאה וצ"ל כיון דזכי רחמנה קידושין לאב אפי' בנערה ש"מ דליתי בע"כ:

ונ' לבאר במ"פ רבא ור"פ ונ' דרבא ס"ל כדכ' מהר"י בי רב דאי נתינה בע"כ שמיה נתינה אפי' לא קבלם הלוקח ג"כ הוה נתינה וא"כ הו"ל לפרסם דכל משך הי"ח מתי שיהי' מעות למוכר יכול להחזיר המעות ללוקח אפי' בע"כ ואם אעפי"כ לא יקבלם לית לן בה ודנימא כי בא הלל ליתקן משום מוכר שלא הי' לו מעות עד סוף י"ב חודש למלת' דלא שכיחא לא עבדי' תקנת' ור"פ ס"ל דאפי' אי שמי' נתינה מ"מ לקבלם לא הויא נתינה ואצטריך לתקוני שלא בפניו ור"פ סבר דהויא נתינה אפילו אינו רוצה לקבלם והלל תיקן משום מוכר דלא הוה ליה מעות מקודם א"נ י"ל כיון דא"צ לקבל קודם זמנו ואם יניחם שם בע"כ יאמר הלוקח נשרפו מעותיך בעלייה ולא שייך כאן תי' תוס' בקידושין דאין המוכר יכול לומר כן משום דהוה שו"ח מיהת ומעות אין להם שמירה אלא בקרקע והו"ל פושע דהכא דאינו רוצה לקבל אפי' שו"ח לא הוה. ואפי' להרמב"ם שפס' וודאי מגורשת מ"הת היינו דס"ל הלכה כל"ב:

רש"י ערכין ד"ה שלא בפניו הוה תרתי לריעותא לא רצה לומר דשלא בפניו הוה ריעותא דהרי מזכן ע"י אחר אלא הכא שגילה דעתו שאינו רוצה לקבל מקרי תרתי לריעותא הואיל ולא מצי מזכה לי' ע"י אחר:

ונ' לבאר ענין נתינה בע"כ אי הוה נתינה או לא במאי תליא דל' ע"מ שתתני לי יש לבארו שהיא ל' מתנה כלומר ה"ז גיטך ע"י שתתני לי מתנה ועד"ז במתנה כיון שאינו רוצה לקבל לא הויא מתנה או דלמא דלא לל' מתנה נתכוין כ"א שתביא לו מאתים זוז והו"ל כחוב דאפי' בע"כ מצי לפרוע כמ"ש תוס' ובעי לאוכוחי מבתי ערי חומה דהכ' אמר ימים תהי' גאולתו וידוע דלשון גאולה הוה לשון מכירה וכל מכירה צריכה להיות מד' מוכר ואי אמרי' מ"מ דבע"כ מהני א"כ ה"ט כיון דהמקח נעשה ע"ד כן ל' מכירה לאו דוקא וה"ה הכא בגט תתני לאו דווקא אבל אי אמרי' התם הואיל וכתב ל' מכירה בעי' מדעתו א"כ גם בגט כיון דאמר לשון מתנה הוה מדעתו:

א"ד אמר רבא נרא' פי' רבא עד"ז בשלמא אי בע"כ בפניו מהני מ"הת א"כ ל"ד לשאר מכירה דלא בעי' הכא ד' מוכר וכיון דלא בעי' ד' מוכר מה לי בפניו או שלא בפניו ושפי' עבד הלל דתיקן דאפי' שלא בפניו מהני אבל אי ס"ד דבעי' דעת מוכר דיו אם הלל היה מתקן דלא בעי' דעת מוכר אבל שלא יהי' מוכר כאן בשעת הנתינה מה עלה על דעת הלל לתקן וע"ז השיב ר"פ אדרבא כיון דמ"הת נתינה בע"כ לא שמי' נתינה ולקיים דין דבתי ערי חומה תיקן הלל שלא כד"ת ע"כ דבע"כ מהני מה לי לפניו מה לי שלא בפניו תרוויי' שלא כדין תורה ומאחר שהי' נטמן ע"כ תיקן הלל שלא בפניו ובאמת לא שייך בפניו או שלא בפניו ד"ת שני' בע"כ לא הויא נתינה: וכ' רש"י בגיטין שם וגבי גט דאי' לא קיימא תקנתא דהלל נ' כוונתו דכבר כתבתי דלד' רש"י כיון דיובל גופא בימי הלל לא היה אלא מדרבנן לא תקנו חכמים יובל לחצאין ונוהג מדרבנן ג"כ דין ערי חומה ואמנם על איזו דרך הפקיעו חכמי' זכותו של לוקח כיון דמ"ה אין ערי חומה, היינו כיון דתקינו רבנן כך הו"ל כאלו מכר לי' הבית ע"ת אם לא יגאלנו עד י"ב חודש ומעתה אחר דתיקן הלל נתינה בע"כ משום דהוה כאלו התנה מכ"ש אם מכר א' לחבירו בית אפי' בעיר שאין חומה ע"ת שיוכל לגאלו תוך יב"ח לאחר תקנת הלל אפי' בע"כ מהני וא"כ נימא ה"ה בגט דינא הכי לזה כתב רש"י אמת דבדותה לזה לענין מכירה שאמרנו קיימא ג"כ תקנתא דהלל אבל גבי גט דאיסו' לא קיימא תקנתא דהלל:

והק' תוס' אס"ד בע"כ לא שמי' נתינה למה הי' נטמן והביא הטו"ז בא"הע קמ"ג מקו' תוס' שלא הקש' גם למ"ד שמיה נתינה הא לא הי' צריך לקבל המעות ש"מ דכ' מהר"י בי רב דאפי' לא קיבל הויא נתינה ונ' דיש לדחות דלמ"ד שמה נתינה הי' משלח לו הכסף ע"י אחר והלוקח לא ידע מה טיבו של כסף זה והי' מקבלו ואח"כ היה מודיעו שהיה כסף גאולת הבית. א"נ הי' מטיל הכסף ליד ב"ד והשליח ב"ד הביא לו הכסף ובשלמא איני רוצה לקבלו היה אומר אבל לשליח ב"ד החזרה כולי האי לא חציף. א"נ י"ל דלכאורה י"ל ת קו' תוס' דמשו"ה היה נטמן שלא יטעון הלוקח כי ברצונו קיבל אלא די"ל הרי לוקח מוחזק בבית ואין המוכר נאמן נגד חזקתו אמנם התינח אי נתינה בע"כ לא שמי' נתינה שייך לומר דהלוקח מוחזק אבל אי שמה נתינה א"כ לא נגמר המקח עד לאחר יב"ח נמצא דאדרבה המוכר מקדמת דנא ול"ק קו' תוס':

ואמנם י"ל גם למ"ד לא שמה נתינה פעמים שהיה המוכר דר שם והי' המוכר מוחזק ושפיר נטמן שמא יטעון המוכר מדעתו קבלם אלא דמ' לתוס' דל' שובר את הדלת מ' דהלוקח דר שם:

והנה בגיטין כתב תוס' לתרץ שהב"ד יעשוהו לקבל וביאר החי' רשב"א דרצו לומר כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ובערכין השמיטו תי' זה ונ' דמספק' להו דלמא דווקא בחייב עולות דכ' יקריב אפי' בע"כ אלא דכ' כמו כן לרצונו הוא דאמרינן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אבל הכא לא כתיב כ"א ימים תהיה גאולתו מנ"ל דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני: סיומא למס' ערכין חנכה ר"ח תרמ"ה. בשלהי המס' כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם, תנינא התם והביאו רש"י פרש' בהר אריב"ח בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית מוכר שדיהו לא חזר בו מוכר ביתו ונ' לבאר עד"ז ענין שחקקה תורה בשדות גואל אחר ב' שנים ובבתים להיפך עד מלאת שנה וב' שנים בעירי חומה דהחוטא הזה לא הי' מכיר בחטאו ותלה הקלקול באדמתו שהיא רעה ואמנם אחרי שראה כי ביד הלוקח הצליחה קרקע ישים אל לבו כי חטאיו גרמו ויקבל ע"ע אם תשיג ידו לגואלה יעזוב דרכו הרעה וה' שמע בקולו והכין לו כדי גאולתו וכ"ז בשדות אבל בבית ארז"ל בית תינוק ואשה יש סימן והנה זה האיש תלה רוע מזלו בבית הלזה שמכר ואחר שרואה שהלוקח מזלו טובה מיד כשקנה בית זה שוב משים אל לבו כי חטאיו גרמו ומבקש לגואלו אם תמצא ידו וה' הי' בעזרו וכל זה תיכף לאחר שירד בו הלוקח וא"כ כ"ז במי שיש לו לתלות בחטאו אבל כהנים ולוים העומדי' בבית וריע מזליי' לא גרם החטא כלל כ"א השעה דוחקתן ובכל עת שישתנה מזלייהו גואלים לעולם והנה החילק בין ערכין לנדרי' כי בערכין קראו התורה ערך נפש ונתנה תורה קצבה לפי זכות וגריעות הנפש ואין לנו לידון על ראות עינינו כי לא כאשר יראה האדם ואין חילוק בין כהנים ללוים וישראלים אבל בנדרים הכל הולך אחר הגוף כמה הוא שוה לימכר בעבד והיינו דהתחיל תוס' אמאי דסליק אף דלענין גאולה ומכירה יש חילוק בין כהנים ולוים לישראלים אבל לענין ערכין הכל שוין והענין ע"ד שכ' הרמב"ם בהלכות תשובה כי פעמים לחוטא זכות אחד ששוקל כנגד זכיות הצדיק ופעמים יש לצדיק חטא א' שמכריע כנגד עונותיו של רשע ולכך נתנה בהם תורה שיעור שוה ונתנה תורה הקצבה מכ' עד חמישים שקל לעורר על החמישים שנה שעובד את בוראו מעשר שנים שהגיע למשנה עד ס' ובנקבה אחרי כי לאו בת תורה היא יחסרו כ' שקל ומבן חמש עד כ' עשרים שקל כנגד המעלות שעלה בהם. בן ו' למקרא בן י' למשנה בן י"ג למצות בן ט"ו לגמרא בן י"ח לחופה בן כ' לרדוף ואחרי כי עד בן חמש כבר הי' הערך ה' שקלים נשארו ט"ו שקלים לכל אלו המעלות שעליו לעלות עד עשרים ויגיע שלשים שקלים לכל מעלה חוץ המעלה האחרונ' ובנקבה המחצה ועד בן חמש ה' שקלים כלפי הזכות שיקנו בו אבותי' אם ילמדוהו תורה והוא מזכה אבותיו בזה ומבן ס' ומעלה שרוב

פעמים אינו יכול לקנות שלימות כ"כ ירדה תורה לט"ו שקלים ובכאן לא מחסר באשה כ"כ כי המעט אשר עלי' לא יחסר הרבה ממנו: בסוגי' דזה וזה גורם לש"הג וימי הפסח תרמ"ח מה"ק:

מתני' ר"פ כל שעה רש"י ד"ה ולא יסיק בגמרא פריך פשיטא הא נהנה כוונת רש"י דלולי הי' נדון התנא לענין הפת שאסור לא הי' פריך פשיטא אבל ההיסק פשיטא דאסור דלמה זה דומה לאי'. מכירה אף דלאחר מכירה אינו תופס דמים והדמים מותרים מצד הדין ת"מ כיון שמכירתו ליהנות מדמי המכירה המכיר' אסורה מדאוריית' תדע דלר' אבוהו כל אי' הנאה מאו מכר לנכרי דכ' גבי נבילה ילפי' דבשאר איסו' אסור וכן הוא בהיסק: וי"לדק מדוע נקט תנא תנור והדר כיריים דבתנור אופין פת והפת נאפה בתר דקלי האי' השא"כ הכיריים מבשלין עליהם וסתם בישול הוא באבוקה כנגדו ובמתני' דערלה באמת תנן תחלה תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ואח"כ פת שנאפה בקליפי ערלה והוה לי' זו אף זו אף זו משא"כ מתני' דידן ונר' דנקט הכי לאשמעי' דתנור דומיא דכיריים כלומר תרוויי' באבוקה כנגדו ומתני' כ"ע היא דכה"ג אפי' דיעבד אסור:

תוס' ד"ה לא צריכא כוונתם דגרסי במתני' אף מפרר וא"כ אף לרבנן משכחת לה שריפת חמץ אלא ד' ר"י דווקא דבר שמצותו בשריפה שייך לומר אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו והאפר מותרת וס"ד דגם בהדי דשריף לי' מותר להנות ממנו דומיא דתרומה טמאה קמ"ל דתרומה טמאה שאני דגלי קרא לך שלך תהיה להסיקה תחת תבשילך משא"כ בשאר נשרפין דווקא לאחר שנעשה מצותן אין מועלין בהן אבל לרבנן שהוא מן הנקברין אף דמצי לשורפן מ"מ לא שייך נעשה מצותן:

אלא דהמג"א סוף סי' תמ"ה הק' הא אמרי' בסוף תמורה הנקברין לא ישרפו דלמא אתי ליהנות מאפרן ואמאי שרי כאן שריפה למאן דגרס אף ונ' דל"מ לשטת רש"י דס"ל דמצות תשביתו היינו ביטול ומאחר דתקנו חכמי' הבודק צריך שיבטל שוב לא חיישי' לחמץ דאוריי' אלא דחכמינו ז"ל לא סמכו על הביטול דלמא אתי לאערומי ותקנו אחר הביטול מ"מ שריפה וכיון שיודע שיצטרך לשורפו אף הוא מבטלו בלב שלם ואם גם יבא ליהנות מאפרן לית לן בה מאחר דפקע כבר איסור חמץ מצד הדין, אפי' לד' תוס' דביטול מטעם הפקר עכ"פ היינו הא מאחר שאתה מצריכו לשרוף אף הוא מפקיר בלב שלם ופקע אי' חמץ:

ואמנם ד' הרי"ף והרא"ש דלא גרסי אף ומ' דס"ל דלשרוף אסור כמו בכל הנקברין י"ל דהנה עיקר הביטול הוא בשעת בדיקה אבל אביטול דיום לא נוכל לסמוך כדאמרי' כיון דלאו זמן אי' ולאו זמן ביעורו היא ולא מבטל לי' בכל לבו ובביטול דלילה אינו

מבטל אלא החמץ שלא ראה כדאמרי' דלא חמיתי' דמה שראה הרי משייר אותו למחר לנפשי' וא"כ החמץ שראה אם שורף אותו לאחר זמנו דלא מהני אז ביטול הרי הוא אסור מדאורייתא ואי שורפו אסור ליהנות מאפרו הלכך מפרר. גמ' ולא יסיק ת"ר תנור שהסיקו יל"ד למאי הלכתא צ"ל הש"ס עוד הפעם עלה דמתני' ולא הביא האי ת"ר בפ"ע ונ' דאמסקנא דלעיל קאי דמסקי דמתני' לר"י אצטריך ולכאורה י"ל דגם לרבנן אצטריך ותנא בא לאשמעי' דדווקא חמץ שהוא לרבנן מן הנקברין הוא דלא יסיק בו אבל שאר אי' הנאה שהן מן הנשרפין אפי' בשעת שריפה מותר ליהנות מהם והיינו דצ"ל ולא יסיק בו וע"ז מויתי הך ת"ר דע"כ לא פליגי ר' ורבנן אלא דיעבד אם הפת אסור או מותר אבל ההיסק עצמו לכ"ע אסור דמקרי הנאה וכד' רש"י במתני':

רש"י חדש יותץ שנגמר היסיקו כוונת דבריו דלא תימא החמר שנעשה ממנו התנור ג"כ מקרי גורם והו"ל זוז"ג לא היא כ"א התנור שאופין בדפנותיו עכ"פ נגמר היסיקו באיסור ודומה לפת שנאפה באבוקה. והנה ממה דלא פליגי רבנן ברישא ותני חדש יותץ ד' רבי וחכ"א יוצן דייק לי' להש"ס דגם רבי ס"ל דזו"ז גורם מותר ודווקא הפת אסור רבי ולא התנור חדש. אלא דלכאורה היה נ' לומר דאדרבה בתנור חדש גם לרבנן דפליגי עלי' דרבי בפת מודו דנהי דס"ל דזה וזה גורם מותר הרי זה וזה גורם כ' הר"ן במ' ע"ז דהוה מטעם ביטול ואין מבטלין אי' לכתחלה אלא דלרבנן ל"ק דהרי גם בפת מתירין דלית להו שבח עצים בפת ולא עדיף תנור עכ"פ מפת אמנם גם לרבי דס"ל זה וזה גורם י"ל דלמאי דמסקי' בפ"ק דביצה לפי' הראש שם דהיכא דמקלי איסורא ל"ש אין מבטלין איסור א"כ גם כאן לא שייך ביטול איסור ומה"ט מסקי' דגם לרבי יוצן ותו לא:

ואמנם מד' רש"י שפי' מיד אהא דאמרי' הפת אסורה ולקמן מוקי לה באבוקה כנגדו ומה דחק לרש"י לפ' כאן המסקנא מה שאין דרכו של רש"י לפ' כן נ' דבא לגלויי דע"כ סבר רבי דדווקא באבוקה כנגדו אסור ולא באין אבוקה כנגדו דהרי בבשלה ע"ג גחלים גם רבי מתיר ואי גחלים אינם אוסרים ק"ו היסק בלא גחלים וכמ"ש רש"י וע"כ הפת אסורה דקאמר רבי באבוקה כנגדו מיירי וביאר רש"י עוד יותר דלא תק' לן אמאי מפליג תנא בין תנור לגחלים לפלוג בתנור גופא בין אבוקה כנגדו או לא לזה כ' רש"י דאי אשמעי' אין אבוקה כנגדו ד"ה מותר אכתי גחלים לא ידענו אבל השתא דאשמעי' גחלים מותרים אין אבוקה כנגדו לא כ"ש דשרי אלא שצ"ב בפי' במאי דבעי ר"ח סבא תנור שגרפו מהו ולפשוט לי' מגחלים דהכא וצ"ע וילד"ק אי באבוקה כנגדו דווקא קאמר רבי למה לא נקט רבי טפי תבשיל דסתמא מיירי באבוקה כנגדו משא"כ בפת דסתם פת אין אבוקה כנגדו ונ' דס"ל לתנא דבתבשיל דווקא אם אינו נאכל כמו שהוא חי אוסר שבח עצים

אבל לא בנאכל כמו שהוא חי והיה צריך להאריך לזה נקט פת דוודאי אינו נאכל כמו שהוא חי. וכתב רש"י אבוקה כנגדו כ"ז שהפת בתנור ולכאורה מכיון שקרמו פני' ע"י האבוקה דמקרי אפייה לענין שבת גם כאן די לאסור אף דלבסוף לא היה אבוקה ונ' ד' רש"י דבאמת כשם שהאבוקה האפייה גם היסק התנור גורם אלא שהאבוקה עיקר יותר אמנם אם נגמר האפייה רק ע"י ההיסק בלא אבוקה פעל ההיסק יותר מהאבוקה ולא עדיף מזו"ז גורם דמותר. ובסברת רבנן דלית להו שבח עצים נ' מד' רש"י כאן ב' דברי' בתחלה כתב רש"י אין שבח עצים למ"ד ריחא לאו מלתא היא דהוה משהי ובטל. ואמנם בסמוך מ' מדברי רש"י טעמי' דרבנן דאפי' באבוקה כנגדו החום שהפת נאפה ממנו הם העצים שכבר דלקו וליתא שוב לאי' בעינא עיי' בדבריו ותמצא: וכ' רש"י ולית להו חדש יותץ מ' דרבנן הוא דל"ל הא רבי אית לי' נ' כוונת רש"י דלרבי עכ"פ אפשר לומר כן כיון דיש שבח עצים בתנור חדש אסור לבטל אי' לכתחלה והו"ל כקדירה שאינה בת יומא לדידן דאף דאינה אוסרת אסור להשתמש בה לכתחלה ולמסקנא אמרי' דכיון דליתא לאי' בעינא לא שייך לבטל אי' לכתחלה. וכמ"ש לעיל. ואמנם לאחר העיון בד' רש"י ד"ה כי שמעת לי' מבואר ד' רש"י דרבנן ס"ל נהי דאבוקה כנגדו עיקר אפי' הפת מהיסק התנור וזה כבר כלה והלך לו ורבי סבר מ"מ פעולת האבוקה ניכרת בפת ולא בטל לגבי היסק:

רש"י ד"ה הא ר"א וסיים רש"י אסור בהנאה וצ"ע הרי השתא אר"א דשאור קיימי' ובתרומה אאי' אכילה אנו דנין ונ' דק' לי' לרש"י מה עלה ע"ד הש"ס לדמות תרומה שנתערב ממשו של איסור להיסק התנור אמנם הך דתרומה ע"כ מיירי שיש בחולין כדי לבטל השעור דאל"כ בלא"ה העיסה אסורה וכיון דהממש כבר נתבטל ע"כ אגרם חימוץ אנו דנין ולענין גרם אין חילוק בין אי' אכילה לאיסור הנאה:

רש"י ד"ה לתוך עיסה של חולין נ' כוונת רש"י דהדרך להפריש חלה מעיסה לאחר חימוץ וא"כ בשעה שנתערבה תרומה בעיסה הוא טפילה לחלה וא"כ מצא מין את מינו תרומה לחלה וניער ומאי ראיה מר"א לזה כתב רש"י דס"ד דמיירי שנפלה תרומה לתוך העיסה כשהיתה חולין ר"ל חולין מתוקנין: רש"י ד"ה אחר אחרון יל"ד אטו אביי סילוק הראשון קאמר סילוק קאמר ונ' כוונת רש"י כיון דר"א סתמא קאמר אחר אחרון א"כ מ' דנפל היתר לבסוף מותר וע"ז קאמר אביי דהיינו בסילוק הראשון ומהא דיוקא דר"א ס"ל זו"ז גורם מותר:

גמ' דלמא טעמא דר"א וכ"ת א"כ אביי מנ"ל לפרש ד' ר"א הכי וכי דאביי מפרש כן משום דר"א בעצי אשרה ס"ל זו"ז גורם אסור ותניא וכן היה ר"א אוסר וע"כ גם כאן

ר"א מיירי בסילוק האי' אבל אנן דאכתי לא נחתי לר"א דמצי אשרה גם ד' אביי אינם מוכרחים שפיר:
רש"י ד"ה יוליך הנאה לים המלח בסו"הד וה"ה דמצי לאוקמוה כת"ק דר"א לכאורה ע"כ נקט ר"א משום דתניא דהוה אוסר בכל אי' שבתורה משא"כ ת"ק לא שמעי' ליה אלא באשרה וצ"ל דלפי הס"ד כתב רש"י כן דלא ידעי' עדן מהא דתניא:
באו"ד ולקמן פריך עצים דאסירי מדאורייתא וכו' נ' דהנך עצים לאו אערלה קאי דבערלה מאת הטפל לפריו ילפי' צביעה וכן בקשין של כלאים עומדים למאכל בהמה וע"כ אעצר אשרה ק' להש"ס וכיוב"ז:
רש"י ד"ה הני קערות וכוסות שצרפן בעצי אשרה אף דגם בערלה וכלאים דינא הכי מ"מ מדקאמר הש"ס כי פליגי ר"ל רבי ור"א ואס"ד דרבי בעצי אשרה מודה א"כ לא פליג רבי אדר"א כ"א אהך ברייתא וכן היה ר"א אוסר א"וו רבי גם בעצי אשרה פליג:
גמ' א"ד אפילו למ"ד לכאורה הסברא נותנות כא"ד ומ"ט דלי"ק ונ' דכיון דהנאת הקדרה עכ"פ עיקרה הבישול ובבישול זה הוה זוז"ג אמנם גם זוז"ג אסור לעשות לכתחלה דהוה כמבטל אי' לכתחלה אמנם ד' לי"ק כתי' הש"ס פ"ק דביצה דהיכי דמקלי קלי איסורא מותר לבטל לכתחלה וכפי' הראש ביצה שם ומ"מ אנן כמשנה בתרא קיי"ל וד' הרמב"ם דדווקא לענין דבר שיש לו מתירין מהני מקלי ודלא כהראש אמנם ד' הראש דתרתי בעי' דרבנן ומקלי קלי איסורא ולי"ק ס"ל אפי' דאורייתא מהני מקלי קלי אלא דלא קיי"ל כן אלא כלי"ב דרבנן דווקא בעי':
אמר ר"י א"ש חדש יותץ נ' דשמואל ס"ל דבזוז"ג פליגי רבי וחכמים וא"כ מ"ד אסורה כר"א ומחלוקתו והו"ל רבים כנגד רבים ולהכי ס"ל להלכה כרבי:
ה"א לוחשות אסורות וח"א לוחשות מותרות י"ל דתרווייהו קשה להו מתני' דסוף תמורה דתנן כל הנשרפין אפרן מותר ואמאי לא תנן גחלתן מותר ומאן דס"ל לוחשות מותרות ס"ל דאגב דתני סיפא הנקברין אפרן אסור אפי' אפרן תני נמי רישא אפרן מותר ומאן דס"ל לוחשות אסורות מתרץ משום דאי הוה תני גחלים היה צריך לחלק בין לוחשות לעוממות תני אפרן דוודאי משרא שרי. וקאמר הש"ס בשלמא ונקטי' דכל היכי דאמרינן בשלמא ק' להש"ס איזו קו' והכא י"ל דק' דאפי' למ"ד לוחשות אסורות א"כ הא דתניא אפה בו את הפת רבי אומר אסור היינו בלוחשות והאיך סתים ותני בשלה ע"ג גחלים ד"ה הפת מותרת הרי בלוחשות אסור וע"ז קאמר דהא לא ק' דהא דתניא רישא הפת אסורה לרבי קמיירי בלוחשות וא"כ שפיר קאמר בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר ור"ל עוממות ואמנם הא דמקשה הש"ס שבח עצים היכי משכחת לה למ"ד לוחשות מותרות וכי לא

ידע לתרץ באבוקה כנגדו אא"כ ק' עצים דאסירי לרבנן היכי משכחת לה. אמנם בתר דמשני בשרשיפא מסתברא כי היכי דבס"ד דס"ל טעמא דרבי משו' זוז"ג והיינו משום דמפר' לישנא דבריית' הכי בתחלה תנן חדש יותץ ישן יוצן וע"ז תנן לא נתץ ולא ולא הצין כ"א אפה בו הפת אסורה לרבי וא"כ מוכח דרבי ס"ל זוז"ג אסור ודחינן דלא היא כ"א אפה הפת קאי אשבח עצים וזוז"ג לית לי' ואמנם לא מסתבר דמיירי בשבח עצים דגחלים לוחשות דא"כ אמאי קאמר בתר הכי בשלה ע"ג גחלים מותר לד"ה וזה נ' פי' ד' רש"י שכ' בריש שמעתי' לקמן מוקי לה באבוקה כנגדו הרי למ"ד לוחשות אסורות לא מוקמי' לה באבוקה כנגדו. אמנם באמת הלשון ק' מעיקרא לפ' כן והיינו בשלמא דקאמר אמנם נדחק לזה משום קו' לרבנן היכי משכחת לה אבל לבתר דמסקי' בשרשיפא לכ"א אפה בו הפת רבי אוסר היינו באבוקה כנגדו ולא בגחלים לוחשות:

גמרא עצים דאי' היכי משכחת לה י"לד דנהי דרש"י פי' לעיל דקושי' הש"ס היא מדאורייתא היכי משכחת ובדאוריית' אין לחלק בין לכתחלה ודיעבד מאי ענין זה הרי מכירה באיסור הנאה אסור מדאוריי' ומ"מ אם עבר כח דמי' מותרין לזה נראה כמ"ש לעיל דקושי' הש"ס קאי למאי דמסקי' דטעמי' דרבנן משום דאין שבח עצים בפת אפי' באבוקה כנגדו א"כ אפילו בעצי אשרה פליגי והתם התור' אמרה ולא ידבק בידך מאומ' מן החרם ואם אין שבח עצים בפת האי קרא במאי קמיירי וע"ז משני בשרשיפא:

ואמנם רש"י ד"ה בשרשופא כתב בסו"ד היסק אין הנאתו אלא אחר אי' בשעת ביעורו נ' מדבריו דלגבי עצי אשרה דגחלת של ע"ז אסור קאמר לאחר ביעורו ולגבי קשין של כלאי הכרם קאמר בשעת ביעורו דגחלת מותרת: גמרא ומה בין זו לערלה וקשה א"כ מעיקרא אמאי איבעי' לי' ונ' דהאי בעל האיבעי' אסוגין קאי דמסקינן דלרבנן אפי' שבח עצים לא אמרי' ובע"ז ממ"נ אי הקדש דינו ג"כ כערלה אמאי נקט תנא ערל' לינקט הקדש דאיכ' למימר דמתירין רבנן משום דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו לינקט עצי הקדש דלא שייך זה ובתר דשני לי' דמצי הקדש מודו רבנן מק' אי ס"ל אין שבח עצים בפת מה בין זו לערלה ומשני רבא דמשום ביטול נגעו בה לכאורה ה"ק דטעמי' דאין שבח עצים היינו כמו שבארנו בדברי רש"י דמעשה אבוקה בטל לגבי מעשה היסק תנור ובעצי הקדש לא שייך זה כך הי' נ' לפרש אבל רש"י לא פי' כן ודבריו צריכין ביאור ונרא' כוונתו דכיון דאמרה תורה דעצי הקדש אף באלף דשוב כליתנהו דמי לא בטלו ה"ה דאם נבערו וכח נשאר מהם כח זה לא בטיל אלא שיש להקשות ע"ז מהא דאמרינן פ"ק דביצה בעצים שנשרו מן הדקל אף דהוה להו דבר שיל"מ ולא בטל מ"מ אי מקלי

קלי אסורא בטלו אי התם דבר שיש לו מתירין מדרבנן הוא דלא בטל משא"כ עצי הקדש י"ל מדאורייתא לא בטלי:

פסחים ע"ה בעי מיני ר"ח סבא נר' דבעל האיבעי' מס' לי' למאי דמסקי' דרבי ס"ל זוז"ג מותר והיינו דלא תניא גבי חדש יותץ וחכ"א התנור מותר דלמא דווקא זוז"ג כי האי לית לי' לרבי דהיינו דכח העצים דהיתירא עדיף וכח התנור והו"ל זה יש בו לחמץ וזה אין בו לחמץ ומ"מ האי אפה בו תת הפת דתניא רבי אוסר היינו בתנור ישן ועצים דאיסור דשוב הו"ל באיסור כדי לחמץ ולא בהיתר או דלמא כל תרי גרמי לר' מותר ואפה בו את הפת מיירי באבוקה כנגדו שהעצים בעין ופשיט לי' להיתירא והק' לי' א"כ בפסח ל"ל קרא הרי אינו צלי מחמת אשו והשיב לו לשטתו דמאחר דגלי רחמנא דלא הוה צלי אש א"כ גם התנור הו"ל זוז"ג בערלה מותר וכ"ז לשטתו אבל למסקנא קאמר דבערלה אעצים אמר רחמנא וכיון שנשרפו אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ועד"ז י"לת קו' רשא אד' רשי' שכ' בשמעתין וכ' תנור שגרפו דרש"י למסקנ' דבעי שבח עצים בעין דוקא ואם גחלים לא חשיבי בעין כ"ש תנור שגרפו ובעל האיבעי' הא גופא אבעי ליה אי בעצים בעין דוקא או ה"ה תנור שגרפו:

והנה תי' לו ר"א בר אהבה ב' תירוצים ולכאורה נ"מ בין ב' התי' דלמאי דמשני לי' דילפי' מפסח לקול' כ"ש דילפי' לחומרא דאם בפסח צלאו ע"ג גחלים כשר א"כ בערלה אסור בגחלים לוחשות מיהת אבל לתי' ב' ליכא למילף כלל ערלה מפסח ונוכל לומר לוחשות מקרי נעשה מצותו ואין מועלין בו:

תוס' ד"ה אפה בו את הפת ותימא לר"י עיי' רש"ל כוונת דברי' דלמ"ד לוחשות מותרין א"כ חזי' דלא הקפידה תורה כ"א שיתנהו לאש לשורפה וכיון שקיים זה שוב בטל איסור וע"כ חום התנור לא עדיף מחום הגחלים לוחשות שהרי מחמת השלהבת הם לוחשו' ואין מקום על ד' רש"א בהשגתו על רש"ל:

תוס' ד"ה ולא משמע כן בשמעתין ר"ל דאי כולא מלתא דשבח עצי' הוא רק מדרבנן האיך מדמה לי' לפיסח שהוא דאורייתא. וכ' עוד וגם לא הוה ליה לאפלוגי כוונת דברי' כ"א הוה לי' לומר גזרו על שבח עצים אי לא גזרו: (פרק כל שעה דף כ"ו) אפה בו את הפת עיין רש"א ואמנם פשטא דמלתא נראת דאפה בו קאי על התנור ישן שלא הוצן ומ"מ מקרי זוז"ג משום דהתנור והעצים גורם אחד ומ"מ אם אבוקה כנגדו והאי עדן בעין בטל גורם דהיתר לגבי גזרם דאי' דהא כזה הא יש בו כדי לחמץ דהיינו האבוקה בלא תנור ותנור בלא עצים אין בו כדי לחמץ:

תוס' ד"ה חדש יותץ הקשה הר' אהרן לרבי עיי' רש"ל ורש"א ומסתבר' כד' רש"ל מדהוציאו תוס' תחלה ההקדמה לפ' בפלוגתת רבי ורבנן א"כ משמע דפשיטא להו דלרבנן אין שבח עצים משום דהאבוקה מכח הגחלת בא ומוקצה הגחלת אסור וא"כ גם לרבנן ליתסו' תוס' ד"ה בשלה ע"ג גחלים ולפי ד' תוס' רק לרבי איצטריך אמנם י"ל דאי לאו דע"ג גחלים מותר לא הוה שייך לומר דאבוקה כנגדו שרי דא"נ נעשה גחלת הוה אסור:

תוס' ד"ה עד שיהא בו עיי' רש"א וסיים ויש לדחות כוונתו דהתנור חמימותו לבדו די לאפות הפת ולא ימתין על פעולת האבוקה דא"כ ישרוף הפת והו"ל באי' לבד כדי לחמץ:

בסו"ד דהתם מיירי פי' שעשה משאור של תרומה שאור אחר ואותו העיסה קטנה מן השאור של תרומה:

והנה בע"א פרק כל הצלמים כ' תוס' להיפך דכה"ג אסרו חכמים ובדף ס"ח כתבו בענין אחר משום דק' להו דהו"ל להש"ס לאוקמי פלוגתיו' דר"ש ורבנן בזה וזה גורם:

תוס' ד"ה וכן היה ר"א ובסנהדרין תירצו דמאי' גבוה לא מיירי ר"א דהכא וד' רש"י בתמורה שם צריכין ביאור דמ' מדבריו דהזכר שבא על הבהמה מקרי גורם וק' אטו בהמה מתעברת מאדם אדדבא אמרי' בפ' אין מעמידין דאין העכו"ם מרביעין בהמותיהן משום שנעשין עקרות ע"י כך:

תוס' ד"ה ובהא עיי' רש"א בסו"ד ועוי"ל נראה כוונתו לדחות ד' תוס' דשמואל ס"ל בתרוויי פליגי ואי הוה שבק לה לברייי דחכמים מתירין הייתי אומר דאפי' בחד גורם מתירין ואיפך לה לברייתא דלא נטעו לקולא מיהת:

תוס' ד"ה הקדש נ' כוונתם דאי טעמי' משום שיל"מ הרי כה"ג אמרי' בביצה דאי מקלי קלי איסור' בטל. ד"ה חוץ מעצי אשרה סתמו דבריהם כר"ל בע"א שם דס"ל הכי וצ"ע:

והנה ד' הר"ן והרמב"ן במלחמות דהרי"ף ס"ל כד' הרמב' דאפי' לוחשות מותרות וזה תימא דא"כ הו"ל לפרש דהא דהפת אסורה היינו באבוקה כנגדו ומדסתים לה סתמא ש"מ דס"ל דבגחלים לוחשות מיירי הא דר' ולוחשות אסורות וצ"ע ומ"ש הר"ן דסוגי דשמעתין מ' דלוחשות וותרות עיי' במלחמות שם פי' דברי אלו:

ע"ז דף מ"מ ע"ב רש"י במתני וזורעי' וכו' יל"ד שפי' רש"י כאן במתני' מה דשייך למסקנא ונ' דק' לי' לרש"י דנהי דסבר ת"ק זוז"ג מותר לס"ד הרי לכתחלה ע"כ אסור תדע דבימות החמה מודה דאסור וצ"ל ע"כ דאי אסרת אף בימות הגשמי' הו"ל דעובד שמניח קרקעו בורה וה"ט דבימות החמה אסיר משום דדי לו בימות הגשמי' וכן ה"ט דחזירין אסורין דדי לו בשאר ירקות אבל ק' מאי חזית דאסרת לי' בימות החמה מפני הצל תתסר לי'

בימות הגשמי' מפני הנביה אע"כ גם בס"ד ידעי' מהך סברא דמה שמשביח בנביה פוגם בצל והן הן ד' רש"י:

רש"י ד"ה קאזיל לאיבוד לא רצה לפ' אזיל לאיבוד כמשמעו דא"כ מאי קאמר לי' ר"י לרבנן אף הוא נעשה זבל אע"כ הפי' שקים איבוד דאוריי' ובע"ז לא מחמרינן כ"כ:

גמ' וסבר ר"י זה וז"ג אסור וכו' יל"ד מה ק' לי' הנה לכתחלה אסור לזרוע תחתיה והתם דיעבד גם כן מתיר אבל לא לכתחלה וצ"ל דהכא הנביה לא מקרי כ"א גורם דגורם הזבל משביח הקרקע והנביה חלק מן הזבל ובשלמא אי זוז"ג אסור אפי' דיעבד היינו דגורם דגורם לכתחלה מיהת אסור משא"כ אי סבר ר"י זוז"ג מדרבנן לכתחלה אסור למה יאסר כאן גורם דגורם: שדה תבור ואף דלר"י לכתחלה מיהת אסור זוז"ג כדיעבד דמי וע"כ כרבנן דר"י אתיא. והנה כאן לא פי' רש"י כלל מה זבל ע"א עד לקמן בסיף שמעתין גבי האי גנתא, ונ' דלכאורה לפי פשוטו מיירי בשדה של נכרי והקיפו אשרות והעלין הנושרין מזבלין אבל לישראל אסור לזורעה והיינו תבור משא"כ לקמן דמיירי בגנתא של ישראל ואשרה מה ענינה ולזה פי' רש"י שנזדבלה באומר מותר בזבל תקרובות ע"א.

דהיינו בדם תקרובות: רש"י שאור של חולין ושל תרומה כ' רש"י ושאור אחר נ' כוונתו דלא תימא דמיירי בשאור שהוא מדמוע חולין ותרומה דא"כ גם החולין נאסר כיון שאין בו לבטל. ר"א דעצים וכ"ת דלמא ר"א דעצים באבוקה כנגדו מיירי א"כ רישא דחדש יותץ אמאן תרמיי':

רש"י ד"ה אלא לעולם דקאמרי אבל לא בימות החמה ולא רצה לפ' דקאי אמה שאמרו רבנן אף הוא נעשה זבל דק' לי' מאחר דקיי"ל זוז"ג מותר למה לן מותר דר"י מתיר ורבנן אוסרים לימא טפי רבנן מתירין ור"י אוסר ורבנן דא"ל לר"י אף הוא נעשה זבל לדבריו דר"י קאמרי אע"כ רבנן אסור ס"ל מדאסרי בימות החמה:

אלא דיש להק' הא התם אין זורעים קאמרי ולכתחלה לכ"ע זוז"ג אסור וצ"ל לד' רש"י דהדרך אחר שנלקטו ירקות הגדלי' בימות הגשמים נוטעים ירקות הגדלי' בימות החמה ואם אתה אוסרו הו"ל כדיעבד:

ועד"ז יובנו גם ד' ר"ש בד' תוס' ד"ה ורבנן סברי דמאי ק' לי' מצל בימות החמה הא לכתחלה לכ"ע אסור אלא ש"מ כדפי':

תוס' ד"ה ורבנן לפרה שנתפטמה ורש"י לקמן פי' שנתפטמה תחלה בכרשיני ע"א:

תוס' ד"ה נוטעים יחור ק' להו ל' ערלה דלא שייך רק בעץ ואולי ילדה שסבכה בזקינה לכתחלה אסור אבל נטיעה שרי דלא אתי למטעי:

תוס' ד"ה ואין נוטעין אגוז כוונת דבריהם מדקתני סיפא ומודה ר"י מכלל דרבנן פליגי וי"ל דפליגי וסברי נוטעין אגוז לזה כ' תוס' דלא היא כ"א לרבנן סגי באם נטע לחוד ולר"י בעי' גם הבריך והרכיב וכמ"ש תוס' לקמן ואמנם למאי דמסקי' דר"י סבר זוז"ג מותר אלא דאגוז וקרקע לא הוה זוז"ג יק' מאי טעמא דרבנן ואמאי לדדהו מקרי זה וזה גורם:
תוס' ד"ה שאם נטע ואין להק' דאם נימא דנטע לחוד אסור אמאי הבריך מותר לתסר משום מבטל אי' לכתחלה דלמא באמת למבטל עצמו אסור אבל מה שמבריך אינו האי' ממש:
תוס' ד"ה הא רבנן דמה שגדל מן האגוז מ"מ מותר דלא מחלקי' בין ערלה לגי"ת אלא כיון שזרעו כלה מותר ועד"ז היה אפשר לומר דהא דתנן כל הנשרפין אפרן מותר ל"ד אפרן אלא אפי' אם נעשה אפר מותרין ומ"מ יק' דמ' דלרבנן דמידו להו ר"י אפי' הנטיעה מותרת והא כל הנשרפין לא יקברו וצ"ל דהתם כמ"ש רש"י שם דלמא אתא למיכלונהו בעינייי' הכא כשנוטען לא חיישי' כולי האי ואמנם הר"ן כ' בהדיא דנטיעה עצמה לכ"ע אסור:
ומ' בכ"מ בה' ע"א שכתב הרמב' דל' נטל הימנה עצים מ' דהישראל נטלה ואין לה ביטול ואפי' זוז"ג אסור אזיל בשטת הר"ן כאן דזוז"ג משום ביטול נגעו בה ומ"מ ק' א"כ מאי ראי' מייתי הש"ס מהך מתני' לסוגין הא התם לכ"ע זוז"ג אסור לד' הרמ"ה וקו' זו ק' ג"כ לד' הטו"ז סי' קמ"ב שכ' לחלק בין עצים לזבל א"כ מאי מייתי הש"ס הא דתניא שדה תבור ר"א היא דלמא דווקא בעצים קאמר ר"א וכד' טו"ז וצע"ג. והתימא שלא השיגו בזה הנ"הכ:
והנה הרא"ש פ' כל שעה כ' בפשיטות דבחמץ אפי' הגחלים עוממות אסורין משום דהוא מן הנקברין ומכ"ש באשירה דאפר עצי אשירה לעולם אסור ואמאי כ' הטור דבעי' אבוקה כנגדו ומש"כ הב"י לענין הגחלת אין זה סובלים ד' הרא"ש שכ' וצ"ע:
ודע דברמכ' באמת אין רמז דבעי' באשירה אבוקה כנגדו וכל הדברים הללו כתבן הש"ך יו"ד סי' קמ"ב שם:
ועיי' טו"ז יורה דעה שם ס"ק ז' ולא זכר ד' הש"ס, בקדרה והטו"ז בעצמו הביא שם ס"ק ט':
ודי' המג"א סי' תמ"ה כ' מאז שהם תמוהי' דהא כאן מיירי בע"פ אחר זמן איסורו ואז חמץ בטל בס':

ואמנם הגרא"וו דחה דבריו מש"כ דגחלים בתנור לא מקרי זוז"ג כמ"ש הר"ן בע"א וזה תליא בפלוגתת רש"י ותוס' ע"א שם לענין צל והרמב' פסק כרש"י דבצל שייך זוז"ג ושפיר כ' המג"א:

מה"ב סוגיא דזה וזה גורם:

ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה ילד"ק תנור שהסיקו באי"ה הול"ל אלא ש"מ כד' הש"ך סימן קמ"ב דדווקא באי"ה שמצותן בשריפה ואפרן מותר הוא דפליגי ר' ורבנן אם באבוקה כנגדו מ"מ אסור או לא וכמ"ש תוס' דהאבוקה ג"כ באה מהעצים שנשרפו אבל באי"ה כגון בעצי אשירה וחמץ לרבנן שהוא מן הנקברין והקדש שאפרן אסור כ"ע ל"פ *שיש שבח עצים בפת*:

ועדן יל"ד למה נקט קשין של כלאי הכרם בשלמא קליפה ערלה קמ"ל שיש קליפה ערלה שחל אי' הנאה עליהם אבל קשין של כלאי הכרם ל"ל למתני כלאי כרם הול"ל, ולזה נ' דמהכי דייק מ"ד לוחשות מותרין דמ' לי' קליפו' דומיא דקשין קתני מה קשין לא שייך בהו כ"א אבוקה כנגדו אף קליפי ערלה באבוקה כנגדו מיירי ואמנם מ"ד לוחשות אסורין נ' דס"ל כדמ' מד' רש"י לעיל בשמעתין זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסר דמ' מד' רש"י שם דאקשין דווקא קאי ולא אזמורות ואפשר ד' רש"י כן משום קו' תוס' שם מגמר' דכתובות ויש להמתיק כן בלשון הכתוב דכתיב פן תוקדש המלאה הזרע אשר תזרע' ובכלל המלאה אפי' קשין שהם מלאי' מן הזרע בכלל ובכרם כתיב ותבואת הכרם מ' דווקא הענבים נאסרו ולא הזמורות וא"כ בכיון נקט תנא דברייתא קשין של כלאי הכרם לאפוקי זמורות ומ"מ מאחר דהרמב"ם בה' כלאים פסק בהדיא דגם הזמורות נאסרים שפיר פסק כמ"ד לוחשות מותרין וכמ"ש. וכ"מ לשונו בה' כלאים שם שכתב ואסור ליהנות מהם בשעת שריפתן מ' דווקא בשעת שריפתן דהיינו אבוקה כנגדו ואמנם לכאורה מ' דבגחלים לוחשות דיעבד דווקא מותר אבל לא לכתחלה אכן לשון הרמב' בה' מאכלות אסורות שכ' בישל ע"ג גחלים אעפ"י שהן בוערות מותר שכיון שנעשו גחלים הלך איסורן מ' דאפי' לכתחלה, ונ' דנפקא לי' להרמב"ם מקו' רש"י שכתב והא דמק' לקמן עצים דאסירא היכי משכחת לה דר"ל אסירי מדאורייתא כוונת רש"י דמדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ודברי' אלו ק' להולמן דהכא מידי אחרינא איכא דדמי למכירת אי"ה דאסור מדאוריי' ומ"מ אינו תופס דמי' וה"נ ההיסק אסור והפת מותרת אמנם לד' הרמב"ם הכא ק' לי' כיון דאמרת גחלים לוחשות לכ"ע שרי מדאוריי' דכבר הלך איסורן ולרבנן גם אבוקה הוה כגחלים לוחשות דהלך איסורן עצים דאי' מדאוריי' היכי משכחת לה ועד"ז נבא בע"ה לבאר ד' הרמב"ם התמוהים שכ' בתר מ"ש דינא

דגחלי' לוחשות קדירה שבשלה בעצי איסור ועצי היתר התבשיל אסור ולא מקרי זוז"ג שהרי כבר נתבשל התבשיל בעצי איסור נתקשה הכ"מ בכוונתו ומאין יצא לו ונ' דהרמב' קאי אמ"ש תחלה דגחלים לוחשות כבר הלך איסורן וא"כ יק' לן למה באבוקה כנגדו אסור הרי האבוקה פוחתת והולכת ומשיירת אחרי' גחלי' לוחשות וממילא נתבשלה הקדירה בעצי אי' והיתר דהיינו האבוקה והלוחשות וע"ז כ' הרמב' להך מלתא וסיים כיון שנתבשלה בעצי אי' תחלה אינה יוצאה מידי איסורה לעולם:

ועד"ז נבא לבאר בע"ה דברי רש"י התמוהים שכ' מיד אפלוגתא דר' ורבנן לקמן מוקי לה באבוקה כנגדו ומאי בעי מזה ומכ"ש דלמ"ד לוחשות אסורות לא נחתי' כלל לאבוקה כנגדו ואמנם ק' לי' לרש"י מה עלה ע"ד הס"ד לפרש דרבי בזה וז"ג מיירי הא לא קתני אפה בהם את הפת דהוה קאי גם אתנור חדש כ"א אפה בו ור"ל בעצי ערלה ולזה כ' רש"י דאדרבא הש"ס ג"כ הוה מוקי לה באבוקה אלא דק' לי' כיון דתנא בשלה ע"ג גחלים הפת מותרת ומ' לי' להש"ס דאפי' לוחשות מותרות וא"כ הו"ל בהדי אבוקה זוז"ג וע"כ דס"ל לי' לרבי זוז"ג אסור ומשני דלא היא כ"א אבוקה כנגדו מקרי לר' שבח עצים בפת ועדיף מזוז"ג:

רש"י ד"ה ישן יוצן ולא יאפה בו בהיסק זה כוונת דבריו דיוצן ל"ד כ"א שלא יאפה בהיסק זה:

מרוב טרדות בעו"הר לא זכיתי לגמור סוגיא העמוקה הזאת וה' ירחם אמן כן יהי רצון:

תמורה ל"א ע"ב בענין כל האיסורי לגבי מזבח לסיומא דמסכת תמורה: מתני' ר"א אומר וולד טריפה לא יקרב לגבי המזבח כ' רש"י אבל להדיוט שרי דלאו מגופה רבי, נ' פי' דבריו דאפי' עובר ירך אמו אינו אלא גורם וגורם לא מצינו כ"א באי' הנאה אבל לא באי' אכילה וכמ"ש תוס' בע"א בסוגיא דריחא מלתא לענין שבח עצים ולא תק' משאור של תרומה דאסר ר"א אפי' זה וז"ג התם עביד רבנן דבר המעמיד כמו מלתא דלטעמא עבידא דלא בטיל אבל לא זולת, ואמנם מה דחקו לרש"י לפ' כן מאחר שהוא נגד הש"ס פ' אלו טריפות כקו' תוס' נ' דק' לי' לרש"י דבמתני' לא תנן כ"א ולד טריפה פסול לר"א ובברייתא תני עלה דמתני' דבכל האיסורין פליג ר"א וכ"ת דתנא דמתני' פליג אתנא דברייי' וס"ל דר"א לא פליג כ"א בולד טריפה א"כ אמאי לא מרמי הש"ס מתני' אברייי' ומשני ותו דהול"ל ר"א אומר חוץ מוולד טריפה ל"ל להאריך ר"א אומר וכו' א"וו גם תנא דמתני' ס"ל דר"א פוסל בכולן ואמנם דלא תימא בולד טריפה מאחר דעובר ירך אמו אפי' לאכילה אסור קמ"ל דר"א אומר דלא יקרב ע"ג מזבח אבל באכילה שרי ומה"ט לא מק' הש"ס בחולין ממתני' משום דמתני' אפכא מ' דאפי' ר"א מודה דבאכילה שרי ואמנם

בברייתא דפליגא ר"א ור"י רק בוולד טריפה ליכא למימר דתרוויי' ס"ל דמותר להדיוט אכתי תק' אמאי מפלגי דווקא בוולד טריפה ולא בשאר האיסורין אלא ש"מ דתנא דהך ברייתא באמת פליג אאידך תנא וס"ל דבשאר האיסורין מודה ר"א דל"ש עובר ירך אמו א"כ בטריפה אמאי להדיוט שרי:

ונ' דמה"ט סיימו כאן תוס' לכך נראה דאפי' להדיוט דמאי נ' הרי הביאו גמרא ערוכה אלא משום דתוס' הבינו ד' רש"י דמתני' דידן פליג אתנא דבריי' וס"ל כד' רש"י דלהדיוט שרי אבל אין ני להשוות מחלוקות בזה ודק' ממתני' למה דלא מק' הש"ס כיון דת"ק במזבח ע"כ מיירי גם ר"א נקט מזבח ובאמת אפי' להדיוט קאמר:

גמ' אמר רב כל האיסורין לגבי מזבח הל' ק' ונ' דרב בא להוציא אותנו מטעות שלא נאמר מאחרי דמתני' סתמא תנן כל האיסורין וכו' וולדותיהם מותרי' ולא נקט בד' ר"א כ"א וולד טריפה ש"מ דמתני' ובברייתא פליגי וזה קאמר רב דלא היא כ"א מה דמשייר במתני' תנא בברייתא והיינו דקאמר ותני עלה כלומר דברייתא קאי אמתני' אא"כ ק' מ"ש וולד טריפה דנקטה מתני' וזה בא ר"ה בר חננא משמי' דר"נ לתרץ דתנא דמתני' בא להוציאנו מטעות דלא נימא מדאשכחן בעלמא דר"א ורבנן פליגי בזה וזה גורם ה"נ בנרבעה ולבסוף עברה מיירי ור"א לטעמי' דאי' לי' זוז"ג ורבנן לטעמיי' לכך נקט תנא פלוגתיי' בוולד טריפה ופשיטא לן דטריפה אינה יולדות וע"כ בעברה ואח"כ נטרפה מיירי וכל שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כלו יצא וכשם דוולד טריפה מיירי בעברה ואח"כ נטרפה ופליגי בעובר ירך אמו ה"נ בשאר פסולין בעובר ירך אמו פליגי וכקו' תוס' אמור מעתה מאחר דלפי"ז ס"ל לר"א זוז"ג מותר וק' דר"א אדר"א וצ"ל כתי' התוס' דאיסורי גבוה שאני וא"כ ע"כ צ"ל דוולד טריפה ג"כ לא אסר ר"א אלא לגבוה דאי להדיוט אמאי נימא זוז"ג מותר אלא דהא בורכא למאי דקיימא השתא לא משכחת בטרפה זו"ז גורם דטרפה אינה יולדות ומ"מ מדכייל תנא דידן כל האיסורין בהדי טרפה לאורויי דכולא בחדא מכתא ה"נ לענין אי' הדיוט שבקי' להו הכא בחדא מחתא וכשם דכל האיסורין רק לגבוה אסורין כך וולד טרפה לר"א ג"כ לגבוה דווקא מיירי והן הן ד' רש"י במתני' וכ"ז במתני' דידן ובריי' דתנא עלה אבל בחולין מייתי הש"ס ברייתא אחריתא דפליגי ר"א ור"י בוולד טרפה לחוד ש"מ דבשאר וולדות מודה ר"א ובטרפה הוא דפוסל שפיר מק' ולפלגי בהדיוט: והנה כ"ז לר"ה בר חננא משמיה דר"נ אבל רבא ס"ל דטרפה יולדת וא"כ גם בוולד טרפה פליגי בנטרפה ואח"כ עברה ור"א לטעמי' ורבנן לטעמיי' ובאמת ר"א אף להדיוט אוסר ורבנן אף לגבוה מכשירין והיינו דנקט וולד טריפה ונ' דהיינו

דמגלה הש"ס בסיף הסוגי' לקמן דהך דוולד טריפה תליא בפלוגתא דטריפה יולדת או אינה יולדת והיינו פלוגתא דר"ה בר תננא עם רבא:

גמ' לישנא אחרינא לפום רהיטא להך לישנא כ"ע לית להו עובר ירך אמו אלא בבזוי מצוה פליגי וא"כ אפי' לרבא אפי' בעיברה ולבסוף נרבעה אם רק נרבעה בחולין לרבנן שריא אלא שזה א"א דהרי רבא קאמר וולד נרבעת אסורה היא וולדא נרבטה אע"כ לי"ב לחומרא דאפי' בנרבעה ולבסוף עברה לרבא פסול ולר"נ היכי דלא אשתני פלוגתא דר"א ורבנן. ופסק הרמב"ם כלי"ק וכ' הר"י קורקוס משום דביזוי מלתא דרבנן והלך אחרי המיקל וכ' עוד משום דרבא עכ"פ ס"ל דבזוז"ג פליגי והרי ללי"ב לרבא היכא דאמרי' ביזוי מלתא דהיינו נרבעה כשהיא מוקדשין לכ"ע פסולה וצ"ע:

תוס' ד"ה למ"ד וי"ל דוודאי טריפות לכאורה לפי מ"ש פי' רש"י בלי"ק הכא מאוירא קרבי בלא"ה ל"ק דבנרבע שייך לומר היא וולדה נרבעה אבל בנטרפה בבהמה לא אמרי' היא וולדה נטרפה. אא"כ המק' היה יכול להק' רבא אדרבא ואמנם המתין עד לבתר ד' ר"ה:

עיי' בחולין דף נ"ח ע"א רש"י ד"ה א"ה אדמפלגי דייק רש"י דקו' הש"ס קאי אתי' הש"ס דספנא מארעא אבל בלא"ה אדאמימר ל"ק לי' דס"ל לאמימר לחלק בין ביצה לוולד כדמחלקי' בתמורה אבל השתא דמשני לי' דבחד גורם כ"ע מודו א"כ משמע דלא מחלקי' בין ביצה לוולד א"כ שפיר פריך א"ה וכו':

סליק מסכת תמורה בעזר הבורא המציא טוב בתורה הטהורה:

מילי דאגדתא לסיומא דמס' הנ"ל בבית הקצין מו"ה ליב שפיטצער יחי' בעיר נייאהייזעל יע"א:

מתני' שלהי תמורה הנקברין לא ישרפו ר"י אומר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף הנקברין רשאי א"ל אין מותר לשנות ובגמ' מ"ט משום דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר ונ' בהא פליגי ר"י ורבנן ר"י ס"ל דטעמא דנשרפין אפרן מותר משום דנשתנה ואזיל לי' איסורא וא"כ ה"ה בנקברין ורבנן ס"ל דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו וטעמי' דר"י דאלת"ה משהצית בו את האור ג"כ יהא מותר וכ"ת הכי נמי א"כ קרא בתרומה טמאה ל"ל הרי מצותה בשריפה דכל שבקדש פסול באש תשרוף אלא ש"מ דבשינוי תליא מלתא ואמנם דעת רבנן דכיון דאין המצוה בשריפה אפי' שינוי לא מפקיע מאי' הנאה ויש להביא קצת ראיה לדברי' דאמרה תורה ואם המר ימירנו אפי' טוב דהיינו בבעל מום שהוא רע אינו יוצא הבעל מום מידי הקדש אף דבעל מום עומד ליפדות כיון דעד"ז לא התירה התורה אינו יוצא מידי הקדש וה"נ דכוותי' וז"נ מל' המשנה הכל

ממירין ותמורתן תמורה אפי' המיר בבעל מום חל הקדושה אבעל מום אבל לא תאמר דדווקא בכה"ג אינו רשאי להמיר אבל בעל מום בתם מותר להמיר לא היא כ"א כה"ג אינו רשאי אחר שחל הקדושה על הבעל מום והטעם משום דסופג ארבעים והנה מצינו כמה חמור דבור רע לפני המקום עד שאמרו רז"ל מה תקנתו של אדם בעו"הז יעשה עצמו כאלם שנאמר "האמנם אלם" יכול אף לד"ת כן ת"ל צדק תדברון נ' הפי' שאדם בקל יכול לטעות בד"ת וא"כ השתיקה יפה גם בד"ת קמ"ל צדק תדברון וסתמא דמלתא דבד"ת העוסק בה לשמה אמר הקב"ה ודלוגו ולגלוגו עלי אהבה כיון לאמתה של תורה צריך סיעתא כמו דהמע"ה שנאמר בו שהלכה כמותו בכל מקום וזה ענין בי"ש ובי"ה וכן בכל דור ודור וזה מאמר דהמע"ה סעפי' שנאתי ר"ל כמו מסעף פוארה פי' לשבור דברי חבירו ואם אפלפל עמהם ותורתך אהבתי סתרי ומגיני אתה שאכוין הל' לאמתה וזה לדרכך יחלתי שלא אכשל ח"ו בהלכה אמן כן יהי רצון:

בענין שבות במקום מצוה עירובין ס"ח לסיומא דמסכת עירובין ולשבועות תרמ"ח:

נ' דהא דלא מ' לחלק לאביי בין שבות לשבות דשבות דכיון דחזי' דגזרו על שבות דשבות דהרי גוי שהביא מאין במינו במחובר בשביל ישראל אסור לישראל זה שמא יאמר לו ומצינו שהעמידו דברי' במקום מצוה מה לי שבות או שבות דשבות ובאותו שיטה הניחו רב יוסף אלא שאמר לו היכן מצינו שהעמידו דברי' במקום מצוה בשבות שאפי' הגוי אינו עושה מעשה דהבאה בחצר שאינה מעורבת לא מקרי מעשה ועירובי חצירות מקרי שבות ק' דמה"ט התירו אותו ס' חשיכה:

והנה שלא הביאו התינוק אצל החמין כבר תירצו תוס' ר"פ ר' אליעזר דמילה ד"ה ר"א אומר אמנם הכא י"ל שבר הוכנו מאתמול האזמל ושאר צרכי מילה בבית התינוק והיו צריכין לטלטלו לבית רבה ומאי אהני להו בתינוק לחודא:

תוס' ד"ה הא לא מערבין כל דברי' בדבור זה צריכין ביאור והבנה יתירה דהנה הראי' שהביאו מהזאה ראי' מספקת דקודם מילה מיירי וכתבו עלי' וכן מ' והביאו ראי' מדקאמר אביי הא לא ערבן וסיימו הרי הזריז ה"ז משובח ומאי בעי בזה ונ' דמ' להו דאביי שמייתי מהזאה א"נ מיירי לאחר מילה מ"מ מדנתן רבה להם עצה ואי הוה סכנה הא הנשאל ה"ז מגונה ויעשו מה שיחפוצו א"וו באותו תינוק לא היה סכנה כ"א צערא בעלמא ומ' לי' לאביי דצערא לא עדיף ממצוה ואם במצוה העמידו דברי' ה"ה בצערא אבל התינח כשאמר רבה לייתי ע"י גוי מגו ביתאי אבל מתחלה כשלא אמר להם כ"א לייתי מגו ביתאי מנ"ל להק' אי אחר המילה מיירי הא הזריז ה"ז משובח:

תוס' ד"ה לשבות דלית בי' מעשה ובגיטין השמיטו קו' זאת י"ל דוודאי היו מצוי' נכרי' אבל הני חמימי אשתפכו בעת שבאו למול אותו בהנץ החמה כדאמרי' זריזין מקדימין ואם היו מחפשין אחרי נכרים היה איחור ביותר עד שיחם ומאחר דאמו עדן היתה תוך ז' מע"ל אי אמרה צריכא חיימי לי' אגב אימי':

גיטין ח' ע"ב רש"י ד"ה אפי' בשבת אם לקחה מן הנכרי בא רש"י להודיע דלקחה קודם השבת דאי בלקחה בשבת א"כ ל"ל למימר שכ' עליו אונו בשבת הול"ל שלוקחין אותו בשבת אלא ש"מ דדווקא שבות אמירה לנכרי התירו אבל לא שבות ע"י ישראל וכמ"ש תוס' ג"כ:

וכ' עוד רש"י ורוצה לילך לדרכו נ' דבא ליישב דאפי' ביישוב א"י לא התירו אלא משום שילך הגוי לדרכו ולא יתקיים יישוב א"י בידו אבל במילה שגם מחר יוכל למול לא התירו משום מילה בשמיני:

וכ' רש"י לגרש את הגוי נ' דחזר רש"י מפי' הכתוב וישבתם בה שכ' בפ' מסעי ומפ' כהרמב"ן שם דוהורשתם אותה וישבתם בה הוה מצ"ע ולכך כ' רש"י לגרש את הגוי ולישב שם:

ודע דהך ברייתא דס"ל כיבוש יחיד שמי' כיבוש ר"מ היא סופ"ק דע"א דס"ל דגם בסוריא אסור להשכיר שדה לגוי מטעם כיבוש יחיד שמי' כבוש וז"ש רש"י לגרש הגוי דהרי אינו רשאי הישראל להשכיר לו השדה:

ועיי' רש"א ס"פ מפנין שנתקשה בד' תוס' שם ד"ה רבא ונדחק מאוד והפשט תמצא בד' תוס' ב"ק דף ע"ב ע"א אם לאחר המילה הי' ל"ד ביום המילה כ"א לאחר שנתרפא והי' צריך לחמין אבל אין מחללין שבת עליו והי' צריכין לאמו שפיר עיי"ש בב"ק:

תוס' ד"ה אע"ג דאמירה דע"י גוי אסור להרבות כוונת תוס' דאם היה מרחיצין הקטן בחמין אלו וגם אמו היתה צריכה ע"כ היו מרבין בשביל הקטן ובזה נדחו ד' רש"א דמפ' דרק משום גזירה אמרו תוס'. ומ"מ י"ל שגם אמו היתה צריכה לחמין משום רחיצה וא"כ היו רוחצין הקטן תחלה ובאותן חמין רוחצה אמו אח"כ:

טעם ה"ג פי' בבבא קמא דס"ל דלא גרע מילה מיישוב א"י עיי"ש וגרי' בעירובין בין שבות דלית בי' מעשה ר"ל כל אמירה לנכרי מקרי שבות דלית בי' מעשה:

בסוה"ד לא יחם חמין אף דהא מתני' בי"ש היא נ' דמייתי לה תוס' משום דאאינך יש לדחות משום דכל בישול מדאוריי' שרי משום מתוך ובדרבנן הקילו אבל בי"ש לית להו מתוך ומ"מ מותר להרבות:

ולא תק' לך מזמנין גוי בשבת שמא ירבה בשבילו דהתם כיון דכ' לכם ולא לנכרים לא שייך מתוך:

והנה המג"א סי' ש"ו הק' אד' הרמב"ם פ"ו מה' שבת כ' הקונה בית בסוריא כותבין עליו אונו ע"י גוי אפי' בשבת כמו בא"י והוא מבריותא גיטין דף ח' ע"ב והרי האי תנא ס"ל כיבוש יחיד שמי' כיבוש ואנן וכן הרמב"ם פסק בהי' ע"ז כר' יוסי סופ"ק דע"ז דכיבוש יחיד לא שתי' כיבוש ויותר מזה הק' הרי הרמב"ם פסק דמוכרין לגוים בתים בסוריא וא"כ מאי יישוב א"י שייך בסוריא ולי עוד יקשה מאחר דבגיטין תניא דאפי' בסוריא כותבין אונו למה להש"ס בבא קמא פ' ע"ב לאשמעינן דהקונה בית בא"י כותבין עליו אינו. ונ' לברר דבבריי' בגיטין איתא שדה ובמימרא דב"ק איתא בית והנה ברייתא דגיטין דאתיא כר"מ בע"ז סופ"ק לא נקטה בסוריא בית משום דמודה ר"מ דבסוריא משכירין לגוי בתים ומאחר דר"מ אוסר בא"י להשכיר להם בתים ש"מ דגם בשכירת בתים שייך לא תחנם ואמנם שדות ס"ל לר"מ דאין משכירין בסוריא ולזה הקונה שדה דווקא בסוריא הוא דכותבין עליו אונו מאחר דאינו רשאי להשכירו לגוי שייך בה ביד ישראל יישוב א"י וא"כ לר' יוסי דס"ל אפי' שדות משכירין להם בסוריא לכאורה גם בשדה בסוריא. ל"ש יישוב א"י וא"כ אתה אומר הרי לר"י גם בא"י משכירין להם בתים ואי אתה מוצא לר"י בבית יישוב א"י, ואמנם מטעות זה בא הש"ס בב"ק להוציאנו וקמ"ל דר"מ ור"י בתרתי פליגי ר"מ סבר גם בשכירות שייך לא תחנם וי"ל בזה דר"מ לטעמי' דלא דריש מלא תחנם לא תתן להם מתנת חנם דהרי דריש תתננה או מכור לנכרי מ"מ ל' לא תחנם "ובדגשות הנון" תרתי מ' ודריש תרוויי' אתניי' אקרקע חדא אשכירות וחדא אמכר ולזה רמז רש"י כאן שכ' בשדה בסוריא לגרש את הנכרי כלומר להכי נקט שדה דווקא משום דגם שכירות אסור בשדה אפי' בסוריא והנכרי מגורש משא"כ בבית ואמנם ר"י ס"ל כר' יודא דלא תחנם מ' תנייה בקרקע ומתנת חנם דדברים ככתבם ולא מקרי חניי' כ"א מכירה ולא שכירות אשר ע"כ גם לר' יוסי בשדה בסוריא ובבית בא"י דתרוויי' אסורין במכירה ומותרין בשכירות שייך בהו יישוב א"י והש"ס בב"ק לרבותא נקט בית בא"י וה"ה שדה בסוריא דתרוויי' חדא דינא אית להו וכ"נ שהיא ע"כ הגרסא ברמב"ם ה' שבת שדה בסוריא דאי בבית ותדע לך דהיה לו להרמב"ם לינקוט בקיצור הקונה בית בא"י או בסוריא כותב עליו אונו ע"י גוי אפי' בשבת ולמה כ' תחלה דין בית בא"י וחזר ושנה אותו בסוריא ותו אי ס"ד דגם בבית בסוריא דינא הכי למה שבק הש"ס בב"ק בית בסוריא ונקט ובית בא"י אלא ש"מ דבין לר"מ בין לר"י בא"י בבית שייך יישוב א"י ולר"מ מטעם דאין משכירין להם בתים בא"י ולר' אסי מטעם דאין מוכרין להם ולתרוויי' בבית בסוריא

ל"ש יישוב א"י לר"מ משום דמותר להשכיר להם ולר' יוסי משום דמותר למכור להם ולתרוויי' בשדה בסוריא שייך יישוב א"י לר"מ מטעם דאין משכירין ולר"י מטעם דאין מוכרין וטעות נפל בד' הרמב"ם הסותר ד' הש"ס בב"ק וד' הרמב' בע"ז:

והנה הא"ר הביא מס' תמים דעים ד' הירושלמי בענין קנין בית בא"י בשבת שהוא מקור ד' האו"ז במ"ק פ"ב ומצאתי בע"ה ד' הירושלמי פ"ב דמו"ק הלכה ד' ריב"ל שאל לר"ל מאי למקנא ביתא מגוי בשבתא והגי' בקרבן עדה בשבת א"ל מראה לו כיס של דינרים והוא כותב לו ונרא' דהנה ישראל אינו קונה קרקע מן הגוי כ"א בשטר כדאמרי' בס' חזקת הבתים והגוי אינו מקנה כ"א בכסף והישראל מראה לו כיס דינרין והגוי כותב וחותם ומאחר דאינו קונה כ"א בשטר לא הזכיר בש"ס דילן כ"א כותב עליו אונו ותו לו מידי: והנה בגיטין רבותא אשמעי' ברייתא דגם בסורי' שייך יישוב א"י אבל בב"ק מאי רבותא אשמעי' דיישוב א"י מצוה הוא אתמהה ש"מ דדווקא ביישוב א"י שהיא מצוה רבה התירו שבות דאמירה באיסור דאורייתא לא זולת: ולא כדעת בה"ג ומכ"ש שלא כד' העיטור דאפי' בסעודת שבת שרי: חידושי אגדתא לסיומא דמסכת עירובין ש"ק א' דר"ח תמוז תרמ"ח פה שוראז יע"א:

שלהי מכלתין כ"מ שהורו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות נר' דקאי גם אריש מכילתין דתנן מבוי שהוא למעלה מכ' אמה ימעט ומקש' הש"ס מ"ש גבי סוכה דתנן פסול' ומשני סוכה דאורייי' תנא פסולה מבוי דרבנן תנא תקנתא, יש לפ' דבסוכה ע"כ תנא פסולה דימעט דהיינו שמגביה הקרקע אח"כ מ"מ פסולה דהו"ל תעשה ולא מן העשויה ובזה מתיישב דאמרי' בפ' ב"מ נר חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה מאי בעי בזה שאמר כסוכה וכמבוי אמנם באמת קיי"ל בסוכה טעמא משום דדירת עראי בעי' א"כ מאי ענין נ"ח לסיכה אבל במבוי הטעם משום דלא שלטא בי' עינא שפיר שייך לדמות לנ"ח אמנם במבוי מהני ימעט אבל בנ"ח דקיי"ל הדלק' עושה מצוה ואם הדליק' בפסול צריך לכבותה ולחזור ולהדליקה הו"ל דומי' דסוכ' דצריך לנענע הסכך אם מיעט הקרקע והיינו פסול' כסוכה דמיעט לחוד לא מהני וכמבוי דלא שלטא ביה עינא ואמנם שפיר קאמר הש"ס כיון דמבוי דרבנן לא חשו לאפסולי משום תעשה ולא מן העשוי ולהצריכו להוריד הקורה ולהניחה והיינא תנא תקנתא, ולזה רמז רש"י דלא תק' לך מ"ט באמת אמרו במבוי ימעט סגי ע"ז קאמר כ"מ שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך. אר"זל בפרק עושין פסין בשעה שתיקן שהמע"ה עירובין ונט"י יצאה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואשיבה חורפי דבר, יש לבאר דשלמה תיקן עירובין שלא יאמרו אם מותר להוצא בר"הי מרשות לרשות ה"ה מרשות היחיד

לר"הר ומהי"ת יאמרו כן, נ' דאי' במדרש מין א' שאל אם הזהיר הה"ית על ההוצאה למה הוא יתברך מטלטל מרשות לרשות בעת ירדו גשמים בשבת והשיבו לו רז"ל כל העולם ברשותו ולא שייך גבי' מרשו' לרשות ונמצא דזה יכול להבא לידי טעות לומר כשם שה"ות מטלטל מרשות לרשות יען כל העולם רשותו כן גם אנחנו שהותר לנו לטלטל מר"הי לר"הי אחרי שאנו מאמינים כי כל העולם רשותו של היחיד יתברך מותרין לטלטל מר"הי לר"הר כי אין ר"הר בנמצא ובא שלמה ועוררם ע"ז כי אף אשר לה' הארץ ומלאה בכל זאת והארץ נתן לבני אדם וכל אחד מוחזק בשלו ותיקן אשר גם מר"הי לר"הי צריך עירוב ואמנם הביאו לזה עוד אחרי שתיקן נטילת ידים לקדש כדאמרי' בפ"ק דשבת ולמאי תיקן זה כי הנה ענין השלמים אשר הבעלים הדר משלחן גבוה קזכו תכליתם כי בעת שאדם אוכל חולין על שלחנו הלא ג"כ משלחן גבוה קזכה ככתוב ואתה נותן להם את אכלם בעתו אבל בעו"הר האדם שוכח בעת אכילתו על שלחן מי אוכל ויעצה לנו תו"הק להקדיש הבהמה מחיים ולהקריב חלבה ודמה ע"ג מזבח ואח"כ אוכל בתוך חומת ירושלים הבשר בטהרה עי"ז ידע מי הוא המכין מזונו אבל אחר שראה שלמה כי גם זה לא יספיק ואדרבה שלא יבא לידי נותר הזמינו אורחים עליו ומרוב שמחה כ"כ מזבחת שלמים ואכלת ושמחת שוב באו לידי היסח דעת תיקן נט"י כי ע"י התעוררת נט"י באו לידי קדושה נמצא תכלית לדעת כמ"ש יחזקאל וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' כלומר כל שלחן הוא לפני ה' וכמ"ש הפנים יפות נותן להם את אכלם בעתו בעת אכילתו אם יחסר ח"ו באותו שעה כח המשכה מאכלו מוטל לפניו ואינו יכול לאכול ועי"ז תתחזק האמונה כי כל העולם רשות היחיד יתברך שמו ויבואו להתיר להם טלטול לר"הר ולכך תיקן ב' תקנות ביחד עירובין ונט"י ביחד שלא יפסיד א' על חבירו ולזה יצאה ב"ק ואמרה אם חכם לבך ישמח לבי גם אני שלא יאמרו עלי שאני מטלטל בר"הר וביאר ואמר חכם בני ושמח לבי ואשיב' חורפי דבר פי' המינים ששואלי' עלי מדוע אני מטלטל בר"הר ואשיבה חורפי דבר, היוצא מדברינו כי יסוד תו"הק מ' דהע"מ כי ממך הכל ומידך נתנו לך ובזה נבא לבאר הכתובים סוף פ' קרח, אחר שצוה על הלוי' לתת מעשר מן המעשר, אמר:

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב, הכוונה העוסקי' בכל השנה על שדותיהם ואח"כ כאשר יקחו התבואה מן השדה ייפרישו מפרי יגיעתם תרומות ומעשרות והלוי יאמר, אם גם אנוכי אתן תרומת מעשר אבל אין זה מן התימא אחרי כי לא יגעתי בו וע"ז אמרה תורה כי תהא תרומת מעשר זאת חשובה לפני המקום כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב כאילו יגעתם בו אבל למאי ענין חזר הכ' בסוף הפרשה לחזור

ולאומרו, אכן הענין כי העובד אדמה אשר בעינים פקוחות יראה כי הצלחתו ביד הבורא ב"ה בתתו מטר בעתו וכיו"ב אין מן התימא אם יאמין בו יתברך אבל מי שנתפרנס ע"י בי"ד בנקל יתלה הכל במטיב עמו לזאת צותה תורה שיתן הלוי מעשר מן המעשר מה שלא ביקש ממנו בו"ד כ"א נותן התורה ית' למען יתקע האמונה בלבו כי גם הוא ניזן מתחת ידו הרחבה ואם אינו נותן מעשר מן המעשר הרי כופר במטיב האמתי וזה שאמר בסוף הפ' ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ע"י שתרימו את חלבו יוודע שאתם מאמינים בסבה ראשונה וז"ש ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ונחשב ללוים כתבואת גורן וכתבואת יקב כשם שבעל הגרן והיקב מאמין כי אני הוא המשפיע כך אתם מאמינים:

בענין נפלה פרוטה של הקדש סוף מס' מעילה לסיומא דמס' מעילה: יל"ד בשלמא סיפא שאמר פרוטה בכיס זה הקדש אצטריך לאפלוגי בסיפא דמתני' אליבא דר"ע אבל רישא תו ל"ל הא מסיפא שמעינן ונ' דהנה הקשו התוס' וליבטיל ברובא ותו דמיירי דליכא בכיס אלא חד מזה א"ש בנפלה אבל בפרוטה בכיס זה ג"כ הי' שם עוד פרוטות וצריך לדחוק דתרי הו"ל כחד ואמנם אפשר לומר דאסיפא ל' ק' להו דהו"ל מבטל אי' לכתחלה דל"ל למימר פרוטה בכיס זה ומה"ט לא בטיל ועיי' בזה במ"ל פ"ז מהלכות מעילה ולא ק' להו אלא ברישא וא"כ שפיר אצטריך למתני רישא אא"כ חד בחד פשיטא ואמנם הכ"מ פ"ז מה' מעילה החזיק בתי' תוס' דהו"ל דשיל"מ ותמה עליו במשנה למלך כיון דמדאורייתא בטל היאיך מביא קרבן מעילה ונ' כוונת הכ"מ לד' הרא"ה בבד"ה שהביא המשנה למלך שם באם נתערב כלי טריפה בתוך כלים כשרים לא בטיל הואיל ויכול להסיר האי' ע"י הגעלה ל"ש ביטול וה"כ כיון דפרוטה זאת עומדת להתחלל ובידו לחללה ל"ש ביטול ול"ד ענין זה לשאר יש לו מתירין:

וכ' התוס' א"נ מטבע חשיב וכו' ועיי' במ"ל פ"ז ממעילה מה שפלפל בד' תוס' אלו עם מהר"י אינפאנדרי שרצה להוכיח דמטבע לא בטיל דאורייתא מיהא דתנן אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכו' וכ' עליו המ"ל אכתי דאוריי' מנ"ל ותימא לתמיהתו כיון שהכהנים פטרו עצמן עי"ז ממצות שקלים ע"כ דהוה דאוריי' ומה שיש להשיב ע"ז דהרי אנן לא קבלי' מניי' הך דרשא ודלמא באמת מה"ט משום דס"ל דאף מטבע בטילה ואולי באמת זה צידדו התוס' אם גם אנו מודים לכהנים דמטבע לא בטיל מדאוריי' אלא דאמרי' גזי"הכ הוא שיהא עומר נאכל או דלמא פלגינן בהא גופא עלייהו ולזה כ' תוס' תחלה דדשיל"מ לא בטיל ואח"כ כתבו א"נ מטבע חשיב ולא בטיל. אמנם איכא למשדי בהדבר

נרגא דהרי תנן תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות א"כ כל מי שנותן שקל מזכין לו חלק בקרבנות וא"כ לא שייך ביטול וצ"ע:
ואמנם ע"ש עוד שם ראי' מב"מ קי"ח ע"א שמא לא ימסרם יפה וודאי צריך עיון דמה מטבע שייך התם:
גמ' כי אתא רבין אמר כיסין אשוורי' רמי לי' וצריך ביאר ממ"נ אי ידע לתירוצי סיפא באומר לו יפטור גם משוורי' לק"מ ואי לא ידע מ"ט לא רמי מני' ובי' רישא אסיפא ונ' דמ' לי' להאי מ"ד דברישא דאמר פרוטה בכיס זה הקדש מ' דבשעה שאומר כן הקדיש פרוטה אחת בכיס משא"כ בסיפא שאומר מן כיס מ' שנודר לתת מכיס זה פרוטה ולא שיהא מיד פרוטה הקדש וע"כ משוורי' הוא דיש להק' אבל לא מרישא לסיפא:
והנה הכ"מ פ"ז ממעילה הק' דברי הרמב"ם אהדדי דבה' מעילה פסק אם אמר שור משווריי מחלל הבינונו לאחר שהומם על הגדול ובפ' י"ז ממע"ק כ' שור בשווריי הקדש הגדול הקדש ונ' דעת הרמב"ם והתוספתא שיצא ממנה דין זה מאחר דבשור בשווריי פשיטא לן דגדול קאמר מס' לי' לתנא דתוס' אם "בבית" של בשווריי תליא מלתא אבל שור בשווריי הו"ל כאחד משוורי ובינוני הקדש או בל' שור תליא מלתא וחדא לי אם אמר בשווריי או משווריי ואולי האי אמורא דאמר התם במנחת הך מלתא דשור בשווריי מהאי תוספתא יליף לה:
והנה רש"י פי' דקו' הש"ס משוורים היה דמ' בשוין הרארון הקדש ויגעתי ובעה"ר לא זכיתי להבין דיוק זה דלמא ה"ק אם שוין איזו מהם שירצה יקדיש ואולי מטעם זה נאדו תוס' מפי' רש"י ופירשו דהקושי' הוה דהמובחר יהי' גם כאן הקדש ומרישא לא ק' לי' דלמא הראשונה פי' המובחרת ועד"ז תי' התוס' למה לא ק' לי' מרישא לסיפא דברישא דאמר ר"ע מיירי שנהנה מן המובחרת ולפי"ז צריך לפ' גם למסקנא הרישא עד"ז וק' הרי חכמים דאמרו שלא מעל עד שיוציא כל הכיס ע"כ פליגי אמתני' דשוורי' והרמב"ם פסק כחכמים ופסק למתני' דשוורי' ונ' דעת הרמב"ם דדווקא אר"ע דאמר לכתחלה מוציא והולך עד פרוטה אחרונה והיא תהיה הקדש מק' הש"ס עד שיוציא המובחרת הול"ל אבל לרבנן דלא התירו לכתחלה כ"א אמרו לא מעל להתחייב קרבן מעילות כיון דבכיס הרבה פרוטות דמיא לג' שוורי' וכולהו בספק קיימי ואספק לא מחייבי רבנן ומעתה קו' תוס' מרישא נמי יש ליישב עד"ז דברישא כיון דאיכא בכיס מובחרים ובינונים כולהו בכלל ספק ור"ע מחייב אספק מעילות:

ר"פ אמר כיסין אלוגין רמי לי הנה לד' רש"י י"ל לר"פ ל"ק לי' משוורי' דדיוקא לא מ' לי' ולד' תוס' י"ל דאמרי' בב"מ האי מאן דמוקים אזוזי מקרי נפש רעה ומכ"ש אפרוטה ומאי מובחר שייך בפריטי:

ודע דסברא זאת לחלק בין מפ' לסתמא כ' תוס' פרק כל הגט ג"כ אליבא דר' יוחנן דקאמר אחין שחלקו לקוחות עיי"ש:

כ"ד שבט משפטים תרמ"ט אגדה לסיומא דמס' מעילה:

מתני' פרוטה של הקדש שנפלה בתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש ר"ע אומר כיון שהוציא הראשונה מעל וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס אמרו רז"ל ריש פרק כיצד מברכין כל הנהנה מן העו"הז בלא ברכה מעל דכ' לה' הארץ ומלאה ואמנם המאמין כי לה' הארץ אף יקריב על מזבח ה' לצדקה וגמי"ח ואמר הכ' כי חסד חפצתי ולא זבח אמנם בתו"הק חייב הכ' מיתה בידי שמים למי שאוכל טבל ולא הרים ממנו תרומה כי הוא ככופר בנותן ית' שמו הנה ראינו כי לא הותר לנו ליהנת מטובת ה' עלינו כ"א אחרי שהרמיני ממנו תרומת ה' וכבר כ' החוב"ה כי יש מעשר הרבה ונענש ויש מעשר מעט ונשכר והענין כי אשר עליו מעט ונתן כאשר הוא מחויב די לו בזה והאיש העשיר הממעט מאשר מוטל עליו אף כי נתן הרבה הוא נענש והנה אמר ר"ע המודה כי פרוטה בכיסו היא מתת הש"ית מעשר בפרוטות שיגע ומצא או שאומר כי עפ"י הנס הגיע לו לתת פרוטה להקדיש הנה עליו לתת הפרוטה אשר אמר טרם שנהנה ממתת ה' ואם לא עשה כן מעל וחכ"א בטבל דווקא אמהה תורה כי אסור ליהנות ממנו עד שהרים אבל בשאר מתנות שאדם מפריש ממה שחננו ה' הרי אמרה תורה להניח פאה בסוף השדה וכן כאן במעשר כספים לא נהנה עד שיוציא את כל הכיס. והנה תמן תנינן קדשי קדשים שחיטתן בצפון קדשים קלים שחיטת בכל מקום בעזרה ושניהם טעונים שתי מתנות שהן ארבע חוץ מן החטאת. ונ' הכוונה בב' מתנות שהן ד' כי האדם צריך כפרה כלפי שמיא על שמרד באדון שהיטיב לו והשנית מאשר חטא על הנפש שטימא את נפשו בחטאותיו שהן ד' שסגר בעד נפשו רב טוב הצפון ומנע ממנו טובתו בעו"הז כמ' הכ' עונותיכם הטו אלו וחטאותיכם מנעו הטוב מכם, ואמנם החילוק בין קדשי קדשים לקדשים קלים כי הקדשי קדשים ואפי' עולה בכלל באים על חטא. הפוגם בעו"הז ובעו"הב ולזאת שחיטתן וקבלת דמן לכתחלה בצפון כי זה העיקר אשר בעבורו נברא האדם ובכל זאת אחר שגם בעו"הז צריכים כפרה וכמ"ש ולזאת אם שחטן בדרום מועלין בהם אבל ק"ק הבאים רק לעורר ברכת ה' וכ' בהם שמחה וזבחת שלמים ושמחת וע"י קרבנות אלו עוד יתעורר ברכת ה' כמ' הכ' וזבחת עליו עולותיך ואת שלמיך ונאמר אחריו בכל מקום אשר

אזכיר אבא אליך וברכתיך. שחיטתן בכל מקום בעזרה וב' מתנות הא' הודיי' לה' והשנית לשבח הנפש ושהן ארבע שהם מעוררים שפע עוד למעלה והנה כ' הרמב"ם בסוף ה' מעילה דהמוסר שיקח איש הישראלי מה' מעילה הוא גדול דאם הקפידה תו"הק וחייבה קרבן מעילה על שישב על אבן של הקדש מה יהי' בסופו של איש אשר יעיז פניו להרוס מפנות התורה ואם יצאה מה' מעילה הוראה מוסרית לכל התורה כולה מכ"ש שיהי' פסול אם בבי"המק שחט שלא כמצותו קדשי קדשים בדרום ואעפי"כ אינם פסולים כ"כ דנימא שיהיו כמה דחניקנהו והטעם פי' לנו ר"ע במה שאמר דמודה ר"ע באומר פרוטה מן כיס זה הקדש לא מעל עד שיוציא את כל הכיס הרי במעילה גופא דבר א' יש חילוק בין מעילה למעילה דפרוטה בכיס מעל ובמן הכיס לא מעל וה"נ ק"ק ששחטן בדרום לא נפסלו לגמרי כ"א מועלין בהם: סוגי' דפרוזבול גיטין ל"ו לש"ש תר"ן מוצאי שביעית מהדורא קמא: רש"י ד"ה אינו משחט בא ליישב הל' וכי הפרוזבול הוא שט"ח שיהא משמט ומ"מ יל"ד מדוע תנן בהאי לישנא ונ' דלא מבעי למ"ד דזמן כתובת פרוזבול בער"ה של שביעית אף דשביעית אינה משמטת אלא בסופה א"כ ס"ד מאחר דבפרוזבול כ' כל זמן שארצה והרי יוכל לגבות חובו קודם שתעבור שביעית ויהא הפרוזבל גופא משמט במוצאי שביעית מחמת פשיעותי' אלא אפי' למ"ד זמן כתובת פרוזבול ער"ה של מוצאי שביעית אמנם מאחר דתנן פרוזבול המוקדם כשר א"כ היה יכול להקדים כתיבתו לגבות קודם מוצאי שביעית אבל בכל זאת כיון שכתב פרוזבול פרוזבול אינו משמט:

גמרא ועברו על מה שכתב בתורה פן יהי' דבר עם לבבך בליעל יל"ד האי קרא בצדקה מיירי כדכתיב ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וצ"ל דהלל מפ' לקרא דקאי אדלעיל מני' דכ' והעבט תעביטנו די מחסורו וע"ז אמר פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ולא תעביטנו וגם במתנה ולא תתן לו:

רש"י ד"ה מוסרני לכם שטרותי רצה לומר דהכוונה במוסרני על השטרות אבל אין צריך לכתוב כן. ובסו"הד ולקמן מוקי לה פי' דאין לפ' שמוסר באמת שטרותיו דא"כ מ"הת אינו משמט כדילפי' לקמן מאת אחיך פרט למוסר שטרותיו לבי"ד אבל היה אפשר דבאמת התקין הפי' דרש והתקין כדאמרינן בעלמא גבי יום הנף דרש והתקין אא"כ מאי מק' הש"ס ואתי הלל ותיקן דלא תשמט כיון דמדאורייי' אינה משמטת א"וו א"צ מסירה ממש. וכ' עוד רש"י להפקיע ממנו של זה וליתנו לזה, כוונת רש"י אטו המק' מי איכא מידי ואביי דמוקי לה בשביעית דרבנן לא ידעי דהפקר בי"ד הפקר לזה כ' רש"י דלהפקר ממש וודאי ידע דיש כח ביד בי"ד אבל להפקיע מזה ולתת לזה זאת לא ידע המק' וגם אביי במסקנא. ונ' דהאי מלתא תליא דמהיכא ילפי' להפקר בי"ד דאי ילפי' מיתרם כל

רכושו לא מצינן למילף כ"א הפקר לבד לא זולת אבל אי ילפי' מואלה הנחלות גם את זה נוכל ללמוד:

והנה בסוגי' דשליחות בקידושין בעי' למילף תחלה מנשיא א' דהיינו קרא דואלה הנחלות שליחות או זכין לאדם שלא בפניו ולבסוף מסיק דבי"ד מעמידין אפוטרופס ליתומים ואבי' אולי הוה מפיק להאי קרא כס"ד ור' אלעזר דיליף מני' מ' לי' כמסקנא: גמ' וזה הוא גופו. ר"ל התורף והטופס. מבואר לעיל דף ל"ג ע"א בפלוגתא דר"נ ור' ששת מאי פי' והדיינים או העדים עיי' רש"י ותוס' שם: רש"י ד"ה בשביעית בזמן הזה דרבנן דבריו צריכין ביאור דבתחלת לשונו מ' דדווקא שמטת כספים אנו ינוהג ובמסקנא מסיק רש"י דגם שמטת קרקע אינו נוהג דבטלה קדושת הארץ [ר"ל הואיל וא"י נמכרה ביד נכרים] אמנם כוונת רש"י דעיקר רבותא דרבי דואף דשמיטת כספים חובת הגוף אעפי"כ אינה נוהגת בז"הז וכן ביאר רש"י מיד לפנינו:

אמנם יל"ד לד' רש"י עיקר חסר מד' אביי דהו"ל לבאר דבימי הלל ג"כ לא נהגא שמיטה. ונ' דלקמן איבעי' לן אי הלל לדרי' תיקן או לדרי עלמא ונ' דאי ס"ל לדרי' תיקן מסתבר כדי הירושלמי דגם בזמן הבית לא נהג שמיטה מדאורייתא אבל אי לדרי עלמא תיקן י"ל דבאמת אי לאו דרי עלמא לא היה הלל עוקר שמטה דאורייתא לד' התו"כ שהביא רש"י אמנם מאחר דידע הלל שהבי"המק עתיד ליחרב וב"ד של אותו הדור לא יתקנו השמטת כספים מיהת משום שיתיראו שהעולם יעברו על פן יהיה דבר וגו' ולכך לעשות סייג שלא יבטל שמטת כספים תיקן הלל. אפי' בימים שהיה שמטת כספים דאורייתא. פרוסבול למען יהי' ג"כ לדרי עלמא ויתקנו ב"ד שפיר שמטת כספים רק שיכול כ"א לעשות פרוזבול:

גמ' ותקינו רבנן דתשמט כ' רש"י ונעשה הלוה גזלן על פיהם כוונתו ליישב דאטו לא ידע הש"ס דשב וא"ת שאני ומכ"ש דק' לרבא למה לי' להפקר בי"ד ולזה כתב רש"י דאין שב וא"ת זה דומה לשופר ולולב דאינו מבטל המצוה אלא יום א' משא"כ כאן דדומה לגזילה בכל עת בעמוד והחזר קאי דאם לא שילם היום ישלם מחר וא"כ מנ"ל דגם כה"ג כח ביד חכמים ומשני אביי דאעפי"כ שב וא"ת שאני ואין חילוק כמ"ש רש"י בפירושו ורבא פליג ומפ' משום הפקר ב"ד:

והנה ד' תוס' דלרש"י כולא מלתא דמסירת שטרות לא מהני מדאורייתא ולמ"ש לעיל גם לרש"י המני מדאוריי' אלא דגבי פרוזבול לא בעי מסירה ממש לב"ד:

מ' לדרי' תיקן כ' תוס' לעיל דלר"ת איבעי' זאת רק לרבא קאי ונ' דגם לרש"י מסתבר דלרבא קאי דלדידי' שביעית דאורייתא ולא מסתבר שיתקן הלל לדרי עלמא לבטל

שביעית דאורייתא אבל לאביי דשביעית דרבנן ואתא דרבנן ומפיק דרבנן למה לא יתקן הלל לדרי עלמא:

וג' לעיין מה עלה ע"ד הבעל האיבעי' למבעי הכי ונ' דלכאורה לאביי דשביעית בזמן הזה דרבנן ורבי היא אטו רבנן דפליגי אדרבי פליגי גם אהלל. ואמנם י"ל דפלוגתייהו בהא לרבי פרוזבול בפני עצמו ומוסר שטרותיו בפ"ע וכמ"ש לעיל וכ"ד הרשב"א בחידושיו דמוסר שטרו' דאוריי' ופרוזבול דרבנן ומ"מ סגי בזה משום שביעית דרבנן אבל רבנן ס"ל דהלל תיקן שימסרו שטרותיו לב"ד ולא די בכתיבה בעלמא ומאי התקין דרש והתקין כדמפ' ר"י ביום הנף התקין ריב"ז דרש והתקין:

ועתה נחזי לכאורה מאי דוחקי' להלל לתקן כלל פרוזבול לדרוש להו שימסרו שטרותי' לב"ד ואמנם ידע כי אנשי דורו לא יטריחו עצמם בכך וימנעו טפי מלהלות אמנם אי אכשור דרי ואי תדרוש להו שימסרו שטרותיו לב"ד לא ימנעו מלהלות וודאי סגי בלא פרוזבול והיינו לדרי' שהיה גרוע כל כך דמסירת שטרות ג"כ לא יקיימו וכה"ג בקל ימצא אכשור דרי אבל כ"ז אי מסירת שטרות מדאורייתא מהני אבל אי גם מסירת שטרות לא מהני מדאוריי' ומוסר שטרותיו לב"ד לאחר תקנת הלל נשנית דאי אי מבטלי' פרוזבול וודאי ימנעו מלהלות וכה"ג לא מסתבר דאכשור דרי מסתברא דגם לדרי עלמא תיקן ותוכן האיבעי' אי מסירת שטרות דרשא גמורה או אסמכתא ואמנם אי הוה אסמכתא וקרא למלוה על המשכון ק' הא מלוה על המשכון מדר' יצחק ידעי' וכן הקשה הרמב"ן ואמנם אי ר"י לא אמר אלא שלא בשעת הלואה אבל מלוה על המשכון לא נפקא מדר"י שפיר אצטריך קרא למלוה על המשכון והנה הא וודאי דקרא דר"י לא איירי כ"א שלא בשעת הלואה אבל י"ל כמ"ש תוס' דלענין שמטה נחית דרגא ואפי' בשעת הלואה אינו משמט:

גמ' אם איישר חיל יותר מהלל. ק' להבין היאיך יתכן שיהא ב"ד של שמואל גדול מב"ד של הלל ונ' דלכאורה מ"ט דווקא "שמואלי' קרי לפרוזבול עולבנא דדייני ונ' דהרמב"ן הקשה לשמואל דאמר בפ"ק דמכות ע"מ שלא תשתיטיני שביעית אין שביעית משמטתו לדרוש להו הא מלתא ופרוזבול ל"ל וכ' הרמב"ן דבשעת הלואה אין אדם דעתו על השמטה וישכח להתנות. ואמנם לרב דס"ל מתנה ע"מ שכ' בתורה תנאו בטל א"ש תקנתא דהלל ואמנם שמואל מ' לי' דהלל כר' מאיר ס"ל דאפי' בדבר שבממון מתנה ע"מ שכ' בתורה תנאו בטל כדאמר בשאר וכסות והכי ס"ל לרב במכות שם דפליג אדשמואל בע"מ שאין לך עלי אונאה ושמואל דס"ל כר"י דתנאו קיים קרי לי' עולבנא ואמר אם

אוושר חיל להראות דהל' כר"י דתנאו קיים אבטלינה יאתקן שילוו ע"מ שלא תשמיטיני שביעית ולזה קאמר יותר מהלל דסבר כר"מ:

רש"י ד"ה לא כתבי' דלא אלים לאפקועי ממונא ר"ל דלאו דהלל אפקר לי' לממון לדרי עלמא כ"א הב"ד שכותבין הפרוזבול ומסיק הש"ס דא"נ תיקן לדרי עלמא מ"מ י"ל שתיקן דהב"ד שיכתבו הפרוזבול יהי' המפקיעי' צריכין להיות ב"ד חשוב:

ויש לעיין א"נ הלל תיקן לדרי עלמא לא יוכלו ב"ד של כל דור ג"כ לבטל הפרוזבול מטעם הפקר ב"ד ומכ"ש דהפקר דדהו יהי' בשב וא"ת. ונ' דרש"י יישב זה לעיל במ"ש הפקר ב"ד לעשות סייג וגדר והנה זה היה בתקנת הלל שלא יעברו אפן יהי' דבר עם לבבך בליעל אבל ב"ד שיבטלו הפרוזבול מאי גדר וסייג יהי' בזה:

רש"י ד"ה אימא בי' מלתא אע"ג דלא כתב ככתוב נ' כוונת רש"י מאחר דכל המקבל שטר מלוה ה"ט דקפיד אשטרא שיוכל לגבות בב"ד וא"כ סתמא ג"כ כמסרו לב"ד וכ"ת אכתי מע"פ ואי עביד לי' וכמ"ש הרמב"ן על הקו' למה לא תיקן הלל מסירת שטרות י"ל דבסוף פ' איזוהו נשך אמרי' המלוה בלא עדים גורם קללה לעצמו ומייתי שם דרב אשי אפי' בלא שטר לא הלוה דבעדים יוכל לומר פרעתי א"כ לא חיישי' למעבד תקנת' לאינשי דלא חשו כה"ג לד' חכמים ומלוין בלא שטר:

אר"י אמר שמואל יתומים א"צ פרוזבול ולא קאמר טעמו' אך בברייתא קאמר הטעם ועוררני גיסי הב' כ"ה בנימין זיידל די"ל שמואל לטעמי' דס"ל אם טען המלוה אני התניתי ע"מ שלא תשמטיני שביעית מהני וא"כ גם אנו טוענין זה ליתומים וכי אצטריך טעמא דברייתא לר"מ דלית לי' דשמואל וס"ל אפי' בדבר שבממון מתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל אא"כ ר"נ דאמר לקמן נאמן אדם לומר פרוזבל הי' לי ואבד דלא שביק היתירא ואמאי לא קאמר דמגו דאמר היתניתי ע"מ שלא תשמטיני שביעית והוה מ' דר"נ כרב דפליג אדשמואל ס"ל וקיי"ל כר"נ בדיני ובהא קיי"ל כשמואל וצ"ל דר"נ בא לומר דאפי' לרב נאמן והיינו דמייתי הש"ס עלה כי אתי לקמי' דרב אמר מידי פרוזבול היה לך ואבד:

אלא על הקרקע כ' רש"י משום דלא שכיח להלות לאדם שאין לו קרקע נ' דרש"י לטעמי' דס"ל בפרוזבול לחוד הוצרך אבל למ"ד דבעי' מסירת שטרות א"צ לזה דמסירת שטרות וודאי לא מהני אא"כ יש לו קרקע ולא סגי במטלטלי דומיא דאמרי' בעלמא לא כתבי' אורכתא אמטלטלי:

ומ"מ ק' לד' רש"י מאי מהני מזכה לו בתוך שדהו הרי עכ"פ לא שכיח. ונ' דהא תליא אי מזכה לי' ע"י אחרים אפי' שלא בפניו דלכאורה ל"ש כאן זכין לאדם שלא בפניו דהרי חוב הוא לו אלא שי"ל דהוה לחוב ע"מ לזכות דאל"כ אתה נועל דלת בפניו ובזה יש

ליישב מ"ש רש"י אם אין לו "ללוה" דפשיטא דאלוה קאי. אמנם באמת אמרי' לקמן דאם יש לו לערב סגי אמנם בערב וודאי ל"ש מזכה שלא בפניו דחוב הוא לו ונעילת דלת לא שייך בערב וז"ש רש"י דאלוה דווקא מהני ולא לערב ונ"מ דאם מת ליה והערב אין לו קרקע לא מהני פרוזבול אא"כ הערב מתרצה בכך:

גמ' רבנן דבי רב אשי מסרי מילייי' רב אשי מקני לי' גידמא דדיקלא מבואר דרב אשי לא סמך אמסירת מילין. ונ' דלמ"ש הרמב"ם דבת"ח הקילו במסירת מילי משום דידעי חומר שביעית וידעי דבז"הז דרבנן י"ל דדווקא כשהמלוה והלוה המה ת"ח אבל רב אשי שהיה עשיר היה מלוה גם לע"ה ולא רצה לסמוך בלא פרוזבול:

רב ושמואל דאמרו נ' דק' להו אם בשטר משמט שלא בשטר פשיטא דמשמט ולזה פי' דתרוויי' בשטר מיירי אלא דשלא באחריות קרי לי' שלא בשטר וקמ"ל דלא אמרי' אחריות טעות סופר וקמ"ל כאן דס"ד בעלמא אמרי' ט"ס וכאן הקפיד הלוה דלא לכתוב אחריות כי היכי דתששחט קמ"ל דאפי' בשטר משמט אף דאיכא אחריות ושלא באחריות קרי לי' שלא בשטר דלא אמרי' אחריות ט"ס. גמ' וכ"ש מלוה ע"פ לכאורה מאי קמ"ל ואולי דמע"פ דקיי"ל סתם מלוה ל' יום ס"ד אם הל' יום כלו קודם שמטה א"כ הלוה פשע לא תשמט שמטה קמ"ל דל"ש:

וכ' רש"י אחריות שעבוד קרקעותיו אפשר לומר דרש"י בא לומר דמדלא קאמר הש"ס גם אתניא אידך תניא כוותי' דר"י ור"ל ש"מ שיש ג' חילוקי אחריות. אם סיים לו גם רב ושמואל מודה וה"ה אם שעבוד לו כל נכסיו ג"כ רב ושמואל מודו כ"א פליגי היכי דלא שעבוד רק מקצת קרקעותיו דהיינו מה שיש לו במקום הזה בהא הוא דפליגי רב ושמואל והיה בזה קצת ראיה לדעת הרמב"ם דבסיים לא משמט:

וכ' רש"י אינו משמט דכגבוי דמי וק' דהן הן ד' בי"ש ונ' ד' רש"י דבס"ד קסברי ר"י ור"ל דע"כ פליגי בי"ה אד' בי"ש דווקא בשטר חוב שלא כתב בו אחריות אלא שחכמים תקנו שיגבה כגון כתובה שנחלקו בה. אבל היכי דכתב בהדיא אחריות גם בי"ה מודו דכגבוי דמי ולבסוף אסתפקא להו דלמא בי"ה בכ"ג פליגי:

קריבי' דרב אסי הוא היה המלוה. נ' דאלו היה הלוה לא הוה הדר לגבי' דר"י אבל אי המלוה מתירא מאחר דרב אסי קריבי' ואינו יכול להיות לו דיין בדבר דלמא בי"ד אחרינא יפסוק כרב ושמואל ואתא מה"ט לגבי' דר"י ובאמת הדר בי' ר"י לדיני':

רש"י ד"ה דתפסי להו בי דינא והפקרן הפקר. מבואר מדבריו דס"ל במוסר ממש לב"ד א"צ קרא כ"א בהפקר ב"ד סגי':

תוס' ד"ה דתפיס לי' ק' להו אד' רש"י דמאי מק' הש"ס מהלוהו ודר' בחצרו מאי תפיס שייך ולזה פי' דרבא אקרא קאי והש"ס הק' מ"ט מפקי' קרא דווקא למשכון מטלטלין ולא דרשי' ג"כ אהלוהו על חצירו ומסיק דדווקא משכון דקני מדר' יצחק אלא דלא ידעי' מרב יצחק אלא שלא בשעת הלואה ואצטריך קרא אבשעת הלואה וכמסקנת התוס' בדבור הסמוך: רש"י ד"ה צריך שיאמר המלוה כוונתו דאם הלוה אומר מיד במתנה אני נותן לך א"צ לומר משמט אני והכא החזיר לו סתמא ולכך צריך המלוה שיאמר אעפי"כ: רש"י ד"ה ותלי לי' כוונת רש"י דהעיקר הוא לא יגוש וכאן מיירי שאינו נוגשו ואין על המלוה אלא לומר משמט אני לקיים וזה דבר השמטה ולכך תלי' לי' עד דאמר אעפי"כ ומק' הש"ס הא בעי' הלוה שיאמר במתנה אני נותן לך ואי תלי' לי' הרי לא אמר הכי ומשני דהתם נמי:

גמ' הוה מסיק בי' רבה כ' רש"י הוא היה המלוה משום דתחלה כ' רש"י דמסיק היה נושה בו ביאר דלאו בתבעי' רבה כ"א הוא היה המלוה ויל"ד מ"ט לא כתב רבה פרוזבול. ונ' דסמך רבה דוודאי יתן לו במתנה לקיים המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו ובאמת היה כך דעתו של אבא בר מניומי אלא שלא אמר כן בפי' ולכך אמר רבה משמט אני ואיהו סבר דרבה וודאי ידע דלשם מתנה נתן לו ואעפי"כ אמר משמט אני מ' דלא ניחא לי' במתנה כדאמרי' ר' זירא כד שלחי לי' מתנה לא קיבל משום שונא מתנות יחי' ולכך לא אמר לו אעפי"כ ואביי נתן לו להבין דאם יאמר אעפי"כ ולא יאמר בהדיא במתנה יקבל רבה דלא בעי' כ"א וזה דבר השמטה: רש"י ד"ה הרי אלו לא יפרעו. ולולי דבריו הייתי אומר דהקו' מל' אין עמו פרוזבול מ' דטעון שהיה א' אלא שאינו עמו:

ויעו"ל דארב הוא דק' לי' דקאמר פתח פיך לאלם וא"כ היכי תנן הרי אלו לא יפרעו עו דאדרבא אנו משתדלים שיפרעו:

תנאי היא וילד"ק אטו איכא מ"ד דלית לי' לא שביק היתירא ואכיל איסורא ונ' פלוגתיי' אי מפקי' ממונא בהך חזקה או לא:

סוגי' דפרוזבול מהדורא בתרא:

:

רש"י ד"ה פרוזבול מאחר שכתב פרוזבול אינו משמט חובו בשביעית. נ' לבאר דבריו דק' לי' לרש"י הדקדוק למה לא תנן כתב פרוזבול אין שביעית משמטת אומר דהקו' ול' פרוזבול אינו משמט מ' כי הפרוזבול היה לו לשמט ומ' לי' לרש"י דה"ט דהתם תנן במשנה הקודמת להך המוסר שטרותיו לב"ד אין שביעית משמטתו ובתר הכי תנן גופו של פרוזבול מוסרני לכם ומ' דצריך למסור שטרותיו ג"כ וכד' תוס' בשמעתין ואי הוה

תנן כתב פרוזבול אין שביעית משמטת ס"ד דקאי אדלעיל וה"ק הא דמוסר שטרותיו לב"ד אין שביעית משמטת היינו אם כתב פרוזבול להכי תנן פרוזבול אינו משמט ופי' רש"י מאחר שכתב פרוזבול אף שלא מסר השטרות אין שביעית משמטת חובו. ונבאר עתה הנה ד' רש"י דפרוזבול לחוד סגי לאביי משום דשביעית דרבנן ולרבא משום הפקר ב"ד וז"ש רש"י על מוסרני לכם "ולקמן מוקי לה" כלומר דאי ס"ד מוסרני דווקא שצריך למסור השטרות הפקר ב"ד ל"ל הרי מקרא ילפי' מאשר לאחיך פרט למוסר שטרותיו לבי"ד א"וו זה היא נוסחת הפרוזבול ולעולם אינו צריך למסור בהדיא ומ"מ אביי ק' לי' מי איכא מידי דמ' לי' דלא אמרי' כה"ג הפקר בי"ד הפקר לפקוע מזה וליתן לזה עד דאתא רבא וסמיך לה אקרא דנחלו האבות דאפי' כה"ג שייך הפקר בי"ד והן הן ד' רש"י וכמו שבארנו במ"הק. אך יק' לנו מ"ש רש"י לקמן בגמ' משום דתפסי לי' בי דינא "והפקר בי"ד הפקרי" וא"כ אביי דלית לי' הפקר בי"ד כה"ג אטו קרא דאת אחיך מיירי בז"הז. ונ' דבד' הרמב"ם בפי' המשנה מיושב זה שכ"כ, דהא דתנן הדיינים חותמין למטה או העדים לאשמעי' דבדרבנן עד נעשה דיין ושביעית בז"הז דרבנן ומה שנדפס שם ופרוזבול הוא דרבנן הוא ע"כ טעות וצ"ל שביעית דרבנן ומעתה בשלמא מוסר שטרותיו מודה אביי דאין שביעית אפי' דאוריי' משמטת משום דמסר המלוה השטרות קודם שמטה לבי"ד והפקר בי"ד הפקר אבל פרוזבול דתנן והדיינים חותמין או העדים למימר דעד נעשה דיין ע"כ לא משכחת לה כ"א בשביעית בז"הז דהוא רק דרבנן ובדרבנן עד נעשה דיין וכ"ז לד' רש"י:

אבל לד' תוס' אינו כן כ"א דבעי' מסירת שטרות ממש וקו' מי איכי מידי לא הוה כ"א למה התקין הלל לעקור שביעית דאורייתא ולפרסם על מסירת שטרות ולקו' זאת לא מהני תירץ דרבא דעדן הקו' במקומה עומדת א"וו רבא לא בא כ"א לברר דברי אביי ומודה רבא דבשביעית בז"הז עסקי' והנה הרמב"ם ארכבא לשמעתין אתרי רכשא ביאר דלא בעי' בהדי פרוזבול מסירת שטרות כד' רש"י אמנם ס"ל כד' תוס' דפרוזבול לא מהני כ"א בשביעית בז"הז דרבנן ומה שהק' עליו הראב"ד הא רבא פליג על אביי ל"ק כמ"ש התוס' דרבא לא בא לתרץ כ"א קו' שניי' אבל קו' ראשונה במקומה עומדת וע"כ מטעם דלא אמרי' כה"ג הפקר בי"ד להפקיע מזה וליתן לזה אמנם במוסר שטרותיו לבי"ד כ' הרמב"ם דהטעם משום דכגבוי דמי והביא כעין ראיה לזה דהרי בכל מעשה בי"ד אמרי' דאין משמט ולכך מהני אפי' בשביעית דאוריי' אבל בפרוזבול ע"כ מיירי בשביעית דרבנן דאי הוה דאורייתא א"כ אין עד נעשה דיין ואצ"ל דטעם הרמב"ם דהפקר בי"ד כי האי לא מהני כ"א מלישנא דפרוזבול גופו מבואר דלא הוה כ"א דרבנן וכמ"ש הרמב"ם בפי'

המשנה וע"כ רבא רק לתרוצי קו' שניי' אתא וכד' תוס' ולא מטעמיי' ומה שצריך ביאר בדברי רש"י שכתב מוסרני לכם את שטרותי וא"כ עכ"פ הפרוזבול לא מהני כ"א במלוה בשטר וזה צ"ע ונ' דמאחר דעיקר תקניתו של הלל היה שלא יעברו על פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכיון שתיקן דהמלוה בשטר אם יעשה פרוזבול לא תשמט שביעית מה"ית יעבר אפן יהי' דבר ואם יבא א' ללות ממנו יאמר אייתי לי שט"ח ומה שהכריחו לרש"י לזה דמ' לי' מוסרני מ' שמוסר להם דבר שנמסר מיד ליד אבל על מע"פ שאין בידי המלוה דבר למסור לא שייך מוסרני:

תוס' ד"ה מי איכא מידי בסו"ד מ' להו דלפי' רשי" ג"כ בעי' מסירה ממש לשטרות ולפמ"ש דהקו' היה רק משום דלמה גילה הלל הדבר כ' דלרבא הטעם משום הפקר בי"ד ופי' רש"א דר"ל דלרש"י הקושי' היה כפשטא וי"ל ד"א אמאי לא תק' לי' אמתני' דהמוסר שטרותיו אין שביעית משמטת טעמא מאי מאחר דלא ידע טעמא דהפקר ב"ד ולזה נ' דגם לרש"י מפי התוס' דקו' הש"ס היה למה לי' להלל לגלות זה ר"ל מאחר דלא כתיב בהדיא באוריי' ומשני רבא דקרא אסמכתא והעיקר משום דהפקר בי"ד הפקר ודבר זה שמפו' היטב במקרא היה רשאי להלל לפרסם. ואי ק' הא ק' דמאחר דמסקנת תוס' דמוסר שטרותיו א"צ קרא דמטעם הפקר ב"ד אתי' עלה וקרא כי אתא למלוה על המשכון מה הק' הש"ס תו מלוה על המשכון מ"ט מה קו' דמארי צבי. וצ"ל דקו' היה עד"ז בקרא אלא של אחיך ומוקמי' לי' למוסר שטרותיו שפיר לא מקרי של אחיך אבל מלוה על המשכון למה לא מקרי של אחיך ומסיק משום דר' יצחק. ואמנם קאמר הש"ס בשלמא משום דכיון דמוסר שטרותיו הוה מטעם הפקר בי"ד קרא ל"ל ולמסקנא באמת קרא אסמכתא ועכ"פ צ"ל דסוגיא לקמן לרבא אזלא דלאביי בשביעית דאוריי' דאיירי בי' לא מהני מסירת שטרות וא"נ מהני עכ"פ מגזי"הכ ולא מטעם הפקר בי"ד:

ועברו על מ"ש בתורה פן יהי' דבר. וכבר כתבתי במהדורא קמא אטו רבנן דפליגי ארבי גם אהלל פליגי אתמהה. ונ' בנדקדק מאחר דבמשנתינו כאן ג"כ תנן הלל התקין פרוזבול למה להש"ס להציע מתני' דשביעית ולא מק' אמתני' דידין. א"וו ל' פרוזבול אינו כ"א פורסא דמלתא ונוכל לפ' שהתקין למסור שטרות לב"ד וזה ילפי' מקרא של אחיך אבל התם תנן שצריך לכתוב פרוזבול ולחתום עליו עדים ואי מסר שטרותיו לב"ד מכתב ועדים ל"ל א"וו כתיבה בלא מסירה מהני וע"ז ק' היאיך מהני ומעתה ה"ק הך מתני' דכתיבא מהני רבי היא ולרבנן דפליגי ארבי בעי' מסירת שטרות ממש. וזה נ' פי' ד' שהק' מתו"כ ותירץ במחלוקת שנוי' ואכתי ק' וכי ברייתא דתו"כ פליגי אהלל אמנם רש"י ה"ק מתני' דאליבא דרבי שנויה ס"ל כהירושלמי ובריייתא דתו"כ לרבנן נשנית וכמ"ש.

ועתה נבא בע"ה לבאר שאר ד' רש"י הך ברייתא לא אירי כ"א בדורו של רבי לאחר חורבן ואז ע"י שנמסרה א"י ביד נכרים בטלה קדושתה ואין כאן שמטת קרקע אבל עדן לא ידענו שמטת כספים ויליף רבי שמטה שמוט דגם כספים אינו נוהג וע"ז לא סגי בבריי' דירושלמי דמיירי רק מיובל ומשמטת קרקע ואכתי כספים דחובת הגוף לא ידענא ואמנם להלל שתיקן אף בזמן הבית צריך להוסיף ברייתא דירושלמי דבזמן הבית השני ג"כ לא היה שמטת קרקע נוהג משום דלא נהג יובל מדאורייתא אמנם העיקר ההיקש משמטת כספים לקרקע אף דהיה חובת הגוף ותרווייי' דרשי' משמטה שמוט דכל הג' שיטות הא בהא תליא: תוס' ד"ה בזמן והך דהכא מייתי משום כספים. ר"ל וכד' רש"י דאי לאו היקישא הו"א שמטת כספים חובת הגוף ונוהג אפי' בז"הז ואפי' בחו"ל: באו"ד והתם לא שייך כלל ואמנם רש"י יישב זה במו"ק שם שכתב דש"מ מדרשא זאת דאיכא זמן דאין שמטה נוהגת והיינו בז"הז ולתוס' לא הספיק תירץ זה דמנ"ל למדרש היקישא אזמן נדרוש אמקום ונימא הכי במקום שיש שמטת קרקע דהיינו בא"י יש שמטת כספים ואמנם רש"י יישב זה בשמעתין במ"ש שאי אתה משמט קרקע שבטלה קדושת הארץ ר"ל דאז אין חילוק בין א"י לחו"ל:

באו"ד ושפחה חרופה עיי' חי' הרמב"ן מה שתירץ בזה ויש לדק' בד' תוס' דמאחר שכתבו דלמאי דאמרי' מנו יובלי' לקדש שמיטין הוה ס"ל דלא נהג יובל וא"כ האי קרא דעזרא מאי עביד לי' והרי רש"י לא סמיך כ"א אהא דאמרי' מנו יובלים לקדש שמיטין ומה ק' להו אד' רש"י טפי מאש"ס שם. ונ' דבשלמא אי לא קאי מסקנא הכי לא מסיק הש"ס אדעתי' דרשא דהאי קרא אבל לרש"י דקיימא מסקנא הכי ק' להו טובא. ואמנם ד' רש"י מאחר דיש מחלוקה בדבר אם נהג יובל בבית שני אתיא הך דשפחה חרופה כמ"ד נוהג ומ"ד לא נהיג מפיק לי' לאשם אחרינא:

בצו"ד היה נטמן. והנה קו' זו כפולה ומכופלת דק' דהלל אדהלל דמתיקן פרוזבול ע"כ לאביי לא נהג יובל בבית שני והלל עצמו תיקן שיהא חולש מעותיו בלשכה אלמא נהג יובל, ותירץ הרמב"ן דנהג מדרבנן ותוס' דחו זה לקמן ד"ה תקון רבנן דמדלא אמרינן דתקינו גם יובל ש"מ יובל לא תקינו וכ' הטעם למה לא תקינו יובל. ונ' דלמ"ש רש"י דהא דאינו משמט קרקע בז"הז משום דבטלה קדושת הארץ וא"כ עיקר תקנת שמטה משום שמטת כספים ויובל זה למה כיון דבטלה קדושת הארץ בשלמא בזמן הבית שהיתה גם שמטת קרקע נוהגת מדרבנן דלא בטלה קדושת הארץ מאחר שהיתה ביד ישראל מנו יובלי' לקדש שמיטין משא"כ לאחר החרבן ולעולם מדרבנן היה יובל נוהג והיינו מנו יובלים לקדש שמיטין. ואולי ק' להו לתוס' כיון דמ"הת אין יובל נוהג רק מדרבנן היאיך

הפקיעו זכות המוכר וציוו ללוקח שיהא שובר את הדלת והו"ל להש"ס להק' קו' הש"ס דהכא מי איכא מידי גם בערכין א"וו דנהג מדאורייתא:

באו"ד לאחר חרבן והראשונים דחו זה דלא מקדים איניש פורעונות לנפשי' ויש לקרב אל השכל עד"ז הלל התקין למסור השטרות דזה מהני מדאוריי' אלא דק' לן למה גילה דבר זה ע"ז אמרי' מאחר בימיו ראה שנמנעו העם מלהלות ומכ"ש לאחר חרבן הבית ולזאת התקין פרוזבול ומסירת שטרות ביחד וגילה הרז אפי' בזמן הבית משום שהיה יודע שעתיד ליחרב בי"המק ואז יהיה שמטה דרבנן ומחויב לגלות לאותו זמן שלא יבא פסידא לעניים ולעשירים ע"י שמטה דרבנן:

וע"ד שכתבנו למעלה בסברת הרמב"ם בפי' המשנה בענין עד נעשה דיין מיושב למה לי' להש"ס לאתויי מתני' דשביעית ולא מק' אמתני' דהכא דאמתני' דדן הייתי אומר דבאמת בעי' מסירת שטרות ומהני מדאורייתא והלל לחומרא תיקן פרוזבול למען נדע אם מסר שטרותיו אבל מלשון מתני' דשביעית דמוכח דעד נעש' דיין א"כ ע"כ פרוזבול דרבנן שפיר ק' מי איכא מידי:

אלא אי קי הא ק' אי ממתני' מוכח דעד נעשה דיין וע"כ בשביעית דרבנן מיירי והיכי מתרץ לה רבא דבשביעית דאוריי' עסקי' ועיינתי בפי' המשנה להרמב"ם שם ומצאתי שנחלק בענין נוסח הפרוזבול עם רש"י ותוס' דלרש"י הפרוזבול בלשון הדיינים אלא פעמים כותבין דוכרן סהדותא וחותמין דיין ופעמים כותבין במותיב בי דינא הוינא בלשון דיינים וחותמין העדים ובין כך ובין כך הוה מעשה ב"ד ועדות מאן דכר שמי' דלידוק מנה עד נעשה דיין וה"ז דומה להנפק דחתמי ב"ד אמנם הרמב"ם מפי כי כל הפרוזבול בל' המלוה כתק מוסרני ולא הזכיר כלום לא במותיב בי דינא ולא מדוכרן סהדותא וה"ז דומה לגט אשה שכ' בל' הבעל ועדים מעידים על אמתתו ושפיר כ' הרמב"ם דש"מ עד נעשה דיין:

רש"י ד"ה ואמור רבנן דתשמט "ונמצא הלוה גזלן על פיהם" ונתקשה הרשב"א למה לא ידע המקשה דשב וא"ת שאני ונ' דקו' זאת בא רש"י ליישב ואמר בשלמא אי גזר רבנן דהלוה לא יחזור החוב שפיר דמי לשופר ולולב אבל באמת אפי' בשביעית דאורייתא המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו אלא שהמלוה צריך לומר משמט אני והלוה יכול לומר אעפי"כ ואז מותר לקבל וא"כ הלוה יוכל לפרוע חובו אבל מאחר דהתקינו חכמים שביעית לא יעלה ע"ד שמ"מ יחזיר החוב והיינו ונמצא הלוה גזלן על שלא עשה כן וחכמים בתקנתם גרמו לו זאת וז"ש רש"י שנעשה גזלן "על פיהם" ואמנם התרצן השיב דכיון דתקנו חכמים שביעית הו"ל כאלו אמרו ללוה שא"צ לפרוע חובו

ובשב וא"ת שפיר דמי אינו נעשה גזלן כלל. דרך אחר י"ל דד' רש"י דהמקשה הוה סבר שעבודא דאורייי' ודמי לגזילה והתרצן השיב לו דפריעת בע"ח הוא רק מצוה ושפיר יש כח ביד חכמים לבטל בשב וא"ת. עיי' בד' רש"י ותמצא:

ולי נראה דהמקשה הוה סבר דגם בשב וא"ת אין כח ביד חכמים לעקור כ"א במקום גדר וסייג כשופר ולולב דגזרו שמא יעבירנו אבל הכא דהוה משום זכר לשביעית מנ"ל דיוכלו לבטל והתרצן השיב לו דל"ש והראיה מדרשא דולאחותו דמשום כבוד הבריות רשאי לטמא למת מצוה ולבטל מק"פ ואמרי' משום שב וא"ת וכי גרע זכר לשביעית מכבוד הבריות:

רש"י ד"ה רבא אמר. ילד"ק מאי דוחקי' לרש"י לפ' דרבא בא לתרץ גם קו' שנייה מאחר דלרבא מתני דפרוזבול אפי' בשביעית דאורייי' מיירי. ונ' דהא דתוס' לא רצו לפ' כרש"י דרבא גם אקו' קמייתא קאי משום דהו"ל להש"ס לאתויי מלתא דרבא מקמי דמק' קו' שניי' וזה בא רש"י ליישב דרבא גם קו' שניי' בא ליישב והיינו בנבאר ענין פלוגתא דאביי ורבא דאביי ס"ל כהירושלמי דמייתי רש"י דגם בימי הלל כבר היה שביעית דרבנן לרבי דס"ל בז"הז דרבנן ורבא ס"ל כתו"כ דבימי הלל אפי' לרבי הוה דאורייתא ובז"הז דבטלה קדושת הארץ כמ"ש רש"י לעיל הוא דפליגי רבי ורבנן ושפיר כ' רש"י דרבא בא לתרץ קוי ראשונה על הלל וקו' שניי' על רבי לבז"הז. ועד"ז נבא בע"ה לתרץ קו' אלימתא ברש"י מאחר שכתב דהפקר ב"ד לא שייך כ"א במקום סייג וגדר בשלמא פרוזבול שייך בו סייג שלא יעברו על פן יהי' דבר עם לבבך בליעל אבל לתקן שביעית אדרבא תקלה יש כאן ולא סייג וגדר ולמ"ש אתי שפיר מאחר דבימי הלל לרבא הוה שביעית דאורייי' ואעפי"כ תיקן הלל פרוזבול כי תקינו רבנן שביעית לאחר חרבן כבר היה הסייג של פרוזבול והיה יכולים לסמוך על הפקר ב"ד ולעשות זכר לשביעית כיון דאיכא מהלל סייג דפרוזבול:

גמ' יחרם כל רכישו פי' והרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא ש"מ משום הפקר ב"ד. וכ"כ במה"ק דלאביי אין ראי' מפסוק זה דאכתי לא ידעי' דרבנן יוכלו להפקיע מזה ולתת לוה אבל מפסוק דראשי האבות שפיר ידעי' ואין לדחות דלמא התם עפ"י הדיבור נעשה א"כ נכתב ראשי מטות וג"כ נדע מה נעשה ומדכתיב ראשי האבות לומר לך ראשים כאבות ש"מ למיליף לדורות אתא קרא. וכן אין לדחות דלמא גם המשפחות חלקו ע"י גורל באו"ת ונביא דא"כ שוב מה ענין זה לראשים כאבות. ומתוך דברינו מיושב הרי אין דנין אפשר מאי אפשר דגם התם היה אפשר שיהא החלוקה למשפחות עפ"י הדבור כשם שהיה חילוק השבטים ול"ק ג"כ למ"ש רש"י דהפקר ב"ד דווקא במקום סייג וביחרם כל רכושו וודאי היה סייג לדבר שהיה צריכין לכל ישראל כמבואר שם בפסוק

אמנם גם בקרא דראשי האבות שייך סייג שאלמלי כן רבו מחלוקות בישראל. ומעתה יק' עלינו למה לא יליף אביי ג"כ מהתם דגם בכה"ג להפקיע מזה ולתת לזה ונ' טעמא דאביי בשלמא התם א"י של הקב"ה היא והוא יתברך מסרה לראשי האבות אבל מדנפשי' מאן מפיס לן דיש כח ביד ב"ד על כך ובזה מתיישב לנו מה שהקשינו לעיל הרי גם במוסר שטרותיו פי' רש"י דטעמא משום הפקר ב"ד וא"כ לאביי קשיא ולמ"ש אתי שפיר דהתם כיון שהמלוה מוסר שטרותיו לב"ד גם אביי מודה דדמי להאי דראשי האבות:

ועתה נבא לד' הרמב"ם דבמסירת שטרות לא הזכיר שביעית דרבנן ורק בפרוזבול וה"ט דבמסירת שטרות הטעם משום דכגבוי דמי ואין זה ענין להפקר בי"ד אבל בפרוזבול לא סמכי' אהפקר בי"ד רק לתקן שביעית וכד' תוס' דרבא לא תירץ כ"א קו' שניי' אבל לא לתקן בשביעית דאוריי' ומתורץ בזה קו' הרמב"ן למה לי' להלל לתקן פרוזבול ליתקן מסירת שטרות מאחר דמסירת שטרות הוא משום דכגבוי דמי זה לא שייך אלא בשטר החתום בעדים דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד אבל מאן דיזיף בצנעה יזיף ונותן כתב ידו בלא עדים כה"ג לא מהני מסירת שטרות דלאו כגבוי דמי:

אמנם לרש"י דמפי טעמא דמסירת שטרות משום הפקר בי"ד הדרא קו' לדוכתא פרוזבול ל"ל להלל לתקן וי"ל מאחר דהפקר כה"ג מראשי האבות ילפי' בעי' ב"ד מומחה דומיא דהתם ולא סגי בכל ב"ד אבל עכשיו שתיקן הלל פרוזבול הלל הפקיר גם לדורות ולא צריך לב"ד דאלימא אלא דלשמואל דאמר ב"ד דאלימא הדרא קו' הרמב"ן לדוכתא ונ' דלשמואל בלא"ה קשה למה לי' לתקן פרוזבול ליתקן שיאמרו ע"מ שלא תשמטיני בשביעית וכמ"ש במה"ק וע"כ אין לדקדק כזה. ואמנם קו' זאת משלא תשמטיני י"ל דלא רצו חכמים לגלותה דא"כ יעשו גם באונאה כן כדאמר שמואל במסכת מכות וירבו הרמאים עי"ז: רש"י ד"ה לבטולי' אי אכשור דרי הביא לרש"י לזה דק' לי' קו' הראשונים אי לדרי תיקן ביטול ל"ל אלא דיקשה לפי פירושו מאי מייתי הש"ס משמואל דאמר בעי' בי דינא דרב אמי ורב אסי ש"מ דלדרי' תיקן כיון דלרש"י בכלל לדרי' כ"ז דלא אכשור דרי מה"ות עלה ע"ד שמואל דאכשור דרי ונ' דהמקשה סמך אאידך שמואל דאמר אי איישר חילי ומ"ט א"וו משום דאכשור דרי. ונ' דגם הרי"ף מפ' כפי' רש"י ולכך השמיט להך שמעתא דמ' לי' דבאמת המקשה הוא דהוה מפ' דשמואל דאמר אי איישר חילי אבטלינהו משום אכשור דרי קאמר אבל למאי דקאמר דלמא יותר מהלל קאמר א"כ גם שמואל לא מאכשור דרי מיירי ור"נ דאמר אקיימיני' ג"כ לית לי' אכשור דרי ולכך לא הביא הריף הך שמעתא כלל וכן לא הביא דבעי' בי דינא דר"א ורב אסי דשמואל דקרי

לי' עולבנא הוא דקאמר הכי אבל לר"נ דאמר אקיימינה דלאו עולבנא היא לא בעי' בי דינא דאלים:

אמנם הרמב"ם הביא הך דבי דינא דרב אמי וכו' דמ' לי' תירץ הש"ס איישר חילי יותר מהלל דחוי בעלמ' הוא דמהי"ת ישיג שמואל יותר מהלל הלא אמרו לבן של ראשונים כפתח אולם ושל אחרונים כסכתא בגודה א"וו לעולם שמואל ס"ל אכשור דרא וקאמר אי איישר חיל שאברר דדורינו עדיף בענין זה יותר מדורו של הלל אבטלינהי' וס"ל לשמואל כי אכשור דרי' דבעינן בי דינא דרב אמי ורב אסי אנן נמי מפ' לן בהא מלתא ובעי' בי' דינא דרב אמי ורב אסי ולרבנן דבי רב אשי לא ק' כמו שביאר הרמב"ם דבת"ח הקיל:

אמנם ר"ת ע"כ לא מפר' כרש"י כ"א כדברי המפרש כפשוטו מדדחיק לפרש דשמעתא זו כרבא אזלא ואי כרש"י שפיר אתא גם לאביי דהלל לפי שראה אנשי דורו שנמנעים מלהלות והי' מתירא שמא מטעם זה לא ירצו ב"ד שאחר החרבן לעשות זכר לשביעית והתקין להם אאותו זמן פרוזבול וכל זה כ"ז שיהא הדור כמו בימי הלל אבל אי אכשור דרא נוח לו להלל לבטלו אך אי קשה הא קשי' דלרש"י לכאורה מ' ג"כ דשמעתא לרבא אזלא דאפי' בשביעית דאוריית' תיקן הלל אבל לאביי דעל שביעית דרבנן דווקא תיקן א"כ למה לא יכול כל ב"ד לבטל ע"י פרוזבול שביעית דרבנן ונ' דאי נמי שלא רצה לתרץ בשביעית משום הפקר ב"ד כמ"שכ הרשב"א דלא מ' ליה הפקר ב"ד כה"ג להפקיע מזה וליתן לזה אבל מאחר שהיה כח ביד חכמים משום שב וא"ת לפטור הלוה מן התשלומין הפקרן הפקר מדאורייי' וצריך ב"ד אלים לבטל הפקירן:

אקיימינ' פי' רש"י ואתקן דלא כתוב ככתוב דמי וכ' הרא"ש דה"ט דרבנן דבי רב אשי והרמבם כ' דרבנן דבי רב אשי בת"ח דווקא קאמרי ונ' לפרש דר' נחמן ס"ל כהתו"כ דבימי הלל עדן הוה שביעית דאורייתא ולכך תיקן לכתוב דוקא אבל בז"הז דבטלה קדושת הארץ ולא הוה כ"א מדרבנן סגי באמירה בעלמא ולזה גם הרמב"ם מודה דהיינו טעמא דר"נ אלא דס"ל מאחר דאביי ס"ל דבימי הלל הוה ג"כ דרבנן וכד' הירושלמי ורבא ג"כ לא תי' כ"א קוש' שניי' וס"ל ג"כ כהירושלמי דבימי הלל הוה דרבנן ואעפ"כ תיקן הלל לכתוב דווקא לא קיי"ל כרבנן דבי רב אשי וכרב נחמן משום שהיו ת"ח הקילו לעצמם:

גמ' לישנא דחוצפא או דניחותא עי' רש"י נר' לפרש דאיבעיא לן למפשט מלשון עולבנא דאמר שמואל אי לדרי' תיקן או לדרי' עלמא דחוצפא לא שייך כ"א אי הלל לדרי' תיקן והדיינים עדן מחזיקין בה אבל אי לדרי עלמא תיקן מאי חוצפא שייך ואמנם אי לשנא דניחותא שפיר קאמר דכת' לעיל אי איישר חיל יותר, ר"ל שאפעל בלב ישראל אפי'

תשמט שביעית לא ימנעו מלהלות וע"ז קאמר מה דלא יוכל ליישר חיל משום דשאר הדיינים לא יתאמצו בהדבר הואיל והפרוזבל נח לחם וכפי' רש"י:
ת"ש דאמר עולא י"לדק אמאי לא פשיט טפי מהך דת"ר הנעלבין וכו' ונ' דבאמת ו"לדק למה תנא לשון כפול הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין ושמעתי הפי' נעלבין היינו פסול משפחה כמו עלובה כלה וכה"ג אינן אומרי להעלוב כל הפסול פוסל כ"א אומרין אין בדבריך ממש אבל לשתוק אסור משא"כ כשמחרפין אותן בענין מעשי עצמן אינן משיבין כלל ועד"ז הוא ל' חוצפא לומר לאדם כשר פסול אתה אבל י"ל דהעניו שמח ישמח בזה במה שמחרפין אותו כמו שכתב האר"י ע"פ בספר הקינים "יתן למכהו לחי" באהבה גדולה יתן לחייו להמכה "כי ישבע בחרפה" פי' כי בביוש אחד יש יותר כפרת עונות מכמה תעניו' ושפיר הוה לשנא דניחותא וסיפא פירוש' דרישא עושין מאהבה ושמחין ביסורין לכך פשיט מדעולא: גמ' יתומים א"צ פרוזבל פי רש"י דיתומי' בחוב שירשו מיירי והרמב"ן הביאו הר"ן פי' במה שהלוו לאחרי' והביא מספרי דתנא התם ר"ש אומר כל משה ידו ולא היורש וכ' הר"ן דרש"י ס"ל דר"ש יחידאה הוא בדבר ורבנן פליגי ונ' להביא ב' ראיו' לד' רש"י חדא מאחר דבספרי לא הביא כ"א ר"ש מדוע תנא ר"ש אומר ה"ל למתני אמר ר"ש א"וו משום דרבנן פליגי עליה שנית כמ"ש במ"הק דמדלא אמר רוא"ש ג"כ ר"ג אביו של יתומי' כדתני רמי בר חמא א"וו דשמואל לטעמי' דס"ל דאם אמר ע"מ שלא תשמטני בשביעית אינה משמטת וכ' הרמב"ן לקמן בשמעתין דאי טען הכי נאמן מכ"ש דפרוזבול הי' לי ואבד דהתם י"ל דלמא אזדקקי לי' בי דינא וא"כ גם ליתומים שירשו טענינן להו הכי ולא אצטריך לר"ג אביו אבל לד' הרמב"ן ק', והנה הרמבם כתב סתם יתומים ולא חילק בין גדולים לקטנים א"וו מפרש כרש"י ומאחר שפסק בע"מ שלא תשמטני בשביעי' לא צריך הא דרמי בר חמא דאליבא דרב דפליג אדשמואל בע"מ שלא תשמטני אתמר ועיין בר"ן:
אין כותבין פרוזבל אלא על הקרקע עיי' רש"י והקשה הרשב"א א"כ אמאי מהני מזכה לו בתוך שדהו וכ' משום לא פלוג ונר' לססביר דלד' רש"י גם קנה הלוה אחר הלואה קרקע ג"כ לא יכתבו ואמנם תנן אין כותבין אלא על הקרקע דמ' אם בשעת כתיבה י"ל קרקע כותבין דלא תקנו חכמים לחקור ע"ז אם הי' לו קרקע בשעת ההלואה ושפיר אמרו לפי"ז אם מזכה לו מהני משום לא פלוג ואמנם לא רצה רש"י לפ' כרבי' שמשון משום דכגבוי דמי דא"כ אם הלוה עומד וצווח לא מהני ואנן סתמא תנן משא"כ לרש"י גם בזה אמרי' לא פלוג ולא משגחינן ביה במה שאין הלוה רוצה כדי שתשמט כיון דזולת זה שפיר הוה רוצה:

ובד' רש"י הנ"ל מיושב מה שלא פירש רש"י על גבי ותפסו לי' בי' דינא משום דכגבוי דמי כמו שכת' הרמב' דא"כ גם במוסר שטרותיו צריך שיהי' לו קרקע ואנן בפרוזבול דוקא תנן דבעי' קרקע ולהרמב"ם צ"ל דגם בלא קרקע אמרי' דכגבוי דמי דזמני' אפי' מגלימא דעל דכתיפא גבי' וא"כ גם הרמב"ם כרש"י מפרש. ונ' דגם ד' הרי"ף לענין יתומים כר כרש"י ומשו"ה השמיטו דמדמייתי לקמן הך דנאמר לומר פרוזבול היה לי ואבד ממילא אנן טענינן ליתומים הכי ואפי' מת אביהן זמן רב קודם השמטה הרי פרוזבול המוקדם כשר ומכ"ש למה שכתב הרמב"ם דמזה יש ללמוד דכ"ש דנאמן אדם לומר שהלוהו ע"מ שלא תשמיטינו בשביעית אבל אי היה הרי"ף מפ' כהרמב"ן למה השמיטו. והנה מה שתירץ רש"י דאין דרך ללות למי שאין לו קרקע י"ל ע"ד אחר דעיקר תקנת הלל היה משום שנמנעו מלהלות מחמת השמטה ואמנם המלוה למי שאין לו קרקע ומטלטלין הרי כ"א יכול להבריח וא ואעפי"כ לא הלוהו איש כזה גם משום שמטה לא ימנע ולזה לא תקנו פרוזבול: רבנן דבי רב אשי מסרי מילייהו פי' הרמב"ם דבת"ח דינא הכי ורב אשי דאקני גידמא דדקלי הלוה ע"ה היה והרא"ש פי' דס"ל כר"נ כפי' רש"י לעיל דלא כ' דכתוב דמי וא"כ רב אשי ל"ל דר"נ וכי תלמידיו שבקו לרבם ועבדו כר"נ ובלא"ה הא רב אשי בתרא הוה ונ' דמתני' תנן אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע דהיינו שתהא הכתיבה ראיה שלא יאמר הלוה השמטה שמטה ולהכי אקני לי' רב אשי ללוה כ"ש קרקע אבל רבנן דבי רב אשי לא חשו לזה ומסרו מילייהו ואם יטעון הלוה שמטה משמטת יביאו עדים שמסרו מילייהו:

ולערב יש לו קרקע הנה לרש"י דטעם הקרקע משום לא שכיחי א"ש כיון שיש לערב קרקע שכיח שילוו אבל להר"ש דמפ' משום דכגבוי דמי ק' הא אין פרעי' מן הערב עד שיפרע מן הלוה וצ"ל כיון דאין ללוה קרקע הרי המטלטלין יכול להעלותן והולכין אצל הערב והו"ל מהשתא כגבוי: מוצאין מדר"נ הנה לרש"י א"ש דכה"ג שכיח להלות כיון דיודעי' דב"ד מוציאי' אבל אי לאו דר' נחמן היה הלוה מחויב לכתוב פרוזבול ואי לאו השמטה משמטת ולא מהני פרוזבול של המלוה וכן יל"פ לפי' הר"ש. ומה שהביאו תוס' ראי' מפסחים דהל' כר"נ משום דהכא ברייתא ואין למדין הלכה מברייתא:

שיש בו אחריות כתב רש"י ששעבד לו נכסיו ועיי' מה"ק וכעת נראה דכוונת רש"י לד' הרמב"ם בפי' המשנה "שכתב בו בביאור אחריות" ר"ל אע"ג דקיי"ל אחריות ט"ס מ"מ אפי' כתב בביאור אחריות ג"כ משמט אבל בההוא נחלקו רב ושמואל ור"י ור"ל דר"י ס"ל אחריות בביאור מהני ורב ושמואל ס"ל לא מהני ולזה כ' רש"י ששעבד לו קרקעותיו כלומר בביאור דאל"ה למאי דקיי"ל אחריות ט"ס כל שטר יש בו אחריות והר"ש בשם

הירושלמי כ' דבאמת ר"י אפי' בסתם שטר פליג משום דקיי"ל אחריות ט"ס ומוקי מתני' כר"מ דלית לי' אחריות ט"ס אבל מלשון הגמרא דידן בההוא מעשה דקריבי' דרב אסי דמייתי דכ' בי' אחריות מ' כדי הרמב"ם ומ"מ י"ל דמה"ט לא קאמר הש"ס אברייתא שניי' ועוד תניא כלומר דגם הא מסעייעא לר"י ור"ל משום דמס' לי' אי ר"י ור"ל אפי' בסתם שטר פליגי משום דקיי"ל אחריות ט"ס וכד' הירושלמי ולענין זה אין ראי' מהך ברייתא דנקט כ' לו כל נכסיי וכו' ולפסק הל' פסק הרמב"ם לענין סיים ולא לענין כ' לו כל נכסי מ' לי' להרמב"ם דאי נמי ר"י דחה ואמר אסיפא דהך ברייתא דלמא בי"ש ה"פ דברייתא סיים לו שדה אפי' לבי"ה אינו משמט וכמ"ש רש"י דכגבוי דמי ולא עוד אפי' כתב לו וכו' אינו משמט משום דס"ל להאי תנא כבי"ש ומה"ט שביק הרמב"ם ג"כ בין בהל' שביעית בין בהל' מלוה ולוה האי דמשכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת דמ' לי' כרב ושמואל אבל גם סיים משמט ואחרי דלר"י מ' דסיים אינו משמט דאהא ל"ש דלמא בי"ש היא פסק כר"י בסיים ושבק הך דמשכנתא:

וטעם לד' הרמב"ם דיש לחלק בין כתב בביאור ללא כ' ואחריות ט"ס י"ל דטעמא דר"י ור"ל דכ' לא יגוש ואח"כ שמיט כל בעל משה ומ' להרמב"ם היכא דל"ש לא יגוש כגון שכ' לו בפי' נכסי אחראין לך גם שמוט אין כאן אמנם אם לא כתב בפי' אחריות אף דקיי"ל אחריות ט"ס מ"מ המלוה אינו סומך ע"ז ונוגשו ממילא השביעית משמטת. שלא בשטר מע"פ:

נ' משום פרוזבול אינו משמט דתנן בתר הכי תנא ברישא מע"פ למימר דאפי' על מע"פ מהני פרוזבול:

סליק סוגיא דפרוזבול בעזר הבורא ב"ה ב"ש והוא יראיני נפלאות בתורתו וישלח משיח צדקינו לגאליגו במהרה בימינו אכי"ר:

בענין בגד שאבד בו כלאים נדה ס"א לסיומא דמסכת נדה:

כתב רש"י דאם היה מכיר חוט הצמר בבגד הפשתן נותקו וילד"ק מאי בעי רש"י בזה ולמה נקט חוט צמר בפשתן דלמא חוט פשתן בצמר ונ' דק' לי' לרש"י למה תנא תנא אין עושה ממנו תכריכין ולא נקט כרפרם לקמן דבגד שאבד בו כלאים צובעו ואם אינו צובעו לא ימכרנו רק עושה ממנו תכריכין א"וו הא דרפרם מיירי דווקא שנתערב פשתן בצמר והטעם כמ"ש רש"י לקמן דצמר קולט הצבע בנקל יותר מהפשתן וכיון שהבגד צמר א"כ הוא צובעו כמו שצובעי' בגד צמר ובצביעה כזו לא נצבע הפשתן ומכירו אבל הכא מיירי שהבגד של פשתן וכשצובעו צובעו ע"ד שצובעי' בגד פשתן וא"כ הצמר ע"כ נצבע עמו ואינו מכירו והן הן ד' רש"י ובפסחים באמת לא כ' רש"י כ"א בגד שנארג

בכלאים וזה ראי' למ"ש דסוגי' דלקמן הביאו לרש"י לפ' כן: ולולי ד' רש"י הייתי אומר דלכאורה מנ"ל לרפרם הא א"וו דק' לי' לרפרם קו' תוס' ד"ה בגד דליבטיל ברובא ואמנם אם יכול להכירו לא מהני ביטול וכמ"ש המרדכי גבי חלב שנפל לקדירה דצריך לצננו כדי שיעמוד החלב למעלה ויסירו וה"נ אם היה רוצה לצבעו היה מכירו אלא שהוא אינו רוצה להשחית הבגד ע"י הצביעה ולכך צריך לעשות ממנו תכריכין אבל ביטול לא שייך משום דבידו לצובעו [ומצאתי דברי אלו בחי' מר"ן בעל ח"ס זי"ע פרק השוכר חלק א' בשם השואל בתשובת הרשב"א]:

תוס' ד"ה בגד בסוף תמורה וליבטיל ברובא ומשני בצפרתא ילד"ק לאיזו ענין הביאו תוס' הך ומשני. הרי הקו' ממאי דמק' וליבטיל הרובא ונ' דהתם בתר דמשני בצפרתא מק' ולשליפיני' ומתרץ ה"ק אי מצי למשלפי מוטב ואי לאו עביד כר"י דאמר אם רוצה לשרוף הנקברין רשאי ופי' רש"י ותוס' שם דלא משני לי' רק אקו' קמייתא הרי שער נזיר ופטר חמור מן הנקברין אבל קו' שניי' וליבטיל ברובא במקומה עומדת ואי בצפרתא ולשליפינה וזה דוחק גדול לפ' כן אבל לולי דברי רש"י ותוס' הייתי אומר דה"ק לעולם בצפרתא ומיירי שנתפשטה הצורה בכל השק ואם ישליפינה יקלקל כל השק ולקבור השק כמו שהוא אינו רשאי כמ"ש רש"י תמורה דאדם מוצאו ונהנה ממנו ואין תקנה לרבנן אלא לחותכה לחתיכות קטנות ולקוברו קמ"ל דא"צ לכך כ"א יוכל לשורפו כמות שהוא וכר"י וא"כ ס"ד ה"ק השס האי שער לא בטיל משום דמצי למשלפי' ואף שאינו מכירו עכשו שמא ברבות הימים יכירו וא"כ ה"ה הכא מה"ט לא בטיל דלמא ברבות הימים יכירנו ול"ק קו' תוס' לזה כ' תוס' דלא היא כ"א אההוא שינויי דמיירי בצפרתא קאי וע"ז אמרינן א"א למשלפי' אבל בלא צפרתא בטל ברוב וכד' המק' שם. וא"כ תוס' בשמעתין מפ' להסוגי' שם כמו שכתבתי למעלה ומתרץ קו' ראשונה אלא שילד"ק לאיזו ענין הוצרכו תוס' להביא ראיה דבטל ברובא וכי תימא משום דהוה כמבטל איסור לכתחלה אטו כלאים אסור לתפור הא תנן תופרי כסות תופרין כלאים כדרכן ובלבד שלא יתכוונו וצ"ע. ויש להסביר עם ד' רש"י פ' השוכר את הפועל דנהי דיבש ביבש בטל ברוב אבל צריך להשליך אחד מהם לכלב ולד' רש"י אלו לא שייך כאן ביטול ברוב וע"ז מייתי התוס' הך דשער נזיר דדכוותא הוה ומק' הש"ס וליבטיל ברובא:

שם בתוס' וי"ל ולכאורה יק' מכלאים בכרם דבעי' הוסיף מתאים אלה דלפי רבא בפרק כל שעה זרוע מעיקרו עיקרו נאסר זרוע ובא הוסיף מתאים א"כ לק"מ דכרמך לא תזרע אמרה תורה ואם עבר על זה אוסר במשהו. והנה רש"י סוף תמורה תירץ ג"כ כתוס' אלא שכתב דכלאים אסרה תורה ע"י תערובות. כלאים מתרגמינן עירובי ומה בעי רש"י

בזה. ולזה נ' דד' רש"י דתרי קראי כתיבי בכלאים לענין בגדים בפ' קדושים כתיב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך ועדן לא ידענו מה כוונת הכתוב אם לקנבוס או לצמר גפן כתבה תורה בכי תצא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו ילמדנו באיזו מינים וקרא דקדושים ל"ל כיון דלא מצי למילף מני' א"וו דאי קרא בצמר ופשתים יחדיו הייתי אומר דווקא שוה בשוה אסרה תורה אבל אי חד מניי' רובא אזלי' בתר רובא כמו בצמר גמלים וצמר רחלים שעדן לא נטוו כ' רחמנא ובגד כלאים ומתרגמי' עירובין אם נתערב בבגד שלם עירובין כי הא דשמעתין בבגד צמר חוט א' של פשתן לא יעלה נמצא דעל כגון זה נכתב קרא דובגד כלאים והנה רש"י בפרק כל הבשר כ' אהא דאמר אביי אי חידוש הוא דשני' מיני היתר ותמהו עליו בתוס' הרי הש"ס פרק אלו עוברין דחה זאת ומסיק משום דתרי לי' שרי ובשיל לי' אסור ולי ד' תוס' צ"ע דמקמי דגלי רבא דרך בישול אסרה תורה מנא ידעי' דתרי שרי ואי משום דכ' באורייתא לא תבשל הרי גם כבוש כמבושל א"וו אביי ה"ק לעולם גם בנ"ט אמרינן אחרי רבים ובב"ח דחידוש דשניהם מיני היתר לא אמרי' בי' אחרי רבים א"כ מאחר דמצד נ"ט לא אסרי' למה לא נאסר גם בלא נ"ט אלא שהוסיף רש"י ועוד שדרך בישול אסרה תורה כוונת רש"י בשלמא אי הוה כתב אכילת בב"ח בתורה שפיר לא ק' מליכא נו"ט דכיון דאינו מרגיש הטעם הרי לא אכל בב"ח אבל אכילה אין כ' כאן אלא בישול ואכילה קראו הכתוב בישול ואבישול וודאי לא בעי' נ"ט דאם בישל כזית בשר ביורה של חלב אטו מי לא לקה אף דליכא נ"ט א"וו לא חידוש הוא ומטעמא דמצי' לי' גבי כלאים וא"כ ע"כ בנ"ט תליא מלתא אמנם לד' תוס' דהחידוש משום דתרי לי' עדן יק' ולמה לא הוה חידוש ורבא דחה לעולם חידוש הוא ונו"ט בעי' משום דדרך בישול אסרה תורה והיינו חידושי' דגם בתרי איכא נו"ט ואפ"ה כיון דלא הוה דרך בישול שרי:

תוס' ד"ה ולא ימכרנו פי' רש"י שאם היה מכירו נותקו הבין תוס' מד' רש"י דמ"מ אף שיכירו לא ימכרנו לגוי דלמא הגוי ישתמש בו עד שלא יהא ניכר וימכרנו אח"כ לישראל וע"ז כ' התוס' דכולי האי לא חיישי' וע"ז הביאו ראי' מדתני לה בהדי' מרדעת ובמרדעת בהדיא תנן דאין בה משום כלאים ולא חיישי' שמא יקח ממנו טלאי לבגדו ה"נ לענין מכירה לנכרי ג"כ אין בו חשש כיון שעכשיו ניכר ויל"ד למה הוצרכו תוס' לכל זאת הרי משנה שלמה תנינא מוכרי כסות מוכרי' כדרכן הרי דשרי למכור כלאים לגוי ונ' דיש לדחות דהתם גבי בגדי נכרי מיירי דאין הישראל קונה אותם אבל הכא בבגד ישראל מיירי דאדרבה ישראלי' קונים אותם י"ל דאפי' בוודאי חיישי' וכמ"ש לכך הוצרכו לה ביא ממרדעת דכמו דהתם לא גזרו בוודאי ה"נ בלא ימכרנו לא גזר בוודאי ודברינו

יתבאר לנו מה זאת שהחמירו רז"ל כ"כ סתם גוי' הקונה בגד לעצמו קונה וא"נ ימכרנו רובא דעלמא גוים נינהו ומה"ת ניחש שימכרנו לישראל ולמ"ש אתי שפיר דהכא בבגד ישראל מיירי דאין דרך הגוי ללוקחו לעצמו כ"א למכור לישראל. אך זאת למסקנא ע"כ ליתא מדמק' הש"ס בפסחים וכע"א מהא עליו דרבא ומה קו' הכא בבגד ישראל מיירי דוודאי ימכרנו לישראל וכ"ת דלמא באמת בה"ג מיירי ברייתא אבל בעלמא אזלי' בתר רובא וכדרבא דמה"ט לא חש לשמא ימכרנו לישראל דרוב קונים נכרים נינהו נ' דלזה פי' רש"י בפסחים ובע"א שארג בו חוט של כלאים ר"ל דסתם בגד לאו היינו מלבוש דמלבוש גלימא מקרי כ"א הארוג שעושין ממנו בגדים ככ' בתורה והבגד כי יהי' בו נגע ואמר בשתי או בערב אלמא סתם בגד היינו אריג. והנה באמת היה אפשר לומר דרש"י לשטתי' אזיל דכלאים דאוריי' דווקא אריג אבל אי אפשר לומר כן וכמו שנבאר לקמן בס"ד ובאמת נ' דרש"י לא כ"כ רק למר זוטרא אבל רב אשי דחה למר זוטרא וכוותי' קיי"ל ולא גרסי' דהל' כמר זוטרא וכמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה ועד"ז מסולקין רוב קושי' התוס' על רש"י. והנה התוס' חולין צ"ה ד"ה ובנמצא כ' בסו"ד דכל כהאי הוה תקנתא דרבנן דמדאורייי' אזלי' בתר רובא וסיימו בדבריהם כהא דבגד שאבד בו כלאים וכו' ולא אזלי' בתר רובא וצריך ביאור מה כוונתם בזה לולא אסר חז"ל לישראל ליקח בגד מגוי שפיר כ' דניזל בתר רובא שאין בהם כלאים אבל באמת לא אסרו כ"א למכור לגוי ומאי ניזל בתר רובא שייך אם לא דק' להו למה לא נימא כי ימכרנו לגוי דהוה רובא ולמ"ש דמשום דהכא בבגד ישראל מיירי וודאי ימכרנו לישראל א"ש נמצא דפלוגתת רש"י בנדה דבע"א ובפסחים אין רמז בד' רש"י דדינא הוא בבגד ישראל ולכך יש לחוש אפי' ניכר דלמא אחר תשמיש הגוי יאבד ותוס' לטעמיי' בחולין שם דתקנתא בעלמא הוה ודיו אם אבוד לפנינו ולא שנחוש שמא יאבד ע"י תשמיש הגוי ואז ימכרנו לישראל, ומ"מ מפלפול ד' תוס' כאן במרדעת נבין מדוע כ' רש"י בפסחים טעמא דמרדעת משום טלאי ולא כתב משום שמא יעלה על כתיפו דאסור כדתנן התם אמנם אס"ד גזרי' משום העלאה גם הצעה הות אסורה: רש"י ד"ה מנא לי' לסבא הא דסמכי' אהכי כוונת רש"י דגם המק' ידע טעמי' דרב חסדא דאל"כ הוה מק' לי' מ"ט אלא דק' לי' מנ"ל דסמכי' כה"ג ומ"מ צריך ביאור מאי ענין זה לבודק עד הסלע ונ' דזה שהביאו להרמב"ם בהל' כלאים שהביא ראי' מכאן דהא דספק דאוריי' לחומרא הא גופא מדרבנן ולכך סמכו אבדיקה כי האי והראב"ד לא השיגו אלא דמה הועיל בזה הא מ"מ אזלי' לחומרא א"וו ע"י הצביעה נסתלק הספק ואמנם סוף הל' טומאת מת כתב הראב"ד הא גופא דמה לן בזה אמה"ת לחומרא או מדרבנן ולזה סיים שם דהוה ספיק ספיקא ול"ק קו' הפ"י שם על הראב"ד

ואמנם נחזי אנן במ"פ ר"מ ורבנן במתני' טעמא דר"מ כיון דאתחזק כאן טומאה במאי אתה בא לסלק ע"י חזקה דאתיא ע"י מעשה חזקה שלא ע"י מעשה והשתא רובא דתליא במעשה לא אלים לסלק חזקה. חזקה דתליא במעשה לכ"ש ורבנן אמאי פליגי אדר"מ וע"כ משום דאיכא לסייע לחזקה דבדיקה אימר עורב נטלה ומעתה הנה ג"כ אית לן חזקה שאבד בבגד זה כלאים אבל מאחר דע"י הצבעים היה ניכר אית לן למיזל בתר רובא דניכרין ע" הצביעה אלא דהוה ג"כ רובא דתליא במעשה וא"כ כי היכי דאמרי' התם אימר עורב נטלו מסייע לחזקה דתליא במעשה ה"נ אימר מנתר נתר מסייע לרובא דתליא במעשה:

והנה דעת הב"י שהטור נחלק על הרמב"ם דהרמב"ם סומך על הצביעה אפי' בכלאים דאוריי' והטור ס"ל דדווקא בכלאים דרבנן סמכי' ולכאורה הדין עם הב"י בזה דמאחר דהרמב"ם סיים דכל זה דסמכי' משום דכל הספיקות דרבנן ומאחר דאנן קיי"ל דלא כהרמב"ם כ"א דספק דאוריי' מ"הת לחומרא מ' להטור דהכא בכלאים דרבנן אסקי' אלא שיש לדקדק דהו"ל גם כאן מיד לבאר להש"ס הי ניהו כלאים דרבנן. וראיתי שהב"י אחר ד' הטור העתיק ד' הרמב"ם בלשונו מלה במלה ומצאתי שהרגיש במה שהרגשנו דהטור העתיק בגד צמר שארג בו חוט של פשתן רמז לד' רש"י דדווקא כה"ג שעיקר הבגד של הצמר וצובעי' אותו כדרך שצובעי' בגד צמר וזה לא יעלה לפשתן ועי"ז יהא ניכר אבל אפכא חוט שכ צמר בבגד דפשתן לא שייכא הך תקנתא וכמ"ש למעלה אבל הרמב"ם כ' בהדי' בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן או בגד פשתן שאבד בו חוט של צמר וכו' הרי דלא חילק וכן ביאר בהדיא שאין הצבע עולה לפשתן וצמר כאחד. והציע כל השמעתא אהך ברייתא דלא ימכרנו לגוי וכ' עלה מה תקנת בגד זה יצבענו והשתא יק' מאוד אמאי לא נקט תנא דברייי' תקנה זאת ולא נשאר לו תקנה כ"א תכריכי' ונ' מזה דתקנתא זאת שייכא דדווקא בבגד שלא נצבע עדן אבל אם כבר נצבע פ"א לא יועיל תקנה זאת ור"ח עביד תקנה בבגד ללא נצבע מעולם ובריייתא מיירי בבגד שכבר נצבע פ"א. ועד"ז יובנו ד' הטו"ז יו"ד סי' ש"ב שם שכתב אהך דלקמן דאם נתקו שרי דמשום הפסד מרובה הקילו וק' מאי הפסד מרובה שייך הרי יכול לצבעו א"וו התם בצבוע כבר פ"א מיירי. וכ"מ ל' גלימא דנקט הש"ס מלבוש נגמר משא"כ רב חסדא דנקט בגד ור"ל האריג ולא המלבוש. ואמנם י"ל דמאחר דנתקי' אלא דאפשר שנשאר שם דבר מועט על דבר מועט כזה לא שייך היכר צביעה ויש לתרץ בזה קו' הב"י על הטור שכ' נותקו והק' הב"י דהגמ' לא קאמר כ"א ל' דיעבד ונותקו והטור מתיר אף לכתחל' ולמ"ש פי' ד' הגמ' כך דקודם

שנתקו היה לו היכר צביעה אבל עכשו שנתקו ל"ש בדבר מועט היכר צביעה ואמנם בבגד שכבר נצבע דלא שייך היכר צביעה וכמ"ש נותקו אפי' לכתחלה:
והנה הרמב"ם השמיט לגמרי הך דנותקו וכ' הב"י דלטעמי' אזיל שכתב בפי' המשנה בנוסחא חדשה שהיה לפני הב"י דכ"ז אינו מן הגמרא ובאמת אין כאן כלאים דרבנן והנה לפי' רש"י דמר זוטרא ס"ל דהכל שוע טוי ונוז יחדו בעי' וממילא מאן דרמא חוטא דכתנא בגלימא דתכלתא כלאי' דרבנן ונ' דרש"י לא גריס והל' כמר זוטרא כ"א אדרבא כאתקפתא דרב אשי קיי"ל ואמנם לד' ר"ת עיקר חסר מן הספר דהו"ל להש"ס לפרש דמיירי בחוט שאינו שזור ואולי דמ' לי' לר"ת דל' דרמי לי' חוטא אין הפי' שתפר בחוט זה איזו קרע דהו"ל למנקט ותו דבתפירה למה לא ידע אי נתקי' לבדוק כל מקום התפירה א"וו רמי לי' ר"ל בעידן אריגה נתערב לו ועי"כ אי אפשר לו למידע והיה מנהגם לארוג בגדים חלושים מחוטין פשוטי' לא בזורים והיינו כלאי' דרבנן. ומ"מ לגי' דרבנן מוכח דבאי' דרבנן אפי' באתחזק אי' אזלי' לקולא דהרי הכא אתחזק אי' ואעפי"כ אזלי' לקולא:
והנה הק' תוס' בע"א למה טעה רבא ב"פ ותי' בדוחק ולכאורה היה אפשר לומר דבפסחים בחמץ מיירי משו"ה הדר בי' רבא דלא גרע מכלאים אבל בע"א לכאורה בסתם יינם דרבנן הוה מעשה דאי יי"נ גמור א"כ נאסר בהנאה והיאיך שריא לזבוני וכ"ת לזבוני חוץ מדמי אי' שבו הא ביי"נ גמור לא קיי"ל כרשב"ג כ"א בחבי' בחבי' ולא ביין ביין ומכ"ש כאן דהוה טע"כ דאוריי' וס"ד דרבא ס"ל דבדרבנן לא גזרי' שמא ימכרנו לישראל אא"כ למה באמת חזר בו א"וו משום דסתם כלאי' וודאי כולל אפי' כלאי' דרבנן ובזה נדחה מ"ש למעלה דרש"י דכ' דאריג ר"ל לשטתו כלאים דאוריי' דאדרבא א"כ אמאי הדר בי' רבא דלמא בסתם יינם דרבנן לא גזרו. בפסחי' הדר אמר רבא לזבינהו קבא קבא לישראל ויל"ד למה לא התיר בקבא קבא למכור אפי' לנכרי הרי הוה ס"ס ספק אם ימכרנו כלל ואת"ל ימכרנו דלמא לנכרי ימכרנו ונ' דס"ס כזה הוה שם אונס חד הוא משא"כ בספק דרוסה תרי ספיקא מב' ענינים הם. ועיי' ברמב"ם וכ"מ בהלכות חמץ. אלא שעדן יל"ד כיון דלישראל מוכרו בוודאי יאמר לו שהחטי' חמץ ואמאי לא ימכור ימכור לו הכל ביחד וצ"ל דחיישי' שמא אותו ישראל ימכרנו לנכרי ואפשר דרבא חש לזה דווקא דלמא שמע הלוקח דרבא התיר למוכרו לנכרי' ומה שחזר בו רבא לא שמע ואתי לזבוני לנכרי'. ועיי' ברמב"ם ה' חמץ:
וראיתי בתשובת מר"ן ח"ס זי"ע חלק אבה"ע חלק ב' סי' ס"ג שכתב דהרמב"ם לא התיר ע"י צביעה כ"א למוכרו לנכרי ולי צ"ע דא"כ למה לו להרמב"ם לאתויי מהא דס' דאוריי' מ"הת לקולא הלא כל עיקר דאסור למוכרו לגוי לא הוה כ"א דרבנן כמ"ש התוס' פ' גי"ה

דף צ"ה דמ"הת אזלי' בתר רובא והראב"ד בה' טומאת מת פ"ט כשהשיג על הרמב"ם סיים דהטעם משום ס"ס והכא שתיק מזה והכוונה דמאחר דמבודק עד הסלע ילפי' מקרי וודאי ולא ספק אבל הרמב"ם לענין מכירה מיירי הו"ל לראב"ד גם הכא לסיים דהו"ל ס"ס כמו בס' דרוסה דמותר מ"הת למוכרו לגוי וצ"ע. וכן ראיתי שכתב שם מר"ן באותה תשובה דפלוגתת הרמב"ם והראב"ד אי גם באי' כרת אמרי' ספק דאוריי' מ"הת לקולא ולפנינו סיים שם הרמב"ם בהדיא דבאי' כרת לא אמרי' ספק דאוריי' מ"הת לקולא ומאשם תלוי ילפי' ואולי ד' רבינו דאין זאת שם מד' הרמב"ם וצ"ע:

והנה מר"ן זי"ע פ' השוכר את הפועל צידד לד' הרשב"א דביבש לא נהפך האי' להיתר הואיל ועומד במקומו אסור לאדם אחד לאכול כל התערובות וא"כ ה"נ בבגד שאבד בו כלאים ל"ש ביטול כיון דעכ"פ הוא במקומו וזה נוגע לד' הלבוש רצ"ט ביו"ד וכבר הק' עליו בנה"כ שם מגמ' תמורה דפריך בשער נזיר וליבטיל ברובא:

והנה הביא מר"ן זי"ע שם ד' הרמב"ם פ"י מה' עדות שכתב הלובש בגד שאבד בו כלאי פסול לעדות מדרבנן וד' מר"ן זי"ע דהרמב"ם ס"ל דאפי' לאחר שצבעו דווקא מכירה לנכרי שרי אבל לא לבישה וכה"ג מיירי הרמב"ם שצבעו ולבשו ומ"מ פסול לעדות מדרבנן וכ"כ לעיל דאין ל' הרמב"ם מורה הכי וגם עיקר חסר מן הספר דהול"ל אבד וצבעו ואינו ניכר ולזה נ' דאדרבא הרמב"ם כפשוטו מיירי אבד ולא צבעו וס"ל להרמב"ם דהא דלא בטל האי חוט בבגד הוא משום היתר בהיתר אבל אין זה מדאוריי' דמדאוריי' ברובא בטל אלא דרבנן הוא דגזרו דלא ליבטיל דבכלל דשיל"מ הוא וכמ"ש מר"ן זי"ע שם בחידושיו ומה"ט קרי לי' פסול לעדות מדרבנן אא"כ הדרא קו' לדוכתא ל"ל להרמב"ם למימר גבי צבעו משום ספק דאוריי' מ"הת לקולא תיפק לי' דאבד גופי' הוא מדרבנן ומזה נ' דהרמב"ם ס"ל דטעם האי' הוא משום שיכול לברר ע"י צביעה וכמ"ש מר"ן זי"ע שם וספק שיכול להתברר אסור ומ"מ כיון דכל הספיקות מ"הת מותרין סמכו חכמי' על בירור הצביעה אבל אם לא צבעו ג"כ אינו אלא מדרבנן משום דכל ספיקות אפי' אם יכולין להתברר אינן אלא דרבנן והו"ל פסול לעדות:

ח"א לסיומא דמסכת נדה ליום לידתי כ"ד שבט קבל רנ"ת עמך לפ"ק. בענין פלוגתת בי"ש ובי"ה בשלהי מכלתין:

נ' לבאר תחלה מה שגזרה תורה בנדה אפי' על ראי' א' ז' ימי טומא' ובזבה בעי' ג' ימי' דווק' וג' ראיות ובנדה לא בעי' רק שתפסוק בטהר' ובזבה לאחר ג' ימים ז' נקיים הענין נדה הוא בפ"ע דבר המועיל לבריאות גופה שינקה דם של החיות מדמי' שאינם עלולי' לחיות ורוב פעמי' אשה שדמי' מרובי' סי' יפה לה אמנם צריכה לנקיון זה ז' ימים ועשתה

תו"הק גדר לכל אשה שתהיה ז' ימים בנדתה אבל הזיבה הוא חולי שלא כדרך הטבע וכ"ז שאין החולי גדול לא יעמוד כ"א יום א' אמנם אם החולי גדול שעמד ג' ימים צריכה ז' נקיים למען תדע שחזרה לבורייתה אבל נדה ז' ימים טמאה מ"מ מאחר ז' מה"ת נחוש לחולי דהרי אחר ז' י"א ימים אין בם נדה כ"א זיבה ולא חיישה תורה לחולי אמנם הא דסברי בי"ש י"א בעי שימור פי' רש"י גזי"הכ הוא לבי"ש ולולי דברי' הייתי אומר דפלוגתייהו בהכי בי"ה לטעמיי' שחשו שדם נדה רגיל לבא מקודם אלא שעומד בפני' דמה"ט ס"ל ריש מכלתין להלל רבן דמטמאה מפקידה לפקידה וה"נ ביום י"א חשו רבנן דלמא הקדים לבא דם נדה מיום שלפניו ולכך צריכה שימור מדרבנן כי היכי דגזרו רבנן מפקידה לפקידה ובי"ש כרבן דאמר בריש מכלתין דיין שעתן ולא חיישי' להקדמה וע"כ מדאוריי' בעי שימור ביום י"א: תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עו"הב ומייתי מקרא הליכות ר"ל על שינון הלכות עולם לו וילד"ק אכתי בכל יום מנ"ל וגם טעמא בעי מדוע שונה הלכות דווקא ונ' דתנן במס' אבות. הלומד ע"מ ללמוד מספיקין בידו ללמוד וללמד הלומד ע"מ לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות נ' לבאר דהלומד ע"מ ללמוד עם תלמידיו והוא דבר יקר בעיני ה' כמ"ש רז"ל הלומד לבן חבירו תורה כאלו ילדו ואמנם ושננתם לבניך אלו התלמידים כ' לכך צריך הש"ית להיות בעזרו שיכוין בתלמודו בעומק ההלכה ועי"ז יוכל ללמוד גם עם אחרים וז"ש מספיקין בידו ללמוד כדי שיוכל ללמוד אבל ארז"ל גדול שימושו של תורה יותר מלימודה וזה לא שייך במי שאינו לומד כ"א ללמד אבל הלומד ע"מ לעשות ורואין תלמידיו מעשיו ועי"ז זוכה ללמוד וללמד וגם לשמור ולעשות והנה ארז"ל במגילה משה תיקן להם לישראל שיהיו קורין ה' פסח בפסח ויהיו שואלין ודורשין בה' פסח ל' יום לפני הפסח ובפרק כיצד מברכין אמרינן מהו ברוך ה' יום יום בכל יום תן לו מעין ברכותיו וז"כ ג"כ כוונת תדב"א כל השונה הלכות בכל יום כאלו אמר בכל יום ויום מעין הלכה שצריך לאותו יום וזה הוא הלומד ע"מ לעשות ותלמידיו למדין ממנו דבר יום ביומו ויזכה עי"ז ללמוד וללמד ר"ל ללמד לתלמידיו לשמור ולעשות וארז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא לידו וארז"ל במ' יומא הטעם שלא יהי' הוא בגיהנם ותלמידיו בג"ע והיינו הליכות עולם לו ואמנם לבאר ד' תדב"א אלו צריך לבאר המשך הכתוב שהביא תדב"א דחבקוק עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ויתפוצצו הררי עד ושחו גבעות עולם הליכות עולם לו" הענין הש"ית ברא הארץ במדה שימצאו יושבי תבל מקום עלי' לשבת יחדיו אבל ראה מה עשו דור המבול אשר ע"י שישבו יחדיו מלאה כל הארץ חמס

ולא נשאר כ"א צדיק א' וביתו וראה מה שעשו בדור הפלגה ע"י שהיו שפה א' ודברים אחדים ולזה ויתר גוים התיר הבשר שהיה ביני:

ע"י השפה והותר עי"ז פילוג לשונות והנה תחלה היה כל הארץ כהר אחד אשר אם ישלוט זלזלה נוע ינוע כל ההר כן היו בני אדם כאיש אחד להרע כמ"ש וזה החלם לעשות וע"י ההפלגה ויתפוצצו הררי עד כי נפלגה הארץ וזה ויתפוצצו הררי עד כי נפלגה הארץ עד ועדן בני לשון א' היו מחברת א' והגם דהר נתפוצץ עדן גבעה נשארה אמנם כ' רש"י פ' ואתחנן ע"פ אשר חלק ה' אותם לכל העמים להטעותם אחרי ע"ז ובחרו להם מדינה ומדינה עם שהיו בני לשון א' כל מדינה ע"א אחרת היתה לה כמו שמצינו כמוש שיקוץ מואב ומלכום שקוץ בני עמו דגון שקוץ פלשת" וכיו"ב ועי"ז שחו גבעות עולם אפי' בני לשון א' נפרדו זה מזה אמנם למען לא תהי' הארץ מלאה חמס הקים ה' ית' מהם חכמים שתקנו תקנות להויות העולם לשפוט בין איש וחבירו וז"ש הליכות עולם לו זה שחלק מחכמתו וע"ז אמרי' הרואה חכמי או"ה מברך שנתן מחכמתו לבו"ד אמנם בחכמי ישראל מברך שחלק מחכמתו ליראיו ופי' הגאון מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם עפ"י המ' שוח"ט כי ה' יתן חכמה לאו"ה מפיו דעת ותבונה לישראל משל למלך שהיה מסיב בסעודה עם מקוראי' ובא בנו מבית הספר א"ל אבא לכלם אתה נותן מנה ולי אי אתה נותן מנה א"ל המלך לכלם מן הקערה ולך מפרוסה שבפי כך ה' יתן חכמה לאו"ה אבל ממה שבפיו דעת ותבונה לישראל ר"ל כי התורה היא שעשועו ית' מדי יום ביומו ומאותה התורה נתן לנו תורתו נמצת חכמת ישראל חלק מחכמת ה' ממש לכך מברכין חלק משא"כ חכמת או"ה במתנה ניתנה להם מאתו ית' וזה מאמר הכ' מגיד דבריו מה שהוא הוגה בו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל הן הגזירות שאין בהם לנו טעם ונקראי' חקים הן המשפטים בין אדם לחבירו לא עשה כן לכל גוי כי חקיו לא גזר עליהם ומשפטי ה' אמת שמסר לנו בל ידעום מאלו לא ידעו כ"א בהם נתן בינה להנהיג בעו"הז אבל הליכות עולם שיקנו ע"י עולם השאיר לעצמו והיינו הליכות עולם לו. והנה זכני צורי יתברך לסיים הפעם פעם שנית תלמוד בבלי ויהי רצון שיגמור ה' בעדי אם ח"ו לא תבא הגאולה ב"ב לעלות עם נות ביתי לארץ הקדושה כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים: סוגי' דחמץ בזמנו לפסח תר"ן מהדורא קמא:

פסחים דף כ"ח ע"א מתני' רש"י ד"ה משום שנ' נ' כוונת רש"י דלמאי דגריס רש"י במתני' משום שנ' ל' המשנה מורה כתי' דרבא דמתני' ר"ש ור"ש קנסא קניס משום שנ' אבל אי מתני' כר"י האי משום לשנא יתירא הוא:

רש"י ד"ה לאחר זמנו ואם אכלי' אינו ענוש כרת ר"ל דזה הוא הפלא בד' ר"י דלר"ש מעיקרא לא אסרה תורה חמץ עד שיעבור הפסח אבל לר"י דקאסר אף לאחר הפסח עונש כרת להיכי אזיל כיון דנשאר באיסורו וזה שדייק רש"י:
גמ' אתאן לת"ק דלר"ש לא נודע לנו שעה שאסור באכילה משא"כ לר"י דיליף מלא תאכל עליו חמץ השעה שעת שחיטת הפסח:
גמ' תמה על עצמך דס"ל לרי"הג לא תאכל אי' אכילה מ' ולא אי' הנאה: גמ' א"כ מה ת"ל לכאורה בקיצור ה"מ למימר והאי א"כ מה ת"ל מאי בעי בי' ונ' דה"ק כיון דכתיב בחד קרא אי' חמץ ומצות מצה ע"כ הקישן הכתוב אא"כ למאי הלכתא כ' לא תאכל עליו חמץ וע"ז מתרץ דס"ד כיון דאמר אך ביום הראשון תשביתו ור"ל מזמן שחיטה לכך כתיב לא תאכל עליו חמץ וכתב זה די' שבעת ימים תאכל עליו מצות למילף דאי' חמץ ומצות מצה בהדי הדדי קאתי:
גמ' דריה"ג מנ"ל צ"ע אטו נ"מ לדינא מזה מאי דהוה הוה ונ' דהא דלא בעי' כל הני מילי שהיו בפסח מצרים גם בפסח דורות היינו משום דחזי' דפ"מ היה משונה מפ"ד שלא נהג כ"א יום א' ושפיר צריך ע"ז גופא קבלה שלא נהג אלא יום א':
אמר רב חמץ בזמנו אסור יל"ד מאחר דרב בתערובות משתעי הול"ל "אוסר" ונ' דרב קאי אמתני' דאלו עוברין ומפ' עוברין מעל השלחן והתם בתערובת שלא במינו מיירי וי"ל דאיכא כזית בכא"פ וקמ"ל רב דכשם שבמינו לא שייך ביטול ה"נ באינו מינו:
רש"י ד"ה מי נימא גלי דעתי' דכר"י ס"ל ויל"ד דלמא כר"ש ס"ל וס"ל קנסא קניס ובמינו דהוה כאלו בעין קניס אבל לא באינו מינו ונזרקה מפי החבורה דגם בנו"ט לא שייך ביטול. ויע"ל אי כר"ש ס"ל ורק מדרבנן אסור הא ר"י גופי' דס"ל מין במינו בדרבנן מודה כדאמרי' פרק גי"ה שאני ציר דזיעה בעלמא וכמו שפי' תוס' שם:
רש"י ד"ה שלא כרת ולא בדילי מני' נקט רש"י גם כרת דלא תקשה מנדר דג"כ לא בדילי מני' ולא גזרי' בי' וע"ד שכתב הר"ן ריש מכלתין: רש"י ד"ה שלא במינו מותר כי היכי דלא גזר בבב"ח ובשאר אי' י"ל הא דנקט רש"י בב"ח משום דאמר רב פ' כל הבשר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב בשר אסור וחלב מותר ומסקי' דמיירי ביורה רותחות וקדם וסלקו וק' דמ"מ נהי דלא פלט חלב משום דטריד למבלע אבל רוטב א"א שלא פליט משהו אמנם שוב הו"ל אינו מינו ואם כה"ג לא גזר רב גם בחמץ לא גזר: ומ"מ לשנא דש"ס כולי האי לא גזרי' צריך ביאור ונ' בנבאר במ"פ רב שמואל ונ' דפליגי בפלוגתא דאביי ורבא פרק השוכר את הפועל מאי נקרא מין במינו פי' לר"י דאמר מין במינו לא בטל דלאביי דאמר בתר טעמא אזלי' אין כאן סברא דנגזור שלא במינו אטו מינו דשאינו

מינו מאחר דאיכא נמיקם אטעמא ולא הוה טעמא שפיר בטיל אבל מב"מ דליכא למיקם אטעמא ר"י מחמיר ואוסר אבל לרבא דאזיל בתר שמא ואף דאיכא למיקם אטעמא אבל ליכא טעמא כיון דשוה בשמא אוסר ר"י שפיר איכא למיחש אם יתירו באינו מינו משום דליכא טעמא גם במינו יתירו היכא דאיכא למיקם אטעמא אבל ליכא טעמא ולא ידעו דשמא גרים ובדין הוא דלר"י ליגזר בכל איסורין שבתורה אלא דלא גזרי' ואמנם בחמץ בזמנו דאיכא כרת ולא בדילי מני' החמירו יותר ואחר זמנו אף דהוה שייך למגזר ג"כ מ"מ לא גזרי' כולי האי מאחר דלא גזרי' בכל אי' שבתורה נמצא טעמא דרב דאזיל בשטת רבא גזר ושמואל אזיל בשטת אביי הלכך לא גזר ומעתה ה"ט דרבא דפסק כרב דרבא לטעמי' דאזיל בתר שמא וממילא מסתברא כרב ואמנם עדן לא ידענא מאחר דלא קיי"ל כר"י במ"במ מ"ט בפסח נחמיר ולא נפסק כר' יוחנן ור"ל דלא מחלקי בין מין לאינו מינו למה נפסק בחמץ כר"י ורשי' כ' טעמא מאי ועדן יש לדקדק אמאי לא הזכירו זה בגמ' ונ' דמזה הטעם כ' הרמב"ם דטעמא דרבא דלדידן דקיי"ל לאחר הפסח כר"ש הו"ל חמץ דבר שיש לו מתירין ואוסר במינו במשהו ובדשי"למ קיי"ל דמינו היינו בשמא וממילא מסתבר לגזור אינו מינו אטו מינו ואף דבשאר דבר שיש לו מתירין לא גזרי' היינו טעמא דהתם ידוע דהאי' הוא משום שי"למ במינו וליכא למגזר כולי האי אבל בחמץ מאחר דקנסא קניס ר"ש לאחר זמנו ואי נתיר באינו מינו גם במינו יעלה על הדעת דהוה דבר שיש לו מתירין וכמו שהשיג באמת הר"ן ע"ד הרמב"ם מה"ט. ואמנם הרמב"ם כתב הטעם דכ' כל מחמצת ועיי' במהדורא בתרא:

רש"י כר"ש דלאחר זמנו שרי ואפי' בנו"ט לכאורה אדר"י ור"ל כתב רש"י זה דלדדהו ע"כ אפי' בנו"ט שרי דאי בנו"ט אסור מאי איכא בין בזמנו בין לאחר זמנו אמנם מדכ' רש"י זה לקמן בד' רבא ג"כ ש"מ דאליבא דכ"ע כ"כ ומ' לי' לרש"י הכי מדפריך הש"ס לרבא והא ר"ש קנסא קא קניס ואי רבא בליכא נו"ט מיירי מאי מקשה כיון דליכא נו"ט למה נקנוס אלא פשיטא להש"ס דגם בנו"ט קאמר רבא כמו ר"י ור"ל:

רש"י אמר רבא הל' וש"מ ביאור דבריו בשלמא אי בכל איסורין ס"ל מין במינו במשהו י"ל בחמץ משום חומרא דידי' גזרי' שלא במינו אטו מינו אבל אי ס"ד בכל אי' בששים דיו ליאסר בחמץ במינו כי היכי דאמרי ר"י ור"ל ביי"נ משום חומרא דע"א דבמינו במשהו אבל לא שלא במינו ואמנם האי במינו במשהו היינו רבא לטעמי' דבתר שמא אזלי' אבל אם אינו שוה בשמא רק בטעמא בהאי קאמר רבא בפרק גיד הנשה מין במינו דליכא למיקם אטעמא כששים:

ואמנם הרמב"ם דפסק בכל אי' שבתורה מב"מ בששים הוצרך לומר דמאחר דקיי"ל דבתערובת חמץ לאחר הפסח לא קניס ר"ש כל תערובת חמץ אפי' יש בו בנו"ט מקרי דבר שיש לו מתירין ומשום חומרא דחמץ גזרו גם על שלא במינו ומטעמא שכתבתי לעיל דאזלי' בדשי"למ בתר שמא וזמנין דמתרמי שלא שוה בטעמא ולא יהא בנו"ט ויאמרו כיון דבאינו מינו היכא דליכא נו"ט שרי ה"ה בשוה בשמא ולא ידעו דזה מקרי מין במינו ונהי דבשאר איסורין לא גזרו משום חומרא דחמץ גזרו אבל לפני זמנו דלא שייך עדן חומרא דחמץ דליכא כרת בטל בס' באינו מינו אבל במינו ע"כ לא בטיל: רש"י ע"י תערובת אפי' שהיי' בעיני' דייק לי' רש"י הכי מדלא משני דרבא בשהיי' בתערובת מיירי ש"מ דפשיטא להש"ס דאפי' ערבו לאחר הפסח מותר לרבא ומנ"ל להש"ס הא מלתא צ"ל דאי בנתערב קודם הפסח הרי לרבנן דכותח הבבלי אינו משום בל יראה ואמאי קניס ר"ש אטו כר"א ס"ל: רש"י ד"ה ואזדא רבא לטעמי' נ' להסביר קצת הנה באמת קיי"ל רב ור"י הל' כר"י וא"כ מאי רבותא דרבא כר' יוחנן ס"ל אלא דרבא תלמידא דרבה הוה ורבה כל מילי עביד כרב אפי' באיסורא דהרי חשיב ג"כ גרירה וא"כ בוודאי גם בחמץ לאחר זמנו עביד כרב ורבא עביד כר' יוחנן ושמואל וע"ז קאמר ואזדא לטעמי' דרבא גם לר"נ תלמיד היה ור"נ אמר לבני הישיבה זבינו חמירא דבני חילא והו"ל מעשה רב וקיי"ל הלכה כמעשה רב: ונ' לדקדק ג"כ לשון פוקו דאמרי' לעיל ה' ע"ב דרבא דרש לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא וכו' והיינו דא"ל פוקו שהרי בבית ישראל לא תמצאו מיד לאחר הפסח דאל"כ היה אסור למיכל משום דישראל עבר עלי' בבל יראה וקניס ר"ש:

וכ' רש"י שנאפה ביום שעבר ונ' דבכיון כ"כ דאפי' נאפה באחרון של פסח היה אסור לר' יודא דאי באחרון דלא הוה כ"א דרבנן היה מותר לר"י אין ראי' דהל' כר"ש כ"א גם לר"י תלי' שנאפה ונתחמץ באחרון של פסח כדאמרי' בחמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותרין מיד מפני שהן מחליפין:

תוס' ד"ה ור"ש אוסר ועוד דקאמר וכו' ועדן לא ידענא דלר"ש באכילה ג"כ מותר ומה"ט קאמר אתאן לת"ק אמנם סמכו דברי' אמ"ש להלן:

באו"ד ואין לומר הרי זריזין מקדימין למצות וי"ל כיון דעכ"פ מתחיל להסיק כבר קיים תחילת המצוה וזריזין מקדימין בכלל:

בסוה"ד דמסתמא אית לי' אור לארבעה עשר צ"ע הרי בדיקה תחילת ביעור וביעור חמץ בהדי' כתיב תשבית ואין בדיקה כ"א לאור הנר בלילה ומאי ראי' מאור לי"ד וצ"ע:

ואמנם כולא מלתא דלר"ש אסור באכילה לפני זמנו רבא ותנא דבי ר' ישמעאל מפ' לעיל דמאחר שנאמר לא תשחט על חמץ דם זבחי ש"מ דתשבית הוא קודם שחיטת הפסח ואולי ד' תוס' דבלא"ה מקשה התם דלמא כל חד אימת דקא שחיט ומשני זמן שחיטה קאמר אבל כ"ז בזמן שיש פסח בזמן שאין פסח מנ"ל:

תוס' ד"ה א"כ מה ת"ל בסו"הד וק' וכו' דברי' צריכין ביאור דהא כ"ע אית להו דאך ביום הראשון תשבית היינו מעיו"ט אי כר' ישמעאל אי כר' עקיב' מ"מ בעיו"ט צוה הש"ית על תשביתו ואי ס"ד מותר באכילה למה צותה תורה להשבית ומכ"ש לד' תוס' פ"ק דהשבתה היינו ביעור אי לאו דבלא"ה אסור באכילה למה צותה תו"הק לשרפו ומדילפי' מתשביתו דבאכילה מיהת אסור שוב מסתבר לאוקמי חד מהנך לאוי ללפני זמנו אלא לבתר דמסקינן דמעליו ידעי' דכל שאינו באכול מצה אינו בבל תאכל חמץ ע"כ מוקמי' קראי לדרשא אחריתי אבל אי לאו דרשה דעליו וודאי מסתבר טפי לאוקמי קרא ללפני זמנו מאחר דידעי' אי' אכילה מתשביתו וכמ"ש וצ"ע: תוס' ד"ה וחד לפני זמנו בסו"הד ואומר ר"י עיין רש"א ולכאורה אין הנידון דומה דהכא בחמץ משתעי ולענין אי' הנאה אנו דנין וכיון דגלתת תורה דאכילה לאו דווקא כ"א הנאה בכלל כל היכי דכי בחמץ לא תאכל הנאה בכלל דמ"ש אבל נוקשה אין זה חמץ אלא דאתרבי מקראי יתירי ולאכילה הוא דאתרבי אבל הנאה מנ"ל:

תוס' ד"ה אמר רבא הנה בפלוגתא דאביי ורבא יש להעיר במ"פ הנה ר"י יליף מב"מ לא בטיל מדם הפר והתם דם בדם שוה בשמא ושוה בטעמא וס"ל לרבא דשמא עיקר לר"י ואביי ס"ל טעמא עיקר ויש להעיר בזה ע"ד הר"ן בנדרים שכ' דטעמא דמ"בת לא בטיל משום דכל א' מחזק חבירו התינח לאביי אבל לרבא דקיי"ל כותי' מא"ל וצ"ע:

באו"ד דלא גרסי' במשהו כרב לכאורה השתא ס"ל לר"ת דבמשהו קאמר אלא דלשון כרב לא שייך מאחר דרב ס"ל מב"מ לא בטיל ורבא ס"ל בטיל ולכאורה היה אפשר ליישב דה"ק כיון דמשום חומרא דחמץ אנו דנין הו"ל כטבל ויי"נ דבעי' מין במינו דווקא שהאיסר קיים משא"כ באינו מינו שכבר נאבד האיסור וכמ"ש הר"ן בנדרים שם ואמנם אי משום חומרא דחמץ החמירו שוב עלינו להחמיר במשהו אפי' אי טעמא בטל הואיל ושוה בשמא ואם יפול משהו שכר שעורים לתבשיל ממצה של חטים נתירנו דהו"ל אינו מינו ולמחר יפול משהו שכר חטים לתבשיל מצה של חטים ע"כ נאסריני' משום דשוה ובנקל יטעו לומר כיון דטעמא בטל שרי מה לי שכר שעורים או שכר חטים ודמיא שפיר לרב דאזיל בכל התורה בתר שמא:

סוגי' דחמץ בזמנו מהדורא בתרא. גמ' במאי עסקי' אי בנו"ט וכו' יל"ד למה לי' להש"ס למפרך מסיפא דרב ליפרך מני' ובי' אי בנו"ט פשיטא אטו יהא חמץ קיל משאר איסורים וכמו שהק' הרמב"ן במלחמות ע"ד הרז"ה דמפרש דרבא בנו"ט מיירי מאי קמ"ל עיי"ש ונ' דמשמע להש"ס מהא אין קו' דלמא רב גם ביבש ביבש קמיירי דבכל איסורין במינו חד בתרי בטל ובחמץ מינו ואינו מינו בעי' ס' ויש להוסיף דלשון "אסור" דקאמר רב ולא קאמר "אוסר" וכמ"ש הר"ן לדקדק אמנם אם רב בא להורות דגם ביבש ביבש קמיירי שייך שפיר לשון "אסור" דווקא ועד"ז נ' ליישב סתירת לשון הרמב"ם דבפ"א מחו"מ כתב אם נתערב תוך הפסח אוסר בכ"ש ובספ"ד כ' דאפי' נתערב כ"ש בתחילת השנה ועיי' בכ"מ פ"א מ"ש ע"ז ולמ"ש י"ל דהנה הרי"ף בשלהי ע"א פסק דבחמץ אפי' יבש ביבש בכל שהו והשיג הראש שם עליו למה בחמץ נחמיר כולי האי ואמנם לטעם הרמב"ם דחמץ טעמא דכ"ש משום דשי"למ אין חילוק בין יבש ביבש ללח בלח ומעתה בפ"א קאי דגם יבש ביבש בעי' דווקא נתערב תוך הפסח דל"ש ביטול אבל בסו"פד קאי חתרי מק וכיו"ב דשייך חוזר וניעור ושפיר כתב אפי' מתחלת השנה אסור:

וכתב רש"י דמאי דפשיטא לי' להש"ס דרב כר"י ס"ל משום דאוסר לאחר זמנו וכ"כ לעיל במ"הק דיש לדחות לעולם רב כר"ש ס"ל אפי' לאחר זמנו ומדרבנן אסור וכ' דבנו"ט גם ר"ש מודה דאסור והיה ראיה מזה לד' הטור תמ"ז דלר"ש בעי' ג"כ ס' לאחר הפסח ולהחולקי' על הטור צ"ל כתי' שני שכתבתי לעיל דבאי' דרבנן לא אמרי' מין במינו לא בטיל ואמנם המג"א הק' ד' קושיות על הטור חדא דלר"י ע"כ ר"ש בנו"ט נמי מתיר דאל"כ מאי איכא בין תוך זמנו לאחר ומה"ית נימא דרבא אוסר בני"ט וי"ל דהש"ס מספקא לי' במאי דאמר רבא פרק גי"ה מין במינו דליכא למיקם אטעמא בס' אי מיירי במין במינו ממש וסבר לה רבא כר"י דמ"במ בטיל ובחמץ דווקא החמירו וא"כ וודאי גם רבא דלאחר זמנו אפי' נו"ט שרי כר' יוחנן או דלמא רבא אמין במינו בטעמא קאמר התם דווקא וכמ"ש תוס' לתרץ ד' רש"י מהתם והא מלתא הש"ס בעי לברורי לי' ומשני כי קנוס ר"ש אפי' במינו אבל שלא במינו בנו"ט אסור כמו בכל אי' דרבנן ועד"ז יש ליישב גם קושי' שנייה של מג"א דלמה אצטריך למימר כר"ש דידע המקשה דרבא בעלמא כר' יוחנן ס"ל דמ"בת בטיל והכא משום דס"ל כר"ש הו"ל דשיל"מ ומ' לי' דאפי' התערובת אסור לאחר הפסח מ"מ מקרי יל"מ דלא קנסו חכמים להקל וכמ"ש ברמב"ן במלחמות ומשני לי' דלא היא דדווקא אי התערובת מותר לאחר הפסח מקרי יל"מ ועיקר רבותא דבמינו מותר לאחר הפסח כר"ש דלר"י אסור משום דמ"במ אינו בטל וממילא גם קו' שלישית של המג"א לא ק' דמה ס"ד דמקשה אטו משום דקניס יהא חמור משאר איסורין

היינו דווקא אי טעמא דרבא משום שיל"מ אבל אי רבא בעלמא ג"כ ס"ל מ"במ לא בטיל שפיר אסור אי קנסא קא קניס ואמין במינו פריך וע"ד שכתבתי דבעי הש"ס לברורי אי רבא כרב או כר"י ס"ל במ"בא ומתרץ לי' כיון דלא קניס ר"ש ע"י תערובת אפי' מין במינו לא בטיל הכי בטיל וכדשמואל לעיל ובענין קו' רביעית אטו מי חמור מלפני זמנו דקיי"ל בנו"ט הא גופא לא פשיטא לן אליבא דרבא דאי ס"ל טעמא משום דשי"לת באמת גם לפני זמנו מב"מ לא בטיל ועוד דלפני זמנו לא עבר עדן בבל יראה משא"כ לאחר זמנו דהרי מטעם עבר בבל יראה קניס ר"ש:

רש"י ד"ה רב גזר משום כרת ולא בדילי מני' כד' תוס' ריש מכלתין דתרווייי בעי' אל"כ ק' מנדר ויל"ד דרש"י דפי' ריש מכלתין משום בל יראה וכוונתו ע"כ כתירץ ב' של תוס' דלכך החמירו חכמים ולמה לא פי' ג"כ משום חומר בל יראה ונ' דע"כ לא החמירו באי' משהו דהרי אמרו אפחות מכזית א"צ להחזיר וסומך על הביטול:

רש"י ד"ה שלא במינו כי היכי דלא גזר בבי"ח ושאר אי' נראה כוונתו בבו"ח דלא תימא שאני חמץ בפסח דאסור בהנאה:

ונבא לחקור מה כוונת רב במ"ש שלא בזמנו הנה מדכתב רש"י דרב גזר שלא במינו משום כרת ולא בדילי מני' א"כ לפני זמנו דלכ"ע ליכא כרת ע"כ בכלל שלא בזמנו אבל לשמואל דמתיר לאחר זמנו כר"ש אפי' במינו ע"כ לפני זמנו בכלל תוך זמנו דמ"ש משאר אי' דשמואל מ"במ במשהו ס"ל. ועתה עלינו לחקור ע"ד רבא הנה הר"ן הכריח דמדקאמר רבא לאחר זמנו בנו"ט ושרי ולפני זמנו ע"כ אסור דלא גרע משאר אי' א"כ לפני זמנו בכלל תוך זמנו וצ"ע כיון דליכא כרת אמאי נחמיר שלא במינו והיה לכאורה ראי' מכאן לד' הטור דגם לאחר זמנו אסור בנו"ט ושפיר הוה לפני זמנו ולאחר זמנו שוין דבנו"ט אסירי ושלא בנו"ט מותרין ואמנם להרמב"ם דס"ל דהטעם משום שיש לו מתירין שפיר איכא למימר כד' הר"ן וע"כ כד' ה"ה דגם לפני זמנו אוסר שלא במינו להרמב"ם אלא שהכ"מ הק' הרי התם לא כתיב כל מחמצת והרמב"ם בה' מ"א נתן הטעם משום דכ' כל מחמצת ונ' מהו דפשיטא לי' להכ"מ דכל מחמצת לא קאי אלפני זמנו אף דהרמב"ם בלפני זמנו כר"י דלוקה אלפני זמנו היינו משום דבקרא דכל מחמצת כ' בכל מושבותיכם תאכלו מצות מ' דלאו זה קאי מזמן אכילת מצה כדדריש ר"ש בלא תאכל עליו חמץ ומ"מ למ"ש הדין עם ה"ה והענין בשלמא אי הוה לפני זמנו בין במינו בין שלא במינו בנו"ט וודאי לא גזרי' אי' משהו מכל מחמצת אבל מאחרי דבמ"במ ע"כ אסור במשהו לא ראו חכמים לחלק בין לפני זמנו לתוך זמנו וכיון דגזרו בתוך זמנו ע"כ אשלא במינו משום כל מחמצת שוב גזרו גם בלפני זמנו כמו כן:

ואמנם צריכין אנו לחקור מנ"ל לרמב"ם דרשא זאת דכל מחמצת ונ' דק' לי' לרמב"ם ארב שהוא מרא דשמעתא מאין יצא לו לגזור משאינו אטו במינו אף דלא גזרי' כן בכל התורה כולה. ונ' דהש"ס פריך לעיל לר"י מחמת דבר אחר מנ"ל ומשני מדאפקי' בל' מחמצת ומדחייב כרת גם על נתחמץ מחמת דבר אמר ע"כ צ"ל דמאידך מחמצת יליף ר' יודא כי כל אוכל מחמצת ונכרתה וק' א"כ למה נקט שוב קרא בכל מחמצת לא תאכלו ולא כ' חמץ כמו באידך תרי קראו א"וו האי דריש ר"י דבזמן אכילת מצה דהיינו תוך זמנו לא תאכל כל מחמצת אפי' נתערב מין בשא"מ והיינו דרשת הרמב"ם וס"ל דגם רבא דריש דרשא זאת אף דמ"במ מטעם אחר אתי רבא עלה דהיינו דיש לו מתירין ולרב משום מב"מ דהוה דאוריי' לר"י אתי עלה כיון דאסמכתא בעלמא נקט רבא ג"כ ומה גם למ"ש הר"ן בנדרים דבשי"לת טעמא דהוה דומי' דעולין ומב"מ ועולין לכ"ע לא בטלי:

והנה מה שהביא לרש"י לפ' דטעמא משום כרת גילה רש"י לקמן במ"ש כר' יודא דגם לאחר הפסח דאוריי' ומ"מ לא גזור רב שלא במינו משום דליכא כרת וזה נ' הל' שאמר הש"ס כולי האי לא גזרי' ר"ל אם באתה לגזור אף היכא דליכא כרת א"כ תגזור בכל אין שבתורה וכולי האי לא גזרי' וזה ג"כ כוונת רש"י שכ' כי היכי דלא גזרי' בבו"ח ושאר אי' כלומר אם באתה לגזור אף היכי דליכא כרת ע"כ תגזור אף לאחר זמנו אף דליכא כרת א"כ צריך אתה לגזור בכל האי' וממילא מבואר מד' רש"י דה"ה לפני זמנו אף דהוה דאוריי' כיון דליכא כרת לא גזור רב שלא במינו ומה דנקט רש"י לאחר הפסח ר"ל דדווקא משום דרב כר"י ס"ל אוסר חמץ לאחר הפסח במינו משום דהוה דאוריי' הא אלו היה ס"ל כר"ש אף דאסור מדרבנן מ"מ לא אמרי' מב"מ במשהו וכד' תוס' פרק גי"ה ד"ה שאני ציר:

ושמואל אמר במינו כ' רש"י במשהו ר"ל דלא אצטריך הש"ס למידק במאי קמיירי כיון דאמר שלא במינו מותר ע"כ במשהו מיירי וממילא ה"ה במינו במשהו קמיירי ושמואל לטעמי' דס"ל מ"במ לא בטיל:

רש"י ד"ה כר"ש ולקמן פריך. נ' כוונת רש"י דלא תימא אדרבא מק' הש"ס דידי' אדידי' לא היא דהרי מדהדר בי' ר"א בר יעקב ע"כ פירושא דמתני' כדרבא וא"כ ה"ה דאדשמואל ק' הך קושיא אלא דאדרבא ק' טפי דאיהו מרא דשמעתא ורמז רש"י כאן לד' מג"א דע"כ קאמרי שמואל ורבא דאפי' בנו"ט שרי לאחר הפסח לר"ש דאל"ה מאי מקשה הש"ס כיון דבדליכא נו"ט מיירי רבא והיינו דסמך רש"י האי דילקמן למ"ש תחלה אפי' בנו"ט שרי לאחר הפסח. והנה כבר כתבנו במ"הק להסביר במאי פליגי רב ושמואל מדוע גזר רב שלא במינו אטו מינו ושמואל לא גזר, ולע"ע נ' דפלוגתייהו תליא במאי דפליגא בלאחר

הפסח רב ס"ל הל' כר"י נמצא דשם חמץ שחל אוסר לעולם ודמי לגמרי לשאר אי' ובתוך זמנו הו"ל בכרת ולא בדילי מני' מסתברא למיסר אפי' שלא במינו אטו מינו אבל שמואל סבר דלאחר הפסח פקע שם אי' מני' א"כ חלב ודם חמירי מחמץ שהם אסורים לעולם משא"כ חמץ שמותר אותו חמץ בעצמו ומה"ית נגזור שלא במינו אטו מינו ואמנם רבא אף דס"ל הל' כר"ש מ"מ נקט חומרא דרב וגזר שאינו מינו אטו מינו אמנם כל זה אם לכ"הפ בשאר אי' ס"ל לרבא דמ"במ במשהו שפיר שייך למימר דבחמץ מחמרי' לגזור משא"כ אי נימא דרבא ל"ל בשאר אי' מין במינו במשהו מאי שייכות לחומרא דרב אליבא דרבא ולזה כ' רש"י ש"מ דרבא ס"ל כרב דמ"במ במשהו:

אמנם הרמב"ם דס"ל דקיי"ל בכל האי' מ"במ בטיל ע"כ רבא ס"ל כרב ולא מטעמי' כ"א טעמא דרבא דהו"ל לר"ש דשיל"מ ובמינו מדינא לא בטיל ואמנם קשה עכ"פ כיון דקיי"ל כר"ש לאחר הפסח דמותר למה נחמיר בחמץ יותר מאי' חלב ודם דאיסורן איסור עולם ובכרת ולא גזרי' ואצטריך הרמב"ם לאתויי הא דכל מחמצת:

ור' יוחנן אמר ונתקשו הראשונים בשטת הרמב"ם כיון דר"י כר"ש ס"ל לאחר הפסח ואמאי לא מקרי תוך זמנו יל"מ וד' הרמב"ן במלחמות דר"י לית לי' הא דדבר שיל"מ אפי' באלף לא בטיל והביא ראי' מדקאמר ר"י חוץ מטבל וי"נ ואמרי' טבל מ"ט משום דאמרי' חטה אחת פוטרות את כל הכרי ולא אמרי' משום דיש לו מתירין והתוס' שם בע"א פי השוכר דחו ראי' זאת דאצטריך להיכי דאין בעלים בעיר דאין לו מתירין ואמנם תי' צריך ביאור דלפי' חטה אחת לא מיירי כ"א רק בטבל לתרומה גדולה ולא לתרומת מעשר דאין חטה אחת פוטרת ומאי דוחקי' דהש"ס ולא מפ' משום דיש לו מתירין ואתי' בכל טבל אלא וודאי קשה לי' להש"ס למה נקט ר' יוחנן טבל דווקא הלא יש כמה אי' דיש להם מתירין כדאיתא בנדרים א"וו מהא לא מיירי ר' יוחנן דפשיטא דלא בטיל כ"א מיירי באין לו מתירין ומטעם חטה אחת פוטרת הכרי. ומ"מ הא דלא ס"ל לר"י דחמץ מקרי דישל"מ היינו דבמינו אין לו מתירין ומה שיש לו מתירין הוא בתערובות וזה לא קרי לר"י יל"מ וכמ"ש הר"ן. ואמנם הרמב"ן כתב בדרבא דרך אחר וגם זה לא עולה לרצון בעיני הר"ן וה"ה פשיטא לי' דמשום התערובות יל"מ ונ' דדייק לי' דלכאורה יקשה מה עלה ע"ד המקשה לקשות דרבא אדרבא אטו לא ידע דר"ש לא קניס אלא בעיני' והרי משום דעבר בבל יראה קניס אלא ודאי קו' המקשה היה כיון דרבא בכל האי' פליג אדרב וס"ל מין במינו בס' מאי ראה להחמיר בחמץ כולי האי אע"כ משום דהו"ל דשיל"מ ופשיטא לי' להמקשה דיל"מ ל"ש כ"א אם האי' אפי' בעין נעשה היתר לא זולת והיינו

דקמקשה ומי אמר רבא הכי ר"ל דבחמץ מדינא מ"במ לא בטיל והיינו משום דיל"מ הרי לרבא אין לו מתירין ומשני לי' כיון דהתערובת מותר שפיר מקרי יל"מ:

ונ' שגם רש"י בא ליישב קו' זאת ולזה ביאר רש"י שלא בזמנו מותר אפי' בנו"ט ור"ל דהיינו דמק' הש"ס כיון דאפי' בנו"ט מתיר רבא ומאחר דקיי"ל טע"כ הו"ל כאלו הוא בעין ובבעין הרי קניס ר"ש וע"ז משני דלא היא דווקא בבעין גמור הוא דקניס ר"ש אבל בתערובות אפי' נו"ט לא קניס. ואמנם מאין פשיטא לן דרבא אפי' בנו"ט מתיר היינו דלדברי רש"י רבא כרב ושמואל ס"ל דמ"במ במשהו ואמאי מתיר בלאחר זמנו אפי' במ"במ אלא ש"מ דכל תערובת שרי ר"ש וה"ה נו"ט נמי. וא"כ להראש דס"ל דרבא מ"במ בס' ס"ל בכל אי' ולית לי' טעמא דיל"מ שפיר ק' מנ"ל דבנו"ט דאיכא טע"כ דאורייתא שרי רבא וזה נ' שהביא לטור לפ' דלרבא באמת בליכא נו"ט שרי הא איכא נו"ט דטע"כ ומקרי בעין וקניס ר"ש:

ודע דלשמואל ורב דס"ל דמ"במ לא בטיל אין מקום למלתא דדשיל"מ דהרי במינו דווקא לא בטיל ובמינו לא בעי' יל"מ לרב ושמואל אם לא באי' דרבנן דלד' תוס' פי גי"ה מודה ר"י דמ"במ בטיל וביל"מ כגון ביצה שנולדה ביו"ט מ"מ מ"במ לא בטיל וצ"ע:

רש"י אבל ע"י תערובת אפי' שהיי' בעיני' כוונת רש"י דע"י תערובת מקמי פסחא לא עלה ע"ד שיקנוס ר"ש דהרי לרבנן דר"א לקמן תערובת אינו עובר עליו בלא כלום אבל הכא מיירי דשהיי' בעיני' ועבר על בל יראה וס"ד דאפי' מע"י תערובת אסור כשאר אי' קמ"ל דע"י תערובת לא קניס ר"ש: והנה רש"י כ"כ לעיל כ' בהדי' דאפי' בנו"ט ג"כ לא קניס ר"ש והטור דפשיטא לי' דבנו"ט אסור נ' דמ' לי' רש"י לטעמי' דס"ל דרבא דאמר פ' גי"ה בסוגי' דזרוע בשילה לא נצרכה אלא לטע"כ ס"ל דטע"כ לאו דאוריי' וממילא כיון דטע"כ דרבנן וחמץ לאחר הפסח דרבנן ותרתי דרבנן לא אמרי' אבל אנן לדידן דקיי"ל דטע"כ דאורייתא שפיר י"ל דבנו"ט אסור כמו בשאר אי' אפי' דרבנן כמו בשמנו של גיד. ואמנם מה הביא להטור לפסק זה שאין לו רמז בד' הראש אביו וש"פ נ' דד' הר"י יונה שהביא הראש הביאו לזה שכ' דאפי' ערבן במזיד מותר ותמה עליו הראש ומ' להטור דהר"י מיירי שנתערב בכדי נו"ט ואח"כ הוסיף עליו וביטלו בפחות מכדי נו"ט וכה"ג בדרבנן מותר דילפי' מעצים שנשרו מן הדקל אלא דלהרמב"ם אפי' לכתחלה מותר להוסיף עליו כמ"ש הרמב"ם בבשר עוף בחלב וזה לא ס"ל להר"ר יונה אבל עכ"פ אם הוסיף עליו מותר אפי' הוסיף במזיד והראש לטעמי' דמפ' סוגי' דעצים משום דמקלי קלי אי' אבל זולת זה אפי' בדרבנן אם ביטל במזיד אין בטיל. אבל גם הראש מודה דבנו"ט אסור:

קו' המג"א על הטור היה אפשר לומר דרבא סתמא קאמר לאחר זמנו בין במינו בין שלא במינו מותר ואפי' ביבש ביבש מיירי והיינו דק' לי' להמק' מאחר דאמר רבא בין במינו בין שלא במינו מותר מ' כי היכא דבמינו חד בתרי בטיל ביבש ביבש ה"ה שלא במינו ואמאי הא קנסא קניס ר"ש ומשני נהי דקניס ה"מ בעיני' ובכלל בעיני' הוא ג"כ בלח בלח היכא דיהיב טעמא אבל בתערובת יבש דמדינא ובענין גם באינו מינו אית לן למימר חד בתרי בטיל אלא דבעי' ס' שמא יבשלנו הכא דמשום קנס קאסיר ר"ש לא גזרי' כולי האי. ונ' דהא דהמג"א לא רצה לפ' כן משום דהטור פסק כאן כד' הראש דביבש ביבש חמץ בפסח ושאר אי' שוין וא"כ הא דקאמר רבא תוך זמנו במשהו ע"כ רק אלח בלח קאי וה"ה דומיא דהכי בלאחר זמנו אלח קאי ושפיר הק' המג"א ומ"מ י"ל נהי דבסי' תמ"ז פסק הטור לענין יבש ביבש כהראש מ"מ ביו"ד סי' ק"ט הביא גם שיטת הרי"ף דבחמץ בפסח אפי' יבש ביבש במשהו ולד' הריף שפיר י"ל דשו"ט דשמעתין איבש ביבש קאי ולעולם בנו"ט אסור לא רצה הטור להקל בנו"ט:

רש"י ד"ה ואזדא רבא כוונת דברי' דלא תק' ע"כ לא התיר ר"ש אלא בהנאה ור"נ גם באכילה התיר לזה כ' רש"י כיון דר"ש רק משום קנס אסיר ובנכרי ל"ש קנס ממילא אפי' באכילה מותר. וכ' רש"י דסוגי' שמעי' דרבא ג"כ ס"ל מ"בם במשהו והכי קיי"ל וש"מ חלב שנפל לקדרה אוסר במשהו ועוררני תלמיד אחד ממנ"פ אי פשיטא לרש"י דחלב ובשר מ"בם ממילא ידעי' דחלב בבשר אוסר ואי לא פשיטא וכי מהכא שמעי' דחלב ובשר מ"בם ואמנם לדידי ק' טפי דרב אשי ומר בר"א בפ' גי"ה גבי ההוא פלגא דזיתא דתרבא דרב אשי קאמר לשעורי בס' וממנ"פ אי הוה חלב בבשר מ"בם א"כ ש"מ דרב אשי ס"ל במ"בם בטיל בס' ואי הוה אינו מינו הרי דליתא לד' רש"י דחלב ובשר הוה מ"בם ומה"ט היה נ"ל דאדרבא לד' רב אשי אלו וס"ל דרב אשי באמת ס"ל מ"בם בס' אמנם נ' לרש"י דדברי רבא בשמעתין עיקר טפי ודחה להך רב אשי אלא דקשה עכ"פ מ"ט שבק רש"י לרב אשי דבהלכה למעשה קמיירי והוא מרא דתלמודא ובתרא טפי מרבא ותו ק' הא גופא כיון דרבא במ"בם בתר שמא אזיל ולמה יקרא חלב ובשר מ"בם והנה הפר"מ סי' צ"ח ביו"ד הביא בביאורו ד' הראב"ן שקיצר הש"ך שחילק בשר שמן דמקרי עם חלב מ"בם ובשר כחוש מקרי שלא במינו וי"ל ד' רש"י דבחולין נקט הש"ס דנפל לדקולא דבשרא ופי' רש"י לקלחת בשר דהיינו יורה גדולה דרך לבשל בשר לבדו ולא עם שאר דברים והיה מעשה בבשר כחוש ולכך שיערו בס' ורש"י נקט לקדרה ובקדירה מבשלים עם הבשר שאר דברים ורובא דהו"ל בשר שמן וע"ז כ' רש"י וש"מ דחלב שנפל לקדירה דהו"ל בשר שמן עם חלב מקרי מ"בם ובמשהו וכ' רש"י כן לאפוקי דלא נסמוך

על עובדא דרב אשי ונדון גם בשר שמן לאינו מינו וצ"ע ונבא קצת לחקור ע"ד רש"י דס"ל דטע"כ לאו דאוריי' אף שמרגישין הטעם הא מותר מ"הת ובמ"בם דליכא טעמא יהא אסור מ"הת במשהו אתמהה ונ' דד' רש"י דוודאי טעם כזית בכא"פ דאוריי' וכמו שפסק ג"כ הרמב"ם אמנם אי ליכא כזית בכא"פ דהוה חצי שיעור אף דחצי שיעור אסור מ"הת דווקא בעין אבל לא ע"י תערובת וסברא זאת כ' הר"ש במס' טבול יום אלא שדחה סברא זאת מדאמר רב אשי ועוד האמר ר"י ח"ש אסור מ"הת ואמנם למאי הלכתא אמר תחלה לא תזלזל בשיעורא דרבנן א"וו רב אשי גופא היה מסופק אי ח"ש ע"י תערובת אסור מ"הת ולכך אמר תחלה לא תזלזל בשיעורא דרבנן אם גם ס"ל דע"י תערובת רק מדרבנן ותו מאין פשיטא לך דר"י הכי ס"ל הא סתמא אמר ח"ש אסור מ"הת אמנם מר בר רב אשי דבעי לשעורי בתלתין ע"כ הוה ס"ל דהוא רק דרבנן לא שבקי פשיטותא דמר בר רב אשי מקמי ספיקא דרב אשי:

והנה ד' ר"ת דרבא בנו"ט אסור והקשה עליו הרמב"ן במלחמות א"כ מאי קמ"ל רבא דחמץ בזמנו בנו"ט אטו יהא גרע משאר אי' וי"ל דרבא אפי' ביבש קמיירי וה"ק בשאר אי' יש חילוק בין במינו בין שלא במינו דבמינו חד בתרי בטל ובלח בנו"ט אבל בחמץ בפסח אפי' ביבש בין במינו בין שלא במינו בס' ועד"ז מתורץ ג"כ קו' תוס' על ר"ת למה לא קאמר רבא הל' כר"י דר"י שוה לגמרי שאר איסורין וממילא ביבש ביבש חד בתרי בטל אבל רבא קאמר דבחמץ בזמנו אפי' ביבש בעי' במינו ג"כ ס' ועד"ז יש להסביר במסקנא שיטת ר"ת דקאזל בשיטת הריף בע"א דגם ביבש חמץ בפסח לא בטיל ואי נימא דבלח בלח אזלי' בתר נו"ט גם ביבש ילכו בתר נו"ט ולכך השוו מדותי' לאמור הכל במשהו:

והנה הר"ן בשמעתין דחה בשתי ידים דברי האומר דחמץ לר"ש מקרי יל"מ ובס"פ השוכר את הפועלים פשיטא לי' דחמץ לר"ש מקרי יל"מ ונ' דהתם קאי בשטתי' דנדרי' דאף דרבנן פליגי אדר"י במ"בם לחוד היכא דאיכא מ"בם ועולין מודו רבנן וכל דבר שיש לו מתירין מקרי היתר בהיתר ומדאוריי' לא בטיל ול"ק כל הקו' שהקשה הר"ן כאן ע"ד הרמב' בענין יל"מ: והנה הראש פרק השוכר את הפועל הביא דברי הראב"ד שהקשה על הריף מנ"ל דלענין אי' הנאה חמץ במשהו והראש דחה דבריו והסברא מאחר דרב דהוא מרא דשמעתא ירד להך משהו משום מ"בם דלא בטיל מדאוריי' אין חילוק בין אי' הנאה לאי' אכילה אלא שהראש הק' מנ"ל להריף דגם יבש ביבש בכלל אי' משהו דהרי רב ור"י בלח בלח הוא דנחנקו מדאמר ר"י בנו"ט ומזה נ' דנפקא לי' להרמב"ם דהטעמא

דהרי"ף משום שיל"מ וממילא אין חילוק בין יבש ללח וכ"כ שם הרמב"ם בפ' השוכר בפי' המשנה:
והנה ד' הכ"מ פט"ו מהמ"א תמוהים בשני דברים הא' שאמר דהרמב"ם בא לתרץ מ"ט לא קאמר ר"י ור"ל חוץ חמץ בפסח הרי ר"י באמת בחמץ בפסח לית לי' אי' משהו:
ועוד זאת דבתחלה הביא ד' הרשב"א שכ' לתרץ מ"ש הרמב"ם יראה לי משום דמשנה דמים ומלח פ' משילין מורה דאפי' שלא במינו דשיל"מ לא בטיל אלא שיש לתרץ ואח"ז כתב דמשנה שלימה שכ' הראב"ד ר"ל משנה דמים ומלח הרי אדרבה משם מ' להיפך וצ"ע:
ודע מ"ש הכ"מ פ"א מחמץ ומצה דממתני' דהרהינו מבואר דאונס לא מציל משום קנסא לר"ש כוונתו לד' הרמב' דמתני' מיירי בהגיע זמן קודם הפסח וא"כ אמאי אם לא אמר מעכשיו החמץ אסור דלמא נאנס שלא היה יכול לפרוע:
סליק בע"ה סוגי' דחמץ בזמנו:

מילי דהספידא ודרושים דרוש לז' אדר ראשון פ' תצוה ת

ובו הספד על הגאון המנוח מו"ה משה פאלאק אב"ד בקהל יראים באניהארד. ברכות פ' זו ע"פ ואתה תצוה זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך לכן נקראו ישראל זית רענן שהם מאירים לכל אמר הקב"ה ויקחו אליך שמן זית לא שאני צריך להם אלא שתאירו לי כשם שהארתי לכם למה כדי להעלות אתכם בפני כל האומות שיהיו אומרין. ישראל מאירין למי שמאיר לכל. משל לפקח וסומא שהיו אהלכין אמר הפקח לסומא. בא ואני סומכך והיה הסומא מהלך כיון שנכנסו לבית אמר הפקח לסומא צא והדלק לי את הנר והאיר לי שלא תהא מחזיק לי טובה שלויתיך כך הפקח זה הקב"ה שנאמר. עיני ה' משוטטות בכל הארץ והסומא אלו ישראל שנ' נגששה כעורים קיר והיה הקב"ה מאיר להם ומנהיגם שנ' וה' הולך לפניהם יומם וגו' כיון שבאו לעשות המשכן קרא למשה וא"ל ויקחו אליך שמן זית זך אמרו ישראל ואתה תאיר נרי ואתה אומר שנאיר לפניך א"ל בשביל להעלות אתהם שתאירו לי כשם שהארתי לכם לכך נאמר זית רענן. עכ"ל:
כבר האריך הרמב"ן ס"פ בא ובפ' יתרו בדבור שני כי מימי דור אנוש ע"י שהאריכו שנים למרבה והתקרבו ע"י חכמתם למלאכי מרום כ' אז הוחל לקרוא ר"ל לצבא מרום בשם ה' ובדור הפלגה ע"י שנתפזרו בארבע כנפות הארץ האמינו כי כל ארץ וארץ עומדת תחת ככב אחר החלו לעבוד לככבים ומזלות ועד"ז פרצה ע"א בעולם ותנן במס' ע"א שאל פלוספוס אחד את רבן גמליאל אם הקב"ה מואס בע"א מדוע אינה מאבדה מן העולם

א"ל. הרי הן עובדין לדבר שצורך העולם בו יאבד עולמו מפני השוטין. א"ל א"כ יאבדו אותן שאין צורך העולם בהם א"ל אף אנו מחזיקים ידם של אלו שיאמרו שהן אלהות שהרי לא יאבדו הנה ענין מאמרי הפלוספוס הלז היה נידן למעלה יותר מאלפים שנה על איזה דרך ישכון אור לאו"ה עד אשר הוציא ה' את ישראל ממצרים שמעו עמים ירגזון נמוגו כל יושבי כנען ואמנם נס עובר לא יתן מופת כי יאמרו מקרה הוא אשר על כן הביא ה' את עמו לארץ כנען וכרת עמם ברית אשר ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו ועי"ז וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליהם ויראו מהם כפי' הטל אורות. כי ילמדו ליראה את ה' מעם בני ישראל והנה יעקב אשר הכיר עוד את זקינו אברהם ושמע מפיו הצלתו מאור כשדים ורדיפתו את ארבעה מלכים אדירים לא היה צריך לשום אות על השגחת הבורא ית' וכל זמן שבניו ילכו בדרכיו כמו כן אין צריכין אות כי כל יושבי תבל יכירו כי ה' אתם וזה שאמר ישעי' ע"ה: כה אמר ה' אל' יעקב זה השם אשר פדה את אברהם א"ל ליעקב לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו בראותו כאשר יראה יעקב ילדיו. צאצאיו. מעשי ידי. בקרבו מה שאני עושה בקרבו בזה לבד יקדישו שמי כי יאמרו ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו ואת אלקי ישראל יראה על ידם עריצתו. ואמנם אם יזכו ישראל לזאת צריכין להלוך בכל עת בדרך תמים ולא היום כן ומחר כן ומדרגה זאת אי אפשר להשיגה כ"א אם השכל צלול מבלי תערובת ועכירות וז"ש למשה בנתינת התורה שאתה נותן לפניהם אינו די כ"א שיכינו שכלם עד שיבינו השמן זית זך כתית שלא יהא תערובת שמרים בו ואם השמן זך מעת שנבלע בפתילה לא יכבה אורו עד כלותו לשרוף השמן והפתילה וכן ויקחו אליך שמן זית זך שכל זך בלא עכירות וזה יועיל להעלות נר תמיד ואז יהי' זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך כי יפיפותך יתקים בך והלכו גוים רבים לאורך ויכירו כי יש אלקים בארץ וזה שתאירו לפני כשם שהארתי ע"י שתגרמו כי היטב איטיב אתכם יצא אורה לעולם וזה משל הפקח והסומא ע' בזה:

סיומא. סופ"ק דסוטה:

בר"י אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו היכן משה מת בחלקו של ראובן דכ' ויעל משה אל הר נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכ' ובני ראובן בנו את נבו והיכן משה קבור בחלקו של גד דכתיב וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוה ארבעה מילין אותן ארבעה מי הוליכו מלמד שהיה משה מוטל בכנפי השכינה. ומלאכי השרת אומרים:

צדקת עשה. והקב"ה אומר:

מי יקום לי עם מרעים. ושמואל אומר:

מי כהחכם ומי יודע פשר דבר. ור' יוחנן אמר:
והחכמה מאין תמצא. ור"נ אמר:
וימת שם משה. סמלינון אמר:
וימת שם משה ספרא רבא דישראל. ויש אומרים:
לא מת משה כתיב הכא וימת שם משה וכתיב התם ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש:
איתא בסנהדרין ל"ט ע"א א"ל האי צדוקי לר' אבהו אלקיכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה כי קברי' למשה במאי טביל וכ"ת במיא והכ' מי מדד בשעלו מים א"ל בנורא טביל ומי סלקא טבילותא בנורא א"ל אדרבא עיקר טבילותא בנורא דכתיב וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. הנה לא ק' לי' להההוא צדוקי כיון דכהן הוא היאיך קברי' דהרי לא היה לו קוברים וכהן מטמא לו אלא מאחר דהכהנים אינם רשאים לכנס במקדש קודם שטבלו והקב"ה קרא עצמו כהן שאמר קודם שנבנה המשכן ונמשחו הכהנים ויקחו לי תרומה התרומה שלו יתב' היתה ואמר הכתוב נורא אלקי' ממקדשיך ר"ל כל מקום ששכינה שורה נקרא מקדש ובכל מקום שהש"ית עושה נוראות עושה אותם ממקדשיו והיאיך יכנס למקדשו קודם טבילה והא דקאמר כהן הוא כוונתו דכהן הותרה לו מת מצוה משום שיוכל אח"כ לטהר עצמו וזה לא שייך בהש"ית והבין ההוא צדוקי דסוד הטבילה כמ"ש הרמ"ע בס' י"מ כי ע"י שהטמא הכניס כל גופו תחת המים נדמה כאלו חלף רגע אחד מן העולם ויוצא אח"כ כברי' חדשה וזה לא שייך בהקב"ה כלל וכלל כי על מציאותו יתב' עומד העולם ככ' ומתחת זרועות עולם אמנם אמר דוד המע"ה "יקר" בעיני ה' כלומר "כבד" בעיני ה' המותה לחסידיו כי גדול הנ"ר לפניו ית' מתורה ומע"ט של הצדיקים ואם אעפי"כ מד"הד פוגע בהם אותה שעה אלקים אש אוכלה וסביביו נשערה מאוד והרי הוא כאלו הוציא עצמו מן המציאות כמ"ש אצל שריפת בי"המק במסתרים תבכה נפשי ושקולה מי"צ כשריפת בית אלקינו וזה שהשיב לו ר' אבהו בנורא היה הטבילה העדר המציאות והוסיף לו עוד לולא היה אפשר לגבי אדם לצאת בנורא מן מציאות היה טוב ממים אלא א"כ לא היה אדם חוזר למציאות וזה שאמר כל אשר לא יב באש תעבירא במים והנה ר' ישמעאל היה דורש ויקבור אותו הוא קבר את עצמו שהרי קברו היה מוכן ועומד מששת ימי בראשית ועפ"י ה' היה נכנס לקברו והארץ כסתה עליו ולזה ארז"ל כיון שמשה מת בחלקו של ראובן וקברו היה רחוק ד' מילין בחלקו של גד א"כ אותן ד' מילין מי הוליכו אע"כ דלא כר' ישמעאל כ"א הש"ית קבר אותו ונתקשה למלאכי השרת קושית הצדוקי אם הש"ית גרם טומאה כביכול לעצמו

במאי טביל ואמרו מלאכי השרת ענין הטומאה הוא מחמת כי אדם אין צדיק בארץ אשר לא יחטא אבל מדקברי' הש"ית ש"מ דלא היה בו חטא כלל כ"א צדקת ה' עשה כשם שהקב"ה צדיק בכל דרכיו כך משה היה צדיק בכל דרכיו ומה שנענש הוא כמ"ש וגם בי התאנף ה' בגללכם ויתעבר ה' בי למענכם והענין כי כל החטא היה שה"ית לא אמר לו בפי' להכות את הסלע אף שאמר לו קח מטך ומשה בעצמו למד ממה שנאמר לו בחורב והכית בצור ובאמת אין כאן חטא וכמו שהקשה הרמב"ן ומ"מ אחרי כי נכתבה פרשה זו בתורה יגרום לישראל שיוסיפו ג"כ על דברי ה' וישנו את דברו והיינו בגללכם ולמענכם שאמר הש"ית וזה שאמרו המ"ה מה שנענש "ומשפטיו" והמשפט שנעשה בו הוא "עם ישראל" בגלל ישראל וע"ז התאונן הש"ית ואמר אם לא עשיתי במשה דין אזי בנקל יקומו מרעים וישנו כמו כן דברי אל חי וזה מי יקום לי עם מרעים אמנם עכשו שעשיתי יאמרו. אם משה חטא מי לא יחטא והיינו מי יתיצב לי עם פועלי און. וכיו"ב אמר שמואל מי כהחכם ומי יודע פשר דבר דעל כל פן ופן פח ומוקש וכן אמר ר' יוחנן א"כ והחכמה מאין תמצא רנב"י אמר כי מיתתו גופה היתה עבדות ה' כמו שפי' הר' מנחם עזרי' בעשרה מאמרות כי הש"ית א"ל למשה עלה ומות בהר אשר אתה עולה שם ולא זו שלא התמהמה מלעשות דבר ה' יתי' כ"א י"ב מעלות היו ופסען בפסיעה משה אחת לקים דרך מצותיך ארוץ והיינו וימת שם משה עבד ה' בשעת מיתה עבד הי וי"א כשם שמשה בחייו למד תורה כן עדיין עומד אחורי כתלי בי"המד וכל ת"ח העוסק בתורה לשמה משה עומד ומשמש ומאיר עיניו בהלכה וזה ענין שכל ת"ח נקראו בשם משה וה' ברוב רחמיו יזכינו לראות מהרה ביאת גואל צדק מדלג על ההרים ומבשר שלם אכי"ר הספד על הגאון מופת הדור אלופי ומיודעי מו"ה הילל ל"ש שהי' אב"ד בקהל קאלאמעא מחבר ספר משכיל אל דל ספר עת לעשות והגאון מו"ה יצחק עטטינגער אב"ד בעיר ואם בישראל לעמבערג והצדיק מו"ה חיים ברילל תושב פרעסבורג פ' שלח לך תרנ"א פה שוראן יע"א. בתנחומא פ' זו זש"ה לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיני' מהשכיל לבותם מה ראה לומר אחר מעשה מרים שלח לך אלא שהי' צפוי לפני הקב"ה שיהיו באין ואומרים לה"ר על הארץ אמר הקב"ה לא יהי' להם פתחון פה לומר לא היינו יודעין עונשו של לה"ר מה הוא לפיכך סמך הקב"ה הענין זה לזה כדי שידעו הכל עונש של לה"ר שאם בקשו לומר לה"ר יהיו מסתכלין מה נעשה במרים אעפי"כ לא רצו ללמד לכך נאמר לא ידעו ולא יבינו וגו':

אהובי ורבותי הצדיק ר' הילל שאנו עסוקין בו אף כי יראי ה' במדינתינו מקצה לקצה עסקו בהספידו אבל להספידו לפי ערכו אין איש בארץ בלתי כי הוא אלופי ומיודעי

הוא הי' שליח מאת הש"י להטיף בלבי בימי ילדותי בעת בואי ממדינה משובשת ארץ מולדתי יראת ה' ואהבתו בשנת תקצ"ד באתי לפ"ב ואנה ה' לידי אשר קצין בן תורה אחד לקחני לקבוע עמו עתים לתורה וחילוף זה שכר לי בית דירה המלון שלן שם אותו צדיק וה' נתן בלבו לקרבני כאח ממש ולפקוח עיניו עלי ואספר בקהל עם התנהגות הצדיק הזה בזמן שהגיע לשנת עשרים משבת לשבת לא ארח ארוחה כי אם קנה לו מדי יום אחר תפלת הבקר בעד ג' צ"ל לחם חטין וזה הי' לו פת של שחרית והלך אל הבאר לשאוב לו קנקן של מים ועל סעודה זאת ישב ארבע עשרה שעות ועסק ביגיעה רבא בתורה בד בבד ולעת ערב הי' שוב לחם יבש מאכלו לא זולת תשמענה אזני דברי מבשר טוב כאשר שמעתי מפיו בעת אשר שאב המים מן הבאר הי' מסדר לו סי' טור אורח חיים אשר עסק בו ובירר לו השטות ובעת הפצרתי בו לעת ערב לשאוף אויר מעט והלך עמי לא פסק פומא מגרסא עד אשר בעת הלכנו באו ערלים וטחו אותו על כובעו והי' מרגלא בפומי' לומר הרני מקבל עול גלות מגודל דביקות בלימוד לא בא בתמידות לשיעור מר"ן הגאון ח"ס עד אשר הוכיחו פ"א ואמר לו עתיד אתה לומר חטאתי עויתי על כל שיעור מה שעזבת אצלי ומאותה שעה אפי' להשיעור בערב בא מעולם לא הסתכל חוץ לד' אמות שיחת חולין לא יצא מפיו בעת היותו בן עשרים ושתים לקח אותו ירא ה' אחד בעיר גאלאנדא שמו הי' דוד בן קלונימוס לביתו ונתן לו בתו הצדיקת ומלבד הנדוניא ארוחה חמש שנים ולא ארכו הימים אחר נשואין עד שנתקבצו אל ביתו עדרים עדרים כשלשים תלמידים ולמד עמהם ביגיעה רבה שיעורין כסדרן ומס' אחרת למגמר וכל מה שלמד עמהם היו צריכין לדעת ולהביע על פה והי' רגיל לנסות אותם בשבת אחר מנחה סמוך לאפילה למען יצרכו לומר הכל ע"פ והי' מדריכם על היראה אמתית וזמן כביר הי' מתפלל עמהם שחרית כוותיקין עד שהוצרכו בימי הקיץ לעמוד שתי שעות אחר חצות והי' הכל ערב להם מרוב חבתם אותו ומדי שבת בשבתו ערך שיעור חי' אגדה ומוסר בין שחרית למוסף לפני אנשי הקהלה והי' מקיים בנפשו אין ד"ת מתקיימי' אלא במי שנעשה אכזר על בניו כעורב ועיני ראו ולא זר בעש"ק אחד בימי הקור ואשתו היתה עסוקה בצרכי שבת וילד א' הי' בוכה ולקחו והושיבו בחוץ שלא יבטל מתלמודו ואחרי כלות ארחתו וחמיו לא הי' ביכלתו להספיקו ישב שוקד על תו"הק בלחץ גדול עד אשר הגיענו מכתב מגאלאנדא בו ספרו לי מלחצו וזכני צורי להקים לו מעמד מאיזו נדיבי פ"ב על ערך חמשה זהובים שיין לשבוע ובזה נסתפק בצמצום עד אשר נתקבל לרב כי אחרי עזבי עיר פ"ב תפש זה בידו הצדיק מו"ה חיים ברילל ואחר זה אפי' לאחר שנתקבל הקדוש לרב לצורך תלמיד חכם אחר בפ"ב ועדן

כמדומה לי המעמד קיים לצורך ת"ח ובשנת תרי"א נתקבל לרב לעיר מארגרעטין וגם שם רבץ תורה ואחר שיראי ה' בגליל ההוא הלכו מדי שנה לצאנז הלך גם הוא פ"א עמהם וכראות הגאון בצאנז פניו צוה להבאים לביתו מאונגארן שילכו בתמידות לקבל פני הרב במארגרעטין ומאותו זמן באו לביתו כל איש מצוק ומר לב להתפלל בעדם ולא קבל איש פניו אשר לא הוכיחו על שמירת שבת ושאר עניני יראת ה' ואף בהתמדתו הגדולה בלימוד תו"הק אירע מעשה בת"ח אחד שירד מנכסיו והיו לו נושים וחזר הצדיק בעדו מעיר לעיר מנדיב לנדיב להקימו על רגליו ממארגרעטין נתקבל לקלויזענבורג ובעת ההיא הי' רב חובל אחד על כל מדינת זיעבענבערגן ובא לקלוי זענבורג לבטל שם רב מצדיק הזה ובאו יראי ה' והפצירו בחובל הזה ואמר שרק יקבל פניו ויאמר לו רבי והוא לא אבה ע"ד משנאיך ה' אשנא ועל פי ציווי החובל הזה באו גאנדארען והוציאו אותו מקלויזענבורג ולא הי' לו מנוס עד שלקחו הרב מו"ה ליב פראנקל בגראסווארדיין לביתו עד שנתפייסו אנשי מארגערעטין ולקחוהו שוב לרב ולא ארכו הימים נעשה א' משנאיו פו"מ והניחו לישב שנה תמימה בלא סופק וסבל באהבה דוחק גדול ולא הי' לו מכל הדוחקים ביטול תורה ואח"ז נתקבל לסיקס ולשם באו אנשים הרבה עפ"י עצת הצדיק מצאנז לקבל פניו ולא פסקה ישיבה משלחנו עד שנקרא לעיר גדולה קאלאמעא ומאז פסקה ישיבה מעל שלחנו וחיבר חבוריו היקרים בראשית לפני יודעי ספר ספר משכיל "משכיל אל דל" ואח"ז לאנשים ונשים וטף ספר "עת לעשות" אשר כל קורא בו יתמלא יראת ה' וכל מה שספרתי אינו מגיע לא' מאלף ממדותיו הקדושים והנה אנכי קורא באזניכם אמרי דהע"ה על קבר אבנר שר וגדול נפל היום בישראל והאנשים בני צרויה כוונתי לענינינו באנשים בני צרויה בני צרי יה הרעש הגדול בארץ רוססלאנד אשר כמוהו לא נהי' מעולם וגירש שפאניא מול גזירת רוססלאנד כמר מדלי ולולי הי' השר הגדול בחיים והי' שופך דמעותיו בחיק אבינו הרחמן הי' תקוה אשר יתקיים בו ואת שועתם משמע ויושיעם אבל שר וגדול לפני ה' נפל בישראל והאנשים בני צרי יה קשים לישראל וארז"ל הני ברייני דהוו בשבבותי' דר' זירא כד דמיך ר' זירא אהדרי בתיובתא אמרי האידנא מן מגון עלן והנה הרואה מיתת צדיקים האלו והצרות הגוברות בעו"ה ולא יפקח עיניו לשוב בתשובה על כיו"ב אמר ישעי' לא ידעו ר"ל לא ירגישו ולא יבינו אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי הקיר כי טח מראות עיני' הנעשה לפנינו מהשכיל לבותם מה יעבור ח"ו עלינו וע"ד שפי' המ' הפסוק הזה על המרגלים. וכוונת הכ' לא ידעו מאבותם דרך היראה והמוסר ועי"ז לא יבינו: סיומא במ' כתובות פ' הנושא אר"א בשעה שהצדיק נפטר מן העולם ג' כתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו אחת

אומרות לו בא בשלם ואחת אומרות הולך נכוחו ע' פי' רש"י וא' אומרת לו יבא שלם ינוחו על משכבותם תמן באבות תנן הילל אומר הוה מתלמידיו של אהרן אוהב שלם ורודף שלם אוהב את הבריות ומקרבין לתורה והנה לפי הפשוט ענין הרודף שלם ע"ד שפי' רז"ל בקש שלם ורדפהו בקשיהו במקומך ורדפיהו במקום אחר אבל לגבי אהרן שהיו כל ישראל ביחד ק' לפ' כן והנה במ' ערכין פ"ג תניא אר"ט תמה אני אם יש בדור הוה מי שמקבל תוכחה אמר ראב"ע תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח היתכן הני קדושי' לא הי' בהם מי שיודע להוכיח אבל ענין התוכחה ק' משני צדדין הא' אחרי שגזר שהע"ה בחכמתו אין אדם צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא הלא החוטא אשר מוכיחין אותו יחפש אחר חטאי הצדיק ויאמר לו אתה אומר אלי טול קיסם מבין עיניך ואני אשיב לך טול קורה וכן הוא בערכין שם והדין עמו ע"ד שאמר שהע"ה יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט ר"ל אם החכם המכובד חוטא אפי' חטא קל יקר וכבד מחטא גדול של הפחות ואר"י ה"ד חילל השם כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה והמכיר את נגעו עצמו קשה עליו להוכיח וזאת שנית סבת התוכחה היא מפני שלא יוכל לראות היאיך עבד מורד ברבו בפניו והסיבה הזאת תתלהב לב המוכיח עד שיצאו מפיו מלין אשר לא יערבו לפניו ית' שמו ישעי' אמר בתוך עם טמא שפתים אנכי יושב כ' ויעף אלי א' מן השרפים ובידו רצפה ויגע על פי ודרשו רז"ל רצוץ פה דובר לה"ר על בני וזה ענין מ' ראב"ע אחר שאמרו רז"ל כי הנוכח אומר למוכיח טול קורה והמוכיח מצד דביקותו בה' לא יוכל לעצור רוחו להביע דברים קשים והיאיך יעמוד להוכיח וי לו מיוצרו וי לו מיצרו ולהורות הדרך הנכון ארז"ל מה הי' מדתו של אהרן וארז"ל באבדר"נ אם ראה אהרן שאדם כשר הולך להתחבר עם פועלי און הי' מתקרב אליו והתרוע עמו וממילא נתפרד מחבילתו והי' אהרן מצד א' אוהב שלם שכרת ברית ריעות עם מי שהתחבר קצת לאנשי רשע וע"י אהבתו לאיש הזה גרם הפירוד בין האיש אשר בחר בו והאיש אשר רצה להשחיתו והתחכם כל כך ע"י שהי' אוהב את הבריות ולא רצה ליגע בכבודם אבל רצה ג"כ לקרבן לתורה והנה הלל הזה שאנחנו עסוקים בהספידו מעולם לא יצא מפיו אף אף האריך כמה שעות בתוכחה דבר עתק ועבריינים גמורים ערבה להם לשמוע תוכחתו כי אחרי שפרט וביאר גודל העונות הנעשות בעו"ה היפך מליצתו לעשות מליץ יושר על המון עם לאמר כי לכל העם בשגגה שאין המורים מפקחים עיני' ושמר פיו ולשונו שלא לעורר ח"ו דין על בני דורו ואף כי מי שהי' לו מקצת יראת ה' בשמעו תוכחתו החל להפרד מפועלי און ופעל הצדיק הזה אף כי אהב השלם ולא פגע בכבוד החוטאים וקורא אני על הצדיק הלזה מ' רז"ל פ"ק דסוטה כשנפטר מרע"ה הי' הקב"ה סופד ואומר

מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און כי מדת מרע"ה היתה בינו לבין ישראל הגדיל חטאם ואמר להם אתם חטאתם חטאה גדולה ובשובו לפני ה' אמר ויעשו להם אלקי זהב ופי' רז"ל שאמר לפני הש"י כסף וזהב שהשפעת להם הביא אותם לכך וז"ש הש"י עליו מי יקום לי מי יקום בשבילי עם מרעים והאיש הזה אשר רב ריבי עם מרעים הוא יתיצב למולי עם פועלי און וזאת היתה המדה המשובחת בצדיק הלז שאנו עסוקים בהספידו והנה אמרו רז"ל לעולם ידון אדם חבירו לכף זכות שכל הדן חבירו לכף זכות דנין אותו מן השמים לכף זכות והן הן ד' הכת הראשונה שאומרים לצדיק שבאו לקבלו בא בשלם בזכות שעשית שלם בין ישראל לאביהם שבשמים אמנם יגיע הצדיק למדה הזאת יען בכל עת מבקר מומו מעצמו ומעריך הערך בין עצמו לאנשים נבערים מדעת כמו שפי' רז"ל והגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות נעשה להם לזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שזדונות נעשו להם כשגגות וזה מאמר הכת הב' למה יבא הצדיק הזה בשלם יען הלך נכוחו ר"ל נוכח עצמו שעשה בכל עת חשבון עם עצמו כמו שדרז"ל על כן יאמרו המושלים ביצרם באו חשבון ואמנם הכת הג' אומרת תדע למה בקש הש"י נפשך אף כי היית לו כלי חפץ למען יבא שלם כי מפני הרעה נאסף הצדיק לכפר על עון הדור והיינו יבא שלם לכל ישראל ויבטלו כל גזירות הקשות על כל ישראל בעולם אחרי ינוחו על משכבותם ויה"ר שאסיפת הצדיק הלזה יכפר על כל ישראל אל ויבא שלם אכי"ר:

מילי דהספידא ודרושים דרוש לז' אדר שני פ' ויקרא

שנת תרנ"א לפ"ק בבי"המד שלי מחמת חולשא וזה טעם הקיצור בעו"הר ובתוכו הספד על הרב המא"הג מו"ה ישעי' רובין אב"ד בקהל מיהאלפאלו והמא"הג מו"ה נתן מיללער אב"ד בסעטעין והרב הגאון מו"ה יונה צבי בערנפעלד אב"ד בדעברעצין והגאון מו"ה שמעון פריעד מאן בנאלאנטא והגאון המפורסים מו"ה מנחם כ"ץ אב"ד בצעהלים והרב המופלג מו"ה דוד ברילל בפ"ב והרבני החסיד מו"ה דוד פיגעלעם באוגגוואר. בתנחומא פ' ויקרא ריש הפ' זש"ה ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ר' תנחום בן חנילאי אומר ללמדך שגדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת שמלאכי השרת אינם יכולים לשמוע קולו שנ' וה' נתן קולו לפני חילו אלו המלאכים שנ' כי רב מאוד מחניהו ומי קשה מהם הצדיקים כי עצום עושי דברו הצדיקים שעושין רצון יוצרם. זה משה שאמר לו הקב"ה עשה משכן ועמד ונזדרז ועשה משכן ועמד לו מבחוץ שהי' מתירא לבא שנ' ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד אמר הקב"ה אינו דין שיהא משה

עומד מבחוץ ואנו בפנים אלא הרני קורא אותו שיכנס לפיכך כי ויקרא אל משה. אמר דהע"ה פלאות עדותיך על כן נצרתם נפשי פתח דבריך יאיר מבין פתיים הענין הש"י לא גילה טעמי מצות בתורה חוץ ממצות המלך שאמר ולא ירבה לו נשים פן יסורו את לבבו וע"י טעם זה בא מכשול לשהע"ה שאמר אני ארבה ולא אטה וכ' עליו נשיו הטו את לבבו והענין ע"ד שכ' רש"י על מה שפתח הש"י בהר סיני אנכי ה' אלקיך אמר הקב"ה קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזירותי כי אין משפט המלך לגלות לעמו טעמי חקותיו וז"ש דהע"ה ע"י שפלאות עדותיך שלא גלית טעמם על כן נצרתם נפשי שאין לי מבא להקל בצד מן הצדדים וביאר דבר זה כי הפתי המבקש אחר טעם המצות כבר סגרת הדלת בעדו באמרך בפתח דבריך אנכי ה' אלקיך אני מלכך וז"ש פתח דבריך יאיר מבין פתיים שלא יחקרו אחר טעם מן הטעמים והנה מרע"ה אף שא"ל הש"י ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת והי' לו דין להתיר מעצמו לכנס שם ומ"מ כ"ז שלא קראו ה"ית לבא לא נכנס עד שקרא לו ה' ית' כי אולי יהי' הדבור כך חזק אשר אפי' בחוץ ישמע הדברים כמו בקריאה ראשונה כאן וז"ש גבורי כח כי איזהו גבור הכובש את יצרו עושי דברו אבל וצפו בכל עת לשמוע בקול דברו וזה הי' מרע"ה עד שבאו למריבה וא"ל הש"י ודברתם אל הסלע והוקשה למרע"ה קו' הרמב"ן א"כ מטה זה ל"ל ודרש כי ודברתם לאו דווקא כ"א הכאה תהי' על הסלע כמו בפעם הראשונה במסה ומריבה וכמ"ש הרמב"ן וע"ז א"ל הש"י יען לא האמנתם בי להמתין עד אשר אצוה להכות וזה נראה כוונת הכ' אשר נסיתו במסה שם צוית להכות ואחרי למדו שם גם במריבה להכות תריביהו על מי מריבה: סיומא במס' מגילה ברבות צדיקים ישמח העם זה מרדכי שנ' והעיר שושן צהלה ושמחה ובמשול רשע יאנח העם זה המן שנ' והעיר שושן נבוכה אבל מדוע אמר הכ' אצל הצדיקים ברבות ואצל הרשעים ובמשול אחז"ל במ' מו"ק כי נח נפשי' דרבינא פתח עליו ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים על משים לילות כימים. אמר דהע"ה בתחלת פ' תהלים כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והי' כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועליהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח וק' מה יעשה יצליח שייך באיש כזה מדי בתדב"א עליהו אלו בעלי אמונה ע"ד שאמרו רז"ל ליבעי רחמי אתכליא על עליא הת"ח על המחזיקין דאלמלא עליא לא מתקיימי' אתכליא ארז"ל אם אין קמח אין תורה אם הת"ח אין לו מחזיקין אין תורתו מתקיימת אבל אם אין תורה אין קמח אם ת"ת מתמעט גם פרנסה מתמעטת כמו שעינינו רואות בעו"ה ואמר הכ' על תו"הק עץ חיים היא למחזיקים כי החכמה תחי' בעליו ותומכיה מאושר אבל הת"ת לבד אינו מספיק כ"א צריך להיות עוסק בתורה לשמה

ולא להשתעשע בחכמתה כ"א יען היא תורת ה' ואם עושה כן אזי הת"ח כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו הכוונה על מה שדרשו רז"ל כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה והעוסק בתורה לשמה ינצל משתיהם ולא עוד אלא ועליהו המחזיקין אותו לא יבול אבל השפע שיקבלו לא יהי' ח"ו להם לתקלה כי אם ברכת ה' תעשיר ולא יוסיף עצב עמה וז"ש וכל אשר יעשה יצליח כל מי שנזון בזכותו יצליח ועד"ז נבין מה שדרשו רז"ל ורצוי לרוב אחיו שפי' ממנו מקצת סנהדרין על שלא עסק בתורה כמו למבראשונה והם אמרו גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות כוונתו כי ע"י עסק שעסק מרדכי בתורה ג"כ הי' הצלת נפשות ע"ד שארז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני ועתה זה מאמר רז"ל אצל הצדיקים א"צ ממשלת כי מרדכי אף קודם שהי' מושל הי' העולם ניזון בשבילו וע"כ ברבות צדיקים בלבד ישמח העם אבל הרשע דווקא ע"י ממשלתו יאנח העם כי כ"ז שאינו מושל הצדיקים מבטלין כל מחשבותיו להרע וז"ש התמרי' היינו הצדיקי' שעושין ג"כ פירות ואמנם ברבות צדיקים ישמח העם וע"י העדר הצדיקים גם הטובה מתמעטת ואמר נשים לילות כימים לבכות על העדר הצדיקי' שהי' מבטלין ע"י תורתם כל גזירות רעות והיו משימין לילות ימי אפילה של צרות לימים:

דרוש ליום א ואתחנן תרמ"ט ז' אב

ובו הספד על הגאון מו"ה שמשון רפאל הירש בפ"פ דמיין והרב מו"ה מרדכי בער בוויען והרבני מו"ה קויפמאן במט"ד:

בתנחומא ריש פרשת ואתחנן אמר משה לפני הקב"ה רבון העולם הכל שוין לפניך תם ורשע אתה מכלה מרגלים הכעיסו לפניך בדבת הארץ. שנ': ויוציאו דבת הארץ רעה. ואני ששמרתי את בניך ארבעים שנה במדבר מקרה אחד לי ולהם מלה"ד, למלך שביקש לישא אשה שלח שלוחיו לראותה אם נאה אם לאו הלכו וראו אותה. באו למלך ואמרה ראינו אותה ואין כעורה ועזובה כמותה שמע שושבינו וא"ל לא כן מרי אלא אין אשה נאה הימנה בעולם בא לישא אותה אמר אבי הנערה לשלוחי המלך נשבע אני בחיי המלך שאין א' מכם נכנס כאן מפני שבזיתם אותה לפני המלך בא השושבין ליכנס א"ל אף אתה לא תכנס א"ל השושבין אני לא ראיתיה ואמרתי למלך אין נאה הימנה בעולם והם אמרו אין כעורה הימנה ועכשו הנח לי ואכנס ואראה אם כדבריי אם כדברי' כך אמר משה לפני הקב"ה רבון עולם המרגלים הוציאו דבה על הארץ ואמרו ארץ אוכלת יושביה אבל אני לא ראיתי אותה ושבחתיה לפני בניך כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה

ועכשו אראה אותה אם כדבריי אם כדבריהם שנ' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אמר לי' כי לא תעבור א"ל משה א"כ הכל שוין לפניך תם ורשע אתה מכלה. והמ' תמוה מאוד ובפרט מה ענין זה לפ' ואתחנן ונ' דהנה המשל בא לבאר ענין מעשה המרגלים אשר. המוציאי דבה אמרו ארץ אוכלת יושביה וא"כ אין כעורה הימנה ואף כי יהושע וכלב אמרו טובה מאוד מאוד למה לא יאמינו לעשרה נגד שנים ואמנם מרע"ה ששמע מפי הקב"ה ארץ טובה היה יכול להכחישם ולומר להם שקר אתם דוברים אלא מאחר שספרו כי בכל מקום שעברו היה מקברים מתים עמד ולא ענה מאחרי כי יהושע וכלב לא הכחישו ענין זה אבל היה לו לומר כי זה יען הכנענים עושים כל תועבות וכמ"ש כי את כל התועבות האל עשו ותקיא הארץ אותם ומאחר שגם זה לא אמר גם עליו נגזרה גזירה שהרי נאמר. אם יראו האנשים העולים ממצרים את הארץ זולתי כלב ויהושע א"כ גם מרע"ה היה בכלל הגזירה אלא שנתלה לו עד מי מריבה ומרע"ה הבין זה וזה שאמר ויתעבר ה' בי למענכם וביאר יותר במה שאמר אחר מעשה המרגלים בפ' דברים אחר שאמר זולתי כלב בן יפנה גם בי התאנף ה' בגללכם כלומר דמקרא דזולתי כלב מבואר כי גם בו התאנף ה' ומטעם זה לא התפלל משה שינחם ה' עליו משום שגזירת ה' על המרגלים היה גז"ד שהיה עמו שבועה. ואולם חי אני כי כל האנשים וגו' ואמנם אחרי תמו כל עם אשר חטאו בחטא המרגלים למות נצטוה משה על מלחמות סיחון א"כ מבואר כי גם ארץ סיחון לארץ ישראל תחשב שהרי לא הורשה עליה עד אחר מתו כל העולים ממצרים ומשה זכה לכבוש הזה וא"כ איננו בכלל אם יראו האנשים האלה ואין בידו אלא חטא מי מריבה כי איננו בכלל גזירת המרגלים וע"כ אמר ואתחנן אל ה' בעת ההיא אחר שכבש סיחון ועוג אתה החלות להראות את עבדך כי אין בידי חטא מרגלים רק חטא מי מריבה ושם לא נשבעת וע"כ אעברה נא ואראה אבל באמת היה משה בכלל גזירת המרגלי' אלא כדי שלא יאמר תם ורשע אתה מכלה מרגלי' המציאו דבה ומשה אמר ארץ טובה ורחבה מקרה אחד להם המתין הש"ית עד מי מריבה ומבוארין ד' התנחומא:

סיומא. גמרא ר"ה י"ח ע"ב צום הרביעי זה ט' תמוז שבו הובקעה העיר צום החמישי זה ט' באב שבו נשרף בית אלקינו צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדלי' בן אחיקם ומי הרגו ישמעאל בן נתני' ללמדך ששקולה מי"צ כשריפת בית אלקינו צום העשירי זה יוד בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים ונ' לבאר בנבאר בס"ד מאמר בקידושין ל"א ע"ב אבימי ברי' דר' אבוהו א"ל אבוה:

אשקיין מיא עד דאייתי לי' נמנם גחין עליו עד דאתער אסתייעא מלתא ודרש אבימי מזמור לאסף פי' רש"י בשם י"מ דקאי אמזמור ע"ט בתהלים מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתיך וק' קינה לאסף מבעי לי' ודרש כך שאמר אסף שירה על שכילה הש"ית חמתו בעצים ואבנים ומתוך כך הותיר פליטה בישראל דאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל וכן הוא אומר: כלה ה' חמתו ויצת אש בציון. וק' הרי אדרבא בפסוק שני אומר. נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים וגו' ועלינו לבאר תחלה ענין הבית המקדש ושריפתו כ' הרמב"ן בפ' תצוה אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' אלקיהם כי עיקר תכלית יצי"מ היה בנין בי"המ ונבאר דבריו דאומות הקדמוני' היה אמונתם כי בורא העולם עזב את הארץ ומסרה לשרי מעלה והיה מאמינים כי יש בורא עולם אבל קרי לי' אלהא דאלהי כמ"ש רז"ל על הפסוק במלאכי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים וכן הוא אומר רם על כל גוים ה' על השמים כבודו ולא על הארץ ובאמת הענין להיפך כי מה חפץ לה' בצבא מרום אשר אין להם בחירה חפשיית רק המה שלוחי ה' גבורי כח עושים דברו לשמוע בקול דברו וכן אמרו רז"ל קודם שחטא אד"הר עיקר שכינה בתחתונים והיתה השכינה מטיילת בג"ע עם אד"הר ולהורות ע"ז הוציא השם ב"ה עם בני ישראל ממצרים וקידש אותם בקדושה יתירה עד שהיו ראוים להשרות שכינתו בתוכם וראו כל עמי. הארץ כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהי' לילה בו ואחר שחטאו בני עלי ובזו את קדשי ה' כתיב ויטוש משכן שלה אהל שכן באדם אמר כי תכלית משכן זה להראות כי עיקר שכינה בתחתונים כ"ז שהם כדאי לכך וכן אמר הש"ית לשלמה, הבית אשר בנית לא יהי' לו קיום כ"א אם אתה תלך לפני כאשר הלך דוד אביך וגו' ואם שוב תשובון מאחרי והבית הזה יהי' עליון כל עובר עליו ישום נמצא דכל זמן אשר אבותי' ע"י שמרם מצות היו כדאי להשרות שכינה בתוכם היה המקדש למופת אשר עיקר שכינה בתחתונים אמנם מיום שחרב בי"המ אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה לבד ובעת רבו העונות גם אלה ד' אמות נאספו כמ' ישעי' הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וארז"ל ע"פ זה במ' איכה דלהכי כתיב להפליא הפלא ופלא ללמד שקשה סילוקין של צדיקים יותר משריפת בי"המק שלא נאמר בו כ"א ותרד פלאים ורצו במה שאמרו סילוקן של צדיקים אם הש"ות מסלקן זה המופת כי בעו"הר אין הש"ית מקוה כי ישמעו בקול מורים ואמנם אם באו רשעים והרגו לצדיק כמעשה דגדליה בן אחיקם הוא רק שקול כשריפת בית המקדש אבל לא קשה הימנו ולכך שאלו מי הרגו כלומר לולא נפל ביד הי היה קשה

יותר משריפת בית אלקינו וכן היה בחרבן ראשון אחרי שגם ע"י חורבן בי"המק לא נתנו לב לשוב מדרכם הרעה כ"א אמרו לירמי':

ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים חסרנו כל אלה גלו החרש והמסגר הצדיקים והת"ח לבבל ואשר נשארו פה נהרגו ביד אויב אבל היו מזבח כפרה להציל דלת עם הארץ אשר השאיר נ"נ ש"ט עד שנהרג ג"כ גדלי' בן אחיקם וכן ביאר הרמב"ם בהי' תענית דמה"ט דווקא להריגת גדלי' קבעו תענית משום דע"י הריגתו נכבה גחלת ישראל ונשארה הארץ שממה. והנה יש חילוק בין אם הש"ית בעצמו מסלק הצדיקים שהיא קשה משריפת בי"המק לאם נהרגו בידי זרים כי על זה נאמר "ידין בגוים מלא גויות" כי גוף של כל הקדושים הנהרגים אצור באוצרות ה' ואמר עליו מדוע הרגתם הצדיקים "מחץ ראש על ארץ רבה" בארץ ישראל עד ששפכו דמם כמים אשר יוכל השותה מנחל דמים לשתות בדרך ישתה על כן "כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם" ירים ראש על ההורגים הללו וזה ששר אסף בתחילה שר על ששפך ה' חמתו על עצים ואבנים שאלמלא כן לא היה נשתייר משונאי' של ישראל שריד ופליט ר"ל בשונאי' של ישראל ע"ד הכתוב:

אמרו אחיכם שונאי' ואמרז"ל אלו ע"ה ששונאי' לת"ח מהם לא היה נשתייר שריד ופליט והם היו מחייבי' בדין על פשעי' ע"ד שארז"ל אעפ"י שד' מיתות בטלו דין ארבע מיתות לא בטל אבל אחר חורבן בי"המק "נתנו רק נבלך עבדיך" הצדיקים מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ ועליהם נאמר ונקיתי דמם לא נקיתי בזמן שיהי' וה' שוכן בציון ועתה תבאר בע"ה מאי ענין דרשא זאת למצות כבוד אב שהיה אבימי עסוק בה אמרו רז"ל שם במסכת קידושין. בזמן שאדם מכבד אביו ואמו אומר הש"ית אלו דרתי ביני' גם אותי כבדוני בזמן שאין אדם מכבד א"וא אומר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרשי ביניהם ועד"ז יש המשך למצות כבוד א"וא שנאמר בו. למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך למצות שילוח הקן שנאמר בו למען ייטב לך והארכת ימים כי בזוהר אמרו אשר מצות שי"הק מקרב הגאולה כי האם אינה רוצה להתנחם על בניה שנשבו מאתה ואומרת מ"הר לפני מד"הד ראה כמה אם זאת מקוננת על בניה ועתה למה לא תהמה על בניך שנשבו מאתך זה קרוב לאלפים שנה ועי"ז מקרבת הגאולה וכן המכבד א"וא שאומר הש"ית אלו דרתי ביני' כמו כן כבדוני ונמצא כי גם מצוה זאת מקרבת הגאולה והיינו דדרש אבימי כשם ששרף הקב"ה בית מקדשו ע"י שלא כבדוהו בניו כן ישיב ה' שבות שכינתו ע"י כבוד אב ואם כאבימי אכי"ר בב"א:

מילי דהספידא ודרושים דרוש לז' אדר פ' תצוה

ובו הספד על הרב הגאון מו"ה משה נתן יונגרייז אב"ד בקהל טיסא פירעד ועל הגאון מו"ה דוד שיק אב"ד בטאקייא ועל המאו"הג מו"ה עמרם ישי בטערעלטש ועל הרב המופלג בנן של קדושים מו"ה מאיר א"ש למט"ד, בתנחומא ע"פ. ואתה תצוה זך כתית "למאורי" ולא "זך כתית" למנחות ועוד שם. אמרו ישראל רבש"ע באורך נראה אור ואתה תצוה שנדליק לפניך נרות א"ר יצחק לבית מלא פנסא [לאטערנען] אמר הבע"הב לעבדו: הדלק לנו בתוך החצר נרות. א"ל. כל הבית מלא אורה ואתה אומר שאדליק בו נרות א"ל הדלק בשביל העבדים שיהיו מאירין להם וכך הוא אומר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. אמר הקב"ה לא שאני צריך לאור בו"ד הזהרתי אתכם על הנרות אלא שתדעו חבתכם לפני תדע שהרי ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד וכבוד הי מלא את המשכן והוא אומר שידליקו לפניו נרות אלא בשביל חבתכם אמרתי לכם. ונ' לבאר כ' המפ' על המשנה משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. דמשה לבדו קיבל התורה עם כל הנכלל בה. אשר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ואמרו ר"א ור' יהושע ור"ע במדרש חזית אלו כל בני אדם לבלרין ושמים וארץ יריעות וכל הימים דיו וכל הקנים קולמסי' לא יוכלו לכתוב תורה שלמדנו והתורה השלימה שקבלה מרע"ה מסרה כך בשלימותה רק ליהושע ויהושע לזקנים עד אנשי כנ"הג ואמנם אחר שגלוי וידוע לפניו ית' שאין כל ברי' יכולה להגיע למדרגה זאת מסר לנו י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם וצוה עלינו להגות בתורתו יומם ולילה ולפי גודל מחקרינו והגיונינו בה נרד לעומקה ואמר דוד המע"ה:

אמרות ה' אמרות טהורות" בעת שאמר הש"ית אימרותיו למשה היה הכל מבורר ומלובן ואמר לפנינו היום התורה "ככסף" המלא עפר וסיגים ובעליל לארץ הוא מזקק שבעתים כך הוא לפנינו שאם תבקשנה ככסף שלא תחוש ליגיעה להשיגה וכמטמונים תחפשנה שיהי' בעיניך אם יגלו לך כשבילין דאורייתא כאלו השגת מטמונים אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא". והנה הבי"המק היה משפיע ע"י המנורה שפע חכמה להוגי תורה ושפע פרנסה ע"י קרבנות כמו שאנו אומרים במוסף ליום הכפורים:

"באין ארוחת אב תמיד. בכן בטן בנים תחסר" ואמנם הורה אותנו כי אם גם בפרנסה כתיב:

וברכך בכל אשר תעשה ואמר הכתוב מחרף עצל לא יחרוש ושאל בקציר ואין" היינו משום דעולם כמנהגו נוהג ומאז באנו אל ארץ נושבת פסק המן מלירד אבל שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנה וכ' הרמב"ן:

ההשתדלות והחרצות הבל והגזירה אמת ובכל ר"ה ויו"הכ יגזור הבורא ית' מי יעני ומי יעשר ולא כן בהגיון התורה כך היא דרכה של תורה חיי צער תחי' ובתורה אתה עמל:
אבל היגיעה לבדה לא תועיל צריך המבקש תורה להתחנן אל נותן התורה ית' שמו שיחונניהו דעה. בינה והשכל למען ישיג האמת לאמתו ויזכה לירד לעומקה של הלכה ולפי מחשבתו הזכה פני בוחן לבבות תועיל לו יגיעתו בתורה וזה ענין "זך" שתהא המחשבה פנויה ממחשבות זרות אבל לא יגעת ומצאת אל תאמין אם גם מחשבתיך זכה צריך אתה להיות כתית למאור אבל לענין הפרנסה באמת צריכה רבה ג"כ מה יעשה אדם ויתעשר ישא ויתן באמונה ומ"מ יתפלל למי שהעושר שלו אבל כתית אינו צריך ובפרט בעת שהיה השפע יוצא מעם בית מקדשינו ע"י הקרבנות וז"ש זך וכתות למאור אבל למנחות למקור שפע הפרנסה צריך שתהי' זך כי עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנוי" אבל לא כתית כ"א הלילה למשמר ומשמר התורה איש לפי ערכו והיום למלאכתו וז"נ כוונת הכ' בפ' בהעלתך:
וזה מעשה המנורה מקשה היא עד ירכה עד פרחה מקשה. אמר. התורה צריכה ב' פעמים מקשה האחד להגדילה ולפארה שלא תהא תורה שלימה שלנו' כשיחה בטילה ולזה רמזו הכפתורי' ופרחי' במנורה וכן אמרו במדרש שהיה ר' טרפון רגיל לומר לתלמידיו שהוטבו חידושי תורתם לפניו "כפתור ופרח" כלומר על כזה רמזה תורה בכפתורי' ופרחים וז"ש עד יריכה שיהא קונה קנין בה עד פרחה החכמות הצפינות בה הכל מקשה על הכל נאמר:
לא יגעת ומצאת אל תאמין. ובמ"ש נבין מ' רז"ל בתנחומה כי תשא על פסוק "ויתן אל משה" אמר ר' אבהו כל ארבעים יום שעשה משה מלמעלן היה לומד תורה ושוכח לסוף א"ל רבש"ע הרי באו ארבעים יום ואיני יודע דבר מה עשה הקב"ה משהשלים ארבעים יום נתן לו התורה במתנה "ויתן אל משה ככלותו" וכי כל התורה למד משה והא כתיב. ארוכה מארץ מדה אלא כללים כללים למדה וזה ככלותו. הענין ארז"ל העושה תורתו חבילות חבילות אינה מתקיימת בידו שנ' הון מהבל ימעט ואמנם אדם לומד היום הל' או פרק אחד וכן למחר וע"ז נאמר וקובץ על יד ירבה וזה היה הענין לפי דרך הטבע במשה אבל כלפי הקב"ה אין זה מן הצורך אחרי שהיה מן הצורך שמשה יקבל תורה בכללה וימסרנה בזמנו ליהושע נתן לו הש"ית התורה במתנה שלא יחזיק טובה לעצמו לאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל וכן הבטיחנו יוצרינו ע"י ירמי' הנביא ע"ה לעתיד לבא "ואת תורתי אתן בקרבם ועל לוח לבם אכתבנה" ואמרו רז"ל. כי תורה חדשה מאתי תצא חידוש תורה מאתי תצא שיגלה לנו אז עמקי תורה מראש ועד סוף אבל לולא

שהש"ית יכתבנה על לוח לבינו יתקיים בנו "הון מהבל ימעטי" והנה זה היה ביכולת הבורא לעשות מיד בעת מתן תורתו לנו אמנם כן רק הדור ההוא שקבלו מאת הש"ית היו ראוים לקבל התורה אבל לא היה לאל ידם להורישה לבניהם ובני בניהם ולזה תיקן לנו כללים בתו"הק הן הנה הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם וכיו"ב למען ניגע נפשינו ולפי יגיעתינו בתורתו ישפיע הוא יתברך לנו השגתינו בתורה ועד"ז נוכל להנחיל תו"הק לא לבד לבנינו אחרינו כ"א גם לגירי צדק כשמעי' ואבטליון שהיו גרים ור"ע שהיה בן גרים ועורר אותנו על זאת הן במעשה המנורה הן בשמנה ע"ז מקשה תיעשה המנורה וע"י זך כתית ואמנם ישראל אמרו לפניו יתברך באורך נראה אור למה הטלת עלינו הטורח הזה הלא מאתך תצא לנו אור התורה ע"ד שקבלה משה והשיב להם הנותן התורה ית' אבל עד"ז לא תוכלו להאיר לפני ללמוד לאחרי' והוריתי לכם דרך שתאירו לפני כשם שהארתי לכם. וז"ש ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד לדורי דורות: סיומא. כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ויל"ד פשיטא אחרי שהיה משנה למלך שהיה גדול ליהודים "ורצוי לרב אחיו" דרשו רז"ל ולא לכל אחיו דורש טוב לעמו ודובר שלם לכל זרעו. ונ' לבאר בע"ה. אמרו רז"ל במס' מגילה רבא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא ברבות צדיקים ישמח העם' זה מרדכי ואסתר דכתיב והעיר שושן צהלה ושמחה "ובמשול רשע יאנח עם" זה המן דכתיב והעיר שושן נבוכה. אמר דוהמע"ה בתפילתו על שלמה "בנו יפרח בימיו צדיק ורב שלם עד בלי ירח" ר"ל דעל או רוב המריבות שנתהוו בעולם היה מחמת התגברות או שקר אחד על חבירו או התגברות השקר על האמת והענין כי השקר מחמת שיבין חולשתו כי יסודותיו קורי עכביש המה. ישתדל בכל עוז לנצח כל האנשים אשר לא יפנו לכזביו ומפאת זה נתהוו מלחמות גדולות בין האומות וכן מפאת זה באו נלחמו עם עם בני ישראל להכריחם לעזוב האמת ולתפוש בשקר כמו שהיה בימי נבוכדנצר בכבשן האש ובימי מלכות יון כתבו על קרן השור אין לכם חלק באלקי ישראל וכיוצא בזה פעמים אין מספר אבל מעולם לא עלה ע"ד דוד ושלמה בנו להכריח האומות אשר תחתם לקבל דת ישראל אדרבא אחז"ל אין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה ואמרה תורה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ואמרה גר ותושב וחי עמך ועל כגון זה אמרו המחקרים האמת עד לעצמו האמת יאמין אמתותיו בכל לב ונפש אבל לא יבוא להכריח אחר לקבל מאתו ואין אומרים לעור מה יפה הלבנה אחרי שאין לו עינים לראות" לא כן השקר מחמת חולשתו מה שלא יוכל להשיג במופת ישתדל להשיג בחזקה ועל כגון זה אמר הכתוב "האמת והשלום אהבו" כי האמת לא יעורר ריב על לא לו נמצא דכל יותר שיתרבו

הצדיקים בעולם ביותר יתרבה השלום וזש"הכ יפרח בימיו צדיק ורב שלום כי הא בהא תליא אבל מה ענין "עד בלי ירח' אמרו חז"ל ר"ש בן פזי רמי כתיב את שני המאורות הגדולים וכתיב. את המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה:

רבש"ע אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד א"ל הקב"ה לכי ומעטי עצמך אמרה ירח בשביל שאמרתי דבר הגון אמעט עצמי עד אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה שמעטתי את הירח וה"ד בשעיר ר"ח לה' חטאת ונבאר בעה"ית אמרו רז"ל בפ' חלק אמר ר"ג למחר נעסוק במנשה חברינו אתחזי לי' בחלמא א"ל חבירך קרית לי מהיכא בעי למשרי המוציא א"ל לא ידענא א"ל מהיכא דבעי למשרי המוציא לא גמירת וחבריך קרית לן א"ל אגמרי' לי' ולמחר דרשינא לי' משמיך בפרקא א"ל מהיכא דקרים או דקדים בישולא ופי' הגאון מהר"ל מפראג. כי אחת מהסיבות המינות היה אחרי כי המופת יוכיח. כי הבורא עולם אחד יחיד אמתי איך יצאו ממנו כל ההשתלשלות הרב אשר בעולם וכבר כתב הרמב"ן בר"פ בראשית אשר ע"ז אמר הכ' והארץ היתה תוהו חומר בלא צורה ואחרי כן לבשה צירה וזה ובהו כמו "בו הוא" ומבהו זאת נתהוו ארבע יסודות וזה היה כוונת מנשה אתה ר"ג באת לידון על נשמתי אם יש לה חלק לעו"הב אמור לי מהיכן שרית המוציא כלומר איזה נקודה היא בככר שהתחילה בה האפייה ומשם תתפשט אח"כ האפיו' אח"כ בכל הככר כלומר השמת לבך להבין בריאות עולם על איזה דרך היה שלא יתקשה קו' ההשתלשיות ואחרי שלא ידע ר"ג א"ל מנשה מהיכא דקרים בישולא וע"ז א"ל א"כ לא היה לך לקרותי חבירך כי אילו הייתי בדורי היית מנקט בשיפולא גלימא דע"א והנה קו' זאת העצומה אשר הקשה הלבנה. אחרי כי היה בידך לבראות רק אור אחד ומשם ישתלשול על חבירו כאשר הוא לע"ע ואתה נתת כתר אחד לשני מלכים אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד כי זה יביא לסיבת מינות ואחרי כי הלבנה נתיראה כי יבא תקלה על ידה אמר הקב"ה המעיטי עצמך ועתה כי הלבנה נתרעמה כי יאמרו שדברה שלא כהוגן נתן הש"ית אות שכיוונה לאמת ואמר הביאו עלי כפרה שמעטתי את הירח ר"ל שלא בראתיה מתחלה בערך שהוא עתה נמצא דאפי' בצדיקים מצינו קטגוריא ע"ד שקטרגה הלבנה והיינו מחלוקת לשם לשם שמים אמר דהע"ה כי בימי שלמה האמת יהיה כל כך ברור עד שאפי' מחלוקת לשם שמים לא יתהוה והיינו ורב שלם עד בלי ירח והנה המן זה הפיל גורל בי"ג ניסן ואמר הכתוב הוא הגורל אשר לפני המן ומאי ענין זה וע"י שנפל הגורל בי"ג באדר לא נתרשל מלשלוח האגרות שמדי עד סמוך לאותו זמן מזה נ' כי דעתו לא היה באמת להשמיד להרג ולאבד כי המלך לא נתן לו רשות כ"א לאבד וזה ע"ד שאמרה אסתר ואלו לעבדים

ולשפחות נמכרנו החרשתי כי לזה נתת לו רשות אבל כוונתו כי ע"י המהומה שיהיו כתובים להשמיד ולהרג יעזבו אמונתם וידבקו באמונתו וז"ש הכתוב כי המן בן המדתא חשב על היהודים לאבדם שלא יזכר שם ישראל עוד שם יהודי והפיל פור הוא הגורל להמם כלומר שכ' באגרותיו להשמיד להרג ועי"ז ולאבדם ואמנם יק' למה כ' האגרות שהיו זמנם באדר נכתבי' בי"ג ניסן הקודם ע"ז הפיל הפור לומר כי יום זה י"ג באדר נפל לו בגורל ומיום שהפיל הגורל מיד כתב הגזירה ורצה בפור זה רק לפרסם מדוע פרסם הגזירה זמן רב קודם וע"ז אמר הוא הגורל לפני המן" כלומר להתנצל עצמו בו וזה ובבאה ענין הכתוב כי באמת לא חשב כ"א לאבדם כמ"ש למלך אבל מ"ש להשמיד ולהרג היו רק להמם ולאבדם שיצאו מן הדת אבל בבאה אסתר לפני המלך וראה כתוב בספר להשמיד ולהרג מה שלא אמר כלל למלך. אמר המלך:

עם הספר ישוב מחשבתו הרעה על ראשו ומאחר שעל הפור לבצע מחשבתו קראו לימים האלה פורים. והנה א"כ עיקר מחשבת המן היה כמחשבת עמלק לעקור האמת מן העולם והאומות יען הכירו מחשבתו כל מי שלא היה מאנשי אמונתו נתירא כי גם עליו יעבר כוס אבל מרדכי כאשר הרימו המלך לא היה כל השתדלותו כ"א שיחזיקו היהודים באמונתם ויהיה להם "אורה" זו "תורה" "ששון" זה "מילה" "שמחה" זה "יו"ט" ויקר אלו "תפילין" ולא עלה על דעתו להביא בחזקה האומות אל אמונתו רק מעצמם היו מתיהדים כי נפל פחד מרדכי עליהם כי חשבו כי גם מרדכי יבא עליהם בחזקה לעזוב אמונתם וז"ש רבא ברבות צדיקים כאשר הצדיקים יתרבו ישמח העם "בהא הידיעה" ר"ל עם בני ישראל כדכתיב והעיר שושן צהלה ושמחה אבל ליהודים היתה אורה ושמחה ששון ויקר אבל במשול רשע יאנח עם כל עם יפחדו וירעדו ואמנם קטני השכל חרה להם על מרדכי אחרי כי ראה כי מפחדו מתיהדים יגדיל פחדו שיתרבו גרים בישראל אבל לא כן היה עם מרדכי כי אף שהיה משנה למלך אחשורש לא היה גדול מטיל אימה רק על היהודים שיגדילו תורה ויאדירוה ומה"ט לא היה כ"א רצוי לרב אחי' המביני הנהגתו ולא לכל אחיו שלא היה מבינים אבל טעם מרדכי היה "דורש טוב לעמו" שיראו האומות מה בין גדולת ישראל לגדולת הרשעים ועי"ז ודובר שלם לכל זרעו

מילי דהספידא ודרושים דרוש לפ' דברים בז' אב תר"ן

ובו הספד על הגאון מו"ה נתן כ"ץ אדלער שהיה רב בלאנדאן ועל הרב המא"הג מו"ה מאיר לעהמאנן רב בקהל יראים מיינץ והרב המא"הג מו"ה משה ליב כ"ץ דיין בעיר ניקאלסבורג והרבני מו"ה יוסף לעווי בסאלטשאן. בתנחומא בפ' דברים:

אלה הדברים אשר דבר משה:
אמרו ישראל אתמול אתמול אמרת לא איש דברים אנכי ועשנו אתה מדבר אמר ר' יצחק אם אתה כבד פה שנה את התירה ותתרפא משה כבר למד את כל התורה אמרו רז"ל במס' עירובין נ"ד ע"א חש בראשו יעסוק בתורה שנ' "כי לוית חן הם לראשך" חש בגרונו יעסוק בתורה "וענקים לגרגרותיך" חש במעיו יעסוק בתורה שנ' רפאות תהי לשריך חש בעצמותיו יעסוק בתורה שני ושקוי לעצמותיך חש בכל גופו שנ' ולכל בשרו מרפא ויל"ד לימא דבתרא והכל בכלל ונ' דארז"ל בברכות אם רואה אדם ייסורין באין עליו יפשפש במעשיו פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה ופי' רש"א בחי' אגדות דע"י שבאו ייסורין על אבר מיוחד בקל יוכל לפשפש איזו חטא חטא באותו אבר ואם בכל זאת פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה וי"ל דר"ל יתלה מה שלא מצא "בביטול תורה" דע"י שלא למד כל צרכו לא מצא החטא ומעתה פי' הש"ס בעירובין עד"ז חש בראשו ובוודאי חטא בראשו אלא דלפי שעה לא ידע במה חטא אמנם יעסוק בתורה ויגיע אליו על מה חטא ויתקיים בו:
כי לוית חן הם לראשיך וכן הענין בגרונו ובמעיו ולבסוף קאמר לא תימא דדווקא בראשו דבנקל יחטא ע"י מחשבות זרות ובגרונו ע"י דברים בטלים כדרשי' ע"פ:
מנעי רגליך מיחף וגרוניך מצמאה, מנעי גרוניך מדברים בטלים שלא יבא לידי צמאה ובמעיו מאכלות אסורו' אבל בשאר גופו מה ימצא בתורה וע"ז קאמר חש בכל גופו יעסוק בתורה כי עון ביטול תורה מביא ייסורין על כל גופי והנה הרמב"ן בפ' שמות הק' למה לא ריפא הש"ית למשה כשבא לשלחו אל פרעה ורמז לד' הרמב"ן מרע"ה בעצמו קו' זאת שאמר לא איש דברים אנכי מתמול שלשום גם מאז דברך אל עבדך ר"ל אעפ"י שדברת עמי לא רפאתני מחסרון זה ועיי"ש מה שתי' ואמנם י"ל דמאחר שחטא משה בעת ההיא במ"ש והן לא יאמינו לי ואמר מתחלה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים אשר ג"כ בא עליו הנחש והיד המצורעת כמ"ש רש"י שם לא רצה השי"ת לרפאותו עד שיתקן החטא הזה והנה ארז"ל מה תקנתו של עון לה"ר יעסוק בתורה וזה מאמר ר' יצחק אם אתה כבד פה שנה את התורה שהרי משרע"ה קודם ששנה את התורה היה כבד פה על דבר שדבר לה"ר על ישראל והוצרך לומר לא איש דברים אנכי ואחרי שלמד את התורה נתרפא שנ' אלה הדברים אשר דבר משה:
סיומא. במ' איכא ע"פ טומאתה בשוליה:

כד דמך ר"י ממלחיא סליק ר"י ור"ל למגמל חסדא וסליק עמהון ר"י פסאקא והוה תמן חד סב בעי למיעל ומפתח עלוי' א"ל ר"י פסאקא קדם אילין אריותא דאורייי' את פתח פומך א"ל ר"י שבקא דהוא גברא סב ייעול וישתבח באתרי' עאל פתח ואמר:

מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה יותר מחרבן בי"המק דבחורבן כ' ותרד פלאים אבל בסילוקן של צדיקים כ' הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא א' ר"י פסאקא ליהוי דין גברא בריך פומא א"ל ר"י אילו לא שבקוני' מנן הוה שמעי' דא מרגליתא ואכתי ק' וכי משו"ה דריש מקמי דר"י ור"ל ועוד שדרשתו נגד הגמ' ר"ה י"ח ע"ב דדרשו "צום השביעי" זה ג' תשרי שבו נהרג גדלי' בן אחיקם ומי הרגו ישמעאל בן נתני'. ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו הרי דלא אמרי' אלא ששקולה אבל לא קשה ממנו אמנם יל"ד מאי בעי הש"ס. במה שאמר. מי הרגו. ונ' דבקידושין פ"ק דרש אבימי ברא דרב אבהו מ"ד מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתיך ופי' רש"י:

קינה מבעי' לי' א ודרש. אסף עשה מזמור ששפך הש"ית חמתו על עצים ואבנים ועי"ז כלה חמתו וק' הא בהדי' כתיב שם בצדו:

נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים וגו' וצ"ל דזה בכלל חורבן בי"המק דדרשי' מ"ד:

בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי אלו ת"ח שעוסקין בה' עבודה וכאלו מקטירי' ומגישי' ועכ"פ מכלל ישראל כלה ה' את חמתו. וא"כ גם גבי גדלי' בן אחיקם יל"פ כן. אבל זה אם אותן שהחריבו את המקדש הרגו אותו אבל ישמעאל בן נתני' מזרע המלוכה הרגו ולמה נמנה כאן. א"וו ללמדך ששקולה מי"צ כשריפת בית אלקינו אבל כ"ז אם הצדיקים מתו ע"י רשעי' אמנם אם הש"ית בעצמו מסלק הצדיקים אין זה ענין אלא שמה שמת י"ל "וזרח השמש ובא השמש" עד שלא שקעה שמשו של צדיק זה. זרחה כבר שמשו של צדיק אחר ואין מלכות נוגעת בשל חברתה אפי' במלא נימא כמו שדרשו רז"ל בסוטה ע"פ "רב לך", רב יש לך ומנו יהושע שהגיע זמנו למליך אבל אין קרוי סילוק כי הצדיק הממלא מקומו של הצדיק הנפטר יחזיק בעד כל מה שתיקן הראשון אבל אם הדור לא יעלו על לבם להושיב על כסא הצדיק צדיק כמותו כ"א בהפקירא ניחא להו ואעפי"כ הקב"ה בעצמו סילק את הצדיק וע"כ לקיים:

ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר וסילוק זה וודאי קשה מחורבן בי"המק והנה ר"י ור"ל לא היו בקיאים באנשי מלחיא והיו מתנחמין שבוודאי סילק הקב"ה צדיק זה

מפני מילי דהספידא על מות הרבני מו"ה בנימין זאב ליכטענשטערן מורה הילדים בקהל יראים ג"ה כי יקרא קן צפור עד למען ייטב לך והארכת ימים. אף שדרשו חכז"ל: שקל הכ' קלה שבקלות לחמיר' שבחמורות להודיעך שאין אתה יודע מתן שכרן ש"מצ מ"מ רשות לחפש אחר רמז שנרמז במצוה זאת ונבא תחלה לבקש רמז על מעלות הרבני דשכיב לעינינו. אמר יעקב אבינו ע"ה:

"בנימין זאב" יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל ותרגם אונקלוס דהכוונה על בי"המק ומ"מ ל' יטרף ק' ונ' לפ' יטרף מל' טרף, ע"ד שאנו אומרים בסוף מוסף יו"הכ: באין ארוחת אב תמיד בכן בטן בנים תחסר כי הבי"המק היה משפיע שפע פרנסה בישראל אל "ויטרף" כאלו כ' יטריף ועד"ז נרמז בפסוק זה ענין המלמד תינוקות הראוי לטרוף טרף התורה לתנוקות של בית רבן אשר בנערותו יגע ומצא בידיעת תו"הק על נכון ועי"ז ראוי' בזקנותו להשפיע מתורתו לילדי ישראל ועד"ז נמליץ בנימן זאב הלזה יטרף כמו יטרוף יזון מתורתו לילדי בני ישראל כי בבקר יאכל עד כמו אכל עד בנערותו שימש גדולי ישראל ושאב מהם מדע בתו"הק ועי"ז ראוי' לערב לעת זקנותו יחלק שלל לאחרים ואמרו רז"ל בפ' השותפין ומצדיקי הרבים כככבים לעולם ועד מצדיקי הרבים אלו מלמדי תנוקות הכוונה כי נמשך לתחלת הכ' והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ר"ל המשכילים אלו המנהיגים אבל מוסרם ותורתם לא יעשה פרי כ"א שהגיע זמנו של אחר ולא יעלה על לבם לעורר את העם שלא ישמעו לקול מסיתים ומדחים כ"א ימהרו לשום עליהם ראש אחר ומה"ט טרם דרשו ר"י ור"ל נחת ההוא סבא ודרש דרוש זה קשה סילוקן של צדיקים למען יבינו ר"י ור"ל מעמד ומצב אנשי מלחיא ושפיר קאמר ר"י פסאקא ליהוי האי גברא בריך פומי' וגם ר"י שבחו במה שגלה סוד אנשי הקהלה: יראים נ"ה אם לב העם אשר מדברים אליהם הוא מוכן לקבל תורה ומוסר ודומה זה לזהר הרקיע דהיינו הרקיע בטהרתו אשר לא יחשיכו עננים בעד זהרו ואמנם מיד מי יבואו העם למדה זאת ע"י מלמדי תנוקות אמתיים שחקקו דברי התורה בלבם בילדותם והמה המה המצדיקי הרבים ואמר כי הישכיל בעם אם ירצו אמריו וזהיר כזהר הרקיע אבל המלמד תנוקות אף שהוא החוקק יסודות התורה בלב תלמידיו לא יחזיקו לו טובה והוא כנגד זהר הרקיע ככבים בלילה אף שיאירו לעובר אורח לא ישמח באורם כבאור הירח וארז"ל הזהרו בבני ע"ה כי מהם תצא תורה ואמרו כל המלמד בן ע"ה תורה אם הקב"ה גוזר ח"ו גזירה מבטלה בשבילו שנ' אם תוציא יקר מזולל כפי תהי' ויש לרמז ענין זה בפ' שילוח הקן כי בזמן שהאב עני ועליו לחזור על הטרף ומכ"ש כשהוא ע"ה ואינו מוכשר להורות מוסר לבנו ועי"ז רק האם רובצת על האפרוחים כל חינוך הילדים על האם ומה בצע בהוראתה

אשר ע"כ על הציבור לפרוש האם מהבנים ולמוסרם למלמד הגון וז"ש כי עם ב"י קרוים צפור כמ' דהע"ה גם צפור מצאה בית וכאשר תראה כי האם רובצת על האפרוחים ולא האב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך וע"ז נאמר למען ייטב לך והארכת ימים:

מילי דהספידא ודרושים דרוש לשבת שלפני חנוכה תרנ"א

בגמר' פ' ע"פ דרש רבא מ"ד אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני אמרה כנסת ישראל רבש"ע אימתי אני אהובה לפניך בזמן שתשמע קול תחנוני דלותי ולי יהושיע אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אעפ"י שדלה אני במצות לך אני ולי נאה להושיע. ויל"ד אהבאי כ' ורבא דרש אהובה לפניך וזאת שנית פשיטא שאנו אהובים אם הקב"ה שומע קיל תחנונינו ונ' הענין ע"ד שאמר הכ' וידעת עם לבביך כי כאשר ייסר האיש את בנו כן ה' אלוקיך מיסרך וכ' הסמ"ג כאן המ"ע של צידוק הדין בבא האדם לידי נסיון שיאמין באמונה שלימה כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד אמנם כוונת הכ' ע"ד שאמר שהע"ה מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה ירד שהע"ה בפסוקים אלו לתוך חדרי לבו של אדם כי בבא עליו יסורין תחת אשר הי' לו לפשפש במעשיו כמו שארז"ל אם רואה אדם יסורין באין עליו יפשפש במעשיו ולא די שאינו עוסק בזה אדרבא יפשפש במעשים של אנשי רשע ויתרעם ויאמר כמ' אסף הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל ואני אהי נגוע כל היום ותוכחתי לבקרים ע"כ דברי היצ"הר ודבר שהע"ה בפסוקים הנ"ל נגד היצ"הר ואומר כמ' המ' בפ' שמיני ע"פ זאת החיה אשר תאכלו לרופא שנכנס בין החולים והי' ביני' חולה א' מסוכן למות ואמר הרופא להממונה על החולים ככל אשר יבקש החולה הזה להאכילו ולהשקייהו תתנו לו וחולה שני הי' שם שלא היתה חוליו כבד עליו וצוה הרופא ליתן לו מעט מעט לאכול ולשתות ורק מן המאכלים שלא יזיקוהו והי' זה תימא בעיני הממונה ושאל את פי הרופא מה זה ועל מה זה והשיב לו הרופא החולה אשר הכביד עליו חוליו אין לו תקוה להיות בחיים חיתו ולמה זה נמנע ממנו כדי תאותו ואמנם החולה השני אם רק ישמור עצמו ממאכלים ומשקין מזיקין ויאכל מעט מעט יקום על רגליו ויחי וכן הענין או"ה אשר אין להם תקוה להביא נשמתם בצרור החיים ולמה זה יבצר מהם להתענג בכל מה שיערב להם בעו"הז לא כן עם ב"י אם לא ישקצו נפשותם במאכלים המטמאים הנפש יגיע נשמתם תחת כסא כבודו ית' ע"כ:

וזה תוכן מ' שהע"ה ראה נא בני אב שיש לו שני בנים הא' אויל שכ' המדרש שמואל כי הוא ר"ת אכול ושתה יאמר לך ואמר הכ' חכמה ומוסר אוילים בזו ההולך אחרי אכילה

לא ישמע לקול מוסר ובראות האב דרכו יסתיר פניו ממנו ויניחנו לתאות נפשו עד אשר יפקח עיניו ויראה אחריתו ואמנם הבן השני יאהב לאביו ואמו ותיקר נפשם בעיניו אבל אולת קשורה בלב נער הילדות מביא לידי השחתה ויקיים האב מ' שהע"ה אולת קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקנה ממנו וכל זאת יען יראה האב כי יש תקוה ממנו וכן הענין באבינו שבשמים ולזה אמר שהע"ה מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו לאמור מדוע דרך רשעים יצליח אני אגיד לך מה זה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וע"י מוסר ה' תדע כי את אהוב בעיניו ית' וביאר הענין וכאב את בן ירצה כמו האב לוקח את שבט מוסר על הבן אשר ירצה שהוא לרצון לפניו לא זולת והנה זה תוכן הכ' וידעת עם לבבך שלא תאמר מדוע דרך רשעים צלחה כי כאשר ייסר איש את בנו ולאיזו בן מייסר לבן שיש לו תקוה ממנו כן ה' אלוקיך מיסריך כי ידע כי יש לו ית' תקוה ממך והמתבונן בדרך זה בבא עליו נסיון מאתו ית' יעתיר אל ה' וירצהו ויחלציהו ממצוקתו וע"ז אמר דה דהע"ה אנוכי לא אבעט אם ינסינו ה' כ"א אהבתי אם אני צריך להתחנן לפניו ולבסוף ישמע קול תחנוני וע"ז דרש רבא מאי אהבתי דאמר קרא כי אז אדע כי אנוכי אהובה לפניך ואמתי אני אהובה לפניך לא בזמן שתתן לי משאלות לבי כ"א בעת שאני צריך להתחנן לפניך ואתה שומע קול תחנוני וסיים ואמר הצור ית' חוקר לב ובוחן כליות וכ"ז שרואה כי הלב נקי ממינות אם גם שוגה ומחמת פתיותו חוטא ומונע עצמו ממצות ה' ישמור ה' את נפשו ויתן בלבו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו יען רואה כי לבו תמים עם ה' ית' וז"ש לא אחשוב בנפשי ע"ד ששמעת תחנוני כי אני צדיק בעיניך כ"א אני מחשיב עצמי לפתי אשר לא מבין להזהר ואתה ה' שומר פתים ואף כי דלה אני מן המצות לך אני בכל לבי ולי נאה להושיע כיה"ר בב"א:

תוכן הענין ספר העשירי מליקוטי חבר בן חיים

חידושים על מס' כתובות:
מס' בבא בתרא:
מס' בבא קמא: הערות שניות על ששה סדרי משנה:
ליקוטים על תלמוד בבלי:
על היד החזקה סדר נשים וסדר קדושה:
על שו"ע או"ח:
הערות על ש"ות מהר"ם שיק חיו"ד:
הערות שונות:

חידושי סוגיות על סוגי' דהואיל:
בענין יש חורש תלם:
נתינה בע"כ:
סיומא למס' ערכין:
סוגי' דזה וזה גורם:
בענין כל האסורים לגבי מזבח:
שבות במקום מצוה:
חידושי אגדה לסיומא דמס' עירובין:
בענין נפלה פרוטה של הקדש:
ח"א לסיומא דמס' מעילה:
סוגי' דפרוזבול:
סוגי' דבגד שאבד בו כלאים:
דחמץ בזמנו:
מילי דהספידא ודרושים: